

PIŋKOP GEN

The New Testament and Psalms in the Yopno Language of Papua New Guinea

---

Contents

Kap	1
Matyu	132
Mak	194
Luk	231
Jon	293
Yabekbi	338
Rom	398
1 Korin	427
2 Korin	453
Galesia	470
Epesas	480
Pilipai	490
Kolosi	497
1 Tesalonaika	504
2 Tesalonaika	510
1 Timoti	514
2 Timoti	522
Taitus	528
Pilimon	532
Ibru	534
Jems	557
1 Pita	565
2 Pita	574
1 Jon	580
2 Jon	588
3 Jon	590
Jut	592
Paḡalon Abi	595

PIŃKOP GEN

The New Testament and Psalms in the Yopno Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen na Buk Song long tokples Yopno long Niugini

Language: Yopno

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or excerpts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

9fbc0be9-036d-559d-85b7-a683eed8f92

ISBN: 978-1-5313-0733-2

KAP

But piso gen

On papia unun Israel amin dakon kap papiani Pinjkop gawak imgwit bisapmon yawit. On papiagwan kap diwari toņ unun Jerusalem Pinjkop dakon yutnon muwukgwit bisapmon yaņ yaņ awit. Ae kap diwari unun bisit, do miņat aminyo da Pinjkop gawak im do muwukgwit bisapmon, bo ae amin kalonj kalonj da jigi paņ paņ awit bisapmon, unun baņ yaņ yaņ awit.

On kap gat ae bisit gat unun amin morapmi da jigi bo ae kisik kisik mibili mibili noman taņ yomgwit bisapmon mandawit. Don amin diwari da paņ-muwukba papia kinda dagagit.

On papiagwan bisap mibili mibili gat domdom awit bisapmon yawit. Unjungwan Pinjkop anjkisik kap toņ, ae yokwi yaņ teņteņok gat, ae yokwi wiririt gat dakon bisit toņ. Ae jigi ae paņkilit bisapmon paņpulugok timit dakon bisit, ae kila amin madep kinda kaluk manjiri dakon bisap madep dakon kap, ae Pinjkop nandaņ gadaņ imim dakon yaņ teņteņok kap, ae Pinjkop do ya yaņ iyik dakon kap, ae butjik ae nandaba kik yaņ teņteņok agak dakon kap, ae Pinjkop do bisit iyinba uwal paņupbal asak dakon bisit, ae miņat aminyo da anpak tagi ani dakon kap kisi toņ.

On kap morap gat ae bisit gat unun miņat amin morap nin kisi dakon egip egip kisi abidosok. Nin kisik kisik bisapnin toņ, ae butjik bisapnin toņ. Ae monji gwayo bulagi tapminnin toņ da egipneņ dakon bisapnin toņ, ae miņat pelaņ amin pelaņyo aneņ bisapnin toņ. Bisap diwari sot amaņ, ae bisap diwari tagi ekwamaņ. Kap papia on da nin da

bisap morap on domdom amaņ unun abidosok. Do kalipsigwan da wiņ abisok ekwamaņon on kap papia da Pinjkop dakon miņat aminyo dakon nandaņ gadat madepsi paņteban anek egip egipni paņpulugagit.

Kap diwari dakon gen busuņ toņ unun da kwenon but pisoni ujudon toņ do pindakgi. But piso unun Ibru genon baņ timigek yopbi. Bisap diwari namin da kap mandagit unun do yosok, ae ni bisapmon mandagit unun do yosok. Ae bisap diwari kap yaņakwa amin diwari da dubaņ bo kap dakon yo kidat diwari niaņ tidogi unun do yosok.

PAPIA 1

(Kap 1–41)

Kap 1

Amin kilegisi gat ae amin yokwi gat dakon anpak

1 Amin kinda yokwi pakpak amin da yabet anakwa unun yolek dima agisak,

ae amin yokwi gat kisi dima akgaņ, ae Pinjkop do manji gen yoņ amin gat kaloņi dima yikgaņ, unun amin kisik kisik tagi asak.

² Unun amin da Yawe dakon nawa gen do tagisi nandisak.

Gildat kalba ae kalbiyo kisi unun do nandaņ egisak.

^{3a} Unun amin kindap kinda pakbi ileņon kwaokbi yombem.

Bami toktok bisapmon bami unudon taņ-taņ asak, ae tami dima kibidosok.

Yo morap asak unun aban bami tagisigin noman toņ.

⁴ Amin yokwi unun yaņ dimasi.

Unun wit dakon gipmi mirim da wiririk paņgwaņ unun yombem.

---

^a1:3 Jer 17.8

⁵Yaŋ do aŋek gen kokwin bisap madep-mon Piŋkop da amin yokwi gen pikon yopban geni aripmi dima abiŋ yipdaŋ.

Yokwi pakpak amin kilegi da kabikon dima egipdaŋ.

⁶Nido Yawe da amin kilegi kilani asak, mani yoki pakpak uŋun tasik tokdaŋ.

Kap 2

Piŋkop da kila amin madep kinda manjigit

2^bMiŋat amin kabi morap miktimi miktimi ekwaŋ uŋun nido kwen wigik ak do gen yaŋ paŋteban aŋ?

Miŋat aminyo uŋun nido isal dogin yokwi ak do gen yaŋ paŋteban aŋ?

²Miktim morap dakon kila amin madepni emat ak do tagap toŋ.

Uŋun muwugek Yawe gat ae amin uŋun miŋat amin kabini kila asak do biŋ nelak tagal ibi amin gat pabiŋ yop do gen yaŋ paŋteban aŋ.

³Gen yaŋ yoŋ, “Uŋun bamot dakon amin wamwam nap teban paŋdagono.

Ain nap kandapninon paŋteban agimal uŋun witdalno.”

⁴Kwen Kokup kila amin madep yityit tamonikon yikdak amin jikgo yanjaŋ yomisak.

Amin Tagi da jigilagon da pabiŋ yopmanɗak.

⁵Butjapsi nandaŋ yomiŋek gen tebai yoyiŋban pasal kimokgoŋ.

⁶Uŋun da yaŋ yoyisak, “Nak da on amin kila amin madepno egipjak do kili yipgum da telagi ileŋno Saion uŋudon yikdak.”

⁷Kila amin madep da yaŋ yosok, “Yawe da yo madep kinda nayigit uŋun yaŋ teŋteŋokdisat.

Yaŋ nayigit, ‘Gak Monjino. Abisok nak gak dakon Datgo dagosot.

⁸Bisit nayiŋbi miŋat amin morap miktimi miktimi ekwaŋ uŋun gak do gabo miktim kisisi kila abi.

^{9d}Gak da kila amin pi tapmimi toŋsi aŋek kila amin madep dakon kindap kiriŋ ain naŋ wasaŋbi uŋun naŋ uwalgo pudaŋ moniŋ moniŋ akdisal. Amin da miktim kwoba pudaŋ moniŋ moniŋ aŋ uŋun da tilagon akdisal.’”

¹⁰Yaŋdo, kila amin madep ji nandaŋ kokwin tagisi aŋek egipni.

Miktimon kila amin, mama geno nandani.

¹¹Ji Yawe do pasal imiŋek omani ani. Kisik kisik aŋimiŋek pasal nimnimik imni.

¹²Ji monji dakon piŋbini egek gawak imni.

Butjap tepmi nandisak, do japmi nandaŋ daban di kimakbam.

Amin morap paŋkutnosak do Piŋkop-mon kwaŋ uŋun kisik kisik tagi ani.

Kap 3

Amin kinda da wisa dagokdo tapmim pak do bisit agit

Dewit monji Apsalom do pasalek kigit bisapmon kap on mandagit. e

3Yawe, uwalno morapmisi! Amin morapmi da yokwisi aŋ namaŋ.

²Uŋun da yaŋ yoŋ, “Piŋkop da aripmi dima aŋpulugokdisak.”

³Mani Yawe gak pasik da yaŋ nak aŋkisibisal.

Aŋpulugaŋbi emaron teban tosot.

Gak kaloŋ daŋin but yokwino wiririkbi pasilakwa aŋteban abi tebai akdat.

⁴Yawe da aŋpulugosak do yaŋ tidosot.

^b2:1 Ya 4.25-26   ^c2:7 Ya 13.33; Ibr 1.5; 5.5   ^d2:9 PA 2.26-27; 12.5; 19.15

^e3:0 2SA 15.13–17.22

Uñun telagi kabapnikon egek yañ ilitno dakon kobogi namisak.

⁵ Dipmin potpot tamokon pagek obisi pak inťosot.

Ae don pidaneġ tagisi egisat, nido Yawe da kilano tagisi asak.

⁶ Uwalno 10 tausen da teri teri da abin anđagat ayin, mani unun do dima pasolgeñ.

⁷ Yawe gak apbi! Piñkopno abin anpulgoki!

Uwalno mogim kulbak dapbi.

Amin yokwi unun dakon geni dapman biripmikgi.

⁸ Yawe gak dagin nin panpulanganbi teban tomañ.

Miñat amin kabigo nin yo tagisi an nibi dosi nandisat.

Kap 4

Kalbi amin kinda tapmim timit do bisit agit

Dewit dakon kap kinda.

Gita tidaneġ yogogi.

4 Piñkopno kilegisi, gak do yañ ti-doken bisapmon nandan nabi.

But yokwino wiririkbi pasilgit. Bupmi nandan namiñek bisitno nandaki.

² Amin ji, bisap nian da man madepno abin yip do pi ani?

Bisap nian da yo isali mibili mibili do but dasi galak tañ yomiñ kimotni?

Bisap nian da top anpak yolni?

³ Ji gen on do pakyansi nandani.

Amin morap Yawe dakon piñbinisi ek-wañ, unun iyi do manjigit.

Nak unun do yañ tidoko

bisitno nandisak.

⁴ Ji Piñkop do si pasalek anpak yokwi morap yopman mudoni.

Si potni bisapmon gen on do pakyansi nandanek gen kagasi sopni.

⁵ Paret Yawe da galak tosok unun ban anek egip egipji Yawekon tosok yansi nandani.

⁶ Amin morapmi da yañ yoñ, “Namin da nin panpulanganban tagisi egipneñ?” Yawe, butgo ninon yipmanek yo tagisi an nibi.

⁷ Wit gat ae wain gat dakon bami morapmi pan bisapmon amin kisik kisik an.

Mani Yawe gak da kisik kisik butnokon yipgul unun da unun dakon kisik kisik yapmanđak.

⁸ Yawe gak dagin kilano anaki tagisi egisat, do yo kinda do dima pasalek tamokon pokdot bisapmon tepmisi pak inťosot.

Kap 5

Amin kinda Piñkop da kilani asak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap on amin da kasisin pisonakwa yogogi.

5 Yawe bisit anek iyon iyon yanapbo geno do mirak yopbi.

² Kila Amin Madepno ae Piñkopno, anpulgoki do bisit asat, do yañ ilitno nandan nabi.

³ Yawe, wisa dagokdo morap gak do bisit asat.

Wisa dagokdo gak do bisit tebaisi asat. Bisitno dakon kobogi nabi do jomjom asat.

⁴ Piñkop, gak anpak yokwi do kisik kisik dima asal.

Yokwi an amin gak da kapmatjok tagi dima egipmi.

⁵ Iyi do nandaba wikwan amin gak da dabilon tagi dima atni.

Anpak yokwi an amin morap dimasi galak tañ yomisal.

⁶Yawe, gak da top gen yogok amin morap pañupbal asal.

Amin dapba kimokgoñ amin gat, ae amin pañkewalgañ amin gat dimasi galak tañ yomisal.

⁷Mani gak da nak but dasi galak tañ namisal, do gak da yutnon tagi wigikenj.

Telagi yutgokon unjudon njwakberj anjek gawak gabenj.

⁸Yawe, uwal da nak anjupbal akdañ, do kosit yipmañ naminañki anpakgo kilegi unjun yolberj.

Kosit agipberj do nandisal unjun noliki.

⁹Uwalno gen bamisok kinda dimasi yoñ.

Amin diwari pañupbal ak dogin nandañ. Gen kagani unjun kimakbi tamo da yañ pisonj.

Amin pañgalak ak do gen morapmi yoñ.

¹⁰Piñkop, gen yañ yomiñek yo yokwisi anj yobi.

Nandak nandak yokwini pañupbal abi.

Yo akdo nandañ kokwin anj iyi unjudon yokwalni.

Unjun kwen wigik anj gamiñek yokwi morapmi anj, do yolbi gak da inam da dubagikon kiñ mudoni.

¹¹Mani amin morap pañkutnoki do gagon kwañ unjun kisik kisik tagi ani.

Unjun but galak nandañek kisik kisik dakon kap dagok dagogi mini tagi yoni.

Pañkutnañaki but dasi galak tañ gamañ amin kisik kisik sigin anjek mango awigini.

¹²Gak da amin kilegi do yo tagisi anj yomisal.

Emat dakon pasik da yañ tajeñk pañyonggam asal, ae kilani tagisi anjaki tagisi ekwañ.

Kap 6

Amin kinda jigini toñ unjun Piñkop da anpulugosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Gita napmi 8 kabi unjun nañ tidajeñk yogogi.

6^hYawe, butjap nandañek gen tebai dima nayiki.

Butjap madepsi nandañek nak anjmilip ak do tepmi pi dima nabi.

²Yawe, tapmimno mini, do bupmi nandañ nabi.

Yawe, giptimno tep namañ, do anjmilip abi.

³Butno wagilsi jik tosok. Yawe, bisap nian da jiggi pañjegipberj?

⁴Yawe, tobil obiñek yokwikon bañ abidoki.

Bisapmi bisapmi amin do but dasi galak tañ yomisal, do anpuluganji dima kimokgeñ.

⁵Amin kimakbi dima nandañ gamañ. Kimakbi tamogwan da gak dima anjkiñan.

⁶Iyoñ iyoñ yañ egapbo tapmimno wagilsi mañ mudonj.

Kalbi morap kunam pakbino da tamono wagilsi anjik asak.

Kunam tagapbo busuñ kidiñno madepsi gik tosok.

⁷Uwalno morapmisi, do kunam gin tak egapbo dabilno piriropmañ.

Anakwa yo kinda dima kosot.

⁸Kunam tak egapbo Yawe da kili nandañ namgut, do anpak yokwi anj amin ji kisisi nepmañdek kit.

⁹Yawe da anpulugosak do anjek yañ tidanjañbo nandañ namgut.

Yawe da bisitno nandagit.

¹⁰Uwalno kisisi mayaktok ae but yokwiyo pakdañ.

Tepmisi tobil kiñek mayaktok pakdañ.

Kap 7

Jigini toŋ amin kinda dakon bisit

Dewit da amin kinda Benjamin da kabikon nani mani Kus unun da yokwi an iban butjik panek kap on Yawe do yagit.

7 Yawe Piŋkopno, gak da nak anŋkut-noki do obisat.

Anŋpulugaŋaki nak anŋsopmaŋaŋ amin da dima nikba kimokgeŋ.

Yokwikon naŋ abidaŋaki dima tasik tokeŋ.

²Laion da amin dakon gipni paŋdagon, unun da tilak di anŋupbal abam.

ŋlik anŋaŋ timi kindakon anŋkiŋakwa amin da nak yokwikon naŋ aripmi dima di abidaŋbam.

³Yawe Piŋkopno, yokwi agim dakon gulusuŋno taŋ namisak,

bo amin diwari do yokwi an yomgum,

⁴bo notno isal dogin yokwi an imgum, bo uwalno dakon yo isal dogin kabo timikgim kaŋ,

⁵yum pindagaki uwalno da nak anŋsopmaŋek abidoni.

Nak tagi bamaŋek obisi anŋupbal anek giptimno yipba kimbabaŋon isal tosak.

⁶Yawe, pidoki! Uwalno da nagon emat tebaisi an.

Unun butjap nandaŋ yomiŋek yo yok-wisi an yobi.

Piŋkopno, anŋpak kilegi dogin galak tosol, do abiŋek anŋpulugoki.

⁷Gak kwensi kila amin madep yityit tamogokon yigek miŋat amin kabi morap gak da kapmatjok abiŋ muwutni do yoyiki.

⁸Yawe, miŋat amin morap dakon an-pakni kokwin asal,

do anŋpulugaŋaki gen pikon teban tokeŋ. Nido, anŋpak kilegi gat ae anŋpak tagisi gat baŋgin asat.

⁹Piŋkop gak wagil kilegisi.

Amin morap dakon nandak nandak butyo pakyanŋi pindak nandaŋyo asal. Amin yokwi anŋpak yokwi saŋbeŋek dima ani do kiriŋik yobi.

Mani amin kilegi paŋpulugaŋaki tebai atni.

¹⁰Piŋkop unun pasikno. Butni kilegisi amin yokwikon baŋ timikdak.

¹¹Piŋkop unun gen kokwin kila amin kilegisi.

Gildari gildari yokwi pakpak do japmi nandaŋek pabiŋ yopmaŋdak.

¹²Yokwi an amin but tobiŋ dima ani kaŋ, Piŋkop da emat agak sibani geni toŋsi asak do ilitdisak, ae obipni paŋilitdisak.

¹³Amin unun dapban kimotni do dikdikni kili paŋnoman agit.

Dikdik mileŋ asipmi toŋ paŋnoman asak.

¹⁴Amin yokwi unun yokwi ak do nanda-ban teban toŋ.

Yokwi mibili mibili ak do tagap tok asak, ae bisapmi bisapmi top yosok.

¹⁵Amin kinda abidok do gapma dubagi kinda wayikdak,

mani iyi unun gapma wayikdakgwan mosok.

¹⁶Gulusuŋ iyi asak unun da iyinaŋ witjiŋ imisak.

Ae butjap ematyo amin diwari do an yom do nandak nandak asak,

unun da tobiŋek iyi naŋ anŋupbal asak.

¹⁷Yawe unun amin kilegisi, do ya yaŋ iyisat.

Piŋkop Wukwisi do mani anŋkisik do kap yokeŋ.

Kap 8

Piŋkop dakon man madep gat ae amin dakon man tagi unun dakon gen

Dewit dakon kap kinda. Kokup pap Gat dakon gita naŋ tidanjek yogogi.

8 Yawe, Amin Taginin, miktimi miktimi gak dakon man pidaŋbisi. Tilimgo wukwisi, kundu si yapmanjak.

^{2k}Gak da man madep gamni do miŋat monjiyo gat ae monji ŋakŋak gat yoyiŋ dekdal.

Man madep gamiŋakwa uwalgo da gak abiŋ gep do anjidok anjek gen mapmit anj.

³Kundukon giŋ kanekyo kisitgo da wasaŋ kwen yopgul da toŋ unun pindagek yaŋ nandisat.

⁴Miŋat aminyo nin nianjen amin di baŋ nin do nandak nandak madep asal? Nin yo isalisi. Nin dakon kila nido kakgimansi asal?

⁵Piŋkop gak da nin gaga da mibilgwanjok nipgul.

Gak da nin wasaŋek tilim gat ae man madep gat ningul.

^{6m}Yo morap wasagiŋ unun nin da kilani aneŋ do yaŋ mudagiŋ.

Unun yo morap nin dakon piŋbi ekwaŋ.

⁷Sipsip bulmakau, ae joŋ bit kilapyo gat,

⁸minam kwen akwaŋ gat, ae tap kilap ae yo morap tap kagagwan akwaŋ unun kisi nin dakon piŋbi ekwaŋ.

⁹Yawe, Amin Taginin, miktimi miktimi gak dakon man pidaŋbisi.

Kap 9

Amin kinda da Piŋkop dakon anpakni kilegi do Piŋkop ya yaŋ iyigiti

Dewit dakon kap kinda. Tek kinda mani Almut Laben yaŋ yoj tegon da yogogi.

9 Yawe, butnokon da ya yaŋsi gayikeŋ.

Pi tagisi morap agiŋ unun do miŋat aminyo yoyikeŋ.

²Gak do nandanjek kisik kisik abeŋ.

Piŋkop Wukwisi, mango awigik do kap yokeŋ.

³Uwalno da gandanjek pasal kwaŋ.

Maŋ pagek kimak mudonj.

⁴Kila amin madep yityit tamogokon yigek gen kokwin kilegisi asal.

Anpakno kokwin anjaki gen pikon teban tosot.

⁵Miktimi miktimi dima nandaŋ gamaŋ amin gen tebai yoyigiŋ.

Amin yokwi kili paŋupbal agiŋ, ae dagok dagogi mini amin da iŋtaŋ yomdaŋ.

⁶Uwal wagilsa tasik tawit. Piŋkop gak da kokup papni kili paŋupbal agiŋ, ae amin da iŋtaŋ yomdaŋ.

⁷Mani Yawe unun kila amin madep dagok dagogi mini egi wigisak.

Unun kila amin madep yityit tamonikon yigek gen kokwin pi ak do kili tagap tagit.

⁸Unun anpak kilegikon da miŋat amin kabi morap dakon anpakni kokwin akdisak.

Ae anpak tagisikon da miŋat amin kabi morap kisi kila akdisak.

⁹Uwalon jigi paŋ amin Yawe da tagisi paŋkutnosok.

Jigi bisapmon unudon kiŋek pasilaŋ.

¹⁰Yawe, miŋat aminyo gak wisiaŋ gandak do pi anj amin manji dima yomisal.

^k8:2 Mt 21.16   ^l8:4 Jop 7.17-18; Kap 144.3; Ibr 2.6-8

^m8:6 1Ko 15.27; Ep 1.22; Ibr 2.8

Yañ asal, do mango nandañ amin egip egipni gagon tosoq yañsi nandañ.

¹¹ Yawe Saion kokup papmon unudon kila amin madep egisak.

Kap yañek mani anqisini.

Amin morap kisikon pi morap agit unun do yañ tetenok ani.

¹² Yawe da jigi pañ amin nandañ yomisak, ae kunam takba mirakni dima sopmandak.

Yokwi añ yomañ amin do kobogi yokwisi yomisak.

¹³ Yawe, bupmi nandañ nabi. Uwal da jigi tepmiyo naman pindakgi.

Pali kimot do asat, do yokwikon nañ abidagaki tagisi egipber.

¹⁴ Anpulgangañbi yo morap agil dakon geni tagi yañek mango awigiker.

Saion kokup pap da wigaron agek yañ tetenok añek yokwikon nañ abidagil unun do kisik kisik aber.

¹⁵ Miktimi miktimi dima nandañ gamañ amin da nin timit do gapma wayañ, mani iyi unjungwan moñ.

Nin timit do pat yopmañ, mani iyi unun paron yokwalañ.

¹⁶ Yawe dakon gen kokwin pi agakni unun kilegisi yañ unun amin da nandañ imañ.

Amin yokwi amin diwari pañupbal ak do yo awit,

mani unun yo yokwi da tobilek iyi bañ pañupbal awit.

¹⁷ Piñkop manji iminek yokwi añ amin morap unun kimakbi kokupmon pañki egipdañ.

¹⁸ Bisapmi bisapmi Piñkop da yoni mini amin dima iñtañ yomisak.

Jigini madepsi toñ amin, unun Piñkop da pañpulgusak do nandañ gadat añek jomjom añ.

Unun yum pindagakwan isal dogin jomjom dima añ.

¹⁹ Yawe, apbi. Yum pindagaki miktim amin da teban tajeq dima abiñ gepni.

Miktimi miktimi amin dima nandañ gamañ unun gaga da inamon yopmañek gen kokwin añ yobi.

²⁰ Yawe, pañpasol añaki madepsi pasolni, ae iyi do nin miktim amin gin yañsi nandani.

Kap 10

Amin kinda Piñkop da anpulgusak do bisit agit

10 Yawe, gak nido nak da dubagikon egisal?

Bisap yokwikon gak nido pasil namisal?

² Amin yokwi iyi do nandaba wigakwa yoni mini amin pañupbal ak do yolgañ.

Amin diwari yokwi añjom do nandak nandak añ, unun yo yokwi iyi timikgañ.

³ Amin yokwi galaktok yokwini do nandajeq pibit tidok asak.

Yo morapmi timit do nandañ amin pañkisisak, ae Yawe ibipmandak.

⁴ Amin yokwi iyi do nandaban wigakwan Piñkop wisin kok do pi dima asak.

Piñkop do nandaban yo isali asak.

⁵ Yo morap aban tagisi noman toñ.

Yawe, gak dakon nandak nandak kinda sok dimasi nandisak.

Unun da uwalni do manji gen yañ yomisak.

⁶ Yañ nandisak, “Nak aripmi dima moker.

Bisapmi bisapmi yo di da nak aripmi dima abiñ nepni.”

⁷ Bisap morap amin jobit yomisak, ae top gen yosok, ae amin dap do yosok.

Yokwi ak do ae jigi pañalon ak do gen tepmisi yosok.

⁸ Uñun kokupmon pasili egek amin gulusuñni mini amin apba dapban kimotni do jomjom asak.

Uñun si pasilek amin tapmimni mini pañupbal ak do yubiñ egisak.

⁹ Laion da yañ pasilikon yigek kila tebai asak.

Uñun pasil yigek tapmimni mini amin paron yokwalban ilik pañkisak.

¹⁰ Añakwan uñudon gin tapmimni mini amin tasik toñ.

Amin yokwi dakon tapmim madepni da pabiñ yopmañdak.

¹¹ Amin yokwi da yañ nandisak, “Piñkop da nak iñtañ namgut.

Iyi dakon dabil kili soggut, do dima nandisak.”

¹² Yawe, abiñ yokwi pakpak amin kobogi yokwi anyobi.

Piñkop, amin jigini toñ uñun dima iñtañ yobi.

¹³ Yokwi pakpak amin da nido Piñkop do yañba yokwi tok añ?

Ae nido “Piñkop da kobogi yokwi dima nimdisak” yañ nandañ?

¹⁴ Mani gak da yokwi pakpak amin dakon añpak pindak mudosol.

Añpak yokwi aba amin diwari da tepmi pañ uñun pindagek kobogi yokwi yomisal.

Jigi nandañ amin gak da pañpulugoki do buri gagon yopmañgañ.

Meñ datyoni kimakbi amin gak da tagisi pañpulugosol.

¹⁵ Yokwi pakpak dakon tapmim pabiñ yopmañek añpak yokwini buñon ae dima pindakgi.

¹⁶ Yawe dagok dagogi mini kila amin madep egi wigikdisak.

Piñkop ñwakñwari gawak yomañ amin miñtimnikon bañ yolban tasik tokdañ.

¹⁷ Yawe, gak jigini toñ amin dakon bisit nandañek buri pañteban akdisal.

¹⁸ Meñ datyoni kimakgwit amin gat ae uwalon jigi timikgañ amin gat dakon bisitni nandañ yomdisal.

Pañpulugañaki gen pikon atni bisapmon teban tokdañ.

Ae miñtimon miñat aminyo da sañbejek yo yokwi dima anyomdañ.

Kap 11

Amin kinda Piñkop do nandañ gadat tebaisi agit

Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yoñ dakon kila amin do mandabi.

11¹⁻² Nak añkutnosak do Yawekon kisasat.

Do gak nido yañ nayisal, “Amin yokwi obipni pañilikgañ!

Pilin tukgwan amin kilegi yam do dikdikni bisapmon sambañ!

Do minam kinda da yañ pasalek kabagwan wigi!

³ Añpak kilegi dakon teban tokni kisi tuwil ki mudoni kañ, amin kilegi niañ ani?”

⁴ Mani Yawe telagi yutnikon egisak.

Kwen Kokup kila amin madep egek dabili da amin morap kisi pindakdak.

Yo morap añ uñun kisisi nandañ mudosok.

⁵ Yawe da amin kilegi ae amin yokwi kakgimansi kokwin asak.

Emat do galak toñ amin dimasi galak tañ yomisak.

⁶ Amin yokwi do kindap tepmisi sosok uñun tagal yomisak.

Añek giñtimni obisi soñ yomni do mirim tepmisi sosok uñun yipban abisak.

Uñun yokwi awit dakon kobogini.

⁷ Yawe añpak kilegi gin asak.

Añpak kilegi añ amin do but dasi galak tañ yomisak.

Añpak kilegi añ amin uñun da tomno dabilni kokdañ.

Kap 12

Amin kinda Piŋkop da aŋpulugosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda.

12 Yawe, gak gawak gamaŋ amin pasil mudanŋ.

Gak golgaŋ amin kinda dima kokdisal, do abinŋ nak aŋpuluga.

²Amin morap kisi amin diwarikon top yonŋ.

Paŋkewal do gen galagi yoyaŋ.

³Yawe, gak da gen galagi yonŋ amin dakon gen kagani sopbi.

Ae pibit tidok aŋ amin dakon gen kagani sopbi dosi nandisat.

⁴Uŋun amin da yaŋ yonŋ, “Top gen yaŋek teban toneŋ.

Nin da galak togon gen yokdamaŋ.

Amin kinda da kosit dima sopmaŋ nimjak.”

⁵Mani Yawe da yaŋ yosok, “Amin yokwi da tapmimni mini amin pabinŋ yopmaŋgaŋ,

ae yoni mini amin iyonŋ iyonŋ yaŋek ekwaŋ.

Do nak da abinŋ paŋpulugokeŋ.

Uŋun nak da paŋkutnokeŋ do yonŋ, do yaŋsi akdisat.”

⁶Yawe dakon yaŋ teban tok gen uŋun bamisi.

Uŋun silwa kindapmon kosiri 7 yaŋ soŋba jimjimi minisi aŋ, uŋun yombem wagil tagisi.

⁷⁻⁸Yawe, amin yokwi uŋun dukwan dukwan kisi agek aŋpak iŋani uŋun do yo tagisi yaŋ nandaŋ.

Do bisapmi bisapmi kilanin tagisi aŋaki amin yokwi da nin dima paŋupbal ani.

Kap 13

Amin kinda Piŋkop da aŋpulugosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yonŋ dakon kila amin do mandabi.

13 Yawe, ni bisapmon aego nandaŋ nabi?

Nak do dagok dagogi mini iŋtaŋ namiŋ wigikdisal bo?

Gak bisap niaŋ da pasil namiŋaki dima gandakeŋ?

²Bisap niaŋ da butnokon da tepmi pasat uŋun sigin pakeŋ?

Gildat niaŋ da but yokwino sigin tosak? Bisap niaŋ da uwalno da sigin abinŋ nepni?

³Yawe Piŋkopno, nandaŋ namiŋek bisitno nandaki.

Dima aŋteban aki kaŋ, nak kimokgeŋ.

⁴Yaŋ aŋaki kaŋdo uwalno da “kili abinŋ yipmamaŋ” yaŋ dima yoni.

Ae nak da maŋ pokgo kaŋek kisik kisik dima ani.

⁵Mani bisapmi bisapmi but dasi galak taŋ namisal yaŋsi nandako dagosok.

Ae jigikon baŋ aŋpulugosol, do gak do kisik kisik abeŋ.

⁶Yawe da nak do yo tagisi agit, do mani awigek kap yokeŋ.

Kap 14

Amin dakon aŋpak yokwini

Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yonŋ dakon kila amin do mandabi.

14 ⁰Nandaŋ kokwini tagi dima amin burikon da yaŋ yonŋ,

“Piŋkop kinda dima egisak.”

Uŋun amin yokwisi.

Yo wagil yokwisi baŋ gin aŋ.

Kinda da anpak tagi kinda dima asak.

² Yawe unun Kwen Kokup da siŋtanban piŋakwan miŋat amin morapyo pindakdak.

Unun da amin kinda nandak nandakni tagisi kinda Piŋkop wisij kok do pi asak bo dima yaŋ do wisisak.

³ Mani dima. Kisi morap kosit kilegi kili yipmaŋ dekgwit.

Unun amin wagil amin yokwisi, kisi morap arip gin.

Kindasok da anpak tagisi kinda dimasi asak.

⁴ Piŋkop da yaŋ yosok, “Yokwi an amin nandak nandak tagi di dimasi timitdaŋ.

Bret naŋba mudon, unun da tilak miŋat amino naŋ mudon.

Ae nak da paŋpulugokerŋ do bisit dima an namaŋ.”

⁵ Mani Piŋkop miŋat aminyo geni guramikgaŋ amin gat egisak,

do amin yokwi unun madepsi pasoldaŋ.

⁶ Yoni mini amin da yo ak do paŋkosit an unun tuwil do pi an.

Mani yoni mini amin Yawe da paŋkutnosok.

⁷ Nak Piŋkop da Saion amin kinda yabekban abiŋ Israel amin yok-wikon baŋ timitjak do nandisat.

Yawe da miŋat amini paŋpulugaŋban aeni tagisi egipni bisapmon, Israel amin kisik kisik akdaŋ.

Asi, but galaksi egipdaŋ.

Kap 15

Anpak Piŋkop da nin da aneŋ do nandisak

Dewit dakon kap kinda.

15 Yawe, namin da gak da telagi yutgwan tagi wigisak?

Telagi kabapgokon namin da tagi egipjak?

² Amin kinda suŋ kinda aban amin da yaŋba yokwi tok dima an imgwit, ae anpakni kilegisi,

ae burikon da nandaŋek gen bami gin yosok,

unun amin da tagi egipjak.

³ Amin do yaŋba yokwi tok dima asak, ae notni do anpak yokwi dima anjomisak,

ae notni do top dima yaŋ yomisak.

⁴ Yokwi pakpak amin do dima galak taŋek Yawe do pasolgoŋ amin do nandaban wukwan yomisak.

Yaŋ teban tok asak unun jigi noman taŋ imaŋ bisapmon dima kirinigeŋek geni guramik kimokdok.

⁵ Amin da goman an iba di gat saŋbeŋek imni do dima yosok.

Ae amin da topni paŋteban aŋek si yumaŋ naŋakwa amin kilegi gen pikon yop do aba geni dima nandaŋ yomisak.

Unun anpak kilegi morap yolgaŋ amin unun dagok dagogi mini aripmi dima mokdaŋ.

Kap 16

Amin kinda da nandaŋ gadat aŋek bisit agit

Dewit dakon kap kinda. On kap do “Miktam” yaŋ yoŋ.

16 Piŋkop, anktunoki do gagon obisat, do kilano aki.

² Nak Yawe yaŋ iyigim,

“Gak Amin Tagino.

Yo tagisi morap timikdat unun gak da kisiron daŋin abaŋ.”

³ Piŋkop dakon amin unun tagisi.

Nak unun gat egip do tagisi nandisat.

⁴ Amin timentim yaŋek piŋkop ŋwakŋwarikon kwan unun jigi morapmi pakdaŋ.

Nak paret ak do bit kilapyo dakon yawi tagal do unun gat dima muwutneŋ,

ae piŋkopni dakon man dima yokeŋ.

⁵Yawe, gak kaloŋ gin nak dakon yo morapno.

Yo morapno gak da kisiron gin toŋ.

Yo morapno paŋkutnaŋ namisal.

⁶Miktimno gat ae yo tagisi morap gat gagon gin timikdat.

Asisi, yo morap namisal uŋun wagil tagisi.

⁷Yawe aŋkisikeŋ. Uŋun da tagisi egipbeŋ do nayiŋ nolisak.

Ae kalbi butno da nayiŋ dekdak.

⁸PBisapmi bisapmi Yawe nak da kapmatjok ekwan nandisat.

Kapmatjok egek tapmim namisak, do yo kinda da aripmi dima aŋkwakwalitjak.

⁹⁻¹⁰Yum nandaŋaki nak kimakbi kokupmon aripmi dima paŋki egipbeŋ.

Aŋek gak dakon Telagi Amin yum kaŋaki kimakbi tamokon taŋ dima miktosak.

Yaŋdo, butno tagisi aŋakwan mango yaŋ aŋkisisat.

Pasol pasoli mini tagisi egisat.

¹¹Gak da egip egip dakon kosit nolisal.

Gak nak da kapmatjok egisal, do kisik kisik madepsi asat.

Ae aŋpulugaŋaki butno kisik kisik taŋakwan dagok dagogi mini yaŋgin taŋ aŋaŋ kikdisak.

Kap 17

Amin kilegi kinda dakon bisit

Dewit dakon kap kinda.

17 Yawe, nak amin kilegi, do aŋpulugaŋek nandaŋ nabi do yaŋ tidosot.

Nak top amin dima, do bisitno nandaki do nandisat.

²Ni aŋpak da kilegi uŋun gak da nandisat, do aŋpulugaŋaki gen pikon teban tokeŋ dosi nandisat.

³Gak da nak dakon but nandaŋ mudosol. Kalbi abiŋ aŋkilik nandaŋek nagon nandak nandak yokwi kinda dima taŋban kal.

Gen yokwi kinda dima yokeŋ dosi nandisat.

⁴Gen tebango guramigek emat pidokyo aŋ amin dakon aŋpak manji yomgum.

⁵Bisapmi bisapmi gak dakon kosit naŋ agek kandapno suŋ dima pilik bamosot.

⁶Piŋkop, gak da bisitno dakon kobogi namisal.

Uŋun do aŋek gak do bisit asat.

Mirak yopmaŋek bisitno nandaki.

⁷Nin do but dasi galak taŋ nimisal, uŋun dakon bami noliŋek yo tagisi aŋnibi.

Tapmim madepgokon da nin paŋpulugosol.

Nin gak da kapmatjok egek uwalnin da dima nindani do pasilgamaŋ.

⁸Gaga dakon dabilgo kila asal uŋuden kilano aki.

Pup meŋi da pudigi pirigwan wutjisak uŋun da tilak nak wutjiki.

⁹Yaŋ aŋaki kaŋdo uwalno da nak aripmi dima aŋupbal ani.

Nikba kimokgeŋ do aŋdigat aŋ.

¹⁰Amin diwari do nandaŋ yawotjok di dimasi aŋ yomaŋ.

Gen pap yaŋek iyi dakon man pawikwaŋ.

¹¹Nak abiŋ nepdosi nandaŋ teban taŋ, do kandap tamono yolek aŋdigat ayiŋ da ekwaŋ.

¹²Uŋun laion da kilap dap do aŋ uŋun da tilak, ae laion bulagi da pasilek yubiŋ ekwaŋ uŋun da tilak.

¹³Yawe, gak abiŋ uwalno gat emat wa-maŋek pabiŋ yopbi.

Emat agak sibago abidanej unun gat emat wamanek yokwi pakpak da kisiron baj abidoki.

¹⁴ Yawe, tapmim madepgokon da anpulanganaki uwalno da dima nikba kimokgej.

Unun miktim dakon yo banjin panmuwut do nandaj.

Anpak yokwini dakon kobogi yo yokwisi anj yobi.

Ae monjini gat ae babikni don altoni unun yo yokwisi anjyobi.

¹⁵ Mani nak amin kilegi, do don gandakdisat.

Pokdot da pidosot bisapmon gak nak gat egisal yan nandanej but galaksi nandakej.

Kap 18

Piŋkop da nin panpuluganakwan emaron teban tomanj

Dewit Yawe dakon oman amini dakon kap kinda. Kap dakon kila amin do mandagit.

Kap on Yawe da Dewit Sol ae uwalni diwari morap da kisiron baj abidagit bisapmon Yawe do yagit.

18 Yawe, gak da nak anteban asal. Nak but dasi galak tanj gamisat.

² Yawe unun tip madepno, unun da nak anj kisibisak.

Unun dam tebano aripmi dima tuwili egisak.

Anjek uwal da kisiron nanj abidosok.

Piŋkopno unun tip madepsi yombem, do uwalno da dima nandani yanj do unjudon kinj pasildat.

Yawe unun pasikno, ae yokwikon nanj abidanej kilano asak dakon tapmim tanj imisak.

Unun dam tebano.

³ Nak Yawe do bisit asat. Anpuluganakwan uwalno da aripmi dima anjupal ani.

Yawe unun anj kisigisi noman.

⁴ Nap teban da nak tebaisi wamanjak, ae tap idap da nak witjik do madepsi tamalikdak,

unun da tilak kimot da nak palisi abidagit.

⁵ Paron yokwalek aripmi dima puluganj kigi,

unun da tilak kimot da nak abidanban kimakbi tamokon palisi kigim.

⁶ Butno madepsi yokwi tagit, mani Yawe do madepsi yanj tidagit.

Piŋkop da anpulugosak do yanj tidoko Telagi Yutnikon egek yanj ilitno nandagit.

Anjek bisitno do mirak yoggut.

⁷ Bisitno nandanej uwalno do butjap madepsi nandaj yomgut.

Anjek miktim aban wudip madepsi agit.

Anjakwan ilej dakon mibili madepsi kwakwalikgwit.

⁸ Mukwa Yawe da tomnokon da pidawit.

Anjakwan milej asip gen kaganikon da baljanej yo morapmi sowit.

Anjakwan kindap patdet yaban dukwan dukwan kisi kiwit.

⁹ Unun kundu witdalek pigit.

Anjakwan gikwem pilisi da kandapni da mibilgwan tawit.

¹⁰ Unun anjelo madep serabim kinda da kwenon yikban piriropmanj abigit.

Ae mirim minam da yanj piri toj da Piŋkop abidanj tepmisi abigit.

¹¹ Unun da pilin tuk yipban kubikgit.

Gikwem pilisi sikak mok do anjakwan wamanjak unun da witjigit.

¹² Unun da gikwem aban tenjtenjisi anjakwa ais sikak gat kindap patdet gat unun gikwemgwan da mawit.

¹³ Yawe Kwen Kokup egek kiririnj da yanj madepsi yanj tidagit.

Piŋkop Wukwisi da madepsi yanj tidagit.

¹⁴ Unun da aban mal da dikdikni da yanj uwalni yaban pasal kiwit.

¹⁵ Yawe, gen tebai yipmanjaki tap dakon mibili noman tagit.

Migan pisonjbi miktim dakon mibili noman tagit.

¹⁶ Yawe kwen egisak unun kisiri yipban pinjakwan nak yokwikon ban abidagit.

Tap madep da nak witjigit, mani ilikban wigim.

¹⁷ Uwalno da madepsi teban tanakwa na da aripmi dimasi pabin yopmi, mani Yawe da nak unun da kisiron ban abidagit.

¹⁸ Bisap yokwi kinda noman tanaminjakwan uwalno abin nagon emat awit.

Mani Yawe da kilano agit.

¹⁹ Unun da an puluganakwan tagisi egipgum.

Tagisi nandan namgut do anek nak yokwikon ban abidagit.

²⁰ Nak anpak kilegisi agim, do Yawe da kobogi do yo tagisi morapmi namgut.

Sun kinda dima agim do anek Pinjkop da yo tagisi an namgut.

²¹ Yawe dakon gen teban tagisi yol kimakgim.

Pinjkopno manji iminek yokwi dima agim.

²² Bisapmi bisapmi gen tebani do nandanek geni tagisi unun dima abin yipgum.

²³ Unun da nandisak, nak gulusunno mini.

Kosit agipgum unun kila tebai anek yokwi kinda dima agim.

²⁴ Dabilnikon gwaljigi minisi egipgum, do Yawe da anpakno kilegi unun do nandanek kobogi do anpak tagisi an namgut.

²⁵ Yawe, amin kinda gak dima gepmanjetjak kan, gak unun amin dima yipman detdisal.

Amin kinda anpak kilegi anek gulusunni mini kan, kobogi do yo tagisi gin an imdisal.

²⁶ Amin kinda anpak gwaljigi mini asak kan, gak da anpakgo gwaljigi mini unun yolisal.

Mani amin kinda anpak yokwi asak kan, kagimansi kanek kobogi imisal.

²⁷ Gak da minat aminyo iyi do nandaba pan amin yokwikon ban timikdal.

Mani iyi do nandaba wikwan amin pabin yopmandal.

²⁸ Yawe Pinjkop, gak da lamno yipbi tenjenosok, anek nagon pilin tuk yoldal.

²⁹ Pinjkop, anpulanganaki uwal kabi madep unun aripmi tagi pabin yopben.

Ae anteban anaki kokup pap dakon dam madep aripmi tagi irakgen.

³⁰ Pinjkop dakon anpak unun wagil kilegisi.

Yo kinda ak do yan teban tok asak kan, geni unun bami noman tokdan.

Yawe unun pasik yombem, do amin morap uwal da dima pindatni yan do unudon kin pasilakwa tagisi panjutnosok.

³¹ Yawe kalongin Pinjkop bamisi.

Unun kalon dagin tip madep da yan dam anjnimisak.

³² Pinjkop dagin nak anteban anakwan tebai akdat.

Ae kosit agisat bisapmon kilano tagisi asak.

³³ Jon kilap dia unun kandapmi tagisi do gilokon aripmi dima mosak, unun da aripmon anpulanganakan ilejon kwensi tagisi agisat.

³⁴ Unun da emat agak do nayin degek kisitno anteban asak, do obip tebai ain kinda mani bras unun ban wasanbi unun tagi panjikgen.

³⁵ Yawe, gak da nak uwal da kisiron ban abidagil.
 Pasikgo nabi unun da manjigwan pasildat.
 Kisitnokon abidanaki tebai akdat.
 Anpulugosol, do minat aminyo da dabilon man madepno tonj.
³⁶ Kosit ilalogi nanj yul namgul, do sagalek dima nikit.
³⁷ Nak uwal panjopmanjek timikgim.
 Yo yokwisi anyominek wagil kisisi dapbo pasilgwit.
³⁸ Nak da yabo manj pakgwit.
 Kandap mibilnogwan pakgwit, do aripmi dima pidokdanj.
³⁹ Gak da emat dakon tapmim namgul, anjek uwal kisitnokon yopmanjaki pabij yopgum.
⁴⁰ Anjaki uwal tobil manji naminek pasal kiwit.
 Amin dima galak tanj namgwit unun wagil dapbo pasilgwit.
⁴¹ Amin da panpulugonisi do yanj ti-dawit, mani dima apgwit.
 Yawe do kunam takgwit, mani bisitni dima nandanj yomgut.
⁴² Mirim da milip milip pisonba dukwan dukwan kwanj, unun da tilak obisi panjupbal agim.
 Uwal mabo kijek nejak da yanj kosiron tawit.
⁴³ Minjat aminyo da uwal anj namgwit bisapmon, anpuluganjaki dima anjupbal awit.
 Anjek Amin Ijwakjwari Kabi dakon mibiltok amini egipberj do nak manjigil.
 Minjat aminyo dima nandanj yomgum, abisok nak da yongamgwan ekwanj.
⁴⁴ Unun da mibilno nandanjek unudon gin geno guramikganj.
 Miktim dubagikon amin da nak do pasalek abij njwakberj anj namañ.

⁴⁵ Tapmim pawit unun kili yipba magit, ae kokup papni tapmimi tonj unun yipmanj degek si nimmimik nimmimik nagon obanj.
⁴⁶ Yawe unun toktogisi egisak.
 Unun tip madep da yanj nak dam asak, do mani anjkisineñ.
 Pinjkop da nak yokwikon nanj abidagit, do nin man madepni awigineñsi.
⁴⁷ Pinjkop da uwalno yokwini dakon kobogi do yokwi anj yomisak.
 Anjek amin kabi miktimi miktimi ekwanj unun yopban nak da yongamgwan ekwanj.
⁴⁸ Yanj anjek uwalno da kisiron nanj abidosok.
 Asisi, Yawe gak da uwalno da dabilon man madep namgul.
 Anpuluganjaki emat pidokyo anj amin da dima nikba kimakgim.
⁴⁹ Unun do anjek Amin Ijwakjwari Kabi da binapmon mango awigikereñ.
 Yawe, mango awigik do kap yokerj.
⁵⁰ Yawe da kila amin madepni nak Dewit anj puluganjakwan uwal madepsi pabij yopmanjdat.
 Bisapmi bisapmi iyi do tilak agit amin nak but dasi galak tanj namisak.
 Ae dagok dagogi mini diwatno don altoni unun but dasi galak tanj yomdisak.

Kap 19

Yo morap Pinjkop da wasagit unun da man madepni nolisak

Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yonj dakon kila amin do mandabi.

19 Kundu da Pinjkop dakon tilimni nolisak.

Kwen yo morap da Pinjkop unun nap-bisap aminsi yanj nolisak.

² Gildari gildari man madepni do yonj.

Ae pilini pilini mibilni yaŋakwa nandamaŋ.

³Teŋteŋi gat pilin tuk gat gen kagani mini, do gen aripmi dima yonjil.

Nin da uŋun bamot dakon tekni dima nandamaŋ.

⁴Mani uŋun da miktim amin morap kisi yoyiŋ dekgamal.

Geni kiŋ miktim morap kisi aripmi asak. Kundukon Piŋkop da gildat do imal yut kinda witjigit.

⁵Gildat dabil uŋungwan da amin kinda da miŋat paŋek but galagon da yutni yipmaŋek waŋga pisak, uŋun da tilak waŋga pisak.

Gildat dabil uŋun amin kinda da napbi gwapbo do timtim yaŋek kik do asak,

uŋun da tilak kisik kisik aŋek kositni naŋ kisak.

⁶Gildat dabil uŋun kundu dakon diwarikon da altaŋ wiŋek teri kinda kisak.

Tedepnikon yo kinda aripmi dima pasiljak.

Piŋkop dakon geni uŋun wagil tagisi

⁷Yawe dakon nawa gen uŋun gwaljigi mini wagil tagisisi.

Uŋun da egip egipnin paŋkaluk asak.

Yawe dakon gen uŋun bami taŋ taŋ akdaŋ gin, dima suŋ tokdaŋ.

Uŋun da nandak nandakni mini amin paŋtagap aban nandaŋ kokwini tagisi amin dagoŋ.

⁸Yawe dakon geni tagisi uŋun abidaŋek but galaksi nandamaŋ.

Yawe dakon gen tebani uŋun gwaljigi minisi.

Uŋun da nandak nandak tagisi nimisak.

⁹Yawe do pasalek gawak imim uŋun aŋpak tagisi kinda, don taŋ aŋaŋ kikedisak.

Yawe da aŋpak aneŋ do niyisak uŋun bamisi ae kilegisi gin.

¹⁰Yawe dakon geni da gol morapmi gwaljigi mini yapmaŋdak, do nin uŋun do madepsi galak tomaŋ.

Galagini madepsi da kabaŋ kok tamonikon da moŋ uŋun dakon galagini yapmaŋdak.

¹¹Nak oman amingo mama gengo guramigeek kobogi tagisi timikdat.

¹²Namin da iyi dakon aŋpak yokwini morap nandisak?

Yokwi diwari dima nandaŋek asat uŋun wiririkbi kilegisi egipbeŋ.

¹³Ae uŋun gin dima, aŋpak yokwi yaŋ dino nandaŋek dima abeŋ do oman moŋjigo kilano aki.

Kwen wigik aŋpak da nak dima abiŋ nepjak do nandisat.

Nak kilegisi egek yokwi madep dima abeŋ do nandisat.

¹⁴Yawe, gen yogokno ae nandak nandakno kisi gak da pindakbi tagisi ani dosi nandisat.

Yawe, gak tip madepno, ae yokwikon baŋ yumaŋ naŋ nepnep amino.

Kap 20

Amin kinda Piŋkop da aŋpulugaŋban emaron teban tosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yoy dakon kila amin do mandabi.

20 Jigi noman taŋ gamni bisapmon Yawe da gak aŋpulugosak dosi nandisat.

Jekop dakon Piŋkop da gak aŋkutnosak dosi nandisat.

²Uŋun telagi yutnikon Saion kokup papmon egisak.

Uŋun da gak aŋpulugaŋek aŋteban asak dosi nandisat.

³Uŋun da paret morap asal uŋun do tagi nandisak dosi nandisat.

Ae paret morapgo kindapmon sosol
uñun do galak tosak dosi nandisat.

⁴ Piñkop da yo morap galak tosol uñun
gamjak, ae pi morap ak do nandisat
uñun da anpuluganajakwan aripmi
tagi abi dosi nandisat.

⁵ Emaron teban toki bisapmon kisik
kisik aneñ, ae Piñkopnin dakon man
awiginer.

Yawe da bisit morapgo nandisak dosi
nandisat.

⁶ Abisok nak nandisat. Yawe da
kila amin madepni iyi manjigit
anpulugosok.

Uñun Kwen Kokup kokupni tagisikon
egek bisitni nandisak.

Iyi da tapmimon anpuluganek uwalni da
kisiron nañ abidosok.

⁷ Amin diwari emat bisapmon os da
amin ilik pawilgan tamoni uñun do
piñbit tidak añ.

Ae amin diwari osni do piñbit tidak añ.
Mani nin Yawe Piñkopnin dakon tap-
mim do yo madepsi yañ nandamañ.

⁸ Uñun amin mañ mudokdañ.

Mani nin pidanek tebai atdamañ.

⁹ Yawe, kila amin madepnin anpulu-
ganajaki emaron teban toneñ.

Gak do yañ tidoneñ bisapmon
panpulugoki.

Kap 21

Piñkop da kila amin madep anpuluganban mani awigigit

*Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yon
dakon kila amin do mandabi.*

21 Yawe, kila amin madep da tap-
mimgo do kisik kisik nandisak.

Gak da anpuluganajaki emaron teban
tagit, do gak do but galaksi
nandisak.

² Yo timit do nandagit uñun gak da ibi
kili timikgit.

Yo do bisit gayigit, uñun imgul.

³ But galagon da abidanek yo tagisi
imgul.

Añek kila amin madep dakon pelit gol
bañ wasanbi busunikon yipgul.

⁴ Egip egip do bisit gayinban imgul.

Añek egip egipni andubak abi toktogisi
egipdisak.

⁵ Anpuluganajaki man madepni madepsi
tosok.

Kila amin madep dakon tilimni wagil
tagisisi gak da imgul.

⁶ Gak da yo tagisi dagok dagogi mini
anjamin wigiðdisal.

Gak uñun da kapmatjok egisal, do kisik
kisik madepsi nandisak.

⁷ Kila amin madep da egip egipni
Yawekon tosoy yañsi nandisak.

Piñkop Wukwisi, uñun da kila amin
madep do bisapmi bisapmi but dasi
galak tañ imisak, do tebaisi atdisak.

⁸ Kila amin madep da uwal morapni
tebaisi timitdisak.

Amin dima galak tañ imañ amin kisiri
amin tet da tebaisi timitdisak.

⁹ Kindap madep da yo soson, uñun
da tilak noman altosak bisapmon
uwalni dapban pasildañ.

Yawe da butjap nandan yominjek pabin
yopmanjakwan kindap da son yomin
mudokdañ.

¹⁰ Kila amin madep da uwalni dakon
monji gwayoni kisi morap dapban
kimak mudokdañ.

Anajakwan monji gwayoni miktimon
sanbenek dima egipdañ.

¹¹ Uwal da nandak nandak añek kila
amin madep yokwi añ im do gen yañ
panjeban añ,

mani aripmi dima abin yipni.

¹² Dikdikgo bañ yamañ yobi tobilek
pasal si kikdañ.

¹³ Yawe, tapmimgo madepsi do gak
dakon man ankisik do kap yoneñ.

Kap 22

Iyon iyon dakon gen ae ya dakon kap

Dewit dakon kap kinda. Kap yon amin dakon kila amin da miñat aminyo yoyiñban kap tek “Wisa dagok dakon dia miñat” unun nan yoni.

22 ^uPiñkopno, Piñkopno, nido nip-man dekgil?

Iyon iyon yanapbo nido dubagikon egek jigikon nan dima anpulugosol?

² Piñkopno, gildari gildari gak do yan tidosot,

mani kobogi dima nayisal.

Kalbiyo kisi gak do yan tidosot, mani yawori kinda dima abidosot.

³ Mani gak telagi egisal. Gak kila amin madep yigaki Israel amin da mango anñkisañ.

⁴ Kalip babiknin da egip egipni gagon tosok yanñi nandan gamgwit.

Anakwa gak da uwalni da kisiron ban pulugagil.

⁵ Gak do yan tidanba jigikon ban pulugagil.

Nandan gadan gamiñakwa panpulu-gagil, do nandan gadatni unun isali dima agit.

⁶ Mani nak amin dima, nak walen yombem yo isali.

Amin morap da nandaba yokwi tok an-namñek manji namañ.

⁷ ^vAmin morap nak nandan unun yanñsul an namañ.

Añek yanba yokwi tok añek wunda kwakwal an namañ.

⁸ ^wAñek yan yon, “Yawe da anpulugosak do nandan gadan imisak,

do yum kanakwa unun da jigikon ban pulugan yipjak.

Yawe do madepsi galak tan imisak, do yum kanakwa anpulugosak.”

⁹ Piñkop gak dasi kilano anaki meñ da buron da tagisi altagim.

Mum nagim bisapmon anpuluganbi egip egipno gagon tosok yanñi nandan gamgum.

¹⁰ Meño da anlagiron da wasañek gak da kisiron egipgum da egisat.

Si altagimon da wasañek gak Piñkopno egipgul da egisal.

¹¹ Jigi mibili mibili aban, ae panpulu-gokno mini, do dubagikon dima egipbi.

¹² Uwalno unun bulmakau wili da yan anñwasan.

Unun tapmimni madepsi, Basan miktim dakon bulmakau wili yombem.

¹³ Laion da jon kilap nok do yan tidanek gen kagani anñan kwan, unudeñ uwalno da nak anupbal ak do an.

¹⁴ Pakbi isal dogin tagal ki mudon, unun da tilak tapmimno minisi an.

Kidatno dakon sanbekni kisi kalkalan mudon.

Bit nelak da pakbi dagon unun da tilak butno wagilsi tapmimi mini pakbi idap asak.

¹⁵ Tapmimno mini anakwan melno tip-tan gen kaganogwan tegosok.

Gak da nepbi kimot da tamokon pokdot.

¹⁶ Amin yokwi da nak piñan da yan anñwasan.

Añek kisit kandapyo nokon inñanba geni da giptimnogwan piñen.

¹⁷ Kidatno kisi noman tanakwa tagi manñiker.

Unun da nak da yokwi tat unun kanek kisik kisik an.

¹⁸ ^xImalno kokwinik timigek paba pigi-kno namin da abidosak yan do satu wasok an.

^u22:1 Mt 27.46; Mk 15.34   ^v22:7 Mt 27.39; Mk 15.29; Lk 23.35

^w22:8 Mt 27.43   ^x22:18 Mt 27.35; Mk 15.24; Lk 23.34; Jn 19.24

¹⁹ Yawe, nak nepmanjek dubagikon dima egipbi.

Paṅpulugokno, tepmi abinṅ anṅpuluga.

²⁰ Anṅpulugaṅbi emat agak siba baṅ dima nikba kimokgeṅ.

Uṅun amin piṅan yombem da kisiron baṅ pulugaṅbi dima nikba kimokgeṅ.

²¹ Laion da gen kaga ae joṅ bulmakau da jomon baṅ pulugaṅ nepbi.

²² Yaṅ aṅaki notno kabikon man madepgo yaṅ teṅteṅokeṅ.

Ae miṅat amin kabiyo da muwutnikon gak aṅkisikeṅ.

²³ Yawe do pasal imaṅ amin kabi, Yawe aṅkisini.

Jekop dakon diwatni kabi, Yawe man madep imni.

Israel dakon diwatni kabi, Yawe gawak imni.

²⁴ Nido jiṅi madepsi paṅ amin manji dima yomisak.

Tepmi jiṅiyo paṅ amin uṅun do nanda-ban yo isali dima asak.

Uṅun manji dima yomisak.

Paṅpulugosak do yaṅ tidaṅba bisitni nandaṅ yomisak.

²⁵ Amin madepsi Piṅkop gawak im do muwutni bisapmon gak aṅkisikeṅ.

Miṅat aminyo gak do pasolgoṅ uṅun da dabilon kalip gak do paret ak do yaṅ teban tagim uṅun akdisat.

²⁶ Bupmi amin jap aripmisi naṅ tugokdaṅ.

Ae Yawe wisinṅ kokdo pi aṅ amin uṅun da mani aṅkisikdaṅ.

Piṅkop da paṅpulugaṅban dagok dagogi mini butni tagisi taṅ aṅaṅ wigikdisak.

²⁷ Amin miṅtimi miṅtimi ekwaṅ Yawe do nandaṅek tobil iyikon apdaṅ.

Miṅtimi miṅtimi amin kabi kabi ekwaṅ uṅun da abinṅek gawak imdaṅ.

²⁸ Nido Yawe kila amin madep egek miṅtimi miṅtimi amin morap kilani asak.

²⁹ Miṅtimi miṅtimi kwen wigik amin morap da ṅwakbeṅ aṅ imdaṅ.

Miṅtim amin morap kimagek miṅtim dagokdaṅ uṅun kisi morap da abinṅek Piṅkop gawak imdaṅ.

³⁰ Don altaṅ altaṅ ani amin da omani aṅimdaṅ.

Amin da Amin Tagi do yaṅ teṅteṅok aṅakwa don altoni amin da nandaṅ aṅaṅ kikdaṅ.

³¹ Piṅkop da anṅpakni kilegikon da iyi miṅat amin kabini yokwikon baṅ timikgit,

uṅun dakon geni don altoni amin baṅ yoyikdaṅ.

Kap 23

Yawe uṅun kila amino tagisi

Dewit dakon kap kinda.

23 Yawe uṅun kila amino, do yo kinda do wadak wadak dima asat.

² Aṅki joṅ kalikaligi timon nepban pak yawokdot.

Aṅek pakbi moniṅ moniṅ yawori pokgoṅ uṅudon gin nayiṅ awildak.

³ Tapmim kalugi naminṅek man bini tagisi tosak do kosit kilegikon nayiṅ awildak.

⁴ Piṅkop, gak nak gat egisal, do gilo ae pilin tukyogwan agipbeṅ kaṅ, yo yokwi do dima pasolgeṅ.

Gandako sipsip kila amin dakon kindap kiriṅ abidosol, do uṅun da butno aṅteban asak.

⁵ Japno tagisi uwalno da dabilon no-mansi paṅnoman asal.

Yutgokon but galagon da abidaṅek bit nelak busuṅnokon tagaldal.

Yo galagi irenjisi idawukbi idapno si tugosok.

⁶Miktimon egipbenj bisap morapmon kilano tagisi anjek but dasi galak taj namiņ wigikdisal.

Ae bisap mudok mudogi mini yutgokon egi wigikenj.

Kap 24

Piņkop uņun Kila Amin Madep

Dewit dakon kap kinda.

24 ^aMiktim gat ae yo morap uņungwan toņ uņun Yawe dakon.

Ae kokup morap gat ae miņat amin morap uņungwan ekwanj kisi uņun dakon gin.

²Pakbi ilarisi da binapmon miktim wasagit.

Miktim dakon mibili tap binap yipgut.

³Namin da Piņkop da kabap madepmon tagi wigisak?

Ae namin da iyi da telagi tamokon tagi atjak?

^{4b}Yokwi dima asak amin, ae butni kilegi, ae kokup kidat do dima gawak yomisak,

ae notni topmon da yanj teban tok dima anyomisak, uņuden amin da aripmi tagi.

⁵Uņuden amin Piņkop da gisamitjak.

Yokwikon banj timigek amin kilegi yanj iyisak.

⁶Uņuden amin da Piņkop wisinjek Jekop dakon Piņkop da kapmatjok kisak.

⁷Wigat, ji witdal kini. Yoma kalipmi, ji madepsi pisoni.

Anjakwa Kila Amin Madep tilimi toņsi da wigisak.

⁸Kila Amin Madep tilimni toņsi uņun namin?

Uņun Yawe kalonj gin. Tapmimni madepsi, emaron teban tosok.

⁹Wigat, ji witdal kini. Yoma kalipmi, ji madepsi pisoni.

Anjakwa Kila Amin Madep tilimi toņsi da wigisak.

¹⁰Kila Amin Madep tilimi toņsi uņun namin?

Uņun Yawe tapmimni pidaņbisi.

Uņun kalonj dagin Kila Amin Madep tilimi toņsi da egisak.

Kap 25

Amin kinda Piņkop da kilani asak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda.

25 Yawe, anpulugoki do bisit gayisat.

²Piņkopno, egip egipno gagon tosok yanjsi nandisat.

Anpuluganajaki mayagi dima pakenj, ae uwalno da abinj nepmanjek kisik kisik dima ani.

³Amin morap gak do nandanj gadanj uņun mayaktok dima pani, mani amin paņkewalganj amin uņun mayaktok pakdanj.

⁴Yawe, nianj egipbenj do nandisal uņun noliki.

Kositgo noliki.

⁵Piņkopno, yokwikon banj anpulugosol do nayinj dekbi gengo bami yol anjan kikenj.

Gildat kinda kalonj anpulugoki do jomjom anjegisat.

⁶Yawe, gak amin do bupmi nandanjek but dasi galak taj yomisal uņun do nandaki.

Kalipsigwan da anpak uņun agil da anjan obisal.

⁷Piņkop nak monji bilagi egek anpak yokwi agim uņun do dima nandaki.

Gak amin do bupmi nandanj yomisal, do but dasi galak taj nabi.

- ⁸ Yawe uŋun wagil tagisi ae kilegisi.
 Yaŋdo, yokwi pakpak amin kositni yolisak.
- ⁹ Amin iyi do nandaba paŋ uŋun kositni kilegi yolisak, ae aŋpakni kilegi yoyiŋ dekdak.
- ¹⁰ Yawe da saŋbek saŋbekni ae gen tebani yolgaŋ miŋat aminyo uŋun do but dasi galak taŋ yomiŋek dima yopmaŋ dekdak.
- ¹¹ Yawe, man bingo tagisi tosak do yokwino morapmisi uŋun wiririk nabi.
- ¹² Yawe yolgaŋ amin kosit kilegi niaŋ agipni uŋun yolisak.
- ¹³ Uŋuden amin tagisi egipdaŋ, ae monji gwayoni uŋun da miktimni abidokdaŋ.
- ¹⁴ Yawe uŋun miŋat aminyo pasal imaŋ uŋun dakon notni egisak.
 Aŋek saŋbek saŋbek uŋun gat agit uŋun do yoyiŋ dekdak.
- ¹⁵ Yawe da gin nak paron naŋ kukwosok, do uŋun da aŋpulugosak do dabilno uŋudon gin yipmaŋdat.
- ¹⁶ Naga dage egapbo amin da yokwi aŋ namaŋ, do tobil abiŋek nandaŋ yawok nabi.
- ¹⁷ Butjik morapno uŋun si pap tosok, do wiririk namiŋaki yawori egipbeŋ.
 Aŋpulugaŋaki jigi da dima abiŋ nepni.
- ¹⁸ Butjik morapno gat ae jigino gat do nandaŋek yokwi morapno yopmaŋ nabi.
- ¹⁹ Uwalno morapmisi uŋun do pindat.
 Uŋun nak do japmisi nandaŋek ukwayit aŋ.
- ²⁰ Aŋpulugoki do obisat, do egip egapno kutnoki, ae uwal da kisiron naŋ abidoki.
 Aŋpulugaŋaki mayagi dima pakeŋ.
- ²¹ Aŋpulugoki do jomjom aŋegisat, do aŋpakno tagisi ae kilegisi uŋun da nak aŋkutnoni dosi nandisat.
- ²² Piŋkop, amin kabigo Israel yumaŋ naŋaki jigini mibili mibili toŋ uŋun da dima pabiŋ yopni.

Kap 26

Amin kilegi dakon bisit

Dewit dakon kap kinda.

26 Yawe, nak aŋpak kilegi gin aŋek gak dogin nandaŋ gadasat, do amin kilegi yaŋ nayiki.

² Yawe, nak dakon but nandak nandakyo aŋkiligeŋ koki.

³ Nido nak do but dasi galak taŋ namisal uŋun bisapmi bisapmi nandisat.

Aŋek bisapmi bisapmi gak dakon gen bami yoldat.

⁴ Nak top yoŋ amin gat dima yikgamaŋ. Ae jamba but amin gat dima akwamaŋ.

⁵ Yokwi pakpak gat egip do dimasi nandisat.

Ae uŋun gat yit do dimasi galak tosot.

⁶ Yawe, nak diwarino mini yaŋ nandaki do kisitno pakbi naŋ sugosot.

Nak gak dakon alta aŋgwasineŋ

⁷ gen papmon da gak aŋkisineŋ pi tagisisi asal uŋun do amin yoyisat.

⁸ Yawe, gak dakon yut do but dasi galak tosot.

Gak dakon tilingo uŋudon tosok.

⁹ Gak yokwi pakpak amin dapbi kimotni bisapmon dima nikbi kimogeŋ.

Amin dapdap amin dapmaŋek nakyo kisi dima nikgi.

¹⁰ Uŋun amin yo yokwi ak do gen paŋkosit aŋ.

Ae amin da notni yo yokwi anyomni do amin do tomni yomaŋ.

¹¹ Mani nak aŋpak kilegi gin asat.

Bupmi nandaŋ namiŋek yokwikon baŋ pulugaŋ nepbi.

¹² Nak miktim kilegikon akdat.

Yawe, amin gawak gam do muwukgaŋ uŋun da bikbiŋon gak aŋkisikeŋ.

Kap 27

Piņkop aņķisik dakon bisit

Dewit dakon kap kinda.

27 Yawe uņun teņteņino ae yok-wikon baņ timit timit amino, do namin do pasolgeņ?

Yawe da nak aņkutnosok, do nido pasol pasol abeņ?

² Amin yokwi nak aņupbal ak do apni bisapmon kosit yokwigin agek maņ potdaņ.

³ Emat amin morapmisi da abin aņg-wasini kaņ, dima pasolgeņ.

Uwal da nit do apni kaņ, but morap dima abeņ.

⁴ Yawe do yo kaloņi kinda do bisit asat. Uņun da nandaņ naban miķtimon egip-beņ bisapmon gildari gildari iyi da yutnon egipbeņ do nandisat.

Aņek Yawe uņun wagil tagisisi do dabilno uņudongin yipmaņek kisik kisik aņek egipbeņ.

Aņek Telagi Yut Madepnikon Yawe dogin nandaņek egipbeņ.

⁵ Nido yo yokwi da nagon noman toni bisapmon uņun da iyi da yutnon aņķisibin nepban egipbeņ.

Yoma sopmaņek tagisi aņķisibin nepjak. Tip madep kinda da kwenon nepban tagisi egipbeņ.

⁶ Yaņ aban uwalno nak aņgwasan uņun pabin yopbeņ.

Nak kisik kisik aņek yaņ tidaņek iyi da telagi yutnikon paret aņ ibeņ.

Aņek kap yaņek mani aņķisiken.

⁷ Yawe, gak do bisit abo bupmikon da bisitno nandaņek aņpulugoki.

⁸ Gagon opbeņ do nayisal, do Yawe nak kilu uņun obisat.

⁹ Dima gandakeņ yaņ do dima pasilgi.

Nak oman amingo, do butjap nandaņek dima akwayikgi.

Piņkop, gak paņpulugokno.

Gak da nak yokwikon naņ abidosol.

Dima nepmaņ dekgi.

¹⁰ Meņ datyo da manji namjil kaņ, Yawe da kilano sigin akdisak.

¹¹ Yawe, gaga dakon aņpak do nayin dekgi.

Uwalno morapmi, do kosit kilegi naņ nayin aņaņ kiki.

¹² Yum nandaņaki uwalno da nak dima abidoni.

Uņun topmon da gen yaņ namiņek nak aņupbal akdo aņ.

¹³ Nak asisi nandisat, don on miķtim egisaron Yawe da yo tagisi aņ namdisak.

¹⁴ Yawe aņpulugosak do jomjom aki.

Tebaisi agek nandaņ gadaņ imiņek but pasol dima abi.

Yawe do jomjom aki.

Kap 28

Piņkop da aņpulugosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda.

28 Yawe, gak tip madepno, bisitno nandaņek aņpuluga.

Dima aņpulugoki kaņ, nak amin kimakbi da tilak egipbeņ.

² Bupmi nandaņ namiņek aņpulugoki do yaņ tidokeņ bisapmon nandaņ nabi. Bisit aņek kisitno paņenokgo telagi yutgo da tet do wigisak.

³ Yokwi pakpak amin gat kisi nak dima ilik paņki mabi kineņ.

Uņun amin kwen da notni do gen galagi galagi yoņ.

Mani burigwan nandak nandakni yokwi morapmi toņ.

^{4c} Aņpak yokwi awit uņun da aripmon kobogi do tepmi pi yobi.

Amin do yokwi awit unun panjobilbi iyikon kini.

⁵Yawe da pi madepsi anjek yo morap wasagit unun do dima nandan.

Yanjo, unun amin yut kinda nan yan tuwilek dima awaldisak.

⁶Bupmi nandan namjak do bisit abo bisitno kili nandagit, do Yawe dakon man awigikej.

⁷Yawe da tapmim naminej pasikno asak.

Yan asak do anjek nandan gadan imisat. Yawe da nak anpulgusok unun do kisik kisik madepsi nandan imisat.

Nak ya yan iyinej kap morapmi yosat.

⁸Yawe da minjat amin kabini tapmim yomisak.

Kila amin madepni pini asak do manjigit unun anpulgok do tagap tanej dam tebani aripmi dima tuwili da yan egisak.

⁹Minjat amin kabigo yokwikon ban pulagan yopbi.

Gaga do manjigil amin kabi yo tagisi an yobi.

Kila amini egek dagok dagogi mini kilani abi.

Kap 29

Sikak mirimyo madep anjakwan Piŋkop dakon yan ilit nandaman

Dewit dakon kap kinda.

29 ^dJi anelo tapmimi ton, ji Yawe anjisini.

Tilimni gat ae tapmimni gat do nandanek anjisini.

²Yawe dakon man madepni unun tilimi ton, do anjisini.

Ji si telak tanej gawak imni.

³Yawe da gen yanjakwan tap kwenon kinjakwan nandan.

Piŋkop tilimni madep kiririj da yan madepsi yosok.

Gen madepsi yanban suligi tap madep kwenon kinjakwan nandan.

⁴Yawe gen yosok unun tapmimi tonji yosok.

Yanjawan amin morap da Yawe unun kila amin madep wikwisi yan nandan iman.

⁵Yawe gen yanjakwan Lebanon miktim dakon sida kindap gawikgan.

⁶Unun da wasok aban Lebanon Kabap da bulmakau monji da wigi mok an unudej an.

Ae flej Emon da bulmakau wili bilagi da yan wigi mok asak.

⁷Yawe da gen yanjakwan mal asak.

⁸Unun da wasok aban Kedes dakon miktim kibiri unun wudip madepsi asak.

⁹Yawe da gen yanjakwan kindap teban da kwasigilgan, anakwa koron kindap tam morap kisisi biripmigi mon.

Yan anjakwan Telagi Yut Madepnikon amin kisisi da yan tidanej yan yon, "Piŋkop unun tilimni ton!"

¹⁰Pakbi igakwa Yawe dagok dagogi mini kila amin madep egisak.

¹¹Yawe minjat amin kabini tapmim yomisak.

Yan anjek gisamigakwan yaworisi ekwan.

Kap 30

Amin kinda da Piŋkop ya yan iyik do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap on telagi yut yoma wital do yawit.

30 Yawe, gak da nak yokwi da kison nan abidagil.

Yum pindagaki uwalno da abin nepmanek kisik kisik dima awit.

Yan agil do mango yan anjisinat.

²Yawe Piŋkopno, anpulgoki do bisit gayiko anpulanabi kilek tagim.

³Yawe, kimot do anapbo abi pidagim.

Kimakbi tamogwan pigik do anapbo egip egipno aego nangul.

⁴Yawe dakon miŋat amin kabini, Yawe ankisini.

Mani telagi ankisini.

⁵Bisap pisipmisok butjap nandisak.

Mani miktimon ekwaman bisap morap nin do tagisi nandanek yo tagisi annimisak.

Dabil pakbiggo kalbi tagi moni, mani wisa dagokdo kisik kisik aego akdisal.

⁶Kalip nak tagisi egek yaŋ yagim, “Yo kinda da aripmi dima aban yokwi tokenj.”

⁷Yawe, gak nak do tagisi nandanek anpulgagil bisapmon ilej kinda da yaŋ tebaisi akgim.

Mani manji nangul bisapmon unudon yokwi tagim.

⁸Yawe nak gak do yaŋ tidagim.

Bupmi nandisak do Amin Tagi bisit tebaisi anek yaŋ iyigim,

⁹“Nak kimakbi tamogwan pigikenj kan, ni yo tagi kinda da noman tosak?

Amin kimakbi da mango tagi ankisini? Gak da toktogi ninon yo tagisi asal dakon gen unun da tagi yaŋ tetenjonni?

Aripmi dima.

¹⁰Nandanj namiŋek nak do bupmi nandaki.

Yawe, nak anpulgoki.”

¹¹Gak da butno jigisi tagit unun antagap abi kisik kisik kap asat.

Ae but yokwi nandagim unun anyawot abi but kwaktok nandisat.

¹²Yaŋ agil, do gen mapmit aripmi dima abenj. Mango anksikenj.

Yawe Piŋkopno, dagok dagogi mini ya yaŋ gayikenj.

Kap 31

Yawe da miŋat aminyo gawak imiŋek ekwanj unun kilani tagisi asak

Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yon dakon kila amin do mandabi.

31 Yawe, gak da nak anikutnoki do abisat.

Anpulanajaki uwal da dima abiŋ nepni. Gak kilegisi do uwal da kisiron baj pulugan nepbi.

²Nandanj namiŋek tepmisi pulugoki.

Gak gopbatno ae dam tebano aripmi dima tuwili egisal, do uwal da aripmi dima abiŋ nepni.

³Asi gak tip madepno ae dam tebano aripmi dima tuwili egisal.

Gak dakon man dima yokwi tosak do mibiltanjamiŋek kosit nolayiki.

⁴Uwalno da nak abidok do pat yipmanj. Mani gak pasili tamono, do abiŋ anikutnanajaki paron dima yokwalgenj.

⁵Wupno gak da kisiron yipmandat.

Yawe, gen bami dakon Piŋkop, yokwikon baj pulugan nepbi.

⁶Gak kokup kidat gawak yomanj amin dimasi galak tanj yomisal.

Mani egip egipno Yawekon tosak yaŋsi nandisat.

⁷Nak do bisapmi bisapmi but dasi galak tanj namisal, do nak gak do but galaksi nandisat.

Jigi morapno pindagek butjik pagim unun pindak nandanjo agil.

⁸Yum pindagaki uwal da nak dima abidawit.

Anpulanajaki tagisi egisat.

⁹Yawe, jigino madepsi, do bupmi nandanj nabi.

Kunam morapmi tagek dabilno piriropmanj.

But yokwi nandañek giptimno wagilsi
alek tañ.

¹⁰ Butnokon da jigi nandañ egisat.

Uñun da egip egipno anpisip asak.
Kunam morapmi takdat do bisap
dubagi dima egipbeñ.

Nak jigino madepsi do tapmimno minisi
añakwan kidatno wagilsi yokwi toñ.

¹¹ Uwal da jigilak yañ namañ.

Kokup isalno da nak do nandaba yok-
witok añ namañ.

Añakwa notnoni da nak do pasol pasol
madepsi añ.

Kosiron agapbo nak nandañ amin uñun
pasal si kwan.

¹² Amin kimakba iñtañ yomamañ
uñudeñ amin morap kisi nak do
iñtañ namañ.

Nak miktim kwoba pudañ kwa maba
kwan uñun yombem.

¹³ Nak nandañapbo uwalno morapmi da
manji gen yañ namañ.

Yo pasolisi da nak anğwasañ.

Muwugek niañsi añek añatno kimakban
yañ do yañ nandat añ.

¹⁴ Mani Yawe egip egipno gagon tosoke
yañsi nandisat.

Nak yañ yosot, “Gak Piñkopno.”

¹⁵ Nak don egi añañ kikdisat uñun gak
da kisiron tosoke.

Uwalno nak anşopmañgañ uñun da kis-
iron bañ pulugañ nepbi.

¹⁶ Butgo oman amingo nagon yipmañek
yo tagisi añ nabi.

Butdasi galak tañ namisal, do uwal da
kisiron bañ pulugañ nepbi.

¹⁷ Yawe, anpulugoki do yañ tidosot, do
anpulugañaki mayagi dima pakeñ.

Yokwi pakpak amin pañmayak abi.

Añaki kimakbi tamogwan pagek gen
dima yoni.

¹⁸ Uñun amin kwen wigik añek amin
kilegi do yañba yokwi tok anşyomañ,

do uñun top yogok amin pañtasik abi
gen dima yoni.

¹⁹ Amin gak do pasalek gawak gamiñek
ekwan uñun gak da anpakgo tagi-
sisikon da pañpulugosol.

Miñat amin morap da dabilon pañkut-
noki do gagon kwan amin kilani
tagisi asal.

²⁰ Gak da uñun amin gaga da kapmatjok
pañkisibisal.

Yañ añaki dap do yoñ amin dap do si
pañtidok añ.

Gak da yoñgamgwan egakwa uwalni da
gen yokwi yañek aripmi dima pabiñ
yopni.

²¹ Yawe ankisino. Nak do but dasi galak
tañ namisak.

Kokup papmon egapbo uwal da anğ-
wasañek nit do awit bisapmon tagisi
anpulugagit.

²² Uñun bisapmon wuripdagek yañ
yagim, “Gak da nak nolbi gak da
dubagikon egisat.”

Mani bupmi nandañek anpulugoki do
yañ tidoko nandañ namgul.

²³ Telagi miñat amin kabini, ji Yawe but
dasi galak tañ imni.

Geni guramikgañ amin kilani tagisi asak,
mani iyi do nandaba wigisak amin
uñun kobogi yokwisi yomisak.

²⁴ Yawe da pañpulugosak do jomjom añ
amin morap ji butji pañteban añek
atni.

Kap 32

Diwarinin yañkwok añek kisik kisik aneñ

*Dewit dakon kap kinda. Kap on
do “Maskil” yañ yoñ.*

32^f Amin kinda gulusuñ agit dakon
yokwini Piñkop da wiririk

imisak, unun amin kisik kisik tagi asak.

² Amin kinda Pinjkop da diwarini wiririk imisak, ae topni mini egisak amin unun kisik kisik tagi asak.

³ Diwarino dima yan tenjenagim bisapmon gildat kalba ae kalbi but yokwi nandanek iyon iyon yanek egipgum. Anek tapmimno wagilsi alek tawit.

⁴ Gildari ae kalbi tepmi pi namgul.

Gildat da miktam kanban kibidosok unun da tilak tapmimno kisisi man mudawit.

⁵ Don diwarino gagon yan tenjenagim. Anpakno yokwi kinda dima anjisibigim. "Yawekon diwarino kisi yan kwoken" yan yagim.

Yanjwok abo diwarino kisisi wiririk namgul.

⁶ Do amin gak golgan jigi bisapmon gak do bisit yoni.

Anakwa jigi pakbi ikdak unun da tilak abinek aripmi dima pabij depni.

⁷ Gak kalon gin pasili tamono.

Gak da kilano asal, do jigi da nak aripmi dima abij nepni.

Gak da nak jigikon nan pulugosol, do nak anwasinek akgan amin da but kwaktok kap yon.

⁸ Yawe da yan yosok, "Nak da gayin degek kosit agipbi unun golikdisat.

Nawa gen gayinek kilago akdisat.

⁹ Gak os bo donki da yan kadim dima dagoki.

Unun amin da gen kaganikon ain tim ton unudon nap teban panjeban anek ilikba geni guramikan.

¹⁰ But yokwi morapmi yokwi pakpak aminon noman ton.

Mani Yawe si nandan gadan iman amin unun dagok dagogi mini but dasi galak tan yomisak.

¹¹ Amin kilegi ji butji tagisi tanakwan Yawesi anjisini.

Butji gwaljigi mini amin, ji kisik kisik nandanek yan tidoni.

Kap 33

Pinjkop yan anjisik dakon kap

33 Amin kilegi ji kisik kisik nandanek Yawe anjisini.

Unun anpak unun ji da agagisi.

² Yawe anjisinek kulele tidoni.

Gita napmi 10 kabi ton unun tidanakwa geni galagisi nandisak.

³ Kap kalugi yanek gita si nandan kimagek tidoni.

Yan anek kisik kisik anek yan tidoni.

⁴ Yawe dakon gen unun gen bamisi.

Yo morap asak unun da nin toktogisi dima nipman dekdak yan nolisak.

⁵ Yawe unun anpak kilegi ae gen kokwin kilegisi unun do but dasi galak toso.

Dagok dagogi mini miktimi miktimi amin do but dasi galak tan yomisak.

⁶ Yawe da gen yanakwan gildat kanek ae gikyo kundukon noman tawit.

Gen yanakwan yo morap kundukon noman tawit.

⁷ Amin da kwobakon pakbi kolenja ton unun da tilagon Yawe da tap pakbi anmuwukban tamonikon gin tagit.

⁸⁻⁹ Gen yanakwan on miktim noman tagit.

Gen tebai yanakwan noman tagit do miktimi miktimi amin kisisi Yawe do pasalek tamtam yan immisi.

¹⁰ Miktimi miktimi minjat aminyo da yo ak do panjosit an unun Yawe da tuwildak.

Ae pi ak do nandan unun kosit sopmandak.

¹¹ Mani Yawe da yo morap ak do yosok unun jonjigek an mudosok.

Pi morap ak do nandisak unun toktogisi kulabik aripmi dima asak.

¹² Minjat amin kabiyo Yawe yipba unun da Pinjkopni egisak unun amin kisik kisik tagi ani.

Uñun miñat amin kabiyo iyi do kili manjigit.

¹³ Yawe uñun Kwen Kokup da siñtanban piñakwan amin kisisi pindakdak.

¹⁴ Uñun kila amin madep yityit tamonikon yigek siñtanban piñakwan miktimon amin morap pindakdak.

¹⁵ Uñun da amin dakon but nandak nandakni wasagit, do yo morap añ uñun pindak nandanjo asak.

¹⁶ Kila amin madep kinda uñun emat amini morapmi da uwalni aripmi dima pabiñ yopni.

Ae emat amin kinda uñun iyi da tapmimon da uwalni da kisiron da aripmi dima pasal kisak.

¹⁷ Emat dakon os uñun tapmimni madepsi, mani uwal da kisiron bañ aripmi dima pañpulugosak.

¹⁸ Mani amin morap Yawe do pasolgoñ uñun iyi kilani asak.

Dagok dagogi mini amin do but dasi galak tañ yomisak uñun do nandaneñ jomjom añ amin uñun kilani tagisi asak.

¹⁹ Uñun amin kabi pañpuluganakwan dima kimokgoñ, ae jap da mini añ bisapmon jap yomanakwan dima kimokgoñ.

²⁰ Yawe uñun dagin nin tagi pañpulgogosak, do uñun do jomjom aman.

Uñun da pasiknin egakwan uñun da yongamgwan tagisi ekwaman.

²¹ Nin mani telagi uñun do nandan dagoman, do kisik kisik aman.

²² Yawe, gak nin pañpulugoki do jomjom aman.

Dagok dagogi mini but dasi galak tañ nibi dosi nandaman.

Kap 34

Dewit Piñkop da añpuluganban añkisigit

Dewit Abimelek gat egek topmon da ñugigi daganban Abimelek da yolban kigit. Kijek kap on mandagit. ⁸

34 Nak Yawe añkisikeñ. Bisapmi bisapmi mani añkisikeñ.

² Yawe da añpulugagit do nandaneñ mani ajenokgeñ.

Jigini toñ amin da uñun do nandaneñ but galaksi nandani.

³ Yawe dakon man madepni do yanek añkisineñ.

⁴ Yawe da nak añpulugosak do bisit iyiko nandagit.

Pasol pasolno wiririkban but yawot pagim.

⁵ Yawe nandan gadan iman amin kisik kisik anek mayagi dima nandan.

⁶ Nak jigikon egek Yawe do yan tidoko bisitno nandaneñ jigi morapnokon nan pulugan nepgut.

⁷ Yawe dakon anelo da Yawe do pasal iman amin da kapmatjok egek yokwikon bañ pañpulugosok.

⁸ ^hYawe añkilik koni, uñun tagisi.

Pañkutnosak do kwan amin uñun kisik kisik tagi ani.

⁹ Miñat amin kabiyoni ji Yawe do pasal imni.

Nido pasal iman amin uñun yo kinda do wadak wadak dima añ.

¹⁰ Laion da jap do añ, mani Yawe wisin kok do pi añ amin uñun yo tagisi do wadak wadak dima añ.

¹¹ Miñat monjiyono, abiñek mirak yopgut.

Apba Yawe do pasol pasol ani do dayin dekho.

- ¹²Ji miktimon bisap dubagi egek egip egip tagisi egek kisik kisik ak do nandan?
- ¹³Yan egip do nandan kan, ji gen yokwi dima yoni, ae top gen dima yoni.
- ¹⁴Ji anpak yokwi manji yominek anpak kilegisi gin ani.
Amin gat but kalon anek egip do pini si teban tajak ani.
- ¹⁵Yawe unun amin kilegi kilani anek bisitni nandan yomisak.
- ¹⁶Mani yokwi an amin dima galak tan yomisak.
Kimagakwa amin da intan yomdan.
- ¹⁷Amin kilegi Yawe bisit an iba nandan yomisak.
Panpuluganban jigi da dima pabin yopmanjan.
- ¹⁸Yawe butjigon da egisak amin da kapmatjok egisak, ae nagon yo tagi di dima noman tokdan yan nandisak amin unun anpulugosok.
- ¹⁹Amin kilegi jigi morapmi noman tan yoman, mani Yawe da jigi morapnikon ban pulugan yopmandak.
- ²⁰JYawe da kilani tagisi anakwan amin kinda da kidatni kinda dima jokgaldisak.
- ²¹Anpak yokwi da yokwi an amin dapba kimotdan.
Amin kilegi dakon uwalni Yawe da tepmi pi yomdisak.
- ²²Mani Yawe da iyi dakon oman amini yokwikon ban yuman nan yopmandak.
Amin morap panikutnosak do nandan iman amin unun dima tasik toni do yoyikdisak.

Kap 35

Amin kinda Pinkep da anpulugosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda.

35 Yawe, kosit sopman nama amin dakon kositni sopman yobi.

Ae amin nak gat emat aman amin, gak unun gat emat ani.

²Emat dakon yik imalyo gat ae pasik gat timigek abin nak anpulugoki.

³Dikdik gat ae gwawiya gat timigek nak an sopmanjan aminon emat abi.

“Nak yokwikon ban timit timit amingo!” yan nayiki.

⁴Unun amin da nikba kimokgen do nolgan.

Pabin yopmanjaki mayaktok pani.

Unun da nak anupbal ak do gen yan panjeban an.

Yopbi tobil kinakwa panjintok abi dosi nandisat.

⁵Yawe, mirim da wit dakon gipmi wiririk pangwan, unun da tilak anjelogo da amin yokwi unun wiriritjak dosi nandisat.

⁶Anjelogo da yolban kinakwa kositni aban pilin tuk ae sagalegiyo ani dosi nandisat.

⁷Nak da yokwi kinda dima an yomgum, mani nak abidok do pat yipgwit, ae nak da moken do gapma kinda wayikgwit.

⁸Yan awit, do dima nandanakwa gak da yum pindagaki yokwi da timitjak, ae pat yipgwiron iyi yokwalni, ae gapma unun wayikgwiron iyi unudon moni.

⁹Yawe da yan anakwan but galak nandan imdisat.

Nak anpulugokdisak do tagisi nandan imdisat.

¹⁰ Butnokon da yaŋ iyikeŋ, “Yawe, gak yombem kinda mini.

Gak da tapmimni mini amin uŋun tagisi paŋpulugaŋaki amin tapmimni toŋ da dima paŋupbal aŋ.

Gak da bupmi amin wadak wadak aŋ uŋun paŋpulugaŋaki kabo noknok da yoni dima timikgaŋ.”

¹¹ Top amin da aŋpak yokwi di dima agimon gen yaŋ namaŋ.

¹² Nak aŋpak tagi baŋ aŋ yomiŋapbo, uŋun da kobogi do aŋpak yokwi baŋ aŋ namaŋ.

Do but yokwi nandisat.

¹³ Mani sot awit bisapmon bupmi madepsi nandaŋ yomiŋek bupmi dakon imal wamgum.

Nak jap kelek egek gak da paŋpulugoki do bisit agim.

¹⁴ Uŋun notno bo ae padigino yombem kinda do bupmi nandagim.

Nak amin kinda da meŋi kimagakwan bupmi ae kunamyokon da agisak uŋun yombem.

But yokwi nandaŋek kunam ae bupmiyo aŋek egipgum.

¹⁵ Mani jigi pasat bisapmon uŋun muwugek kisik kisik aŋ.

Ae amin di dima nandaŋ yomisat uŋun da abiŋ nep do muwukgaŋ.

Ak nandari mini gen yokwi yaŋ namaŋ.

¹⁶ Uŋun da yaŋsul sigin yaŋ namiŋek gen yokwisi nayaŋ.

Dima galak taŋ namiŋek mam noŋ.

¹⁷ Amin Tagi, bisap niaŋ da sigin yum pindagek nak dima aŋpulugoki?

Aŋpulugaŋaki nak dima aŋupbal ani.

Uŋun laion yombem da nak nitdaŋ, do uŋun da kisiron baŋ pulugoki.

¹⁸ Gak da yaŋ aŋaki miŋat amin kabi morapmi kisi gak gawak gamdo muwutnikon ya yaŋ gayikeŋ.

Asisi, miŋat amin kabi madepsi da bi-
napmon mango awigikeŋ.

¹⁹ Amin diwari isal dogin uwal aŋ namaŋ.

Yum pindakbi nak abiŋ nepmaŋek kisik kisik di abam.

Uŋun isal dogin nandaba yokwi tok aŋ namaŋ.

Do yum pindagaki nak dakon jigi do kisik kisik dima ani.

²⁰ Amin diwari gat yityit tagisi ak do genjok di dima yoŋ.

Amin kokupmon tagisi ekwaŋ uŋun paŋupbal ak do gen baŋ yoŋ.

²¹ Uŋun da gen papmon da gen yaŋsi yaŋ namaŋ,

“Asisi, nin da gandaŋapno aŋpak yokwi agil.”

²² Yawe, gak da uŋun amin kili pindak mudal.

Gen mapmit dima aki.

Amin Tagi, gak nak da dubagikon dima egipbi.

²³ Gak Piŋkopno ae Amin Tagino.

Pidaŋ abiŋ nak aŋpulugaŋek gen kokwin kilegisi aŋ nabi.

Pidaŋek nak dakon gen anteban ak do yaŋ teŋteŋok abi.

²⁴ Yawe Piŋkopno, gak aŋpak kilegi asal.

Do nak aŋpulugaŋbi uwalno da nak aŋpak kilegi asat yaŋsi nandani.

Yum pindagaki nak da yokwi toko nandaŋek kisik kisik dima ani.

²⁵ Yum pindagaki iyi do “Nin yo ak do nandagimaŋ uŋun abisok tagisisi kili uŋun amaŋ” yaŋ dima yoni.

Yum pindagaki “Kili aŋupbal amaŋ” yaŋ dima yoni.

²⁶ Nagon jigi noman tak uŋun do kisik kisik aŋ, do paŋmayak aŋek paŋiŋtok abi.

Uŋun iyi dakon man pawigik do aŋek nak abiŋ nepmaŋgaŋ, do mayaktok yomiŋek mani pabiŋ yopbi dosi nandisat.

²⁷ Mani nak do amin kilegi yaŋ nayiki do nandaŋ amin, uŋun kisik kisik dakon yaŋ tidok aŋek buri tagisi toni dosi nandisat.

Bisapmi bisapmi yaŋ yoni, “Yawe uŋun mani wukwisi! Oman amini tagisi egipjak do but galaksi nandisak.”

²⁸ Yaŋ aŋakwa nak da aŋpakgo kilegi do yaŋ teŋteŋok aŋek gildat kinda kalonŋ gak aŋkisikeŋ.

Kap 36

Amin dakon aŋpak yokwini

Yawe dakon oman amin Dewit da kap on mandagit. Kap on kap yoŋ dakon kila amin do mandabi.

36 ¹Yokwi uŋun amin yokwi da buron yiŋek gen iyisak.

Uŋun amin Piŋkop do disok dimasi pasoldok.

² Uŋun iyi do nandaban wigakwan nak yokwi pakpak aminsi kinda yaŋ iyi do dima nandisak.

³ Bisapmi bisapmi uŋun amin gen yokwi gat ae top gen yosok.

Aŋpak kilegi asak dakon nandaŋ kokwin tagisi disok dima taŋ imaŋ.

⁴ Dipmin tamokon pokdok bisapmon yokwi asak dakon kosit dakon nandak nandak asak.

Kosit yokwisi baŋgin agek aŋpak yokwi manji dima yomisak.

Piŋkop dakon aŋpak tagisi

⁵ Yawe, gak amin do but dasi galak taŋ yomisal.

Uŋun dakon tilakni kundu gat arip, madepsi.

Ae gengo aŋteban aŋek nin tagisi paŋpulugosol.

Tilakni uŋun kwen ason gikwem da arip.

⁶ Aŋpakgo kilegi uŋun madepsi kabap daman yombem.

Gen kokwin pi agakgo uŋun tap idap ilarisi yombem.

Yawe, gak da amin gat bit kilapyo gat kilani aŋaki tagisi ekwaŋ.

⁷ Piŋkop, amin do but dasi galak taŋ yomyomgo uŋun wagil tagisisi.

Minat amin morap kisisi gagon obineŋ pasilgaŋ.

Pup pidok meni da pirigwan paŋki pasil yikgaŋ uŋun yombem.

⁸ Yutgokon jap morapmisi, do amin jap do dima aŋ.

Yogo galagisi uŋun morapmisi.

Uŋun pakbi madep pokgoŋ uŋun baŋ yaŋ yobi noŋ.

⁹ Gak egip egip dakon mibilisi.

Gak gaga teŋteŋi amisi, do teŋteŋigokon yo morap tagisi pindakgamaŋ.

¹⁰ Bisapmi bisapmi amin si nandaŋ gamaŋ uŋun amin but dasi galak taŋ yobi.

Buri tagisi amin paŋpulugaŋaki tagisi egipni.

¹¹ Gak yum pindagaki iyi do nandaba wigisak amin da nak dima bamoni.

Ae yum pindagaki amin yokwi da nak dima nolba kikeŋ dosi nandisat.

¹² Pindakgi! Amin yokwi miktimon piligi maŋ da pokgoŋ, ae aripmi dima pidokdaŋ.

Kap 37

Yo ni da amin tagisi gat ae amin yokwi garon noman tokdaŋ

Dewit dakon kap kinda.

37 Gak amin yokwi da aŋpak aŋ uŋun do nandaba kik dima abi.

Gak aŋpak yokwi aŋ amin pindagek nak da yaŋ asat tam tagi yaŋ dima nandabi.

²Uñun jon bo ae kindap tam da kibi-
don, uñun da tilak amin yokwi bisap
pisipmisok kibidokdañ.

³Gak egip egipgo Piñkopmon tosoq yañ
nandañek anpak tagisi bañ abi.

Yañ añek miñtingokon bisap dubak
tagisi egipdisal.

⁴Piñkop do kisik kisik añ imiñaki yo
galak tosol uñun gamjak.

⁵Gak egip egipgo Yawe da kisiron yipbi.
Egip egipno uñudon tosoq yañ nandañ
imiñaki, uñun da gak anpulugosak.

⁶Anpakgo tagisi uñun aban noman gil-
dat dabil da yañ teñteñokdisak.

Añek gildat dabil da gildat binapsi wi-
sisak, uñun da tilak miñat aminyo
da dabilon anpakgo kilegi nomansi
añteñteñ akdisak.

⁷Gak Yawe da kapmatjok tayañgok
yikgi.

Tayañgok egek butgo yawori tañakwan
anpulugosak do jomjom abi.

Amin da anpak yokwi mibili mibili añek
yo tagisi morapmi timikgañ uñun do
nandaba kik dima abi.

⁸⁻⁹Amin yokwi wagil tasik tañ
mudokdañ.

Mani miñat aminyo nandañ gadat
añek Yawe da pañpulugosak do
jomjom añ, uñun miñtimnikon
tagisi egipdañ.

Do gak butjap yipbisi.

Ae nandaba kik yo kisi dima abi.

Yañ abi kañ, uñun da gak ilik añkwan
yokwi akdisal.

¹⁰Bisap dubak dima amin yokwi wagil
tasik tañ mudokdañ.

Uñun wusiñ pindat do pi abi, mani dima
pindatdisal.

¹¹^mMani miñat aminyo anpakni yawori,
uñun Piñkop da miñtim morap kisi
yomdisak.

Uñun yiyit wagil tagisi añek kisik kisik
egipdañ.

¹²Amin yokwi amin kilegi pañupbal ak
do nandak nandak asak.

Añek nandaban yokwi tok añ yomiñek
mam nañ yomisak.

¹³Mani Amin Tagi da nandisak, bisap
kinda noman tokdisak, uñun bisap-
mon amin yokwi pasil mudokdañ,
do Yawe da jikgo yanjañ yomisak.

¹⁴Amin yokwi uñun yoni mini amin gat
ae wadak wadak añ amin yam do
emat agak sibani yiknikon bañ ilik-
gañ, ae obip pañilikgañ.

Uñun anpak kilegi yolgañ amin dapba
kimot do añ.

¹⁵Mani emat agak siba da iyi bañ
wamikon sugokdañ.

Añakwa obipni si jokgal kikdañ.

¹⁶Amin kilegi dakon yoni kalonjisok
uñun da amin yokwi dakon yoni
morapmi yapmañ mudosok.

¹⁷Nido, Yawe da amin yokwi dakon tap-
mim pabiñ yopmañek amin kilegi
kilani tagisi akdisak.

¹⁸Yawe da gulusuñni mini amin uñun
kilani tagisi asak.

Ae yo tagisi yomisak uñun toktogisi
timik wugikdañ.

¹⁹Bisap yokwikon jigi dima pakdañ.

Ae amin diwari jap do ani bisap-
mon amin kilegi japni morapmi tañ
yomdañ.

²⁰Mani amin yokwi tasik tañ mudokdañ.
Jareñ gat jon gat da pasilgañ, uñun da
tilak Yawe dakon uwalni pasildañ.

Asisi, mukwa da bisap pisipmisok tañek
pasilgañ, uñun da tilak pasildañ.

²¹Amin yokwi yo do goman añek sop do
dima nandisak.

Mani amin kilegi amin diwari do yo
morapmi yomisak.

²²Miñat aminyo Yawe da gisamik-
dak, uñun miñtimni timigek tagisi
egipdañ.

Mani miñat aminyo jobit timitni do yagit unjun wagil tasik tañ mudokdañ.

²³ Yawe da amin kinda do but dasi galak tañ imisak kañ, unjun amin aņteban aņakwan kosit kilegisi agisak.

²⁴ Unjun amin mosak kañ, waghisi dima yokwi tosak.

Yawe da kisitnikon abidaņek aņpulu- gaņban aeni pidañ akdak.

²⁵ Kalip nak monji bulagi, ae abisok nak amin pelañ kili at.

Mani Piņkop da amin kilegi kinda manji dima iban kagim.

Ae amin kilegi dakon monji gwayoni jap do wadak wadak aņek amin da paņpulugoni do dima yañ tidaņba pindakgim.

²⁶ Bisapmi bisapmi amin kilegi da amin diwari do yo morapmi yomañ.

Ae monji gwayoni da meņ datni kisik kisik yomañ.

²⁷ Gak aņpak yokwi morap do manji yomiņek aņpak tagi baņgin abi.

Yañ abi kañ, dagok dagogi mini mikti- mon tagisi egipdisal.

²⁸ Nido Yawe gen kokwin kilegisi aņ amin do but dasi galak tañ yomisak.

Miñat amin kabini geni guramikgaņ unjun manji dima yomdisak.

Dagok dagogi mini Yawe da kosit kilegi akwañ amin kilani asak,

mani amin yokwi dakon gwakni unjun tasik tokdañ.

²⁹ Amin kilegi Piņkop da miktim yomgut unjun abidaņek unjudon toktogisi egi wugikdañ.

³⁰ Amin kilegi unjun nandañ kokwin kilegisi aņek gen yosok.

Unjun gen kokwin kilegi aņek gen yosok.

³¹ Piņkop dakon nawa gen butnikon tosok, ae kositni kilegi unjun dima yipmañ degek sagalek dima aņakdak.

³² Amin yokwi amin kilegi aņakban ki- motjak do yubiņ egisak.

³³ Mani Yawe da amin kilegi yipmañ dekban amin yokwi da aripmi dima aņakban kimotjak.

Ae amin yokwi da amin kilegi gen pikon yipjak kañ, Yawe da yum kaņakwan gen pikon aripmi dima abiņ yipjak.

³⁴ Yawe da gak aņpulugosak do jomjom aņek aņpakni yolgi.

Yañ abi kañ, man madep gamiņak- wan miktim unjun gamgut unjun abidokdisal.

Aņek kaņaki amin yokwi paņupbal akdisak.

³⁵ Nak amin yokwi tapmimni madepsi kinda kagim.

Sida kindap da kindap diwari yap- mañ mudosok, unjun da tilak miñat aminyo yapmañ mudagit.

³⁶ Mani don unjudon kiņek mini kagim.

Nak unjun amin wusik do pi agim, mani dima kagim.

³⁷ Amin kilegi, ae gulusuņni mini, ae amin diwari gat yaworisi ekwañ amin do nandaki.

Unjun amin dakon diwatni tagisi egipdañ.

³⁸ Mani Yawe da yokwi pakpak obisi paņupbal akdisak.

Unjun dakon diwatni wagil tasik tañ mudokdañ.

³⁹ Yawe da amin kilegi yokwikon bañ timikdak.

Jigi altañ yomañ bisapmon dam tebani aripmi dima tuwili egi yomisak.

⁴⁰ Paņkutnosak do Yawekon kwañ, do amin yokwi da kisiron bañ timigak- wan tagisi ekwañ.

Kap 38

Amin kinda jigini toñ dakon bisit

Dewit dakon kap kinda.

38 Yawe, butjap nandisal mani gen tebai dima nayiki.

Butjap madepsi nandisal mani nak
anmilip ak do tepmi pi dima nabi.

²Gak gaga dakon gobiŋ naŋ yamaŋ
namil, aŋek kisitgo da nikdak.

³Gak da butjap nandaŋ namisal, do sot
yokwisi asat.

Nak diwarino toŋ, do giptimno tapmimi
minisi asak.

⁴Gulusuŋno da kili witjiŋ namgut.

Ae uŋun jigino yik yombem jigini
madepsi, do nak da aripmi dima
imeri.

⁵Giptimnokon wuda toŋ dakon tabani
uŋun madepsi, ae miktaŋbi.

Nak nandaŋ kokwini mini amin da arip-
mon anpak gulusuŋ agim do aŋek
uŋun noman taŋ nameŋ.

⁶Butnokon jigi madepsi taŋakwan tasik
tosot.

Gildat kinda kaloŋ bupmi nandaŋek ku-
nam gin tak egisat.

⁷Giptimno tedepmisi kindap da yaŋ soŋ
namiŋakwan sot madepsi asat.

⁸Yo kinda da tebaisi bamaŋ namisak
uŋun da tilak nak obisi tasik taŋek
yokwisi egisat.

Butnokon da yokwisi nandaŋek tepmi
madepsi nandisat do iyon iyon
yosot.

⁹Amin Tagi, gak da nak dakon galaktok
teban nandisal.

Butno da kunam yokwisi takdak, uŋun
gak da dabilon pasili dima.

¹⁰Wamno gami pi tebaisi aŋakwan tap-
mimno minisi asak.

Dabilno pilin taŋakwan tagi dima
siŋtosot.

¹¹Notnoni gat ae gen kaloŋno gat nak
da kapmatjok ap do dima galak toŋ,
nido wudano yokwisi.

Gwakno kisi dubagikon ekwaŋ.

¹²Nikba kimokgeŋ do nandaŋ amin
uŋun nak abidok do pat yipmaŋ.

Amin nak aŋtasik ak do nandaŋ amin yo
yokwi aŋ nam do gen yoŋ.

Bisapmi bisapmi yokwi aŋ nam do gen
yaŋ paŋteban aŋ.

¹³Mani amin mirakni mini yombem geni
dima nandaŋ yomisat.

Nak kadim yombem, do aŋtaŋ yok kinda
dima asat.

¹⁴Nak amin kinda gen aripmi dima
nandagi, ae kobogi aripmi dima yo-
gogi yombem.

¹⁵Mani Yawe, nak gak do jomjom asat.
Amin Tagi, gak Piŋkopno, do gaga geno
dakon kobogi aŋtobilbi.

¹⁶Nak bisit yaŋ asat, “Yum pindagaki
sagalek nikban uwal da but kwaktok
dima nandani.”

¹⁷Nido, nak kili uŋunjak mokdisat.

Ae tepmi toktogisi pasat.

¹⁸Nak gulusuŋno gagon yaŋ tenŋosot,
aŋek yokwi agim do bupmisi
nandisat.

¹⁹Uwal morapno uŋun tapmimi toŋsi.

Uŋun da isal dogin uwal aŋ namaŋ.

²⁰Nak anpak tagisi aŋ yomisat, mani
kobogi do anpak yokwi aŋ namaŋ.

Nak anpak kilegi yolapbo uŋun do nan-
daŋek nak dakon uwal dagoŋ.

²¹Yawe, dima nepmaŋ degi.

Piŋkopno, nak da dubagikon dima
egipbi.

²²Amin Tagi, gak yokwikon baŋ timit
timit amino.

Nak tepmisi anpulugoki.

Kap 39

Amin jigini toŋ dakon gen

*Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yoŋ
dakon kila amin Jedutun do mandabi.*

39 Nak kili yagim, “Anpak morap
abeŋ uŋun kila tagisi aŋek abeŋ.
Ae gen yokeŋon yokwi kinda dima abeŋ.
Amin yokwi nak da kapmatjok egipni
bisapmon nak gen kinda dima
yokeŋ.”

²Nak gen mapmit ajekek gen kinda dima yagim.

Ae yo tagi kisi do genjok kinda dima yagim.

Mani butjikno unun madepsi taganekek paptan madepsi agit.

³Ajekek butnokon da nandaba kiksi agim. Nak sigin nandanekek butno da jigi madepsi nandagim, do gen yagim.

⁴Yawe bisit yan iyigim, "Egip egipno dakon wasip nayinbi nandako.

Bisap nianj da egipberj unun nayinbi nandakej.

Egipberj dakon bisap unun pisipmisok unun do nayiki.

⁵Nak dakon bisap pisipmisok yipgul.

Gak da dabilon nak dakon bisap yo isali. Amin kinda da mirim yawik pisosok, amin morap unun da tilak miktimon bisap pisipmisok gin ekwanj."

⁶Amin morap gildat panjopmon wupnin noman tanekek tepmi pasilganj unun yombem.

Yo morapmi timit do pi madepsi anj, mani pi madep anj unun bami mini.

Amin da yo morapmi panjmuwukganj, mani namin da timitjak unun dima nandanj.

⁷Mani Amin Tagi, abisok nak nido jomjom asat?

Nak gak do nandanj gadahekek gak dagin anj pulugoki do jomjom asat.

⁸Yokwikon nanj abidanekek diwari morapno wiririk nabi.

Yum pindagaki nandanj kokwini tagi dima amin da yanjsul dima anj namni.

⁹Mani nak gen dima yosot. Nak gen mapmit gin asat.

Nido, gak da gaga nak do yo unun asal.

¹⁰Sarjbehekek tepmi pi dima nabi.

Obisi nikgil, do tapmimno minisi asak.

¹¹Gak da amin tebai yoyinekek yokwini dakon kobogi yomisal.

Yo moninj da imal kinda nanba yokwi tosok, unun da tilak yo morap unun

do galak tosok unun wagil wiririkbi pasil mudonj.

Amin kinda da mirim pisosok, amin morap unun da tilak miktimon bisap pisipmisok gin ekwanj.

¹²Yawe, bisitno nandaki. Anj pulugoki do yanj tidosot unun do mirak pakyanjsi yopbi.

Mirakgo dima sopbi, nido gak gat bisap pisipmisok gin miktimon egipdamak.

Nak babikno yombem.

Unun kisi bisap pisipmisok gin miktimon egipgwit.

¹³Sarjbehekek yo yokwisi dima anj nabi.

Yum nandanjaki butno ae tagisi asak.

Anjaki don kimagek on miktimon wagil yipmanj dekgej.

Kap 40

Pinjkop anj kisik kap

Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yonj dakon kila amin do mandabi.

40 Nak butno yawori tanekekwan Yawe da anj pulugosak do jomjom agim.

Ajekek yanj tidanejapbo nak da tetgin do to-bilek tekno nandagit.

²Nak gapma dubagisikon manj nejak kagagwan egapbo Yawe da ilikban wigim.

Awinj tip kwenon nepban kosit tagi agipgum.

³Pinjkopnin anj kisikenj do kap kalugi kinda namgut.

Amin morapmi da yo agit unun kanekek Yawe do pasalek egip egipni Yawekon tosok yanjsi nandanj imdanj.

⁴Egip egipni Yawekon tosok yanjsi nandanj amin unun kisik kisik ekwanj.

Unjuden amin iyi do nandaba wikwanj amin dima yolganj, ae kokup kidat dima gawak yomanj.

⁵ Yawe Piŋkopno, gak nin paŋpulugok do yo tagisi morapmi agil.

Gak da nin do nandak nandak asal uŋun madepsi, ae nin paŋpulugok do pi asal uŋun manjiri mini.

Nak da amin aripmi dima yoyiko nandaŋ mudogi.

⁶ Amin da bit kilapyo dapmaŋ mukwa sosonj, ae kindapmon wagil soŋba sosonj, ae diwari wiririt do mukwa sosonj, uŋun kisi do madepsi dima galak tosol.

Mani gak da nak aŋtagap abi gak dakon gengo guramit do nandisat.

⁷ Do yaŋ yosot, “Nak gagon kili abisat. Kalip nak do gen kili mandabi uŋun yaŋ,

⁸ Piŋkopno, nak gak dakon galaktok yol do tagisi nandisat.

Gak dakon nawa gen butnokon toŋ.”

⁹ Gak da aŋpak kilegi asal uŋun miŋat amin kabi morapmi kisi gak gawak gamdo muwukgaŋon yoyisat.

Yawe gaga nandisal, nak gen mapmit dima asat.

¹⁰ Gak da aŋpakgo kilegikon da nak yokwikon baŋ pulugaŋ nepgul, uŋun dakon geni dima witjiko tagit.

Gengo guramigek nin yokwikon baŋ timikgil uŋun dakon yaŋkwok asat.

Amin do but dasi galak taŋ yomisal ae aŋpak bamisi gin asal uŋun dakon geni amin morapmi muwugakwa yoyiŋ teŋteŋosot.

¹¹ Yawe, bupmi nandaŋ nabi. Nak do but dasi galak taŋ namiŋek gengo guramigek kilano dagok dagogi minisi abi do nandisat.

¹² Nido jigi morapmi noman taŋ namaŋ, uŋun manjiri mini.

Yokwino morapmi da witjiŋ namik da tagi dima siŋtosot.

Aŋpakno yokwi morapmi da busuŋ daŋgwano dakon tilak yapmaŋdak.

Butno tagi dima taŋakwan tapmimno minisi asak.

¹³ Yawe, jigikon naŋ tagi abidoki?

Yawe, tepmisi abiŋek nak aŋpulugoki.

¹⁴ Amin di da nikba kimotdisat.

Gak da si pabiŋ yopmaŋek paŋiŋ tok abi, aŋaki mayaktok pani.

Amin diwari nak dakon jigino do kisik kisik aŋ.

Gak da wiririkbi tobiŋ kiŋakwa pabiŋ yopbi dosi nandisat.

¹⁵ Nak da yokwi toko nandaŋek tagisi nandaŋ.

Gak da mayaktok sigin yomiŋaki aŋpak yokwini do gembiiŋ pikpiksi nandani dosi nandisat.

¹⁶ Mani gak wisiiŋ gandak do pi aŋ amin buri tagisi aŋakwa but galaksi nandaŋ.

Miŋat aminyo gak da yokwikon baŋ timikgil uŋun do but galaksi nandaŋ amin, uŋun da, “Yawe uŋun wukwisi” yaŋ tagi yoni.

¹⁷ Nak wadak wadak amin. Mani Amin Tagi da nak do nandak nandak asak.

Piŋkop, gak dagin paŋpulugok amino, ae nak yokwikon naŋ abidosol.

Do jomjom dima abi. Tepmisi nak aŋpulugoki.

Kap 41

Sot amin kinda Piŋkop da aŋmilip asak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap on kap yoy dakon kila amin do mandabi.

41 Amin kinda da tapmimni mini amin pindagek paŋpulugosok, uŋun amin kisik kisik tagi asak.

Jigi altaŋ imni bisapmon Yawe da pulugaŋ yipdisak.

² Yawe da uŋun amin aŋkutnaŋakwan kimot dima asak.

Kilani anjakwan miktimnikon gisami
ton egakwan uwalni da dima abiŋ
yipdaŋ.

³ Amin uŋun sot asak bisapmon Yawe
da anmilip aban tapmim kaluk
pakdisak.

⁴ Nak yaŋ yagim, “Yawe, nak yokwi
gak do angamisat, do bupmi nan-
daŋ namineŋ sotno anmilip abi
pasiljak.”

⁵ Uwalno da nandaba yokwi tanban
namineŋ yaŋ yoŋ,

“Ni bisapmon kimagek mani pasiljak?”

⁶ Kinda da abiŋ nandaŋek top yaŋ
namisak.

Aŋek sotno dakon mibili nandaŋek kiŋ
amin yoyineŋ anupbal ak do yosok.

⁷ Uwalno kisi da muwugek gen pisigon
da yo yokwisi kinds da altaŋ imik
yaŋ yaŋek yaŋ yoŋ,

⁸ “Sot yokwisi kinds da abidak, do
pokdok tamokon da aripmi dima
pidosak.”

⁹ Nak notno kinds kalip notnosi yaŋ
nandaŋ imineŋ jap kaloŋi nagimak.

Mani uŋunyo kisi da nandaba yokwi tok
aŋ namineŋ uwal annamisak.

¹⁰ Yawe, nak do bupmi nandaŋek sotno
anmilip anaki uŋun amin kobogi
yobeŋ.

¹¹ Uwalno da nak dima abiŋ nepmaŋaŋ,
do nak yaŋsi nandisat, gak nak do
tagisi nandaŋ namisal.

¹² Nak anpak kilegi gin asat, do kilano
anaki gak da kapmatjok toktogisi
egi wigikeŋ.

¹³ P^yYawe, Israel amin dakon Piŋkop tok-
togisi ankisij anjaŋ wigineŋ teban.
Uŋun asi.

PAPIA 2

(Kap 42–72)

Kap 42

Amin kinds kokupni yipmaŋek dubagikon egisak dakon bisit

*Kap on do “Maskil” yaŋ yoŋ. Uŋun Kora
amin kabi dakon. Kap on kap yoŋ amin
dakon kila amin do mandabi.*

42 Joŋ kilap dia miktim kibiri ti-
mon pakbi do tep ton, uŋuden
nak Piŋkop gak gat egip do tagisi
nandisat.

² Piŋkop, amin da pakbi do tep ton
uŋuden, nak Piŋkop egip egipmi ton
gak do nandisat.

Ni bisapmon kiko Piŋkop gat egipden?

³ Gildari ae kalbiyo amin da yaŋ yoŋ,
“Piŋkopgo dukon egisak?”

Yaŋ nayaŋ, do bisapmi bisapmi kunam
tagegisat.

Gildari ae kalbiyo kunam baŋ japmi do
nanjegisat.

⁴ Bisap tagisi kalipmi do nandaŋek butno
obisi yokwi tosok.

Kalip nak amin morapmi Piŋkop da yut-
non mibilaŋ yomineŋ paŋkigim.

Nin kiŋek kisik kisik do yaŋ tidagimaŋ.

Aŋek ya yaŋ yagimaŋ.

Uŋudon gak gawak gam do muwuk
mamno kigit.

⁵ Nido but yokwi nandisat? Nido butno
jik tosok?

Nak Piŋkop do nandaŋ gadaŋek uŋun
da yokwikon baŋ kukwaŋ nepjak do
jomjom abeŋ.

Uŋun Piŋkopno, do aeno mani yaŋ
ankisikeŋ.

⁶ Butno madepsi jik tosok, do nak gak do
nandisat.

Nak Jodan Pakbi tet do ae fley Emon ae fley Misa unudon egek aeno nandan gamisat.

⁷Tap da tagan wijek ilejon miktim witjisak ae pakbi tek manakwa wiwik madep asak,

unuden gin jigi morapmi da witjin naminakwa yokwisi nandisat.

⁸Yawe da gildaron but dasi galak tan namisak.

Kalbi ya yan iyik do kap yosot.

Pinkop egip egip namisak unun bisit iyisat.

⁹Pinkop tip madepno yan iyisat, "Gak nido intan namisal?"

Yum pindagaki uwal da abin nepmanakwa butno nido obisi jik tosoq?"

¹⁰Toktogisi uwalno da sitnok an naminek yan yon, "Pinkopgo dukon egisak?"

Gen unun da gobin da yan yaman naminakwan kimot do nandisat.

¹¹Nido but yokwi nandisat? Nido butno jik tosoq?

Nak Pinkop do nandan gadaneq unun da yokwikon ban kukwan nepjak do jomjom aben.

Unun Pinkopno, do aeno mani yan anjksikeq.

Kap 43

Amin kinda kokupni yipman dekgit dakon bisit

43 Pinkop, manji gaman amin da nak abin nep do an.

Nak anpulganeq gen yokwi yan naman unun kosit sopman yobi.

Anek anpak tagisi asat unun yoljibi koni.

Unun top amin, anpakni yokwisi, unun da kisiron ban pulugan nepbi.

²Gak Pinkopno. Amin yokwi da dima abidoni yan do gagon obin pasildat. Yan anapbo nido manji namisal?

Nido uwal da abin nepmanakwa butno obisi jik tosoq?

³Tentenjigo gat ae gengo bami gat yopbi nagon obinek kosit nolinjil.

Nolinbal kaneq nomansi telagi ilejgokon gaga egisalon wigikeq.

⁴Wigek gak da altakon opben.

Pinkop, gak da butno antagap anjki kisik kisik madepsi nandisat.

Gak Pinkopno, do nak gita tidaneq kap yanek mango anjksikeq.

⁵Nido but yokwi nandisat? Nido butno jik tosoq?

Nak Pinkop do nandan gadaneq unun da yokwikon ban kukwan nepjak do jomjom aben.

Unun Pinkopno, do aeno mani yan anjksikeq.

Kap 44

Israel amin Pinkop da panpulgusak do bisit iyiwit

Kap on do "Maskil" yan yon. Unun Kora amin kabi dakon. Kap on kap yon dakon kila amin do mandabi.

44 Pinkop, babiknin da kalip egipgwit bisapmon pi tapmimi ton agil unun dakon geni niyiwit.

Nin mirak yopmanek gen unun kili nandagiman.

²Gaga da tapmimon da amin nwakwari miktimnikon egipgwit unun yolbi kiwit.

Anek unun miktim babiknin do yominjaki unudon tebai egipgwit.

Gak da Amin Iwawakwari Kabi panpupal agil, mani babiknin panpulanjki tagisi egek madepsi ireq tawit.

³Babiknin emat agak sibakon da miktim unun dima abidawit.

Iyi dakon tapmimon da emaron dima teban tawit.

Gak da but dasi galak tan yomgul do unun gat egek tenteni yomgul.

Gak da tapmimon gin emaron teban tawit.

⁴Gak Kila Amin Madepno ae Piŋkopno. Gak da yaŋaki Jekop dakon amin kabi da emaron teban toŋ.

⁵Gak da tapmimon gin uwalnin yolno kwaŋ.

Gak da manon da uwalnin bamaŋ misinŋigamaŋ.

⁶Obip da anpulugaŋban emaron teban tokeŋ yaŋ dima nandisat.

Ae emat agak sibano da nak anpulu-gaŋban dima teban tokeŋ.

⁷Gak dagin paŋpulugaŋaki uwal da nin dima pabiŋ nipgwit.

Uŋun da nin do dima galak taŋ nimaŋ, mani gak da uŋun gat emat wa-maŋek paŋmayak agil.

⁸Piŋkop, nin gildat kinda kalonŋ gak do man madep gamamaŋ.

Bisap dagok dagogi mini mango aŋkisineŋ.

⁹Mani gak manji kili nimgul, aŋek pabiŋ nipmaŋek emat aminin gat kisi saŋbeŋek emaron dima kwaŋ.

¹⁰Yaŋ aŋaki uwal da paŋsopba pasal kiŋapno yo kabinin kili timikgwit.

¹¹Gak da yum nindaŋaki nin sipsip si dapba kimori yombem da ekwamaŋ.

Aŋek gak da miktinninon baŋ nolbi duk-wan dukwan kiŋ Amin Iŋwakŋwari Kabi da binapmon ekwamaŋ.

¹²Gak da yum pindagaki miŋat amin kabigo Amin Iŋwakŋwari Kabi dakon oman monji dagawit.

Yumaŋ naŋek tomni piŋbisi gamgwit, moneŋni madepsi dima timikgil.

¹³Gak da ninon yaŋ aŋaki, amin nin da kapmatjok ekwaŋ uŋun da yaŋsul aŋ nimaŋ.

Miktin morap nin paŋgwasineŋ taŋ aŋaŋ kwaŋ uŋun da yaŋsul madepsi aŋ nimeŋek gen mayagiŋi yaŋ nimaŋ.

¹⁴Gak da amin kabi morap miktimi miktimi ekwaŋ uŋun paŋtagap aŋaki nin dakon man do mayak mayak gen yoŋ.

Ninon yo noman taŋ uŋun do jikgo madepsi yaŋaŋ nimaŋ.

¹⁵⁻¹⁶Uwal da jigilak gen yaŋ namineŋek gen gireŋ nayaŋ.

Aŋek kobogi do aŋpak yokwisi aŋ namaŋ.

Do bisapmi bisapmi yokwisi nandaŋek mayaktok obisi pasat.

¹⁷Piŋkop, nin gak dima iŋtaŋ gamgu-maŋ, ae gak dakon saŋbek saŋbek dakon gen dima abiŋ yipgumaŋ.

Mani uŋun yo morap noman taŋ nimgwit.

¹⁸Nin manji gamineŋek gak dakon kosit dima yipmaŋ dekgimaŋ.

¹⁹Mani joŋ kilap da ekwaŋ timon gak da nin paŋupbal agil.

Aŋek pilin tuk madep naŋ nin witjigil.

²⁰⁻²¹Piŋkopnin, gak do iŋtaŋ gamgu-maŋ, bo ae kisitnin amin ŋwakŋwari dakon piŋkopni do yopno kiŋakwa bisit agimaŋ tam gaga nandabim.

Nin da butgwan nandak nandak morap pasili toŋ uŋun nandaŋ mudosol.

²²Nin gak dakon miŋat aminyo ekwamaŋ, do gildat kinda kalonŋ uwal da nindapba kimokgomaŋ.

Nin sipsip si nindapba kimori da tilak ekwamaŋ.

²³Amin Tagi, gak pida! Gak nido pok-dol? Pida!

Nin do toktogisi manji dima nibi.

²⁴Gak mibili nido pasil nimisal?

Amin da yokwi aŋ nimeŋakwa nin jigi madepsi sigin pamaŋ.

Nin dakon jigi do dima iŋtaŋ nibi.

²⁵Nin maŋ kimbabaŋon pagapno gip-tinnin amin kimakbi da yaŋ miktimon toŋ.

²⁶Piŋkop, pidaŋ abiŋ nin paŋpuluga.

Butdasi galak taŋ yomyom anpakgo do nandaŋek nin yokwikon baŋ timigaki kimot dima aneŋ.

Kap 45

Kila amin madep da miŋat pasak dakon kap

Kap on do "Maskil" yaŋ yoŋ. Uŋun Kora amin kabi dakon. Kap on miŋat pakpak dakon kap. Kap yoŋ amin dakon kila amin da miŋat aminyo yoyiŋban tek "Jareŋ tagisi" kon da yoni.

45 Nandak nandaknokon gen tagisi morapmi toŋ.

Nak kap on mandaŋ yobo kap yoŋ amin da kila amin madep do yaŋ imni.

Gen kagano uŋun kilda mandak tagisi dakon kilda mandak yombem.

²Gak amin tagisi. Amin gak yombem mini.

Gengo uŋun tagisi gin.

Do toktogisi Piŋkop da gak do yo tagisi aŋ gamdisak.

³Gak kila amin madep tapmimi toŋ.

Gak tilingo morapmi, ae man madepgo uŋun wukwisi.

Gak emat agak siba kwengokon aŋteban aŋek emat do tagap toki.

⁴Gak kila amin madep mibiltogi man madepgo toŋ.

Oskon yiŋek emaron kiŋek teban toki.

Yaŋ aŋaki amin da gen bami aripmi dima abiŋ yipni.

Ae amin da kosit kilegi naŋ yolek agipni do emat asal yaŋ nandani.

Pi tapmimi toŋ aŋaki gandaŋek tamtam yokdaŋ.

⁵Gobiŋgo uŋun kisigisi do uwalgo wami gamikon obisi sugaŋ yomisak.

Amin Iŋwakŋwari Kabi pabiŋ yopmaŋaki gak da kandap mibiŋgogwan ekwaŋ.

⁶Piŋkop, gak kila amin madep toktok teban egisal.

Miŋat amiŋgo kosit kilegikon da kila asal.

⁷Gak anpak kilegi do but dasi galak taŋek anpak yokwi do kuragisi nandisal.

Yaŋ nandisal do Piŋkopgo da gak kisik kisik abi do bit nelak tagal gamgut.

Notgo kinda yaŋ dima tagal imgut.

⁸Imal dubakgo mea ae aloe ae kasia dakon pakbi kibaŋi tagisi uŋun baŋ dapbi.

Kila amin madep dakon yut uŋun elepan dakon jomi baŋ paŋtilim abi.

Aŋek gak da kisik kisik abi do gita tidon.

⁹Kila amin madep dakon gwani gat miŋat man madepni toŋ diwari gat uŋun gak da yutnon ekwaŋ.

Kwin amin tetgo do akdak.

Uŋun tilimni Opir miktim dakon gol baŋ wasaŋbi.

¹⁰Miŋat gimoni kila amin madep pak do nandisal, gak nak dakon gen do mirak yopmaŋek uŋun do nandaki.

Gak miŋat aminyo kokupgokon ekwaŋ uŋun iŋtaŋ yobi, ae yawi diwatgo kisi iŋtaŋ yobi.

¹¹Nido kila amin madep da miŋat tagisi yaŋ gandaŋek but dasi galak taŋ gamisak.

Uŋun amin tagigo, do man madep imiŋ kimokgi.

¹²Tair kokup pap dakon miŋat aminyo da but galak do yo paŋabiŋ gandaŋ.

Ae yoni morapmi amin da gak dakon tagi tim abidok do but galak do yo paŋabiŋ gandaŋ.

¹³Kila amin madep dakon miŋatni iyi dakon yutgwan egisak.

Uŋun miŋat tagisi.

Imal pak uŋun mali gol baŋ wasaŋbi uŋun baŋ paŋtilim abi.

¹⁴Imalni uŋun kildani mibili mibili.

Abisok miñat unjun kila amin madepmon anjan kwan.
 Anakwa miñat gimonji notni kisi yol anjan kwan.
¹⁵ Kisik kisik anek but galak nandanek kila amin madep da yut madepgwan wukwan.
¹⁶ Kila amin madep gak monjigo morap-misi altokdan.
 Unjun da datgoni dakon tamo timigeq man madep panjek miktim morapmon miñat aminyo kila akdan.
¹⁷ Gak dakon man madepgo miñat aminyo abisok ae don altanek egi anjan kikan dan unjudon yan tenjeran anjan kikan.
 Anapbo toktogisi miñat aminyo da mango anksin wigidan.

Kap 46

Piñkop nin gat egisak

*Kap on Kora amin kabi dakon.
 Kap yon amin dakon kila amin
 da miñat aminyo yoyinban tek
 "Miñat gimonji kabi" kon da yoni.*

46 Piñkop unjun nin dakon pasili tamonin.
 Unjun da nin bisapmi bisapmi panjeban asak.
 Jigi paman bisapmon unjun nin da kapmatjok egek panpulugosok.
² Yan do, miktim wudip anakwan ileq oba tuwil ki tapmon pigini kan, nin unjun do dima pasolneq.
³ Tap madepsi tamaligakwan tarak madepsi anek ileq oba pankwakwalitjak kan, nin unjun do dima pasolneq.
⁴ Piñkop Wikwisi Madep unjun telagi kokup papnikon egisak.
 Unjun kokupmon pakbi madep kinda pakeq amin kisik kisik yomisak.

⁵ Piñkop unjun kokup papmon egisak, do kokup unjun aripmi dima yokwi tosak.

Wisa migon yipmanakwan Piñkop da kokup unjun anjuktunosak.

⁶ Miktimi miktimi miñat aminyo da pasol pasol madepsi anakwa on miktim dakon kila amin madep gat miñat amin kabiyoni gat obisi tasik ton.
 Piñkop da gen pap yanakwan miktim pakbi dagon.

⁷ Yawe Tapmim Ami nin gat egisak.

Jekop dakon Piñkop unjun dam tebanin aripmi dimasi tuwili egisak.

⁸ Ji abiqek Yawe da wasok asak unjun do pindakgit.

Miktimon wasok masi masimi asak unjun pindatni.

⁹ Miktimi miktimi emat panyawot asak. Obip gat gwawiya gat gwokgalek pasikni kindapmon sosok.

¹⁰ Unjun da yan yosok, "Ji tayanqok egek nak Piñkop bamisi unjun pakyansi nandan namni.

Miktimi miktimi amin nak do nandaba wukwan namni.

On miktimon nak dogin nandaba wigisak."

¹¹ Yawe Tapmim Ami nin gat egisak.

Jekop dakon Piñkop unjun dam tebanin aripmi dima tuwili egisak.

Kap 47

Piñkop unjun miñat amin morapyo kisi dakon kila amin madep yikdak

Kap on Kora amin kabi dakon. Kap on kap yon dakon kila amin do mandabi.

47 Miñat amin morap ji kisik kisik anek kisit tidok ani.

Ji kisik kisik dakon yan tidok anek kap yanek Piñkop anksinini.

² Yawe Wukwisi Madep unjun nwanjwarisi.

Uñun miktimon miñat amin morap dakon Kila Amin Madep Wukwisi egi yomisak.

³ Uñun da uwalnin pabiñ yopban nin dakon piñbinin ekwañ.

⁴ Piñkop da Jakop dakon diwatni nin do but dasi galak tañ nimgut.

Iyi miktim kinda manjinek nin do kili nimgut.

Uñun miktim do nandano yo madepsi asak.

⁵ Piñkop Kwen Kokup wigigit.

Wigakwan amin kisik kisik anjek madepsi yañ tidañek kweñyo kisi pisowit.

⁶ Kili Piñkop anjkisik do kap yono.

Anjek Kila Amin Madepnin kisik kisik kap yañ imno.

⁷ Piñkop uñun Kila Amin Madep yigek miktim morap kisi kila asak.

Nin mani anjkisik do kisik kisik kap yoneñ.

⁸ Piñkop uñun Kila Amin Madep yigek miñat amin morap kisi kila asak.

Kila Amin Madep yityit tamoni telagi uñudon yikdak.

⁹ Miñat amin morap dakon kila amini uñun muwukba nin gat kisi Abraham dakon Piñkop yañ anjkisamañ.

Uñun on miktim dakon kila amin madep morap dakon Piñkop egisak.

Miktimi miktimi mani wukwisi tañ añañ kisak.

kokup papgwan pìgek anjkisij kimotneñ kañ uñun tagisi.

^{2s} Piñkop dakon kabap uñun wagil tagisi ae dubagisi.

Miktimi miktimi amin da Saion Kabap do but galaksi nandañ.

Kila Amin Madep Wukwisi dakon kokup pap uñun kabapmon toso.

³ Piñkop uñun kokup papgwan egisak.

Egakwan amin da Piñkop uñun dam tebanin aripmi dima tuwili egisak yañ kañ nandanyo an.

⁴ On miktim dakon kila amin madep Saion gat emat anjek abiñ yip do awit bisapmon muwugek Saion da kapmatjok apgwit.

⁵ Abiñ pasolisi kañ pasal si kiwit.

⁶ Madepsi nimnimigek miñat da monji altok do anjakwa tepmi madepsi pañ uñun da tilak nandawit.

⁷ Yañ nandañakwa gak da dapbi kimakgwit.

Uñun gildat wisak tet da mirim madep da Tarsis amin dakon tap wakga pañupbal asak,

uñun da tilak gak da uñun amin pañupbal agil.

⁸ Kalip Piñkop da kokupni anjkutnañek yo agit uñun dakon geni nandagimañ.

Abisok aeni yañ gin anjakwan komañ.

Nin Piñkopnin Yawe Tapmim Ami da kokup papmon ekwamañ.

Piñkop da kokupni anjeban anjakwan bisap mudok mudogi mini tebai tañ añañ wigikdisak.

⁹ Piñkop, nin gak da telagi yutgwan egek gak da nin do but dasi galak tañ nimisal uñun do nandañek ekwamañ.

¹⁰ Piñkop, miktim diwarikon da diwarikon mango wukwisi toso, do uñudon amin da mango anjkisañ.

Kap 48

Saion kokup pap uñun man madepni toso ae tilimni tagisi

Kap on Piñkop gawak imim kap. On Kora amin kabi dakon.

48 Yawe mani wukwisi. Nin telagi kabapnikon wigek Piñkop da

Gak tapmimgo madepsi, ae anpak kilegisikon da miñat aminyo kila asal.

¹¹ Gak gen kokwin pi kilegisi asal, do Saion Kabapmon amin da kisik kisik anjakwa Juda miktim dakon kokup moniñ moniñ amin da but galak nandañ.

¹² Ji kiñ Saion kokup pap dakon dam madep anğwasinek uwal pindat do dam uñun da kwenon yut dubak dubak abi uñun manjini.

¹³ Ji Saion kokup pap dakon dam madepni gat, ae yut tebani gat, uñun pakyañsi pindatni.

Yañ ajeke don altoni amin yoyini.

¹⁴ On Piñkop uñun bisap mudok mudogi mini Piñkopnin egi wigisak.

Uñun da kosit noliñakwan wigi kimot da pañ dagosak.

Kap 49

Amin moneñ dogin nandañ uñun amin nandañ kokwini tagi dima

Kap on Kora amin kabi dakon. Kap on kap yon dakon kila amin do mandabi.

49 Miñat amin morap ji nandani. Miktimi miktimi ekwañ miñat amin morap ji nak dakon gen do mirak yopni.

² Mani toñ amin ae amin isali, yoni morapmi amin ae yoni mini amin, ji kisi gen on yosot uñun pakyañsi nandani.

³ Nawa gen yoko nandañek egip egip tagisi dakon mibili nandañ pisoni.

⁴ Nak nawa gen do mirak yopmañek gita tidañek tilak gen dakon mibili dayikeñ.

⁵⁻⁶ Amin egip egipni moneñon gin toñ yañ nandañek piñbit tidok añ amin uñun da nak anğwasinek anupbal ak do añ.

Mani uñun añ amin do dima pasolgeñ.

⁷ Amin kinda da iyi dakon egip egipni yum do Piñkop do moneñ aripmi dima imjak.

⁸⁻⁹ Egip egip dakon yumañ nogi uñun wukwisi.

Piñkop do moneñ imiñek miktimon bisap dagok dagogi mini egi añañ kineñ dakon kosit kinda dimasi tosok.

¹⁰ Pindakgamañ, nandañ kokwini tagisi amin gat, ae nandañ kokwini tagi dima amin gat, ae buri mini amin uñun kisi kimotdañ.

Kimagakwa yo morapni amin ñwakñwari da timitdañ.

¹¹ Uñun kalip miktim yumañ nañek iyi do timikgwit,

mani kimakbi kokup da kokupsini aban uñudon dagok dagogi mini egipdañ.

¹² Amin dakon yoni tagisi uñun da kimot dakon kosit aripmi dima sopjak.

Uñun jon bit kilapyo da yañ kimotdañ.

¹³ Amin egip egipni iyikon tosok yañ nandañ amin uñun kimotdañ.

Uñuden amin nandak nandak tagi mini. Uñun amin yoni morapmi do kisik kisik añ, mani uñun kimotdañ.

¹⁴ Sipsip da yañ kimagek kimakbi kokupmon kini do Piñkop da yañ mudañ yomgut.

Yutni tagisi yipmañ detni, ae giptimni da miktan mudoni.

Anjakwa kimot da kila amini egi yomdisak.

¹⁵ Mani, Piñkop da nak yokwikon nañ abidokdisak.

Anakwan amin kimakbi tamo da nak abidosak dakon tapmim dima tañ imdisak.

¹⁶ Amin diwari moneñ morapmi timitni, ae yutni madepsi ani, ae tilimni morapmi kañ, gak uñun do but yokwi dima abi.

¹⁷ Uñun kimagek yo di aripmi dima pabi-dañek kikdañ.

Yo morapni tilimi toj unun gat kisi timigek kimakbi kokupmon aripmi dima kikdañ.

¹⁸ Ekwañ bisapmon, yoni unun do kisik kisik añ.

Unun pi madepsi aņek yo morapmi timigakwa miņat aminyo da “amin tagisi” yañ yoñ.

¹⁹ Mani unun kimagek babikni gat gildat ae dima kokogi kokupmon egipdañ.

²⁰ Man madepnin da kimot dakon kosit aripmi dima sopjak.

Nin joñ bit kilapyo da aripmon kimotdamañ.

Kap 50

Piņkop da amin dakon aņpak kokwin asak

Asap dakon kap kind.

50 Piņkop Tapmim Ami unun Yawe. Unun da amin kisisi miktimon ekwañ unun yañ ilikdak.

Gildat wisak tetgin da wasaņek kiñ si pigisak tetgin amin ekwañ kisisi yañ ilikdak.

² Piņkop unun Saion kokup papmon egisak.

Kokup unun gwaljigi mini wagil tagisisi. Piņkop dakon tilimni unudon da tenņejañ kisak.

³ Piņkopnin tayangok dima abisak.

Yo morapmi soņban mudon unun dakon kindapni da mibiltañ iban abisak.

Sikak mirimyo madepsi kagagwan da abisak.

⁴ Miņat amin kabiyoni dakon aņpak kokwin aņakwan pindatjil do Kwen Kokup gat ae miktim gat yañ yoban abamal.

⁵ Piņkop da yañ yosok, “Miņat amin kabino nak gat saņbek saņbek aņek unun aņteban ak do mukwa sowit ji nagon apba muwutneñ.”

⁶ Kwen Kokup da iyi yañ tenņejaņek yañ yosok,

“Piņkop unun aņpakni kilegisi.

Unun iyi gen kokwin agak ami.”

⁷ Piņkop da yañ yosok, “Miņat amin kabino mirak pani.

Nak gen kinda dayikdisat.

Israel amin nak da gen pikon depdisat.

Nak Piņkop egisat.

Nak ji dakon Piņkop.

⁸ Ji da bit kilapyo parekgañ ae bit kilapyo bisapmi bisapmi nagon paņabiñ soņba soñ mudon nak unun do gen tebai dima dayisat.

⁹ Nak bulmakau wili bo meme ji da nagon ban timit do dima nandisat.

¹⁰ Joñ kilap morap koron ekwañ gat ae bulmakau ileñ tausenon ekwañ gat unun kisi nak dakon gin.

¹¹ Kabapmon minam morap ekwañ unun kisi nandañ yomiñ mudosot.

Ae joñ kaga yo moniñ morap ekwañ unun kisi nak dakon.

¹² Nak jap do abeñ kañ, but piso dima dayikdisat.

Miktim madep gat ae yo morap unungwan toj unun kisi nak dakon gin.

¹³ Nak bulmakau dakon sabamni gat ae meme dakon yawi gat unun nosot yañ nandañ, ma? Unun dimasi.

¹⁴ Ji nak do ya yañ nayini kañ, unun da mukwa sogok tagisi asak.

But galak do yo morap Piņkop Wikwisi nak do nam do yañ teban tok awit unun namni.

¹⁵ Ji yañ aņek jigi altañ damni bisapmon nak do yañ tidanja paņpulugokdisat.

Yañ aņapbo man madep namni.”

¹⁶ Mani Piņkop da amin yokwi do yañ yosok, “Ji nido gen tebano isaldogin gen kagakon da yoñ?

Ae nak dakon saņbek saņbekno dakon gen nido yoñ?

¹⁷ Ji nak da egip egipji paņmilip abeñ do kuragisi nandañ, aņek bisapmi

bisapmi nak dakon gen pabiŋ yopmanŋaŋ.

¹⁸ Ji kabo noknok pindagek not anjyomaŋ.

Aŋek yumabi amin gat kisi akwaŋ.

¹⁹ Ji gen yokwi gat ae top gen gat yoŋ.

²⁰ Aŋek notji gen yaŋ yomaŋ.

Disi dakon meŋji dakon monjini yaŋba yokwi tok aŋ yomaŋ.

²¹ Ji yaŋ aŋakwa nak gen kinda dima yagim.

Do nak disi yombem yaŋ nandaŋ namaŋ, mani dimasi.

Abisok nak tebai dayiŋek nomansi gen pikon depdisat.

²² “Miŋat aminyo manji namaŋ amin ji nandani.

Ji yaŋ giŋ egipni kaŋ, nak da ji paŋupbal aŋapbo amin kinda da ji yokwikon baŋ aripmi dima timitjak.

²³ Amin kinda ya yaŋ nayisak, uŋun paret naŋ yaŋ namisak.

Uŋun amin da mano awigisak.

Ae nak da amin geno guramitni uŋun yokwikon baŋ timitdisat.”

Kap 51

Yokwi wiririt dakon bisit

Dewit da Batsiba kon yumabi aban don kombi amin Natan da yokwini yoligit.

Aban Dewit da yokwini do nandaneŋ kap on mandagit. Kap on kap yoŋ dakon kila amin do mandabi. ^t

51 Piŋkop, gak bisapmi bisapmi amin do but dasi galak taŋ yomisal, do nandaŋ yawok nabi.

Bupmigo madepsi do nak dakon diwarino yipmaŋ nabi.

² Sugaŋ aŋmilip aŋaki aŋpak yokwino mudoni.

Diwarino wiririk naminaŋaki kilek tokenŋ.

³ Gulusuŋ at yaŋsi nandisat.

Uŋun gulusuŋno toktogisi taŋba nandisat.

⁴ ^u Nak gulusuŋ gak naŋgin aŋ gamisat.

Gak da dabilon yokwisi at.

Yaŋdo, gen pikon nepmaŋek gen yaŋ nabi uŋun tagisi.

Gen kokwin kilegisi aŋek kobogi nandisat.

⁵ Asisi, yokwi gat kisi altagim.

Meŋ da butgwan wasaŋek yikgim bisapmon yokwi gat kisi yikgim.

⁶ Asi, nin butnininon da topmi mini egipneŋ do nandisat.

Do gak da nandaŋ kokwingo tagisi butnokon nayiŋ dekgi do nandisat.

⁷ Yokwino wiririkbi kilegisi egipbeŋ do nandisat.

Sugaŋ nepbi ais kwakwagisi uŋun da tilak kilegisi egipbeŋ.

⁸ Butno aŋtagap abi aeno kisik kisigi toŋ egipbeŋ.

Asi, wagilsa abiŋ nepgul, mani aeno kisik kisik abeŋ do nandisat.

⁹ Diwarino aego dima pindakgi.

Yokwino kisi wiririk mudoki.

¹⁰ Piŋkop, butno aŋkaluk abi kilegisi asak.

Butno aŋkaluk abi gak naŋgin golbeŋ.

¹¹ Nolbi gak da dubagikon dima egipbeŋ.

Telaŋi Wupgo nagon egisak uŋun dimasi gwayeki.

¹² Kalip yokwikon naŋ aŋpulugaŋbi kisik kisik nandagim uŋun aego nabi.

Aŋpulugaŋbi gak dakon gen guramikgeŋ.

¹³ Aŋek yokwi pakpak amin aŋpakgo yoyiŋ dekgo tobilek gagon opni.

¹⁴ Piŋkop, Yokwikon Baŋ Timit Timit Amino, nak yokwi aŋapbo amin kinda kimakgit.

Mani diwarino yipmaŋ nabi.

Yaŋ aŋaki aŋpakgo kilegi do nandaneŋ kisik kisik kap yokeŋ.

¹⁵ Amin Tagi, gen dulumno antagap abi mango ankisikenj.
¹⁶ Gak bit kilapyo parek gabenj unjun do dima galak tosol.
 Ae bit kilapyo gak do mukwa sok do dapmanj soko soj pasilni kanj, gak unjunyo kisi do dima galak tosol.
¹⁷ Piŋkop, nak naga do nandako piŋbisi asak unjun da paret si galak tosol asak.
 Amin iyi do nandaba piŋakwa but tobil anj unjun manji dima yomisal.
¹⁸ Saion kokup pap amin do galak tajej paŋpulugoki.
 Jerusalem kokup pap dakon dam madep aego abi atjak.
¹⁹ Yanj anjek unjun bisapmon gak paret tagisi unjun do galak tokdisal.
 Ae sojba wagil pasildanj unjunyo kisi do galak tokdisal.
 Nin bulmakau wili gak da altakon soj gamneŋ.

Kap 52

Amin kinda anpak yokwi do kisik kisik asak, unjun amin nandanj kokwini tagi dima

Kap on kap yoŋ dakon kila amin do mandabi. Dewit dakon kap kinda. On kap do "Maskil" yanj yoŋ. Dewit da kap on Idom miktimon amin kinda mani Doek unjun da kinj Sol, "Dewit Aimelek da yutnon kik" yanj iyigit bisapmon mandagit. ^v

52 Amin tebai, gak nido Piŋkop dakon miŋat aminyo do anpak yokwi anj yomgul unjun do piŋbit ti-dok asal?
 Bisapmi bisapmi Piŋkop da nandanj yawot anj yomisak.

² Gak top amin, gengo siba geni tepmisi yombem geni tepmisi da amin diwari obisi mandanj yomisak.
 Gildari gildari amin diwari paŋupbal ak do nandak nandak asal.
³ Gak anpak kilegi do dima galak tosol. Anpak yokwi dogin galak tosol.
 Gak gen bami yogok do dima galak tosol. Top yogok dogin galak tosol.
⁴ Gak top amin.
 Amin diwari paŋupbal ak dakon gen dogin galak tosol.
⁵ Mani nandaki. Piŋkop da gak wagilsi anupbal akdisak.
 Gak tebaisi abidanej yutgokon nanj ma-ban abigikdisal.
 Anjek obisi gikban pasilaki miktimon sanjbenek dima egipbi.
⁶ Amin kilegi da unjun yo noman tanj gaba pindagek si pasoldanj.
 Gak do jikgo yanjanj gaminej yanj yokdanj,
⁷ "Kabit. Unjun amin Piŋkop da anpuluganej anteban asak do dima nandagit.
 Unjun monej yo morapni do nandanj gadagit, anjek anpak yokwi da anpuluganej tagisi egipbenj yanj nandagit."
⁸ Mani nak dima.
 Nak olip kindap da yanj Piŋkop dakon yut kidipmiŋon tagisi kwosot.
 Nak Piŋkop but dasi galak tanj namisak unjun do toktogisi nandanj dagokej.
⁹ Piŋkop, gak da nak anpulugagil, do bisapmi bisapmi ya yanj gayikenj.
 Anjek miŋat aminyogo da dabilon mango awigek
 "Piŋkop da nak do yo tagisi anj namisak" yanj yokdisat.

Kap 53

Amin dakon gulusuᅇ aᅇpakni gat ae aᅇpak yokwini gat dakon gen

Dewit dakon kap kinda. On kap do “Maskil” yaᅇ yoᅇ. Kap yoᅇ amin dakon kila amin da miᅇat amiᅇyo yoyiᅇban tek “Malat” ron da yoni.

53 ^wNandaᅇ kokwini tagi dima amin da

“Piᅇkop kinda dima egisak” yaᅇ yoᅇ. Uᅇun amin aᅇpak kosirikon dima aᅇ. Uᅇun aᅇpak amin da dimasi agagi baᅇ aᅇ.

Kinda da aᅇpak tagi kinda dimasi asak.

²Piᅇkop Kwen Kokup egek siᅇtanᅇban miᅇat amiᅇyokon pisak.

Aᅇk nandaᅇ kokwini tagisi ae Piᅇkop dakon mibili nandaᅇ do pi aᅇ amin di ekwaᅇ bo dima yaᅇ do wisisak.

³Mani dima. Kisi morap kosit kilegi kili yipmaᅇ dekgwit.

Kisi morap aripᅇin, uᅇun amin wagil yokwisi.

Kinda da aᅇpak tagi kinda dimasi asak.

⁴Piᅇkop da yaᅇ yosok,

“Yokwi aᅇ amin nandaᅇ nandaᅇ tagi di dima timikᅇaᅇ.

Amin da bret naᅇba mudonᅇ, uᅇun da tilak amin yokwi da miᅇat amino naᅇ mudonᅇ.

Ae nak da paᅇpulugokeᅇ do bisit dima aᅇ.”

⁵Mani madepsi pasoldaᅇ.

Kalip yaᅇ dima pasalgwit.

Nido, Piᅇkop da uwal morapᅇi uᅇun wagilsidaᅇ dapmaᅇk kidatni maban dukwan dukwan kidaᅇ.

Ji da uwalᅇi paᅇmayak akdaᅇ, nido Piᅇkop da manᅇi kili yomgut.

⁶Nak Piᅇkop da amin kinda Saion naᅇ yabekban abiᅇ Israel amin yokwikon baᅇ timitᅇak dosi nandisat.

Piᅇkop da miᅇat amini paᅇpulugaᅇban aeni tagisi egipni bisapmon Israel amin kisik kisik akdaᅇ.

Asi, but galaksi nandaᅇdaᅇ.

Kap 54

Amin kinda da Piᅇkop aᅇpulugosak do bisit agit

Kap on kap yoᅇ dakon kila amin do mandabi. Dewit dakon kap kinda. On kap do “Maskil” yaᅇ yoᅇ. Sip kokup dakon amin da kiᅇ “Dewit nin da binapmon pasilaᅇ da egisak” yaᅇ Sol iyiwit bisapmon Dewit da kap on mandagit. Kap on gita tidareᅇk yogogi. ^x

54 Piᅇkop mango wukwisi, do amin yokwi da kisiron baᅇ pulugaᅇ nepbi.

Tapmingo madepsi do aᅇpulugaᅇbi tagisi egipᅇeᅇ.

²Piᅇkop, nak dakon bisit nandaki.

Mirakᅇo yopmaᅇk geno nandaki.

³Nak dima nandaᅇ yomisat amin da abiᅇ nitdaᅇ.

Ematni yokwisi amin da nikba kimokᅇeᅇ do abaaᅇ.

Uᅇun amin da Piᅇkop do yo isali yaᅇ nandaᅇ.

⁴Mani Piᅇkop uᅇun paᅇpulugokno.

Amin Tagi da tapmim namaᅇakwan sigin egisat.

⁵Yo yokwi aᅇnamaᅇ uᅇun iyikon noman toni.

Bisapmi bisapmi dima nepmaᅇ dekdal, do uwalno dapbi pasil mudoni.

⁶Yawe, naga dakon galaktok yolek paret gabeᅇ.

Mango uᅇun tagisi, do mango aᅇkisikeᅇ.

⁷ Anpulanganaki jigi morapno da dima abij nepgwit.
Dabil da pindagapbo gak da uwalno pabij yopgul.

Kap 55

Amin kinda Piŋkop da anpulugosak do bisit agit

Kap on kap yoŋ dakon kila amin do mandabi. Dewit dakon kap kinda. On kap do "Maskil" yaŋ yoŋ. Kap on gita tidanek yogogi.

55 Piŋkop, nak dakon bisit nandaki. Anpulugoki do yaŋ tidoko dima nandabi da tilak dima egipbi.

² Bisitno pakyaŋsi tagisi nandanek gen kobogi nayiki.

Jigi unun da nak anupbal akdisak.

³ Uwal da nak anupbal ak do gen tebai yipman.

Amin yokwi unun da nak abij nepmanan, do butnokon da yokwisi nandisat.

Unun da jigi morapmi naminek butjap madepsi nandanek uwal madepsi an namaŋ.

⁴ Nak madepsi pasoldot, anek kimot do nandisat.

Anek unun da aban butno madepsi jik tosok.

⁵ Asi, nak madepsi pasoldot, anek gip-timno madepsi nimnimikdak.

Pasol pasol da obisi abij nepmanak.

⁶ Do yaŋ yosot, "Bupmisi, nak kinarim da yaŋ pitno ton ak do nandisat.

Anek piriropman kin yik yawot tamo kinda wusiŋ kan unudon yikgeŋ.

⁷ Nak piriropman dubagisi kindakon kin miktim amin dima ekwanon egipben.

⁸ Tepmisi kinnek yongamno kinda analon anek mirim ae sikakyo madepsi da dubagikon tagi egipben."

⁹ Nak pindakgo kokup papgwan pidok anek emat an, do Amin Tagi, gak da geni panjintok abi.

¹⁰ Unun gildari ae kalbi kokup pap dakon tip dam da kwenon akwan.

Kokup pap dakon minat aminyo gulusun morapmi gat ae yokwi morapmi an.

¹¹ Kokup pap dukwan dukwan amin da amin diwari gat ae yo morap gat panupbal an.

Kosit ileŋon notni pabij yopmanek yoni gwayek do panjekwalgan.

¹² Uwal kinda da nabipjak kan, unun jigi tagi paken.

Uwal da nit do asak kan tagi pasilgen.

¹³ Mani dima. Gak kalonjin.

Gak notnosi, egip egipnit kalonji.

Anpak yokwi unun gak da gaga asal.

¹⁴ Nit kalip but kalonon da Piŋkop da yutnon amin diwari gat kisi kigiman.

¹⁵ Anpak yokwi da butnikon tugawit, do uwalno but pisoni mini tepmisi kimotni do nandisat.

Kalugi sigin egek kimakbi kokupmon kinisi.

¹⁶ Mani Piŋkop da anpulugosak do bisit asat, do iyi nak yokwikon nan abidosak.

¹⁷ Jigi da nak anupbal an, do wisa dagokdo, ae gildat binap, ae kalbi kisi kunam tak ibo bisitno nandisak.

¹⁸ Amin morapmi da nikgan, mani gip-timno dima yokwi tan,

nido Piŋkop da jigikon nan pulugan nepmanek kilano anjakwan tagisi egisat.

¹⁹ Piŋkop toktok teban kila amin madep egisak.

Uwalno Piŋkop do dima pasal iman, ae anpakni kulabik ak do dima nandan, do Piŋkop bisitno nandanek uwal emaron pabij yopdisak.

²⁰ Nak dakon notno iyi dakon notni gat emat an.

Anek kalip notni gat sanbek sanbek awit unun tuwildak.

²¹ Gen kaga da gen galagi yosok, mani butnikon da emat ak do nandak nandak asak.

Geni da aban but yawot ekwaman, mani geni unun geni tepmisi, emat agak siba yombem da nin mandan nimisak.

²² Jigi morap imekdal, unun Yawe da kisiron yopbisi.

Añaki unun da imegek kilago añek gak añteban asak.

Amin kilegi yipban aripmi dimasi mosak.

²³ Mani Piñkop, gak da amin dapba kimokgoñ amin gat, ae top yoñ amin gat wiririkbi kimakbi kokupgwan pìgek pasil mudokdan.

Kimot bisapni tanakwa yawi kalik da tepmi kimotdan.

Mani egip egipno gagon tosok yañsi nandan gaben.

Kap 56

Piñkop nandan gadan imisak amin dakon bisit

Dewit dakon kap kinda. On kap do "Miktam" yañ yoñ. Uwalni Pilistia amin da Gat kokupmon Dewit tebaisi abidawit bisapmon Dewit da kap on mandagit. Kap yoñ amin dakon kila amin da miñat aminyo yoyiñban "Kinarim kinda dubagikon kindapmon yikdak" unun tegon da yoni. y

56 Piñkop, nak do nandan yawok nabi.

Amin da nak nit do añek nolgan.

Gildat kinda kalon uwalno da nit do aban.

² Wisa dagokdo da wigi pilindosi uwal da nit do pi añ.

Amin morapmi da iyi do nandaba wigakwa abin nep do añ.

³ Piñkop, yo kinda do pasoldot bisapmon, egip egipno gagon tosok yañsi nandisat.

⁴ Egip egipno Piñkopmon tosok yañsi nandanek geni bamisi do nandak nandak añek mani awigisat.

Nak Piñkop nandan gadan imiñek yo kinda do dima pasolgen.

Amin da nak do yo kinda aripmi dima ani.

⁵ Yo morap akdisat unun uwal da pañpabal ak do pi añ.

Toktogisi nak añupbal ak do kosit wusik añ.

⁶ Unun kisi muwugek si pasilek ekwan. Nak da kosit agisat unudon yubiñek nikba kimokgen do pi añ.

⁷ Piñkop, gak da añpak yokwi añ unun do yo yokwisi añ yobi.

Gak butjap nandan yomiñek emaron teban tanek pabiñ yopbi.

⁸ Jigi pasat unun gak da nandisat.

Añek nak unun do jigisi nandanek kunam tagegisat.

Kunam pakbino nian da mon unun gak da manjiñek papiagokon kili mandal.

⁹ Nak yañsi nandisat, Piñkop unun pañpulugokno,

do bisit añ ibeñ bisapmon unun da uwalno yolban kin mudokdan.

¹⁰ Nak Piñkop dakon gen awigisat.

Asisi, Yawe dakon gen awigisat.

¹¹ Egip egipno Piñkopmon tosok yañsi nandisat,

do yo kinda do dima pasolgen.

Amin da nak do yo kinda aripmi dima ani.

¹² Piñkop, nak kalip yo ak do yañ teban tok agim unun akdisat.

Nak ya yañ gayiñek paret abeñ,

¹³ nido gak da kimoron nan puluganaki dima kimakgim.

Añpuluganaki sagalek dima nikgwit.

Do Piŋkop da dabilon toktogisi
teŋteŋinikon agipbeŋ.

Kap 57

Amin kinda Piŋkop da aŋpulugosak do bisit agit

*Dewit dakon kap kinda. On kap do
"Miktam" yaŋ yoŋ. Dewit Sol do pasalek
kiŋ tiŋ kinamgwan pasil egipgut bisapmon
kap on mandagit. Kap yoŋ amin dakon
kila amin da miŋat aminyo yoyiŋban
"Dima paŋtasik ani" uŋun tegon da yoni. z*

57 Piŋkop, bupmi nandaŋ nabi.
Nak gagon abisat, kilano aki do
nandisat.

Pup pudik da meŋi da pit kagagwan
pasilek ekwaŋ, uŋun da tilak aŋkut-
naŋaki tagisi egisat.

Nak yaŋ gin egapbo wigi aŋupbal ani
dakon yo da pasilni.

² Nak Piŋkop Wukwisi do yaŋ tidosot.

Uŋun da aŋpulugaŋban galaktokni tagi
yolgeŋ.

³ Uŋun Kwen Kokup egek nak yokwikon
naŋ abidaŋek nak aŋupbal ak do aŋ
amin uŋun pabiŋ yopdisak.

Piŋkop toktogisi but dasi galak taŋ
namaŋek dimasi nepmaŋ dekdak.

⁴ Amin da nak aŋgwasan.

Uŋun laion amin noknok yombem.

Geni uŋun tepmisi, gwawia ae gobin
yombem.

Melni uŋun emat agak siba yombem geni
tepmisi.

⁵ Piŋkop, miŋat aminyo da gak dakon
man kundu yapmaŋek kwensi
awigiŋi do nandisat.

Tapmimgo yipbi miktim morap kisikon
nomansi teŋteŋosak.

Yaŋ aŋaki miŋat amin morap kisi da man
madepgo do nandani.

⁶ Uwal da nak abidok do pat yipmaŋ,
do jigi madepsi da nak obisi abiŋ
nepmaŋdak.

Nak da mokenŋ do kosiron gapma wayik
yipmaŋ.

Mani dima magim.

Iyi uŋun gapmagwan mawit.

⁷ Piŋkop, butnokon da gak do tebaisi
nandaŋ gadasat.

Do gak dakon man awigik do kap
yokdisat.

⁸ Dipmin yipmaŋek pidokenŋsi.

Gita ae kuleleyo tidokenŋsi.

Wisa dima dagaŋakwan nak da kalip pi-
daŋek kap yokenŋ.

⁹ Amin Tagi, Amin ņwakiŋwari Kabi da
binapmon ya yaŋ gayikenŋ.

Miŋat amin morap kisikon agek mango
awigikenŋ.

¹⁰ Nin do but dasi madepsi galak taŋ
nimisal.

Uŋun dakon tilak yipneŋ kaŋ, wigi
kundu da arip akdisak.

Toktogisi gengo tagisi uŋun yol kimagek
ninon yo tagi asal uŋun aripmi tagi
manjineŋ kaŋ, tilakni uŋun wigi gik-
wem kagagwan da arip.

¹¹ Piŋkop, miŋat aminyo da gak dakon
man madepsi awigiŋi do nandisat.

Tapmimgo yipbi miktim morap kisikon
nomansi teŋteŋosak.

Yaŋ aŋaki miŋat amin morap kisi da man
madepgo do nandani.

Kap 58

Amin kinda da Piŋkop da amin yokwi tepmi pi yomjak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. On kap do “Miktam” yaŋ yoŋ. Kap yoŋ amin dakon kila amin da miŋat aminyo yoyiŋban “Dima paŋtasik ani” uŋun tegon da yoni.

58 Kila amin, ji gen pikon gen kilegi yoŋ, ma?

Amin morap kisi dakon gen kokwin tagisi aŋ bo?

²Dimasi. Nandak nandakji yokwi ak dogin nandaŋ.

Ji gen kokwin kilegisi dima aŋek dukwan dukwan miŋat aminyo madepsi paŋupbal aŋ.

³Amin yokwi uŋuden kaluk altoŋon da wasaŋek kosit tagisi yipmaŋ degek aŋpak yokwi gin aŋ, ae top baŋgin yaŋekwaŋ.

⁴Geni uŋun tuŋon amin dakon pakbi emari toŋ yombem.

Mirakni iŋtagit, do

⁵tuŋon amin uŋun pidaŋ kap asak do kasisiŋ piŋon bisapmon, ami dakon kasisiŋni dakon tekni dima nandisak.

Ami kasisiŋ dakon mibili pakyaŋ nandaŋek piŋosok, mani tuŋon amin tekni dima nandisak.

⁶Piŋkop, kila amin yokwi uŋun paŋupbal akisi.

Uŋun laion emat yokwisi aŋ yombem, do geni biripmik mudoki.

⁷Pakbi da pak kiŋek miŋtingwan pasilaŋ uŋudeŋ si pasilni.

Amin da joŋ bamaŋba kibidoŋ uŋudeŋ gak da si bamaŋaki yokwi toni.

⁸Uŋun galjisip da kimagek miŋtimon miŋktoŋ, uŋudeŋ tasik toni.

Ae monji meŋ da butgwan kimagek gildat dima koŋ, uŋudeŋ tagi kimotni.

⁹Amin kinda da kindap moniŋgok kinda pasisak, uŋun da tilak, Piŋkop da tepmisi paŋupbal akdisak.

Uŋun kalugi egakwa Piŋkop da butjapsi nandaŋ yomiŋek sibit sibit yaŋ ma-ban kikkaŋ.

¹⁰Piŋkop da amin yokwi yo yokwisi aŋ yomjak bisapmon, amin kilegi kisik kisik akdaŋ.

Amin kilegi da amin yokwi dakon yawi baŋ kandapni sugokdaŋ.

¹¹Aŋakwa amin diwari da yaŋ yokdaŋ, “Asisi, Piŋkop da amin kilegi do kobogi do tomni tagisi yomisak.

Asisi, Piŋkop da gen pikon amin morap dakon aŋpak kokwin asak.”

Kap 59

Amin kinda uwal da dima aŋupbal ani do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. On kap do “Miktam” yaŋ yoŋ. Sol da Dewit abidaŋek aŋakba kimotjak do amin yabekba yutnikon kiwit bisapmon Dewit da kap on mandagit. Kap yoŋ amin dakon kila amin da miŋat aminyo yoyiŋban “Dima paŋtasik ani” uŋun tegon da yoni. ^a

59 Piŋkopno, uwalno da kisiron baŋ nak abidoki.

Kilano aŋaki dima aŋupbal ani.

²Amin yokwi da kisiron naŋ gwayeki, aŋek amin nikba kimotdisat da kisiron baŋ nak abidoki.

³Pindakgi. Nikba kimokgeŋ do yubiŋ ekwaŋ.

Yawe, yokwi kinda dima agim, mani amin yokwi emat agak amin uŋun nit do muwukgaŋ.

⁴Yawe, suŋ kinda dima agim, mani tepmisi nak gat emat wam do tagap taŋ.

Jigino do kaņek abiņ aņpuluga!

⁵ Piņkop Yawe, Tapmim Ami, tepmisi abiņek nak aņpulugoki.

Gak Israel amin dakon Piņkop, tepmisi abiņ amin kabi morap egi aņaņ kwaņ tepmi pi yobi.

Uņun jamba but aminsi, do bupmi dima nandaņ yobi.

⁶ Pilin kaga abiņek kokup pap da kosiron agek piņan da yaņ nimi yoņ.

⁷ Nandaki, gen kaganikon da gen yokwisi da moņ.

Uņun emat agak siba geni tepmisi yombem.

Mani yaņ yoņ, “Namin da nandaņ nimjak?”

⁸ Mani Yawe, gak da jikgo yokwisi yan-jaņ yomisal.

Gak da uņun miņat amin morap kabi kisi do yaņsul aņ yomisal.

⁹ Gak dagin nak aņteban aņek kilano asal.

Piņkop, gak dam tebano ariņmi dima tuwili egisal.

¹⁰ Piņkopno da but dasi galak taņ namisak, ae uņun da abiņ aņpulugokdisak.

Piņkop da nak yum nandaņek nepban pindagapbo uwalno pabiņ yopdisak.

¹¹ Amin Tagi, dima dapbi kimotni.

Miņat amino da tapmimgo madep do di iņtaņbam.

Gak pasiknin tebaisi, gaga da tapmimon uwal yolbi kiņakwa paņupbal aki.

¹² Toktogisi yokwi ak dogin yoņ.

Iyi do nandaba wikwaņ do yum pinda-gaki iyi da paron yokwalni.

Jobit timitdo dakon gen ae top gen gat kisi yoņ.

¹³ Do gak da butjaņ nandaņ yomiņek dapbi kimotni kaņ tagisi.

Amin yokwi uņun dapbi pasilni.

Yaņ aņaki miņat aminyo da gak do Piņkop, ae Israel amin dakon kila

amin madep, ae dukwan dukwan kisi dakon kila amin madep egisal yaņ nandaņ gamni.

¹⁴ Pilin kaga abiņek kokup pap da kosiron agek piņan da yaņ nimi yoņ.

¹⁵ Jap wusiņ pindak nok do kiņ ap aņ.

Ae buri dima tugoni kaņ, nimi yoņ.

¹⁶ Mani, nak tapmim madepgo do kap yokeņ.

Wisa dagokdo but dasi galak taņ namisal, uņun do nandaņek kap yokeņ.

Nido, kalip jigi mibili mibili noman taņ namgwit bisapmon tagisi aņkut-nagiļ, aņek dam tebano ariņmi dima tuwili egipgul.

¹⁷ Piņkop, gak kalonģin teban tokno.

Gak dakon man awigik do kap yokdisat. Piņkop, toktogisi but dasi galak taņ namisal, ae dam tebano ariņmi dima tuwili egisal.

Kap 60

Amin kinda Piņkop da yokwikon naņ abidosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. On kap do “Miktam” yaņ yoņ. On kap da niyiņdet kinda asak. Dewit da Siria amin Mesopotemia miktimon nani gat emat wangwit bisapmon miktim Soba gat Joap gat dakon amin da tobil abiņek Idom amin 12 tausen miktim kinda mani Galegi Tapmi Morapmi uņudon dapgwit. Uņun bisapmon Dewit da kap on mandagit. Kap yoņ amin dakon kila amin da miņat aminyo yoyiņban “Saņbek saņbek dakon jareņ tagisi” uņun tegon da yoni. ^b

60 Piņkop, gak da manji nimgul. Ninon yaņ abi emaron magimaņ. Nin do butjaņ nandagiļ, mani abisok aego tobil abiņek nin paņpulugoki.

² Gak da abi miktimnin wudip agit.

^b60:0 2SA 8.13; 1CH 18.12

Miktım pudaŋbi gapma madep kinda no-
man tagit.

Abisok miktımnın obisi tasik tosok.

Aego aŋmilip abi.

³ Miŋat amin kabigo nin do jigi morapmi
nimgul.

Uŋun wain baŋ yaŋ nibi naŋ mudaneŋ
but upbal obisi agimaŋ.

⁴ Mani gak da tilak kinda ajenakgil.

Do amin gak do pasolgoŋ uŋun tilagon
kiŋ altaŋek tagisi egakwa uwal da
aripmi dima dapni.

⁵ Gak da nin but dasi galak taŋ nimisal,
do bisitnin nandaŋ nibi.

Aŋek tapmim madepgokon da nin
yokwikon baŋ timigaki nin tagisi
egipneŋ.

⁶ Piŋkop iyi da yutnon egek yaŋ yagit,
“Nak emaron kili teban tat.

Do nak kisik kisik aŋek Sekem dakon
miktım gat ae Sukot dakon galegi
oba uŋun gat miŋat amino do kok-
winik yomdisat.

⁷ Giliat miktım gat Manase miktım gat
uŋun nak dakon.

Epraim miktım uŋun busuŋ kutnokno.

Ae Juda miktım uŋun kila amin madep
dakon kindap kiriŋno.

⁸ Mani Moap miktım uŋun nak dakon
pakbi sogok idap.

Ae Idom miktım uŋun nak dakon kandap
gwil yopyop tamo.

Aŋek nak emaron Pilistia amin pabiŋ
yopmaŋek kisik kisik aŋek yaŋ
tidokdisat.”

⁹ Piŋkop, namin da nak aŋaŋ kokup pap
dam tebani toŋon aŋkisak?

Ae namin da nak Idom miktım emat
ak do aŋkisak?

¹⁰ Piŋkop, gak da nin manji kili nimgul,
ma?

Nin dakon emat amin dima paŋpulugok
do nandisal, ma?

¹¹ Amin dakon paŋpulugok uŋun yo isali
gin, do nin paŋpulugaŋaki uwal gat
emat tagi wanneŋ.

¹² Piŋkop da nin paŋpulugaŋakwan
emaron teban toneŋ.

Iyi uwalnin pabiŋ yopdisak.

Kap 61

Amin kinda Piŋkop da kilani asak do bisit agit

*Kap on kap yoŋ dakon kila amin
do mandabi. Dewit dakon kap
kinda. Gita tidaneŋ yogogi.*

61 Piŋkop, mirakgo yopmaŋek
aŋpulugoki do yaŋ tidosot uŋun
nandaki.

Bisitno nandaki.

² Nak miktım dubagisikon da gak do yaŋ
tidosot.

Butnokon da paŋpulugogi mini egisat
yaŋ nandaŋek yaŋ tidosot.

Aŋki nepbi tip madep da yongamon
pasili egipbeŋ,

³ nido tagisi aŋkutnosol.

Nagal tebano agaki uwalno da aripmi
dima abiŋ nepni.

⁴ Nak bisap mudok mudogi mini gak da
yutnon egipbeŋ do nandisat.

Pup pudik meŋi da pitgwan tagisi
ekwaŋ, uŋun da tilak gak da
kapmatjok egapbo aŋkutnoki do
nandisat.

⁵ Piŋkop, nak yaŋ teban tok agim uŋun
gak da nandagil.

Yo tagisi gak do pasolgoŋ amin kabi do
yomisal uŋun nak do kili namgul.

⁶ Kila amin madep aŋteban abi bilak
morapmisi egipjak.

Aŋteban abi babikni morapmi altaŋ
taŋ ani uŋun pindaŋjak.

⁷ Piŋkop, aŋteban aŋaki bisap dagok da-
gogi mini gak da dabilon kila amin
madep egipjak.

Toktogisi but dasi galak taŋ imiŋek
kilani aŋek aŋkutnoki dosi nandisat.

⁸ Yaŋ aŋaki gildari gildari yo ak do yaŋ
teban tok agim uŋun abeŋ.

Aḅek gildari gildari kap yaḅek mango aḅkisikenj.

Kap 62

Piḅkop kalonj dagin kilanin asak

Dewit dakon kap kinda. Kap yoḅ amin dakon kila amin da miḅat amiḅyo yoyiḅban “Jedutun” uḅun tegon da yoni.

62 Nak tayaḅgok egek Piḅkop dogin jomjom asat.

Uḅun da nak yokwikon naḅ abiḅakwan egisat.

² Uḅun kalonj gin tiḅ madepno ae yokwikon baḅ timit timit amino.

Uḅun kalonjin dam tebano aripmi dima tuwili, do uwalno da aripmi dima abiḅ nepni.

³ Bisap niaḅ da nak nikba kimokgeḅ do emat akdaḅ?

Ji nak dam garaḅi yombem kinda da yaḅ wagilsi tuwil kikenj do nandaḅ.

⁴ Nak man madepno toḅ, mani ji nak dakon man madepno aḅupbal ak do nandak nandak paḅkosit aḅ.

Ji top gen dogin galak toḅ.

Ji Piḅkop da nak do yo tagisi aḅ namjak do gen tagisi yoḅ,

mani butjikon da “Piḅkop da aḅupbal asak kaḅ tagisi” yaḅ nandaḅ.

⁵ Nak tayaḅgok egek Piḅkop do jomjom asat.

Aḅek uḅun kalonj dagin aḅpulugosak do nandaḅ teban taḅek jomjom asat.

⁶ Uḅun kalonj gin tiḅ madepno ae yokwikon baḅ timit timit amino.

Uḅun kalonjin dam tebano aripmi dima tuwili, do uwalno da aripmi dima abiḅ nepni.

⁷ Piḅkop kalonj dagin yokwikon baḅ abiḅaḅek man madep namisak.

Uḅun da tiḅ madepno agakwan tebaisi akdat.

Uḅun dagin dam madepno agakwan tagisi aḅkutnosok.

⁸ Miḅat amin kabi bisapmi bisapmi egip egipji Piḅkopmon tosoḅ yaḅsi nandani.

Nin Piḅkopmon kiḅapno tagisi paḅkutnosok, do butjikon yo morap toḅ uḅun Piḅkop do imiḅ mudoni.

⁹ Amin isali uḅun mirim pamaḅ yombem bami mini.

Ae amin mani toḅ uḅun jigi bisapmon nin aripmi dima paḅpulugogi.

Uḅuden amin kokwin aneḅ kaḅ, bami mini tagapmisi pindatdamaḅ.

Uḅun mirim pamaḅ yombem bami mini.

¹⁰ Ji amin dakon yo timit do tebai dima yoyini.

Ji amin paḅkewalek kabokon da yo timit timit uḅun aḅpak tagi yaḅ dima nandani.

Moneḅ ae yo kabiyosi ireḅ taḅba uḅun do butjikon da uḅun yo madep yaḅ dima nandani.

¹¹ Bisap morapmi Piḅkop da yaḅ yaḅban nandagiḅ, “Nak naga Piḅkop, tapmimno madepsi.

^{12c} Nak bisapmi bisapmi amin do but dasi galak taḅ yomisat.”

Amin Tagi, aḅpak amaḅ uḅun da aripmon gak da amin kalonj kalonj do kobogi nimiḅ nimiḅ asal.

Kap 63

Amin kinda da Piḅkop gat egip do nandaḅek bisit agit

Dewit Juda miktimon miktim amin da aripmi dima egipmi uḅudon egek kap on mandagit. ^d

63 Piḅkop, gak Piḅkopno. Nak pi madepsi aḅek gak wisisat. Nak miktim kibiri amin da aripmi dima egipmi timon egek tapmimno

minisi anakwa amin da pakbi do an
 unuder wupno da gak do tepmisi
 nandisak.

Ajek giptimno da gak gat egipdosi
 nandisak.

²Telagi yutnon gandagim.

Tapmingo madep gat ae tilingo gat
 pindakgim.

³Miktimon egip egip unun tagisi, mani
 unun yapmajek gak da nin do but
 dasi galak tan nimisal unun da wuk-
 wisi asak.

Do nak mango yan ankisisat.

⁴Nak si egipber bisapmon mango yan
 ankisiw wigiker.

Kisitno si panenagek gak do bisit an an
 aber.

⁵Amin da jap galagisi nelagi ton nanej
 aripmi an unuder wupno galagisi
 nandisak.

Do nak kisik kisik kap yanek mango yan
 ankisisat.

⁶Nak dipmin potpot tamokon si pokdot
 bisapmon gakdosi nandan egisat.

Kalbi nandak nandak gak dogin asat.

⁷Gak panpulugokno egisal, do nak gak
 da pit kagagwan tagisi egek gak do
 kisik kisik kap yosot.

⁸Wupno gak da kapmatjok gol awildak.

Anakwan kisitgo aminsi tet da nak
 tebaisi abidosok.

⁹Amin nikba kimokger do nandan amin,
 unun tasik tokdan.

Unun kimakbi kokupgwan pigikdan.

¹⁰Uwalni da emat agak sibaban dapba
 kimagakwa jon pinan da giptimni
 nokdan.

¹¹Mani kila amin madep nak naga
 Pinjok do kisik kisik akdisat.

Ae Pinjok yol do unun da manon da
 yan teban tok awit amin, unun kisik
 kisik tagi ani.

Mani unun da top amin dakon gen ka-
 gani sopdisak.

Kap 64

Amin kinda Pinjok da kilani asak do bisit agit

*Dewit dakon kap kinda. Kap yon amin
 dakon kila amin do mandabi.*

64 Pinjok, nak jigino madepsi, do
 bisitno nandaki.

Nak uwal do pasoldot, do anpuluganbi
 nak aripmi dima nitni.

²Amin yokwi nak anjupbal ak do pa-
 sulikon da gen yan panjosit an.

Ajek nak nit do muwukgan, do kilano
 anjaki yo yokwi dima an namni.

³Geni unun geni tepmisi.

Emat agak siba da yan mandan nama.
 Amin da amin do tilak ajek obip panjik-
 gan, unun da tilak geni emari ton
 ban nak panjik nama.

⁴Unun pasil egek amin kilegi do obip
 yamangan.

Unun dima pasolgon, do tepmisi
 yamangan.

⁵Iyi panjeban ak do anpak yokwi unun
 an.

Amin diwari yokwalni do pat yopmajek
 gen yan yon,

“Amin kinda da nin aripmi dima
 nindakdisak.”

⁶Anpak yokwi ak do gen yan panjeban
 ajek yan yon,

“Anpak yokwi kinda ak do dakon nan-
 dak nandak tagisi aman.

Yo unun akdaman unun amin kinda da
 aripmi dima kan nandanjo asak.”

Amin dakon but nandak nandakyo
 aripmi dima nandaner.

Unun pasilisi.

⁷Mani Pinjok da iyi dakon gobi gan yan
 man yomdisak.

Anakwan unudon gin wuda madepsi no-
 man tokdan.

⁸Amin diwari panjupbal ak do yawit, do
 Pinjok da panjupbal akdisak.

Amin morap unun pindatni amin da jikgo yokwisi yanjan yominek winda kwakwal an yomdan.

⁹Minjat amin morap kisi Pinjkop do pasoldan.

Ajek Pinjkop da yo unun asak unun do yokdan, ae unun do nandan egipdan.

¹⁰Amin kilegi morap Yawe do kisik kisik akdan.

Ajek panjunosak do iyikon kinek tagisi egipdan.

Amin kilegi morap Yawe dakon man awigikdan.

Kap 65

Kisik kisik ajek Pinjkop ya yan iyiwit

Dewit dakon kap kind. Kap on Pinjkop gawak imin kap. Kap yon amin dakon kila amin do mandabi.

65 Pinjkop, nin Saion kokup papmon kinek gak anjksinejsi.

Yan anapno yo morap ak do yagiman unun kinda dima suj tosak.

²Gak da bisitnin nandan nimisal.

Amin morap kisisi gagon opdan.

³Diwarinin da witjinba wagil yokwisi egipgumaj, mani gak da diwarinin wiririk nimgul.

⁴Amin gak da yutnon opni do manjisal unun kisik kisik ekwan.

Gak da Telagi Yut Madepmon yo tagisi ton unun baj tugok tugogisi panjek ekwaman.

⁵Pinjkop gak dasi nin yokwikon ban timik timik anjaki tagisi ekwaman.

Gak bisitnin nandajek pi tapmimi ton ajek nin panpulugosol.

Amin miktim diwarisikon ae tap diwarisikon ekwan unun kisi gak da panpulugoki do jomjom an.

⁶Gaga da tapmimon kabap morap wasan yopgul da tamonikon ton.

Gak tapmingo madepsi.

⁷Gak da tap madep paptan tamaligakwan anyawot anjaki wayinji mini tosok.

Ae minjat amin kabi egi anjan kwan gen pap yanjek pidok pidok an unun gak da panjawot asal.

⁸Wasok madep madep anjaki amin unun do pasolgon.

Gildat wisak tetgin ae pigisak tetgin wasok tapmimi ton asal unun do nandajek kisik kisik kap yan gama.

⁹Gak da miktim kilani ak do sikak yipbi mosok.

Yan anjaki miktim tagisi anjakwan jap bami tagisi ton.

Pinjkop gak da pakbi morapmi yopgul da dima dugon.

Yando, jap bami madepsi iren tanakwa amin da aripnikon pan non.

Gak da yan ak do kili nandagil.

¹⁰Gak da sikak morapmi yopbi manjek miktim anyawot anjakwan pakbini ton anakwa jap gisamigaki bami tagi ton.

¹¹Gak nin do tagisi nandajek jap pakpak bisapmon jap madepsi panjrejan nimisal.

Jap tamokon jap morapmisi tujan wigisak.

¹²Miktim amin dima ekwanon jon tim morap tan anjan kwan unudon bulmakau gat ae sipsip gat morapmisi ekwan.

Ae ilen morapmon jon kalikaligisi kwanakwa kisik kisik an.

¹³Jon timon sipsip morapmisi ekwan ae galegikon wit morapmisi kwanjek ton,

do yo morap kisik kisik ajek kap yon.

Kap 66

Piņkop do kisik kisik aņek ya yaņ iyik dakon kap

*Kap on Piņkop gawak imim kap. Kap yon
amin dakon kila amin do mandabi.*

66 Miktimon miņat amin morap
kisik kisik aņek yaņ tidaneņ
Piņkop aņkisini.

² Kap yaņek man madepni yaņ aņkisini.
Man madepni madepsi yaņ aņkisini.

³ Piņkop yaņsi iyini, “Yo morap asal
uņun wagil tagisisi.

Tapmingo uņun madepsi, do uwalgo da
madepsi pasolgoņ.

⁴ Miktimon amin morap gak gawak
gamaņ.

Kap yaņek mango yaņ aņkisaņ.”

⁵ Ji abiņek Piņkop da yo agit uņun
pindatni.

Yo masi masimi amin da binapmon agit
uņun do pindatni.

⁶ Uņun da Tap Gami aban kibidaņ mik-
tim kibiri yombem aņakwan uņudon
da teri kinda wugiwit.

Ji abiņek mani yaņ aņkisino.

⁷ Uņun tapmimni madepsi, ae kila
amin madep dagok dagogi mini egi
wugisak teban.

Egek amin da yo morap aņ uņun
pakyansı pindakdak.

Do kwen wugik dima aņ imneņ.

⁸ Miņat amin kabi morap ji Piņkop-
nin aņkisiņakwa amin da wiwikni
nandani.

⁹ Uņun da kilanin aņakwan sigin
ekwamaņ, ae sagalek dima
nindapmaņgaņ.

¹⁰ Piņkop, amin da silwa soņba gwaljiņi
minisi aņ uņun da tilak gak da nin
kili paņkewalgił.

¹¹ Gak da nin paron baņ timikgil.

Yaņ aņek ninon jiņi madepsi yipmaņ
nimgul.

¹² Gak yum pindagaki uwal da obisi ba-
maņ ningwit.

Aņaki nin kindap ae pakbi madep kagag-
wan agipgumaņ.

Mani abisok gak da kokup tagisikon
paņabil.

¹³⁻¹⁴ Kalip jiņi noman taņ naban paret
kindap da si soņ mudogi uņun gam
do gen kagano kon da yaņ teban tok
kili agim.

Yaņ agim do on paret gak da yutnon
paņabiņek kindapmon sokdisat.

¹⁵ Gak do bit kilapyo madepsi baņ al-
takon soņek gak do paret abeņ.

Sipsip wili madepsi baņ soņapbo uņun
dakon kibaņi tagisi uņun nandabi.

Bulmakau wili ae meme wili kisi gak do
paret abeņ.

¹⁶ Miņat amin morap ji Piņkop do
pasalek ekwaņ amin ji abiņ nak
dakon gen nandani.

Piņkop nak aņpulugok do yo madepsi
agit, uņun dakon geni dayikdisat.

¹⁷ Nak mani yaņ aņkisiņek aņpulugosak
do yaņ tidagim.

¹⁸ Butnokon diwarino tawit uņun yaņk-
wok dima agim tam, Amin Tagi
bisitno dima nandaban.

¹⁹ Mani Piņkop da nak kili nandaņ
namgut.

Asisi, tekno nandaņek bisitno kili
nandagit.

²⁰ Nak Piņkop dakon man aņkisisat.

Uņun bisitno nandaban isali dima agit.

Aņek nak do but dasi sigin galak taņ
namisak.

Kap 67

Piņkop aņkisir kap

*Kap on Piņkop gawak imim kap. Kap
yoņ amin dakon kila amin do
mandabi. Gita tidarek yogogi.*

- 67** Piņkop nin do nandaņ yawok
nimiņek ninon yo tagisi abi.
Butgo ninon yipmanek yo tagisi aņ nibi
dosi nandamaņ.
- ² Yaņ aņaki amin kisi da gak dakon aņ-
pakgo nandani.
Ae gak da amin yokwikon baņ tagi timik-
dal dakon tapmim miķtim amin kisi
morap da nandani.
- ³ Piņkop, amin da gak aņkisini do
nandisat.
Amin morap kisi da gak aņkisini dosi
nandisat.
- ⁴ Gak gen kokwin pi agakgo kilegisi, ae
miķtimi miķtimi miņat amin kabi
kosit kilegi yolisal.
Yaņ asal do miņat amin kisi dakon but
tagisi aņakwa kisik kisik kap yoni
dosi nandisat.
- ⁵ Piņkop, amin da gak aņkisini do
nandisat.
Amin morap kisi da gak aņkisini dosi
nandisat.
- ⁶ Miķtim da jap morapmi paņalon asak,
ae Piņkop, nin dakon Piņkop da nin
gisamitjak.
- ⁷ Asisi, Piņkop da nin gisamigakwan
amin morap miķtimi miķtimi ekwaņ
uņun da Piņkop do pasal imdaņ.

Kap 68

Israel amin Piņkop da paņpulugagit do kisik kisik awit

*Dewit dakon kap kinda. Kap on Piņkop
gawak imim kap. Kap yoņ amin
dakon kila amin do mandabi.*

- 68** Piņkop da tepmisi abiņek uwalni
yoljak.
- Piņkop do uwal aņ amin pasalek kiņ
mudoni dosi nandisat.
- ² Mirim da mukwa pišoņba kiņ pasilgaņ,
yaņ gin Piņkop da uwal yoldisak.
Kindap tedep da kendol pindakban
pakbi dagoņ, yaņ gin amin yokwi
Piņkop da iņamon tasik tokdaņ.
- ³ Mani amin kilegi kisik kisik akdaņ.
Aņek Piņkop da dabilon butni tagisi
aņek kisik kisik madepsi akdaņ.
- ⁴ Piņkop aņkisineņ.
Man madepni do nandarek aņkisineņ
kap yoneņsi.
Uņun gikwemon yigek kisak.
Mani uņun Yawe.
Nin iyi da dabilon kisik kisik aneņ.
- ⁵ Piņkop iyi da telagi kokupmon egek
miņat monjiyo datni kimakgwit
uņun kilani asak, ae sakwabatyo kisi
kilani asak.
- ⁶ Ae miņat aminyo dage dage aņek ek-
waņ uņun diwatni paņalon aņyoban
tagisi yikgaņ.
Ae dam tebanon ekwaņ amin pulu-
gaņban kokupmon tagisi ekwaņ.
Mani kwen wugik aņ amin miķtim kibiri
tim yokwisikon paņki egipdaņ.
- ⁷ Piņkop, kalip gak miņat aminyogo
mibiltaņ yomiņek miķtim amin da
aripmi dima egipmi timon timik
pawilgil.
- ⁸ Uņun bisapmon Sinai dakon Piņkop
abiņakwan miķtim wudip agit.

Asi, Israel dakon Piŋkop abiŋakwan sikak madepsi magit.

⁹ Piŋkop, gak da sikak madepsi yipbi miktingokon magit.

Aŋaki miktim yokwi da miktim tagisi ae dagagit.

¹⁰ Uŋun miktimon miŋat amin kabigo da kokup wasawit.

Gak yogo morapmisi uŋun baŋ wadak wadak amin paŋpulugaŋaki tagisi egipgwit.

¹¹ Amin Tagi da miŋat amini do gen yomgut, aban miŋat morapmi da kiŋ gen uŋun yaŋ teŋteŋawit.

¹² Gen uŋun yaŋ, Uwal dakon kila amin madep gat ae emat amin morapni gat kisi pasal kwaŋ.

Aŋakwa miŋat kokupmon ekwaŋ da amin emaron yo timikgaŋ uŋun kokwin aŋ.

¹³ Miŋat uŋun sipsip kila aŋ, mani silwa gat gol gat baŋ giptimni tagisisi paŋtilim aŋek minam dakon tilimi yombem dagoŋ.

¹⁴ Piŋkop Tapmim Ami da Salmon Kabapmon kila amin madep yolban kiwit, aŋek uŋun kabapmon ais yopban mawit.

¹⁵ Basan dakon kabap uŋun madepsi.

fleŋ moniŋ moniŋni morapmisi.

¹⁶ Kabap madep Basan, gak nido Piŋkop da Jerusalem dakon kabap Saion uŋudon iyi yit do tilak agit uŋun do nandabi yokwi tok asal?

Yawe iyi toktogi uŋun kabapmon egipdisak.

¹⁷ Amin Tagi emat amini gat os da emat amin ilik pawilgaŋ tamo tausen morapmi kon da apgut.

Sinai Kabap yipmaŋek pigit da iyi da telagi yutnon egisak.

¹⁸ Piŋkop kabap dubagisikon wigek uwalni morapmi emaron teban

taŋek iyi timikgit uŋun amin timikban kisi wigiwit.

Uŋun kwen wigik amin uŋun dakon yoni baŋ but galak do timikgit.

Piŋkop Yawe iyi uŋun kabapmon egipdisak.

¹⁹ Amin Tagi dakon man awigino.

Gildari gildari nin dakon jigi imekdak.

Piŋkop kalonŋ dagin nin yokwikon baŋ timikdak.

²⁰ Piŋkopnin da nin paŋpulugaŋakwan tagisi ekwamaŋ.

Amin Tagi Yawenin da nin paŋpulu- gaŋakwan dima kimokgomaŋ.

²¹ Mani Piŋkop da uwalni dakon busuŋni paŋsulitdisak.

Uŋun aŋpak yokwi toktogisi aŋ amin paŋtasik akdisak.

²² Amin Tagi da yaŋ yosok,

“Nak da uwalji Basan ekwaŋ uŋun aeno timik paŋapdisat.

Tap idap da kadagikonsi baŋ timik pawikeŋ.

²³ Ji uwalji dakon yawi baŋ kandapji sugokdaŋ.

Aŋakwa piŋanji da galak toknikon nokdaŋ.”

²⁴ Piŋkopno, ae Kila Amin Madepno, miŋat amin morap da gandaba gak emaron teban tal da kisik kisik aŋek abisal.

Kisi morap da gandaŋakwa telagi yut- gogwan wigisal.

²⁵ Kap yogok amin mibiltok kwaŋ, aŋakwa dubaŋ tidok amin buŋon obaŋ.

Aŋakwa miŋatjok tambarin tidonŋ uŋun binapmon kwaŋ.

²⁶ Uŋun kap yaŋ yoŋ,

“Nin Piŋkop dakon miŋat aminyo, nin muwugek Piŋkop dakon man awigino.

Israel amin, nin Yawe dakon man awigino.”

²⁷ Benjamin dakon miñat aminyo kalonj-sok da mibiltok kwañ.

Ae Juda amin dakon kila amin gat ae miñat aminyo gat Benjamin dakon amin kabi bañ yolgañ.

Añakwa Sebulan gat Naptali gat dakon kila amin buñon yolgañ.

²⁸ Piñkop, gak tapmingo kalip noligil, uñun nañ abisok nomansi noliki.

²⁹ Kila amin madep da yutgo Jerusalem tosok uñudon abinek gak do but galak do yo pañabañ.

³⁰ Piñkop, Isip uñun joñ kilap yokwi yombem, uñun tebaisi iyiki.

Gak da uwalnin morap kwen wigik añ uñun tebaisi yoyiki.

Tebai yoyiñaki wigi ñwakbeñ añek silwa gamni dakon bisapmon wugisak.

Emat ak do nandañ amin yolbi dukwan dukwan kini.

³¹ Isip amin da but galak dakon yo timigek Jerusalem opdañ.

Añakwa Itopia amin da Piñkop do kisitni pañenagek gawat gawat akdañ.

³² Amin ñwakñwari Kabi, ji Piñkop do kap yañek Amin Tagi dakon man awigik do kap yoni.

³³ Uñun kundu wasok wasogikon da kili tagit da tosok uñudon agisak.

Nandani. Piñkop madepsi yañ tidosok.

³⁴ Miñat aminyo morap, ji Piñkop dakon tapmim madepni do yañ teñteñoni.

Uñun Israel amin dakon kila amin madepni.

Kudukon tapmim madepni nomansi komañ.

³⁵ Piñkop iyi da telagi yutnon tapmimi tonji yikdak, do pasal imiñ kimotneñ.

Israel amin dakon Piñkop miñat amini do tapmim madepni yomisak.

Piñkop añkisino!

Kap 69

Dewit Piñkop da añpulugosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap yoñ amin dakon kila amin da miñat aminyo yoyiñban “Jareñ tagisi” uñun tegon da yoni.

69 Piñkop, nak añpuluga!
Pakbi wiñañek teknokon kili wik.

² Nak neñak kagagwan mañ pigigim da egisat.

Miktim tebai nikon bamañek tebai akgeñ?

Pakbi ilarigwan agapbo pakbi da igek wagil wiñañban tokdisat.

³ Piñkop gak da añpulugoki do toktogisi yañ tidañ egek tapmimno minisi asak.

Bisap dubagi gak do jomjom añek egit, do tekno bap tañakwan dabilno tep namañ.

^{4h} Isal dogin nandaba yokwi tok añ namañ amin morapmi ekwañ.

Busuñ dañgwano dakon tilak yapmañdak.

Uwalno mibili mini nak añtasik ak do añ.

Nak kabo dima nañ yomiñapbo top yañ namañ, do naga dakon yo kabino diwari yomizat.

⁵ Piñkop, nak nandañ kokwini tagi dima amin kinda gak da nandañ namisal.

Diwarino aripmi dima pañkisibikeñ.

⁶ Amin Tagi Yawe Tapmim Ami, yum nandañaki yokwi di abo gak da pañpulugosak do nandañ gadat añek jomjom añ amin da mayaktok di pabam.

Israel amin nin dakon Piñkopnin yum nandañaki yokwi di abo gak wisuñ gandak do pi añ amin da mayaktok di pabam.

^h69:4 Kap 35.19; Jn 15.25

⁷ Nak gak goldat, do amin da manji gen
 yaŋ namaŋ.

Yaŋ anjakwa mayaktok pasat.

⁸ Peno padik padikyo da dima nandaŋ
 namaŋ wup aŋ.

Gwakno da nak kokup ŋwakŋwarikon
 amin kinda yombem nandaŋ
 namaŋ.

⁹ Nak gak dakon yut do madepsi galak
 tosot, do yutgo da tagisi tosak do pi
 madepsi asat.

Amin da gak do gen yokwi yaŋ gamaŋ
 uŋun yaŋba nagon obisak.

¹⁰ Nak kunam tagek gak do nandaŋek
 jap kelkel aŋek gawak gamisat bis-
 apmon, amin da nak do gen yokwi
 yaŋ namaŋ.

¹¹ Nak but yokwi dakon imal pasat bis-
 apmon, amin da manji gen yaŋ
 namaŋ.

¹² Muwut muwut tamokon amin da nak
 do yaŋba yokwi tok aŋ.

Ae pakbi teban naŋek but upbal aŋ amin
 da abiŋ nep do kap yoŋ.

¹³ Mani Yawe, nak gak do bisit asat.

Piŋkop gaga nandisal bisapmon bisitno
 dakon bami uŋudon nabi.

Gak nak do but dasi galak taŋ namisal,
 do asi pulugaŋ nep do yagil uŋun
 do nandaŋek bisitno dakon kobogi
 nabi.

¹⁴ Pulugaŋ nepmanaŋaki neŋak kagagwan
 dima pigi pasilgeŋ.

Nak do yaŋba yokwi tok aŋ namaŋ amin
 da kisiron baŋ pulugaŋ nepmanaŋaki
 pakbi ilarigwan dima pasilgeŋ.

¹⁵ Yum nandaŋaki pakbi da igek nak
 dima witjisak, ae pakbi ilarigwan
 dima pigi pasilgeŋ.

Yum nandaŋaki bumjot gapma da nak
 dima galautjak.

¹⁶ Yawe, gak bisapmi bisapmi but dasi
 galak taŋ namaŋek yo tagisi aŋ
 namisal.

Yaŋdo, bisitno dakon bami nabi.

Bupmigo uŋun madepsi, do abiŋ
 aŋpulugoki.

¹⁷ Nak gak dakon oman monjigo.

Pasilikon dima egi nabi.

Nak jigikon egisat, do bisitno tepmisi
 nandaŋek bami nabi.

¹⁸ Nak da kapmatjok abiŋek yokwikon
 baŋ yumaŋ naŋ nepbi.

Uwalno da kisiron naŋ pulugaŋ nepbi.

¹⁹ Uwalno nak do gen yokwi yoŋ uŋun
 gak da nandaŋaki nayaŋ.

Mano abiŋ yipmanaŋakwa mayaktok pasat
 uŋun nandisal.

²⁰ Gen yokwi uŋun yaŋ namaŋ uŋun do
 but yokwisi nandisat.

Aŋek tapmimno minisi asak.

Amin di da nak dakon but bo aŋteban
 ani yaŋ nandagim, mani dima.

Ae amin di da nak aŋteban ak do gen tagi
 di bo nayini yaŋ nandagim, mani
 dima.

²¹ Jap do agim bisapmon marasin yokwi
 baŋ namgwit.

Tekno kibidaŋban wain isipmi baŋgin
 nokeŋ do namgwit.

²² Jap noknok madep ak do muwutni
 bisapmon uŋun kisik kisik bisap da
 tobilek kilap da yaŋ paron depban
 yokwalni, ae gapmagwan maŋek
 tasik toni dakon yo yaŋ asak dosi
 nandisat.

²³ Dabilni abi pilin tuk ani, aŋek yo
 saŋbeŋek dima pindatni.

Manji paŋupbal abi tebai dima atni dosi
 nandisat.

²⁴ Butjap sigin nandaŋ yomiŋek yo yok-
 wisi aŋ yobi.

Aŋek butjapgo da aban pasil mudoni.

²⁵ Kokup ekwaŋ uŋun isal tosak.

ⁱ69:9 Jn 2.17; Ro 15.3   ^j69:21 Mt 27.48; Mk 15.36; Lk 23.36; Jn 19.28-29

^k69:22 Ro 11.9-10   ^l69:25 Ya 1.20

Ae imal yutnikon amin kinda dima egipjak dosi nandisat.

²⁶ Amin diwari yokwini dakon kobogi yomgul, amin yokwi da yokwi an yom do pi sigin an.

Gak da amin diwari dakon giptim pañda-ganek giptim tedep yomgul, amin yokwi da jigilak gen yan yominjek jigi yoman.

²⁷ Amin yokwi dakon yokwini do dima inťan yobi.

Uñun amin dimasi pañpulugoki.

²⁸ ^mGak da egip egip papiakon mani wiririkgi.

Ae amin kilegi dakon man gat kisi mani dima mandaki dosi nandisat.

²⁹ Nak jigi tepmiyo madepsi pasat.

Piñkop, gak da nak yokwikon nan abidanjek nak anmilib abi.

³⁰ Yan anaki nak kap yanek Piñkop dakon man awigikdisat.

Anjek ya yan iyinek man madepni do yan tetetok abej.

³¹ Anapbo Yawe da anpak unun abej do but dasi galak tan kimotjak.

Bulmakau ban paret abej unun do madepsi dima galak toso.

³² Nak Piñkop ankisiken bisapmon miñat aminyo jigi pan da unun kanek kisik kisik akdan.

Ae miñat aminyo Piñkop wisin kok do pi an amin unun Piñkop da butni panťeban akdisak.

³³ Yawe da yo do wadak wadak an amin dakon bisitni nandan yomisak.

Miñat amini dam tebanon ekwan unun do dima inťan yomisak.

³⁴ Kundo gat ae miktim, ae tap idap gat ae tap kilap ae yo morap tap kagagwan ekwan, ji kisi morap Piñkop dakon man awigini.

³⁵ Nido, Piñkop da Saion kokup pap dakon miñat aminyo uwal da kision ban timitdisak.

Anjek Juda miñat aminyo pañpulan-ganban kokup papni ae akdan.

Yan aban Piñkop dakon miñat aminyo unun kokup papmon tagisi egek, unun miktim wagil abidoni.

³⁶ Piñkop dakon oman amini dakon diwatni da unun miktim abidokdan, ae miñat amin Piñkop but dasi galak tan iman unun da unun miktimon egipdan.

Kap 70

Dewit Piñkop da anpulugosak do bisit agit

Piñkop da Dewit dakon jigi kan nandanjo asak do Dewit da kap on mandagit. Kap yon amin dakon kila amin do mandabi.

70 Piñkop, nak yokwikon nan abidoki.

Yawe, tepmisi abinek nak anpuluga.

² Amin diwari da nak nikba kimotdisat.

Gak dasi pabin yopmanek panťtok anaki mayaktok pani.

Ae amin diwari nak dakon jigi do kisik kisik an, wiririkbi tobi kinakwa mani pabin yopbi dosi nandisat.

³ Nak do manji gen yon amin, obisi panťmayak anaki anpak yokwini do wiripdatni dosi nandisat.

⁴ Mani amin gagon oban, unun buri tagisi anakwa gak do kisik kisik ani.

Miñat aminyo unun gak da yokwikon ban timikgil unun do but galaksi nandanek toktogisi

“Piñkop unun wagil tagisisi!” yan tagi yoni.

⁵ Mani Piñkop, nak wadak wadak amin, ae nak naga aripmi dima anpulugoken, do tepmisi abin anpulugoki.

Yawe, gak gaga nak dakon pañpulugokno ae yokwikon ban timit timit amino.

Jomjom dima abi, tepmisi anpulgoki!

Kap 71

Amin pelaŋ dakon bisit

71 Yawe, anjknoki do gagon obisat.

Nak anjknajaki mayagi dima pakeŋ.

²Gak wagil kilegisi, do nak anpulganeŋ uwalno da kisiron naŋ kukwan nepbi.

Bisitno nandaneŋ pulugaŋ nepbi.

³Gak tip madepno egek nak tagisi anjknosol.

Gak tip tebano ae dam tebano aripmi dima tuwili, do gen teban yipmanjaki uwal da kisiron da pulugaŋ kikerŋ.

⁴Piŋkopno, amin yokwi da kisiron baŋ pulugaŋ nepbi.

Uŋun emat aminsi, ae anpakni uŋun wagil yokwisi.

⁵Amin Tagi Yawe, gak dasi pulugaŋ nepdisal yaŋ nandaneŋ egisat.

Nak moniŋisogon da nandaŋ gadaŋ gamiŋ aŋaŋ wigim.

⁶Meŋno da nak aŋalaŋban gak da kila aŋaki wik da abisok egisat.

Yaŋ asal do bisapmi bisapmi mango yaŋ anjksisij kimokgeŋ.

⁷Amin morapmi nandaneŋkwa yo noman taŋ namineŋkwa yaŋ nandaŋ, gak kalonŋ dagaŋ tagisi anjknosol.

⁸Gildat kinda kalonŋ nak gak dakon man awigisat, anek miŋat aminyokon gak dakon tilimgo do yaŋ tenjenok asat.

⁹Abisok nak amin pelaŋ kili at, do tapmimno minisi.

Gak nepmaŋ degek manji di nabim.

¹⁰Uwalno nikba kimokgeŋ do muwugek anupbal ak do gen yaŋ paŋteban aŋ.

¹¹Uŋun yaŋ yoŋ, “Kili yolek abidono.

Uŋun anpulgusak amin kinda dima egisak.

Piŋkop kili yipmaŋ dekgit.”

¹²Piŋkop, dubagikon dima egipbi.

Piŋkopno, tepmisi abiŋek nak anpulgoki.

¹³Gen yaŋ namaŋ amin uŋun pabiŋ yopmanek dapbi pasilni.

Nak anupbal ak do nandaŋ, do gak da paŋjtok anek madepsi paŋmayak abi dosi nandisat.

¹⁴Mani nak toktogisi gak nandaŋ gadaŋ gamiŋek anpulgoki do jomjom abeŋ.

Mango madepsi sigin awigikerŋ.

¹⁵Anpakgo kilegisi uŋun do amin yoyikerŋ.

Yo masi masimi morapmisi nagon agil uŋun aripmi dima manjiŋ mudogi, do gildat kinda kalonŋ gak do nandaŋ egek pulugaŋ nepgul uŋun dakon geni amin yoyikerŋ.

¹⁶Amin Tagi Yawe, gak dakon tapmim do nandaneŋ gak anjksikerŋ.

“Yawe kalonŋ gin uŋun amin kilegisi” yaŋ yoyiŋ tenjenokerŋ.

¹⁷Piŋkop, nak moniŋisogon da gak da nayiŋ dek aŋaŋ wigil.

Gak da yo masi masimisi asal uŋun do amin yoyiŋ tenjenosot.

¹⁸Abisok nak amin pelaŋ kili at, ae kuluno madepsi kwanŋ, do Piŋkop nak dima nepmaŋ dekgi.

Nak gat egaki gak dakon tapmim madepgo do miŋat amin kabiyo altaŋ altaŋ ani uŋun yaŋ tenjenok anjyomiŋ yomiŋ abeŋ.

¹⁹Piŋkop, anpakgo kilegi uŋun tugaŋ kundu da aripmon wigigit.

Gak pi madepsi agil.

Amin kinda gak yombem mini.

Gak da yapmaŋ mudosol.

²⁰Gak da jigi mibili mibili yopbi nagon apgwit, mani nak nandisat, gak da nak aego aŋteban akdisal.

Miktim kagagwan naŋ abi pidokerŋ.

²¹Gak da mano abi madepsi sigin pap tokdisak.

Anek butno aego aŋteban akdisal.

²² Piŋkopno, gak dimasi nepmanj dekdal, do mango awigik do gita tidokeŋ.
Israel amin dakon Piŋkop telagi, mango awigik do gita tidaneŋ kap yokeŋ.
²³ Nak kisik kisik aŋek yaŋ tidokeŋ.
Gak do kap yaŋek mango awigikeŋ, nido yokwikon naŋ abidagil.
²⁴ Amin da nak abin nep do awit, mani gak da pabiŋ yopmaŋek obisi paŋmayak agil.
Yaŋ agil do nak gildat kinda kalon gak dakon anpak kilegi do miŋat aminyokon yaŋ terŋeŋok aberŋ.

Kap 72

Piŋkop da kila amin madep anpulugosak dakon bisit

Solomon dakon kap kinda.

72 Piŋkop, anpakgo kilegi uŋun kila amin madep do iyin deŋbi gen kokwin kilegi asak.
² Anjaki anpak kilegikon da miŋat amin kabiyogo ae yoni mini amin gen kokwin tagisi an yomjak.
³ Kila amin madep anpak kilegi asak, uŋun do ileŋ madep ae moniŋikon jap bami tagisi pani.
⁴ Anpulugaŋbi kila amin madep da bupmi amin paŋpulugaŋban tagisi egipni.
Ae yo do wadak wadak an amin dakon gwakni paŋpulugosak.
Mani amin do yokwi anyomaŋ amin uŋun pabiŋ yopjak.
⁵ Kila amin madep anpulugaŋbi gildat ae kanek tonjil da aripmon egipjak.
⁶ Kila amin madep anpulugaŋbi anpak tagisi baŋgin asak.
Anjaki sikak da maŋek jap paŋireŋ asak uŋun da tilak anpakni tagi da tagisi noman tosak.

⁷ Miktimon egipjak bisapmon amin anpak kilegisi baŋgin ani.
Kaneŋ da taŋ anjaŋ kisak bisapmon yo kinda do wadak wadak dima ani.
⁸ Kila amin madep egek tap teri kinda da tap teri kinda miktim daman tosoŋ, gat ae Pakbi Yupretis kon da miktim morap taŋ anjaŋ kwaŋ uŋun gat kisi kila akdisak.
⁹ Miktim kibiri timon amin da gawagek pasal imni.
Ae uwalni da miktimoni maŋ pagek pasal imni.
¹⁰ Spen miktim dakon kila amin madep gat ae tap binap miktim tim toŋ uŋun dakon kila amin madep kisi da gawat gawat an imiŋek yo tomni madep baŋ imni.
Arebia miktim gat ae Seba miktim gat dakon kila amin madep da yaŋ gin akdaŋ.
¹¹ Kila amin madep morap da nwaŋbeŋ an imiŋakwa miŋat amin morapyo da oman an imdaŋ.
¹² Yoni mini amin da paŋpulugosak do yaŋ tidanba paŋpulugosak.
Ae jiŋi paŋek paŋpulugogi mini amin paŋpulugosak.
¹³ Ae amin tapmimi mini wadak wadak ekwaŋ uŋun do bupmi nandaŋek paŋpulugosak.
¹⁴ Ujuden amin do but dasi galak taŋ yomisak, do uwal da pabiŋ yopmaŋek paŋupbal ani bisapmon uwal da kisiron baŋ pulugaŋ yopdisak.
¹⁵ Kila amin madep uŋun bilak morapmi egipjak dosi nandisat.
Arebia miktim amin da gol imni.
Gildat kinda kalon Piŋkop da anpulugosak do miŋat aminyo da bisit an imni dosi nandisat.
¹⁶ Lebanon miktimon wit tagisi kwaŋ, uŋudeŋ gin amin da pigaga yaŋ gin kwoni.

Jonj morap kwaŋ ireŋ toŋ uŋun da tilak kokup papmon amin yaŋ gin ireŋ toni.

¹⁷ Kila amin madep uŋun dakon man madepni do dima iŋtoni dosi nandisat.

Gildat da toktogisi tosoŋ uŋun da aripmon man madepni toktogisi yaŋ gin taŋ aŋ aŋ kisak.

Uŋun amin dogin aŋek miktimi miktimi amin da gisami toŋ egek kila amin madep do gisami toŋ amin yaŋ iyini dosi nandisat.

¹⁸ Piŋkop, Israel amin dakon Yawe aŋkisino.

Yo masi masimisi uŋun kalonj dagin asak.

¹⁹ Mani tilimni toŋ uŋun toktogisi aŋkisino.

Miktimi miktimi tilimni tugok tugogisi taŋ aŋaŋ kikdisak.

Uŋun bami, uŋun asi.

²⁰ (Dewit, Jesi dakon monji, uŋun dakon bisit obij idon dagosok.)

PAPIA 3

(Kap 73–89)

Kap 73

Piŋkop amin yokwi do yo yokwisi aŋ yomdisak

Asap dakon kap kinda.

73 Piŋkop da Israel amin do yo tagisi aŋ yomisak.

Piŋkop da butnigwan yoni minisi amin do yo tagisi yomisak.

² Mani nak da naga yokwikon pali magim.

Nak kandapno sagalek yaŋ nikban maŋek nandaŋ gadatno pali yipmaŋ dekgim.

³ Nido, nak kwen wugik amin yokwi pakpak uŋun pindakgo yoni morapmisi

aŋakwa uŋun dakon yoni do pindak galaktok agim.

⁴ Giptimnikon tepmi dima nandaŋ.

Uŋun amin tebai ae giptimni uŋun tagisi gin.

⁵ Jigi amin diwari da paŋ ujuđenj dima paŋ.

Amin diwari jigi mibili mibili paŋ, mani yo ujuđen di dima noman taŋ yomaŋ.

⁶ Do iyi do nandaba wigakwa kisik kisik aŋ, ae nomansi amin diwari dapmaŋek paŋupbal aŋ.

⁷ Uŋun but nandak nandaknikon da aŋpak yokwi ak do nandaŋ uŋun paŋalon aŋ.

⁸ Amin diwari do manji gen yaŋ yomiŋek yokwi aŋ yom do gen yoŋ.

Uŋun kwen wugiksi aŋek amin diwari paŋupbal ak do gen madepsi yoŋ.

⁹ Piŋkop Kwen Kokup egisak uŋun do gen yokwi yaŋ imaŋ.

Aŋek iyi dakon man pawigek amin morap da geni guramitni do pi tebaisi aŋ kimokgoŋ.

¹⁰ Do Piŋkop dakon miŋat aminyo diwari kwen wigik amin dakon gen do galak taŋek geni uŋun nandaŋ gadaŋ.

¹¹ Amin yokwi da gen yaŋ yoŋ, “Piŋkop da yo nin da amaŋ uŋun aripmi dima nandisak.

Piŋkop Wukwisi da nin dakon aŋpaknin dakon mibili nandisak dakon kosit kinda dima tosoŋ.”

¹² Amin yokwi uŋun jigi di dima noman taŋ yomaŋ.

Aŋakwa yoni morapmisi, ae sigin ireŋ toŋ.

¹³ Nak naga dakon egip egipno kila tebaisi agim, ae butno gwaljigi mini tosoŋ, ae yokwi di dima agim.

Uŋun isal dogin agim, ma?

¹⁴ Piŋkop, nak yokwi dima agim, mani gak da gildat kinda kalonj gip tedep

namisal, ae wisa dagokdo morap kobogi yokwisi namisal.

¹⁵ Nak gak dakon miñat aminyogo do amin yokwi da gen yoñ unudeñ yoyigim tam, top yoyikom.

¹⁶ Nak amin yokwi da yo unun añ dakon mibili wisin kok do agim, mani antidok agim.

¹⁷ Piñkop, nak gak da telagi yutnon wigigim bisapmon nandak nandakno pisagit.

Añek amin yokwikon yo noman tokdañ unun do nandako pisagit.

¹⁸ Piñkop, gak da amin yokwi abi kosit sagalegisi bañ akwañ, añek abi mañek wagilsi tasik toñ.

¹⁹ Unun tepmisi tasik toñ.

Ae kimotni unun pasol pasolisi ae yokwisi.

²⁰ Amin Tagi, unun amin da dipmin pindakgañ da wisa dagañakwan pasilgañ unun yombem.

Gak da abinaki amin yokwi pasil mudoni.

²¹ Unun bisapmon nak bupmisi nandagim, añek butnokon da yokwisi nandagim.

²² Nandak nandakno minisi agit.

Yoñ kilap buri mini da yañ gak da dabilon anpak agim.

²³ Mani nak gak gat toktogisi egapbo kisitno aminsi tet do abidosol.

²⁴ Nak da kosit kilegi agipbeñ do nayin dekdal.

Ae don gak da nak abidanbi kokup tilimni toñ unudon gak gat egipdamak.

²⁵ Namin amin di da Kwen Kokup egek nak dakon kila añ?

Amin di minisi, gak kalon gin.

Piñkop, nak gak do but dasi galak tañ gamañ kimokdot.

Gak do but dasi galak tosot unudeñ miktim dakon yo morap do dima galak tosot.

²⁶ Giptimno ae wupno tapmimni minisi anjil kañ, Piñkop gak kalongin teban tokno.

Añek nak gat egaki toktogisi wadak wadagi mini egipbeñ.

²⁷ Asisi, miñat aminyo manji gamañ unun tasik tokdañ.

Amin gak golgwit da ae kili gepmañ dekgwit, unun pañupbal abi mini ani.

²⁸ Mani nak gak da kapmatjok egisat, unun da tagisi.

Amin Tagi Yawe, gak da nak tagisi anikutnosol.

Nak yo morap agil do yañ tenjenok abeñ.

Kap 74

Piñkop da Israel amin pañpulugosak do amin kinda da bisit agit

Asap dakon kap kinda. Kap on do Maskil yañ yoñ.

74 Piñkop, gak nido toktogisi manji nimisal?

Nido sipsip kabigo tagisi pawildal nin do butjap tebaisi nandañ nimisal?

² Miñat aminyogo nin do aego nandaki. Kalipsigwan miñat aminyogo nin manjin nipgul.

Gak da nin yumañ nagil da nin gak dakon kabi ekwamañ.

Saion Kabap kalip egipgul unun do aego nandaki.

³ Uwalnin da gak dakon telagi yutgo dakon yo morap kili pañtasik awit.

Abineñ yo morap pañtasik awit unun pindakgi.

⁴ Uwalgo da telagi yutgokon wigek yañ tidaneñ galak toknikon yo awit.

Gak dakon yo kulabik añek iyi emaron teban tawit unun dakon tilakni bañ yopgwit.

⁵ Amin da koron kindap pasañ unudeñ, gak dakon yut pasiwit.

⁶Kindap kwik tilak tagisi banj panjilim abi, unun uwal da parenjka ae ama madep banj tidanj tuwilgawit.

⁷Kindap banj yutgo sowit.

Unun anjak yokwisi anjek yut unun gaga egip do manjigil, unun anjupbal aba telagi dima tagit.

⁸Nin wagilsi pabinj nip do nandak nandak awit, do miktinninon Pinjkop gawak imim yut morap toj unun soj mudawit.

⁹Gak da wasok tapmimi toj kinda abi dima komanj.

Ae abisok kombi aminin mini.

Ni bisapmon jigi unun pasiljak unun nimon da kinda dima nandisak.

¹⁰Pinjkop, bisap nianj da uwal da yanjul yokwisi anj gamni?

Toktogisi gak dakon man do yanja yokwi tok anjegipni?

¹¹Gak nido nin dima panpulugok do nandisak?

Tapmim madepgokon da uwalnin dapbi tasik toni.

¹²Mani Pinjkop, kalipsigwan gak kila amin madepnin egipgul, ae abisok kisi kila amin madepnin egi nimisal.

Bisap morapmi gak da nin panpuluganbi emaron dima tasik tagimanj.

¹³⁻¹⁴^oGak dasi tapmim madepgokon da tap pudagil, anjek unun tap pakbi kagagwan nugim madep mani Liwaiatan unun dakon busunji pansulikgil.

Anjek giptim timni miktin kibiri nimani toj timon jon kilap do yobi nawit.

¹⁵Gak dasi abi pakbi moninj miktin timon noman tanej pak abigawit.

Ae gak dasi pakbi madep abi wagilsi kibidawit.

¹⁶Gak dasi gildat kalba gat ae pilin gat wasagil.

Ae gildat gat kanek gat kwen yopgul.

¹⁷Gak dasi miktin morap dakon wasipni yopgul.

Ae bilagi bilagi dakon gildat ae sikak bisap yopgul.

¹⁸Yawe, gak dima injtoki.

Uwalgo da yanjul yokwisi anj gamanj.

Unun nandanj kokwini tagi dima amin da mango do yanja yokwi tok anj.

¹⁹Minjat amingo kinarim yombem tapmimni mini, do gak da nin nipmanj dekbi jon bit kilapyo da dima panjupbal ani.

Uwal da minjat amingo nin obisi panjupbal anj, do dimasi injtanj nibi.

²⁰Miktinninon dukwan dukwan morap kisi emat anj, ae pilin tuk madepsi tosok, do gak da nin gat sanjek sanjek agil unun do aego nandaki.

²¹Yum pindagaki amin yokwi da bupmi amin bamanj yominjek dima panmayak ani.

Wadak wadak amin unun da mango anjisini do nandisak.

²²Pinjkop, uwal da gen yanj gamanj, do gak abinej gen pikon gaga da tet kila tebai abi.

Gildat kinda kalonj nandanj kokwini tagi dima amin da yanjul yokwisi anj gamanj unun do nandaki.

²³Uwalgo da gen pap yanjek gen yokwi yanj gamanj.

Unun toktogisi madepsi yanj tidonj.

Pinjkop, anjak yokwini do dima injtanj yobi.

Kap 75

Piņkop amin yokwi pabiņ yopmaņek amin kilegi paņpulugosok

Asap dakon kap kinda. Kap on Piņkop gawak imim dakon kap. Kap yoņ amin dakon kila amin da miņjat aminyo yoyiņban “Dima paņtasik ani” uņun tegon da yoni.

75 Piņkop, nin gak do ya yaņ gayiņjek mango toktogisi awikwamaņ.

Aņek man madepgo do yaņ teņteņok aņek wasok tapmimi toņ mibili mibili agil uņun do yomaņ.

² Piņkop da yaņ yosok, “Nak da gen pikon depbeņ dakon bisap kinda kili maņjiņgim.

Gen kokwin kilegisi akdisat.

³ Miktim wudip aņakwan miņjat aminyo uņun yawori dima ekwaņ.

Mani miktim dakon mibili tebai abi-daņapbo tebai tosak.

⁴ Nak da iyi do nandaba wikwaņ amin yaņ yoyisat, ‘Ji piņbit tidok dima ani.’

Ae amin yokwi yaņ yoyisat, ‘Ji disi dakon man dima pawigini.

⁵ Disi dakon tapmim do kisik kisik dima ani, ae madepsi yaņ tidaņek maņji gen dima yaņ namni.’ ”

⁶ Miņjat aminyo man madep yomyom dakon pi uņun miktim teri teri taņ aņ aņ kwaņ dakon amin kinda da aripmi dima agagi.

⁷ Piņkop kalon daņin aņpaknin kokwin asak.

Uņun da amin diwari pabiņ yopmaņek amin diwari pawigisak.

⁸ Yawe da kisitnikon kap kinda abidosok, uņun wain yokwisi ae tebaisi yo isipmi gat iktagilbi uņungwan tugaņbi.

Uņun tagalban amin yokwi morap da kisi naņ mudoņ.

⁹ Mani nak toktogisi Jekop dakon Piņkop do yaņ teņteņok aņek mani awigik do kap yokeņ.

¹⁰ Piņkop da amin yokwi dakon tapmim wiririkban pasildaņ.

Mani amin kilegi do tapmim madepsi yomdisak.

Kap 76

Piņkop da emaron teban tagit

Asap dakon kap kinda. Kap on Piņkop gawak imim dakon kap. Gita tidaņek yogogi.

76 Juda miktimon amin da Piņkop pakyarņi nandaņ imaņ.

Israel miktimon mani wukwisi toso.

² Yutni uņun Jerusalem toso.

Saion Kabapmon toso.

³ Uņun kokupmon uwal dakon gobiņni gat, ae pasikni gat, ae emat agak sibani gat jokgalgit.

Piņkop da emat dakon yo morapni paņupbal agit.

⁴ Piņkop, gak tilingo uņun madepsi, ae gak kila amin madep mibiltogi.

Gak wukwisi, man madepgo da kabap madep dakon man madep yapmaņ mudosok.

⁵ Gak uwal dakon emat amini tapmimi toņ dakon yoni tagisi gwayeņ paņapgul.

Uņun emat amin uņun kili kimak mudawit, ae emat dakon yo kabini timitni dakon tapmim mini.

⁶ Jekop dakon Piņkop, gak da tebai yoyigil, do os gat ae amin ilik pawilgaņ tamo gat kisi wayiņi mini.

⁷ Piņkop, amin gak do si pasolgoņ.

Gak da butjap nandaņ yobi bisapmon, namın da gak da dabilon tagi atjak?

Amin kinda da aripmi dima.

⁸ Gak kwen kokupmon da uwal da kobogi yokwisi timitni do yaņil,

anjaki miktimon miñat aminyo da pasalek tayanğok egipgwit.

⁹ Piñkop gak pidañ agek amin yokwi dakon anpakni kokwin anek jigini toñ amin pulugañ yopmañdal.

¹⁰ Gak butjap nandaneñ kobogi yomisal, do amin diwari mango awikwañ.

Ae amin emaron dima yokwi toni unun da gak gawak gamdañ.

¹¹ Yawe Piñkopgo yañ teban tok an imineñ unun gen si guramikgi.

Miñat amin morap ji Yawe do pasalek but galak do yo pañki imni.

¹² Unun on miktim dakon kila amin madep kwen wigik an, unun pabiñ yopmañdak, do madepsi pasal iman.

Kap 77

Amin kinda da jigi bisapmon Piñkop do yañ tidagit

Asap dakon kap kinda. Kap yoñ amin dakon kila amin da miñat aminyo yoyiñban “Jedutun” unun tegon da yoni.

77 Nak Piñkop da anpulugosak do yañ tidosot.

Bisitno nandisak do nandisat.

² Jigi bisapmon nak Amin Tagi do bisit asat.

Kalbi bisit an imisat, mani but yawot dima abidosot.

³ Nak Piñkop do nandak nandak anek iyon iyon yosot.

Nandak nandak anegek butno jik tosok.

⁴ Butno jigisi, do gen aripmi dima yokeñ. Piñkop gak da yum nandaneñki dipmin dima pokdot.

⁵ Nak kalip tagi egipgum unun do nandisat.

Bilak unun kili kiñ mudawit, unun do nandisat.

⁶ Kalbi nak nandak nandak morapmi anek naga do yañ yosot,

⁷ “Amin Tagi da toktogi manji namjak bo?

Nak do sañbeñek dima galak tosak bo?

⁸ Amin do but dasi galaktañ yomyom anpakni wagil pasilgit bo?

Yañ teban tok morapni isali bo akdañ?

⁹ Piñkop da kili iñtañ nimgut da bupmi nandañ nim do dima bo nandisak?

Butjapni da bupmini sopmañdak bo?”

¹⁰ Nak yañ nandaneñ yagim,

“Piñkop Wukwisi, gak abisok nak dima anpulugosol, do nak unun do butno obisi jik tosok.”

¹¹ Piñkop, nak gak dakon pi madep do aeno nandakeñ.

Asi, wasok tapmimi toñ kalip agil unun do nandakeñ.

¹² Pi morap agil unun do nandakeñ.

Pi tapmimi toñ agil unun kisi do nandakeñ.

¹³ Piñkop, anpakgo telagi.

Kokup kidat kinda gak gat arip dima.

Gak da yapmañ mudosol.

¹⁴ Piñkop, gak kalon dagin wasok tapmimi toñ asal.

Kalip gak da tapmimoñ madepsi miñat amin kabi morapmon yoligil.

¹⁵ Gaga da tapmimon da miñat amin kabigo Jekop gat Josep gat dakon babikni yokwikon bañ timikgil.

¹⁶ Piñkop, Tap Gami da gak gandagit bisapmon si pasalek kwakwalikgit.

¹⁷ Sikak madepsi mañakwa kiririñ madepsi awit.

Anek mal madepsi anek teñteñi dukwan dukwan kisi yamgwit.

¹⁸ Mirim kwasigilgwit da binapgwani gak da kiririñ yopbi yawit.

Mal da aban miktim morap dukwan dukwan kisi teñteñanekwa miktim kwakwalikgit.

¹⁹ Gak tap binap nañ agipgul.

Kosit tap idap madep da binap tagit, mani gak dakon kandap tamo dima kawit.

²⁰ Gak mibiltok kiñaki miñat aminyo da bujon golgwit.

Gak da Moses gat Aron gat do pi yobi unjun da kilani agimal.

Kap 78

Amin yokwi aba Piŋkop da but yokwi nandagit

Asap dakon kap kinda. Kap on do Maskil yaŋ yaŋ.

78 Nak dakon miŋat aminyo, ji nak dakon nawa gen pakyaŋsi nandani.

Gen yokdisat unjun do mirak pakyaŋsi yopni.

²PⁿNak ji do tilak gen dayikdisat.

Nak da yo kalipsigwan noman tawit unjun dakon mibili do yokdisat.

³Kalip babiknin da yo unjun do kili niyiŋba nandaŋek timikgimaŋ.

⁴Nin monji gwayonin do gen unjun dima paŋkisibineŋ.

Monji gwayonin unjun yoyineŋ. Piŋkop dakon tapmimni gat ae pi tapmimi toŋ agit gat ae wasok tapmimi toŋ mibili mibili agit unjun do yoyineŋ.

⁵Piŋkop da Jekop do geni yomgut.

Israel dakon babini da guramitni do yomgut. Kalipsigwan babiknin yaŋ yoyigat,

“Ji monji gwayosi nak dakon gen teban morapno pakyaŋsi yoyiŋdetni.”

⁶Yaŋ ani kaŋ, miŋat monjiyo don altoni unjun da nandaŋ pisaŋek yoyiŋ dek aŋ aŋ ani.

⁷Yaŋ aŋakwa unjun amin kabi kisi da egip egipni Piŋkopmon tosok yaŋsi nandaŋek jomjom aŋek yo agit unjun do dima iŋtoni.

Aŋek gen teban morapni tagi guramitni.

⁸Aŋek babikni yombem dima egipni.

Babikni kwen wigik aŋek Piŋkop dakon gen pabiŋ yopmaŋek tebai dima nandaŋ gadaŋ imgwit.

Aŋek wupmon da toktogisi dima yolgwit.

⁹Kalip Epraim amin obip gobiŋyo taŋ yomgwit, mani emat noman taŋban pasal kiwit.

¹⁰Piŋkop da saŋbek saŋbek agit unjun dima guramikgwit, ae nawa geni dimasi yol do nandawit.

¹¹Wasok tapmimi toŋ yoliŋban pindakgwit unjun do kili iŋtawit.

¹²“Babikni da dabilon Isip miktim unjudon Soan miktim timon Piŋkop da wasok tapmimi toŋ agit.

¹³“Unjun da tap idap pudanban tap idap teri teri agakwan Israel amin binapmon da paŋkigat.

¹⁴“Gildari unjun gikwem naŋ yoliŋakwan unjun naŋ kaŋek yolgwit, ae kalbi kindap teŋteŋ naŋ yoliŋakwan unjun naŋ kaŋek yolgwit.

¹⁵“Miktim kibiri timon tip pudanban pakbi madepsi mibilikon noman taŋban nawit.

¹⁶Tipmon pakbi aban noman tagit unjun koron pakbi madep da yaŋ pak kigit.

¹⁷Mani Piŋkop Wukwisi do yokwi sigin aŋ imgwit.

Miktim kibiri timon egek kwen wigik aŋ imgwit.

¹⁸“Piŋkop aŋkilit do aŋek yaŋ awit, jap si galak tawit unjun si yomjak dosi tebai iyiwit.

¹⁹Piŋkop manji gen yaŋ imiŋek yaŋ yawit, “Piŋkop miktim kibiri timon jap morapmi aripmi tagi nimjak?”

²⁰Asi, mibiltok tip tidanban pakbi madepsi noman tagit.

Mani bret gat ae bit kilapyo di aripmi tagi nimjak bo dima?”

^p78:2 Mt 13.35   ^q78:12 TP 7.8–12.32   ^r78:13 TP 14.21-22

^s78:14 TP 13.21-22   ^t78:15 TP 17.1-7; IDT 20.2-13

^u78:18 TP 16.2-15; IDT 11.4-23,31-35

- 21 Yawe da geni unun nandajek Jekop do butjap nandaj yomgut.
Israel dakon amin kabi do kindap yipban piñakwan japmisi nandaj yomgut.
- 22 Nido, dima nandaj gadaj imgwit.
Unun da kilani aripmi tagi asak yan dima nandawit.
- 23 Yan awit, mani Piñkop da yanban kundu yoma witdal kigit.
Witdal kinjakwan Kwen Kokup da
- 24 ^vmana yopban piñakwa nawit.
Unun Kwen Kokup dakon jap.
- 25 Unun ajelo dakon jap.
Piñkop da mana morapmi aripnikon yomgut.
- 26 Anek gildat wisak tet da mirim yipban kigit.
Ae tapmim madepnikon da saut tet da mirim yipban kigit.
- 27 Anek minam morapmisi, kimbabañ ae tap niman da tilak, morapmisi yopban bikbiknikon mawit.
- 28 Piñkop da minam morapmi yopban manjek yut kabepni pangwasinek tawit.
- 29 Manjakwa nanek aripmisi tugawit.
Yo unun do galak tawit unun Piñkop da yomgut.
- 30 Mani jap si galak tawit unun sigin nan egakwa
- 31 Piñkop da butjap nandajek Israel amin dakon monji tebaisi ae tagisi unun dapban kimakgwit.
- 32 Piñkop da wasok tapmimi ton yan agit, mani minjat aminyo da yokwi sigin anek dima nandaj gadaj imgwit.
- 33 Do mirim da gen kagakon noman tanej tepmisi pasilgan unun da tilak tepmisi pangpasil agit.
Unun pangupbal aban pasol pasol madepsi anek kimakgwit.
- 34 Piñkop da di dapban kimakgwit bisapmon diwari but tobil anek tobil abin yolgwit.
- 35 Aeni nandawit, Piñkop unun tip damanin.
Piñkop Wukwisi unun yokwikon ban timit timit aminin.
- 36 Mani unun si angalak anek top yawit.
37 Unun but dasi dima yolgwit.
Unun gat sanbek sanbek awit unun kirinikgwit.
- 38 Mani bupmi nandaj yominjek diwarini wiririk yominjek dima pangupbal agit.
Bisap morapmi butjapni yipmanjek dima japtan yomgut.
- 39 Unun do aeni nandagit, unun miktim amin gin, unun mirim da yan kin mudon, aeni dima aban.
- 40 Bisap morapmi miktim kibiri timon kwen wigik anakwa bupmisi nandagit.
- 41 Israel amin dakon Piñkop Telagisi bisap morapmi anekewalakwa nandaban yokwi tok anyomgut.
- 42 Tapmim madepni do intawit, ae uwal da kisiron ban timikgit unun do dima nandawit.
- 43 Unun tilak tapmimi ton Isip miktimon Soan miktim timon agit unun do dima nandawit.
- 44 ^wPakbi antobilban yawi daganba aripmi dima noknogi agit.
- 45 ^xAe bigal morapmi yabekban injin yomgwit.
Ae mengak morapmi yabekban yo morapni pangupbal awit.
- 46 ^yAe pilak pilak yabekban kin pigagani yo kwawit unun nan mudawit.
- 47 ^zAe ais yipban manjek wain napni ae pik kindapni pangupbal awit.
- 48 Ae ais yopban manjek bulmakauni dapba kimakgwit.

^v78:24 Jn 6.31   ^w78:44 TP 7.17-21   ^x78:45 TP 8.1-6,20-24

^y78:46 TP 10.12-15   ^z78:47 TP 9.22-25

⁴⁹ Butjap madepsi nandaŋ yomiŋek yo yokwisi aŋ yomgut.

Aŋek aŋelo kabi kinda yabekban kiŋ paŋupbal aŋakwa jigi madepsi pawit.

⁵⁰ Butjap madepsi nandaŋek yum dima pindakgit.

Sot madepsi yoban kimakgwit.

⁵¹ ^aIsip amin morap kisi dakon monji mibiltogi dapban kimakgwit.

⁵² ^bMani unun sipsip kila amin yombem da iyi mibiltok kiŋek miŋat amin kabini kila agit.

Miktim kibiri timon kosit yoligit.

⁵³ ^cTimik paŋgwan jigini mini egipgwit, do dima pasalgwit.

Mani tap idap da uwalni witjigit.

⁵⁴ ^dTimik paŋpaŋ telagi miktimnikon paŋapgut.

Unun miktim ileŋi obani toŋ iyi da tapmimon abidagit.

⁵⁵ ^eMiŋat amini apgwit bisapmon amin ŋwakiŋwari yolban kiwit.

Kiŋakwa miktim unun Israel amin kabi do kokwinik yomgut.

Aŋek yopban yutnikon yikgwit.

⁵⁶ ^fMani Israel amin da Piŋkop Wukwisi aŋkewalek kwen wigik aŋ imiŋek gen tebani dima guramikgwit.

⁵⁷ Kalip babakni da awit, unudeŋ gin, kwen wigik aŋek Piŋkop manji imgwit.

Unun obip gireŋi dikdik suŋ yamaŋdak unun yombem.

⁵⁸ Kokup kidat dakon alta wasaŋakwa unun do aŋek Piŋkop da butjap madep nandagit.

Piŋkop yipmaŋek kokup kidat gawak yomiŋakwa nandaba yokwi tok aŋ yomgut.

⁵⁹ Piŋkop da aŋpakni pindagek butjap nandaŋ yomgut, do Israel amin do manji wagilsi yomgut.

⁶⁰ ^gAŋek imal yutni telagi Silo kokup papmon tagit unun yipmaŋ kigit.

Kalip unun yutnon egipgut bisapmon miŋat aminyo da binapmon egipgut.

⁶¹ ^hMani yum pindagakwan Saŋbek Saŋbek Kinam uwal da abidawit.

Unun tamo timon tapmimni gat ae tilimni unudon tagit.

⁶² Miŋat amin kabini do butjap nandaŋek yum pindagakwan uwal da emat agak siba baŋ dapba kimakgwit.

⁶³ Monji bulagi emat madepmon kimagakwa miŋatjok wili mini, do amin dima pawit.

⁶⁴ Uwal da mukwa sogok amin dapba kimagakwa miŋatni da bupmi kunamyo ani dakon bikbik dima taŋ yomgut.

⁶⁵ Amin da dipminon da pidon unudeŋ Amin Tagi pidagit.

Ae amin tebai wain morapmi naŋek pokgoŋ da don pidaneŋ yaŋ tidon unun da tilak Yawe pidagit.

⁶⁶ Aŋek uwal gat emat aŋek yolban kiŋ mudawit.

Pabiŋ yopmaŋakwan mayaktok toktok teban pawit.

⁶⁷ Mani Josep dakon babakni dima manjigit.

⁶⁸ Unun Juda amin kabi gat ae Saion Kabap iyi but dasi galak taŋ imisak unun baŋ manjigit.

⁶⁹ Yutni telagi unun kabapmon agit.

Kwen kundu wasagit, ae miktim wasagit da tebai tomal, unudeŋ yutni aŋteban aban tebaisi toktogisi tokdisak.

^a78:51 TP 12.29   ^b78:52 TP 13.17-22   ^c78:53 TP 14.26-28

^d78:54 TP 15.17; Jos 3.14-17   ^e78:55 Jos 11.16-23   ^f78:56 GK 2.11-15

^g78:60 Jos 18.1; Jer 7.12-14; 26.6   ^h78:61 1Sa 4.4-22

⁷⁰ Piŋkop da oman amini Dewit man-
jinek sipsip kila agiron naŋ abidagit.

⁷¹ Sipsip kila agiron naŋ abidaŋek yip-
ban amin kabini Jekop dakon kila
amini dagagit.

Piŋkop iyi dakon amin kabini Israel kila
agit.

⁷² Dewit but dasi nandaŋek kilani tagisi
agit.

Aŋek tagisi timik paŋkigit.

Kap 79

Israel amin Piŋkop da paŋpulugosak do bisit awit

Asap dakon kap kinda.

79^j Piŋkop, Amin Ŋwakaŋwari Kabi
gak da miktimon kili abeŋ da
miŋat amin kabigo nin gat emat aŋ.
Yutgo telagi uŋun aŋupbal aba telagi
dima tagit.

Aŋek Jerusalem obisi aŋupbal awit.

² Telagi oman amingo dapmaŋek
bumjotni yo isali yaŋ nandaŋek
yum pindagakwa siŋgiŋ gat ae joŋ
piŋan gat da giptimni noŋ.

³ Miŋat amingo dapmaŋakwa yawi da ta-
gal kiŋek Jerusalem pak pukwaŋ.

Ae bumjotni wayitni amin kinda dima
egisak.

⁴ Miktim nin da kapmatjok toŋ uŋun
dakon amin da yaŋsul aŋ nimaŋ.

Miktim morap nin paŋgwasineŋ taŋ
aŋaŋ kwaŋ uŋun da yaŋsul madepsi
aŋ nimaŋek gen mayagisi yaŋ
nimaŋ.

⁵ Yawe, bisap niaŋ da butjap nandaŋ
nibi?

Gak toktogisi butjap nandaŋ nimdisal
bo?

Gepmaŋ dekgimaŋ do butjapgo kindap
da yaŋ soŋek dima kimotdisak, ma?

⁶ Gak miŋat amin kabi dima gawak
gamaŋ ae mango yaŋek bisit dima
aŋ amin uŋun do butjap nandaki.

⁷ Uŋun amin kabi da miŋat amin kabigo
Jekop dapba kimakgwit, aŋek mik-
timni obisi aŋupbal awit.

⁸ Babiknin da aŋpak yokwi awit uŋun do
yo yokwi dima aŋ nibi.

Abisok nin yokwisi ekwamaŋ do
bupmi nandaŋ nimaŋek tepmisi
paŋpulugoki.

⁹ Piŋkop, gak yokwikon baŋ timit timit
Piŋkopnin.

Man madepgo do nandaŋek nin paŋpu-
lugaŋek diwarinin wiririkgi.

¹⁰ Amin Ŋwakaŋwari Kabi da nin do yaŋ
yoŋ, “Piŋkopni dukon egisak?”

Uŋun tagi dima. Uwal da oman amingo
dapba kimakgwit, do yawinin dakon
kobogi do gak da Amin Ŋwakaŋwari
Kabi yo yokwisi aŋ yomiŋaki gan-
dak do nandamaŋ.

¹¹ Dam tebanon ekwaŋ amin dakon ku-
namni nandaki.

Aŋek tapmim madepgokon da uwal da
amin dapba kimotni dosi kili yawit,
uŋun yokwikon baŋ timikgi dosi
nandisat.

¹² Uwal nin da kapmatjok ekwaŋ uŋun
da gak do gen yokwisi yawit, do
Amin Tagi aŋpak yokwini dakon
kobogi yomiŋaki kosiri 7 yaŋ asak.

¹³ Yaŋ aŋaki miŋat amin kabigo, sip-
sip kabigo, nin toktogisi ya yaŋ
gayineŋ.

Ae babiknin don altoni uŋun kisi da
mango aŋkisini.

^j78:70 1Sa 16.11-12; 2Sa 7.8; 1KAG 17.7

^j79:1 2KA 25.8-10; 2KAG 36.17-19; Jer 52.12-14

Kap 80

Israel amin Piŋkop da paŋpulugosak do bisit awit

Asap dakon kap kinda. Kap yoŋ amin dakon kila amin da miŋat aminyo yoyiŋban “Saŋbek saŋbek dakon jareŋ tagisi” uŋun tegon da yoni.

80^kIsrael dakon Sipsip Kila Amin, gak Josep dakon amin kabi sipsip baŋ yaŋ kosit yolisal.

Bisitnin nandaŋ nibi.

Aŋelo madep serabim bamot da binapmon kila amin madep yigek tilimgo miŋat amin kabigo do yolinŋbi pindatni.

²Epraim ae Benjamin ae Manase da bik-bigon tapmim madepgo noliki.

Abiŋ nin yokwikon baŋ timikgi.

³Piŋkop, kalip egip egip tagisi egipgumaŋ uŋun aego aŋkaluk abi.

Butgo ninon yipmaŋek yo tagisi aŋ nibi. Aŋek yokwikon baŋ pulugaŋ nipbi.

⁴Yawe Piŋkop Tapmim Ami, miŋat amin kabigo bisit gayiŋakwa bisap niaŋ da butjap nandaŋ yobi?

⁵Butjap nandaŋ nimaŋaki kunam tagapno dabil pakbinin da jap pakbiyonin asak.

⁶Gak da yum pindagaki amin kabi nin da ileŋon ekwaŋ uŋun da abiŋ nin dakon miktim abidok do emat aŋ.

Uwalnin da yaŋsul aŋ nimaŋek yanjaŋ nimaŋ.

⁷Piŋkop Tapmim Ami, kalip egip egip tagisi egipgumaŋ uŋun aego aŋkaluk abi.

Butgo ninon yipmaŋek yo tagisi aŋ nibi. Aŋek yokwikon baŋ pulugaŋ nipbi.

⁸Kalipsigwan gak wain nap kinda Isip miktimon naŋ aŋapgul.

Aŋek on miktimon amin kabi yolbi kiŋakwa wain nap uŋun kwaokgil.

⁹Miktim uŋun garam aŋek kwaokbi kwanek geli dubagisi pigiwit.

Pigakwa madepsi kwanek miktim kisi ilimikgit.

¹⁰Aŋek kabap anyoŋgam aŋek uŋun dakon kiliŋi da sida kindap madepsi uŋun kisi witjigit.

¹¹Uŋun dakon kiliŋi da tap madep Mediterenian da aripmon kiwit.

Ae teri kinda do gigi da kwanek pakbi madep Yupretis da aripmon kiwit.

¹²Gak mibili nido wain pi dakon dam tuwilgil?

Yaŋ agil do amin da kiŋ ap aŋek bami paŋ.

¹³Joŋ bit da abiŋ paŋupbal aŋ, ae joŋ kilap da noŋ.

¹⁴Piŋkop Tapmim Ami, ninon tobil apbi. Kwen Kokupmon da ninon siŋtaŋbi piŋakwan wain pi do kilani abi.

¹⁵Gak da gaga da tapmimon nin kwaokgil, do abisok abiŋ nin paŋpulugoki.

Nin wain nap bulagi yombem baŋ gak da paŋteban abi tebaisi awit.

¹⁶Uwalnin da mandaŋ kindapmon kili sowit, do gak da butjap nandaŋ yomiŋek paŋupbal aki.

¹⁷Mani, miŋat aminyo nin gaga do manjigil, ae gak da abi madepsi tagaŋek teban tagimaŋ, do paŋpulugaŋek kilanin aki.

¹⁸Yaŋ aki kaŋ, nin gak diŋma gepmaŋ detneŋ.

Gak da paŋpulugaŋbi tagi egek bisit aŋ gamaŋek mango awigiŋeŋ.

¹⁹Yawe Piŋkop Tapmim Ami, kalip egip egip tagisi egipgumaŋ uŋun aego aŋkaluk abi.

Butgo ninon yipmaŋek yo tagisi aŋ nibi. Aŋek yokwikon baŋ pulugaŋ nipbi.

Kap 81

Jap noknok bisap madep dakon kap

*Asap dakon kap kinda. Kokup pap
Gat dakon gita tidanjek yogogi.*

- 81** Piŋkop paŋpulugoknin do kisik kisik kap kinda yoneŋ.
Jekop dakon Piŋkop do kisik kisik kap yoneŋ.
² Kap yoni. Tambarin tidanjek, gita gat ae kulele gat kisi tidoni.
³ ¹Kanek kaluk abisak bisapmon kweŋ pisoni.
Kanek binap taŋakwan Piŋkop gawak imim bisap madepmon kweŋ pisoni.
⁴ Yaŋ aneŋ do Jekop dakon Piŋkop da Israel amin nin do gen teban uŋun nimgut.
⁵ Kalipsi Isip amin pabiŋ yopgut bisapmon, Piŋkop da gen teban uŋun Israel amin nin do nimgut.
⁶ Nak amin kinda tekni dima nandisat uŋun da gen yaŋban nandisat.
Uŋun da yaŋ yosok,
“Nak yo jigi morap ji da kwapmon tawit uŋun kukwaŋ yopgum.
Ae miktim simil gok paŋpulugoko mibilikon yopba taŋakwa pi teban saŋbeŋek dima awit.
⁷ ^mJigikon egek bisit nayiŋba pulugaŋ degum.
Gikwem kiririŋ yosok uŋungwan da bisitji nandagim.
Nak Meriba pakbikon nandaŋ gadatji pindat do aŋek ji paŋkewalgim.
⁸ “Nak dakon amin kabino, nawa dayiko nandabit.
Israel amin, nak dakon gen nandanjek guramitni do madepsi nandisat.
⁹ ⁿJi miktim ŋwakŋwari dakon kokup kidatni dima yolni, ae dima gawak yomni.

- ¹⁰ Nak kalonŋin ji dakon Yawe ae Piŋkopji egisat.
Nak naga Isip miktimon baŋ ji timik paŋopgum.
Gen kagasi aŋtaŋ kiŋakwa upmokgeŋ.
¹¹ “Mani babiki da nak dakon gen nandak do dima galak tawit.
Asisi, Israel amin nak dakon gen guramit do dima galak tawit.
¹² Do yum pindagapbo kwen wigik aŋpakni yolek galak toknikon yo awit.
¹³ “Nak miŋat amino da geno guramik kimotni dosi nandisat.
Ae Israel amin nak dakon galaktok yol kimotni do nandisat.
¹⁴ Yaŋ ani kaŋ, nak da uwalni tepmisi pabiŋ yopdisat.
Aŋek uwal gat emat wamaŋek pabiŋ yopbeŋ.
¹⁵ Aŋapbo miŋat aminyo nak do nandaba yokwi tok aŋ, uŋun madepsi pasal nimmimik namni.
Aŋakwa toktogisi yo yokwisi aŋ yobeŋ.
¹⁶ Mani nak da ji do bret galagisi, ae kabaŋ kok koron nani dabeŋ, aŋapbo butji tugokdaŋ.”

Kap 82

Piŋkop uŋun kila amin madep mibiltogi

Asap dakon kap kinda.

- 82** Piŋkop uŋun Kwen Kokup muwut muwut madep dakon mibiltok amin yikdak.
Miktim morap dakon kila amin da muwugakwa nandak nandakni kokwinikdak.
² Aŋek yaŋ yoyisak,
“Ji bisap niaŋ da gen kokwin pi gulusuŋ ani?
Ji yokwi pakpak amin nido paŋpulugonŋ?

³ Ji yoni mini amin ae monji datni ki-makbi paŋpulugoni.

Aŋek jigi paŋek yokwi ekwaŋ amin uŋun paŋkutnioni.

⁴ Amin yokwi ekwaŋ ae yo do wadaŋ amin uŋun yokwi pakpak da kisiron baŋ pulugaŋ timigek paŋpulugoni.

⁵ Ji pilin tukgwan agek nandak nandakji minisi, do miktimi miktimi amin aŋ-pak kilegi dima aŋ.

⁶ Nak gen yaŋ yosot, 'Ji piŋkop ekwaŋ. Ji Piŋkop Wukwi Madep dakon monjini ekwaŋ.

⁷ Mani amin morap kimokgoŋ jiyo yaŋ gin kimotdaŋ.

Kila amin morap kimokgoŋ jiyo yaŋ gin kimotdaŋ.' "

⁸ Piŋkop, miŋat amin morapyo uŋun gak dakon gin, do abiŋ miktim amin morap gen kokwin aŋyobi.

Kap 83

**Asap da Israel amin dakon uwalni
Piŋkop da dapban pasilni do bisit agit**

*Asap dakon kap kind. Kap on
Piŋkop gawak imim dakon kap.*

83 Piŋkop, gak gen mapmit dima abi.

Gak isal dima yikgi.

Piŋkop, gak isal dima egipbi.

² Pindakgi. Uwalgo emat wasaŋek aŋ.

Gak do nandaba yokwi tok aŋ amin kwen wigik aŋgamaŋ.

³ Uŋun pasili egek miŋat amingo yokwi aŋ yom do gen yaŋ paŋteban aŋ.

Gak da miŋat amingo uŋun kilani tagisi asal, mani uwal uŋun paŋupbal ak do muwugek gen yoŋ.

⁴ Uŋun da yaŋ yoŋ, "Kili kino!

Israel amin dapno pasil mudajaŋkwa, amin da saŋbeŋek dima nandaŋ yomni."

⁵ Piŋkop, uŋun amin gak abiŋ gep do but kaloŋ aŋ.

⁶ Idom amin, ae Ismael amin, ae Moap amin, ae Akri amin,

⁷ ae Gebal amin, ae Amon amin, ae Amelek amin, ae Pilistia amin ae Tair amin, uŋun miktim morap dakon amin da yo uŋun ak do nandaŋ.

⁸ Siria yo kisi uŋun gat muwukgaŋ.

Uŋun amin tapmimi toŋ kabi uŋun Lot dakon babini kabi paŋpulugoŋ.

⁹ Uŋun amin kabi da gak aŋupbal ak do but kaloŋ aŋ, do kalip

Midian amin do agil, bo pakbi madep Kison uŋudon Sisera amin gat Jabin amin gat do agil yaŋ gin uŋun amin paŋupbal abi.

¹⁰ Uŋun bisapmon gak da kokup pap Endo uŋudon paŋupbal abi bumjotni miktimon taŋek miktawit.

¹¹ Kalip kila amin bamot Orep gat ae Sep garon agil uŋudeŋ gin emat amini dakon mibiltok amini paŋupbal aki.

Kila amin madep bamot Seba gat ae Salmuna garon agil uŋudeŋ gin kila amini pabiŋ yopbi.

¹² Uŋun amin da yaŋ yawit,

"Piŋkop dakon sipsip upmot miktimni nin do aŋawatneŋ."

¹³ Piŋkopno, miktimon kimbabaŋ baŋ yaŋ uwalgo wiririkbi kini.

Mirim da wit dakon gipmi pisonba kwaŋ uŋudeŋ wiririkbi kini.

¹⁴ Kindap da koron soson, ae ileŋ gurigi toŋ da madepsi soson,

¹⁵ yaŋ gin gak da sikak mal kiririŋyo madepsi yipbi abiŋek uŋun amin kabi yolban pasal kini.

Ae uŋun da pasolni do mirim madepsi yipbi kisak.

¹⁶ Yawe, pabiŋ yopmaŋaki mayaktok madepsi pani.

Ajek gak tapmimgo madepsi yan yokdaŋ.

¹⁷ Pabiŋ yopmaŋaki toktogisi pasal kimotni do nandisat.

Paŋmayak ajek dapbi kimotni dosi nandisat.

¹⁸ Yan aŋaki unun da gak kalonŋin Yawe ae Piŋkop Wukwisi egek miŋtim morap kisi kila asal yan nandaŋ gamni.

Kap 84

Amin kinda da Piŋkop dakon telagi yut do galak tagit

Kora amin kabi dakon kap kinda. Kokup pap Gat dakon gita tidaneŋk yogogi.

84 Piŋkop Tapmim Ami, gak dakon yut tilimi toŋ galagisi.

² Nak unudon egip do but dasi madepsi galak tosot.

Galak tok morapno kisi gak dakon yut do tosok.

Giptim ae nandak nandakno kisi da Piŋkop egip egipmi toŋ gak do kisik kisik kap yosot.

³ Yawe Tapmim Ami, gak Kila Amin Madepno ae Piŋkopno.

Bibagap ae bibagap giman da gak dakon alta da kapmatjok yutni ajek pudigi kila amal.

⁴ Miŋat aminyo gak da yutnon ekwaŋ unun kisik kisik ajek bisapmi bisapmi mango awigik do kap yoŋ.

⁵ Miŋat aminyo gak dakon tapmim timigeŋk Saion Kabapmon wigik do but dasi galak toŋ, unun kisik kisik tagi ani.

⁶ Miŋtim kinda mani Miŋtim Kunam Pakbi Kulduk Gibaŋ, unudon kiŋakwa unun miŋtimon pakbi gapma morapmi noman toŋ.

Aŋakwa sikak maŋakwa pakbi gapmakon wiŋoŋ.

⁷ Unun amin kosit agek tapmim kaluk sigin paŋ.

Unun Saion kiŋ Piŋkop da iŋamon altokdaŋ.

⁸ Piŋkop Yawe Tapmim Ami, bisitno nandaki.

Jekop dakon Piŋkop, mirak pak yaŋsi yopmaŋek geno nandaki.

⁹ Nin dakon kila amin madep do koki.

Pasiknin da yan nin dam ajek kilanin tagisi asak.

Yawe, gaga kila amin madep egipjak do manjigil, do yo tagisi aŋ ibi.

¹⁰ Nak gildat kalonŋ kindagin gak dakon yut da yomakon egipbeŋ kaŋ, unun da tagisisi asak.

Unun da gildat 1 tausen timi dukon egi egi asat unun yapmaŋ mudosok.

Nak oman amin piŋbisi egek Piŋkopno dakon yoma kagakon yoma kila agak amini egip do but dasi galak taŋ kimokdot.

Mani amin yokwi da yutnon egip do dima galak tosot.

¹¹ Nido Yawe unun paŋkutnok aminin ae teŋteŋnin.

Unun da nin do yo tagisi aŋ nimiŋek man madep nimisak.

Kilegi akwaŋ amin do yo tagi yom do dima paŋkutnosok.

¹² Yawe Tapmim Ami, miŋat aminyo gak nandaŋ gadaŋ gamaŋ amin unun kisik kisik tagi ani.

Kap 85

Piŋkop da amin kabini kila asak do amin kinda da bisit agit

Kap on Kora amin kabi dakon kap. Kap yoŋ amin dakon kila amin do mandabi.

85 Yawe, gak da miŋtingo ae amin kabigo Jekop nin paŋpulanganaki kalip tagisi egipgumaŋ abisokyo kisi yan gin aŋaki tagisi ekwamaŋ.

²Amin kabigo nin yokwi morap agi-
mañ dakon diwarinin unun wiririk
nimgul.

³Gak kalip nin do butjap nandagil unun
nandabi magit.

Nin do japmisi nandagil, mani kulabik
añek butgo magit.

⁴Piñkop, yokwikon bañ timit timit
aminin, kalipsi nin tagisi egipgu-
mañ abisok pañkaluk abi yañgin
egipneñ.

Butjap sañbejek dima nandañ nibi.

⁵Bisap mudok mudogi mini butjap sigin
nandañ nimiñ wigikdisal?

Babikon da babikon yañ gin tañ arañ
wigikdisal?

⁶Miñat amin kabiyogo aego pañte-
ban abi nin kisik kisik añek gak
añkisineñ.

⁷Yawe, gak asisi mudok mudogi mini
nin do but dasi galak tañ nimisal
unun dakon bami noliñbi koneñ.

Yokwikon bañ timigaki tagisi egipneñ.

⁸Nak Piñkop Yawe da gen yosok unun
do mirak pakyañsi yopmañdat.

Nin da añpak yokwi kalip agimañon
tobil dima pigineñ kañ, unun iyi
dakon telagi amin kabini nin but ya-
wot nim do yosok.

⁹Asisi, amin Piñkop do pasal imañ unun
yokwikon bañ timitdisak.

Añakwan tilimni miktimninon tokdisak.

¹⁰Unun bisapmon amin da amin do but
dasi galak tañ yomiñek añpak tagisi
añ yomdañ.

Yañ añek kilegisi egek but yaworon da
tagisi egipdañ.

¹¹Miktimon Piñkop but dasi yolyol
añpak miktingwan da pawinban
pisañek kwokdisak.

Ae Kwen Kokup da añpak kilegi siñ-
tañban miktimon pikdisak.

¹²Asisi, Yawe da yo tagisi nimiñak-
wan miktimnin da jap morapmisi
pañalon akdisak.

¹³Yawe añpak dakon kosit yul im do
kañ, amin da añpak kilegi aba kañek
uñudon tagi añpak.

Kap 86

Amin kinda Piñkop da añpulugosak do bisit agit

Dewit dakon bisit kinda.

86 Yawe, nak wadak wadak amin,
do bisitno nandañek añpulugoki
do nandisat.

²Yokwikon nañ abidañaki dima
kimokgeñ, nido nak gak nañ goldat.
Nak oman amingo, gak nañ nandañ
gadañ gamisat, do añpulugoki.

³Amin Tagino, nak gildat kinda kalon
gak do bisit asat, do nak do bupmi
nandañ nabi.

⁴Amin Tagi, nak gak dogin bisit asat,
do oman amingo nak do kisik kisik
nabi.

⁵Amin Tagi, gak tagisisi, diwarinin
wiririk nimisal.

Gak miñat aminyo bisit gayañ unun but
dasi galak tañ yomisal.

⁶Yawe, gak bisitno do mirak pakyañsi
yopbi.

Nak do bupmi nandañ nabi do yañ
tidosot.

Yañ ilitno nandaki.

⁷Nak gak do yañ tidosot bisapmon añpu-
lugosol, do jigi pakeñ bisapmon gak
do bisit abeñ.

⁸Amin Tagi, piñkop gak yombem di
mini.

Gak da kisi morap yapmañdal.

Ae amin kinda da wasok tapmimi toñ
asal uñudeñ kinda aripmi dima
asak.

⁹Amin Tagi, miñat amin kabi morap
gak da wasagil, uñun da abin ñwak-
ben añ gamiñek gak dakon man
awigikdañ.

¹⁰Nido, gak kalonjin tapmingo madep
ae gak dagin yo masi masimisi asal.
Gak kalonjin Piñkop bamisi.

¹¹Yawe kositgo kilegi do nayin dekbi
gengo bamisi yolek egipbenj.

Nayin dekbi gak dogin nandañ egek
mango awigikenj.

¹²Amin Tagi Piñkopno, nak but dasi gak
añkisikenj.

Toktogisi mango añkisinj wigikenj.

¹³Nido gak nak do madepsi but dasi
galak tañ namisal.

Kimoron nañ pulugañ nepbi gapmagwan
dima pigigim.

¹⁴Piñkop, kwen wigik amin da nak nit
do abañ.

Uñun amin yokwi bupmini mini da nak
nikba kimokgeñ do abin muwukgañ.

Uñun manji gamiñek gengo dima
guramikgañ.

¹⁵Mani Amin Tagi, gagon bupmi ae nan-
dañ yawotygo tugagit da tosok.

Gak butjap tepmi dima nandisal.

Gak nin do but dasi galak tañ niniñek
gengo añteban añek nin pañpulugañ
wigisal.

¹⁶Tobil nagon abinjek bupmi nandañ
nabi.

Meño da kalip gak dakon pi agit, abisok
monji nakyo kisi pigo asat, do nak
dakon but añteban añek yokwikon
nañ pulugañ nepbi.

¹⁷Yawe, gak da nak do but dasi galak
tañ namisal uñun dakon tilak kinda
noliñbi kokenj.

Yañ añañki uwalno da gak da nak añañ-
lugañek añteban asal uñun kañ nan-

dañyo añek añañpak yokwini dakon
mayagi pani.

Kap 87

Jerusalem do kisik kisik awit

*Kora amin kabi dakon kap kinda. Kap on
Piñkop gawak imim dakon kap.*

87 Piñkop da kokup papni telagi
kabapmon agit.

²Yawe da Israel miñtim dakon kokup
morap do galak tosok, mani
Jerusalem do madepsi but dasi
galak tosok.

³Piñkop dakon kokup pap dakon miñat
aminyo, ji nandani, Piñkop da yo
tilimi toñ tagisi jikon asak.

⁴Piñkop da yañ yosok, “Namin amin da
nak dakon gen guramikdak, uñun
manjiñek bisapmon, Isip ae Babilon
kisi manjiñek.

Añek Pilistia, Tair ae Itopia do yañ
yokdisat, ‘Uñun yo kisi Jerusalem
amin gin.’

⁵“Nak Jerusalem do yañ yokdisat, ‘Uñun
miñat amin morap kisi dakon kokup
pap.’”

Ae Piñkop Wukwisi da Jerusalem añañ-
lugañban tebaisi tokdisak.

⁶Yawe da amin diwari dakon man
mandakdisak.

Añek pañmuwugek Jerusalem miñat
aminyo gat kisi manjikdisak.

⁷Añañkwan miñat aminyo uñun kap
yañek kisik kisik añek yañ yokdañ,
“Jerusalem, gak yo tagisi morap ni-
non toñ uñun dakon mibilisi.”

Kap 88

Amin kinda Piŋkop da aŋpulugosak do yaŋ tidagit

Eman unun Sera kabikon nani kinda da kap on mandagit. Kap on do Maskil yaŋ yoŋ. Kora amin kabi da Piŋkop gawak imiŋek kap on yoŋ. Kap yoŋ amin dakon kila amin da miŋat aminyo yoyiŋban “Malat Leanot” unun tegon da yoni.

88 Piŋkop, Yawe, gak
paŋpulugokno.

Gildari ae kalbi gak do yaŋ tidosot.

² Bisitno nandaki.

Aŋpulugoki do yaŋ tidosot,

³ nido jigi morapmi nagon noman taŋ
namiŋakwa pali kimokdot.

⁴ Amin diwari da si kimot do aŋ, nak
unun yombem.

Tapmimno kisisi mudaŋ.

⁵ Nepmaŋ degakwa amin kili kimakgwit
gat kisi ekwamaŋ.

Amin da amin kinda aŋakba kili ki-
makgit da kimakbi tamokon tosok,
nak unun yombem.

Amin wagilsi iŋtaŋ yomiŋek saŋbeŋek
dima paŋpulugokdisal unun
yombem.

⁶ Mabi gapma dubagisi kidagisikon kili
pigigim, da pilin tuksigwan egisat.

⁷ Butjapgo da obisi abiŋ nepgut.

Tap idap da yaŋ tamaligek wutjiŋban
tagim.

⁸ Gak da yopbi notnoni da manji
namgwit.

Gak da nepbi nak amin yokwisi da-
gaŋapbo madepsi pasal namaŋ.

Unun da tebai abidaŋakwa aripmi dima
pulugaŋ kikeŋ.

⁹ Nak jigi paŋapbo dabilno yokwi taŋak-
wan tagi dima siŋtosot.

Ae gildari gildari kisitno paŋenagek gak
da aŋpulugoki do bisit asat.

¹⁰ Gak wasok tapmimi toŋ amin kimakbi
paŋpulugok do aŋek asal, ma?

Amin kili kimakgwit da pidaŋek mango
awikwaŋ, ma?

¹¹ Ae kimakbi tamokon kili pakgwit kabi
da gak da but dasi galak taŋ nimisal
yaŋ di yoŋ bo dima?

Si tasik togi tamokon da gak da kilanin
tagisi asal yaŋ di yoŋ bo dima?

¹² Pilin tuk tamogwan ekwaŋ amin
da wasokgo tapmimi toŋ unun di
pindakgaŋ?

Amin gak da kili iŋtaŋ yomgul tamokon
ekwaŋ unun da aŋpakgo kilegi di
pindakgaŋ?

Unun dimasi!

¹³ Yawe, nak gak da aŋpulugoki do yaŋ
tidosot.

Nak wisa dagokdo morap gak do bisit
asat.

¹⁴ Mani Yawe, nido manji namisal?

Nido pasil namisal?

¹⁵ Monji bulagi egipgum bisapmon da
wiŋ abisok egisaron, jigi paŋek kili
ununjok kimotdisat.

Gak da yo yokwisi pasol pasolisi aŋ
namiŋaki tapmimno mini asak.

¹⁶ Yawe, butjapgo da wutjiŋ namisak.

Gak da obisi niŋek obisi aŋupbal asal.

¹⁷ Gildat kinda kaloŋ nak do yaŋ asal.

Pakbi da igek miktim morap kisi
wutjisak, unun da tilak amin da
nak aŋgwaseŋ.

¹⁸ Gak da abi notno tagisi nepmaŋ
dekgan.

Nagon pilin tuk dagin tosok.

Kap 89

Israel amin jigi bisapmon kap on yogogi

Etan unjun Esra amin kabikon nani kinda dakon kap. Kap on do Maskil yan yan. ⁵

89 Yawe, gak da amin do but dasi galak taj yomisal, unjun do nak toktogisi kap yokej.

Gak gengo anteban anek nin tagisi panpulugosol unjun dakon geni babikon da babikon yan tenjenokerj.

²Gak toktogisi nin do but dasi galak taj nimisal unjun dakon geni yan tenjenan wigikerj.

Gak gengo anteban anek nin tagisi panpulugosol.

Unjun anpak kundu da tebai tosok unjudej toktogisi tokdisak.

³Gak da yan yagil,

“Naga dakon amino manjinej unjun gat sanbek sanbek kili agim.

Oman monjino Dewit unjun do yan teban tok kili agim.

⁴Anek yan iyigim, ‘Israel dakon kila amin madep noman taj noman taj ani unjun gak da kabikon dagin noman tokdanj.

Babikon da babikon gak da kabikon nani kinda da kila amin madep yiyit tamokon yitdisak.’ ”

⁵Yawe, Kwen Kokup anjelo gak da yo tagisi agil unjun do kap yanek mango awikwanj.

Gak da gengo guramikdal unjun do nandanek kap yan.

⁶Nido Kwen Kokupmon Yawe gak yombem kinda mini.

Anjelo kinda gak yombem mini.

⁷Anjelo dakon kila amin da muwukanjan Pinjop do si pasolganj.

Unjun anjelo kabi anjwasinej akgan unjun masi masimi, mani Pinjop da unjun kabi si yapmanek wagil masi masimisi.

⁸Pinjop Tapmim Ami, gagon tapmim madep tosok unjudek amin kinda mini.

Toktogisi gak kulabik dima anek gengo guramik kimokdol.

⁹Gak da tap idap tapmimi ton unjun kila asal.

Tap idap si pidosok bisapmon gak da abinj yipmanaki wayinj dima asak.

¹⁰Gak da Isip dakon tapmim madepni tuwilek obisi anjupbal agil.

Anek tapmim madepgokon da uwalgo pabinj yopgul.

¹¹Kundu gat miktim gat unjun gak dakon gin.

Gak da miktim gat yo morap unjudek ton gat wasagil.

¹²Gak da not tetgin dakon miktim wasagil, ae saut tetgin dakon miktim kisi wasagil.

Hlej Tabor gat ae Hlej Emon gat gak do kisik kisik anek kap yan gamamal.

¹³Yawe, gak tapmimo madepsi.

Tapmimo pidanjsi.

¹⁴Gak kila amin madep egek anpak kilegikon da amin kilani anek gen kokwin pi kilegisi asal.

Gak minjat amin do but dasi galak taj yominej gengo anteban anek tagisi panpulugosol.

¹⁵Amin gak gawak gaminej kap yan gamanj unjun kisik kisik tagi ani.

Yawe, amin morap gak da injamon tenjenigokon akwanj unjun kisik kisik tagi ani.

¹⁶Unjun amin anpakgo kilegi do gildat kinda kalonj unjun do nandanek kisik kisik anek mango anjisanj.

¹⁷Gak kalongin teban toknin, ae gak do kisik kisik madepsi nandananj.

Nin do nandaŋ yawok niminjek paŋpulu-
gaŋaki emaron teban tomaŋ.

¹⁸ Asisi, Yawe uŋun pasiknin egi
nimisak.

Gak Israel amin nin dakon Piŋkop
Telagisi nin da kila amin madepnin
nimgul.

Piŋkop da Dewit do yaŋ teban tok agit

¹⁹ Kalipsigwan oman amin kabigo tagisi
do dipmin yoligil, aŋek yaŋ yoyigil,
“Nak da emat amin tagisi kinda kili
manjigim.

Nak da miŋat aminyo da binapmon
naŋ kila amin madep egipjak do
abidagim.

Aŋek kila amin madep dakon pelit kinda
busuŋikon yipmaŋ imgum.

²⁰ uNak da oman amino Dewit kili man-
jigim, aŋek yipbo ji dakon kila amin
madep dagagit.

²¹ Nak tapmimno yipbo uŋun gat tok-
togisi egipdamal.

Nak dakon tapmim da aban teban
tokdisak.

²² Uwalni da emaron aripmi dima abiŋ
yipni.

Ae amin yokwi da aripmi dima abiŋ
yipni.

²³ Nak da uwalni bamaŋ yomdisak, aŋek
amin nandaba yokwi taŋ imni amin
dapbo kimotdaŋ.

²⁴ Nak da but dasi galak taŋ imiŋ ki-
magek uŋun gat toktogisi egipdisak.
Uwal gat emat wamni bisapmon nak da
aŋpulugaŋapbo pabiŋ yopdisak.

²⁵ Nak da miktimni abo tap idap
Mediterenian uŋudon da wasaŋek
kiŋ pakbi madep Yupretis da
aripmon kikdisak.

²⁶ Aŋek Dewit da yaŋ nayikdisak, ‘Gak
Datno ae Piŋkopno.

Gak da tip tebano egek toktogisi
aŋpulugosol.’

²⁷ vNak da manjiko monjino mibiltogi
dagosak, ae kila amin madep mibil-
togi dagaŋek miktimon kila amin
madep morap yapmaŋ mudosak.

²⁸ Nak toktogisi but dasi galak taŋ imiŋ
kimotdisak.

Aŋek uŋun gat saŋbek saŋbek aŋapdo
saŋbek saŋbek uŋun toktok teban
taŋ wigikdisak.

²⁹ Toktogisi uŋun da kabikon kinda da
kila amin madep egi egi akdisak.

Kundu da toktogisi tosok uŋun da tilak,
uŋun da kabikon kila amin madep
kinda da toktogisi Israel amin kila
akdisak.

³⁰ “Mani babini kabi nawa geno pabiŋ
yopni, ae nak dakon gen dima yolni
kaŋ,

³¹ bo ae geno do manji iminjek gen
tebano dima guramitni kaŋ,

³² yokwini do nandaŋek baljokdisak.

³³ Mani uŋun bisapmon kisi nak Dewit
but dasi galak taŋ imdisak.

Aŋek dima yipmaŋ dekgeŋ, ae uŋun do
yaŋ teban tok agit uŋun dima aŋ-
suŋ abeŋ.

³⁴ Nak uŋun gat saŋbek saŋbek agimak
dima kiriŋikgeŋ, ae geno kulabik
kinda dima abeŋ.

³⁵ Nak Dewit do yaŋ teban tok agit.

Nak telagisi, do top dimasi yosot.

³⁶ Babikni kabi toktogisi egi wugikdaŋ.

Gildat da tosok uŋun da tilak uŋun
dakon diwatni da miŋat aminyo
bisap dubagi kila akdaŋ.

³⁷ Kanek da kundukon tosok, uŋun da
tilak toktogisi yaŋ egi wigikdaŋ.”

Uwal da kila amin madep abiŋ yipgwiŋ
bisapmon kunam takgwiŋ

³⁸ Mani abisok kila amin madep manjigil
uŋun do butjap nandaŋ imisal.

Kili yipmaŋ dekgil, aŋek manji imgul.

³⁹ Oman amingo gat saŋbek saŋbek agi-
mal uŋun paŋdagagil.

Gak da kila amin madep pelitni mabi miktimon manjek yo isali agit.

⁴⁰ Gak da kokup papni dakon dam kili tuwilgil.

Yutni tebaisi unun kili tasik tawit.

⁴¹ Miñat amin morap kapmatjok akwan unun da yo kabini kabo timikgan.

Ae amin kapmatjok ekwan da yañsul an iman.

⁴² Gak da yum pindagaki uwal da emaron abiy yipgwit.

Yañ anyomiñaki kisik kisik awit.

⁴³ Gak da abi emat amini emaron dima teban tawit, anjek emat bisapmon dima anpulugagil.

⁴⁴ Gak da abiy yipgul da kila amin madep sanbenek dima egisak, ae sanbenek miñat aminyo kila dima asak.

⁴⁵ Gak da abi amin pelan tepmisi asak, anjek mayaktok madepsi da wutjin imisak.

Piñkop da panpulugosak do bisit awit

⁴⁶ Yawe, gak bisap nian da pasildisal?

Toktogisi, ma?

Bisap nian da butjapgo kindap da yañ tebai sosak?

⁴⁷ Yawe, nin bisap pisipmisok gin ekwaman, do nandan nibi.

Gak da nin wasagil, mani mibili mini ekwaman da kimak mudokdaman.

⁴⁸ Namin da toktogisi egek aripmi dima kimotjak?

Namin da tebaisi egek kimakbi tamokon aripmi dima kisak?

Amin kinda minisi.

⁴⁹ Amin Tagi abisok nin dima galak tan nimisal, ma?

Dewit gat yañ teban tok anjek nin but dasi galak tan nim do yagil unun nian?

⁵⁰ Amin Tagi, oman amingo nak do nandaki.

Amin da nak do yañsul an naman.

Amin ņwaktwari Kabi dakon manji gen yokwini dakon jigi imekdat.

⁵¹ Yawe, gak da nak kila amin madep manjigil, mani uwal da yañsul an naman.

Dukwan dukwan morap kisasat yañsul an naman gin.

⁵² Nin Yawe dakon man toktogisi awigi kimotnej.

Unun asi.

PAPIA 4

(Kap 90–106)

Kap 90

Piñkop gat amin gat dakon gen

*Kap on Piñkop dakon pi
amini Moses dakon bisit.*

90 Amin Tagi, gak nin dakon yutsi yombem.

Kalip babiknin gagon egipgwit, ae abisokyo kisi, nin yañ gin gagon ekwaman.

² Kalipsigwan ae don kisi toktok teban egipgul da egisal.

Kabap morap dima noman tawit, ae miktimon yo morap dima wasagil, mani gak kili egipgul.

³ Gak da yañ yosol, “Miñat aminyo ji aesi miktim dagoni.”

Yañ yanjek miñat aminyo abi kimagek ae miktim dagon.

⁴ ^wGak da bilak 1 tausen unun bisap pisipmisok gildat kalongin, apma gildat egapno tepmi mudak unun yombem gin yañ kosol, ae emat amin da kalbi bisap pisipmisok kila an unun da arip gin.

⁵ Pakbi da igek amin timik paṅabikwa kimokgoṅ, uṅudeṅ gak da amin abi kimokgoṅ.

Bisap pisipmisok ekwaṅ, uṅun dipmin yombem gin pindakgaṅ.

Uṅun joṅ yombem da wisa dagokdo kwaṅ

⁶ madep taṅek tilimni yopmaṅgaṅ, mani pilindo si kibidaṅ mudoṅ.

⁷ Gak nin do butjaṅ nandisal, do nin paṅupbal asal.

Gak nin do butjaṅ nandisal, do madepsi pasalgomaṅ.

⁸ Gak da nin dakon yokwi morap kisi pindak mudosol.

Yokwi morap pasili amaṅ, uṅun gak da nomansi yopmaṅek pindak mudosol.

⁹ Miktimon egipneṅ bisap morapmon butjapgo da kagagwan ekwamaṅ.

Egip egipnin mudok do aṅakwan yaṅwik aṅek kimokgomaṅ.

¹⁰ Nin bilak 70 yaṅ da aripmon gin ekwamaṅ.

Ae tapmimnin toni kaṅ, bilak 80 da arip tagi egipneṅ.

Mani uṅun bilak morap ekwamaṅon, nin pi madepsi amaṅ, aṅek jigi morapmi paṅalon amaṅ.

Uṅun bilak morap tepmisi kiṅ mu-daṅakwa nin tepmisi pasilgamaṅ.

¹¹ Namin da butjaṅ madepgo dakon tap-mim uṅun nandisak?

Butjapgo uṅun madepsi, do amin da gak do pasol pasol madepsi nandani kaṅ, uṅun da tagi asak.

¹² Niyiṅ dekbi on miktimon bisap dubagi dima egipdamaṅ yaṅsi nandanṅ.

Yaṅ aki kaṅdo nandaṅ kokwin tagisi baṅ paṅek egipneṅ.

¹³ Yawe, butjapgo bisap niaṅ da sigin tosak?

Oman amingo nin do bupmi nandaṅ nibi.

¹⁴ Wisa dagokdo but dasi galak taṅ ni-maṅaki butnin kadimisi tosak.

Yaṅ aṅaki miktimon egi aṅaṅ kinṅ damaṅ kisik kisik kap yaṅek tagisi egipneṅ.

¹⁵ Gildat niaṅ da jigi nimgul uṅun da arip kisik kisik nibi.

Ae bilak niaṅ da yokwisi egipgumaṅ uṅun da arip kisik kisik nibi.

¹⁶ Wasok tapmimi toṅ asal uṅun oman amingo nin do nolihbi pindatneṅ.

Ae tilimgo tagisi miṅat monjiyonin do yolihbi pindatni dosi nandisat.

¹⁷ Amin Tagi Piṅkopnin, gisamgo ninon tosak do nandamaṅ.

Ninon taṅakwan pi morap amaṅ uṅun bami tagisi tosak.

Asi, paṅteban aṅaki pi amaṅ dakon bami tagisi tosak.

Kap 91

Piṅkop uṅun kila aminin

91 Piṅkop Wukwi Madep gat ek-waṅ amin uṅun Piṅkop Tapmim Ami da yongamgwan egek yik ya-wot tagisi aṅ.

² Nak Yawe do yaṅ yosot,

“Gak da dam madepno aripmi dima tuwili egek nak tagisi aṅkutnosol.

Gak Piṅkopno.

Egip egipno gagon tosok yaṅsi nandisat.”

³ Piṅkop da kilago tagisi aṅakwan paron dima yokwalgi.

Ae gak nagal aṅakwan sot teban gagon dima noman toni.

⁴ Pup da pudigi pirigwan wutjaṅ uṅudeṅ Yawe da tagisi aṅkutnosak.

Uṅun toktok teban kilago aṅek pasikgo asak.

⁵ Kalbi binap bo gildat kalba yo yokwisi kinda da aṅupbal asak yaṅ do pasol pasol dima abi.

⁶ Ae sot teban kinda da kalbi altaṅ gamjak, bo gildat binap yo yokwisi

kinda da gak anupbal asak yan do pasol pasol dima abi.

⁷ Amin 1 tausen gak da kapmatjok kima-gakwa ae amin 10 tausen amin tetgo do kimotni kan, unun yo yokwi gak da kapmatjok aripmi dima apni.

⁸ Dabilgo da si pindagaki Pinjkop da amin yokwi kobogi yokwi yomdisak.

⁹ Yawe Wukwi Madep da yongangwan egipbi kan,

¹⁰ yo yokwisi gagon aripmi dima noman toni.

Ae sot teban gak da yut da kapmatjok aripmi dima apni.

¹¹ *Kosit morap agipbikon Yawe da aneloni pi yoban kilago akdañ.

¹² yAnakwa kandapgo tipmon tidoki yan do gak kisit da bedañ awildañ.

¹³ zGak da laion emari yokwi gat ae tunon amin emari tonj gat bamañ misinjtdisal.

¹⁴ Yawe da yan yosok,

“Amin nak do but dasi galak tan namañ unun yokwikon ban timikgeñ.

Amin nak dakon man do nandañ teban tonj unun panjutnokenj.

¹⁵ Nak do bisit aba bisitni nandañ yobenj.

Ae jigi noman tan yomni kan, nak unun gat egipneñ.

Nak da yokwikon ban timigek man madep yobenj.

¹⁶ Nak da yokwikon ban timigek egip egipni sanbeko dubagi anakwan tagisi nandañkan.”

Kap 92

Pinjkop anjksik kap

Kap on Sabat bisapmon Pinjkop gawak iminek yogogi.

92 Yawe, gak Pinjkop Wikwisi egisal. Ya yan yanek kap yanek mango anjksineñ kan unun tagisi.

² Wisa dagok morap gak da nin do but dasi galak tan nimisal unun do yan tenjenok aneñ kan unun tagisi.

Ae kalbi morap bisapmi bisapmi panpulu-ganeñ dima nipmañ dekdal unun do yan tenjenok aneñ kan unun tagisi.

³ Gita napmi 10 kabi dakon ae gita napmi morapmi tonj unun ban ti-daneñ kisik kisik anek unun dakon yan tenjenok aneñ kan unun tagisi.

⁴ Yawe, gak yo tagisi asal unun do nandañek butno tagisi asak.

Kisitgo da pi asak unun do nandañek kisik kisik kap yosot.

⁵ Yawe, gak pi tapmimi tonji asal.

Nandañ nandañgo unun ilarisi.

⁶⁻⁷ Amin yokwi jonj yombem tagi kwonj, ae yo morapmi timigek tagisi ekwanj.

Mani gak da wagilsi panupbal akdisal.

Amin nandañ nandañni mini ae nandañ kokwini tagi dima amin on yo morap do aripmi dima nandañ pisoni.

⁸ Mani Yawe gaga kila amin madep tok-tok teban egi wigisal.

⁹ Yanji nandañ, amin gak do uwal an gamañ, unun kimotdañ.

Yo yokwi an amin pabiñ yopbi birapmigi dukwan dukwan kikkañ.

¹⁰ Mani gak da tapmim madep namgul unun jonj bulmakau wili dakon tapmim yombem.

Gak da yo tagisi an namisal, do but galaksi nandisat.

¹¹ Dabilno da pindagapbo uwalno tasik tan mudawit.

Mirakno yopmañek uwalno yokwisi dakon kunam wiwik nandañim.

¹² Amin kilegi unun silbat da yan madepsi taganeñ bami tokdañ.

Sida kindap Lebanon miktimon tonj unun da tilak tagokdañ.

- ¹³ Amin kilegi unjun Yawe da yutnon kili kwaokbi.
 Pinƙopnin da yutnon egek madepsi tagoŋ.
¹⁴ Amin pelaŋ aŋek bami sigin tokdaŋ.
 Tagisi taŋek tami dima biripmiŋi maŋek kalikaligi sigin tokdaŋ.
¹⁵ Aŋek yaŋsi yaŋ teŋteŋokdaŋ, “Yawe unjun aŋpakni kilegi gin.
 Unjun tip madepnin egisak, ae yokwini kindi dimasi taŋ imisak.”

Kap 93

Pinƙop unjun kila amin madep egisak

- 93** Yawe unjun kila amin madep egisak.
 Kila amin madep dakon imal pasak.
 Asi, kila amin madep dakon imal pasak, ae tapmimni unjun madepsi.
 Miktim daman unjun wasaŋban tebaisi tosok, aripmi dima puweŋ kisak.
² Yawe, gak kila amin madep yityit tamogokon kalipsigwan kilisi yikgil.
 Yo morap dima noman taŋakwa gak kilisi egipgul.
³ Yawe, tap pakbi madep unjun da madepsi tamalikgaŋ.
 Aŋek wiwik madepsi yaŋek sulukwaŋ, ae ileŋikon tebaisi tidon.
⁴ Mani Yawe, gak dakon tapmimgo unjun pidaŋbisi.
 Tap pakbi madepsi tamalikgaŋ unjun dakon tapmim yapmaŋdak, ae ileŋikon tidon unjun dakon tapmim yo kisi yapmaŋdak.
⁵ Gak dakon gen tebango unjun toktogisi tokdaŋ.
 Yawe, gak dakon yut dagok dagogi mini telagisi tokdisak.

Kap 94

Pinƙop da amin yokwi morap pabiŋ yopmaŋek amin kilegi morap paŋpulugokdisak

- 94** Yawe, gak Pinƙop, gak da yokwi pakpak amin yokwi aŋ dakon kobogi yomisal.
 Do abisok butjapgo yoliŋaki tilimgo koni.
² Miktim daman dakon gen kokwin amin madep pidoki.
 Abisok abiŋek iyi do nandaba wigisak amin dakon aŋpak yokwini do kobogi yokwisi yobi.
³ Yawe, bisap niaŋ da amin yokwi da aŋpakni do kisik kisik ani?
⁴ Amin yokwi da iyi do nandaba wigakwa aŋpak yokwini aŋ unjun do pibit tidok aŋ.
⁵ Yawe, miŋat amin kabi gaga do manjigil, amin da pabiŋ yopmaŋek jigi madepsi yomaŋ.
⁶ Unjun da sakwabat gat, ae miŋat monjiyo meŋi datni yopmaŋ kimakgwit gat, ae amin kokup ŋwakŋwarikon da apgwit da miktimninon ekwaŋ, unjun dapba kimokgoŋ.
⁷ Aŋek yaŋ yoŋ, “Yawe da nin dima nindasak.
 Israel amin dakon Pinƙop yo nin da amaŋ unjun do nandaba kik dima asak.”
⁸ Nandak nandakji mini amin, mirak yopmaŋek butji pisoni!
 Ji ŋugigisi. Ni bisapmon nandaŋ kokwin tagisi amin dagoni?
⁹ Pinƙop da miraknin wasagit, do aripmi dima nandisak, ma?
 Ae dabilnin wasagit, do iyi aripmi dima siŋtosak, ma?
¹⁰ Miŋat amin kabi egi aŋ aŋ kwaŋ kobogi yokwi yomisak, do ji do kobogi yokwi aripmi dima damjak, ma?

Uñun miñat amin morap kisi dakon yoyiñdetni.

Uñun nandak nandakni mini, ma?

¹¹ ^aYawe da miñat amin morap kisi dakon nandak nandak kili nandañ mudagit.

Uñun nandisak, yo morap ak do nandañ, uñun bami tagisi dima noman tokdañ.

¹² Yawe, gak da amin kinda añmilip akdo tepmi imiñek nawa gengo iyin dekgi kañ, uñun amin kisik kisik tagi asak.

¹³ Jigi bisapmon gak da yik yawot imisal.

Yangin egakwan amin yokwi kimagek miktim kagagwan pikwañ.

¹⁴ Nido, Yawe da miñat amini aripmi dima yopmañ detjak.

Asisi, miñat amin kabi iyi do manjigit uñun manji aripmi dima yomjak.

¹⁵ Ae don añpak kilegikon da gen kokwin akdañ.

Añakwa amin kilegi da uñun yoldañ.

¹⁶ Namin da nak añpulugañek amin yokwi pabiñ yopjak?

Namin da nak añpulugañek amin gulusuñ añ uñun pabiñ yopjak?

¹⁷ Yawe da nak dima añpulugagit tam, bisap dubak dima kimakbi tamokon pakgim.

¹⁸ Nak yañ nandagim, “Kandapno sagalegi, do kili uñun mañ nitdisak.”

Mani dima. Yawe, nak do but dasi galak tañ namiñek abidañaki dima magim.

¹⁹ Butjik nandagim bisapmon, butno añteban añek añpulugañbi kisik kisik agim.

²⁰ Gak kila amin yokwi gat pi dima añ.

Uñun amin da miñat aminyo añpak yokwi tagi ani do gen teban yopmañgañ.

²¹ Uñun muwugek amin kilegi pañupbal ak do gen yañ pañteban añ.

Ae gulusuñ dima añ amin dapba kimotni do gen yañ yomañ.

²² Mani, Yawe dam madepno aripmi dima tuwili egisak.

Piñkopno da tagisi añkutosok.

²³ Uñun añpak yokwi awit dakon kobogi yomdisak.

Yokwini uñun nandañ yomisak, do dapban kimotdañ.

Asi, Yawe Piñkopnin da obisi pañtasik akdisak.

Kap 95

Piñkop añkisik kap

95 Apba kisik kisik kap Yawe do yono!

Piñkop tip madepnin yokwikon bañ pulugañ nipgut uñun do nandañek yañ tidañek kisik kisik kap yono.

² Uñun da kapmatjok kiñek ya yañ iyineñ.

Añek kisik kisik kap yañek mani añkisino.

³ Nido Yawe uñun Piñkop tapmimi toñsi egisak.

Uñun Kila Amin Madep tapmimi toñsi egek amin da piñkopnin yañ yoñ yo morap yapmañ mudosok.

⁴ Miktim galegi ae kabap miktim kisi uñun iyi dakon.

⁵ Miktim gat tap gat kisi iyi wasagit, do kisi bamot iyi dakon gin.

⁶ Ji apba ñwakberañ añek gawak imno.

Yawe uñun da nin wasañ nipgut.

⁷ ^{bc} Uñun Piñkopnin egisak.

Nin sipsip kabini, do nin dakon kila añek japnin nimisak.

Abisok geni nandañ imni.

^{8d}Yawe da yaŋ yosok, “Kalip babikji da miŋtim kibiri timon, Meriba ae Masa miŋtimon, but teban awit.

Ji yaŋ dima ani.

⁹Yo agim unun pindakgwit, mani nak ankwel do pi madepsi awit.

¹⁰Nak bilak 40 unun amin do butjap nandan yomgum.

Ajek yaŋ yagim, ‘Butdasi nak dima nolgaŋ.

Nak dakon gen dima guramikgaŋ.’

^{11e}Yaŋdo, nak japtaŋek yaŋ yoyigim, ‘Asi dayisat, ji nak dakon yik yawot kokupgwan dimasi pigini.’”

Kap 96

Piŋkop da miŋat amin kabinikon anpak tagisi asak

96 Yawe do kap kalugi kinda yaŋ imni.

Miktimi miktimi amin ekwaŋ, ji Yawe do kap yaŋ imni.

²Yawe do kap yaŋ imiŋek mani ankwisini. Gildari gildari amin yokwikon baŋ timik timik asak unun dakon geni yaŋ teŋteŋoni.

³Amin kisisi miktimi miktimi ekwaŋ tilimni gat ae yo masi masimisi asak unun do yaŋ teŋteŋaŋ yomni.

⁴Yawe unun wagil tagisisi, do ankwisiŋ kimorisi.

Unun kokup kidat morap yapmaŋdak, do si pasal imimisi.

⁵Miŋtim diwari dakon piŋkopni unun kokup kidat dakon wupmi gin.

Mani Yawe da kundu wasagit.

⁶Yawe unun kila amin madep egek man madepni taŋ imisak.

Tapmimni madep gat ae yo morapni kil-dani tagisi telagi yutnison taŋ imaŋ.

^{7f}Miŋat amin kabi morap, yaŋ simiŋ ajek Yawe dakon tilimni gat ae tapmim madepni gat do yoni.

⁸Yaŋ simiŋ ajek tilim madepni do nandanjek Yawe ankwisini.

Paretji timigek Telagi Yut Madepni da nagalgwan pigini.

⁹Unun telagisi ae tilimni ŋwakŋwarisi, do Yawe gawak imni.

Amin miktimi miktimi ekwaŋ, ji nim-nimigek pasal imni.

¹⁰Miktimi miktimi egi anjaŋ kwaŋ unun dakon amin yaŋ yoyini, “Yawe unun kila amin madep egisak.

Unun da miŋtim daman anteban aban wayiŋ dima asak.

Yawe da don gen kokwin pi kilegisi ajek amin dakon anpak kokwin akdisak.”

¹¹Kundu gat miŋtim gat, jil kisik kisik anjil.

Tap idap, gak wayiŋ madepsi ajek kisik kisik abi.

Ae yo morap tap kagagwan toŋ, jiyo kisi kisik kisik ani.

¹²Jap pi gat ae yo morap unjungwan toŋ, ji kisik kisik ani.

Unun bisapmon kindap morap koron toŋ unun kisik kisik kap yokdaŋ.

¹³Yawe da buron kisik kisik akdaŋ, nido Yawe abiŋ gen kokwin ajek miŋtim daman kisi dakon miŋat aminyo dakon anpak kokwin an yomdisak.

Anpak kilegikon da, ae gen bamikon da, miŋtimon miŋat amin morapyo gen kokwin anyomdisak.

Kap 97

Piŋkop unun kila amin madep mibiltogi

97 Yawe unun kila amin madep egisak. Miŋtim gak kisik kisik aki.

^d95:8 TP 17.1-7; IDT 20.2-13

^e95:11 IDT 14.20-23; GT 1.34-36; 12.9-10; Ibr 4.3-5 ^f96:7 Kap 29.1-2

Miktim tim tap binap toj ji but galak nandani.

²Gikwem gat ae pilin gat da angwasamal.

Anpak kilegikon da amin kila asak.

³Kindap da mibil tan iminek uwalni angwasinek ekwan unun sonban pasilgan.

⁴Unun da malni yopban miktim tenjenosok.

Miktim da kanek nimmimikdak.

⁵Yawe apban kanek kabap da pakbi dagon.

Unun miktim morap kisi dakon Amin Tagi egisak.

⁶Kundu da anpakni kilegi do yan tenjenok anjakwan minjat amin morapyo da tilimni kon.

⁷Amin kokup kidat gawak yominek panjisan unun mayak tok pan.

Kokup kidat, ji Yawe gawak imni.

⁸Saion kokup pap amin gat, ae Juda miktimon kokup pap tan anjan kwan unun dakon amin gat da unun nandanej, gen kokwin tagisi asal unun do but galak nandanej kisik kisik an.

⁹Nido Yawe gak Pinjop Wikwisi egek miktim morap kisi kila asal.

Gak pinjop njwakjwari morap kisi yapmanek mango wukwisi toso.

¹⁰Ji Yawe but dasi galak tan iman amin, ji anpak yokwi do nandaba injanisi asak.

Iyi dakon telagi amin kabini, yokwi an amin da kisiron ban timigek kilani asak.

¹¹Pinjop da amin kilegi tenjenan yoban kisik kisik pan.

¹²Amin kilegi, ji Yawe kisik kisik anjiminjek mani telagi do nandanej ya yan iyini.

Kap 98

Pinjop unun amin morap dakon kila amin madepni

98 Yawe da yo masi masimisi agit, do kap kalugi kinda yan imno.

Tapmimni madepsi ae anpakni telagi, do emaron teban tagit.

²Yawe emaron teban tagit unun dakon yan tenjenok agit.

Anpakni kilegi yoljban miktimi miktimi amin kisi da kawit.

³Israel amin do but dasi galak tanej dima yopman det do yan teban tok agit unun do sigin nandisak.

Pinjopnin da emaron teban tanej nin yokwikon ban pulugan nipgut, unun miktimi miktimi amin ekwan unun da kili kawit.

⁴Miktim amin morap, ji yan tidanej Yawe anjisinini.

Kisik kisik kap yanek anjisinini.

⁵Gita tidanej kap yanek Yawe anjisinini.

⁶Kwan gat ae kasisin gat pisonjek yan tidanej kisik kisik anek Yawe anjisinini.

Unun Kila Amin Madep egisak.

⁷Tap gat yo morap tapgan ton, ji yan tidoni.

Miktim gat amin miktimon ekwan, jiyo kisi yan tidoni.

⁸Pakbi madep ji kisi tidoni.

Kabap ji kisik kisik anek kap yoni.

⁹Ji kisisi Yawe da buron kisik kisik anek kap yoni, nido Yawe miktim amin morap gen kokwin an yom do abisak.

Gen kokwin kilegisi akdisak.

Kap 99

Piŋkop uŋun kila amin madep mibiltogi

99 ⁸Yawe uŋun kila amin madep egisak.

Miktimi miktimi amin ji pasal nim-nimikyo ani.

Kila amin madep tamonikon yigakwan aŋelo madep serabim da teri teri akgaŋ.

Aŋakwa miktim wudip asak.

²Saion kokup papmon uŋudon Yawe tapmim madepni taŋ imisak.

Ae uŋun da miŋat amin morap kisi dakon man yapmaŋek mani da wik-wisi asak.

³Amin kisi da mango madepsi ae masi masimi uŋun do yaŋ aŋkisini kimotnisi.

Gak telagisi.

⁴Kila amin madep tapmimi toŋ gak aŋpak kilegisi uŋun do galagisi nandisal.

Gak da Israel amin nin do aŋpak tagisi gat ae aŋpak kilegi gat nibi yolgamaŋ.

Gak da Israel miktimon gen kokwin kilegi gat ae aŋpak kilegi gat asal.

⁵Ji Yawe Piŋkopnin aŋkisini.

Uŋun telagi egisak, do burikon kiŋek gawak imni.

⁶Moses gat Aron gat Yawe dakon mukwa sogok amin egipgumal.

Ae Samuel yo kisi mani yaŋek gawak imgwit amin kabikon nani kinda.

Uŋun da Yawe do bisit aba bisitni nandaŋ yomgut.

⁷^hGikwem timi kinda dubagisi wigisak uŋudon egek gen tebani yomgut.

Yoban gen teban morap Piŋkop da yomgut uŋun guramikgwit.

⁸Yawe Piŋkopnin, gak da miŋat aminyogo dakon bisitni nandaŋ yomgul.

Gak da diwarini wiririk yomgul, mani gulusuŋni dakon kobogi do jigi yomgul.

⁹Yawe Piŋkopnin uŋun telagi, do mani awigek iyi da telagi kabapmon gawak imneŋ.

Kap 100

Piŋkop ya yaŋ iyik dakon kap.

100 Amin miktimi miktimi ekwaŋ ji kisik kisik aŋek yaŋ tidaŋek Yawe aŋkisini.

²Ji but galagon da Yawe gawak imni.

Kisik kisik kap yaŋek uŋun da kapmatjok kini.

³Yawe uŋun Piŋkop yaŋsi nandaŋ imni. Uŋun da iyi nin wasaŋ nipgut.

Nin uŋun dakon gin.

Nin uŋun dakon miŋat amin kabini, nin sipsip kabini iyi pawilakwan ekwamaŋ.

⁴Telagi yut madep da nagalgwan pikek ya yaŋ iyikek aŋkisineŋ.

Nin ya yaŋ iyikek mani yaŋ aŋenotneŋ.

⁵^hNido Yawe uŋun tagisi.

Dagok dagogi mini amin do but dasi galak taŋ yomisak.

Babikon da babikon geni aŋteban aŋek amin kabini paŋpulugaŋ aŋaŋ kikkisak teban.

Kap 101

Kila amin madep dakon yaŋ teban tok

Dewit dakon kap kinda.

101 Yawe, nak amin do but dasi galak taŋ yomisak, ae amin

dakon anpak kokwin kilegisi asal unun do kap yokeŋ.

Nak gak anksik do kap yokeŋ.

²Nak anpak kilegi baŋ gin yolgeŋ.

Yawe, ni bisapmon gak abiŋ nak anpulugoki?

Nak naga da yutnon anpak kilegi baŋ gin aberŋ.

³Nak yo iŋani kinda dimasi kokeŋ.

Piŋkop manji imaŋ amin dakon anpak do dima galak tosot.

Nak unun gat kalonji dima agipneŋ.

⁴Nak butnokon da yokwi di dima aberŋ.

Ae anpak dima agagi do nandak nandak dima aberŋ.

⁵Nak da amin do yaŋba yokwi tok aŋ amin obisi paŋupbal akdisat.

Iyi do nandaba wigisak amin gat dima egipneŋ.

⁶Nak amin Piŋkop yolgaŋ unun baŋ galak taŋ yobeŋ, ae unun gat gin nak da yutnon tagi egipneŋ.

Amin toktogisi anpak kilegi aŋ, unun amin daŋin oman amino egipni.

⁷Jamba but amin nak da yutnon dima egipni, ae top yoŋ amin nak gat dima egipneŋ.

⁸Gildari gildari amin yokwi miktimni-non ekwaŋ unun paŋupbal ak do pi aberŋ.

Nak da amin anpak yokwi aŋ amin wiririgapbo Yawe da kokup papmon saŋbeŋek dima egipni.

Kap 102

Amin kinda da jigi paŋek bisit asak

*Amin kinda jigi paŋek tapmimni
minisi anakwan Yawe
da anpulugosak do bisit agit.*

102 Yawe, bisitno nandaki. Nak gak da anpulugoki do yaŋ tidosot.

Nak dakon kunamno nandaŋ nabi.

²Jigi madepsi pakeŋ bisapmon dima gandakeŋ yaŋ do dima pasilgi.

Bisitno nandaki.

Gak do yaŋ tidokeŋ bisapmon tepmisi nandaŋek nak anpulugoki.

³Egip egipno unun mukwa da yaŋ bisap pisipmisok taŋek pasilgaŋ unun yombem.

Kindap madep da sosok unun da tilak giptimno tepmisi sosok.

⁴Amin da joŋ kibidaŋbi bamoŋ unudeŋ nak yokwisi egisat.

Do jap nok do dima galak tosot.

⁵Nak iyoŋ iyoŋ yosot, ae giptimno madep dima, nak kidari ginsi.

⁶Nak singiŋ da yaŋ miktim kibiri timon yokwisi egisat.

Ae kalbi dakon minam da kokup amin da aŋtasik abi do amin da aripmi dima egipmi timon ekwaŋ unun da arip egisat.

⁷Nak dipmin potpot tamokon pokdot, mani dabilno si siŋtaŋ egisak.

Bupmisi, nak minam kinda da yut kwenon yikdak unun da tilak nak naga gin egisat.

⁸Gildat kinda kaloŋ uwal da nak gen yokwi nayaŋ.

Tasik tokeŋ do yaŋek yaŋsul aŋ namaŋ.

⁹⁻¹⁰Gak nak do butjap madepsi nandisal, do abilak baŋgin nosot, ae dabil pakbino kapmon maŋba pakbi gat kisi nosot.

Nak sibat sibat baŋ yaŋ abidaŋ mabi timi kindakon kigim.

¹¹Pilindo gildat da pigisak unun da aripmon egip egipno bisap pisipmisok gin.

Nak joŋ da kibidoŋ unun yombem.

¹²Mani Yawe, gak kila amin madep toktogisi egisal.

Mango unun wukwisi, do miŋat aminyo don altokdaŋ unun da gak nandaŋ gamdaŋ.

¹³Abisok abiŋ Saion kokup pap do bupmi nandaŋ imiŋek anpulugoki.

Bupmi nandaŋ ibi dakon bisap kili no-
man tak.

Abisok bupmi bisap.

¹⁴ Saion kokup pap uŋun yokwi tak,
mani oman amingo da yut agak
tip morapni do but dasi galak taŋ
yomaŋ.

Abisok yokwi tak, mani kosit madepni
dakon kimbabaŋ pindagek uŋun da
but yokwi yomisak.

¹⁵⁻¹⁶ Piŋkop da Saion kokup pap
aeni wasaŋek tilimni miŋat amin
kabikon yolikdisak.

Aŋakwan miŋat amin kabi morap Yawe
do pasolni, ae miktim dakon kila
amin madep morap tilimni do pasal
imdaŋ.

¹⁷ Uŋun giptim dakon yo do wadaŋ
amin uŋun dakon bisitni nandaŋ
yomdisak.

Bisit aba saŋbeŋek manji dima
yomdisak.

¹⁸ Yo uŋun Yawe da asak uŋun papi-
akon mandano babi kabi don altoni
da Yawe da pi uŋun agit dakon gen
nandaŋek mani awigini.

¹⁹ Gen uŋun yaŋ mandaneŋ, “Yawe iyi
da telagi kokupmon kwen egek sin-
taŋban pigit.

Uŋun Kwen Kokup egek sinŋtaŋban mik-
timon pigit.

²⁰ Aŋek dam tebanon amin jigi paŋek ku-
nam tagakwa nandagit.

Ae dapba kimotni do yaŋbi amin uŋun
pulugaŋ yopban kiwit.”

²¹ Yaŋ agit do Saion miŋat aminyo da
Yawe dakon man yaŋ tenŋeŋoni.

Jerusalem miŋat aminyo da aŋkisini.

²² Uŋun bisapmon miŋat aminyo gat
ae kila amin madepni gat Yawe
gawak im do Jerusalem muwugek
yaŋ akdaŋ.

²³ Nak tagaŋ amin madep egapbo Yawe
da tapmimno anjupbal aŋek bisapno
aŋpisip agit.

²⁴ Do nak yaŋ iyigim, “Piŋkopno, toktok
teban egisal.

Nak amin pelaŋ dima at, do egip egipno
abisok dima gwayeki.

²⁵ On miktim dakon teban tokni kalip-
sigwan kili yipgul da tosok.

Ae kundukon yo morap toŋ uŋun gak
dakon kisit kilda.

²⁶ Kundu gat miktim gat tasik tokdamal.
Imal girani da pudaŋ kwaŋ, uŋun da
tilak yokwi tokdamal.

Amin da imal kulabik aŋ, uŋun da
tilagon gak da kulabik aŋaki
saŋbeŋek dima tokdamal.

Mani gak toktok teban egipdisal.

²⁷ Gak kulabik dima aŋek yaŋ gin
egipgul da egisal.

Gak dagok dagogi mini egi wigikdisal.

²⁸ Oman amingo nin dakon miŋat mon-
jiyo gak da buron egipdaŋ.

Ae uŋun dakon diwatni paŋpulugaŋaki
gak gat tagisi egipdaŋ.”

Kap 103

**Piŋkop da nin do but
dasi galak taŋ nimisak**

Dewit dakon kap kinda.

103 Yawe aŋkisikeŋ.
Nak butno naŋ yaŋ iyisat, gak
gwinimbil mani telagi aŋkisiki.

² Yawe aŋkisikeŋ.

Nak do yo morap tagisi asak uŋun do
dima iŋtoken.

³ Uŋun da diwarino kisisi wiririk
namisak.

Ae sotno kisisi paŋmilip aban kilek tosot.

⁴ Yawe da yokwikon baŋ pulugaŋban
dima kimokdot.

Ae but dasi galak taŋ namiŋek bupmi nandaŋ namisak.

⁵Yo tagisi do galak tosot uŋun arip-nokonsi namisak.

Yaŋ aŋakwan nak aeno amin kalugi da-gaŋek siŋgiŋ da yaŋ tapmimi toŋ agisat.

⁶Amin da pabiŋ yopmaŋakwa yokwi ekwaŋ amin Yawe da aŋpakni kilegikon da gen kokwin tagisi aŋ yomisak.

⁷Kalipsigwan yo morap ak do nandagit uŋun Moses naŋ iyigit.

Ae pi tapmimi toŋ agit uŋun Israel amin do yoliŋban pindakgwit.

⁸Yawekon bupmi ae nandaŋ yawotyoto sok.

Uŋun butjap tepmi dima nandisak, ae amin do but dasi madepsi galak taŋ yomisak.

⁹Bisapmi bisapmi yokwi amaŋ do gen dima yaŋ nimisak.

Ae butjapni bisap dagok dagogi mini dima taŋ aŋaŋ kisak.

¹⁰Diwarinin dakon kobogi yokwisi timiri mani dima nimisak.

Nin yokwi morapmisi amaŋ uŋun dakon kobogi do yo jigisi timiri mani dima nimisak.

¹¹Nido amin iyi do pasal imaŋ amin uŋun but dasi galak taŋ yomisak.

Butdasi galak taŋ yomyomni uŋun pi-daŋbisi, miktim yapmaŋek kwensi ason kundu tosok uŋun dakon tilak.

¹²Gildat wisagon da si pigisak tet uŋun dubagisi.

Uŋun da tilak Piŋkop da diwarinin wiririkban dubagisikon toŋ.

¹³Dat da miŋat monjiyoni do bupmi nandaŋ yomaŋ uŋun da tilak Yawe da amin iyi do pasal imaŋ amin do yaŋsi nandaŋ yomisak.

¹⁴Nido tapmimnin madep dima, nin miktim gin yaŋ nandaŋ nimisak.

¹⁵Amin nin joŋ yombem egip egipnin pisipmisok.

Nin joŋ dakon jareŋi yombem da bisap pisipmisok egek kibidomaŋ.

¹⁶Mirim da jareŋ paŋwayiŋ aba maŋakwa amin da jareŋ saŋbeŋek dima pindakgaŋ.

¹⁷Mani Yawe da toktok teban miŋat aminyo pasal imiŋek ekwaŋ uŋun do but dasi galak taŋ yomisak.

Ae babak don altoni uŋun do aŋpak kilegisi aŋ yomdisak.

¹⁸Yawe da saŋbek saŋbek agit uŋun yolek geni guramikgaŋ amin do yo tagisi aŋ yomdisak.

¹⁹Yawe Kwen Kokupmon kila amin madep yigek yo morap kila asak.

²⁰Aŋelo tapmimi madepsi kabi, ji Yawe dakon geni do mirak pakyaŋsi yopmaŋek guramik kimokgoŋ kabi, ji Yawe aŋkisini.

²¹Ji Yawe dakon pi amin Kwen Kokup egek galaktokni yolek omani aŋ, ji Yawe aŋkisini.

²²Yo morap Yawe da wasagit da kilani asak uŋun dukwan dukwan taŋ aŋaŋ kwaŋ, ji Yawe aŋkisini.

Nak Yawe aŋkisiken.

Kap 104

Piŋkop yo morap wasagit, do mani awigino

104 Nak Yawe aŋkisiken.
Yawe Piŋkopno, gak wukwisi.
Gak kila amin madep mibiltogi ae man madepgo toŋ.

²Amin da imal baŋ giptimni wamaŋgaŋ uŋudeŋ, gak gaga naŋ tenŋeŋi naŋ wamaŋdal.

Amin da imal yut ilikba pikwaŋ uŋudeŋ, gak da kundu gat ae gik morap gat yopmaŋdal.

³ Añek yutgo kwen ason pakbi kwenon asal.

Gikwem da os da amin ilik pawilgañ tamo timgo dagañakwan mirim da gak añañ kisak.

⁴ Gak da mirim yabekbi uñun da gengo añañ kisak.

Ae gak da abi mal da oman amingo dagoñ.

⁵ Gak da miktim on yipgul da tamonikon wagil tebai toso,

ae aripmi dima duwalik kisak.

⁶ Gak da tap idap yipbi imal da yañ miktim wutjigit.

Añaki pakbi da kabap morap kisi wutjigit.

⁷ Mani don tap idap tebai iyinbi duwalik kigit.

Tap idap gak da tebai yañbi nandañek timtim yañek kigit.

⁸ Tap idap kabap morap yipmañ degek miktim kuldugi timon pigigit.

Gak da tap idap uñudon tosak do yagil da abisok uñudon toso.

⁹ Gak da tilak kili yipgul, do tap idap tilak uñun dima iratjak.

Tap idap miktim morap aeni dima wutjisak.

¹⁰ Kabap da galegikon miktingwan pakbi dabil pañnoman añaki pakbi pagek kuldugi timon pukwañ.

¹¹ Joñ bit kilapyo pakbi uñun bañ noñ, ae joñ donki kisi uñun pakbi noñ, añek tekni pañyawot añ.

¹² Pakbi ileñon kindap toñ, minam uñudon yutni añek kindap kilinon yigek gen yoñ.

¹³ Gak kokupgokon kwen egek sikak yipbi kabap morapmon moñ.

Pi asal dakon bami da on miktimon tugosok.

¹⁴ Gak da bulmakau da noni do joñ yopbi kwoñ.

Ae yo mibili mibili abi kwanakwa nin jap uñudon pamañ.

¹⁵ Nin wain nok do wain sop pamañ, añek but galaksi nandamañ.

Ae tomno dabilnin sono gulgwa ani yañ do olip dakon nelagi pamañ.

Ae jap da giptimnin pañteban ani do pigaga jap pamañ.

¹⁶ Sikak mañakwa Lebanon dakon kindap dakon geli da pakbi morapmi ilikgañ.

Yawe dakon sida kindap uñun kalipsigwan iyi kwaokgit.

¹⁷ Uñun sida kindapmon minam da yutni añ.

Ae bilak minam uñun kwat kwenon yutni uñudon añ.

¹⁸ Joñ meme kabap madepsikon akwañ. Añakwa misan kabap dakon tip madep da pañyongam añañekwa ekwañ.

¹⁹ Gak da kanek wasagil da uñun da bilak dakon kanek morap dakon tilakni asak.

Ae gildat dabil ni bisapmon pigisak uñun gildat da iyi nandisak.

²⁰ Gak da pilin tuk abi noman tañakwan koron joñ bit kilapyo akwañ.

²¹ Laion kilap wisinjek madepsi yañ tidoñ.

Piñkop gak da kilap wisañ uñun yomisal.

²² Gildat wisak bisapmon tamonigwan si pañki pokgoñ.

²³ Añakwa amin pidañ kin pini añañekwa wigi gildat pigisak.

²⁴ Yawe, gak da yo morapmi wasagil.

Gak nandañ kokwin añek yo morap uñun wasagil.

Gak da yo morap wayin añek ekwañ wasagil uñun on miktimon tugañbisi.

²⁵ Tap idap uñun madepsi.

Tap kilap madep ae monin monin morapmisi gat ae yo diwari gat kisi uñungwan ekwañ.

Nin da aripmi dima manjitneŋ.

^{26 m}Tap kwenon tap wakga kiŋ ap aŋakwa tap kilap madepsi wasagil uŋun tap pidaŋek kisik kisik aŋek wigi mok aŋ.

²⁷Uŋun kisisi jap do aŋ bisapmon gak da upmoksi do jomjom aŋ.

²⁸Gak da jap yomiŋaki noŋ.

Gak da upmagaki buri tugon.

²⁹Mani manji yomiŋaki si pasolgoŋ.

Ae mirim gwayesal bisapmon kimagek miktim dagon.

³⁰Gak da egip egip dakon mirim yobi egip egip kalugi abidoŋ.

Yo morap paŋkaluk aŋaki miktimon kalugisi toŋ.

³¹Yawe dakon tilimni dagok dagogi mini taŋ aŋaŋ kisak dosi nandisat.

Aŋakwan yo morap wasagit do kisik kisik asak.

³²Uŋun miktimon siŋtaŋban miktim wudip asak.

Kisitni kabapmon yopban mukwa pidon.

³³Nak si egipbeŋ bisapmon Yawe do kap yokeŋ.

Nak miktimon egi aŋaŋ kikdisat uŋun da aripmon Piŋkopno sigin yaŋ aŋkisikeŋ.

³⁴Nak Yawe do kisik kisik asat.

Do uŋun da nandak nandakno do galak tosak dosi nandisat.

³⁵Yawe, yokwi aŋ miŋat aminyo paŋup-bal aki.

Nak amin yokwi wagil pasilni do nandisat.

Nak Yawe aŋkisikeŋ.

Yawe aŋkisini!

Kap 105

Piŋkop gat miŋat amin kabiyoni gat dakon kap

105 Yawe bisit iyineŋ ya yaŋ iyino.

Pi madep madep agit uŋun dakon geni yoyino miktimi miktimi amin da nandani.

²Kap yaŋek mani aŋkisikeŋ wasok tapmimi toŋsi morapmi agit uŋun do yaŋ teŋteŋono.

³Mani telagi aŋkisineŋ.

Amin morap Yawe gwak im do uŋun da kapmatjok kwaŋ uŋun kisik kisik madep ani.

⁴Bisapmi bisapmi Yawe da kapmatjok kiŋek paŋpuluganeŋ tapmim nimjak do sigin iyineŋ.

⁵⁻⁶Ji Yawe dakon oman amini Abraham dakon babini kabi, ji Jekop da kabikon nani, Yawe da iyi do manjikbi kabi, Yawe da pi tapmimi toŋ ae yo masi masimi agit uŋun do aesi nandani.

Ae amin yokwi do kobogi yokwi yomgut uŋun do nandani.

⁷Yawe uŋun Piŋkopnin.

Uŋun da miktimi miktimi miŋat amin morap kilani asak.

⁸Yawe da saŋbek saŋbekni nin gat toktogisi agit.

Dagok dagogi mini saŋbek saŋbekni do nandaŋ egisak.

^{9 n}Yawe da Abraham gat saŋbek saŋbek uŋun agit.

Uŋun saŋbek saŋbek agit uŋun dima kiriŋit do Aisak naŋ yaŋ teban tok aŋ imgut.

^{10 o}Ae Jekop, Israel amin dakon babi, saŋbek saŋbek uŋun toktogisi tosak do Yawe da iyigit.

^m104:26 Jop 41.1; Kap 74.14; Ais 27.1

^o105:10 WW 28.13

ⁿ105:9 WW 12.7; 17.8; 26.3

¹¹ Uñun da yañ yagit, “Nak da Kenan miktım gak do gabeñ.

Miktım uñun babigoni do tosak.”

¹² Kalip Israel amin kalonısok, ae apbi amin yombem da egipgwit.

Asi, Kenan miktım egipgwit, mani iyi dakon miktım uñun mini.

¹³ Uñun amin ñwakñwari da miktım agi agi awit.

¹⁴ ^pMani, Yawe da yum pindagakwan amin di da dima pabiñ yopgwit.

Panpulugañek kila amin madep yokwi anyom do nandawit madep tebai yoyigit.

¹⁵ Kila amin madep uñun yañ yoyigit, “Miñat aminyo uñun nak dakon pi ani do manjigim, do anpak yokwi dima anyomni.

Nak dakon kombi amino do yokwi dima anyomni.”

¹⁶ ^qYawe da aban Kenan miktım jap do madepsi awit.

Añek japni panpasil agit.

¹⁷ ^rMani Josep yabekban uñun da mibil tañek uñun da kalip pañki Isip miktım egipgut.

Peni padik padikyo da moneñ timit do nandañek amin dakon oman monjini egipjak do amin do yomgwit.

¹⁸ ^sAin nap bañ kandapnikon panñteban aba kandapmi pilin tagit.

Ae ain gironjikbi madep kinda tegikon anñteban awit.

¹⁹ Yañ egakwan wigi yo uñun altoni do kalip yañkwok agit uñun bami no-man tagit.

Yawe dakon gen da Josep dakon gen uñun bamisi yañ yoligit.

²⁰ ^tKili Isip amin dakon kila amin madep da amin kinda yabekban kiñ Josep dam tebanon nañ pulugagit.

Amin ñwakñwari Kabi dakon kila amin uñun da Josep pulugañ yipban kigit.

²¹ ^uAñek yipban yut madepni gat ae yo morapni kila asak do man madep imgut.

²² Kila amin madep dakon yo morapni kila anñ uñun dakon mibiltok amin morapni kila agit.

Ae kila amin madep nandak nandak imañ amin kabi uñun yoyiñdetjak dakon tapmim kisi tañ imgut.

²³ ^vDon Jekop pañki Isip egipgut.

²⁴ ^wAe don Yawe da miñat amin kabini panpulugañban gwakni morapmi awit.

Ae panpulugañban tapmimni da uwalni dakon tapmim yapgut.

²⁵ Yawe da Isip amin dakon butni panñtobilban miñat amin kabini do uwal anñ yomgwit.

Añek Yawe dakon oman amini do yokwi anñ yom do kosit wusik awit.

²⁶ ^xMani don, Yawe da oman amini Moses gat Aron gat manñjinek yabekban Isip kigimal.

²⁷ Kiñ altañek Yawe dakon wasok tapmimi toñ Isip miktım agimal.

²⁸ ^yYawe da pilin tuk yipban pilin tuk da miktım wutjigit, mani

Isip da geni abiñ yipgwit.

²⁹ ^zPakbi kulabik aban yawi dagañek tap kilap kisi morap dapban kimak mudawit.

³⁰ ^aMengak morapmisi ireñ tañek miktımni kisi tugawit, ae kila amin madep iyi dakon yut tamoyo kisi tugawit.

^p105:14 WW 20.3-7   ^q105:16 WW 41.53-57   ^r105:17 WW 37.28; 45.5

^s105:18 WW 39.20–40.23   ^t105:20 WW 41.14   ^u105:21 WW 41.39-41

^v105:23 WW 46.6; 47.11   ^w105:24 TP 1.7-14   ^x105:26 TP 3.1–4.17

^y105:28 TP 10.21-23   ^z105:29 TP 7.17-21   ^a105:30 TP 8.1-6

31^bYawe da yanakwan bigal gat ae gugim gugim kisi morapmisi iren tajeke Isip miktim kisi tugawit.

32^cAe sikak kulabik ajeke ais gat ae mal gat ban yopban piwit.

33 Wain napni gat ae pik kindapni gat panupbal ajeke kindap diwari dapban sulugi timi morapmi awit.

34^dGen yanakwan pilak pilak noman tawit.
Tilakni unun morapmisi, amin da aripmi dima manjiri.

35 Pilak pilak da yo tami toj morap nawit.
Ajeke Isip amin da jap kwaokgwit dakon bami kisi nawit.

36^eAe Isip amin morapmon amin yuri kindakon monji mibiltogi Pinokop da dapban kimak kimak awit.

37^fMani don, Israel amin timik panjinakwan Isip yipman dekgwit.
Silva ae gol kisi timigek kiwit.
Israel amin morap kisi tagisi egipgwit, kinda sot dima agit.

38 Isip amin Israel do madepsi pasalgwit, do kin mudanakwa but galak nandawit.

39^gYawe da gikwem timi kinda yipban kwen tajeke unun da minat amini panyongam agit.
Ae kalbi kindap madep kinda yipban unun da tenjenji yomgut.

40^hJap do iyinba minam yopban apba nawit.
Ae Kwen Kokup dakon bret yoban nanek tugawit.

41ⁱTip madep kinda witdal kinakwan pakbi kinda tagal kinjek miktim kibiri timon pakbi madep kinda pak kigit.

42 Yo morap yan agit, nido kalip Abraham oman amini do yan teban tok agit unun do sigin nandagit.

43 Do ajeke minat amini timik panjkigit.
Anakwan minat amin kabi iyi do kili manjigit unun kap yanek kisik kisik ajeke kiwit.

44^jKinakwa Amin Ijwakwari Kabi dakon miktim unun do yomgut.
Ae yum pindagakwan unun dakon pi timikgwit.

45 Israel amin da gen morapni gat ae gen teban morapni guramik kimotni do yan agit.
Yawe dakon man awigini!

Kap 106

Pinokop da minat amin kabini do anpak tagisi asak

106^kYawe dakon man awigini.
Yawe anpakni unun tagisisi, do ya yan iyinensi.
Dagok dagogi mini nin do but dasi galak tan nimisak.

²Yo madep agit do namin da unun dakon geni tagi yan tenjenosak?
Ae anpak tagisi morap agit unun da aripmon namin da mani tagi awigisak?

³Amin do gen kokwin kilegisi an yominjek bisapmi bisapmi anpak kilegisi an amin unun kisik kisik tagi ani.

⁴Yawe, minat amin kabigo panpulu-ganjek yokwikon ban timikgi bisapmon, nakyo kisi abidoki.

⁵Nak minat amin kabigo pindagapbo tagisi yigek yo tagisi timitni do nandisat.

^b105:31 TP 8.16-17,20-24   ^c105:32 TP 9.22-25   ^d105:34 TP 10.12-15

^e105:36 TP 12.29   ^f105:37 TP 12.33-36   ^g105:39 TP 13.21-22

^h105:40 TP 16.2-15   ⁱ105:41 TP 17.1-7; IDT 20.2-13

^j105:44 Jos 11.16-23   ^k106:1 1KAG 16.34; 2KAG 5.13; 7.3; Esr 3.11; Kap 100.5; 107.1; 118.1; 136.1; Jer 33.11

Ae amin kabigo da kisik kisik anjakwa nak unun do kisik kisik abeŋ.

Ajek nin gak dakon amin kabigo ekwamaŋ do mango anjksineŋ dosi nandisat.

⁶Kalip babiknin da awit, unudeŋ nin yokwi agimaŋ.

Nin anpak yokwi mibili mibili agimaŋ.

⁷Isip miktimon babiknin gak da wasok tapmimi toŋ agil unun do pakyaŋsi dima nandawit.

Gak da bisap morapmi anpak tagisi an yomgul, mani unun do si inŋawit.

Ajek Tap Gamikon kiŋ altawit bisapmon gak kwen wigik an gamgwit.

⁸Mani Yawe da tapmim madepni yolik do nandagit, ae man bini dima mosak do yokwikon baŋ timigakwan dima yokwi tawit.

⁹mTap Gami tebai iyinban miktim kibiri tim dagagit, do amin da miktim kibiri timon kwaŋ unun da tilak miŋat aminyo mibiltan yomiŋek tap idap pudaneŋ paŋpaŋ kiŋit.

¹⁰Amin uwal an yomgwit amin da kisiron baŋ timigakwan dima paŋupbal awit.

¹¹Mani pakbi da uwal wutjiba kimak mudawit, kinda dima egipgut.

¹²nYawe da yaŋ anjakwan miŋat aminyoni da yaŋ teban tok morap an yomgut unun do nandan gadawit.

Ajek kap yanek anjksiwit.

¹³Mani Yawe da yo agit unun do tepmisi inŋawit.

Ajek mibiltok Piŋkop da si yoyinjakwan yo ak do dima nandawit.

Iyi da nandak nandagon da yo awit.

¹⁴oMiktim kibirikon egek burikon da jap dogin madepsi nandaneŋ Piŋkop anjkilikgwit.

¹⁵Piŋkop yo nido iyiwit unun yomgut, mani sot madep kinda kisi yipban sot awit.

¹⁶pMiktim kibiri timon egek di da Moses gat Aron Yawe dakon mukwa sogok amini telagi gat do nandaba yokwi tok an yomgwit.

Ajek Piŋkop da nin do tapmim yanŋin nimisak tam tagi yaŋ nandawit.

¹⁷Anjakwa miktimon gapma madep kinda pisaŋ pigakwan Datan gat ae Abiram gat amin kabini gat kisi unun gapmagwan pigakwa miktim da abin sopmanjakwan pasilgwit.

¹⁸Anjakwa kindap da piŋek unun amin bamot yolgwit amin soŋban mini awit.

¹⁹qOrep Kabapmon unudon egek gol baŋ bulmakau wup kinda wasaneŋ unun Piŋkopnin yaŋ yanek gawak imgwit.

²⁰Bulmakau joŋ nosok dakon wupmi kinda gawak imgwit.

Unun anpak anek Piŋkopni tilimi toŋsi abin yipgwit.

²¹Piŋkop da Isip miktimon pi tapmimi toŋsi anek Isip da kisiron baŋ timikgit, mani Israel amin da si inŋan imgwit.

²²Piŋkop da wasok tapmimi toŋ Isip miktimon agit, ae yo nwanjwarisi Tap Gamikon aban miŋat aminyo madepsi wiripdagwit.

²³Piŋkop da miŋat amini dapban kimotni do yagit.

Mani pi amini unun manjigit unun Moses, unun da Piŋkop da dabilon agek Israel amin paŋpuluganeŋ Piŋkop dakon butjap dakon kosit sopmanjakwan Piŋkop da dima paŋupbal agit.

²⁴rUnun Piŋkop da paŋpulugosak do yaŋ teban tok agit unun do dima nandan

- gadawit, do miktim tagisi abidok do dima galak tawit.
- ²⁵Imal yut kabepnigwan egi egi anek Yawe do yanba yokwi tok anek geni dima guramigwit.
- ²⁶Yan awit, do Pinjkop da gen tebaisi yominek miktim kibiri timon kimotni do yagit.
- ²⁷^sAnek babikni yolban panji Amin Ijawakjwari Kabi da binapmon egek miktim njwakjwarikon egipni do yagit.
- ²⁸^tDon Peor miktimon kokup kidat Bal gawak iminek kokup kidat egip egipmi mini unun do paret abi unun nawit.
- ²⁹Anpak unun aba Yawe butjap nandanejek sot madep yokwisi kinda yomgut.
- ³⁰Mani Pinias da pidan agek binap amini egi yominekwan sot madep unun pasigit.
- ³¹Pinias da yo unun agit unun do anpak kilegisi kinda asak yan nandan imgwit da wun abisok ekwamanon kisi yan gin nandaman.
- ³²^uIsrael amin Meriba pakbikon yokwi aba Pinjkop butjap nandan yomgut, do unun anpakni do anek Moses jigi madep pagit.
- ³³Moses buri yokwi tanban dima yogogi gen yagit.
- ³⁴^vYawe da yoyigit unuden, Amin Ijawakjwari Kabi dima dapba kimakgwit.
- ³⁵Israel amin Pinjkop dima nandan iman kabikon minjat eyo anek unun dakon anpak yokwini yolek awit.
- ³⁶Yan anek kokup kidatni gawak yominek anpak yokwisi anek egipgwit.
- ³⁷^wUnun da monji gwayoni dapman kokup kidat do paret awit.
- ³⁸^xIyi dakon monji gwayoni ban dapgwit.
- Monji gwayoni gulusun dima awit, mani dapman paretni do Kenan amin dakon kokup kidat do imgwit.
- Anakwa yawini da miktim anjupbal aban Pinjkop da dabilon inani agit.
- ³⁹Anpak unun anek iyi ban panjupbal aba Pinjkop da dabilon inani awit, anek minjat kinda da eni yipmanjek yumabi asak unun da tilak Pinjkop manji imgwit.
- ⁴⁰^yYan awit do Yawe minjat amin kabini do japmi nandanejek nandaban injanisi agit.
- ⁴¹Ae yopman degek yum pindagakwan Amin Ijawakjwari Kabi da kisiron kiwit.
- Anakwan uwalni dakon pinji egek geni guramigwit.
- ⁴²Uwal da jigi morapmi yominekwan unun dakon tapmim da yongamgan egipgwit.
- ⁴³Bisap morapmi Yawe da minjat amini panpulugagit, mani iyi dakon galaktok yolek kwen wigik anek yokwi morapmisi awit, do yokwisi egipgwit.
- ⁴⁴Mani bisit awit bisapmon bisitni nandan yomgut.
- Anek yokwisi egipgwit do bupmi nandan yomgut.
- ⁴⁵Bupmisi nandan yominek sanjek sanjek agit unun do ae nandagit.
- Ae amin kabini do but dasi galak tan yomgut, do nandak nandakni ae kulabik agit.
- ⁴⁶Anek uwal Israel amin dam tebanon yopgwit amin dakon buri panjupbal Israel amin do bupmi nandawit.

⁴⁷Yawe Piŋkopnin, yokwikon baŋ timikgi.

Nin Amin Ijwakjwari Kabi da binapmon ekwaman, mani aego paŋmuwugek miktimninon paŋki nipbi.

Yaŋ aŋaki mango telagi do nandaŋek ya yaŋ gayineŋ, ae kisik kisik aŋek gak aŋkisineŋ.

⁴⁸Yawe aŋkisineŋ.

Uŋun Israel amin nin dakon Piŋkop abisok ae don egi aŋaŋ kineŋ kisi dakon.

Amin morap kisi da yoni, “Uŋun asi!”
Yawe aŋkisini!

PAPIA 5

(Kap 107–150)

Kap 107

Piŋkop aŋpakni tagisi uŋun do kisik kisik aneŋ

107 ^aYawe aŋpakni uŋun tagisisi, do ya yaŋ iyinisi.

Dagok dagogi mini nin do but dasi galak taŋ nimisak.

²Miŋat amin morapyo, Yawe da nin uwal da kisiron baŋ pulugaŋ nipgut, do yaŋsi yaŋek mani aŋkisini.

³Uŋun da ji miktim dubagikon egakwa timik paŋopgut.

Gildat wisak tet da, ae pigisak tet da, ae not tet da, ae saut tet da ji timik paŋopgut.

⁴Diwari miktim kibiri timon agipgwit.

Kokup pap kinda aŋalon aŋek uŋudon paŋki egipni dakon kosit kinda dima kawit.

⁵Jap ae pakbiyo do obisi aŋek pali kimakgwit.

⁶Yokwi yaŋsi egek, Yawe do yaŋ tidanba yokwikon baŋ pulugaŋ yopgut.

⁷Aŋek timik kosit kilegi naŋ paŋpaŋ kokup pap kindakon kiŋ altaŋek uŋudon egipgwit.

⁸Yawe da toktogisi but dasi galak taŋ yomisak ae amin kabini tagisi paŋpulugosok, do ya yaŋsi iyini.

⁹Nido miŋat aminyo pakbi do tegi kibidoŋ uŋun pakbi yoban naŋek ya-wokgoŋ, ae jap do aŋ amin jap morapmi yoban naŋek tugon.

¹⁰Diwari dam teban yutnon pilin tukgwan egipgwit.

Amin da nap teban baŋ paŋteban aŋek jigi yomgwit.

¹¹Nido, Piŋkop Wukwisi kwen wigik aŋ imiŋek geni abiŋ yipgwit.

¹²Yaŋ aba Piŋkop da pi madepsi yoban jigisi nandawit.

Aŋek miktimon maŋ pagakwa paŋpulgoni dakon amin mini.

¹³Yaŋ egek Yawe do yaŋ tidanba paŋpulugaŋek jigini uŋun wiririkban pasilgwit.

¹⁴Yawe da pilin tukgwan baŋ timik paŋabiŋek dam teban dakon nap tebani paŋdagagit.

¹⁵Yawe da toktogisi but dasi galak taŋ yomisak ae amin kabini tagisi paŋpulugosok, do ya yaŋsi iyini.

¹⁶Nido, yoma ain kinda mani bras uŋun baŋ dapmaŋ paŋteban abi uŋun tuwildak, ae dam teban yut dakon dam dakon ain oba paŋjokgal jokgal asak.

¹⁷Diwari kwen wigik aŋek nandaŋ kokwini tagi dima amin dagawit.

Gulusuŋ morapmi awit, do jigi tepmiyo madepsi pawit.

¹⁸Jap nok do dima nandawit, do palisok kimakgwit.

^z106:47 1KAG 16.35-36

^a107:1 1KAG 16.34; 2KAG 5.13; 7.3; Esr 3.11; Kap 100.5; 106.1; 118.1; 136.1; Jer 33.11

- 19 Yokwi yaŋ egek Yawe do yaŋ tidanba jigini unun wiririkban pasilgwit.
- 20 Iyi yaŋek giptimni paŋmilip aban ki-makbi tamogwan dima pigiwit.
- 21 Yawe da toktogisi but dasi galak taŋ yomisak ae amin kabini tagisi paŋpulugosok, do ya yaŋsi iyini.
- 22 Ya yaŋ iyik do paret anisi.
Ae kap yaŋek kisik kisik aŋek yo tagisi agit unun do miŋat aminyokon yaŋ tenŋerŋonisi.
- 23 Diwari tap binap tap wakgakon pi awit.
Tap madepmon agek moner ilit pi awit.
- 24 Yawe da wasok agit unun pindakgwit.
Tap ilarisikon wasok tapmimi toŋ agit unun pindakgwit.
- 25 Yawe da yaŋban mirim madep aŋakwan tap pakbi da madepsi tamalikgwit.
- 26 Aŋakwan tap wakga kwen aŋenakban wigigit, ae yipban yawok mibilikon pigigit.
Yaŋ aŋakwan pasildamaŋ yaŋ nandaneŋ but pasol madepsi awit.
- 27 Pakbi teban morapmi naŋek obigi abigi aŋ unun da tilak tap wakgakon agipgwit.
Ae tap wakga awil do aŋtidok awit.
- 28 Yokwisi agek Yawe do yaŋ tidanba paŋpulugaŋban jigini pasil yomgwit.
- 29 Mirim madep anyawot aban tap pakbi tamalikgit unun yawori tagit.
- 30 Tap pakbi kaŋba yaworisi taŋakwan but kwaktok nandawit.
Yaŋ nandaneŋ Yawe da dukwan kik do nandawit unun tamo tagisikon paŋki yopban akgwit.
- 31 Yawe da toktogisi but dasi galak taŋ yomisak ae amin kabini tagisi paŋpulugosok, do ya yaŋsi iyini.
- 32 Piŋkop dakon miŋat amin kabi gat muwugek mani aŋkisinisi, ae kila amin muwut muwuron mani aŋkisinisi.
- 33 Yawe da yaŋban pakbi madep kibi-don, ae pakbi dabil dugon.
- 34 Unun da yaŋban miktim pakbini toŋ unun da kulabik aban yosok kinda unudon dima kwosok.
Unun miktim amin da aŋpak yokwi awit, do Yawe da jigi yaŋ yomisak.
- 35 Yawe da yaŋban miktim kibirikon pakbi noman toŋ, ae miktim pakbini minikon pakbi dabil morapmi noman taŋek pokgon.
- 36 Aŋakwa jap do aŋ amin paŋabiŋ yopban unudon kokup pap kinda aŋek yikgaŋ.
- 37 Yigek jap pi ae wain pi aŋek bami ireŋsi paŋ.
- 38 Yawe da paŋgisam aban miŋat monjiyoni morapmi ireŋ toŋ, ae bul-makauniyo kisi yaŋ gin ireŋ toŋ.
- 39 Mani don uwalni da pabiŋ yopba kaloŋisok daŋin egek bupmi nandaneŋ yokwisi ekwaŋ.
- 40 Yawe da kila amini pabiŋ yopban miktim kibiri ae kosit minikon isal yumgin akwaŋ.
- 41 Mani wadak wadak aŋ amin paŋpulu-gaŋban miŋat monjiyoni unun sip-sip da yaŋ ireŋ toŋ.
- 42 Amin kilegi da Yawe dakon aŋpakni kaŋek but kwaktok nandaneŋ.
Mani yokwi pakpak amin unun gen ka-gani sopmaŋek gen dima yon.
- 43 Nandaneŋ kokwinji tagisi amin, ji unun yo morap do pakyaŋsi nandaneŋ egipni.
Yawe da bisapmi bisapmi amin do but dasi galak taŋ yomisak unun do nandani.

Kap 108

Piņkop da miņat amini paņpulugosak do amin kinda da bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap on Piņkop gawak imim dakon kap.

108 Piņkop, butnokon da gak do tebai nandaņ gadasat.

Asi, nak wagil gakdosi nandaņ gadasat.

Nak mango awigik do kap yokdisat.

²Nak pidaņek dipmin yopbo kiņakwan gita gat kulele gat tidokeņ.

Wisa wisa do uņun baņ tidokeņ.

³Yawe, nak Amin Ijwakiņwari Kabi da binapmon ya yaņ gayikeņ.

Nak miņat amin morap kabikon kiņek mango awigikdisat.

⁴Gak da nin do but dasi madepsi galak taņ nimisal.

Nin da uņun dakon tilak yipneņ kaņ, kundu da ariņmon wigikdisak.

Gak toktogisi gengo yolek nin paņpulu- gaņek dima nipmaņ dekdal.

Nin da uņun dakon tilak yipneņ kaņ, gik- wem da ariņmon wigikdisak.

⁵Piņkop, nak miņat aminyo da mango madepsi awigini do nandisat.

Tilimgo yipbi noman taņakwan miņat aminyo miktim morap kisikon ek- waņ uņun da koni.

⁶Gak da nin but dasi galak taņ nimisal, do bisitno nandaki.

Aņek tapmim madepgokon da nin yokwikon baņ timigaki nin tagisi egipneņ.

⁷Piņkop telagi yutnikon egek yaņ yosok, “Nak emaron kili teban tat, do nak kisik kisik aņek miņat amino do Sekem miktim kokwinitdisat, ae Sukot miktim dakon kuldukgibaņ kokwinik yomdisat.

⁸Gileat miktim gat Manase miktim gat uņun nak dakon.

Epraim miktim uņun nak dakon busuņ kutnokno.

Aņakwa Juda miktim uņun kila amin madep kaliņ kiriņno.

⁹Moap miktim uņun pakbi sogok idapno.

Ae Idom miktim uņun kandap gwil yopyop tamono.

Pilistia amin emaron pabiņ yopmaņek kisik kisik aņek yaņ tidokdisat.”

¹⁰Piņkop, namin da nak aņaņ kokup pap dam tebani toņon tagi aņkisak?

Ae namin da nak Idom miktimon emat ak do tagi aņkisak?

¹¹Piņkop, gak da nin manji kili nimgul, ma?

Nin dakon emat amin dima paņpulugok do nandisat, ma?

¹²Amin dakon paņpulugok uņun yo isali gin, do nin paņpulugaņaki uwal gat emat tagi wamneņ.

¹³Piņkop da nin paņpulugosak kaņ, emaron teban toneņ.

Iyi uwalnin pabiņ yopdisak.

Kap 109

Jigini toņ amin dakon bisit

Dewit dakon kap kinda. Kap on Piņkop gawak imim dakon kap. Kap yoņ amin dakon kila amin do mandabi.

109 Piņkop, nak mango aņkisasiat. Manji dima namiņek bisitno nandaņ nabi.

²Nido, amin yokwi da uwal aņ namiņek aminon nak do top gen yoyaņ.

³Uņun nak do kuragisi nandaņek gen yokwisi nayaņ, mani uņun gen dakon mibili mini.

⁴Nak uņun do butdasi galak taņ yomiņek uņun paņpulugok do bisit asat, mani gen yaņ namaņ.

⁵Nak aņpak tagi baņ aņyomisat, mani kobogi yokwi baņ aņnamaņ.

Nak uñun do but dasi galak tañ yomisat,
mani nak do kuragisi nandañ.

⁶ Amin yokwi kinda manjikbi uñun da
uwalno tagi abij yipjak.

Iyi dakon uwalni kinda da gen tagi yañ
imjak.

⁷ Gen kokwin asak amin da uñun amin
gulusuñni toñ yañ kosak.

Ae uñun amin dakon bisitni kisi diwarini
toñ yañ kosak.

⁸ Nak uñun amin tepmisi kimagakwan
amin ñwakñwari da uñun dakon pi
tamo abidosak dosi nandisat.

⁹ Tepmi kimagakwan monji gwayoni
datni mini egipni, ae miñatni sakwa-
bat egipjak dosi nandisat.

¹⁰ Ae monji gwayoni yutni mini ae amin
da jap yomni do bisit yoyiñek egipni
dosi nandisat.

Ae yut tasik tañbikon egipdañ uñudon
bañ amin da yolakwa abigikdañ.

¹¹ Uwalno goman amini da abij mik-
tim ae yo morapni kisi timitjak dosi
nandisat.

Añakwa kokup ñwakñwarikon amin da
abij yo morapni yum do añek pi agit
uñun tagi timitni.

¹² Amin kinda da añpak yawori dima añ
imjak dosi nandisat.

Ae amin kinda da monji datni mini
egipni uñun do bupmi dima nandañ
yomjak.

¹³ Miñat monjiyoni tagi kimotni, añakwa
amin don altoni da uñun amin
dakon man dima nandani dosi
nandisat.

¹⁴ Nak babikni da añpak yokwi awit do
Yawe da uñun do nandisak dosi
nandisat.

Añek meñi dakon diwarini dima wiririk
imjak do nandisat.

¹⁵ Yawe da diwarini do toktogisi nandañ
yomjak, añakwan miñat aminyo da

uñun dakon diwatni do wagilsi iñ-
tañ yomni dosi nandisat.

¹⁶ Uñun amin, amin diwari do añpak ya-
wori añ yom do dima nandagit.

Uñun yoni mini amin gat, ae yo do
wadak wadak awit amin gat, ae
butjik madepsi nandawit amin gat
pañsopmañek dapban kimakgwit.

¹⁷ Amin jobit yom do tagisi nandagit, do
abisok iyi jobit pasak dosi nandisat.

Piñkop da amin diwari gisamitjak do
bisit ak do dima nandagit, do
uñunyo kisi Piñkop dakon gisam
dima timitjak.

¹⁸ Toktogisi amin diwari jobit pani do
yagit, uñun gen yagit da iyi dakon
imalni agit.

Uñun gen yagit da giptim kaganigwan
pakbi da yañ pigisak.

Añek kidarigwan bit nelak da yañ
pigisak.

¹⁹ Jobit yagit uñun nañ imali do tagi
banjaljak, añek bobañ nap nañ yañ
wamjak dosi nandisat.

²⁰ Amin nak do gen yokwi yañek gen
yañ namañ amin uñun do Yawe da
kobogi yañ anyomjak dosi nandisat.

²¹ Mani Amin Tagi Yawe, man bingo
tagisi tosak do añek yo tagisi añ
nabi.

Gak nak do toktogisi but dasi galak tañ
namisal, do yokwikon nañ abidoki.

²² Nak wadak wadak amin.

Butjik madepsi nandisat.

²³ Wupnin gildat pañop do noman toñ da
gildat pigakwan pasilgañ uñun da
tilak nak pasil do asat.

Nak pilak pilak kinda mirim da añki ma-
ban kisak uñun yombem.

²⁴ Nak gak do nandañek jap kelek
egapbo ñwak tukwalno tapmimi
mini ak.

Nak amin kidari gin agim.

²⁵cGen yaŋ namaŋ amin da nandaŋek jikgo yanjaŋ namaŋ.

Busuŋ kwakwal aŋek jikgo yanjaŋ namaŋ.

²⁶Yawe Piŋkopno, gak da toktogisi nak but dasi galak taŋ namisal, do anpu-lugaŋek yokwikon naŋ abidoki.

²⁷Uwalno buri paŋtobilbi gak daŋin nak anpulugaŋek yokwikon naŋ abidosol yaŋsi nandaŋ gamni.

²⁸Piŋkop da nak anpuŋbal asak do yok-daŋ, mani gak da nak do yo tagi gin akdisal.

Yokwi aŋ namaŋ amin pabiŋ yopmaŋaki mayak tok pani do nandisat.

Aŋaki pi amingo nak but kwaktok nandaberŋ.

²⁹Uwalno da mayaktok baŋ imal baŋ yaŋ pani, aŋakwa miŋat aminyo da mayaktokni uŋun pindatni.

³⁰⁻³¹Mani Yawe da wadak wadak amin paŋpulugaŋek kilani asak.

Amin da gen yaŋ yomiŋek kimotni do yaŋ dagok aŋakwa uŋun da kisiron baŋ timikdak.

Yaŋsi asak, do nak gen pap yaŋek Yawe ya yaŋ iyikerŋ.

Miŋat aminyo da gak gawak gam do muwutni bisapmon mango aŋkisikerŋ.

Kap 110

Yawe gat ae kila amin madep manjiŋit dakon kap

Dewit dakon kap kinda. Kap on Piŋkop gawak imim dakon kap.

110^dYawe da nak dakon Amin Tagi yaŋ iyigiŋ, “Gak abiŋ nak da aminsi tet do yikgi.

Aŋaki uwalgo dakon tapmim pabiŋ yopbo gak dakon piŋbisi egipni.”

²Yawe Saion kokup papmon egisak.

Uŋun da man madep gaban miktim madep kila akdisal.

Ae yaŋ yosok, “Gak da uwalgo kila akdisal.”

³Uwalgo gat emat wamni bisapmon miŋat amin kabigo gat kiŋek uŋun da but dasi nandaŋek gak anpuŋlugaŋek.

Gak kila amin madep dakon telagi imalgo pakdisal.

Kalbi morap gik sitnaŋ maŋek joŋ paŋkaluk aŋ, uŋun da tilak gak gil-dari gildari tapmim kalugi pakdisal.

^{4e}Yawe da gen yaŋ aŋteban aŋek nandak nandakni uŋun kulabik dima asak.

Gen uŋun yaŋ yaŋit, “Melkisedek da mukwa sogok amin egipgut, uŋuderŋ gak mukwa sogok amin kinda dagok dagogi mini egi wigikdisal.”

⁵Amin Tagi gak aŋteban ak do gak da kapmatjok egisak.

Butjap nandisak bisapmon kila amin madep madep gat emat wamaŋek obisi pabiŋ yopdisak.

⁶Miktimi miktimi gen kokwin aŋy-omiŋek madepsi dapban kimotdaŋ. Miktimi miktimi kila amin madep madep obisi pabiŋ yopdisak.

⁷Kosit ileŋon pakbi kinda pokdok uŋudon pakbi naŋ teban taŋek emaron teban tokdisak.

Kap 111

Yawe aŋkisino

111 Yawe dakon man aŋkisino! Miŋat amin kabinikon nak but dasi nandaŋek ya yaŋ iyikerŋ.

²Yawe uŋun pini wagil tagisi asak.

^c109:25 Mt 27.39; Mk 15.29

^d110:1 Mt 22.44; Mk 12.36; Lk 20.42-43; Ya 2.34-35; 1Ko 15.25; Ep 1.20-22; Kol 3.1; Ibr 1.13; 8.1; 10.12-13 ^e110:4 Ibr 5.6; 6.20; 7.17,21

Amin morap Piŋkop dakon pi do galak toŋ pini uŋun do nandaŋ ekwaŋ.

³Yo morap asak uŋun da tilimni aŋalon aban wagil tagisisi asak.

Aŋpakni kilegi uŋun toktogisi taŋ aŋaŋ kisak.

⁴Yawe da miŋat aminyo dakon nandak nandakni paŋtagap aban yo madep madep agit uŋun do sigin nandaneŋ ekwaŋ.

Yawe bisapmi bisapmi nandaŋ yawok nimiŋek nin do bupmi nandisak.

⁵Iyi do pasolgoŋ amin jap yomisak.

Sanbek sanbek agit uŋun dima iŋtosok.

⁶Amin ŋwakiŋwari dakon miktim miŋat amini do yomiŋek tapmimni madep aŋalon agit.

⁷Aŋpakni uŋun bamisi ae kilegisi.

Gen morapni uŋun bamisi gin, do tagi guramitneŋ.

⁸Gen tebani uŋun bamisi ae toktogisi taŋ aŋaŋ kikaŋ.

Uŋun butdasi nandaneŋ yol kimotneŋ do nimgut.

⁹Piŋkop da iyi dakon miŋat amin kabini yumaŋ nagit.

Aneŋ uŋun gat sanbek sanbek dagok dagogi mini agit.

Piŋkop uŋun mani telagi ae masi masimi.

^{10f}Amin kinda nandaŋ kokwini tagisi amin kinda dagok do nandisak kaŋ, Yawe do pasal imjak.

Amin geni guramikgaŋ uŋun nandak nandak tagisi yomisak.

Dagok dagogi mini mani aŋkisiŋ aŋaŋ kineŋ!

Kap 112

Amin kilegi dakon kisik kisik

112 Yawe aŋkisini!

Amin morap Yawe do pasalek geni do galak toŋ uŋun kisik kisik tagi ani.

²Monji gwayoni miŋat aminyo da binapmon man madepni toŋ da egipdaŋ.

Amin kilegi uŋun dakon diwatni Piŋkop da yo tagisi aŋyomdisak.

³Yutnikon yo kabini morapmi taŋ imni, ae aŋpakni tagisi uŋun do amin da dima iŋtoni.

⁴Pilin tukgwan teŋteŋi da altaŋek amin kilegi paŋpulugosok.

Amin kilegi uŋun amin do nandaŋ yawot aŋ yomiŋek bupmi nandaneŋ kosit kilegi agisak.

⁵Amin kinda yo kabini amin do yum yomisak, bo ae goman do yaŋba nandaŋ yomisak, ae yumaŋ gwayek kosit kilegikon da asak uŋun amin tagisi egipjak.

⁶Uŋun amin tebaisi atjak.

Aŋakwan man bini don taŋ aŋaŋ kikaŋ.

⁷Gen bin yokwi nandisak bisapmon pasol pasol dima asak.

Yawe tebaisi nandaŋ gadaŋ imisak.

⁸Uŋun tebaisi agek pasol pasol dima nandisak.

Ae uwalni emaron aripmi dima teban tokdaŋ yaŋ nandisak.

^{9g}Yoni mini amin do yo morapmi yomisak.

Man bini amin da binapmon taŋakwan uŋun do nandaba wukwan imaŋ.

Aŋpakni tagisi uŋun do amin da dima iŋtoni.

¹⁰Yokwi pakpak amin da uŋun kaŋek but jap nandaŋ.

Yañ aņek mam naņ yomiņek giptimni
maņ mudon.
Yo ak do nandaņ uņun suņ toņ.

Kap 113

Piņkop da yo tagisi aņ yomisak do kisik kisik aņ

113 Yawe aņkisini.
Oman amini ji Yawe aņkisini.
Mani aņkisini.
²Dagok dagogi mini Yawe dakon man
aņkisini.
³Gildat da wisak tetgin ae pigisak tet-
gin miņat amin morap ekwaņ kisi da
Yawe aņkisini.
⁴Yawe uņun miķtimi miķtimi man
madepni tosoķ.
Tilimni uņun kundu si yapmaņek wagil
tagisisi.
⁵Yawe Piņkopnin egisak, uņun yombem
kinda mini.
Uņun kwensi kila amin madep yityit ta-
monikon yikdak.
⁶Uņudon da mibilisigwan siņtaņek
kundu gat miķtim gat pindakdak.
⁷Aņek yoni mini amin sibit sibit ta-
mokon ekwaņ uņun paņpulugaņek
⁸iyi dakon miņat amin kabini dakon kila
amin gat yopban tagisi ekwaņ.
⁹Miņat monji suņ ekwaņ uņun paņpu-
lugaņban monji morapmi paņalaņek
kisik kisik madepsi aņ.
Yawe aņkisini.

Kap 114

Tap Gamikon Piņkop da miņat amin kabini yokwikon baņ timikgit dakon kap

114^hIsrael amin kalip Isip yipmaņ
degek kiwit.

Jekop dakon diwatni da amin gen
ņwakiņwari yoņ kabi dakon kokup
yipmaņek kiwit.

²Yañ awit bisapmon Juda miņat aminyo
Yawe dakon telagi yut dagawit.

Israel amin Piņkop da kila agit.

³ⁱTap idap Gami Israel amin pindageķ
pasal kigit.

Ae Jodan Pakbi isal taņek dima pak
kigit.

⁴Kabap uņun meme da yaņ wigi
mokmok awit, ae ileņ uņun sipsip
da yaņ wigi mokmok awit.

⁵Tap Gami gak yo ni da noman taņban
pasal kigit?

Jodan Pakbi gak nido dima pak kigit?

⁶Kabap morap nido meme da yaņ wigi
mokmok awit?

Ae ileņ moniņ moniņ ji nido sipsip da
yaņ wigi mokmok awit?

⁷Miķtim daman, abisok Amin Tagi
abisak, do gak wudip aki.

Jekop dakon Piņkop uņun kili abik, do
gak wudip aki.

⁸^jUņun da tip kulabik aban pakbi idap
moniņ kinda dagagit.

Aņek tip tebanon wasok aban pakbi
dabil noman tagit.

Kap 115

Piņkop kalongin uņun Piņkop bamisi

115 Piņkop gak bisapmi bisapmi
nin do but dasi galak taņ
nimiņek dima nipmaņ dekdal.

Yañ asal do nin dakon man dima
pawigineņ.

Gak dakon man madepgo naņgin
aņkisineņ.

²Amin Ņwakiņwari Kabi da “Piņkopji
dukwan egisak?” nido yaņ niyaņ?

³Piņkopnin Kwen Kokup egisak.

Uņun yo kinda ak do nandisak kaņ si
akdisak.

^h114:1 TP 12.51

ⁱ114:3 TP 14.21; Jos 3.16

^j114:8 TP 17.1-7; IDT 20.2-13

⁴kAmin Ijwakywari Kabi kokup kidatni dakon wupmi unjun gol ae silwa ban wasoṅ.

Unjun amin kisit da wasoṅ.

⁵Kokup kidat dakon wup unjun gen kagani toṅ, mani gen aripmi dima yoni.

Dabilni toṅ mani aripmi dima siṅtoni.

⁶Mirakni toṅ, mani gen aripmi dima nandani.

Unjun tomnoni toṅ, mani yo dakon kibani aripmi dima nandani.

⁷Unjun kisitni toṅ mani yo aripmi dima igayini.

Ae kandapni toṅ, mani kosit aripmi dima agipni.

Ae gen kinda tegikon da dima noman tokdaṅ.

⁸Kokup kidat dakon wupmi wasoṅ amin unjun kokup kidat wup yombem aṅ.

Ae amin morap egip egipni kokup kidaron toṅ yaṅsi nandaṅ unjun kisi kokup kidat yombem gin aṅ.

⁹Israel miṅat amin kabi, egip egipji Yawekon tosok yaṅsi nandani.

Unjun da ji paṅpulugaṅek paṅkutnosok.

¹⁰Piṅkop dakon mukwa sogok amin Aron da kabikon nani, egip egipji Yawekon tosok yaṅsi nandani.

Unjun da ji paṅpulugaṅek paṅkutnosok.

¹¹Yawe do pasolgoṅ amin kabi, egip egipji Yawekon tosok yaṅsi nandani.

Unjun da ji paṅpulugaṅek paṅkutnosok.

¹²Yawe da nin sigin nandaṅ nimineṅek gisamitjak.

Unjun da Israel miṅat amin kabi gat ae Aron dakon amin kabi kisi gisamitjak.

¹³Yawe da amin mani toṅ ae mani mini iyi do pasal imañ amin unjun kisisi gisamitjak.

¹⁴Yawe da ji gat ae gwakji gat morap-misi paṅjireṅ asak dosi nandisat.

¹⁵Yawe Kwen Kokup ae miktimyō wasagit unjun da ji gisamitjak dosi nandisat.

¹⁶Kwen Kokup kwensi ason tosok unjun Yawe iyi dakon.

Mani miktim unjun amin nin do nimgut.

¹⁷Amin kimakbi gen wayiṅyo mini tamo unjungwan piṅek Yawe dima aṅkisaṅ.

¹⁸Mani nin abisok ae don dagok dagogi mini Yawe aṅkisineṅ.

Yawe aṅkisini!

Kap 116

Piṅkop da amin kinda aṅpulugaṅban ya yaṅ iyigim

116 Yawe da bisitno nandisak, do nak but dasi galak taṅ imisat. Asisi, bisitno nandisak.

²Nagon tobilek bisitno nandagit, do miktimon egipbeṅ bisapmon bisit dima yipmaṅ deṅgeṅ.

³Kimot da nak nap da yaṅ wamgut.

Nak kimakbi kokup do nandaṅek pasol pasol madepsi agim.

Yaṅ aṅek nandaba kik madepsi agim.

⁴Yaṅ nandaṅ egek Yawe yaṅ iyigim, “O Yawe, pulugaṅ nepbi!”

⁵Yawe da nin nandaṅ yaworon dasi yo tagisisi aṅnimisak.

Piṅkopnin da bupmi nandaṅ nimisak.

⁶Yawe da nandak nandakni mini amin paṅkutnosok.

Kalip tapmimno mini da egapbo pulugaṅ nepgut.

⁷Yawe da nak do yo tagisisi aṅ namgut, do butno aeni yaworisi tosok.

⁸Yawe, pulugaṅ nepbi dima kimakgim.

Yaṅ aṅek dabil pakbino wiririgek kilano aṅaki dima kesal nikgit.

⁹Yaṅdo, nak miktimon egipbeṅ bisapmon Yawe gat kaloniṅ agipdeṅ.

- ^{10m}Nak Piŋkop nandaŋ gadaŋ imiŋek bisit yaŋ agim, “Yawe, nak jigisi nandaŋek egisat.”
- ¹¹Ae si pasalgim bisapmon yaŋ yagim, “Amin kisi morap uŋun top amin gin.”
- ¹²Yawe da nak do yo tagisi aŋ namisak, do kobogi do yo ninaŋ ibeŋ?
- ¹³Yawe da nak yokwikon naŋ abidagit, do ya yaŋ iyineŋ paret ak do wain kap aŋenokgeŋ.
- ¹⁴Miŋat amin kabini abiŋ muwutni da dabilon nak kalip Yawe do yo ak do yaŋ teban tok agim uŋun abo pindatdaŋ.
- ¹⁵Yawe dakon telagi amin uŋun iyi dakon wam tabilni, do kimokgoŋ bisapmon pindakban yo madepsi aŋ.
- ¹⁶Yawe, nak gak dakon oman monjigo. Meŋno da kalip gak dakon pi agit, abisok monji nakyo kisi pigo asat. Nak nap tebanon egapbo pulugaŋ neŋgul.
- ¹⁷Nak ya yaŋ gayineŋ paret aŋek mangokon da bisit abeŋ.
- ¹⁸Miŋat amin kabini abiŋ muwutni da dabilon nak kalip Yawe do yo ak do yaŋ teban tok agim uŋun abo pindatdaŋ.
- ¹⁹Yawe, nak Jerusalem kokup papmon gak da telagi yutnon paret uŋun abeŋ. Yawe aŋkisini!

Kap 117

Yawe aŋkisineŋ

- 117** ⁿMiŋat amin kabi morap egi aŋaŋ kwaŋ, ji Yawe aŋkisini. Miktimi miktimi miŋat amin morap ji mani yaŋ aŋkisini.
- ²Nin do but dasi galak taŋ nimisak.

Bisapmi bisapmi geni guramik kimagek nin dima nipmaŋ dekdak. Yawe aŋkisini!

Kap 118

Piŋkop da paŋpulugagit do ya yaŋ iyiwit

- 118** ^oYawe aŋpakni uŋun tagisi, do ya yaŋ iyini. Dagok dagogi mini nin do but dasi galak taŋ nimisak.
- ²Israel amin ji yaŋ yoni, “Dagok dagogi mini nin do but dasi galak taŋ nimisak.”
- ³Piŋkop dakon mukwa sogok amin kabini yaŋ yoni, “Dagok dagogi mini nin do but dasi galak taŋ nimisak.”
- ⁴Miŋat aminyo morap Yawe do pasal imaŋ amin yaŋ yoni, “Dagok dagogi mini nin do but dasi galak taŋ nimisak.”
- ⁵Nak jigino madepsi, do Yawe bisit iyiko nandaŋek jigino uŋun wiririkban pasilgwit.
- ^{6p}Yawe nak gat egisak, do aripmi dima pasolgeŋ. Amin da nak do yo kinda aripmi dima ani.
- ⁷Yawe paŋpulugokno nak gat egisak. Kaŋapbo Yawe da uwalno pabiŋ yopdisak.
- ⁸Paŋkutnosak do Yawekon kineŋ kaŋ tagisi. Egip egipnin amin kindakon tosok yaŋ nandaŋeŋ kaŋ, uŋun da tagi dima.
- ⁹Paŋkutnosak do Yawekon kineŋ kaŋ tagisi. Egip egipnin kila amin madep kindakon tosok yaŋ nandaŋeŋ kaŋ, uŋun da tagi dima.

¹⁰Uwal morapmi da nak angwasiwit, mani Yawe da manon dapbo pasilgwit.

¹¹Teri teri kisi da nak angwasiwit, mani Yawe da manon dapbo pasilgwit.

¹²Kabaŋ morapmi da yaŋ nak angwasiwit.

Mani joŋ kibiri soŋba soŋek tepmi pasilgaŋ, uŋun da tilak tepmi kimakgwit.

Yawe da manon dapbo pasilgwit.

¹³Nak gat emat madepi wamaŋek abiŋ nep do aba nandagim.

Mani Yawe da nak anpulgagit.

¹⁴Yawe da tapmim madepi namisak.

Iyi nak yokwikon naŋ pulugaŋ nepmaŋdak.

¹⁵Piŋkop dakon miŋat amin kabini da imal yutnigwan kisik kisik aŋek yaŋ tidoŋ do nandaki.

Yaŋ yoŋ, “Yawe dakon tapmim madepni da yo uŋun agit!

¹⁶Yawe dakon tapmim madepni da nin paŋpuluŋaŋban emaron teban tagimaŋ!

Yawe dakon tapmim madepni da yo uŋun agit!”

¹⁷Nak dima kimokgeŋ.

Nak egek Yawe da yo agit uŋun do yaŋ teŋteŋok abeŋ.

¹⁸Yawe da nak aŋkilek ak do yo yokwisi aŋnamgut, mani yum nandaŋakwan dima kimakgim.

¹⁹Wigat amin kilegi da tagi piŋigi uŋun witdal naminaŋki piŋek Yawe ya yaŋ iyikeŋ.

²⁰Uŋun Yawe dakon wigat.

Amin kilegi da uŋun naŋ tagi piŋini.

²¹Gak bisitno nandaŋek yokwikon naŋ pulugaŋ nepgul, uŋun do ya yaŋ gayisat.

²²Yut agak amin da gwak yokwi yaŋ yaŋek maba kigit, uŋun gwak tip kinda naŋ tidawit da akdak.

²³Yawe da iyi yo uŋun aban nin da kono yo masi masimisi asak.

²⁴Yawe on gildat uŋun nin do nimik.

Nin kisik kisik aŋek but galak nandaneŋ.

²⁵Yawe, gak da nin yokwikon baŋ timikgi do gayamaŋ.

Gak da nin paŋpuluŋaŋbi yo morap ano tagisi gin noman toni.

²⁶Yawe da manon abisak amin uŋun Piŋkop da yo tagisi aŋ imjak.

Yawe da yutnon nin mani aŋkisineŋ.

²⁷Yawe uŋun Piŋkop.

Uŋun da teŋteŋi nimisak.

Kindap kilij timigek kiŋ alta angwasini.

²⁸Gak Piŋkopno, do ya yaŋ gayisat.

Gak Piŋkopno, do mango awigisat.

²⁹Yawe aŋpakni uŋun tagisi, do ya yaŋ iyini.

Dagok dagogi mini nin do but dasi galak taŋ nimisak.

Kap 119

Piŋkop dakon gen teban uŋun tagisisi

119 Amin kosit kilegikon akwaŋ, ae gulusuŋni mini, ae Yawe dakon gen teban guramikgaŋ, uŋuden amin kisik kisik ekwaŋ.

²Amin Piŋkop dakon gen guramigek but dasi nandaŋek yolgaŋ uŋuden amin kisik kisik ekwaŋ.

³Uŋuden amin gulusuŋ kinda dima aŋ.

Yawe dakon aŋpak baŋgin yolgaŋ.

⁴Gak da gen morapgo nimineŋ nin da kilani tagisi aŋek guramitneŋ dosi gen teban yiŋgul.

⁵Gak dakon gen si teban taŋek guramik kimokgeŋ dosi nandisat.

^q118:14 TP 15.2; Ais 12.2   ^r118:22 Lk 20.17; Ya 4.11; 1Pi 2.7

^s118:22 Mt 21.42; Mk 12.10-11   ^t118:25 Mt 21.9; Mk 11.9; Jn 12.13

^u118:26 Mt 21.9; 23.39; Mk 11.9; Lk 13.35; 19.38; Jn 12.13

- ⁶Nak yaŋ abeŋ kaŋ, gak dakon gen teban do nandaŋ egipbeŋ bisapmon mayagi dima pakeŋ.
⁷Gen tebango kilegi do pini aŋek nandabo pisolak bisapmon butno kilegisi taŋakwan mango aŋenokgeŋ.
⁸Nak gen tebango kisi morap guramikgeŋ.
 Wagil dima nepmaŋ dekgi.

**Piŋkop dakon gen teban
guramikgeŋ amin dakon gen**

- ⁹Niaŋ aŋek monji gimoni da anpak kilegi gin aŋek egipni?
 Gak dakon gen guramigeŋ kaŋdo kilegisi egipni.
¹⁰Nak but dasi nandaŋek gak wisin gandak do pi asat.
 Anpuluŋakaki gak dakon gen teban dima yipmaŋ dekgi.
¹¹Nak yokwi kinda dima aŋgabeŋ do aŋek gengo butnokon yopgum.
¹²Yawe mango aŋkisasiŋ.
 Gen tebango nayin dekgi.
¹³Gen teban morap niyigil unun minat amin morapyo yoyin tenŋesot.
¹⁴Nak amin da moneŋ ae yo galagisi do galak toŋ, nak unun da tilak gak dakon gen guramit do galagisi nandisat.
¹⁵Nak gengo do pakyaŋsi nandaŋ egisat.
 Ae anpakgo do nandaŋ egisat.
¹⁶Nak gen tebango do galagisi nandisat.
 Unun dima inŋtokeŋ.

**Amin kinda Piŋkop dakon gen
teban do but galak nandisak**

- ¹⁷Oman amingo nak do yo tagisi aŋ nabi.
 Yaŋ aŋaki nak kalugi egek gengo guramikgeŋ.
¹⁸Nandak nandakno dakon yoma witalaki nawa gengokon gen wagil tagisi morap toŋ unun aripmi tagi nandaŋ pisokeŋ.

- ¹⁹Nak on miktimon miktim ŋwakŋwarikon amin kinda da egisat.
 Do gen tebango dima aŋkisibiŋ nabi.
²⁰Butnokon da gildari gildari gak dakon gen teban yol do tek kindap pasat.
²¹Gak da iyi do nandaba wikwaŋ amin gen tebai yoyisal.
 Unun amin jobiri toŋ, ae gen tebango manji yominjek iyi da galak togon akwaŋ.
²²Unun da jigilak yaŋ namineŋ nabipmaŋaŋ.
 Mani gak dakon gen teban yoldat, do yum pindagaki gen unuden dima nayini.
²³Kila amin muwugeŋ nak dakon man abin yipmaŋaŋ.
 Mani oman amingo nak toktoŋi gak dakon gen do nandaŋek.
²⁴Gak dakon gen do but dasi galak tosot.
 Gengo da kosit kilegi agipbeŋ do nayin dekdak.

**Amin kinda Piŋkop dakon gen
teban yol do pi madepsi asak**

- ²⁵Nak kimbabaŋon yokwisi pokdot.
 Yaŋ teban tok agil unun da aripmon abi pidaŋapbo aŋteban aki.
²⁶Anpak morapno do gayiko kobogi paŋtobil namgul.
 Gengo nayin dekgi.
²⁷Nayin dekbi gengo dakon mibili nandaŋ pisokeŋ.
 Ae wasok tapmimi toŋ morapgo unun do nandaŋ egipbeŋ.
²⁸Butno jigisi asak.
 Yaŋ teban tok agil unun da aripmon nak aŋteban aki.
²⁹Anpak toptopmi yolbi nak da dubagikon kin mudoni.
 Anpak tagisi aŋ namineŋ nawa gengo do nayin dekgi.
³⁰Nak gak gol do gen yaŋ aŋteban agim.
 Toktogisi nawa gengo dogin nandaŋ egisat.

31 Yawe, gengo unun guramik kimokdot. Anjuktnanjaki mayaktok dima pakej.

32 Gen tebango tepmisi guramitdisat.

Nido, gak da nandak nandak di gat sanjbenek namdisal.

Amin kinda Piŋkop da nandak nandak anpulugosak do bisit agit

33 Yawe, gengo nayiŋ dekbi guramik egapbo bisapno mudosak.

34 Nawa gengo dakon mibili noliŋbi but dasi nandanek guramikgeŋ.

35 Gak dakon gen teban do galagisi nandisat, do unun dakon kosit noliŋbi unun naŋ kikeŋ.

36 Butno antagap abi gak dakon gen do galagi nandanek yo do pindak galaktok dima aberj.

37 Anpuluganjaki yo isali do pindak galak tok dima aberj.

Yaŋ teban tok agil unun da aripmon egip egipno anjuktnoki.

38 Oman amingo nak do yo ak do yaŋ teban tok agil unun da aripmon anjaki amin da pasal gamni.

39 Nawa gengo unun tagisi. Anpuluganbi mayaktok dima pakej. Mayagi pak do si pasoldot.

40 Gengo guramit do galagisi nandisat. Anpakgo kilegisi, do egip egipno anjuktnoki.

Amin kinda Piŋkop dakon gen do nandan gadat agit

41 Yawe, bisapmi bisapmi nak do but dasi galak taŋ nabi, anjek nak yok-wikon naŋ abidoki dosi nandisat.

Gak yaŋ ak do kili yaŋ teban tagil.

42 Nawa gengo do nandan dagosot.

Do anpuluganjaki nabipmanjan amin do gen kobogi aripmi tagi paŋtobil yobeŋ.

43 Nawa gengo da nak tagi anpulugosak yaŋ nandan teban tajeŋ jomjom asat.

Do anteban anjaki bisapmi bisapmi gengo bami yaŋ teŋteŋokeŋ.

44 Bisap dagok dagogi mini nawa gengo guramik kimokgeŋ.

45 Gengo guramit do pini asat, do yo yokwi kinda da kosit dima sopman namjak.

46 Nak da kila amin madep gengo do yoyikeŋ.

Unun da mayagi dima namni.

47 Gen tebango do but galaksi nandisat. Gen teban morapgo unun do but dasi galak tosot.

48 Gen tebango unun tagisi yaŋ nandanek, unun do but dasi galak taŋ kimokdot.

Gengo unun do nandan egipbeŋ.

Amin kinda da Piŋkop dakon gen teban do yo bamisi yaŋ nandisak

49 Gak oman amingo nak do kalip yaŋ teban tok agil unun do nandaki.

Unun da nak antagap aban tagisi egipbeŋ yaŋsi nandan teban tajeŋ jomjom asat.

50 Yaŋ teban tokgo da egip egip namisak. Jigi pasat bisapmon unun da butno anteban asak.

51 Iyi do nandaba wikwan amin da yaŋsul yokwisi an naman. Mani nawa gengo do manji dima yomisat.

52 Yawe, gak dakon nawa gen kalipmisi unun do nandan egisat.

Unun da butno anteban asak.

53 Amin yokwi da nawa gengo manji yomijakwa japmisi nandan yomisat.

54 Nak kokupno da dubagikon egek gengo do kap yosot.

55 Yawe, nak kalbi mango do nandak nandak anjek nawa gengo yoldat.

56 Gak dakon gen guramikdat. Unun da but galak namisak.

**Amin kinda Piŋkop dakon gen teban
yol do but dasi galak tagit**

⁵⁷ Yawe, gak nak gat egisal, do yo do wadak wadak dima asat.

Gengo yol do yaŋ teban tok asat.

⁵⁸ Gak da nandaŋ yawot aŋ nabi do yaŋ teban tok agil, do yaŋsi abi do bisit gayisat.

⁵⁹ Anpak morapno do kili nandagim, aŋek tobilek gengo guramit do agim.

⁶⁰ Jomjom dima aberŋ.

Gen tebango tepmisi guramikgeŋ.

⁶¹ Amin yokwi da nap naŋ nak aŋteban aŋek anpak yokwinikon ilik aŋaŋ kik do aŋ, mani nawa gengo do dima iŋtosot.

⁶² Kalbi binap nawa gengo kilegisi do ya yaŋ gayik do pidosot.

⁶³ Amin morap gak do pasalek gengo guramikgaŋ amin not aŋ yomisat.

⁶⁴ Yawe, gak da miŋtomon miŋat amin morap kisi do but dasi galak taŋ yomisat.

Gengo do nayiŋdet abi.

**Piŋkop dakon gen teban uŋun
da nin tagisi paŋpulugosok**

⁶⁵ Yawe, yaŋ teban tok agil uŋun da aripmon oman amingo nak do anpak tagisi aŋ namgul.

⁶⁶ Gen tebango do nandaŋ gadasat.

Do nandak nandak gat ae gen kokwin tagisi agak dakon nandak nandak do nayiŋ dekki.

⁶⁷ Nak aŋkilek akdo pi dima agil bisapmon kositgo yapgum.

Mani abisok gengo guramikdat.

⁶⁸ Gak tagisi, do yo asal uŋun tagisi baŋ asal.

Gengo do nayiŋ dekki.

⁶⁹ Iyi do nandaba wikwaŋ amin da top morapmi yaŋ namgwit.

Mani but dasi nandaŋek gengo guramikdat.

⁷⁰ Uŋun amin nandak nandakni kilegi mini.

Mani nawa gengo do but dasi galak tosot.

⁷¹ Gak da jigi namgul uŋun tagisi agil.

Uŋun da gengo do nayiŋdet tagisi agit.

⁷² Nawa gengo do nandako yo madepsi asak.

Uŋun da gol ae silva monerŋ morapmisi yapmaŋdak.

Piŋkop dakon gen teban uŋun kilegisi

⁷³ Kisitgo da nak wasagil.

Nandak nandak namijaŋki gen teban morapgo nandaŋ pisokeŋ do pi tagisi aberŋ.

⁷⁴ Gengo da nak tagi anpulugosak yaŋ nandaŋ teban taŋek jomjom asat.

Do miŋat amin morap gak do pasolgoŋ amin nak nandani bisapmon kisik kisik ani dosi nandisat.

⁷⁵ Yawe, nak nandisat, gak dakon gen teban morap uŋun kilegisi gin.

Gak gengo yolek anpakno aŋmilip ak do aŋek jigi namgul.

⁷⁶ Gak nak do toktogisi but dasi galak taŋ nam do yaŋ teban tok kili agil.

Do gen yagil da aripmon nak oman amingo dakon but aŋteban abi dosi nandisat.

⁷⁷ Nawa gengo do but dasi galak tosot.

Do nak do bupmi nandaŋaki tagisi egipbeŋ dosi nandisat.

⁷⁸ Iyi do nandaba wikwaŋ amin da top yaŋek isal dogin abinŋ nepgwit.

Anpakni uŋun do gak da paŋmayak abi mayak toni dosi nandisat.

Mani, nak toktogisi gengo do nandaŋ egipbeŋ.

⁷⁹ Namin amin da gak do pasolgoŋ ae gak dakon gen teban nandaŋ uŋun da nagon apni dosi nandisat.

⁸⁰ Anpulugaŋaki gen teban morapgo guramigeŋek anpakno do mayaktok dima pakeŋ dosi nandisat.

**Amin kinda Piŋkop da yokwikon
naŋ abidosak do bisit agit**

⁸¹ Gak da nak yokwikon naŋ abidoki do jomjom aŋek butjiksi nandisat, aŋek tapmimno minisi ayiŋ.

Mani gengo da nak tagi aŋpulugosak yaŋ nandaŋ teban taŋek jomjom asat.

⁸² Gak da yaŋ teban tok agil uŋun aripmi akdisal yaŋ do jomjom aŋek siŋtaŋ egit da dabilno tep namaŋ.

Aŋek yaŋ yosot, “Ni bisapmon butno aŋteban abi?”

⁸³ Nak wain tibit meme gip baŋ wasaŋbi kalipmi kinda amin da mukwakon yipba teban taŋbi yombem.

Mani gen tebango do dima iŋtosot.

⁸⁴ Bisap niaŋ da oman amingo nak jomjom sigin aberŋ?

Yo yokwi aŋ namaŋ amin do ni bisapmon kobogi yokwi aŋ yobi?

⁸⁵ Iyi do nandaba wikwaŋ amin, nawa gengo dima guramikgaŋ.

Nak da mokenŋ do gapma wayikgaŋ.

⁸⁶ Miŋat aminyo nin da gen teban morapgo tagi nandaŋ gadanenŋ.

Amin da isal dogin yokwi aŋ namaŋ, do aŋpulugoki do nandisat.

⁸⁷ Palisok nikba kimakgim, mani gengo dima yipmaŋ dekgim.

⁸⁸ Nak do toktogisi but dasi galak taŋ namisal, do aŋpulugaŋaki dima kimokgeŋ.

Yaŋ aŋaki gen teban morapgo guramikgeŋ.

**Amin kinda Piŋkop dakon gen
teban do nandaŋ gadagit**

⁸⁹ Yawe, gak dakon gengo toktogisi taŋ aŋaŋ kikdisak.

Uŋun Kwen Kokup tebaisi tosok.

⁹⁰ Aŋpakgo tagisi uŋun amin don altaŋek egipdaŋ kabikon toktogisi taŋ aŋaŋ kikdisak.

Miktim yipgul da tamonikon taŋek dima diwalik kisak.

⁹¹ Gaga yagil uŋun da aripmon yo morap tawit da abisokyo kisi toŋ gin.

Nido yo morap kisi da gak dakon pi aŋ.

⁹² Nawa gengo do but dasi dima galak tagim tam, nak jigi paŋek kili kimakgim.

⁹³ Gengo dimasi iŋtokenŋ.

Nido uŋun yolapbo gak da egip egipno aŋkutnal.

⁹⁴ Nak gak dakonsi, do yokwikon naŋ abidoki.

Nak gengo guramit do pini asat.

⁹⁵ Amin yokwi nikba kimokgeŋ do jomjom aŋ.

Mani, gen tebango do nandaŋ egipbeŋ.

⁹⁶ Abisok nak nandisat, yo wagil tagisi kinda minisi.

Mani gengo uŋun yo tagisisi, ae tilakni mini.

**Amin kinda Piŋkop dakon gen
teban do but dasi galak tosok**

⁹⁷ Nak gen tebango do but dasi galak tosot.

Gildat kinda kalonŋ uŋun dogin nandaŋ egisat.

⁹⁸ Gen tebango nagon toktogisi tosok, do nandaŋ kokwin tagisi amin kinda dagaŋek uwalno dakon nandak nandak yapmaŋdat.

⁹⁹ Nak toktoŋi gak dakon gen bami dogin nandaŋ egisat, do nandak nandak tagisi timigek yoyiŋdet morapno kisi yapmaŋdat.

¹⁰⁰ Gengo kilegisi uŋun guramikdat, do nandaŋ kokwino tagisi da amin pelaŋ dakon nandak nandak yapmaŋdak.

¹⁰¹ Aŋpak yokwi ak do dimasi nandisat, nido gengo baŋgin guramit do nandisat.

¹⁰² Gak da gaga dakon gen do nayiŋ dekgil, do gen uŋun dima yipmaŋ dekgim.

¹⁰³Kabanj kok unun gen kaganokon galagisi, mani gengo da unun yapmanjek wagil galagisisi asak.

¹⁰⁴Gengo da nandak nandak tagisi namisak, do anpak yokwi morap do dimasi galak tosot.

**Amin Piŋkop dakon
genon tenjenj abidonj**

¹⁰⁵Gengo da nak anpuluŋanban kosit kilegi agipbenj dakon lamno asak.

Ae kosit agipbenj dakon tenjenj asak.

¹⁰⁶Gen tebang kilegisi guramit do yanj teban tok kili agim, do yanj gin akdisat.

¹⁰⁷Yawe, jigi madepsi da wutjinj namisak.

Yanj teban tok agil da aripmon anpuluŋanbi kalugi egipbenj.

¹⁰⁸Yawe, nak ya yanj gayisat unun da paretno asak, unun timikgi.

Gen tebang do nayinj dekgi.

¹⁰⁹Nak toktogisi kimot da kapmatjok kinj kinj asat.

Mani nawa gengo dima injtokenj.

¹¹⁰Amin yokwi da nak abidok do pat yipmanj, mani gengo dima yipmanj dekdak.

¹¹¹Toktogisi gengo abidanj kimokdot.

Anapbo unun gen da kisik kisik namisak.

¹¹²Gengo guramik kimokgenji, anapbo wigi kimokgenj da bisapmon wigisak.

**Piŋkop dakon gen teban
da panpuluŋanwan
nin tagisi ekwamanj**

¹¹³Amin gak gol do but bamot an unun do dima galak tanj yomisat.

Mani nawa gengo do but dasi galak tosot.

¹¹⁴Gak kalonjin pasili tamono ae pasikno.

Gengo da nak tagi anpulgusak yanj nandanj teban tanej jomjom asat.

¹¹⁵Yokwi pakpak miŋat aminyo ji nepmanj dekgit.

Piŋkopno dakon gen teban guramit do nandisat.

¹¹⁶Yanj teban tok agil da aripmon anjeban anjaki egipbenj.

Anjaki yo abidok do nandanj teban tanej jomjom asat unun dima suŋ tosak.

¹¹⁷Kisitnokon abidanjaki tagisi egipbenj. Anjaki toktogisi gengo do nandanj egipbenj.

¹¹⁸Miŋat amin morapyo gen tebang yipmanj dekgan unun manji yomisal.

Top geni unun suŋ tokdanj.

¹¹⁹Gak da amin yokwi morap sibit sibit gin yanj nandanj yomiŋek mabi kwanj, do gengo do but dasi galak tosot.

¹²⁰Nak gak do pasalek giptimno madepsi nimnimikdak.

Gen kokwin tamokon gak da amin gen yanj yomdisal unun do nandanj madepsi pasoldot.

**Amin kinda Piŋkop dakon
gen teban guramikdak**

¹²¹Nak anpak kilegi tagisi banj agim.

Yum nandanjaki uwalno da yokwi dima anj namni do nandisat.

¹²²Pi amingo nak anpulgok do yanj teban tok abi do nandisat.

Yum pindagaki kwen wigik amin da jigi dima namni.

¹²³Yokwikon nanj abidoki do yanj teban tok agil unun aripmi akdisal yanj do jomjom anjek sinjanj egit da dabilno tep namaŋ.

¹²⁴Oman amingo nak butdasi galak tanj namiŋek gen bami do nayinj dekgi.

¹²⁵Nak oman amingo, do nandak nandak namiŋaki gengo do tagi nandabo pisolak.

¹²⁶Abisok miŋat aminyo nawa gengo kiranjkanj unun Yawe gak da kobogi yobi dakon bisap.

- ¹²⁷ Gol unun yo tagisi, mani unun yap-
manek gen tebango do but dasi
galak tosot.
¹²⁸ Gen morapgo kisi guramikdat.
Anpak yokwi morap do dima galak tosot.

**Piŋkop dakon galaktok
yolyol dakon gen**

- ¹²⁹ Gen tebango unun wagil tagisisi do
aneŋ guramikdat.
¹³⁰ Amin kinda da notni kinda
anpulugaŋban gengo dakon mibili
nandisak kaŋ, teŋteŋikon egipdisak.
Gengo unun da nandak nandakni mini
amin nandak nandak yomisak.
¹³¹ Nak amin da pakbi do tep toŋ unun
da tilak gen tebango do galagisi
nandisat.
Unun nandak do but dasi galak tosot.
¹³² Amin morap mango do but dasi galak
toŋ unun bupmi nandaŋ yomisal,
unudenŋ gin abiŋ bupmi nandaŋ
nabi.
¹³³ Yaŋ teban tok agil unun da aripmon
kosit nolayiki.
Ankutnaŋaki yokwi kinda da nak abiŋ
nep do pi dima asak.
¹³⁴ Pulugaŋ nepmaŋaki nak abiŋ nep do
yoŋ amin da dima anupbal ani.
Yaŋ aŋaki gengo guramikgeŋ.
¹³⁵ Butgo oman amingo nagon yipmanek
yo tagisi aŋ nabi.
Gen teban morapgo do nayiŋ dekgi.
¹³⁶ Amin da nawa gengo dima gu-
ramikgaŋ do anek kunam tagapbo
dabil pakbino pakbi madep da yaŋ
pokgoŋ.

Piŋkop dakon gen teban unun kilegisi

- ¹³⁷ Yawe gak kilegisisi.
Ae gen teban morapgo kisi kilegi gin.
¹³⁸ Gen teban morap nimgul unun kilegi
ae nin da tagi nandaŋ gadaneŋ.
¹³⁹ Uwalno gengo do nandak nandak
dima aŋ, do butjap madepsi nan-
daneŋ tapmimno moŋ.

- ¹⁴⁰ Yaŋ teban tokgo unun paŋkiligek
unun bamisi yaŋ kili pindakgim.
Do oman amingo nak yaŋ teban tok
gengo unun do but dasi galak tosot.
¹⁴¹ Nak amin isali naŋ amin da abiŋ
nepmaŋgaŋ.
Mani gengo do dima inŋtosot.
¹⁴² Anpakgo kilegi unun toktogisi taŋ
aŋaŋ kikkaŋ.
Ae nawa gengo unun bamisi.
¹⁴³ Jigi morapmi nagon noman toŋ,
mani gengo do but galaksi nandisat.
¹⁴⁴ Gengo unun toktogisi kilegisi.
Anpulugaŋbi gen unun do nandaŋ
pisaŋek tagisi egipbeŋ.

**Amin kinda Piŋkop da yokwikon
naŋ abidosak do bisit asak**

- ¹⁴⁵ Yawe, nak gak do bisit tebai asat.
Bisitno nandaŋaki gen morapgo
guramikgeŋ.
¹⁴⁶ Nak gak do yaŋ tidosot.
Yokwikon naŋ abidaŋaki gen tebango
tagi guramikgeŋ.
¹⁴⁷ Wisa dima dagaŋakwan pidaneŋ
anpulugoki do yaŋ tidosot.
Gen tebango da nak tagi anpulugosak
yaŋ nandaŋ teban taŋek jomjom
asat.
¹⁴⁸ Kalbi dipmin dima pokdot.
Toktogisi yaŋ teban tok gengo dogin
nandaŋ egisat.
¹⁴⁹ Yawe, toktogisi but dasi galak taŋ
namisal, do bisitno nandaki.
Gak kilegisi, do kilano aŋaki egipbeŋ.
¹⁵⁰ Amin nandak nandakni yokwi da nak
anupbal ak do nak da kapmatjok
abaŋ.
Unun amin nawa gengo dima
guramikgaŋ.
¹⁵¹ Mani Yawe, gak nak da kapmatjok
egisal.
Ae gen teban morapgo unun bamisi gin.
¹⁵² Gengo unun aŋteban aŋaki dagok
dagogi mini toktogisi tosok unun
kalipsigwan kili nandagim.

**Amin kinda Piŋkop da yokwikon
naŋ abidosak do yaŋ tidagit**

- ¹⁵³ Nak nawa gengo do dima iŋtosot, do jigino madepsi unun kaŋek anpulgoki.
- ¹⁵⁴ Uwal da gen yaŋ namaŋ, do anpulu-
gaŋek yokwikon naŋ abidoki.
Kalip yaŋ teban tok agil unun yolek egip
egip nabi.
- ¹⁵⁵ Amin yokwi gen tebango unun dima
guramikgaŋ, do yokwikon baŋ di-
masi timitdisal.
- ¹⁵⁶ Yawe, bupmigo unun madepsi.
Gak kilegisi, do kilano aŋaki egipbeŋ.
- ¹⁵⁷ Amin morapmi da yokwi aŋ namineŋ
uwal aŋ namaŋ.
Mani gengo bami dima yipmaŋ dekdal.
- ¹⁵⁸ Manji gamaŋ amin pindakdat bisap-
mon nandaba yokwitok aŋ yomisat,
nido unun gengo dima guramikgaŋ.
- ¹⁵⁹ Gengo do but dasi galak tosot unun
nandisat.
Yawe, gak da but dasi galak taŋ namiŋ
kimokdol, do yokwikon naŋ abi-
daŋaki tagisi egipbeŋ.
- ¹⁶⁰ Gen morapgo unun bamisi gin.
Nawa gen morapgo kilegisi unun tok-
togisi taŋ aŋaŋ kikdaŋ.

**Amin kinda Piŋkop dakon gen teban
guramik kimot do nandagit**

- ¹⁶¹ Kila amin da mibili mini nak yokwi
aŋ namaŋ.
Mani nak gengo do nandaneŋ
nimnimikdat.
- ¹⁶² Amin kinda da yo tagisi morapmi
timikdak, unun da tilak yaŋ teban
tok gengo do kisik kisik madepsi
asat.
- ¹⁶³ Nak anpak toptopmi do nandabo tagi
dima aŋ.
Mani gen tebango do but dasi galak
tosot.

- ¹⁶⁴ Nawa gengo unun kilegisi, do gildat
morap kisi nak gak do ya yaŋ kosiri
7 kabi yaŋ yaŋ asat.
- ¹⁶⁵ Miŋat aminyo nawa gengo do but
dasi galak toŋ, unun butni yaworisi
toŋ, ae yo kinda da kesalban dima
maŋ dapni.
- ¹⁶⁶ Yawe, yokwikon naŋ abidoki do
jomjom asat.
Nak gen tebango guramikdat.
- ¹⁶⁷ Nak gengo do but dasi galak tosot, do
gengo guramikdat.
- ¹⁶⁸ Anpak morapno unun pindakdal,
do gen teban morapgo unun
guramikdat.

**Amin kinda Piŋkop da
anpulgosak do bisit agit**

- ¹⁶⁹ Yawe, anpulgoki do yaŋ tidosot, do
nandaŋ nabi dosi nandisat.
Yaŋ teban tok agil unun da aripmon nan-
dak nandak tagisi nabi.
- ¹⁷⁰ Kalip yaŋ unun da aripmon bisitno
do mirak yopmaŋek yokwikon naŋ
abidoki dosi nandisat.
- ¹⁷¹ Gengo do tagisi nayiŋ dekdal, do
toktogisi mango aŋkisikeŋ dosi
nandisat.
- ¹⁷² Gen teban morapgo unun kilegi
gin, do gengo do kap yokeŋ dosi
nandisat.
- ¹⁷³ Nak gengo yoldosi nandagim, do tok-
togisi nak anpulgok do tagap toki
dosi nandisat.
- ¹⁷⁴ Yawe, gak da nak yokwikon naŋ abi-
doki do madepsi nandaŋ egisat.
Nawa gengo da kisik kisik namisak.
- ¹⁷⁵ Egip egip namiŋaki mango aŋkisikeŋ.
Gengo da anpulgosak do nandisat.
- ¹⁷⁶ Sipsip da kiŋ pasilgaŋ unun da tilak
kosit tagisi kili yipmaŋ dekgim.
Do abiŋ oman amingo nak do wusiki.
Nak gen tebango do dima iŋtosot.

Kap 120

Amin kinda Piŋkop da aŋpulugosak do bisit agit

*Piŋkop gawak imim
tamokon kigik dakon kap.*

120 Jigi noman taŋ namgwit bisapmon Yawe do yaŋ tidoko bisitno nandan namgut.

² Bisit yaŋ agim, “Yawe, top amin da nak aŋkewalni yaŋ do nak pulugaŋ nepbi.”

³ Top amin ji, Piŋkop da ji do yo ni baŋ aŋ damjak?

⁴ Uŋun da emat amin dakon gobiŋ baŋ yamaŋ damdisak.

Aŋek kindapni tedepmi jikon tagaldisak.

⁵ Nak ji da binapmon yokwisi egisat.

Amin da Mesek miŋtimon bo Kade amin da binapmon yokwisi ekwaŋ uŋun da tilak jikon yokwisi egisat.

⁶ Nak miŋat aminyo yawori egip egip do ikwayit aŋ amin gat kisi bisap dubagisi ekwamaŋ, do kuragisi nandisat.

⁷ Nak da tagisi yitni do yosot bisapmon uŋun emat gin ak do nandan.

Kap 121

Yawe uŋun nin dakon kila amin

*Piŋkop gawak imim
tamokon kigik dakon kap.*

121 Nak siŋtoko ileŋon wigisak. Paŋpulugokno dukwan da apban kokeŋ?

² Yawe kundu gat ae miŋtim gat wasagit uŋun dagin paŋpulugokno egisak.

³ Kilago asak, do aripmi dima maŋ pokgi.

Kilago aŋek dipmin dima pokdok.

⁴ Pakyaŋsi nandani, Israel amin dakon kila amin uŋun pak nandat kinda dimasi asak.

⁵ Yawe uŋun gak da ileŋonjok egek kilago aŋek gak anyoŋgam asak.

⁶ Gildat da gildat kalba ae kanek da kalbi aripmi dima aŋupbal anjil.

⁷ Yawe da kilago aŋakwan yo yokwi morap toŋ kindasok da gak dima aŋupbal asak.

Egip egipgo kisi kila asak.

⁸ Yawe da abisok ae don kiŋ apyo akdisal uŋun kilago aŋaŋ wigikdisak.

Kap 122

Jerusalem aŋkisik dakon kap

*Dewit dakon kap kinda. Piŋkop gawak
imim tamokon kigik dakon kap.*

122 “Kili apba Yawe da yutnon kino” yaŋ nayiŋba nandabo tagisi agit.

² Nin kili abiŋ Jerusalem dakon wigat yapmaŋek nagalgwan pigimaŋ da akgamaŋ.

³ Jerusalem kokup pap uŋun wagil tagisi wasaŋbi.

⁴ Israel amin idon abiŋ Yawe ya yaŋ iyini do kalip kili yoyigit uŋun gen yolek abiŋ abiŋ aŋ.

⁵ Uŋudon gen kokwin agak tamo toso.

Dewit dakon diwatni kila amin madep egi egi awit uŋun dakon gen kokwin tamo toŋ.

⁶ Jerusalem yaworisi tosak do bisit ani.

Bisit yaŋ ani,

“Yawe, Jerusalem do galagi nandan amin paŋpulugaŋbi tagisi egipni.

⁷ Paŋpulugaŋbi Jerusalem da nagalgwan ekwaŋ amin emari mini tagisi egipni, ae kila amini gat kisi tagisi egipni dosi nandamaŋ.”

⁸ Gwakno gat ae notno gat do nandaneŋ Jerusalem amin do bisit yaŋ abeŋ, “Ji emari mini tagisi egipni.”

⁹Nak Yawe Piŋkopnin dakon telagi yut do nandanek bisit yaŋ abeŋ,
 “Yo kinda do wadak wadagi mini tagisi egipni.”

Kap 123

Amin kinda Piŋkop da bupmi nandan imjak do bisit agit

Piŋkop gawak imim tamokon kigik dakon kap.

123 Yawe, nak Kwen Kokup siŋtoko wigakwan gandako kila amin madep yiyit tamogokon yikdal.

²Oman amin amin tagini do nandan gadasak, anjakwan pi amin miŋat uŋun amin tagi miŋat do nandan gadasak, yaŋ gin nin Yawe gak do nandan gadamaŋ.

Gak Piŋkopnin, gak dagaŋ bupmi nandan nibi do jomjom amaŋ.

³Yawe, amin da yokwi aŋ nimiŋakwa jigisi nandamaŋ, do bupmi nandan nibi.

⁴Bisap dubagisi iyi do nandaba wik-waŋ amin da pabiŋ nipgwit, do jigisi nandamaŋ.

Kap 124

Piŋkop uŋun miŋat amin kabini dakon Panpulugok Amini

Dewit dakon kap kinda. Piŋkop gawak imim tamokon kigik dakon kap.

124 “Yawe da nin dima paŋpulu-gagit tam, niaŋi?”
 Israel amin da uŋun gen dakon kobogi yoni.

²⁻³“Amin da butjap nandan nimiŋek nion emat awit bisapmon Yawe da nin dima paŋpulugagit tam, uwal da japmisi nandanek obisi tagi paŋpupal abam.

⁴Butjapni pakbi da yaŋ igek timikban tagi pasilnom.

⁵Pakbi madep uŋun igek timikban tagi kimak mudonom.
 Mani dima.”

⁶Nin Yawe do ya yaŋsi iyineŋ.

Yum nindajakwan uwal da nin dima nindapba pasilgimaŋ.

⁷Nin minam da yaŋ amin kinda da pat yipguron yokwalgimaŋ da pulugaŋ kigimaŋ.

Pat uŋun tuwil kigit, do nin pulugaŋ kigimaŋ.

⁸Yawe Kwen Kokup ae miktimoŋ wasagit, uŋun da iyi nin tagisi paŋpulugosok.

Kap 125

Piŋkop da miŋat amin kabini yopban tagisi yikgaŋ

Piŋkop gawak imim tamokon kigik dakon kap.

125 Miŋat aminyo egip egipni Yawekon tosok yaŋsi nandan amin uŋun Saion Kabap yombem.

Kabap uŋun dima nimnimigek tebaisi tokdisak.

²Heŋ da Jerusalem angwasiŋek toŋ uŋun da tilak Yawe da abisok ae don paŋgwasiŋek miŋat amini kilani akdisak.

³Amin yokwi da amin kilegi dakon mik-tim toktoŋi kilani dima ani.

Yaŋ ani kaŋ, amin kilegi yokwi akdaŋ.

⁴Yawe, amin tagisi butni kilegi uŋun aminon anpak tagisi anyobi.

⁵Mani miŋat aminyo iyi dakon anpak yokwini yolek aŋ, uŋun yo yokwisi aŋ yobi.

Yokwi pakpak amin do yo yokwisi aŋ yobi.

Israel amin yawori tagi egipni.

Kap 126

Piŋkop da paŋpulugosak do Israel amin da bisit awit

Piŋkop gawak imim tamokon kigik dakon kap.

126 Yawe da nin uwal da kisiron baŋ timik aeni Saion kokup papmon paŋapgut bisapmon dipmin yombem pindakgimaŋ.

² Nin jikgo madepsi yanjagimaŋ.

Aŋek kisik kisik kap yagimaŋ.

Yaŋ aŋapno miktim diwari dakon miŋat aminyo da yaŋ yawit,

“Yawe da Israel amin paŋpulugok do pi madepsi agit.”

³ Asisi, Piŋkop da nin paŋpulugok do pi madepsi agit, do nin wagol tagisisi nandamaŋ.

⁴ Yawe, miktim kibirikon sikak maŋakwa joŋ yo morap ae kwoŋ uŋun da tilak paŋpuluganaki kalip tagisi egipgumaŋ yaŋ gin aenin tagisi egipneŋ.

⁵ Amin kunam tagek jap kwaokgaŋ, uŋun kisik kisik nandaŋek bami pakdaŋ.

⁶ Asisi, amin kunam tagek jap yet kwaot do jap yet pigaga paŋgwaŋ, uŋun don jap bami pektanba paŋ paŋjobiŋek kisik kisik kap yokdaŋ.

Kap 127

Piŋkop da yo tagisi aŋ yoban mani aŋkisiwit

Solomon dakon kap kinda. Piŋkop gawak imim tamokon kigik dakon kap.

127 Yawe da paŋpuluganban kisit kilda yut dima aŋ tam, pi isal dogin abam.

Yawe da paŋpuluganban kila amin kokup pap kinda kilani dima aŋ tam, kila isal dogin abam.

² Nin jap timit do nandaba kik aŋek wisa dima daganakwan pidaŋ pi gin aŋe-gapno wigi pilin toni kaŋ, pi uŋun isal dogin amaŋ.

Nido, Piŋkop da miŋat aminyo but dasi galak taŋ yomisak uŋun yik yawot yomisak.

³ Piŋkop da nin do yo tagisi aŋ nimiŋek monji gwayo but galak do nimisak. Uŋun gisam tagisi Piŋkopmon timikgamaŋ.

⁴ Yawi kaluk dakon monji gwayo uŋun gobiŋ da yaŋ emat amin kinda da kisiron toŋ.

⁵ Amin monji gwayo morapmi amin kisik kisik tagi ani.

Uŋun da gen pi tamokon uwal gat gen pi aŋakwa aŋpulugokdaŋ.

Aŋakwa mayagi dima pakdisak.

Kap 128

Piŋkop da geni guramikgaŋ amin do yo tagisi aŋyomisak

Piŋkop gawak imim tamokon kigik dakon kap.

128 Amin morap Yawe do pasalek geni guramikgaŋ uŋun amin kisik kisik tagi ani.

² Ji pi aŋek uŋun dakon bami paŋ noni. Ji kisik kisik aŋek tagisi egipdaŋ.

³ Miŋatgo da yutgokon wain nap da yaŋ bami madepsi toni.

Ae miŋat monjiyogo da olip kindap moniŋ yombem da yutgokon tamokon aŋgwasinek yitni.

⁴ Asi, Yawe do pasalek ekwaŋ amin kisik kisik tagi ani.

⁵ Yawe Saion kokup papmon egisak uŋun da gisam tagi damjak.

Ji miŕtimon egipni bisap morapmon Jerusalem kaŕakwa tagisi tosak dosi nandisat.

⁶Ji bisap dubagisi egek babikji pindatni do nandisat.

Israel amin yawori tagi egipni.

Kap 129

Israel amin da Piŕkop da uwalni paŕupbal asak do bisit awit

*Piŕkop gawak imim
tamokon kigik dakon kap.*

129 Israel amin, gak moniŕisogon da wiŕ abisok ekwamaŕon gak uwal da yokwi aŕ gamgwit dakon gen niyiki.

²Gak yaŕ yoki, “Moniŕisogon da wiŕ abisok ekwamaŕ bisapmon uwal da nak yo yokwisi aŕ namaŕ.

Mani nak ariŕpmi dima abiŕ nepni.

³Nak obisi baljaŕakwa nap kiriŕ da manjinokon giŕtimno dapba kiriŕikwaŕ.

Pi kaga dangap pindakgamaŕ uŕun da tilak baljaŕba wuda dubagisi di no-man toŕ.

⁴Mani Yawe uŕun kilegisi.

Nak amin yokwi da nap teban wamgwit uŕun mandaŕ dagaŕakwan oman monji saŕbeŕek dima egisat.”

⁵Nak Yawe da miŕjat aminyo Saion kokup pap do uwal aŕ, uŕun mayak-tok yomiŕek pabiŕ yopmaŕek yol-ban tobilek kokupnikon kini dosi nandisat.

⁶Uŕun joŕ yut kwenon kwaŕek don dubak tokdo aŕakwa gildat da pindakban tepmi kibidoŕ uŕun yombem ani dosi nandisat.

⁷Amin kinda da joŕ uŕun baljaŕ paŕmuwuk wamaŕek dima paŕkisak.

⁸Ae miŕjat aminyo uwalnin da kap-matjok kiŕek “Yawe da yo tagisi aŕ damiŕek giŕsam damjak” yaŕ dimasi yoyini dosi nandisat.

Kap 130

Amin kinda Piŕkop da aŕpulugosak do bisit agit

*Piŕkop gawak imim
tamokon kigik dakon kap.*

130 Yawe, butno jigisi taŕakwan aŕpulugoki do yaŕ tidosot.

²Amin Tagi, bisitno nandaki.

Aŕpulugoki do gayisat, do nandaŕ nabi.

³Yawe, gak da diwarinin manjiŕek gen pikon niŕbim tam, Amin Tagi namin da gengo yapban?

⁴Mani gagon diwari wiririt toŕok, do nin gak do pasal gamneŕsi.

⁵Nak Yawe da aŕpulugosak do nandaŕek jomjom asat.

Aŕek geni do tebaisi nandaŕ gadasat.

⁶Nak Amin Tagi da aŕpulugosak dosi nandaŕek but kindap asat.

Kalbi kila amin da uwal apni do kila aŕek wiŕa tepmi dagosak do aŕteŕ aŕ uŕun yapmaŕek but kindap madeŕsi asat.

⁷Israel amin, Yawe da nin do but dasi galak taŕ nimisak, ae dima yokwi toner yaŕ do bisapmi bisapmi nin paŕpulugosok, do Yawe da nin paŕpulugokdisak yaŕsi nandaŕ teban taŕek uŕun do jomjom aner.

⁸^vUŕun da Israel amin nin yokwikon baŕ timigeŕ diwarinin kisisi wiririk nimisak.

Kap 131

Amin kinda iyi do nandaban piŋakwan bisit agit

*Dewit dakon kap kinda. Piŋkop gawak
imim tamokon kigik dakon kap.*

131 Yawe, nak naga do nandako
dima wigisak.

Mano dima awigisat.

Nak yo kinda ni da wikwisi asak ae yo
uŋun dakon mibili aripmi dima nan-
dako pisosak uŋun do nandaba kik
dima asat.

² Nak butno tagisi tosak do pi at da butno
yawori tosak.

Nak egisat uŋun monji ŋakŋak da yaŋ
meŋi da kisiron nandaba kigi mini
pagegisak nak uŋun yombem.

³ Israel amin, ji abisok ae bisap morap
don kisi Yawe da paŋpulugosak do
nandaŋ teban taŋek jomjom ani.

Kap 132

Piŋkop dakon telagi yut madep do kisik kisik awit

*Piŋkop gawak imim
tamokon kigik dakon kap.*

132 Yawe, gak Dewit do dima
iŋtoki.

Ae jigi morap pagit kisi do dima iŋtoki.

² Dewit da Israel amin dakon Yawe,
Piŋkop tapmimi toŋ, uŋun do yaŋ
teban tok kinda yaŋ yagit,

³ “Nak yutnon dima kikeŋ, ae dipmin
potpot tamokon dima pokgeŋ.

⁴ Nak dipmin dima pokgeŋ.

⁵ Mibiltok Yawe do yut kinda abeŋ, uŋun
Israel amin dakon Piŋkop Tapmimi
Toŋ uŋun da egipjakdo.

Aŋek don yik yawot abeŋ.”

⁶ ^wNin Betlehem kokupmon egek Saŋbek
Saŋbek Kinam dukwan tosoŋ uŋun
dakon geni nandagimaŋ.

Aŋek uŋun Kiriŋat Jearim da miktimon
taŋban kagimaŋ.

⁷ Kaŋek yaŋ yagimaŋ,

“Nin kili Yawe da yutnon wigino.

Ae uŋun da kapmatjok kiŋek gawak
imneŋ.”

⁸ Yawe, gak Saŋbek Saŋbek Kinamgo
gat kisi abineŋ yik yawot yutgokon
yikgi.

Saŋbek Saŋbek Kinam uŋun gak dakon
tapmim madepgo dakon tilak asak.

⁹ Mukwa sogok amingo paŋpulugaŋaki
toktogisi aŋpak kilegi ani.

Aŋaki uŋun aŋpakni kilegi da imalni
tagisi da yaŋ asak.

Ae miŋat aminyogo paŋpulugaŋaki kisik
kisik aŋek kap yoni dosi nandisat.

¹⁰ Yawe, oman amingo Dewit do nandaŋ
ibi.

Kila amin madep gaga manjigil uŋun
manji dima ibi.

¹¹ ^xGak da kalip Dewit do yaŋ teban tok
tebaisi aŋ imgul, ae gengo kulabik
aripmi dima akdisal.

Yaŋ iyigil, “Nak da monji kabigokon
kinda yipbo kila amin madep
egipjak.

¹² Monjigoni nak dakon saŋbek saŋbe-
kno guramitni, ae gen morapno
yobeŋ uŋun guramitni kaŋ, don
bisap dagok dagogi mini babigoni
dakon monjini kila amin madep
dagokdaŋ.”

¹³ Yawe da Saion kokup pap iyi do tilak
agit da uŋudon toktogisi egiŋ do
nandisak.

¹⁴ Yaŋ yagit, “Nak uŋun kokup papmon
toktogisi egipdisat.

^w132:6 2KAG 6.41-42

^x132:11 2Sa 7.12-16; 1KAG 17.11-14; Kap 89.3-4; Ya 2.30

Nak unjun kokup papmon kila amin madep egipbej do tilak kili agim.

¹⁵Nak Saion kokup pap dakon miñat aminyo do yo morapmi imdisat.

Añapbo yo do wadak wadak dima akdañ.

Añek yoni mini amin do jap morapmi yobo nañ tugokdañ.

¹⁶Nak da Saion kokup pap dakon mukwa sogok amin kabini yok-wikon bañ timikgo unjun da imalni yombem asak.

Añapbo Saion dakon miñat aminyo da kisik kisik kap yokdañ.

¹⁷Nak da Dewit da kabikon amin kinda abidañek yipbo unjun kokup papmon kila amin madep dagosak.

Añek miñat amin kabino do lam kinda da yañ teñteñañ yomjak.

¹⁸Nak da uwalni pañmayak akdisat.

Mani kila amin madepno tilim madepni gat yitdisak.”

Kap 133

Not do but dasi galak tañ yomyom añpak do tagisi nandawit

Dewit dakon kap kinda. Piñkop gawak imim tamokon kigik dakon kap.

133 Piñkop dakon miñat aminyo but kalon añek egipni kañ unjun tagisi, ae buri tagisi akdañ.

²Unjun añpak unjun wagil tagisisi. Unjun olip dakon nelagi yombem.

Olip dakon nelagi Aron do tagal imiñakwa mogim dañgwanikon pigeke imal dubakni da diwarikon pigigit.

³But kalon añpak unjun kalbi gik sitnañ Emon Kabap ae Saion Kabapmon moñ unjun yombem tagisi.

Yawe da but kalon ekwañ amin gisamni yomisak.

Egip egip dagok dagogi mini unjun yomisak.

Kap 134

Piñkop dakon man añkisino

Piñkop gawak imim tamokon kigik dakon kap.

134 Yawe dakon oman amin morap, ji kalbi yutnikon pi añ amin, ji mani añkisini.

²Telagi yutnikon kisitji pañenagek Yawe dakon man añkisini.

³Yawe kundu ae miktim wasagit unjun Saion egisak, unjun da yo tagisi añdamjak dosi nandisat.

Kap 135

Yawe añkisik dakon kap

135 Yawe añkisini! Yawe dakon oman amin, ji mani añkisini.

²Ji Yawe da nagalgwan Piñkop da yutnon omani añ, ji Yawe añkisini.

³Yawe unjun tagisi, do Yawe añkisineñ. Mani unjun tagisisi, do kap yañek añkisini.

⁴Yawe da Jekop iyi do añawakgit.

Israel unjun Piñkop iyi dakon amin kabi.

⁵Yawe unjun mani wukwisi yañ nandisat.

Amin Tagi da piñkop toptopmi morap kisisi yapmañ mudosok.

⁶Yawe kwen kundukon, ae miktimon, ae tap kwenon, ae tap kagagwan, galaktokni yolek yo morap ak do nandisak unjun asak.

⁷Unjun da yañban gikwem noman toñ, ae mal añek sikak mosok, ae yo morap yopyop yutnikon da mirim yopban kwan.

⁸ Isip miktimon Isip amin dakon monji mibiltogi gat ae bit kilapyo dakon monji mibiltogi unun dapban kimakgwit.

⁹ Isip miktimon kila amin madep gat ae kila amini gat pañupbal ak do wasok tapmimi toñ mibili mibili agit.

¹⁰ Yawe da miktim morapmi pañupbal aņek kila amin madep tapmimi toñ morapmi dapban kimakgwit.

¹¹ Amo amin kabi dakon kila amin madep Sion aņakban kimakgit, ae Basan dakon kila amin madep Ok, ae Kenan miktim dakon kila amin madep morap gat kisi dapban kimakgwit.

¹² Yaņ aņek unun kila amin madep dakon miktimni amin kabini Israel do yomgut.

¹³ Yawe, mango bisap mudok mudogi mini taņ aņaņ kikdisak. Babikon da babikon man bingo do nandaņ aņaņ kikdaņ.

¹⁴ Yawe dakon amin kabi uwalni da yo yokwi aņyoba iyi paņkutnokdisak. Oman amini do bupmi nandaņ yomisak.

¹⁵ ^zAmin ņwakņwari Kabi kokup kidatni unun silwa ae gol baņ wasoņ. Amin kisit da wup unun wasoņ.

¹⁶ Kokup kidat dakon wupmi unun gen kagani toņ, mani gen aripmi dima yoni. Ae dabilni toņ, mani yo aripmi dima pindatni.

¹⁷ Ae mirakni toņ, mani gen aripmi dima nandani. Ae mirim dima paņ.

¹⁸ Kokup kidat dakon wupmi wasoņ amin, ae egip egipni kokup kidaron tosok yaņsi nandaņ amin morap, unun kokup kidat dakon wupmi yombem akdaņ.

¹⁹ Israel miņat aminyo, ji Yawe aņkisini. Yawe dakon mukwa sogok amin, ji mani aņkisini.

²⁰ Liwai da kabikon nani, ji Yawe aņkisini. Miņat aminyo Yawe do pasolgoņ amin, ji mani aņkisini.

²¹ Yawe Jerusalem kokup papmon egisak, do miņat aminyo ji Saion wigek mani aņkisini. Yawe aņkisini!

Kap 136

Piņkop ya yaņ iyik do dakon kap

136 ^aYawe aņpakni unun tagisasi, do ya yaņ iyineņsi. Dagok dagogi mini nin do but dasi galak taņ nimisak.

² Nin Yawe ya yaņ iyineņ. Unun da piņkop toptopmi morap yapmaņ mudosok. Toktok teban nin do but dasi galak taņ nimij kimokdok.

³ Nin Amin Tagi ya yaņ iyineņ. Unun da amin tagi morap yapmaņ mudosok. Toktok teban nin do but dasi galak taņ nimij kimokdok.

⁴ Unun kaloņ da wasok tapmimi toņ madep asak. Toktok teban nin do but dasi galak taņ nimij kimokdok.

⁵ ^bIyi da nandak nandagon da kundu ae yo morap kwen toņ unun wasagit. Toktok teban nin do but dasi galak taņ nimij kimokdok.

⁶ ^cMiktim yipban kwen tagit, ae pakbi yipban mibilikon tagit. Toktok teban nin do but dasi galak taņ nimij kimokdok.

⁷ ^dGildat gat kanek gat wasagit.

^z135:15 Kap 115.4-8; PA 9.20

^a136:1 1KAG 16.34; 2KAG 5.13; 7.3; Esr 3.11; Kap 100.5; 106.1; 107.1; 118.1; Jer 33.11 ^b136:5 WW 1.1 ^c136:6 WW 1.2 ^d136:7 WW 1.16

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

⁸ Gildat yipban gildat kında kıla asak.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

⁹ Kanek gat gik morap gat yopban pilin
kıla aŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹⁰ ^eNin Yawe ya yaŋ iyineŋ.

Uŋun Isip amin dakon monji mibiltogi
dapban kimakgwiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹¹ ^fIsrael amin timik paŋobiŋakwan Isip
yipmaŋ dekgwiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹² Iyi da tapmim madepmon da timik
paŋoppgut.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹³ ^gTap Gami pudaŋban timi bamori agiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹⁴ Iyi mibiltok kiŋek miŋat amini timik
paŋabiŋakwan tap idap pudawit.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹⁵ Mani Isip dakon kıla amin madep gat
ae emat amini gat yopban pakbi naŋ
kimakgwiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹⁶ Miktim kibiri timon miŋat amini
mibiltaŋ yomiŋek kigiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹⁷ Kıla amin madep tapmimi toŋ dapban
kimakgwiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹⁸ Ae kıla amin madep man bini toŋ dap-
ban kimakgwiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

¹⁹ ^hAmo amin kabi dakon kıla amin
madep Sion aŋakban kimakgiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

²⁰ ⁱAe Basan dakon kıla amin madep Ok
aŋakban kimakgiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

²¹ Aŋek uŋun kıla amin madep dakon
miktimni miŋat amini do yomgut.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

²² Miktim uŋun oman amini Israel do
yomgut.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

²³ Uwal da pabiŋ nipgwiŋ bisapmon nin
do sigin nandaŋ nimgut.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

²⁴ Aŋek uwal da kisiron baŋ timikgiŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

²⁵ Miŋat aminyo gat ae bit kilap morap
gat jap yomisak.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

²⁶ Do Kwen Kokup Piŋkop ya yaŋsi
iyineŋ.

Toktok teban nin do but dasi galak taŋ
nimiŋ kimokdok.

Kap 137

Israel amin uwalni da miktimon
egek kokupni do kunam takgwiŋ

137 Nin Babilon amin dakon pak-
bini da ileŋikon yiŋek Saion

^e136:10 TP 12.29   ^f136:11 TP 12.51   ^g136:13 TP 14.21-29

^h136:19 IDT 21.21-30   ⁱ136:20 IDT 21.31-35

kokup pap do nandak nandak anjek
kunam takgimanj.

²Kindap kapmatjok tawit ujun da
kiliñjikon gitanin mindano tanakwa
sanjbenjek dima tidagimanj.

³Nido nin timik miiktimnikon panjkiwit
amin da kap yonej do niyiwit.

Yokwi anjningwit amin da tebai yañ
niyiwit,

“Nin da kisik kisik panerj do ji da kap
yoni do nandamanj.

Saion dakon kap kinda yoni.”

⁴Mani miiktim dubagikon egek Yawe
dakon kap nianjon da tagi yonej?

⁵Jerusalem, nak gak do injtokerj kanj,
Piñkop da nak anjñtok aban
sanjbenjek gita dima tidokerj.

⁶Jerusalem, nak gak do injtanjek yo isali
yañ gandañek yo diwari do nandako
wigini kanj, Piñkop da nak melno
anjkadim aban kap dima yokerj dosi
nandisat.

⁷Yawe, gak Idom amin da kalip Babilon
dakon emat amin jonjkgwit ujun do
aego nandaki.

Babilon amin da emat wamanjek
Jerusalem abidawit bisapmon Idom
amin da gen yañ yawit,

“Yut morapni kisi tuwil mudañek panjup-
bal anj mudoni.”

⁸jBabilon, nandaki.

Gak tasik tokdisal.

Nin do anjak yokwi nianj anj nimgul
unjuderj gin kobogi yokwisi
timitdisal.

Kobogi yokwi gamjak amin unjun kisik
kisik tagi asak.

⁹Ujun da gak dakon monji monij
monij timik maban tipmon manjek
obisi tasik tanjek kimotdaj.

Kap 138

Amin kinda Piñkop do ya yañ iyigit

Dewit dakon kap kinda.

138 Yawe, nak but dasi nandañek
ya yañ gayisat.

Piñkop toptopmi da dabilon kap yañek
mango yañ anjkisisat.

²Bisapmi bisapmi but dasi galak tan
namiñek kilano tagisi asal, ae
mango gat gengo gat da yo morap
yapmanj mudañek ujun da wukwisi
amal.

Yanjdo, nak Telagi Yut Madepgokon
gawak gamiñek mango yañ
anjkisikerj.

³Gak do bisit asat bisapmon nandanj
namisal.

Anjek tapmim namiñek butno anteban
asal.

⁴Yawe, miiktimon kila amin madep
morap da gengo kili nandayin, do
ujun da mango yañ anjkisini dosi
nandisat.

⁵Tilimni unjun madepsi, do unjun da
Yawe dakon wasokni do nandañek
kap yoni dosi nandisat.

⁶Yawe unjun wukwisi egek amin iyi do
nandaba panj amin unjun nandanj
yomiñek kilani asak.

Mani iyi do nandaba wigisak amin unjun
yum dabil dagin pindakdak.

⁷Jigi mibili mibili altanj naba kilano
anjaki dima kimokdot.

Uwalno da nak do japmi nandanj, mani
gak tapmimgo madep, do si pabinj
yopmanjek nak anjplugosol.

⁸Yawe da nak nianjsi egipberj ae pi ni
banj aberj do nandagit unjun kilano
anjakwan anj mudokerj.

Mudok mudogi mini nak do but dasi
galak tanj namisal.

Gak da nak wasagil, do dima iŋtaŋ nabi.

Kap 139

Piŋkop da nandaŋ nimiŋek kilanin asak

*Dewit dakon kap kinda. Kap yoŋ amin
dakon kila amin do mandabi.*

139 Yawe, gak butnokon yo ni da toŋ uŋun kokwin aŋek bamisi nandaŋ namisal.

² Gak nak da yik pidoty o asat uŋun nandaŋ mudosol.

Dubagikon da nandak nandakno nandaŋ mudosol.

³ Nak kosit agisat bo ae dipmin pokdoron niaŋ egisat uŋun gak da nandisal.

Gak aŋpakno kisisi nandaŋ mudosol.

⁴ Yawe, nak gen kinda yok do asat uŋun gak da kili nandagil.

⁵ Gak mibiltok ae buŋonyo agaki kisitgo da nak abidosok.

⁶ Nandak nandakgo da nandak nandakno yapmaŋek wukwisi asak.

Uŋun nak da aripmi dima nandakeŋ.

⁷ Nak dukwan kiŋek Wupgo yipmaŋ dekgeŋ?

Nak pasal dukwan kiŋapbo gak kapmatjok dima egipdisal?

⁸ Kwen Kokupmon wigikeŋ kaŋ, gak uŋudon egipdisal.

Ae kimakbi tamogwan pigikeŋ kaŋ, uŋudon kisi egipdisal gin.

⁹ Pidaŋ piriropmaŋ gildat wisak tetgin do dubagisi kikeŋ bo tap diwarisikon kikeŋ kaŋ,

¹⁰ gak uŋudon egipdisal gin.

Aŋek kisitgo da nak abidaŋek kosit nolikdisal.

Tapmimgo madep, do nak aŋpulugokdisal.

¹¹ Nak “Pilin tuk da nak aŋkisibisak, ae gildat dakon teŋteŋ nak aŋgwasisak uŋun da pilin tuk asak” yaŋ yokeŋ kaŋ

¹² pilin tuk da nak aripmi dima aŋkisibisak.

Kalbi uŋun gildat kalba yombem akdisak.

Pilin gat ae teŋteŋi gat kisi pindakbi aripsi amal.

¹³ Gak da giptim diwat morapno kisi wasagil.

Meŋ da butgwan nak uŋungwan wasaŋ mudagil.

¹⁴ Nak da gak aŋkisisat, nido gak da pi ŋwakŋwarisi aŋek nak wasaŋ neŋgul.

Nak pakyaŋsi nandisat, gak da yo morap wasagil uŋun ŋwakŋwarisi.

¹⁵ Meŋ da butgwan pasili tamogwan tagok tagok agim bisapmon gak da pindagaki kidat morapno tagaŋek notnikon saŋbewit.

¹⁶ Meŋ da dima aŋalaŋakwan kili nandagil.

Nak miktimon dima altagim, mani gak da gildari gildari miktimon egipbeŋ do nandagil uŋun papiagokon kili mandagil.

¹⁷ Piŋkop, nandak nandak morapgo uŋun wagil tagisisi.

Nandak nandakgo uŋun madepsi, amin da aripmi dima manjiri.

¹⁸ Gak da nandisal yo morap manjikeŋ kaŋ, tap ilerŋon niman morap yapjak.

Dipminon da pidosot bisapmon nak gak gat sigin egisat.

¹⁹ Piŋkop, amin yokwi dapbi kimotni do nandisat.

Amin dapdap amin ji nepmaŋ dek kit!

²⁰ Uŋun amin da gak do gen yokwi yoŋ, ae gak dakon man do gen gireŋ yoŋ.

²¹ Yawe, nak amin gak do kuragi nandaŋ amin do kuragi nandaŋ yomisat.

Ae amin kwen wigik aŋgamaŋ amin do nandaba yokwi tok aŋ yomisat.

²² Asisi, nak uŋun amin do kuragisi nandisat.

Uŋun pindakgo nak dakon uwalno aŋ.

²³ Piŋkop, kokwin tagisi aŋek nak dakon nandak nandak morap butnokon toŋ uŋun do nandaki.

Aŋkewalek nandak nandak morapno do pakyaŋsi nandaki.

²⁴ Egip egipno kokwin tagisi abi.

Aŋpak yokwi di nandak nandaknokon di taŋbam.

Egip egip teban dakon kosit naŋ aŋaŋ kiki.

Kap 140

Amin kinda da Piŋkop da kilani tagisi asak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap yoŋ amin dakon kila amin do mandabi.

140 Yawe, amin yokwi da kisiron baŋ pulugaŋ nepbi.

Kilano tagisi aŋaki emat amin da dima aŋupbal ani.

² Toktogisi aŋpak yokwi ak do nandak nandak aŋ, aŋek toktogisi miŋat aminyo da binapmon pidok pidok paŋalon aŋ.

³ Gen yogokni uŋun tuŋon amin emari toŋ dakon geni yombem, geni tepmisi.

Ae gen yogokni uŋun tuŋon amin emari toŋ dakon pakbi yokwini yombem da gen kagakon tugawit da miŋat aminyo paŋupbal aŋ.

⁴ Yawe, kilano tagisi aŋaki amin yokwi da dima abiŋ nepni.

Dam aŋaki emat amin nak aŋupbal ak do gen yoŋ, uŋun yo kinda dima ani.

⁵ Kwen wiŋik amin da nak do pat yipmaŋ.

Nak do kilap naŋ yaŋ abidok do nap teban baŋ nak da kisiron pat yipmaŋ.

⁶ Yawe yaŋ iyisat, “Gak Piŋkopno.” Yawe, nak aŋpulugoki.

Yaŋ tidosot, do nandaŋ nabi.

⁷ Amin Tagi Yawe, gak yokwikon baŋ timit timit amino tapmimi toŋsi.

Kalip uwal gat emat wamgumaŋ bisapmon aŋkutnagil.

⁸ Yawe, amin yokwi da yo timit do galak toŋ uŋun dima yobi.

Yum pindagaki aŋpak yokwi ak do gen yaŋ paŋteban awit uŋun dima ani.

⁹ Yum pindagaki uwalno da emaron dima abiŋ nepni.

Yo uŋun ak do nandaŋ uŋun paŋtobilbi iyikon noman toni.

¹⁰ Kindap yipbi kwenikon moni.

Mabi gapma madepgwan pigek ae dima wini.

¹¹ Isal dogin amin diwari gen yaŋ yomaŋ amin yum pindagaki nin da miŋtomon tagi dima egipni.

Ae emat aminon yo yokwisi noman taŋ yoba paŋilni do nandisat.

¹² Yawe, gak da jigi paŋ amin gat ae yo do wadak wadak aŋ amin gat paŋpulugosol.

¹³ Miŋat aminyo kilegi da mango aŋkisikdaŋ.

Uŋun gak gat kisi egipdaŋ.

Kap 141

Amin kinda kalbi bisit agit

Dewit dakon kap kinda.

141 Yawe, nak gak do yaŋ tidosot. Tepmisi aŋpulugoki do nandisat.

Gak do yaŋ tidosot, do bisitno nandaki.

² Bisitno da mukwa kibaŋi tagisi da yaŋ gagon opjak dosi nandisat.

Ae gak do kisitno paŋenokdot uŋun da pilindo dakon paretno yaŋ asak.

³ Yawe, gen kagano do kila tagisi aŋaki gen yokwi kinda dima yokeŋ.

⁴ Yum nandaŋaki butnokon da anpak yokwi ak do dima nandakeŋ.
 Ae yum nandaŋaki amin yokwi gat muwuk agek yokwi dima aneŋ.
 Yum nandaŋaki uŋun dakon jap noknok bisap madepmon uŋun gat dima yitneŋ.
⁵ Yum nandaŋaki amin kilegi kinda da nak anmilip ak do jigi tagi namjak.
 Mani nak amin yokwi not dima an yobeŋ.
 Piŋkop da amin yokwi uŋun anpak yokwini dakon kobogi paŋtobil yomjak do bisit asat.
⁶ Amin da amin yokwi dakon kila amini uŋun timigek maba tip domon pigini bisapmon Yawe dakon gen uŋun bamisi yaŋ nandaba pisokdaŋ.
⁷ Aŋek amin da jap pi do miŋtim pi daŋek paŋdamit an, uŋun da tilak uŋun amin dakon kidari paŋdamit aŋek maba kimakbi tamogwan pigikdaŋ.
⁸ Mani Amin Tagi Yawe, nak gak do nandaŋ gadasat.
 Gak da nak tagisi anŋkutnosol.
 Yum nandaŋaki dima kimokgeŋ.
⁹ Anpulugaŋaki amin yokwi da pat yipg-wit uŋudon dima yokwalgeŋ.
¹⁰ Yopbi iyi pat yipgwiron iyi yokwalni.
 Mani nak kosit tagisi agek yo kinda da dima anjubal asak.

Kap 142

Dewit Piŋkop da anpulugosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda. Kap on do Maskil yaŋ yor. Dewit tip kinamgwan egek bisit on mandagit. ^m

142 Nak Yawe da anpulugosak do tebaisi yaŋ tidosot.
 Bupmi nandaŋ namineŋek anpulugosak do bisit asat.

² Nandaba kikno gat ae jigi morap no-man taŋ namaŋ uŋun kisi iyin mudosot.
³ Jigisi nandaŋek wagilsa yokwi tokdisat yaŋ nandisat bisapmon, Yawe niaŋsi abeŋ uŋun gak da nandisat.
 Kosiron yokwalgeŋ do amin da pat piwit.
⁴ Nak anpulugosak amin kinda kapmat dima akban kosot.
 Amin kinda da kilano dima asak, ae amin kinda da nak do bup tajeŋ dima anŋkutnosok.
⁵ Yaŋdo, Yawe nak anpulugoki do bisit gayisat.
 Gak kalongin pasili tamono.
 Miŋtimon egisat bisapmon gak gat gin egip do nandisat.
⁶ Butno obisi jik tosok, do anpulugoki do bisit asat uŋun nandaki.
 Nak anŋsopmaŋgaŋ amin uŋun tapmiŋmi madepsi.
 Aripmi dima pabiŋ yopbeŋ, do uŋun da kisiron baŋ pulugaŋ nepbi.
⁷ Jigikon yikdat, do pulugaŋ nepbi tagisi egipbeŋ.
 Yaŋ anjaki yo tagisi anŋnamisal uŋun do nandaŋek miŋat amin kabiyogo muwutnikon mango anŋkisiken.

Kap 143

Amin kinda Piŋkop da anpulugosak do bisit agit

Dewit dakon kap kinda.

143 Yawe bisitno nandaki.
 Mirakgo yopmaŋek anpulugoki do yaŋ tidosot uŋun nandaki.
 Gak amin kilegisi, ae bisapmi bisapmi dima nepmaŋ dekdal, do bisitno nandaki.
²ⁿ Gak da dabilon amin kilegi kinda dima egisak, do oman amingo nak gen pikon dima nepbi.

^m142:0 1SA 22.1; 24.3

ⁿ143:2 Ro 3.20; Gal 2.16

³Uwalno da nol anki nikban man mikti-mon pokdot.

Anakwan amin kili kimakgwit da arip-mon pilin tukgwan egisat.

⁴Nandak nandakno upbal tanjakwan but pasol madepsi nandisat.

⁵Kalipsi egipgum unun do nandisat.

Yo morap agil ae pi tagisi agil unun do nandak nandak tebaisi asat.

⁶Anpulugoki do didasat.

Miktim kibirisi da sikak do nandisak, unun da aripmon nak gak do madepsi galak tan gamisat.

⁷Yawe, butno tapmimi mini aban nandisat, do bisitno nandanej tepmisi anpulugoki.

Dima pasil nabi.

Yan abi kan, amin kili kimakgwit unun da tamokon kikej.

⁸Egip egipno gagon tosok yanji nandisat, do anpuluganbi wisa dagokdo gak da amin nin do but dasi galak tan nimisal unun do nandanej.

Nak bisit gayisat, do kosit nolnibi unun nan kikej.

⁹Yawe, kilano abi do gagon obisat, do uwalno da kisiron ban pulugan nepbi.

¹⁰Gak Pinkopno, do nayin dekbi gak dakon galaktok yolek egipbenj.

Wupgo tagisi unun da mibiltan naminakan kosit kilegikon agipbenj.

¹¹Yawe, man bingo tagisi tosak do yokwikon nan pulugan nepbi.

Gak amin kilegisi, do jigi morap pasat unun wiririk nabi.

¹²Nak do but dasi galak tan namisal, do uwalno dapbi kimotni.

Nak oman amingo, do uwalno obisi dapbi kimotni.

Kap 144

Kila amin madep da Pinkop da anpuluganban emaron teban tagit do ya yan iyigit

Dewit dakon kap kinda.

144 Nak Yawe dakon man ankisiat.

Unun tip madepno.

Emat dakon mibili tagisi nayin dekdak.

Anek antagap aban emat do tagap tosot.

²Unun but dasi galak tan namisak, ae dam tebano aripmi dima tuwili egisak.

Unun pasili tamono, ae yokwikon ban timit timit amino.

Unun pasikno tebaisi, do ankutnanakan tagisi egisat.

Amin Inwaknwaru Kabi pabin yopmanakan nak da yongamgwan ekwanj.

³Yawe, minjat aminyo nin nianjen amin di ban nin do nandak nandak madep asal?

Nin yo isalisi.

Gak nido kilanin kagimansi asal?

⁴Mirim bisap kalon pisono kawan unun da tilak bisap pisipmisi ekwamanj.

Wupnin gildaron tepmisi altan pasilgan unun da tilak bisap pisipmisok gin ekwamanj.

⁵Yawe, kundu witdalek piki.

Kisitgo kabapmon yopmanaki mukwa madepsi pidoni.

⁶Mal yipbi noman tanej uwal yolban kin mudoni.

Gobingo yamanaki pasal kin mudoni.

⁷Kisitgo yipbi pinakan nak ilikbi wikej.

Anaki pakbi ilarisi yipmanj dekgej.

Amin Inwaknwaru Kabi da kisiron ban abidoki.

⁸Unun amin gen bami dima yonj.

Top baŋ gin yaŋek gen uŋun bamisi yaŋ
yoŋ.

⁹ Piŋkop, nak abisok gak do kap kalugi
yokeŋ.

Gita tidaŋek gak do kap yokdisat.

¹⁰ Kila amin madep paŋpulugaŋaki
emaron teban toŋ.

Oman amingo Dewit nak yokwikon naŋ
abidagiŋ.

¹¹ Uwal yo yokwi aŋ namaŋ da kisiron
baŋ abidoki.

Aŋek Amin Iŋwakŋwari Kabi da kisiron
baŋ abidoki.

Uŋun gen bami dima yoŋ.

Top baŋgin yaŋek gen uŋun bami yaŋ
yoŋ.

¹² Nin monjinin wili kindap da yaŋ
tebaisi tagoni do nandamaŋ.

Ae gwanin da kila amin madep dakon
yut dakon tilimni tagisi da egipni do
nandamaŋ.

¹³ Pigaganin da jap bami morapmi
taŋakwa jap paŋ yopyop yut
madepsi tugaŋ toni do nandamaŋ.

Aŋakwa sipsipnin da monji morapmi
sigin paŋalani.

¹⁴ Ae bulmakau da monji morapmi
paŋalani.

Aŋakwa yokwi di dima altoni ae kinda
dima kimotjak.

Nin dakon kosiron miŋat bo wili kinda
da jigi bo ae tepmi paŋek kunam
dima tatjak do nandamaŋ.

¹⁵ Miŋat amin kabi yo uŋuden timikgaŋ
uŋun kisik kisik tagi ani.

Miŋat aminyo Yawe yipba Piŋkopni
egisak uŋun kisik kisik tagi ani.

Kap 145

Piŋkop aŋkisik dakon kap

*Dewit dakon kap kinda. Kap on Piŋkop
dakon man aŋkisik dakon kap.*

145 Piŋkopno ae Kila Amin
Madepno, bisapmi bisapmi
mango aŋkisikeŋ.

² Gildari gildari mango aŋkisikeŋ.

Dagok dagogi mini gak aŋkisikŋ wigikeŋ.

³ Yawe uŋun mani wukwisi, do mani
aŋkisikŋ kimotneŋ.

Mani wukwisi, do uŋun dakon mibili
kisi amin da aripmi dima nandaba
pisogi.

⁴ Babikon da babikon pi madep aŋ aŋ
agil uŋun do yaŋ yaŋ akdaŋ.

⁵ Amin da tapmim madepgo gat ae Kila
Amin Madep Wikwisi egisal uŋun do
yokdaŋ.

Aŋakwa nak do pi madep madep asal
uŋun do nandaneŋ egipbeŋ.

⁶ Amin da pi masi masimi asal uŋun
dakon geni yokdaŋ.

Aŋakwa nak da man madepgo do yokeŋ.

⁷ Aŋpakgo tagisi uŋun dakon geni yaŋek
kapmon da aŋpakgo kilegisi uŋun
do yoni.

⁸ Yawe da nin do nandaŋ yawok nimeŋek
bupmi nandaŋ nimisak.

Butjap tepmi dima nandaneŋ but dasi
galak taŋ nimisak.

⁹ Amin morap kisi do aŋpak tagisi
aŋjomisak.

Aŋek yo morap wasagit uŋun do bup-
mikon da kilani asak.

¹⁰ Yawe, yo morap wasagil uŋun da
mango aŋkisini.

Miŋat amin kabigo da mango aŋkisini.

¹¹ Amin kila agakgokon tilimgo tosok
uŋun do yokdaŋ.

Aŋek tapmim madepgo dakon geni
yokdaŋ.

¹² Yan anakwa amin morap da pi madep asal unun do nandani.
 Anek gak kila amin madep tapmimi ton egisal ae mango wukwisi tosoq yan nandan gamni.
¹³ Gak kila amin madep dagok dagogi mini egek amin morap kilani akdisal.
 Yawe yan teban tok gen yagit unun kindi dima yapmanek guramik kimokdok.
 Nin panpulugok do yo tagisi gin asak.
¹⁴ Jigini ton amin panpuluganek amin da pabiy yopmangan amin unun paneknakban tagisi ekwan.
¹⁵ Yo morap egip egipmi ton jap do an bisapmon gagon sintanba wikwan jap upmokdol.
¹⁶ Jap gat ae yo morap gat aripnikon yomanaki tagisi ekwan.
¹⁷ Yawe unun anpak kilegi gin asak.
 Yo morap wasan yopguron anpak tagisi ban anyomisak.
¹⁸ Butdasi nandaneq bisit iyan amin Yawe unun amin da kapmatjok egisak.
¹⁹ Iyi do pasolgon amin yo nido galak ton unun yoban timikgan.
 Bisitni nandaneq yokwikon ban timikdak.
²⁰ Iyi do but dasi galak tan iman amin Yawe da kilani asak.
 Mani yokwi an amin panupbal akdisak.
²¹ Bisapmi bisapmi Yawe dakon mani ankisiken.
 Yo morap egip egipmi ton ji dagok dagogi mini mani telagi ankisini.

Kap 146

Pinkop Panpulugokni dakon mani ankwisiwit

146 Yawe dakon man ankwisini.
 Nak naga mani ankwisiken.

² Miktimon egipben bisapmon Yawe dakon mani ankwisiken.
 Pinkopno do kap yanek ankwisij wigek kimokgen.
³ On miktim dakon kila amin madep da gak aripmi dima anpulugokdan, do egip egipji unun aminon tosoq yan dima nandani.
⁴ Unun kimagek miktim dagokdan.
 Yo ak do yawit unun bami dima noman tokdan.
⁵ Mani amin kindi Jekop dakon Pinkop da anpulugosak do nandan gadaneq jomjom asak unun amin kisik kisik tagi asak.
⁶ Pinkop da kundu ae miktim ae tap ae yo morap unungwan ton wasagit.
 Toktogisi yo morap ak do yosok unun akdisak.
⁷ Jigikon ekwan amin panpulugosok.
 Ae jap do an amin jap yomisak.
 Yawe da dam tebanon ekwan amin wital yopban kwan.
⁸ Dabili mini amin dabilni paban pisanban sinton.
 Ae jigi da tebai pabiy yopmangan amin unun jigini kukwan yomisak.
 Yawe unun amin kilegi do but dasi galak tan yomisak.
⁹ Dubagikon amin nin da miktimon ekwan unun kilani asak.
 Ae sakwabat gat ae monji meni datniyo kimakbi unun kisi kilani asak.
 Mani amin yokwi an unun da yo ak do nandan unun kosit sopman yoban dima an.
¹⁰ Yawe unun dagok dagogi mini kila amin madep egipdisak.
 Saion kokup pap amin ji dakon Pinkop dagok dagogi mini Kila Amin Madep egipdisak.
 Yawe dakon man ankwisini!

Kap 147

Yawe ujun man madepni toŋ ae tapmim madepni toŋ

- 147** Yawe aŋkisini!
Piŋkopnin kap yaŋek
aŋkisamaŋ kaŋ, aŋpak kilegisi
amaŋ.
- Yaŋ aŋapno butnin tagisisi tosoŋ, ae
aŋkisamaŋ ujun agagisi naŋ amaŋ.
- ²Yawe da Jerusalem kokup pap aeni
aŋkaluk aŋek Israel amin kalip
uwal da timik miktim dubagikon
paŋkiwit ujun aeni paŋmuwukdak.
- ³Buri yokwi tawit ujun paŋmilip aŋek
wudani wamaŋ yomisak.
- ⁴Ujun da gik manjŋek gik kalonŋ kalonŋ
do man yomisak.
- ⁵Amin Taginin ujun wukwisi madep, ae
tapmimni madepsi.
- Nandak nandakni ujun tilakni mini.
- ⁶Yawe da amin iyi do nandaba paŋ ujun
paŋpulugosok.
- Mani yokwi pakpak amin pabiŋ yopban
miktimon maŋ pokgoŋ.
- ⁷Yawe ya yaŋ iyŋek kap yaŋ imno.
Gita tidaneŋ Piŋkopnin aŋkisino.
- ⁸Ujun da gikwem kwen yopban sikak
maŋakwa ileŋon joŋ kwoŋ.
- ⁹Ujun da joŋ kilap do jap yomisak, ae
minam pidikyo kisi yaŋ tidanba jap
yomisak.
- ¹⁰Yawe ujun os dakon tapmim gat ae
amin dakon tapmim gat do nanda-
ban yo madep dima asak.
- ¹¹Mani, amin iyi do pasal imaŋ ae Yawe
da nin do but dasi bisapmi bis-
apmi galak taŋ nimisak yaŋsi nan-
daŋ gadaŋ amin ujun do galak taŋ
yomisak.
- ¹²Jerusalem amin ji Yawe aŋkisini.
Saion amin ji Piŋkopji aŋkisini.
- ¹³Ujun da kokup papji dakon wigat
paŋteban aŋek amin kabigo gisam
yomisak.

- ¹⁴Ujun da paŋpulugaŋban emari mini
tagisi ekwaŋ.
- Ae wit tagisi dakon baŋ paŋireŋ aban
naŋek butji tugonŋ.
- ¹⁵Gen kind a yipmaŋdak ujun tepmisi
miktimon pisak.
- ¹⁶Ujun da ais yopban sipsip dakon
daŋgwi da yaŋ maŋ miktim yalisak.
Aŋek gik sitnaŋ yopban abilak da yaŋ
maŋ tayiŋikwaŋ.
- ¹⁷Ais madep yopban tip da yaŋ mikti-
mon moŋ.
- Aŋek ujun da aba kokup mirimisi aŋak-
wan amin kind a da mirim abiŋ
yipmi mini.
- ¹⁸Ae don gen yipban mirim aŋakwan ais
pakbi dagaŋek pokgoŋ.
- ¹⁹Geni Jekop do imgut.
Nawa geni Israel amin do yomgut.
- ²⁰Miktim diwari taŋ aŋ aŋ kwaŋ dakon
miŋat aminyo do yaŋ dima agit.
- Nawa geni dima nandaŋ.
Yawe dakon man aŋkisini!

Kap 148

Yo morap kundukon ae Kwen Kokupmon ae miktimon toŋ ujun da Piŋkop aŋkisaŋ

- 148** Yawe aŋkisini!
Ji ason Kwen Kokup ekwaŋ,
Yawe aŋkisini.
- ²Aŋelo morapni aŋkisini.
Kwen Kokup emat amin kabi morapni
aŋkisini.
- ³Gildat gat kanek gat jil aŋkisinjil.
Gik morap teŋteŋonŋ ji aŋkisini.
- ⁴Kundu kwen ason aŋkisiki.
Pakbi kundu yapmaŋek kwensi toŋ, ji
aŋkisini.
- ⁵Iyi yaŋakwan ujun yo morap noman
tawit, do ujun yo morap Yawe
dakon man aŋkisini.
- ⁶Ujun yo morap wasaŋakwan
tamonikon toktogisi tebai toŋ.
Gen yagit ujun dima pasiljak.

⁷ Miktimon yo morap toņ, ji Yawe aņkisini.

Ji tap kilap madep madep gat, ae tap idap morap ilarisi,

⁸ ae mal, ae ais madep moniņiyo, ae gikwem, ae mirim madep Yawe dakon galaktok yolgaņ, ji kisi da aņkisini.

⁹ Ji kabap madep ae moniņi gat ae kindap sopmi toņ ae sida kindap madep,

¹⁰ ae joņ kilap gat ae bulmakau ae yo moniņ morap egip egipmi toņ gat ae minam gat, ji kisisi Yawe aņkisini.

¹¹ Ji kila amin madep gat ae amin gat ae gapman gat ae kila amin morap gat,

¹² ae wilisok ae miņatjok ae amin pelaņ ae miņat moniņiyo, ji kisisi Yawe aņkisini.

¹³ Uņun kisi morap Yawe aņkisiņ kimotni.

Uņun kaloņ ģin mani wukwisi.

Tilimni da miktim gat kundu gat yapmaņ mudosok.

¹⁴ Uņun da iyi dakon amin kabi Israel uņun do but dasi galak taņ yomiņek paņteban asak do aņek aņkisaņ.

Yawe aņkisini!

Kap 149

Yawe aņkisiņ dakon kap

149 Yawe aņkisini! Kap kalugi yaņ imni.

Piņkop yol kimokgoņ miņat amin kabini ji muwugek aņkisini.

² Israel amin ji Piņkop da wasagit, do but galak nandaņ imni.

Saion kokup pap amin ji Kila Amin Madepji do kisik kisik ani.

³ Kap aņek mani yaņ aņkisini.

Tambarin gat ae gita gat tidaņek mani aņkisini.

⁴ Yawe da miņat amin kabini do galak taņ yomisak.

Aņek amin iyi do nandaba piņbi aņ uņun yokwikon baņ timikdak.

⁵ Yaņ asak, do miņat amin kabini but dasi yolgaņ uņun kisik kisik ani dosi nandisat.

Dipmin potpot tamokon kisik kisik kap yoni.

⁶ Piņkop yaņ aņkisiņek emat agak siba geni tepmisi baņ timigek

⁷ Amin Ijwakjwari Kabi gat emat wamaņek yo yokwisi aņ yomiņek pabiņ yopni dosi nandisat.

⁸ Aņek ain nap baņ kila amin madepni gat ae kila amini gat dakon kandap paņteban ani.

⁹ Aņakwa Piņkop da yagit uņun da aripmon kobogi yokwisi timitni.

Aņakwa amin kabini iyi yol kimokgoņ uņun dakon man madep tokdisak.

Yawe aņkisini!

Kap 150

Yawe aņkisini

150 Yawe aņkisini! Piņkop telagi yutnikon egisak, uņun aņkisini.

Kwen Kokup tapmimi toņsi uņudon egisak, uņun aņkisini.

² Pi masi masimisi asak do aņkisini.

Mani uņun wagil wukwisi do aņkisini.

³ Kweņ pišoņek aņkisini.

Gita mibili mibili tidaņek aņkisini.

⁴ Tambarin tidaņek kap aņek aņkisini.

Gita tidaņek kasisiņ pišoņek aņkisini.

⁵ Ain idap notnikon tidaņ tidaņ aņek aņkisini.

Uņun tidaņba gen madepsi yaņakwa aņkisini.

⁶ Yo morap mirim paņ uņun Yawe aņkisini!

Yawe aņkisini!

Gen Bin Tagisi Matyu da Mandagit

But piso gen

Matyu unun Juda amin kinda, mani Rom gapman dakon pi amini egek takis timit timit pi agit. Unun pi anjakwan Yesu da yan iban panđetni dagagit.

Gen Bin Tagisi Matyu da mandagit unjungwan Yesu miktimon egipgut bisapmon yo morap noman tarj imgwit dakon geni toj. Unun papiagwan mibiltok yo ni da Maria kon noman tarjakwa Yesu anjalagit unun do yosok. Anej pi morap agiron da wigi gen yan iminek anjakba kimakgit. Ae kimoron da ae pidagit anej amin kabi egipgwit unun yopmanj Kwen Kokup wigigit unun do yosok.

Yo madep kinda Matyu da nolisak unun yan, kalip Piņkop da yo ak do yan teban tok agit, ae Sanjek Sanjek Papi Kalipmikon mandabi, unun Yesu da aripmi aban bami toj agit. Piņkop da Israel amin yokwikon banj timit do amin kinda yabet do yan teban tok agit. Do on papi da Yesu do unun amin mani yanji nolisak. Unun papi Matyu da mandagit-gwan gen morapmi unun kalip kombi amin da yawit unun bami toj awit do yosok.

Ae yo madep kinda Matyu da yosok. Kwen Kokupmon ae miktimon Piņkop dakon Amin Kila Agakni unun do yosok. Yesu da pi agit do anej Piņkop miņat amin morap dakon kila amin madep egisak. Egek miņat aminyo morap iyi dakon galaktok yol kimagek egipni do nandisak.

Matyu kon Yesu da Piņkop gen dubagisi 5 kabi yagit. Mibiltok unun kilapmi 5 mon da 7 non tosok. Unjung-

wan Yesu da ileņon Piņkop gen yagit. Piņkop dakon miņat amin kabi da anpak ani unun do nolisak. Gen dubagisi 2 unun kilapmi 10 non tosok. Unun Yesu da panđet kabini kiņek iyi dakon geni aminon yan teņteņajek yo ni banj ani unun do yoyigit.

Gen dubagisi 3 yagit unun kilapmi 13 non tosok. Unjudon Yesu da Piņkop dakon Amin Kila Agakni dakon anpak do miņat aminyo tilak genon da yoyigit. Gen dubagisi 4 yagit unun kilapmi 18 non tosok. Unjudon Yesu da miņat aminyo iyi dakon panđet egek ni anpak banj ani unun do yagit. Ae gen dubagisi 5 yagit unun kilapmi 24 kon da 25 mon tosok. Unjudon Yesu da mibi gildaron yo noman tokdarj unun do yagit.

Yesu miktimon altagit

(Kilapmi 1.1–4.16)

Yesu dakon babakni dakon man silip

(Lk 3.23 -38)

1 ⁹On man silip unun Yesu Kristo dakon babakni dakon man silip. Yesu unun Dewit da kabikon nani. Anjakwan Dewit unun Abraham da kabikon nani.

²Abraham unun Aisak dakon datni.

Aisak unun Jekop dakon datni

Jekop unun Juda gat ae peni padik padikni gat dakon datni.

³Juda unun Peres gat Sera gat dakon datni. (Meņi unun Tamar.)

Peres unun Eson dakon datni.

Eson unun Ram dakon datni.

⁴Ram unun Aminadap dakon datni.

Aminadap unun Nason dakon datni.

Nason unun Salmon dakon datni.

⁵Salmon unun Boas dakon datni. (Meņi unun Reap.)

Boas unun Obet dakon datni. (Meņi unun Rut.)

Obet unun Jesi dakon datni.

⁶Jesi unun kila amin madep Dewit dakon datni.

Añakwan Dewit unun Solomon dakon datni. (Solomon dakon menji kalip Uria dakon miñatni egipgut.)

⁷Solomon unun Reoboam dakon datni.

Reoboam unun Abiya dakon datni.

Abiya unun Asa dakon datni.

⁸Asa unun Jeosapat dakon datni.

Jeosapat unun Jeoram dakon datni.

Jeoram unun Usia dakon datni.

⁹Usia unun Jotam dakon datni.

Jotam unun As dakon datni.

As unun Esekia dakon datni.

¹⁰Esekia unun Manase dakon datni.

Manase unun Emon dakon datni.

Emon unun Josaia dakon datni.

¹¹^uJosaia unun Joiakin gat ae notni kabi gat dakon datni.

(Unun amin kabi da bisapmon Israel amin uwalni da timik Babilon mik-timon pañki yopba egipgwit.)

¹²^vBabilon pañki egipgwit bisapmon, Joiakin unun Sealtiel dakon datni.

Sealtiel unun Serubabel dakon datni.

¹³Serubabel unun Abiut dakon datni.

Abiut unun Eliakim dakon datni.

Eliakim unun Aso dakon datni.

¹⁴Aso unun Sadok dakon datni.

Sadok unun Akim dakon datni.

Akim unun Eliut dakon datni.

¹⁵Eliut unun Eleasa dakon datni.

Eleasa unun Matan dakon datni.

Matan unun Jekop dakon datni.

¹⁶Jekop unun Josep dakon datni.

Josep unun Maria dakon eni.

Añakwan Maria da Yesu añalagit. Yesu unun Kristo yañ iyañ.

¹⁷Abrahamon da wiñ Dewiron dagagit unun babikni 14 kabi.

Añakwan Dewiron da wiñ uwalni da timik Babilon mik-timon pañkiwit bisap unun babikni 14 kabi.

Añakwan Babilon egipgwiron da wiñ Kristo altagit unun kisi babikni 14 kabi.

Yesu altagit

(Lk 2.1- 7)

¹⁸^wYesu Kristo altagit unun dakon gen yañ. Menji Maria unun Josep da pasak do kili manjiwit. Mani dima pañakwan Maria unun monji kwap kili awilgit. Monji kwap awilgit unun Telagi Wup da tapmimon da awilgit. ¹⁹Añakwan Josep unun Maria monji kwapni kinda awilak yañ nandajek yipmañ det do nandagit. Mani eni amin kilegi do amin morap da inamon Maria mayagi im do dima nandagit. Yañ do añek pasilikon da kirinjik im do nandagit.

²⁰Josep yañ nandajek egakwan Amin Tagi dakon añelo kinda da dipminon altañ iminjek yañ iyigit, “Josep, Dewit da kabikon nani, Maria da monji kwap unun Telagi Wup da tapmimon awilak, do Maria pak do dima pasolgi. ²¹^xUnun monji wili añalañban miñat amin kabini diwarini wiririgek iyi do timitdisak, do mani Yesu yañ iyiki.”

²²Unun yo morap altañakwa Amin Tagi da kombi amin añtagap aban gen yagit unun bami noman tagit. Gen unun yañ tosok.

²³^y“Nandaki. Miñat kinda amin gat dima pakbi kinda da monji kwap awilek monji wili kinda añalacak. Añalañban mani Emanuel yañ yoni.” (Emanuel dakon mibili unun yañ: “Piñkop nin gat egisak.”)

²⁴Josep dipminon da pidañek Amin Tagi dakon añelo da gen iyigit unun guramigek miñatni Maria pagit. ²⁵^zMani kaloñi dima pagek egi wigi Maria da monji wili kinda añalagit. Añalañban Josep da mani Yesu yañ iyigit.

^t1:6 2Sa 12.24   ^u1:11 2Ka 22–24; 2KAG 36.10; Jer 27.20   ^v1:12 Esr 3.2

^w1:18 Lk 1.27,35   ^x1:21 Lk 1.31; 2.21   ^y1:23 Ais 7.14   ^z1:25 Lk 2.21

**Gik dakon mibili nandak nandak
amin Yesu kok do apgwit**

2 Judia miktimon kokup kinda mani Betlehem unudon Maria da Yesu anjalagit. Unun bisapmon Erot da kila amin madep yikgit. Yesu altanakwan nandak nandak amin gildat wisak tetgin da Jerusalem kokup papmon apgwit. ^{2a}Abiņ Jerusalem amin yaņ yoyiwit, “Juda amin dakon kila amin madep alt-agit unun dukwan yikdak? Nin gikni gildat wisak tetgin da kaņek gawak im do abamaņ.”

³Kila amin madep Erot gen yawit unun nandaneķ wiripdakgit. Ae amin morap Jerusalem egipgwit ununyo kisi yaņ gin nandaneķ wiripdakgwit. ⁴Erot da gen unun nandaneķ Israel amin dakon mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae gen teban yoyiņdet amin gat yaņ yoban abiņ muwukgwit. Muwukba yaņ yoyigit, “Kristo ni kokupmon altosak do yaņbi?”

⁵Yaņban kobogi yaņ iyiwit, “Judia miktimon Betlehem kokupmon altosak. Kombi amin kinda da kalipsigwan yaņ mandagit,

^{6b}Betlehem, Judia miktimon tosok, gagon kila amin madep kinda altokdisak, do gak Judia miktim dakon kokup morap yapmaņdal.

Unun amin da amin kabino Israel unun dakon kila amin madep egipdisak.’”

⁷Yaņ yaņba nandaneķ yoyiņban kiwit. Kiņakwa pasilikon da gik dakon mibili nandak nandak amin Erot da yoyiņban apgwit. Apba yaņ yoyigit, “Gik unun ni bisapmonsialtagit?” ⁸Yoyiņban gik noman tagit dakon bisap iyiņba nandaneķ Betlehem kokupmon yabegek yaņ yoyigit, “Ji kiņ monji unun kilegisi

wusiņ koni. Kaņek abiņ nayiņba nakyo kisi kiņ gawak ibeņ.”

⁹Yaņ yaņban nandaneķ kiņakwa gik gildat wisak tetgin da kalip kawit aeni altaņ yomgut. Gik unun kiņakwan yol anki Monji si pakgit yut da tilagon yikban kawit.

¹⁰Gik unun kaņek but galak madepsi ^{11c}nandaneķ yutnon wigek Monji gat meņi Maria gat pindakgwit. Pindageķ iņwakbeņ anek Monji gawak imgwit. Yaņ anek yikni witdalek gol ae yo diwari kibaņi tagisi yumaņ nogi wukwi but galak do imgwit.

¹²Piņkop da dipminon Erot do dima tobil kini do yoyiņban nandaneķ kosit iņwakiņwari naņ miktimnikon si kiwit.

**Josep gat miņatni Monjiyo gat
Isip miktimon kiwit**

¹³Nandak nandak amin unun kiņ mudanekwa, Amin Tagi dakon anelo da Josep dipminon altaņ imiņek yaņ iyigit, “Erot da Monji anakban kimotjak do wisikdisak, do gak pidaņ monji iņaknak gat meņi gat timikbi Isip miktimon pasal kini. Isip sigin egakwa nak da aesi apni do don gayikeņ.”

¹⁴Yaņban unudon gin Josep unun kalbi monji iņaknak gat meņi gat timikban Isip kik do kosit wasawit. ^{15d}Yaņ anakwa kombi amin kinda da kalipsigwan gen yagit unun bami noman tagit. Amin Tagi da antagap aban yaņ yagit: “Monjino Isip egisak unun opjak do yaņ imisat.”

Josep gat miņatni Monjiyo gat Isip miktimon paņki egakwa Erot don kimakgit.

**Erot da yaņban monji
wili morapmi dapgwit**

¹⁶Erot da nandak nandak amin nak anķewalaņ yaņ nandaneķ butjap

^a2:2 IDT 24.17   ^b2:6 Mai 5.2; Jn 7.42
^d2:15 Os 11.1

^c2:11 Kap 72.10-15; Ais 60.6

madepsi nandagit. Yan nandajek Betlehem kokupmon ae kokup monij monij Betlehem da kapmatjok tawit unjudon monji wili morap bilakni bamori dima yapbi unjun emat amini da kisisi dapman mudoni do gen teban yipgut. Nandak nandak amin da gik ni bisapmon noman tagit unjun kili iyiwit, do monji morap unjun bisapmon altawit unjun kisi kimotni do gen teban yipgut.

¹⁷ Yan aban kombi amin Jeremaia da kalipsigwan gen yagit unjun bami noman tagit. Gen unjun yan:
¹⁸ e“Rama kokupmon kunam ae bupmi kapyo madepsi altosok. Resel unjun monji kimakgwit unjun do nandajek kunam madepsi takdak. Monjini kisi kimakgwit, do amin da buri anjteban ak do anjidok an. Kunamni kirinjik imni do dima nandagit.”

Josep gat minjatni Monjiyo gat aeni tobil opgwit

¹⁹ Erot kimagakwan Amin Tagi dakon anjelo da Isip miktimon Josep dipminon altañ imgut. ²⁰ Altañ iminek yan iyigit, “Monji anjat do yawit amin unjun kili kimakgwit. Do gak pidañ Monji gat menji gat timikbi aesi tobil Israel miktimon kini.”

²¹ Yanban Monji gat menji gat timikban Israel kiwit. ²² Mani Erot kimagakwan monji Akelas da kila amin madep tamoni abidajek Judia miktimon kila agit, do Judia miktimon kik do pasalgit. Josep dipminon gen kinda yan nandagit, “Ji Judia miktimon dima kini. Galili tetgin do kini.” ²³ fUnjun nandajek kokup kinda mani Nasaret, Galili miktimon tosok, unjudon panji egipgwit. Yan aba kombi

amin dakon gen bami noman tagit. Gen unjun yan: “Nasaret amin yan iyini.”

Telagi Pakbi Sogok Amin Jon da gen yagit

(Mk 1.2-8 ae Lk 3.1-18 ae Jn 1.19-28)

3 Unjun bisapmon Telagi Pakbi Sogok Amin Jon unjun abin altagit. Abin altañek Judia miktimon amin da aripmi dima egipmi timon minat aminyo unjudon kwa Pinjok gen yoyigit. ² gYoyinek yan yagit, “Pinjok da Amin Kila Asak unjun dakon bisap kwañ tosok, do ji but tobil ani.” ³ hKalipsigwan kombi amin Aisaia da Jon do gen yan mandagit: “Miktimon amin da aripmi dima egipmi timon amin kinda da yan tidajek yosok,

‘Amin Tagi dakon kosit anjdimdini ani, kositni pasinj anmilip ani.’”

⁴ iJon da ilikba pigik pan egipgut unjun bit madep kinda mani kamel unjun dakon dangwani ban wasanbi. Anjek bit gip kinda nan boban napmi do wamgut. Japni unjun pilak pilak ae kaban kok. ⁵ Amin morapmi Jerusalem kokup papmon egipgwit, ae Judia miktimon egipgwit, ae Jordan Pakbi teri teri egipgwit unjun kisi Jonon kiwit. ⁶ Kij yokwini yanjkwok anakwa Jordan Pakbikon telagi pakbi soñ yomgut.

⁷ jAnjakwan Parisi amin morapmi gat Sadyusi amin morapmi gat telagi pakbi soñ yomjak do Jonon apgwit. Apba pindagek yan yoyigit, “Ji tunjon amin emari ton dakon gwakni kabi, Pinjok da butjap nandajek yokwi pakpak do yo yokwisi an yomdisak. Pinjok dakon butjap apdisak namin da unjun dakon but piso dayik da unjun yap do pasal kwañ? ⁸ Ji but tobil bamisi anjek anpakjikon but tobil dakon bami anjalon ani. ⁹ kJi disi do

^e2:18 WW 35.19; Jer 31.15   ^f2:23 Ais 11.1; 53.2; Lk 2.39; Jn 1.45

^g3:2 Mt 4.17; Mk 1.15   ^h3:3 Ais 40.3   ⁱ3:4 2KA 1.8   ^j3:7 Mt 12.34; 23.33

^k3:9 Jn 8.33,39; Ro 4.12

'Nin Abraham dakon babikni' yaŋ dima yoni. Yaŋsi dayisat, Piŋkop da yaŋban on tip kabi da Abraham dakon babikni tagi dagoni. Ji uŋun Abrahamon da al-tawit uŋun da yo madep dima asak. ¹⁰lPareŋka uŋun kindap mibilon yipbi da toso. Kindap morap bami tagi dima toni uŋun mandaj kindapmon maba pigi sokdaŋ.

¹¹m“Nak amin pakbisi baŋ telagi pakbi soŋ yomisat uŋun amin but to-bil bami aŋ dakon tilak asak. Mani nak da manjikon abisak amin uŋun dakon tapmim da nak dakon tapmim yapmaŋ-dak. Nak yombem yokwi da kandap gwilni tagi dima abidaŋ awili. Uŋun amin da Telagi Wup gat ae kindap gat soŋ damdisak. ¹²Uŋun wit dakon sibit sibit wiririt kindap kiririŋni kisitnikon taŋakwan apdisak. Abiŋek bami kok-winiŋ tamonikon yopmaŋek sibit sibit wiririk maban kindap kimot kimori mini uŋudon sokdaŋ.”

Yesu telagi pakbi sogit

(Mk 1.9-11 ae Lk 3.21-22)

¹³Uŋun bisapmon Yesu Galili Provins yipmaŋek Jodan Pakbikon, Jon da telagi pakbi soŋ imjak do opgut. ¹⁴Mani Jon da kiririŋik imiŋek yaŋ iyigit, “Nak da telagi pakbi soŋ gabeŋ do abil, uŋun tagi dima. Gak da telagi pakbi soŋ nabi kaŋ, uŋun da tagi asak.”

¹⁵Yaŋ yaŋban Yesu da iyigit, “Dima, gak telagi pakbi soŋ nabi. Yaŋ aŋaki Piŋkop da yo morap aneŋ do nandisak uŋun kindasok dima yapmaŋek kisisi aŋ mudoneŋ.” Yaŋban Jon da geni guramikgit.

¹⁶nPakbi soŋek Yesu pakbikon da wigit. Wiŋek uŋudon gin kundu witald kiŋakwan Yesu yaŋ kagit, Piŋkop dakon

Wup kinarim da miktimon paŋ uŋun da tilak piŋ kwenikon yikgit.

¹⁷oAŋakwan Kwen Kokupgwan da gen kinda yaŋ altagit: “Uŋun Monjino. Butno uŋun do tagisi aŋakwan but dasi galak taŋ imisat.”

Sunduk da Yesu aŋkewalgit

(Mk 1.12-13 ae Lk 4.1-13)

4 ^PUŋun bisapmon Telagi Wup da Yesu Sunduk da aŋkewaljak do miktimon amin da aripmi dima egipmi timon aŋkigit. ²aAŋki yipban Piŋkop do nandaŋek jap kelek egakwan gildat 40 ae pilin 40 mudagit, do jap do agit. ³Aŋakwan Paŋkewal Amin da abiŋ al-taŋ imiŋek yaŋ iyigit, “Gak asi Piŋkop dakon Monji egisalon yoyiŋbi tip on da bret dagabit.”

⁴rMani Yesu da kobogi yaŋ iyigit, “Piŋkop da papiakon gen yaŋ toso: ‘Bret dagin amin egip egip tagi dima yomjak.

Piŋkop dakon gen kisi morap paŋek egip egip paŋ.’”

⁵Yaŋ yaŋban Sunduk da Yesu aŋaŋ Piŋkop dakon telagi kokup papmon Jerusalem aŋaŋ kigit. Aŋki Telagi Yut Madep da kwenon kwensi yipgut. ⁶sYipmaŋek yaŋ iyigit, “Piŋkop papiakon gen yaŋ toso:

‘Uŋun da aŋeloni yoyiŋban kilago tagisi ani. Ae kandapgo tipmon dima gitni yaŋ do aŋelo da gak kisit da kendak abiŋ gepni.’

Gen yaŋ toso, do gak asi Piŋkop dakon Monji kaŋ, gak amon mibilikon paŋ ma.”

⁷tMani Yesu da yaŋ iyigit, “Piŋkop dakon papia da gen kinda gat yaŋ yosok, ‘Amin Tagi Piŋkopji dakon tapmim kok do aŋek dimasi aŋkewaldo.’”

¹³:10 Mt 7.19; Lk 13.6-9   ^{m3}:11 Jn 1.26-27,33; Ya 1.5   ⁿ³:16 Jn 1.32

^{o3}:17 Kap 2.7; Ais 42.1; Mt 12.18; 17.5; Lk 9.35   ^{p4}:1 Ibr 2.18; 4.15

^{q4}:2 TP 34.28   ^{r4}:4 GT 8.3   ^{s4}:6 Kap 91.11-12   ^{t4}:7 GT 6.16

⁸Sunduk da aeni Yesu iyij anjaj ilej dubagisi kindakon awigigit. Awigi on miktimon miktim madep madep morap kisi ae unjodon yo tilimni toj gat kisi yoligit. ⁹Yolijek yanj iyigit, “Iwakber anjek gawak nabi kanj, on yo morap kisi gabenj.”

¹⁰“Yanjan Yesu da yanj iyigit, “Sunduk gak nepmandet! Pinjkop dakon papia da yanj yosok:

‘Amin Tagi Pinjkopji unjun nanj gin gawak iminej oman anjinni.’”

¹¹Yanj iyijan Sunduk Yesu yipmanj dek kinakwan anjelo da abinj Yesu anpulugawit.

Yesu Galili miktimon pi wasagit

(Mk 1.14-15 ae Lk 4.14-15)

¹²vYesu Jon dam tebanon yipgwit yanj nandanej tobil Galili miktimon kigit.

¹³Nasaret kokup yipmanek

Kapaneam kokupmon kinj unjodon egipgut. Kapaneam unjun Galili Pakbi idap ilejikon, Sebulan ae Naptali miktimon unjodon tosok. ¹⁴Kapaneam kokupmon ekwan kombi amin Aisaia da gen kinda yagit unjun bami noman tagit. Gen unjun yanj:

¹⁵w“Sebulan miktim, ae Naptali miktim, Jodan Pakbi usugap tet do Galili miktimon tomal.

Unjun miktim bamot kosit tapmon pikwanj miktimon tomal.

Galili miktimon Amin Iwakjanwari Kabikon nani morapmi ekwanj.

¹⁶Unjun amin pilin tukgwan egek kimot do pasolgoj,

mani unjun da tetjenj madep altanj yoban kili kanj.”

Yesu da Pinjkop da Amin Kila Asak unjun dakon Gen Bin Tagisi yanj tetjenanej sot amin panjmilip agit

(Kilapmi 4.17-9.34)

Yesu da pini wasanej panjdetni diwari timikgit

(Mk 1.16-20 ae Lk 5.1-11)

¹⁷xUnjun bisapmon Yesu wasanej Pinjkop dakon gen yanj tetjenanej yanj yagit, “Pinjkop da Amin Kila Asak unjun dakon bisap kwanj tosok, do ji but tobil ani.”

¹⁸Yesu da Galili Pakbi idap kidipmij agek tap kilap do pi agak amin bamori pindakgit. Kinda unjun mani Saimon (ae mani kinda Pita), unjun gat ae padige Andru gat pindakgit. Unjun amin bamot tap kilap simi simi yikni pakbi idapgan mabal pigakwan egipgumal.

¹⁹Unjun amin bamot pindagek Yesu da yanj yoyigit, “Abinj nak nolgil, anjakwal amin timit timit dakon kosit doliko.”

²⁰Yanjan unjodon gin tap kilap simi simi yikni yopmanek yolgimal.

²¹Yesu timisok di kinjek ae amin bamori gat pindakgit, kinda unjun Jems, Sebedi dakon monji, ae padige Jon. Unjun bamot gat datni gat boron yigek tap kilap simi simi yikni bisawik panjmilip anjo anjakwal pindakgit. Pindagek yanj yoban ²²nandanej unjodon gin botni gat datni Sebedi gat yopmanek yolgimal.

Yesu Pinjkop gen yanej sot amin panjmilip agit

(Lk 6.17-19)

²³yYesu Galili miktim morap kisi agek muwut muwut yutnikon amin

^u4:10 GT 6.13   ^v4:12 Mt 14.3; Mk 6.17; Lk 3.19-20   ^w4:15 Ais 9.1-2

^x4:17 Mt 3.2; 19.27   ^y4:23 Mt 9.35; Mk 1.39; Ya 10.38

yoyiŋ dekgit. Aŋek Piŋkop da amin kila akdisak dakon Gen Bin Tagisi yoyiŋ teŋteŋagit. Yaŋ aŋek sotni toŋ ae giptimni yokwisi awit amin kisi morap paŋmilip agit. ^{24 z}Yaŋ aŋakwan gen bini da kiŋ ireŋtaŋ Siria miŋtim kisi aripmi agit. Do amin da sot amin mibili mibili gat, ae amin giptimikon tepmi madepsi pawit amin gat, ae koŋni toŋ gat, ae sot kinda uŋun amin miŋtimon maŋ pagek giptimni nimnimikaŋ uŋun gat, ae ki-dari alek taŋbi uŋun kisi paŋapba Yesu da paŋmilip agit. ^{25 a}Aŋakwan Galili miŋat amin morapmi gat, ae Dekapolis amin gat, ae Jerusalem, ae Judia, ae Jodan Pakbi usugap tet amin gat kisi da Yesu yolgwit.

Yesu ileŋon Piŋkop dakon gen yagit

5 Yesu miŋat amin kabi madep pindagek ileŋon pawigi yigakwan paŋdet kabini iyi yikgiron apgwit.

² Apba yoyiŋ degek yaŋ yoyigit,

Kisik kisik bamisi dakon mibili yagit

(Lk 6.20-23)

^{3 b}“Amin morap iyi do nak butnokon yo tagi minisi yaŋ nandaŋ amin, uŋun amin da Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan ekwaŋ,

do uŋun kisik kisik ekwaŋ.

^{4 c}Amin morap burikon da bupmi kunamyo madep aŋ, uŋun Piŋkop da butni paŋteban akdisak,

do uŋun kisik kisik ekwaŋ.

^{5 d}Amin morap iyi do nandaba paŋ, uŋun Piŋkop da yo morap yom do yagit uŋun yoban timitdaŋ,

do uŋun kisik kisik ekwaŋ.

^{6 e}Amin morap aŋpak kilegi do amin da jap pakbiyo do nandaŋ uŋudenŋi

nandaŋ amin, uŋun Piŋkop da aripnikon yoban tugokdaŋ, do uŋun kisik kisik ekwaŋ.

⁷ Amin morap notni do bupmi nandaŋ, uŋun amin Piŋkop da bupmi nandaŋ yomdisak,

do uŋun kisik kisik ekwaŋ.

⁸ Amin morap buri kilegisi toŋ, uŋun amin da Piŋkop kokdaŋ,

do uŋun kisik kisik ekwaŋ.

⁹ Amin morap emat pidokyo aŋakwa nawa gen yoŋ amin do, amin da Piŋkop dakon monjini yaŋ yoyikdaŋ,

do uŋun kisik kisik ekwaŋ.

^{10 f}Amin morap aŋpak kilegi aŋakwa aŋpakni kilegi do aŋek amin da yokwi anyomaŋ, uŋuden amin da Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan egipdaŋ,

do uŋun kisik kisik ekwaŋ.

^{11 g}“Amin da ji do Yesu dakon amin kabi yaŋ yaŋek yaŋba yokwi tok, ae top gen mibili mibili yaŋ damni, ae yokwiyo kisi aŋdamni kaŋ, ji kisik kisik ani.

^{12 h}Kalip kombi amin yaŋ gin dapmaŋ yolyo awit. Do jiyo kisi aŋpakji kilegi dakon tomni wukwisi Kwen Kokupmon timitdaŋ, do but galak nandaŋek kisik kisik ani.”

Ji amin dakon tap ae teŋteŋi ekwaŋ

(Mk 9.50 ae Lk 14.34-35)

¹³ Yesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Ji amin dakon tap ekwaŋ. Mani tap galagini pasilni kaŋ, nianŋsi aŋek galagini aŋkaluk aneŋ? Galagini yipmaŋ detjak kaŋ, pini mini. Isal maba kwa amin da bamoŋ.

^{14 i}“Ji amin dakon teŋteŋi yombem da ekwaŋ. Kokup madep kinda ileŋon taŋban yo kinda da aripmi dima

^z4:24 Mk 6.55   ^a4:25 Mk 3.7-8   ^b5:3 Ais 57.15   ^c5:4 Ais 61.2-3; PA 7.17

^d5:5 Kap 37.11   ^e5:6 Ais 55.1-2   ^f5:10 1Pi 3.14   ^g5:11 1Pi 4.14

^h5:12 2KAG 36.16; Ya 7.52   ⁱ5:14 Jn 8.12; 9.5

anyongam asak. ^{15j}Amin da lam kolej kwoba baŋ dima witjiŋba toŋ. Kwen tamonikon yopba yut kagagwan amin ekwaŋ uŋun kisi teŋteŋaŋ yomaŋ. ^{16k}Yaŋgin, teŋteŋisi da amin da dabilon teŋteŋosak. Yaŋ aŋakwa amin da aŋpakji tagisi kaŋek Kwen Kokup Datji aŋkisini.”

Piŋkop dakon gen teban do yagit

^{17l}Yesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Nak gen teban ae kombi amin dakon gen abo kiŋ isali asak do dima pigim. Gen teban ae kombi amin dakon gen bami toŋ aŋmudoni do pigim. ^{18m}Nak asisi dayisat, kundu gat miktim gat tonjil da aripmon gen teban dakon gen jimjimjok kinda dima pasildisak. Gen kisi morap taŋ bami toŋ akdaŋ. ¹⁹ⁿAmin kinda da gen teban moniŋisok kinda yapmaŋek amin diwari yaŋ gin ani do yoyiŋdetjak kaŋ, uŋun amin Kwen Kokup Piŋkop da Kila Asak kokupmon mani piŋbisi. Mani amin kinda da gen teban guramigek amin diwari yaŋ gin ani do yoyiŋdetjak kaŋ, uŋun amin Kwen Kokup Piŋkop da Kila Asak kokupmon mani wukwisi. ²⁰Asisi dayisat, ji dakon aŋpak kilegi uŋun da gen teban yoyiŋdet ae Parisi amin dakon aŋpak dima yapni kaŋ, ji Piŋkop da Kwen Kokup Kila Asagon dima wigikdaŋ.”

Amin dapba kimokgoŋ dakon gen

(Lk 12.57-59)

^{21o}Yesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Gen kinda babak da abidawit uŋun ji kili nandawit. Gen uŋun yaŋ:

‘Amin dima dapba kimotni. Amin kinda da amin kinda aŋakban kimotjak kaŋ, uŋun amin gen pikon kisak.’

^{22p}Mani nak yaŋ dayisat, amin

kinda notni do butjap nandisak kaŋ, uŋun amin gen pikon kisak. Ae amin kinda notni do yaŋba yokwi tok asak kaŋ, uŋun amin gen kokwin amin kabi madepmon kisak. Ae amin kinda da amin kinda ‘Gak nandaj kokwingo tagi mini!’ yaŋ iyisak kaŋ, uŋun amin Tipdom dakon kindap tebanon pigisak.

^{23q}“Do paretgo altakon paŋjobiŋek notgo kinda da nandaba yokwi tok aŋgamisak yaŋ nandisak kaŋ, ²⁴paretgo alta da kapmatjok yopbi toni. Yopbi taŋakwa mibiltok gak kwi notgo uŋun gat but kalonj anjil. But kalonj aŋek don kiŋ Piŋkop do paret aki.

²⁵“Amin kinda da gen pikon gep do gen yaŋ gaban kaŋ, jil gen pi tamokon kik do aŋek kosiron kiŋek gen uŋun tepmisi aŋmilip ak do pi anjil. Yaŋ dima anjil kaŋ, uŋun amin da gen kokwin kila agak amin da kisiron gepban uŋun da obip amin da kisiron gepban dam teban yutnon gepdisak. ²⁶Asisi gayisat, gak dam tebanon sigin egaki wigi moneŋ niaŋ yopbi do gayini uŋun kisisi yopmaŋek don waŋga kikdisal.”

Miŋat yumabi ae wili yumabi dakon gen

^{27r}Yesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Ae gen kinda babak da abidawit uŋun ji kili nandawit. Gen uŋun yaŋ:

‘Miŋat eyo kili abi amin ji yumabi aŋpak dima ani.’

²⁸Mani abisok nak da yaŋ dayisat, amin kinda miŋat kinda kaŋek uŋun do galak taŋ imjak kaŋ, uŋun amin butnikon da yumabi kili ak. ^{29s}Dabilgo amin tet da yokwikon gepban kaŋ, pilik mabi kisak. Giptim diwatgo kinda pasiljak kaŋ, uŋun da yo madep dima asak. Mani giptimgo

^j5:15 Mk 4.21; Lk 8.16; 11.33   ^k5:16 Ep 5.8-9; 1Pi 2.12   ^l5:17 Ro 3.31

^m5:18 Lk 16.17; 21.33   ⁿ5:19 Jem 2.10   ^o5:21 TP 20.13; GT 5.17   ^p5:22 1Jn 3.15   ^q5:23 Mk 11.25   ^r5:27 TP 20.14; GT 5.18   ^s5:29 Mt 18.9; Mk 9.47

kisi kalonj maba Tipdomon pigisak kanj, unjun da jigisi. ³⁰tAe kisitgo amin tet da yokwikon gepban kanj, mandanjan daganj mabi kisak. Giptim diwatgo kinda pasiljak kanj, unjun da yo madep dima asak. Mani giptingo kisi kalonj maba Tipdomon pigisak kanj, unjun da jigisi.”

Minjat panj kwinit dakon gen

(Mt 19.9 ae Mk 10.11-12 ae Lk 16.18)

³¹uYesu da sanjenek yanj yagit, “Kalip gen yanj yawit:

‘Amin kinda minjatni kwinit do kanj, minjat panjkwinit dakon but piso papia kinda minjatni do mandanjan imjak.’

³²vMani abisok nak da yanj dayisat, minjatgo kwinit yipbi kwan wili kaluk pasak kanj, eni gak da gulusunjan al, do minjatgo da yumabi asak. Anjakwan wili unjun kaluk pasak unjun kisi yumabi asak. Do minjatgo yumabi dima anjakwan isal dogin dima kwinitkigi.”

Gen panjenban ak dima akdo

³³wYesu da sanjenek yanj yagit, “Ae gen kinda babak da abidawit unjun ji kili nandawit. Gen unjun yanj:

‘Amin Tagi da dabilon gen yanj panjenban asal unjun dima yapmanjek kisi guramijek abi.’

³⁴xMani nak abisok yanj dayisat, gen yanj panjenban ak dimasi ani. Kwen Kokup unjun Pinjkop dakon kila amin madep yityit tamoni, do Kwen Kokup manon da genji dima panjenban ani. ³⁵yAe miktim unjun Pinjkop dakon kandap yipyip tamoni, do miktim da manon genji dima yanj panjenban ani. Ae Jerusalem unjun Amin Tagi Madep Wikwisi dakon kokup papni, do Jerusalem da manon genji dima yanj panjenban ani. ³⁶zAe ji da busunjan

dangwanji kinda kulabik aba kwakwagi bo pili unjun aripmi dima asak, do busunjan da manon genji dima yanj panjenban ani. ³⁷Ji ‘asi’ bo ‘dima’ yanj gin yoni kanj, unjun da tagi. Gen unjun da kwenon sanjenek yanj unjun Yokwi Ami da panjalon asak.”

Yokwi anjaba kobogi dima anyomni

(Lk 6.29-30)

³⁸zYesu da sanjenek yanj yagit, “Ae gen kinda babak da abidawit unjun ji kili nandawit. Gen unjun yanj:

‘Amin kinda da amin kinda dakon dabil anjupbal asak kanj, unjun amin dakon dabilniyo kisi anjupbal ani.

Ae amin kinda da amin kinda dakon geni anjak biripmitjak kanj, unjun amin dakon geni kisi anjak biripmitni.’

³⁹Mani nak da abisok yanj dayisat, amin da yokwi anjaba kobogi do yokwi dima anyomni. Amin kinda da mogim kulbak gikban kanj, mogimgo teri kinda kisi anjotobil ibi. ⁴⁰Amin kinda da gen pikon gepmanjek kobogi do paba pigikgo abidok do yosak kanj, mirim imalgo gat kisi ibi. ⁴¹Ae amin kinda da yikni imegek kosit 1 kilomita kiki do tebaisi gayisak kanj, yik unjun imegek 2 kilomita kiki. ⁴²Ae amin kinda da yo kinda ibi do gayisak kanj, ibi. Ae amin kinda da gagon goman ak do gayinjan kanj, manji dima ibi.”

Uwalnin but dasi galak tanj yomneq

(Lk 6.27-28 ae 6.32-36)

⁴³aYesu da sanjenek yanj yagit, “Ae gen kinda babak da abidawit unjun ji kili nandawit. Gen unjun yanj:

^{5:30} Mt 18.8; Mk 9.43   ^{5:31} GT 24.1-4; Mk 10.4   ^{5:32} 1Ko 7.10-11

^{5:33} MS 19.12; IDT 30.2; GT 23.21   ^{5:34} Ais 66.1; Mt 23.22; Jem 5.12

^{5:35} Kap 48.2; Ais 66.1   ^{5:38} TP 21.24; MS 24.20; GT 19.21   ^{5:43} MS 19.18

‘Notgo do but dasi galak taŋ yomiŋek uwalgo do nandabi yokwi toni.’

^{44b}Mani nak da yaŋ dayisat, ji uwalji do but dasi galak taŋ yomni. Aŋek yokwi aŋdamaŋ amin do bisit ani. ⁴⁵Yaŋ aŋek Piŋkop Datji Kwen Kokup egisak uŋun dakon monjinisi egipni. Uŋun da gildatni yipban amin yokwi ae kilegi kisikon mosok. Ae sikak yipban amin aŋpak kilegi aŋ ae yokwi aŋ kisikon mosok. ⁴⁶Amin yokwi takis timit amin da notni baŋgin but dasi galak taŋ yomaŋ. Jiyo yaŋ gin ani kaŋ, Piŋkop da kobogi do yo tagi kinda dima damdisak. ⁴⁷Ji notji baŋgin gildat tagi yaŋ yoyini kaŋ, uŋun da tagi dima asak. Piŋkop dima nandaŋ imaŋ amin kabi kisi yaŋ gin aŋ. ^{48c}Kwen Kokup Datji gwaljiŋi mini kilegiŋi egisak, do jiyo yaŋ gin gwaljiŋi mini kilegiŋi egipni.”

Amin paŋpulugok dakon gen

6^dYesu da saŋbeneŋ yaŋ yaŋgit, “Ji kaŋ kimotni. Amin da dandani yaŋ do uŋun da dabilon aŋpak tagi ani kaŋ, Datji Kwen Kokup egisak uŋun da uŋun dakon kobogi do yo tagi kinda dima daban abidokdaŋ.

²“Wadak wadak amin do yo yom do aki bisapmon jamba but amin diwari da muwut muwut yutnon ae kosit madepmon aŋ, uŋudeŋ amin kinda yabekbi mibiltaŋ gamiŋek kweŋ dima pisolak. Yaŋ aŋ amin uŋun amin da nandaba wukwan yomni yaŋ do aŋ. Nak asisi dayisat, uŋun kobogi kisisi wagilni timikgaŋ. ³Mani yo do wadak wadak aŋ amin do yo yobi bisapmon noman amin da gandani do dima yobi. ⁴Yaŋ aŋaki Datgo yo pasili pindakdak uŋun da kobogi do yo tagi gamdisak.”

Bisit dakon gen

(Lk 11.2-4)

^{5e}Yesu da saŋbeneŋ yaŋ yaŋgit, “Ji bisit ani bisapmon jamba but amin da aŋ uŋudeŋ dima ani. Jamba but amin uŋun muwut muwut yut madepmon ae kokup papmon kosit amal amalon uŋudon agek bisit ak do galagisi nandaŋ. Uŋun amin amin da pindatni do yaŋ aŋ. Nak asisi dayisat, kobogini kisi wagilni timikgaŋ. ⁶Mani gak bisit ak do nandisalak, yutgokon wigi yoma sopmaŋek Datgo pasili egisak uŋun bisit iyiki. Yaŋ aŋaki Datgo yo pasili pindakdak uŋun da kobogi tagisi gamdisak. ^{7f}Amin Iŋwakiŋwari Kabi gen isali morapmi yaŋapno piŋkopnin da genin nandisak yaŋ nandaŋ. Mani ji bisit ani bisapmon yaŋ dima ani. ^{8g}Ji uŋun amin da aŋ uŋudeŋ dima ani, nido Datji dima iyinjakwa yo morap do wadak wadak aŋ uŋun nandaŋ mudosok. ⁹Ji bisit yaŋ ani:

‘Datnin Kwen Kokup egisal, gak dakon man telagi tosak.

^{10h}Amin Kila Agakgo yipbi ninon apjak. Gak dakon gen guramit Kwen Kokup tosak,

miktimon ninon yaŋ gin tosak.

¹¹Abisok gildat dakon jap aripninon nibi.

¹²ⁱNin amin notnin dakon yokwini yopmaŋgamaŋ.

Uŋudeŋ gin yokwinin wiririk nibi.

^{13j}Paŋkewalon dimasi nipbi.

Yokwi Ami da kisiron naŋ pulugaŋ nipbi.’

^{14k}“Ji notji dakon yokwini yopmaŋ yomni kaŋ, Datji Kwen Kokup egisak uŋun da yokwisi yopmaŋ damjak.

¹⁵Mani amin dakon yokwini dima

^b5:44 TP 23.4-5; Lk 23.34; Ya 7.60; Ro 12.14,20   ^c5:48 MS 19.2; GT 18.13

^d6:1 Mt 23.5   ^e6:5 Mt 23.5; Lk 18.10-14   ^f6:7 1KA 18.26-29

^g6:8 Mt 6.32   ^h6:10 Lk 22.42   ⁱ6:12 Mt 6.14-15; 18.21-35

^j6:13 Lk 22.40; Jem 1.13; Jn 17.15; 2Tes 3.3; 2Ti 4.18   ^k6:14 Mk 11.25-26

yopman yomni kan, Datji da yokwisi dima yopman damjak.”

**Piŋkop do nandanek
jap kelkel dakon gen**

¹⁶Yesu da sanbeŋek yaŋ yagit, “Ji Piŋkop do nandanek jap kelek egip do nandan kan, jamba but amin da aŋ ujuden tomno dabilyosi dima iŋan toni. Yaŋ ani kan, amin da ji Piŋkop do nandanek jap dima noŋ yaŋ dandani. Nak asisi dayisat, uŋun amin kobogini kisi wagilni timik mudon. ¹⁷Mani ji Piŋkop do nandanek jap kelek egip do nandan kan, busuŋ daŋgwanji wayigek tomno dabilyosi pakbi baŋ sugoni. ¹⁸Yaŋ aŋakwa amin da ji jap kelek ekwaŋ yaŋ dima nandan damni. Mani Datji pasili egek yo pasili pindakdak uŋun da dandanek kobogi tagisi damdisak.”

Yo tagisi paŋmuwut dakon gen

(Lk 12.33-34)

¹⁹mYesu da sanbeŋek yaŋ yagit, “Ji on miktimon yo tagisi paŋmuwut do nandak nandak dima ani. Uŋun yo moniŋ da nokdaŋ, ae maŋut maŋut akdaŋ, ae kabo noknok da yutji tuwilek paŋkisibikdaŋ. ²⁰nYo tagisi Kwen Kokupmon paŋmuwut do nandak nandak ani. Uŋudon yo moniŋ da dima nokdaŋ, ae maŋut maŋut dima akdaŋ, ae kabo noknok da yutji tuwilek aripmi dima timitdaŋ. ²¹Yo kabigo tagisi dukwan ton, but nandak nandakyosi kisi uŋudon gin tokdisak.”

Dabil uŋun giptim dakon tenŋenji

(Lk 11.34-36)

²²Yesu da sanbeŋek yaŋ yagit, “Dabil uŋun giptim dakon tenŋenji. Dabilgo tagisi kan, giptimgo kalon tenŋenini ton. ²³Mani dabilgo yokwi kan, giptimgo kisi

pilin tuksi asak. Do tenŋenji butgokon tosok uŋun pilin tuksi asak kan, uŋun da pilin tuk madepsi asak.”

Amin bamori dakon oman dima agagi

(Lk 16.13)

²⁴Yesu da sanbeŋek yaŋ yagit, “Amin kinda da amin tagi bamori dakon oman aripmi dima asak. Yaŋ kan, kinda nanŋin galak taŋ imiŋek kinda do nandan yokwi taŋ imdisak. Ae kinda dakon gen guramigek kinda manji imdisak. Ji Piŋkop gat ae moneŋ gat kisi dakon oman monjini aripmi dima egipmi.”

**Nandaba kik aŋek but
morap dima ani**

(Lk 12.22-31)

²⁵oYesu da sanbeŋek yagit, “Uŋun do aŋek yaŋ dayisat, ji egip egipji do nandaba kik aŋek jap pakbiyo ni baŋ noneŋ yaŋ dima nandani. Ae giptimji do nandanek imal dukon baŋ paneŋ, yaŋ nandanek nandaba kik dima ani. Egip egipji da jap yapmanŋak, ae giptimji da imal yapmanŋak. ²⁶pJi minam pindakgaŋ uŋun do nandani. Jap yet dima kwaokgaŋ, ae jap paŋmuwut yutnon jap dima paŋek paŋmuwuk yopmanŋaŋ. Mani Datji Kwen Kokup egisak uŋun da jap upmokdok. Ji piŋbi aŋakwa minam da yo madep yaŋ nandan, ma? ²⁷Ji nandaba kik aŋek egip egipji timisok di gat tagi sanbeŋba wigisak yaŋ nandan, ma? Uŋun aripmi dimasi.

²⁸“Ji nido imal do nandaba kik aŋ? Jareŋ oni taŋ aŋaŋ kwaŋ uŋun do nandani. Pi madep aŋek imal dima bupmanŋaŋ. ²⁹qMani yaŋ dayisat, jareŋ pindakgaŋ uŋun dakon tilimni da kalip kila amin madep Solomon dakon tilimni tagisi pagit uŋun yapmanŋak. ³⁰On jon

¹⁶:16 Ais 58.5-9   ^m6:19 Jem 5.1-3   ⁿ6:20 Mt 19.21; Lk 18.22

^o6:25 Pil 4.6; 1Ti 6.6-8; 1Pi 5.7   ^p6:26 Mt 10.29-31; Lk 12.6-7

^q6:29 1KA 10.4-7; 2KAG 9.3-6

taŋ aŋaŋ kwaŋ uŋun aŋwa amin da bal-
jaŋ kindapmon sokdaŋ. Mani Piŋkop da
si paŋtilim asak, do nandaŋ gadatji pisip-
misok amin ji yaŋsi nandani, Piŋkop da
ji do nandaban yo madepsi aŋakwan
imal tilimi toŋsi baŋ paŋ damdisak.

³¹“Nandaba kik aŋek jap pakbiyo
dukon baŋ noneŋ, bo imal dukon baŋ
paneŋ yaŋ dima nandani. ³²rPiŋkop
dima nandaŋ imaŋ amin kabi da yo
morap uŋuden wusik do nandaba kik
aŋ. Mani Datji Kwen Kokup egisak uŋun
da ji uŋun yo morap do wadaŋ uŋun
nandaŋ mudosok. ³³sDo mibiltok Piŋkop
dakon Amin Kila Agakni uŋun wisin kok
do pini ani, ae aŋpakni kilegi wusik
do pini ani. Yaŋ aŋakwa yo diwari do
wadak wadak aŋ uŋun kisi damdisak.
³⁴Do aŋwa gildat do nandaba kik dima
ani. Gildat kalon kalon dakon jigi uŋun
iyi da aripmon taŋ taŋ aŋ.”

Amin dakon aŋpak kokwin dima ani

(Lk 6.37-38 ae 6.41-42)

7 ¹Yesu da saŋbejek yaŋ yaŋ, “Ji amin
dakon aŋpak dima kokwinin. Yaŋ
ani kaŋ, Piŋkop da jiyo kisi kokwin
akdisak. ²uAmin dakon aŋpak kokwin
niaŋsi ani, Piŋkop da jiyo kisi uŋudeŋ
gin kokwin akdisak. ³Gaga da dabilon
kindap kwik tosok uŋun do dima nan-
daŋek notgo da dabilon jimjim nido
kosol? ⁴Gaga da dabilon kindap kwik
taŋakwan niaŋon da notgo ‘Dabilgokon
jimjim tosok uŋun paŋ gamdisat’ yaŋ
tagi iyiki? ⁵Gak jamba but amin. Mibil-
tok gaga da dabilon kindap kwik tosok
uŋun abi kinakwan notgo da dabilon
jimjimjok tosok uŋun kaŋbi pisaŋakwan
tagi paki.

⁶“Yo telagi piŋan do dima yomni.
Yoba tobilek injin dabam. Ae kindirinji

tagisi bit do dima yomni. Yoba kandap
da di bamaŋ misinikbam.”

Bisit dakon mibili

(Lk 11.9-13)

⁷vYesu da saŋbejek yaŋ yaŋ, “Piŋkop bisit iyaŋba yo damjak. Pini
aŋek wusin pindatni. Yoma domon
tidaŋba Piŋkop da witdal damjak.
⁸wAmin morap Piŋkop bisit iyaŋ uŋun
yo timikaŋ, ae yo wisin amin uŋun
bami koŋ, ae yoma domon tidon amin
uŋun witdal yomisaŋ. ⁹Monjisi kind
da datni bret do iyaŋban tip kind
tagi imjak? ¹⁰Bo tap kilap do iyaŋban tunon
amin emari ton kind
tagi imjak? Uŋun
aripmi dimasi. ¹¹xJi yokwi morapmi
aŋ, mani yo tagisi monjisi do yom do
nandaŋ. Do yaŋsi nandani. Bisit iyaŋba
Datji Kwen Kokup egisak uŋun da but
galagon da yo tagisi damdisak.

¹²y“Amin da aŋpak tagisi niaŋsi aŋ-
damni do nandaŋ, uŋun aŋpak amin do
aŋyomni. Moses dakon gen teban gat ae
kombi amin dakon gen gat da yaŋsi ani
do yosok.”

Wigat gitni dakon gen

(Lk 13.24)

¹³Yesu da saŋbejek yaŋ yaŋ, “Ji
wigat gitni naŋ pigini. Amin wagil tasik
tokdaŋ dakon kokupmon pigik dakon
wigat gat ae kositni gat uŋun ilalogisi,
do uŋun naŋ yolek pigik uŋun tagap-
misi. Amin morapmisi da wigat uŋun
naŋ pikwaŋ. ¹⁴Mani egip egip dagok da-
gogi minikon kigik dakon wigat gat ae
kositni uŋun gitnisi, uŋudon kigik dakon
pini jigisi. Amin kalon kalon dagin wigat
uŋun kaŋ kwonŋ.”

¹6:32 Mt 6.8   ²6:33 1KA 3.11-14; Kap 37.4,25; Ro 14.17   ³7:1 Ro 2.1; 1Ko 4.5;
Jem 4.11-12   ⁴7:2 Mk 4.24   ⁵7:7 Mk 11.24; Jn 14.13; 15.7; 16.23-24   ⁶7:8
1Jn 3.22; 5.14-15   ⁷7:11 Jem 1.17   ⁸7:12 Mt 22.39-40; Lk 6.31; Ro 13.8-10

Kombi amin toptopmi dakon gen

(Lk 6.43-44 ae 13.25-27)

^{15z}Yesu da sanbenek yan yagit, “Ji kombi amin toptopmi unun do pindak kimotni. Giptimni yaworisi sip-sip yombem, mani burigwan jon piñan butni tan yomañ. ^{16a}Ji anpakni pindak nandanjo anek kombi amin toptopmi yan pindakba pisoni. Nap keli toñ da wain sop aripmi dima potni. Ae jal da kimip aripmi dima wigiljak. ¹⁷Kindap tagi da bami tagi pokgoñ, ae kindap yokwi da bami yokwi pokgoñ. ¹⁸Kindap tagi da bami yokwi aripmi dima potni, ae kindap yokwi da bami tagi aripmi dima potni. ^{19b}Kindap morap bami dima pokgoñ unun amin da mandañ kindapmon soson. ^{20c}Yañdo, ji anpakni pindak nandanjo anek kombi amin toptopmi yan pindakba pisoni.

^{21d}‘Amin Tagino’ yan yan namañ amin unun kisisi Piñkop da Kwen Kokup Kila Asagon dima wigikdañ. Datno Kwen Kokup egisak unun dakon gen guramikgañ amin unun dagin wigikdañ. ²²Amin morapmi da bisap madepmon yañsi nayikdañ, ‘Amin Taginin, nin gak da manon kombi gen yagimañ, ae koñ yolgimañ, ae pi madep agimañ.’ ^{23e}Yañ yanba yañsi yoyikdisat, ‘Yokwi pakpak amin, ji dima nandan damisat. Nepmañ dek kiñ mudabit!’ ”

Amin nandan kokwini tagisi ae nandan kokwini tagi dima

(Lk 6.47-49)

²⁴“Nak dakon gen guramikgañ amin unun amin kinda yombem. Unun amin nandan kokwini tagisi, yutni miktim tebaikon witjigit. ²⁵Anakwan sikak pakbi kulup mirimyo da abin

tidan antidok aba miktim tebaikon witjigbi, do tebai tagit. ²⁶Mani geno dima guramikgañ amin unun amin kinda yombem. Unun nandan kokwini tagi dima, do yutni miktim yaworikon witjigit. ²⁷Anakwan sikak pakbi kulup mirimyo da abin tidan tuwilba mañ tasik tagit.”

²⁸Yesu gen unun yan mudanban miñat amin kabi madep da kanek tamtam yan imgwit. ^{29f}Nido yoyiñdet pi agit unun gen teban yoyiñdet amin yapmañ mudanek ñwakñwarisi agit. Amin kinda da pi unun asak do yan mudan ibi da tilak agit.

Yesu da wuda tebani toñ amin kinda anmilip agit

(Mk 1.40-44 ae Lk 5.12-14)

8 Yesu ileñon da piñ kiñakwan miñat amin kabiyo morapmi da yolgwit. ²Yolek amin wuda tebani toñ kinda da Yesukon kiñ ñwakber añ imiñek yan iyigit, “Amin Tagi, Piñkop da dabilon kilek token do nandisal kan, tagi anmilip abi kilek token.”

³Yañban Yesu da kisitni amin unun da kwenon witjineñ yan iyigit, “Kilek toki do nandisat, do pasil gamni!” Yan yanakwan unudon gin wudani kibidankwa giptimni kilek tagit. ^{4g}Kilek tanban Yesu da yan iyigit, “Nandaki, gak unun do amin dima yoyineñ mukwa sogokon kiñek giptingo yoliki. Anek Moses da yagit unun da tilagon paret anaki amin da asi kilek tal yan gandani.”

Emat amin dakon oman monjini anmilip agit

(Lk 7.1-10)

⁵Yesu Kapaneam kokupmon pigakwan Rom dakon emat amin 100 dakon

^{7:15} Mt 24.24; Ya 20.29; 2Pi 2.1   ^{7:16} Gal 5.19-22; Jem 3.12   ^{7:19} Mt 3.10; Lk 3.9; Jn 15.6   ^{7:20} Mt 12.33   ^{7:21} Lk 6.46; Jem 1.25   ^{7:23} Kap 6.8; 2Ti 2.19   ^{7:29} Mk 1.22; Lk 4.32   ^{8:4} MS 14.1-32; Mt 9.30; Lk 17.14

kila amin kinda da abin anpulgusak do aɲek yaɲ iyigit, ⁶“Amin Tagi, oman monjino yutnon pokdok. Kidari alek taɲ, ae tepmi madepsi nandisak.”

⁷Yaɲban Yesu da yaɲ iyigit, “Nak da kiɲ aɲmilip abeɲ.”

⁸⁻⁹Yaɲban mibiltok amin uɲun da yaɲ iyigit, “Amin Tagi, nak madepno da yonɲamɲwan egisat, do nak da yutnon wiki uɲun da tagi dima asak. Isal yum gen gin yaɲaki oman monjino kilek tosak. Nak naga mibiltok amino egakwan piɲbini egisat. Ae emat amino uɲun nak dakon piɲbino ekwaɲ. Emat amino kinda ‘Ki!’ yaɲ iyiko kisak. Ae kinda ‘Ap!’ yaɲ iyiko abisak. Ae oman amino kinda ‘Pi on aki!’ yaɲ iyiko pi asak. Do isal yum gen gin yaɲaki oman monjino kilek tosak.”

¹⁰Yesu da gen uɲun yaɲagit do nanda-ban yo madepsi aban buɲon yol awilgwit amin yaɲ yoyigit, “Asisi dayisat, Israel aminon nandaɲ gadatni madep on amin dakon yombem kinda dima kagim.

¹¹^hYaɲ dayisat, amin morapmisi da gildat wisak, ae si pigisak tetgin da apba Kwen Kokup Piɲkop da Amin Kila Asak da kagagwan Abraham, Aisak, ae Jekop gat jap noknok tamo madepmon yitdaɲ. ¹²ⁱMani Juda amin kalip Piɲkop da iyi Amin Kila Asak da kagagwan pigini do manjikbi uɲun maban pilin tuktawan pigikdaɲ. Uɲungwan kunam tagek iyoɲ iyoɲ yaɲ tidaneɲ egipdaɲ.”

¹³Yaɲ yaɲek emat amin 100 dakon kila amin yaɲ iyigit, “Gak kiɲ yo altoni do nandaɲ teban tal uɲun yaɲ gin noman taɲ imeɲ kokdisal.” Gen uɲun iyigit uɲun bisapmonsini oman monjini kilek tagit.

Yesu da Pita dakon yopmi aɲmilip agit

(Mk 1.29-31 ae Lk 4.38-39)

¹⁴Yesu uɲudon da kiɲ Pita da yutnon wigi kaɲban Pita dakon yopmi giptimi kindapmi soɲakwan sot aɲek pakgit. ¹⁵Yaɲ kaɲek kisitni kisirikon wutɲinɲban sotni yipmaɲ dekgit. Yaɲ aban pidaneɲ Yesu do jap paɲnoman agit.

Yesu da sot amin morapmi paɲmilip agit

(Mk 1.32-34 ae Lk 4.40-41)

¹⁶Gildat pigakwan pilindo koɲni toɲ amin morapmi paɲpaɲ apba gen yaɲek koɲ yol yomgut. Aɲek sot amin kisisi paɲmilip agit. ¹⁷^jYaɲ aɲakwan kombi amin Aisaia da kalipsigwan gen mandagit uɲun bami noman tagit. Gen uɲun yaɲ:

“Iyi sotnin mibili mibili iyi do timigakwan kilek tagimaɲ.”

Yesu yolyol dakon mibili

(Lk 9.57-60)

¹⁸Yesu da amin morapmi aɲɲwasineɲ akba pindagek paɲdetni yaɲ yoyigit, “Nin pakbi idap teri kinda do kino.”

¹⁹Aɲakwan gen teban yoyiɲdet amin kinda da obin Yesu yaɲ iyigit, “Yoyiɲdet, gak dukwan dukwan agipbi uɲun nak gol awilgen gin.”

²⁰^kYaɲban Yesu da yaɲ iyigit, “Joɲ piɲan uɲun miktingwan yutni toɲ. Ae minam kwen akwaɲ uɲun yutni toɲ. Mani Amin Dakon Monji uɲun dipmin potpot tamoni mini.”

²¹^lYaɲban paɲdetni kinda da Yesu yaɲ iyigit, “Amin Tagi, nandaɲ namaɲaki kiɲ datno wayik yipmaɲek don abin golgeɲ.”

^h8:11 Lk 13.29   ⁱ8:12 Mt 22.13; 25.30; Lk 13.28   ^j8:17 Ais 53.4

^k8:20 2Ko 8.9   ^l8:21 1KA 19.20

²² Mani Yesu da yaƴ iyigit, “Amin kimakbi da kimakbi notni iyi tagi wayitni. Aƴakwa gak nak nol.”

**Yesu da yaƴban mirim
madep yawokgit**

(Mk 4.36-41 ae Lk 8.22-25)

²³ Yaƴ yaƴek boron wigakwan paƴdetni kisi yolek wigiwit. ^{24m}Wigi pakbi idapmon kiƴakwa tepmisi mirim madepsi da abiƴ pakbi tamaligakwan boron pigiwit. Yaƴ aƴakwan Yesu dipmin pagakwan ²⁵ paƴdetni da kiƴ aƴyolek iyiwit, “Amin Tagi, nin paƴpuluga! Pakbi oni naƴ kimotdamaƴ!”

²⁶ⁿ Yaƴ yaƴba Yesu da yoyigit, “Ji nido pasolgoƴ? Nandaƴ gadatji pisipmi.” Yaƴ yaƴek pidaƴ agek mirim gat ae pakbi gat tebai yoyiƴban mirim yawogakwan pakbi wayiƴ dimasi agit. ²⁷ Aban paƴdetni tamtam yaƴek yawit, “On niaƴen amin kinda da mirim pakbiyo yoyiƴban geni guramikgamal?”

Yesu da koƴ yolgit

(Mk 5.1-17 ae Lk 8.26-37)

²⁸ Yesu pakbi idap teri kinda Gadara miktimon kiƴ altaƴban amin bamori koƴni toƴ uƴun da amin kimakba paƴki tip kinamgwan yopmangaƴ miktimon da abiƴ Yesu altaƴ imgumal. Uƴun amin bamot amin dapdapni yokwisi. Do amin uƴun do pasalek uƴun kosit naƴ dima agipgwit. ^{29o} Uƴun amin bamot da yaƴ tidaƴek Yesu yaƴ iyigimal, “Piƴkop dakon Monji, niaƴsi aƴnim do abisal? Tepmi yomyom bisap dima nomanaƴ tajaƴkwan tepmi pi nimdisal?”

³⁰ Dubagi yaƴgok bit kabi madep di jap naƴek egipgwit. ³¹ Koƴ uƴun da Yesu bisit tebaiƴi yaƴ iyigimal, “Nol nipbi

abigineƴ kaƴ, uƴun bit kabi da butgwan pigineƴ do nandamaƴ.”

³² Yaƴba yoyigit, “Ji abigit!” Yaƴ yaƴban koƴ da aminon da wiƴ kiƴek bit da butgwan pigiwit. Pigakwa bit uƴun timtim yaƴek gilokon da pakbi idapgwana maƴek pakbi naƴ kimakgwit.

³³ Kimagakwa bit kila amin da timtim yaƴek kiƴ kokupmon bit gat ae koƴni toƴ amin gat dakon geni amin yoyiwit.

³⁴ Yoyiƴba amin kisisi Yesu kok do abiƴ mudawit. Abiƴ kaƴek miktimon uƴun yipmaƴek kisak do bisit tebai iyiwit.

**Yesu da amin kisit kandapmiyo
kimakbi kinda aƴmilip agit**

(Mk 2.1-12 ae Lk 5.17-26)

9 ^pYesu bot kinda abidaƴek pakbi idap teri kinda iyi da kokupmon kigit. ² Aƴakwan amin kabi kinda da amin kisit kandapmiyo kimakbi kinda wamaƴ uƴudon aƴapgwit. Aƴapba Yesu da nandaƴ gadatni pindaƴek amin uƴun yaƴ iyigit, “Monji, dima pasolgi, diwarigo wiririk gamisat.”

³ Yaƴ yaƴban gen teban yoyiƴdet amin diwari da notni yoyiƴ yoyiƴ aƴek yaƴ yawit, “Ma! On amin Piƴkop kulabisak!”

^{4q} Yaƴ yaƴakwa Yesu da pindaƴek yaƴ yoyigit, “Nidosi butjikon da nandaƴ nandaƴ yokwi uƴun nandaƴ? ^{5-6r} Diwari wiririt ae amin kisit kandapmiyo kimakbi paƴmilip agak uƴun kisi amin da aripmi dima agagi. Mani nak Amin Dakon Monji. Amin giptim paƴmilip agak dakon pi abeƴ do yaƴ mudaƴ nabi, do nandani, on miktimon diwari wiririt dakon pi abeƴ do yaƴ mudaƴ nabi yaƴsi nandaba pisaƴak.” Yaƴ yaƴek amin kisit kandapmiyo kimakbi yaƴ iyigit, “Gak pidaƴ yaliƴ potgo timigek yutgokon ki.”

^m8:24 Kap 4.8   ⁿ8:26 Mt 14.31; Kap 89.9   ^o8:29 Mk 1.24; Lk 4.41

^p9:1 Mt 4.13   ^q9:4 Lk 9.47; Jn 2.25   ^r9:5-6 Jn 17.2

⁷Yañ yanban nandajek amin unun pidañ yutnikon kigit. ⁸Miñat amin kabi madep unun yo ñwaktwarisi kañek pasalgwit. Añek Piñkop añkisiñek yañ yawit, “Mao, Piñkop da tapmim madepsi amin do yomisak!”

Yesu da Matyu yañ imgut

(Mk 2.13-17 ae Lk 5.27-32)

⁹Yesu unudon da kiñ amin kinda kagit mani Matyu, unun takis timit timit yut kabonon yikgit. Kañek yañ iyigit, “Abiñ nak nol.” Yanban Matyu pidañ Yesu yolgut.

¹⁰Yesu Matyu da yutnon yigek jap nañek takis timit timit amin morapmi ae yokwi pakpak amin morapmi da apba Yesu gat pañdetni gat kisi yigek jap nawit. ¹¹^sJap nanakwa pindagek Parisi amin diwari da pañdetni yañ yoyiwit, “Yoyiñdetji unun nido takis timit timit amin* gat yokwi pakpak amin gat kisi yigek jap non?”

¹²Yesu da gen unun nandajek yañ yoyigit, “Sotni mini amin wuda wamagon dima kwañ. Sotni tonj amin dagin wuda wamagon kwañ. ¹³^tJi kiñ Piñkop da papiakon gen kinda tosok unun dakon mibili nandan kimotni. Gen unun yañ:

‘Ji da paret añ unun do dima galak tosot. Ji da amin do bupmi nandan yomni unun do galak tosot.’

Gen yañ tosok, do nandani, amin kilegi yañ ilit do dima pigim. Yokwi pakpak amin yañ ilit do pigim.”

Piñkop do nandajek jap kelek egip egip dakon gen

(Mk 2.18-22 ae Lk 5.33-39)

¹⁴^uYañ yanban Jon Telagi Pakbi Sogok Amin dakon pañdetni da abiñ yañ

iyiwit, “Nin gat ae Parisi amin gat Piñkop do nandajek jap kelek egapno gak dakon pañdet kabigo nido yañ dima añ?”

¹⁵Iyiñba Yesu da yoyigit, “Monjisok kinda miñat pak do asak bisapmon monjisok notni gat kisi ekwañ, do bupmi dima nandan. Mani don monji unun gwayeñ añañ kiñakwa notni unun bisapmon Piñkop do nandajek jap kelek ekwañ.”

¹⁶“Nin ilikba pigik garañi pudañkwi kon imal diwat kalugi pakbikon dima sugañbi kinda nañ dima bupmanjamañ. Yañ kañ, pakbikon sugono imal diwat unun da garañi ilikban pudañ ki madepsi akdisak. ¹⁷Ae wain kalugi meme gip kalipmikon dima koleno pigisak. Yañ kañ, wain da paptanban meme gip sulukwan wain gat meme gip gat kisi yokwi tokdamal. Amin da wain kalugi meme gip kalugikon kolonba wain gat meme gip gat kisi tagi tomal.”

Yesu da miñatjok kinda aban pidagit, ae miñat kinda sot agit unun anmilip agit

(Mk 5.22-43 ae Lk 8.41-56)

¹⁸Gen unun yoyiñakwan kila amin kinda da abiñ Yesu burikon gawak imiñek yañ iyigit, “Gwano ongwanjok kimokdok, mani gak da kiñ kisitgo da kwenikon wutjiñbi pidosak.” ¹⁹Iyiñban nandajek Yesu pañdetni gat kisi kiwit.

²⁰Kiñakwa miñat kinda da abiñ manjigwan da Yesu dakon ilikba pigikni ilenjikon igayigit. Miñat unun dagañ mok añek yawini manakwa egakwan bilak 12 agit. ²¹^vMiñat unun ilikba pigiknikon igayinek noman token yañ nandagit.

²²Aban Yesu da tobil kañek yañ iyigit, “Gwano, dima pasolgi. Nandan gadañ

*9:11 Juda amin da takis timit timit amin do yokwi pakpak amin yañsi pindakgwit. Nido takis timigek ae moner kabokon da di gat kisi timikgwit.

^s9:11 Lk 15.2   ^t9:13 Os 6.6; Mt 12.7   ^u9:14 Lk 18.12   ^v9:21 Mt 14.36

namisal, do kilek tosol.” Yanj yanban unjudon gin giptimni kilek tagit.

²³Yesu kila amin da yutnon wigek kasisinj pisok amin gat ae miñat amin kabi madep kunam upbalapyo anakwa pindagek ²⁴yanj yoyigit, “Abigit. Miñatjok unjun dima kujwak, unjun yum dipmin pokdok.” Yesu da yanj yanban nandañek jikgo yanjan imgwit. ²⁵Yanj aba yoyinban yomakon pigi mudanajakwa wigi miñatjok kisirikon abidanban pidagit. ²⁶Yanj aban wasok tapmimi toñ unjun agit dakon gen bini yoyinba unjun miktim dakon miñat aminyo kisi da nandawit.

Yesu da amin dabili mini ae amin kadimyo kisi pañmilip agit

²⁷wYesu unjun miktim yipmanj kinjakwan dabili mini amin bamori da abinj yolgumal. Yolek yanj tidañek yanj yagimal, “Dewit Dakon Monji, bupmi nandañ nim!”

²⁸Yesu yutnon wigakwan amin dabili mini bamot unjudon wiñbal yanj yoyigit, “Nak da dabiljil pañmilip abeñ do nandañ gadañ namamal bo dima?”

Yanjban iyigimal, “Amin Tagi, nandañ gadañ gamamak.”

²⁹Yanj yanbal Yesu da kisitni dabilnikon witjinek yanj yoyigit, “Nandañ gadañ namamal unjun da aripmon gin noman tañ damdisak.” ³⁰xYanjban dabili siñtañakwal Yesu da yanj sop tebai anyominek yoyigit, “Yo madep asat do amin dimasi yoyinjl.” ³¹Mani Yesu dakon gen yanbal unjun miktimon madepsi ireñtañ anañ kigit.

³²Amin bamot unjun Yesu yipmanj dek kinjakwal amin kadim koñni toñ kinda Yesukon anañ opgwit. ³³yAnjopba Yesu da koñni yol iminjakwan amin kadim

unjun gen yagit. Yanj aban amin da kanjek nandaba yo ñwakanjwarisi aban yanj yawit, “Yo unjudon kinda Israel miktimon dima altagit.” ³⁴zMani Parisi amin da yanj yawit, “Koñ dakon kila amin madep da tapmimon koñ yoldak.”

Yesu pañdetni do pi yomgut

(*Kilapmi 9.35–10.42*)

Yesu da amin do bupmi nandagit

³⁵aYesu kokup moninj ae kokup pap kisi agek Juda amin da muwut muwut yutni tañ tañ awiron wigek amin yoyinj degek Piñkop da Amin Kila Asak dakon Gen Bin Tagisi do yoyinj teñteñagit. Anjek giptimnikon sot wudaniyo mibili mibili tawit unjun pañmilip agit. ³⁶bMiñat amin kabiyo madepsi pindakban pañpulugogi mini yokwi egipgwit. Sipsip kila amini mini yombemsi ekwa pindagek bupmisi nandañ yomgut. ³⁷cYesu buri da bupmisi nandañek pañdet kabini yanj yoyigit, “Pigaga jap bami madepsi tañ pektan, mani pi monji bami pakpak amin morapmi dima. ³⁸Do ji bami pakpak dakon Amin Tagini bisit iyinba pi amin pañalon añ yopban pinikon kinj jap pañ muwutni.”

Yabekbi 12 kabi dakon man

(*Mk 3.13-19 ae Lk 6.12-16*)

10^dYesu da pañdetni 12 kabi yoyinban apba koñ yolyol ae sot mibili mibili kisisi pañmilip agak dakon pi ani do yanj mudan yomgut. ²Yabekbi 12 kabi dakon man unjun yanj: mibiltok Saimon (mani kinda Pita), ae padige Andru, Sebedi dakon monji Jems, ae padige Jon.

^w9:27 Mt 20.29-34   ^x9:30 Mt 8.4   ^y9:33 Mk 2.12

^z9:34 Mt 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15   ^a9:35 Mt 4.23; Mk 1.39   ^b9:36 IDT 27.17;

1KA 22.17; Sek 10.2; Mt 14.14; Mk 6.34   ^c9:37 Lk 10.2   ^d10:1 Mk 6.7; Lk 9.1

³ae Pilip,
Batolomiu,
Tomas,
ae takis timit timit amin Matyu,
ae Alpius dakon monji, Jems,
ae Tadius,
⁴ae Saimon (uñun kalip Selot[†] da
kabikon egipgut),
ae Judas Iskariot. (Judas uñun da don
Yesu uwal da kisiron yipgut.)

Yesu da yabekbi 12 kabi pi yomgut

(Mk 6.7-13 ae Lk 9.1-5)

⁵Yesu da amin 12 kabi uñun yabegek
yañ yoyigit, “Ji Amin ñwakñwari
Kabikon bo ae Samaria amin da
kokupmon dima kini. ⁶eJi Israel amin
kabi sipsip da yañ kili pasilgwit uñun
amin kabikon kini. ⁷fKiñek Piñkop da
Amin Kila Asak dakon bisap uñun kwañ
tosok uñun dakon gen yañ teñteñoni.
⁸Añek sotni toñ amin pañmilip ani, ae
amin kimakbi paba pidoni, ae wuda
tebani toñ pañmilip ani, ae koñni toñ
amin koñni yol yomni. Ji yo yumañ
nogi mini yumsi timikgañ, do amin do
yumsi yomni. Tomni do dima nandani.

⁹g“Ji yik moniñjikon gol bo silwa
moneñ bo kopa moneñ dima similek
agipni. ¹⁰hKosit agipni bisapmon yik
dima imetni, paba pigik bamori dima
timitni, ae kandap gwil gat kosit
dakon win kiriñyo kisi dima timitni.
Pi aña kwa wadak wadakji amin da
damdañ. ¹¹Kokup pap kindakon bo
ae kokup moniñ kindakon kiñ altoni
kañ, uñun kokupmon amin kilegi kinda
wusiñ kañ uñun gat gin egek yipmañ
kini. ¹²iYut kindakon wigini bisapmon,

uñun yutnon amin ‘Amin Tagi dakon
but yawot jikon tosak’ yañ yoyini. ¹³Ae
uñun yutnon amin da ji but dasi timitni
kañ, ji dakon but yawot uñun aminon
tosak. Mani but dasi dima timitni kañ,
but yawotji uñun disikon gin tosak.
¹⁴jAmin kinda da ji but dasi dima
timitjak bo ae genji nandak do kurak
tosak kañ, yut kokupyoni yipmañ degek
kandap jikon kimbabañ tegoni uñun
tidanba kini. ¹⁵kAsisi dayisat, kokwin
agak bisap madepmon, uñuden amin
da Sodom kokup amin gat ae Gomora
kokup amin gat da jigi pakdañ uñun si
yapmañek jigi madepsi pakdañ.”

Jigi mibili mibili altokdañ

(Mk 13.9-13 ae Lk 21.12-17)

¹⁶lYesu da sañbeñek yañ yagit, “Nan-
dani, nak da ji sipsip yombem bañ
joñ piñan da bikbigon yabekdat. Do
tuñon amin da nandañ kokwin tagisi
añek akwañ uñun da tilagon agipni.
Ae kinarim dakon aña pak yolek ya-
worisi agipni. ¹⁷mAmin do pindak ki-
motni. Gen kokwin amin kabinikon dep-
mañek muwut muwut yutnikon baljok-
dañ. ¹⁸Nak dakon man abiñ yip do añek
ji timik pañpañ gapmanon ae kila amin
madepmon pañkikdañ. Pañkwa kila
amin madepmon ae Amin ñwakñwari
Kabikon nak dakon Gen Bin Tagisi
yoyiñ teñteñoni. ¹⁹Gen pikon pañki dep-
mañakwa gen ni bañ yoneñ ae gen
kobogi niañ yoyineñ yañ nandañek pa-
sol pasol dima ani. Uñun bisapmon
gin ni gen bañ yoyini uñun Piñkop
da dolikdisak. ²⁰nJi da dima yokdañ.

[†]10:4 Selot uñun amin kabi kinda, Rom amin yolno kiñakwa nin miktimnin kila
aneñ yañ nandawit.

^e10:6 Jer 50.6 ^f10:7 Mt 3.2; 4.17; Lk 10.9,11 ^g10:9 Lk 10.4

^h10:10 Lk 10.7; 1Ko 9.14 ⁱ10:12 Lk 10.5-6 ^j10:14 Lk 10.10-12; Ya 13.51

^k10:15 Mt 11.24; Jut 7 ^l10:16 Lk 10.3; Ro 16.19

^m10:17 Mk 13.9-11; Lk 12.11-12; 21.12-15 ⁿ10:20 Jn 14.26

Datji dakon Wup da ji da dulumon da yokdisak, do pasol pasol dima ani.

²¹ ^o“Peni da padige si anjakba kimotjak do gen pikon yipdisak. Ae dat da monji gwayoni yan gin akdisak. Anjakwa monji gwayoni da meji datniyo do uwal anek si dapba kimotni do amin yoyikdan. ²² Nak nandan namaŋ do anek amin morapmi da ji do nandaba yokwi tok an-damdan. Mani tebai agek egi wigakwa bisap madepmon wigisak amin Pinƙop da yokwikon baŋ timitdisak. ²³ Kokup kindakon amin da uwal anɗaba kaŋ, kokup unun yipmanek pasal kokup kindakon kini. Nak asi dayisat, ji Israel amin dakon kokup morapmon pi wasip dima anjakwa Amin Dakon Monji apdisak.

²⁴ ^p“Papia yut miŋat monjiyo da yoyinɗetni dima yapmanɗan. Ae oman amin da madepni dima yapmanɗan. ²⁵ ^q Miŋat monjiyo da yoyinɗetni da tilagon egipni kaŋ, unun tagi. Ae oman amin da madepni da tilagon egipni kaŋ, unun kisi tagi. Yut dakon ami nak do Belsebul yan nayini kaŋ, gwakni ji do nandaba pinbisi anjakwa man wagil yokwisi damdan.”

Pinƙop dogin pasoldo

(Lk 12.2-7)

²⁶ ^rYesu da gen sanɓenek yan yagit, “Ji amin da yo yokwi an damni do dima pasolni. Yo witjinbi da toŋ unun don noman tokdan. Ae gen pasili toŋ unun don amin kisi da nandakdan. ²⁷ Gen pilin kaga dayisat, unun gildat kalba yan tenɗerɗoni. Gen pisik mirakjikon dayisat unun yut kwenon da agek yan tenɗerɗan yomni. ²⁸ ^s Amin da gip dapba kimokgoŋ unun do dima pasolni, wupji aripmi dima dapba kimotdan. Ji Pinƙop dosi pa-

solni. Unun da gip gat wup gat kisi Tipdomon maban pigi tasik tokdan. ²⁹ Minam moniŋ unun yo moniŋisok, bamori dakon yumaŋ nogi unun moneŋ giman tabili kaloŋi gin. Mani Datji da kinda miktimon dima mosak do nandisak kaŋ, aripmi dima mokdisak. ³⁰ Pinƙop da busuŋ dangwanji niaŋ da toŋ unun kisisi nandan mudosok, ³¹ ^tdo dima pasolni. Minam moniŋ moniŋ morapmi dakon yumaŋ nogi unun madep dima, mani ji dakon yumaŋ nogi unun wukwisi.”

Nin Yesu dakon amin kabi yan yok do dima pasolneŋ

(Lk 12.8-9)

³² Yesu da gen sanɓenek yan yagit, “Amin kinda miŋat aminyokon ‘Nak Yesu dakon amin’ yan yosak kaŋ, nak da Datno Kwen Kokup egisak ‘Unun amin nak dakon amin’ yan iyikdisat. ³³ ^u Mani amin kinda miŋat aminyokon ‘Nak Yesu dakon amin dima’ yan yosak kaŋ, nak da Datno Kwen Kokup egisak ‘Unun amin nak dakon amin dima’ yan iyikdisat.”

Yesu but dasi galak taŋ imiŋ kimotdo

(Lk 12.51-53 ae 14.26-27)

³⁴ Yesu da sanɓenek yan yagit, “Nak da miktimon emat anyawot ak do pigim yan dima nandani. Nak emat agak sibanan anan pigim. ³⁵ ^v Nak uwal pidok pidokyo noman tosak do pigim.

‘Amin kinda da datni uwal an imdisak. Ae gwa kinda da meji uwal an imdisak. Anjakwan miŋat kinda da namdi uwal an imdisak.

³⁶ Anjakwan amin kinda iyi dakon gwakni da uwalni dagokdan.’

³⁷ “Amin kinda meji datniyo do but dasi galak taŋ yomisak unun yapmanek

^o10:21 Mai 7.6; Mt 10.35; Mk 13.12; Lk 21.16

^p10:24 Lk 6.40; Jn 13.16; 15.20   ^q10:25 Mt 9.34; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15

^r10:26 Mk 4.22; Lk 8.17   ^s10:28 Ro 8.31; Jem 4.12   ^t10:31 Mt 6.26

^u10:33 Mk 8.38; Lk 9.26; 2Ti 2.12   ^v10:35 Mai 7.6

nak do wukwisi yaŋ dima nandisak kaŋ, uŋun amin nak dakon notno dima. Ae amin kinda monji bo ae gwi do but dasi galak taŋ yomisak uŋun yapmaŋek nak do wukwisi yaŋ dima nandisak kaŋ, uŋun amin nak dakon notno dima. ³⁸wAe amin kinda tilak kindapni guramigeŋek nak dima noljak kaŋ, uŋun amin nak dakon notno dima. ³⁹Amin kinda miktimon tagisi egip do nandaŋek pi madepsi asak kaŋ, uŋun amin egip egipni pasil imdisak. Mani amin kinda nak do nandaŋek egip egipni yipjak kaŋ, uŋun amin egip dagok dagogi mini abidokdisak.”

Yesu dakon amin paŋpulugon amin da tomni tagisi timitdaŋ

(Mk 9.41)

⁴⁰xYesu da sanbeŋek yaŋ yaŋgit, “Amin kinda ji but dasi timikdak, uŋun nak naŋ abidosok. Amin kinda nak abidosok, Piŋkop nak yabekban pigim uŋun naŋ abidosok. ⁴¹Amin kinda da nak kombi amin kinda anpulugosot yaŋ nandaŋek kombi amin kinda abidaŋ anki yutnikon kilani asak kaŋ, Piŋkop da yo tagisi kombi amin do yomisak yaŋ gin uŋun amin do imdisak. Ae amin kinda da nak amin kilegisi kinda anpulugosot yaŋ nandaŋek amin kilegi kinda abidaŋ anki yutnikon kilani asak kaŋ, uŋun amin da yo tagisi amin kilegi da timikgaŋ yaŋ gin timitdisak. ⁴²Ae amin kinda da nak Yesu dakon paŋdetni kinda anpulugosot yaŋ nandaŋek nak dakon paŋdetno mani mini kinda do pakbi mirimjok kinda koleŋ imjak kaŋ, asisi dayisat, kobogi do yo tagisi timitdisak.”

Yesu uŋun namin?

(Kilapmi 11.1–16.20)

Jon da paŋdet kabini yabekban Yesukon kiwit

(Lk 7.18-35)

11 Yesu paŋdetni 12 kabi yoyiŋ dek mudaneŋek uŋun kokup yipmaŋek Galili miktim dakon kokup pap tawit uŋudon ageŋ Piŋkop dakon gen yoyiŋ deŋgit.

²Anakwan Jon dam tebanon yigeŋ Kristo da pi agit dakon gen bin nandaŋek paŋdet kabini yaŋ yoyigit, ³“Ji Yesukon kiŋ yaŋ iyini, ‘Piŋkop da amin yabet do yaŋgit uŋun gak, bo nin amin kinda don apdisak uŋun do jomjom aneŋ?’”

⁴Yaŋba Yesu da kobogi yaŋ yoyigit, “Ji kiŋ yo morap kaŋ nandaŋyo aŋ uŋun Jon iyini. ⁵yDabili mini amin sinŋon, kandapmi alek taŋbi kosit akwaŋ, wuda tebani toŋ amin kilek toŋ, miragi mini gen nandaŋ, kimakbi kimoron da pidon, ae yoni mini amin da Piŋkop dakon Gen Bin Tagisi nandaŋ. ⁶Amin kinda nak nandaŋek nandaŋ gadatni dima wital kisak uŋun amin kisik kisigi toŋ egisak.”

⁷Yoyiŋban Jon dakon paŋdet kabini kiŋakwa Yesu da miŋat amin kabi madep Jon do yaŋ yoyigit, “Ji miktim amini minikon ninaŋ kok do kiwit? Mirim da nagal paŋwayiŋ aban pindaŋ do kiwit? ⁸Uŋun dima kaŋ, ninaŋ kok do kiwit? Amin kinda da ilikba pigikni mani toŋsi pagit uŋun kok do kiwit? Dima, kila amin madep da yutnon uŋuden amin da ekwaŋ. ⁹Dima kaŋ, ae ninaŋ kok do kiwit? Kombi amin kinda kok do kiwit? Asi ji kombi amin kok do kiwit. Mani Jon da kombi amin diwari yapmaŋ

^w10:38 Mt 16.24-25; Mk 8.34-35; Lk 9.23-24; 17.33; Jn 12.25

^x10:40 Mk 9.37; Lk 10.16; Jn 13.20   ^y11:5 Ais 35.5-6; 61.1

mudosok. ^{10z}Uñun amin dogin Piñkop da papaikon gen yañ toso:

‘Nandani, geno yañ teñtejosak do amin kinda yabekgo uñun da mibiltañ gamjak. Añek kositgo aņnoman asak.’

¹¹Nak asisi dayisat, amin morap mik-timon altoņ uñun Jon Telagi Pakbi Sogok Amin da yapmaņ mudosok. Mani amin morap Piñkop da Amin Kila Asak da kagagwan piñbisi ekwaņ uñun da Jon yapmaņgaņ.

^{12-13 a}“Kombi amin morap gat ae gen teban papia kisi da Piñkop da Amin Kila Akdisak uñun do yañ teñtejaņakwa wiņ Jon Telagi Pakbi Sogok pini wasagit bisapmon wigit. Jon da Piñkop dakon gen wasañek yagiron da wiņ abisok ekwamaņon Piñkop da Amin Kilani Ak do pi madepsi asak. Aņakwan amin da uñun kirinjit do pi madep aņ. Yaņ añek emat jigiyi morapmisi paņalon aņ. ^{14-15 b}Uñun papia da Elaija don apjak do yagit. Ji but bamot aņ yaņ nandisat. Gen on nandak do galak toņ amin ji pakyaņsi nandaņek mibili nandaņ pi-soni. Jon uñun Elaija.

¹⁶“Amin abisok ekwaņ uñun nandaņ kokwini tagi dima. Uñun dakon mibili timisok di dayiko nandabit. Uñun miņat monjiyo da yaņ, yumaņ gwayek tamokon yigek notni yoyiņ yoyiņ añek yaņ yoņ, ¹⁷‘Nin kasisiņ kili pisomaņ, mani ji kap ak do dima nandayiņ. Nin bupmi kap yamaņ, mani ji bupmi nandaņek kumaņ tat do dima nandayiņ.’”

¹⁸Yesu da saņbeņek yaņ yagit, “Jon abiņek jap morapmi dima nağit, ae wain dima nağit. Yaņ aņakwan, ‘Koņni toņ’ yaņ yawit. ^{19 c}Ae Amin Dakon Monji da abiņ jap pakbiyo agit. Yaņ aņakwan

kaņek yaņ yawit, ‘Kabit, jap morapmi noknok amin ae wain morapmisi noknok amin. Takis timit timit ae yokwi pakpak amin dakon notni.’ Yaņ yaņ imgwit, mani Piñkop da pi morap agit uñun pindagek nandano nandaņ kokwini tagisi gin asak.”

But tobil dima aņ amin uñun bupmisi

(Lk 10.13-15)

²⁰Kokup pap diwarikon Yesu wasok tapmimi toņ morapmi agit, mani but tobil dima awit. Do Yesu da tebaisi yaņ yagit, ^{21 d}“Korasin ae Betsaida amin, awa! Nak wasok tapmimi toņ abo pindagek ji but tobil dima awit. Tair kokupmon amin gat Saidon kokupmon amin gat da pindakgwit tam, but tobil bamisi abam. Aņek bupmi dakon yik imalyo paņek abilagon yikbam. ²²Mani nak yaņ dayisat, gen kokwin bisap madepmon Tair gat Saidon kokupmon amin gat da kobogi do jigi tagapmi paņakwa ji da kobogi do jigi madepsi pakdaņ. ^{23 e}Aņakwa Kapaneam kokupmon amin, ji ason Kwen Kokupmon wigini yaņ nandaņ, ma? Uñun aripmi dimasi. Ji mibiligwan Tipdomon pigikdaņ. Nak wasok tapmimi toņ abo pindagek ji but tobil dima awit. Uñun morap Sodom kokupmon amin da pindakgwit tam, abisok Sodom toso gin. ^{24 f}Do yaņsi dayisat, Piñkop da amin kokwin ak do bisap yipguron Sodom amin da jigi pakdaņ uñun si yapmaņek ji da jigi madepsi pakdaņ.”

Ji nagon obiņek yik yawotni

(Lk 10.21-22)

^{25 g}Uñun bisapmon Yesu da yaņ yagit, “Dat, kundu ae miktim dakon Amin

^z11:10 Mal 3.1; Lk 1.76   ^a11:12-13 Lk 16.16

^b11:14-15 Mal 4.5; Mt 17.10-13; Mk 9.11-13   ^c11:19 Mt 9.14

^d11:21 Ais 23; Esi 26-28; Jol 3.4-8; Am 1.9-10; Sek 9.2-4   ^e11:23 WW 19.24-28;

Ais 14.13-15   ^f11:24 Mt 10.15; Lk 10.12   ^g11:25 1Ko 1.26-29

Tagi, amin diwari miktim dakon nandak nandakni unun wukwisi, mani iyi do nandaba wigisak, do unuden amin do gen bami morap si panjisibisal. Anek amin monji da tilagon ekwan amin, unun do yolisal. ²⁶O Dat, gak gaga dakon galaktok yolek yan asal.

²⁷^h“Datno da yo morap kili namgut. Dat unun dagin Monji nandan imisak. Anek Monji gat ae amin Monji da Dat dakon mibili yoyisak unun amin dagin Datno nandan iman.

²⁸ⁱ“Jigi mibili mibili panjek warari nandan amin, ji nagon opba bikbik dabo yik yawotni. ²⁹⁻³⁰^jBulmakau da tegon amin da yik pawil kindap kiri panjeban aba yo jigi ilikgan, unun da tilak ji nak dakon kindap kiri pani. Nak dakon kindap kiri unun yawori ae yik imetni unun tagapmi. Nak amin yawori ae butno pinji, do nak gat egek Pinjkop do dayin dekho butji yawori tosak.”

Sabat dakon gen

(Mk 2.23-28 ae Lk 6.1-5)

12^kSabat kindakon Yesu gat panjetni unun wit pi kinda da bikbik nan kiwit. Kinek panjetni jap do awit, do wit bami diwari jimik dagan nawit. ²¹Ajakwa pindagek Parisi amin da Yesu yan iyiwit, “Pindat, panjet kabigo Sabat bisapmon nido gen teban yapmanek pi an?”

³^mYanba Yesu da yoyigit, “Dewit gat amin kabini gat da jap do anek yo awit unun ji manjin nandanyo awit bo dima? ⁴ⁿDewit unun telagi yutnon wigi bret Pinjkop do parekbi unun abidan nanek amin kabini kisi do yoban nawit. Bret unun telagi, amin isali da dima noknogi, mukwa sogok amin dagin tagi nawit.

⁵^oBo ae Pinjkop da papiakon gen kinda mukwa sogok amin do yosok unun kisi dima manjin nandanyo awit? Mukwa sogok amin Sabat bisap morapmon gen teban yapmanek pi an, mani diwarini mini ekwan. ⁶^pNak asi dayisat, amin kinda oni egisak unun da Telagi Yut Madep yapmandak. ⁷⁻⁸^qPinjkop da papiakon gen kinda tosok unun yan: ‘Nak ji da paret an unun do dima galak tosot.

Nak ji da amin do bupmi nandan yomni unun do galak tosot.’

Ji unun dakon mibili nandabam tam, gulusunni mini amin gen dima yan yobam. Amin Dakon Monji unun Sabat bisap dakon Amin Tagi egisak.”

Yesu da Sabat bisapmon amin kisiri girenjikbi kinda anmilip agit

(Mk 3.1-6 ae Lk 6.6-11)

⁹Yesu unudon da muwut muwut yutni kindakon wigek ¹⁰^ramin kisiri girenjikbi kinda ekwan kagit. Amin yikgwit unun da Yesu gen teban kinda yapmanakwan gen pikon yipne yan nandane iyiwit, “Sabat bisapmon amin kinda da notni kinda anmilip asak kan, unun gen teban yapmandak?”

¹¹^sYanba yan yoyigit, “Nian nandan? Jikon da kinda dakon sipsipni kinda Sabat bisapmon gapmagwan mosak kan, yum kanakwa unjungwan di egipjak? Dimasi, anpuluganek abidan ilikba wikdisak. ¹²Sipsip unun yo isali, mani amin da yo madepsi. Yanjo, Sabat bisapmon amin kinda anpulugoner kan, gen teban yapmanan yan dima nandani.”

¹³Yan yanek amin kisiri girenjikbi yan iyigit, “Kisitgo anjinjin a.” Yanban

^h11:27 Mt 28.18; Jn 1.18; 3.35; 10.15; 17.2 ⁱ11:28 Jer 31.25

^j11:29-30 1Jn 5.3 ^k12:1 GT 23.25 ^l12:2 TP 20.10 ^m12:3 1Sa 21.1-6

ⁿ12:4 MS 24.5-9 ^o12:5 IDT 28.9-10 ^p12:6 Mt 12.41-42

^q12:7-8 Os 6.6; Mt 9.13 ^r12:10 Lk 14.3 ^s12:11 Lk 14.5

amin unun kisiri anjirniŋ aban kilek taŋ kisiri teri kind a yombem gin agit. ¹⁴ tAnjakwan Parisi amin da kiŋ “Niaŋ aŋek Yesu aŋatneŋ?” yaŋon da gen paŋkosit awit.

Yesu unun Piŋkop dakon pi amin bamisi

¹⁵ Yesu unun Parisi amin da yo aŋ imdo yawit unun kili pindak mudagit, do kokup unun yipmaŋek kigit. Kiŋjakwan amin morapmi da yolgwit. Anjakwa sot amin kisisi paŋmilip aŋek ¹⁶ uYesu iyi ni-aŋen amin kind a unun amin dima yoyini do yaŋsop aŋyomgut. ¹⁷ Yaŋ anjakwan Piŋkop da kalipsigwan kombi amin Aisaia aŋtagap aban gen yagit unun bami noman tagit. Gen unun yaŋ:

¹⁸ vw “On unun oman monjino, nak da naga manjigim.

Nak unun do but dasi galak taŋ imisat. Nak da Wupno yipmaŋ ibo amin miktimi miktimi egi aŋaŋ kwaŋ unun gen kokwin kilegisi dakon mibili yoyiŋ teŋteŋokdisak.

¹⁹ Unun pidok pidok dima asak, ae dima yaŋ tidosak.

Do kokup pap da kosiron amin kind a da tekni dima nandakdisak.

²⁰ Nagal si gawut do asak unun aripmi dima jokgaljak.

Ae lam kimot do asak unun aripmi dima aban kimotjak.

Pi tebai anjakwan wigi aŋpak kilegi da aŋpak yokwi wutjiban tapmimi mini akdisak.

²¹ Anjakwan amin miktimi miktimi egi aŋaŋ kwaŋ unun da mani do nandan gadaŋ imiŋek paŋpulugosak do nandan teban taŋek jomjom akdaŋ.”

Yesu Belsebul gat pi amal yaŋ yawit

(Mk 3.20-30 ae Lk 11.14-23 ae 12.10)

²² Unun bisapmon amin da koŋni toŋ amin kind a aŋaŋ Yesukon aŋopgwit. Unun amin dabili mini ae kadim. Yesu da aŋmilip aban gen yaŋek dabili pisagit. ²³ Yaŋ aban miŋat amin kabi madep da kaŋ wuripdagek yawit, “On amin Dewit dakon monji bo?”

²⁴ xMani Parisi amin da gen unun nandan aŋek yawit, “On amin koŋ dakon mibiltok amin madepni Belsebul unun da tapmimon koŋ yoldak.”

²⁵ Yaŋba Yesu da nandak nandakni pindak nandanjo aŋek yaŋ yoyigit, “Miktim kind a da pudaŋ kabi bamori aŋek emat wamjil kaŋ, unun miktim yokwi tokdisak. Ae kokup pap kind a bo ae yut kind a dakon amin da pudaŋ kabi bamori aŋek emat wamni kaŋ, ununyo kisi tagi dima egipdaŋ. ²⁶ Yaŋgin Sunduk da Sunduk yoljak kaŋ, Sunduk da iyi wasen ki kabi bamori aŋek yo morap kila agak dakon tapmim pasil imdisak.

²⁷ Nak Belsebul da aŋpulugaŋban koŋ yoldat kaŋ, disi dakon notji koŋ yolgaŋ unun amin kabi ni tapmimon da koŋ yolgaŋ? Unun amin kabi da genji kokwinigeŋ gulusuŋ yoŋ yaŋ tagi dayini. ²⁸ yMani Piŋkop dakon Wup da nak aŋpulugaŋban koŋ yoldat kaŋ, Piŋkop dakon Amin Kila Agakni jikon kili abik.

²⁹ “Amin kind a da niaŋ aŋek amin tebai kind a da yutnon wigi yo kabini tagi timitjak? Mibiltok amin tebai unun nap teban naŋ wamaŋ yipmaŋek yo kabini tagi timitjak.

³⁰ z“ Amin nak dakon notno dima, unun da nak uwal aŋnamaŋ. Ae amin nak dima aŋpulugaŋban amin paŋ-

^t12:14 Jn 5.16   ^u12:16 Mt 8.4; Mk 3.12

^v12:18 Ais 42.1-4

^w12:18 Mt 3.17   ^x12:24 Mt 9.34; 10.25

^y12:28 Ya 10.38; 1Jn 3.8

^z12:30 Mk 9.40; Lk 9.50

muwukgamañ, unun amin da amin pañwasenban wasen kwan.

^{31 a}“Do yañ dayisat, Piñkop da yokwi morap gat ae Piñkop do yañba yokwi tok agak morap tagi wiriritjak. Mani amin kinda Telagi Wup do yañba yokwi tok asak kañ, Piñkop da unun amin dakon diwarini dima wiririk imdisak.

³² Amin kinda Amin Dakon Monji do yañba yokwi tok asak kañ, Piñkop da diwarini tagi wiririk imjak. Mani amin kinda Telagi Wup do yañba yokwi tok asak kañ, Piñkop da abisok on miktimon ae don bisap madepmon kisi diwarini unun dima wiririk imdisak.”

Kindap yokwi unun bami yokwi potdañ

(Lk 6.43-45)

^{33 b}Yesu da sañbejek yañ yağit, “Kindap kinda tagisi kañ, bami kisi tagi. Ae kindap yokwi kañ, bami kisi yokwi. Amin da kindap bami pindagek kindap yokwi bo ae tagi yañ pindakgañ. ^{34 c}Ji tuñon amin emari toñ yombem. Gen tagisi nianşi anjek yoni? Yo ni da butjigwan toñ unun gen yogokjikon pañalon añ. ³⁵ Amin kilegi unun burikon yo tagisi morapmi toñ, do anpak kilegisi añ. Ae amin yokwi unun burikon yo yokwi morapmi toñ, do anpak yokwi añ.

³⁶ “Mani yañ dayisat, gen kokwin bisap madepmon isal dogin gen yum yawit amin morap Piñkop da mibili nido yawit unun do yoyinban kobogi iyin iyin akdañ. ³⁷ Gaga gen yosol unun da tilagon gak amin kilegi bo amin yokwi yañ gayikdisak.”

Amin da Yesu wasok tapmimi toñ asak do iyiwit

(Mk 8.11-12 ae Lk 11.29-32)

^{38 d}Gen teban yoyinnet amin di gat ae Parisi amin di gat da Yesu yañ iyiwit, “Yoyinnet, gak da wasok tapmimi toñ kinda abi kañek asi gak Piñkop dakon pi nañ asal yañ gandanen.”

^{39 e}Yañba yañ yoyigit, “Amin on bisapmon ekwan unun amin yokwisi gin. Piñkop dakon pi nañ asat yañ nandak do wasok tapmimi toñ kinda kok do yoñ. Mani kinda dima kokdañ. Kombi amin Jona dakon tilak nañgin kokdañ. ^{40 f}Jona gildat kapbi ae pilin kapbi yañ tap kilap da but kagagwan egipgut, yañgin Amin Dakon Monji miktim kagagwan gildat kapbi ae pilin kapbi yañ potdisak. ^{41 g}Niniwe amin Jona da Piñkop dakon gen yoyinban but tobił awit. Mani ji da binapmon amin kinda egisak unun da Jona yapmañ mudosok, mani ji but tobił dima añ. Do gen kokwin bisap madepmon Niniwe amin da pidañ agek abisok ekwan amin kabi dakon anpak yokwi unun do yañ tenjetokdañ. ^{42 h}Miktim saut tetgin dakon kila amin miñat madep unun Solomon dakon nandak kokwini tagisi iyinjakwan nandak do miktim dubagisikon da apgut. Mani amin kinda oni egisak, unun da Solomon yapmañdak, mani geni dima nandañ. Do gen kokwin bisap madepmon unun kila amin miñat madep da pidañ agek abisok ekwan amin kabi dakon anpak yokwi unun do yañ tenjetokdisak.”

Koñ aeni tobił abisak

(Lk 11.24-26)

⁴³ Yesu da sañbejek yañ yağit, “Koñ kinda da amin kinda yipmañ degek kin

^a12:31 Ibr 6.4-6   ^b12:33 Mt 7.16-20   ^c12:34 Mt 3.7; 15.18; Lk 3.7; 6.45

^d12:38 Mt 16.1; Lk 11.16; Jn 6.30   ^e12:39 Mt 16.4; Mk 8.12

^f12:40 Jna 1.17   ^g12:41 Jna 3.5   ^h12:42 1KA 10.1-10

miktim kibiri timon agek yik yawot tamo wisisak. Mani tamo kinda dima kosok do ⁴⁴yañ yosok, ‘Nak aeno tobil yut kalip egipgumon kikeñ.’ Kiñ kanban yut unun isal tosok ae sibit sibit ikdigan antilim abi kosok. ⁴⁵Yañ kosok, do kiñ koñ 7 kabi iyi yapmañek wagil yokwisi gat timikban kwa unun yutnon egek anpak yokwisi an. Mibiltok unun amin yokwi egipgut, mani abisok unun yapmañek wagil yokwisi egisak. Yañgin abisok yokwi pakpak amin ekwanon yañ gin altosok.”

Yesu dakon meñi padik padikyo

(Mk 3.31-35 ae Lk 8.19-21)

⁴⁶Yesu miñat amin kabi madep gen yoyiñakwan meñi padik padikni pañabiñ yomakon agek Yesu gat yañ nandat ak do yawit. ⁴⁷Yañba yutgwan amin kinda da Yesu iyigit, “Meñgo padik padikgo yomakon abeñ da gak gat yañ nandat ak do yoñ.”

⁴⁸Yañban iyigit, “Meñno padik padikno unun namin?” ⁴⁹Yañek pañdetni kabikon kisit sugañek yagit, “Meñno padik padikno oni. ⁵⁰JDatno Kwen Kokup egisak unun dakon gen guramikgan amin unun meñno padik padikno ae saminoyo.”

Jap yet tiñtiñok dakon gen

(Mk 4.1-9 ae Lk 8.4-8)

13 Unun gildaron gin Yesu yut unun yipmañek pakbi idap da ileñon pabigi yikgit. ²KYigakwan amin morapmisi da opba pindakgit, do bot kindakon wigigit. Boron pawigi yigakwan amin pakbi idap da ileñon akgwit. ³Agakwa Yesu da tilak gen kinda yañ yoyigit, “Amin kinda unun jap yet tiñtiñok do pigaga kigit. ⁴Jap yet tiñtiñakwan diwari kosiron mañba minam da abin

nawit. ⁵⁻⁶Ae yeri diwari da miktim tipmi toñ timon mawit. Unun kwenjok tawit, do tepmi kwawit, mani tip kwenon miktim morapmi dima, do geli tagi dima yopba kiwit. Do gildat da wiñ pindakban alek tawit. ⁷Añakwa jap yet diwari joñ keli toñ tingwan mawit. Unun joñ keli toñ gat kisi kwanek wutjiñba kibidawit. ⁸Ae jap yet diwari da miktim tagisikon mañ kwawit. Mañ kwanakwa diwari da bami 100, ae diwari da 60, ae diwari da 30 yañ tawit. ⁹Gen yosot unun pakyañsi nandani.”

Tilak gen yogok dakon mibili yoyigit

(Mk 4.10-12 ae Lk 8.9-10)

¹⁰Tilak gen unun yoyiñ mudanban pañdet kabini da abin iyiwit, “Miñat amin kabiyo madep gen yoyiñek tilak gen bañ nido yoyisal?”

¹¹Yañba yañ yoyigit, “Piñkop da Amin Kila Asak unun dakon mibili pasili tosok unun ji da tagi nandani do Piñkop da nandisak, mani unun amin do dima yolisak. ¹²¹Amin nak dakon gen nandaneñek burikon yipmañdak unun amin Piñkop da sañbeñek nandak nandak tagi madepsi imdisak. Mani amin nak dakon gen nandaneñek burikon dima yipmañdak unun amin nak dakon gen diwari nandagit unun pasil imdisak. ¹³Mibili yañ do tilak gen gin yosot. Amin unun dabil siñtaneñ koñ, mani yo kinda dima koñ. Mirak pañek nandan, mani dima nandaba pisolok. ¹⁴^mAmin da yañ añakwa kombi amin Aisaia da kombi gen kinda yagit unun bami toñ asak. Gen unun yañ yagit:

‘Ji bisap morapmisi gen nandakdan, mani mibili dima nandaba pisokdisak.

Bisap morapmi dabil siñtaneñ kokdan, mani dima kanba pisokdisak.

ⁱ12:45 2Pi 2.20   ^j12:50 Ro 8.29   ^k13:2 Lk 5.1-3   ^l13:12 Mt 25.29; Mk 4.25; Lk 8.18; 19.26   ^m13:14 Ais 6.9-10; Jn 12.40; Ya 28.26-27

¹⁵Uŋun do aŋek on amin but teban kili awit.

Gen kalugi di gat nandak do kurak taneŋ mirakni paŋ soggwit, ae dabilni wamaŋ soggwit.

Yaŋ dima awit tam, dabilni ae mirakni ae butniyo da kaŋ nandaŋyo aba pisaŋban nagon tobilba tagi paŋmilip abom.'

¹⁶nMani ji dabilji da tagi pindakgaŋ, ae mirakji da tagi nandaŋ, do ji kisik kisik ekwaŋ. ¹⁷Asisi dayisat, kalip kombi amin morapmi gat ae amin kilegi morapmi gat da yo ji da abisok pindak nandaŋyo aŋ uŋun pindat do but kindap pawit, mani dima pindakgwit. Ae abisok ji da gen nandaŋ uŋun nandak do but kindap pawit, mani dima nandawit."

Jap yet tiŋtiŋok dakon mibili yoyigit

(Mk 4.13-20 ae Lk 8.11-15)

¹⁸Yesu da saŋbeŋek yaŋ yaŋit, "Kili jap yet tiŋtiŋok dakon tilak gen dakon mibili dayiko nandani. ¹⁹Amin Piŋkop da Amin Kila Asak dakon gen nandaŋek butni dima pisaŋ uŋun jap yet kosiron mawit uŋuden. Yokwi Ami da abiŋ gen tagi butnikon toŋ uŋun gwayeŋ paŋkisak. ²⁰Jap yet tipmi toŋ timon mawit uŋun amin kinda yombem. Uŋun amin Piŋkop dakon gen nandaŋek uŋun bisapmon gin kisik kisigon da abidosok. ²¹Mani butnikon geli tagi dima yipban kigit, do bisap pisipmisok akdak. Jigi mibili mibili altaŋ imni ae Piŋkop dakon gen dakon uwal apni bisapmon nandaŋ gadatni yipban wital kisak. ²²oAe jap yet joŋ keli toŋ timon mawit uŋun amin kinda yombem. Uŋun amin Piŋkop dakon gen nandisak, mani miktim dakon yo do nandaba kik asak, ae moneŋ da aŋkilikban uŋun do galagisi nandaŋakwan uŋun da Piŋkop gen witŋiŋban bami dima tosok. ²³Mani jap yet mik-

tim tagisikon mawit uŋun amin kinda yombem. Uŋun amin Piŋkop dakon gen nandaŋek mibili nandaŋ kimokdok. Uŋun amin bami 100, ae kinda bami 60, ae kinda bami 30 yaŋ taŋtaŋ aŋ."

Joŋ pigaga kwoŋ uŋun dakon tilak gen

²⁴Yesu da tilak gen kinda gat yaŋ yoyigit, "Piŋkop da Amin Kila Asak uŋun yaŋ. Amin kinda da jap yet pigagani kon tiŋtiŋagit. ²⁵Mani amin dipmin pak mudaŋakwa uwalni da abiŋ jap yet tagi yopgut uŋun bikbikgwan joŋ yokwi dakon yeri tiŋtiŋaneŋ kigit. ²⁶Jap yet kwaŋek bami tok do aŋakwa joŋ yokwi kisi kwaŋ wiwit.

²⁷"Kwaŋakwa pindagek pi monji da kiŋ pi ami aŋalon aŋek yaŋ iyiwit, 'Amin tagi, gak pigokon jap yet tagi baŋgin yopgul kagagwan joŋ yokwi uŋun ni-aŋon da kwawit?'

²⁸"Iyiŋba yaŋ yaŋit, 'Uwal kinda da tiŋtiŋagit.'

"Yaŋban iyiwit, 'Niaŋ nandisal? Kiŋ joŋ yokwi pilitneŋ do nandisal bo niaŋ?'

²⁹"Yaŋba yaŋ yoyigit, 'Dima. Joŋ yokwi pilitni kaŋ, jap bami di kisi pilitdaŋ. ³⁰Yum pindagakwa jap gat joŋ gat kisi kwaŋakwa bami pakpak bisapmon jap bami pakpak pi monjino yaŋ yoyikeŋ: Mibiltok ji joŋ yokwi kindapmon sok do baljaŋ gwilik yopni. Aŋek jap bami paŋ iligek jap yutnokon pawigi yopni.'

Mastat kindap dakon yeri dakon tilak gen

(Mk 4.30-32 ae Lk 13.18-19)

³¹Tilak gen kinda gat yaŋ yoyigit: "Piŋkop da Amin Kila Asak uŋun mastat yet yombem. Amin kinda da mastat yet pinikon kwaokgit. ³²Mastat yet uŋun jap yet kisi morap dakon

piŋbi. Yeri moniŋsisok. Mani kwaotno madepsi kwosok. Jap diwari dakon tagok tagokni unun yapman mudaneŋ kindap da yaŋ kwosok. Ae kiliŋi madep yopban kiŋakwa minam morapmi da paŋabiŋ unjungwan yikgaŋ.”

Yis dakon tilak gen

(Lk 13.20-21)

³³Yesu da aeni tilak gen kinda gat yaŋ yoyigit, “Piŋkop da Amin Kila Asak unun yis yombem. Miŋat kinda da plaua idap madep kinda gat iktagildak. Yaŋ aŋakwan plaua unun kisisi paptan madep tawit.”

Yesu tilak genon daŋin Piŋkop dakon gen yagit

(Mk 4.33-34)

³⁴Gen morap unun Yesu da miŋat amin kabi yoyigit unun tilak genon daŋin yagit. Gen noman dima yoyiŋ tenŋenagit. Tilak gengin yoyigit. ³⁵PYaŋ aŋakwan kombi gen kinda kalip yaŋbi unun bami toŋ agit. Gen unun yaŋ:

“Nak da ji tilak gen dayikeŋ. Yo kalipsi Piŋkop da miŋtim wasagit bisapmon pasili tawit da ae abisok toŋ unun do dayikeŋ.”

Joŋ yokwi pigaga kwon dakon mibili yoyigit

³⁶Yesu da miŋat amin kabi madepsi yopmanek yutnon wigakwan paŋdetni da Yesukon kiŋek yaŋ iyiwit, “Joŋ pigaga kwon dakon tilak gen unun dakon mibili yaŋbi nandano.”

³⁷Iyiba yaŋ yoyigit, “Jap yet tagi yopmandak amin unun Amin Dakon Monji. ³⁸Pi unun on miŋtim. Anek jap yet tagi unun Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan ekwan miŋat amin kabiyo.

Ae joŋ yokwi unun Yokwi Ami dakon miŋat amin kabiyo. ³⁹Anek uwal joŋ tiŋtiŋagit unun Sunduk, ae jap pakpak bisap unun miŋtim da mudosak bisap madep. Ae jap bami pakpak pi monji unun Piŋkop dakon aŋelo kabini.

⁴⁰q“Amin da joŋ pilik kindapmon soson unudenŋ gin bisap mudok mudogikon yaŋ gin altokdisak. ⁴¹⁻⁴²rsAmin Dakon Monji unun aŋelo kabini yabekban unun da yo morap yokwi agak dakon yo paŋalon aŋ gat ae yokwi pakpak amin gat kisi Iyi Kila Asak da kagagwan baŋ pilik maba kindap tepmisi sosok unjungwan pigikdaŋ. Pigi unjungwan kunam tagek iyon iyon yaŋek egipdaŋ. ⁴³tUnun bisapmon amin kilegi kabi Datni da Amin Kila Asak da kagagwan gildat da tenŋenosok unudenŋ tenŋenagak egipdaŋ. Nak da gen yosot pakyaŋsi nandani.”

Moneŋ witjiŋbi dakon tilak gen

⁴⁴Yesu da saŋbeneŋk yaŋ yagit, “Piŋkop da Amin Kila Asak unun moneŋ kinam kinda witjiŋbi yombem. Amin kinda da moneŋ kinam kinda miŋtim kagagwan yipbi naŋ kaŋkwan aeni aŋki sibigit. Anek but galak nandaneŋ yo kabini taŋ imgwit unun kisisi aminon yumaŋ naŋek unun dakon moneŋi baŋ unun miŋtim tim yumaŋ nagit.”

Kindiriŋ mani toŋsi dakon tilak gen

⁴⁵Yesu da saŋbeneŋk yaŋ yagit, “Ae Piŋkop da Amin Kila Asak unun moneŋ ilit amin kinda yombem. Unun amin yo tomni wikwisi wisinŋ pindat do pi asak. ⁴⁶Anek kindiriŋ kinda wagil mani toŋsi tomni wukwisi kinda kosok bisapmon kiŋ yo kabini taŋ imgwit unun kisisi

^p13:35 Kap 78.2   ^q13:40 Jn 15.6

^r13:41-42 Mt 8:12; 24.31; 25.31; Mk 13.27   ^s13:41-42 Mt 8.12

^t13:43 Dan 12.3

aminon yuman nanek unun dakon mon-
enji ban unun kindirin tagisi yumgut.”

**Tap kilap simil simil
yik dakon tilak gen**

⁴⁷ Yesu da sanbejek yan yagit, “Aeno tilak gen kinda dayiko nandani. Pin kop da Amin Kila Asak unun tap kilap simil simil yik yobem. Amin da unun yik pakbi idapgan yipba pikwan tap kilap mibili mibili yikgan pikwan. ⁴⁸ Pigi tugaŋba ilikba ileŋikon wikwan yigek tap kilap kokwinikgan. Tagi amin idap madepmon yopmanek yokwi amin maba kwan. ⁴⁹ Miktim dakon bisap mudosak bisapmon yan gin altokdisak. Anjelo kabi da abin amin yokwi amin kilegi da bikbigon ekwan unun timitdan. ⁵⁰ ^uTimigek maba kindap tebanon pikek unungwan kunam tagek iyon iyon yanek egipdan.”

⁵¹ Yan yanek Yesu da panetni yan yoyigit, “Gen morap dayisat unun dakon mibili nandan mudon bo dima?”

Yoyinban iyiwit, “O, nandan mudoman.”

⁵² Yanba Yesu da yoyigit, “Gen teban dakon yoyidet amin Pin kop da Amin Kila Asak unun dakon mibili kaluk nandane nandan gadasak unun yut kinda dakon ami yobem. Unun amin yo kabi yopyop tamonikon kin yo kalugi ae kalipmi kisi panabin amin yolisak.”

**Nasaret amin da Yesu
do kurak tan imgwit**

(Mk 6.1-6 ae Lk 4.16-30)

⁵³ Yesu unun tilak gen morap yoyin mudane unun kokup yipmanek ⁵⁴ ^viyi da kokupmon kigit. Unudon Juda amin da muwut muwut yutnon wigi amin yoyin degakwan tamtam yanek yan yawit, “Nandan kokwin tagisi ae wasok tapmimi ton agak dakon tapmim

dukwan ban pagit? ⁵⁵ ^wUnun kisit kilda dakon monji. Meni unun Maria, ma? Ae padik padik kabini Jems, Josep, Saimon ae Judas, ma? ⁵⁶ Anek samini kabi bikbik ninon ekwan. Yo morap unun dukon timikgit?” ⁵⁷ ^xYan yanek kurak tan iminek nandaba pinban imgwit.

Yan nandane egakwa Yesu da yan yoyigit, “Kombi amin kinda iyi dakon kokupni ae diwatniyo da nandaba pinban iminakwa miktim diwarikon amin da nandaba wikwan iman.” ⁵⁸ Amin unun dima nandan gadan imgwit, do Yesu unudon wasok tapmimi ton morapmi dima agit.

Erot da yanban Jon anjakwit

(Mk 6.14-29 ae Lk 3.19-20 ae 9.7-9)

14 Kila amin madep Erot unun Yesu dakon gen bin nandane ² oman amin kabini yan yoyigit, “Jon Telagi Pakbi Sogok Amin unun kimoron da pidak, do wasok tapmimi ton agak unun dakon tapmim tan imisak.”

³⁻⁴ ^yKalip Erot da padige Pilip dakon minatni Erodias tuwil pagit. Aban Jon da Erot yan iyigit, “Gak gen teban yapmanek padigigo dakon minatni tuwil pal. Unun tagi dima.” Gen unun nandane Erot da obip amini yabekban kin Jon abidane nap teban nan waman dam tebanon yipgwit. ⁵ ^zErot unun Jon anjakban kimotjak do nandane, mani amin da Jon unun kombi amin kinda yan nandawit. Do amin do pasalek Jon dima anjakgit.

⁶ Don Erot dakon altok altok bisap do nandane jap noknok awit bisapmon Erodias dakon gwi da kap aban Erot da kane nandaban yo madepsi agit. ⁷ Anek yan teban tok kinda anek yan iyigit, “Yo nido nayiki, tagi gaben.” ⁸ Iyiban meni da gwi nandane nandane iban Erot yan

^u13:50 Mt 13.42; Lk 13.28   ^v13:54 Jn 7.15   ^w13:55 Jn 6.42

^x13:57 Jn 4.44   ^y14:3-4 MS 18.16; 20.21; Lk 3.19-20   ^z14:5 Mt 21.26

iyigit, “Jon Telagi Pakbi Sogok Amin unun dakon busuñi idapmon yipman nabi.”

⁹Gen yan yanban Erot burikon jigi nandagit, mani amin jap nawit unun da inamon yan teban tok agit unun do pasalek gen yagit dima kirinikgit. Obip amini yoyinban minjatjok da gen iyigit unuderj anjek ¹⁰dam tebanon kin Jon dakon busuñi mandan dagawit. ¹¹Mandan dagan idapmon yipman anabin minjatjok unun do iba anki meni do imgut. ¹²Anjakwan Jon dakon panjetni da kin bumjotni abidan anki wayikgit. Wayigek kin Yesu unun dakon geni iyiwit.

Yesu da amin 5 tausen do jap yomgut
(Mk 6.31-44 ae Lk 9.10-17 ae Jon 6.1-13)

¹³Yesu unun Jon anakba kimakgit dakon gen bin nandanek iyi gin bot kinda abidanek miktin amini minikon kigit. Kinakwan minjat amin kabi madep Yesu unudon kisak yan nandanek kokupni yopman yopman anjek pakbi idap ilenji nan yol ankiwit. ¹⁴Anakwa bot unun panji ilenikon agakwan Yesu pin ilenikon winjek amin kabi madepsi pindak bupmi nandanek sot amin panmilip agit. ¹⁵Anakwan pilindo panjetni da abin Yesu yan iyiwit, “Miktin amini minikon ekwaman, ae gildat kili pigikdisak, do yoyinbi amin kabi madep kokup monin monin kinjek iyi do jap yuman noni.”

¹⁶Yanba yan yoyigit, “Nido kini? Disi jap yomgut.”

¹⁷Yoyinban yan yawit, “Ninon jap morapmi dima. Bret kisit kinda ae tap kilap bamori dagan tan niman.”

¹⁸Yanba Yesu da yan yoyigit, “Unun nagon panopni.” ¹⁹aYan yanjek amin morap jon timon yitni do yoyigit. Anjek bret kisit kinda ae tap kilap bamot pabi-

danjek Kwen Kokup sijnanjek gisamikgit. Yan anjek bret jokgalek panjetni do yoban unun da amin do yomgwit. ²⁰Yoba timik amin morap kisisi aripmisi nawit. Nanba bret diwat tawit unun panjetni da similba yik madepsi 12 kabi yan tugawit. ²¹Wili 5 tausen da jap nawit. Ae minjat monjiyo jap nawit unun dima manjikbi.

**Yesu pakbi idapmon
baman baman kigit**

(Mk 6.45-52 ae Jon 6.16-21)

²²Yesu panjet kabini boron wigek pakbi idap teri kinda unun da kalip wigini do yoyigit. Kinakwa Yesu minjat amin kabi madep yoyinban kiwit. ²³bYoyinban kinakwa iyi gin ilen kindakon bisit ak do wigigit. Wigi gildat pigakwan iyi gin ilenon egipgut. ²⁴Yesu ilenon egakwan panjet kabini boron da kin dubak tanakwa mirim da abin bot tomnikon tidanakwan pakbi da madepsi tamaligakwan bot tobil tobil agit.

²⁵Kili wisawisa do Yesu da pakbi idapmon baman baman kin panjetni kabikon noman tan yomgut. ²⁶cPakbi idapmon baman baman apban kanjek panjetni si pasalgwit. Anjek “Kon kinda abisak!” yan yanjek yan tidawit.

²⁷Yan tidanakwa unudon gin Yesu da yan yoyigit, “Ji si teban tanjek egipni. Nak naga abisat. Dima pasolni.”

²⁸Yoyinban Pita da iyigit, “Amin Tagi, gaga abisal kan, yanbi pakbi kwenon da baman baman gagon opbo.”

²⁹Iyiban Yesu da yagit, “Kili op.” Yan yanban Pita da bot yipmanjek pin pakbi kwenon bamanjek Yesukon kigit. ³⁰Kinakwan mirim unun tebai aban kan pasalek pakbi kagagwan timisok di pikek yan tidanjek yagit, “Amin Tagi nak anpuluga!”

^a14:19 Mt 15.35-39; Mk 8.6-10   ^b14:23 Lk 6.12; 9.28   ^c14:26 Lk 24.37

³¹Yaŋ tidanban unudon gin Yesu da Pita abidanek yaŋ iyigit, “Gak nandan gadatgo pisipmi, nido but bamot asal?”

³²Yaŋ iyanban boron wigakwal mirim dagagit. ³³Daganakwan boron yikgwit amin unun Yesu gawak iminek yawit, “Asisi, gak Pinƙop dakon Monji.”

Genesaret miktimon Yesu da sot amin morapmi paŋmilip agit

(Mk 6.53-56)

³⁴Pakbi idap teri kinda Genesaret miktimon kin ilenƙikon wigakwan ³⁵unun miktimon amin da Yesu kaŋ nandanjo awit. Kaŋ nandanjo aŋek Yesu abik dakon gen bin saŋbeŋba miktimon teri teri kigit. Kwan nandanek sot amin kisisi paŋabin yopmaŋakwa ³⁶esot amin da Yesu dakon paba pigik diwatni igayik do bisit tebai iyiwit. Igayiwit amin unun kilek taŋ mudawit.

Pinƙop dakon gen teban da babak dakon gen yapmaŋdak

(Mk 7.1-13)

15 Parisi amin diwari gat ae gen teban yoyinƊet amin diwari gat Jerusalem kokup papmon da obineƙ Yesu yaŋ iyiwit, ²“Nido paŋdet kabigo babak dakon gen teban yapmaŋek kisiri dima sugaŋek jap noŋ?”

³Yaŋba Yesu da yaŋ yoyigit, “Ji Pinƙop dakon gen teban yipmaŋek babakji dakon gen paŋteban aŋek unun baŋ paŋ ekwaŋ. Unun tagi dima.

⁴Pinƙop da yaŋ yagit, ‘Ji meŋ datyo dakon pinbi egek geni guramitni’

ae kinda gat yaŋ yosok, ‘Amin kinda da meŋ datyo do gen yokwi kinda yosak kaŋ, unun amin si aŋakba kimotjak.’

⁵Mani ji da amin gulusuŋ yoyin degek yaŋ yoyaŋ, ‘Meŋ datyo do nandaba wikwanek yo kabi unun do paŋpulu-gogi unun Pinƙop do paretni kaŋ unun tagi’ ji da suŋ yaŋ yoyaŋ. ⁶Ji yaŋ aŋek babakji dakon gen teban guramigek Pinƙop dakon gen teban maba kisak. ⁷Ji jamba but amin, Pinƙop da kombi amin Aisaia dakon nandak nandak antagap aban ji do gen yaŋsi mandagit:

⁸“Unun amin kabi gen kaga dakin nak man madep namaŋ,

mani but dasi nak dima nandan namaŋ.

⁹Iyi dakon gen teban do, “On unun Pinƙop dakon gen” yaŋ yaŋek amin yoyin deƙgaŋ.

Nak gawak namaŋ unun koko yo isali asak.’”

Yo noknogi da amin dakon but dima aŋupbal asak

(Mk 7.14-23)

¹⁰Yesu da miŋat amin kabi madep yaŋ ilikban apba yoyigit, “Gen dayiko mirak yopmaŋek nandaba pisolak. ¹¹Yo si nono pikwaŋ unun do Pinƙop da nandaban yokwi dima asak. Mani gen yomaŋ unun do Pinƙop da nandaban yokwi tosok.”

¹²Yaŋ yaŋban paŋdetni da obin yaŋ iyiwit, “Gen on yaŋaki Parisi amin dakon but yokwi toŋ gak unun di nandisal, bo dima?”

¹³Yaŋba Yesu da yaŋ yoyigit, “Kwen Kokup Datno yo iyi dima kwaokgit unun gelimbil pilik mudokdisak. ¹⁴Ji on amin do nandaba kik dima ani. On amin kosit yolik amin dabili mini yombem. Dabili mini kinda da notni kinda kosit yolisak kaŋ, kisi bamot gampakon mokdamal.”

^d14:31 Mt 8.26; Mk 4.39   ^e14:36 Mt 9.20-21

^f15:4 TP 20.12; 21.17; GT 5.16   ^g15:8 Ais 29.13   ^h15:11 Mt 12.34

ⁱ15:14 Lk 6.39; Ro 2.19

¹⁵ Yanġban Pita da Yesu yaŋ iyigit, “Gak amin tilak gen yoyil uŋun dakon mibili tagi niyinjbi nandanen?”

¹⁶ Yanġban Yesu da yaŋ yagit, “Jiyo kisi dima nandan pison? ¹⁷ Jap morap no- maŋ uŋun kwasopninon pipeg kosiri naŋ abigisak. ¹⁸ Mani gen yokwi yomaŋ uŋun nandak nandakninon da wiŋ butnin paŋupbal asak. ¹⁹ Yo uŋun yaŋ do yosot: nandak nandak yokwi, amin dapba kimot, yumabi aŋpak mibili mibili, kabo, topmon da gen pikon yopyop, ae yaŋba yokwi tok. ²⁰ Amin da uŋun aŋpak morap aŋakwa Piŋkop da pindakban yokwi aŋ. Mani ji kisitji dima sugaŋek jap noŋ uŋun da yokwi dima asak.”

Kenan miŋat kinda Yesu nandaŋ gadaŋ ingut

(Mk 7.24-30)

²¹ Yesu kokup uŋun yipmaŋek Tair ae Saidon kokup bamot tomal uŋudon kigit. ²² Kiŋ altaŋakwan Kenan miŋat kinda uŋudon egipgut uŋun da abiŋ yaŋ tidaneŋ yaŋ yagit, “Amin Tagi, Dewit Dakon Monji, bupmi nandaŋ nam! Gwano koŋ da madepsi aŋupbal asak.”

²³ Yanġban Yesu da gen kobogi kinda dima iyigit. Aŋakwan paŋdet kabini da obiŋek Yesu yaŋ iyiwit, “Miŋat on yaŋ tidaneŋ jigi nimiŋek noldak. Uŋun tagi dima. Iyinjbi kwan.”

²⁴ Yanġba Yesu da yaŋ yagit, “Piŋkop da nak Israel amin sipsip kabini pasilbi uŋun baŋgin paŋpulugoker do yabekgit.”

²⁵ Yanġban nandaŋek miŋat da abiŋ gawak imiŋek yaŋ iyigit, “Amin Tagi, aŋpulugoki dosi nandisat!”

²⁶ Yaŋ yaŋban Yesu da iyigit, “Miŋat monjiyo dakon jap piŋan do yomyomi mini.”

²⁷ Yanġban miŋat da yaŋ iyigit, “Amin Tagi, bami yosol, mani piŋan tewigi da

tamokon da jap jimjim moŋ uŋun tagi noŋ.”

²⁸ Yanġban Yesu da nandaŋek yaŋ iyigit, “O miŋat, nandaŋ gadatgo uŋun wukwisi. Yo nido yal uŋun yaŋ gin altaŋ gamdisak.” Yaŋ iyinjakwan uŋudon gin gwi kilek tagit.

Yesu sot amin morapmi paŋmilip agit

²⁹ Yesu uŋun kokup yipmaŋek Galili Pakbi Idap da ileŋikon kigit. Kiŋek uŋudon da ileŋ kindakon pawigi yikgit. ³⁰ Pawigi yigakwan miŋat amin kabi madepsi da sot amin morapmi paŋapgwit. Kandapmi yokwi ae gireŋkibi, dabili mini, amin kadim, ae sot mibili mibili toŋ uŋun Yesu da buron paŋabiŋ yopmaŋakwa paŋmilip agit. ³¹ Aŋakwan kadim da gen yawit, ae kandapmi yokwi ae gireŋkibi da kosit agipgwit, ae dabili mini da siŋtawit. Amin da uŋun pindagek Israel dakon Piŋkop do tamtam yaŋek aŋkisiwit.

Yesu da amin 4 tausen do jap yomgut

(Mk 8.1-10)

³² Yesu da paŋdet kabini yaŋ yoban apba yaŋ yoyigit, “On miŋat amin kabiyo nin gat gildat kapbi egipmamaŋ. Kili japni kisi naŋ mudaŋ, do nak bupmi nandaŋ yomisat. Jap dima yomiŋek yabetno kini kaŋ, kosiron iŋam kimot aŋek maŋ potdaŋ.”

³³ Yanġban paŋdetni da yaŋ iyiwit, “On miktim amini minikon bret morapmi dukon baŋ on miŋat amin morapyo yomno noni?”

³⁴ Yaŋba yoyigit, “Jikon bret niaŋ da toŋ?”

Yaŋban yawit, “Ninon bret 7 ae tap kilap moniŋgok bamorisok daŋin taŋ nimaŋ.”

³⁵ Yaŋ yaŋakwa Yesu da miŋat amin kabiyo madep miktimon pabiŋ yitni do

yoyigit. ³⁶Yoyinban yigakwa Yesu da bret 7 kabi gat ae tap kilap gat timik Pinƙop ya yaŋ iyinƙe pudaŋ paŋdetni do yoban uŋun da amin do yoba nawit. ³⁷Kisi aripmisi naŋba jap diwat tawit uŋun paŋdetni da timigek yik madepsi 7 kabi similigwit. ³⁸Wili 4 tausen da jap nawit. Ae miŋat monjiyo jap nawit uŋun dima manjikbi.

³⁹Yesu uŋun miŋat amin kabi madepsi yoyinban kinakwa iyi boron wigek Magadan tet do kigit.

**Yesu da wasok tapmimi
toŋ asak do iyiwit**

(Mk 8.11-13 ae Lk 12.54-56)

16^mParisi amin ae Sadyusi amin diwari da Yesu anƙewal do aŋek opgwit. Asi Pinƙop dakon pi naŋ asak bo dima yaŋ do wasok tapmimi toŋ kinda aban koni do iyiwit. ²Iyinba yoyigit, “Gildat pigik do aŋakwan ji yaŋ yoŋ, ‘Kwen gami asak, do aŋwa bisap tagisi.’ ³Ae wisa dagokdosi ji yaŋ yoŋ, ‘Gikwem pili ae kwen gami asak, do sikak mirimyo akdisak.’ Ji gildat wisayo pindagek kokwin tagisi aŋ, mani abisok bisap ekwamaŋ uŋun kaŋek kokwin tagi dima aŋ. ⁴ⁿAmin on bisapmon ekwaŋ uŋun amin yokwisi gin. Pinƙop dakon pi naŋ asat yaŋ nandak do wasok tapmimi toŋ kinda kok do yoŋ. Mani kinda dima kokdaŋ. Kombi amin Jona dakon tilak naŋgin kokdaŋ.”

Yaŋ yoyinƙe yopmaŋ kigit.

**Parisi ae Sadyusi amin dakon
yis dakon tilak gen**

(Mk 8.14-21)

⁵Yesu gat paŋdetni gat pakbi idap teri kinda kiwit bisapmon paŋdetni bret do

inƙaŋek kiwit. ^{6o}Yaŋ aba Yesu da yaŋ yoyigit, “Ji Parisi gat ae Sadyusi amin gat uŋun dakon yis do pakyansu kaŋ kimotni.”

⁷Yaŋban notni yoyinƙe yoyinƙe aŋek yaŋ yawit, “Ninon bret mini uŋun do bo yosok?”

⁸Gen uŋun yaŋba Yesu burikon da pindak nandaŋyo aŋek yaŋ yoyigit, “Ji nido ninon bret mini yaŋ yoŋ? Ji nandaŋ gadatji pisipmi! ^{9p}Ji butji sigin pakyansu dima nandaŋ pison, ma? Nak bret 5 kabi baŋ amin 5 tausen do yobo naŋakwa diwari yik morapmi similiba tugawit ji uŋun do si inƙtoŋ? ^{10q}Ae bret 7 kabi baŋ amin 4 tausen do yobo naŋakwa diwari yik morapmi similiba tugawit ji uŋun do si inƙtoŋ? ¹¹Nak bret do yat yaŋ nandaŋ, ma? Dima. Ji Parisi gat ae Sadyusi amin gat dakon yisni do pakyansu kaŋ kimotni, nak uŋun do dayit.”

¹²Yaŋ yaŋban nandaŋek buri pisawit. Bret dakon yis do dima yosok, Parisi gat ae Sadyusi amin gat dakon yoyinƙetni toptopmi do kaŋ kimotneŋ do yosok yaŋ nandawit.

**Pita da Yesu dakon
mibili yaŋ teŋteŋagit**

(Mk 8.27-30 ae Lk 9.18-21)

¹³Yesu Sisaria Pilipai kokup pap anƙapmat aŋek paŋdetni yaŋ yoyigit, “Amin da Amin Dakon Monji do namin amin kinda yaŋ yoŋ?”

^{14r}Yaŋban iyiwit, “Diwari da Jon Telagi Pakbi Sogok Amin yaŋ yoŋ, ae diwari da Elaija yaŋ yoŋ, ae diwari da kombi amin Jeremaia, bo kombi amin ŋwakiwari kinda yaŋ yoŋ.”

¹⁵Yaŋba Yesu da yaŋ yoyigit, “Ae disi nak do namin yaŋ yoŋ?”

¹⁶sYaŋ yoyiŋban Saimon Pita da yaŋ iyigit, “Gak Kristo, Piŋkop egip egipmi toŋ uŋun dakon Monji egisal.”

¹⁷Yaŋban Yesu da yaŋ iyigit, “Saimon, Jon dakon monji, gak kisik kisik tagi abi. Gen yal uŋun miktim amin kinda da dima goligit. Kwen Kokup Dat da iyi goligit. ¹⁸uNak yaŋ gayisat, mango uŋun Pita. Anjakwan tip uŋun da kwenon paŋmuwukbi kabino paŋ- muwuk yopbo Tipdom dakon tapmim da aripmi dima pabiŋ yopmaŋakwan toktogisi taŋ aŋ aŋ kikdisak. ¹⁹vPiŋkop da Amin Kila Asak uŋun dakon yoma witdal gabeŋ. Gen miktimon yaŋ aŋteban abi, Kwen Kokupmon Piŋkop da yaŋ gin yaŋ aŋteban asak. Ae gen miktimon yaŋ witdalbi, Kwen Kokup-mon Piŋkop da yaŋ gin yaŋ witdaljak.”

²⁰Yaŋ yaŋek Yesu da paŋdetni dima yoni do kiriŋik yomiŋek yaŋ yoyigit, “Nak Kristo egisat uŋun amin kinda dimasi iyini.”

Yesu kimot bisapni kwan taŋakwan paŋdetni da iyi dakon aŋpak ani do yoyiŋ dekgit

(Kilapmi 16.21–20.34)

Kimagek pidosak uŋun dakon but piso yaigit

(Mk 8.31–9.1 ae Lk 9.22-27)

²¹Uŋun bisapmon Yesu da wasaŋek yo noman taŋ imdaŋ uŋun do paŋdetni yoyiŋek yaŋ yaigit, “Nak Jerusalem kokup papmon kiŋek kila amin, ae mukwa sogok amin dakon amin madep kabi, ae gen teban yoyiŋdet amin uŋun da yo yokwisi aŋ namiŋek niŋba kimot-

disat. Aŋek gildat kapbi anjakwan Piŋkop da aban pidokdisat.”

²²Yaŋban Pita da uŋun gen nandaŋek Yesu ileŋikon aŋki tebai yaŋ iyigit, “Amin Tagi! Uŋun yo morap dimasi al-taŋ gamni!”

²³Yaŋban Yesu da Pita yaŋ iyigit, “Sunduk gak nepmaŋ det! Kosit sopsop dima aŋnam. Gak Piŋkop dakon nandak nandak naŋ dima yoldal, gak amin dakon nandak nandak naŋ yoldal.”

²⁴wYaŋ yaŋek Yesu da paŋdetni yaŋ yoyigit, “Amin kinda nak nol do nandisak kaŋ, uŋun amin iyi dakon galaktok morapni kisi yopmaŋ mudajeŋ tilak kindapni guramigeŋ nak noljak. ²⁵xAmin kinda iyi dakon yiyitni tagisi tosak do nandaŋek pi madep asak kaŋ, egip egipni pasil imjak. Mani amin kinda nak do nandaŋek egip egipni do nandaban yo madep dima asak kaŋ, uŋun amin egip egip dagok dagogi mini abidosak. ²⁶yAmin kinda da miktim dakon yo morap paŋ egakwan egip egipni pasiljak kaŋ, uŋun yo morap da niaŋ aŋek aŋpulugoni? Bo egip egipni aeni abidok do tomni ninaŋ yumjak? ²⁷zAmin Dakon Monji uŋun Datni dakon tilimni gat ae aŋelo kabini gat apdisak. Uŋun bisapmon miŋat amin morapyo aŋpakni awit uŋun da aripmon tomni yomdisak. ²⁸Nak asisi dayisat, on akgaŋ kabikon da di dima kimagek egakwa gin Amin Dakon Monji uŋun kila amin madep mani paŋjek apban kokdaŋ.”

Yesu dakon giptimi kulabik agit

(Mk 9.2-13 ae Lk 9.28-36)

17 Gildat 6 kabi mudajeŋkwa Yesu da Pita, Jems ae padige Jon

^s16:16 Jn 6.69   ^t16:17 Gal 1.15-16   ^u16:18 Jn 1.42; Ep 2.20

^v16:19 Mt 18.18; Jn 20.23   ^w16:24 Mt 10.38; Lk 14.27

^x16:25 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25   ^y16:26 Mt 4.8-9

^z16:27 Kap 62.12; YT 24.12; Mt 25.31; Ro 2.6; PA 22.12

yoyinban buɗon yolba ileɗ dubagi kindakon pawigi iyi gin egipgwit. ^{2a}Heɗon egek kaɗakwa Yesu dakon giptim ɗwakɗwarisi agit. Aɗakwan tomno dabilniyo gildat da yaɗ teɗteɗagit. Ae imalniyo kisi kwakwagisi ae teɗteɗini toɗsi agit. ³Yaɗ aban kaɗakwa Moses gat Elaija gat altaɗbal Yesu gat gen yaɗ nandatyo aba pindakgwit.

⁴Yaɗ aɗakwa Pita da Yesu iyigit, “Yoyinɗet, nin idon egip do tagisi nandaman. Gak da tagi yaɗ nandabi kaɗ, nak da yut kabeɗ kaɗbi abeɗ. Kinda gak do, kinda Moses do ae kinda Elaija do abeɗ.”

^{5b}Pita da gen yaɗakwan gin gikwem teɗteɗini madep da piɗ ilimik yomiɗakwan gen kinda uɗungwan da yaɗ noman tagit, “Uɗun Monjino, but dasi galak taɗ imisat, ae uɗun do nandabo wagil tagisisi asak. Ji geni nandani.”

⁶Paɗdetni gen uɗun nandaneɗ mik-timon maɗ pagek madepsi pasal nim-nimikgwit. ⁷Yaɗ aba Yesu da abinɗ gip-timikon witɗineɗ yaɗ yoyigit, “Ji dima pasalek pidabit.” ⁸Yaɗ yaɗban pidaɗ kwen siɗtaneɗ amin bamot dima pindakgwit, Yesu naɗgin kawit.

⁹Heɗon da tobiɓ piɗeɗ Yesu da yaɗ yoyigit, “Yo uɗun pidaɗ uɗun dakon gen amin kinda dima iyini. Aɗakwa Amin Dakon Monji kimoron da pidosak uɗun bisapmon tagi yoyini.”

^{10c}Paɗdetni da Yesu yaɗ iyiwit, “Gen teban yoyinɗet amin da gen kinda yaɗ yoɗ, ‘Elaija mibiltok abinɗakwan Kristo uɗun buɗon apjak.’ Gen uɗun nido yoɗ?”

¹¹Iyinɗba Yesu da gen kobogi yaɗ yoyigit, “Gen uɗun bami yoɗ. Elaija

da abinɗ yo morap paɗkaluk akdisak. ^{12d}Mani Elaija kili apgut, aban amin da dima kaɗba pisagit, do galaktokni yolek yo yokwi mibili mibili aɗ imgwit. Ae Amin Dakon Monji uɗunyo kisi yo yokwi mibili mibili yaɗ gin anɗimaɗ.”

^{13e}Yaɗ yaɗban paɗdetni da Jon Telagi Pakbi Sogok Amin do yosok yaɗ nandaba pisagit.

Yesu da monji kinda koɗni yol imgut

(Mk 9.14-29 ae Lk 9.37-42)

¹⁴Yesu gat paɗdetni kaɗbi gat ileɗon da piɗ miɗat amin morapmi muwukgwit kabikon kinakwa amin kinda da abinɗ Yesu da buron gawagek yaɗ iyigit, ¹⁵“Amin Tagi, gak monjino do bupmi nandaɗ ibi! Uɗun bisap morapmi tebaisi nimnimigek jiɗi tepmiyo madepsi pasak. Aɗek bisap morapmi kindapmon mosok bo ae pakbi kagagwan maɗ pigisak. ¹⁶Nak paɗdet kabigokon aɗkiko anmilip ak do aɗtidok ayinɗ.”

¹⁷Yaɗban Yesu da yaɗ yagit, “Ji nandaɗ gadatji mini amin, ji aɗpakji yokwisi. Nak bisap niaɗ da ji gat egek jigisi guramik dabeɗ? Monji uɗun nagon aɗopgut!” ¹⁸Yaɗ yoyinban aɗopba Yesu da koɗ uɗun gen tebaisi iyinɗban wiɗ abiginɗakwan uɗun bisapmon gin monji uɗun kilek tagit.

^{19f}Aɗakwan don paɗdetni iyi gin obinɗ Yesu yaɗ iyiwit, “Nin nido koɗ uɗun yol do aɗtidok amaɗ?”

^{20-21g}Yaɗba yaɗ yoyigit, “Ji dakon nandaɗ gadatji uɗun pisipmisi, yaɗ do aɗek aɗtidok ayinɗ. Nak asisi dayisat, ji dakon nandaɗ gadatji uɗun moninɗisisok, mastat yet yombem taɗ damisak kaɗ, ji kabap on iyinɗba tuwil ki timi kindakon tagi kisak. Ae pi morap kisi tagi ani.”

^a17:2 2Pi 1.16-18

^b17:5 GT 18.15; Kap 2.7; Ais 42.1; Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 3.22

^c17:10 Mal 4.5 ^d17:12 Mt 11.14 ^e17:13 Lk 1.17 ^f17:19 Mt 10.1

^g17:20-21 Mt 21.21; Mk 11.23; Lk 17.6; 1Ko 13.2

²²hYesu pañdetni gat Galili miktimon muwugek yañ yoyigit, “Amin Dakon Monji amin da uwal da kisiron yipba ²³uñun da anjakba kimotdisak. Anjakwa gildat kapbi anjakwan Piñkop da kimoron nañ aban pidokdisak.” Gen uñun yañban nandajeñk bupmisi nandawit.

Yesu Telagi Yut Madep do takis yomgut

²⁴iYesu gat pañdetni gat Kapaneam kokupmon kiñ altañakwa Telagi Yut Madep dakon takis timit timit amin da Pitakon kiñ yañ iyiwit, “Yoyiñdetgo Telagi Yut Madep do takis yopmanjak bo dima?”

²⁵Yañba Pita da yagit, “O, yopmanjak.”

Pita da yañ yoyiñek yutnon wigi gen kinda dima yañakwan Yesu da kalip yañ iyigit, “Saimon gak niañ nandisal? On miktimon kila amin madep madep takis timikgañ, uñun takis namin da yopmangañ? Iyi dakon monjini da bo amin ñwakñwari da yopmangañ?”

²⁶Yañban Pita da yagit, “Amin ñwakñwari da yopmangañ.”

Yañban iyigit, “Yañdo, iyi dakon monjini da takis dima yopmangañ. ²⁷Mani nin takis dima yopneñ kañ, uwal añañ-imdañ. Do gak pakbi idapmon kiñ nap yipbi pikwan tap kilap mibiltok anjatjak uñun da gen kagakon moneñ kinda tañban kokdisal. Uñun moneñ nañ nit do Telagi Yut Madep do takis yopbi.”

Mibiltok amin egip egip dakon gen

(Mk 9.33-37 ae Lk 9.46-48)

18^jUñun bisapmon pañdetni da Yesukon kiñek yañ iyiwit, “Piñkop da Amin Kila Asak da

kagagwan namin da amin diwari yapmanjek man madepni toñ?”

²Yañba Yesu da amin moniñ kinda iyinban opban pañdetni da bikbigon yipban agakwan ³kañ yoyigit, “Nak asisi dayisat, ji kulabik anjek amin moniñ da tilagon dima egipni kañ, ji Piñkop da Amin Kila Asak da kagagwan dima egipdañ. ⁴Amin kinda iyi do nandaban piñakwan amin moniñ da tilagon egipjak kañ, uñun amin Piñkop da Amin Kila Asak da kagagwan man madepni toñ. ⁵¹Ae amin kinda da amin moniñ oden kinda nak nandañ gadañ namineñ egakwan anpulugosok kañ, uñun amin nak nañ anpulugosok.”

⁶Yesu da sañbeñek yañ yagit, “Amin kinda da amin moniñ kinda nak nandañ gadañ namineñ egakwan yokwi asak do yabetjak kañ, uñun dakon kobogi yokwisi. Yabet dima anjakwan amin da wit misinjit tip madep tegikon wamañ maba tap ilarigwan pikek kimotjak kañ uñun tagi.

⁷“Miktimon amin ekwañ, awa! Amin diwari da yokwikon depdañ. Mani yokwi ani do yabetdañ amin, awa!

⁸^m“Kisitgo bo kandapgo da yokwi aki do gayinban kañ, mandañ dagañ mabi kisak. Gwinimbil egek Tipdomon kindap tebanon pigiki yañ do kisitgo bo kandapgo mandañ dagañek tagapmi egip egip dagok dagogi mini do amin aki. ⁹Ae dabilgo da yokwi aki do gayisak kañ, pilik mabi kisak. Gwinimbil egek Tipdomon kindap tebanon pigiki yañ do dabilgo kinda piligek tagapmi egip egip dagok dagogi mini do amin aki. ¹⁰⁻¹¹ⁿJi kañ kimotni. Amin moniñ dakon anjeloni Kwen Kokupmon Piñkop da inñamon toktoñisi ekwañ. Do amin moniñ do nandaba yo isali dima ani.”

^h17:22 Mt 16.21   ⁱ17:24 TP 30.13; 38.26   ^j18:1 Lk 22.24

^k18:3 Mt 19.14; Mk 10.15; Lk 18.17   ^l18:5 Mt 10.40; Lk 10.16; Jn 13.20

^m18:8 Mt 5.29-30   ⁿ18:10-11 Lk 19.10; Ibr 1.14

Sipsip pasilbi dakon tilak gen

(Lk 15.3-7)

¹²Yesu da sañbejek yañ yagit, “Ji niañ nandañ? Amin kinda sipsipni 100 kabikon da kinda pasiljak kañ, niañ asak? Kañ 99 kabi ileñ obakon yopban jap nañek egakwa kalonji pasiljak uñun wusik do kisak.

¹³“Nak asisi dayisat, sipsipni kañ kwosak bisapmon but galak madepsi nandakdisak. 99 kabi dima pasilgwit uñun do tagi nandisak. Mani kalonji pasiljak nañ kañ kwokdisak uñun do kisik kisik madepsi nandakdisak.

¹⁴Yañgin Kwen Kokup Datji da amin moniñ kinda pasiljak do dima galak tosook.”

Not yokwi aban añmilip ak dakon gen

¹⁵Yesu da sañbejek yañ yagit, “Notgo kinda yokwi añgaban kañ, kiñ kañbi disilgin gen uñun yañ añmilip ak do pi anjil. Gengo nandañ yawokban kañ notgo abidañbi gagakon apjak.

¹⁶Mani gengo dima nandañ yawokban kañ, amin kalonji bo bamori yañ timikbi kini.

‘Yañ añek ji amin bamori bo kapbi da gen uñun tagi añteban ani.’

¹⁷Uñun amin kapbi dakon gen dima nandisak kañ, kiñ pañmuwukbi kabikon mibilni yoyini. Añek pañmuwukbi kabi dakon gen dima nandisak kañ, uñun amin yokwisi asak. Uñun amin do Piñkop dima nandañ imañ amin ae takis timit timit amin yañ nandañ imni.

¹⁸“Nak asisi dayisat, gen miktimon yañ añteban asal, Kwen Kokupmon Piñkop da yañ gin yañ añteban akdisak. Ae gen miktimon yañ witdaldal, Kwen Kokupmon Piñkop da yañ gin yañ witdaldisak.

¹⁹⁻²⁰“Nak sañbejek yañ dayisat, on miktimon amin bamori bo kapbi nak da manon da muwutni kañ, nak bik-biknikon egipbeñ, do but kalonj añek yo kinda do bisit yoni kañ, Datno Kwen Kokup egisak uñun da tagi damjak.”

Pi monji bupmini mini dakon tilak gen

²¹Uñun bisapmon Pita da abiñ Yesu yañ iyigit, “Amin Tagi, notno kinda da yokwi añnaban kosiri niañ da yokwini yopmañ ibeñ? Kosiri 7 kabi bo niañ?”

²²Yañban Yesu da yañ iyigit, “Nak yañ gayisat, yokwini kosiri 7 kabi dima, yokwini yopmañ ibi kosiri 77 kabi yañ asak.

²³“Nandani, Piñkop da Amin Kila Asak uñun yañ. Kila amin madep kinda pi monjini da goman añ imgwit, uñun gomani pañkilek ak do nandagit.

²⁴Wasañek gomani pañkilek añakwan amin kinda añañ opgwit. Uñun amin goman moneñ 50 milion danari. ²⁵Mani goman uñun sopsop dakon moneñ uñun da aripmon dima tañ imgut. Do kila amin madep da uñun amin gat gwakni gat oman amin egakwa tomni do amin da moneñ iba gomani sopjak do yagit. Ae yo morapni yumañ nañ mudañek uñun dakon moneñ bañ goman sopjak do amin tagini da gen tebai yagit.

²⁶“Oman monji gen uñun nandañek amin tagi ñwakbeñ añ imiñek bisit tebai yañ iyigit, ‘Butgo yawori tañakwan egaki don gomango kisisi sopbeñ.’ ²⁷Yañ yañban amin tagini da bupmi nandañ imiñek goman madepni yipmañ imiñakwan isal kiñit.

²⁸“Añakwan oman monji uñun wajañ pigi pi isalni kinda uñun goman moneñ 10 danari tañ imgut uñun kagit. Kañek

^o18:15 Lk 17.3; Gal 6.1   ^p18:16 GT 19.15; Jn 8.17

^q18:18 Mt 16.19; Jn 20.23   ^r18:19-20 Mk 11.24; Jn 15.7   ^s18:22 Lk 17.4

tegikon tebai abidanek gen tebai yan iyigit, 'Gomano agil unun panop!'

²⁹ "Pi isalni unun geni nandanek njwakben an iminek bisit tebai yan iyigit, 'Butgo yawori tanakwan egaki don gomango gaben.'

³⁰ "Mani geni dima nandanek pi isalni abidan anki dam tebanon yipmanek gomani iminek don wanga pisak do yagit.

³¹ Anjakwan pi isalni diwari da kanek buri yokwi tanba kin amin taginikon yo unun agit do iyiwit.

³² "Yanba nandanek amin tagi unun da oman monji unun iyanban opban yan iyigit, 'Gak pi monji yokwi. Gak bisit tebai nayinbi goman kisisi yipman gamit. ³³ Nak da bupmi nandan gamit, gak nido pi isalgo do bupmi yan gin dima nandan imil?' ³⁴ Yan yanek japmi nandanek obip amini yan yoyigit, 'Ji anakba tepmi nandanek gomano kisisi sopban don yipbo kisak.' "

³⁵ "Tilak gen on dakon wasipmi do Yesu da sanbenek yan yagit, "Yan gin notji da yokwi andaba yokwi yopyop but dasi nandanek dima ani kan, Kwen Kokup Datno da yo jigi yan gin an damdisak."

Yesu da miñat pankwinit dakon gen yagit

(Mk 10.1-12 ae Lk 16.18)

19 Yesu gen unun yan mudanek Galili miktim yipmanek Jodan Pakbi teri kinda Judia miktimon kigit. ² Kinakwan miñat amin kabi madepsi da yol anan kinakwa Yesu da sot amin morapmi panmilip agit.

³ Anjakwan Parisi amin diwari da Yesukon abin ankwalek yan iyiwit, "Nin da gen tebanon nian tosok? Amin

kinda da miñatni galak toknikon tagi kwinitjak, bo dima?"

⁴ Yanba Yesu da yan yagit, "Ji Pin kop da papiakon gen kinda tosok unun dima manjin kawit? Unun yan tosok, 'Wasok wasogikon Pin kop da amin wasanek miñat ae wiliyo kisi wasagit.'

⁵ Wasanek yan yagit,

'Wili da meni datniyo yopmanek miñatni gat muwukbal giptim kaloji anjil.'

⁶ Gen yan tosok, do amin wam da bamori dima, giptim kaloji amal. Unun do Pin kop da miñat wili kili panmuwukgit, do amin da dima panwasekdo."

⁷ Yan yanban Parisi amin da iyiwit, "Yan kan ae mibili nido Moses da gen teban kinda yan mandagit? Gen unun yan: 'Amin kinda miñatni kwinit do kan, miñat pankwinit papia kinda mandan iminek kwinitjak.' "

⁸ Yanba Yesu da yagit, "Moses unun but tebanji do anek gen teban unun mandagit. Mani wasok wasogikon miñat pankwinit dakon kosit unuden kinda dima tagit. ⁹ Yan dayisat, amin kinda miñatni yumabi dima anjakwan kwinegek miñat kaluk pasak kan, unun wili iyi yumabi asak."

¹⁰ Pangetni da gen unun nandanek yan iyiwit, "Yan kan miñat eyo dima anek egipdo."

¹¹ Yanba Yesu da yan yoyigit, "Amin diwari Pin kop da panpuluganakwan miñat dima panek tagi egipni. ¹² Ae amin diwari unun giptimni yokwi da alton, ae diwari amin da yabi pabi, ae diwari Pin kop da Amin Kila Asak dakon pi do nandanek egip egipni parekan, yan do anek miñat dima pan. Gen on abidok do nandan amin unun tagi abidoni."

^{18:34} Mt 5.25-26   ^{18:35} Mt 6.15; Mk 11.25; Ep 4.32; Kol 3.13

^{19:4} WW 1.27; 5.2   ^{19:5} WW 2.24; Ep 5.31   ^{19:7} GT 24.1-4; Mt 5.31

^{19:9} Mt 5.32; 1Ko 7.10-11

**Yesu da amin monji yopba
iyikon opni do yagit**

(Mk 10.13-16 ae Lk 18.15-17)

¹³ Ujun bisapmon amin da miñat monjiyoni Yesu da kisitni kwenikon wutjñek bisit anyomjak do pañopg-wit. Pañopba pañdetni da dima pañopni do tebai yoyiwit. ¹⁴ Yañ aba Yesu da pañdetni yañ yoyigit, “Miñat monjiyo yopba nagon apgut. Dima kirinjik yomni. Piñkop da Amin Kila Asak unjun amin miñat monjiyo da tilagon ekwañ unuden amin dakon.” ¹⁵ Yañ yañek kisitni miñat monjiyo da kwenon wutjñek don unjun kokup yipmañ kigit.

**Monji gimonj kinda yoni morapmi
da Yesu yol do yagit**

(Mk 10.17-31 ae Lk 18.18-30)

¹⁶ Bisap kindakon amin kinda da Yesukon obñek yañ iyigit, “Yoyiñdet, nak ni anpak tagi kinda nañ añek egip egip dagok dagogi mini abidoken?”

¹⁷ ^aYañban yañ iyigit, “Gak anpak tagi do nido nayisal? Amin Kalonji gin unjun tagisi. Gak Piñkop dakon gen teban guramigek egip egip dagok dagogi minikon tagi kiki.”

¹⁸ ^bYañban iyigit, “Gak ni gen teban do yosol?”

Yañban Yesu da iyigit,
“Amin dima dapba kimotni,
miñat eyo kili abi ji yumabi dima ani,
yo kabo dima noni,
top gen yañek amin notji yum dogin gen
pikon dima yopni,

¹⁹ ^cmeñ dat do nandaba wukwanek geni
guramitni,
ae gaga do but dasi niañ galak tosol,
unuden gin amin do but dasi galak
tañ yobi.”

²⁰ Yañ yañban monji gimonji da yañ iyigit, “Nak unjun gen teban morap guramik mudosot. Mani yo kinda gat ninañsi añek egip egip dagok dagogi mini abidoken?”

²¹ Yañban Yesu da yañ iyigit, “Gak kilegisi egip do nandisal kañ, kin yo morapgo yumañ nañek unjun dakon moner bañ yoni mini amin do yobi. Yañ anaki yo tagisi Kwen Kokupmon tañ gamdisak. Yañ añek abin nak nol.”

²² Amin unjun yoni morapmi tañ imgwit, do gen unjun nandañ buri jik tañban si kigit.

²³ Kinjakwan Yesu da pañdetni yañ yoyigit, “Nak asisi dayisat, yoni morapmi amin unjun Piñkop da Amin Kila Asak da kagagwan pigik do antidok akdañ. ²⁴ Asisi, bit madepsi kamel unjun da imal bupbup da kosit gwagagon aripmi dima pigigi asak. Mani unjun yapmañek yoni morapmi amin unjun Piñkop da Amin Kila Asak unjun da kagagwan aripmi dimasi pigigi asak.”

²⁵ Yañban pañdetni nandañ wiripdagek yañ yawit, “Yañ kañ namin amin da egip egip dagok dagogi mini abidosak?”

²⁶ ^dYañba Yesu da pañdet kabini pindagek yañ yoyigit, “Amin iyi aripmi dima ani, mani Piñkop da yo morap ak do tagi asak.”

²⁷ Yañban Pita da Yesu gen kinda yañ iyigit, “Nin yo morap yopmañek gak nañ gin gol awilgamañ. Do nin yo ni bañ timitneñ?”

²⁸ ^eYañban Yesu da yañ yoyigit, “Nak asisi dayisat, yo aeni kalugi mudoni unjun bisap madepmon Amin Dakon Monji man madep pañek kila amin madep yityit tamoni tilimi toñ unjudon yitdisak. Anjakwan ji nak nolgañ amin

^z19:14 Mt 18.2-3   ^a19:17 MS 18.5; Lk 10.28

^b19:18 TP 20.13-16; GT 5.17-20   ^c19:19 TP 20.12; MS 19.18

^d19:26 Jop 42.2   ^e19:28 Mt 25.31; Lk 22.30; PA 3.21

ujun bisapmon kila amin madep tamo 12 kabi ujudon yigek Israel amin kabi 12 dakon gen kokwin kila agak pi akdañ. ²⁹Amin morap nak do nandanej yutni, notni, sami, meñi, datni, miñat monjiyoni, ae jap pini yopmañ detni, ujun yo morapni kosiri 100 yañ timik timik akdañ. Yañ ajeke egip egip dagok dagogi mini abidokdañ. ³⁰fMani amin morapmi abisok mibiltok ekwañ ujun da bujon amin akdañ. Anjakwa amin morapmi abisok bujon ekwañ ujun da mibiltok amin akdañ.”

Wain pi dakon tilak gen

20 Yesu da sañbenek yañ yagit, “Piñkop dakon Amin Kila Agakni ujun yañ. Amin kinda miktimni morapmi. Ujun amin wisa dagokdosi kiñ pi monji wain pinikon pi ani do timikgit. ²Gildat kalonji do moneñ 1 danari timitni do yoyiñban but kalonj aba wain pinikon yabekban kiwit.

³“Kiñakwa timi di egi 9 kilok anjakwan pi ami kiñ makeron amin diwari isal ekwa pindagek ⁴yañ yoyigit, ‘Jiyo kisi wain pinokon kiñ pi anjakwa pi ani da aripmon moneñ dabeñ.’ Yañban nandanej wain pinikon kiwit.

⁵“Kiñakwa don gildat binap aeni makeron kiñ di gat timikgit. Aeni 3 kilok kiñ yañ gin pi monji di gat timikgit. ⁶Ajeke egi pilindosi kiñ amin diwari isal agakwa pindagek yañ yoyigit, ‘Ji nido gildat daman pini mini isal ekwañ?’

⁷“Yañban gen kobogi yañ iyiwit, ‘Amin kinda da nin pi dima nimik.’

“Yañ yañba pi dakon ami da yañ yoyigit, ‘Ji kisi kiñ wain pinokon pi ani.’

⁸g“Yañ yoyiñek egi pilin pilindo pi ami da kiñ pi monji dakon kila amin yañ iyigit, ‘Pi monji yañ pañmuwugek moneñni yobi. Bujonsi abeñ ujudon da

wasanej yomiñaki wigi mibiltok abeñ ujudon dagosak.’

⁹“Yañ pañ muwugek pi monji pilindosi abeñ ujun do moneñ 1 danari yomiñ yomiñ agit. ¹⁰Yañ aban kajeke pi monji mibiltok apgwit ujun nin da moneñ madep timitdamañ yañ nandawit. Mani dima, kisi morap moneñ 1 danari gin timik timik awit. ¹¹Mibiltok abeñ amin ujun moneñ 1 danari timigeke pi ujun dakon ami do nandaba yokwi tañban ¹²yañ iyiwit, ‘Nin wisa dagokdosi abiñ pi anapno gildat da madepsi nindanejwan pilin tosok. Bujonsi abeñ ujun bisap pisipmisok pi ayiñ, do nido moneñ tilak kalonji kongin nimisal?’

¹³“Yañ yañba nandanej amin tagi da pi monji kinda yañ iyigit, ‘Not, nak da gak yokwi kinda dima anggamit. Nak moneñ 1 danari gabeñ do gayiko gaga but kalonj al. ¹⁴Do gak monenge abidanej ki. Naga da galaktogon amin bujon abeñ ujun gat moneñ tilak kalonjikon damisat. ¹⁵Ujun nak dakon yo. Naga dakon galaktok yolek moneñno tagi kokwinik dabeñ. Nak amin do yo tagisi anapbo gak nido nandaba yokwi tok asal?’”

¹⁶hYañ yanej Yesu da wasip do yañ yagit, “Yañgin bujon amin da mibiltokdañ, anjakwa mibiltok amin da bujon amin akdañ.”

Yesu kimotjak do yañban kosiri kapbi agit

(Mk 10.32-34 ae Lk 18.31-33)

¹⁷Yesu Jerusalem kokup papmon kiñek pañdetni 12 kabi timikban iyi gin kosiron kiñek yañ yoyigit, ¹⁸i“Nin abisok Jerusalem kiñapno amin da Amin Dakon Monji mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae gen teban yoyiñdet amin ujun da kisiron yipdañ.

^f19:30 Mt 20.16; Lk 13.30   ^g20:8 MS 19.13; GT 24.15

^h20:16 Mt 19.30; Mk 10.31   ⁱ20:18 Mt 16.21; 17.22-23

Yañ ajeek gen pikon yipmanjek kimotjak do yañ dagok akdañ. ¹⁹Yañ dagok ajeek Amin ŅwakŅwari Kabi da kisiron yipdañ. Yipba unun da toptopmon da man madep imiñek, baljañek tilak kindapmon añaakba kimotdisak. Kimagek gildat kapbi añaakwan Pinkop da kimoron nañ aban pidokdisak.”

**Jems gat Jon gat man
madep pak do yagimal**

(Mk 10.35-45)

²⁰Yañ yañakwan Sebedi dakon monji bamot gat menji gat Yesukon kin altanjek menji da Ņwakbeñ ajeek Yesu da yo kinda añ yomjak do iyigit.

²¹Iyiban Yesu da yañ iyigit, “Nak da ninañ abeñ do nandisal?”

Iyiban yañ yagit, “Gak kila amin madep egipbi bisapmon on monji bamotno man madep pañek kinda da gak da amin tet do ae kinda da gwander tet do yitjil do yañ dagok anyobi do nandisat.”

²²Yañban Yesu da monji bamot yañ yoyigit, “Jil gen unun yomal dima nandañ pisañek yomal. Nak da tepmi madep pakdisat unun tagi panjil?”

Yañban iyigimal, “Tagi pandeñ.”

²³Yañ yañbal Yesu da yoyigit, “Unun asi, tepmi pakdisat unun pakdamal. Mani namin da nak da amin tet do ae gwander tet do yitjak, unun nak da aripmi dima yañ dagokeñ. Tamo unun Datno da amin kili manjin yopgut unun dakon.”

²⁴Panjetni 10 kabi gen unun nandañek amin bamot unun do butjap nandawit. ²⁵¹Yañ nandañakwa Yesu da yoyiban opba yañ yoyigit, “Ji Amin ŅwakŅwari Kabi dakon kila amini dakon

mibili disi nandañ. Unun iyi do nandañ abawukwanek miñat amin kabi yoni da geni guramik kimotni do nandañ. ²⁶^mMani unun dakon añaak unun jikon dima tosak. Jikon da amin kinda amin tagi man pak do nandisak kañ, unun amin oman aminji egek amin tagi man pasak. ²⁷Amin kinda jikon da mibiltok amin egip do nandisak kañ, unun amin miñat amin morap dakon oman amini egek mibiltok amin asak. ²⁸ⁿAmin Dakon Monji unun yañ gin kili agit. Amin da oman añ tyuimni do dima pigit. Iyi miñat amin morap pañpulugokdo, ae iyi dakon giptimnañ paregek yumañ nañ yop do pigit.”

**Yesu da amin dabili mini
bamori pañmilip agit**

(Mk 10.46-52 ae Lk 18.35-43)

²⁹Yesu gat pañdetni gat Jeriko kokup pap yipmañ degakwa miñat amin kabi yoni madepsi da yolgwit. ³⁰Kiñakwa kosit ileñon dabili mini amin bamori yikgimal. Yigakwal amin da “Yesu abisak” yañ yañba nandañek madepsi yañ tidañek yañ yagimal, “Amin Tagi, Dewit Dakon Monji, bupmi nandañ nim!”

³¹Yañ tidañbal amin kabi madepsi da dima yañ tidonjil do yañsop anyomgwit. Mani madepsi sigin yañ tidañek yagimal, “Amin Tagi, Dewit Dakon Monji, bupmi nandañ nim!”

³²Yañ tidañbal Yesu da nandañ kosiron agek yañ yoyigit, “Nak ninañ añ dabeñ do nandamal?”

³³Yoyiban yañ iyigimal, “Amin Tagi, nit siñtok do nandamak.”

³⁴Yañbal Yesu bupmi nandañek kisit da dabili witjiban unudon gin siñtanjek Yesu yolgimal.

^j20:21 Mt 19.28; Lk 22.30

^k20:22 Mt 26.39; Jn 18.11

^l20:25 Lk 22.25-26

^m20:26 Mt 23.11; Mk 9.35

ⁿ20:28 Lk 22.27; Pil 2.7

Yesu Jerusalem kinjek amin yoyiŋ dekgit

(*Kilapmi 21–25*)

Yesu kila amin madep da tilagon Jerusalem pigigit

(*Mk 11.1-11 ae Lk 19.28-40
ae Jn 12.12-19*)

21 Yesu gat paŋdetni gat Jerusalem kokup pap aŋkapmat aŋek Betpage kokupmon kinj altawit. (Kokup unjun flej Olipmon tosok.) Altanjek Yesu da paŋdetni bamori yabegek ² yaŋ yoyigit, “Jil ason kokup komaŋ unjudon kinj altanjek unjudon gin donki meŋji kinda napmon agakwan monji isal akban pindatdamal. Unjun witdal ilik idon paŋopjil. ³ Amin kinda da ‘Nido yaŋ amal’ yaŋ dayiŋban kaŋ, ‘Amin Tagi da pi kinda ak do aŋek yosok’ yaŋ iyinbal unjun da tepmi daban paŋopjil.”

⁴ Yaŋ yaŋakwan kombi amin kinda da kalipsigwan gen yagit unjun bami noman tagit. Gen unjun yaŋ:

⁵ “Saion kokup pap amin do gen yaŋ yoyiki, ‘Kabit, kila amin madepgo abisak.

Buri maŋbi da donki da kwenon yiŋek abisak.

Donki gimonji da kwenon yiŋek abisak.’”

⁶ Yesu da paŋdet bamot yoyiŋban geni guramiŋek kigimal. ⁷ Kinj donki meŋji gat monji gat paŋabiŋ imalni donki bamot da kwenikon yopmaŋakwal Yesu pawigi unjudon yikgit. ⁸ Yaŋ aŋakwan amin morapmi da kosiron imalni kukwaŋ yaliwit. Aŋakwa amin diwari da kinj kindap kilin mandaŋ paŋobiŋ kosiron yaliwit. ⁹ Miŋat amin kabi madepsi

mibiltok kiwit ae buŋon yolgwit kisi da gen pap yaŋek yaŋ yawit:

“Osana! Dewit Dakon Monji aŋkisino! Amin on Amin Tagi da manon abisak, unjun Piŋkop da gisamiŋakwan abisak.

Piŋkop Wikwisi aŋkisino!”

¹⁰ Yesu unjun Jerusalem kokup papmon pigakwan kokup amin kisi da buri pidaŋba yaŋ yawit, “On namin aminsi kinda?”

¹¹ Yaŋba Yesu gat agipgwit miŋat amin kabi madep da yaŋ yawit, “On Yesu, unjun kombi amin kinda, Nasaret kokup Galili miktimon da abisak.”

Yesu da amin telagi yutnon monej ilit pi awit unjun yolgit

(*Mk 11.15-19 ae
Lk 19.45-48 ae Jn 2.13-22*)

¹² Yesu kinj Telagi Yut Madep da nagalgwan pigi monej ilit pi awit amin unjun yolban waŋga abigiwit. Yaŋ aŋek monej kulabik awit amin[‡] gat minam yumaŋ nawit amin dakon tamo unjun kisi paŋtobilban tagal kiwit.

¹³ “Yaŋ aŋek gen yaŋ yoyigit, “Piŋkop da papiakon gen yaŋ tosok:

‘Nak dakon yut unjun miŋat aminyo da abin bisit aŋnamni do tosok.’

Mani ji da kulabik aba

‘kabo noknok dakon pasili tamo’ yombem asak.”

¹⁴ Yesu Telagi Yut Madepmon egakwan amin dabili mini ae kandapmi yokwi unjudon opba paŋmilip agit.

¹⁵ Aŋakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae gen teban yoyiŋdet amin da wasok tapmimi toŋ agit unjun do japmi nandawit. Ae miŋat monjiyo da Telagi Yut Madepmon yaŋ tidanjek

[‡]21:12 Monej kulabik yaŋ awit: Miktimi miktimi amin da Jerusalem abin iyi dakon monejni monej kulabik awit amin do yomiŋakwa Telagi Yut Madep dakon monej ban yoba paret awit.

yaŋ yawit, “Osana! Dewit Dakon Monji anġkisino!” Yaŋ yaŋba ununyo kisi do japmi nandawit.

¹⁶Yaŋ nandaneġ Yesu yaŋ iyiwit, “Gak on gen yon nandisat?”

Yaŋ yaŋba Yesu da gen kobogi yaŋ yoyigit, “Gen yon unun nandisat, mani ji gen kinda tosoġ unun dima manjaŋ? Gen unun yaŋ:

‘Gak miŋat monjiyo gat ae monji ġakġak gat paŋtagap anġaki mango yaŋ anjenokgoŋ.’”

¹⁷Yaŋ yoyiġek kokup pap unun yip-manŋ waŋga piġek unun pilin kaga Betani kokupmon paŋġi pakgit.

Yesu da yaŋban pik kindap kinda wagil kibidagit

(Mk 11.12-14 ae 11.20-24)

¹⁸Wisa dagaŋakwan Yesu aeni kokup papmon tobil kiġek kosiron jap do agit.

¹⁹Aġek kosit ileŋon pik kindap kinda akban kagit. Kaŋek kapmatjok da kiŋ bami di dima pindakgit. Tami ġin pindagek yaŋ iyigit, “Gak buŋon ae bami dimasi toki dosi nandisat!” Yaŋ iyinġakwan unudon ġin wagilsi kibidagit. Tami kisi alek taŋ mudawit.

²⁰Aŋakwa paŋdetni da pindagek tamtam yaŋek iyiwit, “Pik kindap niaŋon da tepmi kibidak?”

²¹Yaŋba Yesu da gen kobogi yaŋ yoyigit, “Nak asisi dayisat, ji but bamot dima aġek nandaŋ gadat bamisi aġek egipni kaŋ, pik kindapmon wasok at jiyo kisi yaŋ ġin tagi akdaŋ. Ae unun ġin dima, on ileŋ pidaŋ tap kaga piġisak do iyini kaŋ, yaŋ ġin akdisak. ²²Unun do ji yo morap timit do nandaŋ unun Piŋkop nandaŋ gadaŋ imiŋ kimagek bisit iyini kaŋ, unun yo morap damdisak.”

Yesu man madep pagit ae tapmim taŋ imgut unun do iyiwit

(Mk 11.27-33 ae Lk 20.1-8)

²³Yesu unudon da kiŋ Telagi Yut Madep da nagalgwan piġi amin yoyiŋ deġgit. Yoyiŋ degakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae kila amin diwari Yesukon obiġek yaŋ iyiwit, “Namin da pi unun abi do yaŋ mudanġ gamgut da yo unun asal? Ae namin da man madep gamgut?”

²⁴Yaŋba Yesu da yaŋ yoyigit, “Nak gen kinda dayikdisat. Dayiko kobogi nayini kaŋ, nakyoko kisi kobogi tagi dayikeŋ. ²⁵Jon telagi pakbi sogit bisapmon, Piŋkop da yabekban pi agit bo amin da yabekba agit?”

Yaŋban iyi ġin notni yoyiŋ yoyiŋ aġek yaŋ yawit, “‘Piŋkop da yabekgit’ yaŋ iyineŋ kaŋ, gen kobogi yaŋ niyikdisak, ‘Yaŋ kaŋ ji nido dima nandaŋ gadaŋ imgwit?’ ²⁶Mani amin morapmi da Jon do kombi amin bamisi kinda yaŋ nandaŋ, do ‘Amin da yabekgwit’ yaŋ iyineŋ kaŋ, unun kisi tagi dima asak. Yaŋ kaŋ Jon dakon man bin aŋupbal ano miŋat amin kabi madep da nindapdaŋ.”

²⁷Yaŋ nandaneġ Yesu do gen kobogi yaŋ iyiwit, “Nin dima nandamaŋ.”

Yaŋba Yesu da yaŋ yoyigit, “Nakyo kisi namin da pi unun abeŋ do yaŋ mudanġ namgut unun dima dayikeŋ.”

Monji bamori dakon tilak gen

²⁸Yesu da mukwa sogok amin tagi gat ae kila amin gat saŋbeneġ yaŋ yoyigit, “Amin kinda monji bamori gat egipgwit. Eġek monji mibiltogi yaŋ iyigit, ‘Monjiyo abisok kiŋ wain pinokon pi aki.’

²⁹“Iyiŋban yagit, ‘Pi dima akeŋ.’ Mani don nandak nandakni kulabik aġek kiŋ pi agit.

¹21:16 Kap 8.2   ²21:21 Mt 17.20; Lk 17.6; Jn 14.12; 1Ko 13.2

³21:22 Mt 7.7-11; 18.19   ⁴21:26 Mt 14.5

³⁰“Anjakwan datni da kiɲ monji buɲon nani yaɲ gin iyinban monji da yaɲ iyigɪt, ‘Dat, pi tagi abeɲ’, mani pikon dima kigit.

³¹“Niaɲ nandaɲ? Monji bamoron da jit amin da datni dakon gen guramikgit?”

Yaɲban yaɲ iyiwit, “Mibiltok amin.”

Yaɲba Yesu da yaɲ yoyigɪt, “Nak asisi yosot, takis timit amin yokwi gat ae kosit oba miɲat gat da ji gwapmanɛk Piɲkop da Amin Kila Asak da kagagwan mibiltanɲ damiɲek kwan. ³²vJon da jikon obiɲek kosit kilegi dayiɲ doliɲban geni nandaba bami dima agit. Mani takis timit timit amin yokwi gat ae kosit oba miɲat gat da geni nandaba bami agit. Ji uɲun kawit mani nandak nandakji kula-bik aɲek geni nandaba bami dima agit.”

Wain pi kila amin yokwi dakon tilak gen

(Mk 12.1-12 ae Lk 20.9-19)

³³wYesu da sanɲek yaɲ yoyigɪt, “Nak tilak gen kinda gat yoko nandabit. Amin kinda da wain pini aɲek nagal aɲ uɲun nagalon wain sop bamaɲ til do gapma kinda wayikgit. Wayik mudanɛk kabo noknok pindat do yut dubak kinda aban wigigɪt. Yut aɲ mudanɛk amin da moneɲ pini di aɲek pi ami do bami di paɲ imni yaɲ nandanɛk pi uɲun da kisiron yipmanɛk miktim dubagikon kigit. ³⁴Kiɲ egi don wain sop pakpak bisap kwanɲ taɲakwan pi monjini yabekban wain bami timik paɲopni do kiwit.

³⁵“Kiɲ altaɲba wain pi dakon kila amin da uɲun pi monji timigek, kinda anjak ukwayiɲyo awit, aɲek kinda anjakba kimagakwan, kinda tip baɲ anjakgwit. ³⁶Yaɲ aba pi ami da aeni pi monjini mibiltok yabekgit uɲun dakon tilak yapmanɛk morapmi yabekgit. Yabek-

ban kwa pi kila amin da mibiltok awit uɲudeɲ gin yokwi anyomgwit. ³⁷Buɲonsi iyi dakon monji naɲ yabegek yaɲ yagit, ‘Monjino kwan kila amin da uɲun do nandaba wukwan imdaɲ.’

³⁸x“Mani kila amin da monji kajeɲ notni yoyiɲ yoyiɲ aɲek yaɲ yawit, ‘Amin on da egi don datni dakon yo morap timitdisak, do aɲatno kimagakwan wain pini nin do aɲawatneɲ.’ ³⁹Yaɲ yaɲek monji uɲun abidaɲ ilik pigaga da wanɲa aɲaɲ abigi anjakba kimakgit.

⁴⁰“Ji niaɲ nandaɲ? Don pi ami da abin pi kila amin niaɲ anyomjak?”

⁴¹Yaɲban yaɲ iyiwit, “Pi ami da abin uɲun amin yokwi kobogi yo yokwisi anyomdisak. Aɲek wain pi uɲun amin ɲwakɲwari da kisiron yipban uɲun da wain sop pakpak bisapmon bami tagi paɲ imni.”

⁴²zYaɲba Yesu da yoyigɪt, “Ji Piɲkop da papiakon gen tosok uɲun dima manjiɲ nandawit? Gen uɲun yaɲ:

‘Yut agak amin da gwak yokwi yaɲ yaɲek maba kigit.

Mani Amin Tagi da uɲun gwak yut kodigikon tip kinda naɲ tidagit da gwak teban akdak.

Yo uɲun Amin Tagi da iyi aban nin da kono yo masi masimisi asak.’

⁴³Uɲun do nak yaɲ dayisat, Piɲkop da iyi Amin Kila Asak jikon tosok uɲun ji da kisiron naɲ gwayeɲ amin kabi kinda bami tagi paɲalon agagi uɲun da kisiron yipdisak. ⁴⁴Amin morap gwak kwenon da maɲ dapba bisal kikdaɲ, ae gwak da amin morap da kwenon mosak uɲun wagil bisal ki mudokdaɲ.”

⁴⁵Yesu da tilak gen bamot uɲun yaɲban mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae Parisi amin gat da nin do yosok yaɲ nandawit. ⁴⁶Yaɲ nandanɛk Yesu abidokdosi nandawit, mani

^v21:32 Lk 3.12; 7.29-30   ^w21:33 Ais 5.1-2   ^x21:38 Mt 27.18

^y21:39 Ibr 13.12   ^z21:42 Kap 118.22-23; Ro 9.33; 1Pi 2.6-8

miñat amin kabi madepsi unun da Yesu do kombi amin kinda yan nandawit, do abidok do si pasalgwit.

**Minat pajej jap noknok
abi dakon tilak gen**

(Lk 14.16-24)

22 Yesu da tilak gen kinda gat yajej amin yan yoyigit, ²“Pijkop dakon Amin Kila Agakni unun dakon tilak kinda unun yan. Kila amin madep kinda monji do minat pajej sojnok madepsi agit. ³Kili jap noknok bisap kwan tanjakwan kalip yan yomgut amin yoyinba opni do pi monjini yabekban kiwit. Mani kin yoyinba op do dima galak tawit.

⁴“Yan aba pi monji di gat aeni yabekgit. Yabegek yan yoyigit, ‘Ji kin mibiltok but piso yoyinbi amin unun yan yoyini: Nandani, nak bapalo gat ae bulmakau binap amin nelagi tonji kili dapman mandan soj yopmat. Jap morap kili soj panoman an yopmat. Do ji opba monjino do minat pagim unun dakon sojnok anej.’

⁵“Pi monjini unun gen anan unun amin kabikon ankiwit, mani geni nandak do kuragi nandanj iyi da galak togon kin kin awit. Kinda unun pigagani kigit, ae kinda monej ilit pinikon kigit. ⁶“Yan anakwa amin diwari da pi monji timigek yo yokwi an yominek dapba kimakgwit. ⁷Yan aba kila amin madep unun japmisi nandanj emat amini yabekban kin pi monjini dapgwit amin unun kisisi dapba mini awit. Anek kokupni sowit.

⁸“Anakwa kila amin madep da pi monjini yan yoyigit, ‘Minat pakpak dakon jap kili pan noman abi, mani si yan yomgum amin unun amin yokwi, do nak dakon jap dima noni. ⁹Yand, ji kin kosit papmon agek amin pindak yoyinba

apba jap pakbiyo anej.’ ¹⁰Yan yoyinban pi monjini kosit papmon kin amin anpakni tagi ae anpakni yokwi kisi pindak yoyinba opba jap noknok yut madep unun yikba tugagit.

¹¹“Yigakwa kila amin madep da amin obei unun pindat do yutnon wigigit. Wigi kanban amin kinda minat pajej jap noknok an bisapmon imal tagisi pan unudon kinda dima pagit kagit. ¹²Kanj yan iyigit, ‘Not, gak nidosi minat pakpak bisap madep dakon imal tagisi dima pajej idon wil?’ Yan iyinban amin unun geni mini yikgit. ¹³^bGeni mini yigakwan amin madep da pi monjini yan yoyigit, ‘Ji on amin abidanj kisi kandapmiyo waman wanga abigi maba pin tukgwan pigisak. Unudon kunam tagek iyon iyon yan tidanj egipdisak.’”

¹⁴Yesu unun tilak gen yoyin mudanj yan yagit, “Amin yan yobi unun da morapmisi asak, mani yutnon amin tagi gat yitni do kokwinikbi unun da tagapmi.”

**Rom dakon kila amin madep
Sisa do takis im do bo dima?**

(Mk 12.13-17 ae Lk 20.20-26)

¹⁵^cParisi amin diwari da kin Yesu sun kinda yanban nandanj gen pikon yipnejan yan do gen panjosit awit. ¹⁶Anek iyi dakon panjetni gat ae Erot da kabikon amin diwari gat yabekba kin Yesu yan iyiwit, “Yoyinjet, gak gen bami yogok amin kinda yan nandanan. Gak amin do dima pasoldol. Amin mani ton ae mani mini unun kisi Pijkop dakon anpak yoyin dekan mudosol. ¹⁷Gak nian nandisal? Sisa do takis imno tagi asak?”

¹⁸Yan yanba Yesu da nianon da nak abin nep do nandanj kokwin an unun pindak mudanj yan yoyigit, “Jamba but amin ji nak nido ankewalgan? ¹⁹Monej tabili kinda takis do yipmanjan kinda

^a22:6 Mt 21.35   ^b22:13 Mt 8.12; 25.30; Lk 13.28   ^c22:15 Mk 3.6

anjobiŋ naba koko.” Yanŋ yanŋban moneŋ tabili kinda anjobiŋ iba ²⁰yanŋ yoyigit, “On wup gat ae man mandabi gat unŋun namin dakon?”

²¹dYanŋban yanŋ iyiwit, “Sisa dakon.”

Yanŋ yanŋba Yesu da yanŋ yoyigit, “Yo Sisa dakon unŋun Sisa iyi do imdo, ae yo Piŋkop dakon unŋun Piŋkop iyi do imdo.”

²²Yesu da gen unŋun yanŋban nandaba ŋwakŋwarisi aban yipmanŋ kiwit.

Amin kimoron da pidoni do Yesu iyiwit

(Mk 12.18-27 ae Lk 20.27-40)

²³eUnŋun gildaron gin Sadyusi amin diwari da Yesukon apgwit. (Sadyusi amin kabi amin kimakbi dima pidonŋ yanŋ nandanŋ.) Abineŋ yanŋ iyiwit, ²⁴f“Yoyiŋdet, Moses da gen kinda yanŋ mandagit, ‘Amin kinda monji mini da kimagakwan miŋatni isal egipjak kaŋ, padige da paŋakwan yawi diwatni dima pasilni yanŋ do monji paŋalasaŋ.’ ²⁵Nin da bikbigon peni padigeyo 7 kabi egipgwit. Mibiltok nani unŋun miŋat paŋek monji mini egek kimakban padige da kwabatni pagit. ²⁶Paŋek unŋunyo kisi monji mini egek kimakgit. Ae unŋun da buŋon nani kisi yanŋ gin agit. Yanŋ anŋakwa amin 7 kabi unŋun kisi kimak mudawit. ²⁷Kimak mudanŋakwa miŋat unŋun don kimakgit. ²⁸Wili 7 kabi kisi da pawit, do amin da kimoron da pidoni bisap madepmon namin dakon miŋatni asaŋ?”

²⁹Yanŋba Yesu da yanŋ yoyigit, “Ji Piŋkop da papiakon gen tosok unŋun dima nandanŋ. Ae Piŋkop dakon tapmimni unŋun kisi dima kaŋ nandanŋ yo anek ji gen gulusuŋ yon. ³⁰Pidot pi-

dot bisap madepmon miŋat wiliyo agak dima tokdisak. Anelo Kwen Kokup isal ekwanŋ unŋun da tilagon egipdanŋ. ³¹Ji kimoron da pidot pidot dakon mibili pakyaŋsi dima nandaba pisolok. Piŋkop da unŋun do kili dayigit. Ji dima manjiŋ nandanŋ, ma? Yanŋ yagit:

³²g“Nak Abraham, Aisak, ae Jekop dakon Piŋkopni.’

Piŋkop unŋun amin kimakbi dakon Piŋkop dima, amin egip egipmi tonŋ unŋun dakon Piŋkop.”

³³Yesu da gen unŋun yanŋban nandanek miŋat amin kabi madepsi da yoyiŋdet unŋun agit do tamtam yawit.

Ni gen teban da gen teban diwari yapmanŋdak?

(Mk 12.28-31 ae Lk 10.25-28)

³⁴Sadyusi amin da Yesu anŋkewal do iyinŋba gen tagisi yanŋakwan kobogi iyik do dima nandawit. Parisi amin da unŋun nandanek Yesukon opgwit. ³⁵Obiŋ gen teban dakon mibili nandak nandak amini kinda da Yesu anŋkewaleŋ yanŋ iyigit, ³⁶“Yoyiŋdet, ni gen teban da gen teban morap kisi yapmanŋ mudosok?”

³⁷hYanŋban Yesu da yanŋ iyigit, “Ji Amin Tagi Piŋkopji unŋun but gat ae nandak nandak gat kisisi paregek but dasi galak taŋ imineŋ egipni.

³⁸Gen teban on da gen teban diwari yapmanŋ mudosok. ³⁹iAe unŋun da buŋon nani mibiltok yosok unŋun yombem gin. Unŋun yanŋ yosok: Gaga do but dasi nianŋ galak tosok, unŋudeŋ gin amin do but dasi galak taŋ yobi. ⁴⁰jOn gen teban bamot da gen teban diwari gat ae kombi amin dakon gen morap kisi timikgamal.”

^d22:21 Ro 13.7   ^e22:23 Ya 23.8   ^f22:24 GT 25.5   ^g22:32 TP 3.6; Mt 8.11

^h22:37 GT 6.5   ⁱ22:39 MS 19.18; Mt 7.12   ^j22:40 Ro 13.10; Gal 5.14

Yesu da iyi dakon mibili do paŋkewalgit

(Mk 12.35-37 ae Lk 20.41-44)

⁴¹ Parisi amin sigin egakwa Yesu da yaŋ yoyigit, ⁴²^k“Ji Kristo do namin dakon monji yaŋ nandaŋ?”

Yaŋban yaŋ iyiwit, “Dewit dakon monji.”

⁴³ Yaŋ yaŋba Yesu da yoyigit, “Yaŋ kaŋ nido Telagi Wup da Dewit aŋpulanakwan Kristo do ‘Amin Tagi’ yaŋ iyigit? Dewit uŋun yaŋ yaŋgit:

⁴⁴^l“Piŋkop da nak dakon Amin Tagi yaŋ iyigit, “Gak abiŋ nak da aminsi tet do yikbi don uwalgo kandap gibaŋgogwan yopbo gengo guramitni.”’

⁴⁵ Dewit da Kristo Amin Tagiŋo yaŋ iyigit. Uŋun do niaŋon da Kristo uŋun Dewit dakon Amin Tagiŋi ae monji kisi egisak?”

⁴⁶ Yaŋ yaŋakwan amin kinda da gen kobogi kinda dima iyiwit. Ae uŋun bisapmon gin wasaŋek Yesu gen iyik do pasalgwit.

Parisi amin ae gen teban yoyiŋdet amin da aŋpak yokwisi aŋ

(Mk 12.38-39 ae Lk 11.43
ae 11.46 ae 20.45-46)

23 Yesu da miŋat amin kabi madepsi gat iyi dakon paŋdet kabini gat yaŋ yoyigit, ²“Gen teban yoyiŋdet amin gat ae Parisi amin gat da kalip Moses da man madepni gat yigek gen teban yoyiŋ dekgit uŋudeŋ gin dayiŋ dekgan. ³^mYaŋdo, gen morap dayiŋ dekgan uŋun kisi guramik mudoni. Mani gen dayaŋ uŋun iyi dima guramikgan, do aŋpak aŋ uŋun dima yolni. ⁴Uŋun da gen teban mibili mibili jigisi guramitni do dayaŋ,

mani iyi paŋpulugaŋba guramitni do kisitjok kinda dimasi yipmaŋgaŋ.

⁵ⁿ“Yo morap aŋ uŋun amin da pin-datni yaŋ do aŋ. Piŋkop dakon gen sop simil simil kinam madepsi iŋamikon wamaŋgaŋ, ae imalnikon nap tilimi toŋ dubagisi uŋun baŋ paŋ. ⁶Jap noknok tamokon ae muwut muwut yutnikon amin mani toŋ da yikgaŋ tamokon yit do galak toŋ. ⁷Aŋek amin da maket tamokon ‘Yoyiŋdet, gildat tagi’ yaŋ yoyini yaŋ do galak toŋ.

⁸“Ji dakon Yoyiŋdetji kaloni kinda dagin egisak, do amin da ji gawak damiŋek ‘Yoyiŋdet’ yaŋ dima dayini. Ji kisi morap not dagin ekwaŋ. ⁹Datji kaloni uŋun Kwen Kokup egisak, do miktim amin kinda do dat yaŋ dima iyini. ¹⁰Ae ji dakon Madepji kaloni uŋun Kristo, do amin kinda do gawak imiŋek madepno yaŋ dima iyini. ¹¹^oJi da binapmon mibiltok amiŋji ekwaŋ uŋun oman amiŋji egi damni. ¹²^pAmin kinda iyi do nandaban wigisak amin uŋun mani mini da egipdisak, aŋakwan amin kinda iyi do nandaban pisak amin uŋun mani toŋ da egipdisak.”

Yesu da gen teban yoyiŋdet amin gat Parisi amin gat nawa gen yoyigit

(Mk 12.40 ae Lk 11.39-52 ae 20.47)

¹³⁻¹⁴ Yesu da saŋbeŋek yaŋ yoyigit, “Gen teban yoyiŋdet amin ae Parisi amin, ji jamba but aminsi. Awa! Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan pigik do aŋ amin ji da kosit sopmaŋ yomaŋ. Yaŋ aŋek disiyi kisi uŋungwan dima pikwaŋ.

¹⁵“Gen teban yoyiŋdet amin ae Parisi amin ji jamba but aminsi. Awa! Ji amin kaloni kinda da paŋdetji dagosak do pi teban aŋek tap kwenon da miktimi

^k22:42 Jn 7.42   ^l22:44 Kap 110.1; Mt 26.64   ^m23:3 Mal 2.7-8

ⁿ23:5 TP 13.9; IDT 15.38-39; GT 6.8; Mt 6.1

^o23:11 Mt 20.26; Mk 9.35; Lk 22.26

^p23:12 Jop 22.29; YT 29.23; Lk 14.11; 18.14

miktimi akwaŋ. Ji Tipdom do amin aŋ, do amin kinda abidoni kaŋ, iyin dekba unun amin yaŋ gin Tipdom do amin akdisak. Ae unun gin dima, ji da anpak yokwi aŋ unun si yapmaŋek unun amin anpak yokwisi asak.

¹⁶q“Kosit yolik amin, ji dabilji mini da ekwaŋ. Awa! Ji yaŋ yoŋ: ‘Amin kinda da Piŋkop dakon Telagi Yut Madep do yaŋek geni yaŋ aŋteban aŋek ae don tagi kirinŋitjak. Mani amin kinda da telagi yut dakon gol do yaŋek geni yaŋ aŋteban asak kaŋ, tagi dima kirinŋitjak.’ ¹⁷ Ji nandaŋ kokwinji mini, dabilji mini. Yo ni da Piŋkop da dabilon yo madep asak? Gol yutgwan toŋ unun bo ae Telagi Yut Madep? Nandani, gol telagi yutgwan toŋ do telagi yut da aban telagi asak.

¹⁸“Ae kinda yoŋ unun yaŋ: ‘Amin kinda da alta do yaŋek geni yaŋ aŋteban asak kaŋ, tagi kirinŋitjak. Mani amin kinda da altakon paret toŋ do geni yaŋ aŋteban asak kaŋ, tagi dima kirinŋitjak.’

¹⁹ Ji dabilji mini. Yo ni da Piŋkop da dabilon yo madep asak? Paret altakon toŋ unun bo ae alta? Nandani, paret altakon toŋ do alta da aban telagi asak.

²⁰ Yaŋdo, amin kinda alta do yaŋek geni yaŋ aŋteban asak kaŋ, alta gat ae yo morap altakon toŋ unun kisi do yaŋek geni yaŋ aŋteban asak. ²¹ Ae amin kinda Piŋkop dakon telagi yut do yaŋek geni yaŋ aŋteban asak kaŋ, telagi yut gat ae Piŋkop yutnikon egisak unun gat kisi do yaŋek geni yaŋ aŋteban asak. ²²rAe amin kinda Kwen Kokup do yaŋek geni yaŋ aŋteban asak kaŋ, Piŋkop dakon kila amin madep yityit tamo gat ae Piŋkop iyi tamonikon yikdak unun gat kisi do geni yaŋ aŋteban asak.

²³s“Gen teban yoyinŋdet amin ae Parisi amin ji jamba but aminsi. Awa! Ji jap tam galagisi pi kagasi toŋ unun paŋ kabi

10 kabi kokwinigek unudon baŋ kabi kindanaŋ Piŋkop do paret tagi aŋ. Mani gen tebanon gen madep madep toŋ unun yapmaŋ mudoŋ. Aminon gen kokwin kilegi ani do yosok, ae amin bupmi nandaŋ yomni do yosok, ae nandaŋ gadat dakon bami anpak jikon noman tosak do yosok. Ji unun dima aŋ. Gen tebanon gen madep madep toŋ unun guramik mudanaŋ paret do yosok unun kisi guramitni kaŋ unun tagisi. ²⁴ Kosit yolik amin, ji dabilji mini da ekwaŋ. Ji dakon tilak unun yaŋ. Amin da pakbi nok do aŋek yo moninŋ pakbikon toŋ unun pindak maba kiŋakwa pakbi noŋ, mani kamel madep dima noknogi unun dima kaŋek kalonŋ galaukba pigisak.

²⁵t“Gen teban yoyinŋdet amin ae Parisi amin ji jamba but aminsi. Awa! Ji kap idapyo dakon manji sugonŋ, mani burigwan da kabo ae sukwap nandak nandakyo tugawit da toŋ. ²⁶ Parisi dabili mini amin, ji mibiltok kap dakon buri ikdigoni kaŋ, manji iyi tagi kilek tosak.

²⁷u“Gen teban yoyinŋdet amin ae Parisi amin ji jamba but aminsi. Awa! Ji amin kimakba yopmangaŋ tip kinam yombem. Kwen da kwak soŋbi do kwakwagi tagisi asak. Mani mikgwan amin kidat gat ae yo garagi tigi morapmi toŋ. ²⁸vJiyo kisi yaŋ gin ekwaŋ. Amin da dandaba ji amin kilegisi ekwaŋ yaŋ nandaŋ, mani butjikon ji jamba but aminsi ae gen teban yapyap aminsi ekwaŋ.

²⁹“Gen teban yoyinŋdet amin ae Parisi amin ji jamba but aminsi. Awa! Ji kombi amin ae amin kilegi kalipsi egi kimakba yopgwit tamo paŋtilim aŋ. ³⁰ Aŋek yaŋ yoŋ, ‘Nin kalipsi babiknin da bisapmon egipgumaŋ tam, nin paŋpulugaŋek kombi amin dima dapnom.’ ³¹wGen yaŋ yaŋakwa ji kombi amin dapdap dakon babikni yaŋsi nandaŋ damamaŋ. ³²Do

q23:16 Mt 15.14   r23:22 Ais 66.1; Mt 5.34   s23:23 MS 27.30; Mai 6.8

t23:25 Mk 7.4   u23:27 Ya 23.3   v23:28 Lk 16.15   w23:31 Ya 7.52

ji kinj babikji da wasanjek anpak yokwi awit unun an mudoni. ³³xJi tunon amin emari ton dakon gwakni kabi. Pinjkop da ji yan dagan depban Tipdom do amin anakwa namin da pulugan dejjak?

³⁴“Do yan dayisat, nak da kombi amin ae nandak nandak amin ae yoyijdet amin yabekgo jikon apdan. Apba ji da unun amin diwari yolba pasal kokupmi kokupmi kikdan. Anakwa diwari timigek dapba kimotdan, ae diwari tilak kindapmon dapdan, ae diwari muwut muwut yutjikon nap kirinban baljokdan. ³⁵yYan do anek on miktimon amin kilegi morap dapba kimakgwit unun dakon kobogi ji da timitdan. Wasok wasok do amin kilegi Abel anjagek ae amin kilegi morapmi kisi dapgwit. Egi wigi wasip do ji da Berekia dakon monji Sekaraia Telagi Yut Madep ae altayo da binapmon anakba kimakgit. Unun dakon kobogi yo jigisi ji da timitdan. ³⁶Nak asisi dayisat, abisok amin ekwan ji da unun dakon kobogi yo jigisi timitdan.

Yesu Jerusalem do bupmisi nandagit
(Lk 13.34-35 ae 19.41-44)

³⁷“O Jerusalem, Jerusalem amin, ji kombi amin dapba kimokgon. Amin Pinjkop da yabekban jikon aban unun ji da tipban dapba kimokgon. Pup merji da monjini panmuwuk pirigwan yopmandak, unun da tilak nak da bisap morapmi ji panmuwut do nandagim, mani ji da kurak tan namgwit. ³⁸zNak asisi dayisat, kokup yomasiyo yokwi tanjek yumsi tokdisak. ³⁹aJi nak dima nandanek egi wigi ni bisapmon nak do ‘Amin on Amin Tagi da manon abisak, unun Pinjkop da gisamigakwan abisak’

yan nak do yoni unun bisapmon nandakdan.”

Yesu da Telagi Yut
Madep tuwilni do yagit

(Mk 13.1-2 ae Lk 21.5-6)

24 Yesu Telagi Yut Madep dakon naganal yipmanek wanja kinjawan panjetni da Yesukon kinjek Telagi Yut Madep dakon yut madep madep pindajak do yoliwit. ²bYolinba Yesu da yan yoyigit, “On yut madep madep pindagan unun dakon tip notni da kwenon dima tan tan akdan. Tuwilba kisisi man mudokdan.”

Yesu da yo jigis morapmi
altoni do yagit

(Mk 13.3-13 ae Lk 21.7-19)

³Yesu Hlej Olipmon yigakwan panjetni da iyi gin kinj yan iyiwit, “Gen unun niyil unun ni bisapmon altokdan? Nina tanjek gak aego tobil abinjaki on miktim dakon bisap mudokdisak yan nandanen?”

⁴Yan yanba Yesu da yoyigit, “Amin da panjewalni do kan kimotni. ⁵cAmin morapmi da abin nak dakon man yanjek yan yokdan, ‘Nak naga Kristo.’ Yan yanjek amin morapmi panjewal-dan. ⁶Unun bisapmon emat wuwik gat ae dubagikon emat an unun dakon gen bin apba nandanek butji dima pasolni. Unun yo morap altokdan, mani miktim da mudosak bisap madep kili unun noman tosok yan dima nandani. ⁷Miktim kinda dakon amin da pidanba miktim kinda dakon amin gat emat wamdan. Ae kila amin madep kinda dakon amin da pidanba kila amin madep kinda dakon amin gat emat wamdan. Anakwa miktim diwarikon wudip akdan. Ae amin

^x23:33 Mt 3.7; 12.34; Lk 3.7   ^y23:35 WW 4.8; 2KAG 24.20-21

^z23:38 1KA 9.7-8; Jer 22.5   ^a23:39 Kap 118.26   ^b24:2 Lk 19.44

^c24:5 Mt 24.23-24; 1Jn 2.18

da jap do madepsi aņek diwari da kimotdaņ. ⁸ Miņat monji kwapmi toņ da monji altok do aņakwa wasaņek tepmi paņ, yaņ gin uņun yo morap altaņakwa bisap madep kwaņ tosok yaņ nandani.

⁹ ^d“Uņun bisapmon amin da ji timigek tepmi damaņek dikba kimotdaņ. Ae ji nak nolgaņ do aņek amin kisi morap da ji do butjap nandaņ damdaņ. ¹⁰ Uņun bisapmon amin morapmi nak nandaņ gadaņ namaņ uņun nandaņ gadatni yopba witdal kiņakwa notni do nanda-ba yokwi tok aņek uwal da kisiron yopmaņ yopmaņ akdaņ. ¹¹ ^e Aņakwa kombi amin toptopmi morapmi da altaņek amin morapmi paņkewalba nandaņ yomiņek yoldaņ. ¹² Aņakwa aņpak yokwi da madepsi ireņ taņ aņ aņ kikdisak. Yaņ aņakwa amin morapmi da not do but dasi galak taņ yomyom aņpak yipba witdal kikdisak. ¹³ ^f Mani amin morap tebaisi sigin agakwa wigi mibi bisapmon wigisak uņun Piņkop da pulugaņ yopdisak. ¹⁴ ^g Amin da miktimi miktimi miņat aminyo ekwaņ uņun Piņkop da Amin Kila Asak dakon Gen Bin Tagisi yoyiņ mudanaķwa bisap madep uņun apdisak.”

Yo yokwisi kinda da altokdisak

(Mk 13.14-23 ae Lk 21.20-24)

¹⁵ ^h Yesu da saņbeņek yaņ yagit, “Yo wagil yokwisi kinda don Telagi Yut Madepmon akban kokdaņ. Kombi amin Daniel da uņun do kili yagit.” (On gen manjisak amin uņun da pakyaņsi nandisak.) ¹⁶ “Uņun bisapmon amin Judia miktimon egipni uņun pasal kabagwan tepmisi wigini. ¹⁷ ⁱ Amin kinda yut kwenon egipjak kaņ, yo kabini timit do yutgwan pigik do nandaķ nandaķ dimasi

asak. ¹⁸ Ae amin kinda pigaga egipjak kaņ, yutnon ilikba pigikni kiņ abidok do nandaķ nandaķ dimasi asak. ¹⁹ Uņun bisapmon miņat monji kwapni toņ, ae miņat monji mum noņ uņun bupmisi. ²⁰ Ji da Piņkop bisit iyiņba nandaņakwan yo uņun ais bisapmon bo Sabat bisapmon dima noman toni. ²¹ Uņun bisapmon yo jigisi altokdaņ. Piņkop da mibilikon yo morap wasagiron da egi abisok ekwamaņon yo jigisi uņuden kinda dima altagit, ae buņon dima altokdisak. ²² Amin Tagi da uņun bisap dima aņpisip asak tam miņat amin morap kisi kimak mudonom. Mani miņat amin kabi iyi do kili manjigit uņun do bupmi nandaņek bisap aņpisip asak.

²³ ^k “Uņun bisapmon amin kinda da ‘Kristo oni!’ bo ‘Asoni!’ yaņ yaņban kaņ, top yosok yaņ nandani. ²⁴ ^l Amin diwari da abiņ ‘Nak Kristo’ yaņ top yokdaņ. Ae diwari da ‘Nak kombi amin kinda’ yaņ top yokdaņ. Yaņ yaņek wasok tapmimi toņ mibili mibili akdaņ. Aņek miņat amin kabi Piņkop da iyi do kili manjikbi uņun paņkewal do pini madep akdaņ. Mani aripmi dima paņkewaldaņ.

²⁵ “Nandani, yo jigisi morap uņun dima altaņakwa mibiltok dayisat. ²⁶⁻²⁷ ^m Mal da gildat wisak tetgin da teņteņaņ kiņ gildat pigisak tetgin noman taņban komaņ, uņun da tilak Amin Dakon Monji uņun apban amin kisi da kokdaņ. Do amin kinda da ‘Kristo uņun miktim kibiri amin da aripmi dima egipmi timon egisak!’ yaņ dayiņban kaņ, uņudon dima kini. Bo amin kinda da ‘Kristo yut uņudon pasilek egisak!’ yaņ dayiņban kaņ, top yosok yaņ nandani. ²⁸ ⁿ Yo kimakbi da toņ sigiņ uņudon abiņ muwukgaņ.”

^d24:9 Mt 10.22   ^e24:11 Mt 24.5,24; 1Jn 4.1   ^f24:13 Mt 10.22

^g24:14 Mt 28.19   ^h24:15 Dan 9.27; 11.31; 12.11

ⁱ24:17 Lk 17.31   ^j24:21 Dan 12.1   ^k24:23 Mt 24.5   ^l24:24 GT 13.1-3; 2Tes

2.8-9; PA 13.13-14   ^m24:26-27 Mt 24.37-39; Lk 17.23-24   ⁿ24:28 Lk 17.37

Don Amin Dakon Monji apdisak*(Mk 13.24-27 ae Lk 21.25-28)*

²⁹oYesu da sanbejek yan yagit, “Yo jigi dakon bisap mudanakwan, ‘Gildat dabil pilin tuk akdisak, ae kanek dima tenjenokdisak. Ae gik kundu yipmanek mokdan. Anakwa kwen kundukon yo tebai ton unun da kwakwalitdan.’

³⁰pUnun bisapmon Amin Dakon Monji dakon tilak kundukon altanban kanek miktimi miktimi amin kisi morap da kunam tatdan. Kanakwa Amin Dakon Monji tapmimni gat ae tilim madepni gat gikwemon da apban kokdan. ³¹qKwen madepsi da yanakwan anjelo kabini yabekban kin amin iyi do manjikbi kabi miktimi miktimi ekwan unun panmuwutdan.”

Pik kindap kanek butji piosak*(Mk 13.28-31 ae Lk 21.29-33)*

³²Yesu da sanbejek yan yagit, “Ji pik kindap kanek butji piosak. Kilinji pakbini ton ae tami kaluk yopmandak, unun bisapmon gildat bisap kwan tosok yan nandan. ³³Unuden gin yo morap dayit unun da altanakwa miktim da mudosak bisap madep kili ununjok kwan tosok yan nandani.

³⁴r“Nak asisi dayisat, unun bisapmon egipni amin dima kimagakwa yo morap unun kisi altan mudokdan. ³⁵sKundu gat miktim gat pasildamal, mani nak dakon gen unun dimasi pasildisak.”

Yo morap altokdisak unun dakon bisap Pijkop Dat dagin nandisak*(Mk 13.32-37 ae**Lk 17.26-30 ae 17.34-36)*

³⁶tYesu da sanbejek yan yagit, “Yo morap altosak unun dakon bisap unun amin kinda da dima nandisak. Kwen Kokup anjelo yo dima nandan, ae Monjiyo kisi dima nandisak. Dat da iyi gin nandisak. ³⁷uNoa da bisapmon amin egipgwit unuden gin Amin Dakon Monji apjak bisapmon yan gin egipdan. ³⁸Kulup madep dima altanakwan jap pakbiyo anek minat pakpak awit. Yan anek egakwa Noa tap wakgakon wigigit. ³⁹vWigakwan yo jigi altan nindan unun dima nandawit. Butni dima pisanakwa kulup madep da altanek wutjinban pasilgwit. Amin yan gin egakwa Amin Dakon Monji apdisak. ⁴⁰Amin bamori pigaga egakwal Pijkop da kinda yapmanek kinda abidokdisak. ⁴¹Minat bamori da plaua wasanek yigakwal kinda yapmanek kinda abidokdisak.

⁴²w“Yanjo, kan kimotni. Amin Tagisi ni gildaron apdisak unun ji dima nandan. ⁴³xNandan pisoni. Yut kinda dakon ami kalbi kabo noknok ni bisapmon apdisak yan nandagit tam, kila anakwan yutni aripmi dima tuwilban. ⁴⁴Dima apdisak yan nandanek egakwa Amin Dakon Monji unuden apdisak. Yanjo, ji tagap tanejek egipni.”

Oman monji tagi ae yokwi dakon tilak gen*(Lk 12.42-46)*

⁴⁵Yesu da sanbejek yan yagit, “Oman monji kinda nandan kokwini tagisi ae pi agakni tagisi, unuden oman monji

^o24:29 Ais 13.10; 34.4; Esi 32.7; Jol 2.10,31; 2Pi 3.10; PA 6.12-13 ^p24:30 Dan

7.13; Sek 12.10; PA 1.7 ^q24:31 1Ko 15.52; 1Tes 4.16 ^r24:34 Mt 16.28

^s24:35 Mt 5.18 ^t24:36 Ya 1.7; 1Tes 5.1-2 ^u24:37 WW 6.5-8

^v24:39 WW 7.21-23 ^w24:42 Mt 25.13 ^x24:43 Lk 12.39-40; PA 16.15

amin tagini da oman monjini diwari kilani asak do manjisak. Yanj aban jap yomyom bisapmon japni yomiŋ yomiŋ asak. ⁴⁶Oman monji uŋun amin tagini da tobil abiŋ kaŋban pini tagisi asak kaŋ tagisi. ⁴⁷Yanj asisi dayisat, amin tagini da uŋun oman monji iyinŋban yo morapni kila akdisak. ⁴⁸Mani oman monji kinda pi yokwi asak uŋun burikon da yanj nandisak, 'Amin tagino uŋun tepmi dima apdisak.' ⁴⁹Yanj nandaŋek oman monji notni dapmaŋek pakbi teban naŋek but upbal aŋ amin gat muwugek jap pakbiyo aŋ. ⁵⁰Yanj aŋek dima apdisak yanj nandaŋakwan amin tagini da but pi-sogi mini apdisak. ⁵¹Abiŋek uŋun oman monji tepmi pi imiŋek yipban jamba but amin gat kunam tagek iyonŋ iyonŋ yanj ti-danek egipdanŋ."

Minjatjok 10 kabi dakon tilak gen

25 ^zYesu da saŋbeŋek yanj yagit, "Uŋun bisap madepmon Piŋkop dakon Amin Kila Agakni dakon tilak kinda uŋun yanj. Amin kinda miŋat pak do agit. Anaŋkwan miŋat uŋun pakdisak dakon notni miŋatjok 10 kabi da lamni timigeŋek kosiron kiŋ wili uŋun kaŋ abidanŋ aŋop do kiwit. ²Minjatjok 5 kabi uŋun nandaŋ kokwini tagi dima, ae 5 kabi uŋun nandaŋ kokwini tagisi. ³Minjatjok nandaŋ kokwini tagi dima uŋun lamni timigeŋek lam kolek do pakbi di gat dima paŋkiwit. ⁴Mani miŋatjok nandaŋ kokwini tagisi uŋun lamni timigeŋek lam kolek do pakbi di gat kisi timigeŋek kiwit. ⁵Kiŋ jomjom aŋ egakwa amin uŋun tepmi dima abiŋakwan dipmini wiŋba dipmin pak mudawit.

⁶"Pak mudanaŋkwa kalbi binap aban amin kinda yanj tidanek yanj yagit, 'Amin miŋat pak do asak kili uŋun abisak! Opba kiŋ abidono!'

⁷"Yanj yanban miŋatjok kisi pidan lamni paŋkosit ⁸anaŋkwa miŋatjok nandaŋ kokwini tagi dima uŋun da miŋatjok nandaŋ kokwini tagisi yanj yoyiwit, 'Nin do pakbi diwatji nimgut, lamnin kimotdanŋ.'

⁹"Yanjba nandaŋ kokwini tagisi da yanj yoyiwit, 'Pakbi on nin kisi da aripmon dima toŋ. Ji kiŋ yumaŋ nok yutnon pakbi yumni.'

¹⁰"Kiŋakwa amin miŋat pak do agit uŋun apgut. Apban miŋat tagap taŋek egipgwit uŋun gat soŋnok ak do yutnon wigakwa yoma sogpwit.

¹¹a"Buŋon don miŋat kabi pakbi do kiwit uŋun abiŋ yawit, 'Amin tagi, amin tagi, abiŋ yoma witaldim nim!'

¹²b"Mani amin tagi da gen kobogi yanj yoyigit, 'Nak asisi dayisat, nak dimasi nandaŋ damisat.'"

¹³cYesu da tilak gen uŋun yanj mudanaŋek yanj yoyigit, "Amin Tagisi altaŋ damjak uŋun dakon bisap ji dima nandaŋ, do tagap taŋek egipni."

Pi monji moneŋ timikgit dakon tilak gen

(Lk 19.11-27)

¹⁴Yesu da saŋbeŋek yanj yagit, "Piŋkop da Amin Kila Asak uŋun do tilak kinda ako mibili nandani. Amin kinda kokup dubagi kindakon kik do aŋek pi monjini yanj yoban opba yo kabini kila ani do yoyigit. ¹⁵dPi monji kalonŋ kalonŋ dakon pi agakni da aripmon moneŋni kila ani do yomgut. Kinda do moneŋ 25 tausen danari, ae kinda do 10 tausen danari, ae kinda do 5 tausen danari yanj yomiŋ mudanaŋek kigit. ¹⁶Kiŋakwan uŋudon gin 25 tausen danari timikgit amin uŋun yomiŋ gwayek anaŋkwan 25 tausen danari kinda gat noman tagit. ¹⁷Ae 10

^y24:47 Mt 25.21,23   ^z25:1 Lk 12.35; PA 19.7   ^a25:11 Lk 13.25-27

^b25:12 Mt 7.23   ^c25:13 Mt 24.42   ^d25:15 Ro 12.6

tausen danari timikgit amin unjuno yan gin anjakwan 10 tausen danari kinda gat noman tagit. ¹⁸Mani 5 tausen danari timikgit amin unjun kin gapma wayigek amin tagini dakon monejni gapmakon yopban isal tawit.

¹⁹“Amin tagini bisap dubagi egek aeni tobil apgut. Abin monejni yomgut unjun dakon pini nian awit unjun dakon mibili nandak do yoyigit. ²⁰Yoyinban 25 tausen danari timikgit amin unjun da yomin gwayek anjakwan 25 tausen danari kinda gat noman tagit unjun yolijek yan iyigit, ‘Amin tagi, gak da 25 tausen danari kila akeŋ do namgul unjun pini ako 25 tausen danari kinda gat oni noman tak.’

²¹e“Yan iyinban amin tagi da yan yagit, ‘Gak pi monjino gen guramit tagisi agil. Anek pigo dakon kila tagisi agil. Yo monisok gabo kila tagisi agil do yo madep gabo kila tagi aki. Gak apbi kisik kisik ando.’

²²“Ae 10 tausen danari timikgit amin unjun da abin yan iyigit, ‘Amin tagi, gak da 10 tausen danari kila akeŋ do namgul unjun pini ako 10 tausen danari kinda gat oni noman tak.’

²³“Yan iyinban amin tagi da yan yagit, ‘Gak pi monjino gen guramit tagisi agil. Anek pigo dakon kila tagisi agil. Yo monisok gabo kila tagisi agil, do yo madep gabo kila tagi aki. Gak apbi kisik kisik ando.’

²⁴“Ae 5 tausen danari timikgit amin unjun da abin yan iyigit, ‘Amin tagi, gak dakon mibilgo nandisat, gak bupmigo mini. Amin njwakjwari da pi anjakwa jap bami gak da pasal, ae miktimon jap yet tinjtonj dakon bami gaga do pasal. ²⁵Yan asal, do pasalek moneŋgo 5 tausen danari namgul unjun anki miktim

kagagwan yipbo tagit. Monenjo unjun oni.’

²⁶“Yanban amin tagini da gen kobogi yan iyigit, ‘Gak oman monji yokwi, pi ak do kurak tosol. Nak dakon mibilno kili nandagil. Nak amin da pigaga jap bami pasat, ae amin da jap yet tinjtonj dakon bami naga do pasat. ²⁷Yan nandagil, do monejno bejon yopgul tam unjun tagi. Yan agil tam abin nak da monejno gat ae bej da diwari sanbesak unjun gat tagi timikgom.’

²⁸⁻²⁹f“Amin yoni tan iman amin unjun nak da sanbejek yo ibo morapmisi tan imdan. Ae amin yoni kalonisok tan iman amin unjun nak da unjunok gwayen mudoken. Yan do, on amin monejni unjun gwayen monej 50 tausen danari tan iman unjun amin do imni. ³⁰gAnek on oman monji kurak tok amin wanja abigi maba pilin tukgwan pigisak. Unjudon kunam tagek iyon iyon yan tidanjek egipdisak.”

Amin Dakon Monji da nin kokwinitdisak

³¹hYesu da sanbejek yan yagit, “Amin Dakon Monji apjak bisapmon Kwen Kokup dakon tilimni gat ae anelo kabini gat abinek kila amin madep yiyit tamokon unjudon yitdisak. ³²iYigakwan amin miktimi miktimi ekwan unjun abin burikon muwuk mudoni. Abin muwukba kila amin da sipsip ae meme kokwinikgan unjun da tilagon amin kokwinitdisak. ³³Kokwinigek sipsip aminsi tet do yopmanek meme gwanderj tet do yopdisak.

³⁴“Kila Amin Madep unjun da aminsi tet do amin yan yoyisak, ‘Datno da gisam dabi amin, abinek Datno dakon Amin Kila Agakni ji do anjoman abi unjun abinek abidoni. Unjun miktim wasok wa-

sogikon ji do kili anoman agit da tosok.
³⁵JNak kalip jap do abo jap naba nagim, ae pakbi do abo pakbi naba nagim, ae kokup n̄wakn̄warikon da apbo but dasi abidan̄ba yutjikon pan̄ki egipgum.
³⁶Imalno mini egapbo imal namgwit. Sot abo an̄pulugawit. Dam teban yutnon yigapbo abin̄ nandawit.’

³⁷“Yaŋ yaŋban kilegi kabi da gen kobogi yaŋ iyini, ‘Amin Tagi, ni bisapmon jap do abi gandaŋek jap gamgumaŋ, ae ni bisapmon pakbi do asal yaŋ gandaŋek pakbi gamgumaŋ?’ ³⁸Ae ni bisapmon kokup n̄wakn̄warikon da abisal yaŋ gandaŋek an̄ki yutninon gepgumaŋ, ae ni bisapmon imalgo mini yaŋ gandaŋek imal gamgumaŋ?’ ³⁹Ae ni bisapmon sot asal yaŋ gandaŋek kilago agimaŋ, ae ni bisapmon dam teban yutnon yikdal yaŋ gandaŋek abin̄ gandagimaŋ?’

⁴⁰k“Yaŋba Amin Madep da yaŋ yoyisak, ‘Asisi dayisat, yo morap notno kinda mani mini do awit un̄un yo morap nak do awit.’ ⁴¹l“Yaŋ yoyin̄ek Amin Madep un̄un da tobil gwanden̄ tet do amin yaŋ yoyisak, ‘Jobit pabi kabi ji an̄gwikon kin̄ek kindapmon pigit. Un̄un kindap un̄un Sunduk gat an̄elo kabini gat un̄un do an̄noman abi, un̄un kimot kimori mini. ⁴²Kalip jap do abo jap dima namgwit, ae pakbi do abo pakbi dima namgwit. ⁴³Kokup n̄wakn̄warikon da apbo yutjikon dima an̄ki nepgwit, ae imalno mini egapbo imal dima namgwit, ae sot agim ae dam teban yutnon yikgim bisapmon kilano dima awit.’

⁴⁴“Yaŋ yaŋban gen kobogi yaŋ iyini, ‘Amin Tagi ni bisapmon gandano jap do agil, bo pakbi do agil, bo kokup n̄wakn̄warikon da apgul, bo imalgo mini, bo sot agil, bo dam teban yutnon yikgil, abi dima an̄pulugagimaŋ?’

⁴⁵“Yaŋba yaŋ yoyisak, ‘Nak asisi dayisat, yo morap amin mani mini do dima awit un̄un nak do awit.’

⁴⁶m“Yaŋ yoyin̄ban un̄un amin kabi kobogi yokwisi dagok dagogi mini pakdaŋ. Mani kilegi amin kabi un̄un da egip egip dagok dagogi mini un̄udon kikdaŋ.”

Yesu da tepmi paŋek kimot an̄ek kimoron da pidagit

(*Kilapmi 26–28*)

Kila amin da Yesu an̄akba kimotjak do gen yaŋ an̄teban awit

(*Mk 14.1-2 ae Lk 22.1-2 ae Jn 11.45-53*)

26 Yesu un̄un gen morap yaŋ mudan̄ek paŋdetni yaŋ yoyigit,
²n“Disi nandaŋ, gildat bamori gin egek Yapyap Bilak egipmi. Un̄un bisapmon Amin Dakon Monji amin da abidan̄ uwal da kisiron yipba tilak kindapmon an̄atdaŋ.”

³Un̄un bisapmon mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae Israel dakon kila amin un̄un mukwa sogok amin dakon mibiltok amin Kaiapas un̄un da yutnon muwukgwit. ⁴Muwugek Yesu ni kosiron da pasilek abidan̄ an̄atno kimotjak un̄un dakon gen yawit. ⁵Yaŋ yaŋek yawit, “Telagi bisap madepmon dima abidoneŋ. Yaŋ aneŋ kaŋ, miŋat aminyokon pidok pidok noman tokdisak.”

Miŋat kinda da pakbi kiban̄i ton tagisinaŋ Yesu soŋ imgut

(*Mk 14.3-9 ae Jn 12.1-8*)

⁶Yesu Betani kokupmon amin kinda mani Saimon un̄un da yutnon yikgit. (Saimon un̄un kalip wuda tebani ton egipgut.) ⁷oYesu jap noknok tamokon yigakwan miŋat kinda pakbi kiban̄i tagisi

j25:35 Ais 58.7   k25:40 YT 19.17; Mt 10.42; Mk 9.41   l25:41 Mt 7.23

m25:46 Dan 12.2; Jn 5.29   n26:2 TP 12.1-27; Mt 20.18   o26:7 Lk 7.37-38

abidaŋ awiŋ Yesu da busuŋon tagalgit. (Uŋun pakbi yumaŋ nogi wukwisi ae tibiri uŋun tipnaŋ wasaŋbi.)

⁸Yaŋ aban paŋdet kabini da kaŋek buri yokwi taŋba yaŋ yawit, “Nidosi aŋek pakbi kibaŋi tagisi uŋun yumsi tagaldak? ⁹Amin da yubam tam, moneŋ madepsi timik yoni mini amin do yomnom.”

¹⁰Yaŋ yaŋba nandaŋek Yesu da yoyigit, “Miŋat on nido jigi imañ? Miŋat on nak do yo tagisi asak. ¹¹Pyoni mini amin ji gat bisapmi bisapmi egipdaŋ, mani nak ji gat bisapmi bisapmi dima egipdamaŋ. ¹²On miŋat da mibiltok giptimnokon pakbi kibaŋi tagisi naŋ soŋ namineŋ kimakbi tamokon nepni do aŋtagap asak. ¹³Asisi dayisat, miktimi miktimi amin da Gen Bin Tagisi yoyineŋ miŋat on da yo ak uŋun dakon gen bin kisi yoyiŋakwa nandaŋkaŋ. Aŋakwa uŋun miŋat dakon man bini dima pasildisak.”

Judas da Yesu kila amin da kisiron yip do yagit

(Mk 14.10-11 ae Lk 22.3-6)

¹⁴Uŋun bisapmon paŋdetni 12 kabikon da kinda mani Judas Iskariot uŋun da mukwa sogok amin dakon amin madep kabikon kigit. ¹⁵qKiŋ yaŋ yoyigit, “Yesu kisitjikon yipbo ninan namni?” Yaŋban silwa moneŋ tabili 30 yaŋ manjiŋ imgwit. ¹⁶fba wasaŋek Yesu kisitnikon yipjak do kosit wisigit.

Yesu paŋdetni gat jap nawit

(Mk 14.12-21 ae Lk 22.7-14
ae 22.21-23 ae Jn 13.21-30)

¹⁷rBret Yisni Mini Bilak wasok wasogikon paŋdetni da Yesukon kiŋ yaŋ iyiwit, “Nin kiŋ dukwan Yapyap Bilak dakon jap paŋkosit aneŋ do nandisal?”

¹⁸Yaŋba Yesu da yaŋ yoyigit, “Kokup papmon kiŋ amin kinda kokdaŋ. Kaŋek yaŋ iyini: Yoyiŋdet da yaŋ yosok, Nak dakon bisap kili uŋun kwaŋ tosok. Nak gat paŋdet kabino gat gak da yutnon apno Yapyap Bilak dakon jap noneŋ.” ¹⁹Yaŋban paŋdetni da Yesu dakon gen guramigek kiŋ Yapyap Bilak dakon jap paŋkosit awit.

²⁰Yaŋ aŋek pilin taŋakwan Yesu gat paŋdetni 12 kabi gat yigek jap nawit. ²¹Jap naŋ yigek Yesu da yaŋ yoyigit, “Asisi dayisat, jikon da kinda da uwal da kisiron nepdisak.”

²²Yaŋ yaŋban paŋdetni buri yokwi taŋba kalonŋ kalonŋ yaŋ yawit, “Amin Tagi, nak do dima yosol, ma?”

²³sYaŋ yaŋba Yesu da yoyigit, “Kinda nak gat jap idapmon kisitnit kalonŋ yip-maŋgamak, uŋun amin da nak uwalno da kisiron nepdisak. ²⁴Asi Piŋkop da pa-piakon gen mandabi uŋun da tilagon Amin Dakon Monji kimoron kikdisak. Mani Amin Dakon Monji uwal da kisiron yipjak amin, awa! Uŋun amin meŋi da dima aŋalagit tam tagi.”

²⁵Yaŋ yaŋban uwal da kisiron yipyip amin Judas da Yesu yaŋ iyigit, “Yoyiŋdet, nak do dima yosol, ma?”

Yaŋban iyigit, “Uŋun gak mani.”

Yesu da bret gat ae wain gat paŋdetni do yomgut

(Mk 14.22-26 ae Lk 22.15-20
ae 1Ko 11.23-25)

²⁶Jap naŋ yigakwa Yesu da bret kinda abidaŋ, Piŋkop ya yaŋ iyineŋ, pu-daŋ paŋdetni do yomgut. Yomineŋ yaŋ yoyigit, “Pabidaŋek noni, on nak dakon giptim timno.”

²⁷Yaŋ yaŋek wain kinam abidaŋek Piŋkop ya yaŋ iyineŋ yomineŋ yaŋ yagit, “Ji kisi da noni. ²⁸tOn yawino.

^p26:11 GT 15.11   ^q26:15 Sek 11.12; Jn 11.57   ^r26:17 TP 12.14-20

^s26:23 Kap 41.9   ^t26:28 TP 24.8; Jer 31.31-34; Sek 9.11; 1Ko 10.16

Piņkop gat amin gat sanbek sanbek abi unun anteban asak. Amin morapmi dakon diwarini yopman yom do parekdat. ²⁹Nak asisi daisyat, nak wain ae dima nanek egi wigi Datno da Amin Kila Asak da kagagwan don ji gat wain kalugi noneņ.”

³⁰“Yaņ yaņban kap kinda yaņek yomakon pigeķ fleņ Olipmon wigiwit.

Pita da manji imjak do Yesu da yagit

(Mk 14.27-31 ae

Lk 22.31-34 ae Jn 13.36-38)

³¹“Fleņ Olipmon wigek Yesu da paņdetni yaņ yoyigit, “Piņkop da papiakon gen yaņ tosok:

‘Sipsip dakon kila amin anjakgo kimagakwan sipsip birapmigi iyi iyi kikdaņ.’

Gen unun da aripmon abisok kalbi yo morap nagon noman taņakwa pindageķ ji manji namdaņ. ³²“Mani kimoron da pidaneķ nak da kalip Galili miktimon mibiltan damineķ kikeņ.”

³³Yaņban Pita da yaņ iyigit, “Amin diwari da manji gamineķakwa nak yaņ dimasi abeņ.”

³⁴“Yaņ yaņban Yesu da iyigit, “Asisi gayisat, abisok kalbi pup gen dima yaņakwan gak da nak do ‘Unun amin dima nandaņ imisat’ yaņ kosit kapbi yokdisal.”

³⁵Yaņban Pita da yaņ iyigit, “Uwal da gikba kimagaki nakyo kisi nikba kimokgeņ do ani kaņ, gak do wasip dima yokeņ.” Yaņ yaņban paņdet kabi diwari kisi yaņ gin yawit.

Yesu Getsemani bisit agit

(Mk 14.32-42 ae Lk 22.39-46)

³⁶Yesu gat paņdetni gat miktim tim kinda mani Getsemani unudon kiwit.

Kiņ altaņek Yesu da yaņ yoyigit, “Ji idon yigakwa nak asidon kiņ bisit akeņ.”

³⁷Yaņ yaņek Pita gat ae Sebedi dakon monji yat timikban kiwit. Kiņ burikon jigi madepsi nandaneķ ³⁸yaņ yoyigit, “Butno jik taņakwan kimot kimotno noman taņ naban nandisat. Do ji nak gat kisi idon Piņkop do nandaneķ egipneņ.”

³⁹Yaņ yaņek timisok di kineķ miktimon man pageķ bisit yaņ agit, “O Dat, yo morap tagi aki. Do nak da kwenon jigi apdisak unun kukwoki do nandisat. Mani nak dakon nandak nandak dima yolgi. Gak dakon galak tok niansi tosok unun dagin noman toni.”

⁴⁰Yaņ yaņek tobil paņdetni kapbi egipgwiron kiņ pindakban dipmin pakgwit pindageķ Pita yaņ iyigit, “Ji nak gat awa kaloņi da aripmon gin Piņkop do nandaneķ dima egipneņ? ⁴¹Ji teban taņek bisit anek egipni. Yaņ anek egipni kaņ, paņkewalon aripmi dima mokdaņ. But da nak nol do galak tosok mani gip dakon tapmimni mini.”

⁴²Yaņ yaņek aeni tobil kiņ bisit yaņ agit, “Datno, jigi pakeņdosi nandisal kaņ, tagi pakeņ.”

⁴³Bisit aban dagaņban abiņ pindakban paņdetni dipmin do yokwisi anek aeni dipmin sigin pakgwit. ⁴⁴Yaņ pindageķ aeni tobil kiņ bisit mibiltok agit unudeņ gin agit.

⁴⁵Yaņ anek tobil abiņ paņdetni yaņ yoyigit, “Ji dipmin sigin pageķ tapmim paņ, ma? Bisap kili abik. Amin Dakon Monji yokwi pakpak da kisiron kili unun yipmangaņ. ⁴⁶“Pidaņba kino! Kabit, uwal da kisiron nepjak amin kili abik.”

^u26:30 Lk 22.39; Jn 18.1   ^v26:31 Sek 13.7; Jn 16.32   ^w26:32 Mt 28.7,16

^x26:34 Mt 26.69-75   ^y26:38 Jn 12.27   ^z26:46 Jn 14.31

Uwal da Yesu abidawit

(Mk 14.43-50 ae

Lk 22.47-53 ae Jn 18.3-12)

⁴⁷ Yesu gen yanjakwan unjudon gin pandetni 12 kabikon da kinda mani Judas altaŋ yomgut. Amin kabi madep emat agak sibani ae kindap kirinŋi timigek buŋon yolgwit. Mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae Juda amin dakon kila amin gat da yabekba opgwit.

⁴⁸ Uwal da kisiron yipyip amin da gen kinda kili yaŋ yoyigit, “Amin kinda nak da mandan noko kan, unjun amin nan tebai abidoni.” ⁴⁹ Judas tepmi Yesukon kin altaŋek yaŋ iyigit, “Yoyindet, kalbi tagisi!” Yaŋ iyinŋek mandan nagit.

⁵⁰ Yaŋ aban Yesu da yaŋ iyigit, “Not, yo ak do nandanek abil unjun abi.”

Yaŋ iyinban emat amin da Yesu tebai abidawit. ⁵¹ aAba Yesu da kabikon nani kinda da emat agak sibani ilikban wiŋban mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon oman monjini miragi mandan dagagit.

⁵² bAban Yesu da yaŋ yagit, “Gak emat agak sibago yigikon simil. Emat agak siba pawilgan amin unjun emat agak siba da mandan yoba kimokgoŋ. ⁵³ Nak Datno aripmi tagi iyiko unjun da anelo 72 tausen yabekban abin nak tagi anpulgoni. Gak unjun dima nandisal, ma? ⁵⁴ Mani yaŋ aben kan, Pinŋkop da papiakon gen tosoŋ unjun nianŋon da bami ton asak? Uwalno da yo yanŋi annamni do yosok.”

⁵⁵ cYaŋ yanŋek unjudon gin Yesu da amin kabi madep yaŋ yoyigit, “Ji nak do kabo noknok kinda yaŋ nandanek emat agak siba ae kindap kirinŋyo timigek nak abidok do aben, ma? Nak gildari gildari Telagi Yut Madep da nagalgwan ji

gat egek amin yoyin dekgim. Unjun bisapmon nak abidok do dima nandawit. ⁵⁶ Mani Pinŋkop da papiakon kombi amin da gen mandawit yaŋ gin bami noman tosoŋ.” Yaŋ yanban pandet morapni Yesu yipmanek pasal kin mudawit.

Yesu gen pikon anan kiwit

(Mk 14.53-65 ae Lk 22.54-55 ae

22.63-71 ae Jn 18.13-14 ae 18.19-24)

⁵⁷ Yesu abidawit amin unjun Yesu abidan anan mukwa sogok amin dakon mibiltok amin Kaiapas da yutnon ankiwit. Unjudon gen teban dakon yoyindet amin gat ae kila amin gat kisi muwukgwit. ⁵⁸ Pita kagi kagisok da Yesu yol ankinŋek, mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon yoma nagalgwan pigigit. Pikwan obip amin gat yigek Yesu yo nianŋi aniba koken yaŋ do pindak egipgut.

⁵⁹ Anjakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae gen kokwin amin kisi morap gat da yaŋ nandawit, amin di yaŋ yomno abin Yesu top gen yaŋ iminŋek gulusun agit yaŋ yanjakwa anatan kimotjak yaŋ nandawit. ⁶⁰ Mani amin morapmi yaŋ yoba abinŋek top gen morapmi yawit, mani asi gulusun kinda agit yaŋ dima kawit. Don amin bamori da abin yaŋ yagimal, ⁶¹ d“Nin da nandanapno Yesu da yaŋ yagit, ‘Nak da Pinŋkop dakon Telagi Yut Madep unjun tuwilek gildat kapbi da butgwan ae witjiken.’”

⁶² Yaŋ yanjakwal mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da pidan agek Yesu yaŋ iyigit, “Gak gen kobogi kinda dima yoyiki? On amin morap gen yaŋ gaba nian nandan yomisal?” ⁶³ eMani Yesu da gen kinda dima yagit.

Yaŋ aban mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da aeni iyigit, “Gak

^a26:51 Jn 18.26   ^b26:52 WW 9.6; PA 13.10   ^c26:55 Lk 19.47; 21.37

^d26:61 Jn 2.19-21   ^e26:63 Ais 53.7; Mt 27.12

Piņkop egip egipmi toņ unun da manon yaņ teban tok aņek gen bamisi yoki. Gak asi Kristo, Piņkop dakon Monji bo dima? Kili bami ya!”

⁶⁴fYaņban Yesu da yaņ yagit, “Gen yosol unun bami. Ji don kaņakwa Amin Dakon Monji Tapmim Ami da aminsi tet do yikban kokdaņ. Aņek kaņakwa kundukon gikwemon da apban kokdaņ.”

⁶⁵gYaņ yaņban nandaņek mukwa sogok amin dakon mibiltok amin buri wagil yokwi taņban iyi dakon paba pigikni pudaņek yagit, “Mibilni nandak do amin nido saņbenek yoyino apni? Iyi Piņkop kulabiņek ‘nak Piņkop dakon Monji’ yaņ yosok, ⁶⁶hdo ji da niaņ aņ imneņ do nandaņ?”

Yaņban kisi morap da yawit, “Gulusuņ asak, do si kimotjak.”

⁶⁷iYaņ yaņek diwari da ilip sul imiņek kisit da aņakgwit. Ae diwari da mogim kulbak aņagek ⁶⁸yaņ iyiwit, “Kristo gak namin da gikdak? Kombi gen ya!”

Pita da Yesu do wasip yagit

*(Mk 14.66-72 ae Lk 22.56-62
ae Jn 18.15-18 ae 18.25-27)*

⁶⁹Aņakwa Pita unun yut da nagal-gwan yigakwan mukwa sogok mibiltok amin dakon oman miņatjok kinda da abiņ yaņ iyigit, “Gak Yesu Galili amin gat kisi egipgwit.”

⁷⁰Yaņban Pita da wasip yaņek yagit, “Gak da gen unun yosol nak dima nandisat.”

⁷¹Yaņ yaņek wigaron pigakwan oman miņat kinda Pita kaņek amin unudon akgwit yaņ yoyigit, “On amin unun Yesu Nasaret amin gat kisi egipgwit.”

⁷²Yaņ yaņban Pita aeni geni aņteban aņek yaņ iyigit, “Asisi, nak unun amin dimasi nandaņ imisat!”

⁷³Timisok di egek amin kapmatjok akgwit unun da kiņ Pita yaņ iyiwit, “Gak dakon tek nandano asi gak unun amin kabi dakon kokup isalni kinda yaņ asak, do gak unun da kabikon nani yaņ nandamaņ.”

⁷⁴Yaņ yaņba Pita da tebaisi yaņek yagit, “Asisi dayisat, amin unun yoņ nak dimasi nandaņ imisat. Top yosot kaņ, Piņkop da nak tagi aņupbal asak!”

Yaņ yaņakwan unudon gin pup gen yagit. ⁷⁵jYaņban nandaņek Pita Yesu da gen yagit unun do buri pisagit. Gen unun yaņ yagit: “Pup da gen dima yaņakwan gak da nak do wasip yaņbi kosit kapbi akdisak.” Pita da gen unun do buri pisaņban wanga pigi kunam madepsi takgit.

Yesu Pailaron aņaņ kiwit

(Mk 15.1 ae Lk 23.1-2 ae Jn 18.28-32)

27 Wisawisa do mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae kila amin gat da muwugek Yesu aņakba kimotjak do yaņ dagok awit. ²Aņek Yesu kisiri wamaņ aņki gapman dakon mibiltok amin Pailat da kisiron yipgwit.

Judas kimakgit

(Ya 1.18-19)

³Judas Yesu uwal da kisiron yipgut amin kaņban Yesu kimotjak do yaņ dagok aņakwa mabisi at yaņ nandagit. Aņek nandak nandakni kulabik aņek silwa moneņ 30 yaņ timikgit unun mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae kila amin gat do aeni paņtobil yomgut. ⁴Yomiņek yaņ yoyigit, “Nak suņsi aņek amin kilegi kinda uwal da kisiron yipmat. Unun ji da aņakba kimotdisak.”

Yoyiņban yaņ iyiwit, “Unun nin dakon yo dima. Unun gak dakon yo gin.”

^f26:64 Kap 110.1; Dan 7.13; Mt 24.30   ^g26:65 Mt 9.3; Jn 10.33

^h26:66 MS 24.16; Jn 19.7   ⁱ26:67 Ais 50.6; 53.5   ^j26:75 Mt 26.34

⁵kYaŋ yaŋba Judas silwa moneŋ uŋun telagi yut da nagalgwan dapban pigakwa kiŋ iyi tipgut.

⁶Aban mukwa sogok amin dakon amin madep kabi da silwa moneŋ uŋun timigek yaŋ yawit, “Moneŋ on yawi dakon tomni. Do telagi yut dakon moneŋ gat kisi yopneŋ kaŋ, gen tebanin yadamaŋ.” ⁷Yaŋ yaŋek uŋun moneŋ baŋ miktim kwoba wasawit miktim tim kinda yumaŋ nawit. Yumaŋ naŋek amin dubagikon da abiŋ kimokgoŋ uŋun dakon amin kimakba yopyop tamo kinda wasawit. ⁸Yaŋ awit do uŋun miktim tim uŋun do Yawi Miktim yaŋ yawit da yoŋ. ⁹Yaŋ aŋakwa kombi amin Jeremaia da gen mandagit uŋun bami noman tagit. Gen uŋun yaŋ,

“Israel amin da uŋun amin yumaŋ noni do silwa moneŋ 30 baŋ tomni yomgwit. ¹⁰Yaŋ aŋek Amin Tagi da nayigit, uŋun da tilagon uŋun moneŋ baŋ miktim kwoba wasawit miktim tim kinda yumaŋ nawit.”

**Gak Juda amin dakon
kila amin madep, ma?**

(Mk 15.2-5 ae Lk 23.3-5 ae Jn 18.33-38)

¹¹Yesu gapman dakon mibiltok amin Pailat da iŋamon agakwan Pailat da yaŋ iyigit, “Gak Juda amin dakon kila amin madep, ma?”

Yaŋban Yesu da gen kobogi yaŋ yagit, “Yosol uŋun mani.”

¹²mYaŋ yaŋban mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae kila amin diwari gat da gen yaŋ imiŋba gen kobogi kinda dima yoyigit. ¹³Yaŋ aban Pailat da aeni iyigit, “Amin on da gak wasok yokwi agil do gen morapmi yaŋ gamaŋ. Uŋun dima nandisal, ma?”

¹⁴Yaŋ yaŋban Yesu da gen kobogisok

kinda dimasi yaŋakwan Pailat da Yesu do nandaban iŋwakŋwarisi agit.

**Pailat da Yesu tilak kindapmon
kimotjak do yaŋ dagok agit**

(Mk 15.6-15 ae Lk 23.13-25
ae Jn 18.38–19.16)

¹⁵Bilagi bilagi Yapyap Bilak bisapmon gapman dakon mibiltok amin da wasok kinda yaŋ agit. Miŋat aminyo da amin kinda dam tebanon yikdak uŋun mani yaŋakwa, Pailat da pulugaŋ yopban kiŋ kiŋ awit. ¹⁶Uŋun bisapmon amin yokwisi kinda dam tebanon yikgit, mani Barabas. ¹⁷⁻¹⁸nAmin abiŋ muwugakwa Pailat da amin da Yesu do nandaba yokwi taŋban top yaŋek gen pikon yipgwit yaŋ nandagit. Yaŋ nandaneŋ Yesu anŋkutnaŋek yaŋ yoyigit, “Ji dakon galaktok namin naŋ pulugaŋ yipbo jikon opjak, Barabas do nandaŋ bo Yesu mani kinda Kristo yaŋ yoŋ uŋun naŋ?”

¹⁹Yaŋ yaŋek Pailat gen kokwin tamokon yigakwan miŋatni da gen kinda yaŋ yipban apgut, “Nak uŋun amin kalbi dipminon kat, do jigisi nandisat. Uŋun amin kilegisi, do gak yo kinda dimasi aŋ ibi.”

²⁰Mani mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae kila amin gat da miŋat amin kabi madep buri suganeŋ yaŋ yoyiwit, “Ji Pailat da Barabas naŋ puluganeŋ Yesu naŋ aŋakban kimotjak do iyini.”

²¹Yaŋba Pailat da aeni yaŋ yoyigit, “Ji dakon galaktok on amin bamoron baŋ namin naŋ pulugaŋ yipbo kisak do nandaŋ?”

Yoyiŋban “Barabas naŋ” yaŋ yawit.

²²Yaŋba yaŋ yoyigit, “Yesu, mani kinda Kristo yaŋ yoŋ, uŋun do ninan aŋ ibeŋ?”

^k27:5 Mt 26.14-15; Ya 1.18-19   ^l27:9 Sek 11.12-13   ^m27:12 Ais 53.7

ⁿ27:17-18 Jn 11.47-48; 12.19

Yañ yañban amin kisi da yañ yawit, “Tilak kindapmon anjakba kimotjak!”

²³Yañba Pailat da yoyigít, “Mibili nido? Ni gulusuñ nañ agít?”

Yañban mibiltok yawit si yapmanek madepsi yañ tidanek yawit, “Tilak kindapmon anjakba kimotjak!”

²⁴Yañba Pailat da iyi yañ nandagit, “Gen yoko dima nandanek emat madepsi akdañ.” Yañ nandanek miñat amin kabi madep da dabilon kisitni pakbikon suganek yañ yoyigít, “On amin kimakban nak da diwari dima pakeñ, ji da pani.”

²⁵Yañban amin kisi da geni yañ an-tobil imgwit, “Nin gat ae miñat monjiyonin gat da kimotjak dakon kobogi tagi paneñ.”

²⁶Yañ yañba Pailat da Barabas pulugañ yipban miñat amin kabiyokon kigít. Kiñakwan emat amin yoyiñban Yesu baljawit. Aba don tilak kindapmon anjakba kimotjak do yoyigít.

Emat amin da Yesu jigilagon da abiy yipgwit

(Mk 15.16-20 ae Jn 19.2-3)

²⁷Gapman dakon emat amin da Yesu abidan anañ gapman dakon yut madepmon wigakwa emat amin diwari kisi abiy Yesu angwasiñek akgwit. ²⁸qAñek Yesu iyi dakon imalni iligek kila amin madep da imal gami dubak pañ unuden kinda pañ imgwit. ²⁹Yañ anek nap keli ton nañ kila amin madep dakon pelit yombem kinda wasañ busuñikon aba pigigít. Aba pigakwan kindap kiriy kinda kisiri aminsi tet do yipman imgwit. Yipman imiñek gawak imiñek topmon da man madep imiñek gen yañ iyiwit, “Gildat tagi, Juda amin dakon kila amin madep!” ³⁰rAñek ilip sul

imiñek kindap kiriy kisirikon yipgwit unun gwayeñ busuñikon kosiri morapmi baljawit. ³¹Añek topmon da man madep imiñ mudanek imal gami iligek iyi dakon pabi pigik pañ imgwit. Pañ imiñek tilak kindapmon anjakba kimotjak do ilik anañ kiwit.

Yesu tilak kindapmon anjakgwit

(Mk 15.21-32 ae

Lk 23.26-43 ae Jn 19.17-27)

³²Kosiron kiñek emat amin da Sairini kokupmon amin kinda kawit, mani Saimon. Unun tebai iyinba Yesu dakon tilak kindapni guramikban kiwit. ³³Kiñ miktim tim kinda mani Golgata unudon altawit. (Golgata dakon mibili unun Busuñ Kidat Heñ.) ³⁴sKiñ altanek wain gat ae pakbi isipmi kinda gat iktagilek imiñba nañ nandat anek nok do kurak tagit. ³⁵tAnakwan tilak kindapmon anagek emat amin da satu wasok anek imalni kokwinik timikgwit. ³⁶Satu wasok aba mudanban miktimon pabiñ yigek kila anek kañ egipgwit. ³⁷Kwen busuñikon mibili nido anjakgwit unun dakon but piso yañ mandawit, ON YESU, JUDA AMIN DAKON KILA AMIN MADEPNI

³⁸uKabo noknok bamori Yesu gat kisi dapgwit. Kinda aminsi tetdo, ae kinda gwander tet do tilak kindapmon dapman dapman awit. ³⁹vAmin kiñ ap awit unun da yañba yokwi tok an imiñek wunda kwalkwal anek yañ iyiwit, ⁴⁰w“Gak Telagi Yut Madep tuwilek gildat kapbi da butgwan ae witjik do yagil, do giptingo ankutnoki! Gak asi Piñkop dakon Monji egisalon tilak kindapmon da pi!”

⁴¹Yañ yañba mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat gen teban yoyiñdet amin gat ae kila amin gat

^{27:24} GT 21.6-9   ^{27:25} Ya 5.28   ^{27:28} Lk 23.11   ^{27:30} Ais 50.6

^{27:34} Kap 69.21   ^{27:35} Kap 22.18   ^{27:38} Ais 53.12

^{27:39} Kap 22.7; 109.25   ^{27:40} Mt 26.61; Jn 2.19

uñun kisi yañ gin jigilak iyinèk yawit,
⁴²“Amin diwari pañpulugagit da nido
 iyi anpulugok do antidok asak? On Is-
 rael amin dakon kila amin madepni ma!
 Kañ tilak kindapmon da piñban kañek
 nandañ gadañ imneñ. ⁴³xPiñkop nandañ
 gadañ iminèk yañ yosok, ‘Nak Piñkop
 dakon Monji egisat.’ Piñkop da Monji
 anpulugok do nandisak kañ, tagi anpu-
 lugosak.” ⁴⁴Uñuden gin kabo noknok
 bamot teri teri dapbi uñunyo kisi yañba
 yokwi tok yañ gin agimal.

Yesu kimakgit

(Mk 15.33-41 ae

Lk 23.44-49 ae Jn 19.28-30)

⁴⁵Gildat binap 12 kilok miktim kisi
 pilin tuk anjakwan kin pilindo 3 kilok
 agit. ⁴⁶ykilok anjakwan Yesu da yañ ti-
 dakek yañ yagit, “Eli, Eli, lama sabak-
 tani?” Gen uñun dakon mibili yañ:
 “Piñkopno, Piñkopno, nido nepmañ
 dekdal?”

⁴⁷Yañ yañban amin diwari kapmatjok
 akgwit uñun nandakek yawit, “Nandañ,
 uñun Elaija do yañ imisak.”

⁴⁸zYañba uñudon gin amin kind
 timtim yañek kin yo kind a gugidan
 yombem jol diwaron wamañ wain gat ae
 pakbi isipmi gat uñungwan sibinèk Yesu
 da nosak do anenak imgut. ⁴⁹Anjakwan
 diwari da yawit, “Yum kañba koneñ.
 Elaija da abin anpulugañban koneñ bo
 dima?”

⁵⁰Yañ yañakwa Yesu aeni yañ tidakek
 wupni yipban kinjakwan kimakgit.

⁵¹aKimagakwan uñun bisapmon gin
 Telagi Yut Madep dakon yoma imal
 uñun kwen da sulugi piñ mibilikon
 dagañek timi bamori agit. Yañ anjak-
 wan miktim wudip anjakwan tip madep
 morapmi da sulugiwit.

⁵²Uñun yo morap altañakwa amin ki-
 makba yopmañgañ tamo witdal kinakwa
 Piñkop dakon amin morapmi kalip ki-
 makba yopbi uñun pidawit. ⁵³Pidañ don
 Yesu da kimoron da pidañakwan telagi
 kokup papmon pukwa amin morapmi da
 pindakgwit.

⁵⁴Añakwa emat amin 100 dakon kila
 amin gat ae emat amin Yesu do kañ
 egipgwit amin uñun wudip ae yo morap
 altawit uñun pindagek si pasalgwit.
 Pasalek yañsi yawit, “On amin asisi
 Piñkop dakon Monji egipgut.”

⁵⁵bAñakwa miñat diwari dubagiso-
 gon da agek yo uñun pindakgwit. Yesu
 Galili miktim yipmañ abinjakwan uñun
 miñat kabi da yol awilek oman añ
 iminèk agipgwit. ⁵⁶Uñun kabikon kind
 mani Maria, kokupni Makdala. Ae Maria
 ñwakñwari kind a Jems gat Josep gat
 dakon meñi. Ae Sebedi dakon monji
 bamot uñun dakon meñi kisi akgwit.

Yesu dakon bumjotni tip kinamgwan yipgwit

(Mk 15.42-47 ae

Lk 23.50-55 ae Jn 19.38-42)

⁵⁷Pilindo yoni morapmi amin
 kind a Arimatea kokupmon da apgut.
 Uñun mani Josep. Uñun Yesu dakon
 pañdetni kind a. ⁵⁸cJosep uñun Pailaron
 kin Yesu dakon bumjotni abidok do
 iyigit. Iyinban emat amini yoyinban
 bumjotni Josep do imgwit. ⁵⁹Iminba
 abidañ anki imal garagi mini kind
 nañ wamañek ⁶⁰danki iyi dakon tip
 kinam amin kimakbi do kaluk pasiñbi
 uñungwan anki yipgut. Yipmañek tip
 madepsi kind a antobilban abin yoma
 sopmañakwan yipmañ kigit. ⁶¹Maria
 Makdala kokupmon nani gat ae Maria
 kind a gat tip kinam da kapmatjok yigek
 yo agit uñun nomansi kagimal.

^x27:43 Kap 22.8   ^y27:46 Kap 22.1   ^z27:48 Kap 69.21   ^a27:51 TP 26.31-33;
 Ibr 10.19-20   ^b27:55 Lk 8.2-3   ^c27:58 GT 21.22-23   ^d27:60 Ais 53.9

Emat amin da tip kinam do kila awit

⁶²Sabat bisap do tagap tok an mudanej wisa dagokdo mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae Parisi amin gat Pailaron kiwit. ⁶³eKiñ yan iyiwit, “Top amin si egipgut bisapmon gen kinda yan yagit, ‘Gildat kapbi mudanekwa kimoron da pidoken’ yan yagit. ⁶⁴Yan yagit, do gak obip amingo tebaisi yoyinbi tip kinam dakon kila tebaisi anjakwa wigi gildat kapbi mudoni. Yan dima ani kan, panjetni da abin bumjotni kabo anjisibin ankinjek Yesu kili pidak yan amin yoyikdan. Yan ani kan, mibiltok iyi do top gen yagit unun yapmanek top gen yokdan unun da yo yokwisi kinda akdisak.”

⁶⁵Yanba Pailat da yan yoyigit, “Ji obip amin timikba kin tip kinam unun nianji anek kilani ak do nandan unun da tilagon yoyinba ani.” ⁶⁶Yan yoyinban tip kinamon kin tip madep yoma kaga soguron tilak kinda dima abidoni do yipgwit. Yipmanek obip amin da kilani tebaisi ani do yopba akgwit.

Yesu kimoron da pidagit

(Mk 16.1-10 ae Lk 24.1-10 ae Jn 20.1-18)

28 Sabat bisap mudanakwan pakgwit da Sonda wisa dagokdo Maria Makdala kokupmon nani gat ae Maria kinda gat tip kinam kok do kigimal. ²Kinjakwal unudon gin wudip madep agit. Anjakwan Amin Tagi dakon anjelo kinda Kwen Kokupmon da pin tip madep unun antobilban kinjakwan kwenikon yikgit. ³Anjelo unun mal da yan tenjanakwan imalni unun gik sitnan yombem kwakwagisi agit. ⁴Obip amin unun kan pasal nimmimik man pagak kimakbi yombem awit.

⁵Yan anjakwa anjelo da minat bamot yan yoyigit, “Jil dima pasoljil. Yesu tilak kindapmon anjakbi nan wusik do abamal yan nandisat. ⁶fYesu yagit da aripmon Pinkop da kili aban pidak. Idon dima egisak. Abin tamoni do konjil. ⁷Jil tepmisi kin panjetni yan yoyinjil, ‘Unun Pinkop da kimoron nan kili aban pidak. Mibiltan daminek Galili miktimon kik, do unudon kin koni.’ Nak gen on dayik do pit.”

⁸Yan yoyinban minat bamot unun pasalgimal, mani kisik kisik nandanej timtim yanek panjet kabini gen unun yoyik do kigimal. ⁹Kinjakwal Yesu gat domdom anek yan yoyigit, “Wisa dagokdo tagisi.” Yan yoyinban kandapmi abidanej gawak imgumal. ¹⁰gAnjakwal Yesu da sanjenek yan yoyigit, “Dima pasoljil. Jil kin notnoni kabi yoyinbal Galili kin unudon nandani.”

Obip amin dakon gen

¹¹Minat bamot kinjakwal obip amin diwari tip kinam dakon kila awit unun da kokup papmon kin mukwa sogok amin dakon amin madep kabi yo morap altawit unun dakon gen morap yoyin mudawit. ¹²Yoyinba mukwa sogok amin dakon mibiltok amin gat ae kila amin gat muwugek nian ano kilek tosak yan do gen pankosit awit. Anjek obip amin do monen madepsi yominek ¹³yan yoyiwit, “Ji yanji yoni, ‘Nin kalbi pak injanapno panjetni da abin bumjotni kabo anjisiben.’ ¹⁴Gapman dakon mibiltok amin da unun dakon geni nandisak kan, nin da iyino buri manjakwan jikon jigi kinda dima tosak.”

¹⁵Yan yoyinba obip amin monen timinek geni guramikgwit. Gen unun

^e27:63 Mt 12.40; 16.21; Mk 9.31; 10.33-34; Lk 9.22; 18.31-33; Jn 2.19-21

^f28:6 Mt 12.40; 16.21   ^g28:10 Mt 26.32

Juda amin da yaŋ aŋ ireŋ aba abisokyo kisi yaŋ gin yoŋ.

**Yesu da paŋdet kabini Piŋkop
dakon pi ani do yoyigit**

*(Mk 16.14-18 ae
Lk 24.36-49 ae Jn 20.19-23)*

¹⁶hPaŋdetni 11 kabi Galili miktimon kiŋ, Yesu da kabap kinda ujudon wiŋini do kili yoyigit ujudon wiŋiwit. ¹⁷Wiŋi Yesu kaŋek gawak iŋgwit, mani diwari da but bamot awit. ¹⁸iAŋakwa Yesu

da paŋdet kabiniŋon kiŋek yaŋ yoyigit, “Piŋkop da yo morap Kwen Kokupmon ae miktimon kila abeŋ dakon pi nak do yaŋ mudanŋ namgut. ¹⁹jUjun do ji miktimi miktimi kiŋ miŋat amin morapyo paŋpulugaŋba nak dakon paŋdet kabino dagoni. Aŋek Dat ae Monji ae Telagi Wup ujun da manon telagi pakbi soŋ yomni. ²⁰Nak da gen dayiŋ doligim ujun kisisi guramitni do yoyiŋdetni. Nandani, nak ji gat gildari gildari egapno miktim dakon bisap mudosak.”

Gen Bin Tagisi Mak da Mandagit But piso gen

Mak unun Jerusalem kokup papmon egek tagagit, ae Yesu da gen yagit ae pi agit unun pindak nandanjo agit, mani Yesu dakon panjetni kinda dima. Don Pita gat kalonji agek Piŋkop dakon pi agimal. Ae don Pol Banabas gat agek pi awit.

On papiagwan gen wasok wasogi da yarj yosok, “On unun Piŋkop dakon Monji, Yesu Kristo dakon Gen Bini Tagisi idon da wasosok.” Ae on papia da Yesu tapmimni torj ae pi mibili mibili asak dakon yarj dagok arj ibi yarj noliŋban komarj. Tapmimni gat ae yarj dagok arj ibi dakon tilakni unun miŋat aminyo yoyiŋ dekgit, ae koŋ yolgit, ae miŋat aminyo dakon yokwini wiririk yomgut unudon komarj. Yesu da iyi do “Nak Amin Dakon Monji” yarj yosok. Ae miŋat aminyo morapmi yumarj narj yop do anjek naga dakon egip egipno parekdat yarj yosok. (10.45)

Mak da Yesu da pi agit do morapmi yosok, mani Yesu da gen yagit unun do morapmi dima yosok. Mibiltok Jon Telagi Pakbi Sogok Amin da pi agit gat, ae Yesu da telagi pakbi sogit, ae Sunduk da Yesu anjekwalgit do Mak unun do yosok. Don Yesu da jigi mibili mibili pawit amin do bupmi nandarj yomiŋek yoyiŋ dekgit unun nolisak. Mibiltok panjet kabi Yesu da pi agit unun dima nandaba pisagit, mani don yawori karjba pisagit.

Ae don miŋat aminyo da Yesu dakon uwalni daganjek jigi morapmi ingwit. Ae Gen Bin Tagisi dakon mibi do Mak da Yesu da kimagek pidagit unun do yosok.

Yesu miŋat aminyo Piŋkop da Amin Kila Asak unun yoyik do apgut

(*Kilapmi 1.1-3.6*)

Jon gen yagit

(*Mt 3.1-12 ae Lk 3.1-9 ae
3.15-17 ae Jn 1.19-28*)

1 Yesu Kristo, Piŋkop dakon Monji, unun dakon Gen Bin Tagisi idon da wasosok. ²kombi amin Aisaia da gen yarj mandagit:

“Nandani, geno yarj tenjenosak do amin kinda yabekgo unun da mibiltarj gamjak.

Anjek kositgo arjnoman asak.

³^lMiktim amin da aripmi dima egipmi timon amin kinda da yarj tidanjek yosok,

‘Amin Tagi dakon kosit arjdindim ani, kositni pasij arjmilip ani.’”

⁴^mGen unun da tilagon Telagi Pakbi Sogok Amin Jon da miktim amin da aripmi dima egipmi timon kinj altagit. Altanjek but tobil anjek telagi pakbi soŋakwa Piŋkop da diwarini yopmarj yomjak do yoyigit. ⁵Anjakwan Judia miktimon ae Jerusalem kokup papmon egipgwit amin Jonon kiwit. Yokwini yarjkwok anjakwa Jordan Pakbikon telagi pakbi soŋ yomgut.

⁶ⁿJon da ilikba pigik panj egipgut unun bit madep kinda mani kamel unun dakon danjwani barj wasarjbi. Anjek bit gip kinda bobarj napmi do wamgut. Japni unun pilak pilak ae kabarj kok.

⁷^oGen yarj yagit: “Amin kinda nak da manjikon apdisak. Unun dakon tapmim da nak dakon tapmim yapmandak. Nak oman monjini dakon piŋbinisi egisat, do kandap gwilni dakon nap pabiŋ yigek

^k1:2 Mal 3.1   ^l1:3 Ais 40.3   ^m1:4 Ya 13.24; 19.4   ⁿ1:6 2KA 1.8; Mt 11.8
^o1:7 Ya 13.25

tagi dima witalgeŋ. ⁸Nak pakbisi baŋ telagi pakbi soŋ damisat, mani uŋun da Telagi Wup soŋ damdisak.”

Jon da Yesu telagi pakbi soŋ imgut

(Mt 3.13-17 ae Lk 3.21-22)

⁹Uŋun bisapmon Yesu Nasaret kokup Galili Provins yipmaŋek apgut. Apban Jon da Jodan Pakbikon telagi pakbi soŋ imgut. ¹⁰Aban pakbikon da wiŋek wiŋek Yesu yaŋ kagit: Kundu witald kinjakwan Telagi Wup kinarim da miktimon paŋ uŋun da tilak iyikon pigit. ¹¹PAŋakwan Kwen Kokupgan da gen kinda yaŋ al-tagit: “Gak Monjino. Butdasi galak taŋ gamisat. Butno gak do tagisi asak.”

Sunduk da Yesu aŋkewalgit

(Mt 4.1-11 ae Lk 4.1-13)

¹²Uŋudon gin Wup da Yesu yabek-ban miktim amin da aripmi dima egipmi timon kigit. ¹³qKiŋ uŋudon gildat 40 egakwan Sunduk da aŋkewalgit. Bit kilapyo da bikbigon egakwan aŋelo da anpulgawit.

Yesu da pini wasaŋek paŋdetni timikgit

(Mt 4.12-17 ae Lk 4.14-15)

¹⁴rJon dam teban yutnon yipba yigakwan Yesu Galili Provinskon kigit. Kiŋ Piŋkop dakon Gen Bin Tagisi yaŋ tenŋeŋek yaŋ yagit, ¹⁵s“Piŋkop da Amin Kila Akdisak uŋun dakon bisap kwaŋ tosok. Uŋun do ji but tobil aŋek Gen Bin Tagisi uŋun do nandaŋ gadani.”

¹⁶Yesu da Galili Pakbi idap kidip-miŋ kiŋek Saimon gat padige Andru gat pindakgit. Uŋun amin bamot tap kilap simil simil yikni pakbi idapmon mabal pigakwan egippumal. Pini uŋun tap kilap simil simil do pi agak amin bamot.

¹⁷Uŋun amin bamot pindagek Yesu da yaŋ yoyigit, “Abiŋ nak nolgil, aŋakwal amin timit timit dakon kosit doliko.”

¹⁸Yaŋban uŋudon gin tap kilap simil simil yikni yopmaŋek Yesu yolgimal.

¹⁹Yesu da timisok di kiŋek Jems, Sebedi dakon monji gat padige Jon gat pindakgit. Uŋun bamot boron yigek tap kilap simil simil yikni bisawik paŋmilip aŋyo aŋakwal pindakgit. ²⁰Pindagek uŋudon gin yaŋ yoban nandaŋek datni Sebedi gat pi amini gat boron si yigakwa Yesu yolgimal.

Yesu da Kapaneam kokupmon pi agit

(Lk 4.31-37)

²¹Yesu gat paŋdetni gat Kapaneam kokupmon kiwit. Kiŋ altaŋek Sabat bisapmon Yesu da Juda amin da muwut muwut yutnon wigek Piŋkop gen yoyigit. ²²tGen teban yoyiŋdet amin da tilagon dima yagit, amin mani toŋ da tilagon yagit, do amin da Piŋkop gen yogokni do nandaba ŋwakŋwarisi agit. ²³Aŋakwan uŋudon gin koŋni toŋ amin kinda da yaŋ tidaneŋek yaŋ yagit, ²⁴u“Yesu, Nasaret amin, gak nibaŋ aŋnim do nandisal? Nin paŋupbal ak do abil? Nak nandaŋ gamisat, gak Piŋkop Dakon Telagi Amini.”

²⁵Yaŋ yaŋban Yesu da gen tebaisi yaŋ iyigit, “Gak gen dima yaŋek amin on yipmaŋ det!” ²⁶vYaŋban koŋ da amin uŋun ukwayigek madepsi yaŋ tidaneŋek yipmaŋ degek wiŋ kigit. ²⁷Wiŋ kinjakwan amin da uŋun kaŋek wuripdagek notni yoyiŋ yoyiŋ aŋek yaŋ yawit, “Mao, uŋun ni yo kinda da altosok? On amin gen ŋwakŋwarisi yosok. Amin mani toŋ da tilagon yosok. Koŋ gen yoyiŋban geni guramikgaŋ.” ²⁸wYaŋ yaŋakwa man bini

p1:11 Kap 2.7; Ais 42.1; Mt 12.18; Mk 9.7   q1:13 Kap 91.11-13

r1:14 Mk 6.17   s1:15 Mt 3.2   t1:22 Mt 7.28-29   u1:24 Mk 5.7

v1:26 Mk 9.26   w1:28 Mt 4.24

da tepmisi ireŋ tajeŋ Galili Provins arip-
misi agit.

**Yesu da Pita dakon
yopmi aŋmilip agit**

(Mt 8.14-15 ae Lk 4.38-39)

²⁹ Juda amin da muwut muwut yutnon
da piŋek uŋudon gin Jems gat Jon gat
timikban, Saimon gat Andru gat uŋun da
yutnon wigiwit. ³⁰ Uŋun yutnon Saimon
yopmi giptimi kindapmi soŋakwan sot
ajeŋ pakgit. Uŋun dakon mibili ³¹ iyinba
Yesu kiŋ kisitnikon abidajeŋ ilikban
pidagit. Yaŋ aban sotni yipmaŋakwan
jap noni do oman agit.

**Yesu da sot amin
morapmi paŋmilip agit**

(Mt 8.16-17 ae Lk 4.40-41)

³² Gildat pigakwan pilindo sot amin
gat koŋni toŋ amin gat kisisi Yesukon
paŋpaŋ apgwit. ³³ Aŋek kokup amin
kisi morap yut uŋun da yomakon
muwukgwit. ³⁴ ^xMuwugakwa Yesu da
amin morapmisi sot mibili mibili awit
uŋun paŋmilip agit. Aŋek koŋni toŋ
amin morapmi koŋni yol yomgut. Aŋek
koŋ uŋun nandaŋ imgwit, do yaŋsop
anjyomgut.

Yesu Galili miktimon agipgut

(Lk 4.42-44)

³⁵ ^yWisa dima dagaŋakwan Yesu pili-
sisok pidaŋ yut yipmaŋek miktim amin
da aripmi dima egipmi timon paŋki
egek bisit pi agit. ³⁶ Aŋakwan Saimon
gat notni kabi gat Yesu wisinjeŋ apg-
wit. ³⁷ Abiŋ aŋalon aŋek iyiwit, “Amin
morapmisi da gak wisar.”

³⁸ Yaŋba yaŋ yoyigit, “Nak uŋun amin
kabi dogin dima pigim. Do nin kokup
taŋ aŋaŋ kwaŋ uŋudon kiŋek Piŋkop
gen yoyikeŋ. Nak pi uŋun ak do pigim.”

³⁹ ^zYaŋ yaŋek Galili Provinskon duk-
wan dukwan kisi agek Juda amin dakon
muwut muwut yut morapmon Piŋkop
dakon gen yoyinjeŋ koŋ yol yominjeŋ
agipgut.

**Yesu da amin kinda wuda
tebani toŋ aŋmilip agit**

(Mt 8.1-4 ae Lk 5.12-16)

⁴⁰ Amin wuda tebani toŋ kinda da
uŋudon kiŋek nŋwakbeŋ aŋ iminjeŋ bisit
tebai yaŋ iyigit, “Piŋkop da dabilon kilek
tokeŋ do nandisal kaŋ, tagi aŋmilip abi
kilek tokeŋ.”

⁴¹ Yaŋban Yesu da uŋun do bupmi
nandaŋek kisitni amin uŋun da
kwenon witjinjeŋ yaŋ iyigit, “Kilek
toki do nandisat, do pasil gamni!”
⁴² Yaŋ iyinban uŋudon gin wudani
kibidaŋakwa giptimni kilek tagit.

⁴³ Kilek taŋban uŋudon gin Yesu da
amin uŋun yabegek gen tebai yaŋ iyigit,
⁴⁴ ^a“Gak uŋun dakon mibili amin dima
yoyiki. Aŋek mukwa sogok aminon
kiŋek giptingo yoliki. Aŋek Moses da
yagit uŋun da tilagon paret aŋaki amin
da asi kilek tal yaŋ gandani.” ⁴⁵ Yaŋ
yaŋban yum kaŋek kiŋ gen bin yaŋ
aŋireŋ agit. Uŋun do aŋek Yesu kokup
papmon noman kisak do nandaban tidok
tagit. Kokup ileŋi ileŋikon gin agakwan
amin morap dukwan dukwan egipgwit
Yesukon apgwit.

**Yesu da amin kisiri kandapmiyo
kimakbi kinda aŋmilip agit**

(Mt 9.1-8 ae Lk 5.17-26)

2 Yesu gildat di egi aeni Kapaneam
kokupmon kiŋek yutnikon wigak-
wan kokup amin da abapni dakon
gen nandawit. ² Nandaŋek morapmisi da
yutnon muwuk tugaŋek diwari yomakon
yik tugaŋba Piŋkop dakon gen yoyigit.

^x1:34 Mk 3.10-12   ^y1:35 Mt 14.23; Mk 6.46   ^z1:39 Mt 4.23; 9.35

^a1:44 MS 14.1-32

³Yoyiŋakwan amin kabi kindā apgwiron da amin ⁴kabi da amin kisiri kandapmiyo kimakbi kindā wamaŋ uŋudon aŋapgwit. ⁴Aŋek yutnon awigi Yesu da buron yipdo aŋek aminon kwa tidanba yut kwenon awigiwit. Awigek Yesu da si yikgit da kwenon yut tuwilba kosit pisaŋakwan uŋudon da amin uŋun wayigon pagakwan nap aŋyawot aŋakwa pigigit. ⁵Yaŋ aŋakwa Yesu da nandan gadatni kaŋek amin kisiri kandapmiyo kimakbi yaŋ iyigit, “Monji, diwarigo yopmaŋ gamisat.”

⁶Yaŋ yaŋban gen teban yoyiŋdet amin diwari uŋudon yikgwit uŋun da buri da yaŋ nandawit, ⁷“Ma, amin on ni gen naŋ yosok? On Piŋkop kulabisak on! Namin amin da diwari wiririt pi asak? Uŋun pi Piŋkop daŋin agagi!”

⁸Yaŋ nandaŋakwa Yesu uŋun burikon da pindak nandaŋ yomiŋ mudanek yoyigit, “Ji nido butjikon da nandak nandak uŋun nandaŋ namaŋ? ⁹Jit da tagapmi, amin kisiri kandapmiyo kimakbi yaŋ iyikdo, ‘Diwarigo wiririk gamisat’, bo uŋuden iyikdo, ‘Pidaŋ yaliŋ potgo timigek pilik bamok aki?’ ¹⁰Amin Dakon Monji uŋun miktimon diwari wiririt dakon pi asak do yaŋ mudan ibi yaŋ nandaba pisolak do on amin aŋmilip abeŋ.” Yaŋ yaŋek amin kisiri kandapmiyo kimakbi yaŋ iyigit, ¹¹“Nak gayisat, pidaŋ yaliŋ potgo timigek yutgokon ki.” ¹²Yaŋban uŋudon gin amin morapmi da dabilon yaliŋ potni timigek abigigit. Yaŋ aŋakwan amin kawit uŋun da tamtam yaŋek Piŋkop aŋkisiŋek yawit, “Yo kalugisi altaŋban komaŋ!”

Yesu da Liwai (Matyu) yaŋ imgut

(Mt 9.9-13 ae Lk 5.27-32)

¹³Yesu yaŋ aŋek aeni pakbi idap ileŋikon pigigit. Pigakwan amin morapmi yol aŋaŋ uŋudon kwa Piŋkop

gen yoyigit. ¹⁴Aŋek uŋudon da kiŋek Liwai, Alpius dakon monji, takis timit timit yutnikon yigakwan kagit. Kaŋek yaŋ iyigit, “Abiŋ nak nol.” Yaŋban Liwai pidaŋek Yesu yolgit.

¹⁵Aŋakwan Yesu Liwai da yutnon kwan yigek jap nawit. Moneŋ timit timit amin ae yokwi pakpak amin morapmi Yesu gat paŋdetni gat jap nawit. (Uŋuden amin morapmi da Yesu yolgwit.) ¹⁶^bUŋudon Parisi amin diwari yikgwit uŋun gen teban yoyiŋdet amin. Uŋun da Yesu moneŋ timit timit amin gat ae yokwi pakpak amin gat kisi yigek jap naŋba kaŋek paŋdetni yaŋ yoyiwit, “Ma, uŋun nido takis timit timit amin gat ae yokwi pakpak amin gat kisi yigek jap noŋ? Uŋun tagi dima.”

¹⁷Yaŋba Yesu da nandaŋek yoyigit, “Amin sotni mini uŋun wuda wamagon dima kwaŋ. Amin sotni toŋ uŋun daŋin wuda wamagon kwaŋ. Nak amin kilegi yaŋ ilit do dima opgum, yokwi pakpak yaŋ ilit do opgum.”

Jap kelkel dakon gen

(Mt 9.14-17 ae Lk 5.33-39)

¹⁸Jon dakon paŋdetni gat ae Parisi amin gat uŋun bisapmon Piŋkop do nandaŋek jap kelek egipgwit. Aŋakwa amin diwari uŋun Yesukon kiŋek yaŋ iyiwit: “Jon dakon paŋdetni gat ae Parisi amin dakon paŋdetni gat uŋun Piŋkop do nandaŋek jap kelek egakwa gak dakon paŋdetgoni nido jap naŋek ekwaŋ?”

¹⁹Iyiŋba Yesu da yoyigit, “Monjisok miŋat pak do aŋ uŋun bisapmon notni gat jap kelek tagi egipni? Dima. Monjisok egakwan jap kelek aripmi dima egipmi. ²⁰Mani don monji uŋun abidaŋ aŋaŋ kiŋakwa notni uŋun bisapmon jap kelek ekwaŋ.

²¹“Nin ilikba pigik garaŋi pudaŋkwikon imal diwat kalugi pakbikon dima

sugaŋbi kinda naŋ bupnom kaŋ, pak-bikon sugono imal diwat uŋun da garaŋi ilikban pudaŋ ki madepsi akdisak. ²² Ae amin kinda da wain kalugi tibiri meme gip baŋ wasaŋbi tibiri kalipmikon kole-sak kaŋ uŋun tagi dima. Yaŋ asak kaŋ, wain da pukwa paptan meme gip kirinŋgakwa wain maŋ mudokdaŋ. Amin da wain kalugi meme gip kalugikon koleŋba wain gat meme gip gat kisi tagi tomal.”

Sabat bisap dakon gen

(Mt 12.1-8 ae Lk 6.1-5)

²³ Sabat kindakon Yesu gat paŋdetni gat uŋun wit pi kaga kindakon kiwit. Kinŋek paŋdetni da wit bami diwari jimik dagawit. ²⁴ ^c Aŋakwa Parisi amin da Yesu yaŋ iyiwit, “Pindat, amin Sabat bisapmon nido gen teban yapmaŋek pi aŋ?”

²⁵ ^d Yaŋba Yesu da yoyigit, “Dewit ae amin kabini jap do aŋek yo awit uŋun ji manjin nandaŋyo awit bo dima? ²⁶ ^e Uŋun Abiata da mukwa sogok amin dakon mibiltok amin egipgut bisapmon yaŋ awit. Piŋkop da yutnon wigek bret Piŋkop do parekbi uŋun timik naŋek amin kabini kisi do yoban nawit. Bret uŋun amin isali da dima nok nogi, mukwa sogok amin daŋin tagi nawit.”

²⁷ ^f Yaŋ yaŋek yagit, “Sabat bisap uŋun do nandaba yo madep aŋakwan amin kirinŋik yomaŋ uŋun da tagi dima asak. Sabat bisap uŋun amin paŋpulgok do aŋek yipbi. ²⁸ Yaŋdo, Amin Dakon Monji uŋun Sabat bisap uŋun dakon Amin Tagini egisak.”

Yesu da Sabat bisapmon amin kinda aŋmilip agit

(Mt 12.9-14 ae Lk 6.6-11)

3 Yesu aeni bisap kinda gat Juda amin da muwut muwut yutnon wigek

amin kinda kisiri gireŋikbi kinda yikban kagit. ² Uŋun da Sabat bisapmon amin paŋmilip aban kaŋek gen pikon yipneŋ yaŋon da amin diwari Yesu tebai kaŋek yikgwit. ³ Aŋakwa Yesu da amin kisiri gireŋikbi yaŋ iyigit, “Amin da inamon pidaŋ at.”

⁴ ^g Pidaŋ agakwan miŋat aminyo yaŋ yoyigit, “Sabat bisap dakon gen teban da yokwi aneŋ do yosok? Bo tagi aneŋ do yosok? Amin paŋmilip aneŋ do yosok, bo dapba kimotni do yosok?” Yaŋban gen tamoni dima iyiwit.

⁵ Yaŋ aŋakwa but tebani do butjap nandagit. Aŋek butni yokwi taŋban kobok tobiŋ tobiŋ aŋek pindagek amin kisiri gireŋikbi yaŋ iyigit, “Kisitgo aŋniŋniŋ a.” Yaŋban amin uŋun kisiri aŋniŋniŋ aban kilek tagit. ⁶ ^h Aŋakwan uŋudon gin Parisi amin kinŋek Erot dakon amin kabi uŋun gat muwugek “Niaŋ aŋek aŋatneŋ?” yaŋ do gen paŋkosit awit.

Yesu da tapmimni yoliŋban kokup isalni da dima nandaŋ gadaŋ imgwit

(Kilapmi 3.7-6.6)

Miŋat amin kabi madep da Yesu yolgwit

(Lk 6.17-19)

⁷ Yaŋ aŋakwa Yesu da paŋdetni timikban pakbi idapmon kiwit. Kinŋakwa Galili amin morapmisi da yolgwit. Ae uŋun gin dima, Judia miktimon da, ⁸ ae Jerusalem kokup papmon da, ae Idumea miktimon da, ae Jodan Pakbi usugap tet amin, ae Tair ae Saidon kokup tetgin do amin morapmi da Yesu dakon wasok agakni dakon gen bin nandaŋek apgwit. ⁹ Amin madepsi apgwit do Yesu da

^c2:24 GT 23.25   ^d2:25 1Sa 21.1-6   ^e2:26 MS 24.5-9   ^f2:27 GT 5.14

^g3:4 Lk 14.3   ^h3:6 Mt 22.15-16

pañdetni yañ yoyigít, “Amin morapmisi do gitni gitni aba kañ bot kindá aņno-man aba nak uņudon milkañ wigikeñ.”

¹⁰iYesu da sot wudani toņ morapmi pañmilip agít, uņun do aņek sot wudani toņ amin Yesu igayik do aņek ukwayít aņek Yesu da buron kiwit. ¹¹Jkiñakwa koñ uņun Yesu kañek miktimon gawagek madepsi yañ ti-dañek yawít, “Gak Piñkop dakon Monji.” ¹²kMani Yesu da mibilni dima yañ teñterñoni do yañsop tebaisi anyomgut.

Yesu da pañdetni 12 timikgít

(Mt 10.1-4 ae Lk 6.12-16)

¹³Kili Yesu pakbi idap yipmañek ileñ kindakon wigigít. Wigek yabekbini dagoni do nandagit amin yoyiñban iyikon abiñ muwukgwít. ¹⁴⁻¹⁵Amin 12 uņun gat egipni do yabekbi kabini timikgít. Aņek yañ yoyigít, “Ji yabekgo kiñ Piñkop gen amin yoyini, ae koñ yolni do yañ mudañ dabo koñ yolni.”

¹⁶lYabekbini 12 uņun dakon mani yañ: Saimon (mani kalugi Pita yañ iyigít), ¹⁷mae Jems, Sebedi dakon monji, ae Jems dakon padige Jon (uņun bamot mani Boanages yañ yoyigít, uņun dakon mibili Kiririñ Amin),

¹⁸ae Andru,

Pilip,

Batolomiu,

Matyu,

Tomas,

Jems Alpius dakon monji,

Tadius,

Saimon Selot,

¹⁹ae Judas Iskariot (uņun egi don Yesu uwalni da kisiron yipgut).

Yesu Sunduk gat pi amal yañ yawít

(Mt 12.24-32 ae Lk 11.14-23 ae 12.10)

²⁰Aņek Yesu yutnon wigakwan amin kabi madepsi aeni uņudon muwukgwít. Muwugakwa Yesu gat pañdetni gat jap noni dakon bikbik dima pisañ yomgut. ²¹Aņek dabini uņun bini nandañek “Buri upbal tak” yañ yañek yutnikon iyij añañ kik do apgwít. ²²nAñakwa gen teban yoyiñdet amin Jerusalem kokup papmon da apgwít uņun da Yesu do yañ yawít, “Koñ dakon amin tagini Belsebul uņun da burigwan egakwan uņun dakon tapmimon da koñ yoldak.”

²³Yañba Yesu da pañmuwugek tilak gen kindá yañ yoyigít: “Sunduk da Sunduk notni aripmi dima yolyoli. ²⁴Miktim kindá dakon amin da pudañ kabi bamori aņek emat wamjil kañ, uņun miktim tebai dima tokdisak. ²⁵Ae amin yuri kindá dakon amin da pudañ ki kabi bamot aņek emat wamjil kañ, uņun amin yut tebai dima egipdañ. ²⁶Uņudeñ gin Sunduk da pudañ ki kabi bamot aņek iyi emat wamjil kañ, amin kabini tebai dima egipdañ. Yañ ani kañ pasil mudokdañ.

²⁷“Bo namin dasi amin tebai kindá yigakwan yutnikon wigi yo kabini gwayeñ timitjak? Uņun aripmi dima. Mibiltok tebai kendagek kisit kandapmiyo wamañek yo kabini tagi gwayeni.

²⁸“Nak asisi dayisat, Piñkop da yokwi mibili mibili gat ae Piñkop abiñ yip do manji gen yogok gat dakon diwari tagi wiriritjak. ²⁹Mani amin kindá da Telagi Wup abiñ yip do manji gen kindá yosak kañ, Piñkop da diwarini dima wiriritjak. Uņun dimasisi, uņun diwarini mudok mudogi mini tañ wigikdisak.”

³⁰Amin da Yesu burikon koñ kindá egisak yañ yawít uņun do aņek gen uņun yagit.

ⁱ3:10 Mt 14.36   ^j3:11 Lk 4.41   ^k3:12 Mk 1.34   ^l3:16 Jn 1.42

^m3:17 Lk 9.54   ⁿ3:22 Mt 9.34; 10.25

Yesu dakon meñi padik padikyo

(Mt 12.46-50 ae Lk 8.19-21)

³¹°Gen yañ yoyinakwan meñi padik padikni da abiñ yomakon agek Yesu yomakon pisak do gen yipba wigigit. ³²Wikwan amin Yesu gat yikgwit unun da yañ iyiwit, “Meñgo padik padikgo yomakon da gak do yoñ.”

³³Yañba yañ yoyigit, “Meño padik padikno unun namin?” ³⁴Yañ yañek amin anğwasinèk yikgwit kabikon dabil sinjanèk yagit, “Nak dakon meño ae padik padikno oni. ³⁵Piñkop dakon gen guramikgañ amin unun nak dakon meño ae padik padikno ae samino kabi.”

Jap yet tiñtiñok dakon tilak gen

(Mt 13.1-9 ae Lk 8.4-8)

4°Bisap kindakon pakbi idap ileñikon miñat aminyo aeni yoyin dekgit. Amin madepsi da abiñ unudon muwugakwa Yesu boron wigigit. Boron yigakwan amin morap ileñikon yikgwit.

²°Yigakwa Yesu da tilak gen morapmi yoyinèk kind ayañ yagit, ³“Nandani! Amin kind a da jap yet tiñtiñok do pigaga kigit. ⁴Jap yet tiñtiñakwan diwari da kosiron mañba minam da abiñ nawit. ⁵⁻⁶Yeri diwari da miktim tipmi toñ timon mawit. Unun kwenjok tawit, do tepmi kwawit, mani tip kwenon miktim morapmi dima, do geli tagi dima yopba kiwit. Do gildat da wiñ pindakban alek tawit. ⁷Ae jap yet diwari da joñ keli toñ timgan mawit. Unun joñ keli toñ gat kisi kwanèk wutjiñba kimak mudawit. ⁸Ae jap yet diwari miktim nelagi toñ unudon mañ kwawit. Diwari bami 100, ae diwari bami 60, ae diwari bami 30 tawit.” ⁹Gen unun yañek aeni sañbeñek yañ yagit, “Gen on nandak do galak toñ

amin ji pakyansi nandaneñk mibili nandaneñk pisoni.”

Tilak gen yogok dakon mibili yoyigit

(Mt 13.10-17 ae Lk 8.9-10)

¹⁰Amin kabi madep kiñakwa iyi dakon pañdetni 12 kabi gat ae amin diwari gat da tilak gen dakon mibili nandak do iyiwit. ¹¹Iyinba yagit, “Piñkop dakon Amin Kila Agakni dakon gen pasili unun dakon mibili ji bañ dayin tenjenosot. Mani Piñkop dima nandaneñk wanga ekwan amin tilak gen gin nandaneñk.

¹²°Unun dabil da yo asat unun pindakgan mani mibili dima nandaneñk, ae geno nandaneñk, mani mibili dima nandaneñk pisoni. Do Piñkop da diwarini wiririk yomjak do but tobil ak do dima nandaneñk.”

Jap yet tiñtiñok dakon mibili yoyigit

(Mt 13.18-23 ae Lk 8.11-15)

¹³Yañ yañek yagit, “Tilak gen yat dakon mibili dima nandaneñk kañ, tilak gen diwari yoko niañ anèk nandaneñk pisoni? ¹⁴Amin jap yet tiñtiñosok unun Piñkop gen tiñtiñosok. ¹⁵Amin Piñkop gen nandaneñk butni dima pisoni unun jap yet kosiron mawit unuden. Sunduk da abiñ gen tagi butnikon toñ unun gwayeñ pañkisak. ¹⁶Amin diwari miktim tipmi toñ tim yombem, unun amin Piñkop gen nandaneñk but galagon da abidon. ¹⁷Mani butnikon geli tagi dima yipban kigit do bisap pisipmisok akgañ. Jiñ mibili mibili ae Piñkop dakon gen dakon uwal apni bisapmon nandaneñk gadatni yopba witdal kidañ. ¹⁸Ae amin diwari miktim nap keli toñ tim yombem. Unun Piñkop gen nandaneñk, ¹⁹smani nandak nandakni miktim dakon yo morap do nandaneñk, ae moner pañ-

°3:31 Mk 6.3; Jn 2.12; Ya 1.14 P4:1 Mk 3.7-9; Lk 5.1-3

°4:2 Mt 13.34; Mk 4.33-34 °4:12 Ais 6.9-10; Ya 28.26-27 °4:19 Mt 19.23-24

muwut dakon galaktok da Piŋkop gen witjijba bami dima tosok. ²⁰Ae amin diwari miktim nelagi toj tim yombem, unun amin Piŋkop gen nandajek abidoj. Unun amin bami 100, ae kinda bami 60, ae kinda bami 30, yaŋ taŋ taŋ aŋ.”

Telagi egip egip dakon gen

(Lk 8.16-18)

²¹“Gen kinda saŋbejek yaŋ yoyigit, “Namin da lam kolejek kwoba naŋ gap asak, bo pigat kagagwan yipjak? Dimasi, tamonikon yipno teŋtejosok. ²²“Yo pasili toj ae yo witjijbi da toj unun kisi teŋtejikon tokdaŋ. ²³Gen on nandak do galak toj amin ji pakyaŋsi nandajek mibili nandaŋ pisoni.”

²⁴“Yaŋ yaŋek yagit, “Ji gen unun nandaŋ unun pakyaŋsi nandani. Ji Piŋkop dakon gen nandajek guramitni kaŋ, Piŋkop da saŋbejek damdisak. Mani geni dima nandani kaŋ, saŋbejek dima damdisak. ²⁵“Nak dakon gen nandajek burikon yipmaŋdak unun amin Piŋkop da saŋbejek nandak nandak imdisak. Mani geno nandajek burikon dima yipmaŋdak unun amin geno diwari nandagit unun pasil imdaŋ.”

Jap yet kwoŋ unun dakon tilak gen

²⁶Yesu da saŋbejek yaŋ yagit, “Piŋkop da Amin Kila Asak unun dakon mibili nandani do tilak gen kinda gat dayiko nandani. Amin kinda jap yet pigaga tiŋtiŋosok. ²⁷Kalbi dipmin pokdok ae gildat kalba waŋga waŋga agakwan jap yet kwoŋ. Mani niaŋsi aŋek kwoŋ unun dakon mibili dima nandisak. ²⁸Miktim da iyi upmagakwan gigi wiŋ tami yopmaŋek bami toj. ²⁹“Bami taŋakwa pi ami da bami pasak.”

Mastat yet dakon tilak gen

(Mt 13.31-32 ae Lk 13.18-19)

³⁰Yesu da saŋbejek yaŋ yagit, “Piŋkop da Amin Kila Asak unun dakon mibili yo nikon tilak ako nandani? ³¹Unun mastat yet yombem. Mastat dakon yeri unun jap yet kisi morap dakon piŋbi, moniŋisisok. ³²Mani miktimon kwaotno madepsi kwosok. Jap diwari dakon tagok tagokni unun yapmaŋ mudosok. Kiliŋi madep yopban kiŋakwa minam morapmi da paŋabaŋ unun da yonŋamŋwan yikgaŋ.”

Yesu tilak genon da gin gen yagit

(Mt 13.34-35)

³³Yesu da nandak nandakni da aripmon Piŋkop dakon gen yoyiŋek tilak gen unuden morapmi yoyigit. ³⁴Amin madep kabikon Piŋkop gen tilak genon dagin yoyigit. Mani paŋdetni gat egek tilak gen dakon mibili yoyiŋ teŋteŋagit.

Yesu da yaŋban mirim madep yawokgit

(Mt 8.23-27 ae Lk 8.22-25)

³⁵Unun gildat da pilin pilindo Yesu boron yiŋek paŋdetni yaŋ yoyigit, “Pakbi idap teri kinda do kino.” ³⁶Yaŋ yaŋban paŋdetni amin kabi madep yopmaŋ degek boron wikwa paŋdetni gat kisi kiwit. Ae bot diwari gat kisi kiwit. ³⁷Kiŋakwa mirim madep aŋek pakbi tamaligakwan boron pigiwit. Pigi tugaŋban bot pakbigwan pigik do agit. ³⁸Aŋakwan Yesu bot buŋikon busuŋ kidiŋ kindakon witjijek dipmin pagakwan paŋdetni da aŋyolek iyiwit, “Yoyiŋdet, nin pakbi naŋ kimotneŋ do nandabi yo isali asak?”

³⁹Yaŋ iyijba Yesu da pidaŋ agek mirim gat ae pakbi gat tebai yoyiŋek

^t4:21 Mt 5.15; Lk 11.33   ^u4:22 Mt 10.26; Lk 12.2   ^v4:24 Mt 7.2

^w4:25 Mt 13.12; 25.29; Lk 19.26   ^x4:29 Jol 3.13; PA 14.15

yagit, “Yawokgil!” Yanban mirim yawokwan pakbi wayiŋ dimasi agit.

⁴⁰ Aŋek paŋdetni yaŋ yoyigit, “Ji nido pasolgoŋ? Sigin dima nandaŋ gadaŋ namaŋ, ma?”

⁴¹ Yanban paŋdetni si pasalek iyigin yawit, “On niaŋen amin kindada mirim ae pakbiyo yoyiŋban geni guramikgamal?”

Yesu da koŋ morapmi yolgit

(Mt 8.28-34 ae Lk 8.26-39)

5 Yesu gat paŋdetni gat pakbi idap teri kindada Gerasa amin da miiktimon kiwit. ² Boron da piŋakwan, amin kindakonaŋ toŋ uŋun da amin kimakba paŋki tip kinamgwan yopmaŋgaŋ miiktimon da abiŋ altaŋ imgut. ³ Amin uŋun amin da kisitni ae kandapmiyo nap teban naŋ wamwami dakon arip dima agit. ⁴ Amin da bisapmi bisapmi kisit kandapyoni wamgwit, mani uŋun amin tebai do nap teban si paŋdagagit. Amin da aripmi dima abidogi. ⁵ Uŋun pilin kaga ae gildat kalba amin kimakba yopmaŋgaŋ miiktimon ae kabapmon egek madepsi yaŋ tidaneŋ giptimi tipbaŋ mandagit.

⁶ Yesu dubagikon akban kaŋek timtim yaŋek Yesu da buron kiŋ gawak imgut.

⁷ Aŋek yaŋ tidaneŋ yaŋ iyigit, “Yesu, Piŋkop Wikwisi dakon Monji, gak niaŋsi aŋnam do abisal? Piŋkop da manon tepmi pi dima nabi do yaŋ teban ta.”

⁸ Uŋun da yaŋ yagit, nido Yesu da yaŋ iyigit, “Koŋ gak on amin yipmaŋ degek wiŋ ki!”

⁹ Yanban Yesu da aŋtobilek iyigit, “Mango namin?”

Yaŋ iyinban yagit, “Nak mano Amin Kabi Madep. Nin morapmi da ekwamaŋ.” ¹⁰ Yaŋ yaŋek bisit tebai saŋbek saŋbek iyiwit, “Nin nolbi on miiktim tim dima yipmaŋ detneŋ.”

¹¹ Miiktim uŋun da ileŋon bit kabi madep jap naŋek egipgwit. ¹² Koŋ uŋun Yesu da nandaŋ yoban bit da butgwan pigini do bisit tebai iyiwit. ¹³ Yanba Yesu da nandaŋ yoban koŋ da aminon da wiŋek bit da butgwan pigiwit. Pigakwa bit uŋun pasal abigiŋek pakbi idap tagit uŋungwan pigek kimakgwit. Bit kaloŋisok dima, 2 tausen da kimakgwit.

¹⁴ Kimagakwa bit dakon kila amin da kokup kapmat tagit ae miiktim diwarikon kiŋ yo uŋun noman tawit dakon gen bin yoyiwit. Yoyiŋba amin da yo noman tagit uŋun kok do aŋek abiŋ mudawit. ¹⁵ Yesukon abiŋek amin koŋni morapmi gat egipgut uŋun buri pisagit ae ilikba pigikni toŋ da yikban kawit. Yaŋ yikban kaŋ pasalgwit. ¹⁶ Yo dabil da kaŋ nandaŋyo awit amin uŋun da koŋ gat egipgut amin gat ae bit kabi dakon gen bin gat kisi amin yoyiŋ mudawit. ¹⁷ Gen uŋun nandaŋ mudaneŋ Yesu miiktim uŋun yipmaŋ kisak do tebai iyiwit.

¹⁸ Iyiŋba nandaŋek Yesu uŋun boron wigakwan amin koŋ gat egipgut uŋun da Yesu yol do bisit tebai iyigit. ¹⁹ Tebaisi iyinban kiriŋik imineŋ yaŋ iyigit, “Gak yutgokon kiŋ Amin Tagi da gak do bupmi nandaŋek wasok madep ak uŋun dakon gen bin yawi diwat kabigo yoyiŋ mudoki.” ²⁰ Yanban amin uŋun kiŋ Yesu da yo agit uŋun dakon gen bin Dekapolis miiktim uŋudon amin yoyiŋban nandaba ŋwakjwarisi agit.

Yesu da miŋatjok kindada aban pidagit

(Mt 9.18-26 ae Lk 8.40-56)

²¹ Yesu uŋun boron wigek pakbi idap teri kindada wigakwan amin morapmisi abiŋ muwukgwit. ²² Muwugakwa Juda amin dakon muwut muwut yut dakon kila amin kindada mani Jairus, uŋun da abiŋ Yesu kaŋek burikon kiŋek gawak imgut. ²³ Aŋek si aŋpulugosak do

madepsi yan iyigit, “Gwano kimotdisak, do abinej kisitgo da witjinbi kilek tanek egipjak.” ²⁴ Iyiban nandanej Yesu gat kigimal.

Kinjakwal amin morapmi da yolek gadat tebaisi awit. ²⁵ Anakwa binapnikon minat kinda akgit, unun dagan mok anek yawini manakwa egakwan bilak 12 agit. ²⁶ Anakwan wuda wamak morapmi da anpulugok do pi antidok anakwa tepmi madepsi nandanej egipgut. Wuda wamak yumanj nok do anek monejni kisi yominj mudagit. Aban sotni dima tagap tagit, si madep tagit. ²⁷ Aban minat unun da Yesu dakon bin nandanej, minat amin diwari unun da bikbigon egek manjikon kinjek ilikba pigiknikon igayigit. ²⁸ Igayinej yan nandagit, “Hikba pigiknikon igayikej kan, kilek tokej.” ²⁹ Yan nandanej igayiban unudon gin yawini jiptanban giptimi kilek tanban nandagit.

³⁰ Aban Yesu unun tapmimni abikwa nandanej tobilek yan yagit, “Hikba pigikno namin da igayisak?”

³¹ Yanban panjetni da yan iyiwit, “Amin da gadat gadat tebaisi anakwa namin da igayin namisak yan nido yosol?”

³² Mani Yesu unun amin igayin imgut unun kok do sigin wisigit. ³³ Minat unun giptimikon wasok noman tagit unun nandanej buri suganban nimmimegek Yesu da buron gawak iminej mibilni yan tenjengagit. ³⁴ Mibilni yan tenjengaban Yesu da yan iyigit, “Gwano, nandan gadatgo da gak ankilek ak. Unun do butgo yawori tanjakwan kiki. Sotgo kili pasilak.”

³⁵ Yesu gen yan iyinjakwan, muwut muwut yutni dakon kila amin Jairus da yutnon da amin diwari da abin Jairus

yan iyiwit, “Gwago kili kuwjak, unun do nido yoyinjet isal dogin jigi imisal?”

³⁶ Yanba Yesu da gen unun nandagit, mani dima nandabi wup agit. Anek kila amin yan iyigit, “Dima pasolgi. Isal nandan gadat aki.”

³⁷ Yan yanek minat aminyo diwari yopmanek, Pita, Jems ae padige Jon unun banjin timikban kiwit. ³⁸ Kin kila amin da yomakon altanej amin da upbalap madep ae gen kunamyo anakwa pindak nandanjo agit. ³⁹ Anek yutnon wigek amin yan yoyigit, “Ji nido kuanam kugiyo madepsi an? Minatjok unun dima kuwjak, unun isal dipmin pokdok.” ⁴⁰ Yesu da yan yanban nandanej jikgo yanjanj imgwit.

Yan aba yoyiban yomakon pigi mudanekwa, minatjok dakon meni datniyo ae panjetni timikban minatjok pakgiron wigiwit. ⁴¹ Wigiwit minatjok kisirikon abidanej iyigit, “Talita kum!” (Unun dakon mibili, “Minatjok pidoki do gayisat!”) ⁴² Yanban unudon gin minatjok pidanej kin ap aban kanek yan kimakgwit. (Minatjok bilakni 12 kabi.) ⁴³ Anakwa Yesu da amin dima yoyini do yansop tebaisi anyomgut. Anek minatjok jap iminba nosak do yoyigit.

Nasaret amin da Yesu do kuraktañ imgwit

(Mt 13.53-58 ae Lk 4.16-30)

6 Anakwa Yesu unun kokup yipmanek, kokupnikon kinjakwan panjetni yolgwit. ² Panji egek Sabat bisapmon Juda amin da muwut muwut yutnon wigi Pinjok gen yoyigit. Anakwan amin morapmi Pinjok dakon gen nandanej yikgwit amin unun tamtam yanek yan yawit, “Yo unun dukon timikgit? Nandan kokwin tagisi gat ae wasok tapmimi tonj agak unun naminon timikgit?” ³ Unun kisit kilda

kinda, Maria dakon monji. Padik padikni uñun Jems, Josep, Judas ae Saimon. Ae samini binapninon ekwañ.” Yañ yajek inñañ imiñek nandaba piñban imgwit.

⁴Yañ nandaneñ egakwa Yesu da yañ yoyigit, “Kombi amin kinda man bini miktim diwarikon toñ, mani iyi da kokupmon yawi diwatni gat ae yut-nikon amin gat da mani dima ajenok-gon.” ⁵Uñudon wasok tapmimi toñ ak do añtidok agit. Uñun yum amin sotni toñ kalonjisk di bañ kisitni kwenikon witjiñek pañmilip agit. ⁶Añek nandañ gadatni mini do, uñun do nandaban ñwakñwarisi agit. Yañ nandaneñ kokup tañ añañ kiwit uñudon kiñ Piñkop dakon gen yoyiñ dekgit.

Yesu tapmimni yoliñban pañdet kabini da dima kañba piñagit

(Kilapmi 6.7–8.21)

Pañdetni 12 kabi yabekgit

(Mt 10.5-15 ae Lk 9.1-6)

⁷Yesu pañdetni 12 kabi yañ yoban opba, bamot bamot Piñkop dakon gen yoni do yabekgit. Yabekgek koñ yolni do yañ mudañ yomiñek yañ yoyigit, ⁸e“Ji yo diwari di dima pañek kini, win kirin bañgin pabidaneñ kini. Jap bo yik bo monerño dima pañek kini. ⁹Kandap gwil pañek agipni, añek paba pigik kalonji gin ilikba pigisak. ¹⁰Kokup kindakon kiñ yut kindakon gin yigek piñ kini. ¹¹fKokup kindakon kiñ altañba not dima añdamineñ genji dima nandaneñ manji damni kañ, kandapjikon kimbabañ toñ uñun kokup yip do añek tidañba kini. Yañ añañwa uñun kokup amin da ‘Geni dima nandamañ, uñun do añañ yañ nandani.’”

¹²Yañ yañban pañdetni da kiñek amin but tobil ani do yoyiwit. ¹³gYañ yoyiñek koñ morapmi yol yomiñek sot amin morapmi bit nelak soñ yoba kilek tawit.

Erot da yañban Jon añañkwit

(Mt 14.1-12 ae Lk 3.19-20 ae 9.7-9)

¹⁴hYesu dakon man bin ireñ tañban kila amin madep Erot uñun kisi da nandagit. Amin diwari da Yesu do yañ yawit, “Jon Telagi Pakbi Sogok Amin uñun kimoron da pidagit, añek wasok tapmimi toñ agak dakon tapmim tañ imisak” yañ yawit. ¹⁵Yañ yañakwa amin diwari da yawit, “Uñun Elaija.” Ae diwari da yawit, “Uñun kombi amin kinda, kombi amin kalip egipgwit uñuden amin kinda.”

¹⁶Mani Erot uñun nandaneñ yagit, “Kalip nak da Jon dakon tegi mandañ dagagim, uñun amin dasi kimoron da pidagit.” ¹⁷⁻¹⁸iKalip Erot da padige Pilip dakon miñatni Erodias tuwil pagit. Aban Jon da Erot yañ iyigit, “Gak gen teban yapmañek padigigo dakon miñatni tuwil pal. Uñun tagi dima.” Gen uñun nandaneñ Erot da obip amini yabekban kiñ Jon abidaneñ nap teban nañ wamañ dam tebanon yipgwit.

¹⁹Jon da gen yañ yañban Erodias da Jon do nandaban yokwi tañban añañkba kimotjak do si nandagit. Mani aripmi dima, ²⁰nido Erot da Jon do pasalek yañ nandagit, “Jon uñun amin kilegi ae telagisi.” Yañ nandaneñ si añañknagit. Erot da Jon dakon gen nandaneñ but morap agit, mani geni nandak do galak tagit.

²¹Buñon Erodias da Jon añañkba kimotjak uñun dakon kosit kagit. Altok altok bisapnikon Erot da jap noknok ak do amin madep pañmuwukgit. Gapman dakon pi amin madep ae emat amin

^d6:4 Jn 4.44   ^e6:8 Lk 10.4-11   ^f6:11 Ya 13.51   ^g6:13 Jem 5.14

^h6:14 Mt 16.14; Mk 8.28; Lk 9.19-20   ⁱ6:17-18 MS 18.16

dakon mibiltok amini ae Galili mik-tim dakon kila amin kisi panmuwukgit. ²²Jap nan yigakwa Erodias dakon gwi da panabin inamnikon kap agit. Aban Erot ae amin jap nawit unun kisi da kan galak tawit. Kan galak tan Erot da minat gimon yan iyigit, “Ni yo do galak tosol unun nayinbi tagi gaben.” ²³Yan yanek yan teban tok gen kinda yan yagit, “Yo nido nayiki, tagi gaben. Miktimno teri kinda pidan gak do tagi gaben.”

²⁴Yanban minat gimon unun da wanja kin menji yan iyigit, “Ni yo nan namjak do iyiken?”

Yanban iyigit, “Kin Jon Telagi Pakbi Sogok Amin unun dakon busunji unun do iyiki.”

²⁵Menji yan yanban minat gimon unun tepmi wigek Erot yan iyigit, “Jon Telagi Pakbi Sogok Amin dakon busunji abisok gin idapmon yipman nabi.”

²⁶Gen yan yanban Erot buri wagil yokwi tagit. Mani amin jap nawit unun da inamon yan teban tok gen yagit unun kirinjit do mayak tanek gen yagit unun dima kirinjkigit. ²⁷Unudon gin emat amin kinda Jon dakon busunji anop-jak do yabekgit. Yabekban unun da kin dam teban yutnon wigi Jon dakon tegi mandan dagagit. ²⁸Mandan dagan idapmon yipman anabin minatjok unun do iban anki menji do ingut. ²⁹Anakwan Jon dakon panjetni gen bini nandanek kin bumjotni abidan anki tip kinamon yipgwit.

Yesu da amin 5 tausen do jap yomgut
(Mt 14.13-21 ae Lk 9.10-17 ae Jn 6.1-13)

³⁰Don yabekbi kabi da abin Yesu ang-wasihek yo awit ae Pin kop gen yawit unun dakon geni iyiwit. ³¹Iyin mudanba amin morapmisi kin abin abin anakwa Yesu gat yabekbi kabini gat jap noknok dakon bibik dima pisan yomgut. Aban

Yesu da yabekbi kabini yan yoyigit, “Opba miktim amin dima ekwan timon kino. Unudon egek tapmim pani.”

³²Yan yanek boron wigek miktim amin da dima ekwan timon kiwit.

³³Mani amin morapmi da unudon kwan yan pindak nandanjo awit. Yan nandanek kokup morapni yopman yopman anek amin morapmi miktim kosit timtim yanek unun da kalip kin altawit. ³⁴Kin altajakwa Yesu boron da ilejikon obihk amin morapmisi pindagek sipsip kila amini mini yombem da egipgwit, do bupmisi nandan yomgut. Yan nandanek unudon gin wasanek Pin kop gen morapmi yoyigit. ³⁵Pin kop dakon gen yoyinjakwan pilin pilindo panjetni da abin Yesu yan iyiwit, “Miktim amin dima ekwan ekwaman, ae gildat kili pigikdisak, ³⁶do yoyinbi amin kabi madep kokup monin monin ae kokup teri dingwan kinjek jap yuman noni.”

³⁷Iyinba yagit, “Disi jap yoba noni.”

Yanban panjetni da yan iyiwit, “Amin morapmisi ekwan, do monej 200 danari ban jap yumne kan aripmi asak. Yan ane do yosol, ma?”

³⁸Yanba yoyigit, “Disikon bret nian da ton. Kin pindakgit.”

Kin pindak abin yan iyiwit, “Bret kisit kinda, ae tap kilap bamori yan gin tan niman.”

³⁹Yan yanba Yesu da yoyinban panjetni da amin kisisi kosiri kosiri jon timon yitni do yoyiwit. ⁴⁰Kosiri kinda 50 ae kosiri kinda 100 yan yik anan kiwit. ⁴¹Yik mudanba bret kisit kinda ae tap kilap bamot unun gat timigek Kwen Kokup sinjanek gisamikgit. Gisamikgek bret jokgal panjetni do yoban unun da amin do kokwinik yomgwit. Ae tap kilap yan gin kokwinik panjetni do yoban unun da amin do

yomgwit. ⁴²Yoba timigek amin kisisi jap aripmisi nawit. ⁴³Narjba aripmi anjakwan bret diwat ae tap kilap diwat tawit unun panjetni da yik madepsi 12 kabi similba tugawit. ⁴⁴Amin jap nawit unun 5 tausen yanj da nawit.

**Yesu da pakbi kwenon
bamañ bamañ kigit**

(Mt 14.22-33 ae Jn 6.16-21)

⁴⁵Unudon gin Yesu da panjetni yoyinban boron wigek Betsaida kokupmon mibil tanj kinakwa Yesu da amin kabi madep unun yoyinban wasen kiwit. ⁴⁶^mYoyinban kinakwa iyi bisit pi ak do kabapmon wigigit.

⁴⁷Pilin pilindo bot pakbi idap binapmon tanjakwan Yesu iyi gin tap kidipmijon egipgut. ⁴⁸Egakwan mirim madep anjakwan panjetni pakbi wayit do antidok anjakwa pindakgit. Yanj pindagek wisa wisa do pakbi idapmon bamañ bamañ kinjek kin panjetni yap do agit. ⁴⁹ⁿPakbi idap kwenon kinakwan kanek panjetni kisi da yanj nandawit, “Konj kinda da abisak!” ⁵⁰Yanj nandaneñ madepsi pasalek yanj tidawit.

Mani unudon gin Yesu da yanj yoyigit, “Ji teban tanjek atni. Nak naga obisat. Dima pasolni.” ⁵¹^oYanj yanjek boron wigakwan mirim yawokgit. Yawogakwan panjetni da tamtamsi yawit. ⁵²Nido Yesu da mijat aminyo do bret kokwinik yomgut unun dakon mibili dima nandawit. But nandak nandakni dima pisanjakwan egipgwit.

⁵³Pakbi idap teri kinda Genesaret miktimon wigek bot ilenjikon anteban awit. ⁵⁴Anteban anjek bot yipmanjek pigakwa unudon gin mijat aminyo da Yesu kan nandanjo awit. ⁵⁵Yanj kan nandanjo anjek timtim yanjek kokupmi kokupmi kin yoyinba sotni tonj amin wayik wa-

manjek Yesu dukwan dukwan egipgut unudon panjiwit. ⁵⁶Anjek kokup pap bo kokup monij ae dukwan dukwan kigit amin da sot amin muwut muwut tamokon unudon panjabinj yopgwit. Anjek paba pigik diwatnikon igayini do bisit tebai iyiwit. Yanj igayiwit amin unun kilek tanj mudawit.

**Pinjkop dakon gen teban da
babik dakon gen yapmanjadak**

(Mt 15.1-9)

7 Parisi amin gat gen teban yoyinjet amin gat Jerusalem kokup papmon da obinj Yesu angwasineñ muwukgwit. ²^pMuwugek panjet kabinikon da diwari kisitni dima suganeñ jap isal timik nanjo aba pindakgwit. ³Parisi amin ae Juda amin kisisi babikni dakon gen teban yolek kisiri suganeñ gin jap nanj nanj anj. ⁴^qAe maket tamokon da tobilek obinj yanj gin kisiri suganeñ jap nonj. Unun gin dima, gen teban morapmi yolek kap, kwoba, idapyo kisi sugonj.

⁵Yanjo, Parisi amin ae gen teban yoyinjet amin da Yesu yanj iyiwit, “Nido panjetgoni unun babak dakon gen teban yapmanjek kisiri dima suganeñ jap nonj?”

⁶^rYanjba antobilek yoyigit, “Pinjkop da kombi amin Aisaia dakon nandak nandakni antagap aban jamba but amin ji do gen yanj mandagit:

‘Unun amin kabi gen kaga dagin nak man madep naman,

mani but dasi nak dima nandanj naman.

⁷Iyi dakon gen teban do, “On unun Pinjkop dakon gen” yanj yanjek amin yoyin dekanj.

Nak gawak naman unun koko yo isali asak.’

⁸Ji Pinjkop dakon gen teban yipmanjek babakji dakon gen panjetban anjek panj ekwanj.”

^m6:46 Lk 5.16   ⁿ6:49 Lk 24.37   ^o6:51 Mk 4.39   ^p7:2 Lk 11.38

^q7:4 Mt 23.25   ^r7:6 Ais 29.13

⁹Yesu da saɗbeɗek yaɗ yagit, “Ji Piɗkop dakon gen teban yum pindagek disi dakon yaɗ teban tok gen guramik-gaɗ. ¹⁰ Moses da kalip yaɗ mandagit:

‘Ji meɗ datyo dakon piɗbi egek geni guramitni’,

ae ‘Amin kinda da meɗ datyo do gen yokwi kinda yosak kaɗ, uɗun amin si aɗakba kimotjak.’

¹¹Mani disi Moses dakon gen maba kwanek yaɗ yon, ‘Amin kinda da meɗi bo datni yaɗ iyisak, “Nak yo on kili Piɗkop do manjigim. Dima tam tagi paɗpulugokom.”’ ¹²Yaɗ yaɗek meɗi ae datni dima paɗpulugosok. Aɗek ji da uɗun amin do yaɗ yon, ‘Uɗun amin tagi asak nido yo uɗun Piɗkop do kili manjigim.’ ¹³Ji yaɗ aɗek babikji dakon yaɗ teban tok gen guramigeɗ Piɗkop dakon gen maba kisak. Ae uɗun gin dima, yo morap diwari kisi yaɗ gin aɗ.”

Yo noknogi da amin dakon but dima paɗupbal asak

(Mt 15.10-20)

¹⁴Yesu da aeni amin yaɗ ilikban apba yoyigit, “Gen dayiko ji morap kisi da mirak yopmaɗek nandaba pi-sosak. ¹⁵⁻¹⁶Yo kinda amin kwasopgwan pigisak uɗun da amin dakon but aripmi dima aɗupbal asak. Yo kinda amin but-gwan da wiɗ waɗga kisak uɗun da amin dakon but aɗupbal asak.”

¹⁷Yaɗ yaɗek amin kabi madep yopmaɗek yutnon wigakwan paɗdetni da tilak gen dakon mibili nandak do iyiwit.

¹⁸Iyɗba Yesu yaɗ yagit, “Jiyo kisi nandak nandakji mini aɗakwan uɗun dakon mibili dima nandaɗ, ma? Yo kinda amin kwasopgwan pigisak uɗun da amin dakon but aripmi dima aɗupbal asak. ¹⁹Nido but nandak nandak nikon dima pigisak, isal kwasopnikon pigakwan uɗun da aɗkosit aɗakwan kosiri naɗ

abigisak.” (Yesu yaɗ yagit, do jap kisisi Piɗkop da dabilon kilegi gin.)

²⁰Yesu da saɗbeɗek yaɗ yagit, “Yo amin but nandak nandagon da wiɗ waɗga kwan uɗun da amin dakon but paɗupbal aɗ. ²¹Yo amin but nandak nandagon da wisak uɗun yaɗ: nandak nandak yokwi, yumabi aɗpak mibili mibili, yo kabo, amin dapdap, ²²amin wam kili abi da yumabi aɗpak, pindak galaktok, aɗpak yokwi mibili mibili, top gen yogok, kwen wigik, tagisi ekwan amin do nandaba yokwi tok nandak nandak, ae not do yokwi yogok, gen kirɗit, ae ɗugigi aɗpak. ²³Uɗun yokwi morap amin buron da wiɗ waɗga kwan uɗun da amin paɗupbal aɗ.”

Ponisia miktim miɗat kinda Yesu nandaɗ gadaɗ imgut

(Mt 15.21-28)

²⁴Yesu da uɗun kokup yipmaɗek Tair kokupmon kigit. Kiɗ yut kindakon wigek pasili egek yik yawot akeɗ yaɗ nandagit, mani pasili egip do aɗidok agit. ²⁵Uɗun bisapmon miɗat kinda gwi koɗni toɗ uɗun da Yesu dakon gen bini nandakeɗ abiɗ Yesu da kandaɗ mibilon gawak imgut. ²⁶Uɗun miɗat Israel miɗat kinda dima, uɗun Griɗ miɗat kinda Ponisia tetgin Siria miktimon altagit. Yesu da gwi dakon koɗ yol imjak do bisit tebai iyigit.

²⁷Iyɗban Yesu da yaɗ iyigit, “Mibiltok Juda amin paɗpuluganeɗ ae don miktim diwarikon amin paɗpulugokeɗ. Yosol uɗudeɗ abeɗ kaɗ, miɗat monjiyo dakon jap piɗan do yomdisat. Uɗun tagi dima.”

²⁸Yaɗban miɗat da kobogi yaɗ iyigit, “Amin Tagi, asi yosol, mani miɗat monjiyo da jap naɗakwa jimjimi mibilikon moɗ uɗun piɗan da si noɗ.”

²⁹Yaɗban Yesu da yaɗ iyigit, “Gak gen kobogi tagisi yosol, do koɗ gwago kili

yipman dek, do tobilek yutgokon kinjek koki.”

³⁰Yañ iyinban miñat unun yutnikon kinj kanban gwi konni mini da tamokon pakban kagit.

**Yesu da wasok aban amin
kadim kinda kilek tagit**

³¹Kili Yesu Tair kokup yipmanjek Saidon kokup kinj yapmanjek Dekapolis miktim unun kisi yapmanjek Galili Pakbi idap unudon kigit. ³²Kinj altanakwan amin kabi kinda da amin kadim miragi mini kinda anjan opgwit. Anjabin Yesu da kisitni giptimikon witjisak do bisit tebai iyiwit.

³³Iyinba nandanek Yesu da amin kadim unun abidanban amin kabi madep yopmanjek ilenikon kigimal. Kinj Yesu da kisitni amin unun da miragon yipban pigigit. Anjek kisitnikon ilip sulek melikon witjigit. ³⁴Yañ anjek Kwen Kokup sinjanek yanba kik anjek iyigit, “Epata!” (Unun dakon mibili “Pisoki!”) ³⁵Yañ iyinban unudon gin miragi pisagit, ae meli tagap tanek gen kilegisi yagit. ³⁶^uAban Yesu da wasok agit unun dakon gen bin amin dima yoyini do yanjop anyomgut. Mani amin da geni dima nandanek yanba madepsi irej tagit. ³⁷^vMiñat aminyo da tamtam yanek yan yawit, “Yo morap asak unun wagil tagisi asak. Wasok aban miragi mini unun da gen nandan, ae amin kadim da gen yon.”

Yesu da amin 4 tausen do jap yomgut

(Mt 15.32-39)

8^wUnun bisapmon miñat amin kabi madep aeni abin muwukgwit. Jap mini do Yesu da panjetni yoyinban apba yan yoyigit, ²“On miñat amin kabiyo nin gat gildat kapbi ekwan. Kili japni kisi

nan mudan, do bupmi nandan yomisat. ³Diwari da kokup dubagikon da apgwit, do yabekgo kini kan, kosiron jap do anjek dabili upbal tanba man potdan.”

⁴Yañ yanban panjetni da yan iyiwit, “On ekwanon amin dima ekwan, do jap dukon ban panabin on miñat amin madep yomnen?”

⁵Yañba Yesu da yan yoyigit, “Jikon bret nian da ton?”

Yanban iyiwit, “7 kabi.”

⁶Yañba Yesu da miñat amin kabi madep yoyinban miktimon yikgwit. Yigakwa bret 7 kabi timigek Pinjop ya yan iyinjek panjetni da kokwinik yomni do yomgut. Yoban miñat aminyo do yomgwit. ⁷Tap kilap monin monin kalon kalon kisi tan yomgwit. Unun kisi gisamigek panjetni da kokwinik yomni do yomgut. ⁸Miñat amin jap nanba aripmi anakwa jap diwat tawit unun panjetni da yik madepsi 7 yan similba tugawit. ⁹(Amin jap nawit unun 4 tausen yan da nawit.) Yan anjek Yesu da miñat amin kabi madep yabekban kinakwa, ¹⁰panjetni gat boron wigek miktim Dalmanuta tetgin do kiwit.

**Parisi amin da Yesu wasok
tapmimi ton asak do iyiwit**

(Mt 16.1-4)

¹¹Unun bisapmon Parisi amin da abin Yesu anjewal do anjek yan iyiwit, “Gak da wasok tapmimi ton kinda abi kanek nin da gandano Pinjop da gak yabekban pil da pini asal yan gandanen.” ¹²^xYañ yanba buri yokwi tanban yanba kik anjek yan yoyigit, “Apmiap amin ekwan nido wasok tapmimi ton kinda kok do yon? Nak asisi dayisat, wasok tapmimi ton kinda dima koni, dimasi.” ¹³Yañ yoyinjek boron wigek pakbi idap teri kinda kiwit.

^w7:36 Mk 1.43-45   ^v7:37 Ais 35.5   ^w8:1 Mk 6.35-44

^x8:12 Mt 12.39; Lk 11.29

Parisi amin gat ae Erot gat dakon yis dakon tilak gen

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Kinej panjet kabini intanjek Bret diwari dima pankiwit, Bret kalonji kinda da gin boron tagit. ¹⁵ Yaŋ aba Yesu da nawa gen yaŋ yoyigit, “Ji Parisi amin gat ae Erot gat unun dakon yis do pasalek kaŋ kimotni.”

¹⁶ Yaŋban notni yoyiŋ yoyiŋ anek yaŋ yawit, “Ninon Bret mini unun do bo yosok?”

¹⁷ Gen unun yaŋba nandanej Yesu da yaŋ yoyigit, “Ji nido ‘ninon Bret mini’ yaŋ yoŋ? Gen dayisat unun dima nandaba pisolok, ma? Nandak nandak kositji sopgwit? ¹⁸ Dabilji toŋ mani yo dima kaŋba pisolok? Mirakji toŋ mani dima nandanej? Kili intanj mudanej, ma? ¹⁹ aNak amin 5 tausen do Bret 5 kabi pidaŋ yomgum bisapmon, ji Jap diwat yik madepsi niaŋ da similba tugawit?”

Yaŋban yaŋ iyiwit, “Yik madepsi 12 kabi.”

²⁰ Yaŋba yagit, “Nak amin 4 tausen do Bret 7 kabi pidaŋ yomgum bisapmon, ji Jap diwat yik madepsi niaŋ da similba tugawit?”

Yaŋban yaŋ iyiwit, “Yik madepsi 7 kabi.”

²¹ Yaŋ yaŋba yoyigit, “Ji sigin dima nandaba pisolok, ma?”

Yesu da panjetni yoyiŋ dekgit

(Kilapmi 8.22–10.52)

Yesu da Betsaida Kokupmon dabili mini kinda anmilip agit

²² Betsaida kokupmon kiŋ altaŋba amin di da amin dabili mini kinda anjan opgwit. Anjonek Yesu da kisitni da

witjasak do bisit tebai iyiwit. ²³ Amin unun kisirikon da abidanej yaŋban kokup yipmanek wanga pigigimal. Pigi dabilikon ilip sulek kisit da witjiŋ yipmanek iyigit, “Yo di pindakdal, bo dima?”

²⁴ Amin unun sinjanek yaŋ iyigit, “Nak amin pindakdat. Mani pindakgo kindap yombem da obigi abigiyo yaŋ anj.”

²⁵ Yaŋ yaŋban Yesu da aeni dabilikon kisiri witjiŋ. Yaŋ aban dabili wagil kilek tanban yo morap tagi pindakgit. ²⁶ Dabili kilek tanban Yesu da yabegek yaŋ iyigit, “Gak kokupmon dima kiki, yutgokon kiki.”

Pita da Yesu dakon mibili yaŋ tetengegit

(Mt 16.13-20 ae Lk 9.18-21)

²⁷ Yesu gat panjetni gat Sisaria Pili-pai kokup pap unun dakon kokup moniŋ moniŋ tawit unudon kiwit. Kinej panjetni kosiron yaŋ yoyigit, “Miŋat amin da nak do namin yaŋ yoŋ?”

²⁸ bYaŋban yaŋ iyiwit, “Diwari da gak do Jon Telagi Pakbi Sogok Amin yaŋ yoŋ, ae di da Elaija yaŋ yoŋ, ae di da kombi amin kinda kalip egipgut unun da pidak da egisak yaŋ yoŋ.”

²⁹ cYaŋ yaŋba Yesu da yoyigit, “Ae disi nak do namin yaŋ yoŋ?”

Yaŋban Pita da gen kobogi yaŋ iyigit, “Gak Kristo.”

³⁰ dYaŋban Yesu da mibilni amin dimasi yoyini do yoyigit.

Yesu kimotjak do yoyigit

(Mt 16.21-28 ae Lk 9.22-27)

³¹ Unun bisapmon Yesu da wasanej panjetni yoyiŋ degek yaŋ yoyigit, “Amin Dakon Monji da tepmi madepsi pakdisak. Anjakwan kila amin, ae mukwa sogok amin dakon mibiltok

^y8:15 Lk 12.1   ^z8:17 Mk 6.52   ^a8:19 Mk 6.41-44   ^b8:28 Mk 6.15

^c8:29 Jn 6.68-69   ^d8:30 Mk 9.9

amin, ae gen teban yoyiḡdet amin gat da manji imiḡek aḡakba kimotdisak. Kimagek gildat kapbi aḡakwan kimoron da pidokdisak.”³² Gen uḡun yaḡ tenḡeḡanḡban Pita da Yesu abidaḡ anḡki ileḡikon agek tebai iyigit.

³³Mani Yesu da tobil paḡdetni pindaḡek Pita gen tebai yaḡ iyigit, “Sunduk, gak nepmaḡ det. Gak Piḡkop dakon nandak nandak dima yoldal, amin dakon nandak nandak yoldal.”

³⁴⁻³⁵eYaḡ iyineḡ amin kabi madep gat paḡdetni gat yoyiḡban iyi aḡgiron apḡ-wit. Apba yaḡ yoyigit, “Amin kinda iyi dakon yiyitni tagisi tosak do nandaḡek pi madep asak kaḡ, egip egipni pasil imjak. Mani amin kinda nak do nandaḡek, ae Piḡkop dakon Gen Bin Tagisi do nandaḡek, egip egipni do nandaban yo madep dima asak kaḡ, uḡun amin egip egip dagok dagogi mini do amin asak. Amin kinda nak nol do nandisak kaḡ, iyi dakon galaktok manji yomiḡek tilak kindapni guramiḡek noljak.”³⁶⁻³⁷ Amin kinda miktim dakon yo morap kisi paḡ egakwan egip egipni pasil imjak kaḡ, uḡun yo morap da aripmi dima aḡpu-lugoni. Egip egipni uḡun yo kinda naḡ aripmi dima yumjak, wagils pasil imjak.³⁸fAbisok miḡat aminyo ekwaḡ uḡun Piḡkop manji imiḡek yo yokwi mibili mibili aḡ. Uḡun kabikon da amin kinda nak ae geno do mayagi nandisak kaḡ, Datni dakon tilimni paḡek telagi aḡelo kabi gat apni bisapmon, Amin Dakon Monji da uḡun amin do mayagi yaḡ gin nandakdisak.”

9⁸Yesu da saḡbeneḡ yaḡ yoyigit, “Nak asisi dayisat, on aḡgaḡ kabikon di dima kimagek Piḡkop dakon Amin Kila Agakni tapmimi toḡsi apban kokdaḡ.”

Yesu dakon giḡtim kulabik agit

(Mt 17.1-13 ae Lk 9.28-36)

²hGildat 6 mudanaḡkwa Yesu da Pita, Jems, ae Jon yoyiḡban buḡon yolba ileḡ dubagi kindakon wigiwit. Heḡon iyi gin eḡek kaḡakwa Yesu dakon giḡtim kulabik aḡek ḡwakḡwarisi agit.³ Aḡakwan Yesu dakon imalni kwakwagisi tenḡeḡagit. Uḡun miktim amin kinda da aripmi dima agagi, kwakwagisi agit.⁴ Yaḡ aban kaḡakwa Elaija gat Moses gat altaḡbal Yesu gat gen yaḡ nandat aba pindaḡkwit.

⁵Yaḡ aba Pita da Yesu yaḡ iyigit, “Yoyiḡdet, nin idon egip do tagisi nandaḡaḡ. Nin yut kabereḡ kapbi anereḡ. Kinda gak do, kinda Moses do, ae kinda Elaija do anereḡ.”⁶ (Pita gat notni gat madepsi pasalgwit, ae ni gen baḡ yoneḡ yaḡ kinda dima nandawit, do Pita gen uḡun yumsi yaḡit.)

⁷Yaḡ yaḡban gikwem da piḡ ilimik yomaḡakwan gen kinda uḡungwan da yaḡ altaḡit, “Uḡun Monjino, nak uḡun do but dasi galak taḡ imisat. Ji geni nandani.”

⁸Gen uḡun nandaḡek uḡudon gin teri teri siḡtaḡek amin bamot ae dima pindaḡkwit. Yesu iyi gin kawit.

⁹Heḡon da tobil piḡek Yesu da yaḡ yoyigit, “Yo uḡun pindaḡgaḡ uḡun dakon gen amin kinda dimasi iyini. Aḡakwa Amin Dakon Monji kimoron da pidosak, uḡun bisapmon amin tagi yoyini.”

¹⁰Yoyiḡban paḡdetni da gen uḡun iyi gin yaḡ nandaḡek yaḡ yawit, “Kimoron da pidot pidot uḡun yo kinda nido nandaḡek yosok.”

¹¹iAḡek Yesu yaḡ iyiwit, “Gen teban yoyiḡdet amin da gen kinda yaḡ yoḡ

^e8:34-35 Mt 10.38-39; Lk 14.27 ^f8:38 Mt 10.33 ^g9:1 Mk 13.30

^h9:2 Ya 3.22; 2Pi 1.17-18 ⁱ9:11 Mal 3.1

‘Elaija mibiltok abinjakwan Kristo buñon apjak.’ Gen unun nido yoñ?”

¹²⁻¹³Jiyinba Yesu da gen kobogi yan yoyigit, “Gen unun bami yoñ. Elaija kili abin yo morap panmilip agit. Anjakwan amin da galaktokni yolek yo mibili mibili Pin kop da papiakon gen tosoq unun da tilagon an imgwit. Mani Pin kop da papiakon gen kinda mandabi unun yan: ‘Amin da Amin Dakon Monji manji iminek yo yokwi madepsi an imdan.’ Unun gen mibili nido tosoq?”

Yesu da monji kinda koñni yol imgut

(Mt 17.14-21 ae Lk 9.37-43)

¹⁴Yesu pan detni kapbi gat kin notni kabikon altawit. Kin altañek miñat amin kabi madep notni pangwasinba pindakgwit. Ae gen teban yoyin det amin diwari da apba notni gat gen emat aba pindakgwit. ¹⁵Anakwa miñat amin kabi madep Yesu kanek but galak nandanek unudon gin Yesukon kin ek “Gildat tagi!” yan iyiwit.

¹⁶Yanba Yesu da yan yoyigit, “Ji gen emat nido an?”

¹⁷Yanban unun miñat amin kabikon da amin kinda da gen kobogi yan iyigit, “Yoyin det, monjino koñ da burikon yigek gen yogok kositni sopmandak, do gagon anobisat. ¹⁸Koñ da bisap morapmi yan asak. Monjino tebai abidanek maban miktimon man pagek tarak kwakwagi da gen kaganikon pawin timikdak, anjakwan geni wamtimsisak, ae giptimi kisisi kitiran kisak. Nak pan detgoni koñ yolni do yoyiko antidok an, unun da aripmi dimasi yolyoli.”

¹⁹Gen unun nandanek Yesu da yan yoyigit, “Ji nandan gadatji mini amin nak bisap nian da ji gat egipben? Ae bisap nian da ji dakon jigi guramikgen? Monji unun nagon anopgut.” ²⁰Yan

yanban monji unun Yesukon anopgwit. Anopba koñ da Yesu kanek unudon gin monji maban miktimon pagek tobil tobil anek tarak kwakwagi da gen kaganikon pawin timikgit.

²¹Yan aban Yesu da datni iyigit, “Bisap nian da yan agit?”

Yanban datni da yagit, “Ñakñagikon da altañ imgut da tosoq. ²²Bisap morapmi koñ da anjakgo kimotjak yan nandanek maban kindapmon ae pakbikon pigigit. Tapmim tan gamisak kan, nit do bupmi nandanek panpulugoki.”

²³KYanban Yesu da yan iyigit, “Tapmim tan namisak bo dima nido but bamot an namisal? Amin nandan gadatni toñ unun yo morap tagi an mudoni.”

²⁴Iyiban unudon gin monji dakon datni da madepsi yan yagit, “Nak nandan gadasat, mani nandan gadatno unun madep dima, do nak anpuluga!”

²⁵Yanban Yesu da miñat amin kabi madep timtim yanek apba pindagek koñ tebai yan iyigit, “Koñ, gen kaga ae mirak sopsop amin, gak monji on yipmandet! Wagil kin ek buñon on monjigwan dimasi pigiki!”

²⁶Yanban koñ da madepsi yan tidanek monji unun maban bumjot yombem pagakwan koñ yipmanek win kigit. Kinjakwan amin morapmi da monji kanek yan yawit, “Kunwakni.” ²⁷Mani Yesu da kisirikon abidanek aban pidan akgit.

²⁸Yan anek Yesu yut kindakon wigakwan pan detni da iyi gin egek yan iyiwit, “Nido koñ unun nin da yol do antidok aman?”

²⁹Yanba yoyigit, “Koñ unuden unun yum yolyoli dima. Bisiron da tagi yolyoli.”

j9:12-13 Kap 22.1-18; Ais 53.3; Mal 4.5-6; Mt 11.14

k9:23 Mt 21.21; Mk 11.23 l9:26 Mk 1.26

**Yesu uŋun kimotjak do
yoyiŋban kosiri bamori agit**

(Mt 17.22-23 ae Lk 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Yesu gat paŋdetni gat miktim uŋun yipmaŋek Galili miktim da binapgwan kiwit. Kiŋakwa Yesu paŋdetni yoyiŋdet ak do nandagit, do gen bini amin da dima nandani do si pasilek kiwit. Aŋek yaŋ yoyigit, “Amin Dakon Monji don amin da kisiron yipba aŋakba kimotdisak. Kimak gildat kapbi aŋakwan kimoron da pidokdisak.” ³² Yaŋ yoyiŋban gen uŋun dakon mibili dima nandaba pisagit ae iyik do si pasalgwit.

Mibiltok amin egip egip dakon gen

(Mt 18.1-5 ae Lk 9.46-48)

³³ Yesu gat paŋdetni gat Kapaneam kokupmon kiŋ pisaŋek yutnon wigek Yesu da paŋdetni yaŋ yoyigit, “Kosiron ji ni gen naŋ yaŋ?” ³⁴ Kosiron gen emat aŋek yaŋ yawit, “Nin kabikon namin da mibiltok amin asak?” Yaŋ yawit, do gen kobogi iyik do mayak tawit.

³⁵ Aŋakwa pabiŋ yigek paŋdetni 12 kabi yoyiŋban apba yaŋ yoyigit, “Amin kinda mibiltok amin ak do nandisak kaŋ, buŋonsi agek amin morap dakon oman amin egipjak.”

³⁶ Yaŋ yaŋek amin moniŋ kinda abidaŋ aŋobiŋ bikbiknikon yipban agakwan kisiri da abidaŋek yaŋ yoyigit, ³⁷ “Amin kinda nak do nandaŋek amin moniŋ oden kinda but da abidosak kaŋ, uŋun nak naŋ abidosok. Ae amin kinda nak abidosak kaŋ, uŋun nak naŋ gin dima abidosok, Datno nak yabekban pigim uŋun naŋ abidosok.”

**Amin kinda uwal dima
aŋnimjak uŋun notnin**

(Lk 9.49-50)

³⁸ Yaŋban Jon da yaŋ iyigit, “Yoyiŋdet, nin kaŋapno amin kinda da gak da manon koŋ yolban kamaŋ. Mani nin da kabikon nani kinda dima, do yaŋsop aŋ imimaŋ.”

³⁹ Yaŋban Yesu da yaŋ yagit, “Dima kiriŋik imni. Amin kinda nak dakon man yaŋek wasok tapmimi toŋ asak uŋun amin nikon da nak do yaŋba yokwi tok asak? Uŋun aripmi dima. ⁴⁰ Amin kinda uwal dima aŋ nimjak amin uŋun notnin. ⁴¹ Nak asisi dayisat, amin kinda nak do nandaŋek ji do Kristo dakon amin kabi yaŋ nandaŋek pakbi koleŋ damjak kaŋ, uŋun amin dakon yumaŋ nogi dima pasil imjak.”

**Aŋpak yokwi da nandaŋ
gadad aŋupbal asak**

(Mt 18.6-9 ae Lk 17.1-2)

⁴² Yesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Amin kinda da amin moniŋ kinda nak nandaŋ gadaŋ namiaŋkwan yokwi asak do yabekban yokwi asak kaŋ, yabet asak amin wit misiŋit tip madep kinda tegikon amin da wamaŋ maba tap ilarisigwan pikek tagi kimotjak.

⁴³⁻⁴⁴ “Kisitgo da yokwi aki do gayiŋban kaŋ, kisitgo mandaŋ dagoki. Gwinimbil egek Tipdomon kindap tebanon pigiki yaŋ do kisitgo mandaŋ dagaŋek tagapmi egip egip dagogi mini do amin aki. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ae kandapgo da yokwi aki do gayiŋban kaŋ, kandapgo mandaŋ dagoki. Gwinimbil egek Tipdomon kindap tebanon pigiki yaŋ do kandapgo mandaŋ dagaŋek tagapmi egip egip

^m9:30-31 Mk 8.31; 10.32-34; Jn 7.1   ⁿ9:32 Lk 9.45

^o9:35 Mt 20.25-27; Mk 10.43-44; Lk 22.24-26   ^p9:37 Mt 10.40

^q9:40 Mt 12.30; Lk 11.23   ^r9:41 Mt 10.42   ^s9:43-44 Mt 5.30

dagok dagogi mini do amin aki. ⁴⁷†Ae dabilgo da yokwi aki do gayinban kan, dabilgo pilikgi. Gwinimbil egek Tipdomon kindap tebanon pigiki yan do dabilgo kinda piligek tagapmi Pin kop da Amin Kila Asagon tagi wigiki.

⁴⁸‡Tipdomon namat dima kimokgoŋ, ae kindap dima kimokdok. ⁴⁹†Tap gat kindap gat amin kisikon altosak. ⁵⁰‡Tap unun yo galagisi. Mani tap dakon galagi pasiljak kan, nianŋi anek galagini ankaluk aneŋ? Ji tap yombem egek notji gat but kaloŋsi egipni.”

Minjat pan kwinit dakon gen

(Mt 19.1-12 ae Lk 16.18)

10 Yesu unun kokup yipmanek Judia miktimon ae Jodan Pakbi teri kinda unudon kigit. Unudon egakwan minjat amin madepsi apgwit. Apba Yesu iyi an an agit unuden ae Pin kop gen yoyigit.

²Yoyin akwan Parisi amin diwari da abin Yesu gen yokwi kinda yanban kanek gen pikon yipneŋ yan nandaneŋ yan iyiwit, “Gen tebanin da amin kinda minjatni tagi kwinitjak do yosok bo dima?”

³Yanba yoyigit, “Moses da ni gen teban nan dangut?”

⁴‡Yanban iyiwit, “Moses da yan mandagit: Amin kinda minjatni kwinit do kan, minjat pan kwinit papia kinda mandan imineŋ kwinitjak.”

⁵Yan yanba Yesu da yagit, “Moses unun but tebanji do anek gen teban unun mandagit. ⁶‡Mani wasok wasogikon Pin kop da amin wasaneŋ ‘minjat ae wiliyo kisi wasagit.’

⁷‡Unun do anek wili da menji datniyo yopmanek minjatni gat muwukbal ⁸giptim kaloŋi anjil.’

Gen yan tosok, do amin wam da bamori dima, giptim kaloŋi amal. ⁹Unun do Pin kop da minjat wili kili panmuwukgit, do amin da dima panwasekdo.”

¹⁰Yan yanban yutnon wigek pan detni da unun gen dakon mibili nandak do iyiwit. ¹¹‡Iyinba yan yoyigit, “Amin kinda da minjatni yipmanek kin minjat kalugi pasak kan, unun amin yumabi asak. ¹²Ae minjat kinda da eni yipmanek kin wili kalugi pasak kan, unun minjat yumabi asak.”

Yesu da minjat monjiyo gisam yomgut

(Mt 19.13-15 ae Lk 18.15-17)

¹³Amin da minjat monjiyoni Yesukon timik panopgwit. Panopin Yesu da kisiri kwenikon witjisak do iyiwit. Mani pan detni da yan yoyiwit, “Dima panopni. Pan kit!” ¹⁴Yanba Yesu da buri yokwi tanban yan yoyigit, “Minjat monji yopba nagon apgut. Dima kirinik yomni. Pin kop da Amin Kila Asak unun amin minjat monjiyo da tilagon ekwan unuden amin dakon. ¹⁵‡Nak asisi dayisat, amin kinda da minjat monjiyo da Pin kop da Amin Kila Asak abidon unun da tilak dima abidoni kan, unungwan aripmi dima pigikdan.” ¹⁶Yan yanek Yesu da minjat monjiyo timigek kisiri kwenikon witjineŋ gisam yomgut.

Monji gimon kinda yoni morapmi da Yesu yol do yagit

(Mt 19.16-30 ae Lk 18.18-30)

¹⁷Yesu pidan kik do anekwan amin kinda timtim yanek abin gawak imineŋ

†9:47 Mt 5.29 ‡9:48 Ais 66.24 †9:50 Mt 5.13; Lk 14.34

‡10:4 GT 24.1-4; Mt 5.31 †10:6 WW 1.27; 5.2

‡10:7 WW 2.24; Ep 5.31-33 †10:11 Mt 5.32 †10:15 Mt 18.3

yaŋ iyigit, “Yoyiŋdet giŋan, niaŋsi aŋek egip egip dagok dagogi mini abidokeŋ?”

¹⁸ Yaŋban Yesu da yaŋ iyigit, “Gak nido nak do amin tagisi yaŋ nayisal? Piŋkop kalonji gin uŋun amin tagisi.

¹⁹ ^bGak gen teban nandan mudosol, uŋun yaŋ:

‘Amin dima dapba kimotni;

miŋat eyo kili abi ji yumabi dima ani;

yo kabo dima noni;

top dima yoni;

top gen yaŋek amin notji yum dogin gen pikon dima yopni;

amin dakon yo kabi paŋkiligek dima timitni;

meŋ dat do nandaba wukwanek geni guramitni.’”

²⁰ Yaŋban amin uŋun yaŋ yagit, “Yoyiŋdet, nak moniŋisogon da gen teban morap guramik aŋ aŋ opgum da obisat.”

²¹ Yaŋban Yesu da kaŋ galak taŋek yaŋ iyigit, “Yo kalonji tosok uŋun dima asal. Gak kiŋ yo morapgo yumaŋ naŋek uŋun dakon moneŋ baŋ yoni mini amin do yobi. Yaŋ aŋaki yo tagisi Kwen Kokupmon taŋ gamdisak. Yaŋ aŋek abiŋ nak nol.”

²² Amin uŋun yoni morapmi taŋ imgwit, do gen uŋun nandan but yokwi nandaneŋ si kigit.

²³ Kiŋakwan Yesu da paŋdetni pindagek yaŋ yoyigit, “Yoni morapmi amin uŋun Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan pigik do aŋtidok aŋ.”

²⁴ Gen uŋun nandaneŋ nandaba ŋwakŋwarisi agit. Mani Yesu da saŋbeŋek yaŋ yoyigit, “Monjinoni, amin Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan pigik do aŋtidok aŋ. ²⁵ Asisi, bit madepsi kamel uŋun da imal bupbup da kosit gwagagon aripmi dima pigigi asak. Mani uŋun yapmaŋek yoni

morapmi amin uŋun Piŋkop da Amin Kila Asak uŋun da kagagwan aripmi dimasi pigigi asak.”

²⁶ Yaŋban paŋdetni nandaba ŋwakŋwarisi aban notni yoyiŋ yoyiŋ aŋek yaŋ yawit, “Yaŋ kaŋ namin da egip egip dagok dagogi mini abidosak?”

²⁷ Yaŋba Yesu da paŋdet kabini pindagek yaŋ yoyigit, “Amin iyi aripmi dima ani, mani Piŋkop da aripmi tagi asak. Piŋkop da yo morap ak do tagi asak.”

²⁸ Yaŋban Pita da Yesu gen kinda yaŋ iyigit, “Nin yo morap yopmaŋek gak naŋ gin gol awilgamaŋ.”

²⁹ Yaŋban Yesu da yaŋ yagit, “Nak asisi dayisat, amin kinda da nak do ae Gen Bin Tagisi do nandaneŋ yutni, peni padik padikyo, sami, meŋi, datni, miŋat monjiyoni, ae miktimni yopmaŋ detjak kaŋ, ³⁰ tamoni do Piŋkop da yo madepsi imdisak. Miktimon egipjak bisapmon yo morap kalip yopmaŋ dekgit uŋun dakon tilak yapmaŋek yo morapmi imdisak. Uŋun amin da yutni, peni padik padikyo, sami, meŋi, miŋat monjiyo ae miktim morapmisi timitdisak. Mani uŋun gin dima, amin da yo yokwi aŋyomdaŋ. Yaŋ aŋakwa bisap madep apjak bisapmon egip egip dagok dagogi mini abidokdisak. ³¹ Mani amin morapmi abisok mibiltok ekwaŋ uŋun da buŋon amin akdaŋ. Aŋakwa amin morapmi abisok buŋon ekwaŋ uŋun da mibiltok amin akdaŋ.”

Yesu uŋun kimotjak do gen bin yoyiŋban kosit kapbi agit

(Mt 20.17-19 ae Lk 18.31-34)

³² ^dYesu gat paŋdetni gat Jerusalem kokup papmon wigik do aŋek Yesu iyi mibiltok aŋyoban kiwit. Kiŋakwa paŋdetni da nandak nandak morapmi

^b10:19 TP 20.12-17; GT 5.16-20   ^c10:31 Mt 20.16; Lk 13.30

^d10:32 Mk 8.31; 9.31

anjakwa amin bujon yolgwit unun da but pasol awit. Yan anjakwa Yesu da pan̄detni 12 kabi aeni timik pan̄muwugek yo altaŋ imni unun dakon but piso yoyiŋek ³³yan̄ yagit, “Nin abisok Jerusalem kiŋapno amin da Amin Dakon Monji mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae gen teban yoyiŋdet amin unun da kisiron yipdan̄. Yan̄ anek gen pikon yipman̄ek kimotjak do yan̄ dagok akdan̄. Yan̄ dagok anek Amin Ūwakŋwari Kabi da kisiron yipdan̄. ³⁴Unun amin kabi da an̄solat anek, ilip sul imiŋek, baljan̄ek anjakba kimotjak. Gildat kapbi anjakwan kimoron da pidokdisak.”

**Jems gat Jon gat amin
madep egip do yagimal**

(Mt 20.20-28)

³⁵Jems gat Jon gat, Sebedi dakon monji bamot, unun da Yesukon altaŋ imiŋek yan̄ iyigimal, “Yoyiŋdet, nit yo kinda do gayikdamak, unun gak da abi do nandamak.”

³⁶Yan̄bal yan̄ yoyigit, “Nian̄ abeŋ do nandamal?”

³⁷Yan̄ban yan̄ iyigimal, “Gak don tilingo gat yikgi bisapmon nit kinda da gak da amin tetdo, ae kinda da gwander̄ tet do yitdeŋ do nandamak.”

³⁸^eYan̄bal Yesu da yan̄ yoyigit, “Jil gen unun yomal unun dima nandan̄ pisan̄ek yomal. Nak da tepmi madep pakdisat unun tagi pan̄jil?”

³⁹^fYan̄ban iyigimal, “Tagi pandeŋ.”

Yan̄ yan̄bal Yesu da yoyigit, “Unun asi, tepmi pakdisat unun pakdamal. ⁴⁰Mani, namin da nak da amin tet do yitjak, ae namin da gwander̄ tet do yitjak unun aripmi dima yan̄ dagoken̄. Tamo unun Piŋkop da amin kili manjiŋ yopgut unun dakon gin.”

⁴¹Pan̄detni 10 kabi gen unun nandan̄ek Jems gat Jon gat do butjap nandawit. ⁴²^gMani Yesu da yoyiŋban opba yan̄ yoyigit, “Ji nandan̄, Amin Ūwakŋwari Kabi dakon amin tagi da iyi do nandaba wukwanek pi madepsi amin do yoba an̄. Ae geni guramik kimotni do nandan̄. ⁴³^hMani unun dakon an̄pak unun jikon dima tosak. Jikon da amin kinda amin tagi man pak do nandisak kan̄, unun amin oman aminji egek amin tagi man pasak. ⁴⁴Amin kinda jikon da mibiltok amin egip do nandisak kan̄, unun amin miŋat amin morap dakon oman amini egek mibiltok amin tagi egipjak. ⁴⁵Amin Dakon Monji unun yan̄ gin kili agit. Amin da oman an̄imni do dima pigit. Iyi miŋat amin morap pan̄pulgokdo, ae iyi dakon giptimnan̄ paregek yuman̄ nan̄ yop do pigit.”

**Yesu da amin dabili
mini kinda an̄milip agit**

(Mt 20.29-34 ae Lk 18.35-43)

⁴⁶Yesu gat pan̄detni gat Jeriko kokup papmon kiŋ altawit. Yesu unun kokup yipman̄ degakwan pan̄det kabini gat ae miŋat amin kabi madep gat kisi kiwit. Kiŋakwa kosit ileŋon amin dabili mini kinda yikgit, mani Batimeus, unun Timeus dakon monji. Unun amin dabili mini do amin da moneŋ imni do bisit yoyiŋek yikgit. ⁴⁷Yigakwan amin da “Yesu Nasaret amin obisak” yan̄ yan̄ba nandan̄ek gen madepsi yan̄ tidan̄ek yagit, “Yesu, Dewit Dakon Monji, bupmi nandan̄ nam!”

⁴⁸Yan̄ tidan̄ban amin morapmi da gen tebai iyiŋek dima yan̄ tidosak do iyiwit. Mani madepsi sigin yan̄ tidan̄ek yagit, “Dewit Dakon Monji, bupmi nandan̄ nam!”

^e10:38 Mk 14.36; Lk 12.50

^f10:39 Ya 12.2; PA 1.9

^g10:42 Lk 22.25-26

^h10:43 Mt 23.11; Mk 9.35

⁴⁹Yañ tidanban Yesu da nandanej kosiron agek yañ yagit, “Iyinja apban.”

Yañban amin da dabili mini amin yañ iyiwit, “But galak nandanej pida. Opbi do yosok.” ⁵⁰Gen unun yañba nandanej imalni kukwan yipmanej Yesukon opgut.

⁵¹Opban Yesu da yañ iyigit, “Nak ninañ angabeñ do nandisal?”

Yañban dabili mini amin da yañ iyigit, “Yoyinjet, nak sintok do nandisat.”

⁵²Yañban Yesu da yañ iyigit, “Gak nandan gadan namisal, do kilek tanej kiki.” Yañ iyinban unudon gin dabili sin-tanej Yesu yolgit.

Yesu tepmi panej kimakgit da aeni pidagit

(*Kilapmi 11.1–16.20*)

Yesu Jerusalem Kokupmon pigigit

(*Mt 21.1-11 ae Lk 19.28-40
ae Jon 12.12-19*)

11 Yesu gat panjetni gat Jerusalem kokup pap ankapmat anek Betpage ae Betani kokupmon kinj altawit. (Kokup bamot unun flej Olipmon tomal.) Altanej Yesu da panjetni bamori yabegek, ²yañ yoyigit, “Jil ason kokup koman unudon kinj altanej unudon gin donki bilagi kinda napmon akban konjil. Unun donki amin da kwenikon dima yikbi. Napmi witdalek anopjil. ³Amin kinda da ‘Nido yañ amal’ yañ dayinban kañ yañ iyinjil, ‘Amin Tagi da pi kinda ak do anek yosok. Donjok yipban opdisak.’”

⁴Unun amin bamot kinj donki bilagi unun kosiron kagimal. Unun amin kinda da yoma kagakon gwilikba akgit. Napmi witdalbal, ⁵amin akwit

en da pindagek yawit, “Niban ak do anek on donki bilagi witaldagal?”

⁶Yañba Yesu da gen yoyigit unudon gin yoyigimal. Abal nandan yominakwa donki anjigimal. ⁷Yesukon altanej imalni ilik donki bilagi da kwenon yopmanakwal Yesu pawigi unudon yikgit. ⁸Yañ anakwan amin morapmi da kosiron imalni yaliwit. Anakwa amin diwari da kinj kindap kilin mandan panjobin kosiron yaliwit

⁹Jamin mibiltok kiwit ae buñon yolgwit kisi da yañ tidanej yañ yawit, “Osana! Pinjop anjisino!

‘Pinjop dakon gisami tonj amin unun Amin Tagi da manon abisak.’

¹⁰Osana! Babiknin Dewit da amin kila agit unudon gin on amin kila amin madepnin egip do abisak, unun do Pinjop Wikwisi Kwen Kokup Amin anjisino!”

¹¹Yesu Jerusalem kinj altanej Telagi Yut Madep unun da nagalgwan pigigit. Pigi yo morap pindak anj anj kigit, mani gildat pigik do anakwan panjetni 12 kabi gat tobilek Betani kokupmon kiwit.

Yesu da yañban pik kindap kinda kibidagit

(*Mt 21.18-19*)

¹²Wisa daganakwan Betani kokup yipmanj dek obin kosiron Yesu jap do agit. ¹³Yañ anek pik kindap kinda dubagikon da tam dirim kagit. Yañ kanjek bami di tonj bo dima yañ do kapmatjok da kinj wisigit. Mani bami di dima pindakgit. Tami gin pindakgit, nido pik kindap dakon bami toktok bisap dima.

¹⁴Yesu da kindap unun yañ kanjek yagit, “Buñon bami dimasi toki, anjaki amin da dimasi panj noni dosi nandisat.” Gen yagit unun panjetni da nandawit.

**Yesu da amin Telagi Yut Madepmon
monej ilit pi awit unun yolgit**

(Mt 21.12-17 ae Lk 19.45-48
ae Jn 2.13-22)

¹⁵Yesu gat pañdetni gat Jerusalem kiñ altawit. Kiñ altañek Yesu Telagi Yut Madep da nagalgwan pigi pindakban amin monej ilit pi awit. Unun wasañek amin yolban wanga abigiwit. Yañ añek monej kulabik awit amin dakon tamo, ae minam bañ monej ilit awit amin dakon tamo unun kisi pañtobilban tagal kiwit. ¹⁶Yañ añek amin Telagi Yut Madep da nagalgwan yoni timigek kiñ ap dima ani do yañsop anyomgut. ¹⁷Yañsop anyomineñk yañ yoyiñ dekgit, “Piñkop da papiakon gen yañ mandabi:

‘Nak dakon yut unun amin miñtimi miñtimi ekwañ unun da abiñ bisit añnamni do tosak.’

Mani ji da kulabik aba

‘kabo noknok dakon pasili tamo asak.’”

¹⁸Mañ yañban mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae gen teban yoyiñdet amin gen unun nandañek Yesu añakba kimotjak do kosit wisiwit. Unun Yesu do si pasalgwit, nido miñat aminyo da Yesu dakon gen yogokni do tamtam yawit.

¹⁹Yañ yañakwa pilin pilindo Yesu gat pañdetni gat Jerusalem yipmañek kiwit.

Nandañ gadaron da bisit ani

(Mt 21.20-22)

²⁰Wisa dagokdo Yesu gat pañdetni gat kosiron kiwit. Kiñek pik kindap unun kili wagilsi kibidagit kawit. ²¹Yañ kañek Pita da Yesu da gen yagit unun nandañek yañ iyigit, “Yoyiñdet, ka! Apma pik kindap yokwi tosak do yagil abisok oni kibidak!”

²²Yañban Yesu da gen kobogi yañ yagit, “Ji Piñkop nandañ gadañ imni. ²³Mañ asisi dayisat, amin kinda da ileñ kinda yañ iyisak, ‘Gak pidañ tap kaga pigi’ yañ iyineñk but bamot dima asak kañ, unun iyisak unudeñ gin al-tokdisak. ²⁴Unun do nak yañ dayisat, ni yo kinda do Piñkop bisit iyineñk yo unun timitni do nandañ gadañ kimotni kañ, yañ gin timitdañ. ²⁵⁻²⁶Pji bisit ani bisapmon amin kinda da yokwi añ damgut kañ, yokwini yopmañ ibi. Yañ ani kañ, Kwen Kokup Datji da yokwisi yañ gin yopdisak.”

**Yesu tapmim tañ
imgut unun do iyiwit**

(Mt 21.23-27 ae Lk 20.1-8)

²⁷Yesu gat pañdetni gat aeni Jerusalem kiñ altawit. Añek Yesu Telagi Yut Madep da nagalgwan pigi agipgut. Agakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi, ae gen teban dakon yoyiñdet amin, ae kila amin Yesukon opgwit. Obineñk yañ iyiwit, ²⁸“Namin da pi unun abi do yañ mudañ gamgut da yo unun asal? Ae namin da man madep gamgut?”

²⁹Yañba Yesu da yañ yoyigit, “Nak jibañ gen kinda dayikdisat. Dayiko kobogi nayini kañ, nakyo kisi kobogi tagi dayikeñ. ³⁰Jon telagi pakbi sogit bisapmon, Piñkop da yabekban pi agit, bo amin da yabekba agit? Unun do nayini.”

³¹Yañban iyi gin notni yoyiñ yoyiñ añek yañ yawit, “Kobogi ni gen kinda nañ iyineñ? ‘Piñkop da yabekgit’ yañ iyineñ kañ, gen tebai yañ niyisak, ‘Ji nido dima nandañ gadañ imgwit?’ ³²Mani ‘Amin da yabekgit’ yañ iyineñ kañ, unun kisi tagi dima asak, nido amin morapmi da Jon do kombi amin bamisi

¹11:17 Ais 56.7; Jer 7.11   ^m11:18 Mk 14.1   ⁿ11:23 Mt 17.20

^o11:24 Mt 7.7   ^p11:25-26 Mt 6.14-15

kinda yaŋ nandaŋ. Do Jon dakon man bin aŋupbal aneŋ kaŋ nindapdaŋ.” Yaŋ do si pasalek ³³Yesu do gen kobogi yaŋ iyiwit, “Nin dima nandamaŋ.”

Yaŋba Yesu da yaŋ yoyigiti, “Nakyo kisi namin da pi unun abeŋ do yaŋ mudar namgut da pi asat unun dima dayikeŋ.”

Wain pi kila amin yokwi dakon tilak gen

(Mt 21.33-46 ae Lk 20.9-19)

12 ⁹Ae Yesu da tilak gen kinda yaŋ yoyigiti, “Amin kinda da wain pini aŋek nagal agiti. Aŋek unun nagon wain sop bamaŋ til do gapma kinda wayikgiti. Aŋek kila amin da kabo noknok pindat do yut dubak kinda witjiŋban wigigiti. Yut witjiŋek kila amin da pini aŋek bami pakpak bisapmon bami di namni yaŋ nandaŋek wain pi unun da kisiron yipmanek miktim dubagikon kigiti.

²“Wain sop pakpak bisap kwan taŋakwan oman monji kinda yabekban wain bami timik paŋopjak do kigiti. ³Kiŋ altaŋban wain pi dakon kila amin da unun pi monji abidaŋ aŋagek bami kinda dima imiŋek yipba kigiti. ⁴Yaŋ aba pi ami da aeni oman monji kinda yabekdak. Unun pi monji busuŋikon aŋagek yo yokwisi aŋingwit. ⁵Yaŋ aba kinda gat yabekban kwan aŋakba kimakgiti. Yaŋ aba pi monji morapmi yabekgiti. Diwari si baljaŋek diwari dapba kimakgiti.

⁶“Dapmanakwa kaloni kinda egipgut unun iyi dakon monji. Monji unun do galagisi nandagiti. Buŋon iyi dakon monji yabekgeki yaŋ nandagiti, ‘Monjino kwan kila amin da unun do nandaba wukwanek geni nandaŋek bami di imni.’

⁷“Mani kila amin da monji kaŋek notni yoyiŋ yoyiŋ aŋek yaŋ yawiti, ‘Amin on da egi don datni dakon yo morap

timitdisak, do nin amin on aŋagek wain pini nin do aŋawatneŋ.’ ⁸Yaŋ yaŋek monji unun aŋakba kimakgiti. Kimakban bumjotni pigaga naŋ maba wanga kigiti.

⁹“Ji niaŋ nandaŋ? Don pi ami da abiŋ pi kila amin niaŋ aŋjomjak? Pi ami da abiŋ unun kila amin dapban kimotdaŋ. Dapban kimagakwa wain pi unun amin ŋwakjwari da kisiron yipdisak. ¹⁰Ji Piŋkop da papiakon gen tosoke unun dima manjiŋ nandawiti? Gen unun yaŋ: ‘Yut agak amin da gwak yokwi yaŋ yaŋek maba kigiti, unun gwak amin da yut kodigikon tip kinda naŋ tidawiti da akdak.

¹¹Yo unun Amin Tagi da agiti, aŋakwan nin da kono yo masi masimisi asak.’”

¹²Yaŋ yoyiŋban mukwa sogok amin dakon amin madep kabi, ae gen teban yoyiŋdet amin ae kila amin da “Tilak gen unun nin do yosok” yaŋ nandaŋek Yesu abidok do nandawiti. Mani miŋat amin do pasalek yipba si kigiti.

Rom dakon kila amin madep Sisa do moneŋ imimi bo dima?

(Mt 22.15-22 ae Lk 20.20-26)

¹³Paris amin diwari gat ae Erot da kabikon amin diwari gat da Yesu dakon gen nandaŋek suŋ kinda yaŋban abidoni do kila amin da yabekgwiti. ¹⁴Yesukon kiŋ altaŋek yaŋ iyiwiti, “Yoyiŋdet, gak gen bami yogok amin yaŋ nandamaŋ. Gak amin do dima pasoldol. Amin mani toŋ ae amin mani mini unun kisi Piŋkop dakon aŋpak yoyiŋ dek mudosol. Gak niaŋ nandisali? Sisa do moneŋ imno tagi asak bo dima? Imneŋ bo dima?”

¹⁵Mani Yesu da unun jamba but amin yaŋ nandaŋ yomiŋek yaŋ yoyigiti, “Ji nido nak aŋkewalgaŋ? Moneŋ tabili kinda aŋabiŋ naba koko.” ¹⁶Moneŋ tabili kinda aŋobiŋ iba abidaŋek yaŋ

yoyigit, “On wup gat ae man mandabi gat unun namin dakon?”

Yanban yan yawit, “Sisa dakon.”

¹⁷“Yanba yan yoyigit, “Sisa dakon yo unun Sisa iyi do imni, ae Pin kop dakon yo unun Pin kop iyi do imni.” Gen unun yanban nandajek Yesu do nandaba njwaknjwarisi agit.

Amin kimakbi da pidoni do Yesu iyiwit

(Mt 22.23-33 ae Lk 20.27-40)

¹⁸Yan anakwa Sadyusi amin diwari da Yesukon apgwit. (Unun amin kabi amin kimakbi aripmi dima pidoni yan nandaj.) Abijek yan iyiwit,

¹⁹w“Yoyindet, Moses da gen kinda yan mandagit, ‘Amin kinda monji mini da kimagakwan minatni isal egipjak kan, padige da panjakwan monji panjalasak.’

²⁰Bisap kindakon peni padige 7 kabi egipgwit. Mibiltok nani unun minat panjek monji mini egek kimakgit.

²¹Kimakban unun da bujon nani da sakwabat panjek yan gin monji mini egi kimakgit. Ae unun da bujon nani yan gin agit. ²²Unuden gin notni diwari kisi minat unun panjek monji mini da kimakgwit. Kimagakwa minat unun don kimakgit. ²³Wili 7 kabi kisi da pawit, do amin da kimoron da pidoni bisap madepmon namin dakon minatni asak?”

²⁴Yanba Yesu da yan yoyigit, “Ji Pin kop da papiakon gen tosok unun dima kan nandajyo an. Ae Pin kop dakon teban tok tosok unun kisi dima kan nandajyo an. Unun do anek ji gen gulusu yon. ²⁵Kimakbi da pidoni bisapmon minat eyo agak dima tokdisak. Anjelo Kwen Kokup isal ekwan unun da tilagon egipdan. ²⁶xNak amin da kimoron da pidot pidot unun dakon mibili

dayikerj. Moses da gen kinda mandagit ji manjin nandaj bo dima? Moses da kindap kinda sonban kanjakwan Pin kop da gen yan iyigit:

‘Nak Abraham, Aisak, ae Jekop dakon Pin kop.’

²⁷Unun do nak yan dayisat, Pin kop unun amin kimakbi dakon Pin kop dima, amin egip egipmi ton unun dakon Pin kop.”

Ni gen teban da mibiltok asak?

(Mt 22.34-40 ae Lk 10.25-28)

²⁸yAnjakwan gen teban yoyindet amin kinda da abin pindakban Yesu gat Sadyusi amin gat gen emat awit. Yesu da gen kobogi tagisi yoyinban nandajek Yesu yan iyigit, “Ni gen teban da gen teban morap yapman mudajek mibiltok asak?”

²⁹zYanban Yesu da gen kobogi yan iyigit, “Gen teban mibiltok asak unun yan:

‘Israel amin kabi, gen unun nandani. Amin Tagi kalon gin unun Pin kopnin.

³⁰Ji Amin Tagi Pin kopji unun but gat, ae wup gat, ae tapmingo gat, ae nandak nandakgo gat kisi but dasi galak tan ibi.’

³¹aAe unun da bujon yan tosok:

‘Gaga do but dasi nian galak tosok, unuden gin amin do but dasi galak tan yobi.’

Unun gen teban bamot da gen teban morap yapman mudomal.”

³²Yanban unun gen teban yoyindet amin da Yesu yan iyigit, “Yoyindet, tagisi yosol. Unun asisi, Pin kop unun kalon dagin egisak, ae Pin kop kinda dima egisak. ³³bNotgo do galagi nian nandisal unun si yapmanek Pin kop do galagi madepsi nandaj imni. Bisapmi bisapmi unun do nandajek ae oman an

^u12:17 Ro 13.7   ^v12:18 Ya 23.8   ^w12:19 GT 25.5   ^x12:26 TP 3.2,6   ^y12:28 Lk 10.25-28   ^z12:29 GT 6.4-5   ^a12:31 MS 19.18   ^b12:33 1Sa 15.22; Os 6.6

iminek egipni. Yanj anek gaga do but dasi nian galak tosol, unuden gin amin do but dasi galak tanj yobi. Ujun gen bamot da mukwa sogok mibili mibili yapman mudomal.”

³⁴ Yanjban Yesu da amin nandan kokwini tonj kinda da yosok yanj nandanek iyigit, “Pinjkop da Amin Kila Asak unun gak kili ankwaj asal.”

Yanj yanjban amin morap Yesu gen sanjenek iyik do pasalgwit.

Kristo unun Dewit dakon Pinjkop

(Mt 22.41-46 ae Lk 20.41-44)

³⁵ Yesu telagi yut nagalgwan egek amin yoyinj degek yanj yoyigit, “Gen teban yoyindet amin da gen kinda yanj yonj, ‘Kristo unun Dewit dakon yawi diwatni.’ Mibili nido yanj yonj? ³⁶ Dewit Telagi Wup da anpuluganban iyi yanj yagit:

‘Pinjkop da nak dakon Amin Tagi yanj iyigit, “Gak abinj nak da aminsi tet do yikbi don uwalgo kandap giban-gogwan yopbo gengo guramitni.”’

³⁷ Dewit da unun amin do Amin Tagi yanj iyigit, do Kristo unun Dewit dakon yawi diwatni dima, unun Amin Tagini.” Yesu da gen unun yanjakwan minjat amin kabi madep da nandan galak tawit.

Gen teban yoyindet amin dakon anpak yokwi

(Mt 23.1-36 ae Lk 11.37-54 ae 20.45-47)

³⁸ Anakwa Yesu da yoyinj degek yanj yoyigit, “Ji gen teban yoyindet amin da dayindet anj unun do pindak kimotni. Ujun amin ilikba pigikni dubagi panek minjat aminyo da makeron ‘gildat tagi’ yanj yoyini yanj do galak tonj. ³⁹ Muwut muwut yutnikon ae jap noknok bisap madepmon amin mani tonj da yiyit tamokon yit do galak tonj. ⁴⁰ Ujun

amin sakwabat panjkwalek yutni timikganj. Ae amin da pindatni yanj do bisit dubagisi anj. Ujuden amin gen kokwin bisap madepmon kobogi do yo jigisi pakdanj.”

Yoni mini minjat kinda da Pinjkop do paret agit

(Lk 21.1-4)

⁴¹ Yesu Telagi Yut Madepmon wigek paret yopyop tamo da kapmatjok yikgit. Yigek pindagakwan amin morapmi da paret yopgwit. Moner morapmi tanj yomgwit amin unun da moner madep yopgwit. ⁴² Anakwa sakwabat yoni mini kinda da abinj moner gimani tabili bamori moninjisisok paret yopyop tamokon yopgut.

⁴³ Yanj yopban kanek Yesu da panjetni yanj panmuwugek yanj yoyigit, “Nak asisi dayisat, on sakwabat unun da paret yopmandak unun da amin morap da yopmanj si yapmandak. ⁴⁴ Amin morap unun monejni morapmi tanj yomanakwa diwari gin paret idapmon yopmanj. Mani on minjat wadak wadaksi anek monejni kisi yopmandak. Kili jap yumanj nosak monejni di dima tanj imanj.”

Yesu da Telagi Yut Madep tuwilni do yagit

(Mt 24.1-2 ae Lk 21.5-6)

13 Yesu gat panjetni gat telagi yut madep dakon nagal yipmanj wanga pinakwa monji kinda da yanj iyigit, “Yoyindet, tip madepsi banj yut tagisisi di awit do digo pindat!”

² Yanjban Yesu da gen kobogi yanj iyigit, “On yut madep pindakdal, unun dakon tip notni da kwenon dima tanj tanj akdanj. Tuwilba kisisi manj mudokdanj.”

Yesu da jigi morapmi altoni do yagit
(Mt 24.3-14 ae Lk 21.7-19)

³Yesu ƙeɓ Olipmon yigakwan Telagi Yut Madep ason tet tagit. Aɓakwan Pita, Jems, Jon ae Andru da iyi gin Yesu yaɓ yaɓ iyiwit, ⁴“Gak da gen uɓun yal, uɓun ni bisapmon altokdaɓ? Ni yo da mibiltok altanɓan kaɓek uɓun yo morap altosak dakon bisap kwaɓ tosoɓ yaɓ nandaney?”

⁵Yaɓ yaɓba Yesu da yoyigit, “Amin da paɓkewalni do kaɓ kimotni. ⁶Amin morapmi da abiɓ nak dakon man yaɓek yaɓ yokdaɓ, ‘Nak naga Kristo.’ Yaɓ yaɓek amin morapmi paɓkewaldaɓ. ⁷Uɓun bisapmon emat wuwik gat ae dubagikon emat aɓ uɓun dakon gen bin apba nandaɓek butji dima pasolni. Uɓun yo morap altokdaɓ, mani miɓtim da mudosak bisap madep kili uɓun yaɓ dima nandani. ⁸Miɓtim kinda dakon amin da piɓaɓba miɓtim kinda dakon amin gat emat wamdaɓ. Ae kila amin madep kinda dakon amin da piɓaɓba kila amin madep kinda dakon amin gat emat wamdaɓ. Aɓakwa miɓtim diwarikon wuɓi akdisak, ae miɓtim diwarikon amin da jap do madepsi aɓek diwari da kimotdaɓ. Miɓat monji kwapmi toɓ da monji altok do aɓek sugaɓba tepmi nandaɓ, uɓudeɓ gin uɓun yo morap altoni bisapmon, bisap madep kwaɓ tosoɓ yaɓ nandani.

⁹f“Uɓun bisapmon ji ɓisi do kila ani. Amin da gen pikon depdaɓ ae Juda amin da muwut muwut yutnon pawigi nap kiriyɓan baljokdaɓ. Ji nak nandaɓ namaɓ do amin da ji paɓki miɓtim dakon kila amin madep da iɓamon depba atdaɓ. Uɓun bisapmon nak dakon gen yoyini. ¹⁰Miɓtim da mudosak bisap madep tepmi dima apdisak. Mibiltok

amin miɓtimi miɓtimi ekwaɓ uɓun da Gen Bin Tagisi nandani. ¹¹gAmin da ji timik paɓpaɓ gen pikon depni bisapmon dima pasolni. Ni gen baɓ yoyineɓ yaɓ dima nandani. Uɓun bisapmon Piɓkop da ni gen dayisak uɓun baɓ yoyini. Yaɓ aɓakwa ji dakon gen dima asak, uɓun Telagi Wup dakon gen asak.

¹²h“Uɓun bisapmon amin da yaɓ akdaɓ: peni kinda da paɓige uwal da kisi-iron yiɓban aɓakba kimotdisak, ae amin kinda da miɓat monjiyoni uwal da kisi-iron yopban dapba kimotdaɓ, ae miɓat monjiyo da meɓi datniyo do yaɓ gin akdaɓ. ¹³iYaɓ aba ji nak nolgaɓ do aɓek amin kisi morap da ji do butɓap nandaɓdaɓ. Mani tebai agek egi wigakwa bisap madepmon wigisak amin uɓun Piɓkop da yokwikon baɓ timitdisak.”

Yo yokwisi kinda da altokdisak

(Mt 24.15-28 ae Lk 21.20-24)

¹⁴jYesu da saɓbeɓek yaɓ yagit, “Yo yokwisi amin paɓupbal ak kinda don dima toktogi tamokon akban kokdaɓ.” (On gen manjisak amin da pakyaɓsi nandisak.) “Uɓun bisapmon amin Juɓia miɓtimon egiɓni uɓun pasal kabapɓgan tepmisi wigini. ¹⁵kAmin kinda yut kwenon egiɓjak kaɓ, yo kabini timit do yutɓwan dima piɓisak.

¹⁶“Ae amin kinda piɓaga egiɓjak kaɓ, yutnon ilikba piɓikni kin abidok do dimasi kisak. ¹⁷lUɓun bisapmon miɓat monji kwapni toɓ, ae miɓat monji mum noɓ uɓun bupmisi. ¹⁸Ji da Piɓkop bisit iyiyɓba nandaɓakwan yo uɓun ais bisapmon dima altoni. ¹⁹mUɓun bisapmon yo jigisi altokdaɓ. Piɓkop da yo morap wasagiron da egi abisok ekwamaɓon yo jigisi uɓuden kinda dima altagit. Ae buɓon yo jigi uɓuden aeni dima altok-

^f13:9 Mt 10.17-20   ^g13:11 Lk 12.11-12   ^h13:12 Mt 10.21

ⁱ13:13 Mt 10.22; Jn 15.21   ^j13:14 Dan 9.27; 11.31; 12.11

^k13:15 Lk 17.31   ^l13:17 Lk 23.29   ^m13:19 Dan 12.1; PA 7.14

dañ. ²⁰ Amin Tagi da unun bisap dima anpisip asak tam miñat amin morap kisi pasilnom. Mani miñat amin kabi iyi do kili manjigit unun do bupmi nandanek bisap anpisip akdisak.

²¹ “Unun bisapmon amin kinda da ‘Kristo oni!’ bo ‘Asoni!’ yañ yanban kañ, geni dima nandan gadani. ²² Amin diwari da abin ‘Nak Kristo’ yañ yokdañ. Ae diwari da ‘Nak kombi amin kinda’ yañ yokdañ. Yañ yanek wasok tapmimi toñ mibili mibili akdañ. Anek miñat amin kabi Piñkop da iyi do kili manjikbi unun pañkilikba kosit kilegi yipmañ detni do pini madep akdañ. Mani aripmi dima akdañ. ²³ Yo jigisi morap unun dima alatakwa wagil dayisat, do disi kañ kimotni.”

Don Amin Dakon Monji apdisak

(Mt 24.29-31 ae Lk 21.25-28)

²⁴ Yesu da sañbeñek yañ yagit, “Yo jigi dakon bisap mudanakwan ‘gildat dabil pilin tuk akdisak, ae kanek dima tenjenokdisak.

²⁵ Ae gik kundu yipmanek mokdañ, anakwa kwen kundukon yo tebai toñ unun da kwakwalitdañ.’

²⁶ “Unun bisapmon amin da Amin Dakon Monji kañba tapmimni ae tilimni gat gikwemon da apban kokdañ. ²⁷ Unun da anelo kabini yabekban kin amin iyi do manjikbi kabi miktimi miktimi ekwañ unun pañmuwutdañ.”

Pik kindap kañek butji pisosak

(Mt 24.32-35 ae Lk 21.29-33)

²⁸ Yesu da sañbeñek yañ yagit, “Ji pik kindap kañek butji pisosak. Kiliñi pakbini toñ ae tami kaluk yopmanek, unun bisapmon gildat bisap kwañ tosok yañ nandañ. ²⁹ Unudeñ gin yo morap dayit unun da alatakwa miktim da mu-

dosak bisap madep kili ununjok kwañ tosok yañ nandani. ³⁰ Nak asisi dayisat, amin unun bisapmon nani dima kima-gakwa yo morap unun kisi altañ mudokdañ. ³¹ Kundu gat miktim gat pasildamal, mani nak dakon gen unun dimasi pasildisak.”

Yo morap altosak unun dakon bisap Piñkop Dat dagin nandisak

(Mt 24.36-44)

³² Yesu da sañbeñek yañ yagit, “Yo morap altokdisak unun dakon bisap amin kinda da dima nandisak. Kwen Kokup aneloyo dima nandañ, ae Monjiyo kisi dima nandisak. Dat da iyi gin nandisak. ³³ Yo morap altokdañ dakon bisap ji dima nandañ, do kañ kimagek egipni.”

³⁴ Yañ yanek tilak gen kinda yañ yoyigit, “Amin kinda kokup kindakon kik do anek oman amini do pi kokwinik yomiñek yut dakon kila ani do yoyisak. Anek yoma sopsop dakon kila amin yoma kilani tebai asak do iyisak.

³⁵ “Unun do anek ji kañ kimotni. Ji yut dakon ami ni bisapmon apjak unun dima nandañ. Apjak bisap unun pilindo bo kalbi binap bo pup da gen yosok bisapmon bo wisa dagokdo unun ji dima nandañ. ³⁶ Tepmi abin dandaban dipmin potni kañ, unun tagi dima. ³⁷ Gen dayisat unun amin morap kisi do yosot. Kañ kimotni.”

Kila amin da Yesu anakba kimotjak do yawit

(Mt 26.1-5 ae Lk 22.1-2 ae Jn 11.45-53)

14 Gildat bamori egek don Yapyap Bilak ae Bret Yisni Mini Dakon Jap Noknok Bisap Madep altok do anakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae gen teban yoyinnet amin

^m13:22 PA 13.13   ^o13:24 Ais 13.10; Jol 2.10,31; 3.15; PA 6.12-13

^p13:26 PA 1.7   ^q13:27 Mt 13.41   ^r13:35 Lk 12.38

da muwugek yaŋ yawit, “Niaŋ aŋek Yesu aŋkewalek abidaŋ aŋatno kimotjak?” ²Yaŋ yaŋek yawit, “Telagi bisap madepmon dima abidoneŋ. Yaŋ aneŋ kaŋ, miŋat aminyokon pidok pidok noman tokdisak.”

Miŋat kinda da pakbi kibanŋi toŋ tagisinaŋ Yesu soŋ imgut

(Mt 26.6-13 ae Jn 12.1-8)

³Yesu Betani kokupmon amin kinda mani Saimon uŋun da yutnon yikgit. (Saimon uŋun kalip wuda tebani toŋ egipgut.) Yesu jap noknok tamokon yigakwan miŋat kinda pakbi kibanŋi toŋ tagisi kinami kinda abidaŋek wigigit. Awiŋ gapmi jokgalek Yesu da busuŋon tagalgit. (Uŋun pakbi dakon yumaŋ nogi madepsi ae tibiri uŋun tipnaŋ wasanŋbi.)

⁴Yaŋ aban amin diwari da kaŋek buri yokwi taŋba notni yoyiŋ yoyiŋ aŋek yaŋ yawit, “Nidosi pakbi kibanŋi toŋ tagisi uŋun yumsi tagaldak?” ⁵Amin da yubam tam, moneŋ madepsi timik yoni mini amin do yomnom.” Yaŋ yaŋek miŋat uŋun gen tebai iyiwit.

⁶Iyiŋba Yesu da nandaŋek yaŋ yoyigit, “Ji miŋat on yum koni. Nido jigi imanŋ? Miŋat on nak do yo tagisi asak.” ⁷Yoni mini amin ji gat bisapmi bisapmi egipdaŋ, do tagi paŋpulugoni. Mani nak ji gat bisapmi bisapmi dima egipdamaŋ. ⁸“Yo miŋat da agagi kili aban dagak. Nak kimokgo gapmakon nepni do uŋun miŋat da pakbi kibanŋi toŋ naŋ kili soŋ namik.” ⁹Nak asisi dayisat, miktimi miktimi amin da Gen Bin Tagisi yoyiŋek miŋat on da yo ak uŋun dakon gen bin kisi yoyiŋakwa nandakdaŋ. Aŋek uŋun miŋat dakon man bini dima pasildisak.”

Judas da Yesu kila amin da kisiron yip do yaŋ teban tagit

(Mt 26.14-16 ae Lk 22.3-6)

¹⁰Uŋun bisapmon paŋdetni 12 kabikon kinda egipgut mani Judas Iskariot. Uŋun da mukwa sogok amin dakon amin madep kabikon kiŋek Yesu kisitnikon yipjak do yoyigit. ¹¹Yoyiŋban but galak nandaŋek moneŋ imni do yaŋ teban tawit. Judas uŋun nandaŋek Yesu kisitnikon yipjak dakon kosit wisigit.

Yesu gat paŋdetni gat jap nawit

(Mt 26.17-25 ae Lk 22.7-14 ae 22.21-23 ae Jn 13.21-30)

¹²vAŋakwan Bret Yisni Mini Dakon Jap Noknok Bisap Madep altagit. Uŋun bisapmon Israel amin da Yapyap Bilak do nandaŋek sipsip moniŋ dapmaŋ soŋ noŋ. Uŋun bisapmon paŋdetni da Yesu yaŋ iyiwit, “Nin kiŋ dukwan Yapyap Bilak dakon jap paŋkosit aneŋ do nandisal?”

¹³Yaŋ yaŋba Yesu da paŋdetni bamori yabegek yaŋ yoyigit, “Kokupmon kiŋ kaŋbal amin kinda pakbi kwoba kinda guramik apban jil gat domdom akdaŋ. Jil uŋun amin naŋ yol aŋkinjil.” ¹⁴Kaŋbal yut kindakon wikwan kaŋ, uŋun yut dakon ami yaŋ iyinjil, “Yoyiŋdetnit da yosok, “Nak gat paŋdetnoni gat da Yapyap Bilak dakon jap noneŋ dakon yut buri dukwan tosok?”” ¹⁵Yaŋ iyinbal uŋun amin da yut madep kinda kwen nani do dolisak. Uŋun yutnon jap noknok tamo ae amin yiyit tamo kili paŋnoman abi da toŋ. Uŋudon japnin paŋkosit anjil.”

¹⁶Yoyiŋban kokupmon kiŋ Yesu da yo morap do yoyigit uŋudenŋi pindakgimal. Yaŋ pindagek Yapyap Bilak dakon jap paŋkosit agimal.

¹⁷ Pilin pilindo Yesu gat paᅇdetni 12 kabi gat uᅇun yutnon opgwit. ¹⁸ ^wObiᅇ jap noknok tamokon jap naᅇ yigek Yesu da yaᅇ yoyigit, “Nak asisi dayisat, jikon da kinda da nak uwalno da kisiron nepdisak. Uᅇun amin nin gat yigek jap nomaj.”

¹⁹ Yaᅇ yaᅇban paᅇdetni buri yokwi taᅇba kalonᅇ kalonᅇ yaᅇ yawit, “Nak dima, ma?”

²⁰ Yaᅇ yaᅇba Yesu da yoyigit, “12 kabi jikon kinda nak gat bret idapmon sibineᅇ nomak uᅇun. ²¹ Asi, Piᅇkop da papiakon gen mandabi uᅇun da aripmon Amin Dakon Monji kimot akdisak. Mani Amin Dakon Monji uwal da kisiron yipjak amin, awa! Uᅇun amin menji da dima anjalagit tam tagi.”

Yesu da paᅇdetni jap yomgut

(Mt 26.26-30 ae Lk 22.15-20
ae 1Ko 11.23-25)

²² Jap naᅇ yigakwa Yesu da bret kinda abidaᅇ, Piᅇkop ya yaᅇ iyineᅇ, pu-daᅇ paᅇdetni do yomgut. Yomineᅇ yaᅇ yoyigit, “Timigek noni, on nak dakon giptim timno.”

²³ Yaᅇ yaᅇek aeni wain kinam abidaᅇ, Piᅇkop ya yaᅇ iyineᅇ, yoban kisi da nawit. ²⁴ ^xNaᅇakwa Yesu da saᅇbeᅇek yaᅇ yoyigit, “On yawino. Amin morapmi gat saᅇbek saᅇbek ak do parekdat. ²⁵ Nak asisi dayisat, nak wain ae dima naᅇek egi wigi Piᅇkop da Amin Kila Agak kokupmon don wain kalugi nokeᅇ.”

²⁶ Yaᅇ yaᅇban kap kinda yaᅇek yomakon pigeᅇ fleᅇ Olipmon wigiwit.

Pita da manji imjak do Yesu da yagit

(Mt 26.31-35 ae Lk 22.31-34
ae Jn 13.36-38)

²⁷ ^yFleᅇ Olipmon wigakwa Yesu da paᅇdetni yaᅇ yoyigit, “Piᅇkop da papiakon gen kinda tosok uᅇun da aripmon ji manji namdaᅇ. Gen uᅇun yaᅇ: ‘Sipsip dakon kila amin anaᅇko kimagakwan sipsip wasenᅇ ki iyi iyi kikkaᅇ.’”

²⁸ ^zMani kimoron da pidaneᅇ nak da kalip Galili miktimon mibilitaᅇ damineᅇ kikeᅇ.”

²⁹ Yaᅇban Pita da yaᅇ iyigit, “Amin diwari dakon nandaᅇ gadat witdal kisak kaᅇ, nak yaᅇ aripmi dima abeᅇ.”

³⁰ Yaᅇ yaᅇban Yesu da iyigit, “Nak asisi gayisat, abisok kalbi pup kosit bamot dima yaᅇakwan gak da nak do wasip kosit kapbi yokdisal.”

³¹ ^aYaᅇban Pita da yaᅇ iyigit, “Uwal da gigeᅇ nakyo kisi nit do ani kaᅇ, gak do wasip dima yokeᅇ.” Yaᅇ yaᅇban notni kabi kisi yaᅇ gin yawit.

Yesu Getsemani Pigaga bisit agit

(Mt 26.36-46 ae Lk 22.39-46)

³² ^bYesu gat paᅇdetni gat miktim kinda mani Getsemani uᅇudon kiwit. Kiᅇ altaᅇek Yesu da yaᅇ yoyigit, “Ji idon yigakwa nak bisit akeᅇ.” ³³ Yaᅇ yaᅇek Pita, Jems, ae Jon kisi timikban kiwit. Kiᅇ burikon jigi madepsi nandaᅇek ³⁴ ^cyaᅇ yoyigit, “Butno jik taᅇakwan kimot kimotno noman taᅇ naban nandisat. Do ji idon Piᅇkop do nandaᅇek egipni.”

³⁵ Yaᅇ yaᅇek aᅇgwikon kiᅇ miktimon maᅇ pageᅇk bisit agit. Kosit kinda tosagon uᅇun bisap yokwi yapjak yaᅇ nandaᅇek bisit yaᅇ yagit, ³⁶ ^d“Aba, Dat, gak da

^w14:18 Kap 41.9   ^x14:24 TP 24.8; Jer 31.31-34; Sek 9.11; 1Ko 10.16; Ibr 9.20

^y14:27 Sek 13.7   ^z14:28 Mt 28.16; Mk 16.7   ^a14:31 Jn 11.16

^b14:32 Jn 18.1   ^c14:34 Jn 12.27   ^d14:36 Mk 10.38; Jn 6.38

yo morap tagi aki. Do nak da kwenon jigi apdisak unun kukwoki do nandisat. Mani nak dakon galaktok dima yolgi, gaga dakon galaktok unun gin yolgi.”

³⁷Yañ yanek tobil panjetni kapbi egipgwiron kin pindakban dipmin pakgwit. Pindagek Pita yan iyigit, “Saimon, gak dipmin pokdol, ma? Bisap awa kaloni da aripmon gin nak gat Pinjkop do nandanej dima egipner? ³⁸Ji teban tanej bisit anek egipni. Yan anek egipni kan, panjwalon aripmi dima moni. But da nak nol do galak tosok mani gip dakon teban tokni mini.”

³⁹Yañ yanek aeni tobilek kin bisit mibiltok agit unuden gin agit. ⁴⁰Bisit anek abin pindakban panjetni dipmin do yokwisi anek aeni dipmin sigin pakgwit. Panyolban pidan ni gen nan iyiner yan do intanej isal yikgwit.

⁴¹Aeni kin bisit an tobil abin panjetni yan yoyigit, “Ji dipmin sigin pagek tapmim pan, ma? Dipmin aripmi kwayin. Bisap kili abik. Amin Dakon Monji yokwi pakpak da kisiron kili unun yipmanjan. ⁴²Pidanba kino! Kabit, uwal da kisiron nejak amin kili abik.”

Uwal da Yesu abidawit

(Mt 26.47-56 ae Lk 22.47-53
ae Jn 18.3-12)

⁴³Yesu gen yanakwan unudon gin panjetni 12 kabikon da kinda mani Judas altañ yomgut. Amin kabi madep emat agak sibani ae kindap kirinji timigek bujon yolgwit. Mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae gen teban yoyinjet amin ae kila amin unun da yabekba apgwit.

⁴⁴Uwal da kisiron yipyip amin da gen kinda kili yan yoyigit, “Amin kinda nak da mandan noko kan, unun amin nan abidoni. Abidanek kilani tebai anek anan kini.” ⁴⁵Judas unudon gin Yesukon

kin altanej yan iyigit, “Yoyinjet!” Yan iyinek mogimikon mandan nagit. ⁴⁶Yañ aban kanek Yesu tebai abidawit. ⁴⁷Aba unun akgwit kabikon da kinda da emat agak sibani ilikgit. Hligek mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon oman monji miragi mandan dagagit.

⁴⁸Mandan daganban Yesu da obip amin yan yoyigit, “Ji nak do kabo noknok kinda yan nandanej emat agak siba ae kindap kirin timigek nak abidok do aben, ma? ⁴⁹Nak gildari gildari Telagi Yut Madep da nagalgwan ji gat egek amin yoyin dekgim. Unun bisapmon nak abidok do dima nandawit? Mani Pinjkop da papiakon nak do gen mandabi unun da aripmon noman tosak.” ⁵⁰Yañ yanban panjet morapni yipmanek pasal kin mudawit.

⁵¹Kin mudanakwa monjisok kinda imalni kwakwagi kindanan gin imegek Yesu yolgit. Emat amin da unun monjisok kisi abidok do awit, ⁵²mani imalni nan kukwanek pasal molan molan kigit.

Yesu gen pikon anan kiwit

(Mt 26.57-68 ae Lk 22.54-55 ae
22.63-71 ae Jn 18.13-14 ae 18.19-24)

⁵³Yesu abidawit amin unun da Yesu abidan anan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi da yutnon wigiwit. Unun yutnon mukwa sogok amin dakon mibiltok amin ae gen teban yoyinjet ae kila amin kisi muwuk egipgwit. ⁵⁴Pita kagi kagisok da Yesu yol ankinjek, mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da nagalgwan pigigit. Pikwan obip amin gat kindapmon yigek kindapni aliwit.

⁵⁵Anakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae gen kokwin amin kisi morap gat da yan nandawit, amin di yan yomno abin Yesu top gen yan iminek gulusun agit yan yanakwa anatan kimotjak yan nandawit, mani

Yesu suŋ kinda dima agit yaŋ kawit. ⁵⁶Aŋakwa amin morapmi da Yesu do top sitnok genyo yaŋba geni dakon kosiri dima pisagit.

⁵⁷Aba amin diwari da pidaŋ Yesu do top sitnok gen yaŋ yawit, ⁵⁸g“Nin da nandaŋapno Yesu da yaŋ yagit, ‘Nak da Telagi Yut Madep amin da awit uŋun tuwilek gildat kapbi da butgwan yut ŋwakŋwari kinda abeŋ. Yut uŋun amin kisit da agagi dakon tilak dima abeŋ.’” ⁵⁹Mani gen uŋun yawit uŋun kisi upbal taŋek gen dakon kosiri dima pisagit.

⁶⁰Kili mukwa sogok amin dakon mibiltok amin kila amin da injamon agek Yesu yaŋ iyigit, “Gak gen kobogi kinda dima yoyiki? On amin morap gen yaŋ gaba niaŋ nandaŋ yomisal?” ⁶¹Mani Yesu gen kagani sopmaŋek gen kobogi kinda dima iyigit. Yaŋ aban mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da aeni iyigit, “Gak Kristo? Gak Piŋkop gawak imamaŋ uŋun dakon Monji bo dima?”

⁶²Yaŋban Yesu da yaŋ yagit, “Uŋun nak mani. Ji don kaŋakwa Amin Dakon Monji Tapmim Ami da aminsi tet do yikban kokdaŋ. Aŋek kaŋakwa Kwen Kokup dakon gikwemon da apban kokdaŋ.”

⁶³Yaŋ yaŋban nandaŋek mukwa sogok amin dakon mibiltok amin iyi dakon paba pigikni pudagit. Yaŋ aŋek yagit, “Mibilni nandak do amin nido saŋbenek yoyino apni? ⁶⁴hIyi do ‘nak Piŋkop dakon Monji’ yaŋ yosok, do ji da niaŋ aŋ imnerŋ do nandaŋ?”

Yaŋban kisi morap da yawit, “Gulusuŋ asak, do si kimotjak.” ⁶⁵Yaŋ yaŋek diwari da ilip sul ingwit. Yaŋ aŋek dabili imal naŋ wamaŋ sopmaŋek kisit da aŋakgwit. Kisit da aŋagek yaŋ iyiwit, “Namin da gikdak? Kombi gen ya!” Yaŋ iyinakwa obip amin da abidaŋek aŋakgwit.

Pita da Yesu do wasip yagit

(Mt 26.69-75 ae Lk 22.56-62
ae Jn 18.15-18 ae 18.25-27)

⁶⁶Aŋakwa Pita uŋun yut da nagalgwan egakwan mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon oman miŋatjok kinda da opgut. ⁶⁷Obiŋ Pita kindap aliŋek ekwan kagit. Miŋat uŋun da pakyansi yipban kwan kaŋek yaŋ iyigit, “Gak Yesu Nasaret kokupmon nani gat kisi egipgumal.”

⁶⁸Yaŋban Pita da wasip yaŋek yagit, “Gak da gen uŋun yosol nak dima nandisat.” Yaŋ yaŋek nagalon da wigat mibilon pigigit.

⁶⁹Aŋakwan oman miŋatjok uŋun da Pita aeni kaŋek amin uŋudon akgwit yaŋ yoyigit, “On amin uŋun Yesu da kabikon nani kinda.” ⁷⁰Mani aeni wasip yaŋek yagit, “Dima.”

Timisok di egek amin kapmatjok akgwit uŋun da yaŋ iyiwit, “Gak asi Yesu da kabikon nani kinda. Gak Galili amin kinda.”

⁷¹Yaŋ yaŋba Pita da tebaisi yaŋek yagit, “Asisi dayisat, amin uŋun yoŋ nak dimasi nandaŋ imisat. Top yosot kaŋ, jobit tagi timikgeŋ.”

⁷²Yaŋ yaŋakwan uŋudon gin pup gen yaŋban kosit bamot agit. Yaŋban nandaŋek Pita Yesu da gen yagit uŋun do nandagit. Gen uŋun yaŋ yagit, “Nak dakon man kosit kapbi wasip yaŋaki pup da kosit bamot gen yosak.” Gen uŋun do nandaŋek buri yokwi taŋban kunam madepsi takgit.

Yesu Pailaron aŋaŋ kiwit

(Mt 27.1-2 ae 27.11-14
ae Lk 23.1-5 ae Jn 18.28-38)

15 ⁱWisawisa do mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae kila amin ae gen teban yoyinŋdet amin ae

gen kokwin amin kabi morap gat da muwugek gen kinda anṭeban awit. Aṅek Yesu nap teban naṅ wamaṅ ilik aṅaṅ Pailat da kisiron aṅki yipṅwit.

²Yipba Pailat da Yesu yaṅ iyigit, “Gak Juda amin dakon kila amin madep, ma?”

Yaṅban Yesu da gen kobogi yaṅ yaṅgit, “Yosol unṅun mani.”

³Yaṅ yaṅban mukwa sogok amin dakon amin madep kabi da gen morapmi yaṅ imṅwit. ⁴Yaṅba Pailat da aeni Yesu yaṅ iyigit, “Gak gen kobogi kinda dima yoyiki? Amin on da yokwi agil do gen morapmi yaṅ gamaṅ.”

⁵Yaṅ yaṅban Yesu da gen kobogi kinda dima yaṅgit. Yaṅ aban kaṅek Pailat nandaban ṅwakṅwarisi agit.

**Pailat da Yesu tilak
kindapmon aṅatni do yaṅgit**

*(Mt 27.15-26 ae Lk 23.13-25
ae Jn 18.38–19.16)*

⁶Bilagi bilagi Yapyap Bilak bisapmon wasok kinda yaṅ awit: Juda miṅat aminyo da dam tebanon yikṅdak amin kinda dakon man yaṅakwa, Pailat da yopban kiṅ kiṅ awit. ⁷Yesu gen pikon yipṅwit bisapmon amin kinda mani Barabas unṅun gat notni gat dam tebanon yikṅwit. Unṅun amin kabi Rom gapman do japmi nandaneṅ emat wamaṅek amin kinda aṅakba kimakṅgit. Unṅun do dam tebanon yopṅwit. ⁸Kili amin morapmi da Pailaron kiṅ altaṅek yaṅ iyiwit, “Bilagi bilagi asal, unṅuderṅ gin dam tebanon yikṅdak kinda pulugaṅ yipbi kisak.”

⁹Yaṅba Pailat da yaṅ yoyigit, “Juda amin dakon kila amin madep naṅ yipbo kisak do nandaṅ?” ¹⁰Pailat yaṅ yaṅgit nido iyi nandagit: mukwa sogok amin dakon amin madep kabi Yesu do nandaba yokwi taṅban top yaṅek gen pikon yipṅwit. ¹¹^kMani mukwa sogok amin

dakon amin madep kabi da miṅat amin kabi madep buri suganeṅ yaṅ yoyiwit, “Ji Pailat da Barabas naṅ yipban kisak do iyini.” Yaṅ yoyiṅba amin da yaṅ gin iyiwit.

¹²Yaṅba Pailat da aeni yoyigit, “On amin ji da ‘Juda amin dakon kila amin madep’ yaṅ iyaṅ, niaṅ aṅ ibeṅ do nandaṅ?”

¹³Yaṅban yaṅ tidaneṅ yawit, “Tilak kindapmon aṅakbi kimotṅjak!”

¹⁴Yaṅba yoyigit, “Mibili nido? Ni gulusuṅ naṅ agit?”

Yaṅban mibiltok yawit si yapmaṅek madepsi yaṅ tidaneṅ yawit, “Tilak kindapmon aṅakbi kimotṅjak!”

¹⁵Yaṅba Pailat da amin dakon buri moni do Barabas pulugaṅ yipban miṅat amin kabiyokon kigit. Kiṅakwan emat amin yoyiṅban Yesu baljawit. Aba don tilak kindapmon aṅakba kimotṅjak do yoyigit.

**Emat amin da Yesu toptopmon da
man madep imṅwit**

(Mt 27.27-31 ae Jn 19.2-3)

¹⁶Emat amin da Yesu abidaṅ aṅaṅ gapman yut madep da nagalgwan pigiwit. Pigeṅ emat amin notni diwari kisisi yaṅ yoba abiṅ mudawit.

¹⁷Muwugek Yesu do paba pigik gami kinda paṅ imṅwit. Yaṅ aṅek nap keli toṅ kinda naṅ kila amin madep dakon pelit yombem kinda wasaneṅ busuṅikon wamaṅ imṅwit. ¹⁸Wamaṅ imiṅek top iyineṅ yaṅ yawit, “Gildat taṅi, Juda amin dakon kila amin madep!” ¹⁹Yaṅ yaṅek kindap kiriṅ naṅ busuṅikon aṅageṅ ilip sul imṅwit. Yaṅ aṅek gawak imiṅek toptopmon da man madep imṅwit. ²⁰Aṅek topmon da man madep imiṅ mudaneṅ imal gami iligeṅ iyi dakon pabi pigik paṅ imṅwit.

Paŋ imiŋek tilak kindapmon aŋakba kimotjak do ilik aŋaŋ kiwit.

Yesu tilak kindapmon aŋakgwit

(Mt 27.32-44 ae Lk 23.26-43
ae Jn 19.17-27)

²¹ Kosiron kiŋ amin kinda kokup pap kik do apban kawit, mani Saimon. Uŋun Sairini kokupmon nani kinda, Aleksanda gat Rupas gat dakon datni. Emat amin da Saimon gen tebai iyinba Yesu dakon tilak kindapni guramikban kiwit. ²² Kiŋ miktim tim kinda mani Golgata uŋudon altawit. (Golgata uŋun dakon mibili uŋun Busuŋ Kidat Iŋeŋ.) ²³ Kiŋ al-taŋek wain gat pakbi isipmi kinda mani mea gat iktagilek imiŋba nok do kurak tagit. ²⁴ ^m Aŋek tilak kindapmon aŋakgwit. Aŋagek imalni timit do satu wasok awit.

²⁵ Wisa dagokdo 9 kilok aŋakwan aŋakgwit. ²⁶ Aŋagek mibili yaŋ do aŋakgamaŋ uŋun dakon but piso gen yaŋ mandawit, JUDA AMIN DAKON KILA AMIN MADEP. ²⁷ Yesu da iŋeŋ bamoron kabo noknok bamori kisi dapgwit. ²⁸ ⁿ Dapba Piŋkop da papiakon gen tosok uŋun bami noman tagit. Gen uŋun yaŋ: “Yokwi pakpak amin uŋun kabikon aŋakbi.” ²⁹ ^o Amin kiŋ ap awit uŋun da yaŋba yokwi tok aŋ imiŋek wunda kwalkwal aŋek yaŋ iyiwit, “Ae! Gak Telagi Yut Madep tuwilek gildat kapbi da butgwan kaluk ak do yagil, ³⁰ do giptimgo anjuktanaŋek tilak kindapmon da pi!”

³¹ Yaŋ yaŋba mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae gen teban yoyiŋdet amin kisi yaŋ gin notni yoyiŋ yoyiŋ aŋek aŋsolat aŋek yaŋ yawit, “Amin diwari paŋpulugagit da nido iyi dakon giptim aŋpulugok do aŋtidok

asak? ³² On amin Kristo, asi Juda amin dakon Kila Amin Madepni kaŋ, tilak kindapmon da piŋban kaŋek nandaŋ gadaŋ imneŋ.” Uŋudeŋ gin kabo noknok bamot teri teri dapbi uŋunyo kisi yaŋba yokwi tok aŋ imgumal.

Yesu kimakgit

(Mt 27.45-56 ae Lk 23.44-49
ae Jn 19.28-30)

³³ Gildat binap 12 kilok aŋakwan miktim kisi pilin tuk aŋakwan kiŋ pilindo 3 kilok agit. ³⁴ ^p Kiŋ 3 kilok aŋakwan Yesu da yaŋ tidaneŋ yaŋ yagit, “Eloi, eloi lama sabaktani?” Gen uŋun dakon mibili yaŋ: “Piŋkopno, Piŋkopno, nido nepmaŋ dekdal?”

³⁵ Yaŋ yaŋban amin diwari kapmatjok akgwit uŋun nandaneŋ yawit, “Nandaŋ, uŋun Elaija do yaŋ imisak.”

³⁶ ^q Yaŋba amin kinda timtim yaŋek kiŋ yo kinda gugidan yombem jol diwaron wamaŋ wain gat ae pakbi isipmi gat uŋungwan siŋeŋek Yesu da nosak do aŋenakgit. Aŋenagek yaŋ yagit, “Ji yipba koneŋ. Elaija da asi abiŋ tilak kindapmon naŋ abidaŋ abiŋban koneŋ, bo dima.”

³⁷ Yaŋ yaŋban Yesu madepsi yaŋ tidaneŋ kimakgit.

³⁸ Kimagakwan Telagi Yut Madep dakon yoma imal uŋun kwen da sulugi piŋ mibilikon dagaŋ ki timi bamori agit. ³⁹ Aŋakwan emat amin 100 dakon kila amin da Yesu iŋamikon kimakban kaŋek yagit, “On amin asisi Piŋkop dakon Monji egipgut.”

⁴⁰ ^r Aŋakwan miŋat diwari dubagisogon da agek pindak nandanyo awit. Uŋun miŋat kabikon kinda mani Maria, kokupni Makdala, ae Maria ŋwakŋwari kinda uŋun Jems buŋon nani gat Josep

^l15:21 Ro 16.13   ^m15:24 Kap 22.18   ⁿ15:28 Ais 53.12

^o15:29 Kap 22.7; 109.25; Mk 14.58   ^p15:34 Kap 22.1   ^q15:36 Kap 69.21

^r15:40 Lk 8.2-3

gat dakon menji, ae Salome gat kisi akgwit. ⁴¹Yesu Galili miktimon egipgut bisapmon unun miñat kabi da yol awilek oman an imiñek egipgwit. Unun dagin dima, ae miñat diwari kisi Yesu gat Jerusalem kokup papmon kiwit unun kisi kanjakwa Yesu kimakgit.

Yesu dakon bumjotni tip kinamgwan yipgwit

(Mt 27.57-61 ae Lk 23.50-55
ae Jn 19.38-42)

⁴²Sabat dakon tagaptok bisap Nenjo pilindo ⁴³Josep Arimatea kokupmon nani da apgut. Unun gen kokwin amin kabi dakon kila amin egipgut. Amin morapmi da nandaba wukwan imgwit. Ae unun Pinjop da Amin Kila Akdisak unun do jomjom anjek egipgut. Josep unun pasol pasoli mini Pailaron kin Yesu dakon bumjotni abidok do iyigit. ⁴⁴Iyinjban Pailat da emat amin 100 dakon kila amin yan iban opban iyigit, “Asi Yesu kunjwak, bo dima?”

⁴⁵Iyinjban emat amin 100 dakon kila amin da yan yagit, “Asi kunjwak.” Yan yanban nandanej Josep da bumjot anjiskas do yan mudan imgut. ⁴⁶Aban Josep da kin imal kwakwagi kinda yuman anabij Yesu dakon bumjot tilak kindapmon nan abij unun imal nan wangut. Waman anki tip kinam kindakon yipmanjek tip madepsi kinda antobilban abij yoma soggut. ⁴⁷Maria Makdala kokupmon nani gat ae Maria Josep dakon menji gat da kanjakwal Yesu dakon bumjotni yipgut.

Yesu kimoron da pidagit

(Mt 28.1-8 ae Lk 24.1-12 ae Jn 20.1-10)

16 Sabat bisap mudanjan pilin pilindo Maria Makdala kokup-

mon nani, ae Maria Jems dakon menji, ae Salome, unun miñat kapbi da bit nelak, ae yo mibili mibili kibani tagisi, Yesu dakon bumjotni soñ im do yuman panjosit awit. ²Yan anjek pakgwit da Sonda wisa dagokdo tip kinamon kik do kinakwa gildat wigit. ³Kinej kosiron yan nandat anjek yan yawit, “Namin da tip kinam dakon tip madep antobilban piosak?” ⁴Yan yanek kin kanba tip madep kili antobilbi kawit. ⁵Yan kanek tip kinamgwan pigi wili gimonji kinda kawit. Unun ilikba pigik kwakwagi dubagi kinda pabi da aminsi tet do yikban kawit. Kanek wuripdagek pasalgwit.

⁶Yan nandanjakwa yoyigit, “Ji wuripdagek dima pasolni. Yesu Nasaret kokupmon nani tilak kindapmon anjaki unun kok do abej. Unun kili pidan kik, idon mini. Tamoni oni kabit. ⁷Kin panjetni gat Pita gat yan yoyini, ‘Unun da kalip Galili miktimon mibiltan damiñek kik do kili dayigit, do unudon kin koni.’”

⁸Yan yoyinjban miñat kapbi unun pasal nimnimigek tip kinamon da winj tintim yanek kiwit. Kin pasol pasol anjek amin di dima yoyiwit.

Maria Makdala kokupmon nani da Yesu kagit

(Mt 28.9-10 ae Jn 20.11-18)

⁹Yesu Sonda wisa dagokdo kimoron da pidanej mibiltok Maria Makdala kokupmon nani altañ imgut. (Unun miñat Yesu da kalip koj 7 kabi burigwan egipgwit ban yol imgut.) ¹⁰Altañ iban kin Yesu dakon panjet kabini kunam takba pindagek yan yoyigit, ¹¹“Yesu kalugi egakwan kat.” Yan yanban gen unun do nandaba bami dima agit.

**Pañdetni bamori da
Yesu kosiron kagimal**

(Lk 24.13-35)

¹²Buñon pañdetni bamori da kokup kindakon kik do kiñakwal Yesu da gip-timi kulabik añek altañ yoban amin ñwakñwari kinda yañ kagimal. ¹³Altañ yoban tobil kiñ notni diwari yoyiñbal nandaba bami dima agit.

Yesu da pañdetni pi ani do yoyigit

*(Mt 28.16-20 ae Lk 24.36-49
ae Jn 20.19-23)*

¹⁴tAeni don pañdetni 11 kabi muwuk yigek jap nañakwa altañ yomgut. Altañ yomiñek gen tebaisi yañek yañ yoyigit, “Ji amin da ‘pidak da egisak’ yañ dayiñba nido nandaba bami dima ak? Nandañ gadatji mini?”

¹⁵uAeni sañbeñek yañ yoyigit, “Ji miñ-timi miñtimi kiñ Gen Bin Tagisi amin kisi-sisi yoyiñ mudoni. ¹⁶vAmin kinda nak nandañ gadañ namñek telagi pakbi sosak kañ, uñun amin Kwen Kokup do

amin asak. Ae amin kinda nak dima nandañ gadañ namjak kañ, uñun amin Tipdom do amin asak. ¹⁷wNak nandañ gadañ namni amin tapmim yobo wasok tapmimi toñ yañ bañ akdañ; nak dakon man yañek koñ yoldañ, ae gen ñwakñwari yokdañ. ¹⁸xAe uñun amin da tuñon amin emari toñ abidokdañ, ae pakbi emari toñ nañba uñun da dima pañupbal akdañ. Uñun amin da sot amin kisiri kwenikon wiñjiñba sotni mudokdañ.”

Yesu Kwen Kokup wigigit

(Lk 24.50-53 ae Ya 1.9-11)

¹⁹yAmin Tagi Yesu gen uñun yoyiñ mudañakwan Piñkop da añañakban Kwen Kokup wigigit da Piñkop da aminsi tet do yikdak. ²⁰zAñakwan pañdetni miñtimi miñtimi kiñ Piñkop dakon geni yoyiñ añañ kiwit. Kiñakwa Amin Tagi uñun gat egek pañpulugañakwan wasok tapmimi toñ añek geni joñik pañteban agit.

^t16:14 1Ko 15.5   ^u16:15 Ya 1.8   ^v16:16 Ya 2.38   ^w16:17 Ya 2.4; 8.7

^x16:18 Lk 10.19; Ya 28.3-6   ^y16:19 Ya 1.9-11; 2.33-34

^z16:20 Ya 14.3; Ibr 2.3-4

Gen Bin Tagisi Luk da Mandagit

But piso gen

Luk unun Juda amin kinda dima. Unun Grik amin kinda. Ae nandak nandak amin madep kinda, ae wuda wamakyo kisi egipgut.

Gen Bin Tagisi Luk da mandagit unun da Yesu unun Israel amin gat ae Amin Ņwakɲwari Kabi kisi yokwikon baɲ timit timit amin yaɲ noliɲban komaɲ. Yesu pini wasaɲek ak do agit bisapmon miɲat aminyo yaɲ yoyigit, “Telagi Wup da aɲtagap aban Piɲkop dakon geni tagisi bupmi amin do yoyiɲ teɲteɲagit.” (4.18 do koki) Asi, miɲat aminyo jigi mibili mibili pawit unun Yesu da yo tagisi aɲyomgut dakon geni morapmi Luk da mandagit.

Yesu dakon egip egipni morapmi do Luk kaloɲ dagin yosok. Unun dakon geni papia diwarikon dima mandabi. Luk kaloɲ dagin Yesu miktimon altagit bisapmon yo noman tawit unun do morapmi yosok. Ae Luk da Yesu da tilak gen kinda yagit unun Samaria amin kinda da kosiron kiɲ uwal da kisiron jigi pagit unun do mandagit. Ae Yesu da tilak gen kinda yagit unun monji kinda da datni yipmaɲ dek kigit unun do mandagit. Ae Luk dagin Sakius takis timit timit amin dakon geni mandagit.

Luk da yo diwari do morapmi yosok unun bisit pi tebaisi agak gat, ae Telagi Wup dakon pi gat, ae Piɲkop da miɲat amin dakon yokwini wiririk yomisak unun do yosok. Ae Luk da miɲat da yo awit unun do morapmi yosok.

Luk papia on kaloɲ naɲ gin dima mandagit. Yabekbi Papia yo kisi mandagit. Unun papiagwan Yesu Kwen Kokup wigakwan unun da kwenon

yabekbi da pi awit unun dakon geni mandagit.

Gen on Luk da Tiopilas do mandagit

1¹⁻³ aKila amin madep Tiopilas, amin morapmi da Piɲkop da yo morapnin da binapmon agit unun dakon geni papiakon mandak do awit. Yo morap wasaɲek altaɲakwa dabil da si pindagek yaɲ teɲteɲok awit amin dakon gen yolek mandawit. Unun amin Piɲkop gen do pi awit. Ae nak unun yo morap si wasaɲek noman taɲ aɲaɲ opgwit unun dakon mibili pakyaɲsi nandak do pini madepsi agim. Do gen morap on papiakon kilegisi mandaɲ yipbo gagon opjak kaɲ nandabo tagisi asak. ⁴Papia on manjiɲek amin da gen morap gayiwit unun nandabi bamisi asak.

Elisabet da Jon aɲalagit, ae Maria da Yesu aɲalagit gat dakon gen

(*Kilapmi 1.5–2.52*)

Jon dakon altok altok dakon but piso gen

⁵Erot da Judia miktim dakon kila amin madep yikgit bisapmon mukwa sogok amin kinda egipgut mani Sekaraia. Sekaraia unun mukwa sogok amin Abiya da kabikon nani kinda. Miɲatni Elisabet unun Aron da kabikon nani. ⁶Piɲkop da dabilon kilegisi egek Amin Tagi dakon gen teban madep ae moniɲi kisi guramikgimal. ⁷Mani Elisabet monji suɲ egipgut, do isal egek miɲat amin pelanyo agimal.

⁸Bisap kindakon Sekaraia gat mukwa sogok amin notni gat Piɲkop da dabilon mukwa sogok pi awit. ⁹bAɲek namin dasi Amin Tagi da telagi tamogwan wigi yo kibaɲi tagisi sosak yaɲ do aɲpakni

yolek satu wasok awit. Yanj aba Sekaraia dakon man da noman tanban mukwa sok do wigigit.¹⁰ Wigi mukwa soñakwan yomakon miñat amin morap muwuk egek bisit pi awit.

¹¹ Anjakwa Amin Tagi dakon ajelo kinda Sekaraia altañ ingut. Uñun alta mukwa kibañi tagisi sosonj da tosok uñun da aminsi tet do akgit. ¹² Akban kanjek Sekaraia wuripdagek pasalgit. ¹³ Mani ajelo da yanj iyigit, “Sekaraia, Piñkop da bisitgo kili nandagit, do dima pasolgi. Miñatgo Elisabet da monji wili kinda ajalakdisak. Mani Jon yanj iyiki. ¹⁴⁻¹⁵ cAmin Tagi da inamon mani wukwisi tokdisak, do gak butgo tagisi anjakwan kisik kisik akdisal. Ae amin morapmi da monji uñun altosak bisapmon kisik kisik akdañ. Meñ da butgwan yitjagon da Telagi Wup da tugañ iban egi anjañ kikdisak. Wain ae pakbi tebanyo dimasi nosak. ¹⁶ Uñun da Israel amin morapmi pañtobilban aeni Amin Tagini Piñkopmon kikdañ. ¹⁷ dElaija dakon anpak tapmimyo pañek Amin Tagi mibiltañ imiñek kikdisak. Uñun da miñat monjiyo gat datni gat dakon but pañkilek aban but kaloñ akdañ. Ae gen kirinjit amin dakon nandak nandak pañmilip aban amin kilegi dakon nandañ kokwin tagisi yombem akdañ. Anjek amin pañtagap aban tagap tañakwa Amin Tagi apdisak.”

¹⁸ Yanj yanban Sekaraia da ajelo iyigit, “Nit miñat amin pelanyo kili agimak. Do gen yanjaki but bamot asat. Gen uñun ni-anjon da bami yosol yanj nandakeñ?”

¹⁹ eYanban ajelo da yagit, “Nak Gebriel, nak Piñkop da inamon akdat da yabekban gak do gen tagisi on gayik do abisat. ²⁰ Gen gayisat uñun asi Piñkop da bisap yipgut uñun bisapmon noman tokdisak, mani nandabi bami dima asak,

do gen yogok kositgo sopmanjakwan gen dimasi yanjek egi wigaki gen gayisat uñun bami noman tokdisak.”

²¹ Yanj nandat anjek egakwal amin jomjom anegek Sekaraia nido bisap dubak Telagi Yut Madepmon egisak yanj nandanej but morap awit. ²² Yanj nandanej egakwa Sekaraia yomakon piñ gen yok do antidok anjek kisit dagin tilak anjyomgut. Yanj anjakwan kanjek Telagi Yut Madepmon dipmin yombem kinda bo kak yanj nandawit.

²³ Sekaraia Telagi Yut Madepmon pi agak bisapni mudanjakwan tobil kokupnikon kigit. ²⁴ Pañki egakwan don miñatni Elisabet monji kwap awilek yutnon pasili egakwan kanek 5 mudawit. ²⁵ Anjakwan yanj yagit, “Amin Tagi da nak anpuluganban monji kwap awildat. Kalip monji mini egek amin da dabilon mayagisi nandagim, mani abisok kili uñun mayagino mudosok.”

Anjelo da Maria altañ ingut

²⁶⁻²⁷ fElisabet monji kwap awilgit uñun dakon kanek 6 mudanjakwan Piñkop da ajeloni Gebriel yabekban miñatjok kinda mani Maria uñun do kigit. Galili miktimon, kokup kinda mani Nasaret uñudon egipgut. Maria uñun amin kinda mani Josep, Dewit da kabikon nani uñun pasak do manjikbi. ²⁸ Gebriel Mariakon altañ imiñek yanj iyigit, “Gildat tagi. Amin Tagi gak gat egisak. Piñkop da miñat diwari yapmanjek gak do yo madep yanj nandisak.”

²⁹ Maria gen uñun nandanej burigwan da jigisi nandanej yanj nandagit, “Ni gen kinda nañ nayisak?” ³⁰ Yanj nandanjakwan iyigit, “Maria, dima pasolgi. Piñkop da gak do nandaban tagisi asak. ³¹ gNandaki, gak monji kwap awilek

^c1:14-15 IDT 6.2-3   ^d1:17 Mal 3.1; 4.5-6; Mt 17.11-13

^e1:19 Dan 8.16; 9.21   ^f1:26-27 Mt 1.16,18   ^g1:31 Ais 7.14; Mt 1.21-23

monji kinda anjalakdisal. Monji unun mani Yesu yanji iyiki. ^{32h}Unun da amin man madepni ton kinda egakwan amin da Pinjkop Wikwisi Dakon Monji yan iyikdan. Kalip babi Dewit da kila amin madep egipgut, unun da tilagon Amin Tagi Pinjkop da yipban kila amin madep kinda egipdisak. ³³Unun da Jekop dakon diwatni dakon kila amin madepni bisap dagok dagogi mini egi anjan kinej kilani akdisak.”

³⁴Yan yanban Maria da anjelo yan iyigit, “Yo yosol unun nian anek altosak? Nak amin kinda pagim.”

³⁵Yanban anjelo da gen kobogi yan iyigit, “Telagi Wup da gagon obinakan Pinjkop Wikwisi unun dakon tapmim da gak kibitdisak. Unun do anek monji anjalaki unun telagi egakwan amin da Pinjkop dakon Monji yan iyikdan. ³⁶Nandaki, mamago Elisabet minjat pelanj kili agit, mani monji kwapni ton, do monji wili kinda anjalakdisak. Kalip amin da ‘Monji aripmi dima panjalasak’ yan yawit, mani abisok monji kwap kinda awilakwan kanek 6 mudosok. ³⁷ⁱPinjkop da yo kinda ak do nandisak kan, aripmi dimasi antidok asak.”

³⁸Yanban Maria da yan iyigit, “Nak Amin Tagi dakon oman minjat egisat, do unun yosol nagon yan gin noman tosak dosi nandisat.” Yan yanakwan anjelo da yipman kigit.

Maria da Elisabet kinj kagit

³⁹Unun bisapmon Maria tepmi kinej miktin ileji ton timon Judia miktin dakon kokup pap kindakon kigit. ⁴⁰Kinj Sekaraia da yutnon wigi Elisabet gildat tagi yan iyigit. ⁴¹Iyinjakan unudon gin Elisabet monji burigwan yikgit unun wigi mok agit. Anjak-

wan Elisabet Telagi Wup da burikon pigi tujanban ⁴²madepsi yan tidanjek yagit, “Pinjkop da yo tagisi minjat diwari do yomisak unun si yapman mudanjek gisamni madepsi gamisak. Ae monji unun gak da buron yikdak ununyo kisi Pinjkop da gisamikdak! ⁴³Amin Tagino dakon menj nagon nido obisak? Nak minjat tagi dima. ⁴⁴Gak da gildat tagi yan nayinjaki unudon gin monji butnogwan yikdak kisik kisik anek wigi mok ak. ⁴⁵Amin Tagi da gen gayigit unun nandabi bami asisi noman tokdisak yan nandagil, do kisik kisik tagi abi.”

Maria da kisik kisik kap kinda yagit

^{46-49j}Yan yanban Maria da yagit, “Nak oman minjatni gin, ae mano minisi, mani nak do yo tagisi asak, do but dasi Amin Tagi anjkisiat. Anjakwan butno da Pinjkop Panpulugok Amino do kisik kisik asak. Pinjkop Tapmim Ami da nak do yo madepsi kinda asak, do abisok ae don kisi amin da Pinjkop da gisamni madepsi namisak unun do yokdan. Mani unun telagisi tosok. ^{50k}Amin Pinjkop do pasolgon unun amin bupmi nandan yomisak. Abisok ae don minjat amin morapyo yan ginsi bupmi nandan yomin anjan kikdisak. ^{51l}Iyi dakon kisi dasi pi tapmimi ton agit. Amin iyi do nandaba wigiwit amin unun yolban wasen kiwit. ^{52m}Kila amin madep yiyit tamo madepmon yikgan unun pabinj yopmanjek mani mini amin panjenokdok. ⁵³ⁿAmin jap do an unun yo tagisi morapmi yominjakwan buri tugon. Anjek amin yoni morapmi unun yolban yoni mini da kwan. ^{54-55o}Iyi dakon oman monjini Israel panpuluganjek yan teban tok gen Abraham gat ae babikni gat do yoyigit unun dima intagit. Yan teban tok

^h1:32 2Sa 7.12-13,16; Ais 9.7   ⁱ1:37 WW 18.14   ^j1:46-49 1Sa 2.1-10

^k1:50 Kap 103.13,17   ^l1:51 2Sa 22.28   ^m1:52 Jop 12.19; 5.11; Kap 147.6

ⁿ1:53 Kap 34.10   ^o1:54-55 WW 17.7; Mai 7.20; Kap 98.3

geni anṭeban aṅek uṅun yawi diwatni dagok dagogi mini bupmi nandanṅ yomiṅ anṅaṅ kisak.”

⁵⁶ Maria kanek kapbi Elisabet gat egek don kokupnikon tobil kigit.

Jon altagit

⁵⁷ Elisabet da monji anṅalask dakon bisap abinṅakwan monji wili anṅalagit. ⁵⁸ Anṅalṅek kisik kisik anṅakwan Amin Tagi da bupmi nandanṅ ingut dakon gen nandanṅek kokup isalni gat ae yawi diwatni gat kisi da but galaksi nandawit.

⁵⁹ PAltṅaṅ gildatni 8 mudanṅakwan gip-timni mandak do apgwit. Abinṅek datni Sekaraia dakon man naṅ iyik do nandawit, ⁶⁰ mani meṅi da yaṅ yaṅit, “Dima, mani Jon yaṅsi iyineṅ.”

⁶¹ Yanṅban iyiwit, “Yawi diwatjikon Jon man kinda dima tosok.”

⁶² Yaṅ yaṅek datni ni man naṅ yok do nandisak yaṅ do kisit tilak anṅ imgwit. ⁶³ Aba Sekaraia da yo kinda kaṅ iba kilda mandisak do tilak anṅ yoban iba yaṅ mandagit, “Mani uṅun Jon.” Yaṅ mandaban nandaba yo nṅwakṅwarisi agit.

⁶⁴ Uṅudon gin gen yogokni pisanṅakwan gen wasanṅek yaṅek Piṅkop anṅkisigit.

⁶⁵ Anṅakwan kokup isalni da kaṅ pasalek uṅun dakon geni yaṅba Judia miṅtim ilenṅi tonṅ timon kokup morap tawit amin kisisi da nandawit. ⁶⁶ Anṅek uṅun do nandanṅ kokwin anṅek egipgwit. Amin Tagi dakon tapmim taṅ ingut, do yaṅ yawit, “Uṅun monji taganṅek nianṅ amin kinda egipdisak?”

Sekaraia da kombi gen yaṅit

⁶⁷ Jon dakon datni Sekaraia Telagi Wup da burikon piṅi tugaṅban kombi gen yaṅek yaṅ yaṅit: ⁶⁸ q“Israel dakon Piṅkop da abinṅ amini yokwikon baṅ yu-

maṅ naṅ nipgut, do Amin Tagi anṅkisino. ⁶⁹ rOman monjini Dewit da kabikon da nin paṅpulugosak do amin tebaisi kinda anṅnoman agit. ⁷⁰ Kalip kombi amin telagi da yaṅ yawit, ⁷¹ s“Piṅkop da uwalnin gat ae amin morap nin do nandaba yokwi tok anṅ nimaṅ amin da kisiron baṅ pulugaṅ nipdisak.” ⁷² tSanṅbek sanṅbek telagisi agit uṅun sigin nandanṅek babiknin bupmi nandanṅ yom do yaṅit. ⁷³⁻⁷⁴ u“Babiknin Abraham yaṅ iyigit, ‘Nak asisi uwalji da kisiron baṅ pulugaṅ depbo pasol pasoli mini egek oman amino egipdaṅ. ⁷⁵ vGildari gildari nak da inṅamon telagisi ae kilegisi egi anṅaṅ kikkaṅ.’

⁷⁶ w“Jon, monjino, gak don Piṅkop Wikwisi dakon kombi amin kinda yaṅ gayikkaṅ. Gak Amin Tagi mibiltaṅ iminṅek kositni yuldisal. ⁷⁷⁻⁷⁸ xAnṅek miṅat amin kabiyoni yoyinṅ dekbi mibilni nandaba pisesak. Piṅkopnin uṅun bupmini madepsi, do diwarini wiririk yominṅek pulugaṅ timitdisak yaṅ nandani. Uṅun da Kwen Kokup dakon teṅteṅi madep yipban ⁷⁹ pilin tukgwan ekwaṅ amin da teṅteṅi kokdaṅ. Uṅun da kosit noliṅban kaṅek but yawot dakon kositnaṅ kineṅ.”

⁸⁰ Uṅun monji, wup gipyo kisi tapmimi tonṅi tagagit. Anṅakwan miṅtim amin dima ekwaṅ timon egakwan don noman taṅban Israel amin da kawit.

Yesu altagit

(Mt 1.18-25)

2 Uṅun bisapmon Rom dakon kila amin madep Sisa Ogastus da gen teban kinda yipgut. Pi monjini kinṅ amin miṅtimi miṅtimi ekwaṅ uṅun mani mandani do gen teban yipgut. ² Man mandawit uṅun pi kaluksi awit. Uṅun bis-

p1:59 WW 17.12; MS 12.3; Lk 2.21   q1:68 Kap 72.18   r1:69 Kap 18.2

s1:71 Kap 106.10   t1:72 WW 17.7; Kap 105.8-9   u1:73-74 WW 22.16-17

v1:75 Tit 2.12-14   w1:76 Ais 40.3   x1:77-78 Ais 60.1-2; Jer 31.34

apmon Kwirinius da Siria provins dakon kila amin madep egipgut. ³Sisa Ogastus da gen teban yaŋ yipgut, do amin kisisi mani mandani do kokupni kokupni kiŋ mudawit.

⁴Josep uŋun Galili provinskon, Nasaret kokupmon egipgut. Mani Dewit da yawi diwaron da altagit, do Judia provinskon, Dewit dakon kokup Betlehem uŋudon kigit. ⁵Minjatni pasak do manjikbi Maria uŋun gat kisi mani mandani do kigimal. Uŋun bisapmon Maria monji kwapni toŋ da kigit. ⁶Kiŋ Betlehem kokupmon altaŋ egakwal Maria monji altosak dakon bisapni apgut. ⁷Amin da yumaŋ naŋek dipmin pokgoŋ yut uŋun amin da yikba tugagit, do bulmakau yut kindakon pawigi yikgimal. Yigakwal monji mibiltogi altaŋban Maria da imalnaŋ wamaŋ bulmakau idapmon yipban pakgit.

Sipsip kila amin da gen bin Nandawit

⁸Bulmakau yutnon yigakwa Betlehem kokup da kapmatjok sipsip kila amin diwari da pilin kaga sipsip kila aŋek joŋ timon egipgwit. ⁹Egakwa Amin Tagi dakon aŋelo kinda da altaŋ yomgut. Aban Amin Tagi dakon teŋteŋi da teŋteŋaŋ yoban madepsi pasalgwit. ¹⁰Aŋakwa aŋelo da yaŋ yoyigit, “Ji dima pasolni. Nandani, nak gen tagisi kinda aŋabisat. Uŋun amin kisi da nandaneŋ kisik kisik madepsi akdaŋ. ¹¹Abisok Amin Tagi Kristo uŋun Dewit da kokupmon ji do altak. Uŋun ji yokwikon baŋ timit do altak. ¹²Ji kiŋ monji ŋakŋak imalnaŋ wabi bulmakau idapmon potdisak do wisin koni. Uŋun kaŋek bami dayisat yaŋ nandani.”

¹³Gen yaŋ yaŋakwan uŋudon gin Kwen Kokup aŋelo morapmisi da piŋ

notnikon muwugek Piŋkop aŋkisineŋ yaŋ yawit: ¹⁴y“Ason Kwen Kokup Piŋkop aŋkisino. Miktimon amin galak taŋ yomisak uŋun kabikon but yawot tosak.”

Sipsip kila amin da Yesu aŋalon awit

¹⁵Aŋelo da Kwen Kokup tobil wigakwa sipsip kila amin da notni yoyin yoyin aŋek yaŋ yawit, “Nin Betlehem kokupmon wigi Amin Tagi da gen niyisak uŋun dakon bami kono.” ¹⁶Yaŋ yaŋek tepmisi wigi Maria gat Josep gat paŋalon aŋek, monji ŋakŋak uŋun bulmakau idapmon pakban kawit. ¹⁷Kaŋek monji dakon gen bin nandawit uŋun yaŋ teŋteŋaŋba ¹⁸nandaneŋ amin kisisi nandaba yo ŋwakŋwarisi agit. ¹⁹zAŋakwa Maria da gen uŋun nandaban yo madep aban nandaneŋ egipgut. ²⁰Aŋakwan sipsip kila amin da tobil kiŋek aŋelo da gen yoyigit uŋun da aripmon pindakgwit, do Piŋkop aŋkisiwit.

Yesu do man ingwit

²¹aGildatni 8 aŋakwan, giptim mandak bisapmon, mani Yesu yaŋ iyiwit. Dima altaŋakwan aŋelo da uŋun man kili yagit.

Simeon gat Ana gat da Yesu Telagi Yut Madepmon kagimal

²²bJosep gat Maria gat Piŋkop da inaŋmon kilek tok dakon bisap kili noman tagit. Uŋun dakon gen Moses dakon gen tebanon tosoŋ. Do Maria gat Josep gat da Yesu Monji Amin Tagi do paret do Jerusalem aŋkigimal. ²³cAmin Tagi dakon gen teban kinda mandabi naŋ yolek kigimal. Gen uŋun yaŋ: “Minjat kinda monji mibiltogi uŋun wili kaŋ, uŋun Amin Tagi do paret do.”

²⁴dAe Amin Tagi dakon gen teban yolek paret ak do kigimal. Gen teban unun yan tosok:

“Kinarim bamori bo ae yigi yigi bulagi bamori ban mukwa soni.”

²⁵Unun bisapmon amin kinda Jerusalem egipgut unun mani Simeon. Unun amin anpakni kilegisi ae Pin kop gawak imin an kisinjo anek egipgut. Pin kop da Israel amin kabi but yokwikon egipgwit unun butni pan teban asak do manjikbi amin unun do jomjom anek egipgut. Simeon unun Telagi Wup da burikon tujanbi amin kinda. ²⁶Telagi Wup da burikon gen yan kili iyigit, “Gak tepmi dima kimotdisal. Amin Tagi dakon Kristo kanek don kimotdisal.”

²⁷Simeon Telagi Wup da antagap aban Telagi Yut Madepmon kigit. Anakwan Yesu menji datniyo da gen teban yolek Yesu anan opgumal. ²⁸Anopbal Simeon da Yesu bedanek Pin kop an kisinjek yan yagit: ²⁹“Amin Tagi Tapmim Ami, kalip yagil unun da tilagon oman amingo nak but yaworon da tagi kimokgej. ³⁰eNin yokwikon ban timit do anek yo asal unun dabilno da kili unun kosot. ³¹Amin morap da dabilon yo anoman asal oni koman. ³²fUnun da Amin Ijwakjwari Kabi miktimi miktimi ekwan unun dakon but pan tejan aban Pin kop dakon mibili nandakjan. Anek gak dakon amin kabigo Israel dakon tilimni egipdisak.”

³³Yesu dakon menji datniyo Simeon da gen yagit unun nandanek nandabal ijwakjwarisi agit. ³⁴gAnakwal Simeon da gisam yominjek Monji dakon menji Maria yan iyigit, “Nandaki, Israel amin morapmi da on Monji do anek man potdan, ae morapmi da pidokjan. But tobil

ani do Pin kop da yabekgit, mani yanba yokwi tok an imdan. ³⁵Yan anek amin morapmi dakon nandak nandak pasili ton unun pan tejan akdisak. Anek but yokwi da emat agak siba da yan wamgo sugokdisak.”

³⁶Unun bisapmon kombi amin minat pelansi kinda egipgut, mani Ana. Unun Panuel, Ase da kabikon nani dakon gwi. Unun kalip amin paban egakwal bilak 7 kabi mudan kwan eni kimakgit. ³⁷Eni kimagakwan sakwabat egakwan bilakni 84 agit. Ana unun telagi yut dima yipman dekgit. Jap kelek egek bisit pi anek kalbi ae gildat kalba Pin kop gawak iminjek egipgut. ³⁸Unun bisapmon unun kisi obin Monji kanek Pin kop ya yan iyigit. Yan anek Pin kop da Jerusalem amin pan pulugosak do jomjom awit amin, unun ban Monji dakon gen yoyigit.

Aeni Nasaret Kokupmon kiwit

³⁹hYo morap Amin Tagi da gen tebanon tosok unun an mudanek tobil Galili provinskon iyi da kokup Nasaret unudon kiwit. ⁴⁰Monji tagan teban tanek nandan kokwini tagisi tan imgut. Ae Pin kop dakon gisamni madepsi tan imgut.

Yesu monjisok da Telagi Yut Madepmon wigigit

⁴¹iBilagi bilagi Yesu dakon menji datniyo Yapyap Bilak kok do Jerusalem kin kin awit. ⁴²Yesu bilakni 12 anakwan Yapyap Bilak dakon anpak yolek Jerusalem kiwit. ⁴³Unun bilak dakon bisap madep mudan kwan menji datniyo tobil kokupnikon kik do kigimal. Mani Yesu Jerusalem sigin egipgut. Egakwan menji datniyo Yesu sigin egisak

^d2:24 MS 12.8   ^e2:30 Ais 52.10; Lk 3.6; Tit 2.11

^f2:32 Ais 42.6; 49.6; 52.10   ^g2:34 Ais 8.14; Mt 21.42; 1Pi 2.8

^h2:39 Mt 2.23   ⁱ2:41 TP 12.24-27; 23.14-17; GT 16.1-8

yaŋ dima nandagimal. ⁴⁴Amin agipgwit gat akwaŋ bo yaŋ nandaŋek agakwal gildat kinda mudagit. Don diwatni ae notni agipgwit da bikbiknikon wusigimal. ⁴⁵Wusiŋ dima aŋalon aŋ aeni tobil Yesu wusiŋek Jerusalem kigimal. ⁴⁶Kiŋ gildat kapbi wusiŋ mudanek don Telagi Yut Madepmon aŋalon agimal. Uŋudon kaŋbal yoyiŋdet amin da binapmon yiŋek gen yaŋakwa nandaŋek mibili nandak do yoyiŋ yoyiŋ agit.

⁴⁷Amin morap mirak paŋek yikgwit uŋun nandak nandakni ae kobogi bamisi yagit uŋun do nandaba ŋwakŋwarisi agit. ⁴⁸Meŋi datniyo kaŋ wiripdagek meŋi da yaŋ iyigit, “Monji, gak nido yaŋ aŋaki wusamak? Datgo gat nit gak do nandaba kik aŋek wusamak.”

⁴⁹Mani kobogi yaŋ yoyigit, “Jil nido nak wusik do pi amal? Nak Datno da yutnon egipmisi egisat jil uŋun dima nandamal?” ⁵⁰Mani gen yoyigit dakon mibili nandabal dima pisagit. ⁵¹JYesu meŋi datni yolban tobil Nasaret si kiŋek bisapmi bisapmi meŋi datni dakon geni guramikgit. Aŋakwan meŋi da uŋun yo morap agit do nandaban yo madep aban nandaŋek egipgut. ⁵²Yesu tagaŋek nandaŋ kokwini tagisi taŋ imgut, ae Piŋkop da galak taŋ imiŋakwan aminyo kisi da galak taŋ imgwit.

Yesu da pini ak do aŋakwan kositni yul do yo morap noman tawit dakon gen

(Kilapmi 3.1–4.13)

Jon da Piŋkop gen yagit

(Mt 3.1-12 ae Mk 1.2-8 ae Jn 1.19-28)

3 Sisa Taiberius da Rom dakon kila amin madep egakwan bilak 15 aŋakwan Pontias Pailat da Juda gapman

dakon mibiltok amin egipgut. Ae uŋun bisapmon giŋ Erot da Galili miktim kila agit. Aŋakwan padige Pilip da Ituria miktim ae Takonitis miktim kila agit. Aŋakwan Lisanas da Abilene miktim kila agit. ²Aŋakwan Anas gat Kaiapas gat da mukwa sogok amin dakon mibiltok amin egipgumal. Uŋun bisapmon Sekaraia dakon monji Jon miktim amin da aripmi dima egipmi timon egakwan Piŋkop da geni imgut. ³^kIban Jon uŋun Jordan Pakbi oba tosogon miktim morap toŋ uŋudon agek Piŋkop dakon gen yagit. Amin but tobil aŋek telagi pakbi soŋakwa Piŋkop da diwarini yopmaŋ yomjak do yoyigit. ⁴^lYaŋ aŋakwan kombi amin Aisaia da papiakon gen mandabi uŋun bami tagit. Gen uŋun yaŋ: “Miktim amin da aripmi dima egipmi timon amin kinda da yaŋ tidanek yosok,

‘Amin Tagi dakon kosit aŋdimdim ani, kositni pasiŋ aŋmilip ani.

⁵Aŋek dangap madep pekba tugoni ae ileŋ morap pasiŋba kositni kilegisi asak.

Ae kosit gireŋi paŋmilip aba kilegisi asak.

Ae kosit yokwi paŋmilip aba wagil gwaljiŋi minisi asak.

⁶Yaŋ aŋakwa miŋat amin morapyo da Piŋkop da nin yokwikon baŋ timit do aŋek pi asak uŋun koni.’ ”

⁷^mAmin morapmi Jon da telagi pakbi soŋ yomjak do abiŋakwa yaŋ yoyigit, “Ji tuŋon amin emari toŋ dakon gwakni kabi. Piŋkop da butjap nandaŋek yokwi pakpak do yo yokwisi aŋ yomdisak. Piŋkop dakon butjap apdisak yaŋ namin da uŋun dakon but piso dayik da uŋun yap do pasal kwaŋ? ⁸ⁿJi but tobil bamisi aŋek aŋpakjikon but tobil dakon bami aŋalon ani. Ji disi do ‘Nin Abraham

^j2:51 Lk 2.19   ^k3:3 Ya 13.24   ^l3:4 Ais 40.3-5   ^m3:7 Mt 12.34; 23.33

ⁿ3:8 Jn 8.33,39

dakon babikni' yanj dima yoni. Nak yanjsi dayisat, Piŋkop da yanban on tip kabi da Abraham dakon babikni tagi dagoni. Ji unun Abrahamon da altawit unun da yo madep dima asak. ⁹oPareŋka kindap mibilon yipbi da tosok. Kindap morap bami tagi dima toni unun mandaŋ kindapmon maba pigi sokdaŋ.”

¹⁰Amin da Jon dakon gen unun nandaŋek yanj iyiwit, “Nin nianjsi aneŋ?”

¹¹Yanjba Jon da kobogi yanj yoyigit, “Amin kinda paba pigikni bamori kanj, minini amin do kinda imjak. Ae japni taŋ imaŋ aminyo kisi yanj gin asak.”

¹²PYanj yanban takis timit timit amin diwari telagi pakbi sok do apgwit unun da yanj iyiwit, “Yoyiŋdet, nin nianjsi aneŋ?”

¹³Iyiŋba yoyigit, “Ji takis gapman da dayisak unun da aripmon gin timitni. Ae sanbeŋek di gat dima timitni.”

¹⁴Ae emat amin diwari da yanj iyiwit, “Ae nin nianjsi aneŋ?”

Iyiŋba yoyigit, “Ji amin yo yokwi aŋ yomiŋek top yoyiŋek moneŋni dima timitni. Topmon da gen pikon dima yopni. Pi aŋ dakon yumaŋ nogi timikgaŋ unun aripninon timikgamaŋ yanj nandaba mudosak.”

¹⁵Amin da butni pidaŋban but morap anek yanj nandawit, “Jon unun Kristo bo?”

¹⁶qYanj nandaŋakwa Jon da yanj yoyigit, “Nak pakbisi baŋ telagi pakbi soŋ damisat. Mani nak da manjikon abisak amin unun dakon tapmim da nak dakon tapmim yapmaŋdak. Nak yombem yokwi da kandap gwil napni tagi dima witalgeŋ. Unun amin da Telagi Wup gat ae kindap gat soŋ damdisak. ¹⁷Unun wit dakon sibit sibit wiririt kindap kirihni kisitnikon taŋakwan apdisak. Abiŋek bami

kokwinik tamonikon yopmaŋek sibit sibit wiririk maban kindap kimot kimori mini unudon sokdaŋ.” ¹⁸Jon nawa gen morapmi gat kisi amin dakon but pisoni do yoyigit. Yanj anek Gen Bin Tagisi yanj tenŋeŋaŋ yomgut.

Erot da Jon dam tebanon yipgut

¹⁹rJon da gapman dakon kila amin madep Erot tebai kanj yagit, nido Erot da padige dakon miŋatni Erodias tuwil pagit, ae anpak yokwi di kisi agit. ²⁰Erot yokwi kinda gat sigin sanbeŋ anek Jon dam tebanon yipgut.

Jon da Yesu telagi pakbi soŋ imgut

(Mt 3.13-17 ae Mk 1.9-11)

²¹Amin morap telagi pakbi soŋakwa Yesu yo kisi sogit. Soŋek bisit anjakwan kundu wital kigit. ²²sWital kinjakwan Telagi Wup kinarim da miŋtimon paŋ unun da tilak Yesukon pigit. Anjakwan Kwen Kokupgwan da gen kinda yanj altagit: “Gak Monjino. Butdasi galak taŋ gamisat. Butno gak do tagisi asak.”

Yesu dakon babini dakon man silip

(Mt 1.1-17)

²³tYesu bilakni 30 da tilak anjakwan pini wasagit.

Yesu unun Josep dakon monji amin da yanj nandawit.

Josep unun Eli dakon monji.

²⁴Eli unun Matat dakon monji.

Matat unun Liwai dakon monji.

Liwai unun Melki dakon monji.

Melki unun Janai dakon monji.

Janai unun Josep dakon monji.

²⁵Josep unun Matatias dakon monji.

Matatias unun Amos dakon monji.

Amos unun Naum dakon monji.

Naum unun Esli dakon monji.

Esli unun Nagai dakon monji.

⁹3:9 Mt 7.19   ¹²3:12 Lk 7.29   ¹⁶3:16 Ya 13.25

¹⁷3:19 Mt 14.3-4; Mk 6.17-18   ²³3:22 Jn 1.32   ²³3:23 Lk 4.22; Jn 6.42

²⁶ Nagai unun Mat dakon monji.
 Mat unun Matatias dakon monji.
 Matatias unun Semen dakon monji.
 Semen unun Josek dakon monji.
 Josek unun Joda dakon monji.
²⁷ Joda unun Joanan dakon monji.
 Joanan unun Resa dakon monji.
 Resa unun Serubabel dakon monji.
 Serubabel unun Sealtiel dakon monji.
 Sealtiel unun Neri dakon monji.
²⁸ Neri unun Melki dakon monji.
 Melki unun Adi dakon monji.
 Adi unun Kosam dakon monji.
 Kosam unun Elmadam dakon monji.
 Elmadam unun Er dakon monji.
²⁹ Er unun Josua dakon monji.
 Josua unun Eliesa dakon monji.
 Eliesa unun Jorim dakon monji.
 Jorim unun Matat dakon monji.
 Matat unun Liwai dakon monji.
³⁰ Liwai unun Simeon dakon monji.
 Simeon unun Juda dakon monji.
 Juda unun Josep dakon monji.
 Josep unun Jonam dakon monji.
 Jonam unun Eliakim dakon monji.
³¹ Eliakim unun Melea dakon monji.
 Melea unun Mena dakon monji.
 Mena unun Matata dakon monji.
 Matata unun Natan dakon monji.
 Natan unun Dewit dakon monji.
³² ^uDewit unun Jesi dakon monji.
 Jesi unun Obet dakon monji.
 Obet unun Boas dakon monji.
 Boas unun Salmon dakon monji.
 Salmon unun Nason dakon monji.
³³ Nason unun Aminadap dakon monji.
 Aminadap unun Atmin dakon monji.
 Atmin unun Ani dakon monji.
 Ani unun Ebron dakon monji.
 Ebron unun Peres dakon monji.
 Peres unun Juda dakon monji.
³⁴ Juda unun Jekop dakon monji.
 Jekop unun Aisak dakon monji.
 Aisak unun Abraham dakon monji.

Abraham unun Tera dakon monji.
 Tera unun Nao dakon monji.
³⁵ Nao unun Seruk dakon monji.
 Seruk unun Reu dakon monji.
 Reu unun Pelek dakon monji.
 Pelek unun Ebe dakon monji.
 Ebe unun Sela dakon monji.
³⁶ ^vSela unun Kainan dakon monji.
 Kainan unun Apaksat dakon monji.
 Apaksat unun Siem dakon monji.
 Siem unun Noa dakon monji.
 Noa unun Lamek dakon monji.
³⁷ Lamek unun Metusela dakon monji.
 Metusela unun Enok dakon monji.
 Enok unun Jaret dakon monji.
 Jaret unun Malalel dakon monji.
 Malalel unun Kenan dakon monji.
³⁸ ^wKenan unun Enos dakon monji.
 Enos unun Set dakon monji.
 Set unun Adam dakon monji.
 Adam unun Pinokop dakon monji.

Sunduk da Yesu ankwalgit

(Mt 4.1-11 ae Mk 1.12-13)

4 Yesu Telagi Wup da burikon tu-
 ganban Jodan Pakbikon da tobil
 apgut. Abinakwan Telagi Wup da iyin
 anjan miktim amin da aripmi dima
 egipmi timon ankwigit. ² Kin unudon gil-
 dat 40 japmi mini egek jap do madepsi
 agit. Anakwan Sunduk da ankwalgit.
³ Ankwalek yan iyigit, "Gak asi Pinokop
 dakon Monji egisalon yanbi tip on da
 bret daganban."

⁴ ^xYanban Yesu da yan iyigit, "Pinokop
 da papiakon gen yan tosok:
 'Bret dagin amin egip egip tagi dima
 yomjak.'"

⁵ Yan yanban Sunduk da Yesu iyin
 anjan ilej dubagisi kindakon wigek
 unudon gin on miktimon miktim madep
 madep morap kisi yolnban pindakgit.
⁶ Anek yan iyigit, "On miktim madep
 kisi kilani aki do yan mudan gabo man

madep paki. On miktim madep kisi nak dakon, do amin kinda do im do nandakeŋ kaŋ tagi ibeŋ. ⁷Gawak nabi kaŋ, on yo morap gak do gamiŋ mudokeŋ.”

⁸Yañ yanban Yesu da iyigit, “Piŋkop da papiakon gen yaŋ tosok:

‘Amin Tagi Piŋkopji unun naŋ gin gawak imiŋek oman aŋimni.’”

⁹⁻¹¹Yañ yanban Sunduk da Yesu iyiyiŋ aŋaŋ Jerusalem kokup papmon kigit. Kiŋ Telagi Yut Madep da kwenon awigi yipmaŋek yaŋ iyigit, “Piŋkop da papiakon gen kinda yaŋ tosok:

‘Unun da aŋeloni yoyiŋban kilago tagisi ani. Ae kandapgo tipmon dima gitni yaŋ do aŋelo da gak kisit da kendak abiŋ gepni.’

Gen yaŋ tosok, do gak asi Piŋkop dakon Monji kaŋ, gak amon mibilikon paŋ ma.”

¹²aYañban Yesu da iyigit, “Piŋkop da papiakon gen kinda yaŋ yosok:

‘Amin Tagi Piŋkopji dakon tapmim kok do aŋek dimasi aŋkewaldo.’”

¹³bSunduk da paŋkewal morap unun aŋ mudaneŋ ae bisap kindakon don aŋkewalgen yaŋ nandaneŋ Yesu yipmaŋ kigit.

Yesu unun Galili Provinskon kiŋek Wup da teban togon pini wasagit

(Kilapmi 4.14–9.50)

Yesu unun Galili Provinskon pini wasagit

(Mt 4.12-17 ae Mk 1.14-15)

¹⁴Yesu unun Wup da teban togon aeni tobil Galili miktimon kigit. Kiŋakwan miŋat amin morapyo kokup teri teri egipgwit unun da gen bini nandawit.

¹⁵Bisapmi bisapmi Juda amin da muwut

muwut yutnon wigek amin yoyiyiŋ dekgit. Yaŋ aŋakwan amin kisi da aŋkisiwit.

Nasaret amin da Yesu do nandaba yokwi tok awit

(Mt 13.53-58 ae Mk 6.1-6)

¹⁶Yesu unun Nasaret kokupmon kigit. Kalip unun kokupmon egek tagaŋ teban taŋek amin tagi agit. Sabat bisapmon Juda amin da muwut muwut yutnon wigi wigi agit unudeŋ gin Sabat kindakon wigigit. Aŋek Piŋkop dakon gen manjik do pidaŋ akgit. ¹⁷Pidaŋ agakwan kombi amin Aisaia dakon papia iba abidaŋ witdalek gen yaŋ naŋ manjiŋgit:

¹⁸c“Amin Tagi dakon Wupni nagon tosok, nido amin yoni minikon kiŋek Gen Bin Tagisi yoyikeŋ do nak manjiŋek but nelak tagil namgut.

Ae dam tebanon ekwaŋ amin pulugaŋ ki abigini yaŋ yoyikeŋ do yabekgit.

Ae dabili mini amin tagi siŋtoni, ae amin da pabiŋ yopmaŋgaŋ amin unun pulugaŋ yopbeŋ do yabekgit.

¹⁹Amin Tagi da miŋat amin kabini yo tagisi aŋyomdisak dakon bisap kili abisak unun dakon yaŋ teŋteŋok akeŋ do yabekgit.”

²⁰Yesu unun gen manjiŋ mudaneŋ papia gironigeŋek kila amin do imiŋek yikgit. Yigakwan unun muwut muwut yutnon amin kisi dabilni Yesukon gin taŋakwan yikgwit.

²¹Aŋakwa Yesu da yaŋ yoyigit, “Piŋkop dakon gen manjiko nandayiyiŋ unun abisok dabiljikon bami toŋ asak.”

²²dYañban amin gen yagit do nandaba tagisi aŋakwan yawit, “Mao! On Josep dakon monji da niaŋonsi da gen galagisi on yosok?”

²³Yañba Yesu yoyigit, “Amin da gen kinda yoŋ unun yaŋ: ‘Wuda wamak gaga dakon giptim aŋmilip a.’ Unun

^y4:8 GT 6.13-14   ^z4:9-11 PSA 91.11-12

^a4:12 GT 6.16; 1Ko 10.9

^b4:13 Ibr 2.18; 4.15   ^c4:18 Ais 61.1-2

^d4:22 Lk 3.23; Jn 6.42

gen nak nayikdan, ma? Ae ‘Kapaneam kokupmon wasok agil do amin da yanba nandagimanj unun yomaninon yan gin abi do nandamanj’ yan nayikdan, ma? ²⁴eNak asisi dayisat, kombi amin morap kokup kalonni da geni dima nandanj yomanj. ²⁵fAsisi, kombi amin Elaija da bisapmon sikak dima manjakwan bilak kapbi ae kanek 6 yan egek jap do madepsi awit. Unun bisapmon Israel miktimon sakwabat morapmi egipgwit. ²⁶gMani Pinjkop da Elaija Israel sakwabat kinda do dima yabekgit. Sakwabat kinda Sarepat kokupmon egipgut unun do yabekban kigit. Sarepat unun Saidon kokup da tetgin do toso. ²⁷hAe kombi amin Elisa da bisapmon Israel miktimon wuda tebani tonj amin morapmi egipgwit, mani kinda dima kilek tagit. Siria miktimon nani amin kinda mani Neman unun dagin kilek tagit.”

²⁸Yan yanban amin muwut muwut yutnon egipgwit kisi da japmisi nandanjek ²⁹pidanj Yesu yolba kokup da wanja pigigit. Kokup unun ilenon tagit, do tipdomon maba pigisak do ankiwit. ³⁰Mani amin da bikbigon da si kigit.

Yesu da amin kinda konni yol imgut
(Mk 1.21-28)

³¹Yesu Nasaret kokup yipmanjek Galili miktimon kokup kinda mani Kapaneam unudon pigigit. Pabigi egek Sabat bisap morapmon amin yoyinj deggit. ³²iYoyinj degakwan amin kinda man madepni tonj da gen njwaknjwarisi niyisak yan nandawit.

³³Konni tonj amin kinda Juda amin da muwut muwut yutnon yikgit. Unun da madepsi yan tidanjek yan yagit, ³⁴“Yesu, Nasaret amin, gak nibanj anjim do nandisal? Nin panjupbal ak do abil?

Nak nandanj gamisat, gak Pinjkop Dakon Telagi Amini.”

³⁵Mani Yesu da konj tebai yan iyigit, “Gak gen dima yanjek amin on yipmanj det!” Yan iyinjakwan konj unun da amin ukwayikban manj amin da binapmon pakgit. Pagakwan amin unun dima anjupbal anjek yipmanj kigit. ³⁶Amin da unun kanj wuripdagek notni yoyinj yoyinj anjek yawit, “Mao, nianj gen kinda yosok? Amin man madepni tonj ae tapmimni tonj da tilagon konj gen tebai yoyinban geni nandanjek pasal kwanj.” ³⁷Yan yanjakwa Yesu da pi agit dakon gen unun provins dakon amin kisi da nandawit.

Yesu da Pita dakon yopmi anjmilip agit

(Mt 8.14-15 ae Mk 1.29-31)

³⁸Yesu Juda amin dakon muwut muwut yut yipmanjek Saimon da yutnon kigit. Saimon dakon yopmi sot anjek giptimni kindapmi sogit. Yan anjakwan Yesu da anjapulugosak do iyiwit. ³⁹Aba Yesu unun minjat da kapmatjok panji agek giptimni kindapmi sogit unun pasil imjak do tebai yagit. Yanban sotni pasil iminjakwan unudon gin pidanjek japni panjkosit agit.

Yesu da amin panjmilip agit

(Mt 8.16-17 ae Mk 1.32-34)

⁴⁰Gildat si pigik do anjakwan amin da notni sot mibili mibili awit unun Yesukon panjopgwit. Panjopba Yesu da kisitni kwenikon kalonj kalonj wutjinjek panjmilip agit. ⁴¹jAe amin morapmi konni tonj unun yol yomgut. Yolakwan konj da yan tidanjek yawit, “Gak Pinjkop dakon Monji.” Yesu unun Kristo yan nandanj imgwit, do Yesu da konj gen dimasasi yoni do kirinjik yomgut.

Yesu kokup pap diwarikon agipgut

(Mk 1.35-39)

⁴²Wisa dagokdosi Yesu amin dima egipgwit tim kindakon kigit. Anakwan amin da wusiŋ aŋalon aŋek dima yopmaŋ kisak do nandaŋek abidok do awit. ⁴³Mani yaŋ yoyigit, “Nak Piŋkop da Amin Kila Akdisak unun dakon Gen Bin Tagisi kokup pap diwarikon kisi agek yoyiŋ teŋteŋoker. Nak Piŋkop da unun pi aberŋ dosi yabekgit.” ⁴⁴Yaŋ yaŋek Judia miktimon muwut muwut yut taŋ aŋaŋ kiwit unudon agek Piŋkop gen yoyigit.

Yesu da wasaŋek paŋdetni timikgit

(Mt 4.18-22 ae Mk 1.16-20)

5¹Bisap kindakon Yesu Genesaret¹ Pakbi idap ileŋikon agek Piŋkop dakon gen yaŋakwan amin morapmi da abiŋ unun da kapmatsisok aŋgwasinek nandawit. ²Yesu bot bamori ileŋikon taŋbal pindakgit. Unun tap kilap simil simil amin da yopba taŋakwal tap kilap simil simil yikni pakbikon sugawit. ³Yesu unun bot kindakon milkaŋ wigigit. Bot unun Saimon dakon. Unun boron wigek Saimon yaŋ iyigit, “Bot imiŋdilbi timisok di pakbikon kwan.” Yaŋ iyinek Yesu boron yigek amin yoyiŋ dekgit. ⁴Yoyiŋ dek mudaneŋ Saimon yaŋ iyigit, “Timisok di gat kiŋek pakbi ilarikon kiŋek tap kilap simil do yik yopba pigini.”

⁵Yaŋban Saimon da iyigit, “Amin tagi, nin kalbi tap kilap simil do pi madep aŋek tap kilap kinda dima iligapdo wisa dagak. Mani gak dakon gen guramigek yik yum yopno pigini.” ⁶Yoyigit unudeŋ aŋakwa tap kilap morapmisi yiŋon pigi tugaŋek yik dagok

do awit. ⁷Aŋakwa notni bot kindakon agipgwit amin da abiŋ paŋpulugoni do kisit da tilak aŋ yomgwit. Tilak aŋ yoba apba tap kilap bot bamot kisikon yopba tugaŋ jik taŋek pakbi kagagwan pigik do agimal. ⁸⁻¹⁰Saimon gat notni kabi gat tap kilap ilikgwit unun pindagek tamtam yawit. Ae Saimon dakon pi isal bamotni Jems gat Jon gat Sebedi dakon monji yat unun kisi tamtam yagimal. Aŋek Saimon Pita da Yesu ŋwakberŋ aŋ iminek yaŋ iyigit, “Amin Tagi, nepmaŋ dek ki. Nak yokwi pakpak!”

Yaŋban Yesu da Saimon yaŋ iyigit, “Gak dima pasolbi. Abisok onda wasaneŋ gak amin timitdisal.” ¹¹Yaŋ yaŋban bot bamotni ilikba ileŋikon wigakwal yo morapni kisi yopmaŋek Yesu yolgwit.

Yesu da amin kinda wuda tebani toŋ aŋmilip agit

(Mt 8.1-4 ae Mk 1.40-45)

¹²Bisap kindakon Yesu kokup pap kindakon egakwan amin wuda tebani toŋ kinda egipgut. Unun da Yesu kaŋek ŋwakberŋ aŋ iminek miktimon gawagek Yesu bisit tebai iyigit, “Amin Tagi, Piŋkop da dabilon kilek tokeŋ do nandisal kaŋ, tagi aŋmilip abi kilek tokeŋ.”

¹³Yaŋban Yesu da kisitni amin unun kwenikon witjineŋ yaŋ iyigit, “Kilek toki do nandisat, do pasil gamni!” Yaŋ yaŋban unudon gin wuda tebani pasil imiŋakwa kilek tagit. ¹⁴Aban Yesu da yaŋ iyigit, “Gak amin dimasi yoyineŋ kiŋ mukwa sogok aminon giptingo yoliki. Aŋek Moses da yagit unun da tilagon paret aŋaki amin da asi kilek tal yaŋ gandani.” ¹⁵Mani Yesu da yo agit dakon geni sigin kiŋ ireŋ tagit. Anakwan amin

¹5:1 Genesaret unun Galili Pakbi idap dakon mani kinda.

^k4:44 Mt 4.23   ^l5:1 Mt 13.1-2; Mk 3.9-10   ^m5:5 Jn 21.3-8

ⁿ5:11 Mt 19.27   ^o5:14 MS 14.1-32

morapmi da geni nandak do opgwit. Ae sotni panmilip anyomjak do opgwit. ¹⁶Mani Yesu bisap morapmi miktim amin dima ekwan timon panji egek bisit pi agit.

Yesu da amin kisiri kandapmiyo kimakbi kinda anmilip agit

(Mt 9.1-8 ae Mk 2.1-12)

¹⁷Bisap kindakon Yesu amin yoyin degakwan Parisi amin ae gen teban yoyindet aminyo kisi panjobin yikgwit. Ujun amin Jerusalem, ae Galili dakon kokup morap ton, ae Judia miktimon da opgwit. Yesu Amin Tagi dakon tapmim tan imgut, do sot amin panmilip agit. ¹⁸Anjakwan amin kabi kinda da amin kisiri kandapmiyo kimakbi kinda waman anjan opgwit. Ujun wayigon yipba pagakwan anjan Yesu da akgiron awigik do awit. ¹⁹Mani amin morapmi, do yutnon awigik do antidok awit. Do yut kwenon wigi yut tuwilek amin unun wayigon pagakwan napmon da abidajakwa amin morap da binapmon pikek Yesu da buronsi pigigit. ²⁰Yesu da nandan gadatni pindagek yagit, “Not, diwarigo yopman gamisat.”

²¹Yanban Parisi amin gat ae gen teban yoyindet amin gat da iyi yan nandawit, “On namin amin kinda da Pinjkop kulanbejek gen unun yosok? Diwari yopyop unun amin kinda da aripmi dimasi agagi. Ujun Pinjkop kalon dagin asak.”

²²Yesu da nandak nandakni unun pindak nandanjo anek yan yoyigit, “Ji nido butjikon da nandak nandak unun nandan nama? ²³Diwari yopyop ae amin kisit kandapmiyo kimakbi panmilip agak unun kisi amin da aripmi dima agagi. ²⁴Mani Amin Dakon Monji on miktimon diwari wiririt dakon pi asak do yan mudan ibi yan nandaba pisosak do on amin

anmilip abej.” Yesu yan yanek kisiri kandapmiyo kimakbi amin kanek yan iyigit, “Nak gayisat, gak pida yan yalin potgo timigek yutgokon ki.” ²⁵Yanban unudon gin amin unun pida yan yalin potni timigek Pinjkop anjksinejek yutnikon kigit. ²⁶Anjakwan minat amin morapyo unun kan wuripdagek Pinjkop anjksinejek yawit, “Abisok yo njwakjwarisi altanban koman.”

Yesu da Liwai (Matyu) yan imgut

(Mt 9.9-13 ae Mk 2.13-17)

²⁷Ujun da kwenon Yesu yomakon pikek kin kanban takis timit timit yut kabejon takis timit timit amin kinda yikban kagit. Ujun mani Liwai. Yesu da Liwai yan iyigit, “Abin nak nol.” ²⁸Yan iyinban Liwai pida yan morapni kisi yopmanjek Yesu yolgit.

²⁹Anek Liwai da yutnikon Yesu do jap madepsi panjosit agit. Yan aban takis timit timit amin morapmi gat ae amin diwari gat kisi yigek jap nawit. ³⁰Anjakwa Parisi amin gat ae gen teban yoyindet amin Parisi da kabikon nani unun da Yesu dakon panjetni do yanba yokwi tok anek yan yoyiwit, “Ji jap pakbiyo takis timit timit amin ae yokwi pakpak amin gat nido an?”

³¹Yanba Yesu da yan yoyigit, “Amin sotni mini unun wuda wamagon dima kwan. Amin sotni ton unun dagin wuda wamagon kwan. ³²Nak amin kilegi yan ilit do dima pigim. Yokwi pakpak yan ilikgo but tobil ani do pigim.”

Pinjkop dogin nandanek jap kelek egip egip do yagit

(Mt 9.14-17 ae Mk 2.18-22)

³³Parisi amin da Yesu yan iyiwit, “Jon dakon panjetni bisap morapmi Pinjkop do nandanek jap kelek egek bisit pi an. Ae Parisi amin nin dakon panjetnin kisi

yaŋ gin aŋ. Mani gak dakon paŋdetgoni jap pakbiyo aŋek ekwaŋ.”

³⁴sYaŋba Yesu da yoyigit, “Monji kinda miŋat pasak bisapmon uŋun jap noknok bisap madep kinda, ae monji notni gat ekwaŋ, do jap kelek tagi dima egipni. ³⁵Mani don monji uŋun abidaŋ aŋaŋ kiŋakwa notni uŋun bisapmon jap kelek ekwaŋ.”

³⁶Yesu da tilak gen kinda gat yoyiŋek yaŋit, “Amin kinda da imal kalugi kinda pudaŋ imal garaŋi dagaŋ kwi kindakon bujak kaŋ uŋun tagi dima. Yaŋ asak kaŋ, imal kalugi aŋupbal asak. Ae imal kalugi uŋun kalipmi gat arip dima. ³⁷Ae amin kinda da wain kalugi tibiri meme gip baŋ wasaŋbi kalipmi kindakon kole-sak kaŋ uŋun tagi dima. Yaŋ asak kaŋ, wain da pukwa paptarŋ meme gip kiriŋi-gakwa wain maŋ mudokdaŋ. Ae meme gipyo kisi yokwi tokdisak. ³⁸Do wain kalugi meme gip kalugikon kolaŋ. ³⁹Ae wain kalipmi nosok amin wain kalugi nok do kuragi nandaŋek yaŋ yosok, ‘Wain kalipmi uŋun tagisi.’”

Sabat bisap dakon gen

(Mt 12.1-8 ae Mk 2.23-28)

6^tSabat bisap kindakon Yesu wit pi binap kinda naŋ kigit. Kiŋakwan paŋdetni da wit bami di jimik kisit da misiŋikba gipmi maŋakwa bami si nawit. ²uAŋakwa Parisi amin di da pindagek yawit, “Ji Sabat bisap dakon gen teban yapmaŋek nido yaŋ aŋ?”

³vYaŋba Yesu da kobogi yaŋ yoyigit, “Ji Dewit gat amin kabini gat da jap do awit bisapmon yo awit uŋun di manjiŋ nandaŋ bo dima? ⁴wDewit uŋun Piŋkop da yutnon wigi bret Piŋkop do parekbi uŋun timikgit. Bret uŋun mukwa sogok amin daŋin tagi noknogi. Mani Dewit da naŋek amin kabini kisi do yomgut.”

⁵Yesu da sigin yaŋ yoyigit, “Amin Dakon Monji uŋun Sabat bisap dakon Amin Tagi.”

Yesu da Sabat bisapmon amin kinda aŋmilip agit

(Mt 12.9-14 ae Mk 3.1-6)

⁶Sabat bisap kindakon Yesu Juda amin da muwut muwut yutnon wigek yoyiŋdet agit. Uŋudon amin kisiri aminsi tetni gireŋikbi kinda egipgut. ⁷Parisi amin gat ae gen teban yoyiŋdet amin gat da Yesu Sabat bisapmon amin paŋmilip aban kaŋek gen yaŋ imneŋ yaŋ do kaŋ egipgwit. ⁸Mani Yesu da nandak nandakni pindak nandaŋyo aŋek amin kisiri gireŋikbi yaŋ iyigit, “Gak pidaŋ amin da iŋamon at.” Iyiŋban amin uŋun pidaŋ akgit. ⁹Pidaŋ agakwan Yesu da yoyigit, “Ji niaŋ nandaŋ? Sabat bisap dakon gen teban uŋun aŋpak tagi bo yokwi aneŋ do yosok? Amin kutnok do yosok, bo ae amin si paŋupbal ano kimotni do yosok?” ¹⁰Yesu da amin morap kisi pindak aŋaŋ ki mudaneŋ yaŋ iyigit, “Kisitgo aŋniŋniŋ a.” Iyiŋban yaŋ gin aŋakwan kisiri kilek tagit. ¹¹Mani Parisi amin gat ae gen teban yoyiŋdet amin gat da japmisi nandaŋ imiŋek iyi gin yaŋ nandat aŋek Yesu niaŋsi aŋ imno yaŋ yawit.

Yesu da yabekbini 12 kabi timikgit

(Mt 10.1-4 ae Mk 3.13-19)

¹²Uŋun bisapmon Yesu kalbi bisit pi ak do kabap kindakon wigi Piŋkop bisit iyigit. Bisit pi aŋ egakwan wisa da-gaŋban ¹³paŋdetni yaŋ yoban apba 12 kabi manjiŋgit. Manjiŋek yabekbi man yomgut.

¹⁴Kinda uŋun mani Saimon (uŋun Yesu da Pita yaŋ iyigit).

Ae Saimon dakon padige Andru, ae Jems,

^s5:34 Jn 3.29 ^t6:1 GT 23.25 ^u6:2 Jn 5.10 ^v6:3 1Sa 21.1-6

^w6:4 MS 24.5-9

Jon,
 Pilip,
 Batolomiu,
¹⁵ Matyu,
 Tomas,
 Alpius dakon monji Jems,
 ae Saimon (uñun Selot da kabikon nani),
¹⁶ ae Jems dakon monji Judas,
 ae Judas Iskariot (uñun da don Yesu
 uwal da kisiron yipgut).

Yesu da amin morapmi pañmilip agit

(Mt 4.24-25 ae Mk 3.7-12)

¹⁷ Yesu uñun amin kabi timikban ileñon da miktim kuldukibañ kindakon pukwa pañdetni morapmi gat kisi akgwit. Añakwa Judia miktim dakon amin morapmi gat, ae Jerusalem kokup papmon amin gat, ae tap amin Tair ae Saidon kokup da kapmatjok egipgwit amin uñun gat kisi egipgwit. ¹⁸ Uñun geni nandakdo, ae sotni pañmilip asak do nandañek apgwit. Koñ da pañpbal abi amin uñun Yesu da pañmilip agit. ¹⁹ Sot amin pañmilip agak dakon tapmim Yesukon da apgut, do amin morap kisitni kwenikon igayik do awit. Yañ añek kilek tawit.

**Yesu da yoni mini amin
 kisik kisik ani do yagit**

(Mt 5.1-12)

²⁰ Yesu da pañdetni pindagek yagit, “Yoni mini amin ji kisik kisik ekwañ, nido ji Piñkop da Amin Kila Asak uñun da kagagwan ekwañ.

²¹ ^xAbisok jap do añ amin ji kisik kisik ekwañ. Don jap nañ tugokdañ.

Abisok kunam takgañ amin ji kisik kisik ekwañ. Don jikgo yanjakdañ.

²² ^yAmin da dandaba ji Amin Dakon Monji yolyol amin yañ dandañek nandaba yokwi tok añdamdañ. Ji

uñun gat gadañek dima egipni do dayañek yañba yokwi tok añ damañek man yokwisi damdañ. Yo morap uñun altañ damdañ, mani ji kisik kisik ani.

²³ Uñun bisapmon ji butji tagisi tañakan kisik kisik ajeke wigi mok ani. Nandani. Kobogi do tomni wukwisi Kwen Kokupmon tañ damisak. Kalip babini da kombi amin do yo yokwi yañ gin anyomgwit.

²⁴ “Mani yoni morapmi amin, awa! Ji yo tagisi wagil timikgañ. Don butji pañteban ak do yo di dima timitdañ.

²⁵ “Abisok jap nañek butji paptor amin, awa! Don jap do akdañ.

“Abisok jikgo yanjañ amin, awa! Don kunam tagakwa dabil pakbisi mokdañ.

²⁶ “Amin da man madep damañ amin, awa! Kalip babikji da kombi amin top-topmi do yañ gin añ yomgwit.”

Uwalnin but dasi galak tañ yomneñ

(Mt 5.38-48)

²⁷ Yesu da sanbeñek yañ yagit, “Geno nandañ amin yañ dayisat, ji uwalji do but dasi galak tañ yomni. Ae nandaba yokwi tok añ damañ amin do aña pak tagi anyomni. ²⁸ Ae jobit timitni do dayañ amin, uñun Piñkop da pañpulusak do bisit iyini. Ae yokwi añ damañ amin do bisit ani. ²⁹ Amin kinda da mogim kulbak gikban kañ, teri kinda kisi añtobil ibi. Ae amin kinda da mirim imalgo gwayeñban kañ, yum kañaki paba pigikgo kisi abidosak. ³⁰ Ae amin morap da yo kabigo yobi do gayiñba kañ yobi. Ae amin kinda da yogo kinda abidañ aña kisañ kañ, aña tobil gamjak do tebani dima iyiki. ³¹ ^zAmin da aña pak niañsi aña damni do nandañ, uñun aña pak amin do anyomni.

^x6:21 Kap 126.5-6; Ais 61.3; PA 7.16-17
^y6:31 Mt 7.12

^y6:22 Jn 15.19; 16.2; 1Pi 4.14

³²“Amin butdasi galak taŋ damaŋ baŋgin butdasi galak taŋ yomni kaŋ, ji amin tagi dima. Yokwi pakpak amin unun kisi amin butdasi galak taŋ yomaŋ baŋ butdasi galak taŋ yomaŋ. ³³Ae aŋpak tagi aŋdamaŋ amin baŋgin aŋpak tagi aŋyomni kaŋ, ji amin tagi dima. Yokwi pakpak da aŋpak unun kisi aŋ. ³⁴Ae unun amin goman tagi sopjak yaŋ nandaŋ teban taŋek amin kinda do yo imni kaŋ, ji amin tagi dima. Yokwi pakpak amin notni da goman unun kisisi sopdaŋ yaŋ nandaŋek notni do yo yomaŋ. ³⁵Mani ji uwalji do butdasi galak taŋ yomiŋek aŋpak tagisi aŋ yomni. Aŋek amin do yo yomiŋek sopni do dima yoyini. Piŋkop da yokwi pakpak ya yaŋ dima iyaŋ amin unun do yo tagi yumsi yomisak, do ji aŋpak tagisi ani kaŋ, Piŋkop Wikwisi da kobogi do yo tagisi damaŋakwan monjinisi egipdaŋ. ³⁶Datgo da amin do bupmi nandisak, do jiyo yaŋ gin amin do bupmi nandani.”

Amin dakon aŋpak dima kokwinitni

(Mt 7.1-5)

³⁷aYesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Ji amin dakon aŋpak dima kokwinitni kaŋ, Piŋkop da jiyo kisi dima kokwinitjak. Ji amin yokwi aba unun do kobogi timitni do dima yoyini kaŋ, Piŋkop da jiyo kisi yokwisi do tebai dima dayikdisak. Ji amin dakon diwarini yopmaŋ yomni kaŋ, Piŋkop da ji dakon diwarisi yaŋ gin yopmaŋ damdisak. ³⁸bJi amin do yo yomni kaŋ, Piŋkop da ji do yo damdisak. Unun da yo morapmisi damaŋakwan tugok tugogisi egipdaŋ. Tilak niaŋsi yomni unun da tilak yaŋ gin timitdaŋ.”

³⁹cYesu da tilak gen kinda yaŋ yoyigit, “Dabili mini kinda dabilni mini notni kinda kosit tagi yolisak? Kaŋ kisi bamot gapmagwan mokdamal. ⁴⁰dPapia yut

miŋat monjiyo yoyiŋdetni dima yapmaŋgaŋ. Mani papia yut tagisi wigi mudaŋek don yoyiŋdetni yombem aŋ. ⁴¹Gaga da dabilon kindap kwik tosoŋ unun do dima nandaŋek notgo da dabilon jimjim nido kosol? ⁴²Gaga da dabilon kindap kwik tosoŋ unun dima kaŋek niaŋon da notgo ‘Dabilgokon jimjim tosoŋ unun paŋ gamdisat’ yaŋ iyiki? Gak jamba but amin. Mibiltok gaga da dabilon kindap kwik tosoŋ unun abi kiŋakwan notgo da dabilon jimjimjok tosoŋ unun kaŋbi pisaŋakwan tagi paki.”

Kindap yokwi da bami yokwi potdaŋ

(Mt 7.16-20 ae 12.33-35)

⁴³Yesu da saŋbeŋek yagit, “Kindap tagi da bami yokwi aripmi dima potni. Ae kindap yokwi da bami tagi aripmi dima potni. ⁴⁴Amin da kindap sop bami baŋ pindagek kindap yokwi bo tagi yaŋ pindak nandaŋyo aŋ. Amin da pik kindap dakon bami pak do nap keli toŋon kiŋ dima deŋgaŋ. Ae wain sop kindap yokwi keli toŋon kiŋ dima paŋ. ⁴⁵Amin kilegi unun nandak nandakni kilegi morapmi butnikon toŋ, do aŋpak kilegisi asak. Aŋakwan amin yokwi unun nandak nandak yokwi butnikon toŋ, do aŋpak yokwi asak. Nandak nandak niaŋ amin butgwan toŋ, unun gen kagakon da yoj.”

Yut bamori dakon tilak gen

(Mt 7.24-27)

⁴⁶eYesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Ji nido nak Amin Tagi yaŋ nayiŋek geno dima guramiŋgaŋ? ⁴⁷Nagon obiŋek geno nandaŋek guramiŋgaŋ amin unun dakon tilak kinda dolikeŋ. ⁴⁸Amin kinda yutni ak do aŋek gapma wayikban mibilisigwan pigakwan

^a6:37 Mt 6.14   ^b6:38 Mk 4.24   ^c6:39 Mt 15.14   ^d6:40 Mt 10.24-25

^e6:46 Mt 7.21

miktingwan tip madep da kwenon gwak magit. Anek don yut unun da kwenon agit. Aban pakbi madepsi igek yutni tidan tuwil do agit mani yutni tebaisi agit, do tebaisi akgit. ⁴⁹Mani amin kinda nak dakon gen nandaneke dima guramikdak amin unun amin kinda yombem. Unun yutni teban tokni mini isal miktim kwenon gin agit. Don pakbi igek yut unun tidanban unudon gin tuwil ki madepsi tasik tagit.”

**Yesu da emat amin dakon
mibiltok amin kinda dakon pi
monji anmilip agit**

(Mt 8.5-13)

7 Yesu gen unun amin yoyin mudaneke Kapaneam kokupmon pigigit.

²Unun kokupmon Rom dakon emat amin 100 dakon mibiltok amin kinda egipgut. Unun dakon oman amini si galak tan imgut unun sot madep anek kimotdosi agit. ³Anjakwan unun mibiltok amin da Yesu dakon gen bini nandagit, do Juda amin dakon kila amin di yabekban Yesukon kiwit. Kin Yesu da abin oman amini anmilip asak do iyiwit. ⁴Anek Yesu da anpulugosak do madepsi yan iyiwit, “Unun amin tagisi, do geni nandaneke kin oman monjini anpulugoki. ⁵Unun amin da Juda amin nin do galak tan nimisak, ae muwut muwut yutnin witjin nimgut.”

⁶Yan iyinba Yesu gat kisi kiwit. Kin yutni ankapmat anakwa mibiltok amin da notni di yabekban obin Yesu yan iyiwit, “Mibiltok amin da gak do yan yosok, ‘Amin Tagi, pi madep dima gaber. Nak amin pinbisi, do nak da yutnon wiki unun da tagi dima asak. ⁷Yando, naga gagon dima abit. Mani gak da kilek tosak do yanaki tagi kilek tosak. ⁸Nido nak madepno da yongamgwan egisat, do nak da unun dakon pinbini

egisat. Ae emat amino nak da yongamgwan ekwan, do kinda “Ki!” yan iyiko kisak. Ae kinda “Ap!” yan iyiko abisak. Ae oman amino kinda “Pi on aki!” yan iyiko pi asak.’”

⁹Yesu gen unun nandaneke nandaban yo madepsi aban tobilek amin madepsi bujon yolgwit yan yoyigit, “Nak yan dayisat, Israel aminon nandan gadatni madep on amin dakon yombem kinda dima kagim.” ¹⁰Yan yanban amin yabekgit unun tobil yutnon wigi oman monji unun kili kilek tagit kawit.

**Yesu da Nain kokupmon
monji gimonji kinda
kimoron nan aban pidagit**

¹¹Yesu bisap pisipmisok egek kokup kinda mani Nain unudon kinjakwan panjetni gat ae amin morapmisi gat kisi kiwit. ¹²Kin unun kokup dakon tip dam dakon wigat ankapmat agit. Anek amin da amin kimakbi kinda waman anan wanga pinba pindakgit. Amin kimakgit unun dakon meni unun sakwabat egakwan monji kalonisi da kimakgit. Unun kokup madep dakon amin morapmisi unun sakwabat gat kisi pinba pindakgit. ¹³Amin Tagi da sakwabat unun kanek bupmisi nandan iminek yan iyigit, “Gak kunam dima takgi.”

¹⁴Yan yanek kin bumjot abiwit tamo witjinjakwan bumjot guramikgwit amin unun akgwit. Agakwa Yesu da yan yagit, “Monji gimonji pidoki do gayisat!” ¹⁵Yan iyinban amin kimakbi unun pidan yigek wasanek gen yagit. Yanban Yesu da meni do imgut.

¹⁶Aban amin morap kisi pasalek Pinkop ankisinek yan yawit, “Kombi amin madepsi kinda nin da bikbigon altanban koman. Pinkop da minat amin kabiyoni Israel panpulugok do abik.” ¹⁷Ae Yesu da yo agit unun dakon gen

bin da madepsi ireŋ tajeŋ Judia miŋtim kisi aripmi agit, ae miŋtim diwarikon kisi kigit.

**Jon da paŋdetni
bamori Yesu do yabekgit**

(Mt 11.2-19)

¹⁸Jon dakon paŋdetni da Yesu da yo morap agit dakon geni Jon iyiwit. ¹⁹^hIyinja paŋdetni bamori yaŋ yoban opbal Amin Tagi yaŋ ijinjal do yabekgit, “Gak Piŋkop da amin yabet do yagit uŋun, bo nin amin kinda don apdisak do jomjom aneŋ?”

²⁰Amin bamot uŋun kiŋ Yesu altaŋ imineŋ yaŋ iyigimal, “Jon Telagi Pakbi Sogok Amin da yaŋ gayik do aneŋ nit yabekban abamak, ‘Gak Piŋkop da amin yabet do yagit uŋun, bo nin amin kinda don apdisak do jomjom aneŋ?’ ” ²¹Uŋun bisapmon gin Yesu amin sotni mibili mibili taŋ yomgwit uŋun paŋmilip aneŋ koŋni taŋ yomgwit uŋun yol yomgut. Ae dabilni mini morapmi paban pisawit.

²²ⁱDo gen kobogi yaŋ yoyigit, “Jil kiŋ abisok yo pindak nandaŋyo amal uŋun do Jon ijinjal. Dabilni mini amin siŋtoŋ, ae kandapmi alek taŋbi amin kosit akwaŋ, ae wuda tebani toŋ amin uŋun kilek toŋ, ae miragi mini amin da gen nandaŋ, ae amin kimakbi pidonŋ, ae yoni mini amin da Gen Bin Tagisi nandaŋ. ²³Amin kinda nak nandaŋek nandaŋ gadatni dima witdal kisak uŋun amin kisik kisigi toŋ egisak.”

²⁴Amin bamot Jon da yabekgit uŋun tobil kiŋakwal, Yesu da miŋat amin kabi madep Jon do yaŋ yoyigit, “Ji miŋtim amini minikon ninaŋ kok do kiwit? Mirim da nagal kinda aŋwayiŋ aban kok do kiwit? ²⁵Dima kaŋ, ninaŋ kok do kiwit? Amin kinda yik imalyo tagisi baŋgin pagit uŋun kok do kiwit? Dima,

yik imalyo tagisi paŋek giŋtim dakon yoni tagi tagi dagin taŋ yomaŋ amin uŋun kila amin madep da yutnon gin ekwaŋ. ²⁶^jMani ji ninaŋ kok do kiwit? Kombi amin kinda kok do kiwit? Uŋun bami, nak asisi dayisat, Jon da kombi amin diwari yapmaŋ mudosok. ²⁷^kUŋun amin do Piŋkop da papiakon gen yaŋ mandabi:

‘Nandani, geno yaŋ teŋteŋosak do amin kinda yabekgo uŋun da mibilitaŋ gamjak. Aneŋ kositgo aŋnoman asak.’

²⁸Nak yaŋsi dayisat, amin morap miŋtimon altoŋ uŋun Jon da yapmaŋ mudosok. Mani amin morap Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan piŋbisi ekwaŋ uŋun da Jon yapmaŋgaŋ.”

²⁹^l(Jon da amin gat ae takis timit timit amin gat telagi pakbi kili soŋ yomgut, do gen uŋun nandaŋek yaŋ yawit, “Piŋkop dakon aŋpak uŋun kilegisi.” ³⁰^mMani Parisi amin gat ae gen teban mibili nandak nandak amin gat uŋun Jonon telagi pakbi dima sowit. Yaŋ aneŋ Piŋkop da kosit kilegi yolik do agit uŋun manji imgwit.)

³¹Yesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Ni tilak gen kinda naŋ dayiko amin abisok ekwaŋ uŋun dakon aŋpak do nandaba piosak? Uŋun niaŋen amin di da ekwaŋ? ³²Uŋun miŋat monjiyo da yaŋ, yumaŋ gwayek tamokon yiŋek notni yoyiŋ yoyiŋ aneŋ yaŋ yoŋ: ‘Nin kasisiŋ kili pi-somaŋ, mani ji kap ak do dima nandayiŋ. Nin bupmi kap yamaŋ, mani ji bupmi nandaŋek kunam tat do dima nandayiŋ.’ ”

³³Yesu da sigin yaŋ yagit, “Jon Telagi Pakbi Sogok Amin abiŋek bret dima nagit, ae wain dima nagit. Yaŋ aŋakwan, ‘Koŋni kinda taŋ imisak’ ji da gen

^h7:19 Kap 40.7; Mal 3.1; PA 1.8   ⁱ7:22 Ais 35.5-6; 61.1; Lk 4.18

^j7:26 Lk 1.76   ^k7:27 Mal 3.1   ^l7:29 Lk 3.12   ^m7:30 Mt 21.32

ujun yawit. ³⁴ Ae Amin Dakon Monji da abin jap pakbiyo agit. Yan anjakwan kanej ji da yan yon, 'Kabit, jap morapmi noknok amin ae wain morapmisi noknok amin. Takis timit timit ae yokwi pakpak amin dakon notni.' ³⁵ Ji da gen unun yon, mani Pinjop da pi morap agit unun pindagek nandano nandan kokwini tagisi gin asak."

Minjat kinda da pakbi kibani tagisi nan Yesu son imgut

³⁶ Parisi amin kinda da Yesu yut-nikon obin jap nosak do yan iban yut-nikon obin jap tamokon yikgit. ³⁷ Unun kokupmon yokwi pakpak minjat kinda egipgut. Unun minjat Yesu Parisi da yut-non yigek jap nosok yan amin da yanba nandanej pakbi kibani tagisi kinami kinda abidanej yutnon wigigit. Tibiri unun tipnan wasanbi. ³⁸ Wigi Yesu da manjikon kandapnikon panji agek kuanam tagakwan dabil pakbini da kandapnikon manjuktanba busun dangwani ban ikdigagit. Yan anek kandapnikon mandan nanej pakbi kibani tagisi nan son imgut.

³⁹ Yan anjakwan Parisi amin unun Yesu yan imgut iyi burikon da yan nandagit, "On amin asi kombi amin kinda tam, on minjat kisiri kwenikon witjisak unun yokwi pakpak minjat kinda yan nandaban."

⁴⁰ Yan nandanej Yesu da iyigit, "Saimon, nak gen kinda gayiko."

Yanban iyigit, "Yoyin det, kili nayi."

⁴¹ Yanban Yesu da iyigit, "Amin bamori unun amin kindakon gomani ton. Kinda dakon gomani unun monej 500 danari, ae kinda dakon gomani unun monej 50 danari. ⁴² Unun amin bamot gomani sopjil dakon monejni aripmi dima, do gomani dima sopjil do

yoyigit. Gak nian nandisal? Yan aban jit amin da unun amin do madepsi galak tan imgut?"

⁴³ Yanban Saimon da iyigit, "Goman madepni dima sopjak do iyigit amin unun da, yan nandisat."

Yanban Yesu da yan iyigit, "Gak kokwin kilegisi anek yosol."

⁴⁴ Yan yanek Yesu da tobil minjat unun kanej Saimon yan iyigit, "On minjat do koki? Nak yutgokon wiko kandapno sugokej do pakbi dima namil. Mani on minjat da dabil pakbini nan kandapno suganej busun dangwani ban ikdigak. ⁴⁵ Nak dima mandan nal, mani yutgokon si wiron da wasanej minjat on da kandapno mandan nak da sigin mandan nosok. ⁴⁶ Gak busun nokon bit nelak dima tagal namil. Mani minjat on da pakbi kibani tagisi kandapnokon son namik. ⁴⁷ Do yan gayisat, on minjat dakon diwarini morapmi Pinjop da yopman iban nak do but dasi galagi madepsi nandan namisak. Mani diwarini tagapmisok tan iman amin Pinjop da diwarini yopman imjak kan, unun amin da nak do galagi madep dima nandan namjak."

⁴⁸ Yan yanek Yesu da minjat unun yan iyigit, "Nak da diwarigo yopman gamisat."

⁴⁹ Yan iyanban amin kabi Yesu gat jap nanej yikgwit unun iyi gin yan yawit, "On nian amin kinda da diwari yopyop asak?" ⁵⁰ Yan yanakwa Yesu da minjat unun yan iyigit, "Nandan gadatgo do anek Pinjop da gak yokwikon nan abidosok. Butgo yawori tanjakwan kiki."

Minjat diwari Yesu yolba kisi agipgwit

8 Unun da kwenon Yesu kokup pap ae kokup monin monin tawit unudon agek Pinjop da Amin Kila Asak unun dakon Gen Bin Tagisi yoyin tenjenagit.

Yabekbi 12 kabi kisi agipgwit. ²Ae miñat diwari Yesu da koñni yol yomgut ae sotni pañmilip agit uñun kisi Yesu gat agipgwit. Kinda uñun Maria. Maria uñun Makdala kokupmon nani yañ iyiwit. Kalip Yesu da koñni 7 kabi yol ingut. ³Ae Joana, Susana ae miñat morapmi gat kisi Yesu gat agipgwit. Joana uñun Kusa dakon miñatni. Kusa uñun Erot dakon yutni dakon kila amin kinda. Uñun miñat kabi yo kabini iyi dakon bañ Yesu gat pañdetni gat pañpulugawit.

Jap yet tiñtiñok dakon tilak gen

(Mt 13.1-9 ae Mk 4.1-9)

⁴Amin morapmisi kokup morap tawiron da abiñ muwukgwit. Abiñ muwugakwa Yesu da tilak gen kinda yañ yoyigit, ⁵“Amin kinda uñun jap yetni pigaga pañki tiñtiñagit. Tiñtiñajakwan jap yet diwari kosiron mañba amin da bamañakwa minam da abiñ si nawit. ⁶Añakwa jap yet diwari tipmi toñ timon mawit. Mañ kwawit, mani mik-tim pakbini mini, do kibidañ pasilgwit. ⁷Añakwa jap yet diwari joñ keli toñ timngwan mawit. Uñun joñ keli toñ gat kisi kwanek wutjiñba kimak mudawit. ⁸Ae jap yet diwari miktim tagisikon mañ kwawit. Uñun bami 100 tañ tañ awit.” Yesu da tilak gen uñun yañ mudaneñ yañ yagit, “Gen on nandak do galak toñ amin ji pakyañsi nandaneñ mibili nandaneñ pisoni.”

Yesu nido tilak genon dagin Piñkop gen yagit

(Mt 13.10-17 ae Mk 4.10-12)

⁹Pañdetni da tilak gen uñun yagit dakon mibili do iyiwit. ¹⁰Iyijba yagit, “Piñkop da ji bañgin iyi dakon Amin Kila Agakni uñun dakon mibili pasili toñ

uñun damisak. Mani amin diwari tilak gen gin nandaneñ.

‘Do dabil siñtaneñ kokdañ, mani dima kañ nandaneño akdañ.

Ae gen nandakdañ, mani mibili dima nandaba pisokdañ.’”

Jap yet tiñtiñok dakon tilak gen dakon mibili

(Mt 13.18-23 ae Mk 4.13-20)

¹¹Yesu da sañbeñek pañdetni bañgin yañ yoyigit, “Tilak gen dayit dakon mibili uñun yañ. Jap yet uñun Piñkop dakon gen. ¹²Jap yet kosiron mawit, uñun amin Piñkop gen nandaneñ dakon tilak. Amin nandaneñ gadat aba Piñkop da yokwikon bañ timitjak yañ do Sunduk da abiñ butnikon Piñkop dakon gen gwayesak. ¹³Ae jap yet tipmi toñ timon mawit, uñun amin da Piñkop gen nandaneñ abidaneñ kisik kisik añ dakon tilak. Mani geli tagi dima yipban kigit. Do nandaneñ gadat bisap pisipmisok anek pañkewal altañ yoba tepmisi Piñkop manji imiñ mudon. ¹⁴Ae jap yet joñ keli toñ bikbikgwan mawit, uñun amin Piñkop dakon gen nandaneñ kiñ mik-timon egip egipni do nandaba kik añ uñun dakon tilak asak. Uñun moneñ gat ae on miktim dakon yo morap gat do galagi nandaneñakwa uñun da wutjiñ yomiñakwa bami dima toñ. ¹⁵Mani jap yet miktim tagisikon mawit, uñun amin Piñkop dakon gen nandaneñ tebaisi abidon uñun dakon tilak. Uñun buri kilegisi tarjakwan tebai agek bami tagisi pañalon añ.”

Lam dakon tilak gen

(Mk 4.21-25)

¹⁶Yesu da sañbeñek yañ yagit, “Amin da lam koleñ kwoba nañ dima wutjiñba toñ, bo ae dipmin potpot tamo da

⁹8:2 Mt 27.55-56; Mk 15.40-41; Lk 23.49

¹8:10 Ais 6.9-10

⁸8:16 Mt 5.15; Lk 11.33

mibilgwan dima yopmanḡaḡ. Noman tamokon yopmanḡakwa amin da yutnon wiḡek teḡteḡi uḡun koḡ. ¹⁷Yo morap pasili toḡ uḡun don nomansi altaḡ mudokdaḡ. Ae yo morap wuḡḡiḡbi da toḡ uḡun noman taḡ mudanḡakwa amin da pindak nandanḡyo akdaḡ.

¹⁸u“¹⁸Ji kaḡ kimagek gen pakyaḡsi nandanani. Taḡ yomaḡ amin uḡun Piḡkop da di gat saḡbeḡ daban timitdaḡ. Mani minini amin uḡun taḡ namaḡ yaḡ nandisak uḡun Piḡkop da gwayekdisak.”

Yesu dakon meḡi padik padikyo uḡun namin?

(Mt 12.46-50 ae Mk 3.31-35)

¹⁹Uḡun bisapmon meḡi padik padikyo Yesu kok do opḡwit. Mani amin morapmi, do Yesu da kapmatjok kik do aḡḡidok awit. ²⁰Aḡakwa amin di da Yesu yaḡ iyiwit, “Meḡo padik padikgoyo yomakon agek gak gandak do yoḡ.”

²¹Yaḡba yoyigḡi, “Amin Piḡkop dakon gen nandanḡ guramikḡaḡ uḡun meḡno ae padik padiknoni.”

Yesu da yaḡban mirim gat ae tap madep gat yawokgimal

(Mt 8.23-27 ae Mk 4.35-41)

²²Bisap kindakon Yesu paḡdetni gat bot kindakon wigek yaḡ yoyigḡi, “Pakbi idap teri kinda do kino.” Yaḡ yaḡban kiwit. ²³Boron yigek kiḡakwa Yesu dipmin pakgit. Aḡakwan mirim madepsi kinda pakbi idapmon obiḡakwan boron pakbi pigi tugaḡakwa pasil do awit. ²⁴Aḡakwa paḡdetni da kiḡ Yesu anyolek iyiwit, “Amin Tagi, nin pasildamaḡ!”

Iyḡba pidaḡ pakbi gat mirim gat tebai yoyḡban mirim dima aḡakwan pakbi yaworisi tagit. ²⁵Aḡakwan Yesu da paḡdetni yaḡ yoyigḡi, “Nandanḡ ga-daḡji dukon yḡpmanḡ?”

Yaḡban paḡdetni si pasalgwit. Aḡek wuripdagek notni yoyḡ yoyḡ aḡek yawit, “On niaḡen amin kinda da pakbi mirimyo gen tebai yoyḡban geni guramikḡamal?”

Yesu da amin kinda dakon koḡni yol imgut

(Mt 8.28-34 ae Mk 5.1-20)

²⁶Yesu gat paḡdetni gat Gerasa miktim tetḡin kiḡ altawit. (Gerasa miktim uḡun teri kinda taḡakwan Galili miktim uḡun pakbi idap teri kinda tosoḡ.)

²⁷Yesu bot yḡpmaḡek ileḡon wiḡakwan uḡun kokup papmon amin kinda da abḡi altaḡ imgut. Uḡun amin koḡni taḡ imgwit. Bisap dubagisi molaḡ egipḡgut, ae yut kindakon dima egipḡgut. Amin kimakba paḡki tip kinamḡwan yopmanḡaḡ miktimon ḡin egipḡgut. ²⁸Uḡun amin da Yesu kaḡek madepsi yaḡ tidanḡek Yesu da kandapmon maḡ pagek gen papmon da yaḡ yagḡi, “Yesu, gak Piḡkop Wikwisi dakon Monji, gak ninaḡ aḡnamdisal? Bupmi nandanḡ nabi. Yo yokwi dimasi aḡ nabi!” ²⁹Koḡ da amin uḡun yḡpmaḡ detjak do Yesu da kili iyigḡi, uḡun do madepsi yaḡ tidanḡek gen uḡun yagḡi. Uḡun amin koḡ da bisap morapmi aḡup-bal awit, do amin da bisapmi bisapmi kilani tebaisi aḡek nap teban tebaisi baḡ kisit kandapyoni paḡteban awit. Mani nap teban uḡun paḡdagarek koḡ da imiḡ sugaḡakwan miktim amin dima ekwaḡ timon kiḡ kiḡ agit.

³⁰Yesu da yaḡ iyigḡi, “Mango namin?” Iyḡban koḡni morapmi taḡ imgwit, do “Amin Kabi Madep” yaḡ iyigḡi. ³¹Yesu da bupmi nandanḡ yomjak do koḡ da bisit tebai yaḡ iyiwit, “Nin gapma kidagḡi mini uḡungwan pigineḡ do dima niyiki.”

³²Bit kabi madep kinda kapmatjok ileḡon egek jaḡ naḡek egipḡgut. Koḡ uḡun bit da butḡwan pigik do Yesu bisit

tebai iyinba nandanj yomgut. ³³ Anjakwan koŋ amin unun yipmanj degek winj abigi bit da butgwan pigiwit. Pigakwa bit unun timtim yanek obandom nanj pigi pakbi idapgwan pigeke pakbi nanj kimakgwit.

³⁴ Anjakwa bit kila amin yo unun pindagek timtim yanek kinj kokup papmon amin gat ae kokup teri teri egi ananj kiwit unun amin gat kisi yoyiwit.

³⁵ Anjakwa amin da yo nianjensi kinda da altagit, unun kok do apgwit. Abinj Yesu alnanj iminjek amin unun koŋni kili yipmanj dekgwit kawit. Kanja amin unun Yesu da buron buri kili pisagit ae ilikba pigikni toŋ da yikgit. Yanj yikban kanj pasalgwit. ³⁶ Anjakwa yo dabil da kanj nandanjo awit amin unun da koŋ da anjupbal abi amin nianjon da kilek tagit unun dakon mibili yoyiwit. ³⁷ Yoyinba Gerasa miktim dakon minjat amin morap kisi pasol pasol madepsi nandanjek Yesu unun yopmanj dek kisak do iyiwit. Iyinba boron wigek yopmanj kigit. ³⁸ Mani amin unun koŋ da yipmanj dek kiwit amin da Yesu yol do bisit tebai iyigit.

Iyinban Yesu da tobil kisak do yabegek yanj iyigit, ³⁹ “Gak tobil yutgokon kinjek Pinjkop da gak anjapuluganek yo madepsi ak unun do amin yoyiki.” Yanj iyinban amin unun tobil kinj kokupni dakon amin morap Yesu da anjapuluganek yo morap agit unun do yoyigit.

**Yesu da minjatjok kinda kimakgit
nanj aban pidagit, ae minjat
sotni toŋ kinda anjkilek agit**

(Mt 9.18-26 ae Mk 5.21-43)

⁴⁰ Yesu pakbi idap teri kinda do kinj alnanjakwan amin morapmi da but dasi abidawit, nido unun do jomjom anjek egipgwit. ⁴¹ Unun bisapmon amin kinda apgut, mani Jairus. Unun Juda amin dakon muwut muwut yut dakon kila

amin kinda egipgut. Unun da Yesu da kandap mibilon manj pagek yutnikon kisakdosi madepsi iyigit. ⁴² Unun monji mini, gwi kalonji kinda gin bilakni unun 12 da tilak, unun da si kimot do agit.

Yesu yutnikon kik do kosiron kinjakwan amin madepsi, do gitni gitni anjakwa kigit. ⁴³ Kinjakwan minjat kinda unjungwan agipgit. Unun daganj mok anjek yawini manjakwa bilak 12 yanj agit, mani amin kinda da aripmi dima anjkilek agagi. ⁴⁴ Unun minjat Yesu da manjikon kapmatjok abinjek Yesu dakon imal dubakni da ilanjikon igayigit. Anjakwan unjudon gin yawini pasil imgwit. ⁴⁵ Anjakwan Yesu da yagit, “Namin da igayinj namik?”

Yanjan amin morap nin dima dima yanjakwa Pita da iyigit, “Amin tagi, amin morapmisi da gak gat gadat gadatsi akwanj.”

⁴⁶ Mani Yesu da yagit, “Amin kinda da igayinj namiŋakwan tapmimno diwari kwan nandat.”

⁴⁷ Yanjan minjat unun aripmi dima pasilgenj yanj nandanjek nimmimik abinj Yesu da kandap mibilon manj pakgit. Manj pagek amin morap da dabilon mibili nido Yesu igayigit unun dakon yanjkwok anjek yanj yagit, “Igayiko sotno unjudon gin pasilak.”

⁴⁸ Yanjan Yesu da iyigit, “Gwano, nandanj gadatgo da gak anjkilek ak. Butgo yawori nanjakwan kiki.”

⁴⁹ Yesu gen unun yanjakwan muwut muwut yut dakon kila amin Jairus da yutnon da amin kinda apgut. Abinjek Jairus yanj iyigit, “Gwago kili kunjwak, do yoyinjet isal dogin dima iyinbi kisak.”

⁵⁰ Yesu unun nandanjek Jairus yanj iyigit, “Dima pasolgi. Isal nandanj gadat gin anjaki gwago kilek tosak.”

⁵¹Yañ yañek yutnikon kiñ altañek amin diwari dima wigini do yoyiñek Pita, Jon, ae Jems gat, ae miñatjok dakon meñi datniyo gat timikban yutnon wigiwit. ⁵²Uñun yutnon amin morapmi da miñatjok do bupmi nandañek kunam takek iyoñ iyoñ yañek egipgwit. Anakwa Yesu da yoyigit, “Ji kunam yopgut. Dima kunwak, isal dipmin pokdok.”

⁵³Yañban miñatjok wagil kunwak yañ nandañek jikgo yanjañ imgwit. ⁵⁴Mani Yesu da miñatjok kisirikon abidañek gen papmon da yagit, “Gwano, pida!”

⁵⁵Yañ yañban miñatjok uñun dakon wupmi aeni tobil abiy pigakwan uñudon gin pidagit. Pidañakwan Yesu da jap di iba nosak do yoyigit. ⁵⁶Aban meñi datni da uñun kañek tamtam yagimal. Mani Yesu da tebai yoyigit, “Jil on yo noman tanban komal uñun do amin dimasi yoyinjl.”

Yesu da yabekbini 12 kabi pikon yabekgit

(Mt 10.5-15 ae Mk 6.7-13)

9 Yesu da yabekbini 12 kabi yañ yoban obiy muwukba sot amin pañmilip agak, ae koñ kisisi yolni dakon pi ani do yañ mudañ yomgut. ²Yomiñek Piñkop da Aminon Kila Asak dakon gen yañ teñterjoni, ae sot aminyo pañmilip ani yañ do yabekgit. ³Wañek yañ yoyigit, “Ji kosit agip do yo di dima timitni. Win kiriy, ae yik, ae bret, ae monej, ae paba pigik bamori dima timitni. ⁴Yut kindakon wugini kañ, uñudon gin egek kokup uñun yipmañ kini. ⁵Kwa amin da ji dima timikba kañ, kokup pap uñun yipmañ det do kandapjikon kimbabañ tegoy uñun tidañba kini. Yañ aba amin da yokwi añaño uñun do añek kwañ yañ nandani.” ⁶Yañ yoyiñban kokupmi kokupmi agek Gen Bin Tagisi yoyiñ

teñterañek amin dakon sotni pañmilip awit.

Erot da Yesu namin amin kinda yañsi nandak do agit

(Mt 14.1-2 ae Mk 6.14-16)

⁷XGapman dakon kila amin madep mibiltogi Erot da Yesu dakon gen bini nandagit. Di da Yesu kañek Jon kimoron da aeni pidagit yañ yawit, do Erot but morap agit. ⁸Ae di da yawit, “Elaija da noman tak.” Ae di da “Kombi amin kalipsi egipgwit uñun kinda da kimoron da pidak” yañ yawit. ⁹Mani Erot da yañ yagit, “Jon dakon tegi kili mandañ dagagim. Mani abisok namin amin kinda dasi yo madepsi anakwan gen bini nayiñba nandisat?” Yañ yañek Yesu kok do pini agit.

Yesu da amin 5 tausen do jap yomgut

(Mt 14.13-21 ae

Mk 6.30-44 ae Jn 6.1-13)

¹⁰Yabekbi kabi aeni tobil Yesukon abiyek yo morap awit dakon geni iyiwit. Iyiñba Yesu da timikban iyi gin kokup kinda mani Betsaida uñudon kiwit. ¹¹Anakwa miñat amin kabi madepsi uñun Yesu uñudon kisak yañ kañ nandanyo añek buñon yolgwit. Anakwa Yesu da tagisi nandañ yomiñek Piñkop da Aminon Kila Asak uñun do yoyiñek sot amin pañmilip agit.

¹²Pilin pilindo yabekbini 12 kabi da obiy Yesu yañ iyiwit, “Kokup amini minikon ekwamañ, do yoyiñbi miñat amin morapyo kiñek kokup moniy moniy ae timi digwan kiñ jap pakbiyo gat ae dipmin potpot tamoyo gat wisini.”

¹³Mani Yesu da yabekbini yoyigit, “Disi jap yomgut.”

Yoyiñban yawit, “Nin japnin morapmi dima. Bret 5 kabi gat ae tap kilap bamori gat gin. Nin kiñ on miñat amin morap do

jap monɛj baŋ si yumneŋ do nandisal?”
¹⁴ (Wili 5 tausen da tilak egipgwit.)

Yaŋba Yesu da paŋdetni yaŋ yoyigɛt, “Amin 50 50 yaŋ paŋmuwuk yopba yik yik ani.”¹⁵ Yaŋ yaŋban paŋdetni da yaŋ gin aba amin kisi yik mudawit. ¹⁶ Yi-gakwa Yesu da bret 5 kabi gat ae tap kilap bamot gat kisi timik Kwen Kokup siŋtaneŋ gisamikgit. Aŋek bret gat ae tap kilap gat paŋdaganeŋ paŋdetni do yominakwan amin do kokwinik yomgwit. ¹⁷ Yoba timik amin morap kisisi aripmisi naŋakwa jap nawit dakon diwari tawit uŋun paŋdetni da similba yigi 12 yaŋsi tugawit.

Pita da Yesu dakon mibili yaŋ teŋteŋagit

(Mt 16.13-19 ae Mk 8.27-29)

¹⁸ Bisap kindakon Yesu iyi gin bisit pi agit. Uŋun bisapmon paŋdetni kisi uŋudon egipgwit. Egi yaŋ yoyigɛt, “Amin kabi madep da nak do namin yaŋ yoŋ?”

¹⁹ ^zYoyiŋban yaŋ iyiwit, “Dida Jon Telagi Pakbi Sogok Amin yaŋ yoŋ, ae di da Elaija yaŋ yoŋ, ae di da kombi amin kalipmi kinda da kimoron da pidagit yaŋ yoŋ.”

²⁰ ^aYaŋba yaŋ yoyigɛt, “Mani ji disi nak do namin yaŋ yoŋ?”

Yaŋban Pita da aŋtobilek iyigɛt, “Gak Kristo, Piŋkop da yabekban apgul.”

Yesu kimagek pidosak do yagit

(Mt 16.20-28 ae Mk 8.30-9.1)

²¹ Yaŋ yaŋban Yesu da iyi Kristo egisak uŋun dakon geni amin kindakon dimasi yoni do yaŋsop anyomgut. ²² ^bAŋek yaŋ yagit, “Amin Dakon Monji da egi yo yokwi morapmi noman taŋ iba tepmi pakdisak. Ae Juda amin dakon kila amin, ae mukwa sogok amin dakon

amin madep kabi, ae gen teban yoyiŋdet amin uŋun da manji imiŋek aŋakba kimotdisak. Aŋakwa gildat kapbi aŋakwan pidokdisak.”

²³ ^cYaŋ yaŋek amin kisi yaŋ yoyigɛt, “Amin kinda nak nol do nandisal kaŋ, iyi dakon galaktok manji yomiŋek tilak kindapni gildari gildari guramiŋek nak noljak. ²⁴ ^dAmin kinda iyi dakon yiyitni tagisi tosak do nandaneŋ pi madep asak kaŋ, egip egipni pasil imdisak. Mani amin kinda nak do nandaneŋ egip egipni do nandaban yo madep dima asak kaŋ, uŋun amin egip egip dagok dagogi mini abidosak. ²⁵ Amin kinda miktim dakon yo morap paŋek egi kimotjak bisapmon iyi pasiljak kaŋ, uŋun yo morap da aripmi dima aŋpulugokdaŋ. ²⁶ ^eAmin kinda nak do ae nak dakon gen do mayagi nandisak kaŋ, Amin Dakon Monji iyi dakon tilimni gat ae Datni dakon tilimni gat ae Piŋkop dakon telagi aŋelo kabi dakon tilimni gat apjak bisapmon uŋun amin do mayagi yaŋ gin nandaŋ imdisak. ²⁷ Nak asisi dayisat, ji on akgaŋ kabikon da di dima kimagek Piŋkop dakon Amin Kila Agakni kokdaŋ.”

Yesu dakon giptim kulabik agit

(Mt 17.1-13 ae Mk 9.2-13)

²⁸ Yesu uŋun gen yaŋek egi gildat 8 yaŋ da tilak mudanaŋakwa Pita, Jon ae Jems gat timikban ileŋ kindakon bisit pi ak do wigiwit. ²⁹ Wigek Yesu bisit pi aŋakwan tomno dabilni kulabik aŋek imalni mal dakon teŋteŋi yombem agit. ³⁰⁻³¹ ^fYaŋ aban kaŋakwa Moses gat Elaija gat tilimni gat noman tagimal. Noman taŋbal Yesu gat gen yaŋ nandat aba pindakgwit. Yesu Piŋkop dakon galaktok yolek Jerusalem kokup papmon on

^z9:19 Lk 9.7-8   ^a9:20 Jn 6.68-69   ^b9:22 Lk 9.44; 18.32-33

^c9:23 Mt 10.38; Lk 14.27   ^d9:24 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25

^e9:26 Mt 10.33; Lk 12.9   ^f9:30-31 Lk 9.22

miktim yipman detjak unun dakon gen yawit. ^{32g}Pita gat notni bamot gat dipmin do yokwisi awit. Mani dipminon da pidan Yesu tilimni gat ae amin bamot gat kisi akba pindakgwit. ³³Amin bamot Yesu yipman det do anjakwal Pita da Yesu yan iyigit, “Amin Tagi, nin idon tagisi ekwaman. Nin yut kabey kapbi aney. Kinda gak do, ae kinda Moses do, ae kinda Elaija do aney.” (Pita gen unun nan yosot yan unun dima nandanej yum yagit.)

³⁴Pita gen sigin yanakwan gikwem da pinj ilimik yomanakwan pasalgwit.

^{35h}Gikwem kagagwan da gen kinda yan altagit, “On Monjino, pino asak do manjigim, do ji geni nandani.”

³⁶Yan mudanakwan Yesu nanjin kawit. Yo ilejon altaiba pindakgwit unun iyi dogin nandaba tawit. Unun bisapmon amin di dima yoyiwit.

Yesu da monji kinda kojni yol imgut

(Mt 17.14-21 ae Mk 9.14-29)

³⁷Wisa dagok do Yesu gat pandetni gat ilej yipman pigakwa amin kabi madepsi kosiron domdom awit. ³⁸Amin madep kabigwan da amin kinda da yan tidanej anpulugosak do yan iyigit, “Yoyijdet, monjino kalonj kindagin. Do kinj koki do nandisat. ³⁹Bisap morapmi koj kinda da burigwan pigakwan unudon gin madepsi yan tidosok. Anej tebai anupbal anjakwan nimmimigakwan tarak da gen kaganikon wun tugon. Giptimi obisi anupbal anej bisap kalonj kalonj gin yipman dekdak. ⁴⁰Pandetgoni da yol imni do bisit tebai yoyigim, mani antidok awit.”

⁴¹Yan yanban Yesu da yagit, “Nandan gadatji mini amin, ji anpakji yokwisi.

Nak bisap nian da ji gat egek jigisi guramik dabey? Monjigo idon anop.”

⁴²Monji unun Yesu da akgiron obinakan koj da monji unun ukwayikban miktimon manj pagek nimmimikgit. Mani Yesu da koj tebaisi iyinej monji unun anmilip aban kilek tanban datni do antobil imgut. ⁴³Yan aban amin da pinjok dakon tapmim madepsi kanek tamtam yawit.

Yesu kimagek ae pidokdisak do yanban kosit bamot agit

(Mt 17.22-23 ae Mk 9.30-32)

Amin Yesu da yo morap agit do nandaba nwanjwarisi anakwa, Yesu da pandetni yan yoyigit, ⁴⁴ⁱ“Gen dayikdisat unun pakyansi nandani. Amin Dakon Monji amin da kisiron yipdan.” ^{45j}Mani pandetni gen unun dakon mibili pasili tanj yomgut, do dima nandaba pisagit. Ae gen unun dakon mibili nandak do anej iyik do si pasalgwit.

Namin da mibiltok amin egisak?

(Mt 18.1-5 ae Mk 9.33-37)

^{46k}Bisap kindakon Yesu dakon pandetni namin da mibiltok aminin egisak yan do gen emat kinda awit. ⁴⁷Anakwa Yesu da pandetni dakon but pindak nandanyo anej amin monj kinda iyi akgiron anobin yipban akgit. ^{48l}Yipban agakwan pandetni yan yoyigit, “Amin kinda nak do nandanej on amin monin but dasi abidosok, unun nak nan but dasi abidosok. Ae amin kinda nak but dasi abidosok, unun Dat nak yabekban pigim unun nan but dasi abidosok. Ji kabikon kinda da pinjisi egi damjak kanj, unun da mibiltok aminj asak.”

Uwal dima anđamjak amin uñun notji

(Mk 9.38-40)

⁴⁹ Jon Yesu da gen yagit nandajek yañ yagit, “Amin Tagi, nin kañapno amin kinda da gak da manon koñ yolban kamañ. Mani nin da kabikon nani kinda dima, do yañsop anjimimañ.”

⁵⁰ Mani Yesu da iyigit, “Yañsop dima anjinni. Amin kinda uwal dima anđamjak kañ uñun notji.”

Yesu gat pañdetni gat Jerusalem kiwit

(Kilapmi 9.51–19.28)

Samaria amin da Yesu not dima añ ingwit

⁵¹ Piñkop da Yesu abidañ añañ Kwen Kokup wigisak dakon bisap kwañ tagit. Añakwan Yesu uñun Jerusalem kiken yañsi nandaban teban tagit. ⁵² Añek amin di yabekban uñun da kalip mibiltañ Samaria dakon kokup kindakon yut tamoyo pañnoman ani do kiwit. ⁵³ Mani Yesu Jerusalem kikdisak yañ nandawit, do uñun kokupmon amin da Yesu abidok do dima galak tawit. ⁵⁴ Njems gat Jon gat da uñun pindagek Yesu yañ iyigimal, “Amin Tagi, nit da yondo Kwen Kokup kindap da piñ soñba mini ani do tagi nandisal?”

⁵⁵ Yañbal Yesu da tobil tebaisi yañ yoyigit, “Dima yogogisi yomal!” ⁵⁶ Yañ yoyiñban ae kokup ñwakñwari kindakon kiwit.

Yesu yolyol dakon gen

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Kosiron kiñakwa amin kinda da iyigit, “Dukwan dukwan agipbi uñun nak gol awilgeñ gin.”

⁵⁸ Yañban Yesu da iyigit, “Jon piñan uñun miñtingwan yutni toñ. Ae minam kwen akwañ uñun yutni toñ. Mani Amin Dakon Monji uñun dipmin potpot tamoni mini.”

⁵⁹ Yañ iyijek ae amin kinda yañ iyigit, “Abiñ nak nol.”

Mani amin uñun da yañ iyigit, “Amin Tagi, nandañ namiñaki kiñ datno wayik yipmañek don abiñ golbeñ.”

⁶⁰ Yañ yañban Yesu da iyigit, “Amin kimakbi da kimakbi notni iyi tagi wayitni. Mani gak kiñ Piñkop da Aminon Kila Asak uñun dakon gen yañ tenñerjoki.”

⁶¹ Yañ yañban ae amin kinda da Yesu yañ iyigit, “Amin Tagi, gol do nandisal, mani nandañ namiñaki kiñ gwakno galok gen yoyijek don abiñ golgeñ.”

⁶² Yañban iyigit, “Sapa nañ miñtim pudajek dambi da manjigwan wusisak uñuden amin da Piñkop da Amin Kila Asak da kagagwan aripmi dima egipmi.”

Pañdetni morapmi Piñkop dakon gen yoni do yabekgit

10 ^{PE} Egi Amin Tagi da pañdet 72 gat manjigit. Añek iyi kokup dukwan dukwan kik do agit, uñudon mibiltok uñun da kalip kini do bamot bamot yabekgit. ² ^Q Añek yañ yoyigit, “Pigaga jap bami madepsi tañ pektan, mani pi monji bami pakpak amin morapmi dima. Uñun do ji bami pakpak dakon Amin Tagi bisit iyinba pi amin pañalon añ yopban pinikon kini.

³ ^r “Ji kiñek yañ nandani: Ji sipsip moniñ bañ yañ joñ piñan da bikbi-

^m9:50 Mt 12.30; Lk 11.23   ⁿ9:54 2KA 1.9-16   ^o9:61 1KA 19.20

^p10:1 Mk 6.7   ^q10:2 Mt 9.37-38; Jn 4.35   ^r10:3 Mt 10.16

gon yabekdat. ^{4s}Money simi kinam, ae yik, ae kandap gwil dima timigek kini. Anek kosiron amin pindak ‘Gildat tagi!’ yan dima yoyini. ⁵Yut kindakon wigek mibiltok yan yoyini, ‘On yut amin butji yawori tosak.’ ⁶Yut unudon but yawot amin kinda ekwan kan, but yawot genji dakon bami unudon tosak. Minini da egipjak kan, but yawotji dakon bami jikon aeni tobiljak. ⁷Yut wigini unudon gin yik egiyo anakwa jap daba noni. Pi agak amin unun tomni tagi timikgan. Ji yuri yuri dima agipni.

^{8u}“Kokup kindakon kinakwa not an daminek jap daba kan unun si noni. ⁹Anek amin sotni ton panmilip anek yan yoyini, ‘Pinjkop da Amin Kila Agakni ji da kapmatjok kili abik.’ ¹⁰Kokup kindakon kinakwa not dima an daba kan, unun kokup dakon kosit madepmon agek yan yoyini, ^{11v}“Kokupji dakon kimbaban kandapninon tegon, unun tidono kinakwa diwarisi tan dama yanjansi nandani. Anek yanjansi nandani, Pinjkop dakon Amin Kila Agakni ji da kapmatjok kili abik.’ ^{12w}Yanjansi dayisat, gen kokwin bisap madepmon Sodom kokup amin da kobogi do jigi tagapmi pakdan. Mani kokup unuden amin kobogi do jigi madepsi pakdan.”

But tobil dima an amin unun bupmisi

(Mt 11.20-24)

¹³Yesu da sanbejek yan yagit, “Korasin ae Betsaida kokupmon amin, awa! Nak wasok tapmimi ton abo pindagek ji but tobil dima awit. Tair ae Saidon kokupmon amin da pindagwit tam, but tobil bamisi abam. Anek bupmi dakon yik imalyo panek abilagon yikbam. ¹⁴Mani gen kokwin bisap madep-

mon Tair gat Saidon kokupmon amin gat da kobogi do jigi tagapmi panakwa ji da kobogi do jigi madepsi pakdan. ¹⁵Anakwa Kapaneam kokupmon amin, ason Kwen Kokup nin da wigikdaman yan nandan, ma? Unun aripmi dimasi. Ji mibiligwan Tipdomon pigikdan.”

^{16x}Yesu da panjetni sanbejek yan yoyigit, “Ji dakon gen nandisak amin, unun da nak dakon gen nandisak. Ae manji damisak amin, unun nak nan manji namisak. Ae nak manji namisak amin, unun da nak yabekgit amin manji imisak.”

Panjet 72 aeni tobil apgwit

¹⁷Panjet 72 unun kisik kisigon da tobil abinek Yesu yan iyiwit, “Amin Tagi, gak dakon man yanapano kon da genin guramikgan!”

^{18y}Yan yanba yoyigit, “Sunduk unun Kwen Kokup da mal da yan manban kagim. ^{19z}Nandani. Nak ji da tunon amin emari ton gat ae skopion gat bamoni, ae uwal dakon tapmim kisisi pabij yopni do yan mudan damisat. Yo kinda da ji aripmi dima panupbal asak. ^{20a}Mani kon da genji guramikgan, unun do kisik kisik dima ani. Ji dakon man Kwen Kokupmon mandabi da ton, unun do nandanej kisik kisik ani.”

Yesu da kisik kisik nandanej Pinjkop anjisigit

(Mt 11.25-27 ae 13.16-17)

²¹Unun bisapmon Yesu Telagi Wup da kisik kisik iban yan yagit, “Dat, kundu ae miktim dakon Amin Tagi, amin diwari miktim dakon nandak nandakni unun wukwisi, mani iyi do nandaba wigisak, do unuden amin do gen bami morap

^s10:4 Mt 10.7-14; Mk 6.8-11; Lk 9.3-5   ^t10:7 1Ko 9.6-14; 1Ti 5.18   ^u10:8 1Ko 10.27   ^v10:11 Ya 13.51; 18.6   ^w10:12 WW 19.24-25; Mt 10.15; 11.24

^x10:16 Mt 10.40; Lk 9.48; Jn 5.23   ^y10:18 Jn 12.31; PA 12.8-9

^z10:19 Kap 91.13; Mk 16.18   ^a10:20 Pil 4.3; PA 3.5

si panxisibisal. Anek amin monji da tilagon ekwan amin, unun do yolisal. Yan asal do gak anxisisat. O Dat, gaga dakon galaktok yolek yan asal.

²²b“Datno da yo morap kili namgut. Dat unun dagin Monji nandan imisak. Anek Monji gat ae amin morap Monji da Dat dakon mibili yolisal, unun amin dagin Datno nandan iman.”

²³Yan yanek Yesu tobil panjetni bangin yan yoyigit, “Ji da yo pindak nandanjo an, unun pindakgan amin unun kisik kisik ekwan. ²⁴Nak yanji dayisat, kalipsisigwan kombi amin morapmi gat ae kila amin madep morapmi gat da yo ji da pindakgan unun pindatdosi nandawit, mani dima pindakgwiit. Ae gen nandan unun nandakdosi nandawit, mani dima nandawit.”

Samaria amin kinda da Juda amin kinda anpulugagit

²⁵cBisap kindakon gen teban dakon mibili nandak nandak amin kinda da pidan agek Yesu ankwel do anek yan iyigit, “Yoyijdet, yo ninan anek egip egip dagok dagogi mini abidoken?”

²⁶Iyiban Yesu da iyigit, “Gen teban papiakon gen tosok unun manjinek nian kokwinikdal?”

²⁷dIyiban yagit,

“Ji Amin Tagi Pinjopji unun but gat ae wup gat ae tapmingo gat ae nandak nandakgo gat kisi but dasi galak tan ibi.

Ae gaga do but dasi nian galak tosol, unuden gin amin do but dasi galak tan yobi.”

²⁸eYanban Yesu da iyigit, “Kobogi bamisi yosol. Yanji anek egip egip abidokdisal.”

²⁹Mani unun amin iyi do Yesu da amin kilegi kinda yan kosak do nandane yan

iyigit, “Nak namin amin ban but dasi galak tan yoben do yosol?”

³⁰Yan yanban Yesu da iyigit, “Amin kinda Jerusalem yipmanek Jeriko kokup papmon kik do anek kosiron pigigit. Pigakwan kabo noknok da abidan yik imalni gwayenek anakba pali kimakban yipman kiwit.

³¹“Kinakwa mukwa sogok amin kinda unun kosit nanjin pigigit. Pigi amin unun kanek anpekwolek kosit iler nan yapman kigit. ³²Yapman kinakwan Liwai amin kinda obin kanek yan gin anpekwolek yapman kigit.

³³“Mani Samaria amin kinda da unun kositnan obin amin unun kanek bupmi nandan imgut. ³⁴Bupmi nandan iminek giptimi anjak anjupbal awit unun wain gat ae bit nelak gat ban soj iminek waman imgut. Yan anek amin unun kendak anenak iyi da donkikon yipgut. Yipmanek anki amin da yuman nanek pokgon yut kindakon yipmanek kilani agit. ³⁵Anek wisa dagok do silwa monej tabili bamori unun yut pakgimal dakon kila amin do iminek yan iyigit, ‘Kilani anaki on monej da aripmi dima anakwan nan mudok di abi kan, tobil abinek don gaben.’”

³⁶Yan yanek Yesu da gen teban dakon nandak nandak amin yan iyigit, “Nian nandisal, unun amin kapbi da kabikon namin da kabo noknok da anakgwiit amin unun do but dasi galak tan imgut?”

³⁷Yanban iyigit, “Bupmi nandan iminek anpulugagit amin unun da.”

Yanban Yesu da iyigit, “Gak kin anpak yan gin abi.”

Yesu unun Mata gat Maria gat da yutnon egipgwiit

³⁸Yesu gat panjetni gat kinjek kokup kindakon altawit. Unun kokupmon

^b10:22 Jn 3.35; 10.15   ^c10:25 Mt 22.35-40; Lk 18.18

^d10:27 GT 6.5; MS 19.18   ^e10:28 MS 18.5

minjat kinda egipgut mani Mata. Uñun da yanban Yesu uñun yutnikon wigigit. ^{39f}Wikwan Mata dakon padige mani Maria uñun Amin Tagi da kandap mibilon yigek geni nandagit. ⁴⁰Mani Mata uñun jap dakon oman do nandaba kik morapmi aņek obiņ Yesu iyigit, “Amin Tagi, padigino nepmak da naga gin pi madep asat. Gak uñun do dima nandisal? Iyiņbi obiņ nak aņpulugaņban.”

⁴¹Yanban Amin Tagi da Mata yaņ iyigit, “Mata, gak yo morapmi do nandaba kik aņek butgo yokwi tosok.

^{42g}Mani gak yo kalonņi kinda dogin nandaki kaņ tagi. Maria uñun dogin nandisak, do tagi dima kirinņik ibeņ.”

Bisit agak dakon gen

(Mt 6.9-15 ae 7.7-11)

11 Bisap kindakon Yesu uñun bisit pi aņek egipgut. Bisit aban mu-daņakwan paņdetni kinda da yaņ iyigit, “Amin Tagi, Jon da paņdetni bisit agak do yoyiņ dekgit, yaņ gin niyiņ dekgi.”

²Yanban Yesu da yoyigit, “Bisit ani bisapmon yaņ yoni:

‘Dat, gak dakon man telagi tosok.

Amin Kila Agakgo yipbi ninon apjak.

³Gildari gildari jap ariņninon nibi.

⁴Nin yokwi aņnimaņ amin dakon diwarini yopmaņ yomamaņ, do gak yaņ gin nin dakon diwarinin yopmaņ nibi.

Paņkewalon dima nipbi.’”

⁵Yaņ yaņek yoyigit, “Jikon da kinda da kalbi binap notni da yutnon kiņ yaņ iyisak, ‘Not, bret timi kapbi nabi tameni don gabeņ. ⁶Notno kinda kosit dubagikon da abik da yutnokon isal yikdak. Japno mini.’

⁷“Yanban notni yutgwan da gen kobogi yaņ iyisak, ‘Jigi dima nabi. Pi-

dajeņ ariņmi dima gabeņ. Yoma beņgan kili at, ae gwakno gat kili pak mudamaņ.’ ⁸Nak yaņ dayisat, amin uñun notni da bisit iyik uñun do dima imisak. Mani saņbek saņbek yaņakwan uñun do kurak taņek yo nido wadaņek yosok uñun kisi imisak.

⁹“Yaņdo, nak yaņ dayisat: Ji Piņkop bisit iyiyba tagi damdisak, ae wisijek bami kokdaņ, ae yoma domon tidaiņba witald damdisak. ¹⁰Amin morap Piņkop bisit iyaņ uñun yo timikgaņ, ae yo wisar amin uñun bami koņ, ae yoma domon tidoiņ amin uñun witald yomisak.

¹¹“Dat kabi, ji kabikon da monjisi kinda da tap kilap do dayiņban tuņon amin emari toņ kinda tagi imni? ¹²Bo pup kwap do dayiņban skopion kinda tagi imni? ¹³Ji yokwi pakpak amin, mani monjisi do yo tagi yomaņ. Do yaņsi nandani. Ji bisit iyiyba Datji Kwen Kokup egisak uñun da Telagi Wup tagi damjak.”

Yesu Belsebul gat pi amal yaņ yawit

(Mt 12.22-30 ae Mk 3.20-27)

¹⁴Yesu da amin kinda koņ kinda da aņkadim aban gen dima yagit, uñun koņni yol imgut. Yol iban amin kadim uñun gen yaņakwan amin da kaņba yo ņwakiwarisi agit. ^{15h}Mani amin di da yaņ yawit, “Koņ dakon mibiltok amin Belsebul da tapmimon koņ yoldak.” ¹⁶ⁱYaņakwa amin diwari da Yesu aņkewal do aņek iyiyba wasok tapmimi toņ kinda aņakwan, asi Piņkop da yabekban pigit da pini asak yaņ kok do nandawit.

¹⁷Mani Yesu da nandak nandakni pin-dak nandaņyo aņek yoyigit, “Miktim kinda dakon amin da pudai ki kabi bamori aņek emat wamjil kaņ, miktim uñun yokwi tokdisak. Ae amin yuri kinda da pudai kiņek emat wamni

^f10:39 Jn 11.1; 12.2-3   ^g10:42 Mt 6.33

^h11:15 Mt 9.34; 10.25

ⁱ11:16 Mt 12.38

kañ, uñun amin yut tagi dima egipdañ.
¹⁸ Sunduk dakon amin kabini da pu-
 dañ ki kabi bamori anjek emat wamjil
 kañ, niañon da Sunduk gat amin kabini
 gat tebai atni? Nak da koñ Belsebul
 da tapmimon yoldat yañ yoñ. ¹⁹ Mani
 nak Belsebul da anpulanganban koñ yol-
 dat kañ, disi dakon notji koñ yolgañ
 uñun amin kabi ni tapmimon da koñ
 yolgañ? Uñun amin kabi da genji kok-
 winigek gulusuñ yoñ yañ tagi dayini.
²⁰ Mani Piñkop da iyi tapmim naminjak-
 wan koñ yoldat kañ, Piñkop dakon Amin
 Kila Agakni jikon kili abik.

²¹ “Amin tebaisi kinda emat agak yo
 kabini timigek iyi dakon yut kilani tebai
 anjakwan, yo kabini tagisi toñ. ²² jMani
 amin kinda uñun yut ami dakon tapmim
 yapmañdak amin kinda da abisak. Abiñ
 anjagek emat agak yo kabini timigek tap-
 mim pagit uñun gwayesak. Yañ anjek yo
 morapni kabo nañek kokwinik notni do
 yomisak.

²³ k“Amin nak dakon notno dima,
 uñun da nak uwal annamañ. Ae amin
 nak dima anpulanganban amin pañ-
 muwukgamañ, uñun amin da amin
 pañwasenban wasen kwan.”

Koñ kinda aeni tobil abisak

(Mt 12.43-45)

²⁴ Yesu da sanjerej yañ yagit, “Koñ
 kinda da amin kinda yipmañ degek kiñ
 miktim kibiri timon agek yik yawot
 tamo wisisak. Mani tamo kinda dima
 kosok, do yañ yosok, ‘Nak aeno tobil yut
 kalip egipgumon kiker.’ ²⁵ Yañ yañek
 kiñ kañban sibat sibat wiririgek yo morap
 pañkosit abi pindakdak. ²⁶ Yañ kosok, do
 kiñ koñ 7 kabi iyi yapmañek wagil yok-
 wisi gat timikban kwa uñun yutnon egek
 anpak yokwisi an. Mibiltok uñun amin

yokwi egipgut, mani abisok uñun yap-
 mañek wagil yokwisi egisak.”

Niañen amin da kisik kisik ekwan?

²⁷ lYesu gen uñun yañakwan miñat
 amin kabi madep kabigwan da miñat
 kinda da pidañ yañ iyigit, “Mengo si
 anjalajek mum gaban nagil uñun dasi
 kisik kisik tagi asak!”

²⁸ Yañban Yesu da yagit, “Mani uñun
 yapmañek amin Piñkop dakon gen nan-
 dañek guramikgañ amin uñun da kisik
 kisik ekwan.”

Yesu wasok tapmimi toñ asak do iyiwit

(Mt 12.38-42 ae Mk 8.12)

²⁹ mAmin morapmisi da Yesukon sigin
 obiñ muwugakwa Yesu da yoyigit,
 “Amin on bisapmon ekwan uñun amin
 yokwisi gin. Piñkop dakon pi nañ asat
 yañ nandak do wasok tapmimi toñ kinda
 kok do yoñ. Mani kinda dima kok-
 dañ. Jona dakon tilak nanjin kokdañ.
³⁰ Kalipsigwan Piñkop da kombi amin
 Jonakon tilak aban Niniwe kokup pap
 amin da asi Piñkopmon da abik da asak
 yañ kawit. Uñudeñ gin yo Amin Dakon
 Monjikon noman tañ iba apmiap amin
 da kañek asi Piñkop da yabekban abik
 yañ kokdañ.

³¹ n“Miktim saut tetgin dakon kila
 amin miñat madep uñun Solomon dakon
 nandañ kokwini tagisi iyinjakwan nan-
 dak do miktim dubagisikon da apgut.
 Mani amin kinda oni egisak, uñun da
 Solomon yapmañdak, mani geni dima
 nandañ. Do gen kokwin bisap madep-
 mon uñun kila amin miñat madep
 da pidañ agek abisok ekwan amin
 kabi dakon anpak yokwi uñun do yañ
 tenjenokdisak. ³² oNiniwe amin Jona da
 Piñkop dakon gen yoyinban but tobil

j11:22 Kol 2.15   k11:23 Lk 9.50   l11:27 Lk 1.28,42,48   m11:29 Mt 16.4

n11:31 1KA 10.1-10   o11:32 Jna 3.5-10

awit. Mani ji da binapmon amin kinda egisak unun da Jona yapman mudosok, mani ji but tobil dima an. Do gen kokwin bisap madepmon Niniwe amin da pidan agek abisok ekwan amin kabi dakon anpak yokwi unun do yan tetetokdan.”

Giptim dakon tetetj

(Mt 5.15 ae 6.22-23)

³³Yesu da sigin yagit, “Amin da lam kolej pasiligwan yopba dima ton. Bo ae kwoba ban wutjiba dima ton. Noman tamokon yopba tan tetetjankwan amin da win tetetj kon. ³⁴Dabilgo unun giptingo dakon tetetj. Dabilgo tagisi kan, giptingo kalon tetetjini ton. Mani dabilgo yokwi kan, giptingo pilin tuksi toso. ³⁵Yan do, giptingo dakon tetetj unun pilin tuk asak yan do kan kimokgi. ³⁶Giptingo kalon tetetjini ton ae pilin tuk kinda dima tosak kan, giptingo lam dakon tetetj dakon panop pindakdal unun tetetjokdisak.”

Parisi amin gat gen teban mibili nandak nandak amin gat dakon anpak yokwi

(Mt 23.1-36 ae Mk 12.38-40 ae Lk 20.45-47)

³⁷Yesu gen yan mudanakwan Parisi amin kinda da yutnikon kwan yigek jap nonjil do iyigit. Iyiban Yesu kin yutnikon wigi jap noknok tamokon yigkit. ³⁸Yigek mibiltok kisiri dima suganek jap nanban Parisi amin unun da kanek dima agagi asak yan nandagit. ³⁹Aban Amin Tagi da yan iyigit, “Parisi amin ji kap idapyo dakon manji banjin sugon. Mani kabo gat ae anpak yokwi mibili mibili gat unun butjigwan tugawit da ton. ⁴⁰Ji nandan kokwinji tagi mini! Pin kop da manji ban gin dima, buri gat kisi wasagit. ⁴¹Ji bupmi amin do but

dasi galak tajak panpulugoni kan, ji amin kilegisi.

⁴²“Mani Parisi amin, awa! Ji jap tam galagisi pi kagasi ton unun pan kabi 10 kabi yopmanek unun kabikon ban kabi kindan Pin kop do paret an. Mani gen kokwin kilegi agak gat, ae Pin kop do but dasi galak tan imim unun ji dima an. Anpak kilegi unun gat ae paretyo kisi ani kan tagisi.

⁴³“Parisi amin, awa! Ji muwut muwut yut madepmon tamo mibiltogij unudon yit do galagi nandan. Ae amin da maket tamokon nandaba wukwan daminek gil-dat tagi yan dayini do galagi nandan.

⁴⁴“Parisi amin, awa! Ji amin kimabi yopyop tamo miktimgwan tanakwa amin da dima pindagek kwenikon baman akwan ji unun yombem.”

⁴⁵Gen teban mibili nandak nandak amin kinda da gen unun yanban nandane Yesu yan iyigit, “Yoyinet, Parisi amin do gen unun yanek, ninyo kisi pabin nipmandal.”

⁴⁶Yanban Yesu da yagit, “Gen teban mibili nandak nandak amin jiyi kisi, awa! Ji amin gen teban mibili mibili jigisi guramitni do yoyan, mani kisitjok kinda yominek panpuluganek guramit do dimasi nandan.

⁴⁷“Awa! Ji kombi amin dakon bumjot tamo wason. Mani babikji da dapba kimakgwit. ⁴⁸Babikji da kombi amin dapba kimakgwit unun dakon bumjot tamoni ji da pan tilim an. Yan an unun babiknin da tagisi dapba kimakgwit yan nandan dakon tilak asak. ⁴⁹Unun do anek Pin kop da nandan kokwini tagisikon da yan yagit, ‘Nak da kombi amino gat ae yabekbi kabino gat unun amin kabikon yabetdisat. Yabekgo diwari dapba kimotdan, ae diwari yo yokwisi anyomdan.’ ⁵⁰Yan do anek Pin kop da miktim wasagiron da kombi

amin morap dapba kimakgwit unun dakon kobogi amin abisok ekwan unun da timitdan. ⁵¹ Wasok wasok do amin kilegi Abel anagek ae amin diwari dapmanakwa wigi wasip do Sekaraia Telagi Yut Madep ae altayo da binapmon anakba kimakgit unun dakon kobogi yo jigisi amin abisok ekwan unun da timitdan.

⁵² “Gen teban mibili nandak nandak amin, awa! Nandak nandak pakpak tamo dakon yoma witaldisi kili gwayewit. Disi unjungwan dima wigiwit. Anek unjungwan wigik do awit amin ji da kosit sopsop anyomgwit.”

⁵³ Yesu unun yut egipgut yipman degakwan gen teban yoyindet amin gat ae Parisi amin gat da Yesu do uwal an iminek gen mibili mibili iyiwit. ⁵⁴ Ankewalno suŋ kinda yanakwan gen pikon yipneŋ yanon da iyiwit.

Parisi amin dakon anpak yokwi do kaŋ kimotni

(Mt 10.26-27)

12 Amin tausen morapmi da abiŋ muwugek gitni gitnisi anek notni bamaŋ bamaŋ anakwa Yesu da mibiltok pangetni baŋ kalip yaŋ yoyigit, “Parisi amin dakon yisni do kaŋ kimotni. Unun jamba but aminsi ekwan. ² Yo morap gwiligwan toŋ unun altaŋ teŋteŋaŋ mudokdan. Ae yo morap pasili toŋ unun amin da nandaba pisokdan. ³ Do gen morap ji da pilin tukgwan yawit unun amin da teŋteŋikon nandakdan. Ae gen morap yut kagagwan gen pisigon da yawit unun yut kwenon wigi gen papmon da yoyiŋ teŋteŋokdan.”

Piŋkop dogin pasoldo

(Mt 10.28-31)

⁴ Yesu da sanbeŋek yaŋ yagit, “Not kabi, yaŋsi dayisat. Amin da giptim

dapba kimagakwa unun da kwenon yo di aripmi dima akdan, do unun do dima pasolni. ⁵ Mani namin amin dosi pasolni unun do dayikdisat. Ji Piŋkop do pasolni. Piŋkop da giptim dapban kimagakwa Tipdomon maban pigini unun dakon tapmim taŋ imisak. Asisi dayisat, ji Piŋkop dosi pasolni. ⁶ Minam moniŋ unun yo moniŋisok, 5 kabi dakon yumaŋ nogi unun moneŋ giman tabili bamorin. Mani Piŋkop da minam moniŋgok unun dakon kindasok dimasi iŋtaŋ imgut. ⁷ Piŋkop da busuŋ danŋwanji niaŋ da toŋ unun kisisi nandan mudosok, do ji dima pasolni. Minam moniŋ moniŋ morapmi dakon yumaŋ nogi unun madep dima, mani ji dakon yumaŋ nogi unun wukwisi.”

Nin Yesu dakon amin kabi yaŋ yok do dima mayak toneŋ

(Mt 10.32-33 ae 12.32 ae 10.19-20)

⁸ Yesu da sanbeŋek yaŋ yagit, “Nak da yaŋsi dayisat, amin kinda da ‘Nak Yesu dakon amin kinda’ yaŋ amin yoyisak kaŋ, Amin Dakon Monji da Piŋkop dakon aŋelo kabinikon unun amin nak dakon amin kinda yaŋ yoyisak. ⁹ Mani amin kinda ‘Nak Yesu dakon amin dima’ yaŋ amin yoyisak kaŋ, nakyo kisi Piŋkop dakon aŋelo kabinikon unun amin nak dakon amin dima yaŋ yoyikeŋ. ¹⁰ Amin morap Amin Dakon Monji do yaŋba yokwi tok ani amin unun Piŋkop da diwarini yopman yomdisak, mani amin morap Telagi Wup do yaŋba yokwi tok ani amin unun Piŋkop da diwarini dima yopman yomdisak.

¹¹ s“Amin da ji Juda amin dakon muwut muwut yut madepmon, bo gapmanon, bo ae amin mani wukwi da iŋamon paŋki depni bisapmon, disi kutnok do anek ni gen baŋ yoyineŋ yaŋ nandaneŋ nandaba kik dima ani. ¹² Unun

bisapmonsni ni gen ban yoyini unun Telagi Wup da dayin detdisak.”

Yoni morapmi amin kinda gulusun agit dakon tilak gen

¹³ Unun amin kabi madepgwan da amin kinda da Yesu yan iyigit, “Yoyin det, peno iyin bi datnit da yo morap yopgut unun kokwinik diwari nak do namjak.”

¹⁴ Yanban Yesu da iyigit, “Not, namin da jilon gen kokwin pi anek yo kabil kokwinik dabej do manjin nepgut?”

¹⁵ “Yan yanek minat aminyo yan yoyigit, “Ji kan kimotni. Yo mibili mibili timit timit dakon galagi di pabam. Yo kabisi unun morapmisi kan, unun da egip egip bamisi aripmi dima damdan.”

¹⁶ Yan yanek tilak gen kinda yan yoyigit, “Yoni morapmi amin kinda dakon pigagani jap bami tagisi morapmi tawit. ¹⁷ Anakwa amin unun iyi yan nandagit, ‘Jap bami yopbej dakon tamo kili tuga, do ae di gat yopbej dakon tamo aripmi dima, do niansi abej?’

¹⁸ Yan nandanej yagit, ‘Nak yansi abej: Jap yopyop yutno kisi tuwilek madepsi wutjinjek wit gat ae yo kabino gat kisi unun yutnon yopbej. ¹⁹ Yan anek naga do yansi yoken, ‘Nak bilak morapmi tagisi egi anan kiken dakon yo morapno aripmisi. Do yaworisi egek jap pakbiyo madepsi anek bisap morapmi kisik kisik anek egipbej.’”

²⁰ “Mani Pin kop da iyigit, ‘Gak nandan kokwingo tagi mini. Gak abisok kalbi kimotdisal. Yo morapgo gaga do pan kosit agil unun amin da timitdan.’”

²¹ “Yesu da gen unun yanek yan yagit, “Amin yoni morapmi pan muwut do pi anegek Pin kop do dima nandanej ekwan amin, unun aminon yo yansi altokdisak.”

Yo morap do nandaba kik dima ani

(Mt 6.25-34)

²² Yan yanek Yesu da pan detni yan yoyigit, “Yansi dayisat, egip egipji do nandaba kik anek ‘Jap dukon ban nonej’ bo ae giptimji do nandaba kik anek ‘Imal dukon ban panen’ yan dima nandani. ²³ Egip egip da jap yapmandak, ae giptim da imal yapmandak. ²⁴ Ji minam do nandani. Jap yet dima kwaokgan, ae jap dima pan, ae jap pan muwut yutni mini. Mani Pin kop da jap upmokedok. Minam dakon yuman nogi pinbisi anakwa amin ji dakon yuman nogi unun madepsi. ²⁵ Ji nandaba kik anek egip egipji timisok di gat tagi sanbeba wigisak yan nandan, ma? Unun aripmi dimasi. ²⁶ Yo monin sok unuden ji da aripmi dimasi agagi, do nido yo diwari morap do nandaba kik an?”

²⁷ “Jarej oni tan anan kwan unun do nandani. Pi madep anek imal dima bupman gan. Mani yan dayisat, jarej pin dakgan unun dakon tilimni da kalip kila amin madep Solomon dakon tilimni tagisi pagit unun yapmandak. ²⁸ On jon tan anan kwan unun anwa amin da baljan kindapmon sokdan. Mani Pin kop da si pan tilim asak, do nandan gadatji pispimisok amin ji yansi nandani, Pin kop da ji do nandaban yo madepsi anakwan imal tilimi tonji ban pan damdisak. ²⁹⁻³⁰ Pin kop dima nandan iman amin kabi da yo morap unuden wusin pindat do pini an. Mani Datji da yo unun do wadak wadak an unun nandisak, do ji jap pakbiyo dukon ban nonej yan nandanej nandaba kik dima ani. ³¹ Nandaba kikji yipmanek Pin kop dakon Amin Kila Agakni unun wisin kok do pi ani. Yan anakwa yo diwari do wadak wadak an unun kisi damdisak.”

Yo tagisi Kwen Kokup do paŋmuwutni

(Mt 6.19-21)

³² Yesu da saŋbeŋek yaŋ yaŋgit, “Sip-sip kabisok, ji dima pasolni. Datji da iyi Amin Kila Asak da kagagwan egipni do tagisi nandisak. ³³ Ji yo morapji taŋ damaŋ uŋun yopba amin da yumaŋ noni. Yaŋ aba moneŋ timigek yoni mini amin do yomni. Aŋek yo kabisi tagisi Kwen Kokupmon paŋmuwuk yopba uŋudon tagisi tokdaŋ. Uŋun tamokon toni kaŋ, yo kabisi dima pasildaŋ, ae kabo noknok da dima timitdaŋ, ae yo moniŋ da dima nokdaŋ. ³⁴ Yo kabisi tagisi dukwan toŋ, but nandak nandakyosi kisi uŋudon gin tokdisak.”

Oman monji tagisi da tagap taŋek ekwaŋ

(Mt 24.42-44)

³⁵ Yesu da saŋbeŋek yaŋ yaŋgit, “Ji imalji paŋek lamji koleŋek tagap taŋek egipni. ³⁶ Oman monji da tagap taŋek amin tagini da miŋat pakpak dakon soŋnogon da tobil apjak do jomjom aŋek ekwaŋ ji yaŋ gin tagap toni. Do ni bisapmon abiŋ yoma domon tidosak ji yoma tepmi witdal imni. ³⁷ Oman monji amin tagini da pindakban tagap taŋek ekwaŋ kaŋ tagisi. Nak asisi dayisat, amin tagini da iyi oman dakon imal paŋek oman monji yoyiŋban jap tamokon pabiŋ yigakwa iyi jap yomdisak. ³⁸ Amin tagi uŋun kalbi binap bo wisa dagokdosi abiŋ pindakban tagap taŋek egipni kaŋ tagisi.

³⁹ Ji yaŋ nandani. Yut kinda dakon ami kalbi kabo noknok ni bisapmon apjak yaŋ nandagit tam, kila aŋakwan aripmi dima tuwilban. ⁴⁰ Ji kisi tagap taŋek egipni. Dima apjak yaŋ nan-

daŋakwa Amin Dakon Monji uŋudon apdisak.”

Oman monji tagi ae yokwi dakon tilak gen

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Pita da Yesu yaŋ iyigit, “Amin Tagi, tilak gen yal uŋun nin dogin yal, bo ae amin kisi do yal?”

⁴² Yaŋban Amin Tagi da yaŋgit, “Oman monji kinda nandaŋ kokwini tagisi ae pi agakni tagisi, uŋudon oman monji amin tagini da oman monjini diwari kilani asak do manjisak. Yaŋ aban jap yomyom bisapmon japni yomiŋ yomiŋ asak. ⁴³ Oman monji uŋun amin tagini da tobil abiŋ kaŋban pini tagisi asak kaŋ tagisi. ⁴⁴ Nak asisi dayisat, amin tagini da uŋun oman monji iyinban yo morapni kila akdisak. ⁴⁵ Mani uŋun oman monji burikon da amin tagini tepmi dima apdisak yaŋ nandaŋek oman monji gat ae oman miŋat gat dapmaŋek jap pakbiyo madep aŋek pakbi tebanyo kisi naŋ but upbal asak kaŋ, ⁴⁶ dima apdisak yaŋ nandaŋakwan amin tagini da but pisogi mini abiŋ uŋun oman monji tepmi pi imiŋek gen kirinjit amin kabi gat yopban egipdaŋ.

⁴⁷ Oman monji kinda amin tagini dakon galaktokni nandaŋek tagap taŋek galaktokni dima yoljak kaŋ, amin tagi da kosiri morapmi baljokdisak. ⁴⁸ Mani oman monji kinda amin tagini dakon galaktokni dima nandaŋek aŋpak yokwi si baljoni da aripmon asak kaŋ, amin tagini da kosiri morapmi dima baljokdisak. Yo morapmi timikgaŋ amin uŋun yo morapmi paŋtobil yomyomi. Yo morapmi kila ani do dabi amin uŋun yo morapmi paŋtobil yomyomi.”

^v12:33 Lk 18.22   ^w12:35 Mt 25.1-13

^y12:44 Mt 25.21,23   ^z12:47 Jem 4.17

^x12:39 Mt 24.43-44; 1Tes 5.2

Yesu unun pidok pidok nan abigit

(Mt 10.34-36)

⁴⁹Yesu da sanbehek yan yagit, “Nak miktimon kindap sokeŋ do pigim. Kilisi kwaŋ sok tam tagi. ⁵⁰aNak tepmi madepsi pakdisat. Butno jik tosoŋ, do pako dagosak dosi nandisat. ⁵¹Nak amin da miktimon but yawot pani yan do pigim yan nandan, ma? Ujun dima. Yan dayisat, nak miktimon aminon pidok pidok panalon ak do pigim. ⁵²Abisok da wasaŋek amin yuri kindakon amin 5 kabi da pidan kinjek bamori da kapbi gat uwal uwal akdaŋ. Ae kapbi da bamori gat uwal uwal akdaŋ. ⁵³bWasaŋ kinjek dat da monji gat pidok pidok akdamal, ae meŋ da gwi gat pidok pidok akdamal, ae miŋat kinda gat namdi gat pidok pidok akdamal.”

Yo altawit dakon mibili dima nandawit

(Mt 16.2-3)

⁵⁴Amin kabi madepsi yan yoyigit, “Ji gildat da si pigisak tetgin do meŋi wamaŋdak yan pindagek ‘Sikak mokdisak’ yan yanakwa asi sikak mosok. ⁵⁵Ae saut tetgin dakon mirim madep abinjakwan ji da yan yon, ‘Gildat tepmisi wusikdisak.’ Yan yanakwa asi gildat tepmisi wusisak. ⁵⁶Jamba but amin, ji da miktimon ae kwen yo morap ton pindagek kokwin tagisi an. Mani abisok yo morap alton unun pindagek kokwin nido tagi dima an?”

Notgo gat genjil anjkilek anjil

(Mt 5.25-26)

⁵⁷Yesu da sanbehek yan yagit, “Ji disi anpak yokwi tagiyo nido dima kokwinikaŋ? ⁵⁸Amin kinda da gen yan gam do aban gen kokwin tamokon kik do kosiron kinjil bisapmon genjil unun

yan anmilip ak do pi anjil. Yan dima anek kwal gen kokwin kila agak amin da obip amin da kisiron gepban unun da dam teban yutnon gepdisak. ⁵⁹Nak asisi gayisat, gak dam tebanon sigin egaki wigi moneŋ nian yopbi do gayini unun kisisi yopmaŋek don waŋa kikkdisal.”

But tobil dima ani amin wagil pasildaŋ

13 Yesu da gen unun yan mudanjakwan amin diwari da Pailat da yo agit unun do iyiwit. Pailat da obip amini yoyinban kin Galili amin diwari Pinjop do mukwa soŋakwa unun dapba kimakgwit. Do unun amin dakon yawini gat ae paret do yo mukwa sowit dakon yawini kisi mawit. ²cUnun do iyinba Yesu da yoyigit, “Nian nandan? Galili amin kimakgwit unun dakon yokwini da Galili amin diwari dakon yokwini yapgut, unun do anek jigi unun pawit yan nandan? ³Unun dimasi! Nak asisi dayisat, ji but tobil dima ani kaŋ, unun amin kabi da kimakgwit jiyo kisi yan gin kimotdaŋ. ⁴Bo Silom yut dubak tuwil ki maŋ amin 18 kabi witinban kimakgwit do nandani. Unun amin kabi dakon yokwini da Jerusalem amin diwari dakon yokwini yapgut unun do anek pasilgwit yan nandan? ⁵Ununyo kisi dimasi! Nak asisi dayisat, ji but tobil dima ani kaŋ, jiyo kisi yan gin kimotdaŋ.”

Kindap bami mini unun dakon tilak gen

⁶Yesu da tilak gen kinda yan yoyigit, “Amin kinda da wain pinikon pik kindap kinda kwaokgit. Bisap kinda bami wisik do kigit, mani bami mini pindakgit. ⁷dBami mini pindagek pi kila amini yan iyigit, ‘Nandaki. Nak bilak kapbi abin pik kindap dakon sopmi wisin wisin anek mini pindakdat. Yan do kindap on

^a12:50 Mk 10.38-39

^b12:53 Mai 7.6

^c13:2 Jn 9.2

^d13:7 Lk 3.9

si pasiki. Miktim dakon tapmim nido isal dogin ilik mudosok?’

^{8e}“Yañban pi kila amin da yañ iyigit, ‘Amin tagi, yum kañbi bilak kinda gat atjak. Anjakwan mibilikon miktim wayigek yalik yopbej. ⁹Bilak kwenikon bami tosak kañ tagisi. Mani bami dima tosak kañ, tagi pasiki.’”

Sabat bisapmon Yesu da miñat kinda aṅmilip agit

¹⁰Sabat bisap kindakon Yesu da Juda amin dakon muwut muwut yut kindakon amin yoyiñ dekgit. ¹¹Uñudon miñat kinda egipgut. Uñun koñ kinda da yigek abidañakwan sot anjakwan bilak 18 agit. Manji gironjkgit, do kwen kilegi aripmi dima akgit. ¹²Yesu da kañek iyinban opban yañ iyigit, “Miñat, sotgo kili gepmañ dek kik.” ¹³Yañ iyinjek kisiri kwenikon wutjinban uñudon gin manji kilek tañakwa Piñkop anjksigit.

^{14f}Mani muwut muwut yut dakon kila amin da Sabat bisapmon Yesu da amin aṅmilip agit uñun do butjap nandagit. Butjap nandaneḡ miñat aminyo yañ yoyigit, “Pi agak dakon gildat 6 kabi toñ. Uñun bisapmon sot amin apba tagi pañmilip ani. Mani Sabat bisapmon dimasi ani.”

^{15g}Yañban Amin Tagi da kobogi yañ iyigit, “Ji jamba but amin! Ji Sabat bisapmon bulmakausi gat ae donkisi gat yutnikon bañ witdal ilik pañki yopba pakbi noñ, ma? ¹⁶Miñat on Abraham dakon gwi, Sunduk da tebai abidañakwan bilakni 18 agit. Sabat bisapmon dima pulugañ kisak do nandañ, ma?”

¹⁷Yañ yañban uwalni mayagi nandawit. Mani miñat aminyo Yesu da yo morap wagil tagisisi agit uñun do kisik kisik awit.

Mastat dakon yeri dakon tilak gen

(Mt 13.31-32 ae Mk 4.30-32)

¹⁸Yesu da sañbejek yañ yagit, “Piñkop dakon Amin Kila Agakni uñun niañsi? Yo ni gat tilak abo? ¹⁹Uñun mastat yet yombem. Amin kinda da mastat yet kinda pigagani kwaokgit. Anjakwan mastat uñun kwañ madep tañ kindap kinda da yañ agakwan minam da abin kilinikon yutni uñudon awit.”

Yis dakon tilak gen

(Mt 13.33)

²⁰Yesu da sañbejek yañ yagit, “Piñkop dakon Amin Kila Agakni yo ni gat tilak abo? ²¹Uñun yis yombem. Miñat kinda da plaua idap madep kinda gat iktagildak. Yañ anjakwan plaua uñun kisisi paptañ madep tawit.”

Yoma kosit gwagak moniñisok nañ wigikdo

(Mt 7.13-14 ae 7.21-23)

²²Yesu uñun Jerusalem kokup papmon kik do anek kokup pap ae kokup moniñ moniñ tawit uñudon agek amin yoyiñ dekgit. ²³Anjakwan amin kinda da yañ iyigit, “Amin Tagi, Piñkop da amin kaloniñisok di bañgin yokwikon bañ timitjak bo niañ?”

Yañban Yesu da yoyigit, ²⁴“Nak yañsi dayisat, amin morapmi da egip egipmon wigik do pini akdañ, mani aripmi dima wigikdañ. Do ji yoma kosit gwagak moniñi nañ wigik do pi tebai ani. ^{25h}Yut dakon ami da pidañ yoma sopban ji da kiñ yomakon agek yoma tidaneḡ yañ yokdañ, ‘Amin Tagi, nin do yoma witdal nim.’

“Mani gen kobogi yañ dayikdisak, ‘Nak dima nandañ damisat. Ji dukon nani amin?’

^e13:8 2Pi 3.9,15   ^f13:14 TP 20.9-10; GT 5.13-14   ^g13:15 Lk 14.5

^h13:25 Mt 25.10-12

²⁶“Yaŋ yaŋban ji da kobogi yaŋ iyik-
daŋ, ‘Nin gak gat kisi egek jap pakbiyo
agimaŋ. Ae kokup papnin dakon kosit
madepmon agek niyiŋ dekgil.’

²⁷i“Mani uŋun da yaŋ dayikdisak,
‘Nak asisi dayisat, nak dima nandaŋ
damisat. Ji dukon nani uŋun dima
nandisat. Yokwi pakpak ji kisisi nepmaŋ
dek kit!’

²⁸j“Ji Abraham, Aisak, Jekop, ae
kombi amin kisisi Piŋkop da Amin Kila
Asak kokupmon ekwa pindatdaŋ. Mani
ji maba waŋga kiŋ mudokdaŋ. Uŋun bis-
apmon ji kunam tagek iyoŋ iyoŋ yaŋ ti-
daŋek egipdaŋ. ²⁹kAmin da gildat wisak
ae si piŋisak tet, ae not tet ae saut tet
da Piŋkop da Amin Kila Asak kokup-
mon abiŋek jap noknok tamo madepmon
yitdaŋ. ³⁰lNandani, amin diwari abisok
buŋon ekwaŋ, uŋun don mibiltok amin
akdaŋ. Ae amin diwari abisok mibiltok
ekwaŋ, uŋun don buŋon amin akdaŋ.”

Yesu da Jerusalem Kokup do bupmi nandagit

(Mt 23.37-39)

³¹Uŋun bisapmon gin Parisi amin
diwari da abiŋ Yesu yaŋ iyiwit, “Gak
idon dima egipbi, kokup digwan
kiki. Erot da gak gikban kimokgi do
nandisak.”

³²Yaŋba Yesu da yoyigit, “Ji kiŋ uŋun
top amin yaŋ iyini, ‘Nandaki. Nak abi-
sok ae aŋwa koŋ yolgeŋ, ae sot amin
paŋmilip aberŋ. Ae pidaŋi do pi aberŋ do
nandagiŋ uŋun aŋwasip aberŋ.’ ³³Kombi
amin Jerusalem kokup papmon gin
dapba kimokgoŋ. Kokup ŋwakŋwarikon
dima dapba kimokgoŋ, do nak abisok ae
aŋwa ae pidaŋi do sigin kikeŋ.

³⁴“O Jerusalem, Jerusalem amin, ji
kombi amin dapba kimokgoŋ. Amin

Piŋkop da yabekban jikon aberŋ uŋun ji
da tipbaŋ dapba kimokgoŋ. Pup menji da
monjini paŋmuwuk pirigwan yopmaŋ-
dak, uŋun da tilak nak da bisap morapmi
ji paŋmuwut do nandagiŋ, mani ji
da kurak taŋ namgwit. ³⁵mNak asisi
dayisat, kokup yomasiyo yokwi tajeŋ
yumsi tokdisak. Ji nak dima nandaŋek
egi wigi ni bisapmon nak do ‘Amin
on Amin Taŋi da manon abisak, uŋun
Piŋkop da gisamigakwan abisak’ yaŋ nak
do yoni uŋun bisapmon nandakdaŋ.”

Yesu da giptimi paptarŋbi amin kinda aŋmilip agit

14 Sabat kindakon Yesu jap nok
do Parisi amin dakon kila amin
kinda da yutnon kigit. Aŋakwan yiŋba
kik aŋek kaŋ yikgwit, ²nido Yesu da
buron giptimi paptarŋbi amin kinda
yikgit. ³nYesu da uŋun amin kaŋek
gen teban mibili nandak nandak amin
gat ae Parisi amin gat yaŋ yoyigit,
“Sabat bisapmon sot amin taŋi paŋmilip
anerŋ bo dima? Gen teban da niaŋ
yosok?” ⁴Mani gen kobogi kinda dima
iyiwit. Yaŋ aŋakwa Yesu da amin uŋun
abidaŋek aŋmilip aŋek digo ki yaŋ
iyiŋban si kigit. ⁵oKiŋakwan yaŋ yoyigit,
“Jikon da kinda dakon monji bo bul-
makauni Sabat bisapmon pakbi gap-
makon maŋban tepmi taŋi ilikba wisak
bo dima?” ⁶Yaŋban gen kobogi aripmi
dima iyigi yaŋ kawit.

Yesu da amin iyi do nandaba pini do yagit

⁷Yesu da amin jap nok do apgwit
uŋun pindakban tamo mibiltogi nanikon
gin yit do awit. Do tilak gen kinda yaŋ
yoyigit, ⁸p“Amin kinda da miŋat pak-
pak dakon soŋnogon yaŋ gaban kiki

ⁱ13:27 Kap 6.8   ^j13:28 Mt 8.11-12   ^k13:29 Kap 107.3   ^l13:30 Mt 19.30

^m13:35 Kap 118.26   ⁿ14:3 Lk 6.9   ^o14:5 Mt 12.11; Lk 13.15

^p14:8 YT 25.6-7

kañ, tamo mibiltogi nanikon dima yikgi. Tamo unun amin madep kinda gak gwapmandak unun do manjikbi nañ di yikbim. ⁹Yañ kañ amin yañ daban kiki unun da abiñ yañ gayisak, ‘On tamo on amin do imiñ.’ Yañ gayiñban gak gaga do mayagisi nandañek tamo amin piñbisi do yopbi unudon pañki yitdisal. ¹⁰Amin kinda da yañ gaban kañ, gak tamo amin piñbisi do yopbi unudon pañki yikgi. Yigaki amin yañ gamjak unun da ‘Not, on tamo tagikon pawin yit’ yañ gayiñban pawin yigaki amin diwari da amin mani toñ kinda yañ gandani. ¹¹“Amin kinda iyi do nandaban wugisak kañ, Piñkop da unun amin abiñ yipdisak. Mani amin kinda iyi do nandaban pisak kañ, Piñkop da mani awigikdisak.”

Kobogi tagi dima damni amin bañ pañpulugoni

¹²Yesu da amin unun yañ iban kigit unun yañ iyigit, “Gak jap noknok kinda asal kañ, notgo, bo ae pego padik padikgo bo ae yawi diwatgo bo ae yoni morapmi amin dibañ dima yañ yobi. Unun da kobogi do don yañ gamdan. ¹³Gak jap noknok kinda abi kañ, yoni mini amin, ae giptimi yokwi tañbi, ae kandap yokwi ae dabili mini amin bañgin yañ yobi. ¹⁴Yañ abi kañ, gak kisik kisigi toñsi egipbi. Unudon amin kobogi tagi dima gamni, mani Piñkop da amin kilegi kimoron bañ paban pidoni bisapmon don kobogi gamdisak.”

Jap noknok dakon tilak gen

(Mt 22.1-10)

¹⁵Amin kinda jap nawitgwan da gen unun nandañek Yesu yañ iyigit, “Piñkop da Amin Kila Asak kokupmon yigek jap nokdañ amin unun kisik kisik ekwañ.”

¹⁶Mani Yesu da yañ iyigit, “Amin kinda da jap madepsi kinda pañkosit añek amin morapmi yañ yomgut. ¹⁷Jap noknok bisapmon oman monjini kinda yabekban amin yañ yomgut unun yoyik do kigit. Kiñ yañ yoyigit, ‘Yo morap kili pañkosit abi, do ji tagi opni.’

¹⁸“Mani amin kisisi dima op do yawit. Kinda da yañ yagit, ‘Nak pi kinda kaluk yumit unun kiñ kokeñ. Do nandañ naminañki dima opbeñ.’

¹⁹“Ae kinda da yagit, ‘Nak pi agak bulmakau 10 kabi yumit, unun kiñ pañkilik pindatgeñ. Do nandañ naminañki dima opbeñ.’

²⁰“Ae kinda da yagit, ‘Nak miñat kaluk pat, do aripmi dima opbeñ.’

²¹“Oman monjini tobil obin amin tagini amin yoyiñban gen yawit dakon mibili iyigit. Iyiñban yut unun dakon ami unun da butjap nandañek oman monjini tebai yañ iyigit, ‘Gak tepmisi kokup madep da kosit madep ae kosit moniñon kiñ, amin yoni mini, ae giptimi yokwi tañbi, ae dabili mini, ae kandap yokwi unun timik pañopbi.’

²²“Yañ iyinban oman monji da yañ gin añek yañ iyigit, ‘Amin tagi, yo abeñ dosi nayil unun kili anmudat, mani tamo toñ.’

²³“Iyiñban amin tagi da oman monji yañ iyigit, ‘Gak kokup madep yipmañek kiñ kosit madepmon bo ae pi-gaga da dam kidipmiñ agek amin pindak tebai yoyiñbi abiñ yikba yutno tugasak. ²⁴Nak yañsi dayisat, amin unun kalip yañ yomgum unun da nak dakon jap jimjimjok kinda dimasi nokdañ.’”

Nandañ kimagek Yesu yoldo

(Mt 10.37-38)

²⁵Miñat amin kabi madepsi yolakwa Yesu da tobilek yañ yoyigit, ²⁶“Amin kinda nak nol do nandisak kañ, menji

⁹14:11 Mt 23.12; Lk 18.14   ^r14:14 Jn 5.29   ^s14:15 Lk 13.29

^t14:20 1Ko 7.33   ^u14:26 Lk 9.23

datni, ae miñatni gwakniyo gat, ae peni samini padigeyo gat, ae iyi dakon egip egipni gat kisi do uwal dima anyomjak kañ, unjuden amin nak dakon pañdetno aripmi dima egipjak. ²⁷ Tilak kindapni guramigek dima noljak amin pañdetno aripmi dima egipjak.

²⁸ Amin kinda yut madep kinda ak do kañ, mibiltok yigek monejni manjisak. Añek yut tagi añ mudogi bo dima unjun dakon nandak nandak asak. ²⁹ Yañ dima añek yut gwak manjek yo diwari do wadañek yut dima añ mudosok kañ, amin morap koni unjun kisi jigilak yanjek yanjan imdan. ³⁰ Añek yañ yokdan, ‘On amin yutni añ diwarikgit, mani wasip ak do antidok asak.’

³¹ Bo kila amin madep kinda da uwalni gat emat wam do nandisak kañ, mibiltok nandan kokwin asak. Iyi dakon emat amin 10 tausen da uwalni dakon 20 tausen tagi yolni bo dima, yañ do nandak nandak asak. ³² Tagi dima yolni yañ nandisak kañ, uwalni kapmat dima abinjakwa amin kabi kinda yabekban kin emat dima wamni do gen yoyin panya-wot añ. ³³ Jiyo yañ gin yo morapji dima yopman mudoni kañ, pañdetnoni tagi dima egipni.”

**Yesu da tap dakon galagini
yokwi tosak do yagit**

(Mt 5.13 ae Mk 9.50)

³⁴ Yesu da sanbejek yañ yagit, “Tap unjun yo tagisi kinda. Mani galagini pasilni kañ, niansi añek galagini ankaluk aneñ? ³⁵ Tap unjuden miktim aripmi dima pañpulugogi. Bo bulmakau dakon kok gat iktagili aripmi dima. Tap unjuden isal mamno kwan. Mirakni ton amin da gen on pakyanji nandaneñ mibili nandan pisoni.”

**Sipsip kinda pasilgit dakon tilak gen
(Mt 18.12-14)**

15 Takis timit timit amin gat ae yokwi pakpak amin gat da geni nandak do Yesu da kapmatjok opgwit. ^{2v} Añakwa Parisi amin gat gen teban yoyinjet amin gat da yanba yokwi tok añek yañ yawit, “On amin yokwi pakpak amin not anyoban yigek jap noñ.”

³ Yañ yanjakwa Yesu da tilak gen kinda yañ yoyigit, ^{4w} “Jikon da amin kinda sipsipni 100 ban kaloñi da pasiljak kañ nian asak? Unjun da sipsip 99 jon timon yopban egakwa kaloñi pasildak unjun wisineñ don anjalon asak. ⁵ Wisin kañ abidosok bisapmon but galak nandaneñ kwapmikon guramik anan ⁶ yomanikon anjisak. Ankinjek notni gat ae kokup isalni gat yañ yoban obin muwukba yañ yoyisak, ‘Sipsipno pasilak unjun kili wisin kat, do kisik kisik ano.’”

⁷ Yesu da sanbejek yañ yoyigit, “Nak asisi dayisat, yokwi pakpak kinda da but tobil asak kañ, Kwen Kokupmon kisik kisik madepsi yañ gin akdan. Amin 99 unjun kilegi do but tobil agagi mini do unjun dakon kisik kisik madep dima ani. Mani yokwi pakpak kinda but tobil asak unjun dakon kisik kisik unjun madepsi noman tosok.”

Moneñ kinda pasilgit dakon tilak gen

⁸ Ae Yesu da sanbejek yañ yagit, “Miñat kinda da silwa moneñ tabili 10 kabi ban kaloñi da yutnon man pasiljak kañ unjun nian asak? Unjun da lamni kolejek yutni ikdiganeñ tebaisi wisineñ don kosak. ⁹ Kañ abidosok bisapmon but galak nandaneñ notni gat ae kokup isalni gat yoyinban obin muwukba yañ yoyisak, ‘Moneño pasilak unjun kili wisin kat, do kisik kisik ano.’”

¹⁰ Yesu da yaŋ yoyigit, “Nak asisi dayisat, yokwi pakpak kinda da but to-bil asak kaŋ, Piŋkop dakon aŋelo da kisik kisik yaŋ gin akdaŋ.”

**Dat kinda gat monji bamotni
gat dakon tilak gen**

¹¹ Yesu da saŋbenek yaŋ yagit, “Amin kinda egipgut uŋun monji bamori.

¹² Monji buŋon nani da datni yaŋ iyigit, ‘Dat, gak peno gat nit do yo morap nim do nandisal uŋun nak dakon diwarino abisok kokwinik nabi.’ Yaŋ yaŋban datni da yo kabini kokwinik monji bamotni do yomgut.

¹³ “Yoban bisap pisipmisok egek monji buŋon nani da yo kabini kisisi timik dubagisi kiŋ miktim kindakon paŋki egipgut. Paŋki egek aŋpak yokwi mibili mibili aŋek moneŋni naŋ mudagit.

¹⁴ Moneŋni naŋ mudaŋakwan uŋun miktim amin da jap do madepsi aŋek diwari da kimakgwit. Aŋakwa monji uŋun wadak wadak madepsi agit. ¹⁵ Do kiŋ uŋun miktim dakon amin kindakon pi kinda abidagit. Aban amin tagini da yabekban bit damnikon kiŋ bit jap yomgut. ¹⁶ Aŋek bit da birap gip nawit uŋun pindak galak taŋek uŋun baŋ naŋek butno kadim tosak yaŋ nandagit. Mani amin kinda da jap kinda dima imgut.

¹⁷ “Nandak nandakni kulabik aŋek yaŋ yagit, ‘Datno dakon oman monji morapni uŋun japni aripmisi taŋ yomaŋakwa ekwaŋ, mani nak idon egek jap do kimotdisat. ¹⁸ Do yaŋsi abeŋ, nak tobil kiŋ datno yaŋ iyikeŋ: “Dat, nak Piŋkop da iŋamon ae gak yo kisikon yo yokwisi agim, ¹⁹ do buŋon monjino yaŋ dima nayiki. Yum oman monjigo yumaŋ naŋaki ekwaŋ uŋuden kinda da tilak egipbeŋ.”’

²⁰ Yaŋ nandaneŋ pi daŋ datnikon kigit. Kiŋakwan datni dubagikon da monji kaŋ bupmi nandaŋ timtim yaŋek kiŋ monji bedaŋek mandaŋ nagit.

²¹ Yaŋ aban monji da datni yaŋ iyigit, ‘Dat, nak Piŋkop da iŋamon ae gagon yo yokwisi agim, do buŋon monjino yaŋ dima nayiki.’

²²⁻²⁴ ^yMani datni da oman monjini yaŋ yoyigit, ‘Monjino kimoron da yaŋ abisak. Pasilbikon naŋ aŋalon amaŋ. Do ji tepmi kiŋ paba pigik dubagi tagisi kinda aŋabaŋ paŋ imni. Ae kisirikon sip tagisi kinda yipmaŋ imiŋek kandap gwil kisi paŋ imni. Ae bulmakau monji nelagi toŋ kinda naŋ aŋapba aŋak soŋ naŋek kisik kisik ano.’ Datni da yaŋ yaŋakwan jap noknok aŋek kisik kisik awit.

²⁵ Yaŋ aŋek egakwa monji mibiltogi pigaga egipgut da yutnon obiŋ aŋkapmat aŋek nandaban amin da kap kisik kisikyo awit. ²⁶ Yaŋ aŋakwa nandaneŋ oman monji kinda yaŋ iban apban iyigit, ‘Uŋun nibaŋ aŋ?’

²⁷ Yaŋ yaŋban iyigit, ‘Padigigo tagisi egisak da abik do datgo da kaŋek bulmakau monji nelagi toŋ aŋwak.’

²⁸ Yaŋ iyinban monji mibiltogi butjap nandaneŋ yutnon wigik do kurak tagit. Yaŋ aŋakwan datni da yomakon piŋek butni maŋakwan yutnon wigisak do iyigit. ²⁹ Mani datni yaŋ iyigit, ‘Dat, gak yaŋ nido asal? Nak oman monji isali kinda da yaŋ bilak morapmi egek omango aŋ egisat. Aŋek gengo bisap kindakon dima kiriŋkigim. Notnoni gat kisik kisik aneŋ do memesok kinda dimasi namgul. ³⁰ Mani monjigo on yo morapgo kosit miŋat gat egek yomiŋ mudagit, uŋun da apban kaŋek bulmakau monji nelagi toŋ uŋun aŋwal.’

³¹ Yaŋban datni da yaŋ iyigit, ‘Monjino, bisapmi bisapmi gak nak gat ekwamak. Ae yo morapno uŋun gak dakon

gin. ³²Mani padigigo kimoron da yaŋ abik, ae pasilbikon naŋ aŋalon amaŋ, do nin but kwaktok nandaŋek kisik kisik tagisi amaŋ.’”

Kila amin kinda da goman paŋkilek asak dakon tilak gen

16 Yesu da paŋdetni yaŋ yoyigit, “Yoni morapmi amin kinda gat ae yo morapni dakon kila amini gat egipgumal. Amin da abiŋ yoni morapmi amin yaŋ iyiwit, ‘Yo morapgo dakon kila amin isal dogin yo morapgo naŋ mudok aŋgamisak.’

²“Iyɨnba nandaŋek yo kila amini uŋun yaŋ iban opban yaŋ iyigit, ‘Gak niaŋ aŋaki gengo nandat? Gak kiŋ yo morapno kili niaŋ asal uŋun dakon but piso kinda mandaŋ nabi. Gak pi uŋun saŋbeŋek dima akdisal.’

³“Iyɨnban yo kila agak pi amini uŋun iyi yaŋ nandagit, ‘Amin tagino da pikon noldak, do niaŋ abeŋ? Amin kinda dakon oman monjini egek miŋtimni pu-daŋ ibeŋ dakon tapmimno mini. Ae amin moneŋ do bisit yoyik do mayagi nandisat. ⁴Do pi yopbeŋ bisapmon amin da but galagon da yaŋ naba yutnikon kiŋ kiŋ akeŋ do niaŋ abeŋ uŋun kili uŋun nandisat.’

⁵Yaŋ nandaŋek amin kalon kalon amin taginikon goman awit uŋun yaŋ yoban apgwit. Mibiltok abiŋ altagit amin yaŋ iyigit, ‘Gak amin taginokon goman niaŋ da agil?’

⁶“Iyɨnban yagit, ‘Olip pakbi tibiri madep 100 da arip.’

“Yaŋban yaŋ iyigit, ‘Gak tepmisi yigek on papia tam gomango mandabikon olip pakbi tibiri 50 yaŋ manda.’

⁷“Ae kinda abiŋ altaŋban yaŋ iyigit, ‘Gak gomango niaŋ da?’

“Iyɨnban yagit, ‘Wit yiŋi 100 da arip.’

Yaŋ iyɨnban yagit, ‘On gomango mandabi papia tamon wit yiŋi 80 yaŋ manda.’

⁸“Yaŋ aŋakwan amin tagini da yo agit uŋun kaŋban amin nandaŋ kokwini tagisi da aripmon agit, do yo kila agak pi amini yokwi uŋun do nandaban wukwan imgut. On miŋtim dakon amin kabi da nandaŋ kokwin tagisi aŋek notni gat yumaŋ gwayek pi aŋ. Uŋun teŋteŋi dakon amin kabi yapmangaŋ. ⁹Nak da yaŋ dayisat, on miŋtim dakon moneŋ baŋ amin not aŋyomni. Yaŋ ani kaŋ, moneŋgo mudoni bisapmon ji egip egip dagok dagogi mini da yutgwan tagisi wigini.

¹⁰^z“Amin kinda yo moniŋjisosok kilani tagi asak kaŋ, uŋun amin da yo madep kilani tagi asak. Ae amin kinda yo moniŋjisosok kilani yokwi asak kaŋ, uŋun amin yo madepyo kisi kilani yokwi asak.

¹¹Yaŋdo, ji on miŋtim dakon moneŋ kilani tagi dima ani kaŋ, namin da nandaŋ gadaŋ damiŋek yo tagisi bamisi daban kilani ani? ¹²Ae ji amin dakon yo kabi kilani tagi dima ani kaŋ, namin da yo kabi disi do damjak?

¹³^a“Amin kinda da amin tagi bamori dakon oman aripmi dima asak. Yaŋ kaŋ, kinda naŋgin galak taŋ imiŋek kinda do nandaban yokwi taŋ imdisak. Ae kinda dakon gen guramigek kinda manji imdisak. Ji Piŋkop gat ae moneŋ gat kisi dakon oman monjini aripmi dima egipmi.”

Yesu da gen teban gat ae Piŋkop da Amin Kila Asak gat uŋun do yagit

¹⁴Parisi amin moneŋ do galagisi nandaŋ, do Yesu da gen yagit uŋun nandaŋek yaŋba yokwi tok aŋ imgwit. ¹⁵^bMani Yesu da yaŋ yoyigit, “Ji amin da amin kilegisi yaŋ dandani yaŋ do pi madep aŋ. Mani Piŋkop da butjigwan yo

^z16:10 Lk 19.17-26

^a16:13 Mt 6.24

^b16:15 Mt 23.28; Lk 18.9-14

pasili toŋ uŋun pindak mudosok. Amin da yo tagisi yaŋ yoŋ uŋun Piŋkop da dabilon yo wagil ijanisi.

^{16c}“Gen teban gat ae kombi amin dakon gen gat yaŋ teŋteŋaŋba Jon da bisapmon wugit. Mani Jon da bisapmon da wasaŋek Piŋkop dakon Amin Kila Agakni dakon Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋoŋ. Aŋakwa amin uŋungwan pigik do pi tebaisi aŋ. ^{17d}Miktim gat dakon gen jimjimjok kinda aripmi dimasi pasildisak. Kisisi bami taŋ mudokdaŋ.”

Yesu da miŋat paŋkwinit dakon gen yagit

(Mt 5.31-32 ae 19.9 ae Mk 10.11-12)

¹⁸Yesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Amin kinda miŋatni kwiniŋk yipban kiŋakwan miŋat kaluk pasak kaŋ, uŋun amin yumabi asak. Ae amin kinda miŋat kinda kalip eni da kwiniŋkgit uŋun pasak kaŋ, uŋun amin kisi yumabi asak.”

Yoni morapmi amin kinda gat Lasarus gat dakon gen

¹⁹Yesu da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Yoni morapmi amin kinda egipgut, uŋun bisapmi bisapmi ilikba pigikni kildani toŋ tagisi ae imalni gami baŋ paŋek yoni aripmisi taŋ imiŋakwa yaworisi egipgut. ²⁰⁻²¹Yaŋ egakwan uŋun da yut yoma kagakon yoni mini amin kinda mani Lasarus uŋudon pak egipgut. Lasarus yaŋ nandagit, yoni morapmi amin dakon jap tamokon da jap jimjim moŋ uŋun baŋ nokerŋ kaŋ tagisi yaŋ nandagit. Ae piŋaŋ da abiŋ wudani asiwukgwit.

²²“Yoni mini amin egek kimakban aŋelo da abidaŋ aŋki yipba Abraham gat egipgumal. Egakwal yoni morapmi amin uŋun yo kisi kimakban wayikg-

wit. ²³Aba Tipdomon tepmi madepsi nandaŋek egipgut. Egek siŋtaŋban wikwanek Abraham dubagisikon Lasarus gat kapmat kapmat yigakwal pindakgit. ²⁴Pindagek yaŋ tidaŋek yaŋ iyigit, ‘Abraham dat, bupmi nandaŋ nam. Lasarus iyinbi uŋun da pakbi jimjimjok di kisirikon yopmaŋ paŋabiŋ melnokon yopban timisok di yawotjak. Nak on kindapmon egek tepmi madepsi nandisat!’

²⁵“Mani Abraham da yaŋ yagit, ‘Monjino, gak kalip egipgul do nandaki. Gak kalip yo kabigo tagisi baŋgin paŋek egaki Lasarus uŋun yo kabini yokwi baŋgin paŋek egipgut. Mani abisok Lasarus on kokupmon butni yaworisi taŋakwan gak da tepmi madepsi nandisal. ²⁶Ae uŋun gin dima. Nin da binapmon daŋgap dubagisi kinda tosok. Yaŋ tosok do idon ekwaŋ amin jikon aripmi dima kikigi, ae uŋudon ekwaŋ amin idon aripmi dima obopmi.’

²⁷“Yaŋ yaŋban yoni morapmi amin da gen tebaisi yaŋ iyigit, ‘Yaŋ kaŋ, dat, nandaŋ namineŋ Lasarus iyinbi datno da yutnon kiŋ ²⁸padik padikno 5 kabi ekwaŋ uŋun nawa gen tebai yoyinban nandaŋek on tepmi kokupmon dima apni.’

²⁹“Mani Abraham da yaŋ yagit, ‘Moses gat ae kombi amin gat dakon gen do padik padikgo mirak yopmaŋek tagi nandani.’

³⁰“Yaŋban yoni morapmi amin da yagit, ‘Abraham dat, uŋun aripmi dima. Mani amin kimakbi kinda da kiŋ altaŋ yomjak kaŋ, padik padikno da but tobil tagi ani.’

³¹“Yaŋban Abraham da yaŋ iyigit, ‘Moses gat ae kombi amin gat dakon gen dima nandani kaŋ, amin kinda kimoron da pidaŋban kaŋek nandaŋ gadat aripmi dima akdaŋ.’”

Anpak yokwi da nandan gadat anupbal asak

(Mt 18.6-7 ae 18.21-22 ae Mk 9.42)

17 Yesu da pañdetni yañ yoyigit, “Yokwi mibili mibili da abiñ amin pañkewalba yokwi anek mañ mudokdañ. Mani uñun yokwi ani do dayikdañ amin, awa! ²Amin kinda da amin moniñ kinda yokwi asak do yabetjak kañ, uñun dakon kobogi yokwisi. Yabet dima anjakwan amin da wit misinjit tip madep tegikon wamañ maba tap ilariñwan pigek kimotjak kañ uñun da tagapmi. ³eYañdo, ji disi do kila tagisi ani.

“Notgo kinda yokwi aban kañ, tebai iyinñbi egip egipni anmilip asak. Ae but tobil aban kañ, yokwini yipmañ ibi. ⁴Uñun gildaron gin kosiri 7 kabi yokwi añ gaminjek abiñ ‘But tobil at’ yañ gayisak kañ, yokwini yipmañ imin imin abi.”

Nandan gadat dakon gen

⁵Yabekbi kabi da Amin Tagi yañ iyiwit, “Nandan gadatnin anpap a.”

⁶fYañba Amin Tagi da yoyigit, “Ji dakon nandan gadatji uñun mastat yet yombem moninñisok tañ damjak kañ, on kindap piligi tap kagagwan pigisak do iyinñba genji tagi guramitjak.”

Oman monji dakon gen

⁷Ae Yesu da sañbenek yañ yagit, “Oman monjisi kinda pigaga da bo sip-sip kila asagon da apban ‘Gak pañabin yigek jap sot uñun na’ yañ tagi iyini? Uñun dimasi. ⁸Amin tagi da oman monjini yañsi iyisak, ‘Gak tagap tañek jap soñ pilik nabi nañ mudanapbo gak jap don noki.’ ⁹Oman monji pini gin asak, do amin tagini da ya yañ aripmi dima

iyigi. ¹⁰Jiyo yañ gin, Piñkop da oman morap ani do dayigit uñun añ mudanek yañ gin yoni, ‘Nin oman monji do, isal pinin gin amañ.’”

Yesu da amin wuda tebani toñ 10 kabi pañmilip agit

¹¹Yesu uñun Jerusalem kik do anek provins bamot Samaria ae Galili yo da kilapmikon da kigit. ¹²Kinjek kokup kindakon wigik do anjakwan amin wuda tebani toñ 10 kabi da dubagikon agek ¹³ggen papmon da yañ tidanek yañ iyiwit, “Yesu, Amin Tagi, bupmi nandan nibi!”

¹⁴hYañba pindagek Yesu da yoyigit, “Ji kin mukwa sogok amin giptimji yolini.” Yañ yoyinñban kinakwa giptimni kilek tawit. ¹⁵Kilek tañakwa kinda da giptimno kilek tak yañ kañ tobil obinjek Piñkop gen papmon da anksigigit. ¹⁶Anjek Yesu da kandap mibilon gawak iminjek ya yañ iyigit. Amin uñun Samaria amin kinda.

¹⁷Yesu da uñun amin kañek yañ yagit, “Amin 10 kabi kisi giptimni kilek tañ, ma? Mani 9 kabi uñun dukwan ekwañ? ¹⁸Uñun kisi tagi dima abinjek Piñkop anksisini? On amin miiktim nwanjwarikon nani dagin abik.” ¹⁹Yañ yoyinjek amin uñun yañ iyigit, “Gak pidanek ki. Nandan gadatgo do anek giptingo kilek tak.”

Piñkop amin kila akdisak

(Mt 24.23-28 ae 24.37-41)

²⁰Parisi amin da Yesu yañ iyiwit, “Ni bisapmon Piñkop Amin Kila Agakni yipban apdisak?”

Yañba Yesu da yoyigit, “Piñkop da Amin Kila Agakni yipban apban amin da dabilni da kañba pisanak dakon tilak altanba dima pindatdañ. ²¹Bo amin da

^e17:3 Mt 18.15   ^f17:6 Mt 17.20; 21.21

^h17:14 MS 14.2-3; Mt 8.3-4

^g17:13 MS 13.45-46

‘Oni obik’, bo ae ‘Asoni obik’ yaŋ dima yokdaŋ. Nandani, Piŋkop dakon Amin Kila Agakni uŋun jikon kili abik.”

²² Yaŋ yaŋek paŋdetni yaŋ yoyigit, “Ji don Amin Dakon Monji dakon bisap kinda kok do galagisi nandakdaŋ. Mani dima kokdaŋ. ²³⁻²⁴ⁱMal kwen binap teri teri kisi teŋteŋoŋ, yaŋ gin Amin Dakon Monji apdisak. Do amin da ‘Asoni egisak’ bo ‘Oni egisak’ yaŋ dayiŋba dima yolni. ²⁵Mani Amin Dakon Monji mibiltok tepmi madepsi paŋakwan abisok ekwaŋ amin da manji imdaŋ.

²⁶“Noa da bisapmon amin egipgwit uŋudeŋ gin Amin Dakon Monji apjak bisapmon yaŋ gin aŋ egipdaŋ. ²⁷Jap pakbiyo madep aŋek miŋat pak-pakyo kisi awit. Yaŋ aŋek egakwa Noa tap wakgakon wigigit. Wugakwan pakbi madepsi paptan wiŋek amin kisisi witjiŋban pasilgwit.

²⁸^j“Lot da bisapmon yaŋ gin awit. Jap pakbiyo awit, ae yumaŋ gwayek awit, ae jap pi awit, ae yut kisi awit. ²⁹Mani Lot da Sodom kokup yipman degakwan uŋudon gin kindap gat ae salfa tip gat kundukon da sikak da yaŋ maŋek amin morap kisi paŋupbal aban pasilgwit.

³⁰“Amin Dakon Monji abiŋ noman tosak bisap madepmon amin anpak yaŋ gin aŋ egakwa apdisak. ³¹^kUŋun bisapmon amin kinda yut kwenon egakwan yo kabini yutgwan toni kaŋ, yo kabini timit do yutnon dimasi pigisak. Ae pigaga egipjak aminyo kisi yaŋ gin yutnon yo kabini timit do dimasi to-bil kisak. ³²^lLot dakon miŋatnikon yo noman taŋ imgwit uŋun do nandani! ³³^mAmin kinda iyi dakon egip egip anjuktnok do nandisak kaŋ, egip egipni pasil imdisak. Mani amin kinda egip

egipni paretjak kaŋ, egip egipni kut-nanban taŋ imdisak.

³⁴“Nak yaŋsi dayisat, uŋun kalbi amin bamori dipmin pagakwal Piŋkop da kinda abidaŋek kinda yipdisak. ³⁵⁻³⁶Miŋat bamori bret sok do plaua wasanakwal, kinda abidaŋek kinda yipdisak.”

³⁷Paŋdetni da gen uŋun nandaŋek iyiwit, “Amin Tagi, uŋun yo morap dukon noman toni?”

Iyŋba yaŋ yoyigit, “Amin kimakbi dakon bumjotni dukwan toŋ, siŋgiŋ uŋudon gin muwukgaŋ.”

Bisit dima yipneŋ do sakwabat kindakon abidaŋek tilak gen yagit

18ⁿYesu da bisapmi bisapmi bisit aŋek dima kurak toni do tilak gen kinda yaŋ yoyigit. ²“Kokup madep kindakon gen kokwin kila agak amin madep kinda egipgut. Uŋun Piŋkop do dima pasalgit. Ae amin do nandaban yo isali aŋakwa egipgut. ³Uŋun kokupmon sakwabat kinda egipgut. Uŋun miŋat bisapmi bisapmi gen kokwin kila agak amin madepmon abiŋ abiŋ aŋek yaŋ iyigit, ‘Uwalno gen pikon yipmaŋek nak anjuktna.’

⁴“Bisap morapmi apban gen kokwin amin madep da anpulugok do kurak tagit. Mani don yaŋ nandagit, ‘Nak Piŋkop do dima pasoldot ae amin do nandako yo isali aŋ. ⁵Mani miŋat uŋun bisapmi bisapmi jigi namisak, do yumsi anpulugoken. Bisapmi bisapmi yaŋ gin apjak kaŋ, tagisi dima nandakdisat.’”

⁶Amin Tagi da saŋbeŋek yaŋ yagit, “Gen kokwin kila agak amin yokwi uŋun da gen yagit uŋun do nandani. ⁷Ji niaŋ nandaŋ? Piŋkop da iyi do man-jigit amin kabi gildari gildari ae pilini

ⁱ17:23-24 Mk 13.21; Lk 21.8   ^j17:28 WW 18.20; 19.25

^k17:31 Mt 24.17-18   ^l17:32 WW 19.17,26   ^m17:33 Lk 9.24

ⁿ18:1 Kol 4.2; 1Tes 5.17

pilini iyi do yaŋ tidon, unun aripmi dima bo paŋpulugosak? Bo jomjom ajegek tepmi dima paŋpulugosak? Unun dimasi! ⁸Yaŋsi dayisat, bisit yaŋ ani kaŋ, tepmisi paŋpulugokdisak. Mani, Amin Dakon Monji miktimon apjak bisapmon amin nandan gadatni ton pindatjak, bo dima?”

**Amin kilegi kinda gat amin yokwi
kinda gat dakon tilak gen**

⁹Amin diwari iyi do amin kilegi yaŋ nandaneŋ amin diwari do nandaba piwit. Yesu da unun amin do tilak gen kinda yaŋ yoyigit. ¹⁰“Amin bamori bisit ak do Telagi Yut Madepmon wigigimal. Kinda unun Parisi amin, ae kinda unun takis timit timit amin.

¹¹“Parisi amin unun agek iyi burikon da bisit yaŋ agit, ‘Piŋkop, amin yokwi diwari ekwaŋ nak unuden amin dima, unun do nak ya yaŋ gayisat. Kabo noknok, bo yokwi pakpak, bo yumabi agak amin, bo ae takis timit timit amin amon akdak, nak unuden dima. ¹²“Nak Sonda kinda da butgwan bisap bamot gak do nandaneŋ jap kelek egi egi asat. Ae yo morap timikdat unun kokwinikgo 10 kabi anakwa kabi kinda paret do yipman yipman asat.’

¹³“Mani takis timit timit amin dubagikon agek but yokwi nandaneŋ Kwen Kokup sintok do mayak taneŋ yaŋ yagit, ‘Piŋkop, nak yokwi pakpak, do bupmi nandan nabi!’ ”

¹⁴“Yesu da sanbejek yaŋ yagit, “Nak yaŋsi dayisat, amin kinda iyi do nandaban wugisak kaŋ, Piŋkop da unun amin abin yipdisak. Aneŋ iyi do nandaba paŋ amin unun Piŋkop da pawigikdisak. Do takis timit timit amin unun yutnikon tobil kiŋek Piŋkop da dabilon diwarini

mini egipgut. Mani Parisi amin unun dima.”

Minjat monjiyo Yesukon yopba opni

(Mt 19.13-15 ae Mk 10.13-16)

¹⁵Amin da monji ŋakŋak Yesu da kisitni kwenikon wutjisak do paŋopgwit. Unun pindagek paŋdetni da kirinik yomgwit. ¹⁶Mani Yesu da minjat monjiyo iyikon apni do yoyineŋ paŋdetni yaŋ yoyigit, “Ji minjat monjiyo yopba nagon apgut. Dima kirinik yomni. Piŋkop da Amin Kila Asak unun amin minjat monjiyo da tilagon ekwaŋ unuden amin dakon. ¹⁷“Nak asisi dayisat, amin kinda amin monin da Piŋkop da Amin Kila Asak unun abidon unun da tilak dima abidoni kaŋ, unungwan aripmi dima pigikdan.”

**Kila amin kinda yoni morapmi
Yesu gat gen yagimal**

(Mt 19.16-30 ae Mk 10.17-31)

¹⁸“Kila amin kinda da Yesu yaŋ iyigit, “Yoyinjet tagisi, nak nianŋi anek egip egip dagok dagogi mini abidoken?”

¹⁹Yaŋban Yesu da yaŋ iyigit, “Gak nido nak do amin tagisi yaŋ nayisal? Piŋkop kaloŋi gin unun amin tagisi. ²⁰“Gen teban unun gaga nandisal. ‘Minjat eyo kili abi ji yumabi dima ani. Amin dima dapba kimotni. Yo kabo dima noni. Top gen yanek amin isal dogin gen pikon dima yopni. Meŋ dat do nandaba wukwanek geni guramitni.’ ”

²¹Iyiban kila amin da yagit, “Nak moninjisogon da gen teban morap unun kisi guramik anan opgum.”

²²Gen unun yaŋban nandaneŋ Yesu da yaŋ iyigit, “Gak yo kaloŋisi kinda gin dima asal. Yo morapgo kisi yuman naŋ mudaneŋ, unun dakon monenŋ yoni mini amin do yobi. Yaŋ anaki yogo

⁹18:12 Ais 58.1-4; Mt 23.23   ¹⁰18:13 Kap 51.1   ¹¹18:14 Mt 23.12

¹²18:17 Mt 18.3   ¹³18:18 Lk 10.25   ¹⁴18:20 TP 20.12-16; GT 5.16-20

tagisi Kwen Kokupmon taŋ gamdisak. Yaŋ aŋek abiŋ nak nol.”

²³ Yaŋ iyinban kila amin uŋun yoni morapmisi do but yokwi madepsi nandagit. ²⁴ Yesu da amin uŋun kaŋek yagit, “Yoni morapmi amin Piŋkop da Amin Kila Asak uŋun da kagagwan pigik do aŋtidok aŋ. ²⁵ Asisi, bit madepsi kamel uŋun da imal bupbup da kosit gwagagon aripmi dima pigigi asak. Mani uŋun yapmaŋek yoni morapmi amin uŋun Piŋkop da Amin Kila Asak uŋun da kagagwan aripmi dimasi pigigi asak.”

²⁶ Amin da gen uŋun nandaŋek yawit, “Yaŋ kaŋ, namini da egip egip dagok dagogi mini abidosak?”

²⁷ Yaŋba Yesu da yagit, “Yo amin da aripmi dima agagi, uŋun Piŋkop da aripmi tagi asak.”

²⁸ Yaŋban Pita da yagit, “Nin yo morapnin yopmaŋek gak naŋ gol awilgamaŋ.”

²⁹ Yaŋban Yesu da yoyigit, “Nak asisi dayisat, amin morap Piŋkop dakon Amin Kila Agakni dakon pi do nandaŋek yutni, bo miŋatni, bo peni padik padikyo, bo meŋi datni, bo ae monji gwayoni yopmaŋ detjak kaŋ, ³⁰ on miktimon egipni bisapmon, Piŋkop da yo morapni yopmaŋ dekgwit uŋun si yapmaŋek morapmisi yoban timitdaŋ. Ae buŋon bisap madep noman taŋban egip egip dagok dagogi mini abidokdaŋ.”

Yesu da kimagek pidosak do yaŋban kosiri kapbi agit

(Mt 20.17-19 ae Mk 10.32-34)

³¹ Yesu da yabekbini 12 kabi timik iyi baŋgin yaŋ yoyigit, “Nandani. Nin Jerusalem kikkdamaŋ. Kiŋapno gen morap kalip kombi amin da Amin Dakon Monji do mandawit uŋun kisisi

bami toŋ akdaŋ. ³² Amin da Amin Ŋwakŋwari Kabi da kisiron yipba jigilagon da abiŋ yipdaŋ, ae yokwi aŋimiŋek ilip sul imdaŋ. ³³ Yaŋ aŋek nap naŋ baljaŋek aŋakba kimotdisak. Mani gildat kapbi mudaŋakwa aeni kimoron da pidokdisak.”

³⁴ Waŋdetni gen uŋun dakon mibili dima nandaba pisawit. Mibili pasili tagit, do gen uŋun mibili nido yosok uŋun dima nandaba pisagit.

Yesu da dabili mini amin kinda aŋmilip agit

(Mt 20.29-34 ae Mk 10.46-52)

³⁵ Yesu Jeriko kokup pap kiŋ aŋkapmat aŋakwan dabili mini amin kinda da kosit ileŋon yigek amin da moneŋ imni do bisit yoyigit. ³⁶ Uŋun amin nandaban amin morapmi obiŋ yapmaŋ kiŋakwa nandaŋek yaŋ yoyigit, “Ji nibaŋ aŋ?”

³⁷ Yaŋban iyiwit, “Yesu Nasaret amin da obigisak.”

³⁸ Iyinja yaŋ tidaneŋ yaŋ yagit, “Yesu, Dewit Dakon Monji, bupmi nandaŋ nam!”

³⁹ Amin mibiltok opgwit uŋun da kiriŋik imiŋek tayaŋgok yitjak do tebai iyiwit. Mani tebai sigin yaŋ tidaneŋ yagit, “Dewit Dakon Monji, bupmi nandaŋ nam!”

⁴⁰ Yaŋban Yesu agek amin uŋun abidaŋ aŋopni do yoyigit. Yoyinban kapmat aŋapba Yesu da yaŋ iyigit, ⁴¹ “Niansi aŋgaber do nandisal?”

Iyinban yagit, “Amin Tagi, nak siŋtok do nandisal.”

⁴² Yaŋban Yesu da iyigit, “Dabilgo kilek tosak. Nandaŋ gadatgo da aŋmilip asak.” ⁴³ Iyinja uŋudon gin dabili kilek taŋban Yesu yolek Piŋkop aŋkisigit. Yaŋ aban miŋat amin morap kisi da kaŋek Piŋkop aŋkisiwit.

Yesu Sakius da yutnon wigigit

19 Yesu unun Jeriko kokup pap wigi yapmanek kik do agit. ²Unun kokupmon amin kinda egipgut mani Sakius. Sakius unun takis timit timit amin dakon amin madep kinda egipgut. Unun yoni morapmi amin kinda egipgut. ³Yesu unun nianen amin kinda yan kok do pi tebai agit. Mani Sakius unun amin pisipmi, ae amin morapmi da muwugek kosit sogwit, do Yesu kok do antidok agit. ⁴Antidok agit do Sakius unun timtim yanek mibiltan kin pik kindap kindakon wigigit. Yesu unun onan abisak do tagi koken yanon da nandanej wigigit.

⁵Wigakwan Yesu unun pik kindap akgiron abin kwen sintanej Sakius kanej yan iyigit, “Sakius, gak tepmi pi. Nak abisok gak da yutnon panji yitden dosi nandisat.”

⁶Yan yanban Sakius da tepmi pin but galak nandanej Yesu abidanban yut-nikon wigigimal. ⁷^xWigakwal pindagek amin da yanba yokwi tok an iminej yan yawit, “Unun yokwi pakpak amin kinda da yutnon wigik.”

⁸^yYan yanakwa Sakius pidan agek Amin Tagi yan iyigit, “Amin Tagi, nandaki. Nak abisok yo kabi morapno kokwinik kabi bamori anakwa kabi kinda yoni mini amin do yober. Ae amin kinda ankwalek yo kabini di timikgin kan, unun dakon kobogi do yo timikgin unun do yo 4 kabi gat sanbenek yomin yomin aben.”

⁹^zYanban Yesu da iyigit, “On amin kisi unun Abraham dakon monji kinda. Abisok Pinkep da on yut amin kisi yokwikon ban timik mudosok. ¹⁰^aNido Amin Dakon Monji unun amin pasilbi yokwikon ban wisinej timit do pigit.”

Oman monji 10 kabi monej timikgan dakon tilak gen

(Mt 25.14-30)

¹¹Gen unun yanban nandan egakwa Yesu tilak gen kinda yoyigit. Yesu unun Jerusalem kili kin ankapmat agit, ae amin da Pinkep da Amin Kila Akdisak dakon bisap kili unun kwan tokdisak yan nandawit do ¹²yan yoyigit, “Amin tagi kinda kila amin madep man panej tobil abin don amin kabini kila asak do kokup dubagi kindakon kik do agit. ¹³Amin unun kokup yip do anek oman monjini 10 kabi yan yoban apba gol monej tabili kinda kalon kalon do yomin yomin agit. Yan anek yoyigit, ‘Ji monej unun ban monej ilit pi anakwa tobil apben bisapmon unudon wigisak.’

¹⁴“Mani kokup isalni da nandaba yokwi tok an imgwit. Yan nandawit do amin tagi unun kinakwan kokup amin di yabekba kin yawit, ‘Nin unun amin da kila amin madepnin egipjak do dima galak toman.’

¹⁵“Mani kila amin madep man iba don tobil kokupnikon apgut. Kokupnikon abinej yan yagit, ‘Monej kokwinik yomgum oman monji unun yan yoba apba monej ilit pi aba nian da noman tawit unun do pindakgen.’

¹⁶“Yanban kinda da mibiltok abinej yan yagit, ‘Amin tagi, nak gol monej tabilgo unun nan monej ilit pi abo tabili 10 kabi noman tawit.’

¹⁷^b“Yanban amin madep unun da iyigit, ‘Gak oman monji tagisi! Pi tagisi agil! Yo moninisok mani kilani tagisi agil, do kokup pap 10 kabi kilani abi do man madep gamisat.’

¹⁸“Ae oman monji unun da bunon nani da abin yan yagit, ‘Amin tagi, nak

^x19:7 Mt 13.12; Lk 8:18   ^y19:8 TP 22.1; IDT 5.6-7

^z19:9 Lk 13.16; Ya 16.31

^a19:10 Lk 15.4; Jn 3.17; 1Ti 1.15

^b19:17 Lk 16.10

gol monej tabilgo unun nanj monej ilit pi abo tabil 5 kabi noman tawit.'

¹⁹"Yanban amin tagini da yagit, 'Kokup pap 5 kabi kila aki do man madep gamisat.'

²⁰⁻²¹"Ae kinda da abin yan yagit, 'Amin tagi, gol monej tabilgo oni. Gak teban teban amin kinda yan gandsat. Yo amin da yopmanjan unun gak da sigo timikdal. Ae jap amin da kwaokgan unun yo kisi sigo pasal. Yan asal do pasalek imal diwatjok kindakon waman yipbo tagit.'

²²"Yanban amin tagi da oman monji unun yan iyigit, 'Gak oman monji wagil yokwisi! Gaga gen yosol unun dogin gen pikon gepbej. Nak teban teban amin kinda ae amin da yo yopmanjan timikdat, ae jap amin da kwaokgan unun pilikdat yan nandanj namisal.

²³Gak mibili nido monejno bejon dima yopgul? Bejon yopgul tam bej da diwari sanbej namijakwan abin unun kisi timikgom?' ²⁴Yan iyinek amin kapmatjok akgwit unun yan yoyigit, 'Gol monej tabil unun gwayej amin monej tabilni 10 kabi tan iman unun do imni.'

²⁵"Yan yanban iyiwit, 'Amin tagi, unun amin monej tabilni 10 kabi kili timak!'

²⁶"Yanba yan yagit, 'Nandani. Amin morap yoni tan yoman unun sanbejek morapmi yomdisat. Mani amin kinda yoni mini kan, yo kalongok di tan iman unun gwayekdisat. ²⁷Mani uwalno nak da kila amin madepni dima egi yoben do nandawit, unun timik idon panabin dabilnokon dapba kimotni.'

²⁸Yesu tilak gen unun yan mudanej aeni Jerusalem wigik do kosit wasagit.

Yesu Jerusalem kinj altanej Telagi Yut Madepmon amin yoyinj dekgit

(Kilapmi 19.29–21.38)

Yesu Jerusalem kokup papmon pigigit

(Mt 21.1-11 ae Mk 11.1-11
ae Jn 12.12-19)

²⁹Yesu kinj Betpage ae Betani panjapmat agit. Unun kokup bamot flej Olipmon tomal. Unudon da panjetni bamori yabegek yan yoyigit, ³⁰"Jil ason kokup tosok unudon kinjil. Unudon kinj kanbal donki bilagi kinda amin da kwenikon dima yikbi unun napmon anteban abi da akban konjil. Napmi witdalek anjopjil. ³¹Amin kinda da 'Donki nido witaldagal?' yan dayinban kan, yan ijinjil, 'Amin Tagi da pisok kinda ak do anjek yosok.'

³²Amin bamot yabekban kinj pindakbal gen yoyigit da aripmon yan gin noman tawit. ³³Aba donki bilagi unun witaldakwal donki unun dakon ami da yan yoyiwit, "Donki bilagi unun nido witaldagal?"

³⁴Yanba yoyigimal, "Amin Tagi da pisok kinda ak do anjek yosok."

³⁵Amin bamot donki bilagi unun anjobinek ilikba pigik dubakni donki kwenon yopmanjek Yesu yipba unun kwenon yikgit. ³⁶Donkikon yigek kinjawan amin da ilikba pigik dubakni kosiron yalin anjan kiwit. ³⁷Anjakwa Yesu abin flej Olip dakon kosit obandom nanj pukwan unun anjapmat anjawan panjet kabini madepsi da wasok tapmimi ton morap aban pindakgwit unun do nandanej kisik kisik madepsi awit. Yan anjek madepsi yan tidanej Pinjkop anjisiwit. ³⁸^dYan tidanej yan yawit:

“Kila Amin Madep on Amin Tagi da manon abisak, unun Pinkop da gisamigakwan abisak.

Kwen Kokupmon but yawot tosak. Pinkop Wikwisi ankisino!”

³⁹ Yanakwa amin madep unun da bik-bigon Parisi amin di akgwit unun da Yesu yan iyiwit, “Yoyindet, pandetgoni kirinik yom.”

⁴⁰ Iyinja yan yoyigit, “Nandani. Gen kagani sopni kan, tip da iyi yan tidokdan.”

Yesu Jerusalem do kunam takgit

⁴¹ Yesu Jerusalem ankapmat anek kokup pap unun karek kunam tagek ⁴² yan yagit, “Gak abisok but yawot dakon kosit kosol tam tagisi, mani unun pasili tarakwan dabilgo da aripmi dima kokdisal. ⁴³ Nandaki. Don bisap kinda noman tokdisak. Unun bisapmon uwalgo da gak angwasihek mik-tim panabiñ dam madepgokon yopba tugan wigikdan. Anakwa teri teri da abin pandagat akdan. ⁴⁴ eAnek gak gat ae minjat amin gak da dam madepgwan ekwan unun kisi wagilsu tuwil pantasik akdan. Tuwilba tip notni da kwenon dima tan tan akdan. Nido Pinkop gagon kili abik, mani butgo dima pisak.”

Yesu da amin Telagi Yut Madepmon monej ilit pi awit unun yolgit

(Mt 21.12-17 ae Mk 11.15-19
ae Jn 2.13-22)

⁴⁵ Yesu Telagi Yut Madep da nagon pigi amin monej ilit pi awit unun wasanek yolakwan abigiwit. ⁴⁶ fAnek yan yoyigit, “Pinkop da papiakon gen yan tosok:

‘Nak dakon yut unun amin da abin bisit annamni do tosok.’

Mani ji da kulabik aba

‘kabo noknok dakon pasili tamo yombem asak.’”

⁴⁷ gGildari gildari Telagi Yut Madepmon amin yoyin dekgit. Anakwan mukwa sogok amin dakon amin madep gat, ae gen teban yoyindet amin gat, ae amin dakon kila amin gat da Yesu nian anek anjatno kimotjak yan do kosit wisiwit. ⁴⁸ Mani minjat amin morapyo da geni nandak do galagi madepsi nandawit, do anakba kimotjak dakon kosit kinda dima kawit.

Yesu namin da man madep imgut

(Mt 21.23-27 ae Mk 11.27-33)

20 Bisap kindakon Yesu da amin Telagi Yut Madep da nagalgwan yoyindet anek Gen Bin Tagisi yoyin tenjtagit. Anakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae gen teban yoyindet amin gat, ae kila amin gat kisi da Yesukon abin ² yan iyiwit, “Namin da pi unun abi do yan mudan gamgut da yo unun asal? Ae namin da man madep gamgut?”

³ Yanba Yesu da yan yoyigit, “Nakyo kisi gen kinda dayiko kobogi nayini. ⁴ Jon telagi pakbi sogit bisapmon, pi agit unun Kwen Kokup dakon pi, bo amin dakon pi nan agit?”

⁵ Yanban iyi gin notni yoyin yoyin anek yawit, “‘Kwen Kokup dakon pi’ yan iyineñ kan, gen kobogi yan niyikdisak, ‘Yan kan ji nido dima nandan gadan imgwit?’ ⁶ Mani amin morapmi da Jon do kombi amin bamisi kinda yan nandan, do ‘Amin dakon pi’ yan iyineñ kan, unun kisi tagi dima asak. Yan kan Jon dakon man bin anupbal ano minjat amin kabi madep da tip ban nindapdan.” ⁷ Yan nandanek Yesu do gen kobogi yan iyiwit, “Nin dima nandaman.”

⁸Yañba Yesu da yoyigit, “Nakyo kisi namin da yañ mudañ namgut da pi asat uñun dima dayiken.”

Wain pi kila amin yokwi dakon tilak gen

(Mt 21.33-46 ae Mk 12.1-12)

⁹^hYesu da sanbenek tilak gen kinda yañ yoyigit, “Amin kinda da wain pini anek amin da moneñ pini di anek pi ami do bami di pañ imni yañ nandanek pi uñun da kisiron yipmanek miktim timi digwan bisap dubagi egip do kigit. ¹⁰Kiñ egi don wain sop pakpak bisap kwan tanakwan oman monji kinda yabekban wain bami timik pañopjak do kigit. Mani pi kila awit amin da oman monji obisi anagek bami di dima iminek yolba kigit. ¹¹Yañ aba pi ami da aeni oman monji kinda yabekgit. Mani uñun pi monji kisi obisi anagek yo yokwisi an iminek bami di dima iminek yipba kigit. ¹²Yañ aba kinda gat yabekban kwan madepsi anagek maba wain pi da wanga pigigit.

¹³“Yañ aba wain pi dakon ami da yañ yagit, ‘Nak nianñi abeñ? Nak monjino but dasi galak tañ imisat uñun nañ yabekgo kwan nandaba wukwan imni bo.’

¹⁴“Mani pi kila amin da monji kanek notni yoyiñ yoyiñ anek yañ yawit, ‘Amin on da egi don datni dakon yo morap timitdisak, do amin on anagek wain pini nin do anawatneñ.’ ¹⁵Yañ yañek monji uñun abidan maba wanga pigakwan anakba kimakgit.

“Ji nianñ nandan? Don pi dakon ami da abiñ pi kila amin nianñi anyomdisak? ¹⁶Pi ami da abiñ uñun pi kila amin dapban kimotdañ. Dapban kimagakwa wain pi uñun amin ñwakñwari da kisiron yipdisak.”

Yañban nandanek amin da yañ yawit, “Uñun dimasi agagi!”

¹⁷Yañba Yesu da amin pindagek yoyigit, “Yañ kan Piñkop da papiakon gen kinda tosok uñun dakon mibili nianñ? Gen uñun yañ:

‘Yut agak amin da gwak yokwi yañ yañek maba kigit, uñun gwak yut kodigikon tip kinda nañ tidawit da akdak.’

¹⁸ⁱAmin morap gwak kwenon da mañ dapba bisal kikkañ, ae gwak da amin morap da kwenon mosak uñun wagil bisal ki mudokdañ.”

¹⁹Yesu da tilak gen uñun yañban gen teban yoyiñdet amin gat ae mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat da nin pabiñ nip do anek yosok yañ nandawit. Yañ nandanek Yesu uñudon gin abidokdosi nandawit, mani miñat amin kabi madep uñun do si pasalgwit.

Rom dakon kila amin madep Sisa do moneñ im do bo dima?

(Mt 22.15-22 ae Mk 12.13-17)

²⁰^jMukwa sogok amin dakon mibiltok amin gat ae gen teban yoyiñdet amin gat da Yesu anman ak do pi madep awit. Yañ anek amin di yabekba abiñ Yesu anman awit. Uñun amin topmon da Yesu dakon gen nandan galak tawit. Suñ kinda yañban abidan gapman dakon mibiltok amin madepmon yipno gen pikon yipjak yañ do anekwal do awit. ²¹Anek Yesu yañ iyiwit, “Yoyiñdet, gen yosol ae yoyiñdet asal uñun kilegisi asal yañ nandan gadaman. Amin mani tonñ ae mani mini uñun kisi gen bamisikon da Piñkop dakon anpak yoyiñ dekdal. ²²Do, nianñ nandisal, Sisa do takis imno tagi asak, bo dima?”

²³Yañba Yesu da nianñon da anekwal do awit uñun pindak mudanek yañ yoyigit, ²⁴“Moneñ tabili kinda noliñba koko. On wup gat ae man mandabi gat uñun namin dakon?”

Yañban iyiwit, “Sisa dakon.” ²⁵Yañba Yesu da yoyigit, “Yo Sisa dakon unun Sisa iyi do imdo, ae yo Piŋkop dakon unun Piŋkop iyi do imdo.”

²⁶Yañban miŋat amin morapyo da dabilon Yesu añkewalno suŋ kinda yañban abidoneŋ yañ dakon kosit kinda dima kawit. Geni kobogi yoyigit do nandaba n̄waknjwarisi aban tayangok akgwit.

**Amin kimakbi da
pidoni do Yesu iyiwit**

(Mt 22.23-33 ae Mk 12.18-27)

²⁷Sadyusi amin kabi di Yesukon apgwit. (Sadyusi amin unun amin kimakbi aripmi dima pidoni yañ nandan.)

²⁸KUnun da Yesu yañ iyiwit, “Yoyiŋdet, Moses da gen kinda yañ mandagit: Amin kinda monji mini da kimotjak kaŋ, sak-wabatni padige da paban monji pañalan-jil. Yañ aban peni diwatni toŋ da egipni.

²⁹“Kalip peni padigeŋyo 7 kabi egipgwit. Peni mibiltok amin miŋat paŋek monji mini da kimakgit. ³⁰Yañ aban unun da buŋon nani da kwabatni unun paŋek monji mini da kimakgit. ³¹Kimagakwan ae kinda da pagit. Peni padigeŋyo 7 kabi kisi da paŋek monji mini egek kimakgwit. ³²Ae don miŋat unun kisi kimakgit. ³³Wili 7 kabi kisi da pawit, do pidot pidot bisap madepmon namin dakon miŋatni asak?”

³⁴Yañba Yesu da kobogi yañ yoyigit, “Amin miktimon ekwaŋ unun miŋat eyo aŋek ekwaŋ. ³⁵Mani amin kimoron da pidaŋek egip egipmon tagi egipni do kokwinikbi kabi unun bisapmon miŋat eyo dima akdaŋ. ³⁶Unun aŋelo da yañ egipdaŋ, do ae kinda gat aripmi dima kimotni. Unun kimoron da pidokdaŋ, do Piŋkop dakon miŋat monjiyo egipdaŋ.

³⁷“Moses da kindap wal moniŋgok sogit unun do gen mandagit unun man-

jiŋek asisi nandamaŋ, amin kimoron da pidokdaŋ. Moses da Amin Tagi do yañ yagit,

‘Unun Abraham, Aisak, ae Jekop dakon Piŋkop.’ ³⁸Piŋkop da amin kisi morap pindakban egip egipmi toŋ ekwaŋ, do Piŋkop unun amin kimakbi dakon Piŋkop dima, unun amin egip egipmi toŋ dakon Piŋkop.”

³⁹Yañban gen teban yoyiŋdet amin diwari da nandaŋek iyiwit, “Yoyiŋdet, gen tagisi yosol.” ⁴⁰Amin da Yesu gen kinda gat sañbenek iyik do pasalgwit.

**Yesu da iyi dakon mibili
do paŋkewalgit**

(Mt 22.41-46 ae Mk 12.35-37)

⁴¹Mani Yesu da yañ yoyigit, “Amin mibili nido Kristo unun Dewit dakon monji yañ yoŋ? ⁴²mDewit da iyi Kap Pa-piakon gen yañ mandagit:

‘Amin Tagi da nak dakon Amin Tagino yañ iyigit, “Gak abiŋ nak da aminsi tet do yikbi ⁴³don uwalgo kandap mibilgogwan yopbo gengo guramitdaŋ.”’

⁴⁴Dewit da Kristo unun Amin Tagino yañ iyigit. Do niaŋon da Kristo unun Dewit dakon monji egisak?”

**Gen teban yoyiŋdet amin
unun anppakni yokwi**

(Mt 23.1-36 ae Mk 12.38-40
ae Lk 11.37-54)

⁴⁵Amin kisisi mirak paŋ egakwa Yesu da paŋdetni yañ yoyigit, ⁴⁶“Ji gen teban yoyiŋdet amin do pindak kimotni. Unun imal dubagi baŋ paŋek agip do galak toŋ. Ae yumaŋ gwayek tamokon amin da gildat tagi yañ yoyini do galagi nandaŋ. Ae muwut muwut yutnon tamo tagisikon yit do galak toŋ. Ae jap noknok bisap madepmon tamo amin mani

tonj do tilak abi unjodon yit do galak tonj. ⁴⁷ Unjun amin sakwabat panjkwalek yutni timikganj. Ae amin da pindatni yanj do bisit dubagisi anj. Unjoden amin gen kokwin bisap madepmon kobogi do yo jigisi pakdanj.”

**Yoni mini miñat kinda da
Piñkop do paret agit**

(Mk 12.41-44)

21 Yesu pindak egakwan yoni morapmi amin Telagi Yut Madep dakon paret idapmon paretmi yopgwit. ² Ae karjakwan sakwabat kinda unjun yoni mini, unjun da monej gimanjok bamori paret idapmon yopgut. ³ Aban Yesu da yagit, “Asisi dayisat, sakwabat yoni mini on da amin morap da paret yopmanj unjun yapmanjek monej madepsi yopmanjdak. ⁴ Amin morap unjun monejni morapmi tanj yomanjakwa diwari gin paret idapmon yopmanj. Mani on miñat wadak wadaksi anjek monejni kisi yopmanjdak. Kili jap yumanj nosak monejni di dima tanj imanj.”

**Yesu da Telagi Yut
Madep tuwilni do yagit**

(Mt 24.1-2 ae Mk 13.1-2)

⁵ Panjdetni diwari da Telagi Yut Madep kanjek yawit, “Amin da tip kildani tonj tagisi gat, ae yo diwari yo kildani tagisi Piñkop do paret awit unjun banj antilim awit.”

Yanba Yesu da yagit, ⁶ “Yo on pindakganj unjun bisap kinda apdisak unjun bisapmon unjun dakon tip notni kwenon dima tanj tanj akdanj. Tuwilba kisisi manj mudokdanj.”

**Yesu da jigi morapmi
altokdanj do yagit**

(Mt 24.3-14 ae Mk 13.3-13)

⁷ Yanban yanj iyiwit, “Yoyinjet, yo unjun ni bisapmonsni altokdanj? Ni tilak da mibiltok altañakwan kanjek yo kili unjun altokdanj yanj nandananej?”

⁸ Yanba yanj yoyigit, “Amin da panjkwalni do kanj kimotni. Amin morapmi da nak da manon abinej ‘Nak unjun amin’, ae ‘Bisap madep kili kwanj tosok’ yanj yokdanj. Mani unjun amin dima yolni. ⁹ Amin morapmi emat anj, bo gapman gat emat anj, unjun dakon geni apba nandanjanj kanj dima pasolni. Yo unjun da mibiltok altokdanj. Mani mibi bisap madep unjodon gin dima altokdisak.”

¹⁰ Sigin sanjbejek yanj yoyigit, “Miktim kinda dakon amin da pidanjanj miktim kinda dakon amin gat emat wamdanj. Ae kila amin madep kinda dakon amin da pidanjanj kila amin madep kinda dakon amin gat emat wamdanj. ¹¹ Wudip madepsi akdanj, ae miktim dikon amin da jap do madepsi anjek amin diwari da kimotdanj, ae amin morapmisi sot akdanj. Ae kundukon tilak masi masimi mibili mibili altañakwa pindagek pasal nimmikyoko akdanj.

¹² “Mani unjun yo morap dima noman tanjakwa amin da ji timik yo yokwisi anjamdanj. Yanj anjek Juda amin da muwut muwut yutnon gen yanj daminejek dam tebanon depdanj. Ae nak dakon man abinj yip do anjek ji timik panji depba kila amin madep gat ae gapman dakon mibiltok amin gat da inamon atdanj. ¹³ Unjun bisapmon Gen Bin Tagisi yoyinj tenjtenjoni dakon bikbik pisanj damdisak. ¹⁴⁻¹⁵ PⁿNak da naga gen dulumji panjtagap anjek nandak nandak tagisi damdisat. Dabo amin gen yanj damni unjun da gen yoni unjun aripmi dima pabinj depni. Do

ji disi kutnok do aņek ni gen baņ paņ-
tobil yomneņ yaņ do nandaba kik dima
ani. ¹⁶¶Menji datji, ae padik padikji, ae
yawi diwatji, ae notji uņunyo kisi da ji
uwal da kisiron depba ji kabikon di si
dikba kimotdaņ. ¹⁷Nak dakon man jikon
tosok do aņek amin kisi da nandaba
yokwi tok madepsi aņdamdaņ. ¹⁸Mani
busuņ daņgwanji kinda aripmi dima
tasik tokdisak. ¹⁹Ji tebai agek egip egip
bamisi abidoni.”

**Yesu da Jerusalem
yokwi tosak do yagit**

(Mt 24.15-21 ae Mk 13.14-19)

²⁰Yesu da saņbeņek yaņ yagit, “Ji pin-
dakba emat amin da abiņ Jerusalem
aņgwasinek akba kaņ, yaņ nandani,
kokup pap wagil tasik tosak dakon
bisap kili uņun abisak. ²¹Uņun bis-
apmon amin Judia miktimon egipni
uņun pasal kabapgwan tepmisi wugini.
Amin Jerusalem egipni uņun wiņ waņa
kini. Ae amin kokup pap da waņa
egipni ae tobil kokup papgwan dima
pigini. ²²¶Uņun bisap uņun Piņkop da
amin do kobogi yokwisi yomdisak dakon
bisap. Yaņ aban gen mandabi uņun
kisi bami toņ akdaņ. ²³Uņun bisap-
mon jigi madepsi Juda miktimon no-
man taņakwan Piņkop dakon butjap
amin da kwenon mokdisak. Do miņat
monji kwapni toņ, ae miņat monji
mum noņ uņun bupmisi. ²⁴¶Uwal da
abiņ amin diwari emat agak sibabaņ
dapba kimotdaņ. Ae diwari miktimi mik-
timi paņki yopba oman amini do egip-
daņ. Aņakwa Amin ņwakņwari Kabi da
Jerusalem bamaņ iktagildaņ. Uņun amin
da Jerusalem kilani aņakwa Piņkop da
bisap yipgut uņun mudosak.”

Amin Dakon Monji apdisak

(Mt 24.29-31 ae Mk 13.24-27)

²⁵¶Yesu da saņbeņek yaņ yagit, “Uņun
bisapmon tilak mibili mibili gildat
dabilon, ae kanegon, ae gigon no-
man tokdaņ. Aņakwa miktimon miņat
amin kabi morapmi nandaņakwa tap
da madepsi tamaligakwan pasol pasol
madepsi aņek butni tagi dima tokdisak.
²⁶Kwen kundukon yo tebai toņ uņun
da kwakwalitdaņ, do amin morapmi da
jigi morap miktimon noman tokdisak do
nandaba kik aņek pasol pasol madepsi
aņek iņam kimot akdaņ. ²⁷¶Uņun bisap-
mon kaņakwa Amin Dakon Monji gik-
wemon da tapmimni gat tilim madepni
gat apdisak. ²⁸Yo morap uņun wasaņek
altoni bisapmon Piņkop da ji timitjak
dakon bisap kili uņun kwaņ tosoke, do
ji pidaņ agek busuņji kwen gwaņ pidaņ
mudoni.”

Pik kindap kaņek butji pisosak

(Mt 24.32-35 ae Mk 13.28-31)

²⁹Yesu da tilak gen kinda yoyinek yaņ
yagit, “Ji pik kindap ae kindap morap
kisi do pindatni. ³⁰Tami kaluk apmeņon
yopmaņakwa pindagek gildat bisap kili
uņun abisak yaņ nandaņ. ³¹Uņudeņ gin
yo morap dayit uņun da altaņakwa
Piņkop da Amin Kila Akdisak dakon
bisap kili kwaņ tosoke yaņsi nandani.

³²¶“Nak asisi dayisat, amin uņun bis-
apmon nani dima kimagakwa yo morap
uņun kisi altaņ mudokdaņ. ³³Kundu gat
miktim gat pasildamal, mani nak dakon
gen uņun dimasi pasildisak.”

Paņdetni kaņ kimotni do yoyigit

³⁴Yesu da saņbeņek yaņ yagit, “Ji
kaņ kimotni. Bisap morapmi pakbi teban

^{¶21:16} Mt 10.21-22   ^{¶21:22} Jer 5.29; 46.10; Os 9.7

^{¶21:24} Kap 79.1; PA 11.2   ^{¶21:25} Ais 13.10; Esi 32.7; Jol 2.31; PA 6.12-13

^{¶21:27} Dan 7.13; Mt 26.64; PA 1.7

nañek but upbal di abam. Ae on mik-tim dakon yo do nandaba kik di abam. Uñuden da ji pabiñ depjak kañ, uñun bisap madep da but piso mini paron yañ depban yokwaldañ. ³⁵ Miñat amin morapyo miktimi miktimi ekwañ uñun bisap madep altañban kokdañ. ³⁶ Bisapmi bisapmi kalugisi egek Piñkop da tapmim daban yo morap uñun altokdañ uñun tagi yapni, ae Amin Dakon Monji da inamon tagi atni yañ do bisit pi ani.”

³⁷ Gildari gildari Yesu da amin Telagi Yut Madep da nagalgwan yoyiñ dekgit. Añek kalbi fleñ Olipmon yut kindakon pañki pak pak agit. ³⁸ Añakwan amin kisi da wisa dagokdosi pidañ Telagi Yut Madepmon geni nandak do kiñ kiñ awit.

Yesu tepmi pañek kimakgit da aeni pidagit

(Kilapmi 22-24)

Judas da Yesu kila amin da kisiron yip do yagit

*(Mt 26.1-5 ae 26.14-16 ae Mk 14.12
ae 14.10-11 ae Jn 11.45-53)*

22 Bret Yisni Mini dakon bisap madep uñun kwañ tagit. Uñun bisap do Yapyap Bilak yañ yoñ. ² Añakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae gen teban yoyiñdet amin gat da miñat amin kabi madep uñun do pasalgwit, do Yesu niañon da abidañek añaño kimotjak uñun do nandak nandak awit. ³ Añakwa Sunduk Judas da buron pigigit. (Mani kinda Iskariot yañ iyiwit. Uñun pañdetni 12 kabikon nani kinda.) ⁴ Judas kwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae Telagi Yut Madep dakon obip amin uñun dakon mibiltok amin gat gen yawit. Niañon da Yesu kisitnikon yipjak yañ do yañ nandat awit. ⁵ Añek

but galak nandañek moner di tagi gam-ner yañ iyiwit. ⁶ Judas gen iyiwit uñun nandaban tagi añañkwan Yesu abidañ kisitnikon yip do kosit wusik agit. Bisap kindakon Yesu amin morapmi gat dima egakwa uñudon uwal da kisiron yipben yañ do jomjom agit.

Pañdetni bamori jap pañkosit agimal

*(Mt 26.17-25 ae Mk 14.12-21
ae Jn 13.21-30)*

⁷ Uñun bisapmon Bret Yisni Mini dakon bilak bisap madep noman tagit. Uñun bisapmon Yapyap Bilak do sipsip bulagi bañ dapmangañ. ⁸ Do Yesu da Pita gat Jon gat yabegek yañ yoyigit, “Jil kiñ Yapyap Bilak uñun dakon jap pañkosit abal noner.”

⁹ Yañban iyigimal, “Kiñ dukwan pañkosit andeñ do nandisal?”

¹⁰ Yañbal yañ yoyigit, “Jil kiñ kokup papmon pigakwal amin kinda pakbi kwoba kinda guramik apban jil gat dom-dom akdañ. Uñun amin da yut wigisagon jil uñudon yol añañ wiginjil. ¹¹ Wigi yut uñun dakon ami yañ iyinjil, ‘Yoyiñdet da yañ yosok, “Nak gat pañdetnoni gat da Yapyap Bilak dakon jap noner dakon yut buri dukwan toso?”’ ¹² Yañ iyinbal yut buri madep kwen nani do dolikdisak. Uñudon jap noknok tamo gat ae amin yityit tamo gat kisi toñ. Uñudon jap pañkosit anjil.” ¹³ Yesu da gen yoyigit da aripmon yañ gin pindakgimal. Yañ pindagek Yapyap Bilak dakon jap pañkosit agimal.

Yesu gat yabekbi kabini gat da mibi jap nawit

*(Mt 26.26-30 ae Mk 14.22-26
ae 1Ko 11.23-25)*

¹⁴ Jap noknok bisap añañkwan Yesu jap noknok tamokon yabekbi kabini gat kisi yikgwit. ¹⁵ Yigek yañ yoyigit, “Nak

tepmi dima panjek ji gat on Yapyap Bilak dakon jap nonej unun do tagisi kili nandagim da sigin nandan egisat. ¹⁶ Nak yan dayisat, jap on ae dima nokej. Yan anapbo wigi on jap dakon mibilisi Pinjop da Amin Kila Asak kagagwan bami don noman tokdisak.” ¹⁷⁻¹⁸ Yan yanek wain kinam abidanej Pinjop ya yan iyinej yagit, “Nak yan dayisat, nak wain ae dima nanek egi wigi Pinjop da Amin Kila Asagon don nokej. Do abidanej disi kokwin anek noni.”

¹⁹ Ae bret abidanej Pinjop ya yan iyinej bret unun panjagan yominej yan yagit, “On nak dakon giptim timno ji do parekdat. On nanek nak do nandanej egipni.” ²⁰ Nanakwa ae wain kinam abidanej yan yagit, “Wain kinam on nak da ji gat sanbek sanbek kalugi asat unun dakon tilak. Nak yawino nan ji do tagaldat. ²¹ *Mani uwal da kisiron nepjak amin nak gat kisi tamokon oni yikgamak. ²² Amin Dakon Monji nianon da kimotdisak do yanbi unun da tilak kimotdisak. Mani uwal da kisiron yipjak amin, awa!” ²³ Panjetni gen unun nandanej notni yoyin yoyin anek yawit, “Nin kabikon da namin dasi akdisak?”

Mibiltok amin dakon gen

²⁴ Panjetni da namin dasi mibiltok aminin egisak yan do gen emat awit. ²⁵ ^zAba Yesu da yan yoyigit, “Amin Ijwakywari Kabi dakon kila amin madepni unun man madepni ton, do iyi do nandaba wukwanek gen tebai yanek amin kabini kila an. Anek ‘Nin amin dakon panpulugokni ekwaman’ yan topmon da yon. ²⁶ ^aMani ji yan dima egipni. Amin kinda jikon man madepni ton, unun amin monji kinda bujonsi altagit unun da tilagon egipjak. Ae kila

aminji da oman monji da tilak egipjak. ²⁷ ^bNandani. Jap nosok amin da mibiltok amin bo jap pilikdak amin da mibiltok amin? Jap nanek yikdak amin unun da mibiltok amin asak. Mani nak ji da binapmon oman monjisi egisat. ²⁸ Panjewan altan namgwit bisapmon ji nak dima nepman dekgwit. Nak gat kisi egipguman. ²⁹ Datno da nak kila amin madep egipbej do yan mudan namgut, yan gin nak da ji kila amin madep pi ani do yan mudan damisat. ³⁰ ^cDo nak kila amin madep egipbej bisapmon ji jap noknok tamonokon yigek jap pakbiyo akdan. Yan anek kila amin madep yiyit tamokon yigek Israel amin 12 kabi gen kokwin pi an yomdan.”

Yesu Pita da manji imjak do yagit

(Mt 26.31-35 ae Mk 14.27-31
ae Jn 13.36-38)

³¹ Yesu da yan yagit, “Saimon, nandaki. Wit dakon sibi sibi ni tarapmikgan unuder Sunduk da nandan gadatgo anjkewalban moki do yagit. ³² ^dMani nandan gadatgo dima mosak yan do bisit kili agim. Gak tobil apbi bisapmon notgoni panjeban abi.”

³³ Mani Pita da iyigit, “Amin Tagi, nak gak gat dam tebanon kinjek ae gak gat kisi kimotdej do tagap tosot.”

³⁴ Yanban Yesu da iyigit, “Pita, nak yan gayisat, abisok kalbi pup gen dima yanakwan gak da kosiri kapbi nak do wasip yokdisal.”

Yesu panjetni yo ni ban timigek kini unun do yoyigit

³⁵ ^eYan yanek panjet kabini yan yoyigit, “Ji nak da pino ani do yabekgim bisapmon, monej simil yik monin, ae yik madep, ae kandap gwilyo dima

*22:21 Kap 41.9; Jn 13.21-22   ^y22:24 Lk 9.46

^z22:25 Mt 20.25-27; Mk 10.42-45   ^a22:26 Mt 23.11; Mk 9.35

^b22:27 Jn 13.12-15   ^c22:30 Mt 19.28   ^d22:32 Jn 17.15   ^e22:35 Lk 9.3; 10.4

timikgwit. Ujrun bisapmon ji yo kabi do wadak wadak awit bo dima?"

Yañ yoyinban iyiwit, "Dima."

³⁶Yañba yoyigit, "Mani abisok monej simil simil yik moninji tañ damañ kañ, uñun si timitni. Ae yik madepji kisi timitni. Ae emat agak sibani mini amin uñun imal dubakni yumañ nañek uñun dakon monej bañ emat agak sibani yumni. ³⁷Piñkop gen papiakon gen kinda nak do mandabi uñun bami noman tokdisak. Gen uñun yañ: 'Amin da kañba amin yokwisi kinda agit.'

Yañsi dayisat, gen morap nak do mandabi uñun kisi bami noman tokdañ."

³⁸Yañ yañban iyiwit, "Amin Tagi, pin-dat! Nin emat agak sibani bamori oni."

Yañba yoyigit, "Uñun aripmi."

Yesu Hleñ Olipmon bisit pi agit

(Mt 26.36-46 ae Mk 14.32-42)

³⁹Yesu bisap morapmi agit unudeñ gin kokup pap yipmañek Hleñ Olipmon wigigit. Wigakwan pañdetni kisi yolba wigiwit. ⁴⁰Hleñon wigi altañek pañdetni yañ yoyigit, "Pañkewalon dima moni yañ do bisit ani." ⁴¹Yañ yoyiñek dubagisok amin da tip maba kwan uñun da aripmon kigit. Kiñ ñwakben añek bisit añek yañ yagit, ⁴²"Dat, gak tagi nandisal kañ, tepmi dima pakeñ. Mani nak dakon galaktok dima yolgi. Gaga dakon galaktok yolgi." ⁴³Yañakwan Kwen Kokup añelo kinda da piñ Yesu añteban agit. ⁴⁴Yesu nandaban jigi madepsi añakwan bisit tebai sigin agit. Yañ añakwan kiñkiñni yawi da yañ miktimon mawit.

⁴⁵Bisit añ mudañek pidañ pañdetnikon tobil kiñ pindakban bupmi but yokwiyo madepsi nandawit do dipmin pakgwit. ⁴⁶Yañ pindagek yoyigit, "Nido dipmin pokgon? Pañkewalon dima moni yañ do pidañ bisit abit."

Judas da Yesu uwal da kisiron yipgut

(Mt 26.47-56 ae Mk 14.43-50

ae Jn 18.3-11)

⁴⁷Yesu gen sigin yañakwan amin kabi madep kinda apgwit. Pañdet 12 kabikon da kinda mani Judas uñun da mibiltok aban apgwit. Uñun da Yesu mandañ nok do kapmatjok apgut. ⁴⁸Mani Yesu da iyigit, "Judas, gak Amin Dakon Monji mandañ nañek uñun kosiron da uwal da kisiron yipdisal, ma?"

⁴⁹Pañdet kabi yo uñun noman tok do aban kañek yañ yawit, "Amin Tagi, emat agak sibani bañ tagi dapneñ?" ⁵⁰Yañ iyiñek kinda da emat agak sibanañ mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon oman monji añagek mirakni amin tet nani mandaban dagañ kigit.

⁵¹Mani Yesu da yagit, "Yañ dima a!" Yañ iyiñek kisitni uñun amin da miragon witjiñban aeni kilek tagit.

⁵²Añek Yesu da mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae Telagi Yut Madep dakon obip amin dakon mibiltok amin, ae kila amin gat Yesu abidok do apgwit uñun yañ yoyigit, "Ji emat agak siba gat ae kindap kirin gat timige kabo noknok amin kinda nañ yañ abidok do abañ, ma? ⁵³Nak gildari gildari Telagi Yut Madep da nagalon ji gat kisi egi egi agimañ, mani nak dima abidawit. Mani abisok on ji dakon bisap. Abisok pilin tuk dakon tapmim da madepsi asak."

Pita da Yesu do wasip yagit

(Mt 26.57-58 ae 26.69-75 ae

Mk 14.53-54 ae 14.66-72 ae

Jn 18.12-18 ae 18.25-27)

⁵⁴Yesu gen uñun yañ mudañakwan abidañ añañ mukwa sogok amin dakon mibiltok amin uñun da yutnon awigiwit. Añakwa Pita kagisok da yolgit. ⁵⁵Amin

diwari unun yut da nagalon kindap sojek yigakwa Pita yo kisi unun gat yikgwit. ⁵⁶ Yigakwa oman miñat kinda da Pita unun kindap da tenjenikon yikban kagit. Pakyañsi kañek yañ yagit, “On amin Yesu gat kisi egipgumal.”

⁵⁷ Mani Pita da wasip yañek yagit, “Miñat, unun amin dima nandañ imisat.”

⁵⁸ Timisok di egek amin kinda da kañek yañ iyigit, “Gakyo kisi unun da kabikon nani kinda.”

Iyınban Pita da yagit, “Nak dima!”

⁵⁹ Awa kaloñi da tilagon egek amin kinda da tebaisi yagit, “On Galili amin kinda! Do asisi, on amin unun gat kisi egipgumal!”

⁶⁰ Mani Pita da yagit, “Gen yosol unun dimasi nandisat.” Gen unun yañakwan pup unudon gin yagit. ⁶¹ Yañban Amin Tagi da tobil Pita nomansi siñtanban kwanek kagit. Kañakwan Pita Amin Tagi da gen iyigit unun do nandagit: “Abisok kalbi pup gen dima yañakwa gak da kosiri kapbi nak do wasip yokdisal.”

⁶² Pita unun do nandañek nagalon da wanğa pigi kunam madepsi tagit.

Yesu jikgo yanjan imiñek aña kwit

(Mt 26.67-68 ae Mk 14.65)

⁶³ Yesu abidawit amin da Yesu abin yip do jigilak yañ imiñek baljawit.

⁶⁴ Añek imal nañ dabili wamañ sopmañek yañ iyiwit, “Unun namin da gikdak yañ do kombi gen yañ ka!” ⁶⁵ Ae abin yip do añek gen yokwi morapmi di gat kisi iyiwit.

Yesu gen kokwin amin kabi da inamon gen yañ imgwit

(Mt 26.59-66 ae Mk 14.55-64 ae Jn 18.19-24)

⁶⁶ Wisa dagañakwan Juda amin dakon kila amin gat mukwa sogok amin dakon

amin madep kabi gat, ae gen teban yoyiñdet amin gat gen kokwin ak do muwukgwit. Muwugek Yesu gen kokwin tamokon añki yañ iyiwit, ⁶⁷ h^a “Gak asi Kristo kañ, niyınbi nandano.”

Yañba yoyigit, “Dayikeñ kañ, ji aripmi dima nandañ gadañ namni. ⁶⁸ Ae nak da dayikeñ kañ, kobogi aripmi dima nayikdañ. ⁶⁹ i¹ Mani Amin Dakon Monji Piñkop Tapmim Ami da amin tet do kili unun yitdisak.”

⁷⁰ Yañban amin morap kisi da iyiwit, “Do asi gak Piñkop dakon Monji, ma?”

Iyınba yoyigit, “Ji bamisi yoñ. Nak unun mani.”

⁷¹ Yañban yawit, “On amin gulusuñni dakon mibili nandak do amin di gat yañ yomno nido apni? Iyi dakon gen kaga da kili unun yañban nandamañ.”

Yesu Pailaron añañ kiwit

(Mt 27.1-2 ae 27.11-14 ae Mk 15.1-5 ae Jn 18.28-38)

23 Yañ yañek unun amin kabi muwukgwit kisi da pidañ Yesu iyin ilik añañ Pailaron kiwit. ² Añki wasañek gen yañ imiñek yawit, “On amin da Israel amin kabi nin pañupbal añek nin da Sisa do takis dima imneñ do yosok. Ae iyi do nak kila amin madep kinda, nak Kristo yañ yosok.”

³ Yañ yañba Pailat da Yesu yañ iyigit, “Gak Juda amin dakon kila amin madep, ma?”

Yañban Yesu da gen kobogi yañ yagit, “Yosol unun mani.”

⁴ Yañ iyınban Pailat da mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae miñat amin morap egipgwit yañ yoyigit, “Nak on amin dakon yokwini kinda dima kosot.”

⁵ Yañban gen tebaisi yañ yawit, “On amin Juda miktım kisisi agek amin yoyiñ degakwan kwen wigik añ. Galili miktı-

mon da pi wasaneḡ aḡakwan obiḡ idon obiḡ.”

Yesu Erot ron aḡaḡ kiwit

⁶Yaḡba nandaneḡ Pailat da yoyiḡit, “On amin Galili amin kindā bo dima?”

⁷Jerot da Galili miktīm kila agit, do Yesu unḡan Galili amin kindā yaḡ yaḡba nandaneḡ Pailat da Yesu yipban Erot ron kiḡit. Unḡan bisapmon Erot yo kisi Jerusalem egipḡwit.

⁸Erot da Yesu kaneḡ tagisi nandagit. Bisap dubagisok amin da gen bini yaḡba nandagit, do Yesu da wasok tapmimi toḡ kindā aban kokeḡ kaḡ tagisi yaḡ nandagit. ⁹Erot da Yesu dakon mibili nandak do gen morapmi iyigīt, mani gen kobogī kindā dima yaḡit. ¹⁰Aḡakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae gen teban yoyiḡdet amin gat da kapmatjok agek gen yaḡ im do pi tebaisi awit. ¹¹Aḡakwa Erot gat emat amin kabini gat da jigilak gen yaḡek abiḡ yipḡwit. Aḡek paba pigik dubak kildani tagisi kindā naḡ paḡ imiḡek yipba aeni tobiḡ Pailat ron kiḡit. ¹²Kalip Erot gat Pailat gat uwal aḡek egipḡgumal, mani unḡan bisapmon gin not agimal.

Pailat da Yesu tilak kindapmon aḡatni do yaḡit

(Mt 27.15-26 ae Mk 15.6-15
ae Jn 18.38–19.16)

¹³Pailat da mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae kila amin gat, ae amin kisi yaḡ yoban opba ¹⁴yaḡ yoyiḡit, “Ji da on amin nagon aḡabiḡ unḡan da amin kwen wiḡik ani do yoyisak yaḡ nayeḡ. Mani kisin egek unḡan yo morap dakon mibili nandak do iyit. Ji da gen morap yaḡ imaḡ unḡan nak da koko bami dima asak. ¹⁵Ae Erot yo kisi yaḡ gin nandaneḡ aeni yipban ninon tobiḡ abisak. Aḡatno kimotjak da tilak yokwi

kindā dima agit kosot. ¹⁶⁻¹⁷Yaḡdo, nak yum baljaḡek yipbo kisak.”

¹⁸Mani amin kisi da yaḡ tidaneḡ yawit, “On amin aḡakbi kimagakwan Barabas naḡ yipbi ninon apjak!” ¹⁹(Barabas unḡan kalip amin kindā aḡakban kimakḡit, ae Jerusalem kokup papmon Rom gapman gat emat wangwit, unḡan do dam tebanon yipḡwit.)

²⁰Pailat da Yesu pulugaḡ yipban kisak dosi nandagit, do miḡat amin kabi madep dakon buri moni do aeni gen yoyiḡit. ²¹Mani aeni sigin yaḡ tidaneḡ yawit, “Tilak kindapmon aḡakḡit! Tilak kindapmon aḡakḡit!”

²²Yaḡ yaḡba aeni yoyiḡakwan kosiri kapbi aḡakwan yaḡ yaḡit, “Mibili nido? Ni gulusuḡ naḡ agit? Aḡatno kimotjak da aripmon yokwi kindā dima agit kosot. Do yum baljaḡek yipbo kisak.”

²³Yaḡban amin da Yesu tilak kindapmon aḡatni do tebaisi sigin yawit. Yaḡ yaḡakwa Pailat dakon gen tapmimni maḡakwan ²⁴amin dakon geni nandaḡ yomiḡek Yesu kimotjak do yaḡ dagok agit. ²⁵Aḡek amin dakon galaktok yolek amin unḡan kalip gapman gat emat wangut, ae amin kindā aḡakban kimakban dam tebanon yipḡwit, unḡan yipban kiḡit. Ae galaktokni yolek Yesu aḡakba kimotjak do emat amin da kisi-iron yipḡgut.

Yesu tilak kindapmon aḡakḡit

(Mt 27.32-44 ae Mk 15.21-32
ae Jn 19.17-27)

²⁶Emat amin da Yesu abidaḡ aḡaḡ kosiron kiḡakwa amin kindā kokup papmon kik do apban kawit, mani Saimon, unḡan Sairini kokupmon nani kindā. Saimon gen tebai iyiḡek tilak kindapni kwapmikon yipba guramigeḡ Yesu yolban kiwit. ²⁷Kiḡakwa amin morapmisi

yalba kiwit. Anakwa miñat diwari da yolek Yesu do bupmi kap kinda yanek kunam tagek yolgwit.²⁸ Mani Yesu unun miñat kabi tobil pindagek yan yoyigit, “Jerusalem dakon gwani, ji nak do kunam dima tatni. Disi gat ae miñat monjiyosi gat do tatni.²⁹ ^kBisap kinda apdisak unun bisapmon amin da yan yokdan, ‘Miñat monji suñ ekwan ae miñat monji mini ae miñat monji da mumi dima nanbi, unun kisik kisik ekwan.’³⁰ ^lUnun bisapmon amin da kabap yan yoyikdan,

‘Ji tuwil ki man nin witinba pasilne!’

³¹ Wasok yokwi on kindap kalugi pakbini tonjon an kan, ae si kibidosagon nian ani?”

³² Emat amin da unun bisapmon yokwi pakpak bamori gat kisi Yesu gat dapba kimotni do timik panpan kiwit.

³³ ^kKinjek miñtim tim kinda mani Busun Kidat unudon Yesu tilak kindapmon anagek yokwi pakpak kinda amin tet do, ae kinda gwanden tet do yan dapgwit.³⁴ ^mAnakwa Yesu da yagit, “Dat, diwarini wiririk yobi. Yo an unun dima nandan pisane an.” Yan yanakwan emat amin da imalni namin da timitjak yan do wasok kinda awit.

³⁵ ⁿAnakwa amin kan agakwa kila amin da yanba yokwi tok an iminek yan yawit, “Amin diwari panpulugagit, do unun asi Kristo, Pinkop da pini asak do manjigit amin kan, iyi tagi anpulugosak.”

³⁶ ^oYan yanakwa emat amin unun kisi da abinek jigilak gen yan iminek wain isipmi iba nosak do ³⁷ anek yan yawit, “Gak asi Juda amin dakon kila amin madep kan gaga anpuluga!”

³⁸ Tilak kindapmon but piso gen kinda busunni da kwen yan mandawit: ON

AMIN UNUN JUDA AMIN DAKON KILA AMIN MADEPNI

³⁹ Yokwi pakpak kinda Yesu gat dapbi unun da yanba yokwi tok anek Yesu yan iyigit, “Gak Kristo, ma? Gak gaga anpulugane nityo kisi panpuluga!”

⁴⁰ Yan yanban yokwi pakpak teri kinda anakbi unun da gen tebai yan iyigit, “Gak Pinkop do dima pasoldol, ma? On amin da tepmi pasak nityo kisi yan gin pamak.⁴¹ Nit asi yokwi agimak, do kobogi yokwi pamak, mani on amin yokwi kinda dima agit.” ⁴² Yan yanek yagit, “Yesu, gak kila amin madep man paki bisapmon nandan nabi.”

⁴³ Yanban Yesu da gen kobogi yan iyigit, “Asisi gayisat, gak abisok nak gat Paradais kon egipdamak.”

Yesu kimakgit

(Mt 27.45-56 ae Mk 15.33-41
ae Jn 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ ^pUnun bisapmon gildat dabil pilin tuksi agit, do 12 kilok anakwan miñtim kisi pilin tuk anakwan kin pilindo 3 kilok agit. Anakwan Telagi Yut Madep dakon yoma imal unun kwen da sulugi pin mibilikon dagan ki timi bamori agit.⁴⁶ Anakwan Yesu unun gen papmon da yan yagit, “Dat, wupno gak da kisiron yipmandat!” Yan yanek kimakgit.

⁴⁷ Yan aban kanek emat amin dakon kila amin da Pinkop ankisinek yan yagit, “Asisi, on amin kilegisi egipgut.”

⁴⁸ Amin kabi madepsi yo noman tawit unun pindat do apgwit unun pindagek bupmisi nandanek tobil yutnikon kiwit.

⁴⁹ Mani miñat amin morap nandan imgwit gat, ae miñat Galili da Yesu yolek apgwit unun gat dubagikon da agek yo noman tawit unun pindakgwit.

^k23:29 Lk 21.23   ^l23:30 Os 10.8; PA 6.16   ^m23:34 Kap 22.18; Ais 53.12

ⁿ23:35 Kap 22.7-8   ^o23:36 Kap 69.21   ^p23:44-45 Ibr 6.19-20; 10.19-20

Yesu dakon bumjotni tip kinamon yipgwit

(Mt 27.57-61 ae Mk 15.42-47
ae Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Amin kinda egipgut mani Josep. Uñun Juda dakon kokup pap kinda mani Arimatea unudon nani. Uñun amin tagisi ae anpakni kilegisi. Ae unun Pinjop da amin kila akdisak unun do jomjom anjek egipgut. Uñun Juda amin dakon gen kokwin amin kabikon nani kinda, mani gen kokwin amin kabi notni Yesu do nandak nandak awit ae yo awit unun do but kalonj dima agit. ⁵²Josep unun Pailat ron kinj Yesu dakon bumjotni abidok do iyinban nandanj ingut. ⁵³Aban Yesu dakon bumjotni tilak kindapmon nanj abidanj abinj imal kwakwagi kinda nanj wamgut. Wamanjek anjki kimakbi tamo kinda kalip tipnanj pasiwit, ae bumjot kinda unudon dima yipbi, unudon yipgut. ⁵⁴Sabat dakon yo panjtagap ak bisap, Nengokon yipgut. Sabat bisap unun kili wasok do agit. ⁵⁵Minjat Galili da Yesu gat apgwit unun Josep yol anjkinjek tip kinam unun kawit. Ae Josep da Yesu dakon bumjotni nianjon da yipgut unun kisi kawit. ⁵⁶QKanej yutnikon tobil kinj bumjotnikon yop do marasin gat ae pakbi kibanj tagisi gat panjosit awit. Mani Sabat dakon gen teban yolek yik yawot awit.

Yesu kimoron da pidagit

(Mt 28.1-10 ae Mk 16.1-8 ae Jn 20.1-10)

24 Sonda wisa dagokdosi minjat kabi unun yo kibanj tagisi kili panjosit awit unun timigek tip kinamon kiwit. ²Kinj kanjba tip madep tip kinam soggut unun kili antobilba kigit kawit. ³Mani pigi Amin Tagi Yesu dakon bumjotni dima kawit. ⁴Bumjotni dukwan tosok yanj nandanej

but morap anjek egakwa unudon gin amin bamori kapmatjok altanej akbal pindakgwit. Uñun dakon imalni da mal dakon tenjenj yombem madepsi tenjenjawit. ⁵Anjakwan minjat da pasol pasol madepsi nandanej mukgwan gawagakwa amin bamot da yanj yoyigimal, “Ji nido kimakbi tamokon amin egip egipmi toj unun wisanj? ⁶Uñun idon dima egisak. Kili pidak. Galili miktimon egek gen kinda dayigit do nandani. ⁷Yanj dayigit, ‘Amin da Amin Dakon Monji yokwi pakpak da kisiron yipba tilak kindapmon anjakba kimotdisak. Ae gildat kapbi egi mudanej aeni pidokdisak.’” ⁸Yanj yanjbal nandanej Yesu da gen kili yoyigit unun do buri pisawit.

⁹Buri pisanjba tip kinamon da tobil kinjek yo pindak nandanyo awit unun yabekbi 11 kabi gat, ae amin diwari gat kisi yoyiwit. ¹⁰Minjat gen yoyiwit dakon mani unun yanj: Maria Makdala kokupmon nani, Joana, Maria Jems dakon menji, ae minjat notni diwari unun kisi da yoyiwit. ¹¹Gen unun yoyinba yabekbi kabi da nandaba njugigi gen aban dima nandanj yomgwit. ¹²Mani Pita pidanj timtim yanjek tip kinamon kinj pagadanej pindakban imal dagin tawit. Yanj pindagek yutnon tobil kinjek unun yo morap nianjon da altawit yanj do nandak nandak agit.

Amin bamori da Yesu Emeas kosiron kagimal

(Mk 16.12-13)

¹³Uñun gildaron gin panjdetni bamori Emeas kokupmon kik do kigimal. Emeas unun Jerusalem da dubagisi, 11 kilomita da arip tosok. ¹⁴Uñun amin bamot kinjek yo morap altawit dakon geni yanj nandat agimal. ¹⁵Yo morap unun do yanj nandat anjek kinjakwal Yesu iyi opban kisi kiwit.

¹⁶Dabil da kagimal, mani unun Yesu yan dima kan nandanjo agimal.

¹⁷Yesu da yan yoyigit, “Jil ni gen ban yan nandat anek kwamal?”

Yan yoyinban bupmi tomno dabiljo anek akgimal. ¹⁸Kinda, unun mani Kliopas, unun da kobogi yan iyigit, “Dubagikon amin Jerusalem apgwit da ekwan unun da bikbigon gak kalon dagan yo on bisapmon noman tan unun dima nandal?”

¹⁹Yanban Yesu da yoyigit, “Ni yo?”

Yanban yagimal, “Yesu Nasaret aminon yo altawit unun do yomak. Unun kombi amin kinda. Gen yagit, ae pi agit, unun Pinokop da dabilon, ae amin kisi da dabilon, tapmimi tonji aban kawit. ²⁰Mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat, ae kila aminin gat da Yesu gapman da kisiron yipgwit. Yan aba gapman da si anakba kimotjak do gen yan anteban anek tilak kindapmon anakba kimakgit.

²¹Mani nin unun amin Israel amin yokwikon ban pulugan nipdisak amin yanon da nandan inguman. Unun yo morap altanakwa Yesu anakba kimakgit dakon gildatni abisok kapbi asak. ²²Ae nin da kabikon nani minjat di da gen gwakjwarisi niyinba nandan. Unun wisa dagokdosi tip kinamon kin ²³Yesu dakon bumjotni dima tanban kanek tobil abin yan niyimal, ‘Nin kin dipmin yombem kinda kanapno anelo da yan niyej “Unun kalugi egisak.”’ ²⁴Yan niyinba notnin di da tip kinamon kin yo minjat da niyej yan gin tanba pindan. Mani Yesu iyi dima kan.”

²⁵Yan yanbal Yesu da amin bamot yan yoyigit, “Jil nandan kokwinjil tagi mini. Kombi amin da gen morap yawit unun butjilon da tepmi dima nandan gadamal. ²⁶Kristo mibiltok tepmi madep panek

don Pinokop da man madep imjak, jil unun dima nandamal, ma?” ²⁷Yan yanek Moses gat ae kombi amin morap dakon gen gat ban wasanek Pinokop da papia morapmon gen iyi do mandabi unun dakon mibili yoyin tetenagait.

²⁸Kokup unun kik do agimal unun ankapmat anakwa Yesu da sanbejek kik do yan agit. ²⁹Mani amin bamot da kirinik iminek yan iyigimal, “Pilin tokdisak do gak nit gat egipnej.” Yan iyinbal amin bamot gat kisi yutnon wigiwit. ³⁰Wigi jap noknok tamokon yigek bret abidan Pinokop ya yan iyinek bret pudanek yomgut. ³¹Yan aban amin bamot dabilni pisanban kan nandanjo agimal. Yan anakwal unudon gin pasilakwan ae sanbejek dima kagimal. ³²Anakwan amin bamot yan yagimal, “Kosiron Pinokop da papiakon gen ton dakon mibili niyinakwan butnit madepsi pidan.”

³³Amin bamot yan yanek unudon gin tobil Jerusalem kigimal. Kin panjet 11 kabi gat ae notni diwari gat muwuk egipgwit unun pindagakwal ³⁴wyan yawit, “Amin Tagi kili pidak da Saimon altan imik!”

³⁵Yan yanba amin bamot da yo kosiron altawit unun do yoyinek yagimal, “Bret pudanakwan unudon kan nandanjo amak.”

Yesu panjetni kabikon altan yomgut

*(Mt 28.16-20 ae Mk 16.14-18
ae Jn 20.19-23)*

³⁶Unun dakon gen yan nandanek egakwa Yesu bikbik nikon altan yominek akgit. Agek yan yoyigit, “But yawot jikon tosak.”

³⁷Yan yanban amin wup kinda da agek yosok yan nandanek wuripdagek pasalgwit. ³⁸Pasalakwa yan yoyigit, “Ji

^s24:21 Lk 19.11; Ya 1.6   ^t24:24 Jn 20.3-10   ^u24:26 Lk 9.22

^v24:27 Kap 22.1-21; Ais 53   ^w24:34 1Ko 15.4-5   ^x24:37 Mt 14.26

nido pasalek but bamot an? ³⁹Kisit kandapyono do pindakgit. Nak naga akdat. Giptimno abidanjek nandabit. Nak kidat sabamyono toj do nandani. Amin wup unun kidat sabamyoni mini.”

⁴⁰Yan yoyinek kisit kandapyoni yoligit. ⁴¹Yolijban pindakgek kisik kisik madep awit, mani but morap nandanjek nandaba bami dima agit. Yan nandanjakwa yoyigit, “Jikon jap di toj?” ⁴²Yanban tap kilap kili panjibit abi timisok kinda iminba ⁴³abidanjek nanban kawit. ⁴⁴Kanjakwa yan yoyigit, “Nak ji gat egipguman bisapmon yan kili dayigim: Moses da gen tebanon, ae kombi amin da genon, ae Kap Papiakon nak do gen mandabi da toj unun kisisi bami altañ mudokdan.”

⁴⁵Yan yanjek Pinjkop da papiakon gen toj unun dakon mibili nandaba pisoni do panpulugagit. ⁴⁶Anjek yan yoyigit, “Pinjkop da papiakon gen yan mandabi: Kristo unun tepmi panjek gildat kapbi egek kimoron da pidokdisak. ⁴⁷Aban panjet kabini da unun da manon but tobil dakon gen gat, ae diwari wiririt

dakon gen gat yoyin tetjenanba amin miktimi miktimi ekwan unun da nandakdan. Pi unun Jerusalem kokup papmon da wasanjek akdan. ⁴⁸Ji unun yo morap altawit unun pindakgwit, do unun dakon gen bin minat amin morapyo yoyin tetjenokni. ⁴⁹Nandani! Dat da yo dam do yan teban tok agit unun nak da jikon yabetdisat. Ji tepmi dima kinjek kokup papmon egakwa Pinjkop dakon tapmim Kwen Kokup da jikon pikdisak.”

Yesu Kwen Kokup wigigit

(Mk 16.19-20 ae Ya 1.9-12)

⁵⁰Yan yoyinek panjetni mibiltan yominek Betani kokupmon kiwit. Kin unudon kisiri panenagek gisam yomgut. ⁵¹Gisam yominjakwan gin panjetni yopman degek Pinjkop da anjan Kwen Kokup wigigit. ⁵²Wigikwan gawak iminek tobil kisik kisik madepsi nandanjek Jerusalem kiwit. ⁵³Kin Telagi Yut Madepmon sanbek sanbek egek Pinjkop anjisiwit.

Gen Bin Tagisi Jon da Mandagit But piso gen

Jon ujun paɗdet 12 kabikon nani kinda. Amin da Jon do Yesu da butdasi galak taɗ imgut amin ujun yaɗ nandaɗ. Ujun Jon dagin 1 Jon, 2 Jon ae 3 Jon gat ae Paɗalon Abi gat kisi mandagit.

Jon da Yesu pi masi masimi morapmi agit ujun kisi dima mandagit do yosok. Mani Yesu ujun asi Mesaia, Piɗkop da miɗat aminyo yokwikon baɗ timitdo manjigit amin, yaɗ nandanɗ do pi madep diwari agit ujun baɗgin mandagit.

Gen Bin Tagisi on mandagitgwan Jon da Yesu do yaɗ yosok, “Piɗkop dakon Gen da amin dagaɗek amin nin da bi-napmon egipgut.” Jon da miɗat aminyo da Yesu Piɗkop dakon Monji yaɗsi nandaɗ gadaɗ imni do nandaɗek mandagit. Jon da Yesu nandaɗ gadaɗ imaɗ amin ujun egip egip teban abidokdaɗ yaɗsi nandaɗek mandagit (20.31 do koki).

Jon papiakon yo diwari pindakgamaɗ ujun yaɗ: Miɗat aminyokon yo morap toɗ ujun baɗ timigeɗ Yesu da tilak gen yagit ujun baɗ mandagit. Do mirim, ae pakbi, ae bret, ae teɗteɗi, ae wain obi, ae sipsip kila amin ujun dakon gen pindakgamaɗ.

Gen da amin dagaɗek amin bikbigon egipgut

(*Kilapmi 1*)

Gen egip egipmi toɗ da amin dagagit

1^bYo morap dima altaɗakwa wasok wasogikon Gen ujun egipgut. Gen

ujun Piɗkop gat egipgumal, ae Gen iyi Piɗkop ujun. ²Ujun kalipsigwan yo morap dima altaɗakwa Piɗkop gat egipgumal. ³cPiɗkop da ujun Gen naɗ gin yo morap kisisi wasaɗ mudagit. Kosit ɗwakɗwari kindakon da yo kinda dima noman tagit. ⁴dIyi ujun egip egip dakon malunsi egipgut. Ujun egip egip da amin teɗteɗaɗ yomgut. ⁵eAɗakwan ujun teɗteɗi da pilin tukgwan teɗteɗaɗban pilin tuk da dima aban kimakgit.

⁶fPiɗkop da amin kinda yabekban apgut, ujun mani Jon. ⁷Ujun da abinɗ amin kisisi geni nandaɗ imiɗek teɗteɗi nandaɗ gadaɗ imni do teɗteɗi dakon but piso gen yagit. ⁸Jon iyi teɗteɗi dima. Ujun da teɗteɗi dakon but piso gen gin yagit. ⁹gTeɗteɗi bamisi ujun miktimon piɗek miɗat amin morapyo teɗteɗaɗ yomisak.

¹⁰Gen ujun miktimon piɗ egipgut. Miktim gat ae yo morap miktimon toɗ ujun iyi wasagit, mani miktimon ekwan miktim amin da niaɗen amin kinda yaɗ dima kaɗba pisagit. ¹¹Iyi da kokupmon apban dabini da dima abidawit. ¹²Mani amin morap not aɗ imiɗek mani nandaɗ gadaɗ imgwit amin, ujun amin Piɗkop dakon monji gwayonisi ani do yagit. ¹³hUjun meɗ datyo da yawikon da dima altawit. Ae amin da galak togon da dima. Piɗkopmon da altawit.

¹⁴iGen ujun amin dagaɗban nin gat egipgumaɗ. Egakwan Dat da monji kalonɗi yabekban pigit ujun dakon tilimni kagimaɗ. Nandaɗ yawot ae aɗpak bamisi ujun aminon tugagit. ¹⁵Ujun dakon mibili Jon da madepsi yaɗ tidaɗek amin yaɗ yoyigit, “Nak ujun amin dakon mibilni do yaɗ kili dayigim, ‘Ujun amin nak da buɗon

^b1:1 Jn 17.5; 1Jn 1.1-2; PA 19.13   ^c1:3 1Ko 8.6; Kol 1.16-17; Ibr 1.2

^d1:4 Jn 5.26   ^e1:5 Jn 3.19   ^f1:6 Mt 3.1; Lk 1.13-17,76   ^g1:9 Jn 8.12

^h1:13 Jn 2.11; 3.3-6; 1Pi 1.23   ⁱ1:14 Pil 2.7

abisak, mani nak dima altaņapbo kilisi egipgut, do nak ŋwapmaņdak.’”

¹⁶Nandaņ yawot uņun aminon tugagit da tosoķ, do nin kisisi gildari gildari paņpuluķaņakwan gisami toņ ekwamaņ.

¹⁷ᵐNido Piņķop da Moses iyinķban gen teban niņgut, mani nandaņ yawot gat ae aņpak bamisi uņun Yesu Kristokon da apgut. ¹⁸ᵏPiņķop uņun amin kinda da dimasi kaķit. Mani Monjisi kaloņi, Datni da kapmatjok egisak, uņun da Piņķop dakon mibili kili noligit.

Jon telagi pakbi sogok da gen yagit

(Mt 3.1-12 ae Mk 1.7-8 ae Lk 3.15-17)

¹⁹Juda amin Jerusalem egipgwit uņun da mukwa sogok amin ae Liwai amin yabekba Jonon kiņ yaņ iyiwit, “Gak ni-aņen amin kinda?”

²⁰Yaņba Jon da iyi dakon mibilni dima aņķisibigit. Yaņ teņteņaņek yaņ yoyigit, “Nak Kristo dima.”

²¹ᵐYaņban iyiwit, “Yaņ kaņ gak namin? Gak Elaija bo?”

Yaņba yoyigit, “Dima.”

Aeni iyiwit, “Gak kombi amin uņun apjak do jomjom amaņ, uņun bo?”

Yaņba yoyigit, “Dima.”

²²Yaņban iyiwit, “Gak namin? Gak da gen kobogi niyinķbi kiņ amin yabekba abimaņ yoyino. Gak gaga do namin yaņ yosol?”

²³ᵐIyinķba Jon da kombi amin Aisaia da kalipsigwan gen kinda yagit uņun da aripmon yaņ yoyigit,

“Nak amin kinda miktim amin da aripmi dima egipmi timon da yaņ tidaneķ yaņ yosot, ‘Amin Tagi dakon kosit yulba kileģisi asak.’”

²⁴Parisi amin da uņun amin yabekba apgwit. ²⁵Uņun amin da Jon saņbeņek

yaņ iyiwit, “Gak Kristo dima, ae Elaija dima, ae uņun kombi amin dima kaņ, nido amin telagi pakbi soņ yomisal?”

²⁶Yaņ yaņba Jon da yaņ yoyigit, “Nak amin pakbisi baņ telagi pakbi soņ yomisat, mani amin kinda ji da bikbigon akdak, uņun amin ji dima nandaņ imaņ. ²⁷ᵐUņun nak da manķikon noldak. Nak yombem yokwi da kandap gwil napni tagi dima witdalgeņ.”

²⁸Jon gat gen yaņ nandat awit uņun Betani kokupmon Jordan Pakbi usugap tet uņudon awit. Jon uņudon eķek amin telagi pakbi soņ yomgut.

Yesu uņun Piņķop dakon Sipsip Moniņni

²⁹ᵒGildat kinda do Jon da Yesu iyikon opban kaņek yaņ yagit, “Kabit, on Piņķop dakon Sipsip Moniņni. Uņun miktim amin dakon diwarini wiririkdak.

³⁰ᵑOn amin do nak kili dayigim, ‘Amin kinda nak da buņon abisak uņun da nak si ŋwapmaņdak, nido nak dima altaņapbo kilisi egipgut.’ ³¹Nak naga dima nandaņ ingum, mani Israel amin kabi da uņun amin kaņ nandaņyo ani do aņek telagi pakbi soņ yomiņek apgum.”

³²ᵒJon yaņ teņteņaņek aeni yagit, “Nak kaņapbo Telagi Wup kinarim da miktimon paņ uņun da tilak Kwen Kokup da Yesukon pigit. ³³Nak naga uņun amin dima nandaņ ingum. Mani Piņķop da nak telagi pakbi soņ yoberē do yabeķek yaņ nayigit, ‘Gak kaņbi Telagi Wup amin kinda da kwenon piņ yikban kaņ yaņ nandaki, uņun amin da amin Telagi Wup naņ telagi pakbi soņ yomdisak.’ ³⁴ᵒUņun amin nak naga kaģim, do yaņsi dayisat, uņun amin uņun Piņķop dakon Monji.”

ᵐ1:17 TP 34.28; Ro 6.14 ᵏ1:18 TP 33.20; Jn 6.46; 1Ti 6.16

ᵐ1:21 GT 18.15,18; Mt 11.14 ᵐᵐ1:23 Ais 40.3 ᵐᵐ1:27 Jn 1.15

ᵐᵐ1:29 Ais 53.6-7; 1Pi 1.18-19 ᵐᵐ1:30 Jn 1.15 ᵐᵐ1:32 Mt 3.16 ᵐᵐ1:34 Mt 3.17

Yesu wasanjek panjetni timikgit

³⁵ Gildat kinda do Jon gat panjetni bamori gat unjodon gin akgwit. ^{36s} Agek Yesu obinjakwan kanjek yan yoyigit, “Kabit, on Pinjop dakon Sipsip Monijn!”

³⁷ Jon da gen unun yanban nandanej panjetni bamot Yesu yolgimal. ³⁸ Yolakwal Yesu da tobil pindagek yan yoyigit, “Yo ninar wisamal?”

Yanban yan iyigimal, “Rabai, gak dukon egisal?” (“Rabai” unun gen dakon mibili unun “Yoyijdet.”)

³⁹ Yan yanbal Yesu da yoyigit, “Jil abij konjil.”

Yan yanban kin jutni kagimal. Kanjek pilindo 4 kilok agit do Yesu gat egipgwit.

^{40t} Amin bamot Jon dakon gen nandanej Yesu yolgimal, kinda mani Andru unun Saimon Pita dakon padige. ⁴¹ Andru Yesu yipmanek unjodon gin Saimon wisin kan yan iyigit, “Nin Mesaia kili kaman.” (“Mesaia” dakon mibili unun “Kristo”).

^{42u} Yan iyinej abidan anan Yesukon kin altanbal Yesu da Saimon kanjek yan iyigit, “Gak Saimon, Jon dakon monji. Bunjon amin da Sipas yan gayini.” (“Sipas” unun dakon mibili unun “Pita^s”)

Yesu da Pilip gat Nataniel gat yan yomgut

⁴³ Wisa dagokdo Yesu Galili Provin-skon kik do anek Pilip kan kwan yan iyigit, “Abij nak nol.”

⁴⁴ Pilip unun Betsaida kokupmon nani, Andru gat Pita gat dakon kokup isalni.

^{45v} Pilip unun kin Nataniel kan kwan yan iyigit, “Moses da gen teban papiakon amin kinda do gen mandagit, ae kombi

amin da gen mandawit, unun amin kili kan kwaman. Unun Yesu, Nasaret kokupmon amin, Josep dakon monji.”

⁴⁶ Yanban Nataniel da iyigit, “Yo tagi kinda Nasaret kokupmon tagi dima al-togi nandisat.”

Yanban Pilip da yan iyigit, “Abinej ka.”

⁴⁷ Yesu da Nataniel apban kanjek Nataniel do yan yagit, “Kabit, Israel amin bamisi kinda abisak. Unun amin topni minisi.”

⁴⁸ Yanban Nataniel da Yesu yan iyigit, “Nian anek nak dakon mibilno nandisat?”

Yan yanban Yesu da gen kobogi yan iyigit, “Pilip dima yan gaminjakwan gak pik kindap mibilon yigaki kili gandat.”

^{49w} Nataniel unun gen nandanej yan-
wok yan agit, “Yoyijdet, gak Pinjop dakon Monji. Gak Israel amin dakon Kila Amin Madep.”

⁵⁰ Yanban Yesu da yan iyigit, “Nak da gak pik kindap mibilon yikbi gan-dat yan gayiko unun do anek nandan gadan namisal. Don unun si yapmanek wasok njwakjwarisi pindatdisal. ^{51x} Nak asisi gayisat, don Kwen Kokup wit-dal kinjakwan kokdisal. Kanjaki Pinjop dakon ajelo kabi da Amin Dakon Mon-jikon wikwan pangin akdan.”

Yesu man madepni pidanbisi yan koni do wasok tapmimi toj agit

(*Kilapmi 2-4*)

Yesu da yanban paktbisi da wain dagawit

2 Pi agak bamori mudanjakwal Kana kokup, Galili miktimon minjat pak-

§1:42 Nin da genon ‘Pita’ dakon mibili unun ‘Tip.’

§1:36 Jn 1.29   †1:40 Mt 4.18-20   †1:42 Mt 16.18   †1:45 GT 18.18; Ais 7.14; 9.6; Jer 23.5; Esi 34.23   †1:49 Mt 14.33; 16.16; Mk 3.11   †1:51 WW 28.12

pak kinda dakon soṅnok madep kinda awit. Aba Yesu dakon menji da kiṅ pindakgit. ²Yesu gat paṅdet kabini gat kisi yaṅ yoba opba uṅun miṅat pawiron kisi egipgwit. ³Egek wain naṅ mudanba Yesu menji da yaṅ iyigit, “Wain kili mudanṅ.”

⁴Yaṅban Yesu da iyigit, “Menṅ, gak da nak diwat dima nayiki. Abisok uṅun nak dakon bisap dima.”

⁵Yaṅban menji da oman amin yaṅ yoyigit, “Yo kinda do dayiṅban kaṅ uṅun ani.”

⁶Pakbi tibit madep daman 100 lita da tilak tip baṅ wasaṅbi 6 kabi yaṅ tawit. Juda amin da aṅpakni yolek Piṅkop da dabilon kilek tok do uṅun pakbi tibit baṅ koleṅ soṅ soṅ ani do tawit.

⁷Yesu da oman amin yaṅ yoyigit, “Ji pakbi koleṅ tibirikon tagalba pikwan.” Yoyiṅban yaṅ aba genikon wiṅ tugawit.

⁸Yaṅ aba yoyigit, “Ji diwari koleṅ paṅpaṅ jap noknok kila aminon paṅkit.” Yoyiṅban paṅki imgwit.

⁹Pakbisi da wain dagagit do jap noknok kila amin da aṅkilik kok do naṅ nandaban galagisi agit. Oman amin pakbi kolewit uṅun da Yesu da yo agit uṅun kawit, mani kila amin dima kagit, do wili miṅat pagit uṅun yaṅ iban ¹⁰opban yaṅ iyigit, “Mibiltok wain galagisi yomno morapmi naṅakwa, don wain isalibaṅ yomno noṅ. Kositnin yaṅ tosok, mani gak wain tagisi paṅkutnaṅbi taṅ baṅ buṅon don yomisal.”

¹¹Uṅun wasok tapmimi toṅ Yesu da Kana kokup Galili miktim uṅudon mibiltoksi wasaṅek agit. Yaṅ aṅek tilimni yoliṅban paṅdetni da uṅun kaṅek nandanṅ gadaṅ imgwit.

¹²Yesu Kana kokup yipmaṅek menji gat padige kabi gat ae paṅdet kabini gat

Kapaneam kokupmon kiṅ uṅudon gildat kabi kinda egipgwit.

Yesu da Telagi Yut Madepmon moneṅ ilit pi awit amin yolgit

(Mt 21.12-13 ae Mk 11.15-17
ae Lk 19.45-46)

¹³aJuda amin dakon Yapyap Bilak kapmat taṅakwan Yesu Jerusalem kigit.

¹⁴Kiṅ Telagi Yut Madep amin moneṅ ilit pi awit. Amin diwari uṅun bulmakau, sipsip ae minam baṅ moneṅ ilit pi awit. Aṅakwa amin diwari da tamonikon yigek moneṅ kulabik aba pindakgit. ¹⁵Yaṅ pindagek nap diwat diwat timigek uṅun baṅ amin ae bulmakau ae sipsip kisi baljaṅ yolban telagi yut yipmaṅek waṅga abigiwit. Yaṅ aṅek Rom dakon moneṅ baṅ Telagi Yut Madep dakon moneṅ kulabik aṅ aṅ awit amin dakon moneṅni wiririkban kiṅakwa tamoni paṅtobilgit. ¹⁶Aṅek minam baṅ moneṅ ilit pi awit yaṅ yoyigit, “Minamji timik waṅga paṅabigit! Ji da kulabik aba Datno dakon yut moneṅ ilit tamo yombem dima asak!”

¹⁷bYaṅban paṅdetni da gen kinda Piṅkop da papiakon tosok uṅun do nandawit. Gen uṅun yaṅ tosok:

“Gak dakon yut do galagisi nandisat, uṅun do aṅek uṅun yut da tagisi tosak do pini asat.”

¹⁸Juda amin da yo agit uṅun kaṅek yaṅ iyiwit, “Ni wasok tapmimi toṅ kinda naṅ noliṅbi kaṅek gak yaṅ mudanṅ gamiṅbi da uṅun yo asal yaṅ gandanenṅ?”

¹⁹cYaṅba Yesu da gen kobogi yaṅ yoyigit, “On telagi yut tuwilba gildat kapbi da butgwan nak da kaluk witjikdisat.”

²⁰ Yanban Juda amin da yawit, “Nin bilak 46 kabi da butgwan telagi yut on agiman. Gak da gildat kapbi dogin witjik do yosol, ma?” ²¹ ^dMani telagi yut unun iyi dakon giptim do yagit. ²² ^eDon Pinƙop da Yesu kimoron naŋ aban pidagit unun bisapmon paŋdetni da gen unun yagit unun do nandawit. Aŋek Pinƙop dakon gen gat ae Yesu da gen yagit kisi do nandaba bamisi agit.

Yesu da amin morap kisi dakon mibilni nandan mudosok

²³ ^fYesu Yapyap Bilagon Jerusalem kokup papmon egipgut bisapmon amin morapmi da wasokni tapmimi toŋ madepsi aban pindagek nandan gadan imgwit. ²⁴⁻²⁵ Mani Yesu da mibilni nandan mudagit, do but unun do dima yopgut. Amin kinda da amin dakon mibilni iyinƙetjak do dima nandagit, nido iyi amin dakon butni kili pindak mudagit.

Yesu Nikodemus gat gen yagimal

3 ^gParisi amin kinda egipgut mani Nikodemus. Unun Juda amin dakon kila amin kinda. ² Unun amin kalbi kinda Yesukon kiŋ altaŋ imiŋek yaŋ iyigit, “Yoyinƙet, amin kinda Pinƙop gat gadat gadat dima asak tam, gak da wasok tapmimi toŋ asal unun aripmi dima aban. Do gak yoyinƙet kinda Pinƙopmon da apgul yaŋ nandan gamaman.”

³ ^hYanban Yesu da gen kobogi yaŋ iyigit, “Nak asisi gayisat, amin kinda aeni dima altosak kaŋ, Pinƙop dakon Amin Kila Agakni aripmi dima kosak.”

⁴ Iyiban Nikodemus da iyigit, “Amin pelan kili abi kinda da nian aŋek aeni al-

tosak? Meŋi da butgwan pikek aeni tagi altosak?”

⁵ ⁱYanban Yesu da iyigit, “Nak asisi gayisat, amin kinda pakbi ae Telagi Wupmon dima altosak kaŋ, Pinƙop da Amin Kila Asagon aripmi dima pigisak. ⁶ ^jAminon da altaŋbi unun amin, ae Wupmon da altaŋbi unun wup. ⁷ Gak aego altoki dosi gayit unun do dima wiripdakgi. ⁸ Mirim unun galaktokni yolek dukwan dukwan tagini kisak. Wuwigi nandaman mani dukwan da abisak ae dukwan kisak unun dima kaŋ pisoman. Amin morap Wupmon da altoŋ unun yaŋ gin.”

⁹ Yanban Nikodemus da iyigit, “Unun nianon da noman toni?”

¹⁰ Yanban Yesu da kobogi yaŋ iyigit, “Gak Israel amin dakon yoyinƙet kinda da yo morap on dima nandabi pisosok, ma? ¹¹ Nak asisi gayisat, nin yo si nandaman unun do yoman, ae yo si pindakgiman unun do yaŋ tenƙetok aman. Mani dayino ji gen unun timit do dima galak toŋ. ¹² Nak miktimon yo toŋ unun do dayiko nandaba bami dima asak. Yaŋ aŋ do Kwen Kokupmon yo toŋ unun do dayiko niansi aŋek nandaba bami asak?

¹³ Amin kinda da Kwen Kokup dimasi wigigit. Amin Dakon Monji Kwen Kokup da pigit unun dagan wigigit. ¹⁴ ^kKalip Moses da miktim kibiri timon tuŋon amin anenakgit, yaŋ gin amin da Amin Dakon Monji anenotdan. ¹⁵ ^lAnenakba nandan gadan imni amin unun kisisi egip egip dagok dagogi mini abidokdan.

¹⁶ ^m“Pinƙop amin miktimi miktimi ekwaŋ unun do but dasi galak taŋ yomiŋek Monji kaloni yomgut. Unun do nandan gadan imni amin Tipdom do amin dima ani. Egip egip dagok da-

^d2:21 1Ko 6.19   ^e2:22 Lk 24.6-8; Jn 12.16   ^f2:23 Jn 7.31

^g3:1 Jn 7.50; 19.39   ^h3:3 Mt 18.3; 1Pi 1.23   ⁱ3:5 Esi 36.25-27

^j3:6 Jn 1.13   ^k3:14 IDT 21.9; Jn 8.28; 12.32   ^l3:15 Jn 20.31

^m3:16 Jn 3.36; 10.28; Ro 5.8; 8.32; 1Jn 4.9-10

gogi mini do amin ani. ¹⁷nPiŋkop da Monji miŋat aminyo anpakni kokwin anjek gen pikon yopjak do miŋtimon dima yabekgit. Yokwikon baj timitjak do yabekban pigit. ¹⁸oMonji nandan gadan iman amin unun kobogi yokwi dima timitni. Mani nandan gadagi mini amin unun Piŋkop dakon Monji kaloŋi dakon mani dima nandan gadan iman, do kobogi yokwi timitni dakon yan dagok kili anyobi. ¹⁹⁻²⁰pKobogi yokwi timitdan dakon mibili unun yan; Tenjenji da miŋtimon tenjenjanban amin da anpakni yokwi noman toni do pasalek tenjenji manji iminek pilin tuk do galak tawit. ²¹Mani gen bami panjek egisak amin unun tenjenikon abisak. Abinjek tenjenikon egakwan amin da kanba Piŋkop da anpuluganban anpak tagisi asak.”

Jon da Yesu dakon mibili yan tenjenagit

²²qUnun da kwenon Yesu gat panjetni gat Judia miŋtimon kiwit. Panji panjetni gat egek amin telagi pakbi soŋ yomgut. ²³Anjakwan Jonyo kisi amin telagi pakbi soŋ yomgut. Ainon kokupmon pakbi morapmi tawit do amin unudon apba telagi pakbi soŋ yomgut. Ainon unun Salim kokup da kapmatjok toso. ²⁴(Unun bisapmon Jon dam tebanon dima yipbi.)

²⁵Unun bisapmon Jon dakon panjetni gat ae Juda amin kinda gat gen emat awit. Ni kosiron da pakbi soŋek Piŋkop da dabilon tagi kilek togi yan do gen emat awit. ²⁶Anjek Jon dakon panjetni da kin Jon yan iyiwit, “Yoyinjet, amin unun Jodan Pakbi teri kinda gak gat egek mibilni yanbi nandagiman, abisok

amin kisisi da unun aminon kwa telagi pakbi soŋ yomisak.”

²⁷Yanba Jon da yan yoyigit, “Piŋkop Kwen Kokup egisak unun da amin kinda do pi kinda dima imisak kan tagi dima asak. ²⁸rNak kalip gen yagim unun disi nandan, unun yan: ‘Nak Kristo dima. Piŋkop da nak yabekban mibiltan iminek abisat.’ ²⁹Wili kinda da miŋat kinda pasak kan, miŋat unun iyi do pasak. Panakwan wili dakon notni da agek mirak yopmanjek geni nandanjek kisik kisik asak. Abisok kisik kisik da nak da buron tugosok. ³⁰Unun dakon man da wukwisi tosak, anjakwan nak dakon man da pinbi tosak.

³¹s⁴Amin kwen da pigit unun da amin morap kisi yapman mudosok. Miŋtim amin unun on miŋtim dakon, ae nandak nandakni unun on miŋtim dakon. Amin Kwen Kokup da pigit unun da amin morap kisi yapman mudosok. ³²tUnun da yo morap pindak nandanjo agit unun do yan tenjenok asak, mani amin da nandaba bami dima asak. ³³Geni do nandaba bami asak amin unun Piŋkop da gen bami yosok yan nandan gadan. ³⁴Amin unun Piŋkop da yabekban apgut unun Telagi Wupni tagapmisok dima, tugok tugogisi tan imisak, do Piŋkop dakon gen yan tenjenosok. ³⁵uDat da Monji but dasi galak tan iminek yo morap kilani asak do unun da kisiron yopgut. ³⁶vAmin morap Monji nandan gadan iman unun amin egip egip dagok dagogi mini abidon. Mani amin morap Monji dakon gen dima guramikgan unun amin egip egip dima abidoni. Piŋkop dakon butjapni unun aminon toktogisi toso.”

ⁿ3:17 Lk 19.10   ^o3:18 Jn 5.24   ^p3:19-20 Jn 1.5,9; 8.12   ^q3:22 Jn 4.1-2

^r3:28 Mt 11.10; Jn 1.20   ^s3:31 Jn 8.23   ^t3:32 Jn 3.11

^u3:35 Mt 11.27; Jn 5.20   ^v3:36 Jn 3.16-18; 1Jn 5.12

Yesu da Samaria miñat kinda gat gen yagimal

4¹⁻²wYesu da amin telagi pakbi soñ yoban pañdetni morapmisi awit, yañ Parisi amin da gen bini nandawit. Jon da pañdet timikgit dakon tilakni uñun yapgut yañ amin da yañba nandawit. (Yesu iyi telagi pakbi dima soñ yomgut, pañdetni da soñ yomgwit.)³ Yesu da Parisi amin da gen bino kili nandañ nameñ yañ nandañek Judia Provins yip-mañek tobil aeni Galili Provinskon kigit.⁴ Galili kik do Samaria Provins binap nañ kigit.

⁵xKiñ Samaria dakon kokup pap kinda mani Sika uñudon kiñ altagit. Sika uñun da kapmatjok miktım tim kinda tosok, uñun miktım tim kalipsigwan Jekop da monji Josep do imgut.⁶ Pakbi gapma kinda Jekop da kalip wayıkgıt uñun miktım tagıt. Gildat binap anjakwan Yesu kosıt agıpgıt do wararı nandañek uñun pakbi gapma da ileñikon yik yawokgit.⁷ Yik yawogakwan Samaria miñat kinda pakbini kolek do apgut. Apban Yesu da yañ iyigit, “Pakbi tagı koleñ nabi nokeñ?”

⁸(Pañdetni jap yum do kokup papmon kili kiwit.)

⁹yYañban Samaria miñat da Yesu yañ iyigit, “Gak Juda amin kinda, ae nak Samaria miñat kinda, do nido pakbi nabi noko yañ nayısal?” (Miñat uñun mibili yañ do yagit, Juda amin da Samaria amin gat not dima añek egıpgıt.)

¹⁰zYañban Yesu da iyigit, “Gak Piñkop da but galak yo amin do isal yomisak uñun nandısal tam, ae namin da pakbi nabi noko yañ gayik uñun nandısal tam, iyıñbi uñun amin da pakbi egıp egıpmi toñ tagı gaban.”

¹¹Yañban miñat da yañ iyigit, “Amin tagı, gak pakbi tibitgo mini, ae pakbi gapma uñun dubagi. Do gak pakbi egıp egıpmi toñ uñun dukon nañ anapbi?¹²aBabiknin Jekop da pakbi gapma on nin do nimgut. Jekop iyi gat ae monjini gat on gapmakon pakbi koleñ nawit, ae bulmakau sipsipyoni gat kisi nawit. Gak da Jekop yapmañdal, ma?”

¹³Yañban Yesu da iyigit, “Amin morap on pakbi nañek ae pakbi do akdañ.¹⁴bMani nak da amin kinda do pakbi ibo nosak kañ, ae pakbi do dima akdisak. Nak da pakbi ibeñ uñun da butnikon pakbi dabil kinda mudok mudogi mini tañ imdisak. Pakbi dabil uñun da egıp egıp dagok dagogi mini imdisak.”

¹⁵Yañ yañban miñat da Yesu yañ iyigit, “Amin tagı, uñun pakbi nam. Nabi nañek pakbi do dima akeñ. Añek buñon pakbi kolek do idon sañbenek dima apbeñ.”

¹⁶Yañban Yesu da yañ iyigit, “Gak kiñ ego iyıñbi tobil apjil.”

¹⁷⁻¹⁸Yañ yañban iyigit, “Nak eno mini.”

Yañban Yesu da iyigit, “Gak kalip amin pañ kwinit abi kosiri 5 agıt, da abi-sok amin yıkgamal uñun ego dima. Gak eno mini yañ bamisi yosol.”

¹⁹Yañban miñat da yañ iyigit, “Amin tagı, gak kombi amin kinda yañ gandısat.²⁰cSamaria amin nin dakon babiknin on ileñon Piñkop gawak imgıt. Mani Juda amin ji da yañ yoñ, Jerusalem gin kiñek Piñkop gawak imneñ kañ tagısi.”

²¹Yañban Yesu da iyigit, “Miñat, nak gen gayısat uñun nandabi bami asak. Bisap kinda apdisak, uñun bisapmon Dat gawak imim uñun on ileñon dima tokdisak, ae Jerusalem yo kisikon dima

tokdisak. ^{22d}Samaria amin ji Piŋkop dakon mibili pakyansi dima nandajek gawak iman. Amin yokwikon banj timit timit dakon kosit unun Juda amin ninon tosak do yanbi, do nin Piŋkop bamisi nandajek gawak imaman. ²³Mani bisap kinda apjak, ae kili abik, unun bisapmon amin Telagi Wup da tapmimon da, ae anpak bamisikon da Dat gawak imdan. Dat da unuden amin da gawak imni do galak toso. ^{24e}Piŋkop iyi unun Wup, unun do anjek gawak iman amin unun Telagi Wup da tapmimon da, ae anpak bamisikon da gawak imni kan unun kilegisi.”

²⁵Yan yanban miŋat da Yesu yan iyigit, “Mesaia, mani Kristo yan iyan, unun don apjak yan nandisat. Unun da abij yo morap niyij panjenjen an mudokdisak.”

^{26f}Yanban Yesu da iyigit, “Nak gak gat gen yomak nak unun amin mani.”

²⁷Yesu gen yan yanakwan unudon gin panjetni da tobil abij kanba Yesu miŋat kinda gat gen yanbal pindagek wiripdakgwit. Mani “Gak yo nido galak tosol?” bo “Nido on miŋat gat gen yomal?” yan kinda da Yesu dima iyiwit.

²⁸Anakwa miŋat unun pakbi tibitni yipmanek tobil kokup papmon kinjek amin yan yoyigit, ²⁹“Ji abij amin kinda koni. Unun amin da yo morap kalip agim unun nayij mudak. Unun Kristo bo?” ³⁰Yoyinban kokup pap yipmanek Yesukon apgwit.

³¹Kosiron abinakwa panjetni da Yesu yan iyiwit, “Yoyinjet, gak jap di na.”

³²Mani yan yoyigit, “Nak japno toj, unun jap dakon mibili ji dima nandan.”

³³Yoyinban panjetni da notni yoyij yoyij anjek yan yawit, “Amin kinda da jap panabin imik bo?”

^{34g}Yanakwa Yesu da yan yoyigit, “Piŋkop nak yabekban pigim unun dakon galaktokni yolek pi namgut unun an mudoken unun da japno asak. ^{35h}Ji da yan yon, ‘Kane 4 kabi mudanakwan jap pakpagi.’ Mani nak da yan dayisat, ji sintajek jap pi do pindak mudoni. Jap morap unun kili bami tan mudan. ³⁶Jap bami pakpak amin unun tomni timikdak. Jap bami panmuwukdak unun egip egip dagok dagogi mini do panmuwukdak. Yan do, jap kwaot kwaot amin gat ae jap bami pakpak amin gat kisi da kisik kisik tagi anjil. ³⁷Yan do, gen kinda yon unun bami, ‘Amin kinda da jap kwaokdak, ae kinda da bami pasak.’ ³⁸Ji pigaga kinda pi dima awiron jap bami pani do nak da yabekgim. Amin da pi madepsi awiron ji da pini dakon bami pan.”

³⁹Miŋat da, “Unun amin da yo morap kalip agim unun nayij mudak” yan yanban nandajek Samaria amin morapmi unun kokup papmon nani da Yesu nandan gadan imgwit. ⁴⁰Yan awit do Yesukon abinjak “Gak nin gat egipnen” yan iyanba gildat bamori unun kokupmon egipgwit. ⁴¹Egek amin morapmisi Yesu iyi dakon geni nandajek nandan gadan imgwit. ⁴²ⁱAnjek miŋat yan iyiwit, “Gen yanbi nandajek nandan gadan imaman. Mani unun dogin dima. Nin da nin iyi dakon gen nandajek yansi nandan, unun amin asi miktim amin morap yokwikon banj timit timit amin yan nandan.”

Yesu da amin madep kinda dakon kila amin dakon monji anmilip agit

⁴³Yesu unun gat gildat bamori egi mudanek unun kokup yipmanek Galili Provinskon kigit. ^{44j}Yesu iyi gen kinda yan yagit, “Kombi amin kinda iyi da

^d4:22 2KA 17.29-41; Ais 2.3; Ro 9.4-5   ^e4:24 Ro 12.1; 2Ko 3.17; Pil 3.3

^f4:26 Mk 14.61-62   ^g4:34 Jn 6.38   ^h4:35 Lk 10.2   ⁱ4:42 1Jn 4.14

^j4:44 Mt 13.57

miktimon amin da dima nandaba wik-wan imaj.”

⁴⁵^kGalili amin unjun kisi Yapyap Bilak bisapmon Jerusalem kokup papmon egek Yesu da yo morap agit unjun pindak nandanjo awit, do Yesu unjun Galili kin altnakwan but galagon da abidawit.

⁴⁶^lYesu aeni Galili miktimon Kana kokupmon kigit. Kalip unjun kokupmon unjun da wasok aban pakbisi unjun da wain dagagit. Kana kokupmon kila amin madep dakon kila amin kinda egipgut. Monji Kapaneam kokupmon sot agit. ⁴⁷^mUnjun kila amin da Yesu Judia yipmanjek Galili abik unjun dakon geni nandanjek Yesukon kinjek monji sot anj pali kimot do agit unjun anjmilip asak do bisit tebai iyigit.

⁴⁸ⁿIyanban Yesu da yanj iyigit, “Ji wasok tapmimi tonj mibili mibili dima pin-datni kanj, nandanj gadat dima akdanj.”

⁴⁹Yanban kila amin da yanj iyigit, “Amin tagi, monjino dima kimagakwan tepmi piki.”

⁵⁰^oYanban Yesu da iyigit, “Gak kiki. Monjigo egipdisak.”

Yanban kila amin Yesu da gen yagit unjun do nandaban bami aban tobil kigit. ⁵¹Tobil kinakwan pi monjini da apba kosiron domdom anjek yanj iyiwit, “Monjigo sot yipmak da tagi egisak.”

⁵²Yanba yoyigit, “Ni bisapmon sotni yipmanj dek?”

Yanban iyiwit, “Apmo gildat tobil do 1 kilok giptimi kindap sogit unjun yawokgit.”

⁵³Yanba datni da yanj nandagit, apma unjun bisapmonsu Yesu da yanj nayigit, “Monjigo egipdisak.” Yanj nandanjek iyi gat ae amin kabini yutnikon egipgwit unjun gat kisi nandanj gadat awit.

⁵⁴^pYesu Judia yipmanjek Galili kinj wasok tapmimi tonj unjun aban kosit bamot agit.

Yesu da Pinjop gawak imim bisap madepmon amin yoyij dekit

(Kilapmi 5–10)

Yesu da Betesda Pakbi idapmon amin kinda anjmilip agit

5 Egi don Juda amin dakon jap noknok bisap madep kinda altnakwan Yesu Jerusalem kigit. ²Jerusalem kokup papmon pakbi idap kinda tosok, Ibru genon da Betesda yanj yonj. Unjun pakbi idap tip dam madep dakon wigat kinda mani Sipsip Wigat unjun da kapmatjok tosok. Pakbi idap ilenjikon yik nandat yut 5 yanj tonj. ³⁻⁴Unjun yik nandat tamokon sot amin morapmi egipgwit: dabili mini amin, ae kandapmi yokwi amin, ae kidari alek tanjbi amin kisi egipgwit. ⁵Amin kinda egipgut unjun sotni tanj iminjakwan gin egakwan bilak 38 agit. ⁶Yesu da unjun amin pagakwan kanjek sot kilisi agit yanj nandanjek iyigit, “Gak giptingo kilek tosok do nandisal?”

⁷Yanban sot amin da kobogi yanj iyigit, “Amin tagi, pakbi da wayinj asak bisapmon amin kinda da nak anjpuलगan pakbi idapmon abigi dima nepmanjadak. Nak pigik do anjapbo amin diwari da njwapmanjek pigi pigi anj.”

⁸^qYanban Yesu da iyigit, “Gak pidanj yalinj potgo timigek kosit agip!” ⁹Gen yanj iyinjakwan unjudon gin amin unjun giptimi kilek tanjban yalinj potni timigek kosit agipgut.

Yo unjun Sabat bisapmon altagit, ¹⁰^rdo Juda amin da kilek tagit amin yanj iyiwit,

^k4:45 Jn 2.23   ^l4:46 Jn 2.1-11   ^m4:47 Mt 8.5-6   ⁿ4:48 Jn 2.18; 1Ko 1.22
^o4:50 Mt 8.13   ^p4:54 Jn 2.11   ^q5:8 Mt 9.6   ^r5:10 Ni 13.19; Jer 17.21

“Abisok unun Sabat bisap. Gak gen teban yapmanjek yalin potgo timigek agisal.”

¹¹ Yanba yan yoyigit, “Amin unun nak anmilip ak unun da yan nayik, ‘Gak pidañ yalin potgo timigek kosit agip!’”

¹² Yanban iyiwit, “‘Gak pidañ yalin potgo timigek kosit agip!’ yan unun namin da gayik?”

¹³ Yesu amin morapmi da bikbigon da kili kigit, do kilek tagit amin unun namin da iyigit unun dima nandagit.

¹⁴ Don Yesu da Telagi Yut Madep da nagalon pigeek amin unun kanek yan iyigit, “Nandaki, gak kilek tal. Yo yokwi sanbejek dima aki. Aki kan sot agil unun yapmanjek yo jigisi da altañ gamdisak.”

¹⁵ Iyiban amin unun kin Juda amin yan yoyigit, “Yesu da nak anmilip agit.”

¹⁶ Yesu unun Sabat bisapmon yo yan agit, do Juda amin da wasanek yo yokwi aningwit. ¹⁷ Mani Yesu da yan yoyigit, “Datno yik nandari mini pi agit da anañ obisak, ae nakyo kisi yan gin asat.”

¹⁸ Yesu Sabat dakon gen teban yapgut, ae unun gin dima, Pinkop unun naga dakon Datno yan yanek nak Pinkop gat arip yan nandagit. Unun yagit do Juda amin da mibiltok anakba kimotjak do nandawit unun si yapmanjek wagilsa anatan kimotjak yan nandaba teban tagit.

Pinkop dakon Monji unun yan dagok anibi

¹⁹ Juda amin da yan nandakwa Yesu da gen kobogi yan yoyigit, “Nak asisi dayisat, Monji unun iyi da nandak nandagon yo kinda aripmi dima asak. Datni da yo asak unun kanek unun nan gin asak. Dat da pi asak, Monji kisi yan gin asak. ²⁰ Dat da Monji but

dasi galak tañ iminek yo morap asak unun Monji yolisak. Wasok agit unun si yapmanjek Dat da wasok masi masimi yolinban ji unun pindagek tamtam yokdañ. ²¹ Dat da amin kimakbi paban pidañakwa egip egip yomisak, unuden gin Monji da namin amin do egip egip yom do nandisak unun iyi dakon galaktok yolek yomisak. ²²⁻²³ ^u Dat da amin kinda dakon anpakni dima kokwinikdak. Amin da Dat do man madep iman, yan gin Monji do man madep imni do anek amin kokwin agak pi kisi morap unun Monji do imin mudagit. Amin kinda Monji man madep dima imisak kan, Dat Monji yabekban pigit ununyo kisi man madep dima imisak.

²⁴ ^v “Nak asisi dayisat, amin kinda nak dakon gen nandaneek Dat yabekban pigim unun nandañ gadañ imjak kan, unun amin egip egip dagok dagogi mini abidosak. Unun amin gen pi tamokon dima atjak. Unun kimot yipmanjek egip egip kili abidosok. ²⁵ Nak asisi dayisat, bisap kinda apdisak, ae kili abik, unun bisapmon amin kimakbi Pinkop Monji dakon gen nandaneek egip egip abidokdañ. ²⁶ Nido Dat unun iyikon egip egip tosok, do Monji kisi iyikon egip egip tañ imjak do yan dagok agit. ²⁷ Monji unun Amin Dakon Monji egisak, do Dat da yan mudañ iban gen kokwin asak. ²⁸ Nak da gen yosot unun do but morap dima ani. Bisap kinda apdisak, unun bisapmon amin morap kimakbi kokupmon pokgon unun Monji dakon gen nandaneek ²⁹ ^w wanga kin mudokdañ. Anpak kilegi awit amin unun pidañek kalugi egipdañ. Ae anpak yokwi awit amin unun pidañek gen kokwin tamokon kwa gen kokwin amin da pasilni do yoyikdisak.”

^s5:18 Mt 26.4; Jn 7.1; 10.30   ^t5:19 Jn 5.30

^u5:22-23 Jn 5.27; Ya 10.42; Pil 2.10-11; 1Jn 2.23   ^v5:24 Jn 3.15-18

^w5:29 Dan 12.2; Mt 16.27; Ya 24.15

Amin diwari kisi da Yesu dakon mibili yawit

³⁰xYesu da saɓɓeɓek yaɓ yaɓiɓ, “Nak naga da nandak nandagon yo kinda aripmi dima abeɓ. Datno dakon gen nandaneɓ gen kokwin asat. Naga dakon galaktok yolek dima asat, Dat nak yabekgit uɓun dakon galaktok yoldat, do gen kokwin kilegi asat.

³¹“Pi asat uɓun joɓigeɓ naga do yaɓ teɓteɓok abeɓ kaɓ, amin da nak dakon gen tagi dima nandaɓ teban toni. ³²Mani amin kinda egisak uɓunyo kisi nak da pi asat uɓun joɓigeɓ yaɓ teɓteɓok asak. Nak nandisat, gen yaɓ teɓteɓok asak uɓun bamisi yosok.**

³³“Ji da amin yabekba Jonon kwa Jon da nak do yaɓkwok bamisi agit. ³⁴Miktim amin kinda da nak dakon gen aɓteban asak uɓun da yo madep dima asak. Mani ji yokwikon baɓ pulugaɓ kini yaɓ do Jon da yaɓkwok agit uɓun do dayisat. ³⁵Jon uɓun lam kinda da yaɓ soɓek teɓteɓagit. Ji bisap pisipmisok uɓun dakon teɓteɓi do galak tawit.

³⁶y“Mani pi asat uɓun yo kinda da joɓigeɓ nak do yaɓ teɓteɓok asak uɓun da Jon da yaɓkwok agit uɓun yapmandak. Yo uɓun pi morap Datno da aɓ mudokeɓ do namgut uɓun. Uɓun aɓapbo asi Dat da nak yabekban pigim uɓun nandaba bamisi asak. ³⁷zDatno nak yabekban pigim uɓun da iyi pi asat uɓun joɓigeɓ yaɓ teɓteɓok asak. Ji tekni bisap kinda dima nandawit, bo tomni bisap kinda dima kawit. ³⁸Dat dakon geni ji dima abidoɓ, nido amin yabekban pigit uɓun dima nandaɓ gadaɓ imaɓ. ³⁹aPiɓkop da papiakon gen toɓ uɓun da egip egip dagok dagogi mini nimaɓ ji yaɓ nandaɓ. Yaɓdo, ji pini tebaisi

aɓek manɓijeɓ nandaɓ kokwinik mudonɓ. Uɓun papiya da nak do yaɓkwok asak, ⁴⁰mani ji da egip egip dagok dagogi mini abidok do nagon ap do dimasi galak toɓ.

⁴¹“Nak amin da man madep namni do gen uɓun dima yosot. ⁴²Mani nandaɓ damisat, ji Piɓkop do but dasi dima galak taɓ imaɓ. ⁴³Nak Datno da manon apbo ji da nak dima abidoɓ. Mani amin kinda da iyi da manon apjak kaɓ, ji tagisi abidoni. ⁴⁴Ji notji da man madep damni do nandaɓ, mani Piɓkop kaloɓi da man madep damjak do dima nandaɓ. Ji yaɓ aɓek nianaɓ da nandaɓ gadat ani?

⁴⁵“Nak Daron kiɓek ji gen pikon depdisat yaɓ dima nandani. Moses da ji paɓpulugosak yaɓ nandaɓ teban toɓ, mani dima. Moses da iyi gen pikon depdisak. ⁴⁶bMoses da nak do gen mandagit. Geni do nandaba bami asak tam, nakyo kisi nandaɓ gadaɓ nabam. ⁴⁷Mani uɓun gen mandagit uɓun do nandaba bami dima asak, do nikon da nak dakon gen do nandaba bami asak?”

Yesu da amin 5 tausen do jap yomgut

(Mt 14.13-21 ae Mk 6.30-44

ae Lk 9.10-17)

6 Don Yesu Galili Pakbi idap teri kinda do wigigit. (Uɓun pakbi idap mani kinda Taiberias.) ²Yesu da wasok tapmimi toɓ aɓek sot amin paɓkilek aban kawit, do amin morapmisi da buɓon yolgwit. ³Yolakwa Yesu ilerɓon wikwan paɓdet kabini gat yikgwit. ⁴Uɓun bisapmon Juda amin dakon Yapyap Bilak Madep kwaɓ tagit. ⁵Yesu amin morapmisi apba piɓdageɓ Pilip yaɓ iyigit, “On miɓat amin kabi do bret dukon baɓ yumaɓ yomno noni?” ⁶(Pilip si aɓkewalek

**5:32 Yesu da Piɓkop Datni do yosok.

^x5:30 Jn 5.19; 6.38   ^y5:36 Jn 3.2; 14.11   ^z5:37 Mt 3.17; Jn 5.32; 8.18

^a5:39 Lk 24.27   ^b5:46 Ya 3.22

kok do yaŋ iyigit. Yesu unun yaŋ akeŋ yaŋ unun iyi kili nandagit.)

⁷Yaŋban Pilip da kobogi yaŋ iyigit, “Nin money 200 danari baŋ bret yumaŋ yomno amin kalon kalon da bret jimjimjok kind aripmi dima timik timik agagi.”

⁸Yaŋban paŋdetni kind ari Andru, unun Saimon Pita dakon padige, unun da Yesu yaŋ iyigit, ⁹“Monjisok kind ari oni unun dakon bret timi 5 bali baŋ wasanbi unun gat ae tap kilap bamori gat taŋ imaŋ. Mani on miŋat amin morapyo do yomno aripmi dima asak.”

¹⁰Yaŋban Yesu da yagit, “Yoyiŋba miŋat aminyo pabiŋ yitni.” Unun timon jon tim madep tagit. Wili 5 tausen yaŋ da tilak pabiŋ yikgwit. ¹¹Yik mudanakwa Yesu da bret timigek Piŋkop ya yaŋ iyinek amin yikgwit unun do yoban galaktokni da aripmon nawit. Ae tap kilap timigek yaŋ gin agit. ¹²Jap naŋba aripmi anakwa Yesu da paŋdetni yaŋ yoyigit, “Jap diwat naŋ diwaraŋ unun kisi timik paŋmuwutni. Jimjimi kind ari dima taŋ yokwi toni.” ¹³Yaŋ yoyiŋban bret timi 5 bali baŋ wasanbi naŋ diwarikgwit unun yik madep 12 kabi similba tugawit.

¹⁴Yesu da unun wasok tapmimi ton aban kaŋek amin da yaŋ yawit, “Asisi, Piŋkop da kombi amin miktimon yabet do yagit oni.” ¹⁵“Amin da Yesu unun kila amin madepni egi nimjak do anteban aneŋ yaŋ nandanakwa Yesu da butni pindak mudagit, do yopmaŋek iyi gin tobi ileŋon wigigit.

Yesu pakbi idap kwenon bamaŋ bamaŋ kigit

(Mt 14.22-33 ae Mk 6.45-52)

¹⁶Pilin pilindo paŋdetni pakbi idapmon pigiwit. ¹⁷Anakwa pilin taŋakwan Yesu dima opban kaŋ iyi gin

bot kindakon wigek Kapaneam kokupmon kik do pakbi idap binap naŋ kiwit. ¹⁸Kiŋakwa mirim madepsi anakwan pakbi madepsi tamaligkit. ¹⁹Anakwan paŋdetni pakbi wayigek 5 bo 6 kilomita da tilak kiŋek kaŋakwa Yesu pakbi idap kwenon bamaŋ bamaŋ bot da kapmatjok opban kaŋek pasalgwit. ²⁰Pasalba Yesu da yaŋ yoyigit, “Nak da naga obisat. Ji dima pasolni.” ²¹Yaŋ yaŋban Yesu boron wisak do but galaksi nandawit. Boron wikwan unun bisapmon gin kokup kik do nandawit bot unudon akgit.

Amin da Yesu wisiwit

²²Gildat kind ari miŋat amin kabi madep pakbi idap teri kind ari do egipgwit unun sigin egipgwit. Egek yaŋ nandawit, apma bot kalon kind ari gin tagit, mani Yesu unun boron paŋdetni gat dima wigiwit. Paŋdetni dagin wigek kiwit. ²³Yaŋ nandaneŋ egakwa bot diwari Taiberias kokup da apgwit. Abiŋ Amin Tagi da bret gisamigek yoban nawit, unun kokup da kapmatjok paŋabiŋ akgwit. ²⁴Anakwa amin da Yesu gat paŋdetni gat dima ekwan yaŋ pindakgwit, do bot timigek Kapaneam kokupmon Yesu wisin kok do kiwit.

Yesu unun Kwen Kokup dakon bret

²⁵Kiŋ pakbi idap teri kind ari Yesu kaŋkwan yaŋ iyiwit, “Yoyiŋdet, gak ni bisapmon idon abil?”

²⁶Yaŋba Yesu da yaŋ yoyigit, “Asisi dayisat, ji bret dabo naŋek butji tugawit unun do aŋek nak wisin anaŋ obeŋ. Wasok tapmimi ton doliko pindagek unun tilak dakon mibili nandawit, unun do aŋek dima obeŋ. ²⁷^dJi jap taŋ yokwi togi pak do pi dima ani, egip egip dagok dagogi mini dakon jap unun pak do pi ani. Jap unun Amin Dakon Monji da

damdisak. Yanj asak do Piņkop Dat da tilak agit.”

²⁸ Yanjban iyiwit, “Nin nianjsi anjek Piņkop dakon pi aneņ?”

²⁹ eYanjba Yesu da yanj yoyigit, “Piņkop dakon pi unun yanj: Ji Piņkop da amin yabekban apgut unun nandan gadan imni.”

³⁰⁻³¹ fGen unun yanjban yanj iyiwit, “Babiknin da miktim kibiri timon mana nawit. Unun dakon gen Piņkop da papiakon yanj mandabi da tosok: ‘Kwen Kokup dakon bret amin do yoban nawit.’

Do gak nianj abi? Tilak tapmimi toņ nianjensi kinda nanj abi kanjek nandan gadan gamneņ?”

³² Yanjba Yesu da yanj yoyigit, “Asisi dayisat, Kwen Kokup dakon bret Moses da dima damgut. Datno da Kwen Kokup dakon bret bamisi ji do damisak. ³³ Amin Kwen Kokup da piņ miktimon miņat amin morapyo do egip egip yomisak unun Piņkop dakon bretni.”

³⁴ Yanjban iyiwit, “Amin tagi, unun bret bisapmi bisapmi nin do nibi.”

³⁵ gYanjba Yesu da yoyigit, “Nak naga egip egip dakon bret. Amin kinda nagon apjak kanj, jap do ae sanjbenek dima akdisak, ae amin kinda nak nandan gadan namjak kanj, pakbi do ae sanjbenek dimasi akdisak.

³⁶ “Nak yanj dayit, ji nak kili nandawit mani sigin dima nandan gadan namaņ.

³⁷ Dat da miņat amin morapyo namisak unun da nagon apdan. Amin morap nagon aban aripmi dima yolbo kini.

³⁸ Nido nak naga dakon galaktok yolek Kwen Kokup da dima pigim. Namin da nak yabekgit nak unun dakon galaktok yol do pigim. ³⁹ hDatno nak yabekban

pigim unun dakon galaktok unun yanj: Nak Datno da amin kili namgut unun kinda dima yipbo pasiljak. Mibi gildaron kisisi pabo pidoni. ⁴⁰ Datno dakon galaktok unun yanj: amin morap Monji kanjek nandan gadan imni, unun kisisi egip egip dagok dagogi mini do amin ani do nandisak. Ae mibi gildaron kisisi pabo pidoni do nandisak.”

⁴¹ Yesu da nak naga bret Kwen Kokup da pigim yanj yagit do Juda amin da nandaba yokwi tok anj iminek gen morapmi yawit. ⁴² iYanj yawit, “On Yesu, Josep dakon monji gin, ma? Merji ae datni unun nandan yomamaņ. ‘Nak Kwen Kokup da pigim’ yanj nianon da yosok?”

⁴³ Yanjba Yesu da yoyigit, “Ji nandaba yokwi tok anjek disi gen gen dima abit. ⁴⁴ jDat da nak yabekban pigim. Amin kinda iyi da galak togon nagon aripmi dima apjak. Dat da nandak nandakni anjtagap aban nagon tagi opjak. Ae mibi gildaron nak da kimoron nanj abo pidokdisak. ⁴⁵ kKombi amin da papiakon gen yanj toņ:

‘Piņkop da miņat amin morapyo yoyiņdetdisak.’

Amin morap Dat dakon gen do mirak pajek nandak nandak panj unun nagon oban. ⁴⁶ lMiktim amin kinda da Dat dimasi kagit. Amin unun Piņkop gat

egipgumal da apgut unun dagin Dat kagit. ⁴⁷ mNak asisi dayisat, nandan gadat asak amin unun egip egip dagok da

gogi mini do amin asak. ⁴⁸ nNak naga egip egip dakon bret. ⁴⁹ Babikji miktim kibiri timon mana nawit unun kimak mudawit. ⁵⁰ Mani bret Kwen Kokup da

pigit, amin da unun nanjek aripmi dima kimotni. ⁵¹ Nak egip egip dakon bret

^e6:29 1Jn 3.23

^f6:30-31 TP 16.14-15; IDT 11.7-9; Kap 78.24; Mt 16.1; Jn 2.18

^g6:35 Jn 4.14 ^h6:39 Jn 10.28-29; 17.12 ⁱ6:42 Mt 13.55 ^j6:44 Jn 6.65

^k6:45 Ais 54.13 ^l6:46 Jn 1.18 ^m6:47 Jn 3.15-16 ⁿ6:48 Jn 6.32,58

Kwen Kokup da pigim. Amin kinda unun bret nosak kan, egip egip dagok dagogi mini egipjak. Bret unun yomdisat unun naga dakon sabamno, miktim amin da egip egip abidoni do yomdisat.”

⁵² Yan yanban Juda amin da iyi gin gen emat madepsi anek yawit, “Unun amin nianon da sabamni niban noneŋ do yosok?”

⁵³ Yanba Yesu da yan yoyigit, “Asisi dayisat, ji Amin Dakon Monji dakon sabam ae yawiyo dima noni kan, jikon egip egip dima tan damjak. ⁵⁴⁻⁵⁵ Sabamno unun jap bamisi ae yawino unun pakbi bamisi, do amin kinda nak dakon sabamno ae yawino nosak kan, egip egip dagok dagogi mini egipjak. Anakwan mibi gildaron kimoron nan abo pidosak. ⁵⁶ Nak dakon sabamno ae yawino nosak amin unun nagon egakwan nak unun aminon egipben. ⁵⁷ Dat egip egipmi ton da nak yabekban pigim. Unun egisak do anek nak egisat. Unun da tilak nak egisat do anek nak nosak amin unun kisi egipjak. ⁵⁸ Bret on dasi Kwen Kokup da pigit. Kalip babikji bret unun nan egek don kimakgwit. On bret unuden dima. Amin kinda bret on nosak kan, unun amin egip egip dagok dagogi mini egipjak.”

⁵⁹ Yesu gen on Kapaneam kokupmon Juda amin da muwut muwut yutnon egek amin yoyin degek yagit.

Egip egip dagok dagogi mini dakon gen

⁶⁰ Yesu da gen unun yanban nandanek panjetni morapmi da yan yawit, “Gen on yosok unun jigisi. Namin da aripmi abidosak?”

⁶¹ Panjetni da gen unun do yanba yokwi tok aba buri pindagek yan yoyigit, “Gen unun do nandan gadatji witald

kisak, ma? ⁶² Ji kanakwa Amin Dakon Monji kalip egipgut kokupmon aeni tobil wigisak kan, ji nian nandani? ⁶³ Telagi Wup da iyi amin egip egip dagok dagogi mini yomisak. Amin da iyi egip egip dagok dagogi mini aripmi dima timitni. Gen dayisat unun da Wup egip egip damisak unun jikon anabisak. ⁶⁴ PMani jikon da amin diwari nandan gadat dima an. (Nandan gadat dima awit amin unun Yesu da pini wasanek agiron da kili nandan yomin mudagit. Ae namin da uwal da kisiron yipjak unun kili nandan imgut.) ⁶⁵ Yesu da sanbenek yan yagit, “Mibili yan do nak yan kili dayigim, ‘Amin kinda Dat da dima antagap asak kan, nagon aripmi dima opjak.’”

⁶⁶ Yesu da gen unun yoyinban panjetni diwari tobil kinjek Yesu sanbenek dima yolgwit. ⁶⁷ Yan anakwa Yesu panjetni 12 kabi yan yoyigit, “Ae jiyo kisi nepman dek kikan?”

⁶⁸ rYoyinban Saimon Pita da kobogi yan iyigit, “Amin Tagi, nin naminon kinen? Gak dakon gen da egip egip dagok dagogi mini nimisak. ⁶⁹ Nin nandan gadat anek yansi nandan, gak Pinok dakon Telagi Amini.”

⁷⁰ Yanban Yesu da yoyigit, “Nak ji 12 kabi manjigim, mani ji kabikon da kinda unun Sunduk yombem.” ⁷¹ (Unun Judas, Saimon Iskariot dakon monji do yagit. Unun panjetni 12 kabikon nani kinda, mani unun bin amin do Yesu uwal da kisiron yipgut.)

Imal Yut Kaben Bilagon Yesu Jerusalem kigit

7 ^sUnun da kwenon Yesu Galili Proviskon gin agipgut. Juda amin da Yesu si anatan kimotjak yan nandawit, do Judia Proviskon agip do dima nandagit. ² ^tJuda amin dakon Imal Yut Kaben Bilak

uñun dakon bisap kwan tanakwan³ Yesu dakon padik padikni da yan iyiwit, “Gak on kokup yipmanek Judia Provinskon kinjek wasok tapmimi ton anjaki pangetgoni da koni.”⁴ Amin kinda amin morapmi da nandan imni do nandisak kan, yo pasili dima asak. Gak yan asal do amin morapmi da dabilon abi koni.”⁵ (Padik padikniyo kisi dima nandan gadan ingwit do gen uñun yawit.)

⁶ Yanba Yesu da yoyigit, “Ji galak tokjikon tagi agipni, mani nak dakon bisap uñun dima kwanak. ⁷ Miktim amin morap da ji nandaba yokwi tok aripmi dima an damni, mani nak anpak yokwi an uñun do yan kwok asat, do uñun do nandaba yokwi tok an naman. ⁸ Ji jap noknok bisap madep do Jerusalem kini. Nak dakon bisap dima ak, do naga dima kiker.” ⁹ Gen uñun yan yanek Galili Provinskon sigin egipgut.

¹⁰ Mani padik padikni jap noknok bisap madepmon kin mudanakwa noman da dima, pasilikon da buñon don kigit. ¹¹ Uñun bilak bisap madepmon Juda amin dakon kila amin da Yesu wisinjek yan yawit, “Uñun amin dukwan egisak?”

¹² Yan yanakwa amin kabi madep Jerusalem egipgwit da gen pisigon da gen yawit. Diwari da “Uñun amin tagisi” yan yawit. Ae diwari da “Dima, uñun amin top pankewaldak” yan yawit. ¹³ Mani Juda amin dakon kila amin do pasalek mibilni noman dima yawit.

¹⁴ Jap noknok bisap madep binapgan Yesu uñun Telagi Yut Madep uñun da nagalon pigeke amin yoyin dekgit. ¹⁵ Anjakwan Juda amin dakon kila amin da geni uñun nandan wuripdagek yan yawit, “On amin papia yut dima wigek nandak nandak madep dukon pagit?”

¹⁶ wYan yanba yoyigit, “Gen uñun dayin dekdan uñun naga dakon gen dima. Pinokop yabekban pigim uñun dakon gen nan dayisat. ¹⁷ Amin kinda Pinokop dakon gen guramitjak kan, uñun da geno dakon mibili tagi nandisak. Pinokop dakon gen nan yosot, bo naga da nandak nandagon da yosot uñun tagi kokwinitjak. ¹⁸ xAmin kinda iyi dakon gen yosok, uñun amin iyi man madep pak do yosok. Mani amin kinda yabet amini man madep pasak do nandisak uñun amin topni mini, amin kilegisi. ¹⁹ yKalip Moses da gen teban damgut, mani jikon da amin kinda da uñun gen teban dima guramikdak. Ji nak nido nikba kimokgen do nandan?”

²⁰ zYanban kobogi yan iyiwit, “Kon kinda gagon egisak. Namin da gikban kimokgi do nandisak?”

²¹ Yanba Yesu da yan yoyigit, “Nak wasok tapmimi ton kalon kinda agim uñun do wiripdagwit. ²² aKalip Moses da monjisi dakon giptim mandak dakon anpak ani do dayigit. (Asi, Moses iyi dima wasanek agit, babikji Abraham da wasanek agit.) Ji Moses dakon gen teban yolek monjisi dakon giptim Sabat bisapmon kisi mandan. ²³ bJi Moses dakon gen teban dima yapni do anek monjisi dakon giptimni Sabat bisapmon kisi mandan gin. Ji yan an, do nak da Sabat bisapmon amin kinda anmilip agim uñun do butjap nido nandan naman? ²⁴ Ji dabil dagin pindagek nandan kokwin an. Yo morap kokwin agak bamisi ani kan uñun tagisi.”

Yesu uñun nianen amin kinda?

²⁵ Jerusalem kokup papmon amin diwari da yawit, “On amin nan kila amin da anakba kimotjak do nandan, ma?”

^{u7:5} Ya 1.14   ^{v7:15} Mt 13.54; Lk 2.47   ^{w7:16} Jn 12.49; 14.10

^{x7:18} Jn 8.50   ^{y7:19} Ya 7.53; Ro 2.21-24   ^{z7:20} Jn 8.48; 10.20

^{a7:22} WW 17.9-13; MS 12.3   ^{b7:23} Jn 5.8-10,16

²⁶ Kabit, nomansi agek gen yanakwan gen kinda dima iyan. Kila amin da asi unun Kristo yan nandan iman? ²⁷ Unun amin kokupni unudon yan nandan iman. Kristo apjak bisapmon amin da dukon amin kinda yan dima nandan imdan.”

²⁸ dYan yanakwa Yesu unun Telagi Yut Madep da nagalon amin yoyin degek gen papmon da yan yagit, “Ji nak dakon mibilno ae kokupno dukwan tosok unun nandan. Mani nak naga da galak togon dima pigim. Datno nak yabekban pigim unun topni minisi. Ji unun dima nandan iman, ²⁹ mani nak unun gat egipgumak, ae unun da nak yabekban pigim, do unun nandan imisat.”

³⁰ eGen unun yanban nandane dam tebanon yip do awit, mani bisapni dima agit do amin kinda da dima abidagit. ³¹ Amin morapmi da nandan gadan iminek yan yawit, “Amin kinda da don abinek on amin da wasok tapmimi ton asak unun yapmanek morapmisi asak? Aripmi dima, do on Kristo bo?”

Yesu abidok do obip amin yabekgwit

³² Amin da Yesu do gen pisigon da yan nandat an iminakwa Parisi amin da nandawit. Nandane mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat Parisi amin gat da Yesu abidok do obip amin yabekgwit. ³³ Anakwa Yesu da gen yan yagit, “Nak bisap pisipmisok ji gat egek yabekban pigim aminon tobil wigikej. ³⁴ fWigapbo ji nak wisikdan, mani dima nandakdan. Ae nak da kokup egipben unudon ji aripmi dima wigikdan.”

³⁵ Yanban Juda amin dakon kila amin da notni yoyin yoyin anek yan yawit, “Unun dukwan kinakwan dima konej

do yosok? Juda amin notnin Grik amin kabikon ekwan unudon kinjek Grik amin yoyin detjak do yosok? ³⁶ Unun da yan yak, ‘Wigapbo ji nak wisikdan, mani dima nandakdan.’ Ae ‘Ji nak da kokup egipben unudon aripmi dima wigikdan’ yan yak. Gen unun nianon da yak?”

Yesu da pakbi egip egipmi ton do yagit

³⁷ gJap noknok bisap madep egipgwit unun dakon mibi gildat unun bisap madepsi. Unun bisapmon Yesu da pidan agek gen papmon da yan yagit, “Amin kinda pakbi do asak kan, nagon abinek nosak. ³⁸ hAmin kinda nak nandan gadan namjak kan, Pinjok gen da yosok unun da aripmon burikon da pakbi morapmi egip egipmi ton dasi pak anan kikdisak.” ³⁹ i(Yesu nandan gadan imni amin da don Telagi Wup abidoni do gen unun yagit. Unun bisapmon Yesu man madep dima pagit, do Telagi Wup dima yobi.)

Amin da wasen ki kabi bamot awit

⁴⁰ jAmin diwari da Yesu da gen yagit unun nandane yan yawit, “Asisi, on Kombi Amin Pinjok da yabekban miktimon pisak do yagit oni.”

⁴¹ kYanakwa diwari da yawit, “On amin unun Kristo.”

Ae diwari da yawit, “Dima. Kristo unun Galili Provinskon da dima altosak. ⁴² lPinjok da papiakon gen yan tosok: Kristo unun kila amin madep Dewit dakon yawi diwat kabikon da altosak. Unun kalip Dewit da egipgut kokup Betlehem unudon altokdisak.” ⁴³ Amin da Yesu do nandak nandak yan pajej wasen ki kabi bamori awit. ⁴⁴ Diwari

7:27 Jn 7.41; 9.29 d7:28 Mt 11.27; Jn 8.55 e7:30 Jn 7.44

f7:34 Jn 8.21; 13.36 g7:37 MS 23.36; Ais 55.1; Jn 4.14 h7:38 Ais 58.11

i7:39 Jn 16.7; 20.22; Ya 2.4 j7:40 Jn 6.14 k7:41 Jn 1.46

l7:42 Kap 89.3-4; Mai 5.2

da dam tebanon yip do nandawit, mani amin kinda da dima abidagit.

Kila amin da Yesu dima nandan gadan imgwit

⁴⁵ Obip amin unun tobil mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat Parisi amin garon kwa yan yoyiwit, “Ji nido unun amin dima abidan awen?”

⁴⁶ Yanba obip amin da yoyiwit, “Amin kinda da unun amin da gen yosok unuden kinda dima yagit.”

⁴⁷ Yanba Parisi amin da yoyiwit, “Ji kisi bo panjekwalak? ⁴⁸ Kila amin kinda bo Parisi amin kinda da unun amin dimasi nandan gadan imgut. ⁴⁹ Unun amin kabi madep gen teban dima nandaba pisolok, do Pinokop da unun amin kabi jobit timitni do yagit.”

⁵⁰ Nikodemus, unun kalip Yesukon kigit, unun kila amin gat Parisi gat da kabikon nani kinda. Unun da yan yoyigit, ⁵¹ “Gen tebanin da yan yosok, Amin kinda iyi dakon mibilni dima yanban nandane isal dogin yokwi al yan aripmi dima iyigi.”

⁵² Yan yanban iyiwit, “Gak kisi Galili amin, ma? Gak Pinokop da papiakon gen ton unun pakyan si manjinek nandaki kan, kombi amin kinda Galili Proviskon da aripmi dima altokdisak yan nandakdisal.”

Minat kinda yokwi agit unun Yesukon anan apgwit

⁵³ Yan iyinakwa amin kisi yutnikon kin kin awit.

8 Mani Yesu fler Olipmon wigigit. ² Wisa dagokdosi aeni Telagi Yut Madep da nagalgwan pigakwan amin morapmi iyikon apgwit. Abinakwa Yesu pabin yigek amin yoyin dekgit. ³ Anak-

wan gen teban yoyindet gat Parisi amin gat da minat kinda abidan anapgwit. Amin da kanakwa unun minat da yumabi agit. Anabin amin da dabilon yipba ⁴ agakwan Yesu yan iyiwit, “Yoyindet, on minat da yumabi si anakwan amin da kan. ⁵ Gen tebanon Moses da gen kinda yagit unun yan: minat unuden tipban anakba kimotjak. Gak da unun do nian nandisal?” ⁶ Yesu da gen yokwi kinda yanban gen pikon yipnen yan nandane anjekalgwit. Mani Yesu gawak pige kisi da miktimon kilda mandagit.

⁷ Anakwan gen sigin iyinakwa pidane yan yoyigit, “Jikon da amin kinda yokwi kinda dima agit kan, unun amin da mibiltok minat da kwenon tip anajak.” ⁸ Yan yanek aeni gawagek miktimon kilda mandagit. ⁹ Gen unun yanban nandane amin iyi kalon kalon kin kin awit. Bilakni morapmi amin da mibil tane kinakwa bilakni kalonisok amin da bunon kiwit. Kin mudanakwa Yesu iyi gin egakwan minat unun inamnikon akgit. ¹⁰ Agakwan Yesu pidan agek yan iyigit, “Minat, amin morap unun dukwan ken? Amin kinda gen pikon gep do dima akdak on?”

¹¹ Yanban minat da yagit, “Amin tagi, amin kinda dima akdak.”

Yanban Yesu da iyigit, “Nakyo kisi gen pikon dima gepben. Gak kin aego yo yokwi dima aki.”

Yesu unun miktim dakon tetenji

¹² Yesu da minat aminyo yan yoyigit, “Nak naga miktim dakon tetenji. Amin kinda nak noljak kan, unun amin pilin tukgwan dima agipjak. Egip egip dakon tetenji da unun aminon tosak.”

¹³ Yan yanban nandane Parisi amin da Yesu yan iyiwit, “Gak gaga nan

^{m7:46} Mk 1.22   ^{m7:48} Jn 12.42   ^{o7:50} Jn 3.1-2   ^{p7:52} Jn 7.41-42

^{q8:5} MS 20.10; GT 22.22-24   ^{r8:7} GT 17.7   ^{s8:11} Jn 5.14

^{t8:12} Ais 49.6; Jn 1.4-9; 9.5; 12.46

jonigek gaga do yanƙwok asal, do nandano bami dima asak.”

¹⁴uYanƙba Yesu da gen kobogi yan yoyigit, “Ujun asi, nak naga jonigek yanƙwok asat. Nak dukwan da apgum ae dukwan kiken unun nandisat, do yanƙwok asat unun bamisi yosot. Mani nak dukwan da apgum ae dukwan kiken unun ji dima nandaƙ. ¹⁵vJi amin kokwin aƙ unun miktim da anƙagon kokwin aƙ. Nak amin kinda dima kokwinikdat. ¹⁶wMani nak amin kokwin abom tam bamisi kokwinikgom. Nido nak naga gin amin kokwin dima asat, Datno nak yabekban pigim unun da nak anƙpuluganƙban kokwin amak. ¹⁷xJi da gen tebanon gen yanƙ tosoƙ, Amin bamori da gen kalonƙ nanƙin yanƙwok amal ƙanƙ, unun da gen bami asak. ¹⁸yNak naga nanƙ jonigek naga do yanƙwok asat, ae Dat nak yabekban pigim ununyo kisi nak nanƙ jonigek yanƙwok asak.”

¹⁹Yanƙban Parisi amin da yanƙ iyiwit, “Datgo dukwan egisak?”

Yanƙba yoyigit, “Ji nak dima nandaƙ namaƙ, ae Datno kisi dima nandaƙ imaƙ. Nandaƙ namaƙ tam, Datnoyo kisi tagi nandaƙ ibam.”

²⁰zYesu unun Telagi Yut Madep dakon buri kinda paret yopgwit unudon egek amin yoyiƙ degek gen unun yagit. Mani bisapni dima agit, do amin kinda da dima abidagit.

Yesu da iyi kisak kokupmon aripmi dima kini do yagit

²¹aYesu da sanƙbeƙek amin yanƙ yoyigit, “Nak depmanƙ kiko ji nak wisikdaƙ, mani yokwisi taƙ damiƙakwa kimotdaƙ. Nak da kikenon aripmi dima apni.”

²²Gen yanƙ yanƙban nandaƙek Juda amin da iyi gin yanƙ yawit, “‘Nak kikenon aripmi dima apni’ yanƙ unun nido yosok? Iyi nanƙ anageƙ kimot do yosok?”

²³bYanƙba Yesu da yanƙ yoyigit, “Ji migon amin. Nak kwen amin. Ji miktim amin, mani nak miktim amin dima. ²⁴Yanƙdo, kili dayit, ji yokwisi taƙ damiƙakwa kimotdaƙ. Ji nak Ujun Amin yanƙ dima nandaƙ gadaƙ namni ƙanƙ, yokwisi taƙ damiƙakwa kimotdaƙ.”

²⁵Yanƙban iyiwit, “Gak namin?”

Yanƙba Yesu da yoyigit, “Nak kili dayigim da dayiƙ ananƙ obisat. ²⁶Ji dakon anƙpak kokwinigek gen morapmi tagi yoker. Mani Amin nak yabekban pigim unun top dima yosok. Gen morap unun yanƙban nandaƙim unun banƙ miktim aminon yanƙ tenƙerƙosot.”

²⁷Gen unun yoyiƙakwan Datni do yosok yanƙ dima nandaƙawit, ²⁸cdo Yesu da yanƙ yoyigit, “Ji Amin Dakon Monji ane-nageƙ nak Ujun Amin yanƙ nandaƙ nandaƙ. Ujun bisapmon nak naga da nandaƙ nandaƙgon yo dima asat yanƙ nandaƙdaƙ. Dat da nayiƙ deƙgit unun banƙin yosot yanƙ nandaƙdaƙ. ²⁹Nak yabekban pigim amin unun nak gat ekwamak. Bisapmi bisapmi nak Dat dakon galaktok yoldat, do dima nepmanƙ deƙdak.” ³⁰Gen unun yanƙakwan gin amin morapmi da nandaƙek nandaƙ gadaƙ imgwit.

Gen bami da amin pulugaƙ yopdisak

³¹Yesu da Juda amin nandaƙ gadaƙ imgwit yanƙ yoyigit, “Nak dakon gen guramitni ƙanƙ, nak dakon paƙdetnoni bamisi egipdaƙ. ³²Yanƙ egek gen bami nandaƙ pisanƙba unun da pulugaƙ depdisak.”

^u8:14 Jn 5.31-32; 7.28   ^v8:15 Jn 12.47   ^w8:16 Jn 5.30; 8.29

^x8:17 GT 19.15   ^y8:18 1Jn 5.9   ^z8:20 Jn 7.30   ^a8:21 Jn 7.34; 13.33

^b8:23 Jn 3.31   ^c8:28 Jn 3.14

³³dYanban yan iyiwit, “Nin Abraham dakon babikni kabi ekwaman. Nin bisap kindakon amin kinda dakon oman monjini dima egipguman. Do nianon da amin taginin da kisiron da pulugan kinej do yosol?”

³⁴eYanba Yesu da gen kobogi yan yoyigit, “Nak asisi dayisat, amin morap yokwi an unun yokwi dakon oman monjini ekwan. ³⁵Oman monji amin yuri kinda gat toktogisi dima ekwan. Monji dagin toktogi ekwan. ³⁶Yando, Monji da pulugan dejak kan, ji wagilsi pulugan depbi.

³⁷“Ji Abraham dakon amin kabi yan nandan damisat. Mani nak dakon gen abidok do dima nandan, do nikba kimokgej do nandan. ³⁸Datno da yo morap noligit unun do dayisat. Ae datji da anpak ani do dayigit, ji unun ban an.”

³⁹fYanban nandajek Juda amin da yan iyiwit, “Datnin unun Abraham.”

Yan yanba Yesu da yoyigit, “Ji asi Abraham dakon monjini tam, Abraham da iyi anpak agit unun ban abam. ⁴⁰Pin kop da gen bami morap yanban nandagim unun ban dayisat. Anapbo ji nak nikba kimokgej do nandan. Abraham yan dima agit. ⁴¹gJi datji dakon anpak unun banjin an.”

Yanban iyiwit, “Nin gwamda dima. Datnin unun Pin kop kalon gin.”

⁴²Yanba Yesu da yan yoyigit, “Nak Pin kop gat egipgumak da pigim. Nak naga da galak togon dima pigim. Pin kop da yabekban pigim, do Pin kop unun asi Datji tam, ji da nak do but dasi galak tan nabam. ⁴³Gen yosot unun ji da dima nandaba pisolok. Nido geno abidok do dima nandan. ⁴⁴hJi datji Sunduk unun dakon monjini egek galaktokni yol do tagisi nandan. Kalipsi wasok wasogikon

amin dapdap kinda egipgut. Gen bami unun iyikon dima toso, do gen bami unun dima yoldak. Unun top gen dakon datni egisak, do iyi dakon gen yanek top yosok. ⁴⁵Mani nak gen bami yosot, ae ji geno do nandaba bami dima asak. ⁴⁶iNak yokwi asat yan nandan, ma? Yan nandan kan yokwi asat unun ji da tagi antenten ani. Mani gen bami yosot kan, nido geno do nandaba bami dima asak? ⁴⁷jPin kop dakon amin ekwan unun da gen morap yosok unun nandan. Mani ji Pin kop dakon amin dima ekwan, do geni dima nandan.”

Yesu gat Abraham gat dakon gen

⁴⁸kYesu da gen yan yanban Juda amin da yan iyiwit, “Gak Samaria amin kinda, kon kinda da gak da buron egisak. Unun gen bami yoman?”

⁴⁹Yanba Yesu da yoyigit, “Nak da buron kon kinda dima egisak. Nak da Datno nandabo wukwan iminapbo, ji da nak do nandaba pisak. ⁵⁰Amin da nandaba wukwan namni do pi dima asat. Amin kinda gen kokwin amin egisak, unun da mano wukwisi tosak do pini asak. ⁵¹lNak asisi dayisat, amin kinda da nak dakon gen guramitjak kan, unun amin dimasi kimotjak.”

⁵²Yanban nandajek Juda amin da Yesu yan iyiwit, “Yan yanaki gak da buron kon kinda asisi egisak yanji nandan. Abraham gat kombi amin gat unun kisi kili kimakgwit, mani gak da yosol ‘Amin kinda da nak dakon gen guramitjak kan, unun amin dimasi kimotjak.’ ⁵³Gak datnin Abraham unun yapmandat yan nandisal, ma? Abraham gat kombi amin gat kili kimakgwit. Gak nianen amin kinda yan nandisal?”

^d8:33 Mt 3.9   ^e8:34 Ro 6.16,20   ^f8:39 Mt 3.9   ^g8:41 Ais 63.16

^h8:44 1Jn 3.8   ⁱ8:46 2Ko 5.21; 1Pi 2.22   ^j8:47 1Jn 4.6

^k8:48 Mk 3.21-22   ^l8:51 Jn 5.24

⁵⁴ Yanjba Yesu da yanj yoyigit, “Nak amin da nandaba wukwan namni do pi aben kanj, mano pinjisi asak. Mani Datno da mano madepsi tosak do pini asak. Ji da Datno do unun nin dakon Pinjkop yanj yonj. ⁵⁵ Ji unun dima nandan iman, mani nak nandan imisat. Nak naga dima nandan imisat yanj yoken kanj, ji yombem gin top amin akenj. Mani nak nandan iminek geni guramikdat. ⁵⁶ Babikji Abraham unun nak dakon bisap kok do tagisi nandagit. Unun kanjek but kwaktok nandagit.”

⁵⁷ Juda amin da gen unun yanban nandanek yanj iyiwit, “Gak dakon bilakgo 50 dima anjakwan gak da nak Abraham kagim yanj yosol, ma?”

⁵⁸ Yanjba Yesu da yanj yoyigit, “Nak asisi dayisat, Abraham dima altanjakwan nak kili egipgum da egisat.”

⁵⁹ Yanj yanjakwan tip timigek anjakba kimotjak do nandawit. Mani Yesu unun pasilek Telagi Yut Madep dakon nagal yipmanek wanja kigit.

Amin dabili mini kinda dakon gen

9 Yesu kosit agek amin dabili mini kinda menj da yanj anjalagit kagit. ² Kanjakwan pandetni da yanj iyiwit, “Yoyijdet, namin da yokwi aban on amin dabili mini da altagit. Iyi agit bo menj datniyo da agimal?”

³ Yanjba Yesu da yoyigit, “On amin iyi yokwi agit bo ae menj datniyo da yokwi agimal unun do dima. Pinjkop da wasok kinda on aminon noman aban amin da koni do dabili mini altagit. ⁴ Pinjkop da nak yabekban apgum unun dakon pini gildat kalba anejisi. Pilin tokdisak. Amin kinda da kalbi pi aripmi dima asak. ⁵ Nak miktimon egisaron nak naga on miktim dakon tenjenji.”

⁶ Yesu gen unun yanjek miktimon ilip sulek miktim gat dagapmikban nejak aban dabili mini amin da dabilon wiririkgit. ⁷ Yanj anjek iyigit, “Gak kinj Silom Pakbi Idapmon pakbi soki.” (Silom dakon mibili unun “Yabekbi.”) Dabili mini amin unun kinj pakbi sonj dabili sijtanjakwan yomanikon apgut.

⁸ Apban kokup isalni gat ae yo do bisit yanjakwan kawit amin gat da yanj yawit, “On amin unun kalip yigek amin da monenj imni do bisit yoyigit unun amin bo?”

⁹ Diwari da yawit, “Asi, on unun amin.” Anjakwa diwari da yawit, “Kagimanj amin unun yombem, mani on unun amin dima.”

Yanj yanjakwa amin unun iyi yanj yoyigit, “Nak unun mani.”

¹⁰ Yanban iyiwit, “Nianjsi anjek dabilgo kilek tak?”

¹¹ Yanjba gen kobogi yanj yoyigit, “Amin kinda mani Yesu yanj iyanj unun da miktim banj nejak wasanjek dabilnokon wiririgek yanj nayik, ‘Gak kinj Silom Pakbi Idapmon pakbi soki.’ Yanj nayinban kinj pakbi sonjek dabilno kilek tanban yo pindat.”

¹² Yanban iyiwit, “Unun amin dukwan egisak?”

Yanjba yoyigit, “Nak dima nandisat.”

Parisi amin da dabili sijtagit amin unun dakon geni yawit

¹³ Amin dabili mini egipgut da sijtagit unun iyinj ananj Parisi aminon kiwit. ¹⁴ Yesu da miktim banj nejak wasanjek dabilnikon wiririkban sijtagit unun Sabat bisapmon agit. ¹⁵ Unun do anjek Parisi amin da aeni iyiwit, “Dabilgo nianjsi anjek kilek tanban sijtal?”

Yaŋba yagit, “Uŋun da nejak dabilnokon wiririkban pakbikon sugaŋek siŋtat da yo pindakdat.”

¹⁶ Yaŋban Parisi amin diwari da yaŋ yawit, “Uŋun amin Sabat dakon gen teban yapmaŋdak, do Piŋkop da dima yabekban apgut, yaŋ nandamaŋ.”

Mani diwari da yawit, “Uŋun yokwi pakpak amin tam wasok tapmimi toŋ yaŋ dima aban.” Parisi amin gen bamori yaŋ yaŋek waseŋ ki kabi bamori awit.

¹⁷ Aeni dabili siŋtagit amin yaŋ iyiwit, “Uŋun amin wasok aban dabilgo siŋtak amin do niaŋen amin kinda yaŋ nandisal?”

Yaŋba yagit, “Uŋun kombi amin kinda.”

¹⁸ Juda amin da uŋun amin dabili mini egipgut da siŋtagit uŋun do nandaba bami dima agit. Yaŋ nandawit do uŋun amin dakon meŋi datniyo apjil do gen yipgwit. ¹⁹ Gen yipba kwan apbal yaŋ yoyiwit, “Asi on monji jil dakon? Dabili mini altagit yaŋ yomal amin on uŋun? Yaŋ kaŋ niaŋ aŋek dabili kilektak?”

²⁰ Yoyiŋba meŋi datniyo da yaŋ yoyigimal, “Asi, on monji nit dakon, dabili mini naŋ meŋi da yaŋ aŋalagit.

²¹ Mani niaŋon da dabili siŋtak uŋun nit dima nandamak. Ae namin da dabili aban pisak, uŋunyo kisi nit dima nandamak. Uŋun amin madep kili agit, do iyinaŋ iyinba kobogi tagi dayisak.”

²² Juda amin dakon kila amin da gen teban kinda yaŋ yipgwit, Amin kinda da Yesu uŋun Kristo yaŋ yosak kaŋ, uŋun amin Juda amin da muwut muwut yutnon dimasi wigisak. Gen teban yaŋ yipgwit, do meŋi datni da Juda amin do pasalek yaŋ yagimal, ²³ “Uŋun amin madep kili agit, do iyi naŋ iyinba kobogi dayisak.”

²⁴ Kalip dabili mini egipgut amin uŋun ae kosiri kinda gat iyinba opban yaŋ

iyiwit, “Piŋkop man madep imiŋek yaŋ teban tok tebaisi kinda aŋek gen bami gin yoki. Uŋun amin uŋun yokwi pakpak amin kinda yaŋ nandamaŋ.”

²⁵ Yaŋba amin uŋun da gen kobogi yaŋ yoyigit, “Uŋun amin uŋun yokwi pakpak amin kinda bo dima uŋun dima nandisat. Mani yo kaloŋi nandisat, uŋun nak dabilno mini egipgum da abisok siŋtosot.”

²⁶ Yaŋban iyiwit, “Uŋun da niaŋsi aŋgamik? Niaŋon da dabilgo siŋtak?”

²⁷ Yaŋba yoyigit, “Nak kili dayiko dima nandayin. Ae nido sigin nandak do yoŋ? Ji kisi paŋdetni egip do aŋek yoŋ, ma?”

²⁸ Yaŋba yokwi tok aŋ imiŋek gen yaŋ iyiwit, “Gak uŋun amin dakon paŋdetni, mani nin Moses dakon paŋdetni ekwamaŋ. ²⁹ Piŋkop da Moses gen iyigit yaŋ nandamaŋ, mani uŋun amin dukwan da apgut uŋun nin dima nandamaŋ.”

³⁰ Yaŋ yaŋba yoyigit, “Ji da gen ŋwakŋwarisi kinda yoŋ. Uŋun amin da dabilno aŋmilip ak, mani ji da ‘uŋun amin dukwan da apgut uŋun nin dima nandamaŋ’ yaŋ yoŋ. ³¹ Piŋkop da yokwi pakpak dakon geni dima nandaj yomisak yaŋ nandamaŋ. Mani amin galaktokni yolek gawak imaj amin uŋun geni nandaj yomisak. ³² Amin kinda dabili mini meŋi da yaŋ aŋalagit naŋ amin kinda da wasok aban dabili pisagit yaŋ kinda dima nandagimaŋ. Miktim wasok wasogikon da egi aŋaŋ obiŋek abisok ekwamaŋon gen bin kinda yaŋ dima nandamaŋ. ³³ Uŋun amin Piŋkop da dima yabekban apgut tam, yo kinda aripmi dima aban.”

³⁴ Yaŋban Parisi amin da uŋun gen nandaneŋek yaŋ iyiwit, “Menŋo da gak aŋalagiron da abisok ekwamaŋon yokwigo madepsi taŋ gamgwit da taŋ

gamanj, do gak nido nin niyinj dekdal?"
Yanj yanjek yolba wanja abigigit.

Nandaj gadatni mini amin ujun dabili mini yombem

³⁵ Yesu da yolba abigigit dakon gen unjun nandajek wisinj kanj yanj iyigit, "Gak Amin Dakon Monji nandaj gadaj imisal bo dima?"

³⁶ Yanjan yanj iyigit, "Amin tagi, Amin Dakon Monji unjun namin? Nayinjbi unjun amin nandaj gadaj ibej."

³⁷ Yanj yanjan Yesu da yanj iyigit, "Gak unjun amin kili kal. Gen gayisak amin unjun mani."

³⁸ Yanjan amin unjun da yanj iyigit, "Amin Tagi, nak nandaj gadaj gamisat." Yanj yanjek gawak imgut.

³⁹ Anjakwan Yesu da yanj yagit, "Nak miktimon gen kokwin ak do pigim. Yanjo, dabili mini amin unjun sijtoni, ae dabili sijtonj amin unjun dabili mini ani."

⁴⁰ ^uParisi amin diwari kapmatjok akgwit unjun da gen unjun nandajek yanj iyiwit, "Nin kisi dabilnin mini ekwamanj yanj yosol, ma?"

⁴¹ Yanja Yesu da yanj yoyigit, "Ji dabilji mini ekwanj tam, yokwisi mini. Mani 'dabilnin tonj' yanj yonj, do yokwisi dakon gen unjun sigin tanj daminj ananj kisak."

Yesu unjun sipsip kila amin tagisi

10 Yesu da sanbenek yanj yagit, "Nak asisi dayisat, amin kinda sipsip dam dakon wigat nanj dima pigekek kosit njwakjwarikon da dam irak pigisak kanj, unjuden amin unjun kabo noknok ae amin dapmanjek yoni gwayanj amin. ²Mani wigat nanj pigisak amin unjun sipsip dakon kila amin. ³Wigat kila amin da unjun amin do yoma witald iban pigisak. Pigi sipsipni kalonj kalonj dakon mani

yanjan tegi nandajakwa mibiltanj yoban wanja kwanj. ⁴Kisisi wanja kinj mudajakwa sipsip kila amin da mibiltanj yoban tegi nandaj imanj, do bujon yol ananj kwanj. ⁵Sipsip da amin njwakjwari dima yolganj. Tegidima nandaj imanj do yanj yoban sipsip si pasal kinj mudonj." ⁶Yesu da tilak gen unjun yanjan dima nandaba pisagit.

⁷Dima nandaba pisagit do Yesu da aeni yoyigit, "Nak asisi dayisat, nak naga sipsip dam dakon wigat. ⁸Amin morap mibiltok apgwit unjun kabo noknok ae amin dapmanjek yoni gwayanj amin. Mani sipsip da geni dima nandaj yomgwit. ⁹Nak naga wigat. Amin kinda nagon abijek damon pigisak kanj, Pinjkop da yokwikon nanj abidokdisak. Anjakwan unjun amin damon pigi ae wanja kinj gin anjek jap do aripmi dima akdisak. ¹⁰Kabo noknok unjun yo kinda do dima abisak. Unjun sipsip kabo timit do, ae dapban kimotni do, ae panjupbal ak do abisak. Mani nak yanj do dima abisat. Nak wadak wadagi mini tagisi egipni do abisat.

¹¹ ^w"Nak naga sipsip dakon kila amin tagisi. Sipsip dakon kila amin tagisi unjun iyi dakon egip egip paregek sipsipni panjuplugosok. ¹² ^xSipsip dakon kila amin yokwi monej do nandajek pi asak unjun sipsip dakon ami dima, do jonj pinjan abisak bisapmon si pasalek sipsip yopmanj kisak. Yopmanj kinjakwan jonj pinjan da obinj sipsip dapmanj nok do anjakwan wasenj kwanj. ¹³Unjun amin tomni timit dogin nandisak do yanj asak. Sipsip tagi egipni do dima nandisak.

¹⁴⁻¹⁵ ^y"Nak naga sipsip dakon kila amin tagisi. Datno da nak nandaj naminjakwan nak da Datno nandaj imisat. Unjuden gin sipsipno da nak nandaj naminjakwa nak da sipsipno nandaj

^u9:40 Mt 15.14   ^v10:8 Jer 23.1-2; Esi 34.2-3   ^w10:11 Kap 23.1; PA 7.17

^x10:12 Ya 20.29   ^y10:14-15 Mt 11.27; 1Jn 3.16

yomisat. Anek sipsipno do anek naga dakon egipno parekdat.

^{16z}“Nak sipsipno diwari unun on damon nani dima. Unun wanja ekwan. Unun sipsip kabi nak da ilik panabin yopbo naga dakon tek nandakdan. Anek sipsip kabi kaloni gin egakwa kila amin kaloni da kilani akdisak. ^{17a}Nak egipno egipno paregek aeno abidokdisat, yan do Dat da nak do but dasi galak tan namisak. ¹⁸Amin kinda da egipno aripmi dima gwayesak. Naga dakon galaktok yolek egipno egipno parekgej. Egipno egipno parekgej ae abidoken unun dakon yan dagok unun nagon toso. Dat da yanji aben dosi yagit.”

¹⁹Juda amin gen unun nandanej aeni wasen ki kabi bamori awit. ²⁰Morapmi da yan yawit, “Kon kinda burikon egakwan but upbal asak. Ji nido geni nandanej?”

²¹Yan yanakwa diwari da yawit, “Gen yosok unun konni ton amin dakon gen nan dima yosok. Kon da dabili mini amin aripmi dima anmilip agagi.”

Juda amin da Yesu uwal an imgwit

²²Unun bisapmon Juda amin dakon jap noknok bisap madep kinda Jerusalem ais bisapmon noman tagit. Unun kalip Telagi Yut Madepni ankaluk awit unun do nandanej egipgwit. ²³Yesu unun Telagi Yut Madep da nagalgwan tamo kinda Solomon Dakon Kin Ap Tamo yan yawit unudon agipgut. ²⁴Agakwan Juda amin da abin Yesu angwasiy agek yan iyiwit, “Gak gaga dakon mibilgo ni bisapmon niyinj tetenjeki? Gak asi Kristo kan, yan kwok nomansi a.”

²⁵Yanba Yesu da yan yoyigit, “Nak kili dayigim, mani ji da nandaba bami dima agit. Nak namin aminsi kinda

Datno da manon pi morap asat unun da tagi dolisak. ²⁶Mani ji unun nak dakon sipsip kabi dima, do dima nandan gadañ namañ. ²⁷Nak sipsip kabino nandan yomisat. Unun tekno nandanej nolgan. ^{28b}Nak da egipno egipno dagok dagogi mini yobo aripmi dimasi pasilni. Amin kinda da nak da kisiron ban aripmi dima gwayesak. ²⁹Datno da sipsip kabino namgut, ae Datno yo morap yapmanek wukwisi egisak, do amin kinda da kisitnikon ban aripmi dima gwayesak. ³⁰Dat gat nit kaloni ekwamak.”

³¹Juda amin da gen unun nandanej aeni tip timigek anakba kimotjak do awit. ³²Anakwa Yesu da yan yoyigit, “Nak Datno dakon pi tagisi morapmi ji dolik do anapbo pindakgwit. Unun pi agimgwan ni pi nan agim do nandanej tipban nit do an?”

^{33c}Yanban Juda amin da yan iyiwit, “Gak da pi tagisi kinda agil do anek tipban dima gitneñ. Gak amin isali kinda da nak Pin kop yan yanek Pin kop kulabisal unun do anek gitdamañ.”

^{34d}Yanba Yesu da yoyigit, “Gen teban papiajikon Pin kop dakon gen kinda yan toso:

‘Nak yan dayisat, ji unun pin kop.’

³⁵Pin kop da papiaikon gen ton unun bamisi gin. Kalip Pin kop da amin do geni yoyinj tetenanej ji pin kop yan yoyigit.

³⁶Ae Dat da iyi nak tilak anek yabekban miktimon pigim. Do ‘Nak Pin kop dakon Monji’ yan yanapbo ji nido ‘Gak Pin kop kulabisal’ yan yon? ³⁷Nak Dat dakon pi dima asat kan, geno do nandaba bami dima asak. ^{38e}Mani nak asi pini asat. Yan do, ji geno do nandaba bami dima asak kan, pi asat unun kanek nandan gadat ani. Anek yanji nandani, Dat unun nagon egisak ae nak Daron egisat.”

^z10:16 Ais 56.8; Esi 34.23   ^a10:17 Pil 2.8-9   ^b10:28 Jn 3.16; 6.39

^c10:33 MS 24.16   ^d10:34 Kap 82.6   ^e10:38 Jn 14.10-11

³⁹Yañ yañban aeni Yesu abidok do awit, mani dima abidajakwa kigit.

⁴⁰Kiñ Jodan Pakbi pudajek aeni Jon da kalip amin telagi pakbi soñ imgut unun kokupmon pañki egipgut.

⁴¹Unudon egakwan amin morapmi Yesukon abiy yañ yawit, “Jon unun geni pañteban asak do wasok tapmimi toñ dima agit, mani gen morap on amin do yagit unun gen bamisi gin yagit.”

⁴²Unun kokupmon amin morapmi da Yesu nandaj gadaj imgwit.

Yesu unun Judia ae Jerusalem kiñakwan kila amin da añakba kimotjak do nandawit

(*Kilapmi 11–12*)

Lasarus kimakgit

11 ⁸Amin kinda mani Lasarus unun sot agit. Kokupni unun Betani, unun Maria gat peni Mata gat dakon kokupni. ^{2h}Unun Maria da pakbi kibañi toñ tagisi Amin Tagi da kandapmon tagalek busuñ dangwi nañ ikdiganban kibidagit. Lasarus unun Maria gat peni gat dakon olapmi. ³Sami bamot da Yesu do gen yipbal kigit, “Amin Tagi, notgo but dasi galak tañ imisal unun sot asak.”

⁴ⁱYesu gen unun nandajek yañ yagit, “Unun sot asak mani wagil dima kimotjak. Piñkop gat Monji gat da man madep panjil do sot unun asak.”

⁵Yesu da Mata gat padige gat ae Lasarus gat do but dasi galak tañ yomgut. ⁶Yesu Lasarus da sot agit unun dakon geni nandajek kokup egipguron gildat bamori gat egipgut. ⁷Egi mudajek pañdetni yoyigit, “Nin aenin tobil Judia Provinskon kinerj.”

⁸Yañban pañdetni da iyiwit, “Yoyiñdet, apmasok Juda amin da gak

tipbañ gikba kimokgi do awit. Unun do dima nandajek aego tobil kik do yosol?”

⁹Yañba Yesu da yañ yoyigit, “Gildat kinda dakon teñteñi unun 12 awa toñ. Amin kinda gildat kalba kosit agipjak kañ, miktim dakon teñteñi kosok, do aripmi dima mañ potjak. ¹⁰Mani kalbi kosit agipjak kañ, teñteñi mini do ajeñ kesal añañjak.” ¹¹Yesu yañ yañek ae kinda gat yañ yagit, “Notnin Lasarus unun yum dipmini pokdok, do nak da kiñ anyolbo pidosak.”

¹²Pañdetni gen unun nandajek Yesu yañ iyiwit, “Amin Tagi, yum dipmin pokdok kañ, sotni dagan kiñakwan kilek tosak.”

¹³Yesu da Lasarus kimakgit dakon gen yañban pañdetni da asi dipmin pokdok yañ nandawit. ¹⁴Yañ nandawit, do Yesu da nomansi yañ teñteñajek yañ yoyigit, “Lasarus unun kili kimakgit, ¹⁵mani nak unudon dima egapbo kimakgit do tagi nandisat. Nido nak ji dakon nandaj gadat pañteban ak do nandisat. Kili unudon kino.”

^{16j}Yesu da gen yañ mudajakwan Tomas, mani kinda Yayat yañ iyiwit, unun da pañdet notni diwari yañ yoyigit, “Ninyo kisi unun gat kiñek kisi kimotneñ.”

Yesu unun pidot pidot ae egip egip ami

¹⁷Yesu Betani kokupmon altañek Lasarus unun kili kimakgit da gildat 4 kabi kimakbi tamogwan tosoñ yañ nandagit. ¹⁸Betani kokup unun Jerusalem da kapmatjok 3 kilomita da tilak tosoñ. ¹⁹Do Juda amin morapmi da Mata ae Maria dakon but pañteban ak do apba olapmi kimakgit dakon gwayam egipgwit.

^f10:40 Jn 1.28   ⁸11:1 Lk 10.38-39   ^h11:2 Jn 12.3   ⁱ11:4 Jn 9.3

^j11:16 Mk 14.31

²⁰ Mata unun Yesu obisak yan nandajek Maria yutnon yipmanjek kosiron kwan Yesu gat domdom agimal. ²¹ Anek Mata da Yesu yan iyigit, “Amin Tagi, gak idon egipgul tam, olapno dima kimakgit. ²² Unun kili kimakgit, mani abisok gak da Pinjkop yo nianjen kinda do bisit iyinbi unun da tagi gamjak yan nandisat.”

²³ Yanban Yesu da iyigit, “Olapgo unun pidokdisak.”

²⁴ ^k Yanban Mata da iyigit, “Asi, mibi gildaron pidot pidot bisap madepmon don pidokdisak yan nandisat.”

²⁵ Yanban Yesu da iyigit, “Nak naga pidot ae egip egip ami. Amin kinda nak nandaj gadaj naminekimotjak kan, kalugi sigin egipdisak. ²⁶ Ae amin morap kalugi egek nandaj gadaj namni unun amin wagil dima kimotdaj. Gen unun yosot unun nandabi bami asak, bo dima?”

²⁷ ^l Yan yanban Mata da iyigit, “Amin Tagi, asi gak Kristo, Pinjkop dakon Monji, miiktimon apjak do yanbi amin yan nandaj gamisat.”

Yesu Lasarus do bupmi nandajek kunam takgit

²⁸ Mata gen unun yajek tobil kin padige Maria iyindage tayanjok yan iyigit, “Yoyindet da abik da gak do yosok.” ²⁹ Maria gen unun nandajek tepmisi pidaj Yesu kok do kigit. ³⁰ Yesu unun kokupmon dima obinekimata gat domdom agimal tamokon unjudon gin sigin akgit. ³¹ Juda amin Maria dakon but anteban ak do yutnon egipgwit unun da kanba Maria tepmisi pidaj wanja pikwan kan, kimakbi tamokon kunam tat do kisak yan nandajek bunjon yolgwit.

³² Maria Yesu akgiron kin kanek kandapmikon manj pagek yan iyigit, “Amin

Tagi, gak idon kisi egipgumanj tam olapno dima kimakgit.”

³³ Yesu da Maria gat Juda amin Maria gat apgwit unun kunam takba pindajek bupmi madepsi nandajek buri da yokwi tagit. ³⁴ Anek yoyigit, “Ji bumjotni dukwan yipgwit?”

Yanban yan iyiwit, “Amin Tagi, abinekimaka.”

³⁵ Yan yanba nandajek Yesu kunam takgit. ³⁶ Yan aban kanek Juda amin da yan yawit, “Kabit. Unun da unun amin do but dasi galak tanjimgut.”

³⁷ ^m Mani amin diwari da yawit, “Unun da dabili mini amin anjmilip aban sijtagit. Yan agit, do ae nido unun amin dima anjmuluganjakan kimakgit?”

Yesu da Lasarus aban pidagit

³⁸ Yesu unun aeni bupmisi nandajek kimakbi tamokon kinj altagit. Kimakbi tamo unun tip kinam kinda tip madep nanj sopgwit. ³⁹ Yesu yan yagit, “Ji tip madep aba kwan.”

Yan yanban Mata unun amin kimakgit dakon sami da yan iyigit, “Amin Tagi, abisok tanban gildat 4 kabi asak, do yan anej kan, kibanj madepsi akdisak.”

⁴⁰ Yanban Yesu da iyigit, “Nak kili gayigim, nak nandaj gadaj nabi kan, gak Pinjkop dakon tapmim madepni kokdisal.” ⁴¹ Yan yanjakwan tip madep aba kinjakwan Yesu kwen sijtanban wigakwan yan yagit, “Dat, gak bisitno kili nandal, do ya yan gayisat. ⁴² Gak bisapmi bisapmi bisitno nandisat, mani abisok on amin idon akgan unun da gak da nak yabekbi pigim yan nandani unun do anek gen unun gayisat.” ⁴³ Yesu yan yajek gen papmon da yagit, “Lasarus, wanja pi!” ⁴⁴ Yan iyinban amin kimakbi imal nanj kisit kandap tomni dabilyo wangwit walimbil wanja pigit. Pinban

Yesu da yaŋ yoyig̃it, “Imalni witdalek yipba kisak.”

Kila amin da Yesu aŋakba kimotjak do gen yaŋ aŋteban awit

(Mt 26.1-5 ae Mk 14.1-2 ae Lk 22.1-2)

⁴⁵nJuda amin morapmi Maria gat gwayam egip do opgwit uŋun da Yesu da yo agit uŋun kaŋek nandan gadan imgwit. ⁴⁶oMani diwari da Parisi aminon kiŋek Yesu da yo agit uŋun do yoyiwit. ⁴⁷Yaŋ aŋakwa mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat Parisi amin gat da gen kokwin amin kabi yoyinba abin muwukba yaŋ yoyiwit, “Nian ano? Uŋun amin wasok tapmimi toŋ morapmi asak. ⁴⁸Nin yum koneŋ kaŋ, uŋun da wasok morapmi yaŋ gin aŋakwan amin kisi da nandan gadan imdan. Aŋakwa Rom gapman da abin Telagi Yut Madep gat ae Juda amin nin kisi paŋupbal akdan.”

⁴⁹Yaŋ yaŋba amin kinda bikbiknikon yikgit, mani Kaiapas, uŋun bilak do mukwa sogok amin dakon mibiltok amin egipgut, uŋun da yaŋ yoyig̃it, “Ji nandak nandakji mini. ⁵⁰Juda amin nin morap kisi do aŋek amin kalonji da kimotjak kaŋ, uŋun da tagisi asak. Ji uŋun dima nandan? Nin kisi pasil mudoneŋ kaŋ, uŋun da tagi dima asak.”

⁵¹Kaiapas gen yagit uŋun iyi da nandak nandagon da dima yagit. Uŋun bilak do mukwa sogok amin dakon mibiltok amin egek kombi gen yaŋek Yesu da Juda amin kisi do aŋek kimotjak do yagit. ⁵²pAe Juda amin dogin dima, Pinƙop dakon miŋat monjiyo dukwan dukwan ekwan, uŋun kisi paŋmuwuk kabi kalon yop do aŋek kimotdisak.

⁵³qUŋun gildaron gin kila amin da wasaŋek Yesu aŋakba kimotjak do gen yaŋ paŋkosit awit. ⁵⁴Yaŋ awit, do Yesu Juda amin da bikbigon noman dima

agipgut. Aŋek uŋun kokup yipmanek miktim amin dima ekwanon uŋun da kapmatjok kokup kinda mani Epraim uŋudon kwan paŋdetni gat egipgwit.

⁵⁵Yapyap Bilak kwan taŋakwan amin morapmi kokup dukwan dukwan da Jerusalem apgwit. Abin anpakni yolek iyi Pinƙop da dabilon kilek taŋek bisap madepmon kilegisi egipni yaŋ do pini awit. ⁵⁶Aŋek Telagi Yut Madep da naganon muwuk egek Yesu wisinƙek notni yoyin yoyin aŋek yaŋ yawit, “Nian nandan? Jap noknok bisap madep abin kosak bo dima?” ⁵⁷Mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat Parisi amin gat da amin yaŋ kili yoyiwit, “Amin kinda da Yesu uŋudon egisak yaŋ nandisak kaŋ, niyinban abidan dam tebanon yipneŋ.”

Maria da pakbi kibani toŋ tagisi naŋ Yesu soŋ imgut

(Mt 26.6-13 ae Mk 14.3-9)

12^rGildat 6 kabi taŋakwa don Yapyap Bilak altosak uŋun bisapmon Yesu Betani kokupmon kigit. Betani kokup uŋun Lasarus Yesu da kimoron naŋ aban pidagit amin dakon kokupni. ²sUŋudon Yesu do nandaba wukwan iminƙek jap pakbiyo madep awit. Aba Mata da jap pilik yominakwan Lasarus gat amin diwari gat kisi yigek Yesu gat jap nawit. ³tNaŋakwa Maria da pakbi kibani toŋ tagisi kinami kinda abidagit. Uŋun pakbi dakon tilakni uŋun 1 lita dakon binap, ae yuman nogi uŋun wukwisi. Uŋun pakbi kinam abidaneŋek Yesu da kandapmon tagalek iyi dakon busuŋ dangwani baŋ ikdigagit. Aban uŋun pakbi dakon kibani da yut kisi ilimik mudagit.

⁴Yaŋ aŋakwan paŋdetni kinda mani Judas Iskariot, uŋun don Yesu uwal

ⁿ11:45 Jn 7.31   ^o11:46 Lk 16.31   ^p11:52 Jn 10.16   ^q11:53 Jn 5.18

^r12:1 Jn 11.1,43   ^s12:2 Lk 10.40   ^t12:3 Lk 7.37-38

da kisiron yipgut, unun da yan yagit,
⁵“Unun pakbi kibanj toj tagisi aminon
 monej 300 danari da arip timigek yoni
 mini amin do yomnom tam unun tagisi.”
⁶Judas unun yoni mini amin do nandaba
 kik anek dima yagit. Iyi unun kabo no-
 knob amin kinda Yesu gat pandetni gat
 dakon monej kinam kila agit, do bisap
 morapmi monej yopgwit unun Judas da
 kabo timikgit.

⁷Yesu da gen unun nandanej yan
 yagit, “Minjat on yum koni. Nak kimokgo
 soj naminej kimakbi tamokon nepni
 unun bisap do pakbi on anjoman agit.
⁸Yoni mini amin unun bisapmi bisapmi
 ji gat egipdan, mani nak bisapmi bis-
 apmi ji gat dima egipdaman.”

Lasarus anakba kimotjak do yawit

⁹Juda amin morapmi Yesu Betani
 kokupmon egisak yan nandanej
 unudon apgwit. Yesu kok do gin dima,
 Lasarus kimoron nan aban pidagit
 ununyo kisi kok do apgwit. ¹⁰⁻¹¹vYesu
 da Lasarus aban pidanban kanek Juda
 amin morapmi da kila amini yopman
 degek Yesukon kinjek nandan gadan
 imgwit. Yando, mukwa sogok amin
 dakon amin madep kabi da Lasarus kisi
 anakba kimotjak do gen panjosit awit.

Yesu kila amin madep da tilagon Jerusalem pigigit

(Mt 21.1-11 ae Mk 11.1-11
 ae Lk 19.28-40)

¹²Gildat kinda do amin kabi madep
 Yapyap Bilak kok do apgwit unun da
 Yesu Jerusalem kokup papmon abisak
 yan nandawit. ¹³wNandanej jobban
 dakon tami mandan timik Yesu kok do
 kokup pap da wanga pigiwit. Pigeek gen
 papmon da yan yawit:
 “Osana! Pinjop anjisinno!”

‘Amin Tagi da manon abisak amin unun
 gisami toj egisak.’

Israel amin dakon kila amin madep unun
 gisami toj egisak.”

¹⁴Yan yanakwa Yesu da donki kinda
 kan unun da kwenon yikgit. Yan anjak-
 wan Pinjop da papiakon gen kinda tosoj
 unun bami toj agit. ¹⁵xGen unun yan:
 “Saion kokup pap dakon amin, ji dima
 pasolni. Kabit, ji dakon kila amin
 madep donki bilagi da kwenon
 yigek abisak.”

¹⁶yUnun bisapmon pandetni gen unun
 dakon mibili dima nandaba pisagit.
 Mani bujon don man madep panjakwan
 gen papiakon mandabi unun Yesu dosi
 yosok yan nandaba pisagit. Ae amin da
 yo anjimgwit unun papiakon gen toj
 ununyo kisi do nandaba pisagit.

¹⁷Yesu da Lasarus kimakbi tamokon
 nan yan iban pidagit bisapmon amin
 morapmi da kanek kin gen bini yanba
 irej tagit. ¹⁸Wasok tapmimi toj agit
 unun dakon gen bini kili yanba nan-
 dawit, do amin morapmi da kosiron kok
 do kiwit. ¹⁹Yan anakwa Parisi amin da
 pindagek notni yoyinj yoyinj anek yan
 yawit, “Yo morap an im do nandan
 unun aripmi dima anej. Pindakgit, mik-
 timi miktimi minjat aminyo morap kisi
 da yolgan.”

Grik amin di da Yesu kok do yawit

²⁰Yapyap Bilagon amin Pinjop gawak
 im do Jerusalem egipgwit unun bik-
 bigwan Grik amin diwari kisi egipg-
 wit. ²¹Unun Grik amin da Pilip kin
 kawit. (Pilip unun Galili provins Bet-
 saida kokupmon nani.) Yan iyiwit,
 “Amin tagi, nin Yesu kok do abaman.”
²²Yanba Pilip da kin Andru iyinban kisi
 Yesukon kinjek gen unun iyigimal.

^u12:8 GT 15.11   ^v12:10-11 Jn 11.45

^x12:15 Sek 9.9   ^y12:16 Jn 2.22

^w12:13 Kap 118.25-26; Jn 1.49

^{23z}Iyinjbal yagit, “Amin Dakon Monji man madep pasak dakon bisap kili unjun kwanj toso. ^{24a}Nak asisi dayisat, wit yet miktimon manjek dima kimotjak kanj, isal tokdisak. Mani kimotjak kanj, bami morapmi tokdan. ^{25b}Amin kinda iyi dakon egip egipni do but dasi galak tosak kanj pasil injak. Mani amin kinda miktimon egip egipni uwal anjimjak kanj, egip egip dagok dagogi mini abidosak. ²⁶Nak do oman asak amin unjun nak nol kimotjak. Anej nak da egisaron oman amino kisi egipde. Nak do oman asak amin unjun Datno da man madep imdisak.”

Amin dakon Monji ajenotdan

^{27c}Yesu da gen sanbejek yan yagit, “Abisok butno jik toso. Ni gen nanj yoken? ‘Dat yo jigi nagon apdisak gwayeki’ yan yoken? Dima. Yo jigi nagon apdisak unjun pak do apgum. ²⁸Dat, mango anpap abi madepsi asak.”

Yesu yan yanban Kwen Kokupmon da gen kinda yan pigit, “Nak mano anpap abo madepsi agit da aeno akdisat.” ²⁹Amin kapmatjok akgwit da gen unjun nandane diwari da yawit, “Kiririnj asak” ae diwari da “Ajelok kinda da gen iyik” yan yawit.

³⁰Yanba Yesu da yan yoyigit, “Gen unjun nandayinj unjun naga do anek dima, ji do anek altak. ³¹Abisok Pinjokop da on miktimon amin kokwin akdisak. Abisok on miktimon dakon kila amin madep yolban kikdisak. ^{32d}Nak miktimon nan ajenotni bisapmon amin kisisi ilikgo nagakon apdan.” ^{33e}(Yesu unjun kosit ni-anon da kimotjak unjun nandani do tilak gen unjun yagit.)

^{34f}Yanban amin da gen kobogi yan iyiwit, “Kristo unjun altane dagok dagogi mini egipdisak, Pinjokop dakon gen teban papia da yan yosok. Do gak da Amin Dakon Monji ajenotdan yan nido yosol? Amin Dakon Monji unjun namin amin kinda?”

^{35g}Yanba Yesu da kobogi yan yoyigit, “Bisap pisipmisok tenjeni ji gat egipjak. Pilin tuk tepmi apban kosit dima kokdan, do abisok tenjeni tanjakwan gin tenjenjikon agipni. Amin pilin tukgwan akwan unjun dukwan kwan unjun dima nandan. ^{36h}Abisok tenjeni ji gat egakwan gin egip egipji tenjenjikon toso yanji nandane tenjeni dakon monjini dagoni.”

Juda amin morapmi Yesu dima nandan gadanj imgwit

Yesu gen unjun yoyinj mudane dima koni do yopman kinj pasilikon egipgut. ³⁷Wasok tapmimi tonj morapmi aban kawit, mani sigin dima nandan gadanj imgwit. ³⁸ⁱYan anakwa kombi amin Aisaia da gen yagit unjun bami tonj agit. Gen unjun yan:

“Amin Tagi, gen yagiman unjun namin da nandaban bami agit?
Ae Amin Tagi da tapmimni namin do yolijban kagit?”

^{39-40j}Ae gen kinda gat yan yagit:
“Yo kinda dima koni yan do Pinjokop da dabili pansopgut.
Ae but da nandan pisanek nagon apba dima panmilip aber yan do but yomani dakon kosit sopman yomgut.”

Mibili yan do aripmi dima nandan gadawit. ^{41k}Aisaia da Yesu dakon tilimni kane gen unjun Yesu dosi yagit.

^z12:23 Jn 13.31-32; 17.1   ^a12:24 1Ko 15.36   ^b12:25 Mt 16.25

^c12:27 Kap 6.3; 42.5; Mt 26.38   ^d12:32 Jn 3.14   ^e12:33 Jn 19.6

^f12:34 Kap 110.4; Ais 9.7; Dan 7.14   ^g12:35 Jn 8.12   ^h12:36 Ep 5.8

ⁱ12:38 Ais 53.1   ^j12:39-40 Ais 6.10   ^k12:41 Ais 6.1

⁴²Yañ di anakwa kila amin morapmi Yesu nandañ gadañ imgwit. Mani Parisi amin do pasalek yañkwok dima awit. Parisi amin da muwut muwut yutnikon bañ yolba wañga egipni unundo si pasalek yañkwok dima awit. ⁴³^mAmin da mani pawigini do galagisi nandawit. Mani Piñkop da mani pawigisak do dima nandawit.

Yesu da gen yagit unun gen dagin amin kokwin akdisak

⁴⁴Yesu da tebaisi yañ yagit, “Amin kinda nak nandañ gadañ namisak, unun amin nak kaloñ nañgin dima nandañ gadañ namisak. Unun Dat yabekban pigim ununyo kisi nandañ gadañ imisak. ⁴⁵ⁿNak nandisak amin da nak yabekban pigim amin unun kosok. ⁴⁶Nak miktimon tetenji da yañ apgum. Do nak nandañ gadañ namni amin unun pilin tuggwan dima egipdañ. ⁴⁷^oAmin kinda geno nandañek dima guramitjak kañ, unun amin dima kokwinikgen. Nak on miktimon amin kokwin ak do dima pigim. Yokwikon bañ timit do pigim. ⁴⁸Mani amin kinda nak manji naminek geno dima abidosak kañ, unun amin gen yagim unun da mibi gildaron kokwin akdisak. ⁴⁹Nido nak naga da nandak nandagon da dima yosot. Dat yabekban pigim unun da iyi niañ yokeñ ae niañon da yokeñ do nayigit unun bañ yosot. ⁵⁰Dat da gen yokenđosi nayigit unun gen da amin egip egip dagok dagogi mini pañalon anyomisak yañsi nandisat. Yañ do ajeñ gen nayigit unun bañgin yosot.”

Yesu da pañdetni yopmañ degek tobił Datnikon wigik do yoyigit

(Kilapmi 13–17)

Yesu da pañdetni dakon kandañ pakbi bañ sugagit

13 Yapyap Bilak dakon jap noknok bisap dima altañakwan Yesu on miktimon yipmañek Daron wigikdisat dakon bisap kili kwañ tosoñ yañ nandañ. Yesu on miktimon pañdetni egipgwit unun do but dasi galak tañ yomgut. Sigin yañ gin nandañ yomiñakwan wigi bisapni mudagit.

²^pPilindo Yesu gat pañdetni gat jap nañek yikgwit. Sunduk da Judas, Saimon Iskariot dakon monji, unun da Yesu uwal da kisiron yipjak do nandak nandak kili imgut. ³^qYesu yañsi nandañ, Dat da yo morap kila abeñ do tapmim namgut yañ nandañ. Ae Piñkopmon da apgum, do ae Piñkopmon tobił kikdisat yañ kisi nandañ. ⁴Do Yesu jap noknok tamokon da pidañ imal dubakni kukwañ yipmañek pakbi soñ wiririt imal kinda abidañek kogikon wamgut. ⁵Yañ ajeñ pakbi tagalban idap madep kindakon pigakwa pañdetni dakon kandañ wasañek sugagit. Yañ ajeñ pakbi soñ wiririt imal kogikon wamgut unun nañ wiririkgit.

⁶Yañ ajeñ Yesu Saimon Pitakon opban yañ iyigit, “Amin Tagi, gak nak dakon kandañ sugokdisal, ma?”

⁷Yañ yañban Yesu da kobogi yañ iyigit, “Nak da yo asat unun abisok dima nandañ pisosok, mani don nandañ pisokdañ.”

⁸Yañban Pita da yañ iyigit, “Nak dakon kandañ dimasi sugoki.”

¹12:42 Jn 9.22   ^m12:43 Jn 5.44   ⁿ12:45 Jn 14.9   ^o12:47 Jn 3.17

^p13:2 Lk 22.3; Jn 13.27   ^q13:3 Jn 3.35; 16.28

Yaŋban Yesu da yaŋ iyigit, “Dima sugaŋ gabeŋ kaŋ, gak paŋdetno dima egipdisal.”

⁹Yaŋban Saimon Pita da yaŋ iyigit, “Amin Tagi, yaŋ kaŋ kandapno gin dima sugoki. Kisitno ae busuŋno kisi sugoki.”

¹⁰Yaŋban Yesu da yaŋ iyigit, “Amin kinda pakbi kili sogit kaŋ, uŋun amin kandapni baŋgin sugosak. Yaŋ aban gip-timni kisi kilegisi akdaŋ. Ji kili kilek tawit. Mani ji kisi do dima yosot.”

¹¹Yesu namin amin da uwal da kisiron yipjak uŋun amin kili kagit. Uŋun do aŋek ji kisi dima kilek taŋ yaŋ yoyigit.

¹²Yesu paŋdetni dakon kandap sugaŋ mudaŋ imal dubakni paŋek tobiŋ paŋki tamonikon yikgit. Paŋki yigek yaŋ yoyigit, “Nak da yo aŋ damisat uŋun dakon mibili di nandaŋ? ¹³Ji da nak Yoyiŋdet ae Amin Tagi yaŋ nayaŋ. Uŋun tagisi yoŋ. Nak uŋun mani. ¹⁴^sNak Amin Tagisi ae Yoyiŋdetji da kandapji sugat. Do jiyo kisi notji dakon kandap sugaŋ sugaŋ ani. ¹⁵^tNak da yo ani do dolisat, uŋun kaŋek uŋun naŋ gin ani. ¹⁶^uAsisi dayisat, oman monji amin tagini dima yapmaŋdak. Ae gen aŋkisas amin da yabet amin dima yapmaŋdak. ¹⁷Ji nak da aŋpak uŋun at dakon mibili kili uŋun nandaŋ. Ji yaŋ gin ani kaŋ, kisik kisik akdaŋ. ¹⁸^vNak ji kisi do dima yosot. Nak naga amin kabi naga do manjigim uŋun nandaŋ yomisat. Mani Piŋkop da papi-akon gen tosok uŋun bami toŋ akdisak. Gen uŋun yaŋ:

‘Nak gat bret nomak amin uŋun nak ba-
maŋ nam do kandapmi aŋenokdok.’

¹⁹^wYo uŋun dima altaŋakwa gen uŋun kili dayit. Do don yo uŋun bami noman taŋakwa yaŋsi nandaŋ gadani, Nak Naga Uŋun Amin. ²⁰^xAsisi dayisat, amin kinda pi monjino yabekgo kwa but dasi abi-

dosok kaŋ, uŋun amin nak naŋ but dasi abidosok. Ae nak but dasi abidosok amin Piŋkop nak yabekgit uŋun naŋ but dasi abidosok.”

Judas da Yesu uwal da kisiron yipdisak

(Mt 26.20-25 ae Mk 14.17-21
ae Lk 22.21-23)

²¹Yesu gen uŋun yaŋek burigwan da jigisi nandaŋek yaŋ yaŋgit, “Nak asisi dayisat, jikon da kinda da nak uwal da kisiron nepdisak.” ²²Gen uŋun yaŋban paŋdetni notni pindak pindak awit. Namin amin do yosok uŋun dima nand-aba pisagit. ²³Paŋdetni kinda Yesu da but dasi galak taŋ imgut uŋun Yesu da ileŋjikon yikgit. ²⁴Saimon Pita da busuŋi da tilak aŋ imiŋek yaŋ iyigit, “Namin do yosok yaŋ do iyin ka.”

²⁵Iyibban uŋun paŋdetni da Yesu da kapmatsisok kiŋek yaŋ iyigit, “Amin Tagi, namin do yosol?”

²⁶Yaŋban Yesu da iyigit, “Amin kinda bret diwat on idapgwaw sibiŋek ibo nokdisak uŋun amin do yosot.” Yaŋ yaŋek bret idapgwaw sibiŋek Judas do imgut. Judas uŋun Saimon Iskariot dakon monji.

²⁷^yJudas bret uŋun abidaŋakwan Sunduk da burikon pigigit. Yaŋ aŋakwan Yesu da iyigit, “Yo ak do nandal uŋun tepmisi abi.” ²⁸Amin morap jap noknok tamokon yikgwit uŋun Yesu da gen yaŋgit uŋun dakon mibili dima nand-aba pisagit. ²⁹Judas uŋun moneŋ kila agit. Do amin diwari da Judas kiŋ Piŋkop gawak imim dakon bisap madep dakon yo di yumjak, bo ae bupmi amin do moneŋ yomjak do iyisak yaŋ nandawit. ³⁰Judas bret diwat uŋun abi-

^f13:10 Jn 6.64,70-71; 15.3   ^s13:14 Mt 20.28; Lk 22.27

^t13:15 Pil 2.5; Kol 3.13; 1Pi 2.21   ^u13:16 Mt 10.24   ^v13:18 Kap 41.9

^w13:19 Jn 14.29; 16.4   ^x13:20 Mt 10.40   ^y13:27 Jn 13.2

daneꝅ unꝅodon gin wanꝅa pigigit. Wanꝅa unꝅun pilin tuk kili agit.

**Yesu unꝅun gen teban kalugi
kinda paꝅdetni do yomꝅut**

³¹ ^zJudas unꝅun yomakon pigakwan Yesu yaꝅ yaꝅgit, “Abisok Amin Dakon Monji unꝅun man madep pakdisak. Ae Monji do aꝅek Piꝅkop yo kisi man madep paꝅek ³² ^aMonji do man madep imdisak. Yaꝅ unꝅun tepmisi akdisak.

³³ ^b“Gwakno kabi, nak ji gat bisap pisipmisok gin egipneꝅ. Nak kiꝅapbo ji da nak wisikdaꝅ. Mani Juda amin yoyigim yaꝅ gin abisok ji baꝅ dayisat, nak da kisaron ji aripmi dima apdaꝅ.

³⁴ ^c“Nak gen teban kalugi kinda damisat unꝅun yaꝅ: ji disikon notji do but dasi galak taꝅ yomiꝅ yomiꝅ ani. Nak ji do but dasi galak taꝅ damisat, yaꝅ gin ji disikon notji do yaꝅ gin nandani. ³⁵ Ji disikon notji do but dasi galak taꝅ yomni kaꝅ, amin kisi da dandaba ji nak dakon paꝅdet kabino akdaꝅ.”

**Pita da manji imdisak
do Yesu da yaꝅgit**

(Mt 26.31-35 ae Mk 14.27-31
ae Lk 22.31-34)

³⁶ Kili Saimon Pita da Yesu yaꝅ iyigit, “Amin Tagi, gak dukon kikdisal?”

Yaꝅban Yesu da yaꝅ iyigit, “Nak da kokup kikdisat unꝅodon abisok gak aripmi dima noldisal. Mani don nak noldisal.”

³⁷ Yaꝅban Pita da yaꝅ iyigit, “Amin Tagi, mibili niaꝅon da nak abisok gak tagi dima golbeꝅ? Nak gak do aꝅek tagi kimokgeꝅ.”

³⁸ Yaꝅban Yesu da yaꝅ iyigit, “Gak nak do aꝅek tagisi kimokgeꝅ yaꝅ nandisal, ma? Asisi gayisat, pup gen dima yaꝅakwa gak da ‘nak do unꝅun amin dima nandaꝅ imisat’ yaꝅ kosiri kapbi yokdisal.”

Yesu unꝅun Daron kigik dakon kosit

14 Yesu da saꝅbeꝅek yaꝅ yaꝅgit, “Ji butji dima jik toni. Egip egipji Piꝅkopmon tosoꝅ yaꝅsi nandani, ae egip egipji nagon tosoꝅ yaꝅsi nandaꝅ namni. ² Datno da yutnon yut buri morapmisi toꝅ. Yaꝅ dima kaꝅ, gen unꝅun aripmi dima dayikom. ³ ^dNak kiꝅ ji dakon tamo paꝅnoman aꝅek, aeno tobiꝅ abiꝅ ji timikgo paꝅki nak gat egipneꝅ. ⁴ Nak da kokup kikdisat dakon kosit unꝅun disi nandaꝅ.”

⁵ Yaꝅban Tomas da yaꝅ iyigit, “Amin Tagi, gak dukon kikdisal, nin dima nandaꝅ. Do niaꝅon da kosit unꝅun koneꝅ?”

⁶ ^eYaꝅban Yesu da yaꝅ yoyigit, “Nak naga kosit, ae gen bami, ae egip egip. Daron kigik kosit ꝅwakꝅwari kinda dimasi tosoꝅ. Nak kalongin. ⁷ ^fNak do pakyaꝅsi nandaꝅ namaꝅ tam, Datnoyo kisi tagi nandaꝅ ibam. Abisok da wasaneꝅ unꝅun nandaꝅ imiꝅek kili unꝅun koꝅ.”

⁸ Yaꝅ yaꝅban Pilip da Yesu yaꝅ iyigit, “Amin Tagi, gak da Dat noliꝅbi nin dakon but mudanꝅban.”

⁹ ^gYaꝅban Yesu da iyigit, “Pilip, nak bisap dubagi ji gat egipgumaꝅ, mani nak dima nandaꝅ namisal, ma? Amin kinda nak nandisak unꝅun Dat naꝅ kosok. Gak niaꝅon da Dat noliꝅbi kono yaꝅ yosol? ¹⁰ ^hBo Dat nagon egakwan nak Daron egisat unꝅun nandabi bami dima

^z13:31 Jn 12.23   ^a13:32 Jn 17.5   ^b13:33 Jn 7.33-34

^c13:34 Jn 15.12,17; 1Jn 3.23; 2Jn 5   ^d14:3 Jn 12.26

^e14:6 Jn 11.25; Ro 5.1-2   ^f14:7 Jn 8.19   ^g14:9 Jn 12.45; Kol 1.15; Ibr 1.3

^h14:10 Jn 12.49

ak? Nak gen dayit unun naga da nandak nandagon da dima dayit. Dat nagon egisak unun da pini asak. ¹¹ Nak Daron egapbo Dat nagon egisak yan dayisat unun nandaba bami asak. Mani geno do nandaba bami dima asak kan, wasok tapmimi toj morap agim unun da mibilno tagi dolisak.

¹² J¹² “Asisi dayisat, nak nandan gadan namjak amin da nak da pi asat unun akdisak. Nak Daron wigikdisat, do nak da pi agim si yapmanjek madepsi akdisak. ¹³ K¹³ Yo morap abej do nak da manon da nayini, unun akdisat. Yan abo Dat da Monjikon man madep pakdisak. ¹⁴ Yo morap do nak da manon bisit yoni, unun nak akdisat.”

Yesu da Telagi Wup yipban pisak do yagit

¹⁵ Yesu da sanbenek yan yagit, “Ji nak do but dasi galak tan namañ kan, yo morap ani do yagim unun guramitni. ¹⁶ m¹⁶ Nak Datno iyiko unun da Panpulugok kinda gat damdisak. Unun da ji gat bisap mudok mudogi mini egipdisak. ¹⁷ n¹⁷ Panpulugok damdisak unun gen bami dakon Wup. Miktim amin da aripmi dima abidogi, nido dima kon, ae dima nandan iman. Mani ji da nandan iman. Ji gat egisak, ae don ji da butgwan egipdisak. ¹⁸ Nak ji depman dekho mej datyoni mini da tilagon dima egipdan. Nak jikon tobil apdisat. ¹⁹ Bisap pisipmisok egek miktim amin da nak dima nandakdan. Mani ji da nak nandakdan. Nak egisat, do jiyo kisi yan gin egipdan. ²⁰ o²⁰ Unun bisapmon nak Daron egisat, ae ji nagon ekwan, ae nak jikon egisat, yan si nandaba pisokdisak. ²¹ Amin kinda yo morap ani do yagim unun nandanek guramikdak, unun amin

da nak do but dasi galak tan namisak. Amin kinda nak do but dasi galak tan namisak unun amin do Datno da but dasi galak tan imdisak. Ae nakyo kisi unun amin do but dasi galak tan iminek naga nan yoliko kokdisak.”

²² Yesu da yan yanban Judas kinda, unun Judas Iskariot dima, unun da yan iyigit, “Amin Tagi, gak nianon da gaga ninban gin nolikdisal, mani miktim amin morap dima yolikdisal?”

²³ Yanban Yesu da yan iyigit, “Amin kinda but dasi galak tan namjak kan, unun amin da nak dakon gen guramitjak. Datno da unun amin but dasi galak tan injak. Anjakwan nit op do unun amin gat egipnej. ²⁴ p²⁴ Amin kinda but dasi dima galak tan namisak, unun amin nak dakon gen dima guramikdak. Gen on nandan unun nak dakon gen dima, gen on Dat yabekban pigim unun dakon gen.

²⁵ “Nak ji gat sigin egek gen on dayisat. ²⁶ Mani Panpulugok, Telagi Wup, nak da manon Dat da yabekban pikdisak. Unun da yo morap do dayindetdisak. Ae ji panpuluganban gen morap dayigim da dayisat unun ae nandaba pisokdan.

²⁷ “But yawot jikon yipmandat. But yawotno ji do damisat. But yawot on miktimon minat amin da daman unuden dima. Do butji jik tanakwa pasol pasol dima ani. ²⁸ q²⁸ Gen kinda dayiko nandawit unun yan ‘Nak depman kikdisat. Anek aeno tobil jikon opdisat.’ Ji da nak but dasi galak tan namañ kan, nak Daron wigikdisat unun da kisik kisik damdisak, nido Dat da nak nwapmandak. ²⁹ r²⁹ Yo morap don noman tan mudanakwa nandan gadat ani yan do mibiltok gen on dayisat.

^{14:11} Jn 10.38   ^{14:12} Mk 16.19-20   ^{14:13} Mt 7.7; Jn 15.16

^{14:15} Jn 15.10; 1Jn 5.3   ^{14:16} Jn 14.26; 15.26; 16.7   ^{14:17} Jn 16.13

^{14:20} Jn 17.21-23   ^{14:24} Jn 7.16   ^{14:28} Jn 20.17   ^{14:29} Jn 13.19

³⁰“Bisap dubak gen dima yonej, nido on miktim dakon kila amin madep kili unun apdisak. Unun da nak aripmi dima abij nepjak. ³¹Mani miktim amin da nak da Dat but dasi galak taj imisat yan nandani unun do ajekek yo morap abej do Dat da nayigit unun da aripmansi asat. Kili pidanba kino.”

Yesu unun wain nap obisi

15 Yesu da sanbekek yan yagit, “Nak naga wain nap obisi. Ae Datno unun wain pi dakon kila amin. ²°Kilijno morap bami dima toj unun Dat da mandan maban kwan. Ajekek kilijno morap bami toj unun Dat da bami madepsi toni do panmilip asak. ³Gen dayigim unun da ji kili sugan panmilip agit. ⁴Ji nagon sanbejba nak da jikon sanbekek. Wain kilijni obikon dima sanbesak kan, bami dima tosak. Yangin jiyo nagon dima sanbeni kan, bami dima tokdan.

⁵“Nak naga wain obi ae ji kilijno morap. Amin kindan nagon sanbejban nak unun aminon sanbekek kan, bami morapmi tokdisak. Ji nak nipman degek yo kindan aripmi dima ani.

⁶“Amin kindan nagon toktogi dima sanbesak kan, unun amin kilijni yokwi yombem. Kilijni unuden amin da mandan yopba kibidanba pan muwuk kindapmon soson.

⁷“Ji nagon toktogi sanbeni ae geno jikon tosak kan, yo nido galak tajekek bisit ani unun dakon bami noman taj damdisak. ⁸°Ji bami morapmisi tanba amin da dandaba nak dakon panjetnosi akdan. Yan aba Datno da man madep pakdisak.

⁹“Dat da nak do but dasi galak taj namisak, yan gin nak da ji do but dasi galak taj damisat. Nak ji do but dasi

galak taj damisat, ji toktogisi unun kagagwan egipni. ¹⁰°Nak Datno dakon gen teban guramigek but dasi galak taj namisak unun da kagagwan egisat. Ji yan gin nak dakon gen teban guramitni kan, but dasi galak taj damisat unun da kagagwan egipdan. ¹¹Nak dakon kisik kisik da jikon tanakwan ji dakon kisik kisik da madepsi tugosak, mibili yan do ajekek gen on dayisat.

¹²°“Gen tebano unun yan: nak da ji do but dasi galak taj damisat, jiyo yan gin disikon notji do but dasi galak taj yomij yomij ani. ¹³°Amin kindan da notni do but dasi galak taj imijekek unun panpulugok do ajekek egip egipni paretjak kan, amin do but dasi galak taj yomyomni unun da anpak bamisi ae wukwisi asak. Amin diwari morap dakon si yapmandak. ¹⁴°Ji gen teban on dayisat unun guramitni kan, ji nak dakon notnoni kabi akdan. ¹⁵Oman monji unun amin tagini da yo morap asak unun dima nandan. Unun do oman monjino yan aeno dima dayikek. Gen morap Datnokon nandagim unun kili dayigim. Yan agim do ji notnoni yan dayisat. ¹⁶Nak ji gat egipnekek do ji da dima manjij nepgwit. Nak ji gat egipnekek do manjigim. Ajekek ji kij pi aba bami dima yokwi tajekek toktogi toni do manjigim. Do nak da manon yo nido bisit ani unun Dat da tagi damjak. ¹⁷°Gen tebano unun yan: Ji disikon notji do but dasi galak taj yomij yomij ani.”

Miktim amin da panjet do nandaba yokwi tok anyomdan

¹⁸Yesu da sanbekek yagit, “Miktim amin da nandaba yokwi tok anyomdan kan, yansi nandani, mibiltok nak do yan gin awit. ¹⁹°Ji miktim amin da tilagon

°15:2 Mt 3.10   °15:6 Mt 7.19; 13.42   °15:8 Mt 5.16

°15:10 Jn 14.15; 1Jn 2.5   °15:12 Jn 13.34   °15:13 Jn 10.11; 1Jn 3.16

°15:14 Mt 12.50   °15:17 Jn 13.34   °15:19 Jn 17.14

egipni kanj, miktim amin da notnin di yañon da but dasi galak tañ damdañ. Mani ji on miktim dakon amin dima. Nak da ji on miktimon bañ kili manjiñ depgum. Uñun do aņek miktim amin da nandaba yokwi tok aņdamañ. ²⁰^bGen dayigim uñun do nandani, ‘Oman monji amin tagini dima yapmanğañ.’ Nak yokwi aņnamgwit kanj, jiyo kisi yokwi yañ gin aņdamdañ. Ae nak dakon gen guramikgwit kanj, ji dakon gen kisi guramitdañ. ²¹Ji nak nolğañ do aņek yokwi aņdamdañ, nido Dat nak yabekban pigim uñun dima nandañ iman.

²²“Nak piņek gen dima yoyigim tam, yokwini dakon gen kinda dima tosok. Mani nak piņek gen kili yoyigim, do amin kinda da ‘nak dima nandaņek suğ agim’ yañ yogogi mini. ²³^cAmin kinda nak do nandaban yokwi tok aņ namisak, uñun amin Datno kisi do nandaban yokwi tok aņ imisak. ²⁴Nak uñun da binapmon pi tapmimi toņ amin kinda da dima agit uñun bañ agim. Yañ dima agim tam, yokwini dakon gen kinda dima tosok. Mani nak da wasok tapmimi toņ agim uñun pindakgwit, mani nak gat Datno gat kisi do nandaba yokwi tok aņnimañ. ²⁵^dYañ aba gen teban papi-anikon gen kinda tosok uñun bami toņ agit. Gen uñun yañ:

‘İsal dogin amin da nandaba yokwi tok aņ namgwit.’

²⁶^e“Paņpulugokji, Gen Bami Dakon Wup, Daron egisak. Nak da jikon yabekgo pikdisak. Uñun da Daron da piņek mibilno do yañ teņteņok akdisak. ²⁷Ae ji nak da pi si wasagimon da wasaņek egipgumañ da ekwamañ, do jiyo kisi nak do yañ teņteņok ani.”

16 “Gen uñun nandañ gadaťji dima witdal kini do aņek dayisat.

^{2f}Muwut muwut yutnikon bañ ji dolek uñun gat dima muwutni do yaņsop aņ damdañ. Bisap kinda apjak, uñudon amin da dikba kimagakwa uñun amin da nin da Piņkop do yo tagisi aņ imamañ yañ nandakdañ. ^{3g}Uñun Dat dima nandañ iman, ae nakyo kisi dima nandañ namañ. Yaņdo, yo morap uñun aņ damdañ. ⁴Mani abisok yo uñun altokdañ do kili dayiņ mudat, do don amin da yo uñun aņ daba gen on dayisat uñun do nandani.”

Yesu da Telagi Wup dakon pi do yagit

Yesu da saņbeņek yagit, “Kalip naga gat kisi egipgumañ do aņek on gen morap dima dayigim. ⁵Abisok nak Dat yabekban pigimon tobil wigikdisat. Mani jikon da kinda da ‘Gak dukon kisal?’ yañ dima nayañ. ⁶Abisok gen on dayiko jigisi nandañ. ^{7h}Mani asisi dayisat, nak ji paņpulugok do depmañ dek wigikdisat. Dima wigikeñ kanj, Paņpulugokji jikon dima pikdisak. Mani nak wigikeñ kanj, nak da yabekgo jikon pikdisak. ⁸Uñun da piņ pi aban miktim amin morap aņpak yokwi gat, ae aņpak kilegi gat, ae Piņkop da amin gen pikon yopdisak gat dakon mibili kisi pakyaņsi nandaba pisokdisak. ⁹Pi aban yokwinin madepsi tañ nimañ yañ pindatdañ. Yokwini dakon mibili uñun nak dima nandañ gadañ namañ. ¹⁰Ae pi aban aņpak kilegi dakon mibili nandaba pisokdisak, nido nak Daron wigapbo ae saņbeņek dima nandakdañ. ¹¹ⁱAe pi aban amin gen pikon yopyop dakon bisap apdisak yañ nandani, nido on miktim dakon kila amin madep uñun kobogi yokwi timitdisak.

^{12j}“Gen yogogi morapmi toņ, mani abisok dayikeñ kanj, ji aripmi dima timitdañ. ¹³Mani Gen Bamisi Dakon Wup

^b15:20 Jn 13.16   ^c15:23 Lk 10.16   ^d15:25 Kap 35.19; 69.4

^e15:26 Jn 14.26   ^f16:2 Mt 24.9; Lk 6.22; Jn 9.22   ^g16:3 Jn 15.21

^h16:7 Jn 14.16   ⁱ16:11 Jn 12.31   ^j16:12 1Ko 3.1-2

uñun da abiy ji pañpulugañban gen bami morap nandaba pisokdañ. Uñun iyi dakon gen bañ dima dayikdisak, gen nandisak uñun bañgin dayikdisak. Añek yo don altokdañ uñun do dayikdisak. ¹⁴Uñun da nak dakon gen abidaneñ dayiñ teñteñañban uñun da nak dakon tilim madepno akdisak. ¹⁵Daron yo morap toñ uñun nak dakon. Uñun do mani yat, Wup da nak dakon gen abidaneñ yañ teñteñañ damdisak.”

**Kisik kisik da but yokwi
dakon kulabik akdisak**

¹⁶kYesu da sañbeñek yañ yagit, “Bisap pisipmisok nak sañbeñek ae dima nandakdañ. Ae timisok di egek donjok nandakdañ.”

¹⁷Pañdet diwari notni yoyiñ yoyiñ añek yawit, “Gen uñun niyisak dakon mibili niañ? Yañ yak, ‘Bisap pisipmisok nak sañbeñek ae dima nandakdañ. Ae timisok di egek donjok nandakdañ.’ Ae yañ yak, ‘Uñun dakon mibili uñun yañ: nak Daron kikdisat.’ ¹⁸‘Bisap pisipmisok’ yañ uñun mibili nido yak? Gen uñun dakon mibili dima nandamañ.”

¹⁹Yesu uñun do nayikdañ yañ pindagek yañ yoyigit, “Gen uñun yat dakon mibili nandak do disi gin yoñ, ma? Yañ dayit, ‘Bisap pisipmisok nak sañbeñek ae dima nandakdañ. Ae bisap pisipmisok egek ae donjok nandakdañ.’

²⁰Asisi dayisat, ji kunam madepsi tatdañ, ae bupmi kunamyó kisi madepsi akdañ. Mani miktim amin da kisik kisik akdañ. Butji wagilsí yokwi tokdañ, mani but yokwisi dakon kulabigi don kisik kisik madepsi nandakdañ. ²¹Miñat kindá monji altok do añañkwan tepmi madepsi nandisak. Mani monji altañañkwan tepmi uñun pasak dakon nandak nandak dima asak. Monji

miktimon kili altosok uñun do kisik kisik asak. ²²Uñun da tilak ji abisok but yokwi añ. Mani aeno dandakeñ bisapmon kisik kisik akdañ. Ae amin kindá da kisik kisikji aripmi dima gwayesak. ²³¹Uñun bisapmon ji da nak yo kindá do bisit dima nayikdañ. Asisi dayisat, yo kindá do nak da manon da Dat bisit iyini kañ, uñun damdisak. ²⁴Ji kalip nak da manon da yo kindá abidok do bisit kindá dima awit. Ji bisit ani. Yañ añek yo timigakwa kisik kisik da butjikon tugosak.”

**Yesu da miktim
dakon tapmim kili abigit**

²⁵Yesu da sañbeñek yañ yagit, “Nak on gen morap tilagon da dayisat. Don tilak gen ae dima dayikeñ. Dat do nomansi dayiñ teñteñokdisat. ²⁶⁻²⁷^mNak da ji do añek Dat bisit iyikeñ yañ dima dayisat. Dima. Ji nak do but dasi galak tañ namañ, ae nak Piñkopmon da apgum yañ nandaba bami asak. Yañ añ, do Dat da iyi but dasi galak tañ damisak. Do uñun bisapmon ji nak da manon Dat bisit iyikdañ. ²⁸Nak Daron da miktimon pigim. Ae abisok miktim yipmañek Daron wigikdisat.”

²⁹Yañ yañban pañdet kabini da yañ iyiwit, “Abisok nomansi niyisal. Tilak gen dima yosol. ³⁰Nin abisok yañsi nandamañ, gak yo morap kili nandañ mudosol, ae amin da dima gayiñakwa gaga tagi yoki. Uñun do añek gak Piñkopmon da apgul yañsi nandano bami asak.”

³¹Yañba Yesu da yañ yoyigit, “Abisok ji kili nandañ gadat añ, ma? ³²ⁿNandani, bisap kili kwanñtak. Asi bisap kili uñun, do ji biripmigi yutjikon kiñ kiñ akdañ. Yañ añek nak nepba naga gin egipdisat. Mani Dat nak gat egisak do naga ginsi dima egipbeñ. ³³^oJi nagon gadañek butji

^k16:16 Jn 14.19   ^l16:23 Mt 7.7   ^m16:26-27 Jn 14.21,23

ⁿ16:32 Mt 26.31,56   ^o16:33 Jn 14.27; Ro 5.1; 1Jn 5.4

yaworisi tanakwa egipni, yanj do anjek gen on dayisat. Miktimon egipni bisapmon jigi noman tanj damdanj. Mani ji pasol pasoli mini tebaisi atni. Nak da miktim dakon tapmim kili abinj yipgum.”

Yesu iyi do bisit agit

17 Yesu panjet kabini gen unun yoyij mudanek Kwen Kokup sin-tanek bisit yanj agit, “Dat, bisap kili abik. Monjigo dakon man awigaki kanjo Monjigo da gak dakon man awigisak. ²Amin morap Monjigo da kila asak do yanj mudan ingul. Yanjo, amin morap imisal unun da egip egip dagok dagogi mini tagi yomjak. ³Egip egip dagok dagogi mini dakon mibili unun yanj; amin da gak Pinjok kalonjisi bamisi yanj nandan gamanj, ae Yesu Kristo gak da yabekbi pigit yanj gin nandan iman. ⁴Gak da pi morap namgul, unun pi anj mudoko miktim amin da tilingo kili kawit. ⁵Dat, miktim dima noman tanakwan nak gak gat egek tilimno tanj namgut. Abisok gak da injamon unun tilim aego nabi.

Yesu panjetni do bisit agit

⁶“Amin morap on miktimon banj namgul kabikon gak dakon mibilgo kili yoyij tenjenagim. Unun amin gak dakon banj nak do nabi gak dakon gen guramikgwit. ⁷Abisok yanji nandan, yo morap namgul unun gak dasi namgul yanj nandan. ⁸Nido gen morap namgul unun yoyiko abidawit. Anjek asi nak gagon da apgum ae gak da nak yabekgil, yanji nandaba bamisi asak. ⁹Nak unun amin kabi do bisit asat. Miktim amin kisi do dima asat. Unun amin kabi namgul unun gak dakon amin kabigo, do unun do bisit asat. ¹⁰Nak dakon amin kabi unun gak dakon. Ae gak dakon amin

kabi unun nak dakon. Amin da nak dakon amin kabino pindagek tilimno kanjek man madep namañ.

¹¹“Nak gagon obijek miktimon sanjenek dima egipbenj. Mani unun amin kabi da miktimon sigin egipdanj. Telagi Dat, mango tapmimi tonji namgul unun nanj panjutnoki. Yanj anjaki nit da kalonjisi ekwamak, unun amin kabi da kalonjisi yanj gin egipni. ¹²Nak unun gat egipgumaj bisapmon man namgul unun nanj panjutnanapbo tagisi egipgwit. Unun amin kabikon da amin pasiljak do yanji unun dagin pasilgit. Yanj anjakwan Pinjok da papiakon gen unun do mandabi unun bami tonj agit.

¹³“Nak abisok gagon opbenj, mani kisik kisikno da unun amin kabikon tugosak yanj do miktimon sigin egek gen on yosot. ¹⁴Nak naga on miktimon nani dima, ae amin kabino unun kisi on miktimon nani dima, do nak gengo amin kabino do yobo miktim amin da nandaba yokwi tok anj yomgwit. ¹⁵Amin kabino miktimon banj timikgi do bisit dima asat. Panjutnanjaki Yokwi Ami da dima panjupbal asak yanj do bisit asat. ¹⁶Nak naga on miktimon nani dima, ae amin kabino unun kisi on miktimon nani dima. ¹⁷Gak dakon gen unun gen bamisi. Amin kabinokon pi abi gengo bamisi unun da burikon pi aban gakkdosi amin ani. ¹⁸Gak da nak yabekbi miktimon pigim. Yanjin nak da amin kabino miktimon yabekdat. ¹⁹Unun amin da gakkdosi amin ani do anjek egip egipno kalonj gak do gamisat.

Yesu nandanj gadat amin kisi do bisit agit

²⁰“Nak unun amin kabi do gin bisit dima asat. Unun amin kabi da gen

^p17:3 1Jn 5.20   ^q17:4 Jn 4.34   ^r17:5 Jn 1.1   ^s17:12 Jn 6.39; 13.18

^t17:15 Mt 6.13; 2Tes 3.3   ^u17:18 Jn 20.21

yanakwa nak nandanj gadañ namni amin unjun kisi do asat. ²¹Dat nak gagon egapbo gak nagon egisal yan gin unjun amin kabi da but kaloñsi egipni do bisit asat. Unjun amin nit gat egapno miktim amin da asi gak da nak yabekbi pigim yan nandaba bamisi asak dosi nandisat. ²²Nit kaloñsi ekwamak yan gin unjun amin kaloñsi egipni, yan do tilim namgul unjun kili yomgum. ²³Nak unjun amin kabikon egapbo gak nagon egisal. Kaloñsi egipni do nandisat. Yan egakwa miktim amin da gak da nak yabekbi pigim yan nandani dosi nandisat. Ae gak da nak do but dasi galak tañ namisal yan gin gak da unjun amin do galak tañ yomisal yan nandani dosi nandisat.

²⁴“Dat, miñat amin nak do namgul unjun nak da egipberj kokupmon nak gat kisin egipnerj do nandisat. Tilim namgul unjun koni do nandisat. Yo morap dima noman tañakwa but dasi kilisi galak tañ namgul, unjun do añek unjun tilim namgul. ²⁵Dat Kilegisi, miktim amin gak dima nandanj gamañ. Mani nak nandanj gamisat. Ae amin kabino da gak da nak yabekbi pigim yanñsi nandaba bami asak. ²⁶Nak da gak unjun amin kabikon yologim. Ae gak da but dasi galak tañ namisal yan gin unjun amin kabi da amin do but dasi galak tañ yomni, ae nak unjun amin kabikon egipberj, yan do sigin sanberjek gak yolikdisat.”

Yesu tepmi pajeñ kimakgit da aeni pidagit

(Kilapmi 18–20)

Judas da Yesu uwal da kisiron yipgut

*(Mt 26.47-56 ae Mk 14.43-50
ae Lk 22.47-53)*

18 Yesu bisit añ mudanban pañdet kabini gat kisi Kidron Pakbi Kidat

yapmanjek kiwit. Unjun pakbi da usugap da pigaga kinda tosok. Yesu gat pañdet kabini gat unjun pigagagwan pigiwit. ²Bisap morapmi Yesu gat pañdet kabini gat unjun pigaga muwuk muwuk awit, do uwal da kisiron yipjak amin Judas kisi unjun pigaga kañ nandanjo agit. ³Do Judas da Rom dakon emat amin di gat ae Telagi Yut Madep dakon obip amin diwari gat timikban unudon kiwit. Obip amin unjun mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat Parisi amin gat da yabekgwit. Unjun amin kabi lam ae kaliñ ae emat dakon yo kisi timikgwit. ⁴Yesu yo morap noman tañ imdañ unjun kili nandanj mudagit. Do kapmatjok da kiñ unjun amin kabi yan yoyigit, “Ji namin nañ wisañ?”

⁵Yoyiñban yan yawit, “Nin Yesu Nasaret amin nañ wisamañ.”

Yañba Yesu da yoyigit, “Nak unjun mani.” Yesu uwal da kisiron yipjak amin Judas unjun amin kabi gat kisi akgwit. ⁶Yesu da “Nak unjun mani” yan yanakwan amin unjun timisok di duwalik kinjek miktimon piligi pakgwit. ⁷Yesu da aeni yoyigit, “Ji namin nañ wisañ?”

Yoyiñban yawit, “Yesu Nasaret amin.”

⁸Yañ yanba Yesu da yan yoyigit, “Nak kili dayit, nak unjun mani. Ji nak wisañ kañ, on amin kabi yopba kini.” ⁹Wañ yanban gen kind a kalip yagit unjun bami toñ agit. Gen unjun yan: “Amin kabi unjun nak do namgul unjun kind a dima yipbo pasilgit.”

¹⁰Saimon Pita da emat agak sibani ilik mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon oman monji dakon miragi amin tet nani mandañ dagagit. Oman monji unjun dakon mani Malkus. ¹¹xYañ aban Yesu da tebai yan iyigit, “Emat agak siba yigikon simi! Dat da tepmi pakeñ do nandisak unjun dima pakeñ yan nandisak, ma?”

Yesu Anaskon ankiwit

¹² Emat amin gat ae mibiltok amin madepni gat, ae Juda amin dakon obip amin gat da Yesu abidanek nap teban nan abisiwit. ¹³ Yan anek mibiltok Anaskon ankiwit. Anas unun Kaiapas dakon yopmi. Unun bilagon Kaiapas da mukwa sogok amin dakon mibiltok amin egipgut. ¹⁴ Unun da kalip Juda yan yan yoyigit, “Amin kalon kinda dagin amin morap kisi do anek kimotjak kan, unun tagi.”

Pita da Yesu do wasip yagit

(Mt 26.69-70 ae Mk 14.66-68
ae Lk 22.55-57)

¹⁵ Saimon Pita gat ae pandet kinda gat Yesu yol anan kigimal. Mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da unun pandet nandan imgut, do Yesu yol anan mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da nagalon pigigit. ¹⁶ Mani Pita wanga yoma kaga da kapmatjok akgit. Do pandet unun mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da nandan imgut unun da kin oman minat kinda yoma kila agit unun iyinek Pita abidanban nagalgwan pigigimal. ¹⁷ Oman minat unun yoma kila agit unun da Pita yan iyigit, “Gak unun amin dakon pandetni kinda bo?”

Iyiban Pita da yagit, “Nak dima.”

¹⁸ Kokup mirimisi agit, do oman monji gat ae obip amin gat kindapni alik do kindap kinda sogit da patderikon angwasinek akgwit. Anakwa Pita yo kisi agek kindapni aliwit.

Mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da Yesu gen yan imgut

(Mt 26.59-66 ae Mk 14.55-64
ae Lk 22.66-71)

¹⁹ Unun bisapmon mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da Yesu pandet

kabini do iyigit ae yoyinet agit kisi do iyigit. ²⁰ Yanban Yesu da yan iyigit, “Nak gen nomansi amin kisi yoyinetentengim. Muwut muwut yutnikon yoyinet dekgim, ae Telagi Yut Madep da nagalon Juda amin da abin muwuk muwuk an unudon bisapmi bisapmi yoyinet dekgim. Gen kinda pasilikon dimasi yagim. ²¹ Do nido nak nayisal? Gen yanapbo nandawit amin ban yoyi. Gen yagim unun da nandan.”

²² Yesu yan yanakwan obip amin kinda da mogim kulbak anagek yan iyigit, “Mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon geni kobogi gen tagi nan iyisat yan nandisal ma?”

²³ Yanban Yesu da yan iyigit, “Gulusun yat kan, unun do nayi. Ae gen kilegi yat kan, nido nikdal?” ²⁴ Nap kisirikon abisiwit dima witdalek Anas da Yesu yabekban mukwa sogok amin dakon mibiltok amin Kaiapaskon ankiwit.

Pita da aeni Yesu do wasip yagit

(Mt 26.71-75 ae Mk 14.69-72
ae Lk 22.58-62)

²⁵ Saimon Pita kindapni alin agakwan yan iyiwit, “Gak Yesu dakon pandetni kinda, ma?”

Yan iyinba yoyigit, “Nak pandetni kinda dima.”

²⁶ Mani mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dakon oman amin kinda, unun Pita da miragi mandan dagagit amin unun dakon diwatni kinda, unun da yan iyigit, “Gakyo kisi Yesu gat pigaga ekwa dandat, ma?”

²⁷ Iyiban Pita da yagit, “Dima!” Wasip yanakwan unudon gin pup gen yagit.

Yesu Pailaron ankiwit

(Mt 27.1-2 ae 27.11-14
ae Mk 15.1-5 ae Lk 23.1-5)

²⁸ Juda amin da Yesu abidan Kaia-pas dakon yut yipmanjek gapman dakon amin madep da yutnon ankiwit. Uñun kili wisa dagagit, do iyi gapman dakon amin madep da nagalon dima pigiwit, nido piginej kan Pinjop da dabilon kilek tanjek Yapyap Bilak dakon jap noknoknin anşun akdamanj yanj nandawit. ²⁹ Wanğa jomanj agakwa Pailat da pinj yanj yoyigit, “Ji on amin mibili nido gen yanj imenj?”

³⁰ Yanjban yanj iyiwit, “Uñun yokwi pakpak kinda dima tam, gagon dima anjopnom.”

³¹ aYanjba Pailat da yoyigit, “Disi abidanj anki disi dakon gen tebanji yolek gen pikon yipni.”

Yanjban Juda amin da yanj iyiwit, “Nin da amin kinda anjatno kimotjak dakon yanj dagok ninon dimasi tosok.” ³² bGen uñun yanjba kalip Yesu da kosit nianjon da kimotjak do yagit, uñun bami toñ agit.

³³ Pailat da aeni gapman da yutnon wigi Yesu iyinban opban yanj iyigit, “Gak Juda amin dakon kila amin madep, ma?”

³⁴ Yanjban Yesu da iyigit, “Uñun gaga nandanjek yosol, bo amin di da nak do yanj gayiwit?”

³⁵ cYanjban Pailat da yagit, “Nak Juda amin kinda dima! Gaga dakon amin kabigo gat ae mukwa sogok amin dakon amin madep kabigo gat da gak abidanj anjan nagon anjoberj. Gak ninañ agil?”

³⁶ Yanjban Yesu da yanj iyigit, “Nak da Amin Kila Asat uñun on miktim dakon yo dima. On miktim dakon tam nak dakon oman monjino gat emat wamañakwa amin kinda da nak Juda amin da kisiron aripmi dima nepbam. Nak da

Amin Kila Asat uñun kokup njwaknjwari dakon yo.”

³⁷ Yanjban Pailat da iyigit, “Asi gak kila amin madep kinda, ma?”

Yanjban Yesu da kobogi yanj iyigit, “Kila amin madep kinda yanj nayisal uñun asi bami yosol. Nak gen bami miñat amin morap yoyikenj do on miktimon pigim. Mibili yanj do menj da anjalagit. Gen bami yolganj amin morap uñun nak dakon gen do mirak yopmanjanj.”

³⁸ Yanjban Pailat da iyigit, “Gen bami uñun yo kinda ni?”

Pailat da Yesu tilak kindapmon anjatni do yagit

(Mt 27.15-31 ae Mk 15.6-20
ae Lk 23.13-25)

Pailat gen uñun iyinjek aeni wanğa Juda aminon pigek yanj yoyigit, “Nak da gulusuj kinda agit do gen yanj imnenj da arip dimasi kosot. ³⁹ Mani Yapyap Bilagon anpakji yolek amin kinda dam tebanon nanj witdal yipbo kinj kinj anj. Do Juda amin dakon kila amin madep nanj yipbo kisak bo nianj nandanj?”

⁴⁰ Yanjban yanj tidanjek yawit, “Barabas nanj yipbi kisak.” Barabas uñun kabo noknok, ae amin dapmanjek yoni gwayan amin kinda.

19 Pailat da yanjban Yesu abidanjek baljawit. ² dAnjakwa emat amin da nap keli toñ kindananj kila amin madep dakon pelit yombem kinda wasanjek Yesu da busunon yipgwit. Yanj anjek imal dubak gami kinda nanj panj imgwit. ³ Anjek kapmatjok da kinj yanj iyiwit, “Gildat tagi, Juda amin dakon kila amin madep!” Yanj iyinjek mogim kulbak anjakgwit.

⁴ Anjakwa Pailat wanğa aeni pigi Juda amin yanj yoyigit, “Nak da uñun amin jikon abiko yanjsi nandanj imni, nak da

uŋun amin gulusuŋni kind aŋit do gen yaŋ imneŋ da arip dimasi kosot.”⁵ Yesu nap keli toŋ baŋ pelitni wamaŋ imgwit gat ae imal dubak gami kisi kwenikon sigin taŋakwa waŋga piŋit. Piŋakwan Pailat da amin yaŋ yoyigit, “Kabit, uŋun amin oni.”

⁶ Yaŋakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae obip amin gat da Yesu kaŋek tebai yaŋ tidaŋek yaŋ yawit, “Tilak kindapmon aŋakba kimakban! Tilak kindapmon aŋakba kimakban!”

Yaŋba Pailat da yoyigit, “Disi abidaŋ aŋki tilak kindapmon aŋakba kimotjak. Nak da gulusuŋni kind aŋit do gen yaŋ imneŋ da arip dima kat.”

⁷ Mani Juda amin da yaŋ iyiwit, “Uŋun amin da iyi do ‘Nak Piŋkop dakon Monji’ yaŋ yaŋit. Nin dakon gen teban da uŋuden amin si kimotni do yosok.”

⁸ Pailat gen uŋun nandaŋek mibilitok pasalgit uŋun si yapmaŋek madepsi pasalgit. ⁹ Aŋek aeni gapman yutnon wigi Yesu yaŋ iyigit, “Gak dukon nani?” Mani Yesu da gen kobogi kind dima iyigit. ¹⁰ Aŋakwan Pailat da iyigit, “Kobogi nayik do dima nandisal, ma? Gepbo kiki bo ae tilak kindapmon gitni dakon yaŋ dagok nagon gin tosok. Gak uŋun dima nandisal, ma?”

¹¹ Yaŋban Yesu da iyigit, “Piŋkop kwen egisak uŋun da tapmim dima gamgut tam, gak da nak abiŋ nepbi dakon tapmim kind dima taŋ gaban. Do amin gak da kisiron nepmak uŋun dakon yokwi da gak dakon yokwi yapmaŋdak.”

¹² Pailat gen uŋun nandaŋek Yesu yipban isal kisak do kosit wisik aŋit. Mani Juda amin da yaŋ tidaŋek yaŋ yawit, “Gak uŋun amin yipbi kisak kaŋ, gak Sisa dakon notni dima. Amin iyi do nak kila amin madep yaŋ yosok uŋun Sisa dakon uwalni.”

¹³ Pailat gen uŋun nandaŋek Yesu aŋaŋ waŋga abigigit. Abigek tamo kinda mani Tip Baŋ Yaliŋbi Tamo yaŋ yoŋ uŋudon gen kokwin aŋ yityit tamo kinda tosok uŋudon yikgit. (Uŋun tamo Ibru genon da Gabata yaŋ yoŋ.) ¹⁴ Aŋwa Yapyap Bilak do nandaŋek jap paŋkosit ak bisap, gildat binap 12 kilok aŋit. Pailat da Juda amin yaŋ yoyigit, “Kabit, kila amin madepji oni.”

¹⁵ Yaŋban yaŋ tidaŋek yawit, “Aŋabigit! Aŋabigit! Tilak kindapmon aŋakgit!”

Yaŋba Pailat da yoyigit, “Kila amin madepji tilak kindapmon aŋakgeŋ do nandaŋ?”

Yaŋban mukwa sogok amin dakon amin madep kabi da yaŋ yawit, “Ninon kila amin madep kind dima egisak. Sisa kalongin!” ¹⁶ Pailat da Yesu tilak kindapmon aŋatni do emat amin da kisiron yipban abidaŋ aŋkiwit.

Yesu tilak kindapmon aŋakgit

(Mt 27.32-44 ae Mk 15.21-32
ae Lk 23.26-43)

¹⁷ Yesu iyi tilak kindapni guramigek kokup pap yipmaŋek miktim tim kindakon kiwit, mani Busuŋ Kidat. Ibru genon da Golgata yaŋ yoŋ.

¹⁸ Uŋudon tilak kindapmon aŋakgit. Amin bamori kisi tilak kindap teri teri dapmaŋakwa Yesu binapmon aŋgit.

¹⁹ Pailat da yaŋban but piso gen kinda mandaŋ tilak kindapmon yipgwit. Gen uŋun yaŋ, YESU NASARET AMEN, JUDA AMEN DAKON KILA AMEN MADEPNI ²⁰ Uŋun kosiri kapbi mandawit. Ibru gen, ae Rom gen, ae Grik genon da kisi mandawit. Yesu aŋakgit miktim tim uŋun kokup pap da kapmatjok tagit, do Juda amin morapmi da gen uŋun manjiwit. ²¹ Juda amin dakon mukwa sogok amin dakon amin madep kabi da Pailat

yaŋ iyiwit, “‘Juda amin dakon kila amin madepni’ yaŋ dima mandaki. Gen yaŋ mandaki: ‘On amin da yaŋit, Nak Juda amin dakon kila amin madepni.’”

²² Yaŋba Pailat da yaŋit, “Yum koni. Gen kili mandat unun dagin tosok.”

²³ Emat amin da Yesu tilak kindapmon anagek imalni timikgwit. Timigek kokwin 4 kabi anakwa kalon kalon da imalni kalon kalon timikgwit. Ae paba pigik dubakni kisi abidawit. Paba pigikni sanbekni unun mini imal diwat kaloni nanj bupbi kawit. ²⁴ Yaŋ kanjek notni yoyiŋ yoyiŋ anek yaŋ yawit, “Dima pudoneŋ. Namin da abidosak yaŋ do satu wasok aneŋ.” Yaŋ yaŋek yaŋ gin aba Piŋkop da papiakon gen kinda tosok unun bami toŋ agit. Gen unun yaŋ:

“Imalno kokwinigek timikgwit, ae namin da paba pigikno abidosak yaŋ do satu wasok awit.”

Do emat amin da yaŋ awit.

²⁵ Yesu dakon meŋi, ae meŋi dakon padige, ae Maria unun Klopas dakon miŋatni, ae Maria Makdala kokup papmon nani, unun miŋat kabi da Yesu dakon tilak kindap da kapmatjok akgwit. ²⁶ Yesu da meŋi gat ae paŋdet but dasi galak taŋ imgut unun kapmatjok akbal pindagek meŋi yaŋ iyigit, “Miŋat, on gak dakon monjigo.” ²⁷ Ae paŋdet unun yaŋ iyigit, “On gak dakon meŋgo.” Unun bisapmon da wasaŋek paŋdet unun da Maria anŋi yutnikon kila agit.

Yesu kimakgit

(Mt 27.45-56 ae Mk 15.33-41
ae Lk 23.44-49)

²⁸ Yesu pi morapni kili unun mudosok yaŋ nandaŋek, ae Piŋkop da papiakon gen kinda tosok unun bami toŋ asak

dosi nandaŋek yaŋ yaŋit, “Tekno bap tosok.” Gen unun yaŋakwan ²⁹ wain kinam kinda kapmatjok tagit. Do yo kinda gugidan yombem abidaŋ wainon sibiŋba tugaŋban, isop kindap dakon kilinŋikon walik yipba Yesu da dulumon wigigit. ³⁰ Wikwan Yesu da wain naŋek yaŋ yaŋit, “Kili unun mudosok.” Yaŋ yaŋek busuŋi tadik piŋek wupni yipban kigit.

Emat amin kinda da Yesu dakon gekgegi sugagit

³¹ Kili Sabat bisap dakon yo panjagap ak gildat agit. Unun Sabat unun bisap madepsi kinda, do Juda amin da tilak kindapmon bumjot dima toni do nandawit. Yaŋ nandawit do amin tilak kindapmon akgwit dakon kandapni dapmaŋ jokgal do Pailat iyiwit. Yaŋ aba tepmi kimakba bumjotni panjini yaŋon da yawit. ³² Yaŋba emat amin da kiŋ amin bamot Yesu gat dapgwit dakon kandapni dapmaŋ jokgalgwit. ³³ Mani Yesukon abiŋ kaŋba kili kimakgit kawit, do kandapni dima anjak jokgalgwit. ³⁴ Mani emat amin kinda da Yesu dakon gekgegi gwawia nanj sugagit. Sugaŋban unudon gin pakbi yawiyo da pakgwit. ³⁵ Yo unun si kagit amin unun da iyi unun dakon yaŋ tenjenok asak. Ae iyi bamisi yosot yaŋ nandisak, do jiyo kisi nandaŋ gadat ani yaŋ do gen unun yaŋ tenjenosok. ³⁶ Yo unun aba Piŋkop da papiakon gen kinda tosok unun bami toŋ agit. Gen unun yaŋ:

“Kidatni kinda dima anjak jokgaldan.”

³⁷ Ae Piŋkop dakon gen kinda gat yaŋ tosok:

“Amin da giptimi sugawit unun kokdan.”

^h19:24 Kap 22.18   ⁱ19:25 Mt 27.55-56   ^j19:26 Jn 13.23

^k19:28 Kap 22.15   ^l19:29 Kap 69.21   ^m19:31 GT 21.22-23

ⁿ19:35 Jn 21.24   ^o19:36 TP 12.46; IDT 9.12; Kap 34.20

^p19:37 Sek 12.10; PA 1.7

Yesu dakon bumjotni kimakbi tamo kalugi kindakon yipgwit

(Mt 27.57-61 ae Mk 15.42-47
ae Lk 23.50-56)

³⁸Kili don Josep Arimatea kokupmon nani da kiñ Yesu dakon bumjotni Pailat da nandañ iban anġisak do iyigit. (Josep uñun Yesu dakon pañdetni kinda. Mani Juda amin dakon kila amin do pasalek Yesu do nandañ gadatni si anġisibigit.) Pailat da nandañ iban Josep da kiñ Yesu dakon bumjotni anġigit. ³⁹⁹Ae Nikodemus kalip Yesu kalbi kiñ kagit uñunyo kisi uñun bisapmon gin apgut. Uñun yo kibañi toñ tagisi di timik pañpagut. Uñun kindap bamori dakon gawoñi bañ iktagilek wasawit. Yo kibañi tagisi uñun dakon jiginu uñun 30 kilo da arip. ⁴⁰Josep gat Nikodemus gat da Yesu dakon bumjotni abidañek yo kibañi tagisi uñun tagal ingumal. Yañ anġek imal tagisi bañ gwilikgimal. Uñun Juda amin da anpagon amin kimakbi do yañ anġ. ⁴¹Yesu tilak kindapmon anġagwit da kapmatjok pi kinda tagit. Uñun pigagagwan kimakbi tamo kalugi kinda tagit. Uñun tamokon bumjot kinda dima yipbi. ⁴²Uñun Juda amin da Sabat bisap dakon yo pañtagap ak bisap, ae kimakbi tamo uñun kapmatjok tagit, do amin bamot Yesu dakon bumjotni anġi unjungwan yipgumal.

Yesu kimoron da pidagit

(Mt 28.1-8 ae Mk 16.1-8 ae Lk 24.1-12)

20 Sonda wisa dagokdo pilin tuk tañakwan gin Maria Makdala kokupmon nani kimakbi tamokon apgut. Abiñ kañban kimakbi tamo dakon yoma sopgwit dakon tip kili anġtobilba kigit kagit. ²Yañ kañek timtim yañek kiñ Saimon Pita gat ae Yesu da pañdetni kinda but dasi galak tañ ingut uñun bamot

yañ yoyigit, “Amin Tagi kimakbi tamokon nañ anġabigeñ. Anġki dukwan yipman uñun dima nandamañ.”

³Yañban Pita gat ae pañdet kinda uñun gat kimakbi tamokon kigimal. ⁴Amin bamot kisi timtim yañek kigimal, mani pañdet kinda uñun da Pita yapmañek uñun da kalip kimakbi tamokon kiñ altañ. ⁵Kiñ pagadañek kimakbi tamogwan wusigit. Wusinek imal tagisi Yesu dakon bumjotni wangwit uñun tañba pindakgit. Mani dima wigigit. ⁶Saimon Pita uñun da buñon abiñek uñun kimakbi tamogwan wigigit. Wigek imal tañba pindakgit. ⁷Ae imal kinda kagit uñun Yesu da busuñon wabi. Imal uñun imal diwari gat dima tawit. Uñun gironġikbi da iyindage tañban kagit. ⁸Ae pañdet uñun kinda mibiltok kimakbi tamokon kigit uñun kisi wigigit. Wigi pindagek nandañ gadat agit. ⁹⁹Uñun bisapmon Piñkop da papiakon Yesu kimoron da ae pidokdisak dakon gen tosok uñun do dima nandaba pisagit. ¹⁰Yo uñun pindagek pañdet bamot tobił kokupmon kigimal.

Maria Makdala kokupmon nani da Yesu kagit

(Mt 28.9-10 ae Mk 16.9-11)

¹¹Maria kimakbi tamo da wanga agek kunam takgit. Kunam tagek tagek pagadañek kimakbi tamogwan wisigit. ¹²Wisinek anġelo bamori imalni kwakwagi pindakgit. Uñun anġelo bamot Yesu dakon bumjotni da tagit uñudon yikgimal. Kinda busuñi da tagiron yikgit, anġakwan kinda kandapni da tagiron yikgit. ¹³Maria yañ iyigimal, “Minat gak kunam nido takdal?”

Yañbal yañ yoyigit, “Amin Tagino abidañ anġki dukwan yipman uñun dima nandisat.” ¹⁴⁹Yañ yañek tobił Yesu ak-

ban kagit. Mani Maria da unjun Yesu yanj dima kañban pisagit.

¹⁵ Kili Yesu da yanj iyigit, “Minjat gak nido takdal? Gak namin nañ wisisal?”

Maria da pikaga unjun dakon pi monji kinda yanj nandaneñ yanj iyigit, “Amin tagi, gak da bumjot ankil kañ, dukwan yipmal nayanbi kiñ abidanñ anjopben.”

¹⁶ Yanban Yesu da yagit, “Maria!”

Yanban Maria da tobil Ibru genon da yanj iyigit, “Rabonai.” (Rabonai unjun dakon mibili unjun Yoyinjet.)

¹⁷ Yanban Yesu da yanj iyigit, “Nak Datnokon dima wigigit, do nak dima abidoki. Kiñ notno kabi yanj yoyiki, ‘Nak Datno ae ji dakon Datji unjodon wigikeñ. Pinjopno ae ji dakon Pinjopji unjodon wigikeñ.’”

¹⁸ Iyinjban Maria Makdala kokupmon nani da kiñ pañdet kabi yanj yoyigit, “Amin Tagi nak da kili kat.” Yanj yoyineñ Yesu da gen iyigit unjun yoyigit.

Pañdetni da Yesu kawit

(Mt 28.16-20 ae Mk 16.14-18
ae Lk 24.36-49)

¹⁹ Sonda pilin kaga pañdetni Juda amin dakon kila amin do pasalek yut kindakon muwugek yoma beñgan aneñ yikgwit. Yigakwa Yesu da abiñ bikbik nikon agek yanj yoyigit, “Butji yawori tosak.” ²⁰ Yanj yanek kisit bamotni ae gekgekniyo yolijban pañdetni Amin Tagini kañek but galak madepsi nandawit.

²¹ Aeni Yesu da yanj yoyigit, “Butji yawori tosak. Dat da nak yabekgit, yanj gin nak da ji yabekdat.” ²² Yanj yanek migani pisonban pañdetnikon kinakwan yanj yagit, “Ji Telagi Wup abidoni.” ²³ Ji amin dakon yokwini yopmanñ yomni kañ, diwarini pasil yomdañ, ae

dima yopmanñ yomni kañ, diwarini tañ yomdañ.”

Tomas da Yesu kagit

²⁴ Pañdetni diwari Yesu kawit bisapmon kinda unjun notni gat dima egipgwit, mani unjun Tomas (ae mani kinda Yayat). ²⁵ Pañdet diwari da Tomas yanj iyiwit, “Nin Amin Taginin kamañ!”

Yanj iyinba Tomas da yoyigit, “Kisirikon birinñ tamo dima pindagek witjikeñ, ae gekgekikon wuda gwaljik dima witjikeñ kañ, ji da gen nayanñ unjun do nandabo bami dima asak.”

²⁶ Gildat 7 kabi mudanakwa pañdet kabi ae notni Tomas gat kisi yutnon muwugek yoma beñgan awit. Mani Yesu abiñ bikbik nikon altanban kawit. Altaneñ yanj yoyigit, “Butji yawori tosak.” ²⁷ Yanj yoyineñ Tomas yanj iyigit, “Gak abiñ kisitno witjineñ pindat. Anek kisitgo awinñ gekgeknokon witjiki. Gak but bamot dima aneñ nandanñ gadañ nabi.”

²⁸ Yanban Tomas da yanj iyigit, “Amin Tagino ae Pinjopno.”

²⁹ Yanj yanban Yesu da iyigit, “Gak kili nandal, do nandanñ gadañ namisal. Amin nak dima nandaneñ nandanñ gadañ namañ, unjun amin kisik kisik tagi ani.”

On papia dakon mibilisi

³⁰ Yesu da wasok tapmimi tonñ diwari morapmisi anjakwan pañdetni da pindakgwit, unjun on papiakon dima mandabi. ³¹ Mani papia on yanj do mandabi. Ji da Yesu unjun Kristo yanñsi nandanñ gadañ imni. Ae Yesu unjun Pinjop dakon Monjisi yanj nandanñ gadañ iminakwa, unjun da manon egip egip abidoni, mibili yanj do papia on mandabi.

^t20:17 Ro 8.29; Ibr 2.11-12   ^u20:20 Jn 16.22; 1Jn 1.1   ^v20:23 Mt 16.19

^w20:29 1Pi 1.8   ^x20:31 Jn 3.15; Ro 1.17; 1Jn 5.13

Yesu aeni pañdet kabinikon altañ yomgut

(Kilapmi 21)

Yesu pañdetni diwari do altañ yomgut

21 Don aeni Yesu da pañdetni Galili Pakbi idap ileñikon egakwa altañ yomgut. Altañ yomgut dakon gen unun yañ. ²Saimon Pita, ae Tomas (Yayat yañ iyiwit), ae Nataniel (Galili mik-tim, Kana kokupmon nani kinda), ae Sebedi dakon monji bamot gat, ae Yesu dakon pañdetni bamori gat kisi egipgwit. ³Saimon Pita da notni yañ yoyigit, “Nak tap kilap ilit do kikat.”

Yañban yawit, “Nin kisin kinerj.” Yañ yañek boron wigek kiwit. Mani unun kalbi tap kilap kinda dima ilikgwit.

⁴Wisa dagokdosi gildat dima wiñakwan Yesu unun pakbi idap ileñikon akban kawit, mani unun Yesu yañ dima kañba pisagit. ⁵Añakwa Yesu da yañ yoyigit, “Not kabi, ji tap kilap di ilañ?”

Yañban yawit, “Dima.”

⁶Yañba yañ yagit, “Ji yikji bot amin tet do maba kwan tap kilap di ilitni.” Yañ yañban yikni maba pikwan tap kilap morapmisi pigi tugañba yik ilik awik do anjidok awit.

⁷Yañ añakwa pañdet Yesu da galak tañ ingut unun da Pita yañ iyigit, “Unun Amin Tagi mani!” Saimon Pita unun pi do añek ilikba pigik kadimni kili ilik yipgut. Do notni da “Unun Amin Tagi mani!” yañ yañban nandañek ilikba pigik kadimni ae pañek pakbigwan pañ magit. ⁸Mañek ileñikon kiñakwan notni boron da buñon yolgwit. Yolek yikni tap kilap tugañbi walimbil ilik añañ kiwit, nido bot unun pakbi dubagikon dima

tagit, 100 mita unun da tilagon gin tagit. ⁹Kiñ ileñikon wigek yañ pindakgwit: kindap kinda sogit da patderikon tap kilap kinda tagit, ae breyo kisi tañba pindakgwit.

¹⁰Pindagakwa Yesu da yañ yoyigit, “Ji abisok tap kilap ilañ di pañapgut.”

¹¹aYañban Saimon Pita da boron wigek tap kilap yik ilikban ileñikon wigigit. Yigon tap kilap madep madep 153 yañ da pigi tugawit, mani yik unun dima dagagit. ¹²Yesu da yañ yoyigit, “Ji abij jap nabit.” Unun Amin Tagini yañ kili nandañ mudawit, do gen unun yañban pañdetni si pasalek kinda da “Gak namin?” yañ dima iyiwit. ¹³Añakwa Yesu kindapmon kiñek bret ae tap kilap timigek pañdetni do yomgut. ¹⁴bYesu kimoron da pidañ pañdet kabinikon on altañ yomgut unun da aban kosiri kapbi agit.

Yesu da Pita yañ iyigit, “Gak sipsipno kila abi”

¹⁵Jap nañ mudañek Yesu da Saimon Pita yañ iyigit, “Saimon, Jon dakon monji, gak nak do but dasi galak tañ namin kimagek on amin kabi da but dasi galak tañ namañ unun yapmañdal, ma?”

Yañban Pita da yagit, “Asi, Amin Tagi, gaga nandisal. Nak but dasi galak tañ gamisat.”

Yañban Yesu da iyigit, “Sipsip moniñ kabino upmokgi.”

¹⁶cAe kosiri kinda gat yañ iyigit, “Saimon, Jon dakon monji, gak nak do but dasi galak tañ namisal, bo dima?”

Yañban Pita da yagit, “Asi, Amin Tagi, gaga nandisal. Nak but dasi galak tañ gamisat.”

Yañban Yesu da iyigit, “Sipsipno kila abi.”

^y21:3 Lk 5.4-7   ^z21:7 Mt 14.29; Jn 13.23   ^a21:11 Lk 5.6

^b21:14 Jn 20.19,26   ^c21:16 Ya 20.28

¹⁷ Ae Yesu da iyinban kosiri kapbi anjakwan aeni yan iyigit, “Saimon, Jon dakon monji. Gak but dasi galak taŋ namisal?” Pita uŋun Yesu da kosiri kapbi “Gak but dasi galak taŋ namisal?” yan iyigit, do buri jik tagit.

Yan nandanek Yesu yan iyigit, “Amin Tagi, yo morap uŋun nandan mudosol. Nak but dasi galak taŋ gamisat, gaga nandisal.”

Yanban Yesu da yan iyigit, “Gak sipsipno upmokgi. ¹⁸ Asisi gayisat, gak monji gimonji egipgul bisapmon ilikba pigikgo panek kokup dukwan kik do nandagil uŋudon kin kin agil. Mani amin pelan aki bisapmon, kisitgo anenagaki amin nwanjwari da ilikba pigikgo pan gaminek gak anan kosit dima kik do nandaki uŋun nan anjikdan.” ¹⁹ dYesu gen on Pita kosit nianon da kimagek Pin kop man madep imjak uŋun do yagit. Yan yanek iyigit, “Nak nolgi.”

Yesu da paŋdet kind a si galak taŋ imgut, uŋun dakon gen

²⁰ ePita da tobil paŋdet kind a Yesu da but dasi galak taŋ imgut uŋun kagit.

Uŋun buŋon yol paŋpaŋ apgut. (Uŋun amin jap nawit bisapmon Yesu dakon pibit da kapmatjok busuŋi uŋudonjok yipmanek Yesu yan iyigit, “Amin Tagi, namin da gak uwal da kisiron gepjak?”) ²¹ Pita da uŋun amin kanek Yesu yan iyigit, “Amin Tagi, ae on amin iwa?”

²² Yanban Yesu da yan iyigit, “Egakan gin nak aeno tobil apbeŋ do nandaken bo dima, uŋun nak dakon yo. Gak nak nol.” ²³ Yan yanban binap gen kind a paŋmuwukbi kabikon kin ireŋ tagit. Gen uŋun yan: “Uŋun paŋdet dima kimotdisak.” Mani Yesu da paŋdet uŋun dima kimotjak yan dima yagit. “Egakan gin nak aeno tobil apbeŋ do nandaken bo dima, uŋun nak dakon yo”, uŋun gin yagit.

²⁴ fUŋun paŋdet da uŋun yo morap dakon yan teŋteŋek anek gen uŋun mandagit. Nin nandaman, gen uŋun yan teŋteŋosok uŋun bamisi. ²⁵ gYesu da yo diwari morapmisi gat agit. Yo morap agit kisi morap papiakon mandanen kan, miktimon papia uŋun da toni dakon tamo aripmi dima bo toni.

Yabekbi Pi Awit Dakon Gen

But piso gen

Yabekbi Papia on Gen Bin Tagisi Luk da mandagit unun sanjenek yosok. Luk dagin on papia kisi mandagit. On papiagwan yanj konej; Telagi Wup da yabekbi do kosit yopmaj yominjakwan Yesu dakon Gen Bin Tagisi “Jerusalem ae Judia ae Samaria yawit, ae yanjakwa miktimi miktimi kigit” (1.8 do koki).

Papia Yabekbi da Yesu dakon panjmuwukbi Juda amin kabikon da wasanek don madep tanej miktimi miktimi kigit do yosok. Ae Luk da yo kinda nolisak unun yanj; Kristo dakon pi gat, ae minjat aminyo Yesu yolgwit dakon egip egip do kalip Pinjkop da Israel amin do yanj teban tok agit unun bami tonj awit.

Yo madep kinda Yabekbi Papia da yosok unun yanj; Unun Telagi Wup dakon pi do yosok, unun Pinjkop dakon Wupni. Mibiltok Telagi Wup Pentikos bisapmon panjet kabikon pigit. Anek don nandak nandakni panjetagap anek tapmim yomgut unun do yosok. Tapmim yominjakwan wasok tapmimi tonj anjakwa amin da geni do nandaba bami agit, ae Yesu do nandanj gadawit.

On papiakon panjet kabi da minjat aminyokon Yesu dakon Gen Bin Tagisi yawit bisapmon gen dubagisi yawit. Anjakwa minjat aminyo morapmi da Gen Bin Tagisi unun yolakwa panjmuwukbi si teban tagit.

Papia on da yabekbi morapmi da pi awit unun do yosok. Mani Pita gat Pol gat da pi agimal unun do morapmi yosok. Pita unun Yesu dakon panjetni kinda. Mani Pol kalip Yesu dima yolgit.

Pol mibiltok Kristo dakon panjmuwukbi pabij yop do pi tebaisi agit. Mani don Yesu da Pol yanj iban but tobil anek pi amini bamisi kinda dagagit. Anek Amin Injakwari Kabikon Pinjkop gen yoyigit.

On papiagwan Luk da Pol da yo morap agit do yanjek “nin da agimanj” yanj yosok. Nandak nandak amin morapmi da yanj nandanj; Luk iyi Pol gat bisap di agipgumal do “nin da agimanj” yanj unun do yosok.

Yabekbi kabi da Jerusalem kokup papmon Yesu dakon gen yoyij tenjtenjawit

(Kilapmi 1.1–8.3)

Yesu da Telagi Wup yipban pisak do yanj teban tok agit

1^{1–2}hiTiopilas, nak kalip papia kinda mandagim. Unun papiakon Yesu wasanek pi agit ae Pinjkop dakon gen yoyij dekgiron da kwen wigigit unun dakon mibili mandagim. Yesu yabekbi kabini manjigit unun altanj yominjek Telagi Wup da tapmim iminjakwan pi ani do yoyij mudanjakwan Pinjkop da abidanj ananj Kwen Kokup wigigit.³JMibiltok tepmi madep panjek kimakgit da bunjon egip egip aeni abidanjek unun amin kabinikon altanj yomgut. Altanj yominjek asi kalugi egisak yanj nandani do yo morapmi agit. Gildat 40 unun gat egek Pinjkop da Amin Kila Asak unun dakon mibili yoyigit.⁴kBisap kinda unun gat egek yanji ani do yoyigit, “Ji Jerusalem kokup pap dima yipmanj detni. Datno da yo dam do yanj teban tagit unun abidok do jomjom ani. Nak kalip yo unun do kili dayigim.⁵lJon da amin pakbi soj yomgut, mani gildat kabisok kinda egek Pinjkop da Telagi Wup soj damdisak.”

^h1:1-2 Lk 1.3   ⁱ1:1-2 Mk 16.19; Lk 24.49-51   ^j1:3 Lk 24.36-49; Ya 10.41

^k1:4 Lk 24.49; Jn 14.16-17; Ya 2.33   ^l1:5 Mt 3.11

^{6m}Uņun bisapmon yabekbi kabini gat muwugek Yesu yaņ iyiwit, “Amin Tagi, gak abisok Israel amin nin paņpulugaņbi aenin miktimnin kila aņek egipneņ bo dima?”

⁷ⁿYaņba yaņ yoyigit, “Dat da yo morap ak do bisap manjigit uņun ji dakon yo dima. Dat da yo morap uņun iyi kila asak. ^{8o}Mani Telagi Wup jikon piņban tapmim pakdaņ. Tapmim paņek nak dakon gen Jerusalem kokup papmon yaņ teņteņoni. Ae uņudon da Judia kokup morap kisi, ae Samaria miktim kisi, ae miktimi miktimi kisi yaņ teņteņoni.”

Yesu Kwen Kokup wigigit

(Mk 16.19-20 ae Lk 24.50-53)

⁹Yesu da gen uņun yaņ mudaņakwan, kaņakwa kwen wigigit. Wigakwan gikwem da wamaņakwan aeni dima kawit. ¹⁰Kwen tebai siņtaņakwa uņudon gin amin bamori imalni kwakwagi uņun da altaņbal yabekbi kabi gat akgwit. ^{11p}Altaņek yaņ yoyigimal, “Galili amin ji nidosi kwen siņtaņek akgaņ? Yesu uņun abisok Piņkop da abidaņban ji depmaņ dek Kwen Kokup wigik. Abisok kaņakwa wigik yaņ gin apjak bisapmon yaņ da tilagon apdisak.”

Judas dakon kulabikni manjiwit

^{12q}Yaņ yoyiņbal ileņ Olip yipmaņek tobil Jerusalem kokup papmon kiwit. İleņ Olip uņun Jerusalem da kapmatjok tosoke. ^{13r}Kiņ altaņek yut kwen nani si egipgwiron wigiwit. Amin egipgwit uņun mani yaņ: Pita, Jon, Jems, Andru, Pilip, Tomas, Batolomiu, Matyu, Jems Alpius dakon monji, Saimon Selot da kabikon nani, ae Judas Jems dakon monji. ¹⁴Uņun amin kabi gat ae miņat

diwari gat ae Yesu dakon menji gat ae padik padikni gat kisi but kaloņon da muwugek bisit pi saņbek saņbek awit.

¹⁵Uņun bisapmon amin 120 yaņ da Yesu nandaņ gadaņ imgwit. Pita uņun kabikon da pidaņ agek yaņ yagit, ^{16s}“Not kabi, kalipsigwan Telagi Wup da Dewit aņtagap aban Piņkop da papiakon Judas do gen kinda mandagit uņun gen bami toņ agit. Judas uņun Yesu aņnoman aņyoban obip amin da abidawit. ¹⁷Judas kalip nin da kabikon ekwan pi kaloņi agimaņ.”

^{18t}Judas uņun yo yokwi agit dakon tomni timigek miktim tim kinda yumaņ nagit. Uņun miktimon Judas da maņ sulugakwan kok wamiyo kisisi miktimon maņ mudawit. ¹⁹Amin morap Jerusalem egipgwit uņun dakon gen nandaņek uņun miktim tim mani Yawi Miktim yaņ yawit. Iyi da genon da Akeldama yaņ yawit.

^{20u}Pita da saņbeņek gen yaņ yagit, “Kap Papiia madepmon gen kinda yaņ mandabi:

‘Yut kokupyonikon amin di dima egipdo, isal tosak dosi nandisat.’

Ae uņun papiakon gen kinda yaņ mandabi:

‘Kila amin pi agit uņun amin kinda da kulabisak dosi nandisat.’

^{21-22v}Gen yaņ tosoke do amin kinda kulabigi aņnoman aneņ. Jon Telagi Pakbi Sogok Aminon da wasaņek Yesu nipmaņ wigigit, ae amin morap nin gat saņbek saņbek egapno Amin Tagi Yesu kiņ ap agit, uņun amin kinda naņ kulabik aneņ. Uņun amin dasi nin gat pi aņek Yesu ki-moron da pidagit uņun do yaņ teņteņok aneņ.”

²³Pita da yaņ yaņban amin bamori do yaņ yomgwit, kinda mani Josep uņun

^m1:6 Lk 24.21   ⁿ1:7 Mk 13.32   ^o1:8 Mt 28.19; Lk 24.48   ^p1:11 Mt 26.64; Lk 21.27   ^q1:12 Lk 24.50-53   ^r1:13 Mt 10.2-4   ^s1:16 Kap 41.9

^t1:18 Mt 27.3-8   ^u1:20 Kap 69.25; 109.8   ^v1:21-22 Mk 1.9; 16.19; Jn 15.27

Basabas yanj iyiwit, ae mani kinda Jastus. Ae amin kinda unun mani Matias. ²⁴⁻²⁵Amin bamot unun manjinek bisit yanj awit, “Amin Tagi, gak amin morap dakon but kisi pindak mudosol. Unun bamoron da namin dasi Judas dakon tamo abidanej yabekbi pi asak unun amin noliki. Bupmisi, Judas unun tamonni yipmanek kimak tamo iyi do yanj mudanjikon kigit.” ²⁶Bisit yanj anek namin da noman tosak yanj do wasok kinda awit. Tip wasok aba Matias da noman tagit. Noman tanej yabekbi 11 kabikon sanjebegit.

Telagi Wup pigit

2^wPentikos Bisap Madepmon Yesu nandanj gadanj ingwit amin kabi yut kindakon gin muwugek egipgwit. ²Unudon gin nandanjakwa wuwik madep kinda mirim madep an unun da tilagon Kwen Kokup da pigit. Pij unun yut yikgwiron tugagit. ^{3x}Anjakwan yanj pindakgwit: milenj asip amin mel yombem da noman tanj wasen ki amin kalonj kalonj da kwenon yikgwit.

^{4y}Anek Telagi Wup da amin kisi morap burikon pigi tugagit. Anek Wup da panpulanganban wasanej gen mibili mibili yawit.

⁵Unun bisapmon Juda amin di Jerusalem kokup papmon egipgwit. Unun amin miktim morap tanj ananj kwanj unudon da apgwit. Unun amin Pinjkop gawak iminek egipgwit. ⁶Wuwik unun nandanej unun miijat amin kabi madepsi da muwugek amin kalonj kalonj mirak panj nandaba Yesu nandanj gadanj ingwit amin kabi da iyi da genonsi da gen yawit. Yanjba nandanej nandaba njwakjwarisi ⁷aban yanj yawit, “On amin kabi gen yonj unun kisi morap Galili amin gin, ma? ⁸Kosit

nianjon da nin dakon gen kalonj kalonj yonj? ⁹Nin miktimnin Patia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia, ¹⁰Prigia, Pampilia, Isip, ae Libia miktim Sairini kokup pap da kapmatjok tosogon amin. Nin Rom amin diwari apgumanj da idon ekwamanj ¹¹(Juda amin ae amin diwari Juda amin kabikon sanjebegi kisi). Diwari nin Krit amin, ae diwari Arebia amin. Nin kisi morap da nandanjapno unun amin kabi da nin da genon da Pinjkop dakon wasokni masi masimi unun do yanjba nandamanj.” ¹²Amin wuripdak pasalek notni yoyinj yoyinj anek yanj yawit, “Yo on altanban komanj unun dakon mibili nianj?”

¹³Yanj yanjakwa amin diwari da jigilak gen yanek yanj yawit, “On amin kabi wain kalugi morapmi nanj da but upbal anj.”

Pita da Pinjkop dakon gen yagit

¹⁴Yanjba nandanej Pita notni 11 kabi gat kisi pidanj agek gen papmon da amin yanj yoyigit, “Juda amin not kabi, ae ji Jerusalem kokup papmon ekwanj amin morap, mirak pakyanji yopmanakwa yo on altosok unun dakon mibili dayiko nandani.

¹⁵“Ji on amin kabi but upbal anj yanj nandanj, ma? Dimasi! Bisap apmenjon wisa dagokdo 9 kilok gin asak. Pakbi teban noknok bisap unun pilindo. ¹⁶Abisok yo on altosok unun kombi amin Joel da unun do kalipsigwan yanj yagit:

^{17z}Pinjkop da yanj yosok, Mibi gildat kwanj tanjakwan Wupno amin morap kisi do tagal yobenj.

Anjapbo monji gwayosi da kombi gen yokdanj.

Ae monji bilagi da dipmin yombem pindatdanj.

^w2:1 MS 23.15-21; GT 16.9-11   ^x2:3 Mt 3.11

^y2:4 Mk 16.17; Ya 4.31; 10.44-46; 19.6   ^z2:17 Jol 2.28-32

Ae amin pelaŋ da dipmin pindatdaŋ.

¹⁸Uŋun bisapmon oman amin kabino miŋat ae wili kisi do Wupno tagal yobo uŋun da kombi gen yokdaŋ.

¹⁹Aŋakwa kwen binap yo masi masimi uŋun doliko pindatni.

Ae miktimon wasok tapmimi toŋ ako bisap madep uŋun dakon tilak yaŋ pindatni.

Yawi ae kindap ae mukwa madep altokdaŋ.

²⁰Uŋun bisapmon gildat dabil pilin tuk aŋakwan kanek yawi dom akdisak.

Yaŋ aŋakwan Amin Tagi apjak dakon bisap madep don altosak.

Uŋun bisap madepmon Amin Tagi dakon tapmim madepni ae tilim madepni uŋun altokdisak.

²¹Uŋun bisapmon miŋat amin morap Amin Tagi da paŋpulugosak do bisit iyaŋ uŋun amin kabi iyi do paŋkutnosak.’ ”

²²Pita saŋbenek yaŋ yagit, “Israel amin kabi, ji mirak yopmaŋek Yesu Nasaret amin do yoko nandabit. Uŋun amin Piŋkopmon da apgut yaŋ nandani do Piŋkop da tapmim imiŋakwan wasok tapmimi toŋ, ae yo masi masimi ae tilak mibili mibili agit. Yo morap agit uŋun disi kawit. ²³Piŋkop da yaŋ abeŋ yaŋ kili nandagit, do amin uŋun ji da kisiron yipgut. Yipban ji da amin yokwi da kisiron yipba uŋun da abidaŋek tilak kindapmon aŋakba kimakgit. ²⁴Kimot dakon jigi da amin uŋun bisap pisipmisoŋ wagil aripmi dima abiŋ yipmi, do Piŋkop da kimoron naŋ aban pidagit. ²⁵aKalip Dewit da Yesu tepmi pasak do yaŋ yagit:

‘Nak Amin Tagi koko nak gat saŋbek saŋbek egisak.

Uŋun nak da kapmatjok egek tapmim namiŋakwan yo kinda da aripmi dima aŋkwakwalitjak.

²⁶Yaŋ asak, do butno da tagisi aŋakwan kisik kisik gen yosot.

Ae giptimno Piŋkop da aŋpulugosak do jomjom asat.

²⁷Gak nipbi kimakbi tamokon dima tokeŋ.

Telagi amingo dakon giptim aŋkutnaŋaki dima miktosak.

²⁸Gak egip egip dakon kosit kili noliŋbi kagim.

Nak gak gat egek kisik kisikgo da butnokon piŋgi tugosak.’

²⁹bNot kabi, babiknin Dewit uŋun dakon mibili do asisi dayaŋ teŋteŋoko. Dewit uŋun kimakban kilisi wayikgwit. Bumjotni dakon tamo abisok on kokupmon komaŋ. ³⁰cMani Dewit uŋun kombi amin kinda egipgut. Piŋkop da yaŋ teban tok gen kinda yaŋ iyigit: ‘Gak dakon babigo kinda da gak da tamokon kila amin madep egipjak.’ ³¹dYo don altoni uŋun pindagek Kristo kimoron da pidosak do kili yagit. Giptimi kimakbi tamokon dima tosak ae dima miktosak yaŋ Dewit da kili yagit. ³²Yesu uŋun Piŋkop da kimoron naŋ aban pidagit. Nin si kagimaŋ do uŋun dakon yaŋ teŋteŋok amaŋ. ³³ePiŋkop da man madep imgut da iyi da aminsi tet do yikdak. Dat da Telagi Wup Monji do ibeŋ yaŋ kili yaŋ teban tagit. Do Monji do iban uŋun da tagalban yo abisok noman tosok uŋun ji kaŋ nandaŋyo aŋ. ³⁴fDewit iyi Kwen Kokup dima wigigit mani yaŋ yagit:

‘Amin Tagi da nak dakon Amin Tagino yaŋ iyisak,

Gak nak da aminsi tet do yigaki

³⁵uwalgo dakon tapmim pabiŋ yopbo gak dakon piŋbisi egipni.’

^a2:25 Kap 16.8-11   ^b2:29 1KA 2.10   ^c2:30 2Sa 7.12; Kap 89.3-4; 132.11

^d2:31 Kap 16.10   ^e2:33 Ya 5.32; 7.55-56   ^f2:34 Kap 110.1

³⁶gYanjo, Israel amin kabi ji yanji nandani, Yesu unun ji da tilak kindapmon anjakgwit, mani Pinjkop da unun amin yipban Amin Tagi ae Kristo egisak.”

Amin morapmi da but tobil anej telagi pakbi sowit

³⁷Pita da gen unun yanban nandaba buri suganba amin da Pita gat yabekbi kabi diwari gat yan yoyiwit, “Not kabi, nin abisok nianji ano kilek tosak?”

³⁸Yanba Pita da yan yoyigit, “Ji kalonj kalonj but tobil anej Yesu Kristo da manon telagi pakbi sonjakwa Pinjkop da yokwisi wiriritjak. Yan anjakwa Pinjkop da but galak do Telagi Wup damjak. ³⁹hPinjkop da Telagi Wupni dam do kili yan teban tok agit. Ji ae minjat monjiyosi ae amin dubagikon ekwan, ae amin kisi morap Pinjkop da yan yomisak unun Telagi Wupni damjak.”

⁴⁰Pita da gen morapmi sanbejek nawa gen tebaisi yan yoyigit, “Ji kanj kimotni. Yokwi pakpak kabikon da tobil apba Pinjkop da ji timitjak.” ⁴¹iUnun gildaron gin amin 3 tausen Pita dakon gen nandaba bami agit. Yan anej telagi pakbi sonjek Yesu da panmuwukbi kabikon sanbewit.

Amin but kalonj anej egipgwit

⁴²jPanmuwukbi kabi da yabekbi dakon gen nandak do galagi madepsi nandawit. Ae but da notni banjal banjal anej, jap anjwa nok do ae bisit ak do sanbek sanbek muwukgwit. ⁴³Yan anjakwa Pinjkop da panpuluganban yabekbi kabi da wasok tapmimi tonj morapmi aba amin da pindagek pasal kimakgwit. ⁴⁴kYesu nandanj gadanj imgwit amin kabi but kalonj anej yo kabini kalonj di banjin panj egipgwit. ⁴⁵Yo kabini gat miktimni gat yopba

amin da yumanj nanba monej unun banj bupmi amin panpulugawit. ⁴⁶Gildari gildari Telagi Yut Madepmon muwukgwit. Ae notni da yutnon muwuk muwuk anej but galagon da not panpulugok dakon kisik kisik anej jap nawit. ⁴⁷lAnej Pinjkop anjksinjek egipgwit ae amin kisi morap da unun amin do nandaba tagisi agit. Gildari gildari amin diwari but tobil aba Amin Tagi da yokwikon banj timikban panmuwukbi kabikon sanbenjba kabi madepsi agit.

Pita da kandap yokwi kinda anmilip agit

3 Bisap kindakon gildat tobil do anjakwan Pita gat Jon gat bisit agak bisapmon Telagi Yut Madepmon kik do kigimal. ²Kinj pindakbal amin kabi kinda da kandap yokwi kinda wamanj anjaggwit. Unun amin menji da yan anjalagit. Gildari gildari amin unun anjabinj Telagi Yut Madep dakon yoma kaga kinda mani Kildani Tagisi unudon yipmanj yipmanj awit. Amin Telagi Yut Madep da nagalgwan pigakwa unun amin da monej imni do bisit yoyigit. ³Pita gat Jon gat nagalgwan pigik do anjakwal monej imjil do bisit yoyigit. ⁴mPita gat Jon gat da amin unun tebai kanjek Pita da yan iyigit, “Gak nit ninda!” ⁵Yan iyinban yo di namdamal yan nandanjek tebai pindakgit.

⁶nYan pindagakwan Pita da iyigit, “Nak monejno mini. Mani yo tanj namanj unun tagi gabej. Yesu Kristo Nasaret kokupmon nani unun da tapmim namgut do gayiko pidanj kosit agip!”

⁷Yan iyinjek kisiri aminsi tet do abidanjek anpuluganban pidagit. Pidanjek unudon gin kandapni ae banjiyo kisi

⁸2:36 Ya 5.30-31   ^h2:39 Ais 57.19   ⁱ2:41 Ya 2.47; 4.4   ^j2:42 Ya 20.7

^k2:44 Ya 4.32-35   ^l2:47 Ya 6.7; 11.21   ^m3:4 Ya 14.9   ⁿ3:6 Ya 4.10; 16.18

teban tawit. ⁸Kandapmi teban tanja wigi maŋ agek wasaneŋ pilik bamok agit. Yaŋ aŋek Piŋkop aŋkisiŋek wigi mok mok aŋek amin bamot gat Telagi Yut Madep da nagalon pigiwit. ⁹Pigakwa amin morap da kaŋba pilik bamok aŋek Piŋkop aŋkisiŋban ¹⁰kaŋek nandaba iŋwakŋwarisi aban yaŋ nandawit, “Mao! On amin yoma kaga mani Kildani Tagisi unjodon yigek amin da moneŋ imni do bisit asak amin oni. Unjun da kilek tak!”

Pita da Telagi Yut Madepmon gen yagit

¹¹Yaŋ nandaneŋ amin morap timtim yaŋek abin kaŋba amin unjun Pita Jonyo timikban akba pindakgwit. Tamo unjun akgwit dakon mani unjun Solomon dakon Yik Nandat Tamo. ¹²Apba pindagek Pita da yaŋ yoyigit, “Israel amin kabi, ji mibili nido tamtam yaŋek nit tebai nandan? Nit da kilegi do bo nit da tapmimon da on amin wasok ando kilek tak yaŋ nandan? Unjun dimasi! ¹³“Babiknin Abraham, Aisak ae Jekop unjun dakon Piŋkop da oman amini Yesu man wukwisi imgut. Unjun amin si aŋakba kimotjak do ji da uwal da kisiron yipgwit. Pailat da pulugaŋ yipban kisak do nandagit, mani ji da manji imiŋek si kimotjak do yawit. ¹⁴Unjun Amin Telagisi ae Kilegisi egipgut, mani ji da manji imgwit. Manji imiŋek amin dapdap amin kinda jikon yipban opjak do Pailat iyiwit. ¹⁵Egip egipmon niyiŋ paŋpaŋ kigik amin unjun ji da aŋakba kimakgit. Mani Piŋkop da kimoron naŋ aban pidagit. Pidaŋban kagimak do nit unjun do yaŋ teŋteŋok amak. ¹⁶Nit Yesu nandan gadaŋ imamak, do unjun da wasok aban on amin kaŋ nandanyo aŋ unjun abisok

kilek tak. Yesu da iyi nandan gadatnit paŋteban aŋakwan unjun nandan gadat da on amin wagilsa aŋmilip aban kilek tak da akban koŋ.

¹⁷P“Asi, not kabi ji gat ae kila amin kabisi gat dima nandan pisaneŋ Yesu aŋakgwit. ¹⁸Mani kalip Piŋkop da kombi amin kisi da gen kagakan da Kristo tepmi pasak do yagit. Do ji da Yesu aŋakba gen unjun bami toŋ agit. ¹⁹“Yaŋdo, ji but tobil aŋek Piŋkopmon gadaŋba yokwisi mudoni. ²⁰Yaŋ aba Amin Tagi da tapmimni kalugi ji do damjak. Aŋek Kristo ji paŋpulugok do aŋek manjikbi unjun damjak. Unjun mani Yesu. ²¹Yesu unjun Kwen Kokup egek Piŋkop da yo morap paŋkaluk asak unjun do jomjom asak. Yo morap paŋkaluk abeŋ yaŋ Piŋkop da unjun do kili yaŋ teban tagit. Paŋtagap aban telagi kombi amin kabini da unjun do kili yawit.

²²“Kalip Moses da yaŋ yagit: ‘Amin Tagisi Piŋkop da don ji kabikon amin kinda aŋnoman aban kombi amin nak yombem egipjak.

Unjun amin da gen morap dayisak unjun pakyaŋsi nandani.

²³Geni dima nandani amin unjun Piŋkop da kisisi paŋupbal aban iyi dakon amin kabi gat ae dima egipni.’

²⁴“Kombi amin Samuel gat ae unjun da buŋon kombi amin morap noman tawit unjun kisi da abisok yo noman toŋ unjun do yaŋ teŋteŋok awit. ²⁵“Ji kombi amin dakon babi kabini ekwaŋ. Piŋkop da babikji gat saŋbek saŋbek agit do yo morap yom do yagit unjun ji da timitni. Piŋkop da Abraham yaŋ iyigit:

‘Nak da gak dakon babigo yabegek amin miŋtimi miŋtimi ekwaŋ unjun gisamikgo tagisi egipni.’

²⁶“Piŋkop da oman monjini aŋnoman aŋ mibiltok ji do yabekban apgut. Ji kisi

°3:13 TP 3.6,15; Lk 23.13-25; Ya 2.23

°3:19 Ya 2.38 °3:22 GT 18.15,18-19

P°3:17 Lk 23.34; 1Ti 1.13

°3:25 WW 22.18 °3:26 Ya 13.46

kalonj kalonj anpakji yokwi yopmanjek gisami tonj egipni yanj do anjek yabekgit.”

Pita gat Jon gat dam tebanon yopgwit

4 Pita gat Jon gat amin gen sigin yoyinjakwal mukwa sogok amin gat Sadyusi amin gat ae Telagi Yut Madep dakon obip amin dakon mibiltok amin gat kisi apgwit. ²Abij nandaba amin bamot da Yesu kimoron da pidagit ae amin kimakbi yanj gin pidokdaj unun do yoyinj tenjenagimal. Yanj anakwal amin bamot do nandaba yokwi tok awit. ³Anej amin bamot timigek gen pikon yop do nandawit, mani pilin tok do agit do anjwa don yanj nandanej dam teban yutnon yopgwit. ⁴Mani amin morapmi da amin bamot dakon gen unun nandaj Yesu nandaj gadaj iminej panmuwukbi kabikon sanbenja 5 tausen yanj da tilak agit.

Pita gat Jon gat gen kokwin amin kabikon yopgwit

⁵Wisa dagokdo Juda amin dakon kila amin madep gat kila amin gat ae gen teban yoyindet amin gat kisi Jerusalem kokup papmon muwukgwit. ⁶Mukwa sogok amin dakon mibiltok amin Anas ae dabini diwari, ae Kaiapas gat Jon ae Aleksanda gat kisi muwukgwit. ⁷Muwugek Pita gat Jon gat yoyinba inannikon agakwal yanj yoyiwit, “Jil ni tapmimon da yo unun agimal? Ae namin da pi unun anjil do yanj mudanj dangut?” ⁸Yanba Pita unun Telagi Wup da burikon pigi tuganban yanj yoyigit, “Juda amin dakon kila amin madep ae kila amin yanj nandani. ⁹Nianjon da kandap yokwi anmilip agimak unun dakon mibili nandak do yonj karj ¹⁰vji gat ae Israel amin kabi gat kisi dayiko nandani. Yesu Kristo Nasaret kokupmon nani

unun da tapmimon on amin anmilip agimak da ji da dabilon akdak. Ji da Yesu tilak kindapmon anakba kimakgit mani Pinjkop da kimoron nanj aban pidagit.

¹¹wYesu do tilak gen kinda yanj yanji: ‘Yut agak amin ji da gwak yokwi yanj yanjek maba kigit.

Unun gwak tip kinda nanj tidawit da akdak.’

¹²xNin amin kinda da yokwikon banj aripmi dima timitjak. Yesu iyi da manon gin miktimi miktimi amin ekwanj unun tagi timitjak. Pinjkop da unun amin kalongin nin do anjek yabekban pigit.”

¹³Yanj yanban amin madep da yanj nandawit: On amin bamot amin isali, papia yutnon dima yikbi, mani pasol pasoli mini gen tapmimi tonj yomal. Yanj pindagek but morap nandanej on amin kalip Yesu gat egipgwit yanj nandaj kokwinikgwit. ¹⁴Anej amin kilek tagit unun kisi akba pindagek gen di aeni yoyik do dima nandawit. ¹⁵Anej amin bamot yoyinba gen kokwin tamo yipmanjek wanja pigigimal. Pigakwal yanba yok anjek yanj yawit, ¹⁶“Unun amin bamot nianji anyomnen? Unun da wasok tapmimi tonj kinda abal Jerusalem amin kisi da nandaj do aripmi dima anjwasip anej. ¹⁷Mani gen unun aminon dima kinj irentosak do yansop anj yomno Yesu dakon mibili do aeni dima yonjil.”

¹⁸yYanj yanjek yoyinba yutnon winbal Yesu da manon gen dima yonjil ae amin dima yoyindetjil do yansop tebaisi anj yomgwit. ¹⁹zMani Pita gat Jon gat da gen yanj panjobil yomgumal, “Disi kokwinitni. Pinjkop dakon gen yipmanjek ji dakon gen guramitdejanj, Pinjkop da nandaban kilek tosak bo nianj? ²⁰Nit gen kaganit aripmi dima sopdejanj. Nit yo pindak nandanyo agimak unun dosi yanj tenjenok akdamak.”

^u4:4 Ya 2.41   ^v4:10 Ya 3.6,13-16   ^w4:11 Kap 118.22   ^x4:12 Mt 1.21
^y4:18 Ya 5.28   ^z4:19 Ya 5.29

²¹ Yanj yanbal gen kokwin amin da sanbejek but pasol gen diwari yoyiŋek amin do pasalek yopba kigimal. Amin da wasok agimal unun do Piŋkop anŋkisiwit. Do ni jigi naŋ tagi yomneŋ yanj kinda dima nandawit. ²² Amin anmilip agimal unun bilakni 40 yapbi, aripmi dima kilek togi yanj nandawit do Piŋkop anŋkisiwit.

Panmuwukbi da bisit awit

²³ Pita gat Jon gat gen kokwin yutnon da piŋ dabini kabikon kigimal. Kiŋek mukwa sogok amin dakon amin madep kabi, ae kila amin gat da gen morap yoyiwit unun kisi yoyiŋ mudagimal. ²⁴ aYoyiŋ mudanbal but kalonon da Piŋkop bisit yanj iyiwit, “Amin Tagi Tapmim Ami, kundu ae miktim ae tap ae yo morap unungwan toŋ unun kisi gak da wasaŋ yopgul. ²⁵ bKalipsigwan nin dakon babiknin gak dakon oman amingo Dewit Telagi Wup da anŋtagap aban gen yanj yagit:

‘Amin kabi kabi mibili nido japmisi nandanek iyi do nandaba wukwanek isal dogin yo yokwi ak do gen yanj panŋteban anŋ?’

²⁶ Kila amin madep miktimi miktimi ekwanj unun emat ak do tagap tok anŋ. Kila amin da Amin Tagi gat ae Kristoni gat pabiŋ yop do muwukganŋ.’

²⁷ cAsisi Erot ae Pontias Pailat, ae Amin ŋwakŋwari Kabi amin, ae Israel amin unun kisi da on kokup papmon telagi oman amingo Yesu gak da pigo asak do manjigil, unun amin abiŋ yip do muwukgwit. ²⁸ dYanj anakwa gak tapmimo madep do kalip yo don altoni do nandabi teban tagit unun noman tawit. ²⁹ eO Amin Tagi, uwalnin da yo yokwi anŋim do yoŋ, do panpuluganŋaki oman amin kabigo nin da pasol pasoli

mini teban tanek gengo yanj teŋteŋoneŋ. ³⁰ Gak tapmimo yoliŋaki sot amin kilek toni. Ae tilak tapmimi toŋ ae wasok masi masimi unun telagi oman amingo Yesu unun da manon aki.”

³¹ Bisit anwasip anakwa yut muwukgwit unun kwakwalikgit. Yanj aban Telagi Wup da amin kisi da buron piŋgi tugaŋ yoban Piŋkop dakon gen pasol pasoli mini tapmimi toŋsi yawit.

Amin kisi not panpulugok awit

³² fYesu nandanŋ gadanŋ imgwit amin unun kisisi but kalonŋ ae nandak nandak kalonŋ panjek egipgwit. Amin kinda da yo kabini do unun nak dakon yo yanj dima yagit. Yo morapnin unun amin kisin dakon yo yanj nandawit. ³³ Anjek yabekbi kabi da Yesu da kimoron da pidagit unun do tapmimi toŋsi sigin yanj teŋteŋawit. Yanj anakwa Piŋkop dakon nandanŋ yawotni da bikbiknikon madepsi taŋ yomgut. ³⁴⁻³⁵ gBisap kalonŋ amin miktimni toŋ ae yutni toŋ unun amin do yomiŋek moneŋ timik panŋki yabekbi kabi do yoba bupmi amin do kokwinik yomgwit, do bikbiknikon bupmi amin kinda dima egipgut.

³⁶ Unun bisapmon amin kinda egipgut unun mani Josep. Yabekbi kabi da Banabas yanj iyiwit. Banabas dakon mibili unun yanj: “But panŋteban ak amin.” Unun Liwai amin kinda, kokupni unun Saiprus. ³⁷ Josep unun miktim timni kinda amin do yomiŋek moneŋ timik panŋki yabekbi kabi do yomgut.

Ananias gat Sapaira gat dakon gen

5 Amin kinda egipgut unun mani Ananias. Miŋatni dakon mani unun Sapaira. Ananias unun miktim timni kinda amin do yomiŋek moneŋ timikgit.

^a4:24 TP 20.11; Ni 9.6; Kap 146.6 ^b4:25 Kap 2.1-2

^c4:27 Mt 27.1-2; Lk 23.7-11; Ya 3.13 ^d4:28 Ya 2.23 ^e4:29 Ep 6.19

^f4:32 Ya 2.44 ^g4:34-35 Ya 2.45

^{2h}Timigek diwari iyi do yopmanjakwan miñatni unun kan nandanjo agit. Anjek kisisi panabisat yanj top yoyinejek monej diwari gin yabekbi kabi do yomgut.

³ⁱYanj aban Pita da yanj iyigit, “Ananias gak nianon da Sunduk do bik-bik iminejek galaktokni yolal? Gak Telagi Wup do wasip yanj iminejek miktim dakon monej diwari gaga do yopmal? ⁴Gaga dakon miktim galaktokgokon yuman nal. Do monej timal unun gak dakon yo. Unun banj ni yo ak do nandal unun tagi abim. Nianon da nandak nandak yokwi unun pal? Gak amin banj wasip dima yoyisal. Gak Pinjok nanj wasip iyisal.”

⁵Yanjban nandanejek Ananias piligi manj kimakgit. Kimakban unun dakon gen bini nandawit amin morap unun madepsi pasalgwit. ⁶Anjakwa monji kabi kinda da abinj bumjotni imalnañ waman anki gapmagwan yipgwit.

⁷Bisap 3 awa egi mudanjakwa miñatni yo morap unun noman tanj unun dima nandanejek apgut. ⁸Apban Pita da yanj iyigit, “Nayinbi nandako. Miktimjil dakon monej timamal on gin?”

Yanjban iyigit, “Asi unun gin.”

⁹Yanj yanjban Pita da yanj iyigit, “Jil nianon da Amin Tagi dakon Wup wasip iyik do but kalon amal? Pindat, amin ego gapmagwan yipmanj amin unun yoma kagakon akgan. Unun amin da gakyo kisi waman anjikkanj.”

¹⁰Yanj yanjban unudon gin miñat unun Pita da buron piligi manj kimakgit. Kimakban monji kabi unun da abinj kanjba kimakgit kanj eni yipgwiron anki yipgwit. ¹¹Yanj anjakwa panmuwukbi morap gat ae amin diwari gen bin unun nandawit amin kisi madepsi pasalgwit.

Yabekbi kabi da wasok tapmimi tonj morapmi awit

^{12j}Yabekbi kabi da miñat aminyo da binapmon tilak tapmimi tonj ae wasok masi masimi morapmi awit. Yesu nandanj gadanj imgwit amin unun Solomon dakon Yik Nandat Tamo unudon muwuk muwuk awit. ¹³Anjakwa amin diwari panmuwukbi kabi do nandaba wukwisi agit. Mani unun gat muwuk egipdo si pasalgwit. ¹⁴Yanj nandanjakwa miñat wiliyo morapmi da Amin Tagi nandanj gadanj iminejek panmuwukbi kabikon sanjbewit. ¹⁵Sanjbenjakwa yabekbi kabi da wasok tapmimi tonj morapmi aba pindakgwit, do miñat aminyo da sot amin morapmi panapgwit. Panjabinj tobaron ae yalinj poron yopba kosit obakon pakgwit. Yanj nandanejek awit: Pita kosit obananj obinj kinjakwan gildat panjopmon wupni da sot amin di witjinban kilek toni yanj do yopba pakgwit. ¹⁶Kokup moninj moninj Jerusalem anjwasinejek tanj ananj kiwit unun dakon amin morapmi da sot amin ae amin konj da panjupbal abi aminyo kisi panjapba kilek tawit.

Anjelo da yabekbi dam tebanon banj pulugagit

¹⁷Yabekbi kabi da wasok tapmimi tonj anjakwa amin morapmi unudon kinj gadanjakwa mukwa sogok amin dakon mibiltok amin gat dabini gat da pindagek nandaba yokwi tok anj yomgwit. Unun amin unun Sadyusi da kabikon nani. ¹⁸Unun amin kabi da kinj yabekbi kabi timik dam teban yutnon yopgwit. ^{19k}Yopmanjakwa unun kalbi Amin Tagi dakon anjelo kinda da dam teban yut dakon yoma witdalek ilikban wanja pigiwit. ²⁰Pigakwa anjelo da yanj yoyigit, “Ji kinj Telagi Yut Madep da na-

galon pabigi agek egip egip kalugi on dakon mibili kisisi amin yoyiŋ mudoni.”

²¹ Yaŋ yoyiŋban wisa dagaŋakwan aŋelo da yoyigit uŋun da tilagon kiŋ Telagi Yut Madep da nagalon pabigi amin wasaŋek yoyiŋ dekgwit.

Aŋakwa mukwa sogok amin dakon mibiltok amin gat dabini gat gen kokwin tamo madepmon opgwit. Obiŋek Israel amin dakon kila amin obiŋ muwutni do yaŋ yomgwit. Obiŋ muwugek yabekbi kabi dam teban yutnon da opni do gen yipba kigit. ²² Mani obip amin da dam teban yutnon kiŋ mini pindagek obiŋ yaŋ yoyiwit, ²³ “Nin kiŋ dam teban yut dakon yoma kono benggan tebaisi abi, ae obip amin yoma domon akba pindamaŋ, mani yoma witdal wigi amin kinda dima ekwan kamaŋ.” ²⁴ Yaŋ yaŋba nandaŋek Telagi Yut Madep dakon obip amin dakon mibiltok amin gat mukwa sogok amin dakon amin madep kabi kisi but morap nandaŋek yawit, “Uŋun amin dukon ken?”

²⁵ Uŋun do yaŋakwa amin kinda da abiŋ yoyigit, “Nandani! Ji da amin dam teban yutnon yopgwit uŋun abeŋ da Telagi Yut Madep da nagalon agek amin yoyiŋ dekaŋ.” ²⁶ Yaŋ yoyiŋban Telagi Yut Madep dakon obip amin dakon mibiltok amin gat obip amin kabini gat da kiŋ yabekbi kabi timik paŋopgwit. Mani miŋat aminyo da tipbaŋ nindapni yaŋ do pasalek yo jigi di dima aŋ yomiŋek tayaŋgok paŋopgwit.

Yabekbi kabi da gen kokwin amin do dima pasalgwit

²⁷ Obip amin da yabekbi kabi paŋobiŋ gen kokwin amin da iŋamon yopba akgwit. Agakwa mukwa sogok amin dakon mibiltok amin uŋun da mibili yoyiŋ nandak do yaŋ yoyigit, ²⁸ ^{1c} “Ji uŋun amin

dakon mibili amin dima yoyiŋdetni do yaŋsop tebaisi yaŋ damgumaŋ. Mani ji sigin yoyiŋ degakwa Jerusalem kokup pap amin kisi da ji dakon gen nandaŋiŋ. Ae ji da nin do top kinda yaŋ yoŋ. Kila amin nin da Yesu aŋatno kimakgit, top yaŋ yaŋ nimaŋ.”

²⁹ ^mYaŋ yaŋban Pita gat notni kabi gat da yaŋ iyiwit, “Nin Piŋkop dakon gen uŋun naŋsi guramitno tagi asak. Amin dakon gen dima guramitneŋ. ³⁰ Ji da Yesu tilak kindapmon aŋakba kimakgit. Mani babiknin dakon Piŋkop da kimoron naŋ aban pidagit. ³¹ ⁿAban pidaŋban awigi iyi da aminsi tet do yipgut da nin dakon kosit niyiŋ nolik amin, ae yokwikon baŋ timit timit aminin yikdak. Do Israel amin but tobiŋ aŋapno yokwinin tagi wiririk nimjak. ³² Piŋkop da yo morap agit uŋun nin da pindakgi- maŋ. Nin uŋun do yaŋ teŋteŋok amaŋ. Ae Telagi Wup uŋun kisi uŋun do yaŋ teŋteŋok asak. Piŋkop da amin morap iyi dakon gen guramikgaŋ amin uŋun Telagi Wup yomisak.”

Parisi amin kinda da notni kabi nandak nandak tagi yomgut

³³ Yaŋ yaŋba nandaŋek gen kokwin amin da japmisi nandaŋek yabekbi kabi dapba kimotni do nandawit. ³⁴ Mani Parisi amin kinda mani Gamaliel uŋun da gen kokwin amin kabikon pidaŋ akgit. Agek yabekbi kabi da wanga pigi bisap pispimisok atni do obip amin yoyiŋban timikba pigiwit. (Gamaliel uŋun gen teban yoyiŋdet amin kinda egipgut. Amin kisi da uŋun do nandaba wukwan imgwit.) ³⁵ Pigakwa Gamaliel da notni kabi yaŋ yoyigit, “Israel amin kabi, ji uŋun kabi do yo kinda aŋ yom do kaŋ, pakyaŋsi nandaŋ kimagek ani. ³⁶ ^oBilak abikisigwan amin kinda mani

Tiudas unun da noman tan egek iyi do nandaban wukwan amin 400 yan da tilak yolgwit. Mani amin da anakba kimagakwan unun yolgwit amin tayinjigi kinakwa pini bami dima agit. ³⁷ Ae unun da bujon Galili amin kinda mani Judas unun da noman tagit. Noman tan gapman da man manjiwit bisapmon Judas da amin kabi kinda timikban gapman gat emat wamgwit. Unun kisi anakba kimagakwan unun yolgwit amin tayinjigi kiwit. ³⁸ Unun do nak yansi dayisat, ji unun amin kabi do yo yokwi kinda dima an yomni. Isal yopba kini. Amin da nandak nandagon yo unun an kan, bami dima asak. ³⁹ Mani Pinjop da nandak nandak yoban an kan, ji da aripmi dima pabij yopni. Yan ani kan, ji Pinjop gat emat wamni.”

⁴⁰ Yan yanban bami yosok yan nandek yabekbi kabi yoyinba winba baljawit. Baljanek bujon ae Yesu da manon gen dima yoni do yansop an yominek yopba kiwit. ⁴¹ Yesu dakon man do tepmi panek mayaktok tagi paman yan nandawit. Yan nandek gen kokwin amin kabi yopman degek kisik kisik madepsi nandek kiwit. ⁴² Gildari gildari Telagi Yut Madep da nagalgwan ae yuri yuri muwuk muwuk awit. Anek Yesu unun Kristo unun dakon Gen Bin Tagisi amin yoyin tenjawit.

Yabekbi kabi panpulugoni do amin 7 kabi manjiwit

6 ^rUnun bisapmon amin morapmi da pandet kabikon sanberba pandet morapmisi awit. Anakwa unun kabikon da amin diwari Grik gen yawit unun da Aram gen yawit amin unun do yanba yokwi tok anek yan yawit, “Ji gildari gildari bupmi amin do jap yominek sakwabat ninon ekwan unun do jap dima yoman. Unun tagi dima.” ² Yan yanakwa

yabekbi 12 kabi da Yesu nandan gadan imgwit amin kabi yan yoba opba yan yoyiwit, “Nin da Pinjop dakon gen yan tenjenok pi yipmanek jap kokwin pi anen unun da tagi dima asak. ³ Yan do anek not kabi ji yan ani. Disi da kabikon amin 7 kabi manjinba unun da jap kokwin pi ani. Amin nandak nandakni tagisi, ae amin da dabilon tagisi ekwan, ae Telagi Wup da burikon tuganji unuden amin ban pindagek timitni. Timikba unun amin do jap kokwin pi yominek ⁴ nin da bisapmi bisapmi bisit pi ae Pinjop gen yan tenjenok pi gin anen.”

⁵ Yan yanba minat aminyo da gen unun do nandaba galagi aban amin 7 kabi yan manjiwit. Kinda Stiwen, unun nandan gadatni tebaisi ae Telagi Wup da burikon tuganji, ae Pilip, ae Pokorus, ae Nikano, ae Timon, ae Pamenas ae Nikolas. Nikolas unun Antiok kokup pap amin kinda. Unun Juda aminsi dima mani kulabik anek Pinjop gawak iminek Juda amin kabikon sanbegit. ⁶ Amin kabi unun manjin yabekbi kabi da inamon yopba akgwit. Agakwa pi unun ani do kisitni kwenikon wutjinek gisam yominek bisit awit.

⁷ Jigi unun anmilip awit do Pinjop dakon gen da madepsi irentan anan kigit. Yan anakwan Jerusalem kokup papmon Yesu nandan gadan imgwit amin madepsi paptan iren tawit. Anakwa mukwa sogok amin morapmi da but tobil anek nandan gadat awit.

Juda amin da Stiwen gen pikon yipgwit

⁸ Stiwen unun Pinjop da anpuluganek tapmim iminakwan yo masi masimi ae tilak mibili mibili amin da binapmon agit. ⁹ Unun bisapmon amin diwari da Stiwen gat gen emat awit. Unun amin Juda amin dakon muwut muwut yut

kinda mani Pulugaŋ Yopbi uŋun kabikon nani. Uŋun amin kokup pap Sairini ae Aleksandria ae miktım Silisia ae Esia tetgin da apgwit. ¹⁰Mani Stiwen Telagi Wup da anpulugaŋek nandak nandak tagisi imiŋakwan geni abik do aŋtidok awit.

¹¹Aŋtidok awit do pasilikon da amin diwari yaŋ yoyiwit, “Ji kiŋ amin yaŋ yoyini, ‘Nin nandaŋapno Stiwen da Moses gat Piŋkop gat do gen yokwi yaŋban nandaŋaŋ’ yaŋ yoyini.”

¹²Top gen uŋun yoyiŋba amin ae kila amin ae gen teban yoyiŋdet amin dakon butni madepsi pidawit. Yaŋ aŋek kiŋ Stiwen abidaŋ aŋaŋ gen kokwin amin kabikon aŋkiwit. ¹³Aŋki yipmaŋek top amin di kokwinik yopba sitnok aŋ imiŋek yaŋ yawit, “On amin bisapmi bisapmi Telagi Yut Madep gat ae gen teban Moses da mandagit gat do yaŋba yokwi tok asak. ¹⁴Nin da nandaŋapno on amin da yaŋ yagit, ‘Yesu Nasaret amin da Telagi Yut Madep uŋun tuwiljak. Ae Moses da anpak nimgut uŋun kulabik akdisak.’”

¹⁵Sitnok yaŋ aŋ imiŋakwa amin gen kokwinon yikgwit kisi da kaŋakwa Stiwen dakon tomno dabilyo aŋelo yombem agit.

Stiwen da gen kokwin aminon gen yagit

7 Aŋek mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da yaŋ iyigit, “Gen on yaŋ gamaŋ uŋun asi yoŋ bo top?”

²Yaŋ iyiyŋban Stiwen da odeŋ yoyigit, “Not ae dat kabi, nandani! Datnin Abraham uŋun Aran miktımın dima kiŋ egek Mesopotemia miktımın egipgut bisapmon Piŋkop tilimni uŋun Abrahamon altaŋ imiŋek yaŋ iyigit. ³Altaŋ imiŋek yaŋ iyigit:

‘Gak miktımgo ae notgo dabigoyo yopmaŋek miktım kinda nak da goliŋek uŋudon kiki.’

⁴Piŋkop da yaŋ iyiyŋban Kaldia miktım yipmaŋek Aran miktımın paŋki egipgut. Paŋki egakwan datni kimagakwan Piŋkop da yabekban ji da abisok on miktım ekwaŋon apgut. ⁵Apban Piŋkop da Abraham iyi do miktım timjok kinda dimasi imgut. Mani Abraham gat yawi diwatni gat da on miktım don abidoni do yaŋ teban tok gen kinda yagit. Gen uŋun iyigit bisapmon Abraham monji mini egipgut. ⁶Piŋkop da Abraham yaŋ iyigit:

‘Gak dakon yawi diwatgo da amin ŋwakŋwari da miktımın egipni. Egek oman amin dagaŋakwa amin da yo yokwi aŋ yomiŋakwa bilak 400 asak.

⁷Mani yo yokwi aŋ yomni amin nak da don kobogi yokwi aŋ yobeŋ.

Yaŋ aŋapbo yawi diwatgo da miktım uŋun yipmaŋek obiŋ on miktımın nak gawak namni.’

⁸Yaŋ iyiyŋek saŋbek saŋbek agimal dakon tilakni giptimni mandisak do iyigit. Aŋek don Abraham dakon monji Aisak altaŋban gildatni 8 kabi aŋakwan giptimi mandagit. Ae don Aisak da Jekop dakon datni agit. Ae Jekop da babaknin 12 kabi dakon datni agit.

⁹Uŋun babaknin 12 kabikon da diwari da Josep do nandaba yokwi tok aŋek amin do yomiŋek tomni timikgwit. Timikba uŋun amin da Josep oman monji egipjak do Isip miktımın aŋkiwit. Mani Piŋkop uŋun Josep gat egek ¹⁰bjiŋi morapni altaŋ imgwit uŋun anpulugaŋek kukwaŋ imgut. Aŋakwan Josep da Isip dakon kila amin madep Pero gat gen yagimal bisapmon Piŋkop

⁶:10 Lk 21.15   ⁷:2 WW 11.31; 12.1   ⁷:4 WW 11.31–12.5

⁷:5 WW 12.7; 15.18; 17.8   ⁷:6 WW 15.13–14; TP 12.40   ⁷:7 TP 3.12

⁷:8 WW 17.9–14; 21.4   ⁷:9 37.11,28; 39.2,21–23   ⁷:10 WW 41.37–44

da nandaŋ kokwin tagisi imiŋakwan kila amin madep da kaŋban tagisi agit. Yaŋ kagit do Isip miktım ae yutni dakon yo morap kila asak do yipgut.

¹¹cYipmaŋakwan Isip ae Kenan miktımön jap kalonısok tawit do babiknin jap do aŋek jigi madepsi pawit. ¹²Yaŋ egek Jekop jap Isip toŋ yaŋ nandaŋek babiknin yabekban Isip miktımön kiwit. ¹³dDon aeni kwa Josep da notni yaŋ yoyigit, ‘Nak naga ji dakon notji Josep.’ Yaŋ aban kila amin madep Pero da Josep dakon yawi diwatni dakon mibili nandaŋ pindakyo agit. ¹⁴eUŋun da kwenon Josep da datni Jekop ae yawi diwatni 75 kabi yaŋ kisisi morap apni do gen yipban kigit. ¹⁵fJekop gen uŋun nandaŋek kiŋ Isip miktımön egek kimakgit. Ae babiknin diwari kisi kimakgit. ¹⁶gKimakba amin da bumjotni wamaŋ aeni tobil paŋki Sekem kokup pamon wayikgwit. Bumjot yopyop tamo uŋun kalip Abraham da Sekem amin kinda mani Amo uŋun dakon monjini do moneŋ yomiŋek abidagit.

¹⁷hKalip Piŋkop da Abraham dakon yawi diwatni da Israel miktımön don abidoni do yaŋ teban tok aŋ imgut. Kili miktımön abidoni dakon bisap kwaŋ taŋakwan Israel amin Isip miktımön egipgwit uŋun madepsi ireŋ tawit. ¹⁸iIreŋtaŋ egakwa kila amin madep kalugi kinda noman tagit. Uŋun amin da Josep dima nandaŋ imgut. ¹⁹jUŋun kila amin madep da nin dakon babiknin madepsi paŋkewalek yo jigisi aŋ yomgut. Yaŋ aŋek gen tebaisi yoyiŋban monji ŋakŋakni wanga pabigi yopba taŋek kimakgwit.

²⁰kUŋun bisapmon Moses altaŋit. Moses uŋun monji ŋakŋak tagisi ae Piŋkop da kaŋ galak tagit. Datni da

yutnon kilani aŋakwa kanekni kapbi agit. ²¹lKanekni kapbi aŋakwan wanga abigi yipmaŋakwa kila amin madep Pero dakon gwi da kaŋ abidaŋ aŋki iyi dakon monji naŋ yaŋ upmakgit. ²²mUpmakban tagaŋek Isip amin dakon nandaŋ nandaŋ tagisi kisi nandaŋ mudagit. Aŋek gen yaŋ agit ae pi mibili mibili agit uŋun tapmimi toŋsi agit.

²³nMoses uŋun bilakni 40 aŋakwan Israel amin notni kiŋ pindat do nandaŋit. ²⁴oKiŋ pindakban Isip amin kinda da Israel amin kinda yokwi aŋ iban kagit. Yaŋ kaŋek notni aŋpulugok do aŋek Isip amin uŋun yokwi agit dakon kobogi do uŋun amin aŋakban kimakgit. ²⁵pMoses yaŋ aŋek yaŋ nandaŋit, ‘Piŋkop da nak aŋpulugaŋban Israel amin uwal da kisiron baŋ timitdisat yaŋ nandaŋ namdaŋ.’ Mani Israel amin Moses do yaŋ dima nandawit. ²⁶qPakgit da wisa dagokdo Moses abiŋ pindakban Israel amin bamori da emat wamgumal. Wabal paŋwasik do aŋek yaŋ yoyigit, ‘Jil not kalonji da nido notni dapmaŋ dapmaŋ amal?’

²⁷rYaŋ yoyiŋban emat wasagit amin da Moses ukwayikban kiŋakwan yaŋ iyigit: ‘Namin da kila amin ae gen kokwin aminin gepmak?’ ²⁸sApma gak Isip amin kinda aŋakbi kimakgit, abisok nakyo kisi yaŋ gin nikbi kimokgeŋ do nandisal, ma?’ ²⁹t“Gen uŋun iyinban nandaŋek Moses pasal Midian miktımön paŋki egek uŋudon miŋat kinda paŋek monji bamori paŋalagit.

³⁰uPaŋalaŋek bilak 40 egi mudanaŋkwan aŋelo kinda da Moses altaŋ imgut. Aŋelo uŋun kindap moniŋ kinda soŋek mileŋ asip baljagit uŋungwan akgit. Sinai Kabap da kapmatjok miktımön kibiri

7:11 WW 41.54; 42.1-2   7:13 WW 45.1-4,16   7:14 WW 45.9-11; 46.27

7:15 WW 46.1-7; 49.33   7:16 WW 23.2-20; 33.19; Jos 24.32

7:17 TP 1.7-8   7:19 TP 1.11-22   7:20 TP 2.2   7:21 TP 2.3-10

7:24 TP 2.11-15   7:28 TP 2.14   7:29 TP 2.21-22; 18.3-4   7:30 TP 3.1-10

tim kinda tagit unudon altan imgut.
³¹ Moses yo unun altanban kanek but morap agit. Yan nandane kapmatjok da pakyanji kok do anek kigit. Kinakwan Amin Tagi da yan iyigit, ³² 'Nak babikgo Abraham, Aisak ae Jekop dakon Pinjkop.' Yan iyanban Moses nimnimigek sintan kokdosi pasalgit. ³³ Anakwan Amin Tagi da yan iyigit: 'Moses, kandap gwilgo ilik yopman. Miktim tim unun bamanj akdal unun telagi miktim. ³⁴ Minjat amin kabino Isip amin da yo yokwi morapmi an yomina kwa kili pindat. Ae kunam wuwikni kili nandat do anek Isip da kisiron ban timit do pisat. Moses kili apbi yabekgo Isip miktimon kiki.'

³⁵ p "Kalip Israel amin da Moses abin yipmanek yan iyiwit, 'Namin da mibiltok amin ae gen kokwin aminin manjin gepmak?' Pinjkop da unun Moses nanjin mibiltok amini ae jigikon ban timitjak amini yabek yomgut. Anelo kindap monjon akgit unun da Pinjkop dakon gen abidane Moses yabekgit. ³⁶ q "Anek Moses da Isip miktimon ban timik panjane wasok tapmimi tonj ae tilak mibili mibili Isip miktimon ae Tap Gamikon agit. Ae miktim kibiri timon bilak 40 egek yan gin agit.

³⁷ r "Unun Moses dagin Israel amin yan yoyigit, 'Pinjkop da nak analon an nepgut yan gin ji kabikon nanj kombi amin kinda don analon an damjak.' ³⁸ s "Babiknin miktim kibiri tim egipgwiiron Moses unun gat kisi egipgwit. Sinai Kabapmon wikwan anelo kinda da gen iyigit. Moses da Pinjkop dakon gen egip egipmi tonj timigek nin da nandanen do nimgut.

³⁹ "Mani babiknin Moses dakon gen nandan guramit do dima galak tawit. Geni maba kinakwan burikon da Isip

miktimon tobil kik do nandawit. ⁴⁰ t "Yan nandane Aron yan iyiwit, 'Moses Isip miktimon da nin pan pan obik amin unun dukwan kik unun nin dima nandaman. Do gak da kokup kidat dakon wupmi di wasan nibi unun da mibiltan niba kosit wasane kinen.' ⁴¹⁻⁴² uv "Unun bisapmon bulmakau wup kinda kokup kidatni wasawit. Wasane paret anek kisit da yo wasawit do kisis kisis madepsi awit. Yan anakwa Pinjkop da manji yomine gik kanek gildatyo gawak yomni do bikbik yomgut. Kombi amin da papiakon gen toso unun da tilagon yo yokwi awit. Gen unun yan toso:

'Israel amin ji miktim kibiri timon bilak 40 egek bulmakau ae sipsip dapmanek mukwa sowit, unun nak do awit? Unun dimasi.

⁴³ Yut kabene imalnan wasanbi unun guramik awilgwit unun nak dakon yut dima.

Disi dakon kokup kidatji Molek unun dakon yutnan awilgwit.

Ae kokup kidatji Repan unun dakon gik wup wasane unun kisi pawilek gawak yomgwit.

Yan awit do nak da ji dolbo miktimji yipmanek Babilon umogap tetgin do kini.' "

⁴⁴ Stiwen sanbene yan yagit, "Kalip babiknin miktim kibiri timon egipgwit bisapmon Pinjkop dakon imal yutni tan yomgut. Yut unun da tanakwan Pinjkop babiknin gat egipgwit dakon tilak agit. Imal yut unun awit Pinjkop da Moses yan ani yan iyigit unun da tilagon awit. ⁴⁵ w "Anek don monjini gat Josua gat da unun imal yut abidan anan Pinjkop da amin kabi morapmi yolban abigiwit unun miktimon anki yipgwit. Anki yipba

p7:35 TP 2.14 q7:36 TP 7.3; 14.21; IDT 14.33 r7:37 GT 18.15

s7:38 TP 19.3 t7:40 TP 32.1 uv7:41-42 TP 32.2-6 w7:41-42 Am 5.25-27

x7:45 Jos 3.14-17

agakwan wigi Dewit dakon bisap don apgut. ⁴⁶xPiņkop da Dewit do yo tagisi an ĩngut. Anjakwan Dewit da Jekop dakon Piņkop do yut kinda awal do bisit agit. ⁴⁷yMani Solomon da unun yut awalgit.

⁴⁸“Mani Piņkop Wikwisi unun amin kisit da yut awalğanon unudon dima egisak. Kombi amin da yan yawit:

⁴⁹z“Amin Tagi da yan yosok, Kwen Kokup unun kila amin madep yiyit tamono ae miktım unun kandap yipyip tamono.

Do nak do yut kinda aripmi dima agagi. Ae yik yawot tamono dukwan tosak?

⁵⁰Nak naga unun yo morap wasagim.’”

⁵¹aStiwen da gen kokwin amin kabi sanbejek tebaisi yan yoyigit, “Kwen wigik amin ji amin Piņkop dima nandan iman da tilagon butji unun tebaisi ae mirakji da Piņkop dakon gen dima nandabi yombem. Babikji da Telagi Wup do kurak tawit, jiyo kisi yan ĩn an.

⁵²bJi dakon babikji da kalip kombi amin kisi morap do yo yokwisi an yomgwit. Anek kombi amin diwari Amin Kilegi don apjak do yankwok awit babikji da unun amin dapba kimakgwit. Unun Amin Kilegi ji da uwal da kisiron yipba kili anakba kimakgit. ⁵³Ji Piņkop dakon gen teban anelo da gen kagakon ban timikgwit, mani dimasi guramikgwit.”

Stiwen tipban anakba kimakgit

⁵⁴Stiwen da gen unun yanban nandanek butjap madepsi nandanek mam nawit. ⁵⁵cYanši awit, mani Telagi Wup da Stiwen da buron pigi tugaņban Kwen Kokup sintanek Piņkop dakon tilimni kagit. Ae Yesu Piņkop da aminsi tet do akban kagit. ⁵⁶dYan kanek yagit,

“Kabıt, nak kanapbo Kwen Kokup witald kiņakwan Amin Dakon Monji Piņkop da aminsi tet do akban kosot.”

⁵⁷Yan yanban geni diwari nandak do kurak tanek mirakni si paņsopmanek madepsi yan tidawit. Yan anek unudon ĩn amin kisisi da pidan mipagek kiņ Stiwen abidawit. ⁵⁸Abidan kokup pap yipmanek wanga abigi tipban anakgwit. Amin Stiwen do wasanek sitnok an ĩngwit unun da imal dubakni ilik paņki monji kinda akgit mani Sol unudon yopmanek Stiwen tipban anakgwit.

⁵⁹Tipban anagakwa Stiwen bisit yan agit, “Amin Tagi Yesu, wupno abida.”

⁶⁰eStiwen yan yanek ĩwakben anek yan tidanek yan yagit, “Amin Tagi, yokwini dakon kobogi dima yobi.” Stiwen yan yanek kimakgit.

8¹⁻²Anakba kimagakwan Sol da yo tagisi kinda nan an yan pindakgit.

Sol da paņmuwukbi paņtasik ak do pi agit

Stiwen anagakwa Piņkop antelak anek egipgwit amin di da Stiwen do bupmi kunamyo madepsi anek bumjotni anki yipgwit.

Unun gildaron da wasanek Piņkop dakon gen dakon uwalni da paņmuwukbi Jerusalem egipgwit unun paņupbal ak do pi madepsi awit. Yan anek paņmuwukbi yolba wasan ki Judia tetgin do ae Samaria tetgin do kiņ kiņ awit. Kiņakwa yabekbi kabi dagin Jerusalem egipgwit. ³fUnudon egakwa Sol da paņmuwukbi paņtasik ak do pi madepsi agit. Yan anek yuri yuri agek amin timik paņki dam teban yutnon yopman yopman agit.

^x7:46 2Sa 7.1-16   ^y7:47 1Ka 6.1-38   ^z7:49 Ais 66.1-2   ^a7:51 Ais 63.10

^b7:52 Mt 23.31   ^c7:55 Kap 110.1   ^d7:56 Kol 3.1   ^e7:60 Lk 23.34

^f8:3 Ya 9.1,13; 22.4; 26.9-11

Paŋmuwukbi Kabi da Judia Ae Samaria Miktimon Yesu dakon Gen Yoyiŋ Tenŋejawit

(*Kilapmi 8.4–12.25*)

Samaria miktimon Piŋkop dakon gen yawit

⁴Paŋmuwukbi dukwan dukwan waserj kiwit unun agek aminon Gen Bin Tagisi yoyiŋ tenŋejawit. ⁵Aŋek Pilip Samaria dakon kokup pap kindakon pigi Kristo dakon Gen Bin Tagisi yoyiŋ tenŋejagit. ⁶Yaŋakwan amin morapmi da geni nandawit, ae wasok tapmimi toŋ aban kaŋek gen yagit nandak do mirak pakyaŋsi yopgwit. ⁷Kaŋakwa Pilip da koŋ morapmi yol yomiŋakwan koŋ da madepsi yaŋ tidaŋek wiŋ abigiwit. Ae amin kidari kimakbi ae kandapmi yokwi unun paŋmilip aŋyo agit. ⁸Yaŋ aŋakwan unun kokup papmon kisik kisik madepsi awit.

⁹Unun kokup papmon amin kinda egipgut unun mani Saimon. Unun koŋ da tapmim imiŋakwa wasok amin da dima agagi morapmi kilisok aban Samaria miŋat amin morap kisi da kaŋek but morap nandaŋ imgwit. Unun amin da iyi do nak kila amin madep kinda yaŋ yagit. ¹⁰Aŋakwan amin wukwi ae amin piŋbi unun kisi unun dakon geni nandak do mirak pakyaŋsi yopgwit. Piŋkop dakon teban tokni mani Tapmimi Madepsi yaŋ yoŋ unun aminon tosoŋ yaŋ yawit. ¹¹Wasok ŋwakŋwari morapmi aban kili kawit. Kaŋek but morap nandaŋek yol awilgwit. ¹²Mani don Pilip da Piŋkop da Amin Kila Asak dakon Gen Bin Tagisi gat ae Yesu Kristo dakon man yaŋ tenŋejagit. Yaŋ aŋakwan miŋat wiliyo kisi unun do nandaŋ gadaŋek telagi pakbi sowit. ¹³Sai-

mon unun kisi nandaŋ gadat aŋek telagi pakbi sogit. Soŋek Pilip yolban dukwan dukwan kisi agipgumal. Aŋek tilak ae wasok tapmimi toŋ agit unun pindagek but morap madepsi nandagit.

¹⁴Yo yaŋ altaŋakwa yabekbi kabi Jerusalem egipgwit amin da Piŋkop dakon gen Samaria amin da kili abidawit unun dakon gen bini nandawit. Nandaŋek Pita gat Jon gat unudon kinjil do yabekgwit. ^{15–16}Telagi Wup Samaria aminon dima pigit. Isal Yesu da manon gin telagi pakbi sowit do yabekba kiŋ altaŋek Telagi Wup abidoni do bisit agimal. ¹⁷Bisit aŋ mudanaŋek kisitni kwenikon witjiŋakwal Telagi Wup abidawit.

¹⁸Yaŋ abal pindagek Saimon da monerj yom do aŋek yaŋ yoyigit, ¹⁹“Nak do tapmim namiŋbal kisitno amin kwenon witjiko Telagi Wup yaŋ gin abidoni.”

²⁰Yaŋban Pita da iyigit, “Gaga ae monerjo kisi Tipdomon piginjil dosi nandisat. Piŋkop da but galak do yo nimisak unun monerj naŋ aripmi dimasi yomyomi. Dimasi. ²¹Piŋkop da dabilon gak dakon but tagi dima tosoŋ do Piŋkop dakon pi amaŋ unun gak gat aripmi dimasi agagi. ²²Yokwi unun asal unun yopmaŋek but tobi a. Aŋek butgokon nandak nandak yokwi toŋ unun wiririk gamjak do Amin Tagi bisit iyiki. ²³Pindak galaktokgo da butgo aŋupbal aban yokwi da dam tebanon ekwi gandisat.”

²⁴Yaŋban Saimon da gen kobogi yaŋ yoyigit, “Jil nak do bisit abal Amin Tagi da nak do nandaŋ yawok namiŋakwan yo unun yomal unun nagon dima noman toni.”

²⁵Pita gat Jon gat da Samaria amin Amin Tagi dakon gen yoyiŋ tenŋejagimal. Ae Piŋkop da yo tagisi aŋyoban kagimal ununyo kisi yoyigimal. Yoyiŋ

mudanej Jerusalem kokup papmon aeni kigimal. Kosiron kinjek Samaria dakon kokup morap tawit unudon Gen Bin Tagisi yoyinj tentenagimal.

**Pilip da Itopia amin
kinda Pinjokop gen iyigit**

²⁶ Amin Tagi dakon anelo kinda da Pilip yanj iyigit, “Gak miktim kibiri timon kosit kinda Jerusalem da Gasa kwanj unudon pigiki.” ²⁷ Yanj iyinban kosiron kinj Itopia amin kinda kagit. Unjun amin gapman dakon amin madepni kinda egipgut. Itopia dakon kila amin madep minjat Kandasi dakon monej kila amin madepni egipgut. Unjun amin Pinjokop gawak im do Jerusalem opgut. ²⁸ Opgut da miktimnikon tobil kik do anjek bit madep os da amin ilik pawilganj tamokon yikgit. Yigek kombi amin Aisaia da gen mandagit papia unjun manjigit.

²⁹ Anjakwan Telagi Wup da Pilip yanj iyigit, “Gak unjun amin pawil pawil tamo da kapmatjok kiki.”

³⁰ Iyinban Pilip timtim yanjek kapmatjok da kinj nandanjakwan Aisaia dakon gen unjun manjigit. Manjinjakwan Pilip da yanj iyigit, “Gak gen unjun manjisaal dakon mibili nandisaal bo dima?”

³¹ Iyinban yanj iyigit, “Amin kinda da mibili dima nayisak kanj, aripmi dima nandabo pisaak.” Yanj yanjek Pilip amin pawil pawil tamokon winban yitjil do iyigit.

³² ^hPinjokop dakon gen unjun yanj tosok nanj manjigit:

“Sipsip dap do anj ae sipsip moninj dangwi mandak do anjakwa gen dima yonj, unjun da tilagon gen kinda dima yagit.

³³ Anjek amin da madepsi abinj yipmanjek gen pikon yipmanjek yanj dagok kilegi dima anjingwit.

Miktimon egip egipni gwayenba yeri mini agit.”

³⁴ Amin unjun da gen unjun manjinej Pilip yanj iyigit, “Kombi amin unjun namin do yosok, iyi do yosok bo amin njwaknjwari kinda do yosok? Nayinbi nandako.” ³⁵ Yanj iyinban Pilip da gen unjun manjigit unjun dakon mibili iyinej Yesu dakon Gen Bin Tagisi iyigit.

³⁶⁻³⁷ ⁱKosiron kinjek pakbi kindakon al-tanej amin madep unjun da Pilip yanj iyigit, “Kosol, pakbi oni. Mibili nido telagi pakbi dima sokej?” ³⁸ Yanj yanban amin pawil pawil dakon kila amin iyinban os pabidanjakwan Pilip gat amin unjun gat miktimon manj pinjek pakbikon pigigimal. Pigej Pilip da telagi pakbi sonj imgut. ³⁹ Pakbi yipmanjek winjakwal unudon gin Amin Tagi dakon Wup da Pilip ananj kigit. Yanj anjakwan amin madep unjun sanjenjek Pilip dima kagit. Mini kagit mani amin unjun kisik kisik anjek aeni tamonikon pawinj yigek kigit. ⁴⁰ ^jKinjakwan Pilip unjun Asdot kokupmon noman tanj akgit. Anjek Pilip kokup pap morap tanj ananj kiwiron agek Yesu dakon Gen Bin Tagisi yoyinj tentenanej don Sisaria kokup papmon kinj altagit.

Sol but tobil agit

(Yabekbi 22.4-16 ae 26.9-18)

9 ^kUnjun bisapmon gin Sol da Yesu nandanj gadanj imgwit amin sigin dapba kimotni do yanjek mukwa sogok amin dakon mibiltok aminon kigit. ² Kinj Damaskus kokupmon Juda amin dakon muwut muwut yut dakon kila amin egipgwit unjun do papia kinda mandanj imjak do iyigit. Iyinban papia kinda mandanj imgut. Unjun papiakon gen yanj tagit, “Sol da obinj pindakban minjat ae

wili morap Yesu Yolyol Kosit nanj yolek akwa kanj, unun da tagi timik dam teban yutnon yop do Jerusalem panjopjak.”³ Sol unun papia abidanek kinj Damaskus kokup pap ankapmat agit. Anakwan tilagi yanji Kwen Kokup dakon tenjenji kinda Sol angwasiñek madepsi tenjenjan imgut.

⁴ Anakwan Sol miktimon manj pagek nandanakwan gen kinda altanek yanj iyigit, “Sol, Sol, nak anjupbal ak do pi nido asal?”

⁵ Yanj iyinban Sol da yagit, “Amin Tagi gak namin?”

Yanj iyinban yagit, “Nak Yesu, nak nanj anjupbal ak do pi asal.”⁶ Abisok gak pidan kokup papmon pigiki. Pigiki amin kinda da yo ninanji aki unun da don gayisak.”

⁷ Yo yanj altanakwan amin Sol gat agipgwit gen unun nandawit mani ami dima kawit, do geni minisi akgwit.

⁸ Anakwa Sol pidan sintagit mani yo dima pindakgit. Yanj aban kisirikon abidan anan Damaskus pigiwit.⁹ Pigi gildat kapbi egakwan dabili dima pisagit. Ae jap pakbiyo dima agit.

¹⁰ Damaskus kokup papmon Yesu nandan gadan imgut amin kinda egipgwit mani Ananias. Unun amin buri pisanakwan dipmin yombem kinda kanakwan Amin Tagi da yanj iyigit, “Ananias!”

Yanj iyinban yagit, “Amin Tagi, nak oni.”

¹¹ Iyinban Amin Tagi da iyigit, “Gak kosit kinda mani Kosit Kilegi yanj yon unudon kinj Judas da yutnon wigiki. Wigi Tasas amin kinda mani Sol unun do yoyiki. Unun amin bisit pi anek egisak.”¹² Sol da buri pisanakwan dipmin yombem kinda kanakwan amin kinda mani Ananias unun da abin wij dabili aeni sintosak do kisiri kwenikon witjigit.”

¹³ Amin Tagi da gen unun iyinban Ananias da kobogi yanj iyigit, “Amin Tagi, gak dakon telagi amin kabigo Jerusalem ekwan unun amin da yo yokwisi morapmi anj yomgut. Unun dakon geni amin morapmi da kili yanba nandagim.”¹⁴ Ae mukwa sogok amin dakon amin madep kabi da yanj mudan imgwit da idon apgut. Abin amin mango yanjek bisit anj amin unun timik dam tebanon yop do apgut.”

¹⁵ Mani Amin Tagi da Ananias yanj iyigit, “Gak kiki! Unun amin nak dakon man yanj tenjenosak do manjigim. Unun da Amin Ijwakwari Kabi, ae unun dakon kila amin madep kabini, ae Israel amin kabi kisikon mano yanj tenjenosak do yabetdisat.”¹⁶ Nak dakon man yanj tenjenanek jigi pasak unun yoliko pindatjak.”

¹⁷ Iyinban Ananias kinj yutnon wigi kisiri Sol da kwenon witjigit. Witjinjek yanj yagit, “Sol not, Amin Tagi Yesu kosiron altan gamgut unun da dabilgo aeni sintanakwan Telagi Wup da butgokon tugosak do anek yabekban abisat.”

¹⁸ Yanj iyinban yanj yo dabili soggut unun kukwan ki manakwan yo pindakgit. Anek Sol pidan telagi pakbi sogit.¹⁹ Yanj anek unun da kwenon jap nanek aeni tapmim pagit.

Sol Damaskus kokup papmon Pinjkop dakon gen yagit

Sol gildat kabi di Yesu nandan gadan imgwit amin gat Damaskus egipgwit.²⁰ Egek unudon gin Juda amin dakon muwut muwut yut agek Pinjkop dakon gen yanjek yagit, “Yesu unun Pinjkop dakon Monji.”²¹ Sol da gen yanban nandawit amin unun but morap anek yanj yawit, “Kalip on amin da Jerusalem kokup papmon Yesu da manon bisit awit amin unun panjupbal agit. Ae unun amin

timik nap ban waman panpan Jerusalem mukwa sogok amin dakon amin madep kabikon panjik do apgut. On unun amin da yosok, ma?" ²²°Yan yawit mani Sol dakon gen yogokni dakon tapmim sanbenek madepsi tagagit. Anakanwan Juda amin Damaskus egipgwit unun yoyin tenjenjek asisi Yesu unun Kristo yan yoyigit. Yan yanban gen kinda aripmi dima iyigi kawit.

Juda amin da Sol uwal an imgwit

²³Gildat morapmi egi mudanakwa Juda amin da muwugek Sol anjat do gen yawit. ²⁴Mani yo ak do yawit unun amin da Sol kili iyinba nandagit. Juda amin gildari gildari ae pilini pilini kokup pap dakon yoma morap tawit unudon egek Sol anjat do kila tebaisi awit. ²⁵°Mani bunon yolgwit amin da Sol pilin kaga anan kokup pap dakon dam madepmon kwen awigiwit. Awigi gok madep kindakon iyinba yigakwan nap anyawot anakwa kosit gwagak nan wanga mibilikon pigigit.

Sol Jerusalem egipgut

²⁶°Don Sol Jerusalem kinjek Yesu nandan gadan imgwit amin kabikon sanbek do kigit. Mani nandan gadat amin notnin kinda yan dima nandan imgwit, do kisi morap da kan pasalgwit. ²⁷°Yan anakwa Banabas da Sol anan yabekbi kabi da egipgwiron ankgit. Ankinjek Sol da kosiron Amin Tagi kagit ae Amin Tagi da gen iyigit unun dakon geni yoyigit. Yoyinjek Sol da Damaskus Yesu dakon mani pasol pasoli mini yan tenjenjan yomgut unun kisi do yoyigit. ²⁸Yan yoyinban nandanakwa Sol Yesu nandan gadan imgwit amin gat Jerusalem egipgwit. Egek pasol pasoli mini agek Yesu da manon Pinokop gen yan tenjenagit. ²⁹Anjek Juda amin Grik gen yawit unun

gat gen emat an an awit. Anjek Sol si anakba kimotjak do nandawit. ³⁰Yan anakwa notni da pindak nandanyo anjek Sol Sisaria kokupmon anki yabekba Tasas kokupmon kigit.

³¹Unun bisapmon Judia ae Galili ae Samaria provinskon panmuwukbi tagisi egipgwit. Amin da yokwi dima an yominakwa panmuwukbi tapmim pawit. Anjek Amin Tagi do nandan gawagek egakwa Telagi Wup da nandak nandakni panjeban agit. Anakanwan amin morapmi panmuwukbikon sanbenba madepsi sigin tagagit.

Pita da Anias anmilip agit

³²Pita unun kokup morap kisi agek Lida kokupmon kwan Pinokop dakon amin kabi gat egipgwit. ³³Unun kokupmon amin kisit kandapmi kimakbi kinda kagit, mani Anias. Anias unun tamokon gin pagakwan bilak 8 kabi agit. ³⁴Kanjek Pita da yan iyigit, "Anias, abisok Yesu Kristo da gak anmilip asak. Do pidan yalin potgo panmilip a." Yan iyinban Anias unudon gin kwen pidagit. ³⁵Pidagek Lida kokupmon amin ae Saron miktim amin morap da Anias kanjek but tobil anjek Amin Tagikon kiwit.

Pita da Tabita kimoron nan aban pidagit

³⁶Jopa kokup papmon Yesu nandan gadan imgut minat kinda egipgut mani Tabita. (Grik genon Dokas yan iyiwit.) Unun bisapmi bisapmi anpak kilegisi anjek yoni mini amin panpulugagit. ³⁷Unun bisapmon sot anjek kimakgit. Kimakban bumjotni pakbinan sugan awigi yut kinda kwen nani tagit unudon yipgwit. ³⁸Lida kokup unun Jopa kokup pap da kapmatjok tosok. Do Yesu nandan gadan imgwit amin da Pita Lida kokup-

mon egisak yaŋ nandaneŋ amin bamori yabekba kiŋ iyigimal, “Bisap noknok dima aneŋ ninon tepmisi opbi!”

³⁹Pita gen uŋun nandaneŋ pidaŋban amin bamot gat kiwit. Kwan abidaŋba yut kwen nani tagit do aŋaŋ wigiwit. Wikwan sakwabat morapmi da abiŋ Pita anŋwasaneŋ kunam tagek Dokas da egek imal buggut uŋun yoliwit.

⁴⁰Yaŋ aba Pita da amin morap kisi yoyiŋban yomakon pigiwit. Pigakwa Pita nŋwakbeŋ aneŋ bisit agit. Aneŋ miŋat uŋun kimak tagit tetgin do tobilek yaŋ iyigit, “Tabita gak pida.” Yaŋ iŋiŋban dabili siŋtaneŋ Pita kaŋek pidaŋ yikgit.

⁴¹Aŋakwan Pita da kisirikon abidaneŋ ilikban pidaŋ akgit. Aneŋ Piŋkop dakon miŋat amin kabi gat ae sakwabat gat yaŋ yoban wiŋba Tabita notji oni egisak yaŋ yoyiŋek yoligit. ⁴²Aŋakwan Pita da wasok tapmimi toŋ agit uŋun dakon geni Jopa amin kisi da nandawit. Nandaneŋ amin morapmi da Amin Tagi do nandaŋ gadawit. ⁴³Yaŋ aŋakwa Pita gildat morapmi Jopa kokup papmon amin kinda mani Saimon uŋun gat egipgumal. Saimon uŋun bulmakau gip paŋkilek ak amin kinda.

Aŋelo kinda da Konilias altaŋ imiŋek gen iyigit

10 Amin kinda Sisaria kokupmon egipgut uŋun mani Konilias. Uŋun Rom gapman dakon emat amin 100 dakon kila amini egipgut. Emat amin kabi uŋun Itali Emat Amin Kabi yaŋ yawit. ²Konilias gat gwakni gat uŋun Piŋkop do pasal gawak imiŋek egipgwit. Yaŋ aneŋ Konilias da Juda amin yoni mini amin paŋpulugagit. Ae bisapmi bisapmi Piŋkop do bisit pi aneŋ egipgut. ³Bisap kindakon gildat tobil do 3 kilok buri pisaŋakwan dipmin yombem kinda kagit. Kaŋakwan Piŋkop

dakon aŋelo kinda yutnon wigi yaŋ iyigit, “Konilias!”

⁴Konilias uŋun kaŋek pasol pasol madep aneŋ yaŋ iyigit, “Amin Tagi yo kinda ni?”

Iŋiŋban aŋelo da iyigit, “Bisit pi asal ae yoni mini amin paŋpulugosol Piŋkop da uŋun aŋpak kaŋban tagisi asal. ⁵Abisok amin di yabekbi amin kinda Jopa kokup papmon egisak uŋun abidaŋ aŋop do kini. Amin uŋun mani Saimon ae mani kinda Pita yaŋ iyaŋ. ⁶Pita uŋun wawi Saimon uŋun da yutnon egisak. Wawi uŋun bulmakau gip paŋkilek ak amin kinda. Yutni tap kidipmiŋon tosoŋ.”

⁷Aŋelo gen uŋun iyiŋek kiŋakwan Konilias da oman monjini bamori ae emat amini kinda gat yaŋ yoban opgwit. Emat amini uŋun Piŋkop do pasal gawak imim amin kinda. Uŋun bisapmi bisapmi Konilias aŋpulugaŋban egipgumal. ⁸Konilias da uŋun amin kapbi yo morap altaŋ imenŋ uŋun kisi yoyiŋ mudaneŋ yabekban Jopa kiwit.

Pita da dipmin kinda kagit

⁹Yabekban kiŋ kosiron pakgwit da wisa dagokdo aeni kiŋ Jopa kokup pap aŋkapmat aŋakwa gildat binap agit. Uŋun bisapmon gin Pita bisit pi ak do yut kwenon wigigit. ¹⁰Wigi bisit aneŋ egek jap do agit, mani jap apmeŋon paŋkosit aŋakwa dipmin yombem kinda kagit. ¹¹Kaŋakwan Kwen Kokup witald kiŋakwan yo kinda imal madep yombem kinda da pigit. Uŋun kodigi 4 kabikon da yipba miktimon pigit.

¹²Uŋun imalon bit kilapyo mibili mibili ae birombak tuŋon aminyo ae minam kisi uŋungwan taŋba pindakgit. ¹³Pindagakwan gen kinda da yaŋ noman taŋban nandagit. Gen uŋun yaŋ: “Pita, gak pidaŋ on dapmaŋ na.”

¹⁴Mani Pita da yaŋ yaŋgit, “Amin Tagi, dimasi dapmaŋ nokeŋ. Nak bisap kindakon jap kinda Juda amin da gen tebanon dima noknogi kinda dima nagim.”

¹⁵Yaŋ yaŋban gen aeni iyigit, “Yo Piŋkop da paŋmilip aban yo tagisi aŋ uŋun gak da dima noknogi yaŋ dima yoki.” ¹⁶Yo uŋun kosiri kapbi altaŋ imiŋek uŋudon gin aeni Kwen Kokup wigigit.

¹⁷Wigakwan Pita yo uŋun kagit dakon mibili nianŋi yaŋ nandaŋek but morap agit. Yaŋ nandaŋek egakwan Konilias da amin yabekgit uŋun apgwit. Abiŋ amin yoyiŋba Saimon dakon yut yoliŋba uŋun da yoma kagakon paŋki akgwit. ¹⁸Agek yaŋ tidaŋek yaŋ yawit, “Saimon, mani kinda Pita yaŋ yoŋ, uŋun egisak bo dima?”

¹⁹Yaŋ yaŋakwa Pita yo kagit uŋun do but morap sigin nandaŋek yigakwan Telagi Wup da yaŋ iyigit, “Saimon, amin kapbi gak wisar. ²⁰Uŋun nak da naga yabekgo abeŋ do gak uŋun gat piŋi kik do but bamot dima aki.”

²¹Yaŋ iyinban Pita da pidaŋ piŋi amin uŋun yaŋ yoyigit, “Amin wisar uŋun nak mani. Ji mibili nido abeŋ?”

²²Yaŋban amin uŋun da yaŋ iyiwit, “Emat amin 100 dakon kila amin kinda mani Konilias uŋun da yabekban abamaŋ. Uŋun amin kilegisi ae Piŋkop do pasalek gawak imiŋek egisak. Juda amin morap da uŋun amin do nandaba wukwan iman. Telagi aŋelo kinda da gak yaŋ gaban yutnikon kiki do iyigit. Kiŋek gak da gen di yaŋbi nandisak do iyigit.”

²³Yaŋ iyinba Pita da amin uŋun yaŋban yutnon wiŋba kilani aban pakgwit.

Pita Konilias da yutnon kigit

Wisa dagokdo pidaŋ kiŋakwa Jopa amin notni di kisi buŋon yolba kiwit. ²⁴Pita gat amin kiwit uŋun kosiron dipmin kinda pakgwit da wisa dagokdo Sisaria kokupmon kiŋ altawit. Altaŋakwa Konilias uŋun do jomjom aŋek egipgut. Ae yawi diwatni gat ae notsini gat yaŋ yoban apgwit uŋun gat kisi jomjom aŋek egipgwit. ²⁵Aŋakwan Pita obiŋ yoma wilanŋon wukwan Konilias uŋun Pita da akgiron kiŋ ŋwakbeŋ aŋek gawak imgut. ²⁶Aŋakwan Pita da ilikban pidaŋakwan yaŋ iyigit, “Pidaŋ at! Nak madepgo dima.”

²⁷Yaŋ iyinban Konilias gat gen yaŋek yutnon wigi pindakban amin morapmisi muwukgwit. ²⁸Pindagek Pita da yaŋ yoyigit, “Ji disi nandaŋ, nin da gen tebanon Juda amin nin Amin ŋwakŋwari Kabi gat muwuri uŋun dimasi tosok ae yutnikon aripmi dima kigigi. Mani Piŋkop da yaŋsi nolayinban kat, amin kisi morap uŋun gat tagi muwugek egipmi. Amin yokwi yaŋ yogogi mini. ²⁹Yaŋsi nolayinban kat, do ji dakon gen nagon kwan nandaŋek but bamot dima aŋek abisat. Ji mibili nido nak do gen yipba kigit?”

³⁰Yaŋban Konilias da iyigit, “Yo kinda altaŋ naban egapno gildat 4 kabi mudak. Yo uŋun yaŋ noman taŋ namgut. Nin abisok gildat tobil do 3 kilok on ekwamaŋ uŋuden bisapmon nak yutnokon egek bisit pi agim. Bisit aŋek egapbo uŋudon gin amin kinda inamnokon akban kagim. Imalni uŋun teŋteŋjini madepsi. ³¹Altaŋek yaŋ yaŋgit, ‘Konilias, gak bisit pi asal ae yoni mini amin paŋpulugosol Piŋkop da uŋun aŋpak kaŋban tagisi asak. ³²Do gak amin di yabekbi kiŋ amin kinda mani Saimon

^s10:14 MS 11.1-47; Esi 4.14   ^t10:15 Mk 7.15,19

^u10:26 Ya 14.13-15; PA 19.10

ae mani kinda Pita unun abidaŋ aŋop do Jopa kini. Pita unun bulmakau gip paŋmilip ak amin kinda mani Saimon unun da yutnon egisak. Yutni unun tap ileŋon tosoŋ.³³ Yaŋ nayaŋban unudon gin gak idon opbi do amin yabekgo kiwit. Kiŋ gayiŋba nandaŋek abisal unun da tagisi asak. Abisok nin Piŋkop da dabilon muwamaŋ da yigek Amin Tagi da gen morap nin niyiki do gamgut unun nandaneŋ.”

Pita Konilias da yutnon Piŋkop gen yagit

³⁴vYaŋban Pita da yaŋ yagit, “Nak abisok asisi nandaŋ kimokdot, Piŋkop da amin morap kisi do nandaban aripsi asak. ³⁵Amin miktimi miktimi Piŋkop do pasalek gawak imaŋ ae aŋpak kilegi aŋ, unun amin do Piŋkop da nandaban tagisi asak. ³⁶Piŋkop da Israel amin kabi nin do Gen Bin Tagisi niyigit unun ji disi nandaŋ. Geni kinda unun yaŋ: Yesu Kristo unun amin morap dakon Amin Tagi egisak. Yesu da pi aban Piŋkop gat but kalon agimaŋ. ³⁷wJudia miktimon yo morap altawit unun ji disi nandaŋ. Jon da amin telagi pakbi soni do yoyiŋ mudanaŋkwan Galili Provinskon yo yaŋ altawit. ³⁸xPiŋkop da Yesu Nasaret kokupmon nani pini asak do yaŋ daŋaŋ imiŋek Telagi Wupni imgut. Iban yomani yomani kiŋek amin paŋpulu-gagit. Piŋkop da Yesu gat egipgut do Sunduk da amin paŋupbal agit unun Yesu da paŋmilip aŋ mudagit.

³⁹“Judia miktimon ae Jerusalem kokup papmon yo morap agit unun nin kaŋ nandaŋyo agimaŋ. Ae tilak kindapmon aŋakba kimakgit. ⁴⁰Mani gildat kapbi aŋakwan Piŋkop da wasok

aban kimoron da pidaŋban aŋalon aŋ yoban amin diwari da kawit. ⁴¹yAmin kisi morap da dima kawit. Piŋkop da man bini yaŋ teŋteŋok ani do kokwinikgit kabi ninon gin altaŋit. Kimoron da pidaŋban nin unun gat jap pakbiyo agimaŋ. ⁴²zPiŋkop da amin kimakbi ae wayiŋ abi unun kisi aŋpakni kokwin asak do unun amin manjigit. Nin da gen unun amin yoyineŋ do Yesu da yaŋ ningut. ⁴³aKombi amin kisi morap da Yesu da pi don asak do yaŋkwok kalipsigwan kili awit. Yesu nandaŋ gadaŋ imaŋ amin unun kisi morap Yesu dakon kilegi do Piŋkop da yokwini wiririk yomdisak.”

⁴⁴bPita gen sigin yaŋakwan Telagi Wup amin morap mirak paŋek yikgwit unun kabikon pigit. ⁴⁵⁻⁴⁶cAŋakwan gen mibili mibilikon da Piŋkop yaŋ aŋkisi-wit. Aŋakwa Juda amin di Yesu nandaŋ gadaŋ imgwit amin Pita gat akgwit unun da but morap aŋek yawit, “Mao, Piŋkop da but galak do Telagi Wup Amin ŋwakiŋwari Kabi kisi do yomisak!”

Yaŋ yaŋba Pita da yagit, ⁴⁷“Telagi Wup nin da abidagimaŋ on amin yaŋ gin abidoŋ. Do telagi pakbi tagi soni.” ⁴⁸dYaŋek Yesu Kristo da manon telagi pakbi soni do yoyigit. Telagi pakbi soŋ mudaneŋ Pita gildat kabi di gat unudon egipni do iyiwit.

Pita da paŋmuwukbi Jerusalem egipgwit yo altaŋ imgwit do yoyigit

11 Yabekbi kabi ae paŋmuwukbi kabi Judia miktimon egipgwit unun da Amin ŋwakiŋwari Kabi kisi da Piŋkop gen kili abidawit unun dakon geni nandawit. ²Do Pita Jerusalem kwan nandaŋ gadat amin giptimi mandabi da

v10:34 GT 10.17; Ro 2.11 w10:37 Mt 4.12-17 x10:38 Mt 3.16; Lk 4.17-21

y10:41 Lk 24.42-43; Ya 1.8 z10:42 Ya 17.31; 1Pi 4.5

a10:43 Ais 53.5-6; Jer 31.34; Ya 2.38 b10:44 Ya 11.15; 15.8

c10:45-46 Ya 2.4; 19.6 d10:48 Ya 19.5

nandaba yokwi tok anj imgwit. ^{3e}Yan anjek iyiwit, “Gak amin giptimni dima mandabi da yutnon kwi unun gat jap nido nawit?”

⁴Yan yanba Pita da yo morap altañ imgwit unun do yoyigit. ^{5f}Yoyinek yan yagit, “Nak Jopa kokup papmon bisit pi anjek butno pisanjakwan dipmin yombem kinda kagim. Kanapbo Kwen Kokup da imal madep kinda kodigi 4 kabikon da yipba nak da egpigimon pigit. ⁶Pinjakwan nak unungwan wisinek bit kilapyo mibili mibili pindakgim. Unungwan jon bit kilapyo, ae birombak tunon aminyo, ae minam amin da dima upmakbi unun kisi pindakgim. ⁷Yan pindagapbo gen kinda altañek yan nayigit, ‘Pita, gak pidan on dapman na.’

⁸“Nayinban kobogi yan yagim, ‘Amin Tagi, aripmi dimasi dapman noken. Nak bisap kindakon jap kinda Juda amin da gen tebanon dima noknogi kinda dimasi nagim.’

⁹“Gen unun aeni altañ naminek yan nayigit, ‘Yo Pinjop da panmilip aban yo tagisi anj unun gak da dima noknogi yan dima yoki.’ ¹⁰Yo unun kosiri kapbi altañ naminek unudon gin aeni Kwen Kokup wigigit.

¹¹“Yan pindagapbo amin kapbi Sisaria kokupmon da nak do yabekgwit unun amin nin da yut egipgunan yomakon unudon panabinj akgwit. ¹²Agakwa Telagi Wup da nak yan nayigit, ‘Gak but bamot dima anjek pigi unun gat kini.’ Yan nayinban pigapbo notno 6 kabi on akgaman unun kisi burjon nolba kinj Konilias da yutnon wigigiman. ¹³Kinj yutnikon wigapno Konilias da yan niyigit, ‘Anjelo kinda da altañ naminek yan nayigit, “Jopa kokup papmon amin kinda egisak mani Sai-

mon, ae mani kinda Pita. Unun amin kinj iyinba opjak do amin di yabekbi kini. ^{14g}Kinj iyinba obinj gen di gayisak. Unun gen gayinban Pinjop da gak gat ae yutgokon amin morap ekwan unun kisi yokwikon banj timitdisak.”’

^{15h}“Yan nayinban nak da wasanjek yanapbo Telagi Wup ninon mibiltok pigit unun amin kabikon yan gin pigit. ¹⁶ⁱYan anjakwan Amin Tagi da gen kinda yagit unun do butno pisagit. Yan yagit, ‘Jon da telagi pakbi sonj damgut. Mani Pinjop da ji Telagi Wup sonj damjak.’ ¹⁷Nin kalip Amin Tagi Yesu Kristo nandanj gadanj imgunan bisapmon Pinjop da Telagi Wupni but galak do nimgut. Ae unun amin kabi do yan gin yomgut, do nak yombem da Pinjop tagi dima kirinik ibom?”

^{18j}Pita yan yanban nandanjek buri manakwa Pinjop dakon man awigek yan yawit, “Nin abisok asisi nandanjan, Pinjop da Amin Injakwari Kabi kisi nandanj yominjakwan but tobil anjek egip egip abidonj.”

Antiok amin panmuwukbi kaluk awit

^{19k}Stiwen anjakgwit bisapmon Yesu nandanj gadanj imgwit amin uwalni da yo yokwi anj yominjakwa wasen ki Ponisia tetgin, ae Saiprus ae Antiok tetgin kinj kinj awit. Kinj Yesu dakon Gen Bin Tagisi Juda aminon gin yawit. ²⁰Mani unun amin kabikon diwari unun Saiprus ae Sairini kokupmon nani unun da Antiok kiwit. Kinj Amin Tagi Yesu dakon Gen Bin Tagisi Grik amin kisi do yoyiwit. ²¹Yoyinjakwa Amin Tagi da panpulanganjakwan amin morapmi da nandanj gadat awit. Yan anjek but tobil anjek Amin Tagikon kiwit.

^e11:3 Ya 10.28; Gal 2.12   ^f11:5 Ya 10.9-48   ^g11:14 Ya 16.31

^h11:15 Ya 2.4   ⁱ11:16 Ya 1.5   ^j11:18 Ya 13.48; 14.27   ^k11:19 Ya 8.1-4

²²Ujun dakon gen bini Jerusalem kwan panmuwukbi da nandajek Banabas yabekba Antiok kigit. ²³Kin Pinjop da nandaj yawotni do ajek yo tagisi anyomgut unun pindakgit. Pindagek but galaksi nandajek Amin Tagi bisapmi bisapmi but dasi nandajek yolni do yoyin panjeban agit. ²⁴Banabas unun amin tagisi, nandaj gadatni tebaisi tanjakwan Telagi Wup unun da buron tugagit, do amin morapmisi da Amin Tagikon kiwit.

²⁵^mAntiok pi an mudajek Banabas unun Sol wisin kok do Tasas kigit. ²⁶Kin Sol kan abidanban Antiok apgumal. Apbal panmuwukbi gat Antiok bilak kinda egek amin morapmisi Pinjop dakon gen yoyin dekgimal. Antiok kokupmon amin da Yesu nandaj gadaj imgwit amin unun Kristo Dakon Amin Kabi yan wasajek yoyiwit.

²⁷Ujun bisapmon kombi amin di Jerusalem yipmajek Antiok piwit. ²⁸ⁿPinjakwa kombi amin kinda mani Agabus unun da pidan agek Telagi Wup da anpulugajakwan yanjkwok kinda yagit. “Miktimi miktimi jap minisi akdisak,” yan yoyigit. (Ujun dakon bami Klodias da kila amin madep egipgut bisapmon jap do awit.) ²⁹Panmuwukbi Agabus da gen yagit unun nandajek notni Judia miktimon egipgwit panpulugok do yawit. Yanjek amin kalon kalon moner tan yomgwit da tilagon panmuwukgwit. ³⁰^oPanmuwuk Banabas gat Sol gat do yominek yabekba Jerusalem panmuwukbi dakon kila amin do panjkigimal.

Erot da Jems anjakban kimagakwan Pita dam tebanon yipgut

12 Ujun bisapmon kila amin madep Erot da panmuwukbi

diwari panjupbal agit. ²Ajek Jon dakon padige Jems emat agak siba nan anjakban kimagit. ³Erot da yan aban Juda amin da nandaba tagisi aban Pita kisi abidagit. (Ujun Bret Yisni Mini Dakon Jap Noknok Bisap Madepmon agit.) ⁴Abidajek anki dam teban yutnon yipmajek kilani ani do obip amin 16 kabi yopgut. Ajek don Yapyap Bilak mudajakwan amin morap da dabilon abin gen pikon yip do nandagit. ⁵Yan nandajek Pita dam teban yutnon yipban kilani awit. Mani panmuwukbi da Pinjop da Pita anpulugosak do bisit pi madepsi awit.

Ajelo da Pita anpulugagit

⁶Ajwa Erot da Pita gen pikon yiyipmi yan do kalbi obip amin bamori da bikbigon pagakwan kilani agimal. Pita unun nap teban bamori ban anjeban awit. Anjakwa obip amin diwari dam teban dakon yoma kila ajek akgwit. ⁷Anjakwa unudon gin Amin Tagi dakon ajelo kinda altanjakwan tentenji madepsi kinda dam teban yutgan tentenagit. Anjakwan ajelo da Pita gekgegikon tidan an yolek iyigit, “Gak tepmisi pidan at!” Yan iyinjakwan kisirikon nap teban bamot wital kin mibilikon magimal.

⁸Manjakwal ajelo da Pita yan iyigit, “Gak imalgo panjek kandap gwilgo yopman.” Iyiban yan gin anjakwan aeni iyigit, “Imal dubakgo panjek nak nol.” ⁹Yan yanban Pita ajelo yol anjkigit. Mani ajelo da unun asi asak yan Pita dima nandaban pisagit. Butno pisanjakwan dipmin yombem kinda kosot yan

nandagit. ^{10p}Yañ nandajek kiñ obip amin kabi kinda yapmajek kiñ aeni obip amin kabi kinda gat yapmajek ain yoma tagit unjudon kigimal. Unjudon kinakwal ain yoma unjun iyi witdal kinakwan kokup papmon pigigimal. Pigi timisok di kinjek anjelo unjun Pita yipmaj dek kigit.

¹¹Kinakwan Pita buri pisanjakwan yagit, “O, kili nandako pisolok. Amin Tagi da anjeloni kinda yabekban piñ nak anpulugak. Erot gat ae Juda amin gat da yo morap ak do nandajek nepgwiron naj anpulugosok.”

¹²Yañ nandajek Jon dakon meji Maria unjun da yutnon kigit. (Jon unjun mani kinda Mak yañ iyiwit.) Amin morapmi unjun yutnon muwuk egek bisit pi awit. ¹³Yañ ajek egakwa Pita da abij wanga agek yoma domon tidagit. Tidajakwan oman miñat kinda mani Roda unjun da yoma witdal do ajek opgut. ¹⁴Obij Pita dakon tek nandaj burikon kisik kisik madepsi nandagit. Yañ nandajek yoma dima witdalek timtim yanjek kiñ notni yañ yoyigit, “Pita yoma domon akdak!”

¹⁵Yoyinban iyiwit, “Gak ñugigi, Pita dam teban yutnon yigek aripmi dima apjak.”

Yañ iyinba sigin teban tajeck yagit, “Asisi, Pita yomakon akdak!”

Yañban iyiwit, “Anjeloni da bo akdak.”

¹⁶Yañ yanakwa Pita yoma sigin tidanban nandajek yoma witdalek Pita kanjek but morap awit. ¹⁷Yañ anakwa Pita da gen dima yanjek tayanjok yitni do kisiri da tilak anjomgut. Ajek Amin Tagi da damon naj witdal anaj obik unjun do yoyigit. Yoyin mudajek yoyigit, “Ji da Jems gat not kabi gat yo on al-tañ namik unjun do yoyini.” Yañ yoyinjek Pita si abigigit.

^{18q}Wisa dagokdo obip amin da Pita wisinba mudanban but morap ajek notni yoyin yoyin ajek yawit, “Pita dukwan kik?” ¹⁹Erot da Pita wisin koni do amin yabekban kiñ wisiwit mani dima kawit. Dima kawit do Erot da obip amin Pita kila awit unjun gen pikon yopmajek dapba kimotni do yoyigit.

Erot kimakgit

Don Erot Judia miktim yipmajek Sisaria kokupmon panji egipgut. ²⁰Erot unjun Saidon ae Tair kokupmon amin do nandaba yokwi tok madepsi anjomgut. Unjun kokup pap bamot japni unjun Erot da miktim kila agiron unjudon timikgwit. Mani Erot da japmi nandajek kosit sopsop anjomgut. Yañ agit do kokup pap bamot kisi muwugek Erot dakon but mosak do kiñ koneñ yañ yanjek kiwit. Kiñ mibiltok Blastas do al-tañ iminjek unjun gat not ajek don Erot do kiwit. (Blastas da Erot dakon dipmin potpot yutni dakon kila agit.)

²¹Kwa Erot da bisap kinda anjominek unjun bisapmon kila amin madep yik imalni panjek kila amin madep tamonikon yikgit. Yigek gen madepsi yoyigit. ²²Yanjakwan amin da yañ tidajek yawit, “Unjun amin dima, pinjok kinda da yosok.” ^{23r}Gen unjun nandajek Erot iyi do nandaban wigakwan Pinjok dima anjisigit. Yañ agit do Amin Tagi dakon anjelo da unjudon gin anjakban namat da naj iba kimakgit.

^{24s}Mani Pinjok dakon gen da irentañ kokupmi kokupmi kigit.

^{25t}Banabas gat Sol gat pini Jerusalem wasip ajek Jon mani kinda Mak unjun abidanjbal kisi Antiok kiwit.

Pol miktimi miktimi agek Yesu dakon gen yaŋ tenŋejaŋit

(Kilapmi 13.1–21.14)

Banabas gat Sol gat yabekgwit

13 Antiok paŋmuwukbi kabikon kombi amin ae yoyiŋdet amin kisi egipgwit. Uŋun dakon mani yaŋ: Banabas, ae Simeon mani kinda Naija yaŋ iyiwit. Ae Lusias Sairini kokupmon nani, ae Manain uŋun moniŋisogon da Erot gat kaloni egipgumal, ae Sol.² ^uBisap kindakon jap kelek egek Piŋkop gawak imiŋek egipgwit. Yaŋ aŋakwa Telagi Wup da yoyiŋit, “Ji Banabas gat Sol gat manjiŋ yopba pi anjil do nandisat uŋun anjil.”³ ^vYaŋ yaŋban nandaŋek Piŋkop do nandaŋek jap kelek egek bisit pi awit. Aŋ mudaneŋ kisiŋni amin bamot da kwenon wiŋiŋek yabekba kigimal.

Amin bamot Saiprus miktimon Piŋkop dakon gen yagimal

⁴ Amin bamot Telagi Wup da yabekban Selusia kokup papmon pigigimal. Pigeŋ uŋudon da tap wakgakon da Saiprus wigigimal.⁵ ^wWiŋi Salamis kokup papmon kiŋ altaŋek Juda amin dakon muwut muwut yut tawit uŋudon agek Piŋkop dakon gen yaŋ tenŋejaŋimal. (Jon mani kinda Mak uŋun amin bamot gat kisi agek paŋpulugagit.)

⁶ Aŋek miktim timjok kinda tap bi- nap tosok uŋun mani Saiprus uŋun kisiŋni aŋi mudaneŋ don Papos kokup papmon kiŋ altawit. Kiŋ altaŋek Juda amin kinda kagimal. Uŋun amin sot wamwam amin ae kombi gen toptop yogok amin kinda. Uŋun amin mani Ba-Yesu.⁷ Ba-

Yesu uŋun gapman dakon mibiltok amin mani Segius Paulus uŋun dakon paŋpulugokni egipgut. Segius Paulus uŋun nandak nandakni wukwisi. Sol gat Banabas gat da obiŋ Piŋkop dakon gen yaŋbal nandisak do yaŋ yomgut.⁸ Mani Segius da Yesu dima nandaŋ gadaŋ imjak do amin bamot uwal aŋ yomgut. (Ba-Yesu uŋun sot wamwam amin kinda do Grik genon da Elima yaŋ iyiwit.)⁹ Mani Sol (mani kinda Pol) uŋun Telagi Wup da burikon tugaŋban Elimas tebaisi kanjek yaŋ iyigit,¹⁰ “Gak Sunduk dakon monji. Gak aŋpak tagisi morap toŋ uŋun dakon uwalni. Top gen yogok mibili mibili gat ae aŋpak yokwi morap uŋun gagon tugosok. Gak da Amin Tagi dakon aŋpak kilegisi paŋ upbal asal. Yokwi morap asal uŋun dima yopbi, ma?”¹¹ ^xYaŋ yaŋek iyigit, “Nandaki, abisok Amin Tagi dakon kisiŋni da gikban dabiŋgo pilin tokdisak. Aŋakwan gildat dimasi kanjek dabiŋgo yaŋ gin taŋakwan bisap dubagisok egipbi.”

Pol da Ba-Yesu yaŋ iyinjakwan uŋudon gin pilin tuk da piŋ dabili soggut. Sopmaŋakwan kosit wisik aŋek amin da kisirikon abidaneŋ kosit yolini do pabi- daŋ dagok agit.¹² Yaŋ aŋakwan Segius uŋun kanjek nandaŋ gadat agit. Aŋek Amin Tagi dakon gen do nandaban yo madepsi agit.

Pisidia miktim dakon kokup kinda Antiok uŋudon Piŋkop gen yagimal

¹³ ^yPol gat notni gat kisi Papos kokup pap yipmaŋek tap wakga abidaneŋ Pega kokup papmon kiwit. Pega kokup pap uŋun Pampilia miktimon tosok. Jon mani kinda Mak uŋudon yopmaŋ degek tobil Jerusalem aeni pigigit.¹⁴ Pega yipmaŋek kiŋ Antiok kokup papmon kiŋ altawit. Antiok uŋun Pisidia miktimon

^u13:2 Ya 9.15   ^v13:3 Ya 6.6   ^w13:5 Ya 12.12; 15.39   ^x13:11 Ya 9.8

^y13:13 Ya 15.38

tosok. Sabat bisap kindakon Juda amin da muwut muwut yutnon pawigi yikgwit. ¹⁵Yigakwa unun muwut muwut yut dakon kila amin da gen teban ae kombi amin gen Piŋkop da papiakon toŋ unun baŋ diwari manjiŋ mudaneŋ Pol gat dabini gat do gen yaŋ yipba pigigit, “Not kabi, ji amin dakon but paŋteban ak do gen di yok do nandanŋ kaŋ tagi yoni.”

¹⁶Geni unun nandaneŋ Pol pidaŋ agek tayaŋgok yitni yaŋ do kisiri aje-nagek yaŋ yoyigit, “Israel amin ae Amin Ŋwakiŋwari Kabi, ji Piŋkop gawak imaŋ amin, nak do mirak yopni! ¹⁷Israel amin dakon Piŋkop da babiknin iyi do manjiŋek Isip miktimon gisam yomaŋakwan amin morapmisi ireŋ tawit. Don Piŋkop da iyi da tapmimon Isip baŋ timik paŋopgut. ¹⁸aYaŋ aŋek miktim kibiri timon agek aŋpak yokwi aba Piŋkop da yum pindagakwan bilak 40 egipgwit. ¹⁹bAŋakwan Kenan miktimon Piŋkop da miktim 7 unun dakon amin paŋupbal aŋek miktimni Israel amin do wagil yomgut. ²⁰cUnun yo morap al-taŋ yomgwit unun dakon bilakni 450 da aripmon altawit.

“Aŋek don Israel amin miktimni abidaŋ egakwa Piŋkop da kila amini paŋalon aŋ yomgut. Yaŋ aŋakwan wigi kombi amin Samuel altagit. ²¹dSamuel da bisapmon Piŋkop da kila amin madepni kinda aŋalon anyomjak do Israel amin da yawit. Yaŋba Samuel da Sol, Kis dakon monji naŋ aŋalon aŋ yoban unun da kilani aŋakwan bilak 40 yaŋ agit. (Sol unun Benjamin da jalapmon nani kinda.)

²²e“Don Piŋkop da Sol yaŋ dagaŋ iban isal egakwan Dewit da kila amin madep egipjak do manjiŋgit. Piŋkop da

yaŋ aŋek Dewit do yaŋ yagit, ‘Nak Dewit Jesi dakon monji unun kaŋek butno tagisi asak. Unun da geno tagisi guramitjak yaŋ kosot.’ ²³fKalip Piŋkop da yaŋ teban tok gen kinda yaŋ yagit, ‘Don amin kinda yabekgo unun da Israel amin timitjak.’ Yagit unun da aripmon Dewit dakon yawi diwaron naŋ Israel amin kabi timitjak do Yesu yabekgit. ²⁴gYesu pini dima wasaŋakwan Jon da Israel amin but tobil aŋek telagi pakbi soni do yoyigit. ²⁵hJon pini aban mudok do aŋakwan yaŋ yoyigit, ‘Ji nak do namin yaŋ nandanŋ? Nak ji da jomjom aŋ imaŋ amin dima. Mani nandani, amin wukwisi kinda nak da buŋon noldak. Nak unun amin dakon piŋbisi egisat do unun dakon kandap gwil napni nak da aripmi dima witdali.’

²⁶“Not kabi, Abraham dakon babini kabi, ae Amin Ŋwakiŋwari Kabi Piŋkop gawak imaŋ amin, nandani. Piŋkop da amin yokwikon baŋ timitjak unun dakon but piso geni unun nin do yipban apgut. ²⁷Jerusalem amin gat ae kila amin gat da Yesu unun namin amin kinda yaŋ unun dima nandaba pisagit. Ae kombi amin dakon gen Sabat bisap morap manjiwit, mani dima nandaba pisagit. Do unun amin gen pikon yipmaŋek aŋakba kimakgit. Yaŋ aba kombi amin da gen yawit unun bami noman tagit. ²⁸iYo yokwi kinda yaŋ ak, do tagi aŋatneŋ yaŋ kinda dima kawit. Mani Pailat da aŋakban kimotjak do madepsi yawit. ²⁹jGen morap unun do kalip kombi amin da papiakon kili mandawit unun da aripmon aŋ mudawit. Yaŋ aŋek bumjotni don tilak kindapmon naŋ kukwaŋ aŋki kimakbi tamokon yipgwit. ³⁰Mani Piŋkop

^a13:17 TP 1.7; 6.6; 12.51 ^a13:18 IDT 14.34; GT 1.31-32 ^b13:19 GT 7.1; Jos

14.1 ^c13:20 GK 2.16; 1Sa 3.20 ^d13:21 1Sa 8.5,19; 10.20-24

^e13:22 1Sa 13.14; 16.12; Kap 89.20 ^f13:23 2Sa 7.12-16 ^g13:24 Mt 3.1-2

^h13:25 Jn 1.20,27 ⁱ13:28 Mt 27.22-23 ^j13:29 Mt 27.59-60

da kimoron naŋ aban pidagit. ³¹kPidaŋ gildat morapmi altaŋ yoban amin Yesu gat kisi Galili da Jerusalem pigiwit uŋun da kawit. Abisok Yesu kawit amin da uŋun dakon geni Juda aminon yaŋ teŋteŋoŋ.

³²⁻³³l“Nin Gen Bin Tagisi dayamaŋ. Piŋkop da kalip babiknin yaŋ teban tok kind aŋ yomgut uŋun bami toŋ agit. Gwakni kabi nin da bisapmon Yesu kimoron naŋ aban pidaŋban gen yaŋgit uŋun bami toŋ agit. Kap Papi 2 kon gen uŋun yaŋ mandabi:

‘Gak Monjino, nak abisok gak dakon Datgo asat.’

³⁴mPiŋkop da asi Yesu kimoron naŋ aban pidagit. Aeni aripmi dimasi kimotjak. Piŋkop da uŋun do yaŋ yaŋgit:

‘Kalip Dewit do yo tagisi ae telagisi aŋ im do yaŋ teban tok agim uŋun yo ji do dabeŋ.

Yo morap uŋun yaŋim uŋun da tilagon asi altokdaŋ.’

³⁵nAe uŋun do Piŋkop da papiakon gen kind aŋ gat yaŋ tosoŋ:

‘Gak Telagi Amingo kimakbi tamokon yipbi taŋek dima miktosak.’

³⁶“Nin nandamaŋ, Dewit kalip Piŋkop dakon galaktok yolek egipgut. Aŋek don kimakban bumjotni aŋki iyi dakon babikni da kimakbi yopyop tamokon yipba taŋek miktagit. ³⁷Mani amin uŋun Piŋkop da kimoron naŋ aban pidagit uŋun amin giptimni dima miktagit.

³⁸⁻³⁹oUŋun do aŋek not kabi gen uŋun yaŋ teŋteŋomaŋ uŋun pakyaŋsi nandani. Uŋun amin da nin dakon yokwi wiririt aminin egisak. Moses dakon gen teban guramigeŋ ji amin kilegi aripmi dima ani. Yokwisi sigin taŋ damni. Mani uŋun amin da amin morap iyi do nandaŋ gadaŋ imaŋ amin uŋun yokwini wiririk yomiŋek amin kilegisi yaŋ yoyisak. ⁴⁰Ji

kaŋ kimotni! Dima kaŋ, kalip kombi amin da gen yawit uŋun jikon altosak. Gen uŋun yaŋ yawit:

⁴¹p“Manji gen yogok amin ji yo abeŋ uŋun kaŋek but morap aŋek wagil tasik toni.

Ji da bisapmon yo ŋwakŋwari kind aŋ akdisat.

Amin kind aŋ do yo uŋun akdisat uŋun do dayisak kaŋ, ji aripmi dima nandaŋ gadaŋdaŋ.’”

⁴²Pol da gen uŋun yoyiŋ mudanban Banabas gat yomakon pigakwal amin da yaŋ yoyiwit, “Jil awiki Sabat bisapmon aesil obineŋ gen uŋun sigin niyiŋjil.”

⁴³Yaŋ yoyiŋba amin kisi muwut muwut yut yipmaŋek yomakon pigiwit. Pigakwa Juda amin morapmi gat ae Amin ŋwakŋwari Kabikon nani morapmi Juda aminon saŋbeŋek Piŋkop but dasi gawak imgwit amin gat kisi Pol gat Banabas gat yolgwit. Yolakwa amin bamot da Piŋkop dakon nandaŋ yawotni do nandaŋek tebaisi agek egi aŋaŋ kini do yoyiŋ paŋteban agimal.

⁴⁴Awuki Sabat bisap uŋun abinjakwan uŋun kokup pap dakon amin morapmisi da Piŋkop dakon gen nandaŋ do abin muwukgwit. ⁴⁵Muwugakwa Juda amin da amin morapmisi muwukba pindagek amin bamot do yaŋba yokwi tok aŋek Pol da gen yaŋgit abin yipgwit.

⁴⁶qYaŋ aŋakwa Pol gat Banabas gat da pasol pasoli mini yaŋ yoyigimal, “Asisi, nit pi kokwinik nimgut da tilagon Piŋkop gen mibiltok Juda amin ji do kalip dayamak. Mani ji da gen uŋun abidok do dima galak toŋ. Yaŋ aŋek egip egip dagok dagogi mini dimasi abidoneŋ yaŋ disi yoŋ. Do nit ji depmaŋek Amin ŋwakŋwari Kabikon kind eŋ. ⁴⁷rAmin Tagi da yaŋ aneŋ do kili yaŋ niyigit:

^k13:31 Ya 1.3,8   ^l13:32-33 Kap 2.7   ^m13:34 Ais 55.3   ⁿ13:35 Kap 16.10

^o13:38-39 Ro 10.4   ^p13:41 Ab 1.5   ^q13:46 Ya 3.26; 18.6   ^r13:47 Ais 49.6

‘Nak da ji manjiŋ depbo Amin
Ŋwakɲwari Kabi dakon teŋteŋi
madepni egipni.

Aŋek miktimi miktimi ekwaŋ amin
paŋpulugaŋakwa yokwikon baŋ
timikgeŋ do manjiŋ depgum.’”

⁴⁸Yaŋ yaŋban nandaŋek Amin
Ŋwakɲwari Kabikon nani da tagisi
nandaŋek Amin Tagi dakon gen do
but galaksi nandawit. Aŋakwan miŋat
amin morapyo egip egip dagok dagogi
mini abidoni do manjiŋ yopgut uŋun
da nandaŋ gadat awit. ⁴⁹Aŋakwa Amin
Tagi dakon gen da uŋun miktim da
kokup morap kisi ireŋ tagit. ⁵⁰Mani
Juda amin da miŋat man madepni toŋ
Piŋkop dosi pasalgwit, ae uŋun kokup
pap dakon kila aminyo kisi dakon but
sugawit. Yaŋ aŋek Pol gat Banabas
gat yokwi anyomiŋek uŋun miktimon
dima egipjil do yolgwit. ⁵¹Yaŋ aba
yokwi iyikon gin tosok yaŋ nandani
do kandapnikon kimbabaŋ tawit uŋun
tidaŋbal kiŋakwa Ikoniam kokup
papmon kigimal. ⁵²Kiŋakwal Antiok
kokupmon Yesu nandaŋ gadaŋ imgwit
amin burikon kisik kisik nandawit, ae
Telagi Wup da tugaŋ yomgut.

Banabas gat Pol gat Ikoniam kokupmon Piŋkop gen yagimal

14 Pol gat Banabas gat Antiok
kokupmon Piŋkop dakon pi
agimal uŋudeŋ gin Ikoniam kokupmon
yaŋ gin agimal. Juda amin da muwut
muwut yut kindakon wigeŋ gen tagisi
yoyiŋakwal Juda ae Grik amin morapmi
da nandaŋ gadat awit. ²Mani Juda
amin diwari dima nandaŋ gadawit
uŋun da Amin Ŋwakɲwari Kabi dakon
but sugawit. Sugarba nandaŋ gadat
awit miŋat amin do nandaba yokwi
tok anyomgwit. ³Pol gat Banabas gat

bisap dubagi Ikoniam egek Amin Tagi
dakon gen madepsi yoyigimal. Aŋek
Amin Tagi da tapmim yomiŋakwan
wasok tapmimi toŋ morapmi agimal.
Yaŋ aŋakwal amin da Piŋkop asi amin
do nandaŋ yawok yomisak yaŋ nandani
do Amin Tagi da wasok tapmimi toŋ
uŋun yoligit.

⁴Mani uŋun kokup papmon amin kabi
bamori pudaŋ kiwit. Kabi kinda Juda
amin gat akgwit, ae kabi kinda yabekbi
bamot gat akgwit. ⁵Aŋek don Amin
Ŋwakɲwari Kabikon nani gat ae Juda
amin gat ae kila amini gat kisi da
yaŋ nandat aŋek Pol gat Banabas gat
yokwi aŋ yomiŋek tipbaŋ dap do awit.
⁶Mani amin bamot uŋun yo ak do
awit uŋun pindak nandaŋyo aŋek kokup
uŋun yipmaŋek Likonia miktimon kigi-
mal. Kiŋ kokup pap bamot Lista ae Debe
ae kokup moniŋ moniŋ uŋudon tawit
kisi agek ⁷Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋaŋ
yomgumal.

Banabas gat Pol gat Likonia miktimon Piŋkop gen yagimal

⁸Lista kokup papmon amin kinda kan-
dapmi alek taŋbi mibilikon gin yigeŋ
egipgut. Meŋi da yaŋ aŋalagit. ⁹Uŋun
amin Pol da Piŋkop dakon gen yaŋak-
wan mirak paŋakwan Pol da uŋun
amin kilek tosak dakon nandaŋ gadatni
taŋban kagit. ¹⁰Kaŋek madepsi yaŋek
yaŋ iyigit, “Gak pidaŋ bamaŋ at!” Yaŋ
iyiŋban amin uŋun wigi maŋek wasaŋek
kosit agipgut.

¹¹Pol da wasok uŋun aban kaŋek
miŋat amin morapyo da Likonia genon
da yaŋ tidaŋek yaŋ yawit, “Mao, piŋkop
ekwaŋ di da amin giptim paŋek ninon
peŋ!” ¹²Banabas uŋun Sus yaŋ iyineŋ
Pol uŋun gen yogok amin do Emes yaŋ
iyiwit. ¹³Kokup kidat Sus uŋun dakon

^s13:51 Mt 10.14; Ya 18.6   ^t14:3 Mk 16.20; Ibr 2.4   ^u14:5 Ya 14.19
^v14:11 Ya 28.6

Telagi Yut Madepni kokup pap da wanğa kapmatjok tagit. Uñun telagi yut dakon mukwa sogok amin bulmakau wili di jareñ bañ pañtilim abi uñun pañabiñ kokup pap da yoma kagakon yopgut. Mukwa sogok amin gat ae miñat aminyo gat kisi amin bamot do bulmakau dapmanek mukwa soñ yomdo awit.

¹⁴Yañ añaqwa yabekbi bamot Banabas gat Pol gat paret añ yom do añ dakon geni nandañ wuripdak imalni pidañek miñat amin morap kabikon pigi yañ tidañek yañ yagimal, ¹⁵w“Not kabi, ji nidosi uñun akdañ? Nit amin ji yombem gin. Nit ji do Gen Bin Tagisi dayamak. Ji da kokup kidat uñun yopmanek Piñkop egip egipmi toñ egisak uñudon gin tobilni do dayamak. Uñun Piñkop da miktim, kundu ae tap wasañek yo morapni kisi wasañ yopgut. ¹⁶xKalip miktimi miktimi amin kabi morap egipgwit uñun yum pindagakwan galaktokni yolek egipgwit. ¹⁷yMani amin da Piñkop asi egisak yañ nandani do yo tagisi morapmi damisak. Sikak yipban mañakwan pigaga jap tagisi pañireñ añ daban aripmisi nañek kisik kisik añ.” ¹⁸Amin bamot gen uñun yañek amin dakon but pabik do pali pañtidok agimal. Mani dima, buri mañakwa paret dima awit.

¹⁹zJuda amin di Antiok ae Ikoniam da apgwit uñun da amin dakon but sugañba Pol uwal añ imgwit. Uwal añ imiñek Pol tip bañ añağek kili kuñwak yañ nandañek ilik añañ abigi kokup pap da wanğa yipgwit. ²⁰Yipba tañakwan don Yesu nandañ gadañ imgwit amin da abiñ muwuk Pol añağwasañek akgwit. Yañ añaqwa pidañban kokup papmon aeni pigiwit. Pigi pakgwit da wisa

dagokdo Banabas gat uñun kokup pap yipmanek Debe kokup pap kigimal.

Pol gat Banabas gat da amin dakon but pañteban agimal

²¹Amin bamot Debe kokup papmon Gen Bin Tagisi yoyiñ teñteñañakwal amin morapmisi da Yesu nandañ gadañ imgwit. Añek uñudon da tobil Lista ae Ikoniam ae Antiok kigimal. ²²aUñun kokup pap kapbi gwasañek Yesu nandañ gadañ imgwit amin dakon but pañteban añek yañ yoyigimal, “Yesu dima yipmanğ degek nandañ gadañ imiñek tebaisi atni. Mibiltok jigi morapmi pañek don Piñkop da Amin Kila Asagon kikkdamañ.”

²³Yañ yoyiñek pañmuwukbi kabi morap egi añañ kiwit uñun do kila amini manjiñ manjiñ awit. Añek Piñkop do nandañek jap kelek egek bisit pi añek egipgwit. Añek uñun kila amin kabi egip egipni Amin Tagikon tosok yañsi nandañek amin uñun Amin Tagi da kisiron yopgumal.

Aeni Antiok kokup pap Siria miktimon kigimal

²⁴Yañ añek Pisidia miktim nañ kiñek Pampilia miktimon kiñ altagimal. ²⁵Altañek Pega kokupmon Piñkop gen yoyiñek Atalia kokup papmon pigigimal.

²⁶bPigi tap wakga kinda abidañek Atalia kokup pap yipmanek Antiok kokupmon kiñ altagimal. Kalip Antiok pañmuwukbi da amin bamot Amin Tagi da nandañ yawok yomiñek pañpuluğañakwan Piñkop dakon pi anjil do yabekba kigimal. Kiñ Piñkop dakon pi añ mudañek aeni ²⁷cabiñ altañek pañmuwukbi yañ yobal apba Piñkop da pañpuluğañakwan yo morap agimal

^w14:15 Kap 146.6; Ya 10.26   ^x14:16 Ya 17.30   ^y14:17 Jer 5.24

^z14:19 Ya 17.13; 2Ko 11.25   ^a14:22 Ya 15.32; 1Tes 3.3   ^b14:26 Ya 13.1-2

^c14:27 Ya 15.4,12

uñun dakon geni yoyiñek yañ yagimal, “Piñkop da Amin Iñwakñwari Kabi nandan gadat dakon kosit witdal yoban nandan gadat awit.” ²⁸Yañ yañek Antiok pañmuwukbi gat gildat morapmi egipgwit.

Pañmuwukbi dakon muwut muwut madep kinda Jerusalem awit

15 ^dPol gat Banabas gat Antiok egakwal amin diwari Juda mik-timon da piñ pañmuwukbi yoyiñ degek yañ yoyiwit, “Ji Moses dakon gen guramigek giptimji dima mandani kañ, Amin Tagi da ji dima timitjak.” ^{2e}Yañ yoyiñakwa Pol gat Banabas gat da nandabal yokwi tañban uñun amin gat gen emat madepsi awit. Yañ añaakwa pañmuwukbi da amin bamot gat ae nandan gadat amin di gat manjiñ yopba Jerusalem kiwit. Kwa yabekbi gat pañmuwukbi dakon kila amin gat gen uñun añañmip ani yañ do yabekgwit.

³Yabekba Ponisia ae Samaria mik-tim uñun bañ kiwit. Kiñek uñun mik-tim bamotgwan nandan gadat amin yañ yoyigimal, “Amin Iñwakñwari Kabi da but tobil añek Piñkopmon kwan.” Gen uñun yoyiñbal but galak madepsi nandawit. ^{4f}Jerusalem kiñ altañba pañmuwukbi gat ae kila amini gat ae yabekbi kabi gat da gildat tagi yañ yoyiwit. Yañ yoyiñba Piñkop da pañpulugañakwan yo morap agimal uñun dakon geni yoyigimal. ⁵Yañbal nandan gadat amin di Parisi da kabikon nani uñun da pidañ agek yañ yawit, “Amin Iñwakñwari Kabikon nani uñun giptimni mandañek Moses dakon gen teban guramitni do yoyini.”

⁶Yañ yañba yabekbi kabi gat ae pañmuwukbi dakon kila amin gat da gen

uñun niañ yono kilek tosak yañ do muwukgwit. ^{7g}Muwugek yañ nandat morapmisi añek Pita da pidañ agek yañ yoyigit, “Not kabi, ji kili nandan. Piñkop da pi kokwinik nimeñek nak Gen Bin Tagisi Amin Iñwakñwari Kabikon yañapbo nandanek nandan gadat ani do nak kilisok manjiñgit. ^{8h}Piñkop da amin morap dakon but kisi pindak mudosok. Pindak mudañek Telagi Wupni Juda amin nin do nimgut, yañ gin Amin Iñwakñwari Kabi amin kisi do yomgut. Yañ agit do Piñkop da uñun amin timit do tagisi nandisak yañ nandamañ. ⁹Nin do wasok kinda añek uñun amin do wasok ñwakñwari kinda asak yañ yogogi mini. Nandan gadat añaakwa butni sugañ pañmipil asak. ¹⁰ⁱDo ji abisok nido Piñkop añaekwalek pañmuwukbi da kwapmon yo jigi yopmanañ? Kalip babiknin da Moses dakon gen teban uñun guramit do añañtikok awit, ae ninyo kisi uñun guramit do añañtikok amañ. ^{11j}Do yañsi nandan gadaneñ, Amin Tagi Yesu dakon nandan yawotni do añek Piñkop da nin yokwikon bañ timikdak. Ae uñun amin kabi kisi yañ gin timikdak.”

¹²Pita yañ yañban amin muwuk yikgwit kisi tayañgok yigek Pol gat Banabas gat do mirak yopgwit. Mirak yopmanañakwa Piñkop da pañpulugañakwan Amin Iñwakñwari Kabikon wasok tapmimi toñ agimal uñun do yoyigimal. ^{13k}Yoyiñ mudañakwal Jems da yañ yagit, “Not kabi mirak pani. ¹⁴Piñkop da wasañek Amin Iñwakñwari Kabikon amin timikban iyi dakon amin kabi awit uñun do Saimon da kili niyik. ¹⁵Piñkop da Amin Iñwakñwari Kabi don timitdisak dakon geni uñun kombi amin da kalipsigwan kili yawit. Gen uñun yañ tosak:

^d15:1 Gal 5.2   ^e15:2 Gal 2.1   ^f15:4 Ya 14.27   ^g15:7 Ya 10.1-43

^h15:8 Ya 10.44; 11.15   ⁱ15:10 Mt 11.30; Gal 3.10

^j15:11 Gal 2.16; Ep 2.5-8   ^k15:13 Gal 2.9

¹⁶ Amin Tagi da yaŋ yosok, “De-wit dakon diwatni uŋun yut kinda yombem.

Uŋun yut da maŋ tuwil kigit, mani nak da aeno don abiŋ aŋmilip aŋek witjikeŋ.

¹⁷ Yaŋ abo Amin Iŋwakŋwari Kabi morap naga do kili manjigim uŋun da Amin Tagini nak wisini.”

¹⁸ Gen uŋun Amin Tagi da kalipsigwan kili yaŋit.”

¹⁹ Jems da saŋbejek yaŋ yaŋit, “Do nak yaŋ nandisat, Amin Iŋwakŋwari Kabi but tobil aŋek Piŋkopmon kwaŋ uŋun nin da jigi dima yomneŋ do nandisat. ²⁰⁻²¹ Kalipsi da wiŋ abi-sok on ekwamaŋon kokup pap morap taŋ aŋaŋ kwaŋon Moses dakon gen yaŋ teŋteŋawit. Sabat bisap morapmon Juda amin dakon muwut muwut yutnon Moses dakon gen manjiŋ manjiŋ awit. Do yum but piso papia kinda yaŋ mandan yomneŋ. Ji kokup kidat do paret abi uŋun dakon jap dima noni. Jap uŋuden Piŋkop da pindakban dima noknogi aŋ. Ae miŋat wiliyo yumabi mibili mibili dimasi ani. Ae bit kilapyo si tipba kwaŋ gat ae yawiyo kisi dimasi noni.”

Papia kinda yipba kigit

²² Yabekbi kabi gat ae kila amin gat ae paŋmuwukbi morap gat da iyikon amin bamori pindakba Pol Banabas gat Antiok kini do yawit. Yaŋ yaŋek Judas mani kinda Basabas gat ae Sailas gat yaŋ manjiwit. Uŋun amin paŋmuwukbi dakon kila amin bamot egipgumal. ²³ Amin bamot do papia yomgwit uŋungwan gen yaŋ mandawit,

“Nin yabekbi kabi ae paŋmuwukbi dakon kila amin, nin ji dakon notji da papia on mandamaŋ. Amin Iŋwakŋwari Kabi Yesu nandan gadan iman amin An-

tiok ae Siria ae Silisia Provinskon ekwaŋ ji gildat tagi yaŋ dayamaŋ.

²⁴ “Nin da kabikon amin diwari da kiŋ ji dakon nandak nandak paŋupbal awit dakon geni kili nandagimaŋ. Nin da yaŋ yoyini yaŋ dima yoyiŋapno kiŋ dayiwit. ²⁵ Nin idon muwuk but kalon aŋek amin bamot ji do kini do manjigimaŋ. Manjiŋ yopno notnin bamot galagisi nandan yomamaŋ Pol ae Banabas uŋun gat kini do yaŋ yomgumaŋ. ²⁶ Amin bamot uŋun egip egipni dima paŋkutnaŋek Amin Taginin Yesu Kristo dakon man yoyiŋ teŋteŋagimal. ²⁷ Nin da Judas gat Sailas gat gen on mandamaŋ uŋun naŋ gin dayinjil do yabekgamaŋ. ²⁸ Telagi Wup da nandisak, ninyo kisi yaŋ gin nandaneŋ yaŋ dayamaŋ, jigi morapmi dima damneŋ. Gen teban onjok baŋgin yolni. ²⁹ Ji bit kilapyo kokup kidat do dapmaŋ paret aŋ uŋun dima noni. Ae yawi dima noni. Ae si tipba kwaŋ uŋunyo kisi dima noni. Aŋek miŋat wiliyo yumabi mibili mibili dima ani. Ji kaŋ kimagek uŋun aŋpak morap yapni kaŋ uŋun tagisi. Nin dakon gen yaŋ gin. Do ji tagisi egipni.”

³⁰ Amin bamot yabekba Antiok piŋi paŋmuwukbi kabi yaŋ yobal muwukba papia uŋun yomgumal. ³¹ Yobal paŋmuwukbi da papia uŋun manjiŋba uŋun da buri paŋteban aban but galaksi nandawit. ³² Aŋakwa Sailas gat Judas gat uŋun kombi amin bamori do gen tagisi morapmi paŋmuwukbi yoyiŋek buri paŋteban agimal. ³³⁻³⁴ Amin bamot uŋun Antiok bisap dubakgok egipgumal. Egek don paŋmuwukbi da galok gen yoyiŋek but yawot gat kinjil yaŋ yoyiŋek yopba amin yabekba kigimal kabikon aeni kigimal. ³⁵ Kiŋakwal Pol gat Banabas gat Antiok sigin egek amin diwari gat kisi yoyiŋdet pi awit. Aŋek Amin Tagi dakon gen yoyiŋ teŋteŋawit.

Pol gat Banabas gat but kalonj dima agimal

³⁶Gildat di egi mudanej Pol da Banabas yan iyigit, “Nit aenit kokup papmon agek nandanj gadat amin pindatdey. Amin Tagi dakon gen yanj tetenjan yomgumak tagi panjek ekwanj bo yanj do agek pindatdey.” ³⁷°Banabas unun Jon mani kinda Mak unun kisi abidanbal agipni do nandagit. ³⁸°Mani Mak kalip Pampilia miktimon yopmanj degek abinjakwan iyi gin pi agimal, do Pol unun gat agip do nandaban tagi dima agit. ³⁹Unun do anjek gen emat madepsi agimal. Yanj anjek pidanj ki Banabas da Mak abidanban tap wakga kinda abidanjek Saiprus miktim timon wigigimal. ⁴⁰Yanj anjakwal Pol Sailas nanj abidagit. Anjakwan panmuwukbi da Amin Tagi dakon nandanj yawotni jilon tosak yanj yoyinba kigimal. ⁴¹Kinj Siria ae Silisia miktimon agek Pol da panmuwukbi morap yoyinj panjeban agit.

Pol da Timoti abidanban Sailas gat kisi agipgwit

16 ¹Pol Debe kokup pap kinjek unudon da Lista kokup pap kinj altagit. Unun kokupmon Yesu dakon panjetni kinda egipgut mani Timoti. Menj unun Juda minjat kinda. Unun minjat Yesu nandanj gadanj ingut. Mani datni unun Grik amin kinda. ²°Panmuwukbi kabi Lista kokup pap ae Ikoniam kokup papmon egipgwit amin da Timoti do amin tagisi kinda yanj yawit. ³Do Pol Timoti abidoko kisi agipdey yanj nandagit. Mani Juda amin unun miktimon egipgwit da Timoti dakon datni unun Grik amin kinda yanj kili nandawit. Do Juda amin dakon but moni do Pol da Timoti

dakon gip mandagit. ⁴°Anjek Timoti abidanban kokup papmon agek gen kalip kila amin gat yabekbi kabi gat da Jerusalem muwugek anteban awit unun ban panmuwukbi yoyinjek yanj yoyiwit, “Ji gen on nanj guramigek egipni.” ⁵Yanj anjakwa panmuwukbi morap dakon nandanj gadat teban tagit. Gildari gildari amin da panmuwukbi kabikon sanjbenba amin kabi madepsi awit.

Pol da Masadonia amin kinda dipminon kagit

⁶°Telagi Wup da Asia miktimon Pinjok dakon gen dima yonjil do yanj sop anyomgut, do Pol gat Timoti gat kinj Prigia ae Galesia miktim binap nanj kigimal. ⁷Misia miktimon kinj altanjek Bitinia miktimon pigik do agimal. Mani Yesu dakon Wup da dima piginjil do kosit soggut. ⁸Yanj aban Misia miktim yapmanjek Troas kokup papmon pigigimal. ⁹Pigi unun kalbi Pol da buri pisanjakwan dipmin yombem kinda kanjakwan Masadonia amin kinda da yanj iminjek yanj iyigit, “Gak tap pidanjek Masadonia miktimon obinj nin panpulugoki.” ¹⁰Pol da unun kanjek Pinjok da iyi Gen Bin Tagisi kinj yoyinanj do yanj nimisak yanj nandanj unudon gin Masadonia kik do tagap tagimanj.

Lidia nandanj gadat agit

¹¹Nin Troas kokup pap yipmanjek tap wakga kinda abidanjek nomansi kinjek miktim timjok kinda tap binap tosoj unun mani Samares unudon wigi altagimanj. Wisa dagokdo unun miktim yipmanjek tap wakga aenin abidanjek Neapolis kokupmon kigimanj. ¹²Ae unun kokup yipmanjek Pilipai kinj altagimanj. Pilipai unun Masadonia miktim dakon

°15:37 Ya 12.12,25   P15:38 Ya 13.13; Kol 4.10   ¶16:1 Ya 14.6; 2Ti 1.5

†16:2 Pil 2.19-22   §16:4 Ya 15.23-29   †16:6 Ya 18.23

kokup pap madepni. Ujun Rom da kila agit. Rom amin morapmi da kalip kili apgwit da ujun kokupmon ekwan. Nin unudon gildat kabi di egipguman. ¹³Egek Sabat bisapmon kokup pap dakon yoma kagakon pigi yapmanek wanja pigi pakbi kindakon kigiman. Nin unun pakbikon tamo kinda konejon bisit anej yanon da pigigiman. Ujun pakbikon pigi pindatno minat di muwukgwit pindak unudon yigek Gen Bin Tagisi yoyigiman. ¹⁴Minat kinda unun kabigwan yikgit unun mani Lidia, kokupni Taitaira. Lidia imal gami ban yopmanek monej ilit pi anek egipgut. Ujun Pinjkop gawak iminek egipgut. Amin Tagi da Lidia dakon but yomani witdalban Pol da gen yagit do bamisi yosok yan nandanej mirak pakyanji yopgut. ¹⁵Anek minat unun gat ae yutnikon egipgwit amin gat kisi telagi pakbi sowit. Son mudanej yan niyigit, “Nak asisi Amin Tagi Yesu do kili nandan gadasat yan nandan namañ kan, nak da yutnon panji egipneñ.” Yan yanek yutnikon si kinej do teban tanban kigiman.

Pol gat Sailas gat Pilipai dam teban yutnon yopgwit

¹⁶Bisap kindakon nin bisit agak tamokon kigiman. Kino oman minatjok kinda kosiron apban domdom agiman. Ujun minatjok konni kinda tan iminakan yo don altoni unun do yanjwok agit. Amin da opba yo don altoni dakon mibili yoyinakan kila amini da monej madepsi timikgwit. ¹⁷Nin kinapno minatjok unun Pol gat nin gat da bujon nolek yan tidanej yan yagit, “On amin unun Pinjkop Wikwisi Madep dakon oman monjini. Pinjkop da ji yokwikon ban timitjak dakon gen dayañ.” ¹⁸Minatjok unun yan sigin yanakan

gildat morapmi agit. Yan anakan Pol unun nandanej kuragisi nandan tobil kon yan iyigit, “Yesu Kristo da yan dagok annamgut do yanji gayisat, gak minatjok on yipman degek wiñ abigi!” Yan iyinban unudon gin kon minatjok unun yipman degit.

¹⁹Yan aban oman minatjok unun dakon kila amini monej timit timit kositnin pasildak yan nandawit. Yan nandanej Pol gat Sailas gat timik tebai ilik panpan kila amin do maket tamokon panjiwit. ²⁰Amin bamot panpan gen kokwin amin madepmon panji yopmanek yan yoyiwit, “On Juda amin bamot da nin dakon kokup papmon amin but suganbal upbalap madepsi an. ²¹Rom dakon anpagon yo dima anej do gen teban tosok on amin bamot da amin unun tetgin ilik pangwamal.”

²²Yan yanakwa amin muwukgwit kisi da yanba yokwi tok anyomgwit. Yan aba gen kokwin amin madep da amin bamot dakon paba pigikni iligek kalin kiringban baljoni do yoyiwit. ²³Yoyinba madepsi baljanek dam teban yutnon yopgwit. Yopmanek dam teban yut dakon kila amin kilani tebaisi asak do iyiwit. ²⁴Iyinba nandanej amin bamot pawigi dam teban yutnon yut moni kinda yutgwansi tagit unudon yopgut. Yopmanek dima abiginjil yan do kandapni kindap kwuk ban parteban agit.

²⁵Yan aban egek kalbi binap Pinjkop do bisit anek ae kap yanakwal dam teban yutnon amin yikgwit da nandawit. ²⁶Anakwa unudon gin wudip madepsi kinda anek dam teban yut dakon gwak pan kwakwalikgit. Yan anakan yoma kisi witdal kin mudanakwa amin morap kisi kandapnikon yo parteban awit unun kisi witdal ki mawit. ²⁷Manakwa dam teban yut dakon kila amin dip-

^u16:17 Mk 1.24   ^v16:20 Mk 13.9   ^w16:22 2Ko 11.25; 1Tes 2.2

^x16:27 Ya 12.18-19

minon da pidaŋ pindakban dam teban yut dakon yoma kisi pisawit. Yaŋ pindak amin kisi abigi mudan yaŋ nandanek nak kila tagi dima at yaŋon da emat agak sibani ilik iyi naŋ sugok do agit. ²⁸Yaŋ ak do anakwan Pol da yaŋ tidanek yaŋ iyigit, “Giptimgo goman di abim! Dam teban yutnon amin nin kisi morap oni ekwamaŋ.”

²⁹Yaŋ yaŋakwan dam teban yut dakon kila amin tenŋeŋi kindi anopni do yagit. Anopba abidan pasol pasol nandanek timtim yanek kiŋ Pol gat Sailas gat da buron gawagek nandaban wukwan yomgut. ³⁰Yaŋ anek amin bamot timik yut buri moniŋi yikgimal unun yipmanek yut buri madep do pabigi yaŋ yoyigit, “Amin bamot, niaŋ anapbo Amin Tagi da nak yokwikon naŋ abidosak?”

³¹Yaŋ yaŋban iyigimal, “Gak Amin Tagi Yesu nandan gadaŋ imiŋaki Piŋkop da gak gat ae yutgokon amin ekwan gat kisi yokwikon baŋ timitjak.” ³²Yaŋ iyinek Amin Tagi dakon gen iyinek amin morap yutnikon egipgwit gat kisi yoyigimal. ³³Yoyiŋbal kalbi binap unun bisapmon gin dam teban yut dakon kila amin da amin bamot timik paŋki giptimni obip amin da baljaŋba dagawit unun pakbi baŋ sugagit. Yaŋ anek unudon gin iyi ae gwakni kisi telagi pakbi sowit. ³⁴Anek amin bamot timikban yutnikon pawigi yigakwal jap yomgut. Amin unun gat gwakni gat Piŋkop nandan gadaŋ iminek burikon da kisik kisik madepsi nandawit.

³⁵Wisa dagokdo gen kokwin amin madep da obip amini yabekba kiŋ dam teban yut dakon kila amin yaŋ iyiwit, “Gak amin bamot unun yopbi kinjil.”

³⁶Yaŋ iyinba kiŋ Pol yaŋ iyigit, “Jil dam teban yut yipmanek kinjil do gen

kokwin amin madep da gen yipba obisak. Do jil but yawot gat kinjil.”

³⁷Mani Pol da obip amin yaŋ yoyigit, “Manit Rom gapmanon tosok. Do nidosi nit dakon mibilnit pakyaŋsi dima kokwinigeŋ amin morapmi da dabilon nindapmanek dam teban yutnon nipman? Yaŋ ayiŋ da abisok nit pasilikon da nipba kikkdamak? Ujun tagi dima. Amin madep unun da iyisi abiŋ pulugaŋ nipba kinden.”

³⁸Yaŋ yoyiŋban obip amin da Pol da gen yoyigit unun anan gen kokwin amin kabi yoyiwit. Yoyiŋba Pol gat Sailas gat Rom amin bamori yaŋ yaŋba nandanek si pasalgwit. ³⁹Anek gen kokwin amin madep da dam teban yutnon kiŋ amin bamot buri moni do kokwin tagisi dima anek yo yokwisi andamgumaŋ, gen yaŋ yoyinek paŋpaŋ wanga pabigiwit. Yaŋ anek kokup pap unun yipman kinjil do gen yaworikon da yoyiwit. ⁴⁰Yoyiŋba Pol gat Sailas gat dam teban yut yipmanek Lidia da yutnon wigigimal. Wigi nandan gadat amin pindak buri paŋteban ak do gen yoyigimal. Yaŋ anek don kokup pap yipmanek kigimal.

Tesalonaika amin da Pol gat Sailas gat dap do awit

17 Pol gat dabini gat Ampipolis kokupmon kiŋ altawit. Kokup unun yipmanek Apolonia kokup papmon kiŋek Tesalonaika kokup papmon kiŋ altawit. Unun kokup papmon Juda amin dakon muwut muwut yut kindi tosok. ²Pol iyi Sabat bisap morapmon wigi wigi agit yaŋ gin unun muwut muwut yutnon Juda amin gat wigiwit. Sabat bisap kapbi kisi unun yutnon wukwan Piŋkop dakon gen dakon mibili yaŋ nandat awit. ³Anek Pol da Piŋkop dakon gen dakon mibili yoyiŋ tenŋeŋaŋ yomgut. Gen unun asi bami noman taŋ mu-

daŋ yaŋ yoyiŋek yaŋit, “Kombi amin da Kristo tepmi paŋek kimagek don aeni pidosak do yaŋkwok kalipsigwan kili awit. Uŋun Yesu do dayiŋ tenŋesot, uŋun Kristo yaŋsi dayisat.”⁴ Yaŋ yoyiŋban Juda amin diwari da Pol gat Sailas gat dakon gen nandaŋek nandaŋ gadat aŋek amin bamoron saŋbewit. Aŋakwa Grik amin morapmi Piŋkop gawak imgwit amin ae kila amin miŋat morapmi kisi amin bamot yolgwit.

⁵Yaŋ aŋakwa Juda amin da amin bamot do nandaba yokwi tok aŋ yomgwit. Yaŋ nandaŋek maket tamokon pidok amin di egipgwit uŋun timikba uŋun gat amin morapmi paŋmuwuk buri sugaŋba upbalap madepsi awit. Yaŋ aŋek timentim yaŋek amin kinda mani Jeson uŋun da yutnon kiŋ Pol gat Sailas gat wisin timik amin morap da iŋamon pabigi yopneŋ yaŋ yaŋek kiwit.⁶ Mani amin bamot mini pindak Jeson gat paŋmuwukbi kabi di gat timik ilik paŋpaŋ uŋun kokup pap dakon kila aminon paŋkiwit. Paŋkiŋek yaŋ tidaneŋ sitnok aŋyomiŋek yawit, “On amin miktimi miktimi agek yokwi morapmi aŋ da abisok idon aberŋ da ekwaŋ.⁷ Jeson da uŋun amin yaŋban yutnikon pawigi ekwaŋ. Uŋun amin morap kisi kila amin madepnin Sisa dakon gen tebani uŋun yapmaŋek yaŋ yoŋ, ‘Kila amin madep ŋwakŋwari kinda egisak uŋun mani Yesu.’”

⁸Gen uŋun yaŋba nandaŋek miŋat aminyo gat ae kokup pap dakon kila amin gat wiripdagek upbalap madep awit.⁹ Yaŋ aŋakwa kila amin da Jeson gat notni gat yoyiŋba monerŋ yopmaŋek abigiwit. Upbalap dima noman tosak kaŋ monerŋni ae timitni yaŋon da yopgwit.

Pol gat Sailas gat Beria kokup papmon pi agimal

¹⁰Pilin taŋakwan paŋmuwukbi da Pol gat Sailas gat yabekba Beria kigimal. Kiŋ altaŋek Juda amin da muwut muwut yutnon wigigimal.¹¹ Juda amin Beria egipgwit uŋun amin tagisi. Aŋpakni da Juda amin Tesalonaika egipgwit uŋun yapgut. Pol dakon gen do galagisi nandaŋek gildari gildari Piŋkop dakon gen uŋun pakyani manjiŋ nandawit. Manjiŋ nandaŋek Pol da gen asi yosok bosuŋ yosok yaŋ do kokwin awit.¹² Aŋek Juda amin morapmisi da nandaŋ gadat awit. Ae Grik kila amin miŋat morapmi da nandaŋ gadat aŋakwa Grik wili morapmi uŋun kisi yaŋ gin awit.

¹³Yaŋ aŋakwa Juda amin Tesalonaika egipgwit uŋun da Pol uŋun Beria kokupmon egek Piŋkop dakon gen yosok yaŋ nandawit. Yaŋ nandaŋek obiŋ amin dakon but sugaŋ paŋupbal awit.¹⁴ Aŋakwa uŋudon gin paŋmuwukbi da tepmisi Pol yabekba tapmon pigigit. Pigakwan Timoti gat Sailas gat uŋun Beria sigin egipgumal.¹⁵ Egakwal Pol Atens kokup papmon pigi altaŋek iyi gat pigiwit amin yaŋ yoyigit, “Ji tobil Beria wigi Timoti gat Sailas gat yoyiŋba tepmi pinjil.” Yaŋ yoyiŋban wigiwit.

Pol Atens kokup papmon Piŋkop dakon gen yaŋit

¹⁶Pol Atens egek Timoti gat Sailas gat do jomjom aŋek egipgut. Egek uŋun kokup papmon kokup kidat dakon wup morapmisi pindagek buri yokwisi agit.¹⁷ Yaŋ agit do Juda amin da muwut muwut yutnon wigigit. Uŋudon Juda amin gat ae Amin ŋwakŋwari Kabikon amin Piŋkop gawak imaŋ amin gat kisi egipgwit. Uŋun amin da Piŋkop dakon mibili pakyani nandani do gen tebaisi

yoyigit. Ae gildari gildari maket tamokon paŋki egek amin kiŋ ap awit unun gat kisi yaŋ gin agit. ¹⁸ Aŋakwan Epikorian ae Stoik^{††} amin kabi bamot unun dakon nandak nandak amin diwari da opba Pol gat gen emat aŋakwa di da yaŋ yawit, “On gen pakbi amin ni gen naŋ yosok?” Ae di da yawit, “Miktim dubagikon nani dakon piŋkop unun do bo yosok?” Pol da Gen Bin Tagisi yoyijek Yesu do yoyigit ae amin kimoron da pidoni do kisi yoyigit unun do aŋek gen unun yawit. ¹⁹ Unun amin da Pol abidan aŋaŋ gen kokwin amin kabi kinda fleŋ Areopaguskon muwukgwit unudon aŋkiŋeŋ yaŋ iyiwit, “Nin gak da gen kalugi unun amin yoyiŋ dekdal unun niyiki do nandamaŋ. ²⁰ Gen yosol unun nandano ŋwakŋwarisi asak do mibili niyiŋbi nandano.” ²¹ (Atens miŋat amin morap ae amin dubagikon da apba egipgwit ununyo kisi yaŋ awit, bisapmi bisapmi nandak nandak kalugi mibili mibili unun do yaŋ nandat aŋ egek bisapni madepsi naŋ naŋ awit.)

²²⁻²³ Pol Ariopagus muwut muwut tamokon kila amin da binapmon pidaŋ agek yaŋ yagit, “Atens amin nak kokupji aŋwasineŋ agek piŋkop gawak yomyom aŋ unun dakon yo kidat pindagim. Pindagek alta kindakon gen kinda yaŋ mandabi kagim: On Alta Unun Piŋkop Kinda Mibilni Dima Nandamaŋ Unun do Wasaŋbi. Nak yaŋ kagim do aŋek ji do yaŋ nandisat, ji piŋkop gawak yomyom dakon aŋpak do nandaba yo madepsi asak. Unun Piŋkop mibilni dima nandaneŋ isal dogin gawak iman unun dakon mibilisi dayiko nandabit.

^{24 b} “Piŋkop miktim ae yo morap miktim da kwenon toŋ wasaŋ yopgut unun Piŋkop da kundu ae miktim dakon Amin Tagi Madep egisak. Yaŋdo, amin kisit da telagi yut wutjaŋ unudon dima egisak. ^{25 c} Ae yo kinda do wadak wadak aban amin kisit da yo unun wasaŋek Piŋkop aŋpulugogi unun dima tosoŋ. Piŋkop da iyi egip egip ae mirim ae yo morap gat kisi amin kisi do yomisak. ²⁶ Piŋkop unun da amin kaloŋisikon da amin kabi morapmi wasagit. Wasaŋban ireŋ taŋek kiŋ miktimi miktimi aripmisi agit. Egipni dakon bisap gat ae miktim egipni dakon kilapmi kisi kokwinik yomgut da ekwaŋ. ^{27 d} Amin da Piŋkop tebai wisin koni do aŋek unun agit. Mani Piŋkop dubagikon dima egisak. Kapmatjok nin da bikbigon egisak. ²⁸ Kap wasok aminji kinda da yaŋ yagit, ‘Unun da egip egip nimisak ae tapmim nimiŋakwan kosit akwamaŋ.’ Ae kinda da yaŋ yagit, ‘Ninyo kisi unun dakon monjini ekwamaŋ.’

^{29 e} “Nin Piŋkop dakon monjini ekwamaŋ, do Piŋkop unun gol bo silwa bo tip yombem yaŋ dima nandanerŋ. Piŋkop amin da nandak nandagon da yo kisit da wasoŋ unun yombem dima. ³⁰ Kalip nandaŋ kokwini tagi dima amin egakwa Piŋkop da yo kinda dima aŋyomiŋek yum pindagakwan egipgwit. Mani abisok amin morap dukwan dukwan ekwaŋ but tobil ani do gen tebai yosok. ^{31 f} Don miŋat amin morap gen pikon yop do bisap kinda kili yipgut. Unun bisapmon gen kokwin kilegisi aŋek miktim amin kisi morap gen pikon yopdisak. Gen kokwin pi unun asak do Piŋkop da amin kinda kili manjigit. Unun amin Piŋkop da asisi kimoron naŋ aban pidagit, do

^{††}17:18 Epikorian amin kabi unun on miktim dakon kisik kisik mibili mibili do yo bamisi yaŋ nandawit. Aŋakwa Stoik amin kabi unun giptim dakon galaktok dima yolneŋ kaŋ, nin amin tagisi yaŋ nandawit.

^b17:24 1KA 8.27; Ya 7.48   ^c17:25 Kap 50.12   ^d17:27 Kap 145.18; Jer 23.23

^e17:29 Ais 40.18-20; 44.10-17; Ya 19.26   ^f17:31 Kap 96.13

amin morap yanji nandan imni, Piņkop da gen kokwin pi unun amindosi imgut.”

³²Pol da amin kimoron da pidoni do yanban amin diwari da jigilak gen yan imgwit. Mani diwari da yan iyiwit, “Yo unun yosol unun do di gat niyinjbi nandanen do nandaman.” ³³Yan yanba Pol muwut muwut tamo yipmanek kigit. ³⁴Amin diwari Pol yolek nandan gadat awit. Kinda unun mani Dionisius. Unun amin gen kokwin amin Ariopagus muwut muwut tamokon muwukgwit unun kabikon nani kinda. Ae miņat kinda mani Damaris, ae amin diwari kisi nandan gadat awit.

Pol Korin kokup papmon Piņkop dakon gen yagit

18 Don Pol Atens yipmanek Korin kokup papmon kigit. ²Giņ Juda amin kinda kagit mani Akwila. Akwila unun Pontus miktimon nani kinda. Kili yangok miņatni Prisila gat Itali miktim yipmanek opgumal. Itali miktim mibili yan do yipmanek apgumal. Rom dakon kila amin madep Klodias da Juda amin kisi morap Rom kokup pap unun yipmanen kiņ mudoni do gen tebai yipgut. Pol unun amin wam pindat do kigit. ³hPol da yut kaben dakon imal bupbup pi agit unun amin wamyo kisi pi yan gin agimal, do Pol kwan egek unun pi awit. ⁴Pol Sabat morapmon Juda amin dakon muwut muwut yutnikon wigigit. Wikwan Juda ae Grik amin Yesu nandan gadan imni do gen emaron da nayinjbi gayiko awit.

⁵iSailas gat Timoti gat Masadonia yipmanek piņakwal Pol imal yut pi agit unun yipmanek Piņkop dakon pi gin agit. Piņkop dakon gen yoyiņek Juda amin yan yoyigit, “Yesu unun asi Kristo.” ⁶jMani Juda amin da Pol dakon

gen abin yipmanek jigilak gen yan imgwit. Yan aba imalnikon jimjim tawit tarapmikban manakwa yan yoyigit, “Ji Tipdom do amin ani kan, gulusun unun disi dakon, nak dakon dima. Nak abisok Amin Ņwakņwari Kabikon kiņ Piņkop dakon gen unudon yoken.” ⁷Yan yoyiņek muwut muwut yut unun yipmanek unudonjok piņi amin kinda mani Titus Jastus unun da yutnon wigigit. Titus unun Piņkop gawak imiņek egipgut. ⁸Unun muwut muwut yut dakon mibiltok amini mani Krispus unun gat gwakni gat Pol da Piņkop dakon gen yanban Amin Tagi nandan gadan imgwit. Ae Korin kokup papmon amin morapmi nandan gadat anek telagi pakbi sowit.

⁹Kalbi kindakon Amin Tagi da Pol buri pisanakwan dipmin yombem kinda kanakwan altaņ imiņek yan iyigit, “Gak dima pasalek nak dakon geno sigin yan tenņenoki. Gen mapmit dima aki. ¹⁰kNak gak gat egisat. Nak dakon amin morapmisi on kokup papmon ekwan, do amin kinda da dima gitjak.” ¹¹Iyinjban Pol Korin egakwan bilak kinda mudanawan ae bilak kinda dakon kanek 6 kabi egek Piņkop dakon gen yoyiņ dekgit. ¹²Mani Galio da Akaiia miktim dakon kila amin madep yikgit bisapmon Juda amin da muwugek Pol uwal an imiņek abidan ilik anan gen pi yutnon anki yipmanek yan yawit, ¹³“On amin da amin Rom dakon gen teban dima guramitni do yoyiņ degek Piņkop gawak imim dakon kosit űwakņwari yolisak.”

¹⁴Yan yanba Pol da geni kobogi yoyik do agit. Mani Galio da Juda amin yan yoyigit, “Juda amin, on amin Rom gapman dakon gen teban kinda yapgut, bo ae anpak yokwi kinda agit kan, ji dakon gen tagi nandaken. ¹⁵Mani ji disi dakon gen moniņ moniņ ae man ae gen tebanji

⁸18:2 Ro 16.3   ^h18:3 Ya 20.34   ⁱ18:5 Ya 17.14-15

^j18:6 Ya 13.46,51; 20.26   ^k18:10 Jos 1.9; Ais 41.10

do yoŋ. Nak unuden gen do gen pi ak do dima galak tosot. Disi yaŋ paŋmilip abit.”¹⁶ Yaŋ yoyiŋek yolban gen pi yut yipmaŋek abigiwit.¹⁷ Abigi unudon gin Korin amin da amin kinda mani Sostenes abidaŋek gen pi tamo da kapmatjok aŋakgwit. Yaŋ aba Galio unun awit do nandaban yo isali agit. Sostenes unun Juda amin dakon muwut muwut yut dakon kila amin kinda.

Pol aeni Antiok kokup pap Siria miktimon kigit

¹⁸Pol gildat morapmi Korin egek don paŋmuwukbi galok gen yoyiŋek Prisila gat Akwila gat timikban Senkria kokupmon pigiwit. Pigi altaŋek Pol Piŋkop do yaŋ teban tok kinda kili agit, do busuŋ daŋgwani mandagit. Yaŋ aŋek Siria miktimon kik do aŋek tap wakga kinda abidawit.¹⁹ Abidaŋek Epesas kokup papmon kiŋ altawit. Altaŋek Prisila gat Akwila gat unudon yopmaŋek Pol iyi Juda amin da muwut muwut yutnon wukwan Juda amin gat Piŋkop dakon gen dakon mibili do gen emat aŋek nayiŋbi gayiko awit.²⁰ Aŋek yaŋ iyiwit, “Gak nin gat timisok di gat egek don kiki.”

Yaŋ iyinba yoyigit, “Aripmi dima egipnen.”²¹ Mani yopmaŋ kik do aŋek yaŋ yoyigit, “Piŋkop da ji do aeno opbeŋ do nandisagon don opbeŋ.” Yaŋ yoyiŋek tap wakgakan wigek Epesas yipmaŋek kigit.²² Kiŋ Sisaria kokup papmon altaŋek unudon da Jerusalem wigi paŋmuwukbi gildat tagi yaŋ yoyiŋek Antiok kokup papmon pigigit.²³ Pigi Pol bisap dubagkok Antiok egek don aeni Galesia ae Prigia miktimon kokup morap toŋ unudon kokup gwasik agit. Yaŋ aŋek Yesu nandaŋ gadaŋ imgwit amin morap dakon nandaŋ gadat paŋteban agit.

Apolos da Epesas kokup papmon Piŋkop gen yagit

²⁴Pol kokup gwasik aŋakwan Juda amin kinda mani Apolos unun Aleksandria kokup papmon amin kinda unun paŋabiŋ Epesas egipgut. Unun amin gen yogokni tagisi, ae Piŋkop dakon gen dakon mibili pakyaŋsi nandagit.²⁵ Amin da Apolos Amin Tagi dakon mibili do iyin dekba kili nandagit. Ae Amin Tagi dakon gen but dasi nandaŋek amin yoyin dekgit. Yaŋ aŋek Yesu dakon mibili suŋ dima yagit. Bamisi yaŋ tenŋenagit. Mani Jon da telagi pakbi sogit unun dogin nandagit.²⁶ Apolos unun Juda amin da muwut muwut yutnon wigek pasol pasoli mini Piŋkop dakon gen madepsi yoyigit. Yoyinjakwan Prisila gat Akwila gat da geni nandaŋ Apolos abidaŋ aŋki yutnikon egek Piŋkop dakon mibili pakyaŋsi nandaŋ pisosak do iyin dekgimal.

²⁷⁻²⁸Don Apolos Akaia miktimon kik do nandak nandak aŋakwan Epesas paŋmuwukbi da buri aŋteban awit. Yaŋ aŋek papia kinda Akaia paŋmuwukbi da Apolos kwan tagisi abidoni do mandawit. Aŋakwa Apolos kiŋ Akaia miktimon altaŋek amin da dabilon Juda amin dakon top geni pabiŋ yopgut. Aŋek Piŋkop da papiakon gen toŋ unun paŋtenŋen aŋek Yesu unun asi Kristo yaŋ yoyigit. Yaŋ aŋek Piŋkop dakon nandaŋ yawotni do aŋek nandaŋ gadat awit amin unun madepsi paŋpulugagit.

Pol da Epesas kokup papmon Piŋkop dakon gen yagit

19ⁿApolos Korin egipgut bisapmon Pol koron tetgin agek don Epesas pigi altaŋek. Pigi altaŋek Yesu dakon paŋdetni diwari pindakgit.²⁰Pindagek

yaŋ yoyigit, “Ji nandaŋ gadat awit bisapmon Telagi Wup abidawit bo dima?”

Yaŋ yoyinban yawit, “Dima, nin Telagi Wup kinda egisak yaŋ dima nandagimaŋ.”

³Yaŋba Pol da yoyigit, “Kaŋ ji ni telagi pakbi naŋ sowit?”

Yoyinban yawit, “Nin Jon dakon telagi pakbi naŋ sogimaŋ.”

⁴Yaŋba Pol da yaŋ yoyigit, “Jon da amin telagi pakbi soŋ yomgut uŋun but tobil aŋek telagi pakbi soni do agit. Jon da yaŋ yoyigit, ‘Amin kinda nak da buŋon noldak uŋun amin naŋ nandaŋ gadaŋ imni.’ Jon da gen yagit uŋun Yesu do yagit.” ⁵Pol da gen uŋun yaŋban nandaŋek Amin Tagi Yesu da manon telagi pakbi sowit. ⁶Pinƙop dakon pakbi soŋakwa Pol da kisiri kwenikon witjinakwan Telagi Wup da uŋun kabikon pinakwan gen mibili mibili yaŋek kombi gen yawit. ⁷Amin uŋun 12 kabi da tilak da awit.

⁸Pol Juda amin dakon muwut muwut yutnon wigek Pinƙop gen madepsi yoyigit. Aŋek Pinƙop da Amin Kila Asak dakon gen do yaŋek gulusuŋ nandak nandakni paŋmilip ak do aban notni pabiŋ yopmaŋ yopmaŋ awit. Pol pi uŋun aŋek kanek kapbi egipgut. ⁹Mani diwari gen uŋun nandaŋek but teban aŋek nandaŋ gadat ak do dima galak tawit. Yaŋ aŋek amin morapmi da dabilon Yesu Yolyol Kosit do yaŋba yokwi tok awit. Yaŋ aŋakwa Pol gat Yesu dakon paŋdetni gat yopmaŋ degek si kiwit. Kiŋ Pol gildari gildari yaŋ nandak yut kindakon wukwan Pinƙop dakon gen dakon mibili do nayinbi gayiko awit. Yaŋ nandak yut uŋun Tiranus dakon. ¹⁰Pol bilak bamori egek Pinƙop gen yaŋakwan Esia miktimon Juda amin ae Grik amin egipg-

wit uŋun kisi morap da Amin Tagi dakon gen nandawit.

Skewa dakon monjini da koŋ yol do awit

¹¹rPol Pinƙop da aŋpuluganakwan wasok tapmimi toŋ ŋwakŋwarisi morapmi agit. ¹²sYaŋ agit do amin da imal dakni paŋobiŋ Pol da kwenon witjinek paŋki sot amin do yoba timikgwit. Timigakwa sotni mudaŋakwa koŋni wiŋ abigiwit. ¹³Aŋakwa Juda amin diwari da agek Amin Tagi Yesu da manon da koŋ yol do aŋek yaŋ yawit, “Pol da amin kinda dakon mibili yaŋ tenjenosok, uŋun Yesu. Uŋun da manon gayiko abigi!” ¹⁴Juda amin dakon mukwa sogok amin dakon amin madep kinda mani Skewa uŋun dakon monjini 7 kabi da yaŋ gin awit. ¹⁵Aŋakwa bisap kindakon koŋ kinda da gen kobogi yaŋ yoyigit, “Nak Yesu nandaŋ imisat, ae Pol yo kisi nandaŋ imisat. Mani ji namin?” ¹⁶Yaŋ yoyinban koŋni toŋ amin da miŋgaŋ kwenikon wigi obisi dapmaŋek imalni paŋ dagaŋ yopban yut yipmaŋek molaŋ abigiwit.

¹⁷tJuda amin ae Grik amin morap Epesas egipgwit uŋun yo altagit dakon geni nandaŋek madepsi pasalgwit. Yaŋ aŋek Amin Tagi Yesu dakon man do nandaba wukwisi agit. ¹⁸Aŋakwa amin nandaŋ gadat kili awit uŋun da amin morap da inamon kalip yo yokwi morap awit uŋun yaŋ tenjenawit. ¹⁹Aŋek amin morapmi Sunduk dakon yo kidat pawilgwit uŋun dakon mibili papiani paŋabiŋ amin morapmi da dabilon kindapmon soŋba sowit. Papia uŋun dakon yumaŋ nogi manjikba 50 tausen silwa monen agit.

^p19:4 Mt 3.11   ^q19:6 Ya 8.17; 10.44,46

^r19:11 Ya 14.3

^s19:12 Ya 5.15

^t19:17 Ya 5.11

²⁰Yaŋ aŋakwa Amin Taŋi dakon gen tapmimi tonŋi ireŋ taŋ aŋaŋ kokupmi kokupmi kigit.

²¹^uYo morap uŋun altaŋ mudanakwa Pol Jerusalem kik do aŋek miktim bamot Masadonia ae Akaia baŋ kik do nandagit. Nandanek yaŋit, “Nak Jerusalem kiŋek don Rom kokup papmon kikkosi nandisat.” ²²Pol paŋpulu-gok bamotni Timoti gat Erastas gat baŋ yabekban uŋun da kalip Masadonia kigimal. Kiŋakwal Pol iyi Esia miktimon bisap dubagkok egipgut.

Pol uwal aŋ imgwit

²³^vUŋun bisapmon Epesas amin da Yesu Yolyol Kosit do yaŋba yokwi tok aŋek upbalap madepsi awit. ²⁴Mibili yaŋ do awit. Kisit kilda amin kinda egipgut mani Demitius. Uŋun amin silwa baŋ kokup kidat miŋat Atemis uŋun dakon wup wasagit. Moneŋ ilit pi aŋek pi monjini moneŋ madepsi timikgwit.

²⁵Demitius uŋun iyi dakon pi monjini ae kisit kilda amin diwari kisi yaŋ yoban muwukba yaŋ yoyigit, “Disi nandan, pi on amaŋon moneŋ madepsi timikgamaŋ. ²⁶Disi kili kaŋ nandanjo awit. Pol da amin dakon nandak nandakni kili paŋupbal aŋ mudagit. Aŋek amin kisit da kokup kidat wasoŋ uŋun yo bami dima yaŋsi yosok. Pol da gen uŋun yaŋakwan Epesas kokupmon amin ae Esia miktim amin da nandaba gen uŋun bamisi asak. ²⁷Pol dakon gen da moneŋ ilit kositnin aŋupbal akdisak do nak si pasoldot. Piŋkop madep Atemis dakon telagi yut do amin da nandaba yo isalisi akdisak. Aŋek Atemis dakon man madepni mokdisak. Esia miktimon ae miktimi miktimi amin kisi uŋun piŋkop miŋat naŋ gawak imaŋ. Mani Pol da

uŋun dakon man madep abiŋ yip do pi asak.”

²⁸Yaŋ yaŋban amin gen uŋun nandan japtan yaŋ tidanek yawit, “Epesas nin dakon Atemis uŋun da wukwisi madep!”

²⁹^wYaŋ yaŋek uŋun kokup papmon amin morapmi da madepsi yaŋ tidanek upbalap madepsi awit. Aŋek Pol dakon notni bamori uŋun ilik paŋpaŋ muwut muwut yut madepmon paŋkiwit. Uŋun amin bamot uŋun Masadonia amin, Pol gat kisi agipgwit. Mani kinda Gaius ae kinda Aristakus. ³⁰Aŋakwa Pol amin da binapmon kik do nandagit mani paŋmuwukbi da dima kisak do kosit sop-sop awit. ³¹Ae Esia gapman dakon amin madep di uŋun Pol dakon notni, uŋunyo kisi da Pol muwut muwut yut madepmon dimasi kisak do gen yipba apgut.

³²Amin muwukgwit uŋun nandan upbal madepsi awit. Yaŋ aŋek madepsi yaŋ tidanek gen mibili mibili yawit. Ni mibili do muwukgamaŋ uŋun dima nandaba pisagit. ³³Juda amin da amin kinda mani Aleksanda yipba miŋat amin morap da iŋamon agakwan amin da yokwi uŋun da bo ak yaŋ nandawit. Yaŋ aŋakwa Aleksanda da Juda amin nin da dima amaŋ yaŋon da geni kobogi yoyik do aŋek upbalap dima yoni do kisiri da tilak aŋ yomgut. ³⁴Mani amin da Juda amin kinda yaŋ kaŋ nandanjo aŋek madepsi sigin yaŋ tidanek yawit, “Epesas nin dakon Atemis uŋun wukwisi madep!” Uŋun gen naŋgin sigin yaŋakwa bisap 2 aua da arip agit.

³⁵Yaŋ aŋakwa Epesas kokup pap dakon kilda mandakni da gen sopmaŋ yomiŋek nawa gen yaŋ yoyigit, “Epesas amin, amin morap kisi nandan, Atemis daman dakon telagi yut ae tipni kundukon da magit uŋun kisi nin da kokup papmon taŋakwal nin da kilani amaŋ

^u19:21 Ya 23.11; Ro 1.13   ^v19:23 2Ko 1.8

^w19:29 Ya 20.4; 27.2; Kol 4.10; Plm 24

yaŋ nandaŋ nimaŋ. ³⁶Uŋun top dima uŋun asisi do upbalap dima yoni. Tayaŋ-gok nandaŋ kokwin aŋek yo don ani. ³⁷On amin bamot paŋabeŋ uŋun Telagi Yut Madepnin dakon yo di kabo dima nagimal. Ae nin dakon piŋkop miŋat do yaŋba yokwi tok kinda dima agimal. ³⁸Demitius gat pi monjini gat nandaba yokwi tok aŋek gen di yok do nandaŋ kaŋ, gen pi agak bisapmon tagi yoni. Yaŋba gen kokwin amin madep da geni nandaŋek tagi paŋmilip ani. ³⁹Do ji genji di yaŋ paŋmilip ak do nandaŋ kaŋ, gen kokwin muwut muwut bisapmon tagi yaŋ paŋmilip ani. ⁴⁰Gapman dakon amin madep da abisok yo amaŋ dakon geni nandisak kaŋ, gen pikon nipjak do nak si pasoldot. Upbalap madep nido ayiŋ yaŋ niyisak kaŋ, nin da gen kobogi tagi kinda aripmi dima iyineŋ.” ⁴¹Kilda mandak da gen yaŋ yoyiŋek amin muwukgwit uŋun yoyiŋban kiŋ mudawit.

Pol Masadonia ae Grik miktimon agipgut

20 Upbalap madep awit da dagaŋakwan Pol da paŋmuwukbi yaŋ yoban abiŋ muwukba buri paŋteban aŋek galok gen yoyiŋek Masadonia miktimon kigit. ²Kiŋ uŋudon agek paŋmuwukbi gen morapmi yoyiŋek buri paŋteban aŋek don Grik miktimon kiŋ altagit. ³Uŋudon kanek kapbi egipgut. Egek don tap wakgakon da Siria miktimon kik do tagap tagit. Mani Juda amin da Pol aŋat do aŋek yaŋ nandat aŋ dakon geni nandagit. Do yum pindagek Masadonia miktimon ae tobil kik do nandagit. ⁴Amin diwari Pol gat kisi agipgwit. Kinda uŋun mani Sopata uŋun Beria kokupmon amin kinda, Perus dakon monji. Ae Tesalonaika kokupmon amin bamori mani Aristakus ae Sekundus, ae Debe kokup papmon nani kinda mani Gaius. Ae Timoti gat Esia

miktimon amin bamori mani Tikikus ae Tropimus. Uŋun amin kabi Pol gat kisi agipgwit. ⁵Uŋun amin kabi da kalip Troas kokup papmon paŋki egek nin do jomjom awit. ⁶Aŋakwa nin Bret Yisni Mini Bisap Madep mudajaŋkwan Pili-pai yipmaŋek tap wakgakon wigek kigi-maŋ. Kiŋ tap binap agapno gildat 5 kabi mudajaŋkwan amin nin do jomjom aŋek Troas kokup pap egipgwit uŋudon kino notni pindak pindak agimaŋ. Aŋek uŋudon gildat 7 kabi egipgumaŋ.

Troas kokup papmon Pol da Yutikus kimakgit naŋ aban pidagit

⁷Sonda kalbi nin paŋmuwukbi gat jap aŋwa nok do aŋek muwukgi-maŋ. Aŋapno Pol wisa dagokdo kikeŋ yaŋ nandaŋek Piŋkop gen dubagisi yaŋakwan kalbi binapmi agit. ⁸Yut nin da egipgumaŋ uŋun yut kwen tosok. Uŋun yutnon lam morapmi koleŋ yopgwit. ⁹Uŋun yut da kosit gwagagon monji bilak kinda yikgit mani uŋun Yutikus. Pol da gen saŋbeneŋ yaŋakwan monji uŋun yik dipmin pagek uwagat aŋek waŋga miktimon maŋ aŋakgit. Maŋ aŋakban kimakgit naŋ pigi abidawit. Uŋun yut notni kwen kwen awit dakon kidiŋi kapbi kwen nani egipgwiron da magit. ¹⁰Mani Pol da pigi monji uŋun da kwenon pagek kisiri da kendagek yagit, “Ji nandaba kik dima ani. Egip egipni taŋ imisak.” ¹¹Pol yaŋ yaŋek aeni kwen wigi bret pidaŋban nawit. Yaŋ aŋek gen sigin yoyiŋakwan wigi wisa dagaŋakwan yopmaŋ kigit. ¹²Yopmaŋ kiŋakwan amin monji uŋun abidaŋ yut-nikon aŋkiwit. Wagil dima kimakgit yaŋ nandaŋek butni yawori tawit.

Pol Troas kokup pap yipmaŋek Miletus kokup papmon kigit

¹³Nin Pol yipmaŋek tap wakgakon da Asos kokup papmon kiŋ altaŋek Pol do jomjom agimaŋ. Nin da kalip kiŋapno

Pol iyi miktım kosit kik do aņek uņun do niyigit. ¹⁴ Jomjom aņapno Pol Asos abiņ altaņ niban abidono tap wakgakon wigek Mitilini kokup papmon kigimaņ. ¹⁵ Uņudon da wisa dagokdo Mitilini yipmaņek miktım kinda mani Kios kapmatjok taņban kaņek yapgumaņ. Ae gil-dat kinda do tap uņun pudaņ yapmaņek Samos kokup papmon kiņ altagimaņ. Ae uņudon da wisa dagokdo Miletus kokup papmon kiņ altagimaņ. ¹⁶ Pol da Esia miktımön bisap noknok dima aneņ yaņ nandagit, do nin tap wakgakon da Epesas kokup pap si yapmaņek Miletus kokup pap kigimaņ. Bisap noknok dima aņek tepmi kineņ kaņ, Pentikos Bisap Madep Jerusalem koneņ yaņ nandagit.

Pol da Epesas paņmuwukbi dakon kila amin galok gen yoyigit

¹⁷ Nin kokup pap Miletus uņudon egek Pol da Epesas paņmuwukbi dakon kila amin opni do gen yipban kigit. ¹⁸ Gen yipban kwan opba yaņ yoyigit, “Nak kilisi Esia miktımön apgum bisapmon ji gat bisap morapmi egek aņpak agim uņun disi nandaņ. ¹⁹ Bisap morapmi Juda amin da nak abiņ nep do gen yawit. Yaņ aņakwa bisap morapmi butno madepsi jik taņakwan kunam morapmi takgim. Aņek nak nagado nandako maņakwan Amin Tagi dakon pi agim. ²⁰ Nak ji paņpulugok do gen tagisi kinda dima wutjiko tagit. Gen kisisi muwut muwut madepmon ae yutjikon dayiņ dekgim uņun disi nandaņ. ²¹ Nak Juda amin ae Grik amin but tobił aņek Piņkopmon kiņek Amin Taginin Yesu nandaņ gadaņ imni do gen madepsi yaņ teņteņagim. ²² Nandani. Telagi Wup da uņudon kikeņ dosi nayisak, do nak Jerusalem kikdisat. Uņudon kiko

yo kinda ni da altaņ namjak uņun dima nandisat. ²³ Mani on gin nandisat, kokup morap agisaron butnokon Telagi Wup da yaņsi nayisak. Don amin da dam teban yutnon nepdaņ, ae jigi namdaņ uņun kisi nayiņakwan agisat. ²⁴ Mani nak naga dakon egip egip do yo madep kinda yaņ nandaņek egip egipno aņkutnok do dima nandisat. Nak kosit uņun agisat naņgin agek Amin Tagi Yesu da pi namgut uņun aņ mudokeņ. Pi uņun Piņkop da nandaņ yawotni do aņek yo madepsi ninon asak uņun dakon Gen Bin Tagisi yaņ teņteņokeņ.

²⁵ “Not kabi, nandani. Nak ji gat egek Piņkop da Amin Kila Asak dakon gen dayiņ teņteņagim. Nak abisok nandisat, ji depmaņ kiņapbo jikon da kinda da nak ae buņon dimasi nandakdaņ. ^{26–27} Nak Piņkop dakon nandak nandak kinda dima wutjiko tagit. Kisisi dayiņ teņteņagim. Nak abisok but piso wagil dayisat. Do jikon da amin kinda Tipdom do amin asak kaņ, uņun nak dakon gulusuņ dima. ²⁸ Ji disi dakon kila aņek paņmuwukbi morap dakon kila kisi ani. Paņmuwukbi kabi uņun Piņkop da Monji dakon yawi naņ yumaņ nagit. Uņun sip-sip kabini ji da kila ani do Telagi Wup da ji manjiņ depgut. ²⁹ Nak nandisat. Depmaņ kiņapbo joņ piņan yokwisi da jikon abiņek sipsip kabi paņupbal akdaņ. ³⁰ Aņakwa jikon da amin diwari da pidaņ paņmuwukbi kabikon da amin diwari buņon yolni do top gen yoyikdaņ. ³¹ Yaņdo, ji kaņ kimotni. Bilak kapbi da butgwan nak kunamon da ji kalon kalon kisi dayiņ dekgim. Uņun do dima iņtoni.

³² “Nak abisok Piņkop da kilasi asak do uņun da kisiron depmaņdat. Nandaņ yawotni dakon geni da ji paņteban aban yoni tagisi telagi amin kabini do

^x20:17 Ya 18.21   ^y20:18 Ya 18.19–19.10   ^z20:23 Ya 9.16; 21.11

^a20:24 Ya 21.13; 2Ti 4.7   ^b20:28 1Ti 4.16; 1Pi 5.2–4

^c20:29 Mt 7.15; Jn 10.12   ^d20:31 1Tes 2.11

yopbi unun tagi timitni. ^{33e}Nak amin dakon monej ae yo kabini do pindak galaktok dima agim. ^{34f}Nak da pi agim dakon mibili unun disi nandan. Naga da kisit da pi ajek yo nido wadak wadak agim unun timigek notno pi agiman unun kisi panpulugagim. ³⁵Naga pi teban yan ajek dayi doligim. Jiyo yan gin ajek teban tokni mini amin unun panpulugoni. Amin Tagi Yesu iyi gen kinda yagit unun dima injtonej. Gen unun yan: ‘Yo imisak amin dakon kisik kisikni wukwi, anjakwan iban abidosok amin dakon kisik kisikni pinbi.’”

³⁶Pol gen unun yoyi mudanej kila amin kabi gat njwakbej ajek bisit yagit. ³⁷Bisit aban mudanjakwan kila amin kisi da kunam tagek Pol bedanj mandanj nawit. ³⁸Pol da bujon nak dakon injamno ae dima kokdan yan yoyigit do bupmisi nandawit. Bupmi yan si nandanej Pol ananj tap waggakon ankiwit.

Pol Jerusalem kigit

21 Nin kila amin yopman degek tap wakga abidanej nomansi miktim timjok kinda tap binap tosok unun mani Kos unudon wigigiman. Wigek unudon da gildat kinda do miktim timjok kinda tap binap tosok unun mani Rodes wigek unudon da Patara kokup papmon kigiman. ²Kiñ kono tap wakga kinda Ponisia miktimon kik do aban kagiman. Kanek unudon wigino kigiman. ³Kiñek miktim tim kinda tap binap tosok unun mani Saiprus kanek unun gwandanj tetgin do tanjakwan nin amin tetgin da yapguman. Yapmanek Siria miktimon kiñ kokup Tair unudon tap wakga panji akgit. Agakwan tap waggakon pi monji yik iligakwa ^{4g}nin kiñ Yesu dakon panjet kabini pindatno unun gat gildat 7 kabi egipguman. Egapno Telagi

Wup da panthagap aban Pol yan iyiwit, “Gak Jerusalem dima kiki.” ⁵Egipguman dakon bisap mudanjakwan Yesu dakon panjetni gat ae minjat monjiyoni gat kisi kokup pap yipman degek tap kidip-minjon pigigiman. Pigi unudon njwakbej ajek bisit agiman. ⁶Bisit ano mudanjakwan notni galok gen yoyi yoyi ajek yutnikon kinakwa nin tap waggakon wigigiman.

Kombi amin Agabus da Pol gen iyigit

⁷Nin Tair kokup yipmanek kiñ Tolemes kokup papmon altagiman. Unudon Yesukon sanbewit amin kabi gildat tagi yan yoyino unun gat gildat kinda egipguman. ^{8h}Unudon pakgiman da wisa dagokdo unun kokup pap yipmanek Sisaria kokup papmon kiñ altanej Pilip da yutnon kino unun gat egipguman. Pilip unun yabekbi kabi panpulugoni do kalip amin 7 kabi manjikbi unun kabikon nani kinda. Unun amin Gen Bin Tagisi yan tetjenok amin kinda. ⁹Pilip unun gwi 4 kabi. Unun aminon dima yopbi. Minjat kabi unun kombi gen yogok minjat egipgwit.

¹⁰ⁱNin Sisaria kokupmon gildat kabi di egapno kombi amin kinda mani Agabus unun Judia miktimon da pigit. ^{11j}Piñ al-tanj nimejek Pol dakon bobanj napni abidanej Agabus da iyi dakon kisit kandapyo wamgut. Wamanek yan yagit, “Telagi Wup da yan yosok, ‘Nak da on asat, yan gin Juda amin Jerusalem ekwan da on bobanj nap dakon ami waman Amin Njwakwari Kabi da kiron yipdan.’”

¹²Yan yanban Pol Jerusalem dimasi kisak do nin gat ae amin egipguman gat kisi da anjutnanek tebaisi iyigiman. ^{13k}Mani Pol da gen kobogi yan yagit, “Nak dam tebanon nepni do tagi

^e20:33 1Ko 9.11-12   ^f20:34 Ya 18.3; 1Tes 2.9   ^g21:4 Ya 20.23   ^h21:8 Ya 6.5; 8.40   ⁱ21:10 Ya 11.28   ^j21:11 Ya 20.23; 21.33   ^k21:13 Ya 20.24

nandisat. Ae Jerusalem Amin Tagi Yesu da man do kimokgeŋ do tagi nandisat. Do ji nido nak angolgol aŋek kunam takgaŋ? Yaŋ aŋakwa butno yokwi tosoƙ.”

¹⁴Yaŋban Pol kono kik do teban tagit, ae nandak nandakni nin da kulabik aripmi dima agagi yaŋ nandaŋek yaŋimaŋ, “Amin Tagi da yo altaŋ imjak do nandisak uŋun tagi altaŋ imjak.”

Pol dam tebanon yigakwan gen pikon yipmaŋek mibilni nandak do pi awit

(Kilapmi 21.15–26.32)

Pol Jerusalem kiŋ altaŋit

¹⁵Yaŋ nandaŋek nin yiknin paŋek Jerusalem kokup papmon wigigimaŋ. ¹⁶Yesu dakon paŋdetni di Sisaria egipgwit uŋun gat kisi wigek uŋun da nin paŋki Nason da yutnon nipba egipgumaŋ. Nason uŋun kalip Yesu kili nandaŋ gadaŋ imgut. Miktimni uŋun Saiprus. ¹⁷Nin Jerusalem kiŋ altono paŋmuwukbi da nin but galagon da timikgwit. ¹⁸Timikba pakgimaŋ da wisa dagokdo Pol nin gat kisi Jems kok do kigimaŋ. Kiŋ altaŋek paŋmuwukbi dakon kila amin kisi morap uŋudon gin Jems gat ekwa pindakgimaŋ. ¹⁹Uŋudon Pol da gildat tagi yaŋ yoyiŋek Piŋkop da anpuluŋaŋban Amin Ūwakŋwari Kabikon pi morap agit uŋun dakon gen kisisi yoyiŋ mudagit.

Kila amin da Pol Telagi Yut Madepmon wigisak do iyiwit

²⁰Paŋmuwukbi dakon kila amin Pol dakon gen nandaŋek Piŋkop aŋkisiwit. Aŋek iyiwit, “Not nandaki. Juda amin morapmisi da Yesu kili nandaŋ gadaŋ imgwit. Uŋun amin kisisi da

Moses dakon gen teban guramik kimokgoŋ. ²¹Mani amin diwari da gak do yaŋ yoyiwit, ‘Pol da Juda amin Amin Ūwakŋwari Kabi da bikbiŋon ekwaŋ uŋun Moses dakon gen teban dima guramitni do yoyiŋek yaŋ yoyisak, “Ji monjisi dakon giptim dima mandani. Ae Juda amin dakon aŋpak dima yolni.”’ ²²Niaŋsi aneŋ? Gak idon kili apgul yaŋ nandaŋ gamdaŋ.

^{23–24}n^a“Do nin da gen kinda gayino gak yaŋ gin abi. Aŋaki gakyi kisi gen teban guramikdal yaŋ gandani. Nin gat amin 4 kabi ekwamaŋ. Uŋun amin kabi Piŋkopmon yaŋ teban tok gen kinda kili awit. Gak uŋun amin kabi timikbi Piŋkop da dabilon gen teban yolek giptim paŋkilek ak dakon aŋpak ani. Ae mukwa sok do uŋun dakon yo gak da gaga yubi. Yaŋ aŋaki uŋun amin kabi busuŋ daŋgwani tagi mandani. Yaŋ abi amin da gandaŋek top yaŋ imgumaŋ yaŋ gandani. ²⁵oAmin Ūwakŋwari Kabi Yesu nandaŋ gadaŋ imgwit amin nin da gen aŋteban agimaŋ uŋun kili mandaŋ yomgumaŋ. Gen uŋun yaŋ: Ji kokup kidat do paret abi uŋun dakon jap dima noni. Ae yawi gat ae bit kilapyo si tipba kwoŋ dima noni. Ae miŋat wiliyo yumabi mibili mibili dima ani.”

²⁶pGildat kinda do Pol amin 4 kabi uŋun timikban giptim paŋkilek ak dakon aŋpak aŋek egipgwit. Yaŋ aŋek Telagi Yut Madepmon wigi mukwa sogok amin dakon mibiltok amin ni bisapmon wasip aŋek, ae amin kalon kalon dakon paretni mukwa soni uŋun do Pol da but piso yoyigit.

Juda amin da Pol Telagi Yut Madepmon abidawit

²⁷Gildat 7 kabi pali mudajaƙwan Juda amin di Esia miktimon da apg-

¹21:19 Ya 15.12

^m21:20 Ya 15.1,5

ⁿ21:23-24 IDT 6.1-20; Ya 18.18

^o21:25 Ya 15.29

^p21:26 1Ko 9.20

wit unun da Pol Telagi Yut Madepmon kawit. Kanjek miñat amin morap muwukgwit dakon but suganjek Pol abidawit. ²⁸Abidanjek yan tidanjek yan yawit, “Israel amin ji abin nin panpuguganba on amin gen pikon yipno. On amin da kokupmi kokupmi amin morapmi dakon but panupbal asak. Anek Israel amin kabi nin do, ae Moses dakon gen teban do, ae on Telagi Yut Madep kisi do yanba yokwi tok asak. Ae unun gin dima. Grik amin timikban on Telagi Yut Madep da nagalon wijek telagi tamo on anupbal aban yo isali asak.” ²⁹(Kalip Epesas kokup papmon amin kinda mani Tropimus unun Pol gat Jerusalem kokup papmon ekwal pindakgwit, unun do anek gen unun yawit. Unun amin Pol da abidanjban Telagi Yut Madepmon wigigimal yan nandawit.)

³⁰Kokup madepmon amin gen unun nandan wuripdagek teri teri da timtim yanek apgwit. Abin Pol abidan ilik anan Telagi Yut Madep dakon nagal yapmanek wanga abigiwit. Yan anek unudon gin Telagi Yut Madep dakon yoma kisi sogwit.

Rom dakon emat amin da Pol abidawit

³¹Pol anakba kimot do anakwa Jerusalem amin morap kisi gen butjap ematyo madep an unun dakon gen bini Rom dakon emat amin dakon mibiltok amin da nandagit. ³²Yan nandanjek unudon gin kila amini di gat ae emat amini di gat timikban timtim yanek miñat amin kabikon pigiwit. Pigakwa amin da emat amin dakon mibiltok amin gat ae emat amini gat pindagek Pol sanbejek dima anakgwit. ³³Emat amin dakon mibiltok amin da obin Pol abidanjek nap teban bamori ban Pol abisini do yoyigit. Anek amin yan

yoyigit, “On namin amin kinda? Ae ninan agit?” ³⁴Yanban di da gen kinda yanakwa di da njwaknwaru yawit. Yan yanek upbalap madep anakwa gen bami kinda dima abidagit. Do Pol abidan anan emat amin da yomakon awigini do yoyigit. ³⁵Pol kin yan unun da man wigigon altanjakan amin da Pol si anakba kimotjak do gwayan tebaisi awit. Yan aba emat amin da pasalek Pol si kendak anan wigiwit. ³⁶Amin morapmi da bunon yolek madepsi sigin yan tidanjek yawit, “Anakba kimakban!”

Pol da Juda amin iyi dakon nandan gadat dakon mibili yoyigit

³⁷Emat amin da Pol anan yutnikon awigik do anakwa emat amin dakon mibiltok amin Grik genon da yan iyigit, “Gen kinda tagi gayiken?”

Yanban iyigit, “Gak Grik gen nandisal, ma? ³⁸Abikisokgwan Isip amin kinda gapman gat emat wasanjek amin dapdap sibani ton amin 4 tausen timikban miktim amini minikon kiwit. Gak unun amin dima, ma?”

³⁹Yanban Pol da yagit, “Nak Juda amin kinda. Kokupno unun Tasas, Silisia miktimon tosok. Kokup madepno amin morap da man bini nandan. Amin gen tagi yoyiken?”

⁴⁰Yanban mibiltok amin da gen tagi yoyisak do iyigit. Iyanban Pol unun man wigigon da agek upbalap dima ani do kisiri da tilak an yongut. Yan aban amin kisi upbalap yipman mudawit. Yan anakwa Pol da Ibru genon da yan yoyigit,

22 “Not kabi ae dat kabi nandani. Nak gulusun kinda dima agim do dayikdisat.” ²Nandaba Pol Ibru genon da gen yanakwan upbalap dima anek tayangok egipgwit. Yan anakwa Pol da yan yoyigit, ³“Nak Juda amin kinda.

Mejno da Tasas kokup pap Silisia mik-timon toso kokup unjodon anjalagit. Mani nak on kokup papmon tagagim. Yoyinjetno Gamaliel unun da nak babiknin dakon gen teban morap tagisi nayin dekgit. Ji Pinjok dakon pi but dasi anj, nakyo kisi yan gin anj kimakgim. ⁴“Nak da minjat ae wili nandan gadat anek Yesu Yolyol Kosit nanj agipgwit unun panjup-bal anek dapbo kimotni do pi agim. Anek pabisin panjanj dam teban yutnon panjkigim. ⁵Yan anjapbo mukwa sogok amin dakon mibiltok amin gat ae kila amin dakon gen kokwin amin kabi da nandan namgwit, do nak da pi agim unun da ji tagi dayin tetenoni. Unun da Juda amin notnin Damaskus egipgwit do papia kinda mandawit. Unun naba nak Yesu nandan gadan imgwit amin kabi Damaskus egipgwit unun timik panobin Jerusalem dam teban yutnon yopmanek kobogi do yo yokwi anyomni do anek kigim.”

**Pol da but tobil agit
dakon mibili yoyigit**

(Yabekbi 9.3-19 ae 26.12-18)

⁶Pol sanjenek yan yagit, “Nak kinj gildat binap 12 kilok da tilagon Damaskus ankapmat anjapbo tetenji madep kinda Kwen Kokup da pinj anbinap aban nak binapmon akgim. ⁷Tetenjan naban nak miktimon manj pagek nandanapbo gen kinda altanek yan nayigit, ‘Sol! Sol! Gak nido nak anjupbal ak do pi asal?’

⁸“Yanjan yan iyigim, ‘Amin Tagi gak namin?’

“Iyiko yagit, ‘Nak Yesu Nasaret amin nanj anjupbal ak do pi asal.’ ⁹Amin nak gat agipgumanj unun tetenji kawit. Mani gen unun nayigit unun dima nandawit.

¹⁰“Nayinban iyigim, ‘Amin Tagi, nak ninaj abenj?’

“Gen unun yoko Amin Tagi da nayigit, ‘Gak pidan Damaskus kokupmon pigaki amin kinda da pi morap aki do yan mudan gamgum unun do gayisak.’ ¹¹Tetenji madep unun tetenjan naban dabilno pilin tagit do amin agipgumanj unun da nak kisitnokon da abidan Damaskus abigiwit.

¹²“Abigi nepba amin kinda mani Ananias nak nandak do apgut. Unun amin Pinjok gawak iminek gen teban guramik kimakgit. Juda amin morap Damaskus egipgwit da nandaba amin kilegisi kinda agit. ¹³Ananias unun kapmatjok da abin agek nak yan nayigit, ‘Sol not, dabilgo aeni sintosak.’ Yan nayinban unjodon gin sintanek Ananias kagim. ¹⁴Kanjapbo nayigit, ‘Babiknin dakon Pinjok da gak da nianji abi do nandisak unun golinjan koki do manjin gepgut. Ae Amin Kilegi kanjaki unun da iyi gen gayinban nandaki do manjin gepgut. ¹⁵Gak yo morap pindak nandanjo agil unun minjat amin morap yoyin tetenokdisal. ¹⁶Do bisap noknok dima abi. Pidanek telagi pakbi sojek mani yanjaki unun da diwarigo wiririk gaban.’

¹⁷“Don aeno Jerusalem tobil abin Telagi Yut Madepmon wigi bisit an egek dabilno kulabik anjakwan dipmin yombem kinda kagim. ¹⁸Kanjapbo Amin Tagi da yan nayigit, ‘Gak tepmisi pidan Jerusalem yipmanj ki. Nak dakon gen on kokup papmon yoyiki kanj, amin da dima abidokdan.’

¹⁹“Nayinban iyigim, ‘Amin Tagi, dima, on amin kalip nak da muwut muwut yut morapmon agek amin gak nandan gadan gamgwit unun baljanek dam tebanon yopgum unun nandan namanj. ²⁰“Ae gak dakon gen yan tetenok amingo Stiwen anjakba kimakgit bisapmon nak kapmatjok agek tip ban anjakgwit amin dakon imal dubakni ilik yop-

manj naba kila agim. Anej pindagapbo Stiwen anjakba kimakban nandako tagisi agit.’

²¹y“Mani Amin Tagi da nayigit, ‘Nak da Amin Ijwakjwari Kabi kokup dubagisikon ekwanj unun do kiki do yabekdat.’”

Pol da emat amin nak Rom amin kinda yanj yoyigit

²²Pol da Amin Ijwakjwari Kabi do gen unun yanjakwan amin da nandanj yanj tidanj yawit, “Anjakba kimakban. Unuden amin miktimon tagi dima egipmi.”

²³Yanj tidanj imal dubakni ilik maba kinakwa kimbabarj timik maba kwen wigiwit. ²⁴Yanj anjakwa emat amin dakon mibiltok amin da emat amini yanj yoyigit, “Ji Pol anki nin ekwamanj yutnon baljoni. Baljanek amin da mibili nido japmi nandanj yanj tidanj iman unun dakon mibili iyi yanban nandani.” ²⁵zYoyinban anki kisit kandapyoni panjinjinj anek wangwit. Anjakwa Pol da kila amini kapmatjok akban kanek yanj iyigit, “Gen kokwin amin da nak dakon mibilno dima kanj nandanjo anjakwa nak nitdanj. Unun tagi dima akdanj. Nak Rom amin kinda. Ji Rom dakon gen teban yapmanjanj.”

²⁶Yanban kila amini gen unun nandanj kin mibiltok amini yanj iyigit, “Ma, on amin Rom amin kinda. Gak nianjsi akdisal?”

²⁷Iyinban kinj Pol yanj iyigit, “Nayinbi nandako. Gak Rom amin kinda?”

Iyinban yagit, “Asi nak Rom amin kinda.”

²⁸Yanban yanj yagit, “Nak Rom aminsi dagok do tomni madepsi yumgim.”

Yanban Pol da iyigit, “Gak yanj agil mani nak altagimon da Rom aminsi kinda egipgum da egisat.”

²⁹aYanjakwan amin Pol baljok do awit pasalek dima baljawit. Anjakwa mibiltok amin da Pol Rom amin kinda nanj yoyiko nap teban nanj anteban ayinj yanj kanj nandanjo anek unun kisi pasol pasol agit.

Pol gen kokwin amin kabikon gen yagit

³⁰Juda amin da Pol ni gulusun nanj agit do yonj, emat amin dakon mibiltok amin unun dakon mibili pakyanjsi nandak do pi agit. Do gildat kinda do mukwa sogok amin dakon amin madep kabi ae Juda amin dakon gen kokwin amin morap abinj muwutni do gen tebai yipgut. Yipban abinj muwugakwa Pol dakon nap teban wital iminjek abigi yipban unun da injamon akgit.

23 Pol da sinjanban gen kokwin amin kabikonsi kinakwan pindagek yanj yoyigit, “Not kabi, abikikon da winj abisok egisaron nak Pinjok da dabilon butnokon da tagisi egi ananj wit yanj nandisat.” ²bGen unun yanban mukwa sogok amin dakon mibiltok amin Ananias da Pol da kapmatjok akgwit amin gen kaganikon anjanj do yoyigit. ³cYoyinban anjakwa Pol da yanj iyigit, “Pinjok da gitdisak. Gak yut dakon pompom kilegi yombem, mani mukgwan nip da nanba nitniranjbi. Gak gen teban guramikdat yanj nandanj nak gen pikon nep do abil da yikdal. Mani gaga gen teban yapmanjek nitni do yoyisal.”

⁴Amin kapmatjok akgwit da gen unun nandanj Pol yanj iyiwit, “Gak Pinjok dakon mukwa sogok amin dakon mibil-

tok amin do yanba yokwi tok aŋ imisal, ma?”

^{5d}Yanba Pol da yoyigit, “Not kabi, Piŋkop da papiakon gen yan toso: ‘Ji kila aminji kinda do yanba yokwi tok dima ani.’

On amin uŋun mukwa sogok amin dakon mibiltok amin yan dima koko pisak.”

^{6e}Pol da gen kokwin amin kabi di uŋun Sadyusi amin ae di Parisi amin yan nandaŋ yomgut. Do gen papmon da yan yoyigit, “Not kabi, nak Parisi amin kinda. Datno kisi uŋun Parisi amin kinda. Nak amin kimakbi da kimoron da don pidokdaŋ uŋun do nandaŋ teban taŋek egisat. Yan nandisat do aŋek gen pikon nepmaŋ.” ^{7-8f}Sadyusi amin da amin kimakbi aripmi dimasi pidoni, ae aŋelo wupyo mini yan yoŋ. Mani Parisi amin uŋun kisi nandaŋ teban toŋ. Yan nandaŋ do aŋek gen uŋun yanban Parisi amin ae Sadyusi amin iyi uwal uwal aŋek pudaŋ kabi bamori awit. ⁹Aŋek gen teban yoyiŋdet amin di uŋun Parisi kabikon nani uŋun da pidaŋ agek madepsi yan tidaŋek yan yawit, “On amin gulusuŋni minisi komaŋ. Wup bo aŋelo kinda da gen bo iyigit? Uŋun dima nandaŋmaŋ.” ¹⁰Yan yanba emat amin dakon mibiltok amin da pindakban gen emat madepsi awit. Yan aŋek amin kabi bamot uŋun da Pol teri teri da ilikba giptimi dagaŋakwan kimotjak yan do pasalgit. Do emat amini yabekban pigi Pol amin kabi da binapmon naŋ gwayeŋ aŋaŋ emat amin da yutnon aŋkiwit.

^{11g}Aŋki yipba kalbi Amin Tagi da Pol da kapmatjok agek yan iyigit, “Gak pasol pasol dima aki. Si teban taŋek egipbi. Nak dakon gen Jerusalem yan teŋteŋagiŋ uŋun Rom miktimon yan gin yan teŋteŋoki.”

Juda amin da Pol aŋakba kimotjak do gen yan aŋteban awit

¹²Wisa dagokdo Juda amin muwugek Pol aŋakba kimotjak do wagil yan aŋteban awit. Aŋek yawit, “Jap pakbiyo dima aŋek Pol aŋatno kimagakwan don noneŋ. Yan dima aneŋ kaŋ, Piŋkop da nin tagi nindapjak.” ¹³Yan teban tok awit amin uŋun 40 yagut. ¹⁴Amin kabi uŋun kiŋ mukwa sogok amin dakon amin madep kabi, ae kila amin kabi yan yoyiwit, “Nin jap dima naŋek Pol aŋatno kimagakwan don noneŋ do wagil yan aŋteban amaŋ. Yan dima aneŋ kaŋ, Piŋkop da nin tagi nindapjak. ^{15h}Do ji gat ae gen kokwin amin kabi gat muwugek emat amin dakon mibiltok amin do gen yipba kwan uŋun da Pol yipban jikon opjak. Mibilni sigin nandaŋ do nandaŋmaŋ, gen yan yipba kisak. Aŋakwan jikon dima abiŋ altaŋakwan kosiron aŋatno kimotjak do nin tagap toneŋ.”

¹⁶Mani Pol gwaktani da kosiron pasilikon da aŋatdaŋ dakon geni nandaŋek emat amin da yutnon wiŋi Pol uŋun do iyigit.

¹⁷Iyiŋban Pol da emat amin 100 dakon kila amin kinda yan iban opban yan iyigit, “Gak on monji abidaŋ aŋaŋ mibiltok amingokon aŋkwi gen di nandaŋ uŋun iyisak.” ¹⁸Iyiŋban monjisok uŋun aŋkiŋek mibiltok amin yan iyigit, “Dam tebanon egisak amin Pol da yan naban opbo on monji gagon aŋopbeŋ do nayiŋban aŋobisat. Gen kinda nandaŋ uŋun gayikdisak.”

¹⁹Yanban mibiltok amin da monjisok uŋun kisirikon da abidaŋ aŋaŋ ileriŋikon kiŋ iyi gin egek yan iyigit, “Gak ni gen naŋ nayik do nandal?”

^d23:5 TP 22.28   ^e23:6 Ya 26.5   ^f23:7-8 Mt 22.23

^g23:11 Ya 27.24; 28.16,23   ^h23:15 Ya 25.3

²⁰ Yanban monji unun da yan iyigit, “Juda amin da anwa gak da Pol yipbi gen kokwin amin kabikon pigisak do gen yan anteban ayin. Pol dakon mibili di gat nandaney yanon da top gayikdan. ²¹ Mani amin kabi kinda 40 yapmandak unun da jap pakbiyo dima anek Pol kosiron pasilikon da anatan kimagakwan don nonen yan anteban awit. Yan dima anek kan, Pinkop da nin tagi nindapjak yan yawit. Do gak dima nandan yobi. Gak da geni nandanek nandan yobi do sintaƙan ekwan.”

²² Yan yanban mibiltok amin da monjisok unun yabegak yan iyigit, “Gak tayanƙok kin gen nayil unun do amin kinda dimasi iyiki.”

Pol yipba Sisaria kokupmon kigit

²³ Yan anek mibiltok amin da emat amin 100 dakon kila amin bamori yan yoban opbal yan yoyigit, “Jil kin emat amin 200 gat, ae oskon akwan amin 70 gat, ae jangwa timit amin 200 gat yan timitjil. Timikbal tagap taneƙ kalbi 9 kilok Sisaria kini. ²⁴ Yan anek Pol do os kinda kisi anoman anek Pol anƙutanƙan anan gapman dakon mibiltok amin madep Peliskon anƙini.”

²⁵ Yan yoyinƙ Peliks do papia kindan yan mandagit,

²⁶ “Nak Klodias Lisias da papia on gapman dakon mibiltok amin madep Peliks do mandisat. Gildat tagisi. ²⁷ ⁱJuda amin da unun amin abidanek anakba kimotjak do awit. Mani nak da unun Rom amin kindan yan kan nandanƙo agim, do nak gat emat amin kabino gat da kin uwalni da kisiron nan abidagiman. ²⁸ ^jAnek ni gulusun kindan agit nan abidawit unun dakon mibili nandan do anek gen kokwin amin kabikon anƙigim. ²⁹ Nak da Juda amin yoyiko iyi dakon gen teban kindan yapmak do anek abidaman yan

nayiwit. Mani gen yan imgwit unun koko yo madep dima agit. Rom amin nin da si anatan kimotjak bo ae dam tebanon yipnen da aripmon gulusun kindan dima agit. ³⁰ ^kAe Juda amin da si anakba kimotjak do pasilikon da gen yan anteban awit unun nandanek tepmisi yabekgo gagon obisak. Ae gen yan iman amin unun kisi gagon obinƙ mibili nido gen yan iman unun gak da iman yan tontoni do yoyisat.”

³¹ Kalbi emat amin gen unun guramigek Pol abidan anan kokup pap Antiparis unun anƙiwit. ³² Wisa dagokdo emat amin kabi miktimon da agipgwit unun tobil iyi da yomakon kinakwa oskon agipgwit amin dagin Pol Sisaria anan kiwit. ³³ Oskon agipgwit amin Sisaria kin altanek gapman dakon mibiltok amin madep do papia unun iminƙ Pol yo kisi unun da kisiron yipgwit. ³⁴ Gapman dakon mibiltok amin madep da papia unun maninƙ Pol yan iyigit, “Gak provinsgo dukon?”

Yanban Pol da iyigit, “Nak provinsno Silisia.”

³⁵ Yanban iyigit, “Gen yan gaman amin da abin altanakwa gengo don nandanek.” Yan iyinƙ obip amini yoyinban Pol kila amin madep Erot da kalip yut madep agit unun yipmanek kilani ani do yoyigit.

Juda amin dakon kila amin da Pol gen pikon yipgwit

24 Gildat 5 kabi egi mudanek mukwa sogok amin dakon mibiltok amin Ananias gat, ae kila amin di gat, ae Rom dakon gen teban nandan nandan amin kindan mani Tetulus kisi Sisaria pigiwit. Pigi Pol ni gulusun nan agit dakon geni gapman dakon mibiltok amin madep iyiwit. ² Gapman dakon mibiltok amin madep Peliks da Pol yan

iban wijakwan Tetulus da Pol gulusuŋ agit dakon mibili yaŋ imiŋek Peliks yaŋ iyigit, “Kila amin madep Peliks, gak da nin paŋpulugaŋaki emari mini yaworisi ekwamaŋ. Gak nandak nandakgo tagisi do nin da miktimon kulabik tagisi aŋaki abisok tagisi ekwamaŋ. ³Uŋun do aŋek nin gak do but galaksi nandaŋek ya yaŋsi gayamaŋ. ⁴Mani gak bisap dubagi abidono egipneŋ uŋun tagi dima. Do nandaŋ yawok nimiŋek genin piŋpimisok on nandaŋ nibi do gayamaŋ.

⁵“On amin yokwi morapmiŋsi paŋalon aban komaŋ. On miktimon kokup kisi morapmon Juda amin dakon buri sugaŋban emat upbalapyo madepsi aŋ. Ae Juda amin nin nipmaŋ degek nandaŋ gadat ŋwakaŋwari kindi awit. Amin da uŋun kabi do Nasaret Amin yaŋ yoŋ. Uŋun amin kabi dakon mibiltok amini oni akdak. ⁶⁻⁷“On amin da Telagi Yut Madep aŋupbal aban telagi dima toŋak do pini aŋakwan abidagimaŋ. ⁸Do gak da gaga iyikaŋi gen morap yaŋ imaŋaŋ uŋun bami yomaŋ yaŋ iyi yaŋakwan nandaki.”

⁹Yaŋ yaŋakwan Juda amin kisi da Tetulus dakon gen joŋigek yaŋ yawit, “Gen morap yosok uŋun bamisi yosok.”

Pol da Peliks gen iyigit

¹⁰Gapman dakon mibiltok amin madep da Pol da gen yosak do kisit tilak aŋ iban Pol da yaŋ yagit, “Nak nandisat, bilak morapmi gak on amin kabi dakon gen kokwin kila agak amini egipgul. Do gen yaŋ namaŋ dakon kobogi gayik do tagisi nandisat. ¹¹Amin yoyiki kaŋ yaŋ gayikdaŋ, nak Piŋkop gawak im do aŋek Jerusalem kiŋ altaŋek gildat 12 kabi egipgum. ¹²Juda amin nandaŋakwa nak amin kindi gat gen emat Telagi Yut Madepmon dima agimak. Bo ae muwut

muwut yutnikon bo kokup papmon amin paŋmuwugek upbalap ani do butni dima sugagim. ¹³Abisok gen on yaŋ namaŋ dakon bami kindi dima golikdaŋ. Uŋun top yoŋ. ¹⁴Mani gen bamisi uŋun yaŋ. Nak babiknin dakon Piŋkop gawak imiŋek Yesu Yolyol Kosit naŋ agisat. Juda amin da uŋun kosit do nandaŋ gadat ŋwakaŋwari kindi yaŋ yoŋ. Nak gen teban morap toŋ ae kombi amin da gen morap mandawit uŋun nandaŋ teban toŋ. ¹⁵“Piŋkop da amin kilegi ae yokwiyo kisi don kimoron baŋ paban pidokdaŋ uŋun do nandaŋ teban taŋek egisat. On aminyo kisi yaŋ gin nandaŋek ekwaŋ. ¹⁶Yaŋ do aŋek bisapmi bisapmi Piŋkop da dabilon ae amin da dabilon butnokon gulusuŋno mini egipbeŋ do kilani tebaisi asat.

¹⁷“Nak bilak di kokup ŋwakaŋwarikon egek don Jerusalem apgum. Juda amin notnoni yoni mini amin paŋpulugok do moneŋ paŋapgum, ae Piŋkop do mukwa sok do kisi apgum. ¹⁸“Nak Telagi Yut Madepmon kik do aŋek mibiltok kilektok dakon silip yolek don kigim. Telagi Yut Madepmon kili kilek tagim da egapbo nandawit. Nin amin kaloniŋisok da upbalapmi mini egipgumaŋ. ¹⁹Mani Juda amin di Esia Provins da apgwit uŋun da nak abidawit. Uŋun amin kabi kisi pigimaŋ da abisok gak da iŋamon gen yaŋ namaŋ tam tagi. Mani dima piwit do Juda amin kabi on akgamaŋ da nak do gen di yaŋ nam do nandaŋ kaŋ, abisok gak da iŋamon agek gen yaŋ namni kaŋ tagi. ²⁰On Juda amin kabi nak asidon gen kokwin amin kabini da iŋamon agapbo kili nandawit. Do ni gulusuŋno naŋ kawit uŋun naŋsi gayini do yoyi. ²¹“Nak gen kaloni kindi gin gen papmon da yaŋ yagim, ‘Piŋkop da amin kimakbi aeni paban pidokdaŋ uŋun nan-

¹24:5 Ya 17.6   ^m24:6-7 Ya 21.28-30   ⁿ24:15 Jn 5.28-29
^o24:18 Ya 21.17-28   ^p24:21 Ya 23.6

daŋ teban tosot. Yaŋ nandisat do ji da nak gen pikon nepmaŋ.’”

²²¶Peliks uŋun Yesu Yolyol Kosit uŋun dakon mibili kili nandaŋ mudagit. Do Pol gen uŋun yaŋ mudanakwan Juda amin jomjom ani do yoyiŋek yagit, “Emat amin dakon mibiltok amin Lisias da piŋakwan genji dakon yaŋ dagok don aŋ dabeŋ.” ²³¶Yaŋ yoyiŋek emat amin 100 dakon kila amin yaŋ iyigit, “Pol dam tebanon yipmaŋek tebai dima wamni. Ae notni da anpulgok do apba kaŋ, dima kirinik yobi.”

Peliks da Pol dam tebanon yipban bilak bamori egipgut

²⁴¶Gildat kabi di egi mudanakwa Peliks gat miŋatni Drusila gat apgumal. Drusila uŋun Juda miŋat kinda. Peliks da Pol yaŋ iban obiŋ Yesu Kristo nandaŋ gadaŋ imim dakon mibili do iyinjakwan nandagit. ²⁵¶Pol uŋun anpak kilegi gat, ae amin iyi do kila aŋek anpak kalipmi pabiŋ yopmaŋek egip egip dakon gen gat, ae Piŋkop da don gen pikon nipdisak uŋun do iyigit. Iyinjakwan Peliks da nandaŋ pasalek yagit, “Gak nipmaŋ dek kiki. Don bibikno kinda taŋban kaŋ opbi do gen yipbo opjak.” ²⁶¶Peliks uŋun Pol da moneŋ di iban dam tebanon naŋ pulugaŋ yipban kisak uŋun do kisi nandagit. Yaŋ nandagit do bisap morapmi Pol yaŋ iban opban gen yagimal.

²⁷¶Don bilak bamori egi mudanakwa Posius Pestus da Peliks dakon tamo abidagit. Anjakwan Juda amin da Peliks do nandaba tagi asak yaŋ do Peliks da Pol dam tebanon siŋin yipban egipgut.

Pol da Rom dakon kila amin madep Sisa da geni nandisak do yagit

25 ¶Pestus da abiŋ gapman dakon tamo madep abidaŋ yigek wasaŋek Judia miktim kila agit. Aŋek

gildat kapbi egi mudanak Sisaria kokup pap yipmaŋek Jerusalem wigigit. ²¶Wigakwan mukwa sogok amin dakon amin madep kabi gat ae Juda amin dakon mibiltok amin gat da Pestuskon kiŋek Pol gen yaŋ imgwit uŋun do iyiwit. ³¶Iyiŋek tebaisi yaŋ yawit, “Gak nin paŋpulugaŋek yaŋbi uŋun amin yipba Jerusalem wisak.” Amin di kosiron pasilek Pol anakba kimotjak do kili yoyiwit uŋun do aŋek gen uŋun iyiwit. ⁴¶Yaŋba Pestus da yaŋ yoyigit, “Pol Sisaria dam tebanon egisak. Nak Sisaria kili uŋunjak pigikdisat. ⁵¶Do kila aminji di yopba nak gat pigino gulusuŋ kinda agit kaŋ, uŋun amin da gen yaŋ imni.”

⁶¶Pestus uŋun gat gildat 8 bo 10 egi mudanakwa Sisaria pigigit. Pigi pakgwit da wisa dagokdo gen pi aŋ yutnon yigek Pol aŋopni do yoyigit. ⁷¶Yoyiŋban aŋobiŋ yipba agakwan Juda amin Jerusalem da piwit da Pol aŋgwasin akgwit. Aŋek gulusuŋ yokwisi morapmisi agit yaŋ yaŋek gen yaŋ imgwit. Mani gen uŋun bami mini isalsi yaŋ imgwit.

⁸¶Yaŋba Pol da yaŋ yoyigit, “Nak Juda amin da gen tebanon gulusuŋ kinda dima agim. Ae Telagi Yut Madep do bo ae Sisa do gulusuŋ kinda dima agim.”

⁹¶Yaŋban Pestus uŋun Juda amin da but galak nandaŋ imni do aŋek Pol yaŋ iyigit, “Gak Jerusalem wigi nak da ina-mon agaki gen on yaŋ gameŋ ujudon nandakeŋ do tagi nandisal?”

¹⁰¶Yaŋban Pol da yaŋ iyigit, “Nak Sisa dakon gen kokwin amin kabikon akdat. Idon giŋ gen yaŋ namgwit dakon geni nandagi. Nak Juda aminon gulusuŋ kinda dima agim uŋun gaga pakyaŋsi nandisal. ¹¹¶Nak si kimokgeŋ da aripmon suŋ kinda agim kaŋ, tagi nikba kimokgeŋ. Mani top yaŋek gen pikon

⁹24:22 Ya 23.26

¹25:2 Ya 24.1

⁵25:3 Ya 23.15

¹25:7 Ya 24.5-6

nepgwit kan, amin kinda da nak Juda amin da kisiron dimasi nepjak. Rom dakon kila amin madep Sisa dagin geno nandisak do nandisat.”

¹² Yanban Pestus nandan kokwin amin kabini gat gen yanek unun da kwenon yan iyigit, “Gak Sisa da gengo nandisak do yal, do Sisakon kikdisal.”

Pestus da kila amin madep Agripa Pol do iyigit

¹³ Gildat kabi di egi mudanek kila amin madep Agripa gat sami Benaisi gat Pestus kok do Sisaria kokupmon opgumal. Obinek but galak gen iyinek pi tamo on abidagil unun do nandando tagisi asak yan iyigimal. ¹⁴ “Sisaria gildat morapmi egipgumal do Pestus da Pol dakon geni amin madep iyinek yagit, “Peliks da amin kinda dam tebanon yipgut da egisak. ¹⁵ Nak Jerusalem wigigim bisapmon Juda amin dakon mukwa sogok amin dakon amin madep kabini gat, ae kila amini gat da unun amin gen yan ingwit. Yan iminek sun agit dakon kobogi nak da yan dagok anapbo kobogi yokwi abidosak do yawit. ¹⁶ Yanba yoyigim, ‘Rom amin ninon gen teban kinda yan tosok. Amin kinda da amin kinda gen yan imjak kan, amin unun da geni yan imjak amin da inamon agek gen yan iban kobogi tagi yosak. Yan aban asi yo yokwi kinda agit kan, kobogi do yo yokwi tagi an imimi. Yan dima ani kan, Rom nin dakon gen teban yapmanan.’

¹⁷ “Nak idon opgum bisapmon gen yan ingwit amin nak gat kisi opguman. Obinek nak bisap noknok dima agim. Pakgiman da wisa dagokdo gen pi yutnon yigek unun amin anopni do yoyigim. ¹⁸ Anobinakwa gen yan ingwit amin da pidan agek yo yokwisi kinda agit do bo yan imdan yan nandagim.

Mani dima. ¹⁹ Yum yo bamori dogin gen emat awit. Kinda unun iyi Pinkop anpak nianji anek gawak iman unun do yawit, ae kinda unun amin kinda kimagit mani Yesu do gen emat awit. Mani Pol da Yesu unun pidagit da egisak yan yosok. ²⁰ Nak gen unun dakon mibili nandako dima pisagit do nianon da gen kokwin kilegi aben yan do antidok agim. Do Pol yan iyigit, ‘Gak Jerusalem wigi nak da inamon agaki gen on yan gamey unudon nandaken do tagi nandisal?’

²¹ “Yan iyiko Pol yan yagit, ‘Nak Sisa da geno nandisak do nandisat. Do idon dam tebanon egapbo don nepbi Sisakon kiker.’ Yan yagit do dam tebanon sigin egipjak do yan dagagim. Unudon egakwan Sisakon kigik dakon kosit anjoman anek don yipbo kisak.”

²² Agripa da gen unun nandanek Pestus yan iyigit, “Nak da naga unun amin dakon geni nandaken do nandisat.”

Yanban Pestus da kobogi yan iyigit, “Anjwa yanakwan nandakdisal.”

²³ Gildat kinda do Agripa gat Benaisi gat kila amin madep imalni tagisi panek opgumal. Opbal emat amin dakon mibiltok amin madep gat, ae kokup pap unun dakon mibiltok amin gat kisi muwut muwut yutnon wigiwit. Anakwa Pestus da Pol yan iban wigit. ²⁴ Wijnakwan Pestus da yan yagit, “Kila amin madep Agripa, gat ae amin morap on muwaman ji on amin do koni. Juda minat amin morapyo Jerusalem ekwan ae idon ekwan kisi da on amin gen yan ingwit. Anek madepsi yan tidanek unun amin dimasi egipjak, nak da si anakgo kimotjak do nayiwit. ²⁵ Mani nak da gulusun kinda si kimotjak da aripmon dima agit kagim. Ae iyi Sisa da geni nandisak do yagit, do nak da yan mudan ibo Sisakon kikdisak. ²⁶⁻²⁷ Mani ni gen bami kinda nan mandan yipbo amin madepni-

non kisak unun dima nandako pisolok. Dam tebanon amin kinda yipbo kinakwan gen yan imgwit dakon but piso gen kinda gat dima yipbo kisak kan unun tagi dima. Do kila amin madep Agripa, gak ae amin kabi ji kisi da on amin dakon mibili nandani do anek muwaman. Mibili pakyansi nandano pisanakwan gen bami papiakon tagi mandakej.”

Pol Agripa da inamon gen yagit

26 Agripa da Pol yan iyigit, “Bikbik gabo gaga do gen ya.”

Iyiban mirak yopni do Pol kisiri anegak iyi kutnok do gen yan yagit, ²⁻³“Kila amin madep Agripa, gak Juda amin nin dakon anpak unun pakyansi nandisal, ae pidok pidok mibili nido aman unun kisi nandan mudosol. Do Juda amin da gen yan naminakwa nak naga ankutnok do gen kobogi gak da inamon yok do tagisi nandisat. Butgo yawori tanakwan yigek gen morap gayikdisat unun pakyansi nandaki.

⁴“Juda amin morap kisi da nak pakyansi nandan nama. Nak monijisogon miktimnokon yawi diwatno gat egapno nandan namgwit. Ae unudon gin dima, don Jerusalem panji egipgum bisapmon kisi nandan namgwit. ⁵Nak dakon mibilno unun da kilisi nandan namgwit, do iyi gayik do nandan kan tagi gayini. Nak monji bilagi egipgumon da wasanek Parisi amin kinda egipgum. Parisi amin dakon gen tebani unun morapmisi. Juda amin kabi diwari dakon gen tebani yapmanek unun dakon jigisi. Gen teban morap unun guramikim. ⁶Gen pikon nepgwit dakon mibili unun yan. Pinokop da babiknin do yo ak do yan teban tagit unun asi altokdisak yan nandan teban tosot. ⁷Juda amin nin dakon amin kabi 12 unun kalbi ae gildari Pinokop gawak imaman. Yan

anek yo unun asi altokdisak yan nandan teban tajeckwaman. Kila amin madep, nak kisi unun dogin nandan teban tajeck egisat. On gen dogin Juda amin da gen pikon nepgwit. ⁸Amin diwari ji nido Pinokop da amin kimakbi aripmi dima paban pidokdan yan nandan?

⁹“Kalip nako kisi Yesu Nasaret amin dakon man abin yip do pi madepsi aber yan nandagim. ¹⁰Jerusalem kokup papmon pi yan agim. Mukwa sogok amin dakon amin madep kabi da yan mudan naminakwa Yesu dakon telagi minat amin kabi morapmi dam tebanon yopgum. Ae si dapba kimotni do gen yan anteban awiron nako kisi da si dapba kimotni do yagim. ¹¹Bisap morapmi Juda amin dakon muwut muwut yut tawiron agek unun amin Yesu manji imni do pi madepsi agim. Nak butjap madepsi nandan yominjek yo yokwisi an yoban do kokup pap dubagikon kisi yol panjikim.

Pol da iyi Yesu nandan gadan imgut do iyigit

(Yabekbi 9.3-19 ae 22.6-16)

¹²“Bisap kindakon mukwa sogok amin dakon amin madep kabi da yan mudan naba Damaskus kigim. ¹³Kila amin madep, nak yan gayisat, gildat binap 12 kilok da tilagon kosiron kinapbo tenjenji madep kinda Kwen Kokup da pinban kagim. Tenjenji unun tapmimi tonji tenjenjagit. Gildat dakon tenjenji yapgut. Tenjenji unun nak ae amin agipguman ninon yamgut. ¹⁴Anek tenjenjan niban nin kisi miktimon manpak mudagiman. Man pagek nandanapbo Ibru genon da gen kinda yan nandagim, ‘Sol, gak nido nak anupbal ak do pi asal? Gak nak dakon galaktok yol do kurak tajeck gaga nan tepmi imisal.’

¹⁵“Yaŋ nayiŋban yagim, ‘Amin Tagi gak namin?’

“Yaŋ yoko Amin Tagi da yagit, ‘Nak Yesu. Nak naŋ aŋupbal ak do pi asal.

¹⁶Gak pidaŋ at. Gak nak dakon oman aki do aŋek manjiŋ gep do altaŋ gamisat. Gak abisok yo pindakdal, ae yo don goliko pindatgi uŋun dakon yaŋ teŋteŋok abi do manjiŋ gepman-dat. ¹⁷Nak da gak aŋkutnaŋapbo gaga dakon amin kabi ae Amin Iŋwakŋwari Kabi da gak dima aŋupbal ani. Gak yabekgo Amin Iŋwakŋwari Kabikon kiŋ ¹⁸ybut dabilni pabi pisoni. Pabi pisaŋek pilin tuk manji imiŋek but tobil aŋek teŋteŋikon apni. Abiŋek Sunduk dakon tapmimon da pulugaŋ kiŋek Piŋkop-mon apni. Aŋek nak nandaŋ gadaŋ namiŋakwa diwarini wiririk yobo telagi miŋat amin kabinokon saŋbeni.’ ”

Pol Piŋkop dakon pi agit uŋun do iyigit

¹⁹Pol saŋbenek yaŋ yagit, “Kila amin madep Agripa, nak Kwen Kokup dakon yo uŋun kaŋek geni dima kirinŋikgim.

²⁰Damaskus da wasaŋek Jerusalem ae Judia miktim kisi, ae Amin Iŋwakŋwari Kabikon agek Piŋkop dakon gen yoyiŋ teŋteŋaŋek yaŋ yagim, ‘Ji but tobil aŋek Piŋkop nandaŋ gadaŋ imni. Yaŋ aŋek asi but tobil ayiŋ yaŋ amin da dandani do aŋpak kilegisi ani.’ ²¹Gen uŋun yaŋapbo Juda amin da Telagi Yut Madepmon abidaŋek nikba kimokgeŋ do pini awit. ²²Mani Piŋkop da aŋpulugaŋakwan egi aŋaŋ wiŋim da abisok egisat. Yaŋ agit do abisok idon agek amin isali ae amin madep ji do gen on yaŋ teŋteŋosot. Gen on kalipsigwan kombi amin gat ae Moses gat da yo don altoni do yawit uŋun baŋgin yosot. ²³Yaŋ yawit, ‘Kristo uŋun tepmi paŋek don kimoron da wasok wasok pidot pidot amin egipjak. Aŋek Israel

aminon ae Amin Iŋwakŋwari Kabikon kwan Piŋkop dakon Gen Bin Tagisi dakon teŋteŋi do yaŋ teŋteŋosak.’ ”

Pol da Agripa but tobil asak do iyigit

²⁴Pol gen sigin yaŋakwan, Pestus da madepsi yaŋ tidaŋek yagit, “Pol gak but upbal al. Nandak nandak kalugi timit do pi morapmisi abi uŋun da nandak nandakgo aŋupbal ak.”

²⁵Yaŋban Pol da yagit, “Kila amin madep Pestus, nak but upbal dima asat. Nandak nandakno tagisi taŋakwan gen bami yosot. ²⁶Uŋun yo morap uŋun nomansi altaŋ mudawit, do kila amin madep Agripa da gen morap yosot uŋun kisi nandaŋ mudosok. Uŋun do aŋek pasol pasoli mini nomansi iyisat. ²⁷Kila amin madep Agripa, gak kombi amin dakon gen nandaŋ teban tosol yaŋ nandisat.”

²⁸Yaŋban Agripa da Pol yaŋ iyigit, “Bisap pisipmisok gen nayiŋbi Kristo Dakon Amin kinda dagokeŋ yaŋ nandisat, ma?”

²⁹Yaŋban Pol da kobogi yaŋ iyigit, “Bisap pisipmi bo dubagi egek but tobil ani uŋun da yo madep dima asak. Gak ae on amin kabi abisok nak dakon gen nandaŋ, ji kisi nak yombem gin ani do Piŋkop bisit iyisat. Mani on nap teban kisit jikon paŋteban ani do dima galak tosot.”

³⁰Pol yaŋ yaŋban kila amin madep, ae gapman dakon mibiltok amin madep, ae Benaisi, ae amin diwari amin madep gat yikgwit uŋun kisi pidaŋ akgwit. ³¹Pidaŋ agek yut uŋun yipmaŋ degek notni yoyiŋ yoyiŋ aŋek yawit, “On amin si kimotjak bo ae dam tebanon egipjak da aripmon gulusuŋ kinda dima agit.”

³²Yaŋ yaŋakwa Agripa da Pestus yaŋ iyigit, “On amin yipbi isal tagi kigigi,

mani iyi Sisa da geni nandisak do yagit, do Sisakon yipno kisak.”

Pol Rom kigit

(Kilapmi 27–28)

Pol Rom kisak do tap wakgakon yipgwit

27 Nin tap wakga abidanek Itali miktimon kinej do yaj anteban awit. Anek Pol gat ae dam tebanon amin di gat timik emat amin 100 dakon kila amin da kisiron yopgwit. Kila amin unun mani Julius. Unun Sisa Dakon Emat Amin Kabikon nani kinda. ^{2a}Nin kokup pap Adametium dakon tap wakga kindakon wigigimanj. Tap wakga unun Esia miktim dakon kokup pap diwari toj unudon kik do agit. Aristakus, kokupni Tesalonaika, unun nin gat kisi kigimanj. Provinsni unun Masadonia.

³Agapno wisa daganban Saidon kokupmon panji akgimanj. Unudon Julius da Pol do nandaban tagi agit do yaj iyigit, “Gak kwi notgoni da yo nido wadasal unun tagi anpulugoni.”

⁴Unun kokup yipmanj dek kinapno mirim dambi da apgut do Saiprus miktim tim tap binap tosok unun da yongam anakwan nin unun tetgin da kigimanj. ⁵Kinej Silisia ae Pampilia Provins bamot yapmanek tap binap mandanek kokup pap Maira unudon kinj altagimanj. Maira unun Lisia Provinskon tosok. ⁶Unun kokup papmon Julius da tap wakga njwakjwari kinda analon agit. Tap wakga unun kokup pap Aleksandria dakon tap wakga kinda. Unun tap wakga Itali kik do agit do nin unudon wigigimanj.

⁷Wigino mirim unun dambi da apgut do tap wakga unun yaworisi agegak-

wan gildat kabi di mudawit. Nin si antidok anek don kokup pap Nidas ankanwan agimanj. Mirim dambi da sigin abinakanwan tap wakga antobilno miktim timjok kinda tap binap tosok unun mani Krit unun da anjongam anakanwan mirim dima agit tetgin da kigimanj. Kinej Krit dakon miktim tomni diwat kinda yipban tap kaga kigit mani Salmone unun da kapmatjok da yapmanek kigimanj. ⁸Tap wakga dakon kila amin pi madepsi anakwa Krit dakon tap kidipminj nanj yolek kigimanj. Kinj don kokup kinda mani Tap Waga Tamo Tagisi unudon kinj altagimanj. Kokup unun kokup pap Lasia da kapmatjok tosok.

⁹Nin yaworisi agek bisap madepsi nagimanj. Anek Juda amin da Pinjok do nandanek jap kelek ekwanj bisap madepni unun kili yapmak, do mirim sikakyo da tap pakbi anjupbal akdisak yaj nandanek Pol da yaj yagit, ¹⁰“Amin morap, gen dayisat unun pakyansj nandani. Nin kinapno bisap yokwisi kinda noman tanj nimdisak. Anakanwan yik gat ae tap wakga gat ae nin gat kisi mudokdamanj.” ¹¹Mani emat amin 100 dakon kila amin Pol da gen unun yagit do nandaban yo isali anakanwan tap wakga abidok amin gat ae tap wakga dakon ami gat dakon nandak nandakni yolgit. ¹²Ais bisapmon tap wakga unun tamokon tagi dima panji akganj. Do amin morapmi da but kalonj anek yum Piniks kokup papmon panji egip do ankilik konenj yaj nandawit. Unudon ais bisapmon tagi egipnenj yaj nandawit. Piniks unun Krit miktimon saut tet do tosok, ae unudon da gildat pigisak tetgin do noman tagi kokogi. Piniks unun Krit dakon tap wakga panji akganj tamo kinda. Unudon mirim madep dima asak.

Mirim madepsi agit

¹³ Mirim saut tet da yawori anakwan Piniks tagi kineŋ yaŋ nandawit. Yaŋ nandawit do kirat madep tap wakga abidanban akaŋ yaŋ unun ilikba wiŋban Krit da tap kidipmiŋ naŋ yolek kigimaŋ. ¹⁴ Mani bisap dubak dima agapno mirim madepsi tapmimi toŋ kinda apgut. Mani unun Nod Tet Mirim yaŋ yoŋ. Unun mirim da Krit miktim timon da apgut. ¹⁵ Abiŋ tap wakga tebaisi tidanjanwan nin sigin kik do antidok agimaŋ, do tap wakga yum kono mirim da iyi awilgit. ¹⁶ Anakwan nin kiŋ miktim timjok kinda tap binap tosok mani Kauda unun da manjikon da kigimaŋ. Unun da yonŋam timi di agit do nin pi madepsi anek bot moniŋ abisino buŋon nolgit unun ilitno apgut. ¹⁷ Apban tap wakga dakon pi monji da ilikba tap wakgakon wiŋban tebaisi anteban awit. Yaŋ anek nap teban yopba tap wakga da mibilgwan pukwa tap wakga dima tuwil kisak do wamaŋ panŋteban awit. Ae Aprika miktim unun da kapmatjok niman tim yokwi kinda tosok mani Sitis unudon tap wakga da kiŋ teban tosok yaŋ do pasol pasol awit. Yaŋ awit do tap wakga dakon imal ilikba piŋba yum kaŋakwa mirim da tap wakga awilgit. ¹⁸ Mirim gat tap gat da nin tebaisi ukwayikgimal, do wisa dagokdo tap wakga dakon pi monji da yik morap maba tap kaga pigi mudawit. ¹⁹ Anek gildat kinda do tap wakga dakon pi monji da tap wakga dakon yoni diwari maba pigiwit. ²⁰ Mirim sikakyo madepsi da dagok dagogi mini anakwan gildat morapmi agipgumaŋon gildat dabil gat ae gik gat dima pindakgimaŋ. Ae nin pulugaŋ kineŋ yaŋ kinda dima nandagimaŋ. Nin kisisi pasildamaŋ yaŋ nandagimaŋ.

²¹ Gildat morapmi jap dima nanjek agipgwit. Don Pol da binapnikon agek yaŋ yoyigit, “Amin kabi, ji nak dakon gen guramikba Krit miktim timon si egipgumaŋ tam, tap wakga dima yokwi taŋban, ae yo morap dima pasilbam. ²² Mani abisok yaŋ dayisat, nin kabikon kinda dima pasildisak. Tap wakga dagin wagil tasik tokdisak, do ji but pasol dima ani. ²³ Nak Piŋkop gawak imisat. Nak unun dakon amin. Unun dakon anelo kinda da kalbi abiŋ nak da kapmatjok agek ²⁴byaŋsi nayik, ‘Pol, gak dima pasolgi. Asisi gak kiŋ Sisa da inamon atdisal. Nandaki, gak dakon bisit Piŋkop da kili nandak, do amin morap gak gat tap wakgakon ekwaŋ unun dima pasildaŋ.’ ²⁵ Piŋkop dakon aneloni da yaŋ nayik, do ji dima pasolni. Piŋkop top dima yosok. Gen nayik unun yaŋsi altaŋban kokdamaŋ. ²⁶ Yum kaŋapno mirim da tap wakganin awil anki miktim tim kinda tap binap tosok unudon yipban tegaŋ atdisak.”

²⁷ Nin gildat 14 non Tap Adia unudon agek unun kalbi binap 12 kilok tap wakga dakon pi monji da nin miktim tim kindakon abiŋ ankapmat amaŋ yaŋ nandawit. ²⁸ Yaŋ nandaneŋ tap pakbi ilari bo ae kwen yaŋ kok do tilak yipba pigi 40 mita abidagit. Yaŋ kaŋek ae timisok di gat kiŋ tilak aeni yipba pigi 30 mita abidagit. ²⁹ Yaŋ kaŋek tap wakga kiŋ tipmon tidanban wagil tuwil kisak yaŋdo si pasalgwit, do tap wakga da buŋikon kirat madep tap wakga abidanban akaŋ 4 kabi yopba pigiwit. Yaŋ anek wisa tepmi dagosak do bisit pi awit. ³⁰ Tap wakga dakon pi monji unun niaŋ anek tap wakga tayaŋgok yipmaŋ degek giptimnin paŋkutnoneŋ yaŋon da kosit wusik awit. Do bot moniŋi witdalba pigakwan kirat madep tap wakga abidanban akaŋ unun tomnikon da yopno

pigini yaŋ top yoyiwit. ³¹ Aŋakwa Pol da emat amin 100 dakon kila amin gat ae emat amini gat yaŋ yoyigit, “On amin kabi tap waggakon dima egipni kaŋ, ji kisi pasildaŋ.” ³² Yaŋban emat amin da bot monji aŋteban awit nap uŋun mandaŋ dagaŋban tap da aŋaŋ kigit.

³³ Wisawisa do Pol da amin morap jap noni do yaŋ yoyigit, “Bisap dubak butji tagi dima taŋakwa jap dima nawit. Isalsi agakwa gildat 14 mudak. ³⁴ Yaŋdo, ji jap si noni dosi dayisat. Naŋba uŋun da ji paŋteban asak. Ji dimasi pasildaŋ. Ae busuŋ dangwanjisok kinda dimasi pasildisak.” ³⁵ Gen uŋun yaŋ mudaneŋk bret abidaŋ amin morap da dabilon Piŋkop ya yaŋ iyineŋk bret pudaneŋk nagit. ³⁶ Yaŋ aban amin morap kisi dakon but tagisi aŋakwa kisi da jap nawit. ³⁷ Nin morap kisi 276 yaŋ da tap waggakon agipgumaŋ. ³⁸ Jap aripninon naŋek tap wakga tagap tosak yaŋ do wit maba tap kagagwan pigiwit.

Tap wakga tuwil kigit

³⁹ Wisa dagaŋakwan tap wakga dakon pi monji da miktim uŋun kaŋek ni miktimon abimaŋ uŋun dima nandaba pisagit. Mani tap wakga da paŋki atjak tamo nimani toŋ tagisi kinda kawit. Yaŋ kaŋek nin uŋudon paŋki atneŋ kaŋ tagisi yaŋ nandawit. ⁴⁰ Yaŋ nandawit do kirat madep tap wakga abidaŋban akaŋ uŋun dakon napni mandaŋ dagaŋba tap kagagwan tawit. Yaŋ aŋek uŋudon gin tap wakga aŋtobilakwa agisak dakon kindap kwik dakon napni witaldalgwit. Aŋek mirim da tap wakga piŋban kisak do imal ilikba kwen wigigit. Yaŋ aŋakwa tap wakga uŋun tap kidipmiŋ tetgin kigit. ⁴¹ Mani tap wakga niman madep kinda tap binap tagit uŋudon wukwan abidagit. Tap wakga dakon tomno nimanon tebaisi tegaŋek tagit.

Yaŋ aŋakwan tap da tap wakga dakon buŋi tidaŋ tuwilgit.

⁴² Emat amin da dam tebanon amin pakbi pudaneŋk wagil kikkaŋ yaŋ nandaneŋk si dapba kimotni do nandawit. ⁴³ Mani emat amin 100 dakon kila amin da Pol aŋkutnaŋek dima dapba kimotni do nandagit, do dima dapni do emat amin yaŋsop anyomgut. Aŋek tap pudaneŋk nandaŋ amin tap pakbigwan maŋek uŋun da kalip ileŋon wigini do yoyigit. ⁴⁴ Aŋakwa amin diwari kindap diwat ae tap wakga dakon diwat baŋ timigeŋk ileŋikon wigini do yoyigit. Yoyiŋban yaŋ gin aŋek nin kisin ileŋikon tagisi wigigimaŋ. Amin kinda dima pasiligit.

Pol Malta miktim timon egipgut

28 Nin ileŋikon tagisi wigigimaŋ. Wigek miktim timjok kinda tap binap tosoŋ uŋun mani Malta uŋudon obimaŋ yaŋ kokup amin da niyiŋba nandagimaŋ. ^{2d} Uŋun kokupmon amin da nin do aŋpak tagisi aŋningwit. Sikak maŋek kokup mirimisi agit do kindap paŋ soŋek uŋudon kindap alineŋ do niyiwit. ³ Pol kilan kilan di paŋmuwuk kindapmon soŋakwan tuŋon amin emari toŋ kinda kindap tedep da yolban wigit. Wiŋ Pol da kisiron injiŋek geni duban pigakwan tegaŋ tagit. ⁴ Uŋun kokupmon amin da kaŋba Pol da kisiron tuŋon amin uŋun telin telin aban kawit. Yaŋ kaŋek iyi gin notni yoyiŋ yoyiŋ aŋek yawit, “Koni, on amin uŋun amin kinda aŋakban kimakgit. Tap kaga pigi dima kuŋwak, mani abisok kobogi yomyom piŋkop da dima egipjak do nandisak, do kobogi imisak.” ^{5e} Mani Pol da tuŋon amin uŋun pambalikban kindapmon maŋakwan Pol da giptimon yo kinda dima noman taŋ imgut. ^{6f} Amin giptimi pap tosak bo ae uŋudon gin maŋ pagek kimotjak yaŋ nandawit. Mani

^d28:2 2Ko 11.27   ^e28:5 Mk 16.18   ^f28:6 Ya 14.11

bisap dubagi egi kanba Pol da giptimon yo kinda dima altaŋ imgut yaŋ kanek nandak nandakni kulabik aŋek yawit, “On amin uŋun piŋkop kinda.”

⁷Kindap soŋ aligimaŋ da kapmatjok Malta dakon kila amin madepni dakon yoma uŋudon tosok. Kila amin uŋun mani Publius. Uŋun amin da nin timik yutnikon paŋki gildat kapbi kilanin tagisi agit. ⁸Publius dakon datni uŋun sot aŋek giptimi kindapmi soŋakwan pakgit. Ae kok ilityo kisi agit, do Pol uŋun kok do wigek bisit aŋ imiŋ mudajeŋ kisitni kwenikon wutjiŋek aŋmilip agit. ⁹Yaŋ aban uŋun mik-tim timon sot amin diwari kisisi apba paŋmilip agit. ¹⁰Nin do nandaba wukwan nimiŋek but galak do yo morapmi nimgwit. Ae tap wakga abidok do agimaŋ bisapmon kosit agek naŋ paŋyo aneŋ do yo uŋun tap wakgakon yopgwit.

Pol Rom kiŋ altagit

¹¹Nin Malta miŋtim timon kanek kapbi egipgumaŋ. Egek don tap wakga kinda abidajeŋ kosit wasagimaŋ. Uŋun tap wakga ais bisapmon uŋudon paŋabiŋ akgit. Tap wakga uŋun Aleksandria kokup pap dakon. Tomnikon kokup kidat Sus dakon monji bamotni uŋun yayat dakon wupmi pasin yopbi. ¹²Nin tap wakga abidajeŋ kokup pap Sirakus kiŋ gildat kapbi uŋudon egipgumaŋ. ¹³Egek don Sirakus yipmaŋ degek Regium kokupmon kiŋ altagimaŋ. Uŋudon pakgimaŋ da wisa dagokdo mirim saut tet da apgut do nin Regium yipmaŋ dekgimaŋ. Yipmaŋ degek gildat kinda do nin Puteoli kokupmon kiŋ altagimaŋ. ¹⁴Uŋun kokupmon Yesu nandaŋ gadaŋ imgwit amin di pindakgimaŋ. Pindatno uŋun da Sonda kinda nin gat egipneŋ do niyiwit. Do uŋun gat egek don miŋtim

kosit Rom kokup papmon kigimaŋ. ¹⁵Kiŋapno Rom amin diwari Yesu nandaŋ gadaŋ imgwit amin da nin abamaŋ yaŋ nandajeŋ nin timit do kosiron apgwit. Apba kokup kinda mani Apius Maket uŋudon nin amin diwari gat domdom agimaŋ. Ae diwari kokup kinda mani Yumaŋ Naŋek Pokgoŋ Yut Kapbi uŋudon pindakgimaŋ. Pindagek Pol tapmim paŋek Piŋkop ya yaŋ iyigit. ¹⁶Nin Rom pigino Pol iyi gin yut kindakon egakwan emat amin kinda da kilani aban egipjil do yawit.

Pol da Gen Bin Tagisi Rom yaŋit

¹⁷Pol gildat kapbi egek Juda amin dakon kila amin yaŋ yoba apgwit. Abiŋ muwugakwa yaŋ yoyigit, “Not kabi, nak nin dakon amin kabi bo ae babiknin dakon aŋpak pabiŋ yop do aŋek yo yokwi kinda dima agim. Mani amin da nak Jerusalem abidaŋ Rom amin da kisiron nepgwit. ¹⁸^gNepba Rom amin da gen morapmi nayaŋba geno nandaba gulusuŋ kinda si nikba kimokgeŋ da arip dima agim kawit. Yaŋ kawit do isal nepba kikeŋ do nandawit. ¹⁹^hMani Juda amin da yaŋ do dima galak tawit. Yaŋ awit do Sisa dagin geno nandisak do yagim. Mani nak naga dakon amin kabino gen pikon yopbeŋ yaŋon da dima agim. ²⁰ⁱMibili niaŋon da on nap teban kisitnokon yipgwit uŋun dayik do aŋek yaŋ dabo abeŋ. Israel amin da Mesaia apdisak yaŋ nandaŋ teban toŋ. Uŋun Mesaia kili apgut yaŋsi nandisat. Yaŋ do aŋek dam tebanon egisat.”

²¹Yaŋ yaŋban iyiwit, “Gak dakon gen Juda amin di da papiakon mandaŋ yipba apban dima kagimaŋ. Ae Juda amin kinda da Judia miŋtim da idon abiŋek gak do gen yokwi kinda dima niyiban nandagimaŋ. ²²^jMani kokupmi kokupmi amin da Juda amin nin da bikbiŋon amin

kabi kinda nandan gadat ŋwakŋwari kinda awit unun do gen yokwi yaŋ yoba nandamaŋ, do gaga dakon nandak nandak niyiŋbi nandaneŋ do nandamaŋ.”

²³ Yaŋ yaŋek bisap kinda yipmaŋek don unun bisap yipgwiwon Pol da yut egipguron amin morapmi ujudon apgwit. Apba wisa dagokdo da wigi pilin tuk aŋakwan Pol da Piŋkop da Amin Kila Asak dakon geni yoyiŋ teŋteŋaŋ yomgut. Yaŋ aŋek Moses da gen tebanon, ae kombi amin da papiakon gen toŋ unun baŋ yoyiŋek Yesu nandan gadaŋ imni do pi madepsi agit. ²⁴ Yaŋban di da Pol da gen yagit do nandaba bami agit, ae diwari da nandan gadat ak do dima galak tawit. ²⁵ Do iyi gin gen emat aŋek si kiwit. Mani dima kiŋakwa Pol da mibi gen kinda yaŋ yoyiŋit, “Telagi Wup da kombi amin Aisaia aŋtagap aban babikji do gen bamisi kinda yaŋ yoyiŋit:

²⁶ ^k“Gak kiŋ on amin kabi yaŋ yoyiki: Ji bisap morapmisi gen nandakdaŋ, mani mibiŋi dima nandaba pisokdisak.

Ji bisap morapmisi siŋtaŋek kokdaŋ, mani dima kaŋ nandanyaŋo akdaŋ.

²⁷ Unun do aŋek on amin nandak nandak kositni kili sogwit.

Ae gen kalugi di gat nandak do kurak taŋek mirakni paŋ sogwit ae dabilni wamaŋ sogwit.

Yaŋ dima awit tam, dabilni ae mirakni ae butniyo da kaŋ nandanyaŋo aba pisaŋban nagon tobilba nak da paŋmilip abom.’”

²⁸⁻²⁹ Pol saŋbeŋek yaŋ yagit, “Unun do ji nandani, Piŋkop da amin yokwikon baŋ timitjak dakon geni Amin ŋwakŋwari Kabikon kwan unun da mirak yopmaŋek nandakdaŋ.” ³⁰ Pol da yut unun egipgut unun si yumaŋ naŋ naŋ aŋek bilak bamori egipgut. Egakwan amin da yutnikon abiŋ abiŋ aŋakwa nandaban tagisi agit. ³¹ Aŋek Piŋkop da Amin Kila Asak dakon geni yoyiŋ teŋteŋaŋek Amin Tagi Yesu Kristo do yoyiŋ dekgit. Gen yaŋ teŋteŋok do dima pasalgit. Ae amin kinda da yaŋ sop dima aŋ imgut.

Pol da Rom Amin do Papia Mandagit

But piso gen

Pol da papia on mandagit, nido Pol kin kokup pap Rom unjodon panmuwukbi egipgwit unjun pindat do nandagit. Unjodon bisap pispimisok egek don Spen miktimon kin Gen Bin Tagisi yan tetentjok do nandagit. Do mibiltok on papia nan kalip yipban kigit. On papiagwan Pol da Kristo dakon Gen Bin Tagisi do pakyanji yan tetentjok, ae Yesu yolyol amin da ni anpak ban ani unjun do yosok.

Mibiltok Pol da gildat tagi yan yoyinjek ae Pinjkop da Rom panmuwukbi panpulugosak do bisit pi asak unjun do yoyigit. Anjek papia on mandagit dakon mibili yan yagit, “Nandan gadat agak kosiron dagin Pinjkop da dabilon minjat aminyo kilegi dagomanj” (1.17). Pol da yan yosok, Juda amin bo ae Amin Ijwakjwari Kabi kisi yokwi pakpak gin. Do Pinjkop da nandan yawok yominjek yokwikon ban timitjak kosit unjun kalonji kind gin. Amin kind Yesu Kristo nandan gadan imjak amin Pinjkop da yokwikon nan abidokdisak, anjakwan unjun amin Pinjkop dakon notnisi dagokdisak, ae Yesu Kristo dakon sami ae padik padikyo dagokdisak.

Pinjkop da amin kind yokwikon nan abidosak kan, egip egipni kalugisak. Pinjkop unjun gat egakwan Wupni unjun aminon tugosok. Do yokwi ae kimot da unjun amin abin yipjak dakon tapmimni minisi. Kilapmi 5 mon da 8 ron Pol da gen teban dakon mibili yosok, ae Telagi Wup dakon tapmimni Yesu nandan gadan iman aminon pi asak unjun do yosok.

Kilapmi 9 non da 11 non Pol da jigini madep kind do yosok. Pol iyi Juda amin kabikon nani kind. Juda amin unjun kalip Pinjkop da iyi do manjigit. Mani Juda minjat aminyo morapmi da Yesu manji imgwit. Amin Ijwakjwari Kabi morapmi da Yesu dakon pandetni dagawit, mani Juda amin dima. Pol da yan yosok, Gulusun unjun Juda amin iyi dakon. Pinjkop da yo madep unjun iyikon ak do nandagit unjun dima kanba pisagit. Mani Pol da Juda minjat amin kabi Yesu dakon minjat amin kabikon don abin sanbekdan yan nandagit.

Gen mibi do Pol da panmuwukbi ni anpak ban ani unjun do yosok. Pol da amin do but dasi galak tan yomyom anpak ani unjun do morapmisi yosok. Ae Pinjkop dakon pi agak dakon anpak do yosok, ae gapman da yongamgwan egip egip, ae amin panpulugok anpak gat do yosok.

Nandan gadat kosiron dagin Pinjkop da dabilon amin kilegisi aman

(Kilapmi 1–4)

Pol da yabekbi pini do yosok

1¹Nak Pol, Yesu Kristo dakon oman monji da papia on mandisat. Unjun da nak yabekbi pi aben do yan namgut, ae Pinjkop dakon Gen Bin Tagisi yan tetentjok aben do manjin nepgut.

²mKalip Pinjkop da Gen Bin Tagisi unjun do yan teban tok aban kombi amin da gen unjun Pinjkop da telagi papiakon mandawit. ³Gen Bin Tagisi unjun da Monji do yosok. Unjun amin daganjek Kila Amin Madep Dewit da kabikon da altagit. ⁴Ae Pinjkop da kimoron nan aban pidagit bisapmon Telagi Wup da Amin Taginin Yesu Kristo unjun Pinjkop dakon Monji tapmim madepni tan imisak yanji noligit. ⁵nYesu da pi agit do anjek Pinjkop

da nin do yo tagisi aŋ niniŋek yabekbi pi aneŋ do yaŋ mudan nimgut. Nin da yaŋ yomno Amin ņwakiŋwari Kabikon amin morap Yesu nandan gadan imiŋek geni guramigakwa man madeŋ pasak do aŋek nin manjiŋ nipgut. ⁶ Jiyo kisi yaŋ ilit nandanek Yesu Kristo da kabikon saŋbewit.

⁷ Rom amin, Piŋkop da ji do but dasi galak taŋ damiŋek iyi dakon amin kabi ani do yaŋ damgut. Nak on papia ji do mandan damisat.

Piŋkop Datnin ae Amin Tagi Yesu Kristo dakon nandan yawotni gat ae but yawotni gat jikon tosak do bisit asat.

Pol Rom amin pindat do nandagit

⁸ Nak mibiltok yaŋ dayisat. Miktimi miktimi amin morap da ji dakon nandan gadat do madeŋsi yoŋ, do ji do nandanek Yesu Kristo da manon Piŋkop ya yaŋsi iyisat. ⁹ Piŋkop iyi nandisak, bisapmi bisapmi ji do nandanek bisit asat. Nak Piŋkop Monji dakon Gen Bin Tagisi yaŋ tenŋek asat uŋun but dasi nandan kimagek asat. ¹⁰ Nak bisit yaŋ iyisat, jikon apbeŋ do nandisak kaŋ, kosit kind a yipman naban jikon tagi apbeŋ. ¹¹ Nak ji dandak do galagisi nandisat, nido wupji dakon yo tagisi di dabo paŋek tebaisi atni do nandisat. ¹² Nandak nandakno yaŋ tosoŋ, ji dakon nandan gadat da nak aŋteban aŋakwan nak dakon nandan gadat da ji paŋteban asak.

¹³ Not kabi yaŋsi nandani, nak bisap morapmi jikon ap do nandagim. Nido Amin ņwakiŋwari Kabikon pi abo nandan gadat awit uŋudeŋ gin jikon ak do nandisat. Mani bisap morapmi yo diwari da kosit sopman namaŋ. ¹⁴ Piŋkop da pi namgut uŋun Grik amin, ae Grik amin dima, ae nandan kokwini kilegi amin,

gat ae nandan kokwini tagi dima amin, uŋun kisi paŋpulugokeŋ do pi namgut. Uŋun aminon pi dima abeŋ kaŋ, go-manotoŋ yaŋ asak. ¹⁵ Yaŋ do aŋek Rom amin jiyo kisikon Gen Bin Tagisi yaŋ tenŋekokeŋ do galagi madeŋsi nandisat.

Gen Bin Tagisi uŋun Piŋkop dakon tapmimni

¹⁶ Nak Gen Bin Tagisi uŋun do dima mayak tosoŋ. Nido, uŋun gen kagagwan Piŋkop dakon tapmimni tosoŋ, do uŋun gen da amin morap nandan gadat aŋ uŋun yokwikon baŋ timikdak. Mibiltok Juda amin timikdak, ae Amin ņwakiŋwari Kabiyo kisi timikdak. ¹⁷ Piŋkop nianŋon da amin kilegi yaŋ niyisak uŋun do Gen Bin Tagisi da nolisak. Nin nandan gadat aŋapno uŋun do aŋek Piŋkop da amin kilegi yaŋ niyisak. Wasok wasok uŋun nandan gadat, ae wasipyo kisi uŋun nandan gadat kalonŋin. Gen kind a Piŋkop da papiakon tosoŋ uŋun do yosok.

“Amin kilegi uŋun nandan gadat aŋek egipdan.”

Amin kisi morap da Piŋkop manji imgwit

¹⁸ Piŋkop Kwen Kokup da aŋpaknin kokwin aŋek butjapni nolisak. Uŋun da amin morap manji imiŋek aŋpak yokwi aŋ amin uŋun do butjap madeŋsi nandan yomisak. Uŋun amin da aŋpak yokwi aŋek gen bami witjiŋba toŋ. ¹⁹ Uŋun amin Piŋkop dakon mibili kili nandawit, nido Piŋkop da iyi kili yoligit. ²⁰ Piŋkop da yo morap wasagiron da wiŋ abisok ekwamaŋon uŋun yo morap pindagek Piŋkop dakon mibilni pasili toŋ uŋun nomansi pindakgaŋ. Piŋkop dakon egip egip nianŋensi, ae tapmimni toktogisi

¹1:7 IDT 6.25-26   ²1:10 Ya 19.21; Ro 15.23   ³1:13 Ya 19.21

⁴1:16 Mk 8.38; Ya 13.46; 1Ko 1.18-24   ⁵1:17 Ab 2.4; Ro 3.21-22

⁶1:19 Ya 14.15-17; 17.24-28   ⁷1:20 Jop 12.7-9; Kap 19.1

tosok unjun pindakgan, do amin kinda da nak Piŋkop dima nandaŋ imisat yaŋ yogogi minisi.

²¹vAsi, Piŋkop nandaŋ imgwit, mani unjun Piŋkopsi yaŋ nandaŋek mani anŋkisiŋek ya yaŋ iyik do dima nandawit. Nandak nandakni upbal tawit, ae nandaŋ kokwini tagi dima anŋakwa butni pilin tuk awit. ²²wNin nandaŋ kokwinin tagisi yaŋ yawit, mani nandaŋ kokwini tagi dima amin dagawit. ²³xUŋun da Piŋkop tilimni toŋ egip egip teban egisak unjun manji imiŋek dima gawak imgwit. Yum kaŋek amin egi kimak kimak amaŋ unjun dakon wupmi gat, ae minam, ae bit kilapyo gat, ae birombak mibili mibili dakon wupmi wasaŋek gawak yomgwit.

Minjat aminyo da anpak yokwi mibili mibili awit

²⁴Yaŋ awit do Piŋkop da yum pindagakwan yokwi dakon galaktok yolek notni da giptimon yumabi anpak inanisi anŋ anŋ awit. ²⁵Uŋun amin da Piŋkop dakon gen bami yipmaŋek top gen baŋ yolgwit. Aŋek Piŋkop yo morap wasagit unjun manji imiŋek yo morap wasagit unjun baŋ gawak yomiŋek omani anjy-omgwit. Mani Piŋkop yo morap wasagit unjun nanŋin toktogisi anŋkisiŋ kimori. Uŋun asi.

²⁶Uŋun Piŋkop manji imgwit, do Piŋkop da yum pindagakwan anpak mayak mayagi ak do but kindap pawit. Aŋek miŋat da miŋat eyo dakon anpak yipmaŋek miŋat notni gat anpak yokwisi awit. ²⁷yAe wiliyo kisi miŋat eyo anpak yipmaŋek wili notni gat anpak dima agagi ak do but kindap madepsi pawit. Aŋek anpak yokwisi awit unjun da aripmon kobogi do yo yokwisi timiŋgwit.

²⁸Piŋkop egisak yaŋ nandawit, mani manji imiŋakwa Piŋkop da yum pindagakwan iyi dakon nandak nandak yokwini yolgwit. Aŋek anpak yokwi dima agagi awit. ²⁹Uŋun anpak yokwi mibili mibili aŋek, wagat wagat, ae nandaba yokwi tok, ae pindak galaktok, ae amin dapba kimot dakon anpak, ae emat, ae top gen, ae gwayeŋ yok unjun aminon tugosok. ³⁰Ae amin paŋupbal ak do gen yokwi yoŋ, ae Piŋkop do nandaba yokwi tok anŋ, ae butjapmon da gen pap yoŋ, ae pibit tidok anŋ. Ae anpak yokwi kalugi paŋalon anŋ, ae meŋ datyo dakon gen dima guramiŋgan. ³¹Uŋun nandak nandakni tagi mini, ae iyi dakon yaŋ teban tok geni yapmaŋan, ae bupmini mini, ae diwari yopyop anpak dima anŋ nandaŋ. ³²Piŋkop dakon gen teban kilegi da anpak yokwi unjuden anŋ amin si kimotni do yosok unjun nandaŋ, mani yum kaŋek unjun anpak yokwi morap sigin anŋ. Ae unjun gin dima, amin diwari da unjun anpak yokwi anŋakwa si jonŋiŋgan.

Piŋkop da amin dakon anpakni kokwin kilegisi asak

2^zJi amin sugaŋek anpakni kokwin anŋ amin yaŋ dayisat, ji disi do suŋ kinda dima agimaŋ yaŋ yogogi mini. Ji amin sugaŋek anpakni kokwin anŋ bisapmon, unjun disiyo kisi do yoŋ. Nido, anpak yokwi anŋ unjun disiyo kisi yaŋ gin anŋ. ²Nin nandamaŋ, Piŋkop da unjuden amin kokwinigeŋ kobogi yokwisi yomisak, unjun kokwin kilegiŋon da asak. ³Gak amin sugaŋek anpakni kokwin asal, mani gagayo kisi anpak yokwi yaŋ gin asal. Gak Piŋkop da gen yaŋ gaban tagi pulugaŋ kikerŋ yaŋ nandisal, ma? ⁴aPiŋkop da anpak yaworisi anŋgamiŋek kobogi tepmi dima

v1:21 Ep 4.17-18   w1:22 Jer 10.14; 1Ko 1.20

*1:23 GT 4.15-19; Kap 106.20   y1:27 MS 18.22; 20.13; 1Ko 6.9

^z2:1 Mt 7.1-2; Jn 8.7   a2:4 Ep 1.7; 2Pi 3.15

gamiŋek gak do jomjom anġisak uŋun do nandabi yo isali asak, ma? Gak da but tobił abi do aŋek anpak yaworisi anġamisak. Gak uŋun dima nandisal, ma?

⁵Mani, gak but teban aŋek but tobił ak do dima nandisal. Yaŋ aŋek Piŋkop da kobogi yo yokwisi anġamdisak dakon do gaga madepsi paŋmuwuk kakwasal. Ae Piŋkop da miŋat aminyo gen kokwini kileġisi anġyomdisak bisap madepmon butjap madepni aŋalon anġakwan gak kobogi yokwisi timitdisal. ^{6b}Piŋkop da

“amin kalonġ kalonġ anpak awit da aripmon kobogi yomiŋ yomiŋ akdisak.”

⁷Amin diwari anpak kileġisi ak do pi madepsi anġ kimagek Piŋkop gat Kwen Kokupmon tagisi egek man madep gat tilimni gat ae egip egip teban timit do wusik wusik anġ. Piŋkop da uŋun amin do egip egip dagok dagogi mini yomdisak. ^{8c}Mani, amin diwari iyi dogin nandaŋek gen bami manji imiŋek anpak yokwisi anġ amin uŋun Piŋkop dakon butjapni abidokdaŋ. ⁹Amin morap anpak yokwi anġ uŋun jiġi tepmiyo madepsi pakdaŋ. Mibiltok Juda amin da paba Amin Iŋwakŋwari Kabi kisi da pakdaŋ.

¹⁰Mani, amin morap anpak kileġi anġ uŋun tilim gat ae man madep gat ae but yawot gat timitdaŋ. Mibiltok Juda amin da timikba Amin Iŋwakŋwari Kabi kisi da timitdaŋ. ¹¹Nido Piŋkop da miŋat amin morap tilak kalonġikon gin kokwin asak.

¹²Amin Iŋwakŋwari Kabi Piŋkop dakon gen teban dima abidawit, mani yokwi aba Piŋkop da kobogi do yo yokwisi anġ yomdisak. Ae Juda amin da gen tebani abidawit, do yokwi aba gen tebani uŋun yolek gen yaŋ yomdisak. ¹³Nido, gen teban isal

dogin nandaŋ amin uŋun Piŋkop da dabilon amin kileġi dima. Gen tebani guramiġkaŋ amin baŋġin Piŋkop da amin kileġi yaŋ yoyisak. ^{14d}Amin Iŋwakŋwari Kabi uŋun Piŋkop dakon gen tebani dima abidawit, mani diwari iyi da nandaŋ nandaŋon da gen teban guramiġkaŋ. Piŋkop dakon gen teban dima abidawit, mani butnikon da anpak yokwi tagiyo iyi kokwinikaŋ. ¹⁵Uŋun da yaŋ nolisak, Piŋkop dakon gen teban butnikon kili mandabi. Ae Piŋkop dakon galak tok nandaŋ, do bisap diwarikon butnikon da suŋ amaŋ yaŋ nandaŋ, ae bisap diwarikon tagi amaŋ yaŋ nandaŋ. ¹⁶Bisap kinda apdisak, uŋun bisapmon Piŋkop da Yesu Kristo obakon da amin morap kisi dakon anpak pasilikon da awit uŋun kokwin akdisak. Gen Bin Tagisi yaŋ tenġenjosot uŋun da uŋun do yosok.

Juda amin gen teban da paŋpulugosak yaŋ nandaŋ

¹⁷Juda amin ji yaŋ nandaŋ, Piŋkop da gen tebani nin do nimgut, do nin do tagisi nandisak. Ae ji disi dakon man pawigeġ, “Nin Piŋkop dakon notnisi ekwamaŋ” yaŋ yoŋ. ¹⁸Ji Piŋkop dakon galaktok nandaŋ. Ji gen teban dakon nandaŋ nandaŋ morapmi kili pawit, do anpak kileġi uŋun tagisi yaŋ yoŋ. ^{19-20e}Ji yaŋsi nandaŋ teban toŋ, “Gen tebanon nandaŋ nandaŋ tagisi morap gat ae gen bami gat timiġgamaŋ, do nin amin dabili mini dakon kosit yolik amin, ae pilin tukġwan ekwaŋ amin dakon tenġenġini. Nin nandaŋ kokwini tagi dima amin gat ae miŋat monjiyo kisi dakon yoyiŋdetni” yaŋ nandaŋ teban toŋ. ^{21f}Asi, ji amin morapmi yoyiŋ deġkaŋ, mani mibili nido ji disi baŋ yoyiŋdet dima anġ? Amin kabo dima

^b2:6 Kap 62.12; YT 24.12; Mt 16.27; 2Ko 5.10   ^c2:8 2Tes 1.8

^d2:14 Ya 10.35   ^e2:19-20 2Ti 3.5   ^f2:21 Mt 23.3-4

noni do yoyañ, mani ji disi kabo dima bo noñ? ²²Ji “Yumabi anpak dima ani” yañ yoñ. Mani disi yumabi anpak dima bo añ? Ae ji kokup kidat gawak yomyom do dimasi agagi yañ yoñ, mani Amin Ijwakñwari Kabi dakon kokup kidat gawak yomyom yutnon yoni kabo dima bo timikgañ? ²³Ji disi dakon man pawigek, “Nin Piñkop dakon gen teban pakyañsi nandamañ” yañ yoñ. Mani ji disi gen teban kirinjegek Piñkop dakon man abin yipmangañ. ²⁴¶Piñkop dakon papia da unun anpak do yañ yosok:

“Juda amin ji da anpak yokwi añ do anjek Amin Ijwakñwari Kabi da Piñkop dakon man abin yipmanjek jigilak gen yañ imañ.”

Giptim mandak dakon anpak bamisi

²⁵Asi, gak gen teban guramikgi kañ, giptim mandak anpak unun da anpak tagisi asak. Mani gen teban kirinjit-dal kañ, gak giptingo dima mandabi Amin Ijwakñwari Kabi yombem dagosol. ²⁶^hAe amin kindi giptimi dima mandabi da gen teban guramikdak kañ, unun amin giptimi mandabi yombem. ²⁷Asi, Juda amin ji Piñkop dakon gen teban abidawit, ae amin da giptimji mandawit. Mani ji gen teban kirinjkgañ kañ, Amin Ijwakñwari Kabi dakon anpak tagi da Juda amin ji amin yokwi yañ dolikdisak, nido iyi giptim mandak dima añ mani gen teban guramikgañ. ²⁸Juda aminon da altarji da Juda amin bamisi dima asak. Ae giptim mandak anpak unun kwen giptim dakon yogin dima. ²⁹ⁱAmin kindi Piñkop da butni kañban tagisi asak unun amin Juda amin bamisi. Giptim mandak dakon anpak bamisi unun Piñkop dakon gen teban guramit anpak da dima añalon asak, Piñkop dakon Wup da amin buron añalon asak.

Unun amin amin da mani dima awik-wañ, Piñkop da mani awigisak.

Anpak yokwi da anpak tagi aripmi dima abin yipjak

3 Do gak Juda amin kindi kañ, unun da niañon da gak anpulugosak? Ae giptim mandak dakon anpak unun da Juda amin tagi anpulugosok, bo dima? ²Unun da madepsi anpulugosok. Piñkop da Juda amin do yo tagi mibili mibili yomgut. Mibiltok unun da geni kila ani do yomgut. ³Asi, diwari da geni dima guramikgwit. Yañ awit do Piñkop da yañ teban tok agit unun tagi kirinjit-jak? ⁴¶Unun dimasi! Asi, amin morap top amin gin, mani Piñkop kalon gin bami yogok amin. Unun do Piñkop gen papia da yañ yosok:

“Piñkop gak anpak kilegikon da gen yañ namisal.

Ae gen pikon gepni kañ teban tokdisal.”

⁵⁻⁶Nin dakon anpak yokwinin da Piñkop dakon anpak kilegisi nomansi antenjen asak kañ niañ yonen? Piñkop da yokwinin dakon kobogi niban suñ asal yañ tagi iyinen? Unun dimasi! Unun amin dakon nandak nandak gin. Piñkop bisapmi bisapmi anpak kilegikon da pi dima asak kañ, niañon da miñat amin morapyo kokwin akdisak? ⁷Amin diwari da yañ yoñ, “Nak dakon top geno da Piñkop dakon geni bamisi antenjen anjek man madepni awigisak kañ, niañon da amin yokwi yañ nayinjek kobogi yokwi namisak?” ⁸Ae amin diwari da gen yokwi yañ yoñ, “Kili anpak yokwi anapno unudon da anpak tagi noman tañban.” Amin diwari da yañba yokwi tok añ naminjek gen yokwi unuden nak da yosot yañ yoñ. Piñkop da kokwin agakni kilegikon da unun amin kobogi yokwisi yomdisak.

**Amin kinda da anpak
kilegi kinda dima asak**

⁹kDo nianj? Juda amin nin da amin diwari yapmangamanj? Uñun dimasi! Nak kili dolit, Juda amin gat ae Amin ņwakñwari Kabi gat nin kisi yokwi dakon tapmim da nin tebai wamañdak. ¹⁰lUñun do Piñkop gen papia da yañ yosok:

“Amin kilegi kinda dima egisak. Minisi.

¹¹ Nandak nandakni tagisi amin mini. Kinda da Piñkop wisñj kok do pi dima asak.

¹² Amin kisi morap Piñkop manji imiñek yokwi tawit.

Kinda da anpak tagi kinda dimasi asak.”

¹³m“Gen kagani uñun kimakbi tamo yombem.

Top gen morapmi yoñ.”

“Tuñon amin dakon pakbi emari toñ gen dulumnikon da moñ.”

¹⁴n“Bisapmi bisapmi amin jobit yomiñek pañtasik ak do gen yoñ.”

¹⁵o“Uñun tepmisi amin dapba kimotni do kwañ.

¹⁶ Uñun dukwan dukwan amin pañpupal añek jigi yom do akwañ.

¹⁷ Amin gat but kaloñ egip egip dakon mibili dimasi nandañ.”

¹⁸p“Uñun Piñkop do dimasi pasolgoñ.”

¹⁹ Nin nandamanj, gen morap gen tebanon toñ uñun amin morap gen teban da yongangwan ekwañ uñun da guramitni do toñ. Do amin kinda da “nak amin kilegi” yañ aripmi dimasi yosak. Nin kisi morap miktimon ekwamañ Piñkop da dabilon diwarinin toñ.

²⁰qDo gen teban guramit kosiron da amin kinda Piñkop da dabilon kilegisi dima egisak. Dimasi! Gen teban da nin diwarinin toñ yañ nolisak, uñun gin.

**Kristo nandañ gadañ iman
amin uñun amin kilegi**

²¹ Mani abisok Piñkop da ni kosiron da amin kilegi yañ niyisak uñun nolisak. Uñun gen teban guramit kosiron da dima. Moses dakon gen teban gat ae kombi amin dakon papia gat da nianj da kilek toneñ uñun do yañkwok kili awit. ²²rMiñat amin morapyo Yesu Kristo nandañ gadañ iman uñun Piñkop da amin kilegisi yañ yoyisak. Kosit ņwakñwari kinda dima tosok. Amin morap Piñkop da dabilon arip gin.

²³ Nido nin kisi morap yokwi agimanj, ae Piñkop gat Kwen Kokup aripmi dima egipmi. ²⁴sMani Piñkop da nin do nandañ yawok nimiñek miñat aminyo kilegi yañ niyisak. Uñun Yesu Kristo da nin yumañ nañ nipgut do añek yañ niyisak.

²⁵ Piñkop da Yesu kimagek yawini da miñat amin morapyo nandañ gadañ imni uñun dakon yokwini wiriritjak do manjigit. Uñun agit da gen kokwin agakni uñun kilegisi yañ nolisak. Nido kalip miñat aminyo yokwi aba yo yawori añ yomiñek kobogi tepmi dima yomgut.

²⁶ Ae abisok bisapmon iyi kokwin agakni uñun kilegisi yañ nolik do amin morap Yesu nandañ gadañ iman uñun amin kilegi yañ yoyisak.

²⁷ Do gen teban yolek uñun kosiron da nin amin kilegi dima amanj. Pi kinda añek dima, nandañ gadat kosiron dagin amin kilegi amanj, do amin kinda da iyi do dima nandaban wigisak. ²⁸ Nido nin nandamanj, nandañ gadat kosiron dagin amin kilegi amanj. Gen teban yolyol kosiron da dima.

²⁹tPiñkop uñun Juda amin dakon Piñkop gin? Uñun dimasi. Uñun Amin ņwakñwari Kabi kisi dakon Piñkopni.

^k3:9 Ro 1.18–2.24; 3.23   ^l3:10 Kap 14.1-3; 53.1-3   ^m3:13 Kap 5.9; 140.3

ⁿ3:14 Kap 10.7   ^o3:15 Ais 59.7-8   ^p3:18 Kap 36.1   ^q3:20 Kap 143.2; Ro 7.7;

Gal 2.16   ^r3:22 Gal 2.16   ^s3:24 Ro 5.1   ^t3:29 Ro 10.12

³⁰uNido Piŋkop uŋun kalonji kindagin egisak, ae nandanŋ gadat kosiron da Juda amin giptimi mandabi ae Amin Iŋwakŋwari Kabi giptimi dima mandabi uŋun kisi nandanŋ gadaŋ imiŋakwa timikdak. ³¹vDo nandanŋ gadat aŋek gen teban yum koneŋ? Uŋun dimasi. Nin nandanŋ gadat bamisi aŋek gen teban jonŋkgammaŋ.

Abraham da nandanŋ gadat aban Piŋkop da amin kilegi yaŋ iyigit

4 Yaŋ do nin babaknin Abraham do niaŋ yoneŋ? ²Abraham aŋpak kilegin aŋek uŋun kosiron da kilegi man pagit tam iyi mani tagi awikwan. Mani Piŋkop da dabilon uŋun kosiron da kilegi man dima pagit. ³wPiŋkop gen papia da uŋun do niaŋ yosok? Yaŋ yosok: “Abraham Piŋkop dakon gen do nandanŋ gadat aban amin kilegi yaŋ iyigit.”

⁴Amin pi aŋek tomni timikgaŋ uŋun do but galak dakon yo yaŋ dima yomaŋ. Uŋun tomni timikgaŋ yaŋ yomaŋ. ⁵Mani amin kinda pi dima aŋek nandanŋ gadat asak uŋun amin Piŋkop yokwi pakpak kokwin aŋek kilegi man yomisak uŋun da dabilon kilek tosok. ⁶Dewit kisi da uŋun do yagit. Amin aŋpak tagi ak do pi madep dima aŋ uŋun Piŋkop da dabilon amin kilegi dagonŋ, ae uŋun da kisik kisik tagi ani uŋun do yagit. ⁷xDewit da yaŋ yagit:

“Amin Piŋkop dakon gen tebani yapba gulusuŋni uŋun yopmaŋ yomiŋek diwarini wiririkdak uŋun amin kisik kisik ekwaŋ.

⁸Amin kinda yokwi aban Amin Tagi da kobogi im do saŋberjek dima nandisak uŋun amin kisik kisik ekwaŋ.”

⁹Ji niaŋ nandanŋ? Juda amin giptimni mandabi uŋun dagin gisami toŋ ekwaŋ? Bo Amin Iŋwakŋwari Kabi giptimi dima mandabi uŋun kisi da gisami toŋ ekwaŋ? Kisi bamot gisami toŋ ekwaŋ. Nin yaŋ yomaŋ, Abraham nandanŋ gadat aban Piŋkop da amin kilegi yaŋ iyigit. ¹⁰Abraham niaŋ aban Piŋkop da amin kilegi yaŋ iyigit? Giptimni mandagit bo don mandagi? Uŋun giptimni dima mandakwan Piŋkop da amin kilegi yaŋ iyigit. ¹¹yGiptimni dima mandajek nandanŋ gadat aŋakwan Piŋkop da amin kilegi yaŋ iyigit. Aŋek don Abraham uŋun amin kilegi kinda yaŋ dakon tilak do giptim mandak dakon aŋpak imgut. Yaŋdo, Abraham uŋun amin morap giptim dima mandajek Piŋkop nandanŋ gadaŋ iba amin kilegi yaŋ yoyisak dakon datnisi egisak. ¹²Ae Abraham uŋun giptimi mandabi amin kabi dakon dat yo kisi egisak. Mani amin giptimni mandajek nandanŋ gadat dima aŋ amin uŋun dakon datni dima egisak. Amin morap giptimni mandajek Abraham da giptimni dima mandajek nandanŋ gadat agit yaŋ gin nandanŋ gadat aŋ amin dakon datni egisak.

Piŋkop dakon yaŋ teban tokni uŋun nandanŋ gadat amin morap kisi do toŋ

¹³zKalip Piŋkop da Abraham gat babakni gat do miktim morap kisi yom do yaŋ teban tok agit. Abraham gen teban yolakwan uŋun do aŋek yaŋ teban tok dima aŋ imgut. Nandanŋ gadat gin aŋakwan amin kilegi yaŋ iyineŋ yaŋ teban tok aŋ imgut. ¹⁴aGen teban yolgaŋ amin dagin Piŋkop dakon yaŋ teban tokni timitni kaŋ, nandanŋ gadat uŋun yo isali asak, aŋakwan yaŋ teban tokni uŋun bami mini aŋ mudokdaŋ. ¹⁵bAmin

^u3:30 GT 6.4; Gal 3.20 ^v3:31 Mt 5.17

^w4:3 WW 15.6; Gal 3.6

^x4:7 Kap 32.1-2 ^y4:11 WW 17.10-11

^z4:13 WW 17.4-6; 22.17-18; Gal 3.29

^a4:14 Gal 3.18

^b4:15 Ro 3.20; 5.13

da gen teban yapmanakwa Piŋkop da butjap nandaŋ yomisak. (Mani gen teban mini kanj, gen kirijit dakon diwarini mini.)

^{16c}Piŋkop da Abraham gat babikni don altaŋek egipdaŋ uŋun do nandaŋ yawok yomineŋ yaŋ teban tok aŋ yomgut. Do Piŋkop da yo uŋun manjiŋ yomgut uŋun timit do nandaŋ gadat aŋek tagi timitni. Uŋun yo gen teban yolgaŋ amin dogin dima toŋ, amin morap Abraham da nandaŋ gadat agit yaŋ gin aŋ amin kisi da yo uŋun timitdaŋ. Abraham uŋun nin morap kisi dakon datnin. ^{17d}Uŋun do Piŋkop dakon papia da yaŋ yosok:

“Nak da gak gepbo miktimi miktimi amin egi aŋ aŋ kwaŋ uŋun dakon datni egipdisal.”

Piŋkop uŋun nandaŋ gadaŋ imgut da dabilon Abraham uŋun datnin egisak. Uŋun Piŋkop dagin amin kimakbi egip egip yomisak, ae yo dima tawit uŋun gen yaŋakwan noman toŋ.

^{18e}Abraham uŋun Piŋkop da yaŋ teban tok aŋ imgut uŋun aripmi dimasi noman tokdaŋ yaŋ nandagit, mani miktimi miktimi amin egi aŋ aŋ kwaŋ uŋun dakon datni egipdisat uŋun do nandaŋ gadat tebaisi agit. Piŋkop da kili iyigit: “Babikgo da madepsi ireŋ tokdaŋ.”

^{19f}Abraham uŋun bilakni 100 do monji aripmi dima paŋaŋalagi, ae miŋatni Sara uŋun yo kisi monji aripmi dima paŋaŋalagi agit, mani nandaŋ gadatni dima yawogek tebaisi tagit. ²⁰Piŋkop da yaŋ teban tok aŋ iban but bamot aŋek nandaŋ gadatni dima yipmaŋ dekgit. Nandaŋ gadatni sigin teban taŋakwan Piŋkop do man madep imgut. ²¹Ae Piŋkop da yo ak do yaŋ teban tok agit uŋun aripmi tagi akdisak yaŋsi nandaŋ teban tagit. ^{22g}Yaŋ do aŋek Piŋkop da

Abraham dakon nandaŋ gadatni kanjek “amin kilegi yaŋ iyigit.”

²³Gen uŋun mandabi uŋun yaŋ: “Piŋkop da amin kilegi yaŋ iyigit” gen uŋun Abraham dogin dima mandabi. ²⁴Gen uŋun nin kisi do yosok. Nin Piŋkop Amin Taginin Yesu kimoron naŋ aban pidagit uŋun nandaŋ gadaŋ imamaŋ amin Piŋkop da amin kilegi yaŋ niyisak. ^{25h}Piŋkop da Yesu nin dakon diwarinin wiriritjak do yum kaŋakwan amin da aŋakba kimakgit. Ae nin da kilegi man paner do aŋek kimoron naŋ aban pidagit.

Nin Kristo gat kisi kimakgimaŋ ae uŋun gat kisi egip egip abidagimaŋ

(*Kilapmi 5-8*)

Piŋkop da nin miŋat aminyo kilegi yaŋ niyisak

5 Yaŋ do aŋek nin nandaŋ gadat ano Piŋkop da miŋat aminyo kilegi yaŋ niyisak. Do Amin Taginin Yesu Kristo da paŋpulugaŋban nin Piŋkop gat but kaloŋ ekwamaŋ. ²Yesu da miŋat aminyo nandaŋ gadat amaŋ uŋun Piŋkop dakon nandaŋ yawot kagagwan pigineŋ do yoma witdal nimgut da nin abisok uŋudon tebaisi akgamaŋ. Aŋek nin Piŋkop da abiŋ timikban Kwen Kokupmon iyi da tilim madepgwan egipneŋ do nandaŋ teban taŋek jomjom amaŋ, ae nin uŋun do nandaŋek kisik kisik amaŋ.

³ⁱNin uŋun dogin kisik kisik dima amaŋ. Jigi noman taŋ nimaŋ uŋunyo kisi do kisik kisik aneŋ, nido jigi da nin dakon but paŋteban aŋakwa jigikon tebaisi akgamaŋ. ⁴Ae jigikon tebai agek egip egipninon aŋpak kilegisi noman toŋ, ae uŋun aŋpak da nin jonjikban but

^c4:16 Gal 3.7   ^d4:17 WW 17.5   ^e4:18 WW 15.5   ^f4:19 WW 17.17

^g4:22 WW 15.6   ^h4:25 Ais 53.4-5   ⁱ5:3 Jem 1.2-3; 1Pi 1.5-7

galagon da nandaŋ teban tajeŋ jomjom aŋeŋ ekwamaŋ. ⁵Ae jomjom amaŋ uŋun isal dogin dima amaŋ, nido Piŋkop da Telagi Wupni butnion tagal niban uŋun da Piŋkop da nin do but dasi galak taŋ nimisak uŋun noliŋban komaŋ.

⁶Nin tapmimnin mini da egapno Piŋkop bisap yipguron Kristo da abiŋ yokwi pakpak amin nin do kimakgit. ⁷Miktim amin ninon kinda da amin kilegi anpulugok do kimot ak do dima nandisak, mani amin tagisi kinda amin diwari da unjuden amin anpulugok do tagi kimotni. ⁸Mani nin yokwi pakpak sigin egapno Kristo da nin do kimakgit. Uŋun da Piŋkop da nin do but dasi galak taŋ nimisak uŋun noliŋban komaŋ. ⁹Kristo dakon yawi da nin paŋkilek aban nin amin kilegi agimaŋ, do uŋun da nin madepsi paŋpuluŋaŋeŋ paŋkut-naŋban Piŋkop da japmisi nandaŋeŋ yokwi pakpak amin do kobogi yokwisi yomjak bisapmon tagisi egipdamaŋ. ¹⁰Nin Piŋkop gat uwal sigin egipgumaŋ bisapmon Piŋkop dakon Monji da kimagek uwal uwal tagit uŋun mosak dakon pi aŋeŋ paŋmuwukban Piŋkop gat but kalon agimaŋ. Yaŋ agit do yaŋsi nandamaŋ, abisok Monji kalugi egisak do aŋeŋ Piŋkop da nin yokwikon baŋ timitdisak. ¹¹Ae uŋun gin dima, Amin Taginin Yesu Kristo da nin paŋpuluŋan nin Piŋkop gat but kalon agimaŋ, do nin uŋun do kisik kisik madepsi amaŋ.

Adam da kimot aŋalon agit, mani Yesu da egip agip aŋalon agit

¹²Adam amin kalonji kinda dagin yokwi aban yokwi da miktimi miktimi amin nin kisi timikgit. Ae yokwi da kimot aŋalon agit. Aban miŋat amin morapyo kisi kimot da timikgit, nido

amin morap kisi yokwi awit. ¹³mpinŋkop da Moses do gen teban dima imiŋakwan yokwi miktimon kili tagit. Mani gen teban dima tagit do Piŋkop da amin dakon yokwini dima manjigit. ¹⁴Mani Adamon da wiŋ Moses da bisapmon amin yokwi awit do kimot da miŋat amin morapyo timikgit. Diwari Adam da Piŋkop dakon gen irakgit unjuder dima awit, mani kimot da unjuno kisi timikgit.

Adam uŋun Yesu don altosak dakon tilak agit, nido Adam da yo agit uŋun dakon bami miŋat amin moropyo kisikon ireŋ tagit. ¹⁵Mani Adam dakon yokwi gat Piŋkop dakon nandaŋ yawotni gat uŋun arip dima, uŋun iyi iyi. Amin kinda, Adam, uŋun da yokwi aban amin morapmi da kimakgwit. Mani Piŋkop dakon nandaŋ yawotni da kimot dakon tapmim abiŋ yipmaŋeŋ miŋat aminyo morapmikon madepsi tugaŋ yomgut. Amin kalonji Yesu Kristo dakon nandaŋ yawotni do aŋeŋ Piŋkop da nin paŋpuluŋan amin kilegi agimaŋ. Yo uŋun but galak do nimgut. ¹⁶Piŋkop da but galak do kilegi man nimgut uŋun da yo madepsi asak, uŋun da Adam da yokwi aban jigi pagimaŋ uŋun madepsi yapmaŋdak. Adam dakon yokwini do aŋeŋ Piŋkop da miŋat aminyo gen pikon yopmaŋeŋ kisi morap tasik toni do yagit. Mani Piŋkop da but galak do yaŋ agit: miŋat aminyo yokwi morapmi aba nandaŋ yawok yomiŋeŋ amin kilegi yaŋ yoyigit. ¹⁷Amin kalonji kinda da gen kiriŋit aban uŋun dakon yokwini da kimot aŋalon aban kimot da kila amin madep kinda da yaŋ amin morap pabiŋ yopgut. Mani Piŋkop dakon nandaŋ yawok gat ae but galak yoni gat dakon tapmim da kimot dakon tapmim yapmaŋeŋ madepsi daman. Do nin yaŋsi nan-

daman, miñat amin morap Piñkop dakon nandan yawot unun abidon Piñkop da amin kilegi yañ yoyinjakwan amin kalonji Yesu Kristo da pi agit do aņek miktimon egipjak bisapmon tebaisi atdaņ.

¹⁸ⁿYaņdo, amin kalonji da gen teban kirinjikban unun yokwi do aņek Piñkop da amin morap kobogi yokwi timitni do gen pikon yopgut. Yaņ gin, amin kalonj kinda da aņpak kilegi aban Piñkop da unun agit do aņek nin amin kilegi yaņ niyinjakwan kalugi ekwamaņ. ^{19o}Amin kalonji da gen kirinjit aban unun do aņek amin morap kisi yokwi pakpak amin dagawit. Yaņ gin amin kalonji da gen guramit aban miñat amin morap kisi amin kilegi dagokdaņ.

²⁰Amin da aņpakni unun yokwisi yaņ kaņ nandaņyo ani do aņek Piñkop da gen tebani yoban abidawit. Mani amin da yokwi morapmisi aba yokwi awit da aripmon Piñkop da nandaņ yawot madepsi aņ yomgut. ^{21p}Do yokwi da kila amin madep da yaņ yigek amin morap kimot aņalon aņ yomgut. Mani abisok Piñkop dakon nandaņ yawotni kila amin madep da yaņ yikdak. Amin Taginin Yesu Kristo da pi agit do aņek Piñkop da nandaņ yawok nimiņek amin kilegi yaņ niyinjakwan egip egip dagok dagogi mini abidomaņ.

Nin Kristo gat kisi kalonji kimakgimaņ

6 Do nin niaņ yoneņ? “Piñkop dakon nandaņ yawotni da madepsi ireņtosak do aņek nin yokwi sigin aneņ” yaņ tagi yoneņ, ma? ²Unun dimasi! Nin kimakbi yombem do yokwi dakon yaņ ilit aripmi dima nandaņek yolyoli. Do ni-aņon da yokwi sigin aneņ? ^{3q}Nin Yesu Kristo gat gadaņek telagi pakbi sogimaņ bisapmon nin morap kisi Yesu gat ki-

mot kalonji agimaņ. Ji unun dima nandaņ, ma? ^{4t}Telagi pakbikon nin Kristokon gadano kimot kalonji ano Piñkop da nin Kristo gat kisi wayikgit. Ae Dat da tapmim madepnikon da Kristo kimoron naņ aban pidagit, do unun da aripmon nin egip egip kalugikon egipneņ.

Nin Kristo gat kisi kalonji egipdamaņ

⁵Nin Kristokon gadano unun da kimot agit nin yo kisi yaņ gin kimakgimaņ, do unun da kimoron da pidagit unudeņ gin nin kimoron da pidokdamaņ. ^{6s}Nin nandaņ, but kalip dakon tapmim wagil minisi asak do aņek Yesu gat ae nin dakon but kalipnin gat kisi tilak kindapmon dapgwit. Do nin yokwi dakon oman amin saņbeņek dima ekwamaņ, ⁷nido amin kili kimakgit unun yokwi dakon oman amini dima egisak.

⁸Nin Kristo gat kisi kimakgimaņ, do nin unun gat kisi egipdamaņ yaņsi nandaņ teban tomaņ. ⁹Nido nin yaņsi nandaņ, Kristo kimoron da kili pidagit, do ae kimot kinda gat aripmi dima asak. Kimot tapmimi mini do saņbeņek aripmi dima abin yipjak. ¹⁰Kimot agit unun yokwi dakon tapmim abik do aņek bisap kalonj kinda kimakban dagagit, mani abisok Piñkop man madep im do egisak. ^{11t}Do yaņ gin ji yaņ nandani, “Nin kimakbi yombem da yokwi da kiron dima ekwamaņ. Nin Yesu Kristokon gadagimaņ, do Piñkop man madep im do ekwamaņ.”

^{12u}Ji yokwi yipba unun da giptimji si kimori unun kilani dima asak. Yokwi da ilik paņgwan giptim dakon galaktok yokwi di abam. ^{13v}Ae ji yokwi yipba giptim diwatji kisi kila aņakwan aņpak yokwi dima ani. Ji kimakbi tamokon da pidawit da kalugi ekwaņ, do ji disi baņ

ⁿ5:18 1Ko 15.22   ^o5:19 Ais 53.11   ^p5:21 Ro 6.23   ^q6:3 Gal 3.27

^r6:4 Kol 2.12   ^s6:6 Gal 5.24   ^t6:11 2Ko 5.15; Gal 2.19   ^u6:12 WW 4.7

^v6:13 Ro 12.1

Piņkop do paret ani. Aņek Piņkop yipba giptimji kalonj kila anjakwan anpak kilegi ani. ¹⁴wYokwi da saņbenek kilasi dima akdisak, nido ji gen teban da kisiron dima ekwan. Ji Piņkop dakon nandan yawot da kagagwan ekwan.

Nin anpak kilegi dakon oman amin ekwamanj

¹⁵Nin gen teban da kisiron dima ekwamanj, do nianj aneņ? Nin Piņkop dakon nandanj yawot da kagagwan ekwamanj do yokwi tagi aneņ? Uņun dimasi! ¹⁶xJi yaņsi nandani. Amin kinda dakon geni guramigek oman anj im do kini kaņ, uņun amin dakon oman amin egipdanj. Do uņun da tilak ji yokwi do kiņek geni guramitni kaņ kimot akdanj. Mani Piņkopmon kiņek geni guramitni kaņ, amin kilegi akdanj. ¹⁷Kalip ji yokwi dakon oman amin egipgwit, mani abisok Piņkop da geni daban but dasi nandanjek guramikganj, do ya yaņ iyineņ. ¹⁸Ji yokwi dakon oman amin egipgwit, mani Piņkop da yokwikon baņ timigek anpak kilegi dakon oman amin depgut da ekwanj.

¹⁹Nandanj kokwinji aripmi dima, do mibili nandaba pisosak do aņek tilak genon yosot. Kalip giptimji kalonj yipba anpak inani gat ae anpak yokwisi mibili mibili gat dakon oman amin egipgut. Mani abisok giptimji kalonj yipba anpak kilegi dakon oman amin egipjak dakon pi anj kimotni. Yaņ aņek ji telagisi egipdanj.

²⁰Ji yokwi dakon oman amin egipgwit bisapmon anpak kilegi dakon oman amin dima egipgwit. ²¹Mani anpak yokwi kalip awit uņun dakon bami tagi kinda dima abidawit. Abisok uņun anpak do mayagi nandanj. Uņun anpak da amin kimot yomisak. ²²Mani Piņkop da

ji yokwi da kisiron baņ timik iyi dakon oman amin depgut da ekwanj. Do iyi paņpuluganban telagisi egek egip egip dagok dagogi mini egipdanj. ²³yYokwi dakon tomni uņun kimot, mani Piņkop da but galak do egip egip dagok dagogi mini yumsi nimisak. Uņun egip egip Amin Taginin Yesu Kristokon tosök.

Kristokon gadagimanj dakon tilak gen

7 Not kabi, gen teban pakyaņsi nandanj amin ji do gen on dayisat. Ji disi nandanj, amin kinda si egisak bisapmon gen teban da yongamgwan egisak. Mani kimokdok bisapmon gen teban da yongamgwan saņbenek dima egisak. ²Nak tilak gen kinda yoko. Gen teban da yosok uņun da aripmon miņat kinda amin paban eni gat giptim kalonji amal. Mani eni kimokdok bisapmon gen teban da saņbenek dima wamanjadak. ³Do miņat uņun eni egakwan amin kinda pasak kaņ, miņat uņun yumabi asak. Mani eni kimokdok kaņ, gen teban da dima abidosok, do amin kinda pasak kaņ, uņun yumabi dima asak.

⁴zYaņdo, not kabi, ji Kristokon gadaņba uņun gat kili kimakgwit, do ji Moses dakon gen teban da kisiron dima ekwanj. Ji da Piņkop do bami tagisi paņalon anj imni do aņek abisok kimoron da pidagit amin dakon amin kabini ekwanj. ⁵Nin but kalipmi dakon galaktok yolgumanj bisapmon gen teban da giptimnin dakon galaktok yokwi yolneņ do yabet aban yokwi agimanj. Yaņ aņek kimot aņalon agimanj. ⁶aMani nin Kristo gat kisi kili kimakgimanj, do gen teban da nin dima timikdak, nin puluganbi da ekwamanj. Do abisok Piņkop do oman amanj uņun Telagi Wup da kosit kalugi nolijakwan oman

^w6:14 1Jn 3.6   ^x6:16 Jn 8.34; 2Pi 2.19   ^y6:23 Ro 5.12,15
^z7:4 Ro 6.2,11   ^a7:6 Ro 8.2; 6.4

amanj. Gen teban papiakon mandabi unjun yolek oman dima amanj.

Yokwi da nin pangupbal agit

^{7b}Gen teban da galaktok yokwi nion panalon aban yokwi amanj kanj, gen teban unjun yo yokwi yanj tagi yonej? Unjun dimasi! Gen teban da tajej yokwino nolinjan nomansi pindakdat. Gen teban da yanj yosok:

“Ji amin dakon yo do pindak galaktok dima ani.”

Yanj dima yosok tam, pindak galaktok unjun anpak yokwi yanj dima nandakom. ⁸Mani yokwi gen tebanon tapmim panej butnokon pindak galaktok mibili mibili panalon agit. Gen teban mini kanj, yokwi unjun tapmimni mini amin kimakbi yombem. ⁹Gen teban dima nandagim bisapmon nak kalugi egipgum. Mani gen teban nagon apgut bisapmon yokwi da pidañakwan nak kimot agim. ¹⁰Gen teban unjun amin egip egip yom do noman tagit. Mani unjun da egip egip dima namgut, kimot namgut. ^{11c}Nido yokwi da gen tebanon tapmim panej nak ankiligek nikban kimakgim.

^{12d}Do gen teban unjun telagisi. Gen teban morap Piñkop da yipgut unjun telagisi, ae kilegisi, ae tagisi. ¹³Gen teban tagisi da asi nak nikban kimakgim? Unjun dimasi! But kalipno da yo tagisi unjun nanj abidanej nak nikban kimakgim. Yokwi pini anej nomansi tentenjanakwan yokwi unjun injan injanisi yanj konej do anej Piñkop da yum kanjakwan pini agit.

Yokwi da kilanin ak do pi asak

¹⁴Nin nandamanj, gen teban unjun Piñkop dakon Wupmon da abisak. Mani nak but kalip nanj yoldat, nido nak yokwi dakon oman amin egisat. ^{15e}Nak anpak

asak unjun mibili dima nandanej asak. Anpak si ak do nandisat unjun dima asak. Mani anpak dimasi ak do nandisat unjun banj asak. ¹⁶Nak naga anpak dima galak tosot unjun banj asak kanj, Moses dakon gen teban unjun yo tagisi kinda yanj yosot. ¹⁷Yanjdo, nak naga anpak yokwi unjun dima asak. Yokwi nak da buron egisak unjun da asak. ¹⁸Nak nandisat, nak da buron yo tagi kinda dima tosok. Unjun but kalipno do yosot. Asi, nak anpak kilegi ak do nandisat, mani aripmi dima abej. ¹⁹Anpak tagi ak do nandisat unjun dima asak. Ae anpak yokwi dima ak do nandisat unjun banj asak. ²⁰Nak anpak dima galak tosot unjun banj asak kanj, nak naga dima asak. Yokwi butnokon egisak unjun da asak.

²¹Yanjdo, anpak kinda da egip egipnokon pi tebaisi asak unjun yanj. Anpak tagi ak do nandisat bisapmon yokwi da kosit sopsop anj namisak. ²²Asi, nak butnogwan da Piñkop dakon gen teban do nandako yo madepsi asak. ^{23f}Mani butno dakon galaktok madep kinda da butnogwan pi aban nandisat. Unjun galaktok da nandak nandaknokon nak abinj nep do emat anej yokwi da dam tebanon nepmanej giptimno kila asak. ²⁴Awa, nak bupmisi egisat! Giptimno da kimoron nepmanjak, do namin da nak puluganj nepjak? ^{25g}Nak Piñkop ya yanj iyisat! Amin Taginin Yesu Kristo dasi puluganj nepdisak.

Yanjdo, nak nandak nandaknokon Piñkop dakon gen teban yol do nandisat, mani but kalip egip egipmon nak yokwi dakon oman amin egisat.

Kristo da yokwinin wiririk nimejek Telagi Wup nimgut

8 Yanjdo, minjat aminyo Yesu Kristokon gadawit unjun yokwi dakon

^b7:7 TP 20.17; GT 5.21   ^c7:11 WW 3.13   ^d7:12 1Ti 1.8   ^e7:15 Gal 5.17
^f7:23 Gal 5.17; 1Pi 2.11   ^g7:25 1Ko 15.57

kobogi dimasi timitdaŋ. ²Nido ji Yesu Kristo dakon miŋat amin kabini ekwaŋ, ae Wup egip egip nimisak uŋun dakon tapmim da ji pulugaŋ depmaŋdak. Anakwan ji yokwi gat ae kimot gat da kisiron sanbeŋek dima ekwaŋ. ³Piŋkop da Moses do gen teban ingut uŋun da nin dakon diwarinin aripmi dima wiriritjak, nido but kalipnin da gen teban aripmi dima guramitjak. Mani Piŋkop da iyi dakon Monji yabekban piŋ yokwi pakpak amin nin dakon giptim yombem abidaŋek yokwinin wiririkgit. Piŋkop da Monji naŋ paregek yokwi dakon tapmim abigit. ⁴^bGen teban dakon anpak kilegi nin da egip egipmon tugok tugogisi noman tosak do anek Piŋkop da yaŋ agit. Nin abisok but kalipmon dima ekwamaŋ, nin Telagi Wupmon ekwamaŋ.

⁵Amin but kalip anpagon ekwaŋ uŋun but kalip dakon galaktok baŋgin yolaŋ, mani amin Telagi Wupmon ekwaŋ uŋun Telagi Wup dakon galaktok yolaŋ. ⁶Amin kinda nandak nandakni but kalipmon yipmaŋdak kaŋ, uŋun amin kimotjak. Mani nandak nandakni Telagi Wupmon yipmaŋdak kaŋ, uŋun amin egip egip abidaŋek but yawot egipjak. ⁷Amin kinda nandak nandakni but kalipmon yipmaŋdak kaŋ, uŋun Piŋkop dakon uwalni, nido gen tebani dima guramikdak, ae uŋuden amin da aripmi dima guramiri. ⁸Amin morap but kalipmon ekwaŋ uŋun anpak Piŋkop da galak tosoŋ uŋun aripmi dima ani.

⁹ⁱMani ji but kalip anpagon dima ekwaŋ. Piŋkop dakon Wupni asi jikon egisak kaŋ, Telagi Wup da ji dayiŋ pawilakwan ekwaŋ. Kristo dakon Wupni mini amin uŋun Kristo dakon amin dima. ¹⁰^jYokwi da giptimjikon kimot paŋalon anɖaban kimot akdaŋ. Mani

Kristo butjikon egisak kaŋ, ji amin kilegi dagawit, ae wupji kalugi ekwaŋ. ¹¹Piŋkop Yesu Kristo kimoron naŋ aban pidagit uŋun dakon Wupni jikon egisak kaŋ, Piŋkop da Wupni da tapmimon giptimji kimot akdaŋ uŋun egip egip yomdisak.

Nin Telagi Wupmon Piŋkop dakon gwakni agimaŋ

¹²Yaŋdo, not kabino, Piŋkop da nin Wup dakon galaktok yolneŋ do nandisak. But kalip da ji timisok di dima paŋpulugagit, do uŋun dakon galaktok dimasi yolni. ¹³^kJi but kalip anpagon egipni kaŋ, si kimotdaŋ. Mani Telagi Wup da tapmimon giptim dakon anpak yokwi pabiŋ yopni kaŋ, kalugi egipdaŋ. ¹⁴Nido miŋat amin morapyo Piŋkop dakon Wup da yoyiŋ pawildak uŋun Piŋkop dakon gwakni ekwaŋ. ¹⁵^l^mPiŋkop da Wup damgut uŋun da ji oman amin egek pasol pasol aesi ani do dimasi nandisak. Wupni da ji paŋpulugaŋban Piŋkop dakon gwakni dagaŋek Piŋkop do “Aba, Dat” yaŋ iyamaŋ. ¹⁶ⁿTelagi Wup gat ae nin dakon wup gat da “nin Piŋkop dakon gwakni ekwamaŋ” uŋun do yaŋkwok amal. ¹⁷Nin Piŋkop dakon gwakni ekwamaŋ, do Piŋkop Dat da Kristo do yo tagisi morap im do yaŋ teban tok agit uŋun nin kisi da timitdamaŋ. Nin abisok uŋun da tepmi pagit uŋuden gin paneŋ kaŋ, nin uŋun da tilimnikon uŋun gat kisi egipdamaŋ.

Don Kwen Kokupmon tilimnikon tagisi egipdamaŋ

¹⁸Tilimni wagiŋ tagisisi uŋun don nimdisak, do abisok tepmi pamaŋ uŋun yo moniŋisisok yaŋsi nandisat.

^b8:4 Gal 5.16,25   ⁱ8:9 1Ko 3.16; 12.3   ^j8:10 Gal 2.20

^k8:13 Gal 6.8; Kol 3.5   ^l8:15 Mk 14.36; 2Ti 1.7   ^m8:15 Gal 4.5-7; PA 21.7

ⁿ8:16 2Ko 1.22

¹⁹Nido yo morap Piŋkop da wasagit unjun da Piŋkop da gwakni nomansi panŋenten akdisak dakon bisap tepmi noman tanban yaŋ do aŋteŋ aŋ. ²⁰°Yo morap wasagit unjun Piŋkop da jobit yomgut. Jobit unjun dima timit do nandawit, mani Piŋkop da iyi don paŋkaluk akdisak unjun nandan teban taŋek jomjom ani do aŋek jobit yomgut. ²¹Don, Piŋkop da bisap yipguron yo morap tasik taŋek kimot aŋ unjun pulugaŋban ae dima kimagek mik tokdaŋ. Aban Piŋkop dakon gwakni nin gat tilimnikon pulugaŋbi da egipdamaŋ.

²²Nin nandamaŋ, miŋat da monji paŋalak do tepmi paŋ unjun da tilak yo morap Piŋkop da wasagit tepmi paŋ. Aŋek kisi morap da iyoŋ iyoŋ yawit da yaŋakwa wik da abisok bisapmon wisak. ²³°Ae yo unjun dagin iyoŋ iyoŋ dima yoŋ. Ninyo kisi iyoŋ iyoŋ yomaŋ. Nin Telagi Wup kili abidagimaŋ, ae yo diwari tagisi don timitdamaŋ yaŋsi nandamaŋ. Mani nin abisok tepmi sigin paŋek iyoŋ iyoŋ yaŋek Piŋkop da monji gwayono yaŋ niyinek giptim kalugi nimdisak bisap unjun do nandaŋ teban taŋek jomjom amaŋ. ²⁴Piŋkop da nin yokwikon baŋ timikgit, ae yo morap tagisi aŋ nim do nandisak unjun do jomjom amaŋ. Yo kinda abidok do jomjom amaŋ kaŋ, nin nandamaŋ unjun yo dima abidamaŋ. Amin kinda yo kinda kili abidagit kaŋ jomjom dima asak. ²⁵Mani nin yo unjun dima abidagimaŋ, do jomjom amaŋ kaŋ, nin butnin yawori taŋakwa jomjom amaŋ.

²⁶Ae Telagi Wup da tapmimni mini amin nin paŋpulugosok. Nin yo nido bisit aneŋ unjun dima nandamaŋ, ae gen kaga da ni gen naŋ yoneŋ unjun dima nandamaŋ. Mani Telagi Wup da iyoŋ iyoŋ yaŋek nin paŋpulugok do iyi bisit

asak. ²⁷°Unjun da Piŋkop dakon galaktok yolek telagi amin kabini nin paŋpulugok do bisit asak. Do Piŋkop amin but pindat pindat amin da Wup dakon nandak nandakni kosok.

²⁸°Nin nandamaŋ, Piŋkop da yo morap kisikon pi aban unjun yo morap da amin morap iyi do but dasi galak taŋ imaŋ amin unjun da paŋpulugok madepsi timikgaŋ. Unjun amin Piŋkop da galaktokni yolni do aŋek yaŋ yomgut. ²⁹°Nido miŋat aminyo Piŋkop da kalipsigwan “don timitdisat” yaŋ nandaŋ yomgut unjun Monji Yesu yombem dagoni do tilak agit. Monji da peni mibiltogi egakwan padik padikni ae saminiyo morapmi da egipni do nandagit. ³⁰Ae amin unjun tilak agit unjunyo kisi yaŋ yomgut. Ae amin unjun yaŋ yomgut unjun miŋat aminyo kilegi yaŋ yoyigit. Ae amin unjun kilegi yaŋ yoyigit unjun tilimni yomgut.

Piŋkop nin do toktogisi but dasi galak taŋ nimisak

³¹°Yaŋ agit do niaŋ yoneŋ? Piŋkop da nin paŋpulugosok, do namin da uwal aŋek nin pabiŋ nipjak? ³²Piŋkop iyi dakon Monji dima aŋkutnaŋek nin morap paŋpulugosak do yabekgit. Yaŋ agit do yo morap kisi but galagon da nimdisak.

³³°Piŋkop da nin iyi do kili manjigit, do namin da gen pikon nipjak? Piŋkop da iyi miŋat aminyo kilegi yaŋ niyisak. ³⁴Namin da nin yokwi dakon kobogi timitneŋ do yosak? Unjun aripmi dima, nido Yesu Kristo nin do aŋek kimakgit, ae unjun gin dima, nin do aŋek kimoron da pidagit. Ae abisok Piŋkop da amin tet do yigek nin paŋpulugosak do iyisak. ³⁵Kristo da nin do but dasi galaktaŋ nimisak, do yo kinda da nin unjun kagag-

°8:20 WW 3.17-19   °8:23 2Ko 5.2-4   °8:27 Kap 139.1   °8:28 Ep 1.11

°8:29 Kol 1.18; Ibr 1.6   °8:31 Kap 118.6   °8:33 Ais 50.8-9

wan nanj aripmi dima panjwasiasak. Jigi tepmiyo panerj, bo amin da yo yokwi anj nimni, bo jap do anerj, bo imal do wadak wadak anerj, bo yo yokwisi kinda da nin panjupbal ak do asak, bo emat nimon noman tosak kanj, unun yo morap da tagi panjwasini? Unun aripmi dimasi!³⁶ vPanjkop gen papia da unun do yanj yosok:

“Nin gak dakon miñjat aminyo ekwamanj, do bisapmi bisapmi amin da nin si nindapba kimokgomanj.

Unun da nindaba nin sipsip si dapba kimori yombem da ekwamanj.”

³⁷Mani Kristo da nin do but dasi galaktanj nimisak, do unun yo morap noman tanj nimirakwa panjpluganakwan pabirj yopmangamanj. ³⁸Nak asisi nandanj teban tosot, Panjkop da nin do but dasi galaktanj nimisak, ae yo kinda da nin unun kagagwan nanj aripmi dima panjwasiasak. Kimot, bo egip egip, bo anjelo, bo konj, bo yo abisok tonj, bo yo don noman tokdanj, bo yo tapmimi tonj mibili mibili, ³⁹bo yo kwen tonj, bo yo mikgwan tonj, bo yo diwari tanj ananj kwanj unun yo morap da Panjkop da nin do but dasi galak tanj nimisak unun kagagwan banj aripmi dima panjwasiasak. Panjkop da nin do but dasi galaktanj nimisak unun Amin Taginin Yesu Kristo obakon nolinban komanj.

Pol Panjkop da Israel aminon pi agit unun do yagit

(Kilapmi 9–11)

Pol da Israel amin do bupmi nandanj yomgut

9 Nak Kristo dakon amin, do bamisi yosot. Top dima yosot. Nak gen on yosot unun Telagi Wup da nandak nan-

dakno si jonjigakwan gen unun bami yosot yanji nandanj yosot. ²Nak bisapmi bisapmi bupmi but yokwiyo anej butno madepsi jik tosok. ³wNak Panjkop da yawi diwat kabino Israel amin yokwikon banj timitjaksi do nandisat. Do nak dakon galaktok unun yanj: Kosit di yanj tonj tam nak da naga jobit timigej Kristo yipmanj degapbo Israel amin da nak dakon tamo abidanjbam. ⁴Israel amin kabi unun Panjkop da gwaknoni yanj kili yoyigit. Tilimni kili yolijnban bisap morapmi kawit, ae Panjkop da sanjbek sanjbek unun gat anej gen tebani yomgut. Ae gawak imni dakon mibili yoyijek yanj teban tokni yomgut. ⁵Unun dakon babikni mibiltogi unun man madejni tonj da egipgwit. Ae unun kabikon da Kristo amin dagagit. Kristo unun Panjkopsi, yo morap dakon busunji egisak, do bisapmi bisapmi mani anjksinj kimotnerj. Unun asi.

Panjkop da Israel aminon pi agit Pol da unun do yagit

⁶Do Panjkop da Israel amin do yanj teban tok agit unun jonjigakwan bami tonj dima agit yanj tagi yonej? Unun dima, nido Israel aminon da altanjbi unun kisi morap Israel amin bamisi dima. ⁷yAe Abrahamon da altanjbi amin morap kisi da Abraham dakon gwaknisi yanj tagi dima yonej. Panjkop da kalip yanj yagit:

“Aisak kalonon dagin babikgo noman tokdanj.”

⁸zUnun gen dakon mibili unun yanj. Amin da monji panjalanj unjudej altonj amin morap kisi da Panjkop dakon gwakni dima. Monji morap yanj teban tok kosiron da altanjbi unun dagin Abraham dakon babikni. ⁹aNido Panjkop da yanj teban tok yanj agit:

“Bisap yipgumon tobil abinapbo Sara da monji wili anjalakdisak.”

¹⁰ Ae unun gin dima, babiknin Aisak da Rebeka panek monji yayat panalagit.

¹¹ Mani Pin kop anpakni yolek galaktoknikon amin manjisak. Yayat bamot dima altanek anpak tagi bo ae yokwi dima anakwal ¹² Pin kop da Rebeka yan iyigit:

“Monji mibiltok altosak unun da padige dakon oman amini egipdisak.”

¹³ Pin kop gen papia da unun do yan yosok:

“Padige Jekop do but dasi galaktan ingum, mani peni Iso do dima galaktan ingum.”

¹⁴ Do nian yonej? Pin kop kokwin kilegi dima asak? Dimasi! ¹⁵ Nido Pin kop da Moses yan iyigit:

“Nak amin kinda do bupmi nandan im do nandaker kan, bupmi nandan imdisat.

Ae amin kinda anpulugok do nandaker kan anpulugokdisat.”

¹⁶ Yan do, Pin kop amin manjit do nandisak kan, amin dakon galaktok bo amin dakon teban tebanon da dima manjisak, unun bupmini do anek manjisak.

¹⁷ Telagi papiakon Isip dakon kila amin madep Pero Pin kop da yan iyigit:

“Nak da jigi madepsi gabo miktimi miktimi minjat aminyo da tapmimno kanek man madep namni yan do anek nak da kila amin madep man gamgum.”

¹⁸ Yan do, nin nandaman, Pin kop da amin kinda do bupmi nandan im do nandisak kan, bupmi nandan imdisak. Ae amin kinda aban but teban asak do nandisak kan, galaktokni yolek aban but teban asak.

¹⁹ Mani jikon da kinda da yan nayikdisak, “Pin kop da yan asak kan,

nido nin gulusunin ton yan niyisak? Namin da Pin kop da yo ak do nandisak unun yapmanek iyi da galaktogon yo kinda asak?” ²⁰ Gak yan dimasi yoki. Gak amin gin, do Pin kop da yo asak unun do “Dima agagi asal” yan nido yosol?

“Amin iyi wasagit da wasagit amin ‘Nido nak yan wasagil?’ yan tagi dima iyigi.”

²¹ Miktim kwoba wasok amin da mikgakak timi kinda abidanej kwoba tagisi kinda pi tagisi do wasanej, kwoba kinda pi isali di ak do wasosak kan, unun dima agagi asak yan tagi nandanej?

²² Pin kop da yan gin asak. Unun but-japni ae tapmimni amin kisi da koni do nandisak, mani japmi nandan yomisak amin tasik toni do parekbi unun jomjom anek tepmi dima panjasik asak. ²³ Yan asak, nido amin bupmi nandan yomisak unun da tilimni dakon yo tagisi morap unun dakon mibili nandani do nandisak. Unun amin tilimnikon egipni do kili manjigit. ²⁴ Unun nin mani. Unun da nin Juda amin ae Amin Ijwakwari Kabi da kabikon ban manjin niptut. ²⁵ Kombi amin Osea da papia mandagiron Pin kop da Amin Ijwakwari Kabi do yan yagit:

“Minjat aminyo unun kalip nak dakon amin kabi dima egipgwit, unun abisok nak dakon amin kabino yan yoyikej.

Ae but dasi dima galaktan yomgum amin, unun abisok but dasi galaktan yobej.”

²⁶ Ae kinda yan yagit:

“Ji nak dakon amin kabi dima yan yoyigim tamokon unudon gin ‘Ji Pin kop egip egip teban egisak unun dakon monji gwayoni’ yan yoyikdisat.”

²⁷kAisaia Israel amin do nandajek yanj tidajek gen yanj yagit:

“Israel miñat aminyo tap kidipmiñon niman toñ yombem morapmisi ireñ tokdañ, mani Amin Tagi da kalonisosok di banñin yokwikon banj timitdisak.

²⁸Nido Amin Tagi da miñat amin morap gen pikon yopmanjek kobogi yokwisi tepmisi yomdisak.”

²⁹lOn yo noman tokdañ unun do Aisaia da kalip yanj yagit:

“Amin Tagi Tapmim Ami da nin dakon amin kabi kalonisosok di dima yopban egipgwit tam, nin Sodom ae Gomora kokup da tasik tagimal yanj gin tasik tagimanj.”

Israel amin nandaj gadat bami dima awit

³⁰Do nianj yoneñ? Yanj yoneñ: Amin ñwakñwari Kabi Piñkop da dabilon kilegi egip do pi teban dima awit. Unun nandaj gadat ajek kilek tawit. ³¹Mani Israel amin Moses dakon gen teban yolek miñat amin kilegi egip do pi tebaisi awit, mani dima kilek tawit, ³²mnido nandaj gadat kosiron da amin kilegi egip do dima nandawit. Unun iyi da teban tebanon da kilegi man pak do nandawit. Unun Yesu dima nandaj gadaj imgwit, do tip kinda da yanj kosiron tanjakwan kandapni tidajek manj pakgwit. ³³nPiñkop gen papia da unun do yanj yosok:

“Nandani. Nak da tip kinda Saion kokup papmon amin kesal dapni do yipmandat.

Mani nandaj gadaj imni amin mayaktok dima pakdañ.”

Israel amin Piñkop dakon anjpak dima nandaj

10 Not kabi, Piñkop da Israel amin yokwikon banj timitjak dosi nandajek bisit iyisat. ²Nak Israel amin dakon mibilni nandisat, unun Piñkop dakon galaktok yol do pi tebaisi anj, mani Piñkop dakon galaktok pakyanñsi dima nandajek anj. ³Unun nianj anapno Piñkop da kilegi man nimjak unun dima nandajek iyi da teban tebanon da amin kilegi dagok do pi tebaisi anj. Yanj anjek Piñkop yipba unun da panjkilek aban amin kilegi dima dagonj. ⁴Nin nandamanj, Kristo da pi aban gen teban yo isali agit, do miñat amin morap Kristo nandaj gadaj imanñ unun Piñkop da dabilon amin kilegi dagonj.

⁵oMoses da miñat aminyo gen teban yolek ni anjak banj anjakwa Piñkop da amin kilegi yanj yoyisak unun do yanj mandagit:

“Amin kinda gen teban morap kisi guramikdak unun kalugi egipjak.”

⁶pMani amin kinda nandaj gadat anjakwan Piñkop da unun do amin kilegi yanj iyisak unun amin da yanj yosok, “Ji disi butjikon da

‘Namin da Kwen Kokup wigisak?’

yanj dima yoni. Gen unun yoni unun da Kristo miktimon abik do nandaj yanj asak. ⁷Ae ji

‘Namin da kimakbi tamokon pigisak’ yanj dima yoni. Gen unun yoni unun da Kristo kimakbi tamokon nanñ awik do nandaj yanj asak.” ⁸Mani nianj yoneñ? Nin Piñkop dakon gen yolek yanj yoneñ: “Piñkop dakon gen unun ji da kapmatjok toso.

Unun gen kagasikon ae butjikon toso.” Gen unun nandaj gadat dakon gen nin da yanj tenñok amanñ unun. ⁹Nin yanj

k9:27 Ais 10.22-23 l9:29 Ais 1.9 m9:32 Ais 8.14

n9:33 Ais 28.16; 1Pi 2.6 o10:5 MS 18.5 P10:6 GT 30.12-14

yomanj. Gak yanjwok anjek gen kagagokon da “Yesu unun Amin Tagi” yan yoki, ae butgokon da “Piŋkop da Yesu kimoron nan aban pidagit” yan nandanj gadasal kanj, Piŋkop da gak yokwikon nanj abidokdisak. ¹⁰Nin butnion da nandanj gadat ano Piŋkop da nin miŋat aminyo kilegi yanj niyisak, ae nandanj gadatnin gen kagakon da yanjwok ano Piŋkop da nin yokwikon nanj timikdak.

¹¹qPiŋkop dakon gen da unun do yanj yosok:

“Amin morap Piŋkop nandanj gadanj iman unun mayaktok dima pakdanj.”

¹²rJuda amin gat ae Amin ņwaktjwari Kabi gat unun kisi Piŋkop da dabilon arip gin. Amin Tagi unun amin morap kisi dakon Amin Tagini. Unun da amin morap panpulugosak do bisit iyanj unun madepsi gisamikdak. ¹³sDo

“miŋat amin morap Amin Tagi dakon man yanjek panpulugosak do bisit iyanj unun yokwikon nanj timitdisak.”

¹⁴Mani miŋat aminyo dima nandanj gadanj imni kanj, nianjon da bisit iyinba panpulugosak? Ae gen bini do dima nandanj kanj, nianjon da nandanj gadanj imni? Ae amin kinda da Piŋkop gen dima yoyisak kanj, nianjon da gen bini nandanj? Unun aripmi dima nandanj. ¹⁵tAe amin dima yabetni kanj, Piŋkop gen aripmi dima yanj tenjenokdanj. Piŋkop gen da yanj yosok:

“Gen bin tagisi panabanj amin dakon abapni unun yo madepsi!”

Israel amin Gen Bin Tagisi dima abidawit

¹⁶uMani Israel amin kisi da Gen Bin Tagisi dima abidawit. Aisaia da yanj yagit:

“Amin Tagi, gen yanj tenjenomanj namin da nandanj gadasak?”

¹⁷Yanjdo, nin nandamanj, amin da Kristo dakon gen yanj tenjenanba nandanj unun da nandanj gadat panalon asak.

¹⁸vMani nak gen kinda dayikdisat unun yanj. Israel amin Gen Bin Tagisi unun nandawit bo dima? Unun nandawit. Piŋkop gen papia da yanj yosok:

“Miŋat amin morapyo miktimi miktimi ekwanj da tekni kili nandawit.

Geni miktim diwarikon da diwarikon kili kigit.”

¹⁹wAe gen kinda gat dayikdisat unun yanj. Israel amin da gen unun dakon mibili nandaba pisagit bo dima? Unun nandaba pisagit. Mibiltok Piŋkop da Moses dakon gen kagakon da Israel amin gen yoyigit unun do nandanj. Gen yanj yagit:

“Nak da amin kabi kinda man bini mini ae nandak nandakniyo tagi dima unun timikgo nak nandanj gadanj naba ji da unun do nandaba yokwi tok anjek butjap nandakdanj.”

²⁰xAe Aisaia da gen tebaisi yanj yagit:

“Amin kabi kinda nak wisik do pi dima awit unun da nak kili analon awit.

Ae nak do dima yanjek egipgwit amin nak da naga nanj yoliko kili nandawit.”

²¹yMani Aisaia da Israel amin do nandanj yanj yagit:

“Nak gildat kinda kalonj gen kirinjit anjek but tobil ak do dima nandanj amin

^q10:11 Ais 28.16   ^r10:12 Ya 15.9   ^s10:13 Jol 2.32   ^t10:15 Ais 52.7

^u10:16 Ais 53.1   ^v10:18 Kap 19.4   ^w10:19 GT 32.21   ^x10:20 Ais 65.1

^y10:21 Ais 65.2

ujun nagon opni do kisitno dedaŋ egisat.”

Piŋkop da Israel amin diwari do nandaŋ yawot agit

11 ²Do nak yaŋ dayikdisat, Piŋkop da miŋat amin kabini manji yomgut? Ujun dimasi! Nak naga Israel amin kinda. Nak Abraham dakon babi, ae Benjamin da kabikon nani kinda. ²Piŋkop da miŋat aminyo kalip iyi do manjigit unun manji dima yomgut. Ji Piŋkop da papiakon Elaija do gen mandabi unun dima nandaŋ bo? Elaija Israel amin do gen yaŋ yomiŋek Piŋkop yaŋ iyigit:

^{3 a}“Amin Tagi, gak dakon kombi amingo kili dapba kimagwit, ae gak dakon altago tuwilgwit.

Abisok nak kalon dagin egapbo nakyo kisi nikba kimotdisat.”

^{4 b}Mani Piŋkop da kobogi ni gen naŋ iyigit? Yaŋ iyigit:

“Nak dakon amin kabino 7 tausen da ekwaŋ, unun amin kokup kidat Bal unun do gawat gawat dima awit.”

⁵Ujudeŋ gin abisokyo kisi Piŋkop da Juda amin kabisok kinda nandaŋ yawot aŋ yomiŋek iyi do kili manjigit. ^{6 c}Ujun pi kinda awit do aŋek dima manjigit, unun nandaŋ yawok yomiŋek isalsi manjigit. Ujun pi kinda aŋakwa manjigit tam, unun da nandaŋ yawotsi dima asak.

⁷Yaŋdo, niaŋ yoneŋ? Israel amin Piŋkop da dabilon kilek tok do pi tebaisi awit, mani dima kilek tawit. Piŋkop da amin diwari baŋgin manjiban unun dagin kilek tawit. Aŋakwan diwari Piŋkop da but yomani sopmaŋ yomgut. ^{8 d}Piŋkop gen papia da unun do yaŋ yosok:

“Piŋkop da nandak nandakni paŋupbal aban upbal tawit,

ae dabili sopban yo dima pindari awit, ae mirakni sopban yo dima nandawit.

Piŋkop da yaŋ agit da abisok yaŋ gin egi aŋaŋ obaŋ.”

^{9 e}Kalip Dewit da unun do yaŋ yagit:

“Ujun jap noknok aŋek kisik kisik aŋ, mani gak da yokwi awit dakon kobogi do paron yopbi yokwalni, ae gapmakon moni, ae kosiron tipmon kandapni tidoni dosi nandisat.

¹⁰Ae dabilni abi pilin tarakwa yo dima pindatni, ae jigi morapmi imek yomiŋaki manji gironjitni, aŋek yaŋ gin egi wigini dosi nandisat.”

Piŋkop da Amin Ijwakŋwari Kabi yokwikon baŋ timikgit

^{11 f}Yaŋdo, nak yaŋ dayikdisat. Israel amin yokwikon maŋek wagil tasik taŋ yaŋ nandaŋ? Ujun dimasi! Ujun Piŋkop manji imgwit, aŋakwa Piŋkop da Amin Ijwakŋwari Kabi yokwikon baŋ timikgit. Israel amin da unun kaŋek ninon yaŋsi asak tam tagisi yaŋ nandaŋ yomni do aŋek Piŋkop da unun agit. ¹²Israel amin da Piŋkop manji imgwit bisapmon Piŋkop da miktim amin morap kisi paŋpuluganeŋ yo tagisi morapmi anyomgut. Ae Israel amin Piŋkop dakon aŋpak yipmaŋ dekgwit bisapmon Piŋkop Amin Ijwakŋwari Kabi do yo tagisi anyomgut. Yaŋ agit do yaŋsi nandaney, Israel amin Piŋkopmon ae tobil apni bisapmon, mibiltok agit unun si yapmaŋek miktim amin morap kisi do yo wagil tagisisi morapmi anyomdisak.

¹³Amin Ijwakŋwari Kabi, nak abisok ji do gen on dayikdisat. Piŋkop da nak jikon yabekbi pi abeŋ do yaŋ namgut. Nak pi unun asat unun do tagisi

²11:1 1Sa 12.22; Kap 94.14; Pil 3.5   ^a11:3 1KA 19.10,14   ^b11:4 1KA 19.18

^c11:6 Gal 3.18   ^d11:8 GT 29.4; Ais 29.10   ^e11:9 Kap 69.22-23

^f11:11 Ya 13.46

nandisat, ¹⁴nido nak unun pi anjapbo, Piŋkop da jikon yo tagisi anj daminjakwan, Israel amin dabinoni da unun kanek, ninon yan gin asak tam tagisi yan nandani do nandisat. Yan nandanakwa Piŋkop da diwari yokwikon ban timitjak kan tagisi yan nandisat. ¹⁵Piŋkop da Israel amin yopman dekgit bisapmon minan aminyo miktimi miktimi ekwan unun timikban iyi gat but kaloŋ awit. Yan agit do Israel amin yokwikon ban timitjak kan, nin nandaman, unun kili kimakgwit ban egip egip ae yomisak yan asak. ¹⁶Amin da wit mibiltok pan unun ban diwari timigek bret wasanek Piŋkop do paret anj. Yan aba bret diwari kisi telagi gin anj mudonj. Ae kindap dakon geli unun telagi kan, kilinji yo kisi telagi gin.

¹⁷Nak tilak gen kinda dayikdisat. Olip kindap amin da kwaokbi dakon kilinji unun Israel amin dakon tilak asak. Unun kilinji diwari Piŋkop da paŋsanik maban kiwit. Ae Amin Ŋwakŋwari Kabi ji olip kindap iyi kwokwo dakon kilinji yombem, ji panabinj olip kindap tagisi amin da kwaokbikon sanbegit da gelikon pakbi iligek kilinji diwari gat tagisi tonj.

¹⁸Mani ji disi do nin kilinji diwari yapmanek kilinji tagisi yan dima nandani. Ji da geli do pakbi dima iman, geli da pakbi damisak, do ji disi do dima nandaba wigisak. ¹⁹Mani ji da yan yokdan, “Nin da kindap obikon sanbenerj do anek kilinji unun Piŋkop da paŋsanikgit.”

²⁰Unun asi, Piŋkop da yan agit. Mani Israel amin Kristo dima nandan gadan imgwit, unun do anek paŋsanikgit. Ae ji nandan gadan iman do kindapmon sanbewit da ekwan. Do ji disi do nandaba dima wigisak. Ji si pasolni. ²¹Nido Piŋkop da kindap unun iyi dakon kilinji

unun paŋsanikgit, do ji disi do nandaba wigisak kan, jiyo kisi paŋsanitdisak.

²²hJi pakyansi nandani. Piŋkop da amin do anpak yawori anyomisak, mani yokwi aba japmi nandan yomisak. Amin morap anpakni yopman dekgwit unun yo yokwisi anyomgut, mani ji anpakni tagisi unun do nandan teban tanek sigin atni kan, anpak yawori anjamdisak. Mani ji yanon dima atni kan, jiyo kisi paŋsanitdisak. ²³Ae Israel amin kalip paŋsanikgit unun nandan gadat ani kan, kindap obikon aeni sanbekdisak. Nido Piŋkop iyi aeni sanbesak dakon tapmim tan imisak. ²⁴Disi nandan, Amin Ŋwakŋwari Kabi ji kalip olip kindap iyi kwokwo dakon kilinji yombem da yan egipgwit. Unudon ban Piŋkop da ji paŋsanik olip kindap amin da kwaokbikon sanbegit. Kindap iyi yan dima kwon, mani Piŋkop da yan agit. Do kilinji unun paŋsanikgit unun iyi da obikonsi tagapmisi sanbekdisak.

Piŋkop amin morap do bupmini yolik do nandisak

²⁵Not kabi, nak ji da gen pasili kinda tosok unun dakon mibili nandaba piosak do nandisat. Yan kan disi do dima nandaba wigisak. Gen pasili unun yan: Israel amin diwari Piŋkop da but yomani soggut unun yan egi wigakwa Amin Ŋwakŋwari Kabi nian da iyikon apni do tilak yipgut unun da aripmon iyikon apdan. ²⁶iAe don Piŋkop da Israel amin morap kisi yokwikon ban timitdisak. Unun do Piŋkop gen papia da yan yosok: “Yokwikon Ban Timit Timit Amin unun Saion kokup papmon da apdisak.

Abinjek Jekop dakon amin kabikon al-tanek Piŋkop gen pabinj yop anpakni wiririkban kin mudokan.

²⁷Jajeḡ yokwini wiririk yom do nak unun gat saḡbek saḡbek kinda abeḡ.”

²⁸Israel amin Yesu dakon Gen Bin Tagisi unun do manji imḡwit, do Piḡkop dakon uwalni dagawit. Yaḡ aḡek ji Amin Iḡwakḡwari Kabi paḡpulugawit. Mani Piḡkop da kalipsigwan Israel amin iyi dakon miḡat amin kabi eḡipni do kili manjiḡit, ae babikni do sigin nandan yomiḡek but dasi galaktan yomisak. ²⁹Nido Piḡkop da amin yaḡ yomisak unun nandak nandakni kulabik dima asak, ae but galak do yo yomisak unun aripmi dima gwayesak.

³⁰Amin Iḡwakḡwari Kabi ji kalip Piḡkop dakon gen pabiḡ yopḡwit. Mani abisok Israel amin Piḡkop dakon gen dima guramiḡkaḡ. Yaḡ do aḡek ji bupmini abidawit. ³¹Uḡudeḡ ḡin abisok Israel amin da Piḡkop gen dima guramiḡkaḡ. Mani ji da bupmini abidawit, do Israel amin yo kisi tagi abidoni. ³²Piḡkop da miḡat amin morap kisi bupmini yolik do nandagit, do yum pindagakwan amin kisi geni kiriḡiḡek dam tebanon eḡipḡwit.

Piḡkop man madep imiḡ kiḡotneḡ

³³^kMao! Piḡkop dakon aḡpakni tagisi, ae nandan kokwini, ae nandak nandakni unun wagil ilarisi. Gen kokwin pi agakni amin da mibili aripmi dima wisir kokogi, ae amin da pi agakni aripmi dima nandan pisogi. ³⁴^lUnun do Piḡkop gen papiakon gen yaḡ tosok:

“Namin da Amin Tagi dakon butni kaḡit?

Ae namin da aḡpulugaḡek nandak nandak imḡut?”

³⁵^m“Namin da mibiltok Piḡkop do yo imḡut do kobogi do Piḡkop da yoni tamoni paḡtobil imḡak?”

³⁶ⁿPiḡkop da iyi yo morap wasagit, ae unun da yaḡakwan tamonikon toḡ. Ae yo morap da mani aḡenokḡoḡ. Dagok dagogi mini tilimni taḡ aḡaḡ kikkisak teban. Unun asi.

Kristo nandan ḡadan iman amin da ni aḡpak baḡ ani unun do Pol da yaḡit

(*Kilapmi 12.1–15.13*)

Nin ḡiptimnin naḡ Piḡkop do paret aḡ imneḡ

12^oYaḡdo, not kabino, nak Piḡkop dakon bupmini madepsi unun do nandaneḡ gen tebai yaḡ dayisat. Ji kalugi sigin eḡek ḡiptimji naḡ Piḡkop do paret aḡ imni. Yaḡ aḡek telagi eḡek aḡpak Piḡkop da galak tosok unun baḡ aḡek eḡipni. Ji yaḡ ani kaḡ, Piḡkop bamisi gawak imdan. ²Ji miktim amin da tilagon dima eḡipni. Ji yum kaḡakwa Piḡkop da nandak nandakji paḡkaluk aban aḡpakji kisi kalugisak. Yaḡ ani kaḡ, Piḡkop dakon galaktokni tagi nandaba pisokdisak. Aḡek aḡpak tagisi gat, ae aḡpak Piḡkop da si galak tosok gat, ae aḡpak ḡwaljiḡi minisi unun tagi nandaba pisokdisak.

Piḡkop da pi kokwinik nimisak unun tagisi aneḡ

³^pPiḡkop da nak do aḡpak tagisi aḡ namiḡek pi namḡut, do ji kalon kalon yaḡ dayisat. Ji disi do dima nandaba wiḡisak. Piḡkop da nandan ḡadat damisak unun da aripmon aḡpakji kokwinigeḡ disi do “nin nianḡen amin?” yaḡ

^j11:27 Jer 31.33-34   ^k11:33 Ais 55.8-9   ^l11:34 Ais 40.13; 1Ko 2.16

^m11:35 Jop 41.11   ⁿ11:36 1Ko 8.6   ^o12:1 Ro 6.11,13; 1Pi 2.5

^p12:3 1Ko 12.11; Ep 4.7; Pil 2.3

do nandani. ⁴qNin nandamañ, giptimmin kalonji mani diwatni morapmi, ae pini kalonji dima añ. ⁵Yangin, nin miñat aminyo morapmi mani nin Kristokon giptim kalonji agimañ. Ae nin kisi giptim kalonji dakon diwatni da ekwamañ.

⁶rPiñkop da nandañ yawotni do añek but galak do pi ñwakñwat ñwakñwat nimgut. Do amin kinda kombi gen yosak do pi imgut kañ, nandañ gadatni tañ imisak unun da aripmon kombi gen yosak. ⁷Amin kinda pañmuwukbi pañpulugosak do pi imgut kañ, tagisi pañpulugosak. Ae amin kinda yoyiñdet pi imgut kañ, yoyiñdet pi añ kimotjak. ⁸Ae amin kinda amin but pañteban ak pi imgut kañ, amin but pañteban ak pi unun añ kimotjak. Ae amin kinda wadak wadak amin pañpulugosak do pi imgut kañ, yo morapmi yomjak. Ae amin kinda kila amin pi imgut kañ, kila amin pi unun do tapmimni kisi paregek asak. Ae amin kinda amin do bupmi nandañek pañpulugok pi imgut kañ, kisik kisigon da pañpulugosak.

Nin amin do but dasi galak tañ yomneñ

⁹Ji amin do but dasi galak tañ yomiñ kimotni, topmon da dima ani. Ji anpak yokwi do nandaba yokwisi asak. Añek anpak tagi bañ pabidañ kimotni. ¹⁰sJi disi dakon notji do but dasi galaktañ yomañ unuder gen Piñkop dakon miñat aminyo do but dasi galak tañ yomni. Añek disi do nandaba niañ wigisak unun si yapmañek notji do madepsi nandaba wukwan yomiñ yomiñ ani. ¹¹Ji kurak togi mini pisi añ kimotni. Butjikon Telagi Wup da kindap da yañ soñek pañtagap aban Amin Tagi dakon pi añ ki-

motni. ¹²tJi nandañ teban tañek Amin Tagi da yo tagisi añ damjak do jomjom añ, do kisik kisik añek egipni. Ae jigi no-man tañ daba kañ, butji yawori tañakwa tebaisi atni. Bisapmi bisapmi bisit añ kimotni. ¹³uPiñkop dakon miñat aminyo yo do wadak wadak aba kañ pañpulugoni. Ae amin kokup ñwakñwarikon da apba kilani añek pañpulugoni.

¹⁴vAmin da yokwi anjamni kañ, Piñkop da yo tagisi anyomjak do bisit iyini. Pañupbal asak do bisit dima iyini. ¹⁵Ji kisik kisik añ amin gat kisik kisik ani, ae kunam takgañ amin gat kunam tatni. ¹⁶wJi kalonj kalonj but kalonjon da egipni. Disi do nandaba dima wigisak. Añek amin piñbi ekwañ gat egip do dima kurak toni. Ji man pawigik dima ani.

¹⁷xAmin da yokwi añ daba kañ, kobogi do yokwi dima añ yomni. Miñat aminyo da dabilon ji anpak tagisi bañgin anakwa dandani. ¹⁸Ji gat but kalonj egip do nandañ kañ, amin morap kisi gat but kalonjon da egip do pi madepsi ani.

¹⁹yNot kabino, amin da yokwi añ damni kañ, yokwi kobogi dima añ yomni. Piñkop da butjap nandañ yomjak do bibik imni. Nido Piñkop gen pa-piakon Amin Tagi da yañ yosok:

“Kobogi yomyom unun nak dakon pi.

Yo yokwi awit dakon kobogi nak da naga yomdisat.”

²⁰zDo ji kobogi dimasi yomni. Piñkop gen papia da yañ yosok:

“Uwalgo jap do aban kañ, jap ibi.

Ae pakbi do aban kañ, pakbi ibi.

Yañ abi kañ, anpak yokwini do nandañek mayagi pakdisak.”

²¹Ji yum kañakwa yokwi da dima pabiñ depjak. Anpak tagisi bañ añek yokwi pabiñ yopni.

^q12:4 1Ko 12.12,27   ^r12:6 1Ko 12.4-11; 1Pi 4.10-11   ^s12:10 1Pi 1.22

^t12:12 1Tes 5.16-18   ^u12:13 Ibr 13.2   ^v12:14 Mt 5.44; 1Ko 4.12

^w12:16 YT 3.7   ^x12:17 1Tes 5.15   ^y12:19 GT 32.35; Mt 5.39

^z12:20 YT 25.21-22; Mt 5.44

Nin gapman da yongamgwan egipneŋ

13^aAmin morap nin gapman dakon pi amin da yongamgwan egipneŋ, nido gapman kinda iyi dima noman tagit. Kisi morap Piŋkop da paŋalon agit. ²Yaŋdo, amin kinda gapman dakon pi amin dakon gen pabiŋ yopmanɗak kaŋ, uŋun amin Piŋkop da amin manjɗek pikon yopgut uŋun baŋ kwen wigik aŋ yomisak. Yaŋ ani amin kwen wigik awit dakon kobogi do yo yokwisi timitdaŋ. ³^bNandani, gapman dakon pi amin uŋun amin kilegi ekwaŋ uŋun paŋpasol ak do dima ekwaŋ. Uŋun amin aŋpak yokwi aŋ uŋun paŋpasol ak do ekwaŋ. Do ji gapman do pasol pasol dima ak do nandaŋ kaŋ, aŋpak tagisi baŋgin aŋakwa gapman da manji pawigisak. ⁴Gapman uŋun Piŋkop dakon oman amin. Uŋun ji paŋpuluŋaŋba tagisi egipni do ekwaŋ. Mani ji yokwi ani kaŋ, sisi pasolni, nido emat agak siba isal dima abidoŋ. Uŋun da amin yokwi aba Piŋkop da japmi nandaŋek kobogi yom do nandisak amin uŋun kobogi yom do ekwaŋ. ⁵Yaŋdo, nin gapman da kobogi yokwi aŋnimdisak uŋun do pasalek geni guramitneŋ. Ae uŋun gin dima, butningwan da suŋ kinda dima aŋek kilegisi ekwamaŋ yaŋsi nandanerŋ do aŋek geni guramitneŋ.

⁶^cMibili yaŋ do ji gapman do takis yomaŋ, nido gapman dakon pi amin uŋun Piŋkop dakon oman amini ekwaŋ, ae uŋun toktogisi pini aŋkimokgoŋ. ⁷Aminon goman morap agil uŋun sopbi. Takis mibili mibili yopyopmi uŋun yopni. Ae kila amin mibili mibili morap do gawak yomiŋek man madep yomni.

Nin amin morap do but dasi galak taŋ yomneŋ

⁸^dJikon gomanji kinda di taŋ daban. Gomanji kaloŋi kindagin tagit da tosok uŋun ji da aripmi dima sopsopmi. Goman uŋun amin do but dasi galak taŋ yomni. Nido amin kinda amin do but dasi galak taŋ yomisak uŋun gen teban yol kimokdok. ⁹^eGen teban da yaŋ yosok:

“Yumabi dima ani.

Amin dima dapba kimotni.

Kabo dima noni.

Ae pindak galaktok dima ani.”

On gen teban gat ae gen teban diwari toŋ uŋun gen teban kaloŋi kinda dagin kisi timikɗak. Gen teban uŋun yaŋ:

“Gaga do but dasi niaŋ galak tosok, uŋudeŋ gin amin do but dasi galak taŋ yobi.”

¹⁰^fAmin kinda amin do but dasi galak taŋ yomisak uŋun amin amin do aŋpak yokwi dima aŋyomisak. Yaŋdo, amin kinda amin do but dasi galak taŋ yomisak uŋun gen teban yol kimokdok.

Nin aŋpak kilegisi baŋ aneŋ

¹¹^gJi yaŋ aŋek egipni, nido on bisap ekwamaŋ uŋun disi nandaŋ. Abisok uŋun dipminon da pidot pidot bisap, nido Piŋkop da nin abiŋ timitdisak dakon bisap kili uŋun kwaŋ tosok. Kalip Yesu nandaŋ gadaŋ ingumaŋ bisapmon uŋun bisap dubagikon tagit, mani abisok kili kapmat tosok. ¹²^hPilin kili uŋunjok mudokdisak, aŋakwan wisa yo kisi kili uŋunjok dagokdisak. Yaŋdo, nin pilin tuk dakon aŋpak yokwi morap yopmaŋek teŋteŋi dakon yo baŋ pasik yaŋ panerŋ. ¹³ⁱNin amin da gildaron akwaŋ

^a13:1 YT 8.15; Tit 3.1   ^b13:3 1Pi 2.13-14   ^c13:6 Mt 22.21

^d13:8 Mt 22.39-40; Jem 2.8   ^e13:9 TP 20.13-15,17; GT 5.17-19,21

^f13:10 1Ko 13.4-7   ^g13:11 Ep 5.14; 1Tes 5.6-7   ^h13:12 1Jn 2.8

ⁱ13:13 Lk 21.34; Ep 5.18

ujuden anpak kilegisi ban anek egipneŋ. Nin jap pakbiyo madep anek pakbi teban nanek but upbal anek dima egipneŋ. Ae yumabi anpak mibili mibili gat, ae anpak inani mibili mibili gat dima aneŋ. Ae gen emat gat, ae pindak galaktok gat dima aneŋ. ¹⁴Ji Amin Tagi Yesu Kristo imal nan yan pani. Ae but kalip dakon galaktok yol do nandak nandak dima ani.

Nin amin dakon anpak kokwin dima aneŋ

14^kAmin kinda nandan gadat asak, mani nandan gadatni dima teban tagit kan, ujuden amin kokwin dima anek but dasi abidoni. Mani unun gat anpak diwari agagi bo dima agagi unun do ji gen emat dima ani. ²¹Amin kinda unun nandan gadatni tebai, do jap morap kisi tagi nosok. Mani amin kinda unun nandan gadatni tebai dima, do bit kilapyo dima nosok. ³^mDo jap morap kisi tagi nosok amin unun bit kilapyo dima nosok amin do nandaba yokwi tok dima asak. Ae bit kilapyo dima nosok amin da jap morap kisi nosok amin do yokwi asak yan dima nandisak. Nido Pinokop da unun aminyo kisi kili abidagit. ⁴ⁿGak namin da amin kinda dakon oman amini dakon anpakni kokwin asal? Pi tagi asak bo ae yokwi asak, unun amin tagini dagin yogogi. Mani unun tebai tagi atjak, nido Amin Tagini da iyi anteban anjakwan tebaisi atjak.

⁵^oAmin kinda gildat kinda do unun gildat telagisi yan nandaneŋ unun gildat da gildat diwari yapmandak yan nandisak. Ae amin kinda da gildat morap kisi arip gin yan nandisak. Amin kalon kalon unun butnikon da ni nandak nandak nan abidosok unun tebai abidaneŋ atjak. ⁶Amin kinda gildat kinda

nan tilak anek unun gildaron Pinokop gawak imisak kan, unun Amin Tagi do nandaneŋ asak. Ae jap morap kisi nosok amin, unun Amin Tagi do nandaneŋ nosok, nido Pinokop ya yan iyineŋ nosok. Ae bit kilapyo dima nosok amin, unun Amin Tagi do nandaneŋ Pinokop ya yan iyineŋ nosok. ⁷Nandani. Ninon amin kinda iyi dogin dima egisak, ae kimot ak do iyi dogin dima kimokdok. ⁸^pNin kalugi ekwaman kan, Amin Tagi man madep im do ekwaman. Ae nin kimotneŋ kan, Amin Tagi man madep im do kimotdaman. Do kalugi egipneŋ bo kimotneŋ, nin Amin Tagi dakon gin. ⁹Kristo unun amin kimakbi ae kalugi ekwan unun kisi dakon Amin Tagini egip do anek kimakgit da ae pidagit.

¹⁰^qDo gak nido notgo dakon anpak kokwin asal? Ae nido nandaba yokwi tok an imisal? Nandani. Nin kisi morap Pinokop da gen pikon atdaman. ¹¹^rUnun do Pinokop gen papia da yan yosok: “Nak Amin Tagi da bamisisi yosot, amin kisi morap da njwakbeŋ annamdan. Anek kisi morap da nak do Pinokop bamisi yan yokdan.”

¹²Do nin kisi kalon kalon anpak morap agiman dakon mibili Pinokop iyikdaman.

Nin notnin yokwikon moni do pi dima aneŋ

¹³Yando, nin notnin dakon anpak kokwin dima an an aneŋ. Nin nandak nandak tagisi ban panek notnin kinda yokwikon mosak dakon pi dimasi aneŋ. ¹⁴^sAmin Tagi Yesu da nandak nandakno aban pisanjakwan yan si nandako pi sosok, jap kinda nono Pinokop da nandaban yokwi tosok unun dima tosok. Mani amin kinda jap kinda dima noknogi yan nandisak kan, dimasi nosak, nido jap

^j13:14 Ep 5.11   ^k14:1 Ro 15.7   ^l14:2 WW 9.3-4   ^m14:3 Kol 2.16

ⁿ14:4 Mt 7.1; Jem 4.11-12   ^o14:5 Gal 4.10-11   ^p14:8 Gal 2.20

^q14:10 2Ko 5.10   ^r14:11 Ais 45.23; Pil 2.10-11   ^s14:14 Ya 10.15; Tit 1.15

ujun do iyi dima noknogi yan nandisak. ¹⁵tNotgo da jap kinda dima noknogi yan nandisak, ujun gak da najeik butni anjupbal asal kan, gak notgo do but dasi dima galak tan imisal. Kristo ujun notgo do kimakgit, do japmon da butni dima anjupbal abi. ¹⁶Gak anpak kinda do tagisi agagi yan nandisal kan, kan kimokgi. Ujun anpak do anek notgo anjupbal abi amin da anpak ujun do anpak yokwi yan di yanbam. ¹⁷Nandani, Pinjkop dakon Amin Kila Agakni ujun jap pakbiyokon dima tosok. Amin Kila Agakni ujun anpak kilegi, ae but yawot, ae Telagi Wup da kisik kisik panalon anjnimisak unjudon tosok. ¹⁸Amin kinda ujun anpak yolek Kristo dakon pi asak, ujun Pinjkop da kanban tagisi anjakwan amin da nandaba wukwan imdan.

¹⁹uYando, nin anpak but kalon panalon asak, ae anpak notnin tagi panjteban agagi ujun ban yolek an kimotnej. ²⁰vJap dogin anek Pinjkop da aminon pi tagisi asak ujun dima anjupbal ani. Jap morap kisi noknogi gin, mani gak da jap kinda nanjaki ujun do anek notgo dakon nandan gadatni witdal kisak kan, gak yokwi asal. ²¹Gak bit kilapyo bo wain noki, bo ae yo diwari gat anapbo notno mosak yan nandisal kan, ujun anpak dima abi.

²²Nandan gadat anek ujun yo morap do nian nandisal ujun Pinjkop gat jil dakon yo. Amin kinda yo kinda do tagisi nandanek burikon da nak yokwi dima asat yan nandisak amin kisik kisik tagi asak. ²³Mani amin kinda but bamot anek jap kinda nosak kan, ujun gulusun asak, nido nandan gadaron da dima nosok. Nandan gadatninon da anpak morap amin da dima agagi yan nandanek aman, ujun yokwi aman.

Nin Kristo yol kimotnej

15 Nandan gadatnin tebai amin nin da nandan gadatni dima teban tanbi amin panpulugonej. Nin nin do gin nandanek kisik kisik pak do dima nandanek. ²wNin notnin panpulugono kisik kisik panek nandan gadatni teban toni do pi anek. ³xNido Kristo yo kisi iyi kisik kisik pak do dima nandagit. Pinjkop gen papia da ujun do yan yosok: “Pinjkop, gak do yanba yokwi tok awit ujun gen da nak yo kisi abidosok.” ⁴yGen morap kalip Pinjkop gen papiakon mandabi ujun da nin niyijdetjak do mandawit. Gen ujun da butnin panjteban anjakwan tebaisi agek Pinjkop da abin timitjak ujun do jomjom anek egipnej.

⁵Pinjkop da nin dima alek tonej do tapmim nimejek butnin panjteban asak. Ujun da ji panpuluganban Yesu Kristo yol kimagek but kalonji egipni dosi nandisat. ⁶Anek ji Amin Taginin Yesu Kristo dakon Pinjkopni ae Datni ujun but kalon ae gen kalonon da mani anjisin do nandanek bisit asat.

Kristo da Juda amin gat ae Amin Ijwakjwari Kabi gat kisi panpulugagit

⁷zKristo da but dasi nandanek ji timikgit, do jiyo yan gin notji but dasi timik timik ani. Yan anek Pinjkop man madep imni. ⁸aJi yan ani, nido nak yan dayisat, Kristo ujun Juda amin dakon oman amini dagagit. Anek Pinjkop ujun gen bami yogok amin yan yolik do anek babikni do yan teban tok an yomgut ujun aripmisi agit. ⁹bYan anek Amin Ijwakjwari Kabi da Pinjkop dakon bupmini do nandanek mani anjisin do

^t14:15 1Ko 8.11-13   ^u14:19 Ro 12.18; 15.2   ^v14:20 1Ko 8.13

^w15:2 1Ko 10.24,33   ^x15:3 Kap 69.9   ^y15:4 2Ti 3.16   ^z15:7 Ro 14.1

^a15:8 Mt 15.24   ^b15:9 Kap 18.49; Ya 3.25

nandagit. Piŋkop gen papia da uŋun do yaŋ yosok:

“Yaŋdo, nak Amin Iŋwakŋwari Kabikon mango yaŋ aŋkisikeŋ.

Aŋek gak dakon man awigik do kap yokeŋ.”

¹⁰cAe Piŋkop gen kinda da yaŋ yosok:

“Amin Iŋwakŋwari Kabi ji Piŋkop dakon amin kabi gat but galaksi nandanek kisik kisik ani.”

¹¹dAe timi kindakon yaŋ yosok:

“Amin Iŋwakŋwari Kabi ji Amin Tagi aŋkisini.

Miŋat amin morapyo miktimi miktimi ekwaŋ ji mani aŋkisini.”

¹²eAe Aisaia yo kisi da yaŋ yagit:

“Jesi da kabikon da guŋi kinda wikdisak. Uŋun da miŋat aminyo miktimi miktimi ekwaŋ kilani akdisak.

Amin Iŋwakŋwari Kabi da uŋun amin da paŋpulgusak do nandan teban taneŋ jomjom aŋek egipdaŋ.”

¹³Yo tagisi timitneŋ do jomjom amaŋ uŋun Piŋkop da uŋun nim do yaŋ teban tok agit. Egip egipji uŋudon tosoŋ yaŋsi nandan imiŋakwa uŋun da kisik kisik ae but yawot daban butjikon tugosak, ae Telagi Wup da tapmimon yo tagisi dam do yaŋ teban tok agit uŋun timitdamaŋ yaŋsi nandani dosi nandisat.

Pol da iyi pi agit uŋun do yagit, ae Rom amin do gildatni tagi yomgut

(Kilapmi 15.14–16.27)

Pol da iyi pi agit do but galaksi nandagit

¹⁴Not kabino, ji bisapmi bisapmi aŋpak tagisi baŋgin aŋ yaŋsi nandan

damisat. Ae nandak nandak aripmi timikgwit, do notji yoyiŋdet tagi aŋ aŋ ani. ¹⁵Mani nak butji pabo pisaŋakwa gen diwari aesi nandani do gen diwari tebaŋsi baŋ mandan damisat. Nido Piŋkop da nandan yawok namineŋ ¹⁶fak Yesu Kristo dakon pi amini egek Amin Iŋwakŋwari Kabikon pi abeŋ do nak manjigit. Nak uŋun pi aŋek Piŋkop dakon Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋok aŋek mukwa sogok amin kinda da yaŋ egisat. Egek nak Amin Iŋwakŋwari Kabi baŋ Piŋkop da paret si galak tosoŋ yombem kinda naŋ Piŋkop do imisat. Iminapbo Telagi Wup da paŋtelak asak.

¹⁷Yaŋdo, nak Yesu Kristokon gadako Piŋkop dakon pi agimak uŋun do butgalaksi nandisat. ¹⁸Nak yo kinda do dima yokdisat. Kristo da tapmim namiŋakwan Amin Iŋwakŋwari Kabikon pi aŋapbo but tobiŋ aŋek Piŋkop gen gu-ramikgwit uŋun dogin yokeŋ. Nak gen yagim ae pi agim, ¹⁹ae Telagi Wup da tapmimon wasok tapmimi toŋ mibili mibili agim. Yaŋ aŋapbo pindagek but tobiŋ awit. Nak Jerusalem da wasaneŋ Kristo dakon Gen Bin Tagisi dakon gen morap yaŋ teŋteŋaŋapbo Ilirikum Provinskon kigit. ²⁰gNak Kristo dakon man dima nandan amin kabikon Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋok abeŋ dosi nandagim da nandan egisat. Nak amin da gwak kili mawiron yut ak do dima galak tosoŋ. ²¹hPiŋkop gen papia da yosok uŋuder akdosi nandisat. Uŋun yaŋ yosok:

“Amin gen bini dima yoyiwit amin da uŋun kokdaŋ, ae gen bini dima nandawit amin da nandan pisokdaŋ.”

²²iPi uŋun da bisap morapmi nak abisiŋakwan ji abiŋ dandakeŋ dakon bisap mini.

^c15:10 GT 32.43 ^d15:11 Kap 117.1 ^e15:12 Ais 11.10; PA 5.5

^f15:16 Ro 1.5; 11.13 ^g15:20 2Ko 10.15-16 ^h15:21 Ais 52.15

ⁱ15:22 Ro 1.13

Pol da Rom amin pindagek Spen kik do nandangit

²³Mani idon amin da Kristo dakon gen bin kili nandawit, do nak idon pino mini, ae bilak morapmi nak ji dandak do si nandangim da nandisat. ²⁴Yajdo, nak Spen miktimon kiker bisapmon obij ji dandajek don kiker dosi nandisat. Nak ji gat bisap pisipmisok egipneŋ uŋun da kisik kisik naminjakwan uŋun da kwenon anpuluganba Spen kiker do galak tosot.

²⁵Mani abisok nak Jerusalem kiker telagi paŋmuwukbi kabi paŋpulugokeŋ. ²⁶Paŋmuwukbi Masadonia ae Akaia provins bamoron ekwaŋ uŋun da Jerusalem telagi paŋmuwukbi kabikon wadak wadak amin ekwaŋ uŋun paŋpulugok do tagisi nandajek moneŋ paŋmuwukgwit. ²⁷Uŋun ak do tagisi nandawit, nido gomani Juda aminon tosok uŋun sopsopmi. Juda amin da Amin Ŋwakŋwari Kabikon Piŋkop dakon yo tagisi anabij yomgwit, do Amin Ŋwakŋwari Kabi da Juda amin do giptim dakon yo tagisi di paŋpulugoni kaŋ tagisi.

²⁸Nak Jerusalem amin do moneŋ yomyom pi abo daganjakwan Spen kik do obijek ji dandakeŋ. ²⁹^mAe nak nandisat, jikon opbeŋ bisapmon Kristo dakon gisamni nagon madepsi tugaŋ naban uŋun da ji tagisi paŋpulugokdisak.

³⁰ⁿNot kabi, Amin Tagi Yesu Kristo do nandajek, ae Telagi Wup da amin do but dasi galak taŋ yomyom anpak paŋalon asak, uŋun do kisi nandajek nagon saŋbeŋba Piŋkop do bisit an kimotneŋsi. ³¹Bisit aba Judia miktimon nandaj gadat dima an amin da nak dima abidoni. Ae bisit aba telagi paŋmuwukbi Jerusalem ekwaŋ uŋun da nak da paŋpu-

lugok do pi asat uŋun do galagisi nandani. ³²Yaŋ kaŋ Piŋkop da galak tosagon nak kisik kisigon da jikon opbo kisin da tapmim paneŋ.

³³Piŋkop dakon but yawotni ji kisikon tosak do bisit asat. Uŋun asi.

Pol da miŋat amin morapmi do gildatni tagi yomgut

16 Nak nandaj gadat miŋat saminin Pibi dakon mibili do dayikdisat. Uŋun miŋat tagisi kinda, paŋmuwukbi Senkria kokupmon ekwaŋ uŋun dakon oman miŋatni egisak. ²Uŋun da miŋat aminyo morapmi gat ae nak gat kisi paŋpulugagit, ae uŋun Amin Tagi dakon miŋat kinda, do but dasi abidoni. Uŋun anpak da telagi paŋmuwukbi dakon anpaksi asak. Ae yo nido wadak wadak asak uŋun anpulugoni.

³^oGildatno tagi Prisila gat Akwila gat do yomni. Uŋun pi isalno Yesu Kristo dakon pi kaloŋi amaŋ. ⁴Uŋun nak kutnok do anek pali kimakgimal. Do nak gin dima, Amin Ŋwakŋwari Kabi dakon paŋmuwukbi morap kisi da uŋun bamot do but galak nandajek ya yaŋ yomaŋ. ⁵Gildatno tagi paŋmuwukbi uŋun bamot da yutnon muwukgaŋ uŋun do yomni.

Gildatno tagi notnosi Epenetus do imni. Uŋun da mibiltok Esia Provinskon Kristo do nandaj gadaŋ imgut.

⁶Gildatno tagi Maria do imni. Uŋun da ji paŋpulugok do pi madepsi morapmi agit.

⁷Gildatno tagi Andronikus gat ae Junias gat do yomni. Uŋun bamot nak dakon diwatno, nak gat kisi dam tebanon egipgumaŋ. Uŋun yabekbi kabikon man madepni toŋ. Uŋun da mibiltok Kristo nandaj gadaŋ imgumal, anjakwal nak don nandaj gadat agim.

^j15:25 1Ko 16.1-4   ^k15:26 Ya 24.17; 1Ko 16.1; 2Ko 8.1; 9.2,12

^l15:27 1Ko 9.11   ^m15:29 Ro 1.11   ⁿ15:30 2Ko 1.11; Kol 4.3; 2Tes 3.1

^o16:3 Ya 18.2

⁸Gildatno tagi Ampliatius do imni. Uñun Amin Tagi dakon amin kinda, do nak but dasi galak tañ imisat.

⁹Gildatno tagi Ubanus do imni. Uñun pi isalno Kristo dakon pi kalonji amak. Ae notnosi Stakis kisi do gildatno tagi imni.

¹⁰Gildatno tagi Apeles do imni. Uñun Kristo yolyol aminsi kinda yañ kawit.

Gildatno tagi Aristobulus da yutnon ekwañ amin do yomni.

¹¹Gildatno tagi Erodion do imni. Uñun nak dakon diwatno kinda.

Gildatno tagi Nasisus dakon diwatni Amin Tagi da kabikon ekwañ uñun do yomni.

¹²Gildatno tagi Tipina gat ae Tiposa gat do yomni. Uñun miñat bamot Amin Tagi dakon pi madepsi amal.

Gildatno tagi notnosi Pesis do imni. Uñun miñatyo kisi da Amin Tagi dakon pi madepsi agit.

¹³^PGildatno tagi Rupas do imni. Uñun Amin Tagi yol kimokdok. Ae gildatno tagi meñi do kisi imni. Uñun nak dakon meño kisi egipgut.

¹⁴Gildatno tagi Asinkritus, ae Pegon, ae Emes, ae Patobas, ae Emas gat, ae nandañ gadat amin diwari uñun gat ekwañ uñun do yomni.

¹⁵Gildatno tagi Pilologus gat, Julia gat, ae Nerus gat sami gat, ae Olimpás gat ae telagi pañmuwukbi morap uñun gat ekwañ uñun do yomni.

¹⁶^QJi pañmuwukbi diwari do but dasi galak tañ yomañ yañ yolikdo, kisitni iligek si bedoni.

Kristo dakon pañmuwukbi morap da gildatni tagi yipba jikon obisak.

Amin diwari da pañmuwukbi tuwil do pi añ

¹⁷^rNot kabi, amin diwari da ji da gen abidawit uñun abiñ yipmañek jikon pidok pidok ae jigiyó pañalon añ. Uñun amin do kañ kimotni do tebaisi dayisat. Ji uñun da dubagikon egipni. ¹⁸^sUñun amin Amin Taginin Kristo dakon pi bañ dima añ. Uñun giptim dakon galaktok bañgin yolgañ. Uñun nandañ kokwini mini amin pañgalak aba gen top-topmi do nandañ gadat añ. ¹⁹^tJi Piñkop dakon gen guramik kimokgoñ dakon geni amin kisi da kili nandawit, do nak ji do but galaksi nandisat. Mani nandañ kokwin tagisi anjek anpak tagisi bañgin timigek anpak yokwi dakon nandak nandak jikon kinda dima tosak do nandisat. ²⁰^uKili uñunjok Piñkop but yawot nimisak uñun da Sunduk kandap gibañninon yipban bamono suligikdisak.

Amin Taginin Yesu dakon nandañ yawotni jikon tosak do bisit asat.

Amin diwari da gildatni tagi Rom amin do yopgwit

²¹^vPi isalno Timoti da gildatni tagi damisak. Ae nak dakon diwatno Lusias, ae Jeson, ae Sosipata uñunyo kisi da gildatni tagi damañ.

²²Nak Tetius, Pol dakon gen abidañek papia on mandisat. Amin Tagi da manon gildat tagi yañ dayisat.

²³⁻²⁴^wGaius da gildatni tagi damisak. Uñun da nak gat ae pañmuwukbi morap gat kisi yutnikon kilanin tagisi asak.

Erastas uñun kokup pap dakon moneñ kila amini, ae notnin Kwatas da gildatni tagi ji do damamal.

^P16:13 Mk 15.21   ^Q16:16 1Ko 16.20; 1Pi 5.14   ^r16:17 Mt 7.15; Tit 3.10

^s16:18 Pil 3.19; 2Pi 2.3   ^t16:19 Ro 1.8; 1Ko 14.20   ^u16:20 WW 3.15

^v16:21 Ya 16.1-2; 19.22; 20.4   ^w16:23-24 Ya 19.22; 1Ko 1.14

**Nin Piŋkop dakon man
aŋkisiŋ kimotnej**

²⁵xPiŋkop da nak da Yesu Kristo dakon Gen Bin Tagisi dayisat uŋun gen naŋ ji dakon nandaŋ gadaŋ tagi paŋteban asak. Gen Bin Tagisi uŋun kalipsigwan pasili taŋ aŋ aŋ opgut. ²⁶Mani abisok Piŋkop da nomansi paŋteŋteŋ asak. Kalipsigwan Piŋkop egip egip

teban egisak uŋun da kombi amin yoyiŋban geni mandawit. Nin miŋat amin morapyo miktimi miktimi ekwaŋ uŋun da nandaŋ gadaŋ imiŋek geni guramitni do aŋek uŋun gen baŋ dayamaŋ. ²⁷Uŋun Piŋkop kaloŋ gin nandaŋ kokwini tagisi. Yesu Kristo obakon da nin do yo tagisi agit, uŋun do nandaŋek nin Piŋkop dakon man toktogisi aŋkisiŋ kimotnej! Uŋun asi.

---

^x16:25 Ro 1.5; Ep 1.9; 3.5,9; Kol 1.26

Pol da Korin Amin do Papia 1 Mandagit

But piso gen

Pol da bisapmon Korin unun kokup pap madep kinda Akaia provinskon Grik da miktimon tagit. Pol iyi Yesu Kristo dakon Gen Bin Tagisi mibiltoksi Korin unudon yanj tenjtagit. Anej panmuwukbi wasok wasoksi panalon agit. (Yabekbi 19.1-17 unudon do koki.) Mani yopmanj degek kokup njawakjarikon kinj pi agit bisapmon panmuwukbi Korin egipgwit unudon jigj noman tanj yomgwit. Aba Pol da nandak nandak yoban jigj unun panmilip ani yanj do papia diwari Pol do mandanj imgwit. Do Pol iyi Epesas kokupmon egek jigjini unun panmilip ani do nandak nandak kilegi yominej papia on mandagit.

Pol da Korin panmuwukbi dakon nandanj gadatni yawotni yanj do nandaba kik madepsi agit. Ae anpakni tagisi unun tasik tosak do nandaba kik agit. Pol da minjat eyo kili abi da anpak kilegi ani unun do yagit, ae minjat aminyo Telagi Wup yipmanj degek jigj pawit unun do yosok. Ae Pinjkop gawak imim dakon silip anpak tagisikon da ani, ae Telagi Wup da but galak dakon yo mibili mibili panmuwukbi do yomisak unun do yosok. Ae amin kimakbi kimoron da pidokdanj unun do kisi yosok.

Unun yo morap da Korin amin jigj yomgut, do Pol da Pinjkop dakon galaktok kanj nandanyo ani do panpuluganej gen tagisi banj mandanj yomgut. Gen kinda mandagit unun kilapmi 13, panmuwukbi da unun do tagisi nandanj. Unudon Pol da amin do but dasi galaktanj yomyom anpak unun do yosok. Ae yo madepsi kinda Pinjkop da minjat

aminyo do but galak do yomisak unun butdasi galak tanj yomyom anpak unun do yosok.

Yesu yolyol amin gen emat anej iyi dakon man dima pawigini

(Kilapmi 1-4)

1 Nak Pol Yesu Kristo dakon yabekbini. Pinjkop da iyi da galak togon yabekbi pi namgut. Nak gat ae nannin Sostenes gat ²nit da papia on panmuwukbi Korin kokup papmon ekwanj ji do mandamak. Yesu Kristo da iyi ji panjelak anej iyi do manjigj. Ji gat ae amin morap kokup morap kisikon Amin Taginin Yesu dakon man anenagek bisit anj imanj amin kisi manjigj. Unun nin ae ununyo kisi dakon Amin Taginin. ³Pinjkop Datnin gat ae Amin Tagi Yesu Kristo gat da nandanj yawok daminej butji panyawot aban yawori tosak do bisit asat.

Pol da Pinjkop ya yanj iyigit

⁴Pinjkop da Yesu Kristo obakon da nandanj yawok daminej yo tagisi anj damgut, do bisapmi bisapmi ji do nandanej Pinjkopno ya yanji iyisat. ⁵Nido Yesu obakon yo tagisi morapmi timikgwit. Panpuluganban gen yogokji unun tagisi, ae nandak nandak morapmi damgut. ⁶Unun da nak da Kristo dakon mibili dayigim unun ji da nandanej yol kimakgwit yanj nolisak. ⁷Do ji abisok Amin Taginin Yesu Kristo altanj tenjtenjokdisak unun do jomjom anej Telagi Wup dakon but galak dakon yo do wadak wadak dima anj. ⁸yAmin Taginin Yesu Kristo da ji panjeban anjakwan wigi mibi gildaron wigisak, anjakwan Amin Taginin tobil apjak gildaron amin kinda da ji suj kinda awit yanj aripmi dima yoni. ⁹Pinjkop da yo morap ak do yagit unun aripmisi akdisak. Pinjkop da ji

Monji Amin Taginin Yesu Kristo gat egip egipnikon kalonji egipni do yanj damgut.

Pagmuwukbi wasenji kiwit

^{10a}Not kabi, Amin Taginin Yesu Kristo da manon gen tebaisi dayinej yanj yosot, ji pidok pidok yipmanek but kalonji ani. But ae nandak nandakyo kalonji gin tanjakwa kabi kalonji egipni.

¹¹Not kabi, Kloida kabikon amin di da ji da binapmon pidok pidok tanjakwan ekwan yanj nayiwit. ^{12b}Nak mibili yanjon da yosot, jikon da di da yanj yonj, “Nak Pol yoldat”, ae diwari da “Nak Apolos yoldat”, ae diwari da “Nak Pita yoldat”, ae diwari da “Nak Kristo yoldat” yanj yonj. ¹³Ujun Kristo da wasenji morapmi agit? Bo nak Pol ji do anek tilak kindapmon kimakgim? Bo ji telagi pakbi Pol da manon da sowit? ^{14c}Nak ji da binapmon Krispus gat Gaius gat bangin telagi pakbi sonj yomgum. Amin di gat dima sonj yomgum. Ujun do nak Pinjkop ya yanj iyisat. ¹⁵Do amin kinda da “Nak Pol da manon telagi pakbi sogim” yanj aripmi dima yogogi. ^{16d}(Asi, nak amin kabi di gat kisi telagi pakbi sonj yomgum. Ujun Stepanas da yutnon egipgwit amin banj sonj yomgum. Ae amin diwari gat sonj yomgum bo dima, ujun nak dima nandisat.) ¹⁷Kristo da nak amin telagi pakbi sonj yoberj do dima yabekgit. Gen Bin Tagisi yanj tenjeterj do yabekgit. Ae amin da miktim dakon nandanj kokwin tagisikon da gen yonj unjuderj dima yosot. Yanj asat yanj Kristo dakon tilak kindapni yipbo tapmimi mini di aban.

Kristo unj Pinjkop dakon tapmim

^{18e}Amin pasildanj unj da tilak kindap dakon gen unj nandanj kokwini

tagi dima amin dakon gen kinda yanj yonj. Mani minjat aminyo nin Pinjkop da yokwikon banj timikgit amin nin da tilak kindap unj Pinjkop dakon tapmim yanji nandamanj. ^{19f}Pinjkop da papiakon yanj mandabi:

“Nak da nandanj kokwini kilegisi tanj yomanj amin dakon nandanj kokwini kilegi panjasik akdisat.

Ae nandak nandakni tonj amin dakon nandak nandakni wiririkgo pasil mudokdaj.”

^{20g}Do nin abisok on miktim dakon nandanj kokwini tagisi amin dakon nandanj kokwini tagisi do nianji yonerj? Ae Moses dakon gen teban dakon mibili nandak nandak amin do nianji yonerj? Ae on miktim dakon gen yogok amin tagisi do nianji yonerj? Pinjkop da on miktim dakon nandanj kokwin tagisi morap panjupbal aban nandanj kokwini tagi dima amin dakon gen gin anj mudawit. ^{21h}Nido Pinjkop nandanj kokwini tagisikon da amin da iyi da nandak nandagon da Pinjkop nandanj imni do dima galak tagit. Nin da tilak kindap do yanj tenjeterjanjapno amin da unj do nandanj kokwini tagi dima amin dakon gen yanj yonj, mani amin da unj gen nandanjek nandanj gadanj iminjakwa Pinjkop da unj kosiron da yokwikon banj timit do nandagit. ²²Juda amin wasok tapmimi tonj pindagek gen unj bami yanj nandanj. Anjakwa Amin Injakwari Kabi da nandanj kokwin tagisi pindat do nandanj.

²³ⁱMani nin Kristo tilak kindapmon anjakba kimakgit dakon geni dayinj tenjeteromanj. Anjanpno Juda amin da gen unj do nin da dima galak tanjek abidogi gen kinda nanj yonj yanj nandanj.

^a1:10 Pil 2.2   ^b1:12 Ya 18.24-28; 1Ko 3.4   ^c1:14 Ya 18.8; Ro 16.23

^d1:16 1Ko 16.15   ^e1:18 Ro 1.16   ^f1:19 Ais 29.14

^g1:20 Jop 12.17; Ais 19.12; 33.18; 44.25   ^h1:21 Mt 11.25

ⁱ1:23 Ro 9.32; 1Ko 2.14

Ae Amin Ijwakɲwari Kabi da gen uɲun do nandaɲ kokwini tagi dima amin dakon gen kinda yaɲ nandaɲ. ^{24j}Mani Piɲkop da yaɲ ilikgit miɲat aminyo Amin Ijwakɲwari Kabi bo ae Juda amin nin, nin nandamaɲ, Kristo uɲun Piɲkop dakon tapmim ae nandaɲ kokwini tagisi. ^{25k}Miktim amin da Piɲkop dakon nandak nandakni diwari uɲun tagi dima yaɲ nandaɲ. Mani uɲun nandak nandak da amin dakon nandaɲ kokwini tagisi yapmaɲ mudosok. Ae Piɲkop dakon aɲpak diwari da Piɲkop uɲun tapmimni mini yaɲ nolisak yaɲ nandaɲ. Mani uɲun aɲpakni uɲun tapmimni madepsi, amin dakon tapmim yapmaɲ mudosok.

^{26l}Not kabi, Piɲkop da yaɲ daban Yesu yolyol amin dagawit bisap do nandani. Jikon da morapmi miktim amin da dabilon nandaɲ kokwini tagisi mini da egipgwit. Ae jikon morapmi tapmimji mini da egipgwit. Ae jikon da morapmi amin man bini toɲ da kabikon nani dima. ²⁷Mani Piɲkop da amin manjigit uɲun miktim amin da dabilon nandaɲ kokwini tagi dima amin yaɲ pindakgwit amin baɲ manjigit. Yaɲ aɲek miktim dakon nandaɲ kokwini tagi amin paɲmayak agit. Ae Piɲkop da amin manjigit uɲun miktim amin da dabilon tapmimni mini yaɲ pindakgwit uɲun baɲ manjigit. Yaɲ aɲek miktim dakon amin tapmimni toɲ paɲmayak agit. ²⁸Piɲkop amin timit do on miktimon mani mini ae amin diwari da pindakba yo isalisi aɲ uɲun baɲ timikgit. Nido amin man madepni toɲ gat ae tapmimni toɲ gat pabiɲ yopban yo isali ani do nandagit. ^{29m}Piɲkop da dabilon amin kinda da iyi dakon man aripmi dima awigisak yaɲ do yaɲ agit.

³⁰ⁿPiɲkop da iyi ji Yesu Kristo gat depgut da ekwaɲ. Aɲek Kristo yipgut da

nin dakon nandaɲ kokwin tagisi dakon mibilisi egi nimisak. Ae Kristo obakon Piɲkop da nin paɲmilip aban miɲat aminyo kilegisi ae telagisi amaɲ. Ae Kristo da pi agit dogin aɲek Piɲkop da nin yumaɲ nagit, do yokwi da saɲbenek kilanin dima asak. ^{31o}Piɲkop da nin do yaɲsi agit, do Piɲkop gen papia da yosok uɲun da aripmon aneɲ. Yaɲ yosok:

“Amin kinda yo kinda do yo madepsi yaɲ nandak do kaɲ, Amin Tagi dogin yo madepsi yaɲ nandaɲ imdo.”

Pol da Korin amin dakon nandaɲ gadat do yagit

2 Not kabi, nak jikon obiɲek Piɲkop dakon geni pasili dayiɲ tenɲenagim bisapmon, nandaɲ kokwini tagisi amin da gen madep mibili mibili yoɲ uɲudeɲ dima yagim. ²Nido ji gat egipgumaɲ bisapmon yo ijwakɲwari di do nandak nandak dimasi agim. Yesu Kristo, ae tilak kindapmon kimot agit uɲun dogin nandagim. ^{3p}Nak ji gat egipgumaɲ bisapmon tapmimno mini. Nak pasalek madepsi nimmikgim. ^{4q}Nak gen yagim gat ae Gen Bin Tagisi yaɲ tenɲenagim uɲun nandaɲ kokwini tagisi amin da yoɲ uɲudeɲ nandak nandak madepno da ji dakon nandak nandak kulabik tagi asak yaɲon da dima yagim. Uɲun dimasi. Nak Telagi Wup dakon tapmim naɲ ji doligim. ⁵Yaɲ agim nido ji da amin dakon nandaɲ kokwini tagisi do nandaɲ gadani do dima galak tagim. Piɲkop dakon tapmim do nandaɲ gadan imni do nandagim.

Telagi Wup da nandaɲ kokwin tagisi nimisak

⁶Mani Piɲkop dakon aɲpagon kili tagaɲ teban tawit aminon nandaɲ kokwin tagisi uɲudon yaɲ tenɲenomaɲ.

j1:24 Kol 2.3   k1:25 2Ko 13.4   l1:26 Mt 11.25; Jem 2.5   m1:29 Ep 2.9

n1:30 Jer 23.5-6   o1:31 Jer 9.24   p2:3 Ya 18.9; 2Ko 10.1   q2:4 1Tes 1.5

Uñun nandanj kokwin tagisi uñun miktim amin dakon nandanj kokwin tagisi yombem dima. Ae on miktim dakon kila amin si pasildanj uñun dakon nandanj kokwin tagisi yombem dima. ⁷Nin Piñkop dakon nandanj kokwini tagisi banj yañ tenjajok amañ. Piñkop yo morap dima wasagit bisapmon nandanj kokwini tagisikon da Kwen Kokup iyi gat tilimnikon egipnej do kosit kili yipgut. Mani uñun kosit dakon geni pasili tagit. ⁸Añakwan on miktim dakon kila amin kinda da dima nandanj pisagit. Nandanj pisawit tam, Kwen Kokup Amin Taginin tilimni tagisi uñun tilak kindapmon aripmi dima añakbam. ⁹Mani, Piñkop da papiakon gen uñun do yañ yosok:

“Yo kalip dabil da dima pindakgwit, ae miragon da dima nandawit, ae nandak nandagon dima noman tanjbi, uñun Piñkop but dasi galak tanj iman amin do panjnoman agit.”

¹⁰Uñun dakon geni pasili tawit, mani iyi dakon Wupni da nin do panjalon añ nimgut. Telagi Wup da yo morap kisi pakyañsi pindak mudosok, ae Piñkop dakon nandak nandakni pasili kisi pindakdak. ¹¹Amin kinda da amin notni dakon nandak nandak aripmi dima pindatjak. Amin uñun dakon wupni butnigwan yikdak uñun dagin pindakdak. Yangin, amin kinda da Piñkop dakon nandak nandak aripmi dima pindatjak. Piñkop iyi dakon Wupni da iyi gin kan nandanjo asak. ¹²Nin on miktim dakon nandak nandak banj dima timikgimanj. Nin Piñkop da butgalak do yo morap nimisak uñun nandanj pisonej do Wup Piñkopmon da apgut uñun nañ abidagimanj. ¹³Nin uñun but galak dakon yo do yañ tenjajok amañ. Mani genin amin nandanj kokwini tagisikon da dima

yomañ, Telagi Wup da iyi niyinj dektan uñun banj yomañ. Telagi Wupni toñ amin do Telagi Wup dakon gen yoyinj tenjajokmanj. ¹⁴Mani Telagi Wupni mini amin Piñkop dakon Wupni da yo nimisak uñun do nandanj kokwini tagi dima amin dakon gen yañ nandanj, ae aripmi dima nandanj pisoni, nido Telagi Wupni toñ amin dagin uñun yo kokwinigek pakyañsi pindak nandanjo añ. ¹⁵Telagi Wupni toñ amin da yo morap kisi kokwinik pindakganj. Mani amin diwari da Telagi Wupni toñ amin dakon añpak kokwin aripmi dima ani. ¹⁶Piñkop da papiakon gen yañ tosok:

“Namin da Amin Tagi dakon nandak nandak pindak nandanjo asak do Amin Tagi tagi iyinjdetjak?”
Mani Kristo dakon nandak nandak ninon tosok.

Panmuwukbi dakon pi amin uñun Piñkop dakon pi amini

3 Not kabi, nak kalip ji gat egipgunmanj bisapmon gen dayigim uñun Telagi Wup yolganj amin yoyisat uñun da aripmon dima dayigim. Amin but kalip añpak añakwa yoyisat uñun da tilagon dayigim. Uñun bisapmon ji Kristo da añpagon amin moninj da tilagon egipgwit. ²Nak mum dabo nawit. Jap tebai banj dima damgum, nido ji jap tebai timit do dima tagap tawit. Abisok yo kisi jap tebai timit do dima tagap toñ, ³unido ji but kalip dakon añpak sigin yolganj. Asi, notji do nandaba yokwi tok añjek gen emat agak uñun jikon sigin tosok. Ji uñun añpak añ uñun but kalip dakon añpak banj añ. Ji on miktim dakon añpak gin añ. ⁴Kinda da yañ yosok, “Nak Pol yoldat” ae kinda da “Nak Apolos yoldat” yañ yosok. Uñun añpak añjek miktim amin da yañ ekwanj.

⁷2:9 Ais 64.4   ⁸2:16 Ais 40.13   ¹³3:2 Ibr 5.12-13; 1Pi 2.2

¹⁰3:3 1Ko 1.10-11   ¹¹3:4 1Ko 1.12

⁵WJi pakyaŋsi nandani. Apolos uŋun namin? Ae nak Pol uŋun namin? Nit pi amin gin. Amin Tagi da nit do pi ŋwakŋwat ŋwakŋwat nimgut. Aban nit pi uŋun ando ji Kristo nandaŋ gadaŋ imgwit. ⁶Nak jap yet kwaokgim. Anjapbo Apolos da pakbi yomgut. Mani Piŋkop da jap bami paŋalon agit. ⁷Do jap yet kwaokgit amin mani mini, ae pakbi yomgut amin kisi mani mini. Piŋkop da iyi jap bami paŋalon asak, do uŋun kalonŋin mani toŋ. ⁸xJap yet kwaokdak amin gat ae pakbi yomisak amin gat uŋun kisi bamot Piŋkop dakon pi naŋgin amal. Do kisi bamot pi agimal da aripmon tomni timik timik akdamal. ⁹Nit Piŋkop gat pi kalonji amaŋ. Ae ji Piŋkop dakon pigagani. Ji Piŋkop dakon yutni.

Paŋmuwukbi dakon pi amin uŋun kisit kilda yombem

¹⁰Piŋkop da nandaŋ yawotni do aŋek nak kisit kilda nandak nandakni tagisi yombem kinda naŋ manjigit. Aban yut ak do gwak magim. Anjapbo amin diwari da yut uŋun gwak magimon witjaŋ. Mani miŋat aminyo morap kalon kalon yut uŋun aŋ uŋun pakyaŋsi kaŋ kimagak witjini. ¹¹yAmin kinda da gwak ŋwakŋwari kinda dimasi mosak. Yesu Kristo kalon naŋ gin Piŋkop da gwak teban kili magit. ¹²Amin da uŋun gwak da kwenon yut witjini bisapmon diwari da gol baŋ akdaŋ, ae diwari da silwa baŋ, ae diwari da tip tomni wukwisi baŋ, ae diwari da kindap baŋ, ae diwari da gurik baŋ, ae diwari da wit dakon obi baŋ akdaŋ. ¹³zDon Piŋkop da miŋat aminyo gen pikon yop do bisap yipguron amin da pi morap awit dakon mibili teŋteŋokdisak. Uŋun bisap kindap da yaŋ noman taŋek amin morap kalon

kalon pi tagi awit bo dima yaŋ do aŋkilik kokdisak. ¹⁴Amin kinda uŋun gwak kwenon yut agit, uŋun dima sosak kaŋ, pi amin uŋun tomni tagisi timitdisak. ¹⁵Mani pi amin kinda dakon yut wagil soŋ mudosak kaŋ, uŋun amin pi agit dakon tomni pasil imdisak. Pi amin iyi yokwi da kisiron da pulugaŋ kikkdisak, mani uŋun amin kindapmon naŋ abidomaŋ yombem da egipjak.

Ji Piŋkop dakon yut

¹⁶aJi Piŋkop dakon telagi yutni, ae Piŋkop dakon Wupni jikon egisak. Uŋun dima nandaŋ, ma? ¹⁷Amin kinda Piŋkop dakon telagi yut aŋtasik asak kaŋ, Piŋkop da uŋun amin aŋtasik akdisak. Nido, Piŋkop dakon telagi yut uŋun telagisi. Telagi yut uŋun ji.

Nin amin dakon man dima pawigineŋ

¹⁸Ji disi baŋ di paŋkewalbam. Amin kinda ji da binapmon miktim dakon yo morap kisi nandaŋ mudosot yaŋ nandaŋek “Nak nandaŋ kokwino tagisi” yaŋ yosak kaŋ, uŋun amin on miktim dakon nandaŋ kokwini tagisi uŋun si yopmaŋek nandaŋ kokwini tagisi amin tagi dagosak. ¹⁹bNido, on miktim dakon nandaŋ kokwin tagisi morap uŋun Piŋkop da pindakban nandaŋ kokwin tagi dima aŋ. Piŋkop da papiakon uŋun do yaŋ yosok:

“Amin iyi do nak nandaŋ kokwino tagisi yaŋ nandaŋ amin uŋun Piŋkop da iyi pat yopmaŋgaŋon yopban yokwalba timikdak.”

²⁰cAe Piŋkop dakon papia da yaŋ yo kisi yosok:

“Piŋkop da nandaŋ kokwini tagisi amin dakon nandak nandakni kisi pindak mudosok.

w**3:5** Ya 18.4,11,27-28   x**3:8** Mt 16.27; Ep 2.20-22

y**3:11** Ais 28.16; 1Pi 2.4-6   z**3:13** 1Ko 4.5   a**3:16** 1Ko 6.19; 2Ko 6.16

b**3:19** Jop 5.13   c**3:20** Kap 94.11

Ae yo morap ak do nandaŋ uŋun aripmi dima aba noman tokdaŋ yaŋ nandisak.”

²¹ Do ji amin dakon man paukwaŋ uŋun yipmaŋ mudoni. Yo morap ji dakon.

²² Pol, bo Apolos, bo Pita, bo on miktim, bo egip egip, bo kimot, bo yo morap abisok toŋ, bo yo don noman tokdaŋ, uŋun yo morap ji dakon. ²³ Ae ji Kristo dakon, ae Kristo uŋun Piŋkop dakon.

Amin Tagi da iyi pi amin kokwin asak

4 Ji da nin do Kristo dakon pi amini yaŋ nandaŋ nimni, ae Piŋkop dakon geni pasili kilani tagisi aŋek yaŋ teŋteŋok dakon pi ninon tosoke yaŋ nandaŋ nimni. ^{2d} Ae yaŋsi nandani, amin kinda madepni dakon pi asak, uŋun amin madepni dakon gen kagimansi guramitjak. ³ Do ji nak dakon aŋpak kokwin ani, bo amin da gen pikon nak dakon aŋpak kokwin ak do nandaŋ kaŋ, nak uŋun do nandaba kikjok kinda dima asat. Nak nagayo kisi aŋpakno kokwin dima asat. ⁴ Asi, nak naga butnokon yo kinda dima tosoke yaŋ nandisat. Mani nak naga do amin kilegi yaŋ aripmi dima yokeŋ. Nak dakon aŋpak kokwin ak do Amin Tagi dagaŋ asak. ^{5e} Gen pi bisap dima abik, do amin diwari dakon aŋpak kokwin dima ani. Ji Amin Tagi apjak bisap do jomjom ani. Uŋun da yo morap pilin tuktwan pasili toŋ uŋun timik teŋteŋikon yopdisak. Aŋek amin morap dakon nandak nandak pasili toŋ uŋun noman paŋalon akdisak. Uŋun bisapmon Piŋkop da amin morap kalon kalon pi tagi awit uŋun do mani pawigikdisak.

Korin amin da iyi dakon mani pawigiwit

^{6f} Not kabi, nak ji dakon nandak nandak paŋpulugok do aŋek Apolos gat nit

do gen on dayisat. Ji nit do nandaneke aŋpak kilegi Piŋkop gen papia da yosok uŋun gin yolni. Yaŋ aŋek pibit tidok aŋek amin kinda awigek ae kinda dima abiy yipni. ^{7g} Not, gak amin diwari yapmaŋdal yaŋ nandisak, ma? Gak Piŋkopmon yo tagisi kinda dima abidagil, ma? Asi, gak Piŋkopmon yo morap timikgil, mani yo morap uŋun gaga paŋalon agil da yaŋ gaga dakon man nido awigisak?

⁸ Yo si galak toŋ uŋun aripninon tu-gaŋ yaŋ nandaŋ, ma? Ji yo ireŋ amin kili dagaŋ mudan da tagisi ekwamaŋ yaŋ nandaŋ, ma? Ae nin ŋwapmaŋek kila amin madep dagamaŋ yaŋ nandaŋ, ma? O bupmisi. Nin ji da kila amin madep bamisi ekwa ninyo kisi ji gat kila amin madep gin egip do nandamaŋ. ⁹ Mani Piŋkop da yabekbi nin baŋ mibi amin nipgut yaŋ nandisak. Nin gen pikon nipmaŋek miŋat amin morap da dabilon ae aŋelo da dabilon kimotneŋ do yaŋ dagok aŋ nibi yombem da ekwamaŋ.

¹⁰ Nin Kristo man madep im do nandaŋ kokwini tagi dima amin yombem da ekwamaŋ, mani ji Kristokon gadawit do nandaŋ kokwini tagisi amin ekwaŋ, ma? Nin tapmimnin mini aŋakwa ji da uŋun tapmimji toŋ, ma? Nin manin mini aŋakwa ji da uŋun man madepji toŋ, ma? ^{11h} Kalip da wiŋ abisok ekwamaŋon nin jap do amaŋ, ae pakbi do amaŋ, ae imal garaŋisi baŋ pamaŋ, ae amin da nindapmaŋaŋ, ae nin da tagi egipneŋ kokup mini. ¹²ⁱ Nin kisitnin da pi madepsi amaŋ. Nin da jobit paneŋ do yoŋ, mani Piŋkop da yo tagi aŋyomjak do bisit iyamaŋ. Nin do yo yokwisi aŋ nimaŋakwa yaworisi egek jigi uŋun guramigamaŋ. ¹³ Gen gireŋ niyiba gen tagisi baŋ yoyamaŋ. Miŋat aminyo da dabilon nin sibit sibit iŋanisi amin da

^d4:2 Lk 12.42   ^e4:5 1Ko 3.8   ^f4:6 Ro 12.3   ^g4:7 Ro 12.6

^h4:11 2Ko 11.23-27   ⁱ4:12 Mt 5.44; 2Tes 3.8

maba kwanj unun yombem. Yanj dagin egapno wik da wisak.

**Pol da Korin amin iyi dakon
anjpak yolni do nandisak**

¹⁴Nak ji mayagi dam do gen on dima mandisat. Ji monji gwayono but dasi galak tanj damisat, do nawa gen on dayisat. ¹⁵Jikon amin morapmisi da Kristokon tagisi egipni do oman anj damañek kilasi tagi ani, mani datji morapmi dima. Gen Bin Tagisi dayin tenjeragam bisapmon Yesu Kristokon datji dagagim. ¹⁶KYanjdo, nak dakon anjak pakyanji yolni. ¹⁷Unun dogin anjek Timoti yabekgo jikon opgut. Unun nak dakon monjino but dasi galak-tanj imisat. Unun Amin Tagi dakon pi kilani tagisi asak. Unun da ji panjtagap aban nak da Kristo gat gadanj kimagek kokupmi kokupmi panjmuwukbi morap anjak yolni do yoyin dekgim unun do ae nandaba pisoni do dayisak.

¹⁸Jikon amin diwari nak dima opdisat yanj nandanj kwen wigik anj. ¹⁹Mani nak Amin Tagi da galak tosagon jikon tepmisi opdisat. Opbenj bisapmon kwen wigik anj amin dakon gen nandak do anjek dima opdisat. Ni tapmim da tanj yomisak unun pindak nandanyo ak do opdisat. ²⁰mNido, Pinjkop dakon Amin Kila Agakni unun gen gin yogok dakon yo dima. Unun tapmim dakon yo. ²¹Do nibanj aberj do nandanj? Si baljanek panjkilek ak do opbenj do nandanj? Bo but dasi galaktanj daminjek anjak yaworisi anjdaberj do nandanj?

**Yesu yolyol amin anjak
yokwi bikbiknikon tonj
unun panmilip anj mudoni**

(Kilapmi 5-6)

**Korin panjmuwukbikon
yumabi anjak tosok**

5 ¹Jikon yumabi anjak njwanjwari kinda tosok dakon geni nandagim. Unun anjak Pinjkop dima nandanj iman amin da dima anj. Unun amin kinda da menji kimagakwan datni da minjat kalik pagit unun gat pokgomal. ²Anjakwan ji disi do yo madep yanj nandanj amin diwari yapmanj mudomanj yanj nandanj, ma? Ji bupmi nandanjek kunam tatni. Yokwi agit amin unun yolba kinjakwan ji da bikbigon sanberjek dima egipjak.

³oAsi, nak ji da dubagikon egisat, mani butnokon da ji gat egisat. Anjek nak naga unun dakon anjak kili kokwinikgim. ⁴Yanj do anjek yanj yosot, Amin Taginin Yesu da manon muwut muwut kinda abidoni. Anjakwa Yesu Amin Taginin dakon tapmim jikon tosok, ae nak butnokon da ji gat egipbenj. ⁵pAnjek unun amin Sunduk da kisiron yipba giptimni antasik asak. Yanj aba Amin Tagi dakon bisap madepmon Pinjkop da unun amin dakon wupni yokwikon nanj tagi abidosak.

Anjak yokwi anj amin yol mudoni

⁶qJi disi dakon man paukwanj, unun anjak tagi dima. Yis kalonjok di da bret kisi panjap anj, ji unun dima nandanj, ma? ⁷rDo ji yis kalipmi wiririkba kin mudoni, anjakwa bret kalugi yisni mini da yanj egipni. Nak nandisat, ji bret yisni mini yombem da ekwanj, nido Kristo nanj

j4:15 Gal 4.19   k4:16 Pil 3.17   l4:17 Ya 19.22   m4:20 1Ko 2.4

n5:1 MS 18.7-8; GT 22.30   o5:3 Kol 2.5   p5:5 1Ti 1.20   q5:6 Gal 5.9

r5:7 Ais 53.7; 1Pi 1.19

Yapyap Bilak do Sipsip mukwa soson unjudeŋ nin dakon diwarinin mudoni do kili soŋbi. ⁸Do kisik kisik aŋek bisap madep dakon jap noknok aneŋ. Mani bret kalipmi yisni toŋ baŋ dima noneŋ, nin bret kalugi baŋ noneŋ. Bret kalipmi unjun aŋpak yokwi morap dakon tilak asak, aŋakwan bret kalugi unjun but kilegisi ae gen bamisi dakon tilak asak.

⁹Nak papia mandanŋ damgum bisapmon yaŋ yagiŋ, “Ji yumabi aŋpak aŋ amin gat kisi dima egipni.” ¹⁰Miktim amin morap yumabi aŋ, bo ae amin dakon yo do pindak galaktok aŋek kabo noŋ, bo ae kokup kidat gawak yomaŋ amin si yopmaŋ dek mudoni yaŋon da dima yagiŋ. Ji unjudeŋ amin yopmaŋdet do nandanŋ kaŋ, on miktim wagil yipmaŋdetni. ¹¹Mani gen mandagiŋ dakon mibili unjun yaŋ: Amin kinda Kristo dakon man paŋek yumabi aŋpak asak, bo amin dakon yo do pindak galaktok asak, bo kokup kidat gawak yomisak, bo amin do yaŋba yokwi tok asak, bo pakbi teban naŋek but upbal asak, bo amin dakon yo kabo timikdak kaŋ, ji unjun amin gat kalonŋi dima egipni. Ae unjun gat jap pakbiyo kalonŋi dima ani. ¹²Nak paŋmuwukbi da wanga ekwaŋ amin dakon aŋpakni kokwin ak do pi dima asat. Mani paŋmuwukbi kokwin agak dakon pi ji da agagisi. ¹³Paŋmuwukbi da wanga akganŋ amin Piŋkop da iyi kokwin akdisak. Mani Piŋkop gen papia da yaŋ yosok: “Amin yokwi yolba ji da bikbigon dimasi egipjak.”

Paŋmuwukbi notji gen pikon dima yopni

6 Jikon amin kinda amin kinda gat gen toŋ bisapmon nido paŋmuwukbi dakon pi amin si yapmaŋek Piŋkop dima

nandanŋ imaŋ kabi dakon pi aminon kwaŋ? Unjudeŋ ak do pasol pasolji mini, ma? ²Piŋkop dakon miŋat aminyo nin da miktimon miŋat amin morapyo dakon aŋpakni kokwin akdamaŋ, ji unjun dima nandanŋ, ma? Ae nin da kokwin yaŋ akdamaŋ kaŋ, ji gen moniŋisok binapjikon noman toŋ disi kokwin aripmi dima ani, ma? ³Nin aŋeloyo kisi dakon aŋpak kokwin akdamaŋ, ji unjun dima nandanŋ, ma? Nin da kokwin yaŋ akdamaŋ, do on miktim dakon yo morap kokwin aripmi tagi aneŋ. ⁴Yaŋdo, jikon jigi noman toŋ bisapmon paŋmuwukbikon dima saŋberŋbi ae paŋmuwukbi da dabilon mani mini aminon jigisi unjudeŋ nido paŋkwaŋ? ⁵Gen on ji paŋmayak ak do dayisat. Paŋmuwukbi jikon amin bamorikon geni toŋ bisapmon amin kinda nandanŋ kokwini tagisi aŋek paŋmilip asak dakon amin kinda dima egisak, ma? ⁶Mani ji da notji nandanŋ gadat dima aŋ amin da dabilon paŋki gen yaŋ yomaŋ. Unjun tagi dima!

⁷Ji gen pikon kwaŋ unjun da ji Kristo tagi dima yolgaŋ yaŋ nolisak. Ji yum pindagakwa yokwi aŋdamni kaŋ tagi. Ae yum pindagakwa yo kabisi timitni kaŋ tagi. ⁸Mani yaŋ dima aŋ. Ji disi paŋmuwukbi notji baŋ paŋkewalek yokwi aŋyomaŋ.

⁹Yokwi aŋ amin unjun Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan dima pigikdanŋ, unjun dima nandanŋ, ma? Ji disi baŋ di paŋkewalbam. Amin yumabi aŋpak mibili mibili aŋ, ae kokup kidat do gawat gawat aŋ, ae wili da wili notni gat yumabi aŋpak mibili mibili aŋ, ¹⁰ae kabo noŋ amin, ae yo morapmi timit do but kindap paŋ amin, ae pakbi teban naŋek but upbal aŋ amin, ae amin do yaŋba yokwi tok aŋ amin, ae topmon da amin dakon yo timikgaŋ amin, unju-

⁵5:8 GT 16.3   ^t5:11 2Tes 3.6; Tit 3.10   ^u5:13 GT 13.5; 17.7

^v6:2 PA 20.4   ^w6:9 Gal 5.19-21; Ep 5.5; PA 22.15

den amin Piŋkop da Amin Kila Asak da kagagwan dima pigikdaŋ. ^{11x}Ji kabikon diwari kalip uŋuden amin egipgwit. Mani Piŋkop da sugaŋ paŋmilip aban iyi dakon miŋat amin kabi dagawit. Amin Tagi Yesu Kristo da manon, ae Piŋkop dakon Wup da tapmimon Piŋkop da ji paŋmilip aban iyi da dabilon miŋat aminyo kilegisi awit.

Giptimnin uŋun Telagi Wup dakon yutni

^{12y}Amin diwari da yaŋ yoŋ, “Yo morap tagi agagi.” Gen uŋun bami, mani yo diwari da amin tagi dima paŋpulgugi. Yo morap tagi agagi, mani yo kinda dakon oman amini dima egipbeŋ. ^{13z}Ae amin diwari da yaŋ yoŋ, “Jap uŋun kwasop dakon, ae kwasop uŋun jap dakon tamo.” Gen uŋun bami, mani Piŋkop da kisi bamot yaŋban pasildamal. Giptimnin uŋun yumabi aneŋ do dima tosok, uŋun Piŋkop dakon pi aneŋ do tosok. Anjakwan Piŋkop uŋun giptimnin kila asak. ^{14a}Piŋkop da Amin Tagi kimoron naŋ aban pidagit, ae iyi da tapmimon nin dakon giptimnin paban pidokdaŋ. ^{15b}Giptimji uŋun Kristo dakon giptim diwatni uŋun dima nandaŋ, ma? Do nak Kristo dakon giptim diwatni kosit miŋaron saŋbekeŋ kaŋ uŋun tagi, ma? Uŋun dimasi! ^{16c}Amin kinda kosit miŋaron saŋbesak uŋun gat giptim kalon amal, ji uŋun dima nandaŋ, ma? Piŋkop gen papia da uŋun do yaŋ yosok:

“Bamori da giptim kalon anjil.”

^{17d}Mani amin kinda Amin Tagikon saŋbesak kaŋ, wupmon bamori da kalonji amal. ¹⁸Ji yumabi anpak yipmaŋek pasal kiŋ mudoni. Yokwi diwari amin da aŋ uŋun giptim da waŋga aŋ, mani

yumabi anpak asak amin iyi dakon giptim naŋ anupbal asak. ¹⁹Giptimji uŋun Telagi Wup dakon telagi yut madepni, ji uŋun dima nandaŋ, ma? Piŋkop Wupni kili damgut, uŋun ji da butgwan egisak. Gak gaga dogin dima egisal. ^{20e}Piŋkop da ji yumaŋ nagit, do yo morap giptim da ani uŋun Piŋkop man madep im do ani.

Pol da miŋat eyo do yagit

(Kilapmi 7)

7 Ji da papiakon gen mandaŋ namgwit uŋun dakon kobogi abisok mandaŋ dabeŋ. Amin kinda miŋat dima pasak kaŋ uŋun tagi. ²Mani yumabi anpak madepsi tosok, do wili ji kalon kalon miŋatni toŋ da egipni, ae miŋat kalon kalon ji esi toŋ da egipni kaŋ tagisi. ³Wili giptimni dima kutnosak, ae yaŋ gin miŋat giptimni dima kutnosak. ⁴Miŋat dakon giptim tim uŋun iyi dakon dima, uŋun eni dakon. Ae wili dakon giptim tim uŋun iyi dakon dima, uŋun miŋatni dakon. ⁵Do kinda da giptim timni dima ankutnosak. Jil bisap pisipmi dima pagek bisit pi ak do but kalon amal kaŋ uŋun tagi. Mani don giptimjil ae paŋmuwutjil. Giptimjil dakon galaktok kilani tagi dima abal Sunduk da di paŋkewalban. ⁶Nak gen on ji paŋpulgok dogin yosot. Uŋun da gen teban kinda dima asak. ⁷Amin morap da nak yombem miŋat eyo dima anek egipni kaŋ tagi. Mani Piŋkop da but galak dakon yo mibili mibili amin do yomisak. Kinda miŋat eyo asak do imisak, ae kinda isal egipjak do imisak.

⁸Miŋat eyoni mini amin gat, ae sakwabat gat do yaŋ yosot. Ji nak yombem isal egipni kaŋ uŋun tagi. ^{9f}Mani giptim

^x6:11 Tit 3.3-7   ^y6:12 1Ko 10.23   ^z6:13 1Tes 4.3-5

^a6:14 Ro 8.11; 1Ko 15.20; 2Ko 4.14   ^b6:15 Ep 5.30   ^c6:16 Mt 19.5

^d6:17 Jn 17.21-23; Ro 8.9-11   ^e6:20 1Ko 7.23; 1Pi 1.18-19   ^f7:9 1Ti 5.14

dakon galaktok kilani aripmi dima ani kaŋ, miŋat eyo agagisi. Miŋat eyo dima aŋek yumabi di abam.

^{10g}Miŋat eyo kili abi do gen teban on damisat. Uŋun nak dakon gen teban dima, uŋun Amin Tagi dakon gen teban. Uŋun yaŋ: miŋat da eni dima yipmaŋdetjak. ¹¹Mani eni yipmaŋdetjak kaŋ isal egipjak, bo tobil kwan eni gat but kalon anjil. Ae eni miŋatni dima kwinitjak.

¹²Ae amin diwari do yaŋ yosot. Gen on Amin Tagi dakon dima, naga yaŋ yosot. Kristo yolyol amin not kinda miŋatni nandaŋ gadat dima asak, mani eni gat egip do nandisak kaŋ, miŋatni dima kwinitjak. ¹³Ae Kristo yolyol miŋat kinda eni nandaŋ gadat dima asak, mani miŋatni gat egip do nandisak kaŋ, eni dima yipmaŋdetjak. ¹⁴Nido eni nandaŋ gadat dima asak mani miŋatni do aŋek eni uŋun telagi. Ae miŋatni nandaŋ gadat dima asak mani eni do aŋek miŋatni uŋun telagi. Yaŋ dima tam miŋat monjiyosi uŋun telagi dima. Mani abisok uŋun telagi. ^{15h}Mani miŋat bo wili kinda nandaŋ gadat dima aŋek wasenŋ kik do nandisak kaŋ, yaŋ tagi anjil. Nandaŋ gadat asak amin nandaŋ gadat dima asak amin gat sigin egipjil dakon gen teban kinda dima tosok. Nido Piŋkop da nin notnin gat but yaworon da egipneŋ do nandisak. ¹⁶ⁱMiŋat ji esi yokwikon baŋ timitdaŋ bo dima, ji uŋun dima nandaŋ. Ae wili ji miŋatji yokwikon baŋ timitdaŋ bo dima, jiyo kisi uŋun dima nandaŋ.

Piŋkop da niaŋ egipneŋ do tilak agit uŋun da aripmon gin egipneŋ

¹⁷Nin kalon kalon Piŋkop da niaŋ egipneŋ do tilak agit uŋun da aripmon egipneŋ. Piŋkop da wasok wasok yaŋ nimgut bisapmon niaŋ egipgumaŋ

uŋun da aripmon gin egipneŋ. Nak paŋmuwukbi morap do gen teban on yipmaŋdat. ¹⁸Wili kinda giptimni mandabi da don Piŋkop da yaŋ ilikgit kaŋ, dima mandabi yaŋ koni dakon pi dima asak. Ae wili kinda giptimni dima mandabi da don Piŋkop da yaŋ ilikgit kaŋ, giptimni dima mandisak. ^{19j}Nido giptim mandabi bo dima mandabi uŋun yo isali. Yo madep uŋun Piŋkop dakon gen teban guramitneŋ. ²⁰Piŋkop da yaŋ nimgut bisapmon niaŋ egipgumaŋ uŋun da aripmon gin egipneŋ. ²¹Oman amin egaki yaŋ gamgut kaŋ, nandaba kik dima aki. Mani pulugaŋ kiki dakon kosit pisaŋ gaban kaŋ, uŋun naŋ yolgi. ^{22k}Nido amin kinda oman amin egakwan Amin Tagi da yaŋ ilikgit kaŋ, uŋun amin Amin Tagi da dabilon pulugaŋbi da egisak. Ae yaŋ gin amin kinda pulugaŋbi da egakwan Amin Tagi da yaŋ ilikgit kaŋ, uŋun abisok Kristo dakon oman amini egisak. ²³Piŋkop da ji yumaŋ naŋ depgut, do ji Piŋkop dakon galaktok yipmaŋek amin dakon galaktok yoldo nandak nandak dima ani. ²⁴Not kabi, Piŋkop da yaŋ ilikgit bisapmon niaŋ egipgwit uŋun da aripmon Piŋkop gat egipni.

Pol da miŋat eyo dima awit amin do gen yipgut

²⁵Nak miŋat eyo dima awit amin do Amin Tagi dakon gen teban kinda tosok do dima dayikdisat. Mani naga dakon nandak nandak baŋ yokdisat, nido Amin Tagi da bupmi nandaŋ namineŋ aŋtagap aban gen bami yogok amin dagagim. ²⁶On bisapmon jigi morapmi noman toŋ, do ji niaŋ ekwaŋ yaŋ gin egipni kaŋ tagi. ²⁷Gak miŋat pagil kaŋ, uŋun kwinit do kosit wisik dima aki. Ae miŋat dima pagil kaŋ, miŋat pak do dima nandaki. ²⁸Mani miŋat kinda paki kaŋ, uŋun

^g7:10 Mt 5.32   ^h7:15 Ro 14.19   ⁱ7:16 1Pi 3.1

^j7:19 Ro 2.25; Gal 5.6; 6.15   ^k7:22 Plm 16; 1Pi 2.16

yokwi dima asal. Ae miñatjok kinda amin kinda pasak kañ, unjun yokwi dima asak. Mani miñat aminyo miñat eyo añ unjun egip egipnikon jigi morapmi pakdañ. Jigi unjun pani do dima galak tosot.

²⁹Not kabi, yañ do nandanej yosot. Bisap kili kwanj tosok, do miñatni toñ amin unjun miñatni mini yombem da egek Yesu yol kimagek egipni. ³⁰Ae kumam yañ tidanej takganj amin unjun kumam dima takganj yombem da egipni. Ae kisik kisik añ amin kisik kisik dima añ yombem da egipni. Ae yo yumañ nok añ amin yoni mini yombem da egipni. ³¹Ae on miktim dakon yo timigek pi añ amin unjun yo morap pindakba egip egipnikon yo madep dima ani. Nido bisap dubak dima on miktim gat yo morapni gat pasildañ.

³²Ji on miktim dakon yo do nandaba kik ani do dima nandisat. Miñat dima pagit amin unjun Amin Tagi dakon pi dogin nandisak, ae Piñkop dakon galaktok yol do nandisak. ³³Mani miñat pagit amin on miktim dakon yo do nandaba kik asak, ae miñatni dakon galaktok yol do nandisak, ³⁴do nandak nandakni bamori kisi tomal. Ae miñatjok ae sakwabat ae miñat eni da kwinikbi unjun Amin Tagi dakon pi do nandañ. Unjun wupni ae giptimni Piñkop do paregek telagi egip do nandañ. Mani miñat amin pagit on miktim dakon yo do nandaba kik asak, ae eni dakon galaktok yol do nandisak. ³⁵Ji panpulugoko tagisi egipni do gen on yosot. Yañsop añdam do dima yosot. Ji da añpak kilegi añek yo diwari yopmanjek bisapmi bisapmi Amin Tagi dakon pi dogin nandani do nandisat.

³⁶Amin kinda miñatjok kinda pasak do manjiñ imgwit unjun dima pañek bisap dubak egek unjun do añpak tagi dima asat yañ nandisak, bo ae unjun

miñatjok pakdosi nandisak, bo ae giptim dakon galaktok kila aripmi dima agi yañ nandisak kañ, iyi dakon galaktok yolek miñat unjun tagi pasak. Unjun da yokwi dima asak. ³⁷Mani amin kinda miñatjok kinda pasak do manjiñ imgwit unjun butnikon da dima pakeñ yañsi nandisak, ae amin da pasak dosi dima iyañ, ae iyi dakon giptim dakon galaktok kila tagi abeñ yañ nandisak kañ, miñat unjun dima pasak. Unjun da tagi asak. ³⁸Do amin unjun miñatjok unjun pasak kañ, unjun añpak tagi asak. Mani dima pasak kañ, unjun da wagil tagisi asak.

³⁹^mMiñat kinda eni sigin egakwan miñat unjun eni tagi dima yipmanj deri. Mani eni kimotjak kañ, galaktokni yolek amin kaluk tagi pasak. Mani Amin Tagi nandañ gadañ imjak amin kinda nañ pasak. ⁴⁰Mani naga yañ nandisat, amin dima pasak kañ, kisik kisik egipdisak. Piñkop dakon Wup da nakyo kisi aña-gap aban gen on yosot yañsi nandisat.

Bit kilapyo kokup kidat do parekbi dakon gen

8ⁿNak abisok bit kilapyo kokup kidat do parekbi unjun dakon geni yokdisat. Nin kisi morap nandak nandaknin toñ, yañ nandamañ. Nandak nandak unjun da kwen wigik añpak pañalon asak, mani but dasi galak tañ yomyom añpak da pañmuwukbi pañteban asak. ²^oAmin kinda yo kinda do nak pakyañsi nandañ mudosot yañ nandisak kañ, nandak nandakni aripmi dima. ³Mani amin kinda Piñkop do but dasi galak tañ imisak kañ, Piñkop da unjun amin pakyañsi nandañ imisak.

⁴^pYañdo, bit kilapyo kokup kidat do parekbi unjun tagi noneñ bo dima? Nin nandamañ, kokup kidat dakon wupmi unjun yo bami kinda dima, ae

Piņkop morapmi dima ekwaņ, kaloņi kinda dagin egisak. ⁵Amin morapmi da Kwen Kokupmon ae miktimon piņkop morapmi ae amin tagi morapmi ekwaņ yaņ nandaņ. ⁶Mani nin nandamaņ, Piņkop kaloņi kinda dagin egisak, uņun Datnin. Uņun da yo morap wasagit, ae uņun dagin egip egip nimisak. Ae Amin Tagi kaloņi kinda gin egisak uņun Yesu Kristo. Piņkop da Yesu obakon da yo morap wasagit, ae uņun obakon da gin nin morap kisi egip egip nimgut.

⁷Mani Yesu yolyol amin diwari uņun dima kaņba pisagit. Diwari kalip kokup kidat gawak yomgwit, do abisok kokup kidat uņun yo bamisi kinda yaņ nandaņek jap kokup kidat do parekbi uņun noņ bisapmon burikon da gulusuņ amaņ yaņ nandaņ. ⁸Mani jap niaņen di baņ nomaņ uņun da nin Piņkop da kapmatjok aripmi dima paņkisak. Jap uņun dima noneņ kaņ, Piņkop da dabilon uņun gulusuņ kinda dima asak. Ae jap uņun noneņ kaņ, Piņkop da dabilon dima kilek toneņ. ⁹Disi nandaņ, jap kisi tagi noknogi, mani nandaņ gadatni dima teban taņbi amin da jap kokup kidat do parekbi naņba dandaņek yokwikon di maņbam. Do ji kaņ kimotni.

¹⁰Nandani. Gak kokup kidat do yo bami dima yaņ nandaņek kokup kidat gawak yomyom yutnon wigi jap uņun naņaki notgo dima noknogi yaņ nandisak amin kinda da gandisak kaņ, uņun yo kisi buri pidaņban jap uņun kokup kidat do parekbi uņun nokdisak. ¹¹Gak dakon nandak nandakgo da notgo nandaņ gadatni dima teban taņbi aņtasik akdisak. Kristo uņun amin do aņek kimakgit. ¹²Gak notgo dima noknogi yaņ nandisak amin uņun yokwi aņ imisal bisapmon Kristo yo kisi yokwi

aņ imisal. ¹³Yaņdo, japmon notno yokwikon yipbeņ kaņ, nak buņon bit kilapyo dimasi nokeņ. Yaņ aņek notno yokwikon di yipbom.

Pol yabekbi pi aņek tomni timit do dima nandagit

9 ^uNak yo kinda da dam aņakwan dima egisat. Nak yabekbi kinda, ae Amin Taginin Yesu kili kagim. Amin Tagi dakon pi agim dakon bami kabi ji mani. ²vAmin diwari da nak do yabekbi kinda yaņ dima bo nandaņ namaņ, mani ji da nak do asi yabekbi kinda yaņ nandaņ namaņ, ma? Ji da Yesu yolyol amin dagawit uņun da tilak kinda da yaņ taņakwan uņun da nak Amin Tagi dakon yabekbini kinda yaņ yolaņakwan koņ.

³Amin diwari da aņpakno kokwinigeķ abiiņ nepmaņba kobogi do gen uņuden baņ yoyisat. ⁴wBanabas gat nit pi aņapdo pi amak dakon yumaņ nogi amin da nit do jap pakbiyo tagi paņpulugogi. ⁵Nit yabekbi diwari ae Amin Tagi dakon padige ae Pita yo da aņ uņuden Yesu yolyol miņat paņek kisin ageķ pi agagi. ⁶Banabas gat nit dagin nit dakon yiyit dakon pi ando tagi asak yaņ nandaņ, ma? ⁷Emat amin da pini aņek tomni timikgaņ, do yiyitni do iyi dakon moneņ dima noņ. Ae wain kwaokdak amin wain dakon sopmi iyi paņ noņ. Ae sipsip kila aņ amin iyi sipsip dakon mumni noņ.

⁸Nak amin dakon nandak nandak yoleķ gen on dima yosot. Gen teban yo kisi yaņ gin yosok. ⁹*Moses da gen tebanon gen yaņ tosok:

“Ji bulmakau wit gip goleķ do bamaņ misiiņikgaņ bisapmon jap noni do gen kagani dima sopni.”

Piņkop da bulmakau dogin nandaņek gen uņun yagit yaņ nandaņ, ma? Dima.

⁹8:6 Ep 4.5-6   [†]8:9 Ro 14.13-15; Gal 5.13   [§]8:11 Ro 14.15,20

[†]8:13 Ro 14.21   ^u9:1 Ya 22.17-18; 26.16; 1Ko 15.8-9   ^v9:2 2Ko 3.2-3

^w9:4 Lk 10.8   ^x9:9 GT 25.4; 1Ti 5.18

¹⁰yUņun nin dakon tagi timnin do aņek gen uņun yagit. Miktim pidosok amin gat ae wit gip misinjkdak amin bamot bami nokdamak yaņ nandaņek pini amal. ¹¹zNin da wupji paņpulugok do yo tagisi ji da binapmon kwaokgi- maņ, do ji da nin do giptim dakon yo paņpulugoni uņun da jigi damjak, ma? ¹²aPiņkop dakon pi amin diwari paņpu- lugoņ, do uņun yapmaņek nit madepsi paņpulugoni kaņ, uņun da tagisi asak.

Mani nit jigi morapmi paņek jikon yo timirisi uņun dima timikgamak, nido Kristo dakon Gen Bin Tagisi kosit sop- sop ak do dimasi nandamak. ¹³bPiņkop da Telagi Yutnon telagi pi aņ amin uņun Telagi Yut dakon jap baņ timikgaņ. Ae alta dakon pi aņ amin da altakon paret do bit kilapyo mukwa soson uņun dakon diwari non. Ji uņun dima nandaņ, ma? ¹⁴cUņudeņ gin, Amin Tagi da yaņsi aneņ do gen yaņ yagit. Gen Bin Tagisi yaņ teņteņok amin uņun gen yaņakwa si nandaņ miņat aminyo da giptim dakon yo paņpulugok ani.

¹⁵Mani nak giptim dakon paņpulu- gok miņat aminyokon dima timikdat. Ae abisok jikon yo timit do gen on dima yipmaņdat. Nak jikon yo timit do dima nandisat. Yo uņun dima timigek kimokgeņ kaņ uņun da tagi. Nido pi aņapbo amin da tomni dima namaņ uņun da kisik kisik madepsi namisak. Amin da yo namiņek kisik kisikno gwayeni do dima galak tosot. ¹⁶dMani Gen Bin Tagisi yaņ teņteņok asat bis- apmon mano aripmi dima awigikeņ. Amin Tagi da uņun pi namiņek pi uņun abeņdosi nayigit. Ae Gen Bin Tagisi dima yaņ teņteņokeņ kaņ, awa yo jigisi noman taņ namdisak. ¹⁷Pi on naga da nandak nandagon asat tam tomni

tagi timikgom. Mani naga da nandak nandagon dima asat. Piņkop da namgut baņ asat. ¹⁸Yaņdo, ni tomni naņ abi- doken? Gen Bin Tagisi yaņ teņteņakeņ yo timirisi uņun dima timikdat. Miņat aminyokon Gen Bin Tagisi isalsi yaņek tomni dima timigek tagisi nandisat, uņun da tomnino asak.

Pol miņat amin morapyo dakon oman amini egipgut

¹⁹Nak pulugaņbi da egisat. Nak amin kinda dakon oman monji dima egisat. Mani miņat amin morapmi Kristokon paņap do aņek oman amini dagagim. ²⁰eJuda amin kabikon egek uņun timit do Juda amin yombem dagosot. Naga Moses dakon gen teban da yonġamg- wan dima egisat, mani gen teban da yonġamgwan ekwaņ amin uņun timit do aņek uņun amin gat egisat bisapmon gen teban da yonġamgwan yombem egisat. ²¹Ae amin Ijwakņwari Kabi Moses dakon gen teban dima abidawit amin gat egisat bisapmon, gen teban da yonġamgwan dima egisat yombem da egisat, nido uņun amin timit do nandisat. Mani Piņkop dakon gen teban dima yipmaņ dekdak, nak Kristo dakon gen teban yoldat. ²²fAe amin nandaņ ga- datni dima teban taņbi gat egisat bisap- mon, nandaņ gadatno dima teban taņbi da tilak uņun gat egisat, nido uņun amin yokwikon baņ timit do nandisat. Nak amin morap kisi dakon aņpak timikgin, nido kosit morap kisi aņkiligek amin diwari yokwikon baņ timit do nandisat. ²³Pi morap uņun asat uņun Gen Bin Tagisi da ireņ tosak do asat. Nido Gen Bin Tagisi dakon yo tagisi kisin da timik timik aneņ do nandisat.

^y9:10 2Ti 2.6   ^z9:11 Ro 15.27   ^a9:12 Ya 20.34; 2Ko 11.9

^b9:13 GT 18.1-3   ^c9:14 Mt 10.10; Gal 6.6   ^d9:16 Jer 20.9

^e9:20 Ya 21.20-26   ^f9:22 2Ko 11.29

Nin si teban tajej timtim yajej kinj tomni tagisi abidonej

²⁴ Napbi gwapbokon kwaŋ amin uŋun kisi da timtim yajej kwaŋ, mani kalonj kinda daŋin tomni abidosok. Uŋun ji dima nandaŋ, ma? Do ji tomni abidok do si teban tajej timtim yajej kini. ²⁵ sAmin morap aktidok ak do nandaŋ amin uŋun iyi dakon kila tebaisi aŋej giptim dakon tagaptok aŋ. Tomni uŋun timikgaŋ uŋun tasik togi, mani nin tomni aripmi dima tasik togi uŋun timit do aktidogon kwamaŋ. ²⁶ Yaŋdo, tomni abidokensi yaŋ nandaŋej timtim yajej dukwan dukwan dima wisijej tilagonsi kisas. Amin da kisit emat dakon aktidok tagisi aŋ uŋun da tilak kisitno isal timon dima dapmaŋdat. ²⁷ hGiptimno da oman amino egipjak do aŋtagap asat. Gen Bin Tagisi amin yoyijej naga aktidok dima aŋej tomni dima di timikgom.

Nin paŋkewalon monej do kaŋ kimotneŋ

10 ¹Not kabi, nak Moses da bisapmon babikninon yo noman tawit uŋun do pakyaŋsi nandani do nandisat. Piŋkop da kisi morap kosit yolik do gikwem kinda yipmaŋ yomgut, ae Tap Gami waser kinjakwan kisi morap teri kinda wigiwit. ² Gikwem kagagwan kiwit ae tap pakbi binapmon da kiwit uŋun da telagi pakbi sowit yombem asak. Uŋun awit da Moses dakon amin kabi egipgwit dakon tilak. ³ jAe kisi morap da Piŋkop dakon Wup da jap yomgut uŋun nawit. ⁴ kAe kisi morap Piŋkop dakon Wup da pakbi yomgut uŋun nawit. Asi, Wup dakon tip uŋun gat kisi agipgwit uŋun dakon pakbi nawit.

Tip uŋun Kristo. ⁵ lPiŋkop da pi madepsi aban kawit, mani uŋun amin kabikon morapmi da aŋpak yokwi aba tagi dima nandaŋ yomgut. Do miktim kibiri amin da aripmi dima egipmi timon paŋupbal aban kimagakwa bumjotni timi dukon di taŋ taŋ awit.

⁶ mUŋun yo morap noman tawit da nin do mama gen kinda asak. Do uŋun da yo yokwi ak do but kindap awit uŋudeŋ dima aneŋ. ⁷ nUŋun da kokup kidatni dakon wupni do gawak yomgwit nin yaŋ dima aneŋ. Piŋkop gen da yaŋ yosok: “Jap pakbiyo madepsi aŋej uŋun da kwenon kap ae kisik kisikyo mibili mibili awit.”

⁸ oUŋun da yumabi aŋpak awit uŋudeŋ dima aneŋ. Uŋun da yaŋ aba gildat kalonj dogin amin 23 tausen da kimakgwit. ⁹ pUŋun amin da awit uŋudeŋ Kristo dima aŋkewalnerŋ. Uŋun da yaŋ aba tuŋon amin emari toŋ da injiŋ yoba kimakgwit. ¹⁰ qAe ji uŋun da Piŋkop do yaŋba yokwi tok awit uŋudeŋ dima ani. Yaŋ aba kimot yomyom aŋelo da abin dapban kimakgwit.

¹¹ Uŋun yo morap noman tawit da nin do mama gen kinda asak. Amin da Piŋkop da papiakon gen uŋun mandawit uŋun da mibi bisapmon ekwamaŋ amin nin do mama gen niyisak. ¹² Yaŋdo, amin kinda nak tebaisi akdat yaŋ nandisak amin uŋun kaŋ kimotjak. Yokwikon di maŋban. ¹³ Paŋkewal jikon noman toŋ uŋun ŋwakŋwari dima, uŋun amin morap kisikon yaŋ gin noman toŋ. Ae Piŋkop toktok teban ji gat egek paŋpulusok, do ji paŋteban aŋakwan paŋkewalon dima maŋek tebaisi atdaŋ. Paŋkewal noman taŋ damni bisapmon Piŋkop da pulugaŋ kini dakon

⁸9:25 Pil 3.14; 2Ti 2.4-5; 4.7-8 ^h9:27 Ro 8.13; 13.14

¹10:1 TP 13.21-22; 14.22-29 ^j10:3 TP 16.35 ^k10:4 TP 17.6; IDT 20.11

¹10:5 IDT 14.29-30 ^m10:6 IDT 11.4,34; 1Ko 10.11 ⁿ10:7 TP 32.6

^o10:8 IDT 25.1-9 ^p10:9 IDT 21.5-6 ^q10:10 IDT 16.41-49

kosit kinda yipdisak, anjakwan yokwikon dima mokdaj.

Nin Piŋkop gat ae kokup kidat gat kisi do gawat gawat dima anej

¹⁴Yajdo, notnoni, ji kokup kidat gawak yomyom anpak yipmaj degek pasal kini. ¹⁵Ji nandaj kokwinji tagisi, do gen dayisat disi kokwinitni. ¹⁶rTelagi jap nomaŋ bisapmon kap abidanej Piŋkop ya yaŋ iyinek nomaŋ ujun da yawini do anek nin Kristo gat kabi kalon amaŋ. Ae Bret pudaŋek nomaŋ bisapmon ujun da giptimni do anek nin Kristo gat kabi kalon amaŋ. ¹⁷sBret kalon kinda daŋin tosok, nin amin morapmi da ujun nanŋin nomaŋ, do nin morapmi da giptim kalon amaŋ. ¹⁸tJi Israel amin dakon anpak do nandani. Bit kilapyo altakon sosonj bisapmon ujun nanek Piŋkop gat kabi kalon aŋ.

¹⁹uMani ji da kokup kidat do mukwa sosonj ujun do nak da yo bamisi aŋ yaŋ yosot yaŋ di nandabam. Ae kokup kidat do yo bamisi yaŋ dima yosot. ²⁰vUjun dimasi. Nak yaŋ yosot. Piŋkop dima nandaj imaŋ amin da mukwa sosonj ujun koŋ do aŋ, ujun Piŋkop do dima aŋ. Ae ji koŋ gat kabi kalon ani do dima galak tosot. ²¹wAmin Tagi da kapmon ae koŋ da kapmon kisi noni kaŋ, ujun ma abisi aŋ. Ae Amin Tagi da tamokon ae koŋ da tamokon kisi jap noni kaŋ, ujun yo kisi ma abisi aŋ. ²²xAmin Tagi yipmaj degapno nin do nandaban yokwi tok aŋ nimjak do nandamaŋ, ma? Nin dakon tapmim da ujun dakon tapmim yapmanŋamaŋ, ma?

Bisapmi bisapmi Piŋkop dakon man awigineŋ

²³yAmin diwari da yaŋ yoŋ, “Yo morap tagi agagi.” Gen ujun bami, mani yo diwari da nin tagi dima paŋpulugogi. “Yo morap tagi agagi”, mani yo diwari da butnin tagi dima paŋteban asak. ²⁴zNin nin banŋin paŋpulugok ak do dima nandaneŋ. Nin amin diwari paŋpulugok do nandak nandak anej. ²⁵Bit kilapyo morap yumaŋ gwayek tamokon yopmanŋaŋ ujun tagi noni. Nandaba kik anek kokup kidat do parekbi bo dima, ujun do dima yoyini. ²⁶aNido nin nandamaŋ,

“On miŋtim gat yo morapni gat toŋ ujun kisi morap ujun Amin Tagi dakon gin.”

²⁷Yesu dima nandaj gadaŋ imisak amin kinda da yutnikon kiŋ jap noni do dayinban yutnikon kik do nandaj kaŋ tagi kini. Ae jap morap daban nandaba kigi mini tagi noni. Noknogi bo dima noknogi ujun do but morap dima ani. ²⁸bMani amin kinda da nandaba kik anek, “Bit on kokup kidat do parekbi” yaŋ dayinban kaŋ, ujun dima noni. Noni kaŋ ujun amin da suŋ aŋ yaŋ nandaj damdisak. ²⁹Disi jap morap kisi tagi noknogi yaŋ nandaj, mani ujun amin yaŋ dima nandisak.

Nak jap morap kisi tagi noknogi yaŋ nandisat. Do nido amin kinda da jap ujun noneŋ kaŋ ujun suŋ amaŋ yaŋ nandajakwan jap ujun yopbeŋ? ³⁰cPiŋkop ya yaŋ iyinek jap nokeŋ kaŋ, mibili nido amin kinda da gak suŋ asal yaŋ nayisak?

³¹dYajdo, jap pakbiyo ani bo yo diwari gat ani bisapmon Piŋkop man

^f10:16 Mt 26.26-28   ^s10:17 Ro 12.5   ^t10:18 MS 7.6   ^u10:19 1Ko 8.4

^v10:20 GT 32.17; PA 9.20   ^w10:21 2Ko 6.15-16   ^x10:22 GT 32.21

^y10:23 1Ko 6.12   ^z10:24 Ro 15.1-2   ^a10:26 Kap 24.1   ^b10:28 1Ko 8.7

^c10:30 1Ti 4.4   ^d10:31 Kol 3.17

madep im do nandaneke ani. ^{32e}Juda amin, bo Grik amin, bo Pinjkop dakon panmuwukbi da yokwikon moni dakon anpak kinda dima ani. ^{33f}Nakyo kisi minjat amin morapyo da anpak si galak-tonj unun ban asat. Naga anpulugok do anek dima asat. Minjat amin morapyo panpulugoko Pinjkop da yokwikon ban timitjak do nandaneke asat.

**Pol da Telagi Wup dakon
but galak dakon yo gat
ae Pinjkop gawak imim
dakon anpak do yagit**

(Kilapmi 11-14)

11 ⁸Nak da Kristo dakon anpak yol-dat, yan gin jiyo kisi nak dakon anpak yolni.

**Amin da busuɲni witjan
unun do Pol da yagit**

²Ji bisapmi bisapmi nak do nandaneke ekwan, ae gen timikgim ban damgum unun ban yolek ekwan, do ji anpak tagisi an. ^{3h}Mani gen kinda gat nandani do nandisat unun yan. Wili dakon busuɲni unun Kristo, ae minjat dakon busuɲni unun wili, ae Kristo dakon busuɲni unun Pinjkop. ⁴Wili kinda busuɲni witjinek bisit asak, bo kombi gen yosak kan, unun da busuɲni Kristo abin yipmandak. ⁵Mani minjat kinda busuɲni dima witjinek bisit asak, bo kombi gen yosok kan, unun da busuɲni eni abin yipmandak. Unun busuɲni dangwani kisi mandan mudosok yan asak. ⁶Minjat kinda busuɲni dima witjisak kan, busuɲni dangwani kisi mandan mudosak. Ae busuɲni dangwani pisipmi bo ae warot pak do mayagi nandisak kan, busuɲni si witjisak. ⁷ⁱWili unun busuɲni dima witjisak, nido wili Pinjkop iyi yombem

wasanbi, unun da Pinjkop dakon tilimni nolisak. Mani minjat unun wili dakon tilimni nolisak. ^{8j}Nido Pinjkop da minjat dakon giptim nan wili dima wasagit, wili dakon giptim nan minjat wasagit. ⁹Ae Pinjkop da minjat do nandaneke wili dima wasagit. Wili do nandaneke minjat wasagit. ¹⁰Yan do anek, ae anelo da nindan do anek, minjat unun busuɲni witjisaksi. Yan asak unun da eni do gawat gawat asak dakon tilak.

¹¹Mani Amin Tagi da kabikon minjat wiliyo iyi dage dima ekwan. Minjat unun wili dakon panpulugokni, ae wili unun minjat dakon panpulugokni. ¹²Nido kalip Pinjkop da wili dakon giptim nan minjat wasagit, mani wili minjaron da alton. Ae Pinjkop unun yo morap dakon mibili.

¹³Ji disi gen on kokwin ani. Minjat kinda busuɲni dima witjinek bisit asak kan, unun anpak tagi nan asak? ¹⁴Pinjkop da minjat aminyo nianon da wasan nippgut unun pindagek yan si nandaman, wili busuɲni dangwani dubagi amin unun mayagi. ¹⁵Mani minjat busuɲni dangwani dubagi kan, unun minjat dakon tilimni tagisi, nido Pinjkop da busuɲni witjisak do imgut. ¹⁶Amin kinda da nak dakon gen unun do gen emat asak kan, yan si nandisak, nin gat ae Pinjkop dakon panmuwukbi diwari gat anpak njwakjwari kinda dima yolgaman.

**Korin amin telagi jap kosit
kilegikon da dima nawit**

¹⁷Kili nak anpak diwari an unun do tagisi dima nandisat. Unun do anek anpak diwari ji da agagisi unun do dayikdisat. Ji Pinjkop gawak im do muwukgan bisapmon notji dima panpulugon, notji panpupal an. ^{18k}Do mibil-

^e10:32 Ro 14.13   ^f10:33 1Ko 9.20-22   ^g11:1 1Ko 4.16   ^h11:3 WW 3.16; Ep 5.23   ⁱ11:7 WW 1.26-27   ^j11:8 WW 2.18-23   ^k11:18 1Ko 1.10-12

tok unun do dayikdisat. Piŋkop gawak im do muwukgaŋ bisapmon pidok pidok aŋek ekwaŋ yaŋ amin da yaŋba nandagim. Gen unun nandako bamisok agit,¹⁹ nido paŋmuwukbi timisok di wasenŋ kinakwa unudon da Piŋkop dakon anpak namin da bamisi yolgaŋ unun da dolisak.²⁰ Piŋkop gawak im do muwukgaŋ bisapmon Amin Tagi dakon telagi jap baŋ nomaŋ yaŋsi nandaneŋ dima noŋ.²¹ Ji kalonŋ kalonŋ notji do jomjom dima aŋek jap tepmi timigek naŋ naŋ aŋek wain morapmi naŋek but upbal aŋ. Aŋakwa diwari jap do aŋ.²² Yutji mini do jap pakbiyo aripmi dima ani, ma? Piŋkop dakon paŋmuwukbi do yo isali yaŋ nandaneŋ japni mini amin paŋmayak ak do nandaŋ, ma? Ni gen baŋ dayikenŋ? Ji anpak tagisi aŋ yaŋ dayikenŋ, ma? Unun dimasi!

Amin Tagi dakon telagi jap dakon gen

²³Nido nak Amin Tagikon gen timikgim unun kili dayigim unun disi nandaŋ. Gen unun yaŋ. Kalbi Judas da Amin Tagi uwal da kisiron yipgut bisapmon unun kalbi Amin Tagi Yesu da bret abidaneŋ.²⁴ Piŋkop ya yaŋ iyineŋ pudaneŋ yaŋ yagit, “On nak dakon giptim timno ji do parekdat. On naŋek nak do nandaneŋ egipni.”²⁵ Ae jap naŋ mudaneŋ wain kap abidaneŋ yaŋ gin aŋek yaŋ yagit, “On wain kap unun saŋbek saŋbek kalugi naga dakon yawi naŋ asat. Ji bisap morap on wain naŋek nandaŋ namni.”²⁶ Yesu da gen yagit unun da yaŋ nolisak. Bisap morap on bret gat ae wain on kapmon noni bisapmon Amin Tagi dakon kimot do yaŋ tetetanaŋakwa wigi ae apjak bisapmon wigisak.

Anpak kilegikon da Amin Tagi dakon telagi jap noneŋ

²⁷Maŋdo, amin kinda da Amin Tagi dakon bret ae wain kapni anpak kilegikon da dima nosak kaŋ, Amin Tagi dakon giptim ae yawi yokwi anjimisak dakon gulusuŋni taŋ imisak.²⁸ Do butjikon da kokwin tagisi aŋek bret gat wain kapmon noni.²⁹ Nido Amin Tagi dakon giptim tim do dima nandaba wigakwan bret wainyo noni kaŋ, gulusuŋ aŋ do Piŋkop da kobogi damdisak.³⁰ Mibili yaŋ do aŋek jikon amin diwari tapmimni mini, ae diwari sot aŋ, ae diwari kili kimakgwi.³¹ Mani butnin dakon kokwin tagisi aŋek noneŋ kaŋ, kobogi dima timitneŋ.³² Mani Amin Tagi da anpaknin dakon kobogi nimeŋek nin paŋmilip asak. Unun miktimon miŋat aminyo gat dima pasilneŋ do yaŋ asak.

³³Yaŋdo, not kabino, Amin Tagi dakon telagi jap nok do muwutni bisapmon amin diwari do jomjom aŋek don noni.³⁴ Amin kinda jap do tepmi nandisak kaŋ yutnikon nosak. Yaŋ aŋek muwutni bisapmon gulusuŋ dima aŋek kobogi dima timitjak.

Gen diwari dayigi unun opbenŋ bisapmon don dayikenŋ.

Telagi Wup da but galak do pi aneŋ do tapmim nimisak

12 Not kabi, Telagi Wup da but galak do pi morap dakon tapmim nimeŋ nimeŋ asak unun pakyaŋsi nandani do dayikdisat.² Disi nandaŋ, Piŋkop dima nandaŋ imgwit bisapmon kokup kidat dakon wupmi gen dima yoŋ unudon kini do amin da dayiŋba kokwin dima aŋek kiŋ kiŋ awit.³ Yaŋdo, pakyaŋsi nandani, Piŋkop dakon Telagi

¹11:25 TP 24.6-8; Ibr 8.8-13   ^m11:27 Ibr 10.29   ⁿ11:32 Ibr 12.5-6

^o12:2 Ab 2.18-19   ^p12:3 1Jn 4.2-3

Wup da amin kinda antagap aban “Yesu jobit tagi pasak!” yan aripmi dima yosak. Ae Telagi Wupni mini amin da “Yesu unun Amin Tagi” yan aripmi dima yosak.

⁴ Telagi Wup dakon but galak dakon yo mibili mibili, mani Wup kalonji kinda dagin egisak. ⁵ Panmuwukbikon pi mibili mibili aman, mani Amin Tagi kalonji kinda gin. ⁶ Ae pi agak dakon kosit mibili mibili ton, mani Pinjok kalonj dagin minjat aminyo do tapmim yominjakwan pi unun an. ⁷ Panmuwukbi kisi panpulugonej do Telagi Wup da amin kalonj kalonjon pi asak. ⁸ Amin kinda Telagi Wup da antagap aban nandan kokwin tagisi anjek minjat aminyo panpulugosok. Ae unun Wup kalonj dagin kinda antagap aban nandak nandak tagisi minjat aminyo yoyisak. ⁹ Ae unun Wup kalonj dagin nandan gadat tebaisi amin kinda do imisak. Ae unun Wup kalonj dagin amin kinda tapmim iban sot amin panmilip asak. ¹⁰ Ae amin kinda do wasok tapmimi ton agak dakon tapmim imisak. Ae amin kinda do kombi gen yosak dakon tapmim imisak. Ae amin kinda do wup mibili mibili kokwin agak dakon tapmim imisak. Ae amin kinda do gen mibili mibili yogok dakon tapmim imisak. Ae amin kinda do gen unun panobiljak dakon tapmim imisak. ¹¹ Unun Wup kalonj dagin unun yo morap panalon asak. Iyi da galaktogon but galak dakon yo kokwinigek amin kalonj kalonj do yomin yomin asak.

Nin giptim kalonji kinda dakon diwatni kabi da ekwaman

^{12s} Amin dakon giptim unun kalonji gin, mani giptim diwatni morapmi. Ae unun giptim dakon diwat morap unun giptim kalonji kinda dakon gin. Kristo dakon giptim kisi yan gin. ¹³ Wup kalonji

kinda dagin nin morap telagi pakbi son niban giptim kalonj agiman. Juda amin nin, ae Grik amin, ae oman amin, ae oman amin dima ekwan amin nin kisi Wup kalonji butninon abidagiman.

¹⁴ Giptimnin unun kalonji kinda gin dima, diwatni morapmi. ¹⁵ Kandap da “Nak kisit dima, do giptim dakon diwatni dima” yan tagi yosak, mani unun giptim dakon diwatni sigin tosok. ¹⁶ Ae mirak da “Nak dabil dima, do giptim dakon diwatni dima” yan tagi yosak, mani unun giptim dakon diwatni sigin tosok. ¹⁷ Giptimon dabil dagin tosok tam, nian anjek gen nandisak? Ae giptimon mirak dagin tosok tam, nian anjek yo dakon kibani nandisak? ¹⁸ Mani giptim unun yan dima. Pinjok da iyi dakon galaktok yolek giptim dakon diwatni kalonj kalonj yopgut da tamonikon tan tan an. ¹⁹ Giptim dakon diwatni kalonji kinda dagin tosok tam unun giptim dima. ²⁰ Mani giptim dakon diwatni morapmi da giptimon sanbenba giptim kalonji kinda gin asak. ²¹ Dabil da kisit “Gak mini tam naga tagi egipbom” yan aripmi dima iyigi. Ae busun da kandap “Gak mini tam naga tagi egipbom” yan aripmi dima iyigi. ²² Dimasi. Giptim dakon diwatni tapmimni madep dima yan pindakgaman unun dima ekwan tam giptim tagi dima tanban. ²³ Ae giptim dakon diwatni mani mini yan pindakgaman unun ban kila tagisi aman. Ae giptim dakon diwatni mayagi yan nandaman unun ban tagisi witjaman. ²⁴ Mani giptim dakon diwatni diwari mayagini mini unun yum pindagapno isal ton. Pinjok da giptim dakon diwatni kisi wasan yopmanjek diwatni nin da yo madep dima yan pindakgaman unun do man madep yomgut. ²⁵ Yan aban giptim dima wasan kisak, ae giptim dakon diwatni da notni aripsi kila an an an.

²⁶ Giptim diwat kinda tepmi pasak kaŋ, giptim diwat kisi morap tepmi paŋ. Ae giptim diwat kinda man madep pasak kaŋ, giptim diwat kisi morap kisik kisik paŋ.

²⁷ ^uJi kisi morap Kristo dakon giptim tim ekwaŋ, ae ji kaloŋ kaloŋ giptim diwatni ekwaŋ. ²⁸ ^vAe Piŋkop da paŋmuwukbikon pi ani do amin manjigit. Mibiltok yabekbi, ae uŋun da buŋon kombi amin, ae uŋun da buŋon yoyiŋdet, ae wasok tapmimi toŋ agak amin, ae sot amin paŋmilip ak amin, ae amin paŋpulugok amin, ae pi mibili mibili kila agak amin, ae gen amin da dima nandagi mibili mibili yogok amin kisi manjigit. ²⁹ Kisi morap yabekbi dagin dima ekwaŋ, ae kisi morap kombi amin dagin dima ekwaŋ, ae kisi morap yoyiŋdet dagin dima ekwaŋ, ae kisi morap wasok tapmimi toŋ agak amin dagin dima ekwaŋ, ³⁰ ae kisi morap sot amin paŋmilip ak amin dagin dima ekwaŋ, ae kisi morap gen amin da dima nandagi mibili mibili yogok amin dagin dima ekwaŋ, ae kisi morap gen paŋto-bil amin dagin dima ekwaŋ. ³¹ ^wMani ji Telagi Wup dakon but galak dakon yo wukwisi uŋun timit do tek kindap pani.

Abisok anpak wagil tagisisi kinda do dayikdisat.

Nin amin do but dasi galaktaŋ yomneŋ

13 Nak amin dakon gen mibili mibili ae aŋelo dakon gen kisi yokeŋ, mani amin do but dasi galaktaŋ yomyom anpak nagon dima tosak kaŋ, nak goŋgoŋ bo ae dubaŋ mibili mini tidon uŋun yombem. ² ^xAe kombi gen yogok dakon tapmim nagon tosoŋ, ae nandak nandak pasili toŋ uŋun nandaŋ mudosot, ae nandak nandak morap kisi nandaŋ mudosot,

ae nandaŋ gadatno tebaisi do kabap kinda iyiko diwalik tagi kisak, mani amin do but dasi galaktaŋ yomyom anpak nagon dima tosak kaŋ, nak yo isalisi. ³ Nak yo morapno yoni mini amin do yobeŋ, ae yum pindagapbo amin da giptimno abidaŋ kindapmon soŋba soŋek kimokgeŋ, mani amin do but dasi galaktaŋ yomyom anpak nagon dima tosak kaŋ, uŋun da nak kindasok aripmi dima anpulugoni.

⁴ Amin kinda amin do but dasi galaktaŋ yomisak, uŋun amin da yokwi aŋ iba butni yawori taŋakwan kobogi anyom do dima nandisak, ae amin morap do anpak yaworisi gin anyomisak. Ae amin tagisi ekwaŋ amin do pindak galaktok aŋek nandaba yokwi tok dima anyomisak, ae pibit tidok dima asak, ae iyi do nandaban dima wigisak. ⁵ Ae anpak mayagi dima asak, ae iyi dogin dima nandisak, ae butjap tepmi dima nandisak, ae amin da yokwi aŋ iba yokwini do dima nandaŋ egisak. ⁶ ^yUŋun anpak yokwi do kisik kisik dima asak, gen bami do kisik kisik asak. ⁷ ^zAmin do but dasi galaktaŋ yomyom anpak asak amin jigi da aripmi dima abiŋ yipmanŋdak. Bisapmi bisapmi Piŋkop do nandaŋ gadat aŋek anpulugosak do jomjom asak, ae jigi bisapmon tebaisi akdak.

⁸ But dasi galaktaŋ yomyom anpak uŋun aripmi dima mudosak. Mani kombi gen yogok gat, ae gen mibili mibili yogok gat, ae amin dakon nandak nandakni tagi morap uŋun pasildaŋ. ⁹ Nin yo morap dakon nandak nandak diwari baŋgin nandamaŋ, ae kombi genyo kisi diwari baŋgin yomaŋ. ¹⁰ Mani don yo wagol gwaljigi minisi noman taŋakwan abisok yo morap diwat diwat nandamaŋ uŋun pasildaŋ.

^u12:27 Ro 12.5   ^v12:28 Ep 4.11-12   ^w12:31 1Ko 14.1   ^x13:2 Mt 17.20
^y13:6 Ro 12.9   ^z13:7 1Pi 4.8

¹¹Ujun dakon tilak unun yaŋ. Nak moniŋisok egipgum bisapmon gen amin moniŋ da tilagon yagim, ae nandak nandakno gat ae kokwin agakno gat amin moniŋ da tilak egipgum. Mani amin madep aŋek amin moniŋ aŋpak yipmaŋ mudagam. ¹²Abisok nin Piŋkop dakon mibili diwari gin nandamaŋ. Ujun pakbi idapmon wupnin pindak upbal amaŋ unun yombem. Mani Piŋkop dakon tomno dabilyo bamisi don kokdamaŋ. Piŋkop da abisok nin bamisi nandaŋ nimisak, unudeŋ don nandaŋ imdamaŋ.

¹³^aNandaŋ gadat gat, ae Piŋkop da paŋpulugosak do jomjom agak gat, ae but dasi galaktaŋ yomyom aŋpak, unun aŋpak kapbi da toktok teban taŋ aŋaŋ kikkaŋ. Mani but dasi galaktaŋ yomyom aŋpak da aŋpak diwari yapmaŋ mudosok.

Kombi gen yok do galagi madep nandaney

14^bJi amin do but dasi galaktaŋ yomyom aŋpak toktogisi aŋ kimotni. Ae Telagi Wup da but galak do yo nimisak unun timit do galak taŋek kombi gen yogok dakon tapmim abidok do madepsi galak toni. ²Nido amin kinda gen ŋwakŋwarikon[‡] da gen yosak kaŋ, unun amin da nandani do dima yoyisak, unun Piŋkop naŋgin iyisak, nido amin da ni gen naŋ yosok unun dima nandaŋ, Telagi Wup da tapmim iban gen pasili yosok. ³Mani, amin kinda kombi gen yaŋek miŋat aminyo dakon nandaŋ gadatni paŋteban asak, ae tebai atni do butni paŋteban asak, ae jigikon ekwaŋ amin butni paŋteban asak. ⁴Amin kinda gen ŋwakŋwarikon da gen yosok unun iyi dakon but aŋte-

ban asak, mani kombi gen yosok amin paŋmuwukbi morap dakon but paŋteban asak. ⁵Ji kisi da gen ŋwakŋwarikon da gen yoni do nandisat, mani kombi gen yoni dosi nandisat. Kombi gen yosok amin da gen ŋwakŋwari yosok amin yapmaŋdak, mani gen ŋwakŋwari yaŋakwan amin kinda da paŋtobiljak kaŋ unun tagi, unun da paŋmuwukbi dakon but paŋteban asak.

⁶Not kabi, nak jikon obiŋek gen ŋwakŋwarikon da gen dayikeŋ kaŋ, nianaŋ da gen unun da ji paŋpulugosak? Mani Piŋkop da gen pasili noligit unun dayikeŋ, bo nandak nandak tagisi di dayikeŋ, bo kombi gen kinda dayikeŋ, bo dayindet abeŋ unun da ji tagisi paŋpulugosak. ⁷Yo egip egipmi mini unudon abidaŋek tilak abeŋ. Kasisiŋ ae gitayo geni kilegi dima yoni kaŋ, nikon da amin kap dakon tek nandaŋek kap yoni? ⁸Ae kweŋ kilegi dima yosak kaŋ, amin nianaŋ da emat do tagap toni? ⁹Jiyo kisi yaŋ gin. Ji gen ŋwakŋwari yaŋakwa nianaŋ da amin da gen unun dakon mibili nandaba pi-soni? Gen yaŋba isali akdaŋ. ¹⁰Asi, miktimon gen mibili mibili morapmi toŋ, ae kisi morap mibili toŋ gin. ¹¹Mani amin kinda da gen yaŋban dima nandabo pisosak kaŋ, unun amin da nak do kokup ŋwakŋwarikon amin yaŋ nandaŋ namiaŋakwan nak da unun amin do kokup ŋwakŋwarikon amin yaŋ nandaŋ ibeŋ. ¹²Gen ŋwakŋwarikon da gen yoni kaŋ, amin da ji do yaŋ gin nandaŋ damdaŋ. Ji Telagi Wup dakon but galak dakon yo timit do galagi madepsi nandaŋ, do but galak dakon yo paŋmuwukbi tagisi paŋteban agagi unun timit do pi tebaisi aŋ kimotni.

[‡]14:2 Gen ŋwakŋwari dakon mibili unun yaŋ. Ujun miktim amin morap da dima yoŋ gen kinda do yosok.

^a13:13 1Tes 1.3   ^b14:1 1Ko 12.31; 14.39

Gen njwakjwari yogok dakon gen

¹³ Yanjo, amin kinda gen njwakjwarikon da gen yosak kaŋ, Piŋkop da gen ujun tagi paŋtobiljak dakon tapmim imjak do bisit asak. ¹⁴ Nido, gen njwakjwarikon da bisit aberŋ kaŋ, wupnokon da bisit asat, mani nandak nandaknokon da yo bami kinda dima nandisat. ¹⁵ Yanjo, niaŋ aberŋ? Wup ae nandak nandakno kisi da bisit aberŋ. Wup ae nandak nandakno kisi da kap yokeŋ. ¹⁶ Yaŋ dima aŋek wupmon daŋin Piŋkop aŋkisiŋek ya yaŋ iyinaki mirak yopmaŋdak amin ujun gen yosol dakon mibili dima nandisak, do niaŋon da “Ujun asi” yaŋ yosak? ¹⁷ Piŋkop ya yaŋ iyinŋek yo tagisi asal, mani mirak yopmaŋdak amin dakon buri dima aŋteban asal.

¹⁸ Nak bisap morapmi gen njwakjwarikon da gen yaŋek ji gwapmaŋ mudosot do Piŋkop ya yaŋ iyisat. ¹⁹ Mani, paŋmuwukbi Piŋkop gawak im do muwutni bisapmon gen njwakjwarikon da gen sop 10 tausen yokeŋ kaŋ, ujun da paŋpulugok kinda dima akdisak. Mani gen sop 5 kabi amin da tagi nandagi ujun baŋ yoyinŋdet aberŋ kaŋ, ujun da paŋpulugok madepsi akdisak.

²⁰ Not kabi, nandak nandakjikon da amin moniŋ da tilak dima egipni. Amin moniŋ da aŋpak yokwi dakon mibili dima nandaneŋ ekwaŋ ji ujun da aripmon egipni. Mani nandak nandakji ujun amin madep da tilagon egipni. ²¹ dPiŋkop da gen tebanon gen yaŋ mandabi:

“Amin Tagi da yaŋ yosok, ‘Geno kokup njwakjwarikon amin do yobo ujun da gen njwakjwarikon da ujun miŋat aminyo do yoyikdaŋ.

Mani geno nandak do mirak dima yopdaŋ.’”

²² Yanjo, gen njwakjwarikon da gen yogok ujun da Piŋkop dakon tilak madepni kinda asak. Ujun nandaŋ gadat kili awit amin do dima yolisak, nandaŋ gadat dima awit amin do yolisak. Mani kombi gen yogok ujun tilak kinda nandaŋ gadat kili awit amin paŋpulugok do yomisak, ujun nandaŋ gadat dima awit amin do dima yomisak. ²³ eDo paŋmuwukbi morap Piŋkop gawak im do muwugek ji kisi gen njwakjwarikon da gen yoni kaŋ, but galak dakon yo dakon mibili dima nandaŋ amin, bo ae nandaŋ gadat dima abi amin da wiŋ dandaŋek ji do si ŋugigaŋ yaŋ yokdaŋ. ²⁴ fMani, ji kisi kombi gen yoni kaŋ, but galak dakon yo dakon mibili dima nandaŋ amin, bo ae nandaŋ gadat dima abi amin da abiŋ gen ujun nandaŋ ujun da buri sugaŋba iyi do nin yokwi pakpak do kobogi pakdamaŋ yaŋ nandakdaŋ. ²⁵ Nandak nandakni burigwan pasili toŋ ujun teŋteŋokdaŋ. Ae maŋ pak gawagek Piŋkop gawak imiŋek “Piŋkop bamisi ji gat egisak” yaŋ yokdaŋ.

Kosit kilegikon da Piŋkop gawak imneŋ

²⁶ gYanjo, not kabi, Piŋkop gawak im do muwutni bisapmon nibaŋ ani? Kinda da kap yosak, ae kinda da yoyinŋdet asak, ae kinda da Piŋkop dakon nandak nandak pasili toŋ ujun yosak, ae kinda da gen njwakjwarikon da gen yosak, ae kinda da ujun gen yosak ujun paŋtobiljak. Yo morap ani ujun paŋmuwukbi paŋteban ak do ani. ²⁷ Amin diwari gen njwakjwarikon da gen yoni kaŋ, amin bamori bo kapbi daŋin yoni. Ae kisi bisap kalon dima yoni, notji do bibik yomiŋ yomiŋ aŋek yoni. Ae

^c14:20 Ep 4.14   ^d14:21 Ais 28.11-12

^e14:23 Ya 2.13   ^f14:24 Jn 16.8

^g14:26 1Ko 12.8-10

amin kinda da gen unun si pan̄tobiljak.
²⁸Mani gen pan̄tobil amin mini kaŋ, gen
 ŋwakŋwarikon da gen yogok amin gen
 dima yosak. Gen iyi gat ae Piŋkop gat
 dogin yosak.

²⁹^hAmin bamori bo kapbi da kombi
 gen yoni, aŋakwa diwari da geni kok-
 winitni. ³⁰Ae kinda yigakwan Piŋkop da
 gen kinda aŋalon aŋiban kaŋ, gen yosok
 amin gen saŋbeŋek dima yosak. ³¹Yaŋ
 aŋek kombi gen yogok amin kisi kalon
 kalon kombi gen yoni dakon bikbik
 pisaŋ damdaŋ. Aŋakwa paŋmuwukbi
 kombi gen yoyiŋakwa nandak nandak
 timigeŋ unun da butni paŋteban asak.
³²Kombi gen yogok amin unun wupni
 dakon kila iyi tagi aŋ, do iyi da bisap-
 mon gen tagi yoni. ³³Nido Piŋkop unun
 yo morap upbilapmon da agak amin
 dima. Nin da but kalonon da egipneŋ do
 nandisak.

Telagi paŋmuwukbi morap nin
 da amaŋ unudeŋ jiyo kisi muwut
 muwutjikon ³⁴ⁱmiŋat gen dima yoni.
 Gen yaŋba tagi dima akdisak. Moses
 dakon gen teban da yosok unun da
 aripmon gawat gawaron da yitni.
³⁵Paŋmuwukbi da muwut muwuron
 miŋat gen yoni kaŋ unun mayagi, do
 gen kinda dakon mibili nandak do kaŋ,
 yutnikon eni baŋ yoyiŋba tagi yoyini.

³⁶Korin amin, Piŋkop dakon gen jikon
 da noman tagit yaŋ nandaŋ, ma? Ae
 geni ji daŋin abidawit, aŋakwa amin
 diwari dima abidawit yaŋ nandaŋ, ma?
³⁷Jikon da amin kinda iyi do nak
 kombi amin kinda yaŋ nandisak, bo Wup
 dakon nandak nandak taŋ namisak yaŋ
 nandisak amin yaŋsi nandisak, gen on
 mandisat unun Amin Tagi dakon gen
 teban yaŋsi nandisak. ³⁸Amin kinda yaŋ

dima nandisak kaŋ, unun amin do kombi
 amin kinda dima yaŋ nandaŋ imni.

³⁹Yaŋdo, not kabi, kombi gen yok
 do galagi madepsi nandani, ae gen
 ŋwakŋwari yogok dakon kosit sopsop
 dima ani. ⁴⁰Mani Piŋkop gawak imim
 dakon silipmon yo morap ani unun
 kosirikon da kilegisi ani.

Amin kimakbi aeni kimoron da pidokdaŋ

(Kilapmi 15)

Kristo kimageŋ kimoron da pidagit

15 Not kabi, Gen Bin Tagisi dayigim
 unun do butji pabo pisaŋban nan-
 dani do nandisat. Gen Bin Tagisi kili
 abidawit da unudon tebai akgaŋ. ²Ae
 gen dayigim unun tebaisi abidoni kaŋ,
 Piŋkop da unun Gen Bin Tagisikon da ji
 yokwikon baŋ timitdisak. Yaŋ dima ani
 kaŋ, nandaŋ gadatji unun yo isali.

³^kGen kinda abidagim unun da gen
 wagol madepsi asak. Gen unun kili
 dangum. Gen unun yaŋ. Piŋkop gen
 tosok unun da aripmon Kristo nin dakon
 yokwi wiririt do kimaggit. ⁴¹Ae Piŋkop
 gen tosok unun da aripmon amin da
 kimakbi tamogwan yipgwit, ae gildat
 kapbi aŋakwan kimoron da pidagit.
⁵^mAe Pita kon altaŋek don yabekbi 12
 kabikon kisi altaŋ yomgut. ⁶Ae don nan-
 daŋ gadat amin 500 yapmaŋdak unun
 kabikon altaŋ yomgut. Unun kabikon
 morapmi abisok ekwaŋ, mani diwari kili
 kimakgwit. ⁷ⁿAe don Jems altaŋ imgut.
 Ae don yabekbi kisikon altaŋ yomgut.

⁸^oUnun kabikon altaŋ yomiŋek don
 mibi do nagon altaŋ namgut. Nak monji
 kinda altok altok bisapmonsi dima al-

^h14:29 1Tes 5.21   ⁱ14:34 1Ko 11.3; 1Ti 2.12   ^j14:37 1Jn 4.6

^k15:3 Ais 53.5-12   ^l15:4 Mt 12.40; Ya 2.24-32

^m15:5 Mt 28.16-17; Lk 24.34   ⁿ15:7 Ya 1.3-4   ^o15:8 Ya 9.3-6

tañbi yombem. ⁹^pNido nak yabekbi kabi dakon piñbinisi egisat. Ae amin da yabekbi yañ tagi dima nayigi, nido kalip Piñkop dakon pañmuwukbi pañupbal ak do pi madepsi agim. ¹⁰^qMani Piñkop da nandañ yawok naminej anpulanganban yabekbi kinda dagat da egisat. Ae nak do nandañ yawot agit uñun dima suñ tagit. Dimasi. Yabekbi diwari yapmanek pi madepsi agim da asat. Mani naga dima asat, Piñkop da nandañ yawok naminej tapmim naminañkwan pi uñun asat. ¹¹Do nak bo ae yabekbi diwari da pi uñun añ uñun da yo madep dima asak. Yo madep uñun Yesu kimot anek aeni pidagit uñun dakon geni yañ teñteñanapno ji da nandañ nandañ gadat awit.

Don amin kisi morap kimakgwit uñun kimoron da pidokdañ

¹²Kristo kimoron da pidagit uñun dakon geni yañ teñteñoman, do jikon amin diwari da mibili nido “Amin kimakbi kimoron da aripmi dima pidokdañ” yañ yoñ? ¹³Asi, amin kimakbi aripmi dima pidoni kañ, Piñkop da Kristo kimoron nañ dima aban pidagit. ¹⁴Asi, Kristo kimoron nañ dima aban pidagit tam, gen yañ teñteñok amañ uñun yo isali asak, ae nandañ gadat añ uñunyo kisi yo isali. ¹⁵Ae yañ tam nin Piñkop da yo agit uñun do top amin dagagiman. Nido nin Piñkop da Kristo kimoron nañ aban pidagit uñun dakon geni yañ teñteñoman. Mani Piñkop da amin kimakbi kimoron bañ dima paban pidon tam, Kristo kimoron nañ dima aban pidagit. ¹⁶Asi, amin kimoron da dima pidon tam, Kristo kimoron da dima pidagit. ¹⁷Ae Kristo dima pidagit tam, nandañ gadatji da ji aripmi dima pañpulugokdisak. Yokwi morapji sigin tañ daminañkwa ekwan.

¹⁸Ae Kristo nandañ gadañ iminej kimakgwit amin uñun pasilgwit. ¹⁹Nin Kristo nandañ gadañ iminej uñun da pañpulugosak do jomjom anek ekwamañ. Mani nin yo tagisi on miktimon gin timit do jomjom amañ tam, nin bupmi amin dakon mibi amin wagil yokwisi ekwamañ.

²⁰Mani yañ dima. Kristo kimoron da kili pidagit. Uñun pigaga jap bami mibiltoksi tosoj uñun da tilak kili kimakgwit amin dakon wasok wasok amini pidagit. ²¹^rAmin kaloñi kinda da kimot anjalon agit, ae yañ gin amin kaloñi kinda da kimoron da pidot pidot anjalon agit. ²²Adam dakon amin kabi morap si kimokgoñ, ae yañ gin Kristo dakon amin kabi morap egip egip abidokdañ. ²³^sMani nin morap Piñkop da silip yipgut uñun da aripmon pidokdamañ. Mibiltok Kristo, ae don tobil apjak bisapmon minat amin kabi morapni nin kimoron da pidokdamañ.

²⁴Uñun da kwenon mibi bisap abinañkwan Kristo da koñ mibili mibili tapmimi toñ dakon kila amini uñun pañupbal aban pasil mudanañkwa kila agak pi morap Piñkop Dat da kisiron yipdisak. ²⁵^tNido Kristo dasi kila amin madep egakwan wigi uwal morapni pabiñ yopmanañkwan piñbini egipdañ. ²⁶^uAe uwalni mibisi abiñ yipdisak uñun kimot. ²⁷^vPiñkop gen papiakon gen yañ tosoj: “Uñun da yo morap piñbini egipni do yopgut.”

Yo morap piñbini egipni do yopgut yañ yosok, mani nin nandamañ, Piñkop iyi Yesu dakon piñbini dima egisak. ²⁸Ae don, yo morap Kristo dakon piñbini tañakwa Monji da iyi nañ Piñkop dakon piñbini yipdisak. Mibiltok Piñkop da yo morap Monji dakon piñbini yopgut, mani Monji da iyi nañ Piñkop dakon

^p15:9 Ep 3.8; 1Ti 1.15   ^q15:10 2Ko 11.23   ^r15:21 Ro 5.12   ^s15:23 1Tes 4.16; PA 20.5   ^t15:25 Mt 22.44   ^u15:26 PA 20.14   ^v15:27 Kap 8.6

piŋbini yipjak bisapmon Piŋkop da yo morap dakon wukwisini yitdisak.

²⁹ Amin kimakbi kimoron da dima pidoni tam, mibili nido amin diwari da amin kimakbi paŋpulugok do telagi pakbi soson? Aripmi dima pidoni tam, nido uŋun aŋpak aŋ? ³⁰ ^wAmin morapmi da pi amaŋ uŋun do toktogisi uwal aŋ nimejek nindapba kimotneŋ do aŋ. Do amin kimoron da dima pidoni tam, nin mibili nido uŋun pi amaŋ? ³¹ Not kabi, nak asi dayisat, Amin Taginin Yesu Kristo da jikon pi tagisi asak uŋun do butnokon da nandako yo madepsi asak. Disi nandaŋ, uŋun bamisi. Ae yaŋyo kisi nandani, nak gildari gildari kimoronsi kiŋ kiŋ asat. Gen on bamisi yosot.

³² ^xEpesas kokupmon amin diwari joŋ bit kilapyo yokwisi da yaŋ emat aŋek nak nit do awit. Kimakbi kimoron da dima pidoni tam, mibili mini emat aŋim. Ae amin kimakbi kimoron da dima pidoni tam,

“aŋwa wagil kimotdamaŋ,
do jap pakbiyo madepsi aneŋ.”

³³ Ji amin diwari da top paŋkewaldaŋ do pindatni. Gen on disi nandaŋ, “Ji amin yokwi gat muwutni kaŋ, aŋpakji tagi uŋun paŋupbal akdaŋ.” ³⁴ Ji aesi nandak nandak kilegi timigeŋ yokwi ae saŋbejek dima ani. Asi jikon da diwari Piŋkop dima nandaŋ imaŋ. Ji da mayak-tok pani do aŋek gen on dayisat.

Giptimnin kimoron da pidokdisak uŋun ŋwakŋwari

³⁵ Amin kinda yaŋ yokdisak, “Amin kimakbi kosit niaŋon da pidokdaŋ? Ae pidoni bisapmon niaŋen giptim da pidokdaŋ?” ³⁶ ^yUŋun nandaŋ kokwini tagi dima amin dakon gen kinda! Gak jap yet kwaokdal uŋun mibiltok kimot aŋek don kwosok. ³⁷ Ae wit bo ae jap diwari

dakon yeri kwaokdal uŋun jap bami don kwokdisak uŋun yombem dima. ³⁸ Mani Piŋkop da iyi nandaŋ kokwinigeŋ yeri kaloŋ kaloŋ do obi tamiyo iyikon iyikon wasosok. ³⁹ Giptim morap uŋun arip gin dima. Amin uŋun giptimni ŋwakŋwat, ae bit kilapyo giptimni ŋwakŋwat, ae minam gat ae tap kilapyo kisi yaŋ gin. ⁴⁰ Kundukon yo toŋ uŋun giptimni iyi, ae miktimon yo toŋ uŋun yo kisi giptimni iyi. Mani kundukon yo toŋ dakon tilimni uŋun ŋwakŋwat, ae miktimon yo toŋ dakon tilimni uŋun yo kisi ŋwakŋwat. ⁴¹ Gildat kanek ae gikyo tilimni ŋwakŋwat ŋwakŋwat. Ae gik morap tilimni iyikon iyikon taŋ yomaŋ.

⁴² Amin kimakbi kimoron da pidokdaŋ uŋun yaŋ gin. Giptim wayikgamaŋ uŋun miktogi, mani giptim pidosak uŋun aripmi dima miktogi. ⁴³ ^zGiptim wayikgamaŋ uŋun tilimni mini, mani giptim pidokdisak uŋun tilimni wagil tagisi. Giptim wayikgamaŋ uŋun tapmimni mini, mani giptim pidokdisak uŋun tapmimi toŋ. ⁴⁴ Giptim wayikgamaŋ uŋun on miktim dakon, mani giptim pidokdisak uŋun Wup da egip egip imisak.

Miktim dakon giptim tosoŋ, do giptim Wup da egip egip imisak uŋun yo kisi tosoŋ gin. ⁴⁵ ^aPiŋkop dakon papia da yaŋ yosok:

“Amin mibiltogi, Adam, uŋun amin egip egipmi toŋ dagagit.”

Mani mibi Adam da amin do egip egip yomyom Wup dagagit. ⁴⁶ Wup dakon egip egip da mibiltok dima altaŋit. On miktimon egip egip da mibiltok altaŋit, aŋakwan wup dakon egip egip da don altaŋit. ⁴⁷ Amin mibiltogi Adam uŋun on miktim dakon, ae miktim naŋ wasaŋbi. Ae Adam uŋun da buŋon nani uŋun Kwen Kokupmon da pigit. ⁴⁸ Miktimon

^w15:30 Ro 8.36   ^x15:32 Ais 22.13   ^y15:36 Jn 12.24   ^z15:43 Pil 3.20-21

^a15:45 WW 2.7

minjat amin morap unun giptimni unun Adam dakon giptim yombem. Mani Kwen Kokup dakon giptimnin unun Kristo dakon yombem akdisak. ⁴⁹ Abisok nin miktim amin Adam yombem da ekwamañ. Unudeñ gin don Kwen Kokup amin Kristo yombem akdamañ.

⁵⁰ Not kabi yanji dayisat, miktim giptim gat kisi Piñkop da Amin Kila Asak da kagagwan aripmi dima wigigi. Ae yo miktogi da yo dima miktogi aripmi dima timiri.

⁵¹ ^bNandani. Gen pasili kinda dayikdisat. Nin morap kisi dima kimotdamañ. Nin kisi morap kulabik añ mudokdamañ. ⁵² Kweñ mibisi yosak bisapmon nin mal wambilgamañ unun da tilak tepmisi kulabik akdamañ. Kweñ yanban amin kili kimakgwit unun kimoron da pidokdañ, ae buñon aripmi dima mik tokdañ. Ae nin kalugi sigin ekwamañ amin kulabik akdamañ.

⁵³ ^cNido, giptimnin miktogi unun kulabik añek toktogisi tagisi egipdisak. Giptimnin si kimori unun kulabik añek toktogisi kalugi egipdisak. ⁵⁴ ^dGiptimnin si kimori ae miktogi unun kulabik añek toktogisi tagisi kalugi egipdisak bisapmon Piñkop dakon gen kinda tosok unun bami toñ akdisak. Gen unun yanj:

“Piñkop da emaron teban tajeñ kimot obisi añaqban pasilgit.

⁵⁵ ^eKimot, gak amin pabiñ yopyop dakon tapmingo jiri?

Kimot, gak amin tepmi madep yomyom tapmingo jiri?”

⁵⁶ ^fYokwi da kimot tapmim iban amin tepmi madep yomisak. Ae yokwi unun gen tebanon tapmim pasak. ⁵⁷ Mani Amin Tagiñin Yesu Kristo da tapmimon Piñkop da tapmim nimirakwan

emaron teban toman, do Piñkop ya yanji iyamañ.

⁵⁸ Yanjo, not kabino, ji tebaisi agek wayiñ wayiñ dima ani. Disi nandañ, Amin Tagi dakon pi madepsi añ unun bami mini dima akdañ, do ji bisapmi bisapmi Amin Tagi dakon pi añ kimotni.

Pol yo ak do nandagit unun do yagit

(Kilapmi 16)

Pol da Jerusalem do moneñ pañmuwutdañ unun do yagit

16 ^gKili Piñkop dakon minjat aminyo Jerusalem ekwañ unun do moneñ pañmuwutdañ unun do dayikdisat. Gale-sia pañmuwukbi da ani do kosit yoligim, ji yanj gin ani. ² Sonda morapmon ji morap kisi kalonj kalonj pi agak da butgwan moneñ timikgañ unun kokwinigek kabi kinda yopmañ yopmañ ani. Anakwa nak opbeñ bisapmon moneñ pañmuwut dakon pi dima ani. ³ Nak da obiñ altoken bisapmon paretji Jerusalem pañkini do disi amin kabi di manjini. Anakwa nak da but piso papia kinda mandañ yobo abidañek kini. ⁴ Ae nakyu kisi kigisi yanj nandakeñ kañ, kisin tagi kineñ.

Pol Korin amin kiñ pindat do nandagit

⁵ ^hNak Masadonia miktim nañ kik do nandisat. Ununañ kinjek don jikon abin altoken. ⁶ ⁱNak ji gat timisok di gat egipbeñ bo ae sigin egapbo ais bisap mudosak unun dima nandisat. Ae kokup ñwakñwarikon kikeñ bisapmon ji da añpulugajakwa kikeñ. ⁷ Nak ji gat bisap pisipmi egip do dima galak tosot. Amin Tagi da tagi nandisagon ji gat bisap

^b15:51 Mt 24.31; 1Tes 4.15-17   ^c15:53 2Ko 5.4   ^d15:54 Ais 25.8

^e15:55 Os 13.14   ^f15:56 Ro 7.13   ^g16:1 Ro 15.25-26; 2Ko 8.1-9

^h16:5 Ya 19.21   ⁱ16:6 Ro 15.24

dubagkok egipneḡ. ⁸Mani nak kokup pap Epesas idon egapbo Pentikos bisapmon wigisak. ⁹JNido, Piḡkop da nak do yoma kinda witdal namik da miḡat amin morapmi paḡpulugoko Yesu yolyol amin dagoḡ. Mani amin morapmi da uwal aḡnamaḡ.

¹⁰kTimoti jikon apban kaḡ aḡpuluḡaḡba pasol pasol dima asak. Nak da Amin Tagi dakon pi asat, uḡunyo kisi yaḡ gin asak. ¹¹lJikon da di da kaḡba amin isali kinda yaḡ di aban. Tobil apjak bisapmon yipba but yaworon da nagon apjak. Not diwari gat kisi apni do jomjom asat.

¹²mNotnin Apolos dakon gen uḡun yaḡ. Not diwari ji dandak do kiwit bisapmon uḡun gat kini kaḡ tagisi yaḡ iyigim. Mani uḡun bisapmon op do dima galak tagit. Iyi gwagak kaḡek don obiḡ dandisak.

Gen diwari

¹³Disi do kila tebai aḡek nandaḡ gadaron tebai atni. Tebaisi agek yo kinda do pasol pasol dima ani. ¹⁴Yo morap ani uḡun but dasi galak taḡ yomyom aḡpaḡon dagin ani.

¹⁵nNot kabi, Stepanas gat yutnikon ekwaḡ amin gat da Akaia provinskon mibiltoksi but tobil aḡek Yesu nandaḡ gadaḡ imḡwit uḡun disi nandaḡ. Ae

Piḡkop dakon miḡat aminyo paḡpuluḡok do iyi dakon egip egip pareḡgwit. Nak gen tebai yaḡ dayisat, ¹⁶ji uḡuden amin gat ae uḡun amin paḡpulugaḡba pi kaloḡi aḡ amin gat dakon piḡbini egipni.

¹⁷Stepanas gat Potunatus gat Akaikus gat nagon opba but galaksi nandagim, nido ji kisi da abiḡ nak aripmi dima nandani, ¹⁸ae uḡun da nak kisik kisik namḡwit ae jiyo kisi kisik kisik damḡwit. Uḡuden amin da pi madep aḡ uḡun do but galaksi nandaḡek man madep yomni.

¹⁹oPaḡmuwukbi morap Esia provinsson ekwaḡ uḡun da gildatni tagi dayaḡ. Akwila gat Prisila gat ae paḡmuwukbi uḡun bamot da yutnon muwukgaḡ uḡun da Amin Tagi da manon gildatni tagi madepsi dayaḡ. ²⁰Yesu yolyol amin notji morap da gildatni tagi dayaḡ. Paḡmuwukbi notji gat domdom ani bisapmon but dasi timitni.

²¹Nak Pol da naga gildat tagi on mandisat.

²²pAmin kinda da Amin Tagi but dasi dima galaktaḡ imisak kaḡ uḡun jobit timitjak.

Amin Tagi gak apbi! ²³Amin Tagi Yesu dakon nandaḡ yawotni jikon tosak do bisit asat. ²⁴Nin Yesu Kristokon kabi kaloḡ aḡimaḡ, do ji but dasi timikdat. Uḡun asi.

Pol da Korin Amin do Papia 2 Mandagit

But piso gen

Korin panmuwukbi diwari da Pol do yanba yokwi tok awit, do Pol butjik madepsi nandagit. Ae yabekbi toptopmi diwari da yoyiñdet gulusuñ añek Pol abin yipgwit. Pol da Korin amin gat gen unun anmilip ak do nandagit, ae iyi do Piñkop dakon yabekbi bamisi kinda yan nandan imni do papia on mandagit. Yan añek ae kosiri kinda gat tagisi nandan yom do añek papia on mandagit.

Gen mibiltok wasañek mandagit ungunwan Pol da gen tebaisi kalip Korin amin do yipgut unun do yosok. Gen unun dima yip do nandagit, mani kwen wigik añek yanba yokwi tok an imgwit, do gen tebaisi yipgut. Yipban gen unun nandañek anpakni panmilip awit, do abisok kisik kisik madepsi nandan yomisak.

Unun bisapmon panmuwukbi Judia miktimon egipgwit unun yokwisi egipgwit, do Pol unun do moneñ panñi yom do moneñ panmuwukgit. Do kilapmi 8 ae 9 non Pol da Korin miñat aminyo da pi unun do moneñ panmuwutni do buri panñtagap ak do gen yipgut.

Pol da Piñkop da yabekbi kabi do pi yomgut unun do yagit

(Kilapmi 1-7)

1 Nak Pol, nak Yesu Kristo dakon yabekbini. Piñkop da iyi da galaktogon pi unun namgut. Nak gat ae notnin Timoti gat da papia on Piñkop dakon panmuwukbi Korin kokup papmon ekwan gat, ae telagi panmuwukbi morap Akaia provinskon ekwan, ji kisi do mandan damamak. ²Piñkop Datnin gat ae

Amin Tagi Yesu Kristo gat da nandan yawok damañek butji panñyawot abal yawori tosak do bisit amak.

Piñkop da jigi bisapmon butnin panñteban asak

³qAmin Taginin Yesu Kristo dakon Piñkopni ae Datni unun anñkisineñ. Unun Datnin bupmi ami, ae amin morap jigi pan unun butni panñteban asak dakon Piñkop. ⁴Jigi bisap morapmon butnin panñteban asak. Piñkop da butnin panñteban asak, unudeñ gin nin da jigi mibili mibili pan amin morap buri panñteban amañ. ⁵rTepmi madep Kristo da pagit unudeñ gin ninyo kisi pamañ. Ae Kristo da butnin panñteban aban butnin yaworisi tosak. ⁶Nin jigi pamañ bisapmon ji da but yawot pani ae Piñkop da ji yokwikon ban timitjak unun do añek pamañ. Ae Piñkop da butnin panñteban aban butnin yawori tosak bisapmon, jiyo kisi but yawot pani do añek Piñkop da yan asak. Ji tebai agek nin da tepmi pamañ unudeñ gin tepmi pani kan, Piñkop da butji panñteban akdisak. ⁷Ae ji jigikon tebaisi atdan yanñi nandan damamañ, nido ji nin gat kisi jigi kalonñ pamañ, ae nin gat kisi but yawot kalonñ timitdamañ yanñi nandamañ.

⁸sNot kabi, nin Esia provinskon jigi pagimañ unun ji da nandani do nandamañ. Jigi madepsi da nin pabiñ nipmañek unun da tapmimnin pabigit. Aban nin kimotdamañ yanñi nandagimañ. ⁹Asisi, kimot akdamañ yanñi nandagimañ. Nin tapmimnin madep dima yanñi nandaney do jigi unun noman tan nimgut. Piñkop amin kimakbi kimoron ban paban pidot pidot amin unun dagin nin aripmi tagi panpulugosak yanñi nandaney do jigi unun pagimañ. ¹⁰tUnun jigi panñek kimoronsi kigimañ, mani Piñkop da ki-

moron ban panpulugagit, ae don yo kisi nin jigikon ban timitdisak. Jigi morap noman taj nimni bisapmon Pinjkop da nin jigikon ban panpulugokdisak yanjsi nandanj teban tomañ. ¹¹Mani ji nin panpuluganej besit aba Pinjkop da amin morapmi dakon bisitni nandanej nin panpulugosak. Anjakwan amin morapmi da Pinjkop da ninon panpulugok asak unjun kanej ya yanj iyini.

Pol da Korin amin top dima yoyigit

¹²Nin yanjsi nandamanj, on miktimon Pinjkop da nin panpuluganjakwan nin anjak telagisi amanj ae gen bamisi ban yomanj. Ae jikon yanj ginsi agimanj. Nin on miktim dakon nandanj kokwin tagisi dima yolgumanj. Pinjkop da nin nandanj yawok niminej panpulugagit, do nin anjak agimanj unjun do nandano wigisak. ¹³⁻¹⁴^uNin papia mandanj yopno jikon obanj bisapmon gen ji da manjinej mibili tagi nandanj pisogi unjun bangin mandamanj. Asi, bisap diwarikon gen mandamanj ji da mibili dima nandanj. Mani nin gen morap mandamanj unjun ji da pakyansj nandani do nandamanj. Ae Amin Tagi Yesu tobil apjak bisapmon nin da ji do tagisi nandamanj yanj gin ji da nin do tagisi nandani do nandamanj.

¹⁵Nak yanjsi nandagim, do obinj dandanej panpulugoko kisik kisik aba kosiri bamori asak do nandagim. ¹⁶^vNak Masadonia provins kik do obinj ji dandanej don Masadonia kikeñ yanj nandagim. Ae don Masadonia da tobil obinej ji dandanapbo ji da kosit agipbeñ dakon yo di anpuluganba Judia miktimon kikeñ yanj nandagim. ¹⁷Obinj dandak do nandak nandak agim unjun kalkali agim yanj nandanj, ma? Nak yo ak do nandak nandak asat unjun miktim amin da gen kaga da “Akeñ” yanj

yanjek dima anj, nak yanj asat yanj nandanj, ma? ¹⁸Pinjkop gen morapni guramik kimokdok, ae nin gen kagakon da “Aneñ” yanj yoneñ kanj unjun aneñsi. ¹⁹^wNak ae Sailas, Timoti gat nin da Yesu Kristo Pinjkop dakon Monji dakon geni jikon yanj tentenok agimanj. Ae disi nandanj, Kristo “Unjun akeñ” yanj yanjek dima kirinjikdak. Bisapmi bisapmi Kristo “Abeñ” yanj yanjek geni yol kimagek asak. ²⁰^xPinjkop dakon yanj teban tok geni morapmi tonj, ae unjun yanj teban tok morap da bami tonj ani do Kristo da “Nak da akeñ” yanj yosok. Mibili yanj do nin Yesu da manon da Pinjkop dakon man awigek “Unjun asi” yanj yomanj. ²¹Pinjkop da nin gat ae ji gat kisi Kristokon gadanej panjteban aban tebaisi akgamanj. Ae unjun da nin gat ae ji gat kisi iyi do manjigigit. ²²^yUnjun iyi dakon amin ekwamanj dakon tilak yipmanj nimgut. Ae Wupni nin da buron yipgut, do Pinjkop da nin do yo tagisi morap diwari nim do yanj teban tok agit unjun gat kisi don timitdamanj yanjsi nandamanj.

Pol Korin tepmi dima kigit

²³Nak gen bamisi yosot unjun Pinjkop da nandisak. Do unjun da manon da bamisi yanj dayisat, nak Korin tepmi dima opgum nido gen tebai dayiko jigi pani do dima nandagim. ²⁴^zJi nandanj gadat anjek anjak yanjsi anjek egipni dakon kila aminji egip do dima galak tomañ. Ji nandanj gadaron tebai agakwa ji da kisik kisik pani do pi kisin da amanj.

2^aYanjo, nak kalip obinej jigi damgum unjudeñ ae kosiri kinda gat jigi dam do dima nandagim. ²⁻³Jigi dabo but yokwi nandani kanj, naminon kisik kisik pakeñ? Ji dagin kisik kisik namdanj, do jikon obinej butjik pak do

^u1:13-14 2Ko 5.12; Pil 2.16   ^v1:16 1Ko 16.5-6   ^w1:19 Ya 18.5

^x1:20 PA 3.14   ^y1:22 2Ko 5.5; Ep 1.13-14   ^z1:24 1Pi 5.3   ^a2:1 1Ko 4.21

dima galak tosot. Mibili yaŋ do aŋek papia mandaŋ damgum. Ji nandaŋ, nak yo kinda do kisik kisik aberŋ kaŋ, jiyo kisi kisik kisik akdaŋ gin. ^{4b}Nak papia uŋun mandagim bisapmon but yokwi aŋek kunam pakbino madepsi mawit. Mani papia uŋun butjik dam do aŋek dima mandagim. Nak da ji do but dasi galaktaŋ damisat yaŋsi nandani do mandagim.

Yokwi agit amin dakon diwarini yipmaŋ imni

⁵Jikon yokwi agit amin uŋun da nak naŋ jigi dima namgut, uŋun da ji baŋ jigi damgut. Nak uŋun do gen tebai dima yok do nandisat. ⁶Yokwi agit amin kobogi timitjak do jikon amin morapmi da yawit uŋun aripmi. Jigi di gat timitjak do dima yoni. ⁷Diwarini yipmaŋ imiŋek butni aŋteban ani. Butjik madepsi nandaban uŋun da obisi di abiŋ yipban. ⁸Yaŋdo, ji da but dasi sigin galaktaŋ imaŋ yaŋ yolini do nak da uŋun ani dosi dayisat. ⁹Papia uŋun mandaŋ damgum uŋun ji paŋkilik dandak do mandagim. Ji yo morapmon nak dakon gen guramikgaŋ bo dima, uŋun kok do aŋek mandagim. ¹⁰Ji amin kinda dakon yokwini yipmaŋ imni kaŋ, nakyo kisi yokwini yipmaŋ ibeŋ. Ae yokwi kinda nak da yiyipmi tosok kaŋ, nak ji paŋpulu-gok do Kristo da dabilon yokwi uŋun yipmaŋdat. ¹¹^cYaŋ asat nido Sunduk da nin paŋkiligek dima pabiŋ nipjak do nandisat. Sunduk da nin pabiŋ nip do pi niaŋ asak uŋun nandamaŋ.

Pol Taitus kok do nandagit

^{12d}Nak Troas kokup papmon Yesu dakon Gen Bin Tagisi yaŋ tenŋeŋok ak do abiŋ altagim bisapmon, Amin Tagi da geni yoyikeŋ do kosit tagisi yipmaŋ

namgut. ^{13e}Mani butno yawori dima tagit, nido notno Taitus dima kagim. Do nak Troas kokup pap amin galok gen yoyiŋek Masadonia provinskon kigim.

Piŋkop da tapmimon yabekbi emaron teban toŋ

¹⁴Mani nin Piŋkop ya yaŋsi iyamaŋ, nido Kristo da uwalni pabiŋ yopgut. Ae Piŋkop da mibil taŋ nimiŋakwan nin iyi dakon amin kabini buŋon da yolgamaŋ. Uŋun da nin paŋtagap aban Kristo dakon mibili yono uŋun da yo kibaŋi tagisi da yaŋ dukwan dukwan kisak. ¹⁵Asi, nin yo kibaŋi tagisi paŋalon aŋ uŋun yombem baŋ Kristo da timik Piŋkop do paret asak. Uŋun kibaŋ Piŋkop da yokwikon baŋ timikdak amin gat, ae Tipdomon pigikdaŋ amin kisi da nandaŋ. ^{16f}Amin Tipdomon kwaŋ uŋun kibaŋ uŋun da kimot dakon kibaŋni asak, mani amin Piŋkop da yokwikon baŋ timikdak uŋun kibaŋ uŋun da egip egip dakon kibaŋni asak. Namin dasi yabekbi pi aripmi tagi asak? Nin da aripmi dima. ¹⁷Amin morapmi da Piŋkop dakon gen yaŋ tenŋeŋeŋek moneŋ ilikgaŋ nin uŋudeŋ dima amaŋ. Piŋkop da iyi pi uŋun nimgut, ae nin top dima yomaŋ. Nin egip egipnin Kristokon tosok, ae Piŋkop da dabilon gen nimgut uŋun but dasi nandaneŋ yaŋ tenŋeŋomaŋ.

Yabekbi uŋun saŋbek saŋbek kalugi dakon pi amin

3 ⁸Nin aenin ji da nin do nandaba wikwan nimni yaŋon da gen on yomaŋ yaŋ nandaŋ, ma? Bo ae amin diwari da aŋ uŋudeŋ nin da amin diwari yoyino uŋun da nin amin tagisi yaŋ ji da nandani do papia mandaŋ niba damneŋ yaŋ nandaŋ, ma? Bo ae nin da dayino ji da papia uŋuden kinda mandaŋ nimni yaŋ

^b2:4 Ya 20.31   ^c2:11 Lk 22.31   ^d2:12 Ya 14.27; 1Ko 16.9   ^e2:13 Ya 20.1

^f2:16 Lk 2.34; 2Ko 3.5-6   ⁸3:1 Ya 18.27; 2Ko 5.12

nandaŋ, ma? Uŋun dimasi. ²^hDisi uŋun nin dakon papia yombem da egakwa amin da aŋpaknin pindakgaŋ. Uŋun papia dakon gen butninon mandabi do amin morap da tagi manjijek nandani. ³ⁱJi papia kinda Kristo da mandaŋ yipban apgut da yaŋ ekwaŋ. Pi aŋapno Kristo da papia uŋun mandagit. Uŋun kilda mandak naŋ dima mandagit, uŋun Piŋkop dagok dagogi mini egisak dakon Wup naŋ mandagit. Ae tipmon dima, amin buron mandagit.

⁴ Nin Kristokon gadagimaŋ, do Piŋkop da dabilon gen uŋun asi yaŋsi nandamaŋ. ⁵ Nin da nin uŋun pi aripmi dima aneŋ, do nin da yo kinda agimaŋ yaŋ dima yoneŋ. Piŋkop kalonji dagin tapmim niban pi uŋun amaŋ. ⁶^jAe uŋun da nin paŋpulugaŋban saŋbek saŋbek kalugi dakon pi amin dagagimaŋ. Saŋbek saŋbek uŋun gen teban papiakon mandawit uŋun yombem dima, uŋun Wup dakon yo. Gen teban da amin dapban kimokgoŋ, mani Wup da egip egip yomisak.

⁷^kPiŋkop dakon gen teban da kimot aŋalon agit. Piŋkop da uŋun gen teban tipmon mandagit bisapmon tilimni madepsi gat kisi noman tagit. Do mibiltok Moses dakon tomno dabilni madepsi teŋteŋagit, aban Israel amin da aripmi dima kokogi agit, ae don teŋteŋi uŋun yawokgit. ⁸ Gen teban dakon tilimni da madep agit, mani Wup da pi asak uŋun da gen teban dakon tilimni yapmaŋek uŋun da wagil madepsi teŋteŋosok. ⁹^lGen teban dakon pi uŋun nin gen pikon nipmaŋek pasilneŋ do yosok. Mani uŋun teŋteŋi madepni gat apgut, do nin nandamaŋ, Piŋkop da dabilon kilek tok dakon pi uŋun dakon tilimni uŋun wagil

madepsi daman. ¹⁰ Yo kalugi Piŋkop da asak dakon tilimni uŋun madepsi daman, aŋakwan yo kalipmi dakon teŋteŋni uŋun monijisok, do yo kalipmi dakon teŋteŋni si pasil mudok do yaŋ asak. ¹¹ Yo kalipmi uŋun toktogisi dima tagit, mani uŋun tilimni gat apgut, do yo kalugi toktok teban tokdisak uŋun dakon tilimni da madepsi daman teŋteŋosok.

¹² Uŋun teŋteŋi da ninon madepsi teŋteŋaŋakwan nandaŋ teban taŋek jomjom amaŋ, do nin pasol pasoli mini uŋun do yaŋ teŋteŋomaŋ. ¹³^mMoses da agit nin yaŋ dima amaŋ. Uŋun tomno dabilnikon teŋteŋi madep uŋun kiŋ yawogakwan Israel amin da dima koni yaŋ do imal naŋ tomno dabilni witjigit. ¹⁴ Mani Piŋkop da Israel amin dakon nandak nandak dakon kositni wamaŋ sopgut, ae abisok yo kisi yaŋ gin tosok. Saŋbek saŋbek kalipmi dakon gen manjaŋ bisapmon imal da yaŋ nandak nandak kositni wamaŋ sopmaŋakwan gen dakon mibili dima nandaŋ pisoŋ. Nido Kristo nandaŋ gadaŋ imiŋapno uŋun kosiron dagin Piŋkop da imal tim uŋun kwiniŋkdak. ¹⁵ Asi, kalip da wiŋ ae abisok ekwamaŋon Moses dakon gen teban manjaŋ bisap morapmon imal tim da nandak nandak kositni sopmaŋ yomisak. ¹⁶ⁿMani but tobil aŋek Amin Tagikon kisak amin Piŋkop da imal tim uŋun kukwaŋ imisak. ¹⁷^oNak Amin Tagi do yosot uŋun Wup do yosot. Ae Amin Tagi dakon Wup amin kindakon egisak kaŋ, uŋun amin pulugaŋbi da egisak. ¹⁸ Nin kisi morap yo kinda da tomno dabilnin dima witjisak. Do Amin Tagi dakon tilim madepni da ninon yamaŋakwan nin da pakbi idap yombem da yaŋ uŋun teŋteŋi paŋtobilapno aminon

^h3:2 1Ko 9.2   ⁱ3:3 TP 24.12; Jer 31.33; Esi 36.26-27

^j3:6 Jer 31.31; Jn 6.63; 1Ko 11.25   ^k3:7 TP 34.29   ^l3:9 GT 27.26; Ro 1.17

^m3:13 TP 34.33   ⁿ3:16 TP 34.34   ^o3:17 Jn 8.36; Ro 8.2

kisak. Teŋteŋi uŋun Amin Tagikon da abijeŋ nin kulabik aban iyi yombem dagomaŋ. Ae Amin Tagi dakon Wupni ninon pi aban teŋteŋni ninon madepsi paptosok.

Yabekbi uŋun miktim kwoba yombem

4 Piŋkop da bupmi nandaŋ nimejek pi on nimgut, do jigi noman taŋ nimaŋ bisapmon pi dima yipmaŋgamaŋ. ²PDimasi. Nin anpak mayagi ae top anpak morap manji kili yomgumaŋ. Nin amin dima paŋkewalgamaŋ, ae Piŋkop dakon gen kulabik dima amaŋ. Nin gen bami nomansi yaŋ teŋteŋaŋapno amin da nin dakon anpak kokwinigeŋ Piŋkop da dabilon pi kilegisi amaŋ yaŋ kaŋ nandaŋyo aŋ. ³Ae amin diwari imal tim da tomno dabilni witjiŋakwan Gen Bin Tagisi nin da yaŋ teŋteŋomaŋ uŋun dima nandaŋ pisonŋ kaŋ, uŋun amin Tipdom dakon kosit naŋ agek dima nandaŋ pisonŋ. ⁴On miktim dakon piŋkop toptopmi Sunduk uŋun da amin nandaŋ gadat dima aŋ dakon nandak nandak kositni soggut. Aban Kristo Piŋkop yombemsi dakon Gen Bin Tagisi dakon teŋteŋini da uŋun amin da butgwan aripmi dima pigisak.

⁵Nin yaŋ teŋteŋok aŋek nin do dima yomaŋ, nin yaŋ teŋteŋok aŋek yaŋ yomaŋ, “Yesu Kristo uŋun Amin Taginin, ae uŋun dakon man pidosak do aŋek ji dakon oman monji ekwamaŋ.” ⁶Nak uŋun yosot nido kalipsigwan Piŋkop da yaŋ yaŋit:

“Pilin tukgwan teŋteŋi tagi teŋteŋosak.” Iyi dakon teŋteŋi da abijeŋ nin da buron madepsi teŋteŋagit. Nin Kristo dakon tomno dabilni kaŋek Piŋkop dakon tilim madepni kaŋ nandaŋyo amaŋ.

⁷sMani yo tagisisi uŋun yabekbi nin miktim kwoba tepmi tasik togi yombem da kagagwan ninon toŋ. Amin da uŋun tapmim madepsi daman uŋun nin dakon dima, uŋun Piŋkop dakon tapmimni yaŋ kaŋ nandaŋyo ani do aŋek nin da giptimon toŋ. ⁸tKosit mibili mibilikon da jigi noman taŋ nimaŋ, mani uŋun da tapmimnin dima pabaŋ. Nandaba kik aŋek niaŋsi aneŋ yaŋ morapmi nandamaŋ, mani nandak nandaknin yipno dima wital kigit. ⁹Amin da yo yokwisi aŋ nimaŋ, mani Piŋkop da nin dima nipmaŋ dekdak. Amin da nindapba miŋon maŋ pokgomaŋ, mani nin dima tasik tomaŋ. ¹⁰uAmin da nin da giptimon Yesu dakon kimot uŋudon koŋ. Do amin da Yesu dakon egip egipni kisi nin da giptimon koŋ. ¹¹vNin Yesu dakon pi amaŋ, do bisapmi bisapmi amin da nin si nindapba kimotneŋ do pi aŋ. Yaŋdo, si kimori giptim timninon Yesu dakon egip egipni uŋudon noman koŋ. ¹²Yaŋdo, kimot da ninon pi asak, mani egip egip da jikon pi asak.

¹³wPiŋkop gen papiakon gen yaŋ tosok:

“Nak Piŋkop nandaŋ gadaŋ ingum, do yaŋ teŋteŋok agim.”

Ae yaŋ gin ninyo kisi nandaŋ gadat amaŋ, do yaŋ teŋteŋok amaŋ. ¹⁴xNido nin yaŋsi nandamaŋ, Piŋkop da Amin Tagi Yesu kimoron naŋ aban pidagit, ae uŋun da nin Yesu gat kisi kimoron baŋ paban pidokdamaŋ, ae uŋun da nin gat ae ji gat kisi timik paŋki nipban iyi da kapmatjok egipdamaŋ. ¹⁵Uŋun yo morap ninon noman toŋ uŋun ji paŋpulugok do noman toŋ. Ae Piŋkop dakon nandaŋ yawotni da miŋat aminyo morapmikon ireŋ taŋ yomiŋ yomiŋ aŋ aŋ kiŋakwan uŋun da Piŋkop do ya yaŋ

^p4:2 2Ko 2.17; 1Tes 2.5   ^q4:4 Ep 2.2; Kol 1.15; Ibr 1.3

^r4:6 WW 1.3; Ais 9.2; 2Ko 3.18   ^s4:7 2Ko 5.1   ^t4:8 2Ko 1.8; 7.5

^u4:10 1Ko 15.31   ^v4:11 Ro 8.36   ^w4:13 Kap 116.10   ^x4:14 1Ko 6.14

madepsi iyinjakwa Pinjkop dakon tilimni madepsi tenjenosak.

¹⁶yYaŋdo, nin pi dima yipmanjamaŋ. Giptimnin unun tasik tok do asak, mani gildari gildari butnin kalugi aŋ aŋ asak, ¹⁷znido nin nandamaŋ, jigi tepmiyo pamaŋ unun madepsi, mani bisap pisipmisok gin tokdaŋ. Ae unun da nin paŋtagap aba nin Kwen Kokupmon dagok dagogi mini tilimnikon egipdamaŋ. Unun tilim da madepsi anjakwan abisok jigi pamaŋ unun yapmaŋ mudosok. ¹⁸aYaŋdo, yo dabil da si pindari unun do dabilnin unudon dima yipmaŋ gamaŋ. Nin yo dima pindari unun do dabilnin kak gimansi unudon gin yipmaŋ gamaŋ. Nido yo dabil da pindari unun bisap pisipmisok gin tokdaŋ, mani yo dima pindari unun toktogisi tokdaŋ.

Kwen Kokup dakon giptim dakon gen

5^bGiptimnin unun imal yut kabey yombem. Nin nandamaŋ, unun miktim dakon imal yut kabey unun tasik tosak kaŋ, Pinjkop da nin do yut njwaknjwari kinda nimdisak. Unun yut amin kisit da dima awalbi, Kwen Kokupmon abidanapno toktogisi tokdisak. ²cNin abisok miktim giptim gat kisi egek iyon iyon yaŋ ekwamaŋ. Nin Kwen Kokup dakon giptim unun abidono unun da imal da yaŋ waban egipneŋ dosi nandamaŋ. ³Nido imal unun wamneŋ bisapmon nin molaŋ dima egipdamaŋ. ⁴Nin miktim dakon giptim gat sigin egek jigi paŋek iyon iyon yomaŋ. Mani on miktim giptim wagil yipmanjdet do dima nandamaŋ. Nin giptim kalugi unun abidono unun da giptimnin kimot asak unun imal naŋ yaŋ waban egip egip teban egipneŋ dosi nandamaŋ. ⁵Pinjkop da iyi unun egip egip abidoneŋ do anjoman agit. Ae

Wupni nin do nimgut, do nin yaŋ nandamaŋ, yo tagisi morap diwari nim do yaŋ teban tok agit unun gat kisi don nimdisak.

⁶dNin unun do nandaneŋ unun da butnin paŋteban asak. Nin nandamaŋ, nin giptim timnin gat sigin egek Amin Tagi da dubagikon ekwamaŋ. ⁷Mibili yaŋ do nin yo dabil da si pindagek dima ekwamaŋ, nin nandaneŋ gadaron dagin ekwamaŋ. ⁸eAsi, nin nandaneŋ teban taneŋ akgamaŋ. Nin on giptim yipmanjek Amin Tagi da kokupmon kino yomanin-sikon unun gat kisi egip do nandamaŋ. ⁹fYaŋdo, on miktim giptimon ekwamaŋ, bo ae on giptim yipmanjek Amin Tagikon kwamaŋ, nin bisapmi bisapmi iyi anjak galak tosok unun yol do madepsi galak tomaŋ, ¹⁰gnido nin kisi morap Kristo da injamon gen pikon atdamaŋ. Agek miktim giptimon egipgumaŋ bisapmon anjak tagi bo yokwi agimaŋ unun da aripmon tomni timitdamaŋ.

Nin miŋat aminyo paŋpulugono Pinjkop gat but kalon aŋ

¹¹Yaŋdo, nin Amin Tagi do pasolgomaŋ, do miŋat aminyo nandak nandak kulabik anek Pinjkop nandaneŋ gadaŋ imni do pi tebai amaŋ. Pinjkop da nin dakon but pindakdak. Ae jiyo kisi butjikon da nin pi kilegisi amaŋ yaŋ nandani do nandisat. ¹²Gen on ji da man madep nimni yaŋon da dima yomaŋ. Ji da nin dakon anjak do tagisi nandani yaŋon da yomaŋ. Amin diwari da man madep dogin kisik kisik anek amin butgwan yo bamisi torj unun do dima nandaneŋ. Nin ji da unun amin dakon geni kobogi paŋtobil yomni do nandamaŋ. ¹³Amin da nin do njugigi yaŋ yon kaŋ, nin da Pinjkop dakon pi amaŋ do anek unun

y4:16 Ep 3.16   z4:17 Ro 8.17-18   a4:18 Kol 1.16   b5:1 2Ko 4.7

c5:2 Ro 8.23   d5:6 Ibr 11.13-16   e5:8 Pil 1.23   f5:9 Kol 1.10; 1Tes 4.1

g5:10 NNA 12.14

do yoŋ. Ae nin nandak nandak kilegisi timigek pi amaŋ kaŋ, nin ji paŋpulugok do aŋek pi uŋun amaŋ. ¹⁴Kristo da nin do but dasi galaktaŋ nimeŋek nin paŋtagap aban pi tebaisi amaŋ. Nido nin yaŋsi nandamaŋ, amin kalonŋisi kinda da nin kisi morap dakon tamo abidaneŋ kimakgit, do nin kisi morap kimakgimaŋ. ¹⁵^hUŋun da amin kisi morap iyi dogin nandaneŋ dima egipni do aŋek kimakgit. Kristo nin dakon tamo abidaneŋ kimakgit da ae Piŋkop da aban pidagit uŋun do nandaneŋ egipneŋ.

¹⁶Yaŋdo, abisok da wasaneŋ nin on miktim dakon nandak nandagon da amin kokwin dima amaŋ. Asi, kalip nin on miktim dakon nandak nandagon da Kristo kokwin agimaŋ, mani abisok yaŋ dima amaŋ. ¹⁷ⁱYaŋdo, amin kinda Kristokon gadasak kaŋ, Piŋkop da aŋkaluk aban amin kalugi kinda dagosok. Mao! Aŋpak kalipmi pasilakwan aŋpak kalugi kili noman tak.

¹⁸^jPiŋkop da iyi egip egip kalugi uŋun nimisak. Kalip nin uŋun dakon uwal egapno Kristo da nin paŋpuluganban Piŋkop gat but kalonŋ agimaŋ. Ae miŋat aminyo timik paŋapno Piŋkop gat but kalonŋ ani do nin do pi uŋun nimgut. ¹⁹^kNido Piŋkop Kristokon pi aŋakwan miŋat amin morap miktimi miktimi ekwaŋ uŋun timik iyikon paŋapban but kalonŋ awit. Uŋun yokwi morapni awit uŋun do saŋbeŋek dima nandaŋ yomgut. Ae Piŋkop da miŋat aminyo timik iyikon paŋapban but kalonŋ ani dakon gen bin miŋat aminyokon yoyineŋ uŋun dakon pi nimgut. ²⁰Yaŋdo, nin Kristo dakon iŋam abidaneŋ geni yaŋ teŋteŋok amaŋ. Piŋkop da nin dakon gen kagakon da miŋat aminyokon gen yoyisak. Nin Kristo da manon tebaisi yaŋsi dayamaŋ, “Ji Piŋkop gat uwal tosok uŋun

yipmaŋek Piŋkop gat but kalonŋ ani.” ²¹^lKristo yokwi kinda dima agit, mani Piŋkop da nin paŋpulugok do aŋek yokwi morapnin Kristo da kwenon yopban yokwi pakpak amin kinda dagagit. Nin Kristokon gadaŋek Piŋkop dakon miŋat aminyo kilegisi aneŋ do yaŋ agit.

Yabekbi pi aŋek jigi morapmi pawit

6 Nin Piŋkop gat kisi pi kalonŋi aŋek tebaisi yaŋ dayamaŋ, “Ji Piŋkop dakon nandaŋ yawotni yipba bami mini di taŋban.” ²^mPiŋkop da yaŋ yosok: “Nak ji paŋpulugokeŋ bisap yipgumon bisitji nandagim.

Ae yokwikon baŋ timit timit gildaron ji paŋpulugagim.”

Nandani. Abisok Piŋkop da nin paŋpulugosak dakon bisap. Abisok nin yokwikon baŋ timitjak dakon gildat.

³Nin amin da pi amaŋ uŋun do yaŋba yokwi tok aŋek dima moni yaŋon da pi amaŋon gulusuŋ kinda dima amaŋ. ⁴Nin Piŋkop dakon oman monji egek bisapmi bisapmi miŋat amin morapmon aŋpak tagisi baŋ yolamaŋ. Jigi mibili mibili noman taŋ niba nin tebaisi akgamaŋ. ⁵ⁿObisi baljoŋ, ae dam tebanon nipmaŋgaŋ, ae uwal da paŋdagat aŋek japmi nandaneŋ gen tebai niyaŋ. Ae pi tebaisi aŋek dipmin tagi dima pokgomaŋ, ae jap do amaŋ. ⁶^oAŋpak gwaljigi minisi baŋ amaŋ, ae nandak nandak tagisi baŋ timikgamaŋ. Jigi noman taŋ niba but yaworon da ekwamaŋ, ae miŋat aminyo do aŋpak tagisi anyomamaŋ. Telagi Wupmon tapmim uŋudon timikgamaŋ. Amin do bamisi but dasi galaktaŋ yomamaŋ. ⁷Gen bamisi baŋ yaŋ teŋteŋomaŋ, ae Piŋkop da tapmimon pi amaŋ. Nin emat dakon yo amin da kisit teri teri da tebai timikgaŋ uŋun da tilak aŋpak kilegi timigek Piŋkop dakon pi amaŋ. ⁸Amin

^h5:15 Ro 14.7-8   ⁱ5:17 Ro 8.1; Gal 6.15   ^j5:18 Ro 5.10   ^k5:19 Ro 3.23-25

^l5:21 Ibr 4.15   ^m6:2 Ais 49.8   ⁿ6:5 2Ko 11.23-27   ^o6:6 1Ti 4.12

diwari da manin pawikwan, ae diwari da manin paban. Amin diwari da manji gen yan niman, ae diwari da anpak tagi aman yan yon. Amin diwari da nin do top amin yan yon, mani gen bamisi ban yoman. ⁹Pamin da dima nandan niman da tilak ekwaman, mani nandan niman. Kimoron kwaman, mani sign ekwaman. Amin da nin tebaisi baljon, mani dima nindapba kimokgoman. ¹⁰Butjik panek ekwaman, mani bisapmi bisapmi kisik kisik ekwaman. Nin yoni mini amin da ekwaman, mani amin panpulugono yo morapmisi timikgan. Yonin mini, mani yo morap kisi nin dakon gin.

¹¹Korin amin, gen dayaman unun no-mansi dayaman. Nin but dasi galaktan damaman. ¹²But dasi ji timit do dima kurak toman, mani ji da nin but dasi timit do kuragi nandan. ¹³qNak dat kinda da monji yoyisak unun da tilak yan dayisat, ji nin do but dasi galaktan nimni.

Nin Pinjkop dakon yutni

¹⁴rNandan gadat dima an amin gat gadat gadaron da pi dima ani. Anpak tagi gat anpak yokwi gat tagi panmuwutnen? Bo tenjenji gat pilin tuk gat tagi panmuwutnen? ¹⁵Kristo gat Sunduk gat but kalon amal, ma? Kristo nandan gadan imisak amin gat nandan gadat dima asak amin gat nandak nandakni iyi iyi. ¹⁶sPinjkop dakon telagi yut gat ae kokup kidat gat tagi panmuwutnen? Pinjkop dagok dagok mini egisak unun dakon telagi yutni ekwaman. Kalip Pinjkop da yan yagit:

“Nak unun amin kabi gat egipben, ae unun da binapmon agipben. Anjek Pinjkopni egapbo unun da nak dakon miyat amin kabi egipdan.”

¹⁷tYando, Amin Tagi da sign yan yagit:

“Ji unun yopman degek disi dage egipni. Unun amin dakon yoni Pinjkop da pindakban injani an unun dima igayini. Yan anakwa nak da ji but dasi timigek ¹⁸uDatji egapbo ji da nak dakon monji gwayono egipni.

Amin Tagi Tapmim Ami da gen on yosok.”

7 Notnonisi, Pinjkop da unun yan teban tok morap nin do nimgut, do giptimninon ae wupninon yokwi morap ton unun kisisi suganek Pinjkop da dabilon gwaljigi minisi anen. Anjek Pinjkop do pasalek gawak iminek bisapmi bisapmi telagisi egipnen.

Korin amin but tobil aba Pol but galaksi nandagit

²Ji nin do but dasi galaktan nimni. Nin amin kinda do yokwi kinda dima agiman. Nin amin kinda yokwi asak do dima iyigiman. Nin amin kinda ankiligek yoni di dima timikgiman. ³Anpakji kokwinigek gen pikon dep do dima yosot. Nak yan kili dayigim, nin tokogisi ji do but dasi galaktan damaman. Kimotnen bo egipnen nin sign but dasi galaktan damaman. ⁴Ji tebaisi akgan yansi nandan teban tosot. Ji do tagisi nandisat, ae ji da butno anteban an. Jigi morapmi noman tan niman, mani ji do nandane unun da kisik kisik madep namisak.

⁵vMasadonia miktimon abin altagiman bisapmon yik yawotjok kinda dima agiman. Unudon jigi mibili mibili teri teri da abin noman tan ningwit. Amin da nin gat gen emat morapmi awit, ae butningwan da pasol pasol madepsi nandagiman. ⁶Mani Pinjkop but panteban agak amin da Taitus yabekban abin nin dakon but panteban agit. ⁷Ae unun gin dima. Mibiltok ji da Taitus dakon but

anjteban aba unun da ninon abinj ji da anpak tagisi awit unun do niyinjban unun kisi da butnin panjteban agit. Ae ji da nak nandak do madepsi galak tonj, ae yokwi awit do bupmisi nandanj, ae nak anpulu-gok do madepsi galak tonj, ununyo kisi do Taitus da niyigit. Niyinjban kisik kisik da butno tugagit.

⁸W^wNak dakon papia da ji butjik damgut, mani unun do bupmi dima nandisat. Asi, mibiltok bupmi nandagim, mani abisok bupmi dima nandisat. Papia unun da butjik damgut, mani unun do bisap pisipmisok gin nandawit. ⁹Abisok kisik kisik asat, mani ji da butjik pawit do kisik kisik dima asat. Butjik unun pawit da jikon but tobil panalon agit unun do anjek kisik kisik asat. Pinjkop da iyi butjik unun damgut, do nin da gen yipgumanj unun da ji dima panjup-bal agit. ¹⁰x^xButjik Pinjkop da panalon asak unun da ninon but tobil panalon asak. Ae but tobil ano Pinjkop da nin yokwikon banj timikdak, do butjik panmanj da jigj dima nimisak. Mani on mik-tim dakon butjik da kimot panalon asak. ¹¹Ji pakyanjsi nandani. Butjik Pinjkop da damgut unun da jikon anpak tagi mibili mibili panalon agit. Unun da ji pan-tagap aban jigisi tepmisi panmilip ak do pi awit, ae japmi nandanej suj agit amin unun tebaisi iyiwit, ae Pinjkop do pasol pasol awit, ae nak nandak do galagi nandawit, ae suj agit amin unun anpakni anmilip ak do pi tebai awit. Ji unun anpak morap awit unun da jikon gulusuj kinda dima tosok yanj nolisak.

¹²Nak papia unun suj agit amin gat ae yokwi anj imgut amin unun bamot do nandanej dima mandagim. Pinjkop da dabilon ji nin do but dasi galak-tan nimanj unun ji da pakyanjsi nandani do nandagim. Mibili yanj do anjek papia

unun mandagim. ¹³Unun anpakji da nin dakon but panjteban asak.

Asi, ji da butnin panjteban awit, mani unun gin dima, nin kisik kisik madepsi agimanj, nido ji da Taitus dakon nand-aba kikni anmilip aba butni yaworisi tagit. ¹⁴Kalip nak ji dakon anpak tagisi do Taitus iyinej manji pawigigim. Ae geno unun do mayagi dima nandagim, nido ji dakon anpak do gen morap yagim unun bamijsi gin. Gen morap dayigi-manj unun bamijsi gin. Ae ji dakon man pawigek Taitus do gen unun yagim unun kisi bamijsi gin. ¹⁵Taitus jikon apgut bisapmon ji da nandaba wikwan iminej pasal nimnimikyo anjek abidanej geni guramikgwit. Unun da unun anpak awit unun do sigin nandanj egek ji do nandaban yo madepsi asak. ¹⁶Abisok but galak madepsi nandisat, nido ji da anpak kilegisi gin akdanj yanjsi nandisat.

Paret ak do tagap tok ani

(Kilapmi 8-9)

Panmuwukbi da Judia amin panpulugok do paret awit

8^yNot kabi, Pinjkop da Masadonia panmuwukbi do nandanj yawok yominej panpulugagit unun do dayikdisat. ²Jigj madepsi noman tanej unun da nandanj gadatni panjkewalgit. Unun bisapmon bupmisi egipgwit, mani kisik kisik madepsi anjek amin diwari panpulugok do monej morapmi panmuwukgwit. ³Nomansi yanjsi dayisat, unun da iyi dakon galaktok yolek paret awit. Monej yomyomi dakon tilak yapmanek madepsi yomgwit. ⁴Unun da nin kisi da telagj panmuwukbi Judia ekwanj unun panpulugonej do tebaisi niyiwit. ⁵Ae paret awit unun monej banjin dima

awit. Mibiltok iyi ban Piŋkop do paret awit. Ae Piŋkop dakon galaktok yolek iyi ban nin do kisi paret awit.

⁶Kalip Taitus da nianon da paret wasaŋek ani unun do dayigit, do jikon tobil kiŋek paret dakon pi aŋ mudoni yaŋ dayisak do nin da tebai iyigimaŋ. ⁷Ji yo morapmon aŋpak tagisi aŋ. Ji Piŋkop tebaisi nandaŋ gadaŋ imaŋ, ae gen tagisi yoŋ, ae nandaŋ nandaŋki toŋ, ae Piŋkop dakon pi ak do galagi madepsi nandaŋ. Ae nin do but dasi galaktaŋ nimaŋ. Yaŋdo, nandaŋ yaworon da paret ak do nandaŋ unun but dasi nandaŋek kilegisi ani.

⁸Ji da si anisi do gen teban dima yipmaŋdat. Masadonia paŋmuwukbi da paret ak do buri pidon, jiyo yaŋ gin paret ak do butji pidoni kaŋ, nak da ji asisi amin do but dasi galaktaŋ yomaŋ yaŋ nandaŋ dabeŋ. ⁹Ji Amin Tagi Yesu Kristo dakon nandaŋ yawotni unun nandaŋ. Unun yoni morapmi taŋ imgut, mani nin paŋpulugaŋban yo morapmisi timitneŋ do aŋek bupmi aminsi dagagit.

¹⁰Kili paret paŋmuwutdaŋ unun do nandaŋ nandaŋ dabeŋ. Apma bilak do ji pi unun wasaŋek paret ak do galagisi nandawit. ¹¹Do pi unun aŋ mudoni kaŋ tagisi. Kalip butji pidaŋba pi unun ak do galagisi nandawit, do abisokyo kisi yaŋ gin yo taŋ damaŋ unun da aripmon tepmi aŋ mudoni kaŋ tagisi. ¹²^bAmin kinda paret akdosi nandaŋek yo taŋ imaŋ da aripmon paret asak kaŋ, Piŋkop da unun do tagisi nandisak. Ae paret ak do yoni mini kaŋ, unun kisi tagi yaŋ nandisak. ¹³Ji da jigi madepsi paŋakwa amin diwari tagisi egipni yaŋon da dima yosot. Nin kisi tilak kalonjikon gin egipneŋ do nandisat. ¹⁴Abisok yosi morapmi taŋ damaŋ, do wadak wadak aŋ amin tagi paŋpulugoni. Ae don, ji da wadak wadak ani kaŋ, unun yoni morapmi taŋ

yomnikon ji tagi paŋpulugoni. Yaŋ ani kaŋ, ji kisi morap tilak kalonjikon gin tagi egipni. ¹⁵^cPiŋkop gen papia da unun do yaŋ yosok:

“Amin jap morapmi similgwit unun tilakni yapmaŋek dima similgwit, ae amin kalonjisok similgwit jap do wadak wadak dima awit.”

Pol da amin yabekban Korin kiwit

¹⁶Nak Piŋkop ya yaŋ iyisat. Unun da Taitus dakon but aŋtagap aban nin da ji paŋpulugok do nandaŋ unun yo kisi yaŋ gin nandisak. ¹⁷Tobil jikon opjak do iyino tagi yaŋ yagit. Mani iyi jikon op do madepsi galak tagit do jikon obisak. ¹⁸Ae notnin kinda gat yabetno unun gat kisi obamal. Unun amin paŋmuwukbi morapmon Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋok dakon man bini toŋ amin kinda. ¹⁹Ae unun gin dima. Nin gat kisi agek nin paŋpulugaŋban nin kisi da paret unun timik paŋkineŋ do paŋmuwukbi da manjiwit. Nin Amin Tagi man madep im do nandaŋ, ae miŋat aminyo paŋpulugok ak do galagisi nandaŋ unun amin da kaŋ nandaŋyo ani do pi unun amaŋ. ²⁰Nin paret madepsi unun paŋmuwaŋ unun nin da kilani amaŋ unun do amin kinda da yaŋba yokwi tok kinda dimasi asak do nandaŋ. Yaŋdo, notnin unun abidono kisi akwamaŋ. ²¹Nin aŋpak kilegisi gin ak do nandaŋ, ae Amin Tagi da dabilon gin dima, miŋat aminyo da dabilon kisi ak do nandaŋ.

²²Ae nin notnin kinda gat yabetno amin bamot gat kisi kwaŋ. Bisap morapmi pi mibili mibilikon aŋkilik kono pi but dasi aban kagimaŋ. Unun ji da pi tagisi akdaŋ yaŋsi nandisak, do pi unun ak do galagisi nandisak.

²³Ji Taitus kili nandaŋ imgwit. Taitus unun nak gat gadat gadaron da ji paŋpulugok do pi kalonji amak. Ae

^a8:7 1Ko 16.1-2   ^a8:9 Mt 8.20; Pil 2.6-7

^b8:12 Mk 12.43-44

^c8:15 TP 16.18

amin bamot do yan̄si nandani, uñun pañmuwukbi dakon in̄jam timigek ak-wamal, ae Kristo man madep imamal. ^{24d}Ji uñun amin an̄pak tagisi an̄yomni, an̄akwa pañmuwukbi morap da ji da amin do but dasi galaktañ yomañ yan̄ nandañ damni. Ae nin da ji dakon man isal dogin awikwamañ yan̄ dima nandani.

Jerusalem pañmuwukbi do paret pañmuwutni

9^eJi nin da telagi pañmuwukbi Jerusalem ekwañ uñun do paret pañmuwukgamañ uñun dakon geni kili nandawit, do gen dubagi dima mandakeñ. ²Nak nandisat, ji amin pañpulugok do galagi madepsi nandañ, do Masadonia miñat aminyokon manji pawigisat. Nak yan̄ yoyisat, “Apma bilagon da wiñ abisok Akaia pañmuwukbi paret ak do tagap tawit da ekwañ.” Gen uñun nandawit bisapmon buri pidañba iyiyi kisi paret ak do tagisi nandawit. ³Mani nak da ji dakon man pawigisat uñun gen isali dima asak do nandisat. Ae nak ji da paret yop do kili tagap tawit yan̄ kili yoyigim, do amin kapbi uñun yabekgo obiñ ji pañtagap aba paret yop do wagil tagap taneñ egipni yan̄ do yabekdat. ⁴Ji paret ak do wagilsi tagap tañ yan̄si nandamañ. Mani nak gat Masadonia amin di gat da obiñ dandano ji dima tagap toni kañ, nak gat ji gat kisi mayagi pakdamañ. ⁵Yan̄do, nak amin kapbi uñun yabekgo mibiltañ jikon obiñ pañpulugañba paret uñun yop do yawit uñun pañmuwutni do nandisat. Do nin da opneñ bisapmon amin da ji but galagon da paret añ yan̄ dandani. Nin da teban teban yan̄apno añ yan̄ dima nandani.

^{6f}Ji gen on do nandani. Jap kalon̄i-sok kwaokdak amin uñun bami kalon̄i-sok pasak. Ae jap morapmi kwaokdak amin uñun bami morapmi pasak. ⁷Do ji morap kalon̄ kalon̄ nandañ kokwin ajeñ paret niañ da yop do nandañ uñun da aripmon yopni. Amin kinda butjigon da bo ae amin da teban tebanon da di yopban. Piñkop da amin but galagon da paret asak uñun do galak toso. ⁸Ae Piñkop da yo tagisi morapmi aripmi tagi damiñakwan yo kabisi morapmi akdañ. An̄akwa yosi aripmisi tañ damiñakwa amin diwari tagi pañpulugoni. ⁹⁸Piñkop da papiakon gen yan̄ toso: “Amin kilegi amin da jap yet tiñtiñon uñun da tilak bupmi amin do yo morapmi yomisak. An̄pakni kilegi uñun toktogisi tañ an̄añ kisak.”

^{10h}Piñkop da jap kwaokdak amin do jap yet imisak, ae jap iban nosok. Uñuden̄ gin Piñkop da yo morapmi daban aripmisi akdañ. Ae amin da pigaga jap yet kwaogek don bami morapmisi toñ uñun da tilak an̄pakji kilegi da morapmisi tokdañ. ¹¹ⁱPiñkop da yo morapmi damiñakwan ji da amin diwari tagi pañpulugoni. Ae ji da paret pañmuwutni uñun nin da wadak wadak amin do yomiñapno uñun do Piñkop ya yan̄ iyikdañ. ¹²Do ji da paret ani uñun da Piñkop dakon miñat aminyo pañpulugañban wadak wadak sañbeñek dima ani, ae uñun do ajeñ Piñkop do ya yan̄ madepsi iyikdañ. ¹³Ji da paret ani uñun da an̄pakji tagisi noman pañalon akdisak. Ae ji da Kristo dakon Gen Bin Tagisi abidawit da tagisi guramikgañ yan̄ amin da dandani. Ae ji da uñun gat ae amin diwari gat kisi do yo morapmi yomiñakwa uñun do Piñkop an̄kisini. ¹⁴Ae Piñkop dakon nandañ yan̄ wotni jikon tugosok yan̄ dandani, do ji

^d8:24 2Ko 7.13-14   ^e9:1 2Ko 8.1-7   ^f9:6 YT 11.24-25   ^g9:9 Kap 112.9

^h9:10 Ais 55.10   ⁱ9:11 2Ko 1.11; 4.15

do but dasi galak tañ daminej ji do bisit ani. ¹⁵Pinjkop da but galak do yo nimgut uñun madepsi daman, gen kaga da aripmi dima yogogi. Do nin Pinjkop ya yañsi iyinej!

Amin diwari Pol do yañba yokwi tok aba geni pañmilip agit

(Kilapmi 10–13)

Pol da amin abij yip do awit dakon geni pañmilip agit

10^jAmin diwari da yañba yokwi tok añ naminej yañ yonj, “Pol nin gat kaloñi ekwamañ bisapmon piñbi egisak, mani dubagikon kisak bisapmon tebai niyisak.” Mani nak Pol da ji Kristo da piñbi egek amin do anpak yaworisi añ yomgut uñun do nandanej gen dayikdisat uñun do pakyañsi nandani do nandisat. ^{2k}Yañ dayisat, ji kañ kimotni. Nak jikon opbo egipneñ bisapmon gen tebai di dayikom. Jikon amin diwari da yabekbi nin da on miktimon amin dakon anpak yolek pi amañ yañ nandañ. Nak uñuden amin gen tebai aripmi tagi yoyikej. ³Nin miktimon ekwamañ, mani miktim amin da emat añ uñudej dima amañ. ^{4l}Emat dakon yo timikgamañ uñun on miktim dakon dima. Uñun Pinjkop dakon tapmimni uñudon tosok, do uwal dakon tapmim aripmi tagi abisak. ⁵Nin nandak nandak morap gat ae top gen morap amin da Pinjkop nandañ im do anakwa kosit sopmanğañ uñun pabiñ yopmanğamañ. Añek amin dakon nandak nandak do dam tebai añek Kristo nanğin yolni do yoyiñ dekgamañ. ⁶Ae nin ji do jomjom amañ. Ji diwari nin dakon gen morap guramik kimotni bisapmon, gen pabiñ

yopmanğañ amin tepmi pi yom do tagap tomanj.

⁷Ji kwen nani bañgin pindakğañ. Amin kinda iyi do nak Kristo dakon amin egisat yañsi nandañ teban tosok kañ, uñun amin pakyañsi yañsi nandisak, ninyo kisi Kristo dakon amin. ^{8m}Amin Tagi da on pi nin da aneñ do yañ dagok añ nimgut. Nin da ji dakon nandañ gadat panjeban aneñ do nandisak. Nandañ gadatji pañupbal aneñ do dima nandisak. Yañdo, nin manin timisok di awiginej kañ, nin uñun do mayagi dima paneñ. ⁹Nak papiakon da ji pañpasol ak do dima nandisat. ¹⁰Amin diwari da yañ yonj, “Pol da papiakon gen tebai morapmi yosok, mani iyi abij nindasak bisapmon tapmimni mini komañ, ae gen yogokni uñun tagi dima.” ¹¹Gen uñuden yonj amin da pakyañsi yañ nandani. Nin opno ji gat egipneñ bisapmon papia damğumañon gen toñ uñun da aripmon anpak uñun bañ añek egipdamañ.

¹²Nin amin diwari da iyi dakon man pawikwañ nin yañ dima aneñ. Ae nin dakon anpak uñun gat arip yañ dima yoneñ. Uñun amin da iyi gat tilak añek anpakni kokwinikğañ. Ae notni dakon anpak iyi dakon gat tilak añek kokwinikğañ. Yañ añ amin uñun nandañ kokwini tagi dima. ¹³ⁿMani nin man pawigik dakon tilak yapmanjek manin dima pawigineñ. Nin Pinjkop da pi nimgut uñun añek iyi tilak yipgut uñun yolek anpaknin kokwin aneñ. Ae Pinjkop da pi uñun aneñ dakon tilak yipban Korin amin ji kisi da aripmon kigit. ¹⁴Nin manin madepsi dima pawikwamañ. Nin jikon pi agimañ, do uñun da tilagon gin manin pawikwamañ. Nin jikon Kristo dakon Gen Bin Tagisi dima yagimañ tam manin aripmi dima pawiginom. Nin da mibiltok jikon abinej Gen Bin Tagisi yañ

^j10:1 1Ko 2.3   ^k10:2 1Ko 4.21   ^l10:4 Ep 6.13-17   ^m10:8 2Ko 13.10

ⁿ10:13 Ro 12.3

tenjerenj damgumarj. ¹⁵Nin pi gaknin yapmanjek amin diwari da pi awit unun do top yanjek nin da agimanj yan yanjek manin dima pawikwamarj. Nin ji dakon nandanj gadatji teban tosak, ae jikon pi amanj unun madepsi paptosak dosi nandamarj. ¹⁶Ae ji da ekwanj da manjigwan miktim toj nin unudon Gen Bin Tagisi yanj tenjerenjok do nandamarj. Nin amin da pi kili awit tamokon kinj pi anjek manin dima pawiginerj. ¹⁷oPiŋkop gen da yanj yosok:

“Amin kinda yo kinda do yo madepsi yanj nandak do kanj, Amin Tagi dogin yo madepsi yanj nandanj imdo.”

¹⁸pDo amin kinda iyi dakon man awigisak unun Amin Tagi da dabilon mani mini. Mani amin kinda Amin Tagi da mani awigisak unun amin mani toj.

Pol gat yabekbi toptopmi gat dakon gen

11 Nak do bikbik naba nandanj kokwini tagi dima amin da yanj gen di dayikerj. Mani bikbik kili namgwit. ²oPiŋkop da ji iyikon gin gadanjek egipni do nandisak, ae nakyo kisi yanj gin nandisat. Nak da ji Kristo do manjigim, miŋatjok gimonjisi amin gat dima pakbi amin kinda pasak do manjikbi unun da tilak ji Kristo do manjigim. ³Mani tunon amin da Ip anjekwalgit unuderj jikon yanj gin noman tosak do pasoldot. Nandak nandakji upbal tanja anpak gwaljigi minisi gat ae Kristo dogin nandanjek egip egip unun di yipmanj dekbam. ⁴sNak pasoldot, nido amin diwari da abinj jikon Yesu njwaknjwari kinda nin da kalip dima dayinj tenjerenjagimarj unun do dayanj, bo ji da wup njwaknjwari kinda kalip dima abidawit unun abidoni, bo gen bin tagisi njwaknjwari kinda kalip nin

da dima dayigimarj unun abidoni bisapmon, ji geni nandakdo gin tagap tanjek ekwanj.

⁵tNandani. Unun yabekbi ji da nandaba wukwan yomanj nak unun dakon piŋbini dima egisat yanji nandisat. ⁶uAsi, gen yogokno tagisi dima, mani nandak nandakno unun tagisi. Unun nandak nandakno anpak morap agimarjon kili doligimarj.

⁷vNak jikon Piŋkop dakon Gen Bin Tagisi yanjek unun dakon tomni dima timikgim. Yanj anjek nak ji dakon man pawigik do anjek naga do nandako pigit. Yanj agim unun yokwi agim yanj nandanj, ma? ⁸wPanmuwukbi diwari da monerj naba unun da nak jonjikban ji panpulugok do pi agim. Yanj agim unun da kabo nagim yombem asak. ⁹Nak ji gat egipgum bisapmon nak anpulugoni do bisit dima dayigim. Not Masadonia da Korin apgwit unun da nak dakon wadak wadak anpulugawit. Nak jigi dima dam do nandagim, ae unun nandak nandak sigin nandanj egisat. ¹⁰Kristo dakon gen bami nagon tosak, do nak asisi dayisat, amin kinda da anpak agim do naga do nandabo wigisak dakon kositno Akaiia provins amin kinda da aripmi dima sopmanj namjak. ¹¹Nak mibili nido yanj agim? Nak ji but dasi dima galaktanj damisat mibili yanj do agim, ma? Unun dimasi. Piŋkop da nandisak, nak ji do but dasi galaktanj damisat.

¹²Mani amin diwari miŋat aminyo da dabilon nin yombem daganjek mani pawigik do kosit wisik anakwa nak da unun kosit sopmanj yom do pini asat, ae yanj sigin akdisat. ¹³Unun amin unun yabekbi toptopmi, miŋat aminyo panjekwal do pi anj. Unun amin kulabik anjek ji da Kristo dakon yabekbi bamisi yanj pin-

^o10:17 Jer 9.24; 1Ko 1.31   ^p10:18 1Ko 4.4   ^q11:2 Ep 5.26-27

^r11:3 WW 3.4,13   ^s11:4 Gal 1.8-9   ^t11:5 1Ko 15.10; 2Ko 12.11

^u11:6 1Ko 2.1,13   ^v11:7 1Ko 9.18   ^w11:8 2Ko 12.13; Pil 4.15-16

datni do topmon da pi aŋ. ¹⁴ Ji uŋun do dima wuripdatni. Sunduk da iyi kulabik aŋek amin da teŋteŋi dakon aŋelo kinda yaŋ koni do topmon da agisak. ¹⁵ Do uŋun Sunduk dakon pi amini kisi kulabik aŋek amin da aŋpak kilegi dakon pi amin yaŋ pindatni do topmon da pi ani kaŋ, ji uŋun do dima wuripdatni. Don pi awit uŋun da aripmonsni tomni yokwisi timitdaŋ.

**Pol yabekbi pi aŋek
jigi mibili mibili pagit**

¹⁶ Nak aeno yokeŋ. Ji nak do asi nandaŋ kokwino tagi dima yaŋ dima nandaŋ namni. Mani ji da nak nandaŋ kokwini tagi dima amin kinda yaŋ nandaŋ kaŋ, uŋun kisi tagi gin. Mani bikbik namiŋakwa mano timisok di awigikeŋ. ¹⁷ Nak Amin Tagi dakon galaktok yolek gen on dima yosot. Nak nandaŋ kokwini tagi dima amin dagaŋek naga dakon man awigisat. ¹⁸ Amin morapmi miktim dakon aŋpagon da mani pawikwaŋ, do nakyo kisi yaŋ gin aberj.

¹⁹ Ji disi do nin nandaŋ kokwinin tagisi yaŋ nandaŋ, do nandaŋ kokwini tagi dima amin dakon geni nandak do kisik kisik aŋ. ²⁰ Asi, amin da ji paŋkewalek oman amini dep do aŋ, bo yosi kabokon da timik mudon, bo galaktokni yolni do paŋkewalgaŋ, bo iyi dakon man pawikwaŋ, bo ae mogim kulbak dikgaŋ bisapmon ji da yum pindagakwa galak toknikon ji pabiŋ depmaŋgaŋ. ²¹ ^xNak mayagi nandaŋek yaŋ dayisat, nin jikon aŋpak ujuden aneŋ dakon tapmimnin mini.

Mani amin kinda iyi dakon man awigisak kaŋ, nagayo kisi mano awigikeŋ gin. (Nak nandaŋ kokwini tagi dima amin da yaŋ yosot.) ²² Uŋun amin Ibru amin, ma? Nak yo kisi Ibru

amin gin. Uŋun amin Israel amin, ma? Nak yo kisi Israel amin gin. Uŋun amin Abraham dakon babikni, ma? Nak yo kisi Abraham dakon babikni. ²³ ^yUŋun amin Kristo dakon oman amini, ma? (Kili nak nandaŋ kokwini tagi dima aminsi da yaŋ yosot.) Nak da uŋun amin yapmaŋek Kristo dakon oman amini tagisi egek pi madepsi agim. Ae uŋun amin yapmaŋek bisap morapmi dam tebanon egipgum. Ae bisap morapmisi nikiŋwit, ae jigi morap uŋun pagim do nak da uŋun amin yapmaŋdat. Ae bisap morapmi palisi kimakgim. ²⁴ ^zJuda amin da nak amin baljok nap baŋ kosiri 39 yaŋ baljawit. Yaŋ uŋun bisap 5 kabi awit. ²⁵ ^aBisap kapbi nak kindap kirin baŋ baljawit. Bisap kindakon tip baŋ nikiŋwit. Bisap kapbi tap wakgakon agapbo tuwil kiwit. Kinda da tuwil kigit bisapmon nak tap idapmon pilin kinda ae gildat kinda pakbi da awilgit. ²⁶ ^bBisap morapmi nak kosit dubagikon kiŋapbo pakbi da pali aŋkiwit, ae kabo noknok da jigi namgwiŋ, ae naga dakon amin Juda amin da jigi namgwiŋ, ae Amin ŋwakaŋwari Kabi da jigi namgwiŋ. Ae kokup papmon, ae miktim kibiri amin da aripmi dima egipmi timon, ae tap kwenon pali kimakgim. Ae paŋmuwukbi toptopmi da jigi madepsi namgwiŋ. ²⁷ Nak pi tebaisi mibili mibili agim. Kalbi morapmi pi aŋek dipmin dima pakgim. Nak jap pakbiyo do madepsi aŋek bisap morapmi japmi mini egipgum. Ae bisap morapmi mirimisi nandaŋek mirim imalno mini da egipgum.

²⁸ Ae jigi diwari mibili mibili gat kisi pagim. Ae gildari gildari paŋmuwukbi morap do nandaba kik aŋek jigi madepsi pasat. ²⁹ Paŋmuwukbi kinda dakon tapmim mosok bisapmon nak dakon tap-

^x11:21 Pil 3.5   ^y11:23 Ya 16.23   ^z11:24 GT 25.3

^a11:25 Ya 16.22; 14.19   ^b11:26 Ya 9.23; 14.5

mim kisi mosok. Ae Yesu yolyol amin kinda amin kinda da yokwi asak do iyinban yokwikon mosok bisapmon nak unun do japmisi nandisat.

³⁰Nak mano awigikenjsi kan, yo ni da tapmimno madep dima yan nolinban kosot, nak unun ban awigikenj.

³¹Pin kop, Amin Tagi Yesu dakon Pin kopni ae Datni nak top dima yosot yanjsi nandisak. Nin toktogisi mani anjksinej. ³²cDamaskus egipgum bisapmon Kila Amin Madep Aretas dakon kila amini da nak abidan dam tebanon nep do anek emat amini yoyinban kokup pap dakon tip dam madep dakon yoma kagakon nak abidok do kila anek akwit. ³³Mani not diwari da nak gok kindakon nepmanek tip dam dakon kosit gwagagon da nap anyawot anakwa miktimon pigigim. Yan anakwa kila amin da kisiron da pulugan kijek kigim.

Pin kop da yo morapmi Pol do dipmin yombemon yolinban pindakgit

12 Nak naga dakon man awigikenjsi. Asi, unun da nin tagi dima panpulugosak, mani Amin Tagi da dipmin yombem ae yo pasili di panalon an namgut unun do dayikdisat. ²Nak Kristo yolyol amin kinda nandan imisat, unun bilak 14 mudanakwa Pin kop da abidan anan Kwen Kokup 3 kon unudon awigi yipgut. Unun giptim walimbil wigigit, bo giptim yipmanek wigigit nak dima nandisat, Pin kop dagin nandisak. ³⁻⁴Nak nandisat, Pin kop da unun amin anan Paradais kon awigigit. Unun giptim walimbil wigigit, bo giptim yipmanek wigigit nak dima nandisat, Pin kop dagin nandisak. Kwen Kokupmon egek nandanakwan gen nwanjwarisi, amin da

tagi dima yogogi nandagit. ⁵Nak unun amin dakon mani tagi awigikenj, mani naga dakon man dima awigikenj. Nak naga tapmimno mini yanjsi nandisat, do mano awigikenj kan, tapmimno mini do anek mano tagi awigikenj.

⁶Nak naga dakon man awigikenj kan, nak nandan kokwini tagi dima amin da yan dima yokenj, nido nak gen bamisi yokenj. Mani nak naga dakon man awigik do dima nandisat, nido amin da mano awigini do dima galak tosot. Unun da anpakno gat ae gen yogokno gat pindagek unun da tilagonjok mano awigini kan unun tagi.

Yo kisigi ton yombem kinda da Pol sugagit

⁷dPin kop da unun yo pasili tagisi morap noligit, mani unun yo morap do nandanek naga do kisik kisik dima aben do Pin kop da nandagit. Yan do, yum kanakwan yo kisigi ton yombem kinda da giptim timno sugagit. Unun Sunduk dakon oman monjini da nak do yo yokwi an namisak. ⁸Nak bisap kapbi Amin Tagi da unun yo abidan maban kisak do bisit tebai agim. ⁹eMani yan nayigit, “Nak dakon tapmim amin tapmimni minikon pi tagisi asak, do nak nandan yawok gaminek tagi anpulugokdisat.” Unun da yan nayigit, do nak abisok tapmimno mini da egisat unun do kisik kisik asat, nido Kristo dakon tapmimni nagon tosok do nandisat. ¹⁰Yan do, Kristo dakon pi anek tapmimno mini asak bisapmon, bo amin da yanba yokwi tok an naman, bo jigi mibili mibili da nak altan naman, bo amin da nak anupbal ak do pi an bisapmon butno tagisi tanakwan egisat. Nido tapmimno mini bisapmon Pin kop da tapmim madep namisak.

Pol Korin amin dakon nandan gadat panjteban ak do nandisak

¹¹fGen on yosot unjun nandan kokwini tagi dima amin dakon gen, mani disi anpak an unjun pindagek yan yosot. Asi, nak amin isali kinda, mani ji da nak do amin tagisi yan yawit tam tagisi, nido unjun yabekbi ji da nandaba wukwan yoman nak unjun dakon pinjini dima egisat. ¹²gNak ji gat egipguman bisapmon pi morapmi agim unjun da nak yabekbi bamisi yan dolinban disi kawit. Nak tebai agek jigi guramigeek tilak masi masimi, ae wasok tapmimi ton, ae pi tapmimi ton morapmi agim unjun da nak Pinjok dakon pi nan agim yan doligit. ¹³hJikon anpak agim unjudej gin panmuwukbi diwarikon yan gin agim. Yo kalonji kinda gin jikon dima agim, ji da nak panpulugok ani do jigi dima damgum. Unjun sun agim yan nandan? Yan kan diwarino yipman namni.

¹⁴Nak abisok jikon opbo bisap kapbi akdisak, ae unjun bisapmon kisi jigi dima daben. Nak ji dakon yo kabisi timit do dima nandisat, nak disi ban timit do nandisat. Disi nandan, minat monjiyo da mej datyo panpulugok do yo dima panmuwukan, mej datyo da minat monjiyoni panpulugok do yo panmuwukan. ¹⁵Nak but galak nandanej ji panpulugok do yo morapno gat ae egip egipno gat kisi daben. Nak ji do but dasi madepsi galak tan damisat, do ji mibili nido nak do madepsi dima galak ton? Unjun tagi dima!

¹⁶Asisi, nak jigi dima damgum, mani amin diwari da yan yon, “Pol unjun nin da galaktokni yolnej do pasilikon da nin panjkewalgit.” ¹⁷Jikon amin di nak da yabekgo opgwit, unjun kabikon da

kinda da galaktokni yolni do pasilikon da ji panjiligeek yo kabisi timikgwit, ma? ¹⁸iNak Taitus jikon opjak do tebaisi iyiko opgut, ae unjun notnin kinda gat kisi yabekgo opgumal bisapmon Taitus da galaktokni yolni do pasilikon da ji panjiligeek yo kabisi timikgit? Unjun dimasi! Taitus gat nit nandak nandaknit kalonji ae anpaknit kalonjisi gin.

¹⁹Ji da papia on manjigeek nin da genin panjteban ak do mandaman yan nandan? Unjun dimasi. Nin egip egipnin Kristokon tosok, ae Pinjok da dabilon gen bamisi dayaman. Notnonisi, yo morap aman unjun ji dakon nandan gadat panjteban ak do aman. ²⁰Nido nak abin dandako anpak nak da si galak tosot unjudej an amin di dima ekwa pindakgej yan do nak timisok di pasoldot. Ae jiyo kisi da nak nandaba anpak ji da si galakton unjudej agak amin kinda da yan dima di egipbom. Nak obin dandako gen emat, ae amin do nandaba yokwi tok, ae butjap, ae disi dogin nandanej egip egip, ae amin do yanba yokwi tok, ae manji gen, ae pibit tidok anpak, ae pi panupbal ak anpak, unjun anpak morap jikon tanba pindakgej yan do pasoldot. ²¹jNak ae opben bisapmon Pinjok da ji da dabilon abin nepjak do pasoldot. Kalip jikon amin morapmi da anpak injani morapmi, ae yumabi anpak mibili mibili awit. Nak obin dandaker bisapmon ji but tobil dima anek unjun anpak yokwi morap sigin aba dandaker kan, nak bupmisi nandakerj.

Korin amin nandan gadatni dakon kila tagisi ani

13^kAbisok jikon opbo bisap kapbi asak. Pinjok gen papiakon gen yan tosok:

^f12:11 2Ko 11.5   ^g12:12 Ro 15.19   ^h12:13 2Ko 11.9

ⁱ12:18 2Ko 8.6,16-18   ^j12:21 2Ko 13.2   ^k13:1 GT 19.15; Mt 18.16; 1Ti 5.19

“Amin bamori bo kapbi da amin kinda da suŋ aban kaŋek asi suŋ agit yaŋ yoni kaŋ, uŋun bami yaŋ nandani.”

²Nak mibiltok opgum da ae uŋun da manjikon opbo egipgumaŋ bisapmon kalip yokwi awit amin gat ae amin diwari kisi mama gen yoyigim. Ae abisok dubagikon egek aeno yaŋ yoyisat, aeno jikon tobil opbeŋ kaŋ, yokwi awit amin kobogi yomdisat. ³Kristo asi nak da gen kagakon da gen yosok bo dima ji uŋun kok do yoŋ, do uŋun aŋpak abo, nak Kristo dakon gen abidaŋek yosot yaŋsi nandakdaŋ. Kristo ji paŋmilip ak do tapmim wisik dima asak, jikon tapmimni madepsi. ⁴Asi, Kristo kalip tapmimni mini naŋ tilak kindapmon aŋakgwit, mani abisok Piŋkop da tapmimon kalugi egisak. Nin uŋun gat gadagimaŋ ae tapmimninyo kisi mini, mani nin Piŋkop da tapmimon uŋun gat kalugi egek ji paŋpulugok do pi akdamaŋ.

⁵^mJi nandaŋ gadat bamisi aŋ bo dima, yaŋ do disi baŋ paŋkiligek pindatni. Yesu Kristo ji da butgwan egisak, ji uŋun dima nandaŋ? Uŋun jikon dima egisak kaŋ, nandaŋ gadatji bami dima. ⁶Ae nin Kristo dakon yabekbini bamisi yaŋ disi kokwinigek nindani do nandisat. ⁷Nin Piŋkop da ji paŋpuluganaŋakwan yokwi kinda dima ani do bisit amaŋ. Ji da nin do Kristo dakon pi amin yaŋ nindani yaŋon da gen on dima yomaŋ. Ji da nin do pi amin toptopmi yaŋ tagi nandani, mani yo madep uŋun ji da aŋpak

tagisi baŋgin ani do nandamaŋ. ⁸Nido nin gen bami abiŋ yip do yo kinda aripmi dima aneŋ. Nin gen bami joŋit dogin pi amaŋ. ⁹Ji tebai agakwa nin dakon tapmim mini aŋ bisapmon nin uŋun do kisik kisik amaŋ. Ae ji nandaŋ gadat kalip tebai awit uŋun aŋkaluk aŋek aesi tebai atni do bisit amaŋ. ¹⁰ⁿAmin Tagi da pini kila abeŋ do nak tilak aŋek yaŋdagok aŋ namgut. Nak abisok ji da dubagikon egek papia on mandisat, nido jikon obiŋ ji dakon aŋpak paŋmilip ak do gen tebai yok do dima galak tosot. Amin Tagi da ji dakon nandaŋ gadat paŋteban abeŋ do pi on namgut. Nandaŋ gadatji paŋpupal akeŋ do dima namgut.

Pol da galok gen yaŋit

¹¹Not kabi, nak gen wasip aŋek galok gen dayisat. Ji aŋpakji paŋmilip aŋek kilegisi egipni. Geno nandaŋek guramitni. But kalonon da yaworisi egipni. Yaŋ aŋakwa Piŋkop but dasi galaktaŋ damiŋek but yawot damisak uŋun da ji gat egipjak.

¹²Paŋmuwukbi notji gat domdom ani bisapmon but dasi timitni. Piŋkop dakon telagi paŋmuwukbi idon ekwaŋ uŋun da ji do gildat tagi yaŋ dayaŋ.

¹³Amin Tagi Yesu Kristo dakon nandaŋ yawotni, ae Piŋkop dakon amin do but dasi galak taŋ yomyom aŋpakni jikon tosak, ae Telagi Wup da ji paŋpuluganban but kalonŋi egipni dosi nandisat.

Pol da Galesia Amin do Papia Mandagit

But piso gen

Mibiltok Juda amin dagin Yesu yolgwit. Mani Yesu da yabekbi Pol yabekban kiŋ Amin Ŋwakŋwari Kabi dukwan dukwan egipgwit unjodon agek Gen Bin Tagisi yoyiŋ tenŋenagit. Anŋakwan miŋat aminyo morapmi da Yesu dakon amin kabikon abiŋ saŋbewit. Anŋakwa jigi kinda noman tagit. Uŋun miŋat aminyo kalip Juda amin da Moses dakon gen teban yolgwit unjudeŋ dima yolgwit. Yesu yolyol amin dagaŋek Moses dakon gen teban guramik kimori bo dima?

Amin diwari da uŋun amin Juda amin dakon anŋpak yolek giptim timni mandanek ae Moses dakon gen teban yol kimotni do pi awit. Mani Pol da dimasi do yagit. Anek yaŋ yagit, Nin Yesu Kristo nandan gadan imiŋek uŋun kosit kalonon dagin Piŋkop da dabilon amin kilegi dagoman, anek egip egip kalugi abidoman.

Juda amin unjoden di Galesia Provinskon kiwit uŋun da paŋmuwukbi Moses dakon gen teban yol kimotni do pi ak do awit. Pol da uŋun awit dakon geni nandanek Galesia paŋmuwukbi dakon nandan gadatni gat ae anŋpakni gat paŋmilip ak do anek papia on mandagit.

Mibiltok Pol da iyi do Piŋkop da iyi yabekbi pi imgut uŋun do yosok. (Gagi 1.1 do koki.) Uŋun iyi dakon galaktok bo amin kinda dakon galaktok yolek pi uŋun dima asak. Piŋkop da Amin Ŋwakŋwari Kabikon Gen Bin Tagisi yaŋ tenŋenosaŋ do yaŋ imgut. Don Pol da yaŋ yosok, “Amin Yesu Kristo nandan gadan iman uŋun dagin Piŋkop da dabilon amin kilegi.” Papia on dakon mibi gen

uŋun yaŋ: Kristo da pulugaŋ nipmandak bisapmon, Telagi Wup da nin pawilakwan amin do anŋpak kilegi an yomaman.

Piŋkop da iyi Pol yabekbi pi asak do manjigit

(*Kilapmi 1.1–2.14*)

1 Nak yabekbi Pol da papia on mandisat. Yabekbi pi abeŋ do amin da dima yabekgwit, bo amin da dima manjiŋ nepgwit. Yesu Kristo gat ae Piŋkop Datni kimoron naŋ aban pidagit uŋun da nak yabekgimal. ²Nak gat ae paŋmuwukbi notno nak gat ekwaman nin da Yesu nandan gadan iman amin morap Galesia provinskon ekwan ji do gildat tagi yaŋ dayaman.

³Piŋkop Datnin ae Amin Tagi Yesu Kristo dakon nandan yawot gat ae but yawotni gat jikon tosaŋ. ⁴Kristo da Piŋkop Datnin dakon galaktok yolek yokwinin wiririt do egip egipni parekgit. Abisok anŋpak yokwisi on miktimon tosaŋ nin uŋun kagagwan baŋ timit do anek yaŋ agit. ⁵Piŋkop dakon man madepni dagok dagogi mini taŋ anan kisak teban. Uŋun asi.

Gen Bin Tagisi uŋun kalonji kindagin

⁶Ji da anŋpak an uŋun do butnokon da nirip soŋek ŋwakŋwarisi nandisat. Piŋkop da Kristo dakon nandan yawotni do anek ji yaŋ damgut, mani ji tepmisi yipman degek gen bin ŋwakŋwari kinda yolgaŋ. ⁷PGen bin tagisi ŋwakŋwari kinda dimasi tosaŋ. Amin diwari da ji dakon nandak nandak paŋdungam anek Kristo dakon Gen Bin Tagisi kulabik anek antasik an. ⁸Mani nin nin, bo ae anelo kinda Kwen Kokupsu da piŋ, Gen Bin Tagisi kinda nin da yaŋ tenŋenagan damguman unjudeŋsi dima yaŋ tenŋenosaŋ kaŋ, uŋun amin Tipdom do amin asak. ⁹Kalip kilu dayigiman gen

uŋun baŋgin ae dayisat: amin kinda da Gen Bin Tagisi kinda nin da dayino abidawit uŋudensi dima yaŋ teŋteŋosak kaŋ, uŋun amin Tipdom do amin asak.

¹⁰r Ji niaŋ nandaŋ? Amin da nak tagisi yaŋ nandaŋ namni yaŋon da gen on yosot? Uŋun dima. Piŋkop da nak amin tagisi yaŋ nandaŋ namjak yaŋon da yosot. Amin da kisik kisik ani yaŋon da yokeŋ kaŋ, nak Kristo dakon oman monji dima.

Pol yabekbi man abidagit dakon gen

¹¹s Not kabi, yaŋsi nandani. Gen Bin Tagisi kalip yaŋ teŋteŋaŋ damgum uŋun aminon da dima noman tagit. ¹²Amin kinda da dima namgut, ae amin da dima nayiŋ dekgwit. Yesu Kristo da iyi noliŋban kagim.

¹³t Nak da kalip Juda amin da aŋpak aŋ ae nandaŋ gadat aŋ uŋun yol kimagek egipgum dakon geni ji kili nandawit. Nak Piŋkop dakon paŋmuwukbi morap paŋupbal abo minisi ani do pi tebaisi agim. ¹⁴u Nak Juda amin dakon aŋpak yolek nak gat nani morapmi yapgum. Babikno dakon aŋpak yol kimot do pi tebaisi agim.

¹⁵v Mani nak meŋ da dima aŋalaŋakwan Piŋkop da nak kili manjigit. Aŋek nandaŋ yawotni do aŋek iyi dakon amin egipbeŋ do yaŋ namgut. ¹⁶Ae bisap si yipguron nak da Amin Ŋwakŋwari Kabikon Monji do yaŋ teŋteŋok aŋeŋ do Monji noligit. Uŋun bisapmon nak uŋun dakon mibili nandak do amin di dima yoyigim. ¹⁷Nak yabekbi kabi mibiltok noman tawit uŋun pindat do Jerusalem dima kigim. Dima, nak uŋudon giŋ Arabia miktimon kigim. Ae don Damaskus kokupmon tobil kigim.

¹⁸w Uŋudon egek bilak kapbi mudajaŋwan Pita kaŋ nandaŋyo ak do Jerusalem kiko uŋun gat gildat 15 yaŋ egipgumak. ¹⁹Uŋudon yabekbi diwari dima pindakgim. Jems, Amin Tagi dakon padige, uŋun kalon naŋgin kagim. ²⁰Piŋkop da dabilon asisi dayisat. Gen mandisat uŋun top dima.

²¹x Ae don Siria ae Silisia provin-skun agipgum. ²²Uŋun bisapmon Kristo dakon paŋmuwukbi morap Judia miktimon egipgwit uŋun da nak dima nandaŋ namgwit. ²³Isal gen binogin nandawit: “Kalip nin yo yokwisi aŋnim do agit amin abisok nandaŋ gadat aŋupbal ak do agit uŋun dakon yaŋ teŋteŋok asak.” ²⁴Piŋkop da nagon pi agit uŋun dakon geni nandaŋek mani aŋkisiwit.

Yabekbi diwari Pol gat but kalon awit

2^yBilak 14 mudajaŋkwa aeno Jerusalem wigigim. Uŋun bisapmon Banabas gat kisi wigigim. Ae Taitus kisi abidoko wigigimaŋ. ²Piŋkop da iyi nak uŋudon kikeŋdosi noligit. Jerusalem egipgum bisapmon Gen Bin Tagisi Amin Ŋwakŋwari Kabikon yaŋ teŋteŋok asat uŋun dakon mibili do paŋmuwukbi dakon kila amin iyi baŋgin yoyigim. Nido, pi agim da asat uŋun amin da kaŋba bami mini asak yaŋ do pasol pasol agim. ³Taitus nak gat kisi egipgumak. Taitus uŋun Grik amin kinda, mani giptimni mandaneŋ do dima yawit. ⁴z Paŋmuwukbi toptopmi di muwut muwutninon paŋabiŋ kabokon da pindak nandaŋyo ak do yikgwit. Yesu Kristo da nin kili pulugaŋ nipgut, mani uŋun amin da nin gen teban dakon oman monji ae egipneŋ do nandaŋek yikgwit. ⁵Mani geni dimasi nandaŋ yomgumaŋ. Gen

^f1:10 1Tes 2.4   ^s1:11 Mt 16.17   ^t1:13 Ya 8.3   ^u1:14 Ya 22.3

^v1:15 Ais 49.1; Gal 2.7   ^w1:18 Ya 9.26-27   ^x1:21 Ya 9.30   ^y2:1 Ya 15.2

^z2:4 Gal 1.7; 5.1,13

Bin Tagisi unun kulabik dima anjek jikon toktogisi tosak do nandagimanj.

⁶Pañmuwukbi dakon kila amin egipgwit unun asi mani toj bo mani mini nak da nandabo yo madep dima asak. Piñkop da kokwin bamisi asak. Gen Bin Tagisi yagim unun kulabik ak do dima nandawit. ⁷aDimasi. Piñkop da Juda aminon Gen Bin Tagisi yan tetenjok pi Pita do imgut, yan gin nak da Amin Ijwakjwari Kabikon Gen Bin Tagisi yan tetenjok pi namgut yan nandanj namgwit. ⁸Asi, Piñkop da Pita do tapmim iban Juda aminon yabekbi pi asak, yan gin nak do tapmim naban Amin Ijwakjwari Kabikon yabekbi pi asat. ⁹Amin da Jems, Pita ae Jon unun pañmuwukbi dakon kila amin yan pindakgwit. Unun kila amin da Piñkop da nandanj yawotni do anjek pi unun namgut unun nandanj Banabas gat nit dakon kisit iligek notninsi yanon da nit timikgwit. Anjek nit Amin Ijwakjwari Kabikon pi anjapdo unun da Juda amin nandanj gadat dima abi kabikon pi ani do but kalonj agimanj. ¹⁰bYo kalonj kindagin andej do niyiwit. Nit yoni mini amin unun do nandanj yominek pañpulugondenj do niyiwit. Unun dakon pi ak do tagisi nandagim.

Pol da Pita gulusuj agit do iyigiti

¹¹Mani don, Pita Antiok kokupmon agut bisapmon nak da pañmuwukbi da dabilon tebai iyigim, nido gulusuj madepsi agit.

¹²cKalip Pita Amin Ijwakjwari Kabi nandanj gadat awit unun gat jap kalonj nanj nanj awit. Mani don Jems da Juda amin di yabekban Antiok kiwit. Unun amin yan nandawit, nin Yesu nandanj iminek giptimninyo kisi mandanēj kanj, Piñkop da kanban kilek tosak. Do abinj altawit bisapmon Pita unun Juda amin

da yokwi nandanj namni yan do pasalek Amin Ijwakjwari Kabi yopmanj degek unun gat gadat gadat dima awit. ¹³Juda amin diwari Pita da jamba but anjak agit unun yolba kisi da awit. Ae Banabas kisi yolek gulusuj agit.

¹⁴Gen Bin Tagisi dakon gen bami kilegi dima yolba pindagek unun amin kabi da dabilon Pita yan iyigim, “Gak Juda amin kinda, mani Juda amin dakon anjak yopmanj Amin Ijwakjwari Kabi dakon anjak asal. Mibili nido Amin Ijwakjwari Kabi nandanj gadat awit unun da Juda amin dakon anjak yol ki-motnidosi nandisal?”

Amin Yesu Kristo nandanj gadanj iman unun dagin Piñkop da dabilon amin kilegi

(Kilapmi 2.15–4.31)

Yesu nandanj gadanj imjak amin unun amin kilegi

¹⁵Nin Juda amin kabikon da altagimanj. Amin Ijwakjwari Kabi yokwi pakpak kabikon da dima altagimanj. ¹⁶dMani nin nandanj, amin Moses dakon gen teban yolakwa Piñkop da unun do anjek amin kilegi yan dima yoyisak. Amin Yesu Kristo nandanj gadanj iman nek kilek toj. Ninyo kisi Yesu Kristo nandanj gadanj imgumanj, nido nin nandanj unun kosiron dagin Piñkop da amin kilegi yan niyisak. Nido gen teban yolapno amin kilegi yan aripmi dima niyisak.

¹⁷Nin Kristo nandanj gadanj iman nek Piñkop da dabilon amin kilegi agimanj. Ae nin Juda amin dakon gen teban dima yolgamanj, do Juda amin da nandanj, nin Amin Ijwakjwari Kabi da arip yokwi pakpak gin yan nandanj nimanj.

^a2:7 Ya 22.21   ^b2:10 Ya 11.29-30   ^c2:12 Ya 11.3

^d2:16 Ya 15.10-11; Ro 3.20-28; Gal 3.11

Anek Kristo da yokwi aneꞑ do nandisak yaꞑ nandaꞑ. Mani uꞑun dimasisi! ¹⁸Nak kalip Moses dakon gen teban yol kimagek Piꞑkop da dabilon man kilegi pak do pi madep agim da don Yesu nandaꞑ imiꞑek uꞑun nandak nandak wagil yipgum. Do uꞑun nandak nandak aeno abidoken kaꞑ, nak yokwi pakpak amin kinda. ¹⁹Mani gen teban da nak kimoron nepgut, do abisok egip egipno Piꞑkopmon tosok. Nak Kristo gat kisi tilak kindapmon kimakgimak. ²⁰eNak naga egip egipmi toꞑ dima egisat, Kristo nak da buron egisak. On miktimon egip egip asat uꞑun Piꝼkop dakon Monji nandaꝼ gadap imiꝼek egisat. Uꝼun da nak do but dasi galak taꝼ namiꝼek egip egipni nak anꝼpulugok do parekgit. ²¹Nak Piꝼkop dakon nandaꝼ yawotni yipbo yo isali dima asak. Gen teban yolek amin kilegi tagi aneꝼ kaꝼ, Kristo isal dogin kimakgit.

Gen teban yolyol dakon kosit ae nandaꝼ gadat dakon kosit

3 Galesia amin ji nandaꝼ kokwinji tagi dima! Nin da Yesu Kristo kili doligimaꝼ. Uꝼun disi dabil da yaꝼ kaꝼakwa tilak kindapmon akgit. Namin da nandak nandakji paꝼupbal ak? ²Nak yo kaloꝼji kinda dogin dayikdisat: Ni kosiron da Telagi Wup abidawit? Gen teban yolyol kosiron da, bo Gen Bin Tagisi nandaꝼek nandaꝼ gadat anek uꝼudon da abidawit? ³Ji wagilsi nandaꝼ kokwinji tagi dima, ma? Ji Telagi Wup da tapmimon da egip egip kalugi wasawit da abisok disi da tapmimon da wasip akdaꝼ, ma? ⁴Ji kalip Yesu yolek jiꝼgi noman taꝼ daba jiꝼgi isal dogin pawit, ma? Nak da isal dogin pawit yaꝼ dima nandisat. ⁵Piꝼkop da Telagi Wup damiꝼek wasok tapmimi toꝼ ji da bikbiꝼgon asak, mibili nido yaꝼ asak? Ji da gen teban yolakwa, uꝼun do?

Bo, Gen Bin Tagisi nandaꝼek nandaꝼ gadat anakwa, uꝼun do asak?

⁶fPiꝼkop da papiakon gen yaꝼ tosok: “Abraham Piꝼkop nandaꝼ gadap imgut, do Piꝼkop da amin kilegi yaꝼ iyigit.”

⁷Do ji yaꝼsi nandani, amin Gen Bin Tagisi do nandaꝼ gadap uꝼun Abraham dakon gwaknisi. ⁸gKalipsigwan Piꝼkop da yaꝼsi nandagit, don Amin Iꝼwakꝼwari Kabi da nandaꝼ gadat anakwa amin kilegi yaꝼ yoyikeꝼ. Piꝼkop yaꝼsi nandaꝼek uꝼun yo dima noman taꝼakwa kalipsigwan Abraham Gen Bin Tagisi do yaꝼ teꝼteꝼok aꝼ imgut. Piꝼkop gen papi da uꝼun do yaꝼ yosok:

“Gak obakon gin Piꝼkop da miꝼat amin morap miktimi miktimi ekwaꝼ yo tagisi aꝼ yomdisak.”

⁹Abraham nandaꝼ gadat aban Piꝼkop da yo tagisi aꝼ imgut. Yaꝼgin Piꝼkop da miꝼat amin morap nandaꝼ gadat ani uꝼun yo tagisi aꝼ yomdisak.

¹⁰hMani Piꝼkop da miꝼat amin morap gen teban yolek Piꝼkop da dabilon nin amin kilegi tagi aneꝼ yaꝼ nandaꝼ uꝼun jobit yomdisak. Nido, Piꝼkop gen papiakon gen yaꝼ tosok:

“Amin kinda gen teban papiakon gen teban morap toꝼ uꝼun dima guramitjak kaꝼ, Piꝼkop da uꝼun amin jobit imdisak.”

¹¹iPiꝼkop da papiakon gen yaꝼ tosok:

“Amin nandaꝼ gadat ani, uꝼun Piꝼkop da amin kilegi yaꝼ yoyiꝼakwan egipdaꝼ.”

Gen uꝼun da yaꝼsi nolisak, gen teban yolapno Piꝼkop da amin kilegi yaꝼ niyisak dakon kosit kinda dima tosok.

¹²jGen teban yolyol uꝼun nandaꝼ gadat dakon yo dima. Uꝼun iyi kinda. Nido Piꝼkop gen papiakon gen yaꝼ tosok:

“Amin kinda gen teban morap kisi guramikdak uꝼun egip egip abidosak.”

^e2:20 Gal 1.4   ^f3:6 WW 15.6   ^g3:8 WW 12.3; Ro 4.3,16   ^h3:10 GT 27.26

ⁱ3:11 Ab 2.4; Gal 2.16   ^j3:12 MS 18.5

¹³kGen teban da yaŋ yosok, amin morap nin kisi gen tebanon gen morap toŋ uŋun tagi dima guramikgamaŋ, do jobit paneŋ. Mani nin paŋpulugok do Kristo da iyi jobit paŋek nin yokwikon baŋ timikgit. Piŋkop gen papia da yaŋ yosok:

“Amin morap tilak kindapmon wukwaŋ uŋun jobiri toŋ amin.”

¹⁴Kalip Piŋkop da Abraham do gisam imgut uŋun Amin ņwakiwari Kabi da Yesu Kristo da pi uŋun agit do aŋek uŋun gisam kili abidaŋ. Do nin kisi morap Yesu do nandaŋ gadat aŋek kalip Piŋkop da yaŋ teban tok agit da aripmon Telagi Wup abidoneŋ.

**Piŋkop dakon gen teban da
Piŋkop dakon yaŋ teban tokni
kulabik aripmi dima asak**

¹⁵Not kabi, nak abisok amin nin da aŋ-pagon da tilak kinda aberŋ. Amin kinda da yaŋ dagok gen kinda mandisak kaŋ, amin di da gen di aripmi dima saŋbegi. Bo amin kinda da yaŋ dagok gen uŋun dima yolyoli yaŋ aripmi dima yosak.

¹⁶lKalipsigwan Piŋkop da yo tagi don noman toni do yagit. Yaŋ teban tok uŋun Piŋkop da Abraham gat monji gat do aŋ yomgut. Piŋkop gen papia da “gak dakon gwakgo do” yaŋ dima yosok. Monji morapmi do dima yosok. Kaloni kinda dogin yaŋek yaŋ yosok:

“Gak dakon monji do.”

Uŋun Monji uŋun Kristo. ¹⁷mNak yaŋon da yosot. Mibiltok Piŋkop Abraham gat saŋbek saŋbek agimal. Aŋakwan bilak 430 yaŋ mudanaŋkwa Moses dakon gen teban donsi noman tagit. Gen teban uŋun da Piŋkop da saŋbek saŋbek agit uŋun kulabik aripmi dima asak. Uŋun da kalip Piŋkop da yaŋ teban tok agit aripmi dima aban pasiljak. ¹⁸nPiŋkop da

yo nim do manjigit uŋun abidok do gen teban yol kimotneŋ kaŋ, yaŋ teban tok agit do aŋek dima abidomaŋ. Mani nin nandamaŋ, Piŋkop da uŋun yo morap Abraham do im do kili yaŋ teban tagit.

¹⁹oYaŋ kaŋ, gen teban nido tosok? Uŋun yaŋ: Piŋkop da yokwi dakon mibili altaŋ teŋteŋosak do nandagit. Do yaŋ teban tok da kwenon gen tebanyo kisi nimgut. Gen teban sigin taŋakwan wigi monji uŋun altaŋ. Uŋun kalip Piŋkop da yo im do yaŋ teban tok agit. Piŋkop da gen teban uŋun aŋelo do yoban uŋun da binap amin Moses do yaŋ teŋteŋaŋ imgwit. Yaŋ aba binap amin uŋun da nin do nimgut. ²⁰Mani amin kinda da iyi pi kinda ak do nandisak kaŋ, pi uŋun binap amin kinda do aripmi dima iban. Piŋkop uŋun kaloni gin, ae uŋun kalon dagin Abraham do yaŋ teban tok aŋ imgut.

**Gen teban da kilanin aŋek
Kristokon paŋkisak**

²¹pGen teban uŋun yaŋ teban tok gen Piŋkop da kalip yagit dakon uwalni? Uŋun dimasi. Piŋkop da gen teban nimikŋek uŋun da egip egip damjak yaŋ yagit tam, gen teban yolyol kosiron da nin miŋat aminyo kilegi anom. ²²Mani Piŋkop gen papia da yosok, “Yokwi da miŋat amin morap kisi dam tebanon yopgut,” do Yesu Kristo nandaŋ gadaŋ imni amin uŋun Piŋkop da kalip yaŋ teban tok agit yo uŋun tagi abidoni.

²³qNandaŋ gadat dakon bisap dima altaŋakwan, gen teban da nin dam tebanon nipban egipgumaŋ. Dam tebanon sigin egapno wigi nandaŋ gadat dakon bisap uŋun altaŋ kili noman tagit. ²⁴rGen teban uŋun kila aminin da yaŋ egek nin Kristokon paŋkisak. Paŋkwan nandaŋ gadat aŋapno Piŋkop da miŋat aminyo kilegi yaŋ niyisak.

^k3:13 GT 21.23; Ro 8.3

^l3:16 WW 12.7

^m3:17 TP 12.40

ⁿ3:18 Ro 4.14

^o3:19 Ya 7.38; Ro 5.20

^p3:21 Ro 8.2-4

^q3:23 Gal 4.3

^r3:24 Ro 10.4

²⁵ Abisok nandaŋ gadat dakon bisap kili noman tak, do gen teban da kila aminin egakwan dima ekwamaŋ.

Nandaŋ gadat aŋek Piŋkop dakon gwaknisi ekwamaŋ

²⁶ ^sJi kisisi Yesu Kristo nandaŋ gadaŋ imiŋek Piŋkop dakon gwakni dagawit. ²⁷ ^tMiŋat amin morap telagi pakbi soŋek Kristokon gadawit, ji Kristo imal naŋ yaŋ pawit. ²⁸ ^uKristo da amin kabikon Juda amin bo Grik amin mini, ae oman monji bo ae isal ekwaŋ amin mini, ae miŋat bo ae wili mini. Abisok Yesu Kristo obakon ji wagil kaloniŋin. ²⁹ ^vJi Kristo dakon amin kabi ekwaŋ kaŋ, ji Abraham dakon gwakni. Ae kalip Piŋkop da Abraham dakon amin kabi do yo yom do yaŋ teban tok agit uŋun ji dakon.

Kristo da pi agit do nin Piŋkop dakon gwakni agimaŋ

4 Nak dakon gen uŋun yaŋ: monji kinda egisak kaŋ, don uŋun monji da datni dakon yo morap timiŋjak. Uŋun yo morap monji dakon da toŋ yaŋ asak, mani monjisok egisak bisapmon uŋun dat dakon oman monji da aripmon egisak. ² Uŋun kila amin ae mibiltok amin da yonŋamŋwan egakwan wiŋi dat da bisap yipguron wiŋisak. ³ ^wNinyo kisi yaŋ gin, gen bami dima nandaŋek egipgumaŋ bisapmon on miktim dakon gen teban ae aŋpakni uŋun dakon oman monji egipgumaŋ. ⁴ ^xMani Piŋkop da bisap yipguron Monji yabekban pigit. Miŋat da aŋalanban gen teban da yonŋamŋwan egipgut. ⁵ Nin gen teban da yonŋamŋwan egapno yokwikon baŋ yumaŋ nipgut. Aŋek yaŋ aban Piŋkop dakon gwakni agimaŋ.

⁶ ^yJi abisok Piŋkop dakon gwakni ekwaŋ, do Piŋkop da Monji dakon Wupni

yabekban nin da buron kili pigigit. Aŋakwan Wup da paŋtagap aban Piŋkop do “Aba, Dat” yaŋ yaŋ tidomaŋ.

⁷ Yaŋ do aŋek gak oman monji dima egisal. Gak Piŋkop da aban monji dagagil. Ae gak monji egisal, do yoni tagisi uŋun timitdisal.

Pol da Galesia amin do nandaba kik agit

⁸ Ji kalip Piŋkop dima nandaŋ imŋewit bisapmon yo piŋkop dima uŋun dakon oman monji egipgwit. ⁹ Mani abisok Piŋkop kili nandaŋ imenŋ. Bo yaŋsi yokenŋ kaŋ tagi, Piŋkop da ji kili nandaŋ damgut. Do ji nido ae tobil kiŋek wup yokwi tapmimi minisi yo isali uŋuden uŋun dakon oman monji egip do nandaŋ? ¹⁰ ^zJi bisapmi bisapmi bisap madep gat, ae kanek kalugi dakon bisap madep gat, ae bilak kalugi dakon gawat gawat bisap madep uŋun yol kimotdosi nandaŋ. ¹¹ Pi jikon agim uŋun isali asak yaŋ do ji dakon aŋpak do nandaŋek si pasoldot.

¹² Not kabi, ji Juda amin dakon gen teban yipmaŋek nak yombemsi dagoni do tebai dayisat. Nak naga gen teban yipmaŋek ji yombemsi agim. Yaŋ aŋapbo ji da gulusuŋ kinda dima aŋ namgwit. ¹³ Disi nandaŋ, sot kinda da abidaŋban nak wasok wasoksi abiŋ jikon Gen Bin Tagisi yaŋ tenŋenagim. ¹⁴ Sotno da jiŋi madepsi damgut, mani ji manji dima namgwit, ae nak gat egip do dima kurak tawit. Nak Piŋkop dakon aŋelo kinda naŋ yaŋ abidawit, bo ae Yesu Kristo iyi naŋ yaŋ abidawit. ¹⁵ Uŋun bisapmon ji nak do kisik kisik aŋek tagisi nandaŋ namgwit. Mani abisok uŋun kisik kisikji dukon tosok? Nak asisi yosot, uŋun bisapmon nak aŋpulugok do madepsi galak tawit. Ae dabilji tagi

^s3:26 Jn 1.12   ^t3:27 Ro 6.3   ^u3:28 Ro 10.12   ^v3:29 Ro 4.13

^w4:3 Kol 2.20   ^x4:4 Jn 1.14; Ro 1.3   ^y4:6 Ro 8.15-17   ^z4:10 Ro 14.5; Kol 2.16

pilikbam tam, pilik nak do nabam. ¹⁶ Ni-anji? Nak gen bami dayiŋek uwalji dagagim, ma?

¹⁷ Nandani, amin ji paŋgalak ak do pi anj, uŋun ji paŋpulugoni dakon nandak nandakni mini. Uŋun ji da nin nipmaŋ degek uŋun yolni yaŋ do pi anj. ¹⁸ Nin amin do anjak yo tagisi anjom do nandak nandak tebai anej kaŋ, uŋun tagisi. Bisapmi bisapmi uŋun anjak ani, ae nak da egipbeŋ bisapmon gin dima ani. ¹⁹ Gwaknoni, miŋat da monji altok do anakwa tepmi paŋ, uŋudenj tepmi aeno pasat. Nido, ji Kristo yombemsi ani do nandisat. ²⁰ Nak abisok ji gat dima ekwamaŋ. Nak ji gat kisi ekwamaŋ tam, gen tagisok di tagi dayikom. Nak ji do nandaba kik asat. Nianjon da ji paŋpulu-gokenj uŋun dima nandisat.

Aga gat Sara gat dakon tilak gen

²¹ Gen teban da yonŋamgwan egip do nandaŋ amin, ji abisok nak nayini. Gen teban da niaŋ yosok? ²² ^a Piŋkop gen papia da yaŋ yosok, Abraham uŋun monji bamori. Omani do egipgut miŋat Aga da kinda aŋalagit. Ae miŋatsini isal egipgut da kinda aŋalagit. ²³ ^b Uŋun oman miŋat dakon monji uŋun amin da monji paŋalaŋ kosiron da altagit. Mani miŋatsini isal egipgut dakon monji uŋun, Piŋkop da yaŋ teban tok anakwan altagit. ²⁴ Uŋun gengwan tilak gen kinda tosok. Miŋat bamot uŋun saŋbek saŋbek bamori dakon tilak asak. Aga uŋun Sinai Kabapmon saŋbek saŋbek dakon tilak asak. Anakwan monjini da gen teban dakon oman monji dagoŋ. ²⁵ Aga uŋun Sinai Kabap dakon tilak asak. Uŋun kabap miktim Arebia dakon. Ae Jerusalem abisok tosok uŋun dakon tilak kisi asak. Jerusalem uŋun gwakni gat gen teban dakon oman monji ek-

waŋ. ²⁶ ^c Mani Jerusalem kinda Kwen Kokup tosok uŋudon oman amin mini. Uŋun kokup uŋun nin dakon meŋnin. ²⁷ ^d Piŋkop gen papia da yaŋ yosok:

“Miŋat gak bupmikon egek monji dima paŋalasal, gak kisik kisik aki.

Miŋat gak monji paŋalal do tepmi dima nandagil, gak but galak nandaŋek yaŋ tidoki.

Nido, miŋat eni toŋ dakon gwakni yapmaŋek gwakgo morapmisi akdaŋ.”

²⁸ ^e Not kabi, ji Aisak yombem. Piŋkop dakon yaŋ tebantogon ji gwaknisi awit. ²⁹ ^f Monji uŋun amin da monji paŋalaŋ kosiron da altagit, uŋun da Telagi Wup da tapmimon da altagit uŋun da yo yokwisi anj yomgwit. Abisok kisi anjak yaŋ gin tosok. ³⁰ Mani Piŋkop genon ni gen tosok? Gen yaŋ tosok:

“Oman miŋat uŋun gat monji gat yolni. Nido oman miŋat dakon monji uŋun da dat gat ae miŋatsini dakon monji gat dakon yo diwat dima timitjak.”

Uŋun Piŋkop gen da yosok. ³¹ Not kabi, nin nandamaŋ, nin oman miŋat dakon gwakni dima. Nin miŋatsini isal egipgut dakon gwakni.

Kristo da nin pulugaŋ nipmaŋdak bisapmon, Telagi Wup da nin pawilban amin do anjak tagisi anjomamaŋ

(Kilapmi 5–6)

Nin pulugaŋbi da aripmonsi egipneŋ

5 Nin yokwi da napmon dima egipneŋ do aŋek, Kristo da nin pulugaŋ nipgut. Do ji tebai atni. Amin da gen teban dakon oman monji ae dagoni do dayiŋba kaŋ, geni dima nandani.

² Nak Pol da gen dayisat uŋun pakyaŋsi nandani. Ji yum pindagakwa

^a4:22 WW 16.15; 21.2   ^b4:23 Ro 9.7-9   ^c4:26 Ibr 12.22; PA 21.2,10

^d4:27 Ais 54.1   ^e4:28 WW 15.4-5; Ro 9.7   ^f4:29 WW 21.9-10; Jn 8.35

giptimji mandani kaŋ, Kristo dakon pi da ji kindasok aripmi dima paŋpulgokdisak. Dima. ³Ji morap yum pindagakwa amin da giptimji mandaŋ amin aeno yaŋsi dayiŋ teŋteŋokdisat. Anpak uŋun ani kaŋ, gen teban morap kisi yol kimotdo. ⁴Gen teban yolek uŋun kosiron da Piŋkop da amin kilegi yaŋ niyisak yaŋ nandaŋ amin, ji Kristo kili yipmaŋ dekgwit. Ji Piŋkop dakon nandaŋ yawotni kili yipmaŋ dekgwit.

⁵Telagi Wup da tapmimon Piŋkop nandaŋ gadaŋ imiŋek uŋun da amin kilegi yaŋ niyisak do jomjom amaŋ. ⁶Amin kinda Yesu Kristokon egisak kaŋ, giptimni mandisak bo dima mandisak uŋun kisi yo isali. Mani amin kinda nandaŋ gadat aŋek uŋun da aŋtagap aban amin do but dasi galak taŋ yomisak uŋun da yo bamisi.

⁷Kalip ji Kristo dakon kosit naŋ tagisi agipgwit. Mani namin da kosit sopmaŋ damik da gen bamikon saŋbeŋek dima akwaŋ? ⁸Nandak nandak abisok yolgaŋ, uŋun Piŋkopmon da dima abisak. Piŋkop da ji iyikon kini do yaŋ ilikdak. ⁹Nandani, yis kalonisosok di da aba bret morap kisi tagi paptoni. ¹⁰Amin Tagi da ji paŋpulguaŋban nak dakon nandak nandak yolek nandak nandak ŋwakjwari di dima timitdaŋ yaŋsi nandaŋ gadasat. Namin da ji dakon nandak nandak paŋupbal asak, uŋun dima nandisat. Mani amin uŋun iyi dakon gulusuŋni dakon kobogi yokwisi timitdisak.

¹¹Not kabi, asi nak amin da giptim mandak mandak aŋkimotni do yaŋ teŋteŋok sigin asat kaŋ, nido nak yokwi sigin aŋ nam do pi aŋ? Amin da giptim mandak aŋkimotni do yosot tam, tilak kindap dakon gen da amin saŋbeŋek

nandak nandakni aripmi dima aŋupbal abam. ¹²Amin uŋun nandak nandakji paŋupbal aŋ, uŋun giptimni mandaneŋ ae yabi yo kisi wagil paŋ mudoni do nandisat.

¹³Asi not kabi, Piŋkop da ji pulugaŋbi da egipni do yaŋ damgut. Mani, “nin pulugaŋbi da ekwamaŋ, do but kalip dakon anpak tagi aneŋ” yaŋ dima nandani. Ji kalon kalon Piŋkop dakon miŋat aminyo diwari dakon oman monji egek but dasi galak taŋ yomiŋ kimotni. ¹⁴Gen teban morap kisi on gen teban kalonŋwan gin tosok:

“Gaga do but dasi niaŋ galak tosok, uŋudeŋ gin amin do but dasi galak taŋ yobi.”

¹⁵Mani, ji butjap nandaŋek bikbikjikon emat tosak kaŋ, yagosi. Ji kisi di pasilbam.

Telagi Wup dakon anpak ae but kalip dakon anpak

¹⁶Nak yaŋ dayisat: Ji yum kaŋakwa Telagi Wup da dayiŋ pawilakwan egipni. Yaŋ ani kaŋ, but kalip dakon galaktok aripmi dima yoldaŋ. ¹⁷But kalip dakon galaktok da Telagi Wup abiŋ yip do pi asak. Ae Telagi Wup dakon galaktok da but kalip abiŋ yip do pi asak. Uŋun bamot uwal uwal amal, do yo ak do nandaŋ uŋun aripmi dima ani. ¹⁸Mani ji Telagi Wup da dayiŋ pawiljak kaŋ, gen teban da dam tebanon dima ekwaŋ. ¹⁹But kalip dakon anpak uŋun disi nandaŋ. Anpak uŋun yaŋ: yumabi anpak mibili mibili, ²⁰ae kokup kidat do gawat gawat, ae sot wamwam mibili mibili, ae nandaba yokwi tok, ae ukwayit, ae amin dakon yo do pindak galaktok, ae butjap, ae gaga dogin nandak nandak, ae pidok pidok, ²¹ae tagisi ekwaŋ amin do nandaba yokwi tok nandak nandak, ae

pakbi teban nanjek but upbal anpak, ae kwen wigik anjek gen papmon da yanj tidok anpak, ae anpak yokwi mibili mibili odenj. Nak nawa gen kili dayigim, ae abisok unun gen kalonj bangin yosot: miñat amin morap anpak unudenj anj, unun Pinjkop da kila asak da kagagwan aripmi dima pigikdanj.

²²Mani Telagi Wup da panjtagap aban anpak tagisi amanj unun yanj: amin do but dasi galak tanj yomyom anpak, ae kisik kisik, ae but yaworon da egip egip anpak, ae but yaworon da jigi pakpak, ae amin panjpuluganjek anpak tagisi anj yomyom, ae bisapmi bisapmi kilegisi egip egip, ²³ae yawori egip egip, ae nin do kila anjek anpak kalipmi pabinj yopmanjek egip egip. Anpak unun dima ani dakon gen teban kinda dima tosok. ²⁴Yesu Kristo dakon miñat amini but kalipni gat, ae galaktokni gat ae wagat wagat anpak yokwini unun timik tilak kindapmon dapba kili kimak mudawit.

²⁵Telagi Wup da egip egip nimisak, do mibiltok yipno unun da niyinj pawiljak. ²⁶Nin dakon man dima pawigek, emat ani do amin diwari dakon but dima sugonej. Ae tagisi ekwanj amin do nandaba yokwi tok nandak nandak dima anenj.

Nianjen jap yet kinda nanj kwaokgi, bami unuden nanjin pakdisal

6^PNot kabi, jikon da kinda yokwi agit yanj nandanj imanjanj, Telagi Wup yolganj amin ji da unun amin anpak yawori anj iminjek anpakni anjmilip ak do anjpulugoni. Mani disi do kanj kimotni. Sunduk da panjkewalban ji yo kisi yokwi di abam. ²Ji amin diwari panjpuluganjek jigini guramitni. Yanj anjek Kristo dakon gen teban tagisi guramitni. ³Amin kinda mani tonj yanj nandisak, mani unun mani mini kanj, unun amin iyi nanj top anjke-

waldak. ⁴Amin kalonj kalonj anpakni tagi bo yokwi yanj do kokwinik kimotni. Yanj asak amin, anpak iyi agit unun do kisik kisik tagi asak. Anjek iyi dakon anpak do nandanjek amin diwari dakon anpak dima kokwinitjak. ⁵Nido, amin morap kisi kalonj kalonj iyi anpak awit dakon jigi panjanj akdanj.

⁶Pinjkop gen nandak nandak timikganj amin, ji yo kabisi morap kokwinik yoyinjdetji do diwari imni.

⁷Ji disi banj panjkiligek Pinjkop anjkewalnerjanj di nandabam. Ji da aripmi dimasi. Ni jap yet nanj kwaokgi unun nanjin pakdisal. ⁸Amin kinda iyi dakon but kalip dakon galaktok yoljak kanj, but kalip unun dakon anpak da bami yokwisi tanjek wagilsi yokwi tosak. Mani Telagi Wup dakon galaktok yoljak kanj, Telagi Wup da egip egip unun amin do iban dagok dagogi mini tagisi egi wigikdisak. ⁹Do nin anpak tagisi ak do dima kurak tonej. Pi anjek dima alek tonej kanj, jap bami pakpak bisapmon bami wagil tagisi pakdamanj. ¹⁰Do ni bisapmon amin morap panjpulugoki dakon bibbik pisanj gaban kanj panjpulugoki. Ae nandanj gadat amin notji banjsi pindagek panjpulugonisi.

Pol da Yesu dakon tilak kindap do but galaksi nandagit

¹¹Gen on nak da naga mandisat. Kilda mibil madepmon da gen mandisat unun do koni. ¹²Nandani. Giptim mandak do teban teban anj amin unun amin diwarikon man madep pak do anjek anj. Unun pasalek yanj nandanj, "Amin diwari da nin Kristo dakon tilak kindap do nandanj gadamanj yanj nandanj nimni kanj, yo yokwi anj nimdanj." ¹³Giptimni mandawit amin, unun iyi gen teban dima yolganj. Mani unun amin man madep

¹5:24 Ro 6.6; Kol 3.5   ²5:26 Pil 2.3   ³6:1 Mt 18.15   ⁴6:2 Ro 15.1

⁵6:5 Ro 14.12   ⁶6:6 1Ko 9.11,14   ⁷6:7 Ro 8.13

timit do aņek giptimji mandak do dayañ.
¹⁴Nak yo kinda bo amin kinda dakon man dima awigikeņ. Dimasi. Nak Amin Taginin Yesu Kristo dakon tilak kindapnaņ gin awigisat. Kristo da tilak kindapmon pi agit do aņek koko on miktim dakon anpak yokwi morap uņun iņtaņ mudagim, ae nak naga tilak kindapmon kili kimakgim da on miktim dakon anpak yokwi morap saņbeņek dima yoldat yaņ asak. ¹⁵^uAbisok giptim mandabi bo dima mandabi uņun yo isali. Piņkop da nin aban miņat aminyo kaluņi agimaņ, uņun da yo bamisi asak. ¹⁶Piņkop

da miņat amin morap nandak nandak on abidaņek yolgaņ uņun bupmi nandaņ yomiņek butni paņ yawot aban yawori toni. Uņun miņat aminyo uņun Piņkop dakon Israel amin kabisini.

¹⁷^vGen mibi dayikeņ uņun yaņ: amin kinda da jigi ae saņbeņek dimasi namjak. Nak amin da nikgwit uņun dakon wuda gwaljikni giptimnokon taņakwa uņun da aba nak Yesu dakon pi aminsi yaņ asak.

¹⁸Not kabi, Amin Taginin Yesu Kristo dakon nandaņ yawotni uņun ji kalon kalon dakon wup kisikon tosak. Uņun asi.

Pol da Epesas Amin do Papia Mandagit

But piso gen

On papia dakon mibilisi unjun yan: Piŋkop da yo morap kisi Kristo do paŋmuwutdisak. Unjun Kwen Kokup ae mik-tim dakon yo morap kisi paŋmuwuk iban Kristo da yo morap dakon busuŋi yit-disak (1.10). Ae Piŋkop da iyi dakon miŋat aminyo paŋtagap aban Kristokon gadan kimagek but kalonŋi egipni do nandisak.

Pol da on papiakon mibiltok Piŋkop dakon nandan yawot da Kristo nandan gadan iman miŋat aminyo paŋpugugan miŋat amin kabi kalonŋi awit do yosok. Yesu da pi agit unjun do anek Piŋkop da miŋat aminyo yokwikon ban timikgit. Ae Telagi Wup yomgut unjun da yo tagisi morap an yom do yan teban tok agit unjun akdisak yan nolisak (1.14). Ae gen unjun da buŋon mandagit unjun Pol da Yesu yolyol amin Kristo gat gadawit, do but kalonŋi egek Piŋkop dakon anpak ani do yosok.

On papiagwan miŋat aminyo Kristokon gadawit anek kabi kalonŋi awit unjun do Pol da miŋat aminyo da nandaba pisoni do tilak genon da yosok. Yan yosok, Piŋkop dakon miŋat aminyo unjun giptim kalonŋi yombem anakwa Kristo unjun giptim unjun dakon busuŋi (4.1 16). Ae Piŋkop dakon miŋat aminyo unjun yut kinda yombem anakwa Kristo unjun yut unjun dakon gwak teban akdak (2.19 22). Ae Piŋkop dakon miŋat aminyo unjun miŋat kinda yombem anakwa Kristo unjun miŋat unjun dakon eni yombem (5.22 32). On papia da Piŋkop da miŋat amin kabinikon yo

tagisi an yom do nandisak unjun do yosok.

Kristo do anek Piŋkop da nin paŋkaluk agit

(Kilapmi 1-3)

1^wNak Pol, Yesu Kristo dakon yabekbini. Iyi da galak togon Piŋkop da yabekbi pi namgut. Papia on telagi paŋmuwukbi kokup pap Epesas egek Yesu Kristo yol kimokgoŋ amin ji do mandisat. ²Piŋkop Datnin gat ae Amin Tagi Yesu Kristo gat unjun da nandan yawok daminek butji paŋyawot aban yawori tosak.

Kristo do anek Piŋkop da Kwen Kokup dakon yo tagisi nimisak

³^xAmin Tagi Yesu Kristo dakon Piŋkopni ae Datni anksiner. Nin Kristo dakon amin kabi agiman unjun do anek nin gisamigek wupnin paŋpugugok do Kwen Kokup dakon yo tagisi morap nimgut. ⁴^yNin telagi egipneŋdo, kalipsigwan miktim Piŋkop da dima wasanban noman tanakwan Yesu gat gadat gadat aneŋ do kilisi manjigit. Telagisi egek Piŋkop da dabilon miŋat aminyo gulusuŋi mini da egipneŋ do agit. ⁵^zKalipsigwan nin do but dasi galak tan niminek Yesu Kristo do anek iyi dakon monji egipneŋ do manjin nimgut. Unjun iyi dakon galaktok yolek yan agit. ⁶Monji unjun but dasi galak tan imisak unjun da manon, Piŋkop da nin do nandan yawot madepsi yumsi agit. Do nandan yawotni madepsi unjun do nandaneŋ Piŋkop dakon man anksiner kimotneŋ.

⁷^aNandan yawotni unjun wagil tugok tugogisi. Kristo nin ae yuman nip do kili kimakgit, ae yawini ban Piŋkop da yokwinin kisisi wiririk nimgut. ⁸Piŋkop da

^w1:1 Ya 18.19-21; 19.1   ^x1:3 Ep 2.6   ^y1:4 Jn 15.16   ^z1:5 Jn 1.12

^a1:7 Ep 2.7; Kol 1.14

nandaŋ yawotni ninon madepsi tagalgit. Ae nandak nandak tagisi mibili mibili morapmi gat, ae nandaŋ kokwin kilegisi gat nimgut. ^{9b}Kalip Piŋkop da Kristo da pi asak uŋun do aŋek yo uŋun yaŋ abeŋ yaŋ kili nandagit. Mani nandak nandakni uŋun pasili tagit, abisok ninon kili paŋalon agit. ^{10c}Yo uŋun akdisak uŋun yaŋ: iyi bisap yipguron yo morap Kwen Kokup toŋ ae miktimon toŋ uŋun yo morap kisi Kristo do paŋmuwutdisak. Aŋakwan Kristo da yo morap kisi dakon busuŋi yitdisak.

^{11d}Piŋkop da iyi dakon galaktok ae nandak nandak yolek yo morap aŋakwan noman toŋ. Ae iyi da galak togon kalipsigwan Juda amin nin Kristokon gadaŋek Piŋkop dakon miŋat amin kabisi aneŋ do kili manjigut. ¹²Juda amin nin da mibiltok butnin Kristokon yipmaŋek yolgiŋaŋ. Ae nin da bisapmi bisapmi Piŋkop dakon tilim madepni do nandaŋek mani aŋkisineŋ do nin manjigut.

¹³Ae Amin Iŋwakŋwari Kabi jiyo kisi gen bami kili abidawit. Uŋun Piŋkop dakon Gen Bin Tagisi ji yokwikon baŋ timikgit uŋun. Ji Kristo kili nandaŋ gadaŋ imgwit, aŋakwa Piŋkop da yaŋ teban tok kalip agit uŋun yolek ji do Telagi Wup damgut. Uŋun da iyi dakon miŋat amin bamisi awit dakon tilak asak. ^{14e}Nin Telagi Wup kili abidagiŋaŋ, do nandamaŋ, Piŋkop da miŋat amin kabini do yo tagisi morap diwari yom do yaŋ teban tok agit uŋun gat kisi yomdisak. Nin Piŋkop da timikban iyi gat kisi egipneŋ bisapmon yo uŋun timitdamaŋ. Aŋek nin Piŋkop dakon tilim madepni do nandaŋek mani aŋkisikdamaŋ.

Pol da Epesas amin Piŋkop da nandak nandak yomjak do bisit agit

¹⁵Ji Amin Tagi Yesu nandaŋ gadaŋ imiŋek Piŋkop dakon miŋat aminyo morap but dasi galak taŋ yomaŋ dakon geni nandagim. ¹⁶Do bisit asat bisapmon, yipmaŋ deri mini ji do nandaŋek Piŋkop ya yaŋ iyisat. ^{17f}Aŋek Amin Taginin Yesu Kristo dakon Piŋkop da ji paŋpulugosak do bisit asat. Uŋun Datnin tilimni madepsi. Uŋun da nandak nandak kilegi damiŋek paŋtagap aban pakyaŋsi nandaŋ imni. ¹⁸Nak but dabiljikon tenŋeŋi yipjak do bisit asat. Aban yo uŋun ji da abidoni do yaŋ damgut uŋun tagisi nandaba pisolak. Yo uŋun ji da jomjom aŋekwaŋ uŋun. Yaŋ aban Piŋkop da yo wagil tilimi toŋsi uŋun iyi dakon miŋat aminyo nin do manjigut uŋun nandano pisolak. ^{19g}Ae yaŋ nandakdaŋ. Piŋkop dakon tapmim uŋun bisapmi bisapmi miŋat aminyo nandaŋ gadaŋ imamaŋ uŋun paŋpulugosak dakon tapmim uŋun wagil madepsi. Nin da tapmimni aripmi dima kokwiniteŋeŋ. Piŋkop dakon tapmim madepni ninon pi asak, ^{20h}uŋun dagaŋ kalip Kristokon pi agit. Kristo kimakban Piŋkop dakon tapmim madepnikon da Piŋkop da aban pidanban awigi Kwen Kokup iyi da amin tet do yipban yikgit. ²¹ⁱYigek yo morap kwen toŋ uŋun dakon wukwisi egisak. Wup tapmimi toŋ mibili mibili, ae kila amin morap, ae yo morap tapmimi toŋ dakon wukwisi egisak. Kila amin morap abisok ekwaŋ ae don egipdaŋ kisi dakon wukwisi egisak. ^{22j}Piŋkop da yo morap Kristo da kandaŋ mibilgwan yopmaŋek yipban yo morap dakon busuŋi yikgit. Yaŋ agit do paŋmuwukbi

^b1:9 Ro 16.25   ^c1:10 Kol 1.16,20   ^d1:11 Ro 8.28-29   ^e1:14 2Ko 1.22

^f1:17 Kol 1.9   ^g1:19 Kol 1.11   ^h1:20 Kap 110.1; 2Ko 13.4; Kol 2.12

ⁱ1:21 Kol 1.16; 2.10   ^j1:22 Kap 8.6

dakon busuŋi yikdak. ²³kPaŋmuwukbi uŋun Kristo dakon giptimni. Kristo uŋun yo morap kisikon egek tugaŋ yomisak. Ae paŋmuwukbini kisikon wagils tugaŋ yomisak.

Kristo da pi agit do aŋek nin egip egip abidagimaŋ

2¹Kalip ji gulusuŋ mibili mibili gat ae yokwi mibili mibili gat aba uŋun da dikba wupji kimak mudawit. ²mUŋun bisapmon ji on miktim dakon aŋpak yokwikon agipgwit. Ji kundukon wup yokwi ekwaŋ dakon kila amini dakon aŋpakni yolgwit. Uŋun kila amin Piŋkop dakon gen pabiŋ yopmaŋgaŋ amin da but kagagwan egek pi asak. ³nKalip nin morap kisi uŋun amin kabi gat egipgumaŋ. Nin but kalipnin dakon galaktok yokwi ae nandak nandak yokwi yolgumaŋ. Yaŋsi egipgumaŋ bisapmon Piŋkop da tomni yokwisi miŋat amin morap aŋpak uŋudeŋ aŋ da abidoni do aŋnoman agit uŋun abidogi.

⁴⁻⁵oAsi, yokwinin da nindapba kimak mudagimaŋ. Nin amin wagil kimakbi da tilak egipgumaŋ, mani Piŋkop dakon bupmini uŋun tugok tugogisi, ae nin do but dasi galak taŋ nimgut. Aban Kristo gat kisi egip egip abidagimaŋ. Asi, Piŋkop dakon nandaŋ yawotni do aŋek ji yokwikon baŋ timikgit. ⁶pPiŋkop da nin Yesu Kristo gat kisi kimoron baŋ paban pidagimaŋ. Yaŋ aŋek nin Kristo gat kisi Kwen Kokupmon kila amin madep yityit tamokon kili nipban yikgimaŋ. ⁷Yesu Kristo da pi agit do aŋek nion yo tagisi uŋun agit. Nido, miŋat aminyo don egi aŋaŋ kikaŋ uŋun da nandaŋ yawot madepni uŋun yolik do nandagit. ⁸Ji Yesu Kristo nandaŋ gadaŋ

imgwit, aŋakwa Piŋkop dakon nandaŋ yawotni dogin aŋek Piŋkop da ji yokwikon baŋ timikgit. Uŋun ji da disi dima awit. Piŋkop isalsi but galak do ji do agit. ⁹qUŋun pi kinda awit dakon yumaŋ nogi dima. Do amin kinda da iyi dakon man aripmi dima awigisak. ¹⁰rYesu Kristo do aŋek Piŋkop da aban nin miŋat aminyo kalugi agimaŋ. Nin da yo tagisi aneŋ dakon kosit Piŋkop da kili aŋnoman agit uŋun naŋ agipneŋ do yaŋ agit.

Kristo da kabi bamori uwal uwalon egipgumaŋ uŋun paŋmuwukban kabi kalonji agimaŋ

¹¹Ji disi nandaŋ, Juda amin wili dakon giptim mandaŋek ji do “Giptimni dima mandaŋ amin” yaŋ yoŋ. Uŋun amin dagin giptimnikon wasok aŋ uŋun do yosok. Pakyaŋsi nandani, kalip ji Amin Iŋwakŋwari Kabikon da al-tawit. ¹²sUŋun bisapmon ji Kristo gat dima gadaŋbi. Ji Israel amin kabi da waŋga egipgwit. Piŋkop da yaŋ teban tok aŋek saŋbek saŋbek Israel amin gat aŋakwan ji uŋun amin kabi da waŋga egipgwit. On miktimon egek yo tagi kinda tosok do don noman tokdisak yaŋ nandaŋek jomjom dima awit. Ji Piŋkop dima nandaŋ imgwit. ¹³tKalip ji dubagisikon egipgwit, mani abisok Kristo dakon yawi do aŋek ji Yesu Kristo gat gadawit da Piŋkop da kapmatsisok ekwaŋ. ¹⁴uKristo da iyi aban nin but yawot egek kalonji ekwamaŋ. Kalip Juda amin ae Amin Iŋwakŋwari Kabi uwal uwal aŋek egipgwit. Uŋun uwal uwal aŋpakni da Juda amin ae Amin Iŋwakŋwari Kabi da binapmon dam da yaŋ tagit. Mani Kristo giptimni paregek dam uŋun wagil tuwilek uwal uwal aŋpak uŋun

^k1:23 Ro 12.5; Ep 4.10,15; Kol 1.18   ^l2:1 Kol 1.21; 2.13

^m2:2 Kol 3.7; Tit 3.3   ⁿ2:3 Kol 3.6   ^o2:4-5 Ro 6.11-13   ^p2:6 Kol 2.12

^q2:9 1Ko 1.29-31; 2Ti 1.9   ^r2:10 Tit 2.14   ^s2:12 Ro 9.4; Kol 1.21

^t2:13 Kol 1.20   ^u2:14 1Ko 12.13

anjmilip agit. ^{15v}Ujun da Juda amin dakon gen teban gat ae gen tebani moniḡ moniḡ diwari morap gat kisi wiririk mudagit. Ujun da amin kabi bamori paḡmuwukban amin kalonḡ kinda kalugi asak unun do aḡek yaḡ agit. Yaḡ aban but kalonḡ agimaḡ. ^{16w}Kabi bamot unun giptim kalonḡkon paḡmuwugek Piḡkopmon paḡop do aḡek tilak kindapmon kimakgit. Ae tilak kindapmon uwal uwal unun kalip tagit unun aḡakban kimakgit. ^{17x}Ujun abijeḡ but yawot dakon gen yaḡ teḡteḡagit. Gen unun Amin Iḡwakḡwari Kabi ji Piḡkop da dubagikon egipgwit gat ae Juda amin nin kapmatjok egipgumaḡ amin gat kisi do yaḡ teḡteḡagit. ¹⁸Nin but kalonḡ ekwamaḡ, nido Kristo obakon da nin kabi bamori kisi Wup kalonḡ da Daron tagi kineḡ dakon kosit yipmaḡ nimisak.

Paḡmuwukbi morap nin Piḡkop dakon yutni

^{19y}Telagi Wup da kosit yaḡ yipmaḡ nimisak, do ji abisok binap amin miktimni mini da tilak dima ekwaḡ. Ji Piḡkop dakon miḡat aminyo gat kabi kalonḡ ekwaḡ. Ji Piḡkop dakon miḡat amin kabi ekwaḡ. ^{20z}Ji yut kinda yombem, Piḡkop da witḡigit. Ujun da yabekbi nin gat ae kombi amin gat baḡ yut unun dakon gwak yaḡ magit. Ae yut kodigikon gwak teban tip kindanaḡ tidawit unun Yesu Kristo. ^{21a}Yut unun dakon kidari Kristokon gadawit do aḡek kisi morap tagisi gadaḡek toḡ. Piḡkop da yut unun sigin witḡijaḡkwan yut unun Amin Tagi dakon telagi yut asak. ^{22b}Jiyo kisi Kristokon gadaḡba Piḡkop da miḡat amini gat paḡmuwukban Piḡkop dakon

yutni awit. Piḡkop Telagi Wupmon da unun yutnon egisak.

Pol Amin Iḡwakḡwari Kabikon Gen Bin Tagisi yaḡ teḡteḡosak dakon pi taḡ imisak

3 ^cNak Pol dam tebanon yikdat, nido Amin Iḡwakḡwari Kabi ji paḡpulgok do aḡek Yesu Kristo dakon pi asat. ^{2d}Nak gen on kili nandawit yaḡ nandisat, unun yaḡ; Piḡkop da ji do aḡek nak do nandaḡ yawok namiḡek pi unun aberḡ do nak manḡigit. ^{3e}Piḡkop da yo agit dakon geni kalip pasili tagit, mani nagon paḡalon agit. Ujun dakon geni disok kili mandat. ⁴Ae gen on manḡini bisapmon Kristo da pi unun agit dakon gen pasili Piḡkop da noligit unun dakon mibili nandani. ⁵Kalip bisap morapmi, Piḡkop da gen pasili on nomansi dima yaḡ teḡteḡagit. Mani abisok Wupmon da Piḡkop da telagi yabekbini gat ae kombi amini garon yoyiḡ teḡteḡosok. ^{6f}Gen pasili unun yaḡ; Gen Bin Tagisikon da nin giptim kalonḡ aḡek Amin Iḡwakḡwari Kabi gat Israel amin kabi gat kisi da Piḡkop da yo nim do yaḡit unun timitdamaḡ. Ae Piḡkop da Yesu Kristo do aḡek yaḡ teban tok agit dakon bami kisin da timitdamaḡ. ^{7g}Piḡkop da nak aḡtagap aban Gen Bin Tagisi dakon oman amin dagagim. Nandaḡ yawok namiḡek aḡteban aban pi unun aberḡ dakon tapmimni namgut. ^{8h}Nak Piḡkop dakon miḡat amin morapyo dakon piḡbinisi egisat, mani nandaḡ yawok namiḡek pi unun namgut. Pi unun Amin Iḡwakḡwari Kabikon Gen Bin Tagisi yaḡ teḡteḡokeḡ. Gen Bin Tagisi unun Kristo da nin do yo tagisi morap agit da asak, amin nin da aripmi dimasi kokwinigeḡ man-

^v2:15 Kol 2.14   ^w2:16 Sek 9.10; Kol 1.20,22   ^x2:17 Ais 57.19

^y2:19 Ep 3.6   ^z2:20 1Ko 3.11   ^a2:21 1Ko 3.16   ^b2:22 1Pi 2.5

^c3:1 Pil 1.7,13   ^d3:2 Kol 1.25   ^e3:3 Ep 1.9-10; Kol 1.26

^f3:6 Ep 2.13,16-19   ^g3:7 Kol 1.25   ^h3:8 1Ko 15.9-10

jineng unun do yosok. ⁹Piņkop da yo morap wasagit, mibiltok yo morap ak do nandagit dakon nandak nandakni si anķisibigit. Yan aban kalip bisap morapmi nandak nandak unun pasili tagit. Mani, abisok nandak nandakni unun nomansi yan teņteņokeņ do pi namgut. ¹⁰Kalip si anķisibigit, mani abisok paņmuwukbini aban noman tanakwan nandaņ kokwin tagisi gat nandak nandakni gat aban teņteņosok. Aban aņelo tapmimi toņ gat ae Kwen Kokup dakon wup gat da Piņkop dakon nandak nandak nandaba pīsosok. ¹¹Kalip Piņkop da iyi yo unun ak do nandagit, abisok Yesu Kristo Amin Taginin da pi agiron unudon kili agit. ¹²ⁱNin Kristo nandaņ gadaņ imiņek iyikon gadaņek dima pasolneņ. Kristo unun Piņkopmon kiņ altoneņ dakon kositnin, yaņsi nandanē. ¹³Yan do, nak abisok yan dayisat, nak ji paņpulugok do aņek tepmi pasat unun do butjik dima pani. Yo unun noman tak unun do kisik kisik ani. Nido, unun da ji paņpulugaņban Piņkop gat tagisi egipdaņ.

Pol da Epesas amin tebaisi atni do bisit agit

¹⁴Nak Dat da yo agit unun do nandaņek ņwakbeņ aņ imisat. ¹⁵Unun da miņat amin kabi morap Kwen Kokup ae miktimon ekwan unun wasagit. ¹⁶Nak ņwakbeņ aņek bisit yan asat, Dat da yoni wagil tagisisi baņ ji paņteban aņek Telagi Wupmon da tapmim damiņakwan tebaisi atni. ¹⁷^jAņakwan nandaņ gadaņji do aņek Kristo butjikon egipjak. Aņakwan amin do but dasi galak taņ yomyom aņpagon gelji tebai yipba piņakwan atni. ¹⁸⁻¹⁹Aņek ji Piņkop dakon miņat amin morap gat kisi tapmim paņek Kristo da amin do but dasi galak taņ yomisak unun

do pakyaņsi nandaba pīsosak. Unun madep daman. Halogini unun madepsi, ae dubagisisi kisak, ae kwensi wigisak, ae mibilisigwan piņisak. Asi, Kristo da amin do but dasi galak taņ yomisak, unun da nandak nandak morap kisi yapmaņdak, mani ji da tagi nandaba pīsosak. Yo tagisi morap Piņkop iyikon tugaņ toņ, unun jiyo kisikon tugaņ toni.

²⁰Piņkop iyi dakon tapmim nin da buron pi asak, ae unun tapmim da nin dakon nandak nandak yapmaņ mudosok. Yo morap Piņkop da asak do bisit iyamaņ, unun tapmimni da arip dimasi. ²¹Do dagok dagogi mini paņmuwukbi miņat aminyo Yesu Kristo da manon Piņkop dakon man anķisiņ kimotni. Don babikon da babikon yan gin taņ aņaņ kisak teban. Unun asi.

Nin Kristo dakon giptimni ekwamaņ do Piņkop dakon aņpak aneņ

(Kilapmi 4-6)

Nin Kristo dakon giptimni ekwamaņ

4^kNak Pol dam tebanon egisat, nido Amin Tagi dakon pi asat. Piņkop yol kimotni do yan damgut, do butji pabo pisaņakwan aņpak iyi nandisak unun aņ kimotnidosi dayisat. ²¹Ji paņmuwukbi diwari dakon piņbini egek aņpak yaworisi aņ yomni. Yokwi aņdamni bisapmon butji yawori taņakwa but dasi galak taņ yomiņek butjap tepmi dima nandaņ yomni. ³^mTelagi Wup da but kalon egipneņ dakon aņpak nimiņakwan but yawot da nap da yan waban kabi kalonisi ekwamaņ. Ji unun aņpak abidok do tapmimji kisi unun do paretni. ⁴Nin kisi Wup kalonji gin abidagi maņ, ae nin giptim kalonji. Piņkop da ji yo

ⁱ3:12 Jn 14.6; Ro 5.2   ^j3:17 Jn 14.23; Kol 1.23; 2.7   ^k4:1 Kol 1.10

^l4:2 Kol 3.12-13   ^m4:3 Kol 3.14-15

kalonji kinda dogin jomjom ani do yaŋ damgut. ⁵Amin Tagi ujun kalonji gin, ae nandan gadat ujun kalonji, ae telagi pakbi sogok ujun kalonji gin. ⁶ⁿPiŋkop kalonji gin ujun nin morap kisi dakon Datnin. Ujun miŋat amin morap dakon wukwini, ae miŋat amin morap da bi- napmon pi asak, ae miŋat amin morap da butgwan egisak.

⁷^oMani Kristo da but galak do yo madepsi nimgtu ujuden gin Piŋkop da nin morap kalonj kalonj do nandan ya- wotni nimiŋ nimiŋ agit. ⁸^pMibili yaŋ do Piŋkop dakon gen da yaŋ yosok:

“Ujun kwensi wigek amin morapmi iyi teban taŋek timikgit ujun timikban kisi wigiwit.

Wigek amin do but galak do yo yomgut.”

⁹^q“Ujun kwensi wigigit” yaŋ gen tim toso, ujun da yaŋ nolisak, Kristo ujun kwen gin dima wigigit. Ujun mibiltok miktim dakon diwari mibilisigwan kisi pigigit. ¹⁰Ujun amin mibiltok mibilikon pigigit, ujun kwen yo kisi wigigit. Ujun yo morap kila ani ak do aŋek Kwen Kokup morap da kwensi wigigit.

¹¹^rUjun da but galak do yo yaŋ baŋ yomgut: Amin diwari yabekbi pi ani do yomgut, ae amin diwari kombi amin pi yomgut, ae amin diwari aminon Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋok ani do pi yomgut, ae amin diwari pasto pi yomgut, ae diwari yoyiŋdet pi yomgut. ¹²Yoban ujun da paŋmuwukbi paŋtagap aba Piŋkop dakon pi aŋakwa Kristo dakon giptim teban taŋek tagisi tosak. ¹³^sPi ujun sigin taŋ aŋaŋ kiŋakwan wiŋi nin morap kisi but kalonji egek nandan gadat bamisi aŋek Piŋkop dakon Monji pakyaŋsi nandan imner. Yaŋ aŋapno paŋmuwukbi egip egipnin teban taŋak-

wan Kristo iyi dakon aŋpak tagisi, ujun dakon tilak abidoneŋ.

¹⁴Aŋek nin amin moniŋ da aripmon saŋbeŋek dima egipner. Aŋek amin paŋ- galak aŋ amin, ae amin paŋkewal, ae top dakon mibili pakyaŋ nandan amin ujun dakon geni da ji dakon nandak nandak paŋki paŋabiŋ paŋabiŋ dima ani. ¹⁵^tNin gen ujuden do mirak dima yopner. Aŋek amin do but dasi galak taŋ yomyom aŋpak aŋek gen bami gin yoneŋ. Yaŋ aŋek nin miŋat aminyo tebaisi agek Kristokon tagok tagok aneŋ. Kristo ujun paŋmuwukbi dakon busuŋi. ¹⁶Ujun da busuŋnin yigakwan gi- ptim dakon saŋbek morapni ujudon saŋbeŋakwa giptim tebaisi toso. Aŋak- wan giptim diwat morap kalonj kalonj pini aŋakwa amin do but dasi galak taŋ yomyom aŋpak aŋakwa giptim tebaisi tagosok.

Paŋmuwukbi aŋpak kalugi baŋ ani

¹⁷^uDo nak gen kinda dayik do nandisat. Amin Tagi da manon da gen tebaisi yaŋ yosot: Ji Amin Iŋwakŋwari Kabi da aŋpak yokwi aŋ ujuden saŋbeŋek dima ani. Nandak nandakni wagilsu upbal taŋ, ¹⁸ae nandak nandakni ujun pilin tuk yombem. Butni ujun sopbi, do nandak nandakni ujun wagil minisi, ae Piŋkop dakon egip egip da waŋga ekwaŋ. ¹⁹Aŋpak aŋ ujun do mayagi dima nandan. Yokwi ak do mibilisigwan piŋek aŋ, ae aŋpak iŋani mibili mibili ak do buri pidonj.

²⁰⁻²¹Ji Yesu Kristo dakon gen kili nandawit yaŋ nandisat. Ae gen bami Yesukon toso yaŋ kili dayiŋ dekgwit. Nak nandisat, ji Amin Iŋwakŋwari Kabi dakon aŋpak ujun dima ani do dayiŋ dekgwit. ²²^vJiyo kisi kalip but kalipmi

ⁿ4:6 1Ko 12.6   ^o4:7 Ro 12.3,6   ^p4:8 Kap 68.18   ^q4:9 Jn 3.13

^r4:11 1Ko 12.28   ^s4:13 Kol 1.28   ^t4:15 Kol 1.18; 2.19

^u4:17 Ro 1.21; 1Pi 1.14   ^v4:22 Ro 8.13; Kol 3.9

dakon anpak ban awit. But kindap top-topmi da but kalipmi jonjibban wagil yokwisi asak. Do ji anpak kalipmi unun wiririk mudaneq but nandak nandakji kulabik aba kalugisak. ²³W Nandak nandakji unun si kalugisak. ²⁴X Ji minjat aminyo kalugi dagoni. Unun Pinjkop da iyi aban minjat aminyo kalugi daganek Pinjkop iyi yombem anj. Pinjkop unun kilegisi ae telagisi.

²⁵Y Do top anpak unun yipni. Ji morap kisi panmuwukbi diwari do gen bami gin yoyini. Nido, nin morap kisi giptim kalonj dakon diwatni.

²⁶Z^c Ji butjap nandanj kanj, kanj kimotni. Yokwi di abam.” Ji butjap sigin nandanj egakwa gildat dima pigisak. ²⁷Sunduk do yoma dima witdal imni. ²⁸Kabo noknok kabo sanbenek dima noni. Kisitji da pi bamisi anj kimagek yo morapmi timigek wadak wadak amin panpulugoni. ²⁹A Gen yokwi mibili mibili dima yoni. Amin alegi tagi panjeban ani dakon gen banjin yoni. Gen unuden nandanj amin unun dakon butni panjeban asak. ³⁰B Ji anpak yokwi anek Pinjkop dakon Telagi Wupni bupmi dima imni. Pinjkop da Telagi Wup damgut unun iyi dakon minjat aminyosi ekwanj dakon tilak. Ae bisap madepmon yokwikon banj timigek puluganj depjak yanj unun da nolisak. ³¹C Butjikon da nandaba yokwi tok, ae butjapmon da gen pap yogok, ae butjap, ae but sigok, ae yanba yokwi tok, ae anpak yokwi mibili mibili unun wagilsi yopmanj mudoni. ³²D Panmuwukbi diwari do anpak tagisi anj yominjek

but dasi galak tanj yomni. Pinjkop da Kristo da manon diwarisi yopmanj damisak, yanj gin ji diwarini yopmanj yomni.

Ji tenjenikon egipni

5 ^ePinjkop da ji but dasi galak tanj damisak. Anjakwan monji gwayonisi ekwanj, do anpak iyi asak unun banj ani. ²f Kristo da but dasi galak tanj nimigek nin panpulugok do anek iyi dakon egip egipni parekgit, yanj gin jiyi kisi amin do but dasi galak tanj yomyom anpak banj yolek ani. Egip egipni unun paret kibanj tagisi nanj yanj Pinjkop do parekgit.

³Ji yumabi anpak gat, ae anpak injani morap dimasi ani, ae amin dakon yo do pindak galaktok dimasi ani. Pinjkop dakon minjat aminyo nin, unuden anpak dakon gen dimasi yonej. ⁴Gen injani dima yoni, ae nandanj kokwini tagi dima amin da gen yonj unudenj dima yoni, ae jigilagon da gen yokwi dima yoni. Anpak unuden nin da dimasi agagi. Pinjkop ya yanj iyinej unun da tagisi asak. ⁵g Yanjsi nandani, yumabi anpak anj amin gat, ae anpak injani anj amin gat, ae pindak galaktok anpak anj amin, unuden amin kabi Kristo gat Pinjkop gat da kila amal da kagagwan aripmi dima pigini. Pindak galaktok anpak unun da kokup kidat gawak yomamanj yanj asak.

⁶h Amin da anpak yokwi unun ani do nandaneq top gen unun dayikdanj. Mani geni dima nandani. Anpak unuden dogin Pinjkop da amin geni dima guramikganj unun do butjap madepsi nandanj yomisak. ⁷Do unuden amin gat not dima anek egipni. ⁸i Nido kalip ji pilin tukgwan egipgwit, mani abisok Amin

^w4:23 Ro 12.2   ^x4:24 WW 1.26; Kol 3.10   ^y4:25 Sek 8.16; Kol 3.8-9

^z4:26 Kap 4.4; Jem 1.19-20   ^a4:29 Kol 4.6   ^b4:30 Ais 63.10; Ep 1.13-14; 1Tes

5.19   ^c4:31 Kol 3.8   ^d4:32 Mt 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13   ^e5:1 Mt 5.48

^f5:2 TP 29.18; Ibr 10.10   ^g5:5 1Ko 6.9-10; Kol 3.5   ^h5:6 Ro 1.18; Kol 2.4,8

ⁱ5:8 Jn 12.36; Ep 2.13; Kol 1.13; 1Pi 2.9

Tagi da tenjenikon depgut, do ji tenjenji dakon miñat aminyo da yañ agipni. ⁹Tenjenji da anpak tagisi mibili mibili morap gat, anpak kilegi gat, ae gen bami gat pañalon asak. ¹⁰Amin Tagi da anpak si galak tosok unun wisin pindat do pi ani. ¹¹Ji pilin tuk dakon anpak an amin gat gadat dima ani. Anpak unuden da bami tagi dima toñ. Ji da miñat aminyo anpak unun yokwi yañ yolinba pindatni. ¹²Anpak yokwi pasilikon da an unun mayagisi, unun do dima yogogi. ¹³JMani tenjenji da anpak morap dakon mibili pañalon aban nomansi tenjenan toñ. ¹⁴kAe tenjenji da yo kinda añalon asak bisapmon, unun yo kisi amin da tagi pindari asak. Yañ do anjek gen on tosok:

“Dipmin pokdol amin gak pidoki.

Kimoron da pidanaki Kristo da tenjenan gamjak.”

¹⁵Ji pilik bamokji dakon kila tebaisi an kimotni. Amin nandan kokwini mini da aripmon dima agipni, amin nandan kokwini tagisi da aripmon agipni. ¹⁶Abisok ji Pinjkop dakon pi ani dakon bisap. Mani abisok bisap ekwaman unun bisap yokwi, do kan kimotni. Bisap unun isal dogin di mudanban. ¹⁷Nandan kokwini tagi dima amin da aripmon dima agipni. Amin Tagi dakon galaktok unun pakyanji nandani. ¹⁸mWain morapmi nanek but upbal dima ani. Anpak unuden da ji panupbal an. Pinjkop dakon Wupni yipba jikon tugosak. ¹⁹nAe Pinjkop dakon miñat aminyo diwari gat gen yoni bisapmon, kap papiakon kap toñ gat, ae Pinjkop gawak imim dakon kap diwari gat, ae Telagi Wup da kap butjikon pañalon asak, genji unun gat kisi timiñek yoni. Anjek Amin Tagi do

gen kagasi ae butjiyo kisi da kap yañ imni. ²⁰oAe Amin Taginin Yesu Kristo da manon da bisapmi bisapmi yo morap do Pinjkop Dat ya yañ iyin kimotni.

Pol da miñat eyo kili abi do yagit

²¹pJi Kristo do nandaba wukwan imiñek notji gawak yomiñ yomiñ anjek egipni. ²²qMiñat, ji Amin Tagi do gawat gawat anjek nandaba wukwan iman, yañ gin esi do yañ ginsi anjek egipni. ²³rNido, Kristo da pañmuwukbi dakon busunji yikdak, unun da tilak wili unun miñatni dakon busunji egisak. Pañmuwukbi unun Kristo dakon giptimi, ae Kristo da yokwikon ban timikgit. ²⁴Pañmuwukbi unun Kristo do gawat gawat anjek nandaba wukwan imiñek ekwan, yañ gin miñat ji yo morapmon esi do yañ ginsi anjomni.

²⁵sKristo da pañmuwukbi do but dasi galak tan yomiñek pañpulugok do iyi dakon egip egipni parekgit, yañ gin wili ji miñatji but dasi galak tan yomiñ kimotni. ²⁶tPakbi gat ae geni gat ban Kristo da pañmuwukbini suganban telagisi awit. ²⁷uPañmuwukbi suganban iyi da dabilon wagil tagisisi asak do anjek yañ agit. Aban jimjimi mini ae garak bo ae yo unuden minisi anjek telagi ae gulusunni mini egipni yañ do agit. ²⁸Wili ji disi dakon giptim do galak toñ, yañ gin miñatji but dasi galak tan yomni. Amin kinda miñatni do but dasi galak tan imisak, unun amin da iyi do yañ gin nandisak. ²⁹Nin nandan, amin kinda iyi dakon giptim tim do uwal dima an imgut. Giptimni jap imiñek kilani tagisi asak. Kristo da pañmuwukbi do yañ gin asak, ³⁰nido nin Kristo dakon

j5:13 Jn 3.20-21   k5:14 Ais 26.19; Ro 13.11   l5:15 Kol 4.5

m5:18 Lk 21.34   n5:19 Kol 3.16   o5:20 Kol 3.17   p5:21 1Pi 5.5

q5:22 Kol 3.18; 1Pi 3.1   r5:23 1Ko 11.3; Ep 1.22   s5:25 Kol 3.19; 1Pi 3.7

t5:26 Tit 3.5   u5:27 2Ko 11.2; Kol 1.22

giptim dakon kandap ae kisit dabilyoni.

³¹vPiŋkop dakon papia da yaŋ yosok:

“Yaŋ do aŋek amin kindsa meni datyoni yopman degek miŋatni gat gadanjbal bamori da giptim kaloŋi gin asak.”

³²wGen pasili on dakon mibili unun madepsi, mani nak unun yaŋ yosot, gen on Kristo gat paŋmuwukbini gat do yosok. ³³Mani wili kaloŋ kaloŋ ji da disi do but dasi galak toŋ, yaŋ gin miŋatji do yaŋ gin nandani. Ae miŋat ji esi do nandaba wukwan yomni.

Pol da miŋat monjiyo gat ae meŋ datyo gat do yagit

6^xMiŋat monjiyo, ji meŋ datyosi dakon gen guramik kimotni. Nido ji Amin Tagikon kili gadawit, ae anpak unun ji da ani do nandisak. ²yPiŋkop gen papiakon gen yaŋ tosok, “Gak meŋ datgo dakon piŋbinisi egi kimagek geni guramikgi.” Gen teban yaŋ teban tokni toŋ kabikon da on da mibiltok asak. ³Yaŋ teban tok gen yaŋ tosok:

“Gak yaŋ abi kaŋ, pi morap akdisal unun abi bami tagisi tokdaŋ.

Ae on miktimon bisap dubak egipdisal.”

⁴zDat, ji miŋat monjiyosi dakon buri dima sugoni. Miŋat monjiyosi paŋmilip aŋek Amin Tagi dakon gen yoyiŋdetni.

Pol da oman monji gat mibiltok amin gat do yagit

⁵aOman monji, ji mibiltok aminji do pasalek piŋbini egek geni guramitni. Kristo dakon gen but dasi nandaŋek guramikgaŋ, unun da tilak geni guramitni.

⁶Unun da amin tagisi yaŋ dandani yaŋ do kapmatjok egipni bisapmon pi tagisi di abam. Dima. Nin Kristo iyi dakon oman monji gin ekwamaŋ yaŋ nan-

daneŋk butjikon da Piŋkop dakon galaktok yol do but galaksi nandani. ⁷Ji but dasi nandaŋek pi ani. Ji amin dakon pi ani bisapmon nin Amin Tagi dakon pi baŋ amaŋ yaŋon da nandaŋek ani. ⁸bNandani, oman monji bo oman monji dima mani amin kindsa pi tagisi asak kaŋ, Amin Tagi da yumaŋ nogi tagisi imdisak.

⁹cAe mibiltok amin jiyi kisi oman monjisi do anpak tagisi aŋ yomni. Pasol pasol yomyom anpak unun yipni. Amin Tagi Kwen Kokup egisak unun ji ae ununyo kisi dakon Amin Tagi. Unun da miŋat amin morapyo kisi dakon anpak tilak kaloŋikon gin kokwinikdak.

Paŋmuwukbi unun emat amin yombem

¹⁰Nak geno wasip ak do yaŋ yosot. Ji Amin Tagikon gadawit, do tapmim madep morapni do nandaŋek tebaisi atni. ¹¹dPiŋkop da emat dakon yo kabi nimisak unun pani. Paŋek tebaisi agek Sunduk dakon paŋkewal mibili mibili unun tagi pabiŋ yopni.

¹²ePakyaŋsi nandani, nin amin gat emat dima wamaŋgamaŋ. Nin wup yokwisi tapmimi toŋ gat, ae koŋ miktim kila aŋ gat, ae yo tapmimi toŋ mibili mibili on pilin tuk tosok bisapmon miktim kila aŋ, ae koŋ kwen ekwaŋ gat emat amaŋ. ¹³Do ji Piŋkop da emat dakon yo damisak unun kisi morap timigeŋk bisap yokwikon emaron tebai tagi atni. Ae emat dagosak bisapmon ji tebai sign atni.

¹⁴fJi tebai atni. Aŋek gen bami naŋ bobaŋ napmi do wamni. Aŋek anpak kilegi baŋ piŋbit kutnok yaŋ pani. ¹⁵gAe Piŋkop da but yawot nimisak unun dakon Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋoni.

v5:31 WW 2.24; Mt 19.5 w5:32 PA 19.7 x6:1 Kol 3.20 y6:2 GT 5.16

z6:4 Kap 78.4; YT 22.6; Kol 3.21 a6:5 Kol 3.22-23; Tit 2.9-10; 1Pi 2.18 b6:8

2Ko 5.10; Kol 3.24-25 c6:9 Ro 2.11; Kol 4.1 d6:11 Ro 13.12; 2Ko 10.4

e6:12 1Pi 5.8-9 f6:14 Ais 11.5; 59.17; 1Tes 5.8 g6:15 Ro 10.15

Uņunan kandap gwil yaņ pani. ¹⁶ Ji emat dakon yo morap uņun timigek, nandaņ gadatyo kisi abidaņba uņun da pasikji asak. Aņek Yokwi Ami uņun dakon dikdik morapni mileņ asipmi toņ ji ya-maņ damisak uņun tagi pabiņ yopni. ¹⁷ ^hPiņkop da yokwikon baņ kili timikgit yaņ nandani. Uņun nandaņ nandaņ da busuņ kutnokji asak. Yaņ aņek Telagi Wup dakon emat agak siba abidoni, uņun Piņkop dakon gen. ¹⁸ ⁱTelagi Wup da tapmimon bisapmi bisapmi bisit aņ kimotni. Bisit mibili mibili ak do pi tebaisi aņek Piņkop da ji paņpulugosak do bisit iyini. Kila tebai aņek uņun aņ-pak dima yipmaņ detni. Bisapmi bisapmi Piņkop dakon miņat amin morapyoni do bisit ani.

¹⁹ ^jAe Piņkop bisit iyinba nakyo kisi aņpulugosak. Aņakwan geni nak da gen kagakon yipmaņakwan pasol pasol abiņ yipmaņek Gen Bin Tagisi dakon gen pasili yaņ teņteņoken. ²⁰ ^kPiņkop da iyi Gen Bin Tagisi on yaņ teņteņoken do yabekban kigim. Ae uņun dogin aņek nak dam tebanon yigek nap teban-baņ nak aņteban awit. Nak Gen Bin

Tagisi yoken dakon pi tosoke, do Piņkop bisit iyinba nak aņteban aban pasol pasol abiņ yipmaņek miņat aminyokon madepsi yaņ teņteņoken. Piņkop da yaņsi abeņ do nandisak.

Piņkop da paņpulugosak do Pol da bisit agit

²¹ ^lTikikus da pi niaņ agim ae niaņ egisat dakon but piso gen dayisak. Tikikus uņun notninsi, ae Amin Tagi dakon oman amini tagisi kinda. ²² Uņun yabekgo jikon obiņakwan nin niaņ ek-wamaņ uņun dakon geni dayisak, ae butji paņteban asak, mibili yaņ do yabekdat.

²³ Piņkop Dat gat ae Amin Tagi Yesu Kristo gat da paņmuwukbi morap ji dakon butji paņyawot aban yawori tosak. Aņek uņun da paņtagap aban nandaņ gadat tebai aņek amin do but dasi galak taņ yomni. ²⁴ Piņkop da miņat amin morapyo Amin Tagi Yesu Kristo but dasi galak taņ imiņ kimagek dima yipmaņ dekaņ uņun do nandaņ yawotni yomjak.

^h6:17 Ibr 4.12   ⁱ6:18 Lk 18.1; Kol 4.2; 1Tes 5.17   ^j6:19 Kol 4.3-4; 2Tes 3.1
^k6:20 2Ko 5.20; Plm 9   ^l6:21 Ya 20.4; Kol 4.7-8; 2Ti 4.12

Pol da Pilipai Amin do Papia Mandagit

But piso gen

Pol tap pakbi idap pudanek wasok wasoksi Yurop miktim kinj altagit bisapmon, Pol kinj Masadonia Provinskon kokup pap Pilipai unudon Gen Bin Tagisi yanj tenjtagit (Yabekbi 16.8 40 unudon koki). Don ae kokup kindakon panjki egakwan dam tebanon yipgwit. Amin da dam tebanon Rom bo egipgut yanj nandanj. Dam tebanon egipgut bisapmon amin di da Pilipai panjmuwukbi dakon nandanj gadat panjupbal ak do nandanj dakon geni nandagit. Nandanek unj un gen do butjik nandagit, mani iyi dam tebanon egipgut unj un do butjik dima nandagit. Pol unj un Yesu do nandanj gadat anjek but galaksi nandagit.

Kalip Pol monej ae yo kabi do wadak wadak aban Pilipai amin da anj puluganek monej yopba kiwit. Do Pol da on papiakon but galak gen mandagit. Ae dam tebanon egakwan nandaba kik anjek but yokwi nandani yanj do nandanj gadatni panjteban agit.

Pol da Pinjkop da but galak do yo madep yomgut unj un do yoyisak. Unj un egip egip kalugi Yesu Kristokon nanj abidawit unj un do yoyisak. Yanj yoyisak, unj un Juda amin dakon gen teban yolek unj un kosiron da but galak dakon yo unj un dima abidawit. Yesu kalonj nanjgin nandanj gadanj iminek abidawit. Pol unj un Pilipai amin da Kristo dakon anj pak abidanj kimagek yoyindet toptopmi do kanj kimotni do nandisak. Kristo unj un iyi do amin madep yanj nandanek iyi dakon galaktok dima yolgit. Unj un iyi pinjbisi egek Pinjkop da pi imgut unj un banjgin agit. Pol da yanj yosok, minjat aminyo

Kristo gat gadanj kimagek ekwanj unj un da Pinjkop dakon but yawot abidanek kisik kisik ekwanj.

On papia manjiki bisapmon Pol Pilipai panjmuwukbi do but dasi galaktanj yomisak yanjsi kokdisal.

Pilipai amin da Pol gat gadat gadat awit do Pol but galaksi nandagit

(*Kilapmi 1-4*)

1 ^mNak Pol gat ae Timoti gat nit Yesu Kristo dakon pi monjini. Nit papia on Yesu Kristo dakon minjat aminyo morap kisi kokup pap Pilipai ekwanj ji do mandamak. Ji gat ae panjmuwukbi unj un dakon kila amin gat ae pi amini ji do mandamak. ²Pinjkop Datnin gat ae Amin Tagi Yesu Kristo gat da ji do nandanj yawok daminek panj puluganbal butji yawori tosak.

Pol da Pinjkop ya yanj iyigit

³Ji do nandisat bisap morapmon Pinjkopno ya yanj iyisat. ⁴Ji do bisit asat bisap morapmon nak kisik kisigon da asat. ⁵Nido Gen Bin Tagisi wasanek nandawit gildaron da wij abisok ekwamanj ji da nak anj puluganba Gen Bin Tagisi unj un dakon yanj tenjtenjok pi amanj. ⁶Nak yanjsi nandisat, Pinjkop da jikon pi tagisi wasagit unj un sanjbejek anjanj kinjakwan Yesu Kristo da tobil apjak bisap madepmon wasip akdisak. ⁷Ji unj un nak da but kagagwan ekwanj, do asi nak but dasi galak tanj damisat. Pinjkop da nandanj yawotni do anjek nak gat ae ji gat kisi yo tagisi niminj niminj asak. Dam tebanon egisaron, bo wanga egek Gen Bin Tagisi anj kutnanjek anteban asaron, nandanj yawotni do anjek panj pulugok madepsi asak. ⁸Pinjkop da nandisak, Yesu Kristo da amin do but dasi galak tanj yomyomni unj un nak da

buron yipgut da tanjakwan nak ji kisi morap dandak do tagisi nandisat.

⁹Nak ji do bisit yan asat: Jikon amin do but dasi galak tan yomyom anpak unun sigin madepsi anakwa pap tosak, ae nandak nandakji gat ae nandan kokwinji gat tagisi tan damjak. ¹⁰°Anakwan anpak morap nandan kokwin anek anpak tagisi bangin pan egipni. Anek Kristo da tobil apjak bisapmon ji wagil gwaljigi mini ae diwarisi mini egipni. ¹¹Ae anpak kilegi dakon bami Yesu Kristokon da abisak unun da jikon tugosak. Anakwan amin da kanek Pinjop man madep iminek ankisini.

Pol dam tebanon egipgut, unun da Gen Bin Tagisi anteban agit

¹²Not kabino, yanji nandani. Dam tebanon nepman unun da Gen Bin Tagisi dakon kosit sopsop dima asak. Unun da Gen Bin Tagisi anjirej asak. ¹³°Emat amin morap gapman dakon kila amin madep dakon yut on kila anek ekwan gat, ae minat aminyo diwari gat da nak Kristo yoldat unun do anek dam tebanon nepman yan kili nandawit. ¹⁴°Panmuwukbi not morapmi unun da nak dam tebanon egisat yan nandawit, do Amin Tagi da butni panjeban aban pasol pasol yipmanek Pinjop gen yan tenjetoj do pi tebaisi an.

¹⁵Asi, Kristo dakon gen yan tenjetoj an amin diwari da nak do nandaba yokwi tok anek abin nepmanjan, nido nak Kristo do yan tenjetoj tagisi asat dakon man tan namisak. Mani diwari nak da pi asat unun do but galaksi nandanek ununyo kisi da Gen Bin Tagisi yan tenjetoj. ¹⁶Unun amin nak but dasi galak tan naminek yan tenjetoj pi an, nido Pinjop da nak Gen Bin Tagisi anteban abej do dam tebanon

nepgut yan nandan naman. ¹⁷Mani amin diwari man madep timit do pi anek Kristo dakon gen yan tenjetoj. Nandak nandakni tagi dima. Nak dam tebanon egapbo jigi di gat sanjenek nam do anek an. ¹⁸Butni tagisi tanjakwan yan bo butni tagi dima tanjakwan yan nak unun do nandaba kik dima asat. Yo madep unun Kristo dakon Gen Bin Tagisi yan tenjetoj. Nak unun do but galaksi nandisat, ae don but galak madep sigin nandaken.

Pol dima kimagek sigin egek Pilipai amin panpulugok do nandagit

¹⁹°Asi nak but galaksi nandanek egipbej. Nido, ji da nak Pinjop da anpulanjanwan Telagi Wup Yesu Kristo da yabekgit unun da nandan gadatno anteban asak do bisit an yan kili nandagim. Yan an do nak nandisat, abisok yo noman tan naman unun da nak anpulanjanban tagisi egipdisat. ²⁰Nak but galaksi nandanek yanji nandisat: Nak mayaktok aripmi dima pakerj. Nikba kimokgen do yoni kan, nak teban tanej naga anpak asat unun anpak nanjin yolek Kristo ankisiken. Bo egipbej do yoni kan, anpak morap asat unun da Kristo man madep imjak yanji nandisat. ²¹°Nak yanji nandisat: Egipbej bisapmon yo morap abej unun da Kristo man madep imdisak. Ae kimokgen kan, abisok egip egip asat unun si yapmanek yo wukwisi abidokdisat. ²²Nak dima kimagek sigin egipbej kan, Kristo dakon pi abo bami tagisi tokdan. Egipbej bo kimokgen? Ni kosit da tagi asak unun dima nandisat. ²³°Jigisi nandisat, nido nandak nandak bamori asat. Kinda unun yan: Nak kimagek egip egipno yipmanek kiko Kristo gat egip do nandisat. Unun da miktimon egip egip yapmanek wuk-

°1:10 1Tes 5.23   °1:13 Ya 28.30   °1:19 2Ko 1.11   °1:21 Gal 2.20

°1:23 2Ko 5.8

wisi asak. ²⁴Mani miktimon egek ji panpulgoker kaj, unjun da tagisi asak. ²⁵Asi, Piŋkop da miktimon egipberj do nandisak unjun nandaŋ gadaŋ kimokdot. Miktimon ji gat egek panpulgaganapbo nandaŋ gadatji teban tanakwa but galaksi nandani yaŋsi nandisat. ²⁶Do nak don jikon aeno abij altaŋ damdisat. Anapbo ji nak do but galak nandaŋek Yesu Kristo ankisini.

Piŋkop da Pilipai amin jigiyu kisi pani do nandisak

²⁷Yo niaŋen di noman taŋ namni unjun do dima nandani. Yo madep unjun ji disi anpak kilegi aŋek Kristo dakon Gen Bin Tagisi guramik kimotni. Yaŋ anakwa nak abij ji dandakerj, bo dubagikon egek genji gin nandakerj kaj yaŋsi nandakerj. Ji but kaloŋon da tebai agek Kristo dakon Gen Bin Tagisi nandaŋ gadani do amin panthagap ak do pi an yaŋ nandaŋ daberj. ²⁸Ji uwalji do dima pasolni. Uwalji do dima pasolni kaj unjun da yaŋ yolisak: Piŋkop da ji yokwikon baŋ pulugaŋ depdisak, mani uwalji si pasildaŋ. ²⁹UwPiŋkop da ji do tagisi nandaŋek Kristo nandaŋ gadaŋ imni do bikbik damgut. Ae unjun gin dima, Kristo dakon man do jigiyu kisi pani do nandaban tagisi asak. ³⁰Nak gat ji gat kisi Kristo dakon man do aŋek jigii pamaŋ. Kalip nandaŋakwa jigii pagim da ae sigin pasat dakon geni disi nandaŋ.

Nin but kaloŋsi egek amin do anpak tagisi an yomneŋ

2 Ji Kristo da butji panteban anakwan bo akgaŋ? Ji but dasi galak taŋ damisak do butji yawori bo tosoŋ? Ji Telagi Wup da egip egipmon but

kaloŋ aŋek bo ekwaŋ? Ji not do but dasi galak taŋ yomiŋek bupmi nandaŋ yomaŋ, ma? ²Yaŋ kaj ji nandak nandak kaloŋi baŋgin paŋ egipni, ae not do but dasi galak taŋ yomiŋek but kaloŋsi egipni. Yaŋ ani kaj, nak dakon kisik kisik madepsi pap tosak. ³vJi disi dogin nandaba kik aŋek yo dima ani, bo man madep pak do aŋek yo dima ani. Amin diwari do gawak yomiŋek man madep yomni. ⁴wDisi dogin dima nandani. Amin diwariyo kisi tagisi egipni do nandani.

Kristo piŋbi ekwan Piŋkop da anenakgit

⁵Ji Yesu Kristo da nandak nandak pagit yaŋ gin pani. ⁶xYesu unjun iyi Piŋkop egipgut, mani Piŋkopmon egip egipni unjun tebai dima abidagit. ⁷yUnjun yipmaŋek oman monji kindadakon anpak yolek amin dagaŋek altagit. ⁸zAmin da kaŋba aminsi egipgut. Aminsi egek don gawat gawat aŋek Datni dakon galaktok yolek kimakgit. Asi, gen guramigek tilak kindapmon si kimakgit bisapmon mayaktok madepsi pagit. ⁹aYo yaŋ agit do Piŋkop da Yesu dakon man madepsi anenagek kwensi yipgut. Man madep imgut unjun man morap diwari yapmaŋ mudaŋek man wukwisi kinda imgut. ¹⁰bPiŋkop da yaŋ agit nido amin morap Kwen Kokupmon ae miktimon ae amin kili kimakbi ae wup miktim kagagwan ekwaŋ unjun kisi da Yesu dakon man madep do aŋek ŋwakberj an imni yaŋ do agit. ¹¹cŋwakberj an imiŋek amin kisisi da yaŋ yokdaŋ, “Yesu Kristo unjun Amin Tagi.” Yaŋ yaŋakwa Piŋkop Dat da man madep pasak.

[†]1:27 Ep 4.1; 1Tes 2.12   ^u1:29 Ya 16.19-40   ^v2:3 Gal 5.26

^w2:4 1Ko 10.24   ^x2:6 Jn 1.1-2; 17.5   ^y2:7 Jn 1.14; 2Ko 8.9

^z2:8 1br 5.8; 12.2   ^a2:9 Ya 2.33; Ep 1.20-21; 1br 1.3-4   ^b2:10 Ro 14.11

^c2:11 Ro 10.9

**Nin miñat aminyo da binapmon
tenṭenini toṭ da ekwamañ**

¹² Not kabinosi, kalip nak ji gat egapbo geno nandañek guramikgwit. Abisok nak ji gat dima ekwamañ, mani yañ dayisat, ji nak da abisok gen on mandañ damisat uñun guramik kimotni. Piñkop da ji yokwikon bañ timikgit, do pasal nimnimikyo aṅek pi madepsi aṅek Piñkop da ji do but galak do wup dakon yo tagisi timitni do manjigit uñun timitni. ¹³ Yañsi ani, nido Piñkop da iyi jikon pi asak. Uñun da geni guramitni do ji dakon but pañtagap asak, ae galak-tokni yolni do tapmim damisak.

¹⁴ Yo morap anikon, nandaba yokwi tok aṅek gen emaron da dima ani. ¹⁵ ^dYañ ani kañ, miñat amin morap da dandaba gulusuñji mini ae yokwisi mini da egipni. Miktimon yokwi pakpak amin uñun da binapmon egek Piñkop dakon monjini gwaljigi mini egipni, ae gik da yañ tagisi tenṭenoni. ¹⁶ Miñat aminyo pañpulugañek egip egip bamisi egipni do Piñkop dakon Gen Bin Tagisi yoyini. Yañ ani kañ, don Kristo da tobil miktimon apjak bisapmon nak but galaksi nandakdisat. Nido pi madepsi jikon agim uñun pi isali dima asak.

¹⁷ Nandañ gadatji uñun paret yombem kinda nañ Piñkop do imañ. Ae naga jigi pasat uñun da Piñkop do paret aṅek wain tagalgañ uñun yombem asak. Yañ do aṅek but galaksi nandisat. ¹⁸ ^eDo jiyo kisi nak gat but galak nandañek egipneñ.

**Pol da Timoti Pilipai
yabekban kisak do yaṅit**

¹⁹ Amin Tagi Yesu da kosit aban pi-sosak kañ, kili uñunjok Timoti yabekgo jikon opdisak. Don ae tobil apjak bisapmon ji niañ ekwañ dakon gen bin

nandañek uñun gen da kisik kisik namjak. ²⁰ Timoti yombem amin di nak gat dima ekwamañ. Uñun ji niañ ekwañ ae ji pañpulugok do nandak nandak madepsi asak. ²¹ ^fAmin diwari iyi dogin nandañ. Yesu Kristo dakon yo do dima nandañ. ²² Mani ji Timoti uñun amin kilegisi uñun pakyañsi nandañ imañ. Monji da dat pañpulugon uñun da tilak Timoti da nak aṅpulugañban Gen Bin Tagisi yañ tenṭenomañ. ²³ Mibiltok yo noman tañ namdañ uñun pindagek don Timoti tepmisi yabekgo opjak. ²⁴ Ae Amin Tagi da aṅpulugañban nakyo kisi donjok obiñ dandakeñ yañsi nandisat.

**Pol da Epaprodaitas yabekban
Pilipai kisak do yaṅit**

²⁵ ^gMani abisok Epaprodaitas nañ yabekgo jikon tobil opjak do nandisat. Uñun notno ae pi isalno. Nit Amin Tagi dakon emat amin ekwamak. Ji da yabekba nagon obiñ nak aṅpulugagit. ²⁶ Epaprodaitas ji dandak do tepmisi nandisak, ae but yokwi yo kisi asak, nido sot madepsi da abidagit dakon geni ji kili nandañek bupmi madepsi nandawit, mibili yañ do bupmi nandisak. ²⁷ Uñun bamisi. Sot obisi aṅek palisi kimakgit, mani Piñkop da bupmi nandañ imiñek aṅmilip agit. Ae nakyo kisi bupmi nandañ namgut. Nido kimakgit tam nak but yokwi madepsi nandakom. ²⁸ Do jikon yipbo opjak do tagisi nandisat, nido ji uñun aesi kañek but galaksi nandañek egipdañ, ae nak dakon but kisi yawori tokdisak. ²⁹ Jikon abiñ altosak bisapmon kisik kisik aṅek Amin Tagi da manon da abidoni. Asi, uñuden amin do man madep yomni. ³⁰ Nido uñun Kristo dakon pi aṅek palisi kimakgit. Ji nak aṅpulugok do nandawit, mani Epaprodaitas da ji da

^d2:15 Dan 12.3; Pil 1.10; 1Tes 2.19   ^e2:18 Pil 3.1; 4.4   ^f2:21 2Ti 4.10
^g2:25 Pil 4.18

tamokon obiŋ nak anpulganejek pali kimakgit.

**Amin kinda Kristo nandan gadan
imisak unun amin kilegisi**

3 Not kabino, wasip do yan dayisat, ji Amin Tagi dakon miŋat amin kabini do kisik kisik ani. Kalip papia diwari ji do mandan damgum unuden ae mandak do dima kurak tosot, nido gen unun da ji panpulgokdisak. Gen unun yan:

²Amin diwari yan yon, gak PinƟkop da amin kilegi yan gayisak do nandisal kan, giptim mandak dakon anpak yolek abi. Yan yon amin jon piŋan yokwi yombem. Nandak nandakni yokwi ae anpakni yokwi, do unuden amin do kan kimotni. ^{3h}Nido nin dagan PinƟkop dakon amin kabi bamisi ekwaman. Nin PinƟkop dakon Wup da tapmimon PinƟkop gawak imaman, ae Yesu Kristo da nin do yo madepsi agit unun do nandanejek man madep imaman, do PinƟkop da nin dogin nandaban kilek tosok. Nin da pi kinda ano PinƟkop da nindaban nin amin kilegisi aman unun dakon kosit kinda dimasi tosok yanŋi nandaman.

⁴ⁱNak naga kalip PinƟkop da inamon amin kilegisi egipben do amin diwari yapmanjek pi madepsi agim. Do man madep pak do nandisat kan tagi pakeŋ. ^{5j}Nido, meŋ da analanban gildat 8 yan mudanekwan mukwa sogok amin da giptimno mandawit. Nak Israel amin kinda, Benjamin da kabikon nani. Nak Ibru aminsi kinda, nak Ibru amin dakon yawi diwatsi. Nak Parisi kabikon nani kinda, nak gen teban morap guramik kimokdot. ^{6k}Nak PinƟkop dakon pi madepsi anjek miŋat aminyo Kristo nandan gadan imgwit obisi panupbal agim. Ae Juda amin dakon gen teban yolapbo gulusunno kinda dima kawit.

^{7l}Kalip unun yo morap anapbo mano ton ae unun da anpulanban PinƟkop da nandaban kilek tosok yan nandagim, mani abisok koko yo isali asak. Abisok nak Kristo dogin nandisat. ⁸Asi, yo morap ak do nandagim bo ae yolapbo PinƟkop da kanban kilek tosok yan nandagim, unun wagil yo isalisi. Nido, Amin Tagino Yesu Kristo nandan imisat unun do nandako yo bamisi asak. Do nak anpulgok do yo agit, nak unun do nandanejek Kristo dakon anpak abidagim. Ae nandak nandaknokon da kalip yo diwari yolek agim unun yo isalisi yan nandisat. Yesu Kristo nanŋin tebai abidanejek ^{9m}iyikonsi egipben do nandisat. Nak gen teban tagisi guramikdat do PinƟkop da inamon nak amin kilegisi yan dakon nandak nandak dimasi pasat. Nak Kristo nandan gadan imisat, anapbo PinƟkop da amin kilegi yan nayisak. ¹⁰ⁿKristo pakyanŋi nandan im do nandisat. Unun kimagek aeni pidagit, do tapmimni nagon tosok do nandisat. Ae tepmi pagit unuden gin pakeŋ do nandisat. Ae kimot do anjek nandak nandak pagit unuden gin pakeŋ do nandisat. ¹¹Nido, PinƟkop da nakyo kisi kimoron nan aban pidoken do nandisat.

**Pol si teban tanejek timtim
yanejek tilagonsi kisak**

^{12o}Nak Kristo dakon anpak unun kili abidanejek aripnosi anapbo PinƟkop da gulusunno kinda dima kosok yan dima nandisat. Mani Yesu Kristo pakyanŋi nandan imim anpak unun nan yoladat. Nido, nak iyi do manjigit bisapmon anpak unuden aben do manjigit. ¹³Not kabino, nak Kristo pakyanŋi nandan imim anpak unun kili abidagim yan dima nandisat. Mani napbi gwapbo

^h3:3 Ro 2.29   ⁱ3:4 Ya 22.3   ^j3:5 Lk 1.59; Ya 23.6; 2Ko 11.22   ^k3:6 Ya 8.3

^l3:7 Mt 13.44-46   ^m3:9 Ro 3.21-22   ⁿ3:10 Ro 6.3-5; 8.17   ^o3:12 1Ti 6.12,19

kindakon agisat yaŋ nandisat. Yo kalip agim uŋun do nandak nandak dima asat, nak yo morap don noman tok-daŋ uŋun do nandak nandak baŋ asat. ¹⁴P^NNak tapmimno kisi paregek timtim yaŋek tilagon kiŋ altaŋek tomnino uŋun abidokeŋ do pini asat. Tomni uŋun yaŋ: Nak Yesu Kristo pakyaŋsi nandaŋ imiŋek Piŋkop dakon yaŋ ilit yolek Kwen Kokupmon wigikeŋ.

¹⁵q^PPiŋkop dakon yo do nandak nandakji amin bami dakon tilak yombem kaŋ, nandak nandakji nak dakon gat arip. Ae jikon da diwari nandak nandakni ŋwakŋwari taŋ yomaŋ kaŋ, Piŋkop da nandak nandak uŋun paŋmilip anjakwan galaktokni yolni. ¹⁶Yo madepsi uŋun yaŋ: Piŋkop da ni anpak yolneŋ do kili niyigit uŋun tebaisi timigeŋ yolneŋ.

¹⁷r^{Not} kabino, ji nak dakon anpak baŋ yolek ani. Nin ji gat egipgumaŋ bisapmon anpak tagisi anapno amin diwari da pindagek yolgwit. Ji uŋun miŋat aminyo baŋsi pindak kimagek anpakni uŋun si yolni. ¹⁸Nido, miŋat aminyo morapmi da Kristo dakon tilak kindap do uwal aŋek anpak yokwisi aŋ. Bisap morapmi miŋat aminyo unjuden do kili dayigim, ae abisok dabil pakbino si maŋakwa anpak yokwi aŋ uŋun do aeno dayisat. ¹⁹s^GGiptim dakon galaktok da piŋkopni asak. Ae anpak diwari amin da mayaktok pakpaŋi uŋun baŋ aŋek iyi do nandaba tagisi asak. Uŋuden amin miktim dakon yo morap dogin nandaŋ, do Piŋkop da paŋupbal aban Tipdomon pigikdaŋ. ²⁰t^{Mani}Mani nin Kwen Kokup dakon miŋat aminyo ekwamaŋ. Nin Amin Tagi Yesu Kristo yokwikon baŋ timit timit aminin da Kwen Kokupmon da pisak uŋun do nandaŋ teban

taŋek jomjom amaŋ. ²¹u^{Uŋun}Uŋun da iyi dakon tapmimon da yo morap kila asak, ae on miktim dakon giptimnin kulabik aban iyi dakon giptim yombem wagil tagisi akdisak.

**Nin but kalon aŋek, kisik
kisik aŋek, nandak nandak
kilegi timigeŋ egipneŋ**

4 ^vNot kabino, nak ji do but dasi galak taŋ damiŋek ji abiŋ dandak do tagisi nandisat. Aŋek but galak madepsi nandisat, nido ji Kristo nandaŋ gadaŋ imgwit. Pi madep agim dakon tomnino uŋun ji mani. Notnoni, ji gen abisok dayisat uŋun da aripmon tebaisi atni.

²Yuodia gat ae Sintiki gat yaŋsi dayisat, jil Amin Tagi nandaŋ gadaŋ imamal do jil pidok pidok yipmaŋek but kalon anjil. ³w^{Ae}Ae pi isalno tagisi, gak miŋat bamot uŋun paŋpulanganbi but kalon anjil do gayisat. Nido nak gadaŋ nabal Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋek do pi madepsi agimaŋ. Ae Klemen gat ae nak dakon pi isalno diwari gat kisi da pi agimaŋ. Uŋun amin kabi dakon mani uŋun egip egip teban papiakon taŋ yomaŋ.

⁴Bisapmi bisapmi Amin Tagikon gadaŋek kisik kisik ani. Aeno dayisat, kisik kisik aŋek egipni.

⁵x^{Anpak}Anpak yaworisi aŋek egakwa amin kisi da anpakji tagisi pindatni. Nandani, Amin Tagi kilisok uŋun apdisak. ⁶y^{Ji}Ji yo kindo do nandaba kik dimasi ani. Bisapmi bisapmi jigisi do nandaŋek Piŋkop iyini. Bisit iyineŋ, ya yaŋ iyineŋ, paŋpulgusak do iyini. ⁷z^{Yaŋ}Yaŋ ani kaŋ, Piŋkop dakon but yawotni jikon tosak. Uŋun but yawot amin nin da mibili aripmi dima nandaŋ pisoneŋ. But yawotni da butji ae nandak nandakji paŋkutnaŋban Yesu Kristokon gadaŋek tagisi egipni.

p3:14 1Ko 9.24   q3:15 1Ko 2.6   r3:17 1Ko 4.16   s3:19 Ro 16.18   t3:20 Ep 2.6,19
 u3:21 1Ko 15.28,42-53   v4:1 1Tes 2.19-20   w4:3 Lk 10.20   x4:5 Ibr 10.25; Jem 5.8-9
 y4:6 Mt 6.25-34; Kol 4.2   z4:7 Ais 26.3; Jn 14.27; Kol 3.15

⁸Not kabino, nak mibi gen kinda gat dayisat, unun yan. Bisapmi bisapmi ji unun dogin nandani: anpak bamisi, ae tagisi ae kilegisi, ae anpak wagil jimjimi minisi, ae yo gwaljigi minisi, ae yo tagisi morap, ae anpak nomanisi, ae anpak tagisi morap amin da aba pindatnej do tagisi nandaman, ji yo unuden dogin nandanej egipni. ⁹aNak anpak morap ani do dayin dekho nandawit, ae anpak morap abo nandawit, unun anpak morap ji bisapmi bisapmi an kimotni. Anakwa Pinjok but yawot ami da ji gat egipjak.

**Pol da Pilipai amin da but
galak do yo yopmanj imgwit
unun do but galak nandagit**

¹⁰Ji da nak anpulugok do yo ayin unun do tagisi nandanej Amin Tagi anjasiswa. Asi, ji kalip nak do nandawit, mani nak anpulugoni dakon kosit kinda dima tanj damgut. ¹¹Nak da yo do wadanej gen on dima dayisat. Nak nandak nandak yan nanj kili nandako pisagit: Nak yo kabino morapmi bo morapmi dima, unun do nandaba kik dima asat, kisi tagi gin yan nandisat. ¹²Bupmi aminsi egipbenj bo ae yo kabino morapmi panek egipbenj, unun kisi tagigin. Jap do anek egisat, bo butno tugoŋ unun yo isali. ¹³bNido, Kristo da tapmim namijakwan yo morap tagi abenj.

¹⁴Asi, ji da nak anpulugok do yo yopba opni do dima nandagim. Mani, ji anpak tagisi anek nagon gadanba jigi kaloŋi panek nak do yo yopba apgwit. ¹⁵cNak kalip Masadonia miktimon agek Gen Bin Tagisi dayiko ji nandanej gadanej panmuwukbi kaluksi awit. Pilipai minjat

aminyo disi nandanej, Masadonia miktim yipmanj dekgim bisapmon panmuwukbi minjat aminyo kokup njwaknjwarikon nani di da monej di nak anpulugok do dima yopmanj namgwit. Ji dagin nak do yan awit. ¹⁶Kokup pap Tesalonaika egapbo ji da monej ae yo di nak anpulugok do bisap morapmi yopmanj namgwit. ¹⁷Yan yanapbo but galak do ji da ae anpulugoni do yosok yan di nandabam. Dima. Ji anpak tagisi sigin anakwa Pinjok da unun do tagisi nandisak do nandisat. ¹⁸Ji da yo morap Epaprodaitas da kisiron da yopba apgwit unun kili timikgim. Abisok yono tugok tugogisi. Unun but galak dakon yo yopmanj namgwit unun paret kibanej tagisi yombem nanj ji da Pinjok do imgwit. Pinjok da paret unuden do galagisi nandisak. ¹⁹Ae Pinjok da yo morap nido wadak wadak an unun aripjikon damjak, nido Pinjok dakon yo tagisi morap unun Yesu Kriston tonj, do asi damdisak.

²⁰Pinjok Datnin mani dagok dagogi mini anjisiŋ kimotnej. Unun asi.

**Pol da Pilipai amin
do gildat tagi yan yoyigit**

²¹Yesu Kristo dakon minjat amin morap do gildat tagi yan yoyini. Panmuwukbi notnin nak gat idon ekwaman unun kisi da ji do gildat tagi yan dayan. ²²Ae Pinjok dakon minjat amin morap da gildat tagi yan dayan. Diwari kila amin madep Sisa da yut papmon pi anj, unun da nak da gildat tagi yan dayiken do gwayan gwayan tebai nayan.

²³Amin Tagi Yesu Kristo dakon nandanej yawotni ji da wupmon tosak.

Pol da Kolosi Amin do Papia Mandagit

But piso gen

Kolosi unun kokup pap kinda Esia Provinskon tosok. Unun Epesas kokup pap da kapmatjok tosok. Pol da iyi unun panmuwukbi dima panalon agit, amin di da panalon awit.

Pol unun amin di da Kolosi amin dakon nandan gadatni panupbal ak do an unun dakon geni nandagit. Do nandan gadatni panteban ak do papia on mandagit. Yan yoyisak, Kristo unun yo morap dakon busuji. (Gagi 1.15-20 ae 2.9-15 unudon koki.) Kristo kalon dagin nin yokwikon ban tagi timitjak, ae kosit njwaknjwari kindakon da nin aripmi dima panpulgogi. Unun Kristo da dubagikon panjikdan. Kristo obakon da Pinjkop da yo morap wasagit, ae Kristo da pi agit do anek Pinjkop da yo morap yokwikon ban timitdisak. Kristo ninon egakwan nin minat aminyo kalugi dagane Kristo dakon anpak yolek aman.

Pol da papia on mandan amin bamot do yoban papia anan Kolosi kigimal. Unun Tikikus gat ae Onesimus gat. (Gagi 4.7,9 unudon koki.) Pol da Pilimon do papia mandagit unungwan Onesimus do morapmi yosok.

**Kristo unun yo morap dakon busuji.
Ae Pinjkop dakon egip egip ae anpak
morap kisi unudon tugañbi da ton**

(Kilapmi 1.1-3.4)

1 Nak Pol, Yesu Kristo dakon yabekbi kinda. Pinjkop da iyi da galak togon yabekbi pi aben do nak manjigit. Nak

gat ae notnin Timoti gat nit da ²Pinjkop dakon telagi minat aminyo kokup pap Kolosi ekwan ji do papia on mandamak. Ji Kristo yol kimagek nit dakon padik padik ae saminit kabi ekwan. Nin Pinjkop Datnin da nandan yawok daminek butji panjawot aban yaworisi tosok do bisit aman.

Kolosi amin da Yesu nandan gadan imin kimagek

³Nit ji do bisit amak bisap morapmon Pinjkop, Amin Taginin Yesu Kristo dakon Datni, ya yan iyamak. ⁴Nido, nit da ji dakon gen nandagimak, unun yan: ji Yesu Kristo nandan gadan imin kimagek Pinjkop dakon minat aminyo but dasi galak tan yoman. ⁵eJi yan an nido Pinjkop da ji do yo tagisi Kwen Kokupmon panroman agit da ton unun timitdaman yan si nandan, do nandan gadat anek amin do but dasi galak tan yoman. Gen Bin Tagisi dakon gen bami nandawit bisapmon yo Kwen Kokupmon ton yan ji kili nandawit. ⁶On Gen Bin Tagisi jikon obinek miktimi miktimi kisi kigit. Yan anek madepsi paptan iren tane minat amin morapmon anpak tagisi panalon an yomisak. Ae Gen Bin Tagisi si abidawit gildaron da wasane yan gin agit. Unun gildaron Pinjkop da asi amin do nandan yawot an yomisak unun nandaba pisagit. ⁷fAsi Epapras da Gen Bin Tagisi on dayin dekgit. Epapras unun Kristo dakon oman amin tagisi kinda, ae unun nin dakon pi isalnin, nin but dasi galak tan iman. Unun da nit panpulgane Kristo dakon pi jikon tosok unun kilani tagisi asak. ⁸Unun da Telagi Wup da ji pan-tagap aban amin do but dasi galak tan yoman unun do niyigit.

^d1:3 Ep 1.15-16   ^e1:5 Ep 1.13; 1Pi 1.4

^f1:7 Kol 4.12; Plm 23

Piņkop da Kolosi amin paņteban asak do Pol da bisit agit

⁹gYaņdo, nit ji dakon gen nandagimaņ bisapmon uņun gildaron gin wasaņek Piņkop da ji paņpulugosak do bisit yipmaņ deri mini amak. Bisit amak uņun Telagi Wup da nandak nandak kilegi gat ae nandaņ kokwin mibili mibili tagi gat damaņakwan ni aņpak ani do Piņkop iyi nandisak uņun nandaba pisosak. ¹⁰Ji da Amin Tagi dakon miņat aminyo da aņpak ani do nandisak uņun ani do bisit amak. Ae pi tagisi morap ani uņun bami tagisi tokdaņ. Aņek Piņkop do morapmi sigin pakyaņsi nandaba pisokdaņ. ¹¹hAe bisit yanyo kisi amak: Ji Piņkop da tapmim mibili mibili damjak, aņakwan uņun dakon tapmimni tagisikon ji tebai agek but yaworon da jigi tagi guramitni. Ae kisik kisik ¹²iaņek Piņkop Dat ya yaņ iyini. Uņun da ji paņpulugaņban yo ji do Kwen Kokup manjikbi da toņ uņun kisin da timik timik akdamaņ. Asi Piņkop dakon miņat aminyo nin Piņkop da tenņejikon ekwamaņ uņun yo abidokdamaņ. ¹³jPiņkop da nin pilin tuk da kisiron baņ pulugaņ nipmaņek monji Yesu uņun but dasi galak taņ imisak uņun da kila asak da kagagwan nipgut. ¹⁴kPiņkop dakon Monji da nin yumaņ naņ nipmaņek diwarinin wiririk ningut.

Kristo uņun Piņkop da yo morap wasagit dakon busuņi egisak

¹⁵lKristo amin da kawit, uņun Piņkop, dabil da aripmi dima kokogi uņun dakon wupmisi. Kristo uņun Piņkop da yo morap wasagit dakon busuņi egisak. ¹⁶Kristo da iyi yo morap wasagit. Mikti-mon yo pindakgamaņ uņun gat ae Kwen

Kokup yo dima pindakgamaņ uņun gat kisi wasagit. Ae kila amin madep gat ae aņelo madep gat ae wup tapmimi toņ gat ae yo kila ani do yaņdagok aņyobi mibili mibili gat kisi wasagit. Asi, Piņkop da yo morap Yesu da kisiron da wasagit, ae yo morap uņun iyi dakon.

¹⁷mYo morap dima noman taņakwa Kristo kili egipgut. Ae yo morap iyi da kisiron da kila aņakwan kosirikon toņ. ¹⁸nKristo uņun paņmuwukbi miņat aminyo dakon busuņi egakwan paņmuwukbi uņun giptimni. Iyi paņmuwukbi dakon egip egip dakon mibili. Uņun amin kili kimakgwit da binapmon da mibiltaņ pidagit do iyi yo morap dakon busuņi aripmi tagi egipjak. ¹⁹oNido, Piņkop da iyi dakon egip egip morap kisi ae tapmim morapni kisi Monji uņudon tosak do tagisi nandagit. ²⁰pPiņkop da miktim gat ae Kwen Kokup gat dakon yo morap kisi uņun gat but kaloņ ani do nandagit. Kristo dakon yawi tilak kindapmon tagalgit uņun kosiron da but kaloņ noman tosak do nandagit.

²¹qJi kalip Piņkop da dubagikon egek uwalsi aņ imgwit. Nido, nandak nandakji da uwal aņ imiņek ji aņpak yokwisi awit. ²²rMani, Kristo uņun tilak kindapmon kili kimakgit, yaņ aban Piņkop da ji paņpulugaņban iyi gat but kaloņ awit. Uņun iyikon paņap do aņek yaņ agit. Ae iyi da dabilon gulusuņi mini telagi ae gwaljigi mini egipni do yaņ agit. ²³Ji nandaņ gadatji tebaisi abidajek tebai atni kaņ, yaņ gin noman taņ damdaņ. Ji yum pindagakwa yo kinda da nandak nandakji ilikba, Gen Bin Tagisi nandaņek nandaņ gadat tebaisi aņek jomjom agak dakon aņpak abi-

⁸1:9 Ep 1.16-17   ^b1:11 Ep 1.19; 3.16   ⁱ1:12 Ep 1.11,18

^j1:13 Lk 22.53; Ep 2.2   ^k1:14 Ep 1.7   ^l1:15 Jn 1.18; 2Ko 4.4

^m1:17 Jn 1.1; 8.58   ⁿ1:18 Ya 26.23; Ep 1.22-23; PA 1.5   ^o1:19 Kol 2.9

^p1:20 Ep 1.10   ^q1:21 Ro 5.10; Ep 2.12   ^r1:22 Ro 5.10; Ep 5.27

dawit uñun di yipman dekbam. Nak Pol, Gen Bin Tagisi uñun yan teñteñok abeñ dakon oman amin dagoko miñat aminyo morap mibili mibili miktimon ekwan uñun yan teñteñok an yomguman.

Pol da Kolosi amin pañpulugagit

²⁴Abisok nak ji pañpulugok do giptimnokon tepmi pak do tagisi nandisat. Nak pañmuwukbi pañpulugok do nandisat, uñun Kristo dakon giptimni. Kristo pañmuwukbi pañpulugok do tepmi pagit uñun aban dima dagagit. Giptimnokon tepmi pasat uñun Kristo da tepmi pagit uñun aripmi ak do nandak nandak asat. ²⁵Nak pañmuwukbi morap ji dakon oman amin daganek egisat, nido Piñkop da iyi nak ji Israel amin kabikon nani dima uñudon gen morapni yan teñteñokeñ do nak manjigat. ²⁶Kalipsigwan bisapmi bisapmi Piñkop da miñat amin morap kabi kisikon gen on si ankisibigit. Mani abisok Piñkop da gen uñun añalon aban iyi dakon miñat aminyo nin da kili nandaman. ²⁷Asi, Piñkop da miñat amin kabini nin noliñban yañsi nandaman, gen pasili uñun wagil tagisisi, ae uñun da Israel amin kabi gat ae Amin Iwakjwari Kabikon nani nin kisi tagisi pañpulugosak yañsi nandaman. Gen pasili uñun yan: Kristo uñun ji gat egisak. Ae uñun da ji timik pangwan uñun gat Kwen Kokup egipni do ji uñun do jomjom anek ekwan.

²⁸Yabekbi nin Kristo dakon Gen Bin Tagisi miñat amin morap kabi kisikon yan teñteñoman. Nin nandak nandak tagisisi uñun ban miñat amin morap yoyiñ dekgaman, ae Piñkop dakon gen morap pakyañsi kan kimagek yolni do yoyaman. Nido nin Yesu yolyol amin tebaisi daganba Piñkopmon pañkinen

do nandaman. ²⁹Yañsi noman toni do nandaneñ nak tapmim morapno tan naminañkwa pi tebaisi asat. Kristo da iyi uñun tapmim pañalon naminañkwan pi uñun asat.

Nandan gadat tebai anek top gen pabiñ yopneñ

2 Nak Pol da on nandani do nandisat: Nak ji gat ae Laodisia miñat aminyo gat ae miñat amin morap diwari gat kisi da nak dakon inam dima kawit amin nak ji kisi pañpulugok do pi madepsi asat. ²Pi madepsi asat, nido ji dakon but pañteban abo tebai tosak do nandisat, anek but dasi galak tan yomyom anpak tagisi tanakwan kabi kaloñ ani. Pi madepsi anapbo uñun da ji dakon nandan gadat pañteban anakwan Piñkop dakon gen pasili uñun dakon mibili tagi nandaba pisosak. Kristo uñun gen pasili uñun dakon mibili. ³Nandan kokwin tagisi morap gat ae nandak nandak tagisi morap gat uñun yo tagisi yuman nogi wukwisi yombem da Kristokon pasili ton.

⁴Wak gen on yosot, nido amin di da top dayineñ pangalak ani yan do dima galak tosot. ⁵Asi, nak ji gat kisi dima ekwaman, mani nandak nandaknokon da ji gat egisat. Ji da but kaloñ anek Kristo tebai nandan gadan iman, uñun do anek but galaksi nandisat.

⁶Ji Yesu Kristokon gadaneñ yipba Amin Tagisi egipgut, do uñun da anpagon sigin egipni. ⁷Ji kindap geli yopba pigakwa miktimon tebai akgan, ae yut da gwak tebai da kwenon tebai akgan uñun da aripmon tebai atni. Anek Gen Bin Tagisi amin da dayiñ dekwit uñun tebaisi nandan gadan kimotni. Anek bisapmi bisapmi Piñkop ya yan iyin kimotni.

¹1:25 Ep 3.2,7-8   ¹1:26 Ro 16.25-26; Ep 3.5,9   ¹1:29 Ep 3.7,20; Pil 4.13

^v2:3 1Ko 1.24,30   ^w2:4 Ro 16.18   ^x2:5 1Ko 5.3   ^y2:7 Ep 3.17

⁸Ji kaŋ kimotni. Amin kinda da top gen kinda dayiŋban nandak nandakni di yolbam. Ujuden amin babikni gat ae wup yokwi kundu ae miktimo kila aŋ dakon nandak nandak baŋ timikgaŋ. Ujun Kristo dakon nandak nandak dima yolgaŋ. ⁹Ji disi nandaŋ, Kristo amin nin yombem dagaŋek Piŋkop dakon egipni tugaŋ imgut. ¹⁰aAe Kristo kalonon gin egip egip bami jikon tu-gagit. Ujun kila amin mibili mibili mik-timon ae kwen binap ekwaŋ kisi dakon Amin Tagini egisak.

¹¹bJi Kristo gat gadawit aŋek Kristo da pi agit do aŋek but kalip kili yopmaŋ mudawit. But kalip yopyop dakon aŋ-pak ujun giptim mandak dakon aŋpak yombem, mani ujun giptim dakon dima. Kristo da yo ujun butjikon agit. ¹²cJi telagi pakbi sowit bisapmon, Piŋkop da ji gat ae Kristo gat kisi kimakbi tamog-wan wayikgit. Ae Piŋkop Kristo kimoron naŋ aban pidagit ujun dakon tapmim madepni do nandaŋ gadaŋ, do telagi pakbi sowit ujun kimoron baŋ paban pidawit yaŋ asak.

¹³dKalip ji yokwi mibili mibili awit, aŋek but kalip dakon aŋpak yolba ujun da dikban kimakgwit. Mani abisok Piŋkop da paŋpulugaŋban Kristo gat kisi egip egip ekwaŋ. Aŋakwa Piŋkop da diwarinin kisisi wiririk nimgut. ¹⁴eNin gulusuŋ morapmi agimaŋ, do Piŋkop dakon gen teban mandabi da toŋ ujun da gen yaŋ nimikek obisi pabiŋ nigut. Mani, Piŋkop da Yesu tilak kindapmon kimakgit bisapmon papia tam ujun abidaŋ tilak kindapmon aŋakgit. Yaŋ aŋek gen teban mandabi ujun kisi morap aban pasilakwan gen wagil kimakgit. ¹⁵Yaŋ aŋek koŋ tapmimi toŋ dakon busuŋi morap gat, ae koŋ tapmimi toŋ

diwari gat dakon tapmim pabiŋ yopgut. Aŋek Kristo da tilak kindapmon pi agit do aŋek, Piŋkop da pabiŋ yopban miŋat aminyo da dabilon yo isali awit.

**Nin Kristo gat kisi kili kimakgimaŋ,
do gen teban morap da nin
aripmi dima paŋpulugogi**

¹⁶fYaŋdo, amin kinda da gen yaŋ damiŋek jap pakbiyo dakon gen teban dima yolgaŋ, bo telagi bisap madep do bilagi bilagi dima yolgaŋ, bo ae kanek kalugi dakon bisap dima yolgaŋ, bo ae Sabat bisap yo kisi dima yolgaŋ, ujun morap do yum pindagakwa amin da gen di yaŋ dabam. ¹⁷gUjun yo bami noman tokdisak dakon wupmi gin. Yo bamisi ujun Kristo. ¹⁸Yaŋ do aŋek amin kinda yo dipminon pindakgit ujun do dayiŋek ji aŋelo gawak yomni do dayiŋban kaŋ yum kaŋakwa dima pabiŋ depjak. Ujuden amin but kalip dakon aŋpak yolek iyi do nandak nandak amin yaŋ nandaŋ. ¹⁹hUjun amin Kristo busuŋnin yipmaŋek ujun da kagikon ekwaŋ. Busuŋnin ujun da giptimni kisi upmokdok, aŋek giptim dakon saŋbek morap saŋbenjakwan gadaŋek tagi toŋ. Aŋakwan giptim ujun Piŋkop da tapmi-mon tagaŋ madep toso.

²⁰iJi Kristo gat kili kimakgwit, yaŋ aŋek on miktim dakon nandak nandak yokwi kili yipmaŋ dekgwit. Do ji nido abisok miktim amin da aripmon akwaŋ? Ji nido on miktim dakon gen teban uju-den yolgaŋ? ²¹“Ji yo dima timitni, ji yo dima noni, kisitgokon yo dima paŋkut-noki. Ji yaŋ ani kaŋ, Piŋkop da dabilon jimjimji toŋ.” ²²jGen teban ujun jap isali amin da don naŋ mudon ujun do yoŋ. Amin dagin gen teban ujun yopmaŋek ujun baŋ dayiŋ dekgan. ²³Asi,

²:9 Jn 1.14,16   ^a2:10 Ep 1.21-22   ^b2:11 Ro 2.29   ^c2:12 Ro 6.4

^d2:13 Ep 2.1,4-5   ^e2:14 Ep 2.14-16; 1Pi 2.24   ^f2:16 Ro 14.1-13

^g2:17 Ibr 8.5   ^h2:19 Ep 2.21; 4.16   ⁱ2:20 Gal 4.3,9; 1Ti 4.3   ^j2:22 Mt 15.9

amin diwari gen teban unuden yolek nin Piŋkop bamisi gawak imaman yan nandan, mani dimasi. Ae iyi do nandaba piŋakwa giptimni paŋupbal aŋek Piŋkop da unun do tagisi nandan nimisak yan nandan. Unun gen teban yolek nandak nandak tagisi baŋ yolgamaŋ yan nandan, mani dimasi. Unun gen teban morap da nin paŋpulugaŋba but kalip dakon aŋpak aripmi dima pabiŋ yopneŋ.

Nin Kristo gat kisi kimoron da kili pidagiman

3^kJi Piŋkop da egip egip kalugi damgut aŋek Kristo gat kisi kimoron baŋ paban pidawit. Unun do aŋek ji Kwen Kokup dakon yo timit do nandak nandak ani. Unun kokupmon Kristo unun Piŋkop da amin tet do kila amin madep yiyit tamonikon yikdak. ²¹Ji Kwen Kokup dakon yo dogin nandaneŋ miktim dakon yo do dima nandani. ³Nido ji amin kili kimagwit yombem. Ji Piŋkopmon gadaŋek egip egipji bamisi unun Kristokon pasili tosoŋ. ⁴Kristo egip egipnin dakon mibili don altaŋ noman tosak bisapmon jiyo kisi unun gat Piŋkop da teŋteŋi madepmon altaŋ noman tokdaŋ.

Kristo unun nin da butgwan egek unun da aban nin miŋat aminyo kalugi dagagiman

(Kilapmi 3.5–4.18)

Nin miŋat aminyo kalugi agiman

^{5m}Yaŋdo, ji miktim dakon aŋpak morap butjikon toŋ unun dapba kimak mudoni. Nak aŋpak oden do yosot: yumabi aŋpak mibili mibili, ae yo yokwi ak do but kindap, ae yo morapmi timit do

nandaba kik. Unun yo morapmi timit do nandak nandak unun da ji kokup kidat gawak yomaŋ yan asak. ⁶Piŋkop da miŋat aminyo aŋpak unuden aŋek geni dima guramikgaŋ unun tomni yokwisi yomdisak. ⁷Jiyo kisi kalip Piŋkop dakon gen dima guramikgwit bisapmon aŋpak unuden awit. ⁸ⁿMani abisok aŋpak unuden wiririk mudoni. Ji butjap dima nandani, ae amin do nandaba yokwi tok dima ani, ae amin do yaŋba yokwi tok dima ani, aŋek gen dima yogogi dima yoni. ^{9o}Paŋmuwukbi notji top gen dima yoyini. Nido, but kalip gat aŋpakni gat kili yopgwit. ^{10p}Aŋek ji kili amin kalugi dagawit. Asi, Piŋkop da iyi ji paŋkaluk aŋek nandak nandak tagisi damiŋakwan amin kalugi dagaŋek iyi yombemsi ekwaŋ. ^{11q}Do egip egip kalugi unudon, ji kisi arip gin. Amin ŋwakiwari Kabi bo Juda amin, unun yo isali. Bo ae giptim mandabi bo dima mandabi, unun yo isali. Bo ae dubagikon amin geni ŋwakiwari yoŋ ae aŋpakni ŋwakiwari aŋ unun yo kisi yo isali. Bo ae oman amin bo oman amin dima, unun yo isali. Yo madep unun Kristo nin kisin dakon wukwinin egisak, ae nin kisi morapgan egisak.

Nin amin do but dasi galak taŋ yomyom aŋpak abidaŋ kimotneŋ

^{12r}Piŋkop da ji kili manjigit da iyi dakon telagi miŋat aminyo egakwa but dasi galak taŋ damisak. Do ji aŋpak oden baŋ yolek ani: Ji miŋat aminyo kisi morap do bupmisi nandaŋ yomiŋek yo tagisi anyomni. Ji disi do nandaba piŋakwa miŋat aminyo aŋpak yaworisi anyomiŋek but yaworon da jigi pani. ^{13s}Ae jikon amin di gat gen di toŋ kaŋ, but tobiŋ ani do bikbik yomni. Aŋek

^{k3:1} Mk 12.36; 16.19; Ep 1.20   ^{l3:2} Mt 6.33

^{m3:5} Ro 6.6,11; Ep 4.19; 5.3-6   ^{n3:8} Ep 4.25-29; 5.4   ^{o3:9} Ep 4.22,25

^{p3:10} Ep 4.24   ^{q3:11} Gal 3.28   ^{r3:12} 1Pi 2.9   ^{s3:13} Ep 4.2,32

yum pindagek diwarini yopman yomni. Amin Tagi da diwarisi kili yopgut, do jiyo kisi notji dakon diwarini yopman yomni. ¹⁴tJi amin do but dasi galak taŋ yomni, nido uŋun aŋpak da aŋpak morap yapman mudosok. Ae uŋun da aŋpak tagisi morap kisi joŋikban pi kalonji aŋ. ¹⁵uYum kaŋakwa Kristo da but yawot damisak uŋun da nandak nandakji kila asak. Nido, Piŋkop da ja yi do manjinek butji yawori taŋakwan gip-tim kalonji egipni do nandisak. Ae ji yo morap do Piŋkop ya yaŋ iyini. ¹⁶vKristo dakon gen yipba butjikon tebai tosak. Ji kalonj kalonj notji yoyiŋdet aba nandak nandak kilegi timigek aŋpak tagisi baŋgin ani. Butjikon da Piŋkop ya yaŋ iyini, ae Kap papiakon kap yoni, ae Piŋkop gawak imim dakon kap yoni, ae Telagi Wup da kap paŋalon aŋ damisak uŋun yo kisi yoni. ¹⁷wAe gen morap yoni, ae pi morap anikon nin Amin Tagi Yesu dakon miŋat aminyo yaŋ nandaŋek ani. Aŋek Yesu da manon yo morap do Piŋkop ya yaŋ iyini.

**Pol da Yesu yolyol amin yuri
kinda niaŋ egipni do yaŋit**

¹⁸xMiŋat ji esi dakon gen nandaŋek guramitni. Nido, ji Amin Tagi dakon, ae aŋpak uŋun Piŋkop da dabilon kilegisi. ¹⁹yAe wili ji miŋatji but dasi galak taŋ yomiŋ kimotni, aŋek buri si yokwi toni da aripmon aŋpak yokwi dima aŋyomni. ²⁰zAe miŋat monjiyo, ji meŋ datji dakon gen nandaŋek yo morapmon geni guramitni. Amin Tagi da uŋuden aŋpak yolni do galak tosoke. ²¹aAe dat, ji monji gwayosi tebaisi yoyiŋba ji do nandaba yokwi tok di aŋ dabam. Yaŋ aba yo

tagi di nin da aripmi dima aneŋ yaŋ di nandabam.

**Pol oman amin gat
kila amin gat do yaŋit**

²²bOman monji, ji kila aminji dakon gen morap guramik kimotni. Nindaba tagisi asak yaŋ do aŋek kapmat egek dandisak bisapmon pi tagisi di abam. Dima. Ji Amin Tagi do pasal imiŋek pi ani uŋun but dasi nandaŋek ani. ²³Yo morap ani uŋun si teban taŋek ani. Amin dogin dima, Amin Tagi do pi aman yaŋ nandaŋek ani. ²⁴Disi nandaŋ, don Amin Tagi da tomni damdisak. Tomni uŋun yo tagisi miŋat amini do manjigit uŋun. Ji Kristo dakon pi monji ekwan, ae uŋun kila aminji egisak. ²⁵cAmin morap gulusuŋ aŋ, uŋun gulusuŋni dakon tomni timitdaŋ. Piŋkop da miŋat amin morap dakon aŋpak kokwin ak do arip gin asak.

4^dKila amin, ji oman monjisi aŋpak tagisi ae kilegisi baŋ aŋyomni. Disi nandaŋ, jiyo kisi oman monji egakwa Kila Aminji Kwen Kokup egisak.

Bisit tebai aŋek aŋpak kilegi aneŋ

²eBisit agak uŋun tebaisi abidaŋ ki-motni. Aŋek bisit ani bisapmon si nandaŋ kimagek Piŋkop ya yaŋ iyini. ³fPiŋkop da ninyo kisi paŋpulugosak do bisit ani. Bisit iyinba Kristo dakon gen kalip pasili tagit uŋun yaŋ teŋteŋoneŋ do Piŋkop da kosit yipman nimjak. Nin geni aŋteŋteŋ ano miŋat aminyo da dima galak taŋek dam tebanon nepgwit. ⁴Bisit aba geni uŋun nomansi yaŋ teŋteŋokeŋ. Piŋkop da yaŋsi aberdosu nandisak.

⁵gJi paŋmuwukbi dima abi miŋat aminyo gat egipni bisapmon nandak nandak tagisi baŋ yolek aŋpak kilegi aŋ

^t3:14 Ro 13.8-10   ^u3:15 1Ko 12.27; Ep 4.4; Pil 4.7   ^v3:16 Ep 5.19

^w3:17 1Ko 10.31; Ep 5.20   ^x3:18 Ep 5.22   ^y3:19 Ep 5.25   ^z3:20 Ep 6.1

^a3:21 Ep 6.4   ^b3:22 Ep 6.5-8   ^c3:25 Ro 2.11   ^d4:1 Ep 6.9

^e4:2 Ep 6.18; Pil 4.6   ^f4:3 Ro 15.30; Ep 6.19   ^g4:5 Ep 5.15-16

kimotni. Bisapmi bisapmi Kristo da mik-timon anpak agit, unjudej ak do tagap toni. ^{6h}Bisapmi bisapmi gen tagisi minjat aminyo panpulugogi unun banjin yoni. Do gen di mibili nandak do dayini bisapmon geni kobogi gen tagisi ban yoyini.

Pol da Tikikus gat Onesimus gat yabekban Kolosi kigimal

⁷ⁱTikikus da nak da egip egip morap asat unun dayikdisak. Tikikus unun notninsi, ae pi isalnin, ae Amin Tagi dakon oman amini tagisi. ^{8j}Nin nian ekwaman dakon geni dayinban nandani, ae ji dakon but panjeban asak, mibili yan do anek jikon yabekgo kigit. ^{9k}Nak Onesimus yabekgo Tikikus gat kigimal. Onesimus unun notnin tagisi. Unun pi do but dasi nandane an kimokdok. Unun ji da kabikon amin kinda. Unun bamot da yo morap idon noman tawit unun do dayikdamal.

Pol da gildatni tagi Kolosi amin do yipban kigit

^{10l}Aristakus, unun nak gat kisi dam tebanon ekwamak. Unun da gildat tagi yan dayisak. Ae Mak, Banabas dakon nugi, ununyo kisi gildatni tagi yan dayisak. (Nak Mak do gen kili yipbo nandawit. Gen unun yan: jikon apban kan, but galagon da abidoni.) ¹¹Ae amin kinda Yesu, amin da Jastus yan iyan, ununyo kisi gildat tagi yan dayisak. Is-

rael amin kabikon unun amin kabi dagin nak gat pi anek Pinjop dakon amin kila agakni teban tosak do pi aman. Unun amin da butno tagisi anteban an.

^{12m}Eapras da gildat tagi yan dayisak. Unun ji da kabikon amin kinda, ae Yesu Kristo dakon oman amin. Ji da Pinjop dakon galaktok morap nandaba pisanej tebai atni do bisapmi bisapmi bisit tebai asak. ¹³Yansi dayisat, unun da ji gat ae panmuwukbi morap kokup pap Laodisia ekwan gat ae Irapolis kokup papmon ekwan unun panpulugok do pi madepsi asak.

¹⁴Luk, wuda wamaknin unun but dasi galak tan imaman, unun gat ae Demas gat da gildat tagi yan dayamal.

¹⁵Laodisia kokup papmon panmuwukbi ekwan unun gildatno tagi yoyini. Ae Nimpa gat ae panmuwukbi morap unun minjat da yutnon muwukgan ununyo kisi gildatno tagi yoyini. ¹⁶Ji papia on manjanej Laodisia panmuwukbi do yipba kwan ununyo kisi da manjini. Ae papia Laodisia do yipbo kigit, ununyo kisi ji da tagi manjini. ¹⁷ⁿAnek Akipus yan iyini, "Gak Amin Tagikon pi abidagil unun kilani tagisi anek pi unun tagisi abi." ^{18o}Nak Pol da naga gildat tagi on mandisat. Dam tebanon sigin egisat, do dima intan namni. Pinjop dakon nandan yawotni jikon tosak.

^h4:6 Ep 4.29; 1Pi 3.15   ⁱ4:7 Ep 6.21   ^j4:8 Ep 6.22   ^k4:9 Plm 10-12

^l4:10 Ya 12.12; 13.13; 15.37-39; 2Ti 4.11   ^m4:12 Kol 1.7; Plm 23-24

ⁿ4:17 Plm 2   ^o4:18 1Ko 16.21

Pol da Tesalonaika Amin do Papiia 1 Mandagit

But piso gen

Tesalonaika unun Masadonia Provins dakon kokup madepni. Pol Pilipai yipman dekgit bisapmon Tesalonaika kokup madepmon kin panmuwukbi unun iyi panalon agit (Yabekbi 17.1-9 unjudon koki). Mani Juda amin da kanjba minjat aminyo morapmi da Pol dakon gen nandanek Yesu yolyol amin dagawit, do nandaba yokwi tok an iminek Pol yolba Tesalonaika yipman kigit. Don pi isalni Timoti yabekban kin Yesu yolyol amin Tesalonaika egipgwit unun nian ekwan unun pindak nandanjo anek abin Pol iyigit.

Pol, Timoti da yo unun noman tawit dakon geni iyigit bisapmon, Pol ae Sailas ae Timoti da Tesalonaika panmuwukbi dakon nandan gadatni panjeban ak do anek papiia on mandawit. Nandak nandak amin morapmi da on papiia do Pol da papiia morap dima mandanek on papiia nan mibiltoksi mandagit yan nandan. On papiakon Pol da Tesalonaika panmuwukbi dakon nandan gadat gat ae anpakni tagisi do but galaksi nandisak.

Tesalonaika panmuwukbi unun Yesu kosit nianon da apjak unun dima nandaba pisagit. Kristo dima tobil abinakan kili kimakgwit amin unun egip egip teban abidokdan, bo dima? Ae Kristo ni bisapmonsni apjak? Yanjo, mibili nandak do nandan. Pol da geni unun dakon kobogi mandan yominek anpak tagisi ankimagek Amin Tagi da apjak bisap do jomjom ani do yoyigit.

Pol gat pi isalni gat Tesalonaika amin do nandaba kik awit

(Kilapmi 1-3)

1 ^pPol, Sailas, ae Timoti nin da panmuwukbi Tesalonaika kokup papmon ekwan ji do papiia on mandaman. Ji Pinjkop Dat ae Amin Tagi Yesu Kristokon kili gadawit.

Pinjkop da nandan yawok daminek butji pan yawot aban yawori tosak.

Pol da Tesalonaika amin dakon nandan gadat do but galaksi nandagit

²Bisapmi bisapmi nin ji do nandanek Pinjkop ya yan iyaman. Bisit amanon ji kisi do nandanek aman. ³Nin ji dakon anpak do nandanek Pinjkop Dat ya yan iyaman. Nido nandan gadatji do anek anpak tagisi an, ae amin do but dasi galak tan yominek pi tebaisi an, ae tebaisi agek Amin Taginin Yesu Kristo ae tobil apdisak unun do nandan teban tanek jomjom an.

⁴Not kabi, Pinjkop da ji do but dasi galak tan damisak, ae ji iyi do manjigit yanji nandaman. ⁵Nido Gen Bin Tagisi jikon anjigiman unun gen nan gin dima anjigiman. Unun tapmim gat ae Telagi Wup gat kisi da alta dan damgut. Ae nandan gadatnin unun tebaisi yan disi pindakgwit. Nin ji da binapmon egek ji panpulugok do pi agiman unun disi nandan. ⁶Pinjkop dakon gen abidanakwa jigi morapmisi noman tan damgwit, mani nin gat ae Amin Tagi gat da jigi panek kisik kisik pagiman jiyo kisi unun anpak yolakwa Telagi Wup da kisik kisik damgut. ⁷Anpakji tagisi unun nandan gadat minjat aminyo morap Masadonia ae Akaia provinskon ekwan do yolinja pindakgwit. ⁸Amin Tagi dakon gen yan tenjerawit unun Masadonia ae Akaia provinskon ekwan

amin dagin dima nandawit, kokup dukwan dukwan kisi da ji da Piŋkop do nandaŋ gadawit uŋun dakon geni nandawit, do nin da sanbeŋek gen di yogogi mini. ⁹ Jikon opno nin tagisi timikgwit uŋun dakon geni uŋun miŋat aminyo da iyi yoŋ. Ji kokup kidat yopmaŋek but tobil aŋek Piŋkop bamisi egip egip teban egisak uŋudon kiŋek oman amini dagawit dakon geni yoŋ. ¹⁰ Ae ji Monji Kwen Kokup da tobil pikdisak uŋun do jomjom aŋek ekwaŋ uŋun dakon geni kisi yoŋ. Monji uŋun kimakgit naŋ Piŋkop da aeni aban pidagit. Uŋun Yesu da nin paŋkutnaŋban Piŋkop dakon butjap madep noman tokdisak bisapmon dima yokwi toneŋ.

Pol iyi Tesalonaika kokup papmon pi agit do yosok

2 Not kabi, nin ji gat egipgumaŋ bisapmon pi agimaŋ uŋun dima suŋ tagit, uŋun disi nandaŋ. ² Nin jikon dima kiŋek Pilipai kokupmon egipgumaŋ bisapmon aŋpak yokwi mayak mayagi aŋ nimgwit, ae nindapba tepmi pagimaŋ, uŋun disi nandaŋ. Mani jikon opgumaŋ bisapmon Piŋkopnin da nin paŋteban aŋakwan uwalnin yum pindagek jikon Gen Bini Tagisi yaŋ teŋteŋagimaŋ. ³ Nin Yesu nandaŋ gadaŋ imni do yaŋ damgumaŋ bisapmon, gen gulusuŋ kinda dima dayigimaŋ, ae nandak nandak yokwi di gat nandaŋek pi dima agimaŋ, ae ji dima paŋkewalgimaŋ. Uŋun dimasi. ⁴ Piŋkop da butnin paŋkilik nindaŋek iyi dakon galaktok yolek Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋoneŋ dakon pi nimgut. Yaŋdo, miŋat aminyo da nindaba pi tagisi aŋ yaŋ nindani do dima amaŋ. Piŋkop nin dakon but pindat pindat amin uŋun da nindaban tagisi amaŋ uŋun dogin nandaŋek amaŋ. ⁵ Ji nandaŋ, ae Piŋkop

kisi nandisak, nin da ji dima paŋgalak agimaŋ, ae ji dakon yo kabi do pindak galaktok aŋek gen tagi uŋun dima dayigimaŋ. ⁶ Ji bo ae amin di da man madep nimni yaŋon da pi dima agimaŋ.

⁷ Asi, nin Kristo dakon yabekbini, do paŋpulugonisi do tagi dayinom. Mani, nin ji da bikbigon egipgumaŋ bisapmon meŋ kinda da monjini upmokdok uŋun da tilak yaworisi egipgumaŋ. ⁸ Nin ji do but dasi galak taŋ damgumaŋ, do Piŋkop dakon Gen Bin Tagisi damgumaŋ. Ae uŋun gin dima, notsi agimaŋ do aŋek ji paŋpulugok do egip egipnin kisi parekgimaŋ.

⁹ Not kabi, nin ji gat egek Piŋkop dakon Gen Bin Tagisi yagimaŋ bisapmon nin yo nibaŋ naŋ paŋyo aneŋ yaŋ do pi tebaisi agimaŋ uŋun disi nandaŋ. Nin dakon yiyit do jigi dima pani yaŋ do gildari ae kalbi pi madepsi agimaŋ.

¹⁰ Kristo nandaŋ gadaŋ imaŋ amin jikon aŋpak agimaŋ uŋun disi nandaŋ, ae Piŋkop yo kisi nandisak. Nin telagisi egek, aŋpak kilegisi aŋek, gwaljigi mini egipgumaŋ. ¹¹ Dat kinda da miŋat monjiyonikon aŋpak asak, uŋun da aripmon nin da jikon aŋpak yaŋ gin agimaŋ, uŋun disi nandaŋ. ¹² Nin ji dakon but paŋteban aŋek but yokwi dima ani yaŋ do dayiŋ paŋteban agimaŋ. Ae aŋpak Piŋkop da pindakban tagisi aŋ uŋun baŋ ani do morapmi dayigimaŋ. Piŋkop da iyi dakon amin kila agak ae tilim kaganigwan egipni do yaŋ damisak.

Paŋmuwukbi da nandaŋ gadat bamisi aŋek jigikon tebai akgwit

¹³ Ae yo kinda gat kisi do nandaŋek bisapmi bisapmi Piŋkop ya yaŋ iyaŋmaŋ. Yo uŋun yaŋ: Piŋkop gen yaŋapno timikgwit bisapmon, amin dakon gen baŋ timikgamaŋ yaŋ dima nandawit.

²2:2 Ya 16.19-24; 17.1-9

⁴2:4 Gal 1.10

⁵2:9 Ya 20.34

⁸2:11 Ya 20.31

^x2:13 2Tes 2.13

Piņkop iyi dakon gen baņ timikgamaņ yaņsi nandawit. Gen damgumaņ uņun asi Piņkop dakon gen. Uņun gen da nandaņ gadat amin jikon pi tebaisi asak. ¹⁴Not kabi, Judia miktimon Piņkop dakon paņmuwukbi morap Yesu Kristokon gadaņbi da egi aņaņ kwanon, yo noman taņ yomgwit, jikon yaņ gin noman taņ damgwit. Judia miktimon nandaņ gadat amin Juda amin da jigi morapmi anyomgwit, yaņ gin kokup isalji da jijo jigi morapmi aņdamgwit. ¹⁵zJuda amin da Amin Tagi Yesu aņakba kimakgit, ae kombi amin kisi dapba kimakgwit, ae nin nolba kigimaņ. Piņkop da aņpak pindakban iņani aņ uņun aņek amin morap kisi uwal aņ yomaņ. ¹⁶Amin ņwakiwari Kabikon Piņkop gen dima yoyineņ yaņ do kosit sopsop ak do pi aņ, nido Piņkop da yokwikon baņ dima timitjak do nandaņ. Yaņ aņek kalipgwan da yokwi sigin aņek yokwini paņmuwuk kakwanba madepsi aņakwan apmeņon Piņkop dakon butjapni pabiņ uņun aminon tagit.

Pol da Tesalonaika amin aeni pindat do tagisi nandagit

¹⁷Not kabi, nin bisap pisipmi ji depmaņ degek dat kinda da miņat monjiyoni yopmaņek dubagikon egisak uņun dakon tilak egipgumaņ. Nin ji dima dandagimaņ, mani butninon da ji gat egipgumaņ. Do aenin tobil kiņ ji dandak do pi madepsi agimaņ. Nin ji dandakdosi nandamaņ. ¹⁸Nin jikon kik do nandagimaņ. Nak Pol da jikon kosiri morapmi kik do pini agim, mani Sunduk da kosit sopmaņ nimgut. ¹⁹aAmin Taginin Yesu aeni apjak bisapmon yo nido nandaņek iņamnikon tebai agek kisik kisik aneņ? Ae pi agimaņ dakon bami yo ninaņ

yolino pi tagisi awit yaņ nindasak? Nin ji do kisik kisik aneņ. ²⁰Asi, nin ji do nandaņek butnin tagisi asak, ae kisik kisik amaņ.

Pol da Timoti Tesalonaika amin paņteban asak do yabekgit

3^bNin ji dandak do tepmisi nandagimaņ, do gen yaņ aņteban aņek nit Atens kokupmon egek ²cTimoti yabetdo jikon opgut. Timoti notnin uņun Piņkop dakon oman amin, uņun Kristo dakon Gen Bin Tagisi yaņ tenņesok. Ji paņteban aņek nandaņ gadatji paņpulugosak do yabekgimak. ³dJigi tepmiyo uņun da noman taņ daba di da nandaņ gadatji dima yipmaņ detni yaņ do yabekgimak. Disi nandaņ, jigi ae tepmiyo uņuden paner do Piņkop da kili nandagit. ⁴Nin ji gat sigin egipgumaņ bisapmon jigi morapmi pakdamaņ yaņ dayigimaņ. Disi pakyaņsi nandaņ, yo dayigimaņ uņun kili noman tawit. ⁵Mibili yaņ do nak ji do nandaba kik aņek Timoti yabekgo ji dakon nandaņ gadat pindat do opgut. Paņkewal Amin da ji paņkewalban maņakwa pi agimaņ uņun isali asak yaņ do pasalgim.

Timoti gen tagisi kinda aņapban Pol kisik kisik agit

⁶eTimoti jikon da ninon tobil abiņek gen tagisi kili niyik. Ji da nandaņ gadat tebai aņek amin do but dasi galak taņ yomaņ uņun do niyik. Ae bisapmi bisapmi nin do nandaņek tagisi nandaņ yaņ yosok. Nin ji dandakdosi nandamaņ, yaņ gin jijo kisi nin nindakdosi nandaņ yaņyo kisi niyik. ⁷fNot kabi, nin jigi ae tepmiyo paņek ji da nandaņ gadat tebai aņ uņun dakon geni nandaņek uņun da butnin paņteban asak. ⁸Amin

y2:14 Ya 17.5   z2:15 Ya 9.23,29; 13.45,50; 14.2,5,19

a2:19 Pil 2.15-16; 4.1; 2Tes 1.4   b3:1 Ya 17.15   c3:2 Ya 16.1-3

d3:3 2Ti 3.12   e3:6 Ya 18.5   f3:7 2Tes 1.4

Tagikon gadanej tebai akgan yan nandaman, do nin egip egip bamisi ekwaman. ⁹Nin ji do nandanej Pinjkopnin da injamon kisik kisik madepsi anej Pinjkop ya yan iyino aripmi dima asak. ¹⁰Gildari ae kalbi Pinjkop da nipban abin ji dandanej nandan gadatji da tetgin yo nido wadan unun damnen do bisit madepsi anej ekwaman.

Pol Tesalonaika amin kin pindat do bisit agit

¹¹Pinjkop Datnin gat ae Amin Taginin Yesu gat da kosit yipman nimanakwan jikon opnen kan tagisi yan nandaman. ¹²Amin Tagi da ji pantagap aban ji kabikon ae amin morap kisikon but dasi galak tan yomyom anpak unun madepsi paptan iren tosak do nandaman. Nin da ji do madepsi but dasi galak tan damaman unun da tilagon ani dosi nandaman. ¹³Yan anakwa Amin Taginin Yesu Kristo da butji panteban anakwan iyi dakon minjat amin kabini morap gat apjak bisapmon ji telagisi ae gwaljigi minisi Pinjkop Datnin da injamon atni dosi nandisat.

Tesalonaika amin anpak tagisi an kimotni

(Kilapmi 4-5)

Yumabi dima ani

4 Not kabi, mibi do yan dayisat. Anpak morap Pinjkop da pindakban tagisi an unun anidosi nin da kili doligiman, ji unun ban yolek an. Mani abisok Amin Tagi Yesu da manon unun anpak sigin sanjenek madepsi an kimotnisi do dayin panteban aman.

²Amin Tagi Yesu da yan mudan niban nawa gen dayigiman unun disi

nandan. ³Pinjkop da ji telagisi egek yumabi anpak mibili mibili dima ani do nandisak. ⁴Giptimji dakon galaktok yokwi dima yolni do kila tagisi anej telagisi egek amin bamisi da tilagon egipni. ⁵Galak tok yokwisi gat, ae nandak nandak yokwisi gat da ilik panjwa Pinjkop dima nandan iman amin da yumabi an unuden an abam. ⁶Ji panmuwukbi wili notji panjkwalek yumabi anpak unuden minjatni gat dima ani. Amin Tagi da anpak unuden an amin yo yokwisi anyomdisak. Nin unun dakon nawa gen tebaisi kili dayigiman. ⁷Pinjkop da yumabi anpak mibili mibili anen do dima yan nimgut. Telagisi egipnen do yan nimgut. ⁸Kyando, gen on abin yipmandak amin unun amin dakon gen nan dima abin yipmandak. Unun Pinjkop, Telagi Wupni damisak, unun dakon gen nan abin yipmandak.

Anpak tagisi an kimagapno teban tosak

⁹Panmuwukbi notji do but dasi galak tan yomin yomin ani unun do gen di dima mandagi nandisat, nido Pinjkop da iyi unun do kili dayin dekgit. ¹⁰Ji asi panmuwukbi notji Masadonia provin-skon dukwan dukwan ekwan unun do but dasi galak tan yoman. Mani, unun anpak sigin sanjenek madepsi anakwa pap tosak dosi dayaman. ¹¹Ji yawori egek disi da egip egipmon yo morap agagi unun dogin nandanej amin diwari da egip egip nian an unun dakon geni ban yanek dima egipni. Kalip dayigiman unun da aripmon ji kisitji da pi anej unun ban egip egipji dakon kila ani. ¹²Yan anek kando amin da kisiron dima egipni. Anakwa panmuwukbikon dima sanjenbi amin da anpakji pindagek nandaba wukwan damni.

Amin Tagi da abiy nin panmuwutdisak

¹³Not kabi, amin kili kimakgwit kabikon yo ni da noman tokdaɗ uɗun ji da pakyaɗsi nandani do nandamaɗ. Piɗkop dima nandaɗ gadaɗ imaɗ amin da kimakbi aripmi dima pidoni yaɗ nandaɗ bupmi madepsi nandaɗ uɗudeɗ di abam. ¹⁴ⁿYesu kimakgit da aeni pidagit yaɗsi nandaɗ gadaɗ. Yaɗ agit do nin yaɗsi nandamaɗ, Piɗkop da amin Yesu nandaɗ gadaɗ imiɗek kili kimakgwit amin uɗun Yesu gat timikban apdaɗ.

^{15o}Amin Tagi iyi dakon gen dayaɗ uɗun yaɗ: Amin Tagi tobil apjak bisapmon nin kalugi ekwamaɗ amin da amin kimakbi mibil taɗ yomiɗek dima kikkamaɗ. ¹⁶Amin Tagi iyi Kwen Kokup da piɗek yaɗ tidaɗek gen teban kinda yosak. Aɗakwan aɗelo mibiltogi da gen yaɗakwan Piɗkop dakon kweɗ yosak. Aɗakwan Kristo nandaɗ gadaɗ imiɗek kimakgwit amin da kalip pidokdaɗ. ¹⁷Uɗun bisapmon miɗat aminyo kalugi sigin egipneɗ amin nin wigino uɗun amin gat gikwemon muwugek kwen binap Amin Tagi gat domdom akdamaɗ. Aɗek Amin Tagi gat bisap dagok dagogi mini egi wigikkamaɗ. ¹⁸Ji notji paɗteban ak do gen on notji yoyiɗ yoyiɗ ani.

Nin si tagap taɗek egapno Amin Tagi apjak

5 Not kabi, uɗun yo morap ni bisapmon, bo ae ni gildaron noman tokdaɗ uɗun do dima mandagi nandisat. ^{2p}Nido disi nandaɗ, Amin Tagi apjak dakon gildat uɗun kabo noknok da kalbi but pisoni mini abaɗ uɗun da tilak but pisoni mini apdisak. ^{3q}Amin da yaɗ yok-

daɗ, “Yaworisi ekwamaɗ, ae yo di da nin aripmi dima paɗupbal ani.” Yaɗ yaɗakwa uɗudon gin miɗat da monji paɗalak do but pisoni mini monji sugaɗakwa tepmi paɗ uɗun da tilak tepmisi tasik tokdaɗ, ae aripmi dimasi pulugaɗ kikkdaɗ.

⁴Mani not kabi, ji pilin tukgwan dima ekwaɗ, do uɗun gildat kabo noknok da yaɗ noman taɗ daban dima wiripdatdaɗ. ^{5r}Ji kisisi teɗteɗi ae gildat dakon amin. Nin kalbi ae pilin tuk dakon amin dima. ⁶Yaɗdo, amin diwari da dipmin pak ekwaɗ uɗun da tilak dima egipneɗ. Kalugi egek nin do kila tagisi aɗek egipneɗ. ⁷Dipmin pokgoɗ amin uɗun kalbi pokgoɗ, ae pakbi teban naɗek but upbal aɗ amin uɗun kalbi aɗ. ^{8s}Mani nin gildat dakon amin, do nin nin do kila tagisi aɗek egipneɗ. Nandaɗ gadat gat, ae amin do but dasi galak taɗ yomyom aɗpak baɗ piɗit kutnoknin do panaɗ. Ae Piɗkop da yokwikon baɗ wagil timitdisak yaɗ nandaɗ teban taɗek jomjom amaɗ uɗun da busuɗ kutnoknin asak. ⁹Piɗkop da butjapni panaɗ do dima manjigit. Amin Taginin Yesu Kristo da pi agit do aɗek nin yokwikon baɗ timitjak do manjigit. ^{10t}Yesu nin do aɗek kimakgit. Sigin egapno apjak bo kimagapno apjak uɗun iyi gat egipdamaɗ gin, mibili yaɗ do aɗek kimakgit. ¹¹Yaɗdo, ji abisok aɗ, yaɗ gin notji paɗpulugaɗek butni paɗteban aɗ aɗ ani.

Piɗkop da paɗmuwukbi paɗpulugaɗban aɗpak tagisi baɗ timitni

¹²Not kabi, ji kila aminji gawak yomni. Uɗun amin ji dakon wukwisi egek ji da binapmon pi tebai aɗek nawa gen dayaɗ. Amin Tagi da uɗun amin kila

ⁿ4:14 Ro 14.9; 1Ko 15.3-4,12   ^o4:15 1Ko 15.51-52

^p5:2 Mt 24.42-43; 2Pi 3.10; PA 3.3   ^q5:3 Mt 24.39; Lk 21.34-35

^r5:5 Ro 13.12   ^s5:8 Ais 59.17; Ep 6.14,17   ^t5:10 Ro 14.8-9; 1Tes 4.14

aminji egipni do pañalon aņ yopgut. ¹³Pi madepsi aņ uņun do nandaņek nandaba wukwan yomiņek but dasi galak taņ yomni. Ae not kabisi gat but kalon aņek yawori egipni.

¹⁴^uNot kabi, aņpak ani dosi nandamaņ uņun yaņ: kurak tok amin pi ani do tebai yoyini, ae yo tagi dima aneņ yaņ nandaņ amin butni paņteban ani, ae tapmimni mini amin paņpulugoni. Amin kisi do but yaworon da kulabik ani do bikbik yomni.

¹⁵^vAmin da yokwi aņdaba kaņ, tamoni do kobogi yokwi dima aņyomni. Bisapmi bisapmi disikon ae amin kisikon aņpak tagisi aņyom do pi tebaisi ani.

¹⁶^wBisapmi bisapmi kisik kisik aņek egipni. ¹⁷Bisit yipmaņ deri mini aņek egipni. ¹⁸^xYo nianen di noman taņ daba kaņ, ji Piņkop ya yaņ iyini, nido Piņkop da Yesu Kristokon gadawit amin ji aņpak yaņ ani do nandisak.

¹⁹^yTelagi Wup da butjikon yo kinda ani do kindap da yaņ soņban kaņ dima abi kimotjak. ²⁰Ae amin kinda da kombi

gen dayik do aban kaņ dima kurak taņ imni. ²¹^zMani gen morap gat ae aņpak morap gat kokwin tagisi ani. Aņek yo tagisi baņ timigek ²²yo yokwi morap paņpekwolni.

²³^aPiņkop but yawot nimisak uņun da ji paņtagap aban egip egipji kisi parek imiņek telagisi egipni dosi nandamaņ. Yaņ aņek wupji ae butji ae gip-timji dakon kila aņakwan diwarisi mini egakwa Amin Taginin Yesu Kristo tobil apjak. ²⁴Piņkop ji yaņ damgut uņun da jikon pi aban uņun yo morap noman tok-daņ, nido Piņkop gen yosok uņun dimasi yapmaņdak.

²⁵^bNot kabi, Piņkop da nin paņpulusak do bisit ani.

²⁶Paņmuwukbi notji gat domdom ani bisapmon but dasi timitni.

²⁷Amin Tagi da manon da tebai yaņ dayisat, on papia paņmuwukbi kabi kisikon maņjiņ yomni. ²⁸Amin Taginin Yesu Kristo dakon nandaņ yawotni jikon tosak do bisit amaņ.

Pol da Tesalonaika Amin do Papia 2 Mandagit

But piso gen

Tesalonaika panmuwukbi unun Kristo ae tobil apjak bisapmon yo ni da noman tokdaŋ yaŋ do nandak nandak morapmi awit. Panmuwukbi diwari da Amin Tagi dakon Gildat kili noman tak yaŋ yawit. Anakwa diwari da unun nandaŋek pi dima anek jomjom gin anek egipneŋ yaŋ nandawit. Do Pol ae Sailas ae Timoti gat da nandak nandakni panmilip ak do anek papia on mandawit.

Pol da unun bisap dima noman tak yaŋ yosok. Mibiltok miŋat aminyo kwen wigik anakwa yokwi morapmi noman tokdaŋ. Anakwa gen teban pabiŋ yop amin kinda noman taŋek Kristo do uwal madepsi akdisak.

Pol da miŋat aminyo nandaŋ gadaron tebai agek jigi pani do yoyigit. Pol iyi gat ae pi isalni gat da iyi dakon naŋ potni do pi tebai aŋ, yaŋ gin ani do yoyigit. Pi ak do dima kurak toni, ae amin panpulugok do dima kurak toni do yoyigit.

Amin Tagi don apdisak

(Kilapmi 1–2)

1 Pol, Sailas, ae Timoti nin da panmuwukbi Tesalonaika kokup papmon ekwaŋ ji do papia on mandamaŋ. Ji Piŋkop Datnin ae Amin Tagi Yesu Kristo gat kili gadawit. ²cPiŋkop Datnin ae Amin Tagi Yesu Kristo dakon nandaŋ yawotni ae but yawotni jikon tosak do bisit amaŋ.

Tesalonaika amin jigi bisapmon tebai akgaŋ

³Not kabi, nin bisapmi bisapmi ji do nandaŋek Piŋkop ya yaŋ iyamaŋ. Yaŋ amaŋ unun da tagisi, nido nandaŋ gadatji unun pap taŋek teban tosok, ae ji morap kaloŋ kaloŋ notji do but dasi galak taŋ yomyom anpak unun sigin pap taŋ anaŋ kisak. ⁴dMibili yaŋ do nin Piŋkop dakon panmuwukbi morapmon agek ji dakon man pawikwamaŋ. Anek uwal da yokwi anđamaŋ ae jigi morap paŋ unun do yoyiŋek yaŋ yomaŋ, “Tesalonaika amin unun tebai agek nandaŋ gadatni tebai abidaŋek jigi ae tepmiyo morapmi paŋ.”

Piŋkop anpak kilegikon da nin kokwinikdak

⁵Unun yo morap noman taŋ damaŋ unun da nin yaŋ nolisak: Piŋkop kokwin kilegi gin asak. Ji Piŋkop da Aminon Kila Asak unun aba pidok do anek tepmi unun do paŋ. Ae Piŋkop da ji panpulugaŋban kilek taŋek aminon kila asak da kagagwan tagi egipni. ⁶ePiŋkop da gen kokwin kilegisi asak, do jigi damaŋ amin unun kobogi do jigi iyi yomdisak. ⁷fAe jigi abisok paŋ unun panyawot anakwan yawori egipdaŋ, ae ninyo kisi yaŋ gin. Amin Tagi Yesu aŋeloni tapmimi toŋ gat ae kindap teban gat Kwen Kokup yipmaŋ degek noman tosak bisapmon Piŋkop da yo yaŋ akdisak. ⁸gYesu piŋek Piŋkop dima nandaŋ imaŋ amin gat ae Amin Taginŋ Yesu dakon Gen Bin Tagisi dima yolgaŋ amin gat kisi yo yokwisi aŋyomdisak. ⁹hUnun amin kobogi yokwisi yaŋ baŋ pakdaŋ: Amin Tagi gat ae tilimni tapmimi toŋ unun da dubagisikon egek bisap dagok dagogi mini wagil yokwisi

^c1:2 Ro 1.7   ^d1:4 2Ko 7.4; 1Tes 2.19
⁸1:8 Ais 66.15   ^h1:9 Ais 2.10

^e1:6 Ro 12.19   ^f1:7 1Tes 3.13

egipdan. ¹⁰ⁱAmin Tagi si apjak gildaron amin kabini nandan gadan imgwit unun da man madep iminek madepsi anksisini do anek apdisak. Jiyo kisi unun gat egipdan, nido nin da Pinjop dakon gen dayino nandaba bamisi agit.

Pinjop da Tesalonaika amin panjeban asak do bisit anj

^{11j}Jigi tepmiyo noman tanj damdan nin unun do nandanek Pinjop da ji panpulugosak do bisit yipmanj deri mini amanj. Nin Pinjop da panpuluganban anjak ani do yanj damgut unun aripmi tagi ani do nandamanj. Nandanj gadaron da pi morap ak do nandanj, ae anjak tagisi morap ak do nandanj unun Pinjop da tapmim daban ani do bisit amanj. ¹²Yanj anek Amin Taginin Yesu dakon man awigini, ae unun da ji dakon man kisi awigisak. Pinjopnin gat ae Amin Tagi Yesu Kristo gat da nandanj yawok damanjakwan yo morap unun jikon tagi noman toni.

Gen teban yapyap amin noman tokdisak

2 Not kabi, Amin Taginin Yesu Kristo aeni tobil apban unun gat muwutdamanj unun do dayikdamanj. Ji mirak pakyanji yopni do tebai dayamanj. ²Amin Tagi dakon gildat kili abik dakon gen di nandani kanj, dima wiripdagek pasolni. Amin kinda da kombi gen yanjek, bo ae Pinjop gen yanj tenjtanjek, bo ae nin da papia kinda mandanek Amin Tagi kili abik yanj yipgumanj yanj amin da dayinba kanj, geni dima nandanj yomni. ^{3k}Yum pindagakwa amin di da kosit mibili mibilikon da ji dima panjekwalni. Nandani, unun gildat tepmi dima noman tokdisak. Mibiltok amin morapmi da kwen wigik anek Pinjop manji im-

danj, ae gen teban yapyap amin noman tokdisak. Unun amin Tipdomon pigisak do parekbi. ^{4l}Amin da yo morap gawak yominek pinjopnin yanj yonj unun do uwal akdisak. Unun yo morap pabinj yopmanjek iyi dakon man awigikdisak. Anek Pinjop da Telagi Yut Madepmon pawigi yigek "Nak naga Pinjop" yanj yokdisak.

⁵Nak ji gat egipgumanj bisapmon unun do kili dayigim. Ji unun kili intawit, ma? ⁶Yo ni da gen teban yapyap amin kosit sopmanj iminjakwan tepmi dima noman tosok unun disi nandanj. Ni bisapmon noman togi unun bisapmonsini noman tokdisak. ⁷Abisok gen teban yapyap anjak unun pasilikon da asak. Pasilikon tanjakwan don Pinjop da bikbik iminjakwan noman tokdisak. ^{8m}Unun bisapmon gen teban yapyap amin da noman tokdisak. Noman tanban Amin Tagi Yesu da iyi dakon gen migan nanj anjakban kimotdisak. Amin Tagi tilim gulgwani gat abinj noman tanjek unun dakon tenjtenji da gen teban yapyap amin obisi anjupbal akdisak. ⁹ⁿGen teban yapyap amin unun noman tanjek Sunduk da tapmimon da amin panjekwal do wasok tapmimi tonj mibili mibili gat ae yo masi masimi mibili mibili akdisak. ¹⁰Panjekwal yokwisi mibili mibilikon da wagil tasik tokdanj amin banj panjekwaldisak. Unun wagil tasik tokdanj, nido gen bami but dasi abidanjek yokwikon da puluganj kik do dimasi galak tawit. ¹¹Do top gen do nandanj gadani do anek Pinjop da nandak nandakni madepsi panjupbal akdisak. ¹²Anjakwan amin morap gen bami dima nandanj gadanjek anjak yokwi ak do madepsi galak tawit amin unun gen pikon atni bisapmon kobogi yokwisi timitdanj.

¹1:10 Kol 3.4   ¹1:11 Kol 1.9; 1Tes 1.2-3   ^k2:3 1Ti 4.1; 1Jn 2.18; 4.3

^l2:4 Esi 28.2; Dan 11.36   ^m2:8 Ais 11.4; PA 19.15   ⁿ2:9 PA 13.11-13

Piŋkop da ji yokwikon baŋ timit do kili manjigit

¹³Mani not kabi, Amin Tagi da ji do but dasi galak taŋ damisak. Nin toktogisi ji do nandanek Piŋkop ya yaŋ iyinerŋ yaŋsi nandamaŋ. Nido Piŋkop da yo morap dima wasaŋban noman taŋakwa ji yokwikon baŋ timit do kili manjigit. Telagi Wup da ji paŋtelak aban gen bami nandaŋ gadaŋba uŋun kosiron da ji yokwikon baŋ timikgit. ¹⁴Uŋun Amin Taginin Yesu Kristo dakon tilim madepni da kagagwan egipni do nandisak. Yaŋ do aŋek Gen Bin Tagisi nin da yaŋ teŋteŋagimaŋ uŋun da ji kili yaŋ damgut. ¹⁵Do not kabi, ji tebai atni. Piŋkop dakon gen nin da dayiŋ teŋteŋagimaŋ bo ae papiakon da mandanek dayiŋ dekgimaŋ uŋun guramik kimotnisi.

¹⁶Amin Taginin Yesu Kristo gat ae Piŋkop Datnin gat da nin do but dasi galak taŋ nimamal. Aŋek nandaŋ yawok nimisak do aŋek toktogisi butnin paŋteban aban tagisi tosok, ae nin paŋpuluŋaŋban nandaŋ gadat aŋek Piŋkop da yo tagisi aŋ nimjak do jomjom amaŋ. ¹⁷Uŋun da butji paŋteban aŋek paŋpuluŋaŋban aŋpak tagisi morap aŋek gen tagisi baŋ yoni dosi nandamaŋ.

Tesalonaika amin pi akdo kuragi nandaŋ uŋun paŋmilip ani

(Kilapmi 3)

Piŋkop da nin paŋpulugosak do bisit ani

3 Not kabi, nin mibi genin uŋun yaŋ: Ji Piŋkop da nin paŋpulugosak do bisit ani. Aŋakwa Amin Tagi dakon gen

da tepmisi kiŋ ireŋ taŋakwan ji da geni do nandaba wigigit uŋuderŋ gin amin da yaŋ gin nandani. ²Ae Piŋkop do bisit aba nin amin yokwi da kisiron baŋ timitjak. Ji disi nandaŋ, amin morapmi Kristo dima nandaŋ gadaŋ imaŋ. ³Mani Amin Tagi gen yosok uŋun dimasi yapmaŋdak. Uŋun da ji paŋteban aŋek kilasi tagisi aŋakwan Yokwi Ami da jikon yo kinda aripmi dima asak. ⁴Ae Amin Tagi da paŋtagap aban aŋpak morap ani dosi dayigimaŋ uŋun aŋ yaŋsi nandamaŋ. Ae don kisi yaŋ gin akdaŋ yaŋsi nandamaŋ. ⁵Amin Tagi da nandak nandakji paŋtagap aban Piŋkop da amin do but dasi galak tosok aŋpak gat, ae Kristo da tebaisi agek jigi pagit uŋun pakyaŋsi nandaba pisosak dosi nandamaŋ.

Amin kisi morap pi anisi

⁶Not kabi, Amin Taginin Yesu Kristo da manon gen tebaisi yaŋ dayamaŋ. Paŋmuwukbi not diwari jap pi ak do pi do kurak taŋek isalsi egek nin da gen dangumaŋ dima guramikgaŋ kaŋ, ji uŋun amin da dubagikon egipni. ⁷Ji disi nandaŋ, nin dakon aŋpak yol kimotni kaŋ tagisi. Ji gat egipgumaŋ bisapmon, isalsi dima egipgumaŋ. ⁸Amin da kisiron jap di isalsi dima timikgimaŋ. Nin si yumgumaŋ. Jigi dima damnerŋ yaŋ do gildari ae kalbi pi tebaisi agimaŋ. ⁹Jikon jap dima timitnerŋ yaŋon da dima. Jap nimnisi do tagi dayinom, mani yaŋ dima agimaŋ. Nido, aŋpak tagisi disi yolek ani, nin uŋun dolik do aŋek uŋun do yaŋ agimaŋ. ¹⁰Disi nandaŋ, ji gat sigin egipgumaŋ bisapmon yaŋ dayigimaŋ, pi dima ak do nandisak amin, uŋun jap dima nosak.

¹¹Mani, abisok jikon amin diwari isalsi ekwaŋ dakon geni nandamaŋ. Pi kinda dima aŋ. Uŋun amin diwari da

²2:13 Ep 1.4; 2Tes 1.3   ³3:4 2Ko 7.16; Gal 5.10   ⁴3:6 Ro 16.17

⁷3:7 Pil 3.17   ⁸3:8 1Tes 2.9   ⁹3:9 1Ko 9.4; 1Tes 1.6   ¹⁰3:11 1Ti 5.13

egip egip nianj anj unjun dakon geni banjin yanjek ekwan. ^{12v}Amin Tagi Yesu Kristo da manon da unjun amin do gen tebaisi yanj yomamanj, unjun egip egipni panjkilek anjek iyi dakon kila ak do pi anj kimotni. ^{13w}Not kabi, anjak tagisi ak do dima kurak toni.

¹⁴Amin kinda gen morap on papi-akon mandamanj unjun dima guramitjak kanj, unjun amin yanj amin kinda yanj kokwinikba agakwan, ji unjun da dubagikon egipni. Yanj anjakwa mayagi pasak. ^{15x}Unjun uwalnin yanj nandanj imni yanjon da dima yomanj. Unjun notnin yanj nandanj iminjek, nawa gen iyini.

Pol dakon gildatni tagi

¹⁶Amin Tagi but yawot ami, toktogisi yo morapmon butji panyawot aban butji yawori tosak, ae ji morap gat kisi egipjak do bisit amanj.

¹⁷Nak Pol, nak da naga ji do gildat tagi mandisat. Papia morap mandisaron gen oden banj mandisat. Unjun nak dakon papia dakon tilak asak.

¹⁸Amin Taginin Yesu Kristo dakon nandanj yawotni ji morap kisikon tosak do bisit amanj.

Pol da Timoti do Papia 1 Mandagit

But piso gen

Timoti unun Yesu yolyol amin bulagi kinda. Unun Lista kokup pap Galesia Provinskon amin kinda. Meñi unun Juda miñat kinda, anakwan datni unun Grik amin kinda. Pol da Timoti abidanban kisi agek Piñkop gen yañ tenjerok do pi agimal (Yabekbi kilapmi 16–20 unudon koki). Timoti Epesas kokup papgwan pañmuwukbi egipgwit dakon kila amin daganakwan Pol da papia on mandañ imgut.

Papia on da mibiltok yosok unun yañ: Amin diwari da miñat aminyo dakon nandañ gadatni pañupbal ani yañ do Timoti kañ kimotjak do iyigit. Unun amin dakon nandak nandakni njwakñwari tawit unun yañ: On miktim dakon yo morap unun tagi dima, do miñat aminyo egip egip abidok do nandañ unun jap diwari dima nok do gen teban yopgwit, ae miñat yo kisi dima pani do yañsop añ yomgwit.

Gen madepsi kinda gat mandagit. Piñkop gawak imim silip unun kila tagisi ani, ae pañmuwukbikon pi tagisi ani do mandagit. Ae niañen amin da pañmuwukbi dakon kila amini egipni ae pi amini egipni unun do mandagit.

Mibi do Pol da Timoti Yesu Kristo dakon pi amin tagisi egipjak, añek Yesu yolyol amin kalon kalon do ni anpak tagisi bañ anyomjak unun do mandagit.

Timoti iyi gat ae pañmuwukbi gat kisi dakon anpak kilani tagisi asak

(Kilapmi 1–6)

1 Nak Pol, Yesu Kristo dakon yabekbi kinda da on papia mandisat. Piñkop-

nin yokwikon bañ timit timit aminin gat ae Yesu Kristo unun nandañ teban tajeñ jomjom añek ekwamañ unun bamot da nak yabekbi pi abeñ dosi nayigimal. ^{2y}Timoti, gak nandañ gadat asal do nak da gandabo gak monjinosi asal. On papia gak do mandañ gamisat. Piñkop Dat ae Amin Taginin Yesu Kristo dakon bupmini gat ae but yawotni gat gagon tosak.

Top gen morap do kañ kimotneñ

³Nak Masadonia miktimon kiñek gen gayigim unuderñ aeno sigin gayisat. Gak Epesas kokupmon sigin egek miñat aminyo Piñkop gen yoyiñ dekgañ amin di yoyiñdet ani bisapmon top gen dima yoni do gen tebaisi yoyiki. ^{4z}Ae babikni dakon binap gen gat ae babikni dakon mibili gat do dima yoni do tebaisi yoyiki. Gen unuderñ da gen emat pañalon asak. Unun da Piñkop dakon pi dima jonjik-dak. Nandañ gadat añek Piñkop dakon pi aripmi tagi aneñ. ⁵Amin da notni do but dasi galak tañ yomiñek egipni, mibili yañ do gen teban on yipmandat. Amin nandañ gadat bamisi añek, ae burikon gwaljigi mini egek, ae butnikon da yokwi tagiyo dakon kokwin tagisi asak kañ, amin do but dasi galak tañ yomyom anpak tagisi tosak. ⁶Amin diwari da unun anpak yopmañek gen isali bañgin yañek ekwañ. ⁷Unun amin Piñkop dakon gen teban yoyiñdet ak do tagisi nandañ. Añek nin da bamisi yomañ yañ nandañ, mani gen yon dakon mibili dima nandañ pisañek yon.

^{8a}Nin nandamañ, gen teban Piñkop da ni pi nañ asak do nandagit unun asak kañ, gen teban unun yo tagisi kinda. ⁹Gen teban unun amin kilegi do dima tosak. Unun gen teban pabiñ yopmañgañ amin, ae kwen wigik añ amin unun do tosak. Unun Piñkop manji imiñek yokwi añ amin, ae Piñkop gawak im

do dima galak tanjek Pinjkop dakon yo do yanba yokwi tok anj amin do tosok. Gen teban unun amin meŋ datni gat ae amin diwari gat dapba kimokgoŋ amin do tosok. ¹⁰ Gen teban unun amin yum-abi mibili mibili anj, ae wili da wili notni gat wam toŋ amin do tosok, ae amin kabo paŋkisibiŋ paŋki oman monji egipni do moner paŋ amin gat, ae top yoŋ amin gat, ae topmon da geni paŋteban anj amin gat unuden amin do tosok, ae Yesu yolyol dakon gen madep madep morap toŋ unun yapmanek anjak yokwi diwari anj amin unun kisi do tosok. ¹¹ Gen bamisi unun Pinjkop da Gen Bin Tagisi yanj tenjenok abeŋ do namgut unun. Pinjkop unun tilim madepnikon egisak. Unun anjkiŋ kimotneŋsi.

Pinjkop dakon bupmini do Pol da ya yanj iyigit

^{12b} Amin Taginin Yesu Kristo da tapmim namineŋ nak pini unun aripmi tagi abeŋ yanj nandaneŋ nak manjigit, do ya yanj iyisat. ^{13c} Asi, nak kalip uwalon da jigilak anj imineŋ manji gen yanj imgum. Mani Pinjkop da bupmi nandanj namgut, nido yo nibaŋ agim unun dima nandaneŋ Monji do dima nandanj gadaŋ imgum. ¹⁴ Amin Taginin da nak do nandanj yawot wagil madepsi anj namgut. Aneŋ Yesu Kristokon saŋbegim do aneŋ nandanj gadat anjak gat ae amin do but dasi galak tanj yomyom anjak abeŋ do nak anjtagap agit.

^{15d} Yesu Kristo yokwi pakpak amin timit do miktimon pigit. Gen unun bamisi amin kisi da nandaneŋ nandanj gadat tagi ani. Nak naga yokwi pakpak dakon mibiltok amin egipgum. ¹⁶ Mibili yanj do aneŋ nak do bupmi nandagit. Miŋat aminyo nagon yo agit unun kaŋek yaŋsi nandani: Yesu Kristo da yokwi

pakpak amin do nandanj yawok yomineŋ but tobil ani do bikbik madepsi yomisak. Yanj nandaneŋ nandanj gadaŋ imineŋ egip egip teban abidoni, mibili yanj do yokwi pakpak dakon mibiltok amin nak do bupmi nandagit. ¹⁷ Pinjkop unun Kila Amin Madep toktok teban egisak. Unun aripmi dima kimori, ae amin da aripmi dima kokogi. Unun kalonjin Pinjkop, do dagok dagogi mini man madepni gat ae tilim gulgwani gat tanj anjanj kikkisak. Unun asi.

Timoti, gak anjak yokwi pabiŋ yop do pi tebaisi abi

¹⁸ Timoti, monjino, gak do kombi gen yawit, nak unun do nandaneŋ gak da yo abi unun do gayikdisat. Kombi gen unun da gak anjteban anjakwan anjak yokwi pabiŋ yop do emat abi. ¹⁹ Emat unudon Yesu nandanj gadaŋ imiŋ kimagek butgokon da yokwi tagiyo dakon kokwin tagisi aneŋ egipbi. Amin diwari yokwi amaŋ yanj nandanj mani yanj-woŋ aba Pinjkop da paŋkilek asak do dima nandanj. Do nandanj gadatni tap wakga da yanj tipmon tidaneŋ tuwil kwaŋ. ^{20e} Imenius gat Aleksanda gat da yanj abal nak da Sunduk da kisiron yopgum. Unun nandak nandak kilegi timigeŋ buŋon Pinjkop do gen yokwi dima yonjil do aneŋ unun agim.

Pinjkop da amin morap kisi paŋpulugosak do bisit iyineŋ

2 Yo madepsi abi do nandisat unun yanj: gak da miŋat amin morap yoyiŋbi bisit mibili mibili aneŋ Pinjkop ya yanj iyineŋ amin morap kisi paŋpulugosak do bisit iyini. ² Kili amin madep gat ae kila amin morap diwari kisi paŋpulugosak do bisit ani. Yanj aneŋ kaŋdo tayanjok egek butnin yawori

^b1:12 Ya 9.15; 1Ko 15.9-10; Gal 1.15-16   ^c1:13 Ya 8.3; 9.1-5

^d1:15 Lk 19.10   ^e1:20 1Ko 5.5; 2Ti 4.14-15

taŋakwa Piŋkop dakon galaktok morap yolek telagisi egipnej. ³Bisit yaŋ aneŋ kaŋ uŋun tagisi. Piŋkop Yokwikon Baŋ Timit Timit Aminin uŋun da yaŋ aneŋ do tagisi nandisak. ⁴Uŋun amin morap kisi yokwikon baŋ timikban gen bami nandaba pisoni do nandisak. ⁵Nin nandamaŋ, Piŋkop kaloŋi daŋin egisak, ae Piŋkop ae miŋat aminyo dakon binap amin kaloŋi daŋin egisak, uŋun amin Yesu Kristo. ⁶Kristo miŋat amin morap yumaŋ nok do egip egipni parekgit. Yaŋ aŋakwan Piŋkop da bisap yipguronsi miŋat amin morap yokwikon baŋ timit do si nandisak yaŋsi noligit. ⁷Piŋkop da nak iyi dakon geni yaŋ tenŋeŋok abeŋ do yabekbi pi namgut. Top dima yosot, bamisi yosot. Amin Iŋwakŋwari Kabikon kiŋ yoyiŋdet abo Kristo nandaŋ gadaŋ imiŋek gen bami nandani do aŋek pi uŋun namgut.

⁸Nak wili kokupmi kokupmi ekwaŋ uŋun telagi kisitni paŋenagek bisit ani do nandisat. Butjap ae gen emari mini egek bisit ani do nandisat.

Pi tagisi da miŋat dakon tilimni asak

⁹Ae gen kinda uŋun yaŋ: Miŋat imal pak do kaŋ, giptimni tagi witjini uŋun da aripmon gin pani, wili da pindak galaktok ani yaŋon da imal yumaŋ nogi wukwi baŋ dima pani. Busuŋ daŋgwani dima paŋtilim ani, ae gol kindiriŋyo baŋ giptimji dima paŋtilim ani. ¹⁰Piŋkop yolek gawak imisat yaŋ yoŋ miŋat pi tagisi mibili mibili ani. Uŋun da tilimni bamisi asak.

¹¹Miŋat iyi do nandaba piŋakwa gen dima yaŋek tayaŋgok egek Piŋkop dakon gen timit do pi ani. ¹²Nak miŋat yopbo wili dakon mibiltok amin egek Piŋkop dakon gen do yoyiŋdet

ani do dimasi nandisat. Mirak gin yopmaŋek egipni. ¹³Nido, Piŋkop Adam naŋ mibiltok wasaŋek buŋon Ip wasagit. ¹⁴Ae Adam top gen do dima nandaŋ gadagit. Miŋat da top gen nandaŋ gadaŋek yokwi agit. ¹⁵Mani miŋat uŋun monji tagi paŋalani. Yaŋ aŋek nandaŋ gadat aŋek amin do but dasi galak taŋ yomiŋek ae telagi egek aŋpak tagisi aŋek egipni. Uŋun aŋpak morap yipmaŋ deri mini ani kaŋ, Piŋkop da yokwikon baŋ timitdisak.

Paŋmuwukbi dakon kila amin aŋpak tagisi baŋ ani

3 ^mGen on bamisi: amin kinda paŋmuwukbi dakon kila amin kinda egipdosi nandisak kaŋ, uŋun pi tagisi kinda naŋ abidok do nandisak. ²Kila amin uŋun aŋpak kilegisi gin aŋakwan amin da gulusuŋni kinda dima koni, ae miŋat kaloŋi dakon eni egipjak, ae iyi dakon kila tagisi asak, ae nandaŋ kokwin tagisi aŋek aŋpak tagisi baŋgin asak, ae amin yutnikon kwa kilani tagi asak, ae yoyiŋdet agakni uŋun tagisi. ³Uŋun pakbi teban naŋek but upbal dima asak, ae emat pidokyo dima asak, yawori egisak, ae gen emat dima asak, ae moneŋ timit do tek kindap dima asak. ⁴Uŋun iyi dakon gwakni kila tagisi aŋakwan monji gwayoni da gawat gawaron da geni tagisi guramikgaŋ. ⁵Amin kinda iyi dakon gwakni kila tagi dima asak kaŋ, Piŋkop dakon paŋmuwukbi kabi dakon kila aripmi dima asak. ⁶Amin kinda Yesukon kaluk saŋbesak uŋun da kila amin pi dima asak. Uŋun iyi do nak amin madep kinda yaŋ nandaŋek kwen wigik aban Piŋkop da Sunduk gen pikon yipgut, yaŋ gin gen pikon di yipban. ⁷Amin uŋun paŋmuwuk-

^f2:6 Ro 3.29-30; Gal 1.4   ^g2:7 Ya 9.15; Gal 2.7-8; 2Ti 1.11   ^h2:9 1Pi 3.3-5

ⁱ2:10 1Ti 5.10   ^j2:12 1Ko 14.34   ^k2:13 WW 2.7,21-22; 1Ko 11.8-9

^l2:14 2Ko 11.3; Gal 3.1-6   ^m3:1 Ya 20.28   ⁿ3:2 Tit 1.6-9   ^o3:7 2Ko 8.21

bikon dima sanjbevit amin da kanba amin tagisi asak unuden da kila amin man tagi abidosak. Kanba yokwi asak kan, man yokwi panjek Sunduk da paron yokwaldisak.

Paṅmuwukbi dakon pi amin anjpak tagisi ban yolek ani

⁸ Paṅmuwukbi dakon pi amin ununyo kisi amin da kanba amin tagisi asak, ae gen bami gin yosok, ae pakbi teban nanjek but upbal dima asak, ae amin dakon yo morapni timit do but kindap dima pasak. ⁹ Unun butnogwan yo mini yan nandanek nandan gadat aman dakon gen bami morap Piṅkop da noligit unun tebaisi timikdak. ¹⁰ Mibiltok pini do panjikilik pindatni. Pindakba pi tagi ani kan, yopba paṅmuwukbi dakon pi amin tagi egipni.

¹¹ Pmiṅatniyo kisi amin da kanba miṅat tagisi asak, ae amin do yanba yokwi tok dima asak. Unun iyi dakon kila tagisi anjek yo morap asak unun kilegisi gin asak.

¹² Paṅmuwukbi dakon pi amin unun miṅat kalonji dakon eni egipjak, ae iyi dakon gwakni kila tagisi asak. ¹³ Pi amin unun pi tagisi asak unun amin diwari da nandaba wukwan imdan, ae Yesu Kristo nandan gadan imgwit unun do pasoli mini yan tenjenok akdan.

Piṅkop da gen bami nomansi noligit

¹⁴ Nak tepmisi abin dandak do nandisat, mani papiakon gen on ji do mandakan kan tagisi yan nandisat. ¹⁵ Tepmi dima apber kan, ji gen on kanek Piṅkop dakon amin kabi nin anpak nian ban anjek egipner unun nandani. Piṅkop dakon amin kabi nin Piṅkop egip egipmi ton dakon paṅmuwukbi kabini ekwaman.

Paṅmuwukbi unun gen bami jonjkan tebai tosak dakon gwak teban egisak. ¹⁶ Nin pakyanji nandan, nandan gadatnin dakon mibili unun yo madepsi kinda. Unun kalip pasili tagit mani Piṅkop da anjnoman agit. Gen bami noligit unun yan: Unun amin giptimsi paban amin da kawit, ae Telagi Wup da unun amin kilegisi yan noligit, ae anjelo da kawit, ae amin da miktimi miktimi kin gen yan tenjenok awit, ae miktim amin da nandan gadan imgwit, ae unun Piṅkop da abidan Kwen Kokup awigigit.

Top gen da miṅat amin dakon nandak nandakni panupbal akdisak

4 Telagi Wup da yanji yosok, bisap kinda don apdisak, unun bisapmon amin diwari nandan gadatni witdal kikan, nido unun wup yokwi amin panjke-waljan unun dakon geni guramitdan, ae kon dakon geni yoldan. ² Jamba but amin da top gen ban miṅat aminyo yoyindetan. Unun amin anpak yokwi anjek mayagi dimasi nandan. ³ Unun amin da miṅat aminyo miṅat eyo dima ani, ae jap diwari dima noni do gen teban yopman yomdan. Mani Piṅkop nandan gadan iminek geni bami nandan amin da unun jap morap timigek ya yan iyinek tagi noni do wasagit. ⁴ Yo morap Piṅkop da wasagit unun tagisi gin, do Piṅkop do ya yan iyinek timitner kan, pindatno yokwi dima ani. ⁵ Piṅkop dakon gen gat ae bisitnin gat da unun jap morap pantelak asak.

Timoti unun Kristo dakon oman amin tagisi egipjak

⁶ Gak gen on Yesu yolyol amin notgoni do yobi kan, gak Yesu Kristo dakon oman amin tagisi egipdisal. Ae gen bami nandan gadaman ae nandak nan-

ᵀ3:11 Tit 2.3 ᵀ3:16 Mk 16.19; Jn 1.14; Kol 1.23

ᵀ4:3 WW 9.3; Ro 14.6; 1Ko 10.30-31

dak tagisi timigek yolgamañ unun da gak tapmim madepsi gamdisak. ⁷Mani babik dakon morap gen Pinjkopmon da dima noman tawit, do unun gat ae gen morap amin da isal yoñ unun gat manji yobi. Añek Pinjkop dakon anpak tagisi yolek egip do tagap tok madepsi abi. ⁸Giptim anjtagap ak amañ unun da panpulugok madep dima asak, mani wupnin anjtagap amañ unun da panpulugok madepsi kinda asak, nido abisok ekwamañ ae don egip egip teban abidokdamañ unun kisi do panpulugok akdisak. ⁹Gen unun bamisi amin kisi da nandañek nandañ gadat tagi ani. ¹⁰Nin pi madepsi amañ nido Pinjkop egip egipmi toñ da nin panpulugokdisak yañ nandañ teban tañek jomjom añek ekwamañ. Pinjkop unun amin kisi yokwikon timit timit amini, ae nandañ gadañ imañ amin unun banji timitdisak.

¹¹Gak gen on miñat aminyo yoyiñ degek guramitni dosi yoyiki. ¹²Yum pindagaki amin da gak monji bilagi yañ gandañek dima nandaba pinban gamni. Anpak tagisi anjaki nandañ gadat amin da anpakgo banji pindagek yañ gin ani. Gen tagisi banji yoki, ae kilegisi egipbi, ae amin do but dasi galak tañ yobi, ae nandañ gadat bamisi abi, ae Pinjkop da dabilon gwaljigi minisi egipbi. ¹³Egi wigi si apben bisapmon gak pi madepsi anjek Pinjkop gen miñat aminyo morapmi muwutnison manjiñ yobi, ae mibili yañ tenjeran yobi, ae Pinjkop dakon anpak do yoyiñ dekgi. ¹⁴Panmuwukbi dakon kila amin da kisitni kwengokon witjinakwa amin kinda da gak do kombi gen yagit bisapmon Telagi Wup da but galak do tapmim gamgut unun yipbi dima yawotjak. ¹⁵Bisapmi bisapmi pi morapgo do kila tagisi abi. Pi madepsi anjaki miñat amin morap da pi agakgo si madep tosok yañ koni. ¹⁶Gaga dakon

anpak ae yoyiñdet agakgo do kila tagisi abi. Si teban tañek sigin abi kan, Pinjkop da gaga gat ae gengo nandañ amin gat kisi yokwikon banji timitdisak.

Timoti miñat aminyo naga dakon yawi diwat banji pindatjak

5 Gak amin pelañ gen tebai dima yoyiñ. Datgo gen yaworikon da yoyiñ panmilip asal, yañ gin gen yaworikon da yoyiñ panmilip abi. Ae gaga dakon padik padikgo do anpak niañ asal, monji bulagi do yañ gin abi. ²Ae menjo do anpak niañ an yomisal, miñat pelañ do yañ gin abi. Ae samingoni do anpak yokwi dima an yomisal, miñatjok bulagi do yañ gin anpak yokwi dima anyobi.

Namin da sakwabat kilani asak?

³Sakwabat morap panpulugokni minisi ekwan unun banji panpulugoni.

⁴Mani sakwabat unun monjini di toñ bo ae uwani di toñ kan, panpuluganbi Pinjkop da dabilon anpak madepsi kinda unun nandañ pisoni. Unun menji kilani tagisi anjek menji datyo da kalip pi madep awit unun dakon gomani tagi sopni. Pinjkop da anpak unuden do tagisi nandisak.

⁵Miñat kinda sakwabat egek panpulugokni minisi egisak kan, unun miñat Pinjkop nandañ gadañ imiñ kimagek Pinjkop da yo tagisi anji imjak do nandañek jomjom asak. Añek gildari ae kalbi Pinjkop da anpulugosak do bisit asak. ⁶Mani sakwabat kinda unun giptim dakon galaktok yoldak kan, miñat unun amin kimakbi yombem. ⁷Do miñat unun yoyiñbi anpak tagisi banjin anakwa amin da yanba yokwi tok dima anyomni. ⁸Amin kinda iyi dakon yawi diwatni dima panpulugosak kan, unun amin tagi dima. Mani amin kinda iyi dakon gwakni kisi kilani tagi dima

asak kaŋ, unun amin nandaŋ gadatni kili yipmaŋ dekgit, do amin yokwisi. Piŋkop dima nandaŋ imaŋ amin yapmaŋek unun wagil yokwisi.

⁹Sakwabat dakon man silipmon, miŋat oden dakon man baŋgin mandaki: Miŋat bilak 60 yapmaŋdak, ae eni kalonŋi dakon miŋatni egipgut unun dakon man baŋgin mandaki. ¹⁰Ae pi tagisi mibili mibili agit dakon man bini taŋ yomaŋ unun dakon man baŋgin mandaki. Nak pi tagisi oden do yosot: Gwakni kila tagisi agit, ae amin kokup ŋwakŋwarikon da apba kilani aŋek paŋpulugagit, ae paŋmuwukbi dakon kandap pakbi baŋ sugagit, ae jigikon ekwaŋ amin paŋpulugagit, ae pi tagisi diwari agit. Gak miŋat unuden dakon man baŋgin mandaki.

¹¹Mani miŋatjok sakwabat dakon man dima mandaki. Nido giptimni dakon galaktok yolek burikon da miŋat eyo kaluk aeni ak do nandaŋ bisapmon Kristo manji imaŋ. ¹²Aŋek yaŋ teban tok awit unun yapmaŋgaŋ, do gulusuŋni taŋ yomisak. ¹³^wAe unun gin dima, kuraktok aŋpak timigek yut diwarikon agi agi aŋ. Ae kuraktok aŋpak gin dima, amin diwari da yo aŋ unun dakon geni nandak do galagi nandaŋ. Aŋek gen morapmi dima yogogi yoŋ. ¹⁴^xDo miŋatjok sakwabat egipni unun amin paŋek monji paŋalaŋek yutni kila ani do nandisat. Yaŋ ani kaŋ, uwal da aŋpakni tagisi unun kaŋek gen yokwi aripmi dima yaŋ imni. ¹⁵Disi nandaŋ, miŋatjok sakwabat diwari kosit kilegi kili yipmaŋ dekgwit da Sunduk yolaŋ.

¹⁶Kristo nandaŋ gadaŋ imisak miŋat kinda da yutgwan miŋat diwari sakwabat ekwaŋ kaŋ, miŋat unun da iyi kilani asak. Yaŋ aŋakwan paŋmuwukbi miŋat aminyo diwari da kilani ak do jigi dima

pani, ae sakwabat morap paŋpulugokni minisi ekwaŋ unun baŋ kilani tagi ani.

Kila amin pi tagi aŋ unun kilani tagisi ani

¹⁷Ji kila amin pi tagisi aŋ amin man madep yomiŋek tagisi yumaŋ noni. Mibiltoksi yomni amin unun: Piŋkop gen yaŋ tenŋok aŋ amin gat, ae Piŋkop gen yoyiŋdet aŋ amin. ¹⁸^yYaŋsi ani, nido Piŋkop gen papia da yaŋ yosok.

“Ji bulmakau wit gip golek do bamaŋ misinŋikaŋ bisapmon jap noni do gen kagani dima sopni.”

Ae kinda yaŋ yosok:

“Pi amin yumaŋ nogini aripmi tagi timitjak.”

¹⁹^zAmin kinda da kila amin kinda do suŋ kinda ak yaŋ yosak kaŋ, geni do mirak dima yopbi. Mani bamori bo kapbi da gen unuden yaŋba kaŋ, geni tagi nandaki. ²⁰^aAe kila amin kinda yokwi asak kaŋ, paŋmuwukbi morap da dabilon aŋmilip abi, aŋaki diwari pasol pasol timitni.

Timoti iyi dakon aŋpak kaŋ kimotjak

²¹Piŋkop ae Yesu Kristo ae Piŋkop dakon aŋelo kabi da dabilon noman yaŋsi gayisat, gen morap on gayisat unun yol kimagek pi abi. Aŋek amin kisikon aŋpak tilak kalonŋikon da pi abi.

²²Piŋkop dakon pi asak do gak amin kinda da kwenon kisitgo tepmisi wutjik do dima nandaki. Amin diwari dakon yokwi da gagon di tegaŋbam. Gak gaga do kila tagisi aŋek Piŋkop da dabilon gwaljigi minisi egipbi.

²³Gak pakbisigin dima noki. Butgo aŋpulugosak ae sot unun toktoŋi noman taŋ gamisak unun mudosak do wain disok kisi noki.

^w5:13 2Tes 3.11   ^x5:14 1Ko 7.9   ^y5:18 GT 25.4; Mt 10.10; 1Ko 9.9

^z5:19 2Ko 13.1   ^a5:20 Ep 5.11

²⁴Amin diwari dakon yokwini uŋun nomansi toŋ. Ae amin da nandaŋ, Piŋkop da uŋun amin gen pikon yopmaŋek kobogi yokwi yomdisak. Mani amin diwari yokwini pasili toŋ, ae don noman tokdaŋ. ²⁵Uŋudenŋ gin, amin diwari aŋpakni tagisi noman gin toŋ. Mani, amin diwari aŋpakni tagisi uŋun noman dima toŋ, uŋun don noman tokdaŋ.

Oman monji aŋpak tagisi baŋgin ani

6^bYesu yolyol amin morap amin diwari dakon oman amini ekwaŋ, madepni man madep yomiŋek piŋbini egipni. Yaŋ aba amin da Piŋkop dakon man ae paŋmuwukbi nin dakon nandaŋ gadat do yaŋba yokwi tok dima ani. ^{2c}Ae oman amin kinda dakon madepni uŋun nandaŋ gadat amin kinda kaŋ, oman amin uŋun “notno gin do geni tagi abiŋ yipbeŋ” yaŋ di nandaban. Dima, uŋun yaŋsi nandisak, “Amin uŋun Yesu yolyol amin kinda, do pini aŋ imiŋek but dasi galak taŋ ibeŋ” yaŋ nandisak. Aŋakwan nandak nandak uŋuden da aŋtagap aban pi tagisi akdisak.

Moneŋ dakon galagi uŋun yokwi dakon mibili

Gak bisapmi bisapmi miŋat aminyo aŋpak kilegi baŋ ani do yoyiŋ dekgi, aŋek aŋpak gayigim uŋun ani dosi yoyiki. ^{3d}Amin Taginin Yesu Kristo dakon gen da Piŋkop dakon aŋpak do niyiŋ dekdak. Amin kinda gen uŋun yipmaŋek miŋat aminyo gen ŋwakŋwari Yesu dakon geni kilegi yombem kinda naŋ dima yoyiŋdetjak kaŋ, ⁴yaŋ nandaneŋ, uŋun amin kwen wigik asak, ae nandak nandakni minisi. Uŋun gen emat aŋek gen dakon mibili do notni pabiŋ yop do pi asak. Yaŋ aŋek yo yaŋ paŋalon

asak: tagisi ekwaŋ amin do nandaba yokwi tok, ae emat, ae yaŋba yokwi tok, ae amin diwari do but giman nandaneŋ nandaba yokwi tok. ^{5e}Ae bisapmi bisapmi gen emat aŋekwaŋ. Amin aŋpak uŋuden aŋ uŋun nandak nandakni wagilsu upbal tawit, ae gen bamisok kinda dima nandaŋ. Uŋun Piŋkop dakon aŋpak do yo morap timit timit kosit kinda yaŋ nandaŋ.

^{6f}Mani, amin kinda Piŋkop yolek yo kabini do nandaban aripmi taŋ naman yaŋ nandisak kaŋ, uŋun amin yo bamisi timikdak. ^{7g}Nin nandamaŋ, meŋ da paŋalaŋban miktimon altagimaŋ bisapmon yo kinda dima abidaneŋ apgumaŋ. Ae miktim yipmaŋ detneŋ bisapmon yo di dima timigek kikkamaŋ. ⁸Yaŋdo, jaŋ imalyonin di taŋ nimni kaŋ, “uŋun aripninon” yaŋ yoneŋ. ⁹Mani, moneŋ morapmi timit do nandaŋ amin, kilap da paron yokwalgaŋ da arip, paŋkewal da altaŋ yomiŋek timitdisak. Uŋun nandaŋ kokwini tagi dima amin da but sulugik morapmi aŋek uŋun da obisi paŋiŋtok akdisak. Yaŋ aŋek wagilsu tasik taŋ mudokdaŋ. ^{10h}Moneŋ do galagi nandak nandak uŋun yokwi morap dakon mibili. Amin diwari moneŋ do galak tawit, uŋun da ilikban nandaŋ gadatni yipmaŋ dekgwit aŋek jigi morapmi paŋek bupmisi nandaŋ.

Gak tebaisi kiŋek egip egip teban abidoki

¹¹ⁱMani, gak Piŋkop dakon amin egisal, do aŋpak yokwi uŋuden morap yopmaŋ degek pasal kiki. Pi tebaisi aŋek yo oden baŋ timikgi: aŋpak kilegi, ae Piŋkop dakon aŋpak, ae nandaŋ gadat, ae amin do but dasi galak taŋ yomyom aŋpak, ae tebaisi agek jigi imet imet aŋpak, ae amin do yo yawori aŋ yomyom

^b6:1 Ep 6.5   ^c6:2 Plm 16   ^d6:3 Gal 1.6-9   ^e6:5 2Ti 3.8; 4.4; Tit 1.14   ^f6:6 Pil 4.11-12; 1Ti 4.8; Ibr 13.5   ^g6:7 Jop 1.21   ^h6:10 Ep 5.5   ⁱ6:11 2Ti 2.22

anjpak. ¹²JKristo nandan gadanj imisak amin unun napbi gwapbokon kisak. Do gak napbi gwapbo tagisi unudon tebaisi kinjek egip egip teban abidoki. Tebai agek nandan gadatgo amin morapmi da dabilon yan tetenagil bisapmon, Pinjkop da egip egip abidoki do kili yan gamgut. ¹³kPinjkop yo morap kisi do egip egip yomisak unun da dabilon, ae Yesu Kristo Pontias Pailat da injamon tebaisi agek gen bami yagit unun da dabilon nak tebaisi yan gayisat, ¹⁴gak gen abidagil unun guramik kimagek amin da yanba yokwi tok an gamni da aripmon yo kinda dima abi. Tebaisi guramik kimagaki wigi Amin Taginin Yesu Kristo da noman altosak bisapmon wugisak. ¹⁵Unun Pinjkop da bisap yipgut unudon altokdisak. Pinjkop unun anksin kimotneresi. Unun kalon dagin yo morap kila asak. Unun kila amin madep morap dakon Kila Amin Madepni, ae amin tagi morap dakon Amin Tagini. ¹⁶Unun kalon dagin dima kimokdok, unun tetenji madepmon egisak, ae nin unun da kapmatjok aripmi dima kikigi. Amin kinda da dima kagit, ae kinda da dima kokogi. Man madepni ae tapmim madepni unun bisap dagok dagogi mini taj imdisak teban. Unun asi.

**Yoni morapmi amin Pinjkop
nandan gadanj iminjek minjat
aminyo diwari panpulugoni**

¹⁷mYoni morapmi amin on miktimon ekwan yoyinbi iyi dakon man dima

pawigini. Ae yo morapni tepmi bisal kigi do nandan gadat dima ani. Unun Pinjkop dosi nandan gadanj imni. Unun Pinjkop da nin da kisik kisik anej do yo tagisi morapmi nimisak. ¹⁸Yoyinbi anjak tagisi morapmi anjek yo do wadak wadak an amin do yo morapmi yomni. Yonin bami unun amin do yo tagisi an yomyom anjak unun yan nandani. ¹⁹nYan ani kan, iyi don panpulugoni dakon yoni morapmi panmuwutdan, ae unun yoni morapmi tebai tokdan. Anej egip egip bamisi abidokdan.

Timoti pini do kila tagisi asak

²⁰Timoti, Pinjkop da pi unun gamgut unun kila tagisi an kimokgi. Gen mibili mibili Pinjkop dakon galaktok dima yolyoli yon amin, unun amin gat dima egipbi. Ae amin nandak nandaknin ton yan nandanej Pinjkop dakon gen bami anjupbal anjek gen yon amin, unun da dubagikon egipbi. ²¹oAmin diwari unuden nandak nandak yolek nandan gadatni kili yipman dekgwit.

Pinjkop dakon nandan yawot jikon tosak do bisit asat.

Pol da Timoti do Papia 2 Mandagit

But piso gen

Timoti unjun Pol dakon pi isalni, do Pol da papia on anpak tagisi yolek asak unjun do mandagit. Pol dam tebanon egek kili nikba kimotdisat yan nandajek Timoti nandan gadatni dima yawotjak, ae Yesu Kristo dakon Gen Bin Tagisi do yan tenjentok pi dima yipmandetjak do mandagit. Ae Pinjkop dakon gen morap tagisi guramik kimotjak do iyigit. Amin da tepmi jigiyi madepsi imdan, mani tebaisi agek Pinjkop da pi imgut unjun an kimotjak do mandan imgut.

Timoti amin nandak nandakni gulusu toj amin dakon gen do mirak dima yopjak do iyigit. Unjuden gen da amin mirak pan yoman amin dakon egip egip panupbal an. Do Timoti Pol dakon anpak tagisi timigek unjun ban yol kimotjak. Unjun nandan gadaron tebaisi agek buri yaworisi tanakwa ae amin do but dasi galak tan yominek jigi mibili mibili unjun guramitjak do iyigit.

Timoti Pinjkop dakon amin dagok do pi tebaisi asak

1 Nak Pol, Yesu Kristo dakon yabekbini. Iyi da galak togon Pinjkop da nak yabekbi pi aben, ae Yesu Kristo nandan gadan iman egip egip unjun yom do yan teban tok an yomgut unjun do yoyiker do nak tilak agit. ²PTimoti monji gimano nak on papia gak do mandan gamisat. Pinjkop Dat ae Amin Taginin Yesu Kristo dakon nandan yawotni gat, ae bupmi gat, ae but yawotni gat gagon tosak do bisit asat.

Gen Bin Tagisi do mayaktok dima panen

³qBabikno Pinjkop da dabilon gulusunin mini yansi nandajek Pinjkop dakon pi awit, nakyu kisi yan gin pini asat. Kalbi ae gildari yipman deri mini bisit anek gak do nandajek Pinjkop ya yan iyisat. ⁴Dabilgo dakon pakbi mawit, nak unjun do nandajek abin aeno gandakdosi nandisat, anek but galaksi nandaken.

⁵rNak nandisat, kalip uwago Lois ae menjo Yunis da nandan gadat agimal, gakyu kisi yan gin Kristo nandan gadan imin kimokdol yansi nandisat. Anek gak dakon nandan gadakgo tebai unjun do nandajek, ⁶s nandak nandakgo abo pisanban Pinjkop da but galak do wup dakon yo unjun gamgut abi egip egipgokon aeni teban tosak do nandisat. Unjun amin da kindap pisonjakwa madepsi soson unjun da tilak. Kisitno busungokon wutjigim bisapmon Pinjkop da but galak do tapmim gamgut unjun do yosot. ⁷tAbi madepsi sosak, nido Telagi Wup nimgut unjun pasol pasol anen do dima nandisak. Unjun da tapmim nimisak, ae nin panpuluganban amin do but dasi galak tan yomaman, ae nin do kila anek anpak kalipmi pabin yopmanjgaman.

⁸Do gak Amin Taginin dakon gen yan tenjentok do mayaktok dima pabi. Ae nak Yesu dakon dam tebanon amini nak do mayaktok dima pabi. Pinjkop dakon tapmim abidanbi Gen Bin Tagisi yan tenjentok pikon nak gat kisi jigi panden. ⁹uPinjkop da nin yokwikon ban timigek telagisi egipnen do yan nimgut. Nin da anpak tagi kinda agiman do anek dima, nandan yawotni do anek yan nimgut. Kalipsigwan yo kinda dima

wasanban noman tanjakwan, Yesu Kristo do anek nandan yawotni nim do kili nandaban teban tagit. ^{10v}Ae abisok Yesu Kristo yokwikon ban timit timit aminin noman kili altan tentenanban Pinjok dakon nandan yawotni kisi noman altan tentenagat. Yesu Kristo da kimot dakon tapmim aban pasilgit, anek Gen Bin Tagisi da panthagap aban minat amin morap kisi egip egip teban do nandaba pisagit. ^{11w}Pinjok da nak unun Gen Bin Tagisi dakon yan tentenok anek yabekbi pi anek yoyindet pi aben do manjigit.

¹²Mibili yan do jigi unun guramikdat. Mani unun do mayagi dima pasat, nido amin unun nandan gadan imisat unun kili nandan imgum. Ae nak da kisitnikon yo yipgum unun kilani tagisi anjakwan wigi Kristo apjak Gildaron wugisak yanji nandan kimokdot.

¹³Gen tagisi gamgum unun tebaisi abidanek minat aminyo yoyin dekgi. Anek Yesu Kristokon gadanek nandan gadat bamisi anek amin do but dasi galak tan yobi. ^{14x}Pinjok da Gen Bin Tagisi kilani abi do gamgut, unun kilani tagisi an kimokgi. Telagi Wup nin da butgwan yikdak unun da gak pi unun do tagi anpulugosak.

¹⁵Gak nandisal, Asia provinskon amin morap nak kili nepman dekgwit. Ae Pigelus gat ae Emogenes kisi nak kili nepman dekgimal.

¹⁶Nak Onesiporus dakon gwakni Amin Tagi da bupmi nandan yomjak dosi nandisat. Bisap morapmi Onesiporus da nak dakon but anteban aban butno tagisisi agit. Ae dam tebanon yikgin unun do mayagi dima pagit. ¹⁷Unun Rom abinek nak nandak do pi madepsi anek wisigit anek don nak nandagit. ¹⁸Ae kokup pap Epesaskon unun da nak madepsi

anpulugagit unun gaga pakyanji nandisal. Gen kokwin bisap madepmon Amin Tagi da bupmi nandan imjak dosi nandisat.

Timoti Yesu Kristo dakon emat amin tagisi da egipjak

2 Monjino, Yesu Kristo dakon nandan yawotni da gak anteban anjakwan tebaisi akgi. ²Anek gen morap amin morapmi da dabilon yan tentenanapbo nandagil, unun Pinjok gen tebai abidon amin do yobi. Anjaki unun da amin diwari kisi tagi yoyindetni. ^{3y}Gak Yesu Kristo dakon emat amin tagisi da egek pi unun dakon jigi pabi, amin diwari nin gat kisi da paner. ⁴Emat amin pi an bisapmon, pi di gat kisi dima an. Unun mibiltok amin madepni da pi agakni pindakban kilegisi asak do nandisak. ^{5z}Napbi gwapbokon kisak amin napbi gwapbo dakon gen teban kisi yoldak. Yan dima asak kan, napbi gwapbokon teban tane tomni abidon, unun dima abidosak. ^{6a}Amin kinda jap do pi madep anek kilani tebai asak amin, unun da amin diwari mibiltan yominek pigaga jap pasak. ⁷Geno on yosot unun do nandaki, anjaki Amin Tagi da nandak nandakgo aban pisanban gen morap unun dakon mibili nandabi pisokdisak.

^{8b}Gak toktogisi Yesu Kristo do nandaki. Unun Kila Amin Madep Dewit da kabikon nani, unun kimagek aeni pidagit. Nak Gen Bin Tagisi on nan yan tentenosot. ^{9c}Gen Bin Tagisi unun yan tentenanapbo mibili unun do nak jigi mibili mibili panek yokwi pakpak kinda nan yan kisit kandapyono nap teban ban panteban abi. Mani Pinjok dakon geni unun nap teban nan aripmi dima anteban agagi. ¹⁰Yando, nak Pinjok dakon minat aminyo iyi do manjigit pappulu-

^v1:10 Ibr 2.14   ^w1:11 1Ti 2.7   ^x1:14 1Ti 6.20   ^y2:3 2Ti 1.8

^z2:5 2Ti 4.8   ^a2:6 1Ko 9.7   ^b2:8 Ro 1.3; 1Ko 15.4   ^c2:9 Ep 3.1,13; Pil 1.12-14

gokenj do butno anteban anjek unjun jigi morap pasat. Nak Yesu Kristo da yok-wikon banj timitjak do nandisat, ae unjun gat kisi toktogisi tilimnikon egi wigini do nandisat.

¹¹dGen on unjun bamisi:

Nin unjun gat kisi kalonji kimakgimanj kanj,

nin unjun gat kalonji egipdamanj.

¹²eNin tebai agek jigi morap unjun guramitnerj kanj,

nin unjun gat kisi kila amin madep egipdamanj.

Nin manji imnerj kanj,

unjun yo kisi manji nimdisak.

¹³fNin yanj teban tok genin yapnerj kanj, unjun geni guramitdisak gin,

nido iyi dakon geni kulabik aripmi dima asak.

Timoti Pinjkop dakon pi aminsi dagok do pi tebaisi asak

¹⁴gGak bisapmi bisapmi miñat aminyo panpuluganji gen unjun do nandani. Unjun gen emat anjek gen dakon mibili do notni pabiñ yop do pi dima ani do Amin Tagi da manon gen tebaisi yoyiki. Gen unjuden da amin kinda aripmi dima anpulugogi. Unjun da amin mirak panjek nandanj unjun dakon butni panjupbal asak. ¹⁵hGak pi aminsi dagok do pi tebaisi abi, anjaki Pinjkop da pigo do nandaban tagisi asak. Yanj anjek mayak-tok dima pakdisal, ae Pinjkop dakon gen bami kilegisi yoyindetdisal. ¹⁶iPinjkop dakon galak tok dima yolyoli dakon gen morap manji yobi. Gen unjuden da amin ilik panpanj Pinjkop dakon kosit da dubagikonsi sigin panjikdanj. ¹⁷jGen unjuden unjun wuda yokwisi amin panjupbal anj unjun yombem, madepsi akdisak. Gen unjuden yonj amin bamot unjun Ime-

nius gat ae Piletus gat. ¹⁸Amin bamot gen bami dakon kosit kili yipmanj dekgi-mal. Unjun yanj yomal, “Miñat amin morapyo kimoron da pidokdanj dakon bisap madep kili noman tagit.” Gen on nanj miñat aminyo diwari dakon nandanj gadat panjupbal amal. ¹⁹kMani Pinjkop da panmuwukbi madepni wasok do anjek gwak teban kili magit da gwak unjun tebaisi akdak. Ae unjun gwagon gen yanj mandagit:

“Amin Tagi da iyi dakon miñat amini nandanj yomisak,”

ae

“Amin morap nin Amin Tagi dakon amin yanj yonj amin unjun anpak yokwi unjun manji yomiñ kimotni.”

²⁰Yoni morapmi amin da yutnon kwoba idapyo mibili mibili tonj. Diwari gol ae silwa banj wasanji, ae diwari kindap banj wasanji, ae diwari miñtim banj wasanji. Unjun kabikon diwari pi tagisi ak do tonj, ae diwari pi isali mibili mibili ak do tonj.

²¹Amin kinda egip egipnikon anpak yokwi wiririk mudanjek Pinjkop da dabilon gwaljigi mini asak kanj, unjun amin idap kinda pi tagisi ak do tosok unjun yombem. Unjun Pinjkop dakon aminsi egek Amin Tagini tagi anpulugosak. Unjun da pi tagisi morap ak do tagap tokdisak.

²²lGak yawi kaluk da butgwan but suligik morap noman tonj unjun yopmanjek pasal kini. Anjek anpak kilegi gat, ae nandanj gadat gat, ae amin do but dasi galak tanj yomyom gat, ae but yawot anpak gat unjun timit do pi tebaisi abi. Anjek amin Pinjkop da dabilon gwaljigi mini egek Amin Tagi da manon bisit anj amin gat on anpak tagisi morap anjek egipni. ²³mGak nan-

^d2:11 2Ko 4.11   ^e2:12 Mt 10.33   ^f2:13 Ro 3.3-4; Tit 1.2

^g2:14 1Ti 6.4; Tit 3.9   ^h2:15 1Ti 4.6   ⁱ2:16 1Ti 4.7   ^j2:17 1Ti 1.20

^k2:19 IDT 16.5; Ais 52.11; Jn 10.14; 1Ko 8.3   ^l2:22 1Ti 6.11   ^m2:23 1Ti 4.7

daŋ kokwini tagi dima amin dakon gen gulusuŋni do mirak dima yopbi. Gaga nandisal, gen uŋuden da butjap ukwayityo paŋalon asak. ²⁴Amin Tagi dakon oman amin uŋun butjap ukwayityo dimasi asak. Amin morap kisi do anpak tagi baŋ anyomisak, ae yoyiŋdet agakni uŋun tagisi. Amin da kwen wigik aŋ iba kaŋ, anpak yaworisi anyomisak. ²⁵Uŋun pi yaworisi aŋek geni pabiŋ yopmangaŋ amin dakon nandak nandakni paŋmilip asak. Yaŋ asak kaŋ, Piŋkop da paŋpulanganban but tobiŋ aŋek gen bami do nandaŋ pisoni. ²⁶Sunduk da galaktokni yolni do iyi da paron depban yokwalgwit. Mani gen bami nandani kaŋ, nandak nandakni ae pisaŋakwa Sunduk da paron da kukwaŋ kikkaŋ.

Mibi bisapmon amin da anpak yokwisi akdaŋ

3 ¹Mani yaŋsi nandaki, mibi bisapmon jigi morapmi yokwisi da noman tokdaŋ. ²Amin da iyi dogin galak taŋek moneŋ timit do galagi madepsi nandakdaŋ. Iyi do nandaba yo madep aŋakwa kwen wigik akdaŋ. Ae butjap ukwayityo aŋek amin diwari yobipdaŋ. Meŋ datyo dakon gen pabiŋ yopdaŋ, ae miŋat aminyo da anpak tagi anyoba ya yaŋ dima yoyikdaŋ. Piŋkop dakon anpak manji yomdaŋ. ³Amin do but dasi galak taŋ yomyom anpak dima akdaŋ, ae amin da yokwi anyoba diwari yopyop anpak dima akdaŋ. Amin diwari do yaŋba yokwi tok aŋek giptim dakon galaktok kila tagi dima akdaŋ, aŋek amin dapmaŋ paŋupbal akdaŋ. Anpak tagi morap uwal aŋ yomdaŋ. ⁴Iyi dakon notni yokwi aŋ yomdaŋ, aŋek nandak nandak gulusuŋ morapni tepmisi yoldaŋ. Uŋun iyi do amin madep yaŋ nandakdaŋ. On miktim dakon anpak kisik kisigi toŋ mibili mibili

uŋun do galagisi nandaŋek Piŋkop do but dasi dima galaktokdaŋ. ⁵Piŋkop dakon anpak ak do gip daŋin akdaŋ. Aŋek Piŋkop da egip egipnikon pi asak dakon bibbik dima imdaŋ. Gak uŋuden amin da dubagikon egipbi.

⁶Uŋuden amin amin paŋkiligek yutnikon wigek miŋat paŋgalak aŋek uŋun dakon galak tok yolni do pi aŋ. Miŋat uŋun yokwi morapmi awit dakon jigi madepsi paŋek ekwaŋ. Ae but sulugik aŋek yokwi mibili mibili aŋ. ⁷Miŋat uŋun nandak nandak pak do tagisi nandaŋ, mani gen bami aripmi dima nandaŋ pisoni. ⁸PKalip Janes gat Jambres gat da Moses uwal aŋ imgumal, yaŋ gin, amin anpak uŋun aŋ uŋun gen bami naŋ uwal aŋ imaŋ. Uŋun nandak nandakni wagilsi upbal tawit, ae Piŋkop dimasi nandaŋ gadaŋ imaŋ. ⁹Mani pini uŋun madepsi dima ireŋ tokdisak. Uŋun kalip amin da Janes gat ae Jambres gat dakon ŋugigi anpakni pindakgwit yaŋ gin amin morap da anpakni pindakba ŋugigisi akdaŋ.

Timoti Piŋkop gen tebaisi abidosak

¹⁰Mani gak ni gen baŋ yoyiŋdetdat, ae anpakno do nandisal. Mibili nido pi asat uŋun nandisal. Nak Piŋkop do tebaisi nandaŋ gadaŋek bisapmi bisapmi butno tebaisi aŋteban aŋek pi asat, ae amin do but dasi galak taŋ yomiŋek tebaisi agek but yaworon da jigi guramikdat. ¹¹qAnpak yokwi morap amin da nak do aba jigi pagim, ae tepmi morap Antiok ae Ikoniam ae Lista kokup papmon naba guramikgin uŋun gak nandisal. Mani Amin Tagi da uŋun jigi morapmon nak anpuluganaŋakwan tagisi egipgum. ¹²rAsisi, amin morap Yesu Kristo gat gadaŋek Piŋkop dakon anpak ak do nandaŋ, uŋun aba amin da yo yokwi aŋ yomdaŋ. ¹³Mani amin yokwi gat

¹3:1 1Ti 4.1   ²3:5 Mt 7.15,21; Tit 1.16   ³3:8 TP 7.11

⁴3:11 Ya 13.14-52; 14.5,8-20   ⁵3:12 Mt 16.24; Jn 15.20; Ya 14.22

ae top amin gat da anpak yokwi sigin anjakwa wagil yokwisi akdisak. Ujun miñat aminyo panjewardan, anjakwa unjun yo kisi da tamoni do panjewardan.

¹⁴Mani gak gen unjun abidagil da tebaisi nandan gadasal, unjun gen tebaisi abidoki, nido gayin dekgiman amin gaga nandan nimisal. ¹⁵Gak monijisok egipgul bisapmon Pinjkop dakon gen telagi papianikon ton nandak nandak unjudon wasanjek pagil. Papia unjun da nandak nandak kilegi tagi gamjak. Nandak nandak kilegi unjun yan: Yesu Kristo nandan gadan iminjaki Pinjkop da gak yokwikon nan abidosak. ¹⁶^sPinjkop da papiakon gen morap ton unjun Telagi Wup da iyi amin panjagap aban mandawit. Gen unjun da gen bami do niyindetdak, ae miñat aminyo nandak nandak yokwini panmilip asak, ae kosit agip agipni panmilip asak, ae anpak kilegi do niyindetdak. ¹⁷Gen unjun da panpuluganban Pinjkop dakon miñat aminyo nin anpak tagisi morap timikgiman, ae unjun da panjagap aban pi tagisi morap mibili mibili ak do tagap toman.

Timoti unjun Pinjkop gen yan tenjajok pi ankimotjak

4 Yesu Kristo da don altanjek kila amin madep egek miñat aminyo morap kalugi ekwan gat ae amin kili kimakgwit gat kisi dakon anpakni kokwin akdisak. Yanjsi akdisak, do nak Pinjkop ae Yesu Kristo da dabilon gak do gen tebaisi yan gayisat: ²Gak geni yan tenjajok do pi tebaisi abi. Amin gen nandak do tagap tok an bo ae tagap ton dima an, gak bisapmi bisapmi Kristo dakon yan tenjajok dakon pi an kimokgi. Gak buri pidoni dakon gen ban madepsi yoyiki, ae but tobil anjek Pinjkop dakon anpak yolni do panjagap abi. Gak bisapmi bis-

apmi miñat aminyo dakon but panjeban anjek yaworikon da Pinjkop da anpak si galak tosoq unjun do tagisi yoyin dekgi. ³^tNido, don amin gen kilegi sanjebek nandak do dima galak tokdan. Ujun da iyi ni gen ban nandak do galakton unjun dakon yoyindetni iyi timitdan. ⁴Ujun gen bami manji iminjek babikni dakon binap gen do mirak yopdan. ⁵Mani gak gaga bisapmi bisapmi nandak nandakgo si pisanjakwan egipbi. Jigi ae tepmiyo guramikgi. Ae Gen Bin Tagisi miñat aminyokon yan tenjajok dakon pi abi. Miñat aminyo panpulugoki dakon pi Pinjkop da gamgut, pi unjun an kimokgi.

Pol kilisok unjun kimotdisak

⁶^uGak yanjsi abi, nido nak kilisok unjun kimotdisak. Anjapbo yawino da Pinjkop do wain paret an iman unjuden tagaldisat. Kiken dakon bisap kili kwan tosoq. ⁷^vNak egip egip dakon napbi gwapbo tagisikon timtim yanjek kigim, anjek abisok tilagon kili abin alat. Nak Pinjkop do nandan gadatno tebaisi abidagim. ⁸^wAmin da napbi gwapbokon teban tanjek tomni timikgan unjun kili tagap tak da nak do jomanjek tosoq. Tomni unjun yan: Amin Tagi da amin kilegi yan nayikdisak. Amin Tagi da anpak kilegi yolek amin dakon anpakni kokwin anjek miñat aminyo gen pikon yopjak bisap madepmon tomni unjun namdisak. Ae nak kalon dogin dima namdisak, amin morap Yesu noman altanban kok do but kindap an unjun do kisi yomdisak.

Timoti unjun Pol do tepmisi opjak

⁹Gak kosit nianjon da nagon tepmisi opbi dakon pi madepsi abi. ¹⁰^xNido, Demas kili nepman dekgit. Ujun on miktim dakon yo morap do galagi nan-

^s3:16 Ro 15.4   ^t4:3 1Ti 4.1   ^u4:6 Pil 2.17   ^v4:7 1Ti 6.12

^w4:8 1Ko 9.24-25   ^x4:10 Ya 15.37-39; 2Ko 8.23; Kol 4.14

danej Tesalonaika kokupmon kigit. Krensens unun Galesia provinskon kinakwan Taitus unun Dalmesia miktimon kigit. ¹¹Luk kaloj dagin nak gat ekwamak. Mak abidanbi gak gat kisi opjil, nido unun da nak pikon anpulugosak amin tagisi. ¹²Tikikus unun nak da yabekgo Epesas kili kigit.

¹³yGak apbi bisapmon paba pigik dubakno kokup pap Troas unudon Kapus da yutnon yipgum unun si abidanjek opbi. Ae papia kisi timikgi. Papia sipsip gip ban wasanbi unun banji timikgi.

¹⁴zAleksanda, unun ain ban yo wasok amin, unun da nak do yo yokwisi agit. Unun anpak agit dakon kobogi do Amin Tagi da yo yokwisi don an imdisak. ¹⁵Gakyo kisi unun amin do kan kimokgi. Unun nin dakon gen do uwal madepsi agit.

¹⁶Mibiltok gen pikon nepgwit dakon kobogi yagim bisapmon, amin kinda da nak gat agek anpuluganban gen dima yagimak. Amin morap kisi nak nepman dekgwit. Pinjkop da unun gulusunni dakon kobogi yokwi dima yomjak dosi nandisat. ¹⁷Mani, Amin Tagi da nak da

ilejonjok agek nak anteban agit. Do nak Gen Bin Tagisi aripmisi yanapbo Amin Injakwari Kabi morap kisi da nandawit. Anapbo Pinjkop da nak laion da gen kagakon nan abidagit. ¹⁸Amin Tagi da nak anpak yokwi morap an namdan unudon nan abidokdisak. Anek anpuluganban tagisi egapbo anan Pinjkop dakon amin kila agakni Kwen Kokup tosoq unudon anjikdisak. Amin Tagi dagok dagogi mini tilim gulgwani tan anan kikdisak. Unun asi.

¹⁹aGildatno tagi Prisila gat ae Akwila gat ae Onesiporus dakon gwakni kisi do yoyiki. ²⁰bErastas unun kokup pap Korinon sigin egisak. Anjakwan Tropimus unun sot agit, do kokup pap Miletus unudon yipman dekgim da egisak. ²¹Gak kosit nianon da tepmisi opbi dakon pini ankimokgi. Jomjom anegaki ais bisap di apban. Yubulus da gildatni tagi gayisak. Ae Pudens, ae Linus ae Klodia gat ae panmuwukbi diwari morap gat kisi da gildatni tagi gaya. ²²Amin Tagi da wupgo gat egipjak, ae nandan yawotni da gagon tosak do bisit asat.

Pol da Taitus do Papia Mandagit But piso gen

Taitus unun Juda amin kabikon nani kinda dima. Mani Yesu yolyol amin dagagit bisapmon Pol anpulanganban yabekbi pi agimal. Pol da Taitus Krit miktim tim tap binap tosok unudon panmuwukbi dakon pi kila asak do yipban egipgut.

Mibiltok Pol da yosok, Krit amin dakon anpak unun tagi dima. Mani amin kinda panmuwukbi dakon kila amin dagok do kan, anpak tagisi ankimotjak. Don Pol da Taitus da miñat aminyo iyikon iyikon nianon da yoyiñdet asak unun do iyigit. Miñat amin pelan, ae yawi kaluk, ae oman monji unun yoyiñdet nianxi asak unun do mandagit.

Gen mibi do yan mandagit. Taitus da miñat aminyo yoyiñ degek but kaloñsi egek notni do anpak tagisi an yomiñ yomiñ anek gen emat dima anek egipni do yoyigit.

**Taitus unun nandan gadatni
panteban anek panmuwukbi Krit
miktim tim tap binap tosogon ekwan
unun dakon anpakni panmilip asak.**

(Kilapmi 1-3)

1 Nak Pol, Piñkop dakon oman monji ae Yesu Kristo dakon yabekbini. Nak miñat aminyo Piñkop da iyi do manjigit unun dakon nandan gadatni panteban aben do nak yabekgit, ae panpulugoko gen bami nandan pisanek Piñkop dakon anpak yolek ani yan do nak yabekgit. ^{2c}Do panpulugoko nandan gadat tebaisi anek, Piñkop da egip egip teban yomjak do jomjom an. Kalipsigwan Piñkop da yo kinda dima wasanban noman tagit bisapmon, egip egip teban unun nim

do kili yan teban tagit. Unun top dima yosok. ³Ae don, iyi bisap unun yipguron, amin di geni yan tenjenoni do panoman agit. Yan aban geni noman altañ tenjenagit. Piñkop, yokwikon ban timit timit aminin, unun da nak Piñkop gen yan tenjenok pi on aben dosi nayigit.

^{4d}Taitus, nak papia on gak do mandan gamisat. Gak monjinosi, nandan gadakgo nin morap gat arip. Piñkop Dat gat ae Yokwikon Ban Timit Timit Aminin Yesu Kristo gat da nandan yawok gaminek anpulanganbal butgo yawori tosak do bisit asat.

**Taitus unun panmuwukbi dakon kila
amin tagisi ban manjisak**

⁵Gak pi morap anđiwarikgiman unun panwasip abi yan do anek Krit miktimon geggum. Do gayigim unun da aripmon kokup morapmon panmuwukbi dakon kila amin manjiki. ^{6e}Gak miñat aminyo da dabilon gulusuñni mini amin ban manjiki. Unun miñat kaloñsi dakon eni egipjak. Ae unun amin dakon monji gwayoni Kristo nandan gadan imni, ae Piñkop da dabilon anpak garagi tagi yolek dima ani, ae kwen wigik anek men datyo dakon gen pabiñ yop anpak yolek dima ani. ⁷Panmuwukbi dakon kila amin unun Piñkop dakon pi kila agak amin, do kosit kilegisi agipjak, anakwan amin da gulusuñni kinda dima koni. Unun iyi do nandaban dima wigisak, ae butjap tepmi dima nandisak. Unun pakbi teban nanek but upbal dima asak, ae emat pidokyo dima asak, ae moneñ morapmi timit do nandak nandak dima asak. ⁸Amin yutnikon kwa kilani tagi asak, ae anpak tagisi morap do galagisi nandisak, ae anpakni kilegisi, ae telagisi egisak, ae iyi do kila anek anpak kalipmi pabiñ yopmandak. ⁹Unun gen bamisi iyin dekgwit unun tebaisi

abidosak. Anek miñat aminyo gen bami yoyiñ degek butni panjeban asak. Ae gen bami pabiñ yopmanñan amin gen tebaisi yoyiñakwan gulusuñni pindatni.

Miktim tim Krit unjudon amin morapmi da amin diwari dakon nandan gadat panupbal an

^{10f}Gak kila amin tagisi ban manjiki, nido kwen wigik amin morapmi ekwan. Unjun gen isali morapmi yanek amin dakon nandak nandak panjewan. Unjun kabikon, morapmi unjun Juda amin, unjun da gip mandani do pi tebaisi an. ^{11g}Unjun amin miñat aminyo dakon moneñni timit do nandanek yoyiñdet gulusuñ anek miñat aminyo diwari gat ae gwakni morap kisi gat dakon nandan gadat panupbal an. Do gen unjuden dima yoni do yanjop an yobi. ¹²Kalip Krit amin dakon nandak nandak amin madep kinda da yan jagit, “Krit amin morap unjun top yogok amin. Unjun amin yokwisi jon kilap yombem. Unjun isalsi egek jap morapmi nok do gin nandan.” ^{13h}Gen unjun bami. Do gak anpakni panmilip anek Piñkop nandan gadan imiñ kimotni do gen tebaisi yoyiki. ¹⁴ⁱYan anaki Juda amin dakon babikni dakon binap gen do mirak sanjebek dima yopni, ae gen bami manji iman amin dakon gen tebani do mirak dima yopni.

¹⁵Miñat aminyo burikon yoni mini unjun nandak nandakni kilegi gin. Mani anpak Piñkop da dabilon garagi tagi ban yolek Kristo dima nandan gadan iman amin unjun nandak nandakni kilegi minisi. Nido, nandak nandakni gat butni gat Piñkop da dabilon garagi tagi. ^{16j}Gen kaganikon da yan yon, “Piñkop nandan imisat”, mani anpakni da yan nolijban koman, Piñkop manji imiñek

ekwan. Piñkop da dimasi galak tan yomisak. Unjun gen pabiñ yop aminsi, ae anpak tagisi kinda aripmi dima ani.

Amin pelan anpak Piñkop da si galak tosok ban ani

2 Mani, gak miñat aminyo Yesu yolyol dakon gen madep madep morap ton unjun yol kimotni do yoyiñ dekgi. ²Amin pelan pakbi teban nanek but upbal dima ani do yoyiki. Unjun amin da pindakba amin tagisi ani do yoyiki, ae nandan kokwin tagisi anek anpak tagisi banjin ani. Unjun nandan gadat tebaisi anek, amin do but dasi galak tan yomiñek, tebai agek jigi morapmi guramitni do yoyiñ dekgi.

^{3k}Ae miñat pelan yo kisi yoyiñbi Piñkop da anpak galak tosok unjun ban yolni. Amin do manji gen dima yoni, ae pakbi teban dakon oman monjini dima egipni. Ae yoyiñbi amin diwari anpak tagisi do yoyiñdetni. ⁴Miñat pelan da miñat gimoni da ani gat ae monji gwayoni gat but dasi galak tan yomni do yoyiñdetni. ^{5l}Ae yoyiñ dekba miñat gimoni nandan kokwin tagisi anek anpak tagisi banjin anek Piñkop da dabilon gwaljigi mini egipni. Anek yutni kila tagisi ani, ae amin do anpak tagisi anyomni, ae ani dakon piñbini egipni. Anpak unjun ani kan, amin da Piñkop gen do yanba yokwi tok dima akdan.

Taitus anpak tagisi wili gimoni da yolek ani unjun ban asak

⁶Unjuden gin, gak wili gimoni panjeban abi unjunyo kisi nandan kokwin tagisi anek iyi dakon egip egipni dakon kila tagisi ani. ^{7m}Yo morap aki bisapmon, gak gaga anpak tagisi banjin abi, anaki amin da anpakgo kanek yolni. Miñat aminyokon yoyiñdet pi aki bisap-

^f1:10 1Ti 4.7   ^g1:11 2Ti 3.5-6; 1Pi 5.2   ^h1:13 2Ti 4.2   ⁱ1:14 1Ti 4.7
^j1:16 1Jn 1.6; 2.4   ^k2:3 1Ti 3.11   ^l2:5 Ep 5.22   ^m2:7 1Ti 4.12

mon gen kilegisi yanaki amin da gandaba pi amin bamisi kinda yan gandani. ⁸Gen kilegisi banjin yoki kan, amin da gulusun kinda dima kokdan. Ae uwal da gen yokwi kinda aripmi dima niyikdan, nandak nandak yokwini do mayagi pakdan.

Oman amin madepni dakon gen tagisi guramitni

⁹Gak oman amin yoyinbi madepni dakon pinbini egek pi tagisi madepni da galak tosak unun ban ani. Anek madepni da gen yoyinba kobogi do gen yokwi dima yoyini, ¹⁰ae madepni dakon yo kabo dima timitni. Madepni dakon gen tagisi yol kimagakwa, madepni da anpak ani do but galaksi nandisak unun anakwa pindakban gwaljigi minisi ani. Yan aba yo morap anikon amin da oman amin pindagek gen on yan tetenoman unun do galak toni. Unun gen unun Pinokop yokwikon ban timit timit aminin dakon gen bamisi.

Pinokop dakon anpak yolek Kristo do jomjom anej

¹¹Nin nandaman, Pinokop dakon nandan yawotni unun kili noman tagit, do amin morap yokwikon ban tagi timitjak. ¹²PNandan yawotni unun da anpak yan anej do nolisak. Pinokop da pindakban anpak inani an unun dima anej do nolisak. Ae on miktim dakon anpak yokwi morap yopner do nolisak. Ae on miktimon egek nin do kila tagisi anek kilegisi egek Pinokop yolner do nandan yawotni da nolisak. ¹³Unun anpak tagisi yolek nandan teban tanej kisik kisik bisap madep do jomjom anej. Unun bisapmon Yesu Kristo Pinokopin Wikwisi ae Yokwikon Ban Timit Timit Aminin

tilimni gat noman altokdisak. ¹⁴qKristo unun mibili yan do egip egipni parekgit. Nin yokwi morap da kisiron ban pulugan nipmanek sugan panmilip aban gwaljigi minisi anej do parekgit. Ae nin da iyi dakon amin kabi anek anpak tagisi but dasi anej do parekgit.

¹⁵rGak gen on mijat aminyo yoyindekgi. Gak yan mudan gabi, do gen on guramitni do pantagap abi, ae gen pabin yopmanan amin unun anpakni panmilip ak do gen tebaisi yoyiki. Gak yum pindagani amin da gengo do yo isali yan dima yoni.

Pinokop da nin do yo tagisi agit, do nin anpak tagisisi anej

3 ^sGak mijat aminyo aego butni pabi pisanba kila amin madep gat ae gapman dakon pinbini egek geni guramik kimotni. Anek bisapmi bisapmi pi tagisi mibili mibili morapmi ak do tagap toni. ²Yoyinbi amin kinda do gen giren kinda dima yoni, anek gen emat dima ani. Bisapmi bisapmi yaworis egek mijat amin morap kabikon iyi do nandaba pinakwa anpak tagisi ban anyomni.

³tNinyo kisi kalip nandan kokwinin tagi dima, ae gen pabin yop agiman. Sunduk da nin pankilikban but sulugik gat ae giptim dakon galaktok mibili mibili dakon oman monji egipguman. Nin anpak yokwi mibili mibili anek tagisi ekwan amin do nandaba yokwi tok agiman. Amin da uwal anningwit, ae ninyo amin do uwal agiman.

⁴Mani Pinokop Yokwikon Ban Timit Timit Aminin unun da nin do but dasi galak tan nimgut, anek golgoli nandanej nin do anpak tagisi agit. Ae unun anpakni noman altan tetenagit bisapmon, ⁵unin yokwikon ban timikgit. Nin da

⁸2:8 1Pi 2.15   ⁹2:9 1Ti 6.1   ¹⁰2:12 1Jn 2.16   ¹¹2:14 TP 19.5; GT 7.6; Esi 37.23; Gal 1.4; 1Pi 2.9   ¹²2:15 1Ti 4.12   ¹³3:1 Ro 13.1-7; 1Pi 2.13-14
¹⁴3:3 1Ko 6.9-11; Ep 2.1-2; 5.8   ¹⁵3:5 2Ti 1.9; Ibr 10.22

nin anpak kilegi kinda agimanj do anjek nin yokwikon banj dima timikgit. Iyi dakon bupmi do anjek yokwikon banj timikgit. Nin suganban monji njaknjak kalugi yombem anapno Telagi Wup da egip egip kalugi nimgut. ^{6v}Yesu Kristo Yokwikon Banj Timit Timit Aminin pi agit unun do anjek Pinjkop da Telagi Wupni madepsi ninon tagalgit. ⁷Kristo da nin do nandanj yawok niminek panpuluganban Pinjkop da dabilon amin kilegisi agimanj. Anpak unun anjek egip egip teban abidonej do nin manjigit. Nin egip egip teban do nandanj teban tanjek jomjom anjek ekwamanj. ⁸Gen morap gayisat unun bamisi.

Nak gen unun do madepsi yanj tenjenjoki do nandisat, anjaki miñat aminyo Pinjkop nandanj gadanj iman unun da anpak tagisi ak do pi madepsi ani. Anpak unuden unun yo bamisi, ae unun da amin morapmi tagi panpulugogi. ^{9w}Mani pidok pidok ak do nandanj kokwini tagi dimakon da yonj, ae gen emat anj amin, ae babikni dakon man dogin yanjekwanj, ae Moses dakon gen tebanon gen ton unun dakon mibili do gen emat anj amin dakon geni gulusunj do mirak dima yopbi. Gen unuden da nin aripmi dimasi panpulugoni.

^{10x}Amin kinda panmuwukbi tuwil do anpak di aban kanj, nandak nandakni anmilip ak do mama gen di iyiki. Kosit

kalonj bo kosit bamot gengo dima nandan aban kanj, manji iminek wagil yipmanj dekgi. ¹¹Gaga nandisat, unuden amin kosit kilegi kili yipmanj dekgit, ae yokwi pakpak amin dagak. Do iyi dakon yokwini da kobogi yokwi timitjak do kili yanj mudanj ibi.

Taitus kinj Pol kosak

^{12y}Nak da Atemas bo Tikikus kinda gak do yabekgo opjak bisapmon gak nak do Nikopolis kokupmon op do kosit wisik dakon pi madepsi abi. Nido nak ais bisapmon Nikopolis egip do nandisat. ^{13z}Gak Senas unun gen teban dakon nandak nandak amin gat Apolos gat kilani tagisi abi. Gak da kosit agipjil dakon yo do panpulugoki. Anjaki kosit agipjil bisapmon yo do wadak wadak dima anjil. ^{14a}Miñat aminin da pi tagisi anjek yo do wadak wadak anj amin panpulugoni dakon nandak nandak timitni. Panmuwukbi isal egek Pinjkop dakon anpak dima yolni kanj, unun tagi dima.

¹⁵Miñat amin morap nak gat ekwamanj unun da gak do gildat tagi yanj yipba obisak. Ae nin dakon gildatnin tagi miñat aminyo Yesu Kristo nandanj gadanj iminek nin do but dasi galak tanj niman unun yoyiki.

Pinjkop dakon nandanj yawotni ji morap kisikon tosak do bisit asat.

Pol da Pilimon do Papia Mandagit

But piso gen

Pilimon ujun man bini toj amin kinda. Ujun Kolosi kokup pap dakon Yesu yolyol amin kinda. Oman monjini kinda mani Onesimus ujun amin madepni yipmanj degek pasal kinj kokup kindakon egipgut. Ujun kokup papmon Onesimus Pol anjalon anjek Yesu yolyol amin dagagit.

Ujun bisapmon Pol dam tebanon egipgut, do Pilimon aripmi dima kinj kosak. Mani on papia mandanj Onesimus do iban madepnikon anjkigit. Rom dakon gen teban da oman monji kinda pasal kisak kanj, madepni da tagi anjakban kimotjak do yosok. Mani ujun papiagwan Pol da Pilimon oman monjini tebai dima iyisak do mandagit. Oman monjini ujun Yesu yolyol amin kili dagak, do notnosi yanjon da abidosak.

Pilimon dakon oman monji pasal kigit da don Yesu yolyol amin daganban, Pol da yabekban tobil ae Pilimon do kigit

1 Nak Pol, Yesu Kristo yoldat do anjek dam tebanon egisat. Nak gat ae notnin Timoti, nit da papia on Pilimon gak do mandamak. Gak notnin tagisi ae pi isalnin. ²Nit papia on saminin Apia kisi do mandamak. Ae Akipus Yesu do anjek yokwi pabiñ yop do nin gat kalonji emat amanj unjuno kisi do mandamak. Ae panmuwukbi Pilimon gak da yutnon muwuk muwuk anj ujun kisi do mandamak. ³Nit Pinjkop Datnin, ae Amin Tagi Yesu Kristo, ujun da nandanj yawot anj daminej butji panjawot aban yawori tosok do bisit amak.

Pilimon dakon anpakni tagisi do Pol but galaksi nandagit

⁴Bisapmi bisapmi bisit asaron, nak gak do nandanjek Pinjkopno ya yanj iyisat. ⁵Nido, toktagisi amin da yanj nayanj, gak Amin Tagi Yesu nandanj gadanj iminj kimokdol, ae Pinjkop dakon minjat aminyo but dasi galak tanj yominj kimokdol. ⁶Pinjkop da gak anpulgaganban yipmanj deri mini minjat aminyokon Yesu do nandanj gadat asal ujun yanj tenjtenjok abi do Pinjkop bisit iyisat. Yanj anjaki Kristo da yo morap tagisi nimisak ujun do pakyanji nandaki. ⁷Not, gak Pinjkop dakon minjat aminyo morap but dasi galak tanj yominj kimagek butni panjeban asal. Yanj anjaki ujun da kisik kisik madepsi naminjakwan butno yaworisi tosok.

Pilimon da Onesimus notnosi yanjon da abidosak

⁸Yo kalonji kinda abi do nandisat. Kristo da manon ujun si abi do nak da tebai tagi gayikeñ. Mani, anpak tagisi asal ujun nandisat, ⁹do gen tebai dima gayikeñ. Amin do but dasi galak tanj yomyom anpak da nit kisi timikdak, do nak gen yaworisok gayikeñ. Nak Pol, Yesu Kristo dakon gen yanj tenjtenjok asat, ae Kristo dakon pi ujun do anjek dam tebanon egisat. ¹⁰^dMonjino Onesimus do anpak tagisi anj ibi do gayisat. Dam tebanon egapbo Onesimus nagon apgut bisapmon, nak da Kristo bamisi nandanj gadanj injak do anpulgagam. Do ujun monjinosi yombem agit. ¹¹Kalip gak anpulgok do pi tagi dima agit. Mani abisok pi tagisi anjek gak gat ae nak gat kisi tagisi panpulgokdisak.

¹²Abisok yabekgo nak dakon but gat kisi gagon tobiñ obisak. ¹³Abisok Gen Bin Tagisi yanj tenjtenjok dakon pi do

^b1:2 Kol 4.17; 2Ti 2.3   ^c1:7 2Ko 7.4   ^d1:10 1Ko 4.15; Kol 4.9

añek dam teban amin egisat bisapmon abidoko gak da tamokon pi asak kañ, nak unun do tagisi nandakeñ. ¹⁴Mani gak dakon yañ dagok dima kañek yo kinda dima abeñ. Gak da idon egek nak anpulugosak do nandisal kañ unun gak dakon galak tok. Nak tebai dima gayikeñ. ¹⁵Asi, Onesimus bisap pispimisok gepman dekgit. Mani yo unun noman tañ imgut, unun gak da yokwikon nañ ae abidañbi gak gat toktogisi egipjil do bo noman tagit. ¹⁶^eAbisok unun gak dakon oman monjigin dima. Asi unun gak dakon oman monjigo egisak, mani abisok gak dakon notgosi dagak do but dasi galak tañ ibi. Naga koko notnosi aban but dasi abidosot. Mani nandisat, gak da but dasi galak tañ imiñ kimotdisal. Oman monji pini aban kañ galaktokdisal, ae Kristo do añek gak da kañbi notgosi anakwan but dasi galak tañ imiñ kimotdisal.

¹⁷Do Kristo da pikon nit kalonjisi ekwamak yañ kosol kañ, nak opbo but dasi niañ abidañbim, Onesimus do yañ gin abi. ¹⁸Gagon gulusuñ di agit, bo ae gagon goman di agit kañ, mani kulabik añek unun gomanon nak dakon man mandaki. ¹⁹Nak Pol da naga dakon kisit da papia on mandisat. Nak da naga goman unun sopbeñ. Mani nan-

daki! Nak da gen bami gayiko nandañ gadat agil, do gak nagon gomango toñ. Goman unun gaga dakon egip egipgo. Mani unun do dima yokeñ. ²⁰Not, nandaki. Amin Tagi da manon gak anpak tagi on nak do abi do nandisat. Nit Yesu Kristo dakon amin ekwamak do unun anpak añek nak dakon but anteban abi.

²¹Papia on mandañek yañsi nandisat, gak da nak dakon gen on guramitdisal. Nak nandisat, Onesimus do anpak akdisal, unun da anpak abi do gayisat unun yaddisak.

²²^fAe nak gen kinda gat tosok. Nak Pinkop da ji dakon bisit nandakdisak, añek nak nepban jikon tobil apdisat yañsi nandañ gadasat. Do yutgokon yut buri kinda nak da pokgeñ do anjoman abi.

Pol dakon pi isalni da Pilimon do gildatni tagi yipmañ iman

²³^gEpapras da gildat tagi yañ gayisak. Unun kisi Yesu Kristo do añek dam tebanon ekwamak. ²⁴^hNak dakon pi isalno, unun Mak, ae Aristakus, ae Demas ae Luk ununyo kisi da gildat tagi yañ gayañ.

²⁵Amin Tagi Yesu Kristo dakon nandañ yawot da ji dakon wup gat egipjak do bisit asat.

Papia Ibru Amin do Mandabi

But piso gen

Papia on namin da mandagit uŋun dima nandamaŋ. Mani on papia mandagit amin uŋun Juda amin dakon Piŋkop gawak imim silip morap ae telagi papianikon gen morap toŋ uŋun pakyaŋsi nandisak amin kinda da mandagit yaŋ nandamaŋ.

Papia on Juda amin kabi kinda Yesu yolyol amin dagawit uŋun do mandagit, nido Yesu yipmaŋek tobił saŋbek saŋbek kalipmikon ae kik do nandawit. Do paŋpulugaŋek Yesu diŋa yipmaŋ detni do mandagit. Papia on da nandaŋ gadatni paŋteban aŋek Piŋkop da Yesu Kristo obakon da pi madep agit uŋun do yosok. Kristo kaloŋ dagin Piŋkop dakon aŋpak bamisi uŋun nolisak.

On papia da yo madep kapbi do yosok. 1) Yesu uŋun Piŋkop dakon Monjisi. Yesu miktimon egipgut bisapmon jigi ae tepmiyo madepsi pagit, yaŋ aŋek uŋun kosiron da miŋat aminyo dakon paŋpulugok amini dagagit (2.10). Do Yesu da kombi amin morap kalip egipgwit uŋun yapmaŋ mudosok, ae aŋelo ae Moses yo kisi yapmaŋdak. 2) Piŋkop da iyi Yesu mukwa sogok amin dagok dagogi mini egipjak do manjigit, ae Yesu da Juda amin dakon mukwa sogok amini yapmaŋ mudosok. 3) Yesu uŋun mukwa sogok amin dakon mibiltok amin Kwen Kokup egisak, aŋek nandaŋ gadaŋ imni amin yokwikon baŋ tagi timitjak. Piŋkop gawak imim dakon silip do Moses dakon gen teban da yagit, uŋun Yesu da yo bami don asak uŋun dakon tilak baŋ awit.

On papia da miŋat aminyo dakon nandaŋ gadat paŋteban ak do yosok. Do Israel aminon nandaŋ gadatni tebaisi amin kalip egipgwit dakon gen morapmi toŋ (kilapmi 11). Yaŋ yosok, jigi morapmi noman taŋ damdaŋ, mani nandaŋ gadatji tebaisi abidaŋ wigek kimot ani. Yesu pakyaŋsi siŋtaŋ kaŋek aŋpakni yolek jigi tepmiyo pabiŋ yopni do yosok.

Piŋkop dakon Monji da gen niyisak

(*Kilapmi 1-2*)

Yesu Kristo uŋun Piŋkop dakon Monji

1 Kalipsigwan Piŋkop da kombi amini paŋtagap aban bisap morapmi ae kosit mibili mibilikon da geni yoyiŋban babiknin da nandawit. ²Mani abisok mibi bisap ekwamaŋon Piŋkop da geni Monjikon da niyigit. Monji uŋun da yo morap timitjak do manjigit, ae uŋun da kisiron da miktim gat ae kundukon yo morap toŋ gat wasaŋ yopgut. ³Monji da Piŋkop dakon tilim gilgwani gat teŋteŋosok. Iyi uŋun Piŋkop yombemsi asak. Geni tapmimi toŋ uŋun da miktim gat ae kundu gat joŋikban tebaisi tomal. Uŋun da amin dakon yokwini sugaŋ paŋmilip aban kilegisi awit, aŋakwa Kwen Kokupmon Piŋkop Kila Amin Madep Wikwisi da aminsi tet do yikgit.

Piŋkop Monji da aŋelo yapmaŋdak

⁴Dat da Monji do man imgut uŋun wukwisi, uŋun da aŋelo dakon mani yapmaŋ mudosok, do Monji uŋun da aŋelo dakon wukwisini egisak. ⁵Uŋun yaŋsi nandamaŋ, nido Piŋkop da Monji yaŋ iyigit:

“Gak Monjino. Abisok nak Datgo dagosot.”

Ae kinda gat yaŋ iyigit:

¹2:2 Jn 1.3   ¹3:3 Jn 14.9; Kol 1.20; Ibr 8.1   ^k1:4 Pil 2.9

¹1:5 2Sa 7.14; 1KAG 17.13; Kap 2.7; Ya 13.33

“Nak da Datni egapbo unun da Monjino egipjak.”

Piņkop da aņelo kinda do gen yaņ dīmasi iyigit. ^{6m}Ae Piņkop da Monji mibiltogi miktimon yabegek yaņ yagit:

“Piņkop dakon aņelo kisi morap da gawak imiņ kimotni.”

⁷ⁿPiņkop da aņelo do gen kinda yaņ yagit:

“Uņun da aņeloni aban mirim dagoņ.

Uņun da oman amini aban milenjasip dagoņ.”

^{8o}Mani Monji do yaņ yagit:

“Piņkop, gak kila amin madep toktok teban egi aņaņ kikdisal.

Gak da aņpak kilegikon da amin kabigo kilani akdisal.

⁹Gak aņpak kilegi do galak taņek aņpak yokwi do dima galak tosol.

Yaņ asal do nak Piņkopgo da man madep gamiņek bit nelak soņ gabo kisik kisikgo da madepsi asak.

Asi, man madepgo da notgo dakon man yapmaņ mudosok.”

^{10p}Piņkop da Monji aeni yaņ iyigit:

“Amin Tagi, kalipsigwan yo morap dima altaņakwa gak da on miktim dakon joņitni wasagil da tebaisi toso.

Ae kundukon yo morap toņ unun kisitgo da wasagit.

¹¹Kundu gat miktim gat wagil tasik tokdamal, mani gak toktok teban egipdisal.

Uņun imal girani da yaņ pasildamal.

¹²Uņun gak da yaliņ yitnaņ yaņ giroņitdisal.

Gak da amin da imal kulabik aņ, unuden kulabik akdisal.

Mani gak kulabik dima asal, ae gak dakon bisap mudok mudogi mini.”

^{13q}Kalip Piņkop da Monji yaņ iyigit:

“Gak nak da amin tet do yigaki wigi uwalgo yopbo piņbigo egipni.”

Mani ni bisapmon aņelo kinda do Piņkop da gen unuden kinda yagit? Dimasi!

^{14r}Aņelo unun oman amin gin. Uņun wup, Piņkop da miņat aminyo yokwikon baņ timitdisak unun paņpulugoni do yabekdak.

Piņkop da nin yokwikon baņ timikgit unun yo madepsi

2 Piņkop dakon Monji man madep pagit, do gen nandagimaņ unun nandak nandakninon da tebai abidaneķ guramik kimotneņ. Gen unun guramit do alek taņek di diwalik piķwam. ^{2s}Kalip babiknin Piņkop da gen yoyik do aņelo da gen kagakon da gen bamisi yoyigit, do amin morap gen unun iragek abiņ yipgwit, unun aņpak yokwi awit unun da aripmon tomni yokwisi timikgwit.

^{3t}Piņkop da nin yokwikon baņ timit do pi agit unun yo madepsi, do nin Piņkop da pi agit unun do nandano yo isali asak kaņ, kosit niaņon da yokwi dakon kobogi yapneņ? Nin da aripmi dima.

Mibiltok Amin Taginin Yesu da iyi nin yokwikon baņ timit do yaņ teņteņagit. Aņakwan geni nandawit amin da yaņ niyiwit, “Gen unun bamisi gin.” ^{4u}Ae Piņkop da tilak mibili mibili, ae yo masi masimi, wasok tapmimi toņ mibili mibili gat agit. Ae iyi da galaktogon Telagi Wup dakon but galak dakon yo mibili mibili kokwinik yomgut. Yo morap unun agit da Monji dakon gen unun bamisi yaņ noliņban komaņ.

Yokwikon Baņ Timit Timit Aminin dakon gen

⁵Ae egip egip kalugi egipdamaņ do yomaņ unun aņelo da kila ani do Piņkop

^m1:6 GT 32.43; Ro 8.29   ⁿ1:7 Kap 104.4   ^o1:8 Kap 45.6-7

^p1:10 Kap 102.25-27   ^q1:13 Kap 110.1   ^r1:14 Kap 34.7; 91.11

^s2:2 Gal 3.19   ^t2:3 Ibr 10.29; 12.25   ^u2:4 Mk 16.20; 1Ko 12.4,11

da dima yaŋ mudarŋ yomgut. ^{6v}Piŋkop da papiakon timi kindakon amin kinda da yaŋ yaŋgit:

“Piŋkop, amin uŋun nianen barŋ uŋun do nandak nandak aŋegisal?

Amin uŋun yo isali.

Gak nido kilani aŋegisal?

⁷Gak da amin yopbi bisap pisipmisok aŋelo dakon piŋbini egipgwit.

Gak da amin paŋenagak tilim gat ae man madep gat yomgul.

⁸Gak da yo morap nin dakon piŋbi egipni do yaŋ mudarŋ nimgul.”

Uŋun da yo morap kilani ani do yaŋ yosok, do yo kinda isal dima tosak, yo kisisi kilani ani. Mani abisok yo morap pindatno kilani dima aŋ, yo diwari dakon kilani barŋ gin aŋ. ^{9w}Mani nin Yesu komarŋ. Piŋkop da bisap pisipmisok yipban aŋelo dakon piŋbini egipgut. Mani Piŋkop da nandarŋ yawotni do aŋek Yesu yabekban miŋat amin morap dakon tamo abidaneŋ tepmi madepsi paŋek kimakgit, do Piŋkop da aŋenagak tilim gilgwani tagisi gat ae man madep gat imgut.

¹⁰Piŋkop uŋun yo morap dakon ami, ae uŋun da yo morap wasagit. Uŋun monji gwayoni morapmi timik paŋki yopban Kwen Kokup tagisi egipni do nandagit. Yaŋ nandagit do Yesu yipban tepmi pagit, aŋek tepmi uŋun pagit do aŋek uŋun da miŋat aminyo dakon yokwikon barŋ timit timit amini tagisi ae mibiltok amini dagagit. Piŋkop da yaŋ aban kilek tagit. ^{11x}Yesu gat, ae miŋat aminyo paŋmilip aban telagi awit amin kabi gat uŋun Datni kalonji kinda gin. Yaŋ do aŋek “not” yaŋ yoyik do mayagi dima nandisak. ^{12y}Uŋun yaŋ yaŋgit:

“Nak da gak dakon man madep notnokon yaŋ tenŋenokenj.

Piŋkop gawak im do muwutni bisapmon gak dakon man uŋun da binapmon yaŋ aŋkisikenj.”

^{13z}Ae yaŋ yaŋgit:

“Egip egipno Piŋkopmon tosok paŋsi nandakenj.”

Ae kinda gat yaŋ yaŋgit:

“Koki, nak Piŋkop da monji gwayoni namgut nak uŋun gat oni ekwamaŋ.”

Yesu nin paŋpulugok do amin dagagit

^{14a}Piŋkop dakon monji gwayoni uŋun giptim ae yawiniyo tonj, uŋun aminsigin, do Yesu uŋun kisi amin dagagit. Aŋek miŋat aminyo kimot yomisak dakon tapmim tarŋ imisak amin Sunduk, uŋun aŋupbal ak do aŋek kimakgit.

¹⁵Miŋat aminyo kimot do pasolgorŋ, aŋek miŋatmon ekwarŋ bisap morap kimot da pasol yoban dam tebangwan yaŋ ekwarŋ. Mani Yesu uŋun dam teban yipmanj detni do aŋek kimakgit.

¹⁶Asisi, Yesu aŋelo paŋpulugok do aŋek pi uŋun dima agit. Uŋun Abraham dakon babakni paŋpulugok do aŋek pi uŋun agit. ¹⁷Do yo morapmon iyi dakon notni yombemsi daganek bupmikon da, ae pi agak tagisikon da mukwa sogok amin dakon mibiltok amini dagagit. Do Piŋkop dakon gen guramigeŋ yokwi wiririt pi tagisi aŋ kimokdok, ae bupmini madepsi. ¹⁸Paŋkilit noman tarŋ iba iyi tepmi pagit, do miŋat aminyo paŋkilit noman tarŋ yoba tagi paŋpulugosak.

Yesu dakon man madep da Moses dakon man madep yapmaŋdak

(*Kilapmi 3.1–4.13*)

3^bYaŋdo, telagi not kabi, Piŋkop Kwen Kokup egisak uŋun da jiyo kisi

^v2:6 Kap 8.4-6   ^w2:9 Pil 2.8-9   ^x2:11 Mt 25.40   ^y2:12 Kap 22.22

^z2:13 Ais 8.17-18   ^a2:14 1Jn 3.8; PA 12.10   ^b3:1 IDT 12.7; Ibr 4.14; 7.26

yaŋ damisak. Ji Yesu do pakyaŋsi nandani. Uŋun Yabekbi ae Mukwa Sogok Mibiltok Amin, nin da nandaŋ gadaŋ imiŋek mani do yaŋ teŋteŋok amaŋ amin uŋun.

²Piŋkop da pi uŋun iban kalip Moses da miŋat aminyo Piŋkop dakon yut madep da yaŋ agakwa pini tagisi aŋek miŋat aminyoni paŋpulugagit, uŋudeŋ gin Yesu yo kisi Piŋkop dakon pi tagisi agit. ³Mani, nandamaŋ, yut awaldak amin dakon man da yut dakon man yapmaŋdak. Do Piŋkop da Yesu do man madep imgut uŋun da Moses dakon man madep yapmaŋdak. ⁴Yut morap kalon kalon amin da awalgwit, mani Piŋkop da yo morap wasagit. ⁵^cMoses uŋun Piŋkop dakon oman amini egipgut, egek Piŋkop dakon gen guramik kimagek Piŋkop da yutnon pi agit. Uŋun Piŋkop da yo don yaŋ teŋteŋosak uŋun dakon yaŋ teŋteŋok amin egipgut. ⁶Mani Kristo Piŋkop dakon Monji da miŋat aminyo Piŋkop dakon yut ekwaŋ uŋun kilani asak dakon pi taŋ imisak. Aŋek Piŋkop dakon gen guramik kimagek pi uŋun asak. Bisapmi bisapmi nin pasol pasoli mini nandaŋ gadat tebaisi aŋek Amin Tagi da yo tagisi aŋ nimdisak uŋun do jomjom aneŋ kaŋ, ninyo kisi Piŋkop dakon yutni ekwamaŋ.

Gen pabiŋ yopmaŋgaŋ amin yik yawot dima akdaŋ

⁷^dYaŋ do aŋek Telagi Wup da yaŋ yosok:

“Ji abisok Piŋkop dakon gen nandani kaŋ,

⁸^ekalip babakji da kwen wigik awit bisapmon geni abiŋ yipgwit, uŋudeŋ ji but teban dima ani.

⁹Uŋun miktim amin dima ekwaŋ timon nak aŋkewalgwit.

Aŋek bilak 40 da aripmon pi tapmimi toŋ agim uŋun kawit.

¹⁰Yaŋ aba uŋun miŋat aminyo do butjapsi nandaŋek yaŋ yagim, ‘Butnikon da nak dima nolgaŋ.

Bisapmi bisapmi kosit yipmaŋ yomgum uŋun si yapmaŋgaŋ.’

¹¹^fDo butjap nandaŋek yaŋ teban tok aŋek yaŋ yoyigim,

‘Asisi, ji nak dakon yik yawot kokupgan dimasi pigini.’”

¹²Not kabi, ji kaŋ kimotni. Not kinda ji da binapmon nandaŋ nandaŋ yokwi di nandaŋek nandaŋ gadatni yipmaŋ degek Piŋkop egip egipmi toŋ manji di iban. ¹³Bisap mini abisok gin ekwamaŋ, do gildari gildari ji kalon kalon paŋmuwukbi diwari do gen tagisi baŋ yoyini, aŋek buri paŋteban ani. Aŋpak yokwi da jikon kinda aŋkewalban but teban di aban. ¹⁴Nin Piŋkop wasaŋek nandaŋ gadaŋ imgumaŋ bisapmon, nandaŋ gadat tebaisi agimaŋ. Nandaŋ gadatnin aŋteban aŋapno teban taŋakwan wigi kimotneŋ dakon bisapmon wigisak kaŋ, nin Kristo dakon notnisi egipdamaŋ.

¹⁵^gJi mama gen do dima iŋtoni. Gen uŋun yaŋ:

“Ji abisok Piŋkop dakon gen nandani kaŋ, kalip babakji da kwen wigik awit bisapmon geni abiŋ yipgwit, uŋudeŋ but teban dima ani.”

¹⁶^hNamin amin da kalip Piŋkop dakon gen nandaŋek kwen wigik aŋek geni abiŋ yipgwit? Miŋat aminyo Moses da timikban Isip yipmaŋ opgwit uŋun dagin aŋpak uŋun awit. ¹⁷ⁱAe Piŋkop da namin do bilak 40 da arip butjap nandaŋ yomgut? Miŋat aminyo yokwi aŋek kimagek giptimni miktim kibiri amin da aripmi dima egipmi miktimon tawit amin uŋun do butjap nandaŋek.

^c3:5 IDT 12.7; GT 18.15-19   ^d3:7 Kap 95.7-11   ^e3:8 TP 17.7; IDT 20.2-5

^f3:11 IDT 14.21-23   ^g3:15 Ibr 3.7-8   ^h3:16 IDT 14.1-35   ⁱ3:17 1Ko 10.10

¹⁸ Piŋkop da namin amin kabi da yik yawot kokupmon aripmi dima kini do gen tebaisi yaŋ aŋteban agit? Miŋat aminyo geni abin yipgwit uŋun dogin agit. ¹⁹ Do nandamaŋ, miŋat aminyo uŋun Piŋkop dima nandaŋ gadaŋ imgwit, mibili yaŋ do aŋek yik yawot kokupnikon dima kini do yaŋit.

Piŋkop dakon miŋat aminyo da yik yawot kokup abidokdaŋ

4 Piŋkop da nin timik yik yawot kokupmon paŋkik do yaŋ teban tok agit. Do nin si pasalek kaŋ kimotneŋ, Piŋkop da jikon amin kinda uŋun kokupmon aripmi dima kikdisak yaŋ kinda di kaŋban. ² Kalip Israel amin da nandawit, uŋudeŋ gin ninyo Gen Bin Tagisi nandagimaŋ. Mani isal nandawit, aŋek Piŋkop gen do dima nandaŋ gadawit. Do Gen Bin Tagisi uŋun nandawit da dima paŋpulgagit. ³ Mani miŋat aminyo nin Piŋkop nandaŋ gadaŋ imamaŋ nin nipban yik yawot kokupnikon piŋwamaŋ. Kalip Piŋkop da kokup uŋun do nandaŋek gen yaŋ yaŋit:

“Do nak butjaŋ nandaŋek yaŋ teban tok aŋek yaŋ yoyigim,
‘Asisi, ji nak dakon yik yawot kokupgan dimasi pigini.’”

Mani kalipsigwan Piŋkop da yo morap wasagit bisapmon pi morapni kisi aŋ mudaneŋ yik yawot kokupni kisi aŋnoman agit. ⁴ Piŋkop da papiakon timi kindakon gildat 7 do yaŋ yaŋit:

“Piŋkop da gildat 7 non pi morap aŋ mudagit pindakgit, aŋek uŋun gildaron yik yawot agit.”

⁵ Ae gen uŋun mibiltok kamaŋ uŋun da yaŋ yosok, “Uŋun nak dakon yik yawot kokupgan dimasi pigikdaŋ.” ⁶ Uŋun da yaŋ nolidak, Piŋkop dakon yik yawot kokup uŋun tosok, mani amin diwari

uŋungwan dima pigiwit, nido uŋun amin kabi kalip Gen Bin Tagisi nandawit, mani geni abin yipgwit. ⁷ Maŋ do aŋek Piŋkop da yik yawot kokupnikon pigik dakon gildat kinda yipmaŋek uŋun gildat do “Abisok” yaŋ yaŋit. Kalipsigwan babiknin gen kirinjit aŋek kimakgwit da donsi Dewit dakon gen dulumon da yaŋit. Gen on do kili yamaŋ, uŋun yaŋ:

“Abisok ji nak Piŋkop dakon gen nandani kaŋ, but teban dima ani.”

⁸ Kalip Josua da yik yawot kokup yomgut tam, Piŋkop da bisap kindakon don yom do dima yaŋban. ⁹ Do nin nandamaŋ, Piŋkop dakon miŋat aminyo yik yawot taŋ yomisak. Uŋun Sabat yik yawot bisap yombem. ¹⁰ Do yik yawot kokupgan pigisak amin uŋun kalip Piŋkop da pi wasip aŋek yik yawot agit, uŋudeŋ gin pini yipmaŋek yik yawot asak. ¹¹ Do nin yik yawot kokupgan pigik do pi tebaisi aneŋ. Kalip gen pabin yop aŋpak awit uŋudeŋ amin kinda gen pabin yop aŋek yik yawot dima di abidaŋban.

¹² Nido Piŋkop gen uŋun egip egipmi toŋ, ae tapmimni madeŋ. Geni uŋun tepmisi, ae emat agak siba geni teri teri toŋ uŋun yapmaŋdak. Gen uŋun da amin yaban mikgwansi pigisak. Pigeŋ amin gat ae wup gat yamaŋ pidosok, ae kidat dakon saŋbek gat ae wuk gat kisi yamaŋ pidosok, do nin dakon nandak nandak gat ae butnin dakon galaktok morap gat uŋun pakyaŋsi nandaŋ mudosok. ¹³ Piŋkop da yo morap wasagit, uŋun kindasok Piŋkop da dabilon aripmi dima pasili. Yo morap kisi pisaŋbisi ae nomansi Piŋkop da dabilon toŋ. Ae Piŋkop da yaŋban nin aŋpak morap agimaŋ gat pi morap agimaŋ uŋun dakon mibili iyin mudokdamaŋ.

¹4:3 Kap 95.11; Ibr 3.11

²4:4 WW 2.2

³4:5 Kap 95.11 ⁴4:7 Kap 95.7-8

⁵4:8 GT 31.7; Jos 22.4

⁶4:10 Ibr 4.4

⁷4:12 Ep 6.17; PA 1.16; 19.13-15

Yesu unjun mukwa sogok dakon mibiltok aminin

(Kilapmi 4.14–10.39)

Yesu Kwen Kokupmon egek saɓbek saɓbek kalugi dakon Mukwa Sogok dakon Mibiltok Amin egisak

^{14q}Nin anpak morap agiman unjun Piɓkop iyin mudokdaman, do nin Yesu nandan gadan imin kimotneɓ. Yesu unjun Mukwa Sogok Mibiltok Aminin egisak, unjun Kwen Kokupgwansi wigigit. Unjun Yesu unjun Piɓkop dakon Monji. Do nin nandan gadatnin unjun yan teɓteɓok aman unjun tebaisi abidoneɓ. ¹⁵Mukwa Sogok Mibiltok Aminin unjun da nin do bupmi nandanek nin tapmimnin madep dima unjun nandisak. Nido pankewal morap ninon noman toɓ unjun Yesu yo kisi noman taɓ imgwit, mani yokwi dima agit. ^{16r}Do nin jiginin toɓ bisapmon bisit aɓek pasol pasoli mini Piɓkop da kila amin madep yityit tamonikon kineɓ. Unjun nandan yawot aminsi, unjun da bupmi ae nandan yawok minineɓ nin tagi panpulugosak.

5 Mukwa sogok dakon mibiltok amin dakon mibili unjun yan. Piɓkop da amin kinda abidan minat aminyo dakon binap amini egipjak do manjisak. Unjun Piɓkop do but galak dakon yo mibili mibili imin gat ae yokwi wiririt dakon paret mibili mibili agak dakon pi ban asak. ²Iyi miktim amin nin yombem tapmimni madep dima, do amin nandak nandakni mini ae Piɓkop dakon kosit yipman deɓgan amin anpak yawori an yomisak. ^{3s}Unjun tapmimni madep dima do minat aminyo gat ae iyi dakon yokwini kisi mudoni do paret asak.

^{4t}Amin kinda da galak toknikon “Nak man madep panek mukwa sogok dakon mibiltok amin egipbeɓ” yan aripmi dima yosak. Kalip Piɓkop da Aron yan imgut unjudeɓ Piɓkop da amin kinda yan iminjakwan pi unjun abidosok.

^{5u}Ae Kristo kisi, iyi dakon man awigek mukwa sogok amin dakon mibiltok amin dima dagagit. Piɓkop da iyi unjun pi asak do manjigit. Piɓkop da yan iyigit:

“Gak Monjino. Abisok nak Datgo dagosot.”

^{6v}Ae timi kindakon Piɓkop da yan yosok:

“Gak mukwa sogok amin toktogi egipbi. Gak mukwa sogok amin Melkisedek yombem.”

^{7w}Yesu miktimon egipgut bisapmon, Piɓkop do bisit agit. Unjun nandagit, Piɓkop da kimoron nan aripmi tagi abidosak yan nandagit, do bisit tebaisi agit, ae madepsi yan tidanek kunam morapmi takgit. Unjun iyi do nandaban pinakwan Piɓkop gawak imineɓ egipgut, do Piɓkop da bisitni nandan imgut. ⁸Yesu unjun Piɓkop dakon Monji egipgut, mani tepmi pagit unjun da Piɓkop dakon galaktok yolyol dakon anpak iyin deɓgit. ⁹Tepmi panek Piɓkop da pi imgut unjun an mudanek amin morap geni guramikgan unjun yokwini wiririk yomineɓ egip egip teban yomyom amini dagagit. ¹⁰Ae Piɓkop da Yesu manjineɓ yan yagit, “Gak mukwa sogok amin dakon mibiltok amin kinda Melkisedek yombem egipbi.”

Nin amin monin da tilagon dima egipneɓ

¹¹Yesu mukwa sogok amin dakon mibiltok aminin dakon geni morapmi toɓ. Nin unjun do dayik do nandaman. Mani nandak nandakji yo tepmi timit

^{94:14} Ibr 3.1; 10.23   ^{14:16} Ibr 10.19   ^{5:3} MS 9.7; 16.6   ^{5:4} TP 28.1

^{u5:5} Kap 2.7   ^{v5:6} Kap 110.4; Ibr 6.20; 7.1   ^{w5:7} Mt 26.36-46; Pil 2.6-8

timit da arip dima, do nin gen unun dakon mibili ji dolik do antidok aman. ^{12x}Ji panmuwukbi bisap dubak kilisi awit. Ji da amin diwari Pin kop gen do yoyindet pi tagi agagi, mani dima. Ji nandak nandak do wadak wadak an, do amin di da aeni Pin kop gen dakon gen madep madep unun dayindetni kan tagi. Ji jap tebai noknok da arip dima. Ji mum noknok da tilak sigin ekwan. ¹³Nin nandaman, mum bangin non amin unun amin monin. Anpak kilegi unun nian unun dima nandan. ¹⁴Mani jap tebai unun amin madep kili abi dakon. Unuden amin bisap morapmi anpak jit da tagi ae jit da yokwi unun pan kilige kili kokwinikgwit, do abisok tagisi nandan pisan mudan.

Nin si teban tan egek Pin kop da yo tagi anjnimjak do jomjom anej

6¹⁻²Do nin kalip Kristo dakon gen niyindet abi unun dogin dima yonej. Nin yan gin sigin anej kan, nin yut dakon gwak bisap morapmi manek yut dima witjaman da yan asak. Do nin sanbenek gen yan ban gin dima yonej: but tobil anek anpak morap kimot panalon an unun manji yomyom dakon gen, ae Pin kop nandan gadan imim dakon gen, ae telagi pakbi sogok dakon gen mibili mibili, ae kisit amin da kwenon wutjik dakon gen, ae amin kimakbi kimoron da pidokdan dakon gen, ae nin morap kisi Pin kop da kokwin anek kobogi dagok dagogi mini abidokdaman, unun dakon gen. Unuden gen bangin dima timik egipner. Nin amin madep kili abi dakon yoyindet ban anej. ³Pin kop da yan tagi anej do nandisak kan, tagi anej.

^{4-6y}Amin diwari Pin kop da tenjini yoban gen bami kili abidawit, ae Kwen

Kokup dakon but galak yo unun kili ankilige kili nandawit, ae Telagi Wup unun kili abidawit. Unun Pin kop gen ankilige kili unun yo tagisi yan kili nandawit, ae Pin kop da wasanek Amin Kila Asak dakon tapmim kanek unun yo tagisi yan kili nandawit. Unuden amin yokwikon manek Pin kop manji imni kan, tobil abenek but tobil asak dakon kosit mini. Anpak unun asak da, iyi Pin kop dakon Monji tilak kindapmon aeni anjadak. Unun amin da jigilak yan imni yan do tilak kindapmon aeni awigi anjadak.

⁷Nandani, nak tilak kinda abej. Bisap morapmi sikak mosok, anakwan miktim da sikak abidanek pi awit amin panpulanek jap tagisi panalon an yomjak kan, Pin kop da on miktim do yo tagisi asak. ^{8z}Mani miktim da nap keli ton ae jon yokwi ban gin panalon asak kan, miktim unun yokwi. Do bisap dubak dima Pin kop da yokwi tosak dosi yokdisak. Anakwan kindap da sanban pasildisak.

⁹Notnonisi, nin minjat aminyo Pin kop manji iman amin do yoman, mani nandaman, ji jigi unuden dima timitdan. Pin kop da ji panpuluganek yokwikon ban timikgit. ^{10a}Pin kop unun kokwin agakni unun kilegisi, do ji da pi tagisi awit unun do dima intokdisak. Ji Pin kop but dasi galak tan iminek unun da pan tagap aban minjat amini panpulugawit. Ae yan gin sigin an. ¹¹Ji morap da pi tebaisi yan gin sigin ankimagakwa wigi mibi bisapmon wigisak dosi nandaman. Yan ani kan, nandan gadatji abidan kimagek Pin kop da yo tagisi anjim do yagit ae unun do nandan teban tanej jomjom an unun abidokdansi. ¹²Dima kurak toni do nandaman. Nandan gadat an kimagek Pin kop da yo nim do yan teban tok agit unun timit do but ya-

^x5:12 1Ko 3.1-3   ^y6:4-6 Mt 10.22; Ibr 10.26-27; 1Jn 5.16

^z6:8 WW 3.17-18; Mt 13.7,22   ^a6:10 Ibr 10.32-34

woron da jomjom anj amin dakon anpak banj yol do nandamanj.

Piŋkop dakon yaŋ teban tokni do tebaisi nandanj gadanenj

^{13b}Kalip Piŋkop da Abraham yaŋ teban tok anjimgut bisapmon, amin kinda da Piŋkop yapmanjek unjun da wukwisi do unjun da manon da geni aripmi dima anteban asak. Yaŋ do anjek Piŋkop da iyi da manon da gen yaŋ anteban anjek yaŋ yagit:

¹⁴“Asisi yosot, gak do yo tagisi anj gamiŋek babikgo dakon gwakni paŋpulugoko morapmisi akdaŋ.”

¹⁵Iyinjban Abraham butni yawori tanjawan jomjom anjek don Piŋkop da yo morap im do yaŋ teban tok agit unjun timikgit.

¹⁶Gen paŋteban agak dakon anpak unjun yaŋ. Amin kinda da manon gen yaŋ anteban anj kaŋ, unjun amin wukwisi ae iyi yapmandak yaŋ yolisak. Amin kinda gen yaŋ anteban ak asak kaŋ, unjun da geni anteban anjakwan amin geni abinj yip do nandayinj amin dakon gen kositni sopmanj yomisak. ¹⁷Kosit yaŋ tosok do kalip Piŋkop da Abraham dakon miŋjat amin kabini nin do yo tagisi anj nim do yaŋ teban tok anj nimgut. Ae nandak nandakni kulabik dima asak yaŋ nomansi nolik do anjek iyi dakon gen anteban ak do gen yaŋ anteban agit. ^{18c}Do gen bamori tomal, unjun Piŋkop dakon yaŋ teban tokni gat, ae gen yaŋ anteban agit on gat. Unjun bamot kulabik aripmi dima anjil, nido Piŋkop da top dimasi yosak. Do miŋjat aminyo pasal kiŋ Piŋkop da kapmatjok pasilgimanj nin Piŋkop dakon yaŋ teban tokni unjun do nandanjek butnin paŋteban anj kimagek Piŋkop da yo unjun nim do yaŋ teban tok agit unjun

do jomjom anej. ^{19d}Unjun jomjom da egip egipnin dakon teban tok tagisi ae tebaisi, kirat madep tap wakga tebaisi abidosok unjun yombem. Kirat unjun imal madep telagi yut dakon buri telagisisi sopmandak unjun yapmanjek yutgwan wigisak. ²⁰Yesu da mibiltanj nimijek nin paŋpulugok do unjungwan kili wigigit. Unjun mukwa sogok amin dakon mibiltok amin daganjek dagok dagogi mini egi wigikdisak. Unjun Melkisedek yombem.

Melkisedek unjun man madepni tonj

7^eMelkisedek unjun Salem kokup pap dakon kila amin madepni, ae Piŋkop Wukwisi dakon mukwa sogok amini egipgut. Abraham da emat anjek kila amin madep dapmanjek kokupmon apgut bisapmon, Melkisedek da kosiron domdom anjek gisam imgut. ²Imiŋjakwan Abraham da emaron yo morap timikgit unjun kokwin aban kabi 10 anjakwan unjudon banj kabi kinda Melkisedek do imgut. Melkisedek dakon man dakon mibili unjun yaŋ: “anjpak kilegi dakon kila amin madep.” Ae unjun Salem kokup pap dakon kila amin madep kisi, unjun dakon mibili unjun yaŋ: “but yawot anpak dakon kila amin madep.” ³Melkisedek meŋji ae datniyo dakon but pisoni dima mandabi, ae babikni kabi yo kisi dakon but pisoni mini. Meŋji da anjalagit bisap mini ae ni gildaron kimakgit dakon bisapni mini. Unjun Piŋkop dakon Monji da yaŋ egipgut. Unjun mukwa sogok toktogisi egisak.

⁴Babiknin mibiltogi Abraham da yo tagi tagi morap emaron timikgit unjun kokwin aban kabi 10 anjakwan unjudon banj kabi kinda Melkisedek do imgut. Do yaŋsi nandamanj, Melkisedek unjun man madepni tonj! ^{5f}Moses dakon gen teban

^b6:13 WW 22.16-17   ^c6:18 IDT 23.19
^e7:1 WW 14.17-20   ^f7:5 IDT 18.21

^d6:19 MS 16.2-3

da yaŋ yosok, Israel amin yo kabini kok-winikba kabi 10 aŋakwa uŋudon baŋ kabi kinda Liwai amin kabikon mukwa sogok pi timikgaŋ amin do yomni. Israel amin uŋun Liwai dakon notni, ae uŋun Abraham dakon monjini kisi, mani Israel amin da yo kabini taŋ yomaŋ uŋun dakon kabi kinda notni uŋun do yomaŋ. ⁶Melkisedek Liwai da kabikon da dima altagit. Mani Abraham dakon yo kabini dakon kabi kinda timigek Piŋkop dakon yaŋ teban tok timikgit amin Abraham do gisam imgut. ⁷Ae nin pakyaŋsi nandamaŋ, gisam yomisak amin uŋun amin madep aŋakwan gisam timikdak amin uŋun piŋbini egisak.

⁸Mukwa sogok amin da Israel amin dakon yoni kabi kinda timik timik aŋ, uŋun amin kimot do gin ekwaŋ. Mani Melkisedek, Abraham dakon yoni kabi kinda timikgit amin, uŋun Piŋkop dakon papia da sigin egisak yaŋ yosok. ⁹⁻¹⁰Melkisedek Abraham gat domdom agimal bisapmon Liwai Israel amin dakon yo timit timit amin uŋun babikni Abraham da yawikon egipgut, do nin yaŋ tagi yoneŋ, Abraham da Melkisedek do yo imgut bisapmon Liwai da imgut yaŋ asak.

**Mukwa sogok amin mibiltogi
kalugi da mukwa sogok
kalipmi yapmaŋ mudosok**

¹¹Kalip Israel miŋat aminyo gen teban abidawit, ae uŋun gen teban da yaŋ yosok, Liwai amin kabi uŋun mukwa sogok pi ani. Mani, Liwai dakon mukwa sogok pini da miŋat aminyo aripmi tagi paŋmilip agagi kaŋ, mibili nido Piŋkop da mukwa sogok amin kinda don yabekgit, uŋun Melkisedek yombem, ae uŋun Aron yombem dima? ¹²Ae mukwa sogok amin kulabik ani kaŋ, gen

teban yo kisi kulabik agagi. ¹³Piŋkop da mukwa sogok amin don yabekgit amin, uŋun Israel amin kabi ŋwakŋwari kindakon altagit. Ae uŋun da kabikon amin kinda kalip altakon mukwa sogok pi kinda dima agit. ¹⁴⁸Nin nandamaŋ, Amin Taginin Juda da kabikon da altagit, ae Moses da uŋun amin kabi dakon amin da mukwa sogok amin egipni do gen kinda dima yagit.

¹⁵Do mukwa sogok kalugi uŋun altak uŋun Melkisedek yombem, ae yaŋsi nandano pisolak, uŋun da Liwai kabikon mukwa sogok amin yapmaŋ mudosok. ¹⁶Amin diwari uŋun mukwa sogok amin dagawit, nido uŋun Liwai kabikon nani. Mani uŋun mukwa sogok amin dagagit, nido egip egipni uŋun tapmimi toŋsi, ae yo kinda da aripmi dima aŋtasik agagi. ¹⁷^hPiŋkop gen da uŋun do yaŋ yosok:

“Gak da mukwa sogok amin dagok da-gogi mini egipdisal.
Gak mukwa sogok amin Melkisedek yombem.”

¹⁸Gen teban kalipmi uŋun Liwai amin dagin mukwa sogok amin dagoni uŋun Piŋkop da kili wiririk mudagit, nido gen teban uŋun tapmimi mini ae uŋun da nin aripmi dima paŋpulugogi. ¹⁹ⁱGen teban da yo kinda aŋmilip aban tagisisi dima agit. Yaŋdo, Piŋkop da kosit ŋwakŋwari kinda witdalban pisagit uŋun tagisisi ae gen teban yapmaŋdak, ae uŋun kosiron da Piŋkop da kapmatjok tagi kiner yaŋsi nandaŋ teban taŋek jomjom amaŋ.

²⁰Ae Piŋkop da uŋun mukwa sogok amin manjigit bisapmon, uŋun gen yaŋ aŋteban aŋek manjigit. Mukwa sogok kalipmi do yaŋ dima agit. ²¹^jMani, Piŋkop da gen yaŋ aŋteban aŋakwan Yesu mukwa sogok amin dagagit. Piŋkop dakon papia da yaŋ yosok:
“Amin Tagi da gen kili yaŋ aŋteban agit,

‘Gak mukwa sogok dagok dagogi mini egipbi.’

Ae geni unun kulabik dimasi asak.”

²²kPiņkop yaņ yagit, do nin nandamaņ, Yesu da saņbek saņbek kalugi unun aņteban asak, ae saņbek saņbek kalugi unun wagil tagisisi ae saņbek saņbek kalipmi yapmandak.

²³Kalip amin morapmi da mukwa sogok amin dagawit, nido unun kimakgwit, aņek mukwa sogok amin toktogi aripmi dima egipmi. ²⁴Mani Yesu da dagok dagogi mini egisak. Unun mukwa sogok pi dagok dagogi mini do abidagit.

²⁵lDo miņat aminyo unun da manon Piņkop da kapmatjok kini unun bisapmi bisapmi yokwikon baņ tagi timitjak, nido unun dagok dagogi mini egisak, aņek Piņkop da paņpulugosak do bisit aņegisak.

²⁶Mukwa sogok mibiltok amin unuden da nin tagisi paņpulugosak. Unun telagi egisak, ae gulusuņni kinda dima taņ imisak, ae Piņkop da dabilon gwaljigi minisi. Unun Piņkop da yokwi pakpak da dubagikon kwensi ason Kwen Kokup yipgut da egisak. ²⁷mMukwa sogok dakon mibiltok amin kalipmi unun gildari gildari mukwa soņ soņ awit. Mibiltok iyi dakon yokwini mudoni dakon mukwa sowit, aņek don miņat aminyo dakon yokwini mudoni dakon mukwa sowit. Mani Yesu pi yaņ dima asak. Unun bisap kalonģin iyi dakon egip egipni wagil parekgit. ²⁸Gen teban da mukwa sogok amin dakon mibiltok amin miktim amin tapmimni madep dima amin baņ manjigit. Mani gen teban da manjikon Piņkop da gen yaņ aņteban aņek Monji manjigit. Unun Monji unun wagil tagisisi, ae unun dagok dagogi mini egipdisak.

Yesu Kwen Kokup mukwa sogok amin dakon mibiltok amin egisak

8 Gen unun yomaņ dakon mibili unun yaņ: Nin mukwa sogok amin dakon mibiltok amin tagisi unuden aminin egisak. Unun Kwen Kokupmon Kila Amin Madep Wikwisi egisak unun dakon kila amin madep yityit tamokon kisiri aminsi tet do kili yikgit. ²Unun Piņkop dakon pi Kwen Kokup telagi yutnon asak. Yut unun Amin Tagi dakon yut bamisi, unun da iyi agit, amin da dima awit.

³Mukwa sogok dakon mibiltok amin morap Piņkop do but galak yo paņki paņki aņ, ae mukwa sogok dakon pi unun taņ yomisak. Do Mukwa Sogok dakon Mibiltok Aminin ununyo kisi mukwa sosaksi. ⁴Unun miktimon egisak tam, mukwa sogok amin aripmi dima ekwan. Nido, miktimon mukwa sogok amin kili ekwaņ. Unun gen teban yolek Piņkop do but galak dakon yo mibili mibili imaņ. ⁵mUnun mukwa sogok pi unun telagi yut miktimon tosok unudon aņ. Telagi yut unun telagi yut bamisi Kwen Kokup tosok unun dakon tilakni ae wupmigin. Moses da imal naņ telagi yut awal do agit bisapmon Piņkop da yaņ iyigit:

“Gak imal yut dakon yo morap aki bisapmon, pakyansı kaņ kimagek wupmi kabapmon goligim unun naņsi yolek abi.”

⁶oMani abisok Kristo mukwa sogok pi abidagit unun da mukwa sogok amin diwari dakon pi yapmaņ mudosok. Nido, unun binap amin egek saņbek saņbek kalugi aņteban asak, ae saņbek saņbek unun da saņbek saņbek kalipmi yapmandak. Ae saņbek saņbek kalugi da yo nim do yaņ teban tok asak unun da saņbek

^k7:22 Ibr 8.6; 12.24   ^l7:25 Ro 8.34   ^m7:27 Ibr 5.3

ⁿ8:5 TP 25.40; Kol 2.17; Ibr 9.23   ^o8:6 Ibr 7.22

saṅbek kalipmi da yo nim do yaṅ teban tok agit uṅun yapmaṅdak.

Saṅbek saṅbek kalugi da saṅbek saṅbek kalipmi yapmaṅdak

⁷Nandani. Saṅbek saṅbek kalipmi uṅun wagil tagisi tam, Piṅkop da saṅbek saṅbek kalugi aripmi dima aban.

⁸PMani, Piṅkop da miṅat aminyo dakon gulusuṅni pindagek yaṅ yaḡit:

“Amin Tagi da yaṅ yosok,

‘Nandani, bisap kinda apdisak, nak uṅun bisapmon Israel amin kabi gat ae Juda amin kabi gat saṅbek saṅbek kalugi abeṅ.

⁹Saṅbek saṅbek uṅun kalip Isip mik-timon babikni kisitnikon da timik paṅapḡum bisapmon saṅbek saṅbek agim uṅuderṅ dima abeṅ.

Nido nak da saṅbek saṅbek agim dakon gen dima guramikḡwit, do nak da manji yomḡum.

¹⁰Mani saṅbek saṅbek kalugi nak da Israel miṅat aminyo gat akdisat, uṅun yaṅ:

Nak da gen teban morapno nandak nandaknikon yopdisat, aṅek geno butnikon mandakdisat.

Aṅek nak da Piṅkopni egapbo, uṅun nak dakon miṅat amin kabi egipdaṅ.

¹¹Ae uṅun bisapmon amin da notni gat ae peni padik padikni yo yoyiṅ degek “Ji Amin Tagi nandaṅ imni” yaṅ dima yokdaṅ.

Nido kisi morap nak nandaṅ namdaṅ gin.

Uṅun amin isali bo ae man madepni toṅ uṅun nandaṅ namdaṅ gin.

¹²Nak da yokwini wiririk yomiṅek, ae saṅberṅek dima nandakerṅ.’ ”

¹³Piṅkop da saṅbek saṅbek kalugi do yaṅek, uṅun da yaṅ nolisak, saṅbek saṅbek mibiltogi uṅun kalipmi dagak. Ae yo kalipmi dagaṅek si pasil do aṅ, uṅun bisap pisipmisok gin tokdaṅ, aṅek wagil pasildaṅ.

Piṅkop gawak imim dakon silip dakon gen teban kalipmi

9 ⁹Saṅbek saṅbek mibiltogi uṅun Piṅkop gawak imim dakon silip dakon gen tebani taṅ imḡwit, ae on miktimon Telagi Yut kinda tagit.

²Uṅun Telagi Yut uṅun imal baṅ yut kabereṅ kinda yut buri bamori yaṅ witjiwit. Yut buri mibiltogikon teṅteṅi yopyop tamo gat, ae bret yopyop tamo gat, ae telagi bret gat uṅun da tawit. Uṅun yut buri do Yut Buri Telagi yaṅ yawit. ³rAṅek Yut Buri Telagi da pomon imal madepsi kinda abisiṅba magit. Aṅek imal uṅun da manjigwan yut buri kinda tagit uṅun Yut Buri Telagisi yaṅ yawit. ⁴sYo soṅba kibaṅi tagisi aṅ dakon alta wasawit uṅun gol baṅ kwenikon witjiwit uṅun yut-gwan tagit. Ae Saṅbek Saṅbek Kinam wasaṅek gol baṅ kwenikon wutjiwit uṅunyo kisi tagit. Ae uṅun tamo timḡwan yo yaṅ tawit: kwoba moniṅ gol baṅ wasaṅbi uṅungwan tagit, uṅun kwobagwan mana[¶] tawit, ae uṅun tamogwan Aron dakon win kiriṅni kalip gugi wugit, ae tip bamot Piṅkop da saṅbek saṅbek dakon gen mandagit uṅungwan tawit.

⁵tAe aṅelo serabim bamori dakon wupmi amin da wasawit da uṅun Saṅbek Saṅbek Kinam uṅun da kwenon yikḡmal. Uṅun bamot dakon piri da kinam dakon gapmi aṅyongam anjil do wasawit. Aṅelo bamot uṅun Piṅkop uṅudon

[¶]9:4 Mana uṅun jap kinda Moses da bisapmon Piṅkop da yopban piṅba Israel amin da nawit.

¶8:8 Jer 31.31-34   9:1 TP 25.23–26.30   ¶9:3 TP 26.31-33

¶9:4 TP 16.33; 25.10-16; 30.1-6; IDT 17.8-11; GT 10.3-5   ¶9:5 TP 25.18-22

egisak dakon tilak. Mani, abisok unun yo morap dakon mibili do aripmi dima yokej.

⁶Yo morap yan da aripmon wasanej mukwa sogok amin gildari gildari telagi yut dakon yut buri mibiltogi do wigek pini awit. ⁷Anakwa mukwa sogok amin dakon mibiltok amin unun kalon dagin Yut Buri Telagisi do wigigit. Bilagi bilagi kosit kalon wigi wigi agit. Ae isal dima wigigit. Unun yawi timik pawigigit. Anej unun yawi ban iyi dakon yokwini gat ae minat aminyo da dima nandanej gulusun awit dakon yokwini wiririt do paret agit. ⁸Unun anpagon Telagi Wup da yan nolisak, telagi yut unun sigin tagit bisapmon, Yut Buri Telagisigwan wiginej dakon kosit dima pisagit. ⁹Unun yo morap da abisok yan nolisak, mukwa sogok amin da Pinjkop do but galak dakon jap iman ae bit kilapyo ban mukwa son iman, mani unun da Pinjkop gawak iman amin dakon but aripmi dima panmilip asak, ae nin amin kilegisi yan aripmi dima nandakdan. ¹⁰Gen teban unun da jap ae pakbi, ae pakbi sonba Pinjkop da dabilon kilek toni dakon silip mibili mibili do yosok. Unun giptim dakon yo dogin yosok, do yo unun da Pinjkop da dabilon nin aripmi dima panmilip aban kilek tonej. Pinjkop da gen teban on minat aminyo da yolakwa wigi sanbek sanbek kalugi noman tokdisak dakon bisapmon wigisak do gen teban on yomgut.

Yesu iyi dakon yawini nan paret agit

¹¹Mani abisok Kristo kili apgut da yo tagisi noman tawit da ton unun dakon Mukwa Sogok Mibiltok Amini egisak. Unun telagi imal yut wagil tagisi ae telagi imal yut kalipmi yapmandak unjungwan kili wigigit. Amin da yut

unun dima awalgwit. Unun on miktim dakon yo dima. ¹²Ae Kristo meme bo ae bulmakau moni dakon yawi ban timigek unun Yut Buri Telagisigwan dima wigigit. Unun iyi dakon yawi nan timigek telagi yutgwan bisap kalon kinda gin wigigit. Anej nin yokwikon ban yuman nanban egip egip dagok dagogi mini do amin agiman. ¹³Sanbek sanbek kalipmikon minat aminyo Pinjkop da dabilon garak aba mukwa sogok amin da meme gat ae bulmakau wili dakon yawi, ae bulmakau minat sonba son pasilgan dakon abilakni unun ban timigek unun minat aminyokon tagal yomgwit. Unun Pinjkop da dabilon gwaljigi mini egipni do anej yan awit. ¹⁴Mani Kristo dakon yawi da unun yapmandak. Kristo unun gulusun kinda agit dakon diwarini kinda dimasi tan imgut. Ae Wup egip egip teban egisak unun da tapmimon iyi dakon egip egipni nan paret agit, do yawini giptimnin banjin panmilip aban gwaljigi mini dima aman. Mani unun anpaknin yokwi morap nin kimoron pankwan unun dakon diwari wiririkban pasilakwa nin Pinjkop da dabilon gwaljigi minisi ekwaman yanji nandaman. Do nin Pinjkop egip egipmi ton dakon pi tagi anej.

Kristo dakon yawi da sanbek sanbek kalugi anteban asak

¹⁵Mibili yan do anej Yesu unun sanbek sanbek kalugi dakon binap amin egisak. Unun minat aminyo sanbek sanbek mibiltogi sigin tagit bisapmon yokwi awit dakon diwari wiririt do anej kimagek minat aminyo dakon egip egipni yuman nagit. Do minat amin morap Pinjkop da yan yomisak, unun da Pinjkop da kalip monji gwayoni do

^u9:6 IDT 18.2-6   ^v9:7 MS 16.2-34   ^w9:9 Ibr 10.1-2

^x9:13 MS 16.15-16; IDT 19.9,17-19; Ibr 10.4   ^y9:14 1Pi 1.18-19

gisamni dagok dagogi mini yom do yagit unun timitdaŋ.

¹⁶Amin kinda don kimot do aŋek, yo kabini namin da timitjak yaŋ dakon but piso papia kinda mandisak. Aŋek kimotjak bisapmon monji unun papia yolek dat da yo kabi manjin imgut unun timit do nandisak kaŋ, mibiltok datni asi kimakgit amin da yaŋ nandaŋakwa yo kabini tagi timitjak. ¹⁷Amin unun kimokdok kaŋ, but piso gen unun pini toŋ asak. Mani but piso mandagit amin egisak kaŋ, but piso mandagit unun isal tosok. ¹⁸Unun da tilak Piŋkop da saŋbek saŋbek mibiltogi agit unun aŋteban ak do yawi tagalgwit. ¹⁹Moses da gen teban morap miŋat aminyo do yoyin mudaŋek bulmakau monin gat ae meme gat dakon yawini timik pakbi gat iktagilgit. Aŋek isop kindap dakon kilinŋi nap gami baŋ wabi unun sipsip daŋgwan baŋ wasaŋbi unun yawikon sibigit. Aŋek abidaŋ awilakwan yawi dakon mumumi da Piŋkop dakon gen teban papia ae miŋat amin morap da kwenon mawit. ²⁰Aŋek yaŋ yagit:

“Yawi on Piŋkop da saŋbek saŋbek unun yolnisi do yagit unun aŋteban asak.”

²¹^aAe unudeŋ gin Moses da telagi imal yut gat ae Piŋkop gawak imim dakon yo morap toŋ unudon yawi pawilakwan mawit. ²²^bAsi, gen tebanon yawi kalonŋi dagin yo morapmi aban gwaljigi mini aŋ. Ae yo kinda aŋakba kimagakwan yawini dima mosak kaŋ, Piŋkop da miŋat amin dakon yokwini dima yopmanŋ yomisak.

**Kristo da yokwi wiririt
do iyi naŋ paret agit**

²³^cTelagi imal yut gat yo morapmi gat unun yo Kwen Kokup toŋ dakon wupmi gin. Unun yo daŋgwi toŋ dakon

yawini timigek unudon tagalba Piŋkop da dabilon gwaljigi mini awit. Mani, yo Kwen Kokup nani paŋtelak ak do paret wagil tagisi yo daŋgwi toŋ yapmaŋdak unun baŋ awit. Yaŋ dima awit tam dima telak taŋbam. Do unun agagisi awit. ²⁴Nin nandamaŋ, Kristo unun telagi yut amin kisit da awalbi ae Piŋkop dakon telagi yut bamisi dakon wupmi gin asak unungwan dima wigigit. Unun Piŋkop da kapmatsisok altaŋ noman taŋek nin paŋpulugok do aŋek Kwen Kokupsi wigigit. ²⁵Bilagi bilagi mukwa sogok amin dakon mibiltok amin mukwa sok do yawi timigek Yut Buri Telagisi unungwan wigigit. Ae yawi unun timikgit unun iyi dakon yawi dima. Mani Yesu unun Kwen Kokup iyi naŋ paret do wigigit, ae unun bisap morapmi dima agit. ²⁶^dYaŋ bisap morapmi asak tam, unun tepmi morapmi sigin paŋ aŋaŋ kisak, unun Piŋkop da yo morap wasaŋban noman tawiron da wiŋ abisok bisapmon wisagon tepmi sigin paban. Mani dima. Abisok mibi bisapmon Kristo bisap kalonŋi kinda miktimon piŋek yokwi wiririt do iyi naŋ paregek kimakgit. ²⁷Amin morap kisi bisap kalonŋin kimagek don gen pikon atdaŋ. ²⁸Unudeŋ gin, Kristo miŋat aminyo morapmi dakon yokwini dakon jigini timit do aŋek bisap kalonŋi kindagin iyi naŋ paregek kimakgit. Ae bisap kinda gat don apdisak, mani unun bisapmon yokwi wiririt do dima apdisak. Miŋat aminyo unun do jomjom aŋ amin yokwikon baŋ timit do apdisak.

**Mukwa sogok kalipmi da
yokwi aripmi dima wiriritjak**

10 Moses dakon gen teban unun yo tagisi don noman tokdaŋ dakon wupmi gin, unun bami dima. Do gen

^a9:19 TP 24.6-8

^a9:21 MS 8.15,19

^b9:22 MS 17.11

^c9:23 Ibr 8.5; 10.1

^d9:26 Ibr 10.10

teban yolek bilagi bilagi mukwa soṅ soṅ awit, mani gen teban da miṅat aminyo telagi yutnon aban uṅun paṅmilip aban tagisisi aripmi dima ani. ²Mukwa sogok uṅuden da miṅat aminyo paṅmilip aban tagisisi aṅ tam, mukwa sogok di gat saṅbek dima abam. Mukwa sogok da miṅat aminyo telagi yutnon apgwit uṅun wagil paṅmilip aban gwaljigi mini kili awit tam, butnikon da suṅ agimaṅ dakon gulusuṅnin uṅun sigin taṅ nimaṅ yaṅ dima nandabam. ³Mani dima. Bilagi bilagi mukwa uṅun soṅek yokwini do sigin nandan, ⁴nido bulmakau wili gat ae meme gat dakon yawini da yokwi aripmi dimasi wiririri.

⁵Yaṅ do aṅek Kristo miktimon apgut bisapmon yaṅ yagit:

“Gak amin da yo dangwi toṅ baṅ dapmaṅ mukwa soṅek paret ani do dima galak tagil.

Mani gak da giptimno naṅ aṅnoman agil.

⁶Mukwa sogok dakon yo kindapmon wagil sosonṅ gat ae yokwi wiririt dakon mukwa sosonṅ uṅun kisi do gak dima galak tagil.

⁷Do nak yaṅ yagim, ‘Piṅkop, nak gak dakon galaktok yol do kili abit.

Uṅun nak do papiakon kili mandabi.’”

⁸Mibiltok Kristo da gen teban da paret ani do yosok uṅun do yaṅ yagit, “Gak amin da yo dangwi toṅ baṅ dapmaṅ mukwa soṅek paret ani do dima galak tagil, ae mukwa sogok dakon yo kindapmon wagil sosonṅ gat ae yokwi wiririt dakon mukwa sosonṅ uṅun kisi do gak dima galak tagil.” (Mani Moses dakon gen teban da anisi do yosok.) ⁹Ae saṅbek yaṅ yagit, “Nak gak dakon galaktok yol do kili abit.” Uṅun do aṅek saṅbek saṅbek kalugi aṅteban ak

do aṅek saṅbek saṅbek kalipmi wiririk-dak. ¹⁰gYesu Kristo Piṅkop dakon galaktok yolek giptimni naṅ paregek bisap kalonṅ kimakgit. Yaṅ aṅek paṅpulugagit da nin iyi dakon telagi miṅat amin kabi ekwamaṅ.

Yesu da paret agit uṅun da yokwi tagi wiriritjak

¹¹hSaṅbek saṅbek kalipmi da bisapmon mukwa sogok amin morap gildari gildari agek pini aṅ aṅ awit. Uṅun mukwa kalonṅ naṅ gin bisap morapmi soṅ soṅ awit, ae uṅun da yokwi aripmi dima wiririri. ¹²Mani, Kristo da paret kalonṅisi kinda gin agit, ae uṅun paret bisap dagok dagogi mini taṅ aṅaṅ kikdisak. Yaṅ aṅ mudaneṅ Piṅkop da amin tet do yikgit. ¹³iYigek Piṅkop da uwalni kandap mibilnikon yopban geni guramitni do jomjom aṅegisak. ¹⁴Nido uṅun iyinaṅ bisap kalonṅ paregek paṅpulugaṅban miṅat aminyo iyi dakon telagi miṅat amin kabi dagonṅ. Ae uṅun da aban gwaljigi minisi awit, ae yaṅ gin toktogisi egi aṅaṅ kikdaṅ.

¹⁵Uṅun dakon mibili Telagi Wup kisi da nin do yaṅ teṅteṅok asak. Mibiltok yaṅ yosok:

¹⁶j“Amin Tagi da yaṅ yosok,

‘Saṅbek saṅbek kalugi nak da don uṅun gat abeṅ uṅun yaṅ. Nak da gen tebano butnikon yopdisat, aṅek gen teban dakon geni nandak nandaknikon mandakdisat.’”

¹⁷kAe don gen uṅun saṅbek yaṅ yosok:

“Nak da yokwini gat ae gen teban iragek yo yokwi aṅ do wagil iṅtokenṅ.”

¹⁸Ae Piṅkop da yokwi kili wiririkgit, do yokwi wiririt dakon mukwa soni dakon pi mini.

^e10:4 Ibr 9.13   ^f10:5 Kap 40.6-8   ^g10:10 Ibr 9.12   ^h10:11 TP 29.38

ⁱ10:13 Kap 110.1   ^j10:16 Jer 31.33; Ibr 8.10   ^k10:17 Jer 31.34

Nin nandan gadat anj kimagek Piŋkop da kapmatjok kinenj

¹⁹Yaŋdo, not kabi, Yesu dakon yawini da yokwinin kili wiririk mudagit, do nin pasol pasoli mini Yut Buri Telagisi unjungwan tagi wiginej. ²⁰^mNin unjun yutgwan kosit kalugi egip egipmi toj unjudon da tagi wiginej. Kosit unjun Yesu da iyi dakon giptim paregek witaldgit, unjun Telagi Yut Dakon Buri Telagisi dakon yoma kaga do imal madep abisinjba magit unjun witaldalk wigit.

²¹Nin Mukwa Sogok dakon Mibiltok Aminin egisak. Unjun wukwisi ae Piŋkop dakon miŋat amin kabi morap kilani asak. ²²ⁿUnjun da anpak yokwi agimanj dakon gulusunjin wiririgkit, do Piŋkop da dabilon gwaljigi mini da ekwamanj, yanji nandanen do yawini nin dakon buron tagalgit. Anej giptimnin pakbi jimjimi minisi nanj sugagit. Yanji agit do butninon anpak toptopmi morap toj unjun wiririk mudonenj, anej Piŋkop do nandanj gadanj iminj kimagek unjun da kapmatsisok kinenj. ²³Nin nandanj gadatin gat ae yo tagisi do nandanj teban tanej jomjom anej ekwamanj unjun do yanj tenjenok amanj do nandanj gadatin tebaisi abidanej but bamot dimasi anen. Nido, yo morap Piŋkop da ak do yanj teban tok agit, unjun asisi akdisaksi. ²⁴Nin kalonj kalonj Piŋkop dakon miŋat aminyo diwari do nandanej panjtagap ano amin do but dasi galak tanj yomni, anej anpak tagisi anj yomni. Nin unjun do nandak nandak anen. ²⁵^oAe Piŋkop dakon miŋat aminyo nin amin diwari da anj unjudej muwut muwutnin dima yipmanj detnenj. Ji nandanj, Kristo dakon

abap bisapni kili abinej kapmat tosok, do nin kalonj kalonj amin diwari dakon but panjteban ak do pi madepsi anen.

Nin Piŋkop dakon Monji manji dima imnenj

²⁶^pNandani, nin gen bami kili nandanj pisagimanj, anej don si nandanj mudanej yokwi da anpagon agipnenj kanj, yokwi unjun wiririk dakon mukwa sogok kinda gat dimasi tosok. ²⁷^qNin yanjon da agipnenj kanj, pasol pasol madepsi anej gen pi madep dakon gildat gat ae kindap tedepmi madepsi Piŋkop dakon uwalni wagil soj yomdisak unjun do jomjom akdamanj. ²⁸^rKalip, amin kinda Moses dakon gen teban irakgit, anjanwan amin bamori bo kapbi da kanjek suj ak dakon yanjkwok awit kanj, unjun amin do bupmi dima nandanj imgwit. Kila amin da miŋat aminyo yoyinba si anakba kimakgit. ²⁹^sDo ji Piŋkop dakon Monji do nandaba yo isali asak amin do nianji nandanj? Unjun amin jiggi madepsi pakdanj. Kristo dakon yawi da sanjek sanjek kalugi anjeban asak, unjun da panjmilip aban unjun amin Piŋkop dakon aminsi dagawit anej telagisi egipgwit. Mani, abisok unjun amin da aba yawi yo isalisi asak. Anej nandanj yawot dakon Wup do anpak yokwisi anj iman.

³⁰^tNin nandanjan, Piŋkop da yanj yagit:

“Yokwi dakon kobogi yomyom unjun nak dakon pi.

Nak da kobogi anyomdisat.”

Ae sanjbenek yanj yagit:

“Amin Tagi da miŋat amini dakon anpakni gen pikon kokwin anej kobogi yokwi yomdisak.”

¹10:19 Ibr 4.16   ^m10:20 Mt 27.51   ⁿ10:22 MS 8.30; Esi 36.25; Ep 5.26

^o10:25 Ibr 3.13   ^p10:26 Ibr 6.4-8   ^q10:27 Ais 26.11

^r10:28 GT 17.6; 19.15   ^s10:29 Mt 12.30-32; 1Ko 11.27-29

^t10:30 GT 32.35-36; Kap 135.14

³¹ Asi, nin Piŋkop egip egipmi toŋ dakon Monji manji imneŋ kaŋ, Piŋkop da kobogi yokwisi nimdisak do pasol pasol madepsi aneŋ.

Nin nandaŋ gadaron tebaisi atneŋ

³² Ji aesi kalip Piŋkop dakon teŋteŋi abidawit bisap uŋun do nandani. Uŋun bisapmon jigi tepmiyo madepsi pawit, mani ji tebaisi akgwit. ³³ Bisap diwari miŋat aminyo da dabilon depba agakwa jigilak yaŋ damiŋek yo yokwi aŋ damgwit. Ae ji bisap diwari jigi uŋunen pawit amin gat gadaŋek paŋpulgawit. ³⁴ ^uAe dam tebanon yopba egipgwit amin uŋun do bupmi nandaŋ yomgwit. Ae amin da yo kabisi gwayewit bisapmon, ji kisik kisik aŋek yum pindakgwit, nido yaŋ nandawit, yo bamisi taŋ nimisak gin, uŋun dagok dagogi mini taŋ aŋaŋ kikdisak.

³⁵ Ji jigi kalip pawit uŋun do nandaŋek nandaŋ gadatji tebai uŋun dima yipmaŋ detni. Nandaŋ gadat tebai aŋ dakon tomni madepsi Piŋkop da damdisak. ³⁶ Tebaisi ak kimotni, yaŋ aŋek Piŋkop dakon galaktok tagi yolni. Aŋek kalip Piŋkop da yo tagisi dam do yaŋ teban tok agit uŋun tagi timitni. ³⁷ ^vTebaisi atni, nido Piŋkop gen papia da yaŋ yosok: “Asi, bisap dubak dima, amin uŋun apdisak kili uŋunjak apdisak.

Ae tepmisi apdisak.

³⁸ Nak dakon amino kilegisi uŋun nandaŋ gadaron egipdisak.

Mani duwalik pigisak kaŋ, tagi dima nandaŋ ibeŋ.”

³⁹ Mani nin duwalik pipeg pasilneŋ dakon amin dima. Nin nandaŋ gadat aŋek egip egip teban abidoneŋ dakon miŋat aminyo da ekwamaŋ.

Nandaŋ gadat dakon mibilisi

(*Kilapmi 11–13*)

Piŋkop do nandaŋ gadaŋ imiŋek tebaisi atneŋ

11 ^wNandaŋ gadat dakon mibili uŋun yaŋ. Nin pakyaŋsi yaŋsi nandamaŋ, yo tagi morap Piŋkop da nim do yaŋ teban tok agit uŋun timit do nandaŋ teban taŋek jomjom aŋek ekwamaŋ uŋun asi timitdamaŋ yaŋsi nandamaŋ. Ae dabil da yo uŋun dima pindakgamaŋ, uŋun yo morap uŋun toŋ yaŋsi nandamaŋ. ² Kalip amin nandaŋ gadat awit, aba Piŋkop da aŋpakni do but galaksi nandagit. ³ ^xNin nandaŋ gadat amaŋ do yaŋsi nandamaŋ, Piŋkop miŋtim gat ae kundukon yo morap toŋ uŋun yaŋban genikon da noman tawit. Do yo morap abisok dabil da pindakgamaŋ, uŋun yo amin da dima pindari baŋ wasagit.

Abel, Enok, ae Noa yo da Piŋkop do nandaŋ gadat awit

⁴ ^yAbel Piŋkop do nandaŋ gadat aŋek mukwa soŋ ingut. Aban Piŋkop da Abel dakon mukwa do galak tagit. Mani Ken dakon mukwa do dima galak tagit. Abel uŋun nandaŋ gadat agit, mibili yaŋ do aŋek Piŋkop da but galak dakon yo Abel da ingut uŋun do galak taŋek amin kilegi yaŋ iyigit. Abel kilisi kimakgit, mani nandaŋ gadatni uŋun da nin sigin yaŋ teŋteŋaŋ nimisak.

⁵ ^zEnok Piŋkop do nandaŋ gadat agit. Aban aŋpakni do tagisi nandagit, do dima kimagakwan Piŋkop da abidaŋ aŋaŋ Kwen Kokup wigigit. Amin da wisikeŋ dima kawit, nido Piŋkop da kili abidagit. ⁶ Mani, nandaŋ gadatni mini amin, Piŋkop da uŋun amin do

^u10:34 Mt 5.11-12; 6.20 Ab 2.3-4 ^v10:37 Ab 2.3-4 ^w11:1 2Ko 5.7

^x11:3 WW 1.1; Kap 33.6; Jn 1.3 ^y11:4 WW 4.3-10 ^z11:5 WW 5.21-24

nandaban tagi dima asak. Nido, Piŋkop da kapmatjok kik do nandisak amin, unun Piŋkop egisak yanŋi nandan gadan kimokdok, ae amin Piŋkop wusik do pi an amin unun Piŋkop da yo tagisi an yomisak yan nandan gadan kimokdok.

^{7a}Piŋkop da Noa yo don noman tokdan unun dakon but piso gen iyigit. Iyijban yo unun Noa da dima pindakgit, mani Piŋkop dakon gen nandan gadanek tap wakga kinda wasagit. Anek iyi gat ae gwakni gat unun tap waggakon wigek dima tasik tawit. Unun nandan gadatnikon da, Noa da miktimon amin morap diwari gulusun awit unun pantenten agit.

Abraham gat Sara gat nandan gadat agimal

^{8b}Abraham Piŋkop do nandan gadat agit, do Piŋkop da yan imgut bisapmon Abraham Piŋkop dakon gen guramikgit. Unun kokupni yipman degek Piŋkop da miktimon kindan iban iyi dakon miktimon dagosak do nandagit unudon kigit. Abraham dukwan kiken unun dima nandagit, mani nandan gadat anek kigit. ^{9c}Unun nandan gadat anek kin Piŋkop da miktimon im do yagit unudon yikgit. Anek unun miktimon wanŋa amin da yan imal yutnon yikgit. Ae Aisak gat Jekop gat kisi imal yutnon yikgimal, unun amin do Piŋkop da miktimon unun yom do yan teban tok agit. ¹⁰Abraham yan agit nido nandan gadat anek kokup pap tokogisi unudon don egipben yan nandagit. Piŋkop da kokup pap unun nian wasogi unun iyi nandan mudanek wasagit.

^{11d}Abraham gat Sara gat monji panalak bisap kili yapgumal, mani nandan gadat anek monji panalanjil

dakon tapmim pagimal. Sara nandan gadat anek yan nandagit, “Piŋkop da yan teban tok agit, ae unun da gen bami gin yosok.” ^{12e}Do amin kalon unun amin pelansi anek si kimot do agit bisapmon monji morapmisi dakon datni dagagit. Babikni unun iren tajeckundukon gik ton ae tap kidipmijon niman ton morapmisi, amin da aripmi dima manjiri awit.

^{13f}Unun minat amin morap unun nandan gadat anek egi wigi kimot awit. On miktimon egipgwit bisapmon yo tagisi Piŋkop da yom do yan teban tok agit unun dima timikgwit, isal nandan gadaron da dubagikon pindagek but galak nandawit. Unun iyi do nin miktimon njwakjwarikon amin yombem da amin da miktimon bisap pisipmisok ekwaman yan yawit. ¹⁴Yan yon amin unun iyi dakon miktimon wisan yan nandan. ¹⁵Miktimon yipmanek apgwit unun dogin nandanek egipgwit tam tobil kokup egipgwiron tagi kwam. ¹⁶Mani miktimoni kalipmi unun yapmanek miktimon wagil tagisisi unudon egip do galak tawit, miktimon unun Kwen Kokup. Unun amin da Piŋkop do, “Gak nin dakon Piŋkop,” yan iyinjakwa Piŋkop mayagi dima pasak, nido unun amin do kokup pap kindan kili anoman agit da tosok.

^{17-18g}Piŋkop da Abraham do yan teban tok anek yan iyigit:

“Aisagon da babikgo altokdan.”

Mani Piŋkop da Abraham anekwalek monji anek mukwa sosak do iyijban monji kaloni Piŋkop do imgut. ^{19h}Abraham yan nandagit, “Aisak kimotjak kan, Piŋkop da tagi aban pidosak.” Yanŋi nandagit, do monji kimoron nan abidagit yan asak.

^a11:7 WW 6.13–7.1   ^b11:8 WW 12.1-5   ^c11:9 WW 35.12

^d11:11 WW 18.11-14; 21.2; Ro 4.19   ^e11:12 WW 15.5; 22.17

^f11:13 WW 23.4; 1KAG 29.15; Kap 39.12; 1Pi 2.11

^g11:17-18 WW 21.12; 22.1-14   ^h11:19 Ro 4.17

Aisak, Jekop, ae Josep yo da Piŋkop nandan gadan imgut

²⁰ⁱAisak nandan gadat aŋek Jekop gat Iso gat do gisam yomgut. Aŋek yo don noman taŋ yomdan unun do yoyigit.

²¹^jJekop nandan gadat aŋek si kimot do aŋek Josep dakon monji bamot do gisam yomgut. Aŋek busuŋni win kirinŋi da diwarikon witjinjek Piŋkop gawak imgut.

²²^kJosep nandan gadat aŋek si kimot do aŋek yagit “Israel amin don Isip mik-tim yipmanek kikan.” Yaŋ yaŋek don kimakban iyi dakon kidari timigek nian ani unun do yoyigit.

Moses nandan gadat agit

²³^lMoses dakon meŋi datniyo nandan gadat agimal. Do Moses altanban kanek kapbi anŋisibigimal, nido monji unun wagil tagisisi kindi kagimal, ae kila amin madep dakon gen teban kirinŋit do pasol pasol dima agimal.

²⁴Moses nandan gadat aŋek taganek amin madep agit bisapmon amin da kila amin madep Pero dakon gwi dakon monji yaŋ iyini do dimasi galak tagit.

²⁵Unun Piŋkop dakon miŋat amin kabi gat jigi kalonji paner yaŋ nandagit. Yokwi dakon anpak aŋek bisap pisip-misok kisik kisik ak do dima nandagit.

²⁶Yaŋ nandagit, Kristo dakon man do mayaktok paker kan, unun da Isip dakon yoni tagisi morap unun yapmandak. Yaŋ nandagit nido Piŋkop da tomni do yo tagisi imdisak unun do nandanek egipgut.

²⁷Moses nandan gadat aŋek Isip mik-tim yipmanek kigit. Kila amin madep

da japmi nandan imgut, mani Moses unun do dima pasalgit. Piŋkop pasili egisak unun Moses da dabil da yaŋ kagit do tebaisi akgit. ²⁸^mUnun nandan gadat aŋek Yapyap Bilak madepmon Israel amin yoyinban sipsip dapgwit. Aŋek aŋelo da Israel amin dakon monji mibiltogikon igayikjok kindi dima ani yaŋ do sipsip dakon yawi ban yoma domon sowit.

Israel amin morapmi nandan gadat tebaisi awit

²⁹ⁿIsrael amin nandan gadat aŋek Tap Gami pudaŋek miktim kibiri timon yaŋ kiwit. Mani Isip amin kin tap pudok do aŋek pakbi naŋ kimakgwit.

³⁰^oIsrael amin nandan gadat aŋek Jeriko kokup pap anŋwasinjakwa gildat 7 kabi agit. Anjakwa tip dam madep tuwil kigit.

³¹^pKosit oba miŋat Reap nandan gadat aŋek amin panman ak amin bamot panpuluganek pabidanban yut-nikon wigiwit. Do Piŋkop dakon gen dima guramikgwit amin gat kisi dima kimakgwit.

³²^qBisap pisipmi do ni gen ban sanbenek dayiken? Gideon, ae Barak, ae Samson, ae Jepta, ae Dewit, ae Samuel, ae kombi amin morap do dayiken kan bisap aripmi dima. ³³^rUnun amin nandan gadat aŋek diwari da kila amin madep morapmi dakon emat amini pabin yopgwit. Unun amin anpak kilegikon da amin kila aŋek Piŋkop da yo yom do yaŋ teban tok agit unun timikgwit. Ae laion dakon gen ka-

ⁱ11:20 WW 27.27-29,39-40   ^j11:21 WW 47.31-48.20

^k11:22 WW 50.24-25; TP 13.19   ^l11:23 TP 1.22; 2.2   ^m11:28 TP 12.21-30

ⁿ11:29 TP 14.21-31   ^o11:30 Jos 6.12-21

^p11:31 Jos 2.1-21; 6.21-25; Jem 2.25   ^q11:32 GK 6.11-8.32; 4.6-5.31; 11.1-12.7; 13.2-16.31; 1Sa 16.1-1Ka 2.11; 1Sa 1.1-25.1   ^r11:33 Dan 6.1-27

gani soggwit. ^{34s}Uņun amin da milen asip madepsi sogit unun aba kimakgit. Ae emat agak siba paņpekwolakwa dima dapgwit. Uņun amin tapmimni mini, mani don tapmim pawit. Uņun emat amin tebaisi dagaņek miktim ņwakņwari dakon emat amin kabini yolba pasal kiwit. ^{35t}Amin kimakbi aeni pidaņba meņi da timikgwit.

Mani nandaņ gadat amin diwari uwal da dam tebanon yopmaņek giptimi obisi paņupbal awit. Mani Piņkop manji imiņek pulugaņ kik do dima nandawit, nido yaņ nandawit, kimotneņ kaņ kimoron da pidaņek egip egip wagil tagisi abidokdamaņ yaņ nandawit. ^{36u}Ae uwal da diwari jigilak gen yoyiņek baljawit, ae diwari nap teban baņ paņteban aņek dam tebanon yopgwit. ^{37v}Diwari tipbaņ dapgwit, ae diwari ilik dagok baņ giptimi ilik dagaņba tim bamot awit, ae diwari emat agak siba baņ dapba kimakgwit. Uņun amin diwari sipsip ae meme gipbaņ paņek agipgwit. Uņun giptim dakon yo do wadaņakwa amin da jigi yomiņek aņpak yokwi aņyomgwit. ³⁸Yaņ aba miktim kibiri amin da aripmi dima egipmi ae kabapgwan binap agek gopbat ae gapmagwan egi egi awit. Uņun nandaņ gadat amin da miktim amin diwari yapmaņ mudaneķ amin wukwisi ae tagisi awit.

³⁹Uņun miņat amin morapyo nandaņ gadat awit do aņek Piņkop da miņat aminyo tagisi yaņ nandaņ yomgut. Mani miktimon egek Piņkop da yo yom do yaņ teban tok agit unun dima timikgwit, ⁴⁰nido kalip Piņkop da yo wagil tagisi nin kisi da timitneņ do nandaņ kokwin kili agit. Kalip egipgwit amin gat ae nin gat kisi bisap kalon gwaljigi minisi egipneņ do nandagit.

Nin Yesu pakyaņsi kaņek nandaņ gadaņ imneņ

12^wUņun nandaņ gadat miņat aminyo kalip egipgwit unun gikwem da yaņ nin paņgwasiņek nindaņ. Yaņdo, nin yo morap pabiņ nip do aņ unun yopmaņ mudaneķ yokwi nin baņgaldak unun paņ dagoneņ. Aņek timtim yaņek dima yawogek Piņkop da napbi gwapbo aneņ do yagit unudon agipneņ. ²Yesu unun nandaņ gadatnin dakon wasok wasok ae wasip, do dabilnin Yesukon gin taņakwan kaņek egipneņ. Uņun don kisik kisik madepsi egipdisat yaņ nandaņek tilak kindap dakon mayagi do nandaba kik dima aņek tepmi paņek kimakgit, da abisok Piņkop dakon kila amin madep yityit tamo da amin tet do yikdak.

Piņkop da nin paņkilek ak do jigi nimisak

³Ji pakyaņsi nandani. Yokwi pakpak amin da Yesu aņpak yokwisi aņ imiņakwa tebaisi akgit. Ji unun do nandaņek tapmim yawot dima ani, ae butji dima yawotjak. ⁴Asi, ji yokwi unun pabik do emat madepsi awit, mani emat aņakwa yawisi kinda dima mawit, don mokdaņ. ^{5x}Ae Piņkop da ji dakon but paņteban asak do gen yagit unun kili iņtawit, ma? Ji monjinoni yaņ dayiņek yaņ yagit:

“Monjino, Amin Tagi da gak aņkilek ak do jigi gaban kaņ, unun do yo isali yaņ dima nandaki, ae gen tebai gayiņban unun do tapmingo dima mosak.

⁶Nido, Amin Tagi da amin morap but dasi galak taņ yomisak unun paņkilek ak do jigi yomisak, ae

^s11:34 Dan 3.23-27   ^t11:35 1KA 17.17-24; 2KA 4.25-37

^u11:36 1KA 22.26-27; Jer 20.2; 37.15; 38.6   ^v11:37 2KAG 24.21

^w12:1 1Ko 9.24-25   ^x12:5 Jop 5.17; YT 3.11-12; PA 3.19

amin morap monjinoni yaŋ yoyiŋek timikdak uŋun si baljosok.”

⁷Yi tebaisi agakwa Piŋkop da ji paŋkilek ak do jigi damjak. Dat kinda da monji aŋkilek ak do asak uŋudeŋ gin Piŋkop da jikon yaŋ gin asak. Namin monji kinda datni da dima aŋkilek asak? ⁸Piŋkop da monjini kisi morap paŋkilek asak. Ae dima paŋkilek asak kaŋ, monjinisi dima ekwaŋ. Kaŋ ji gwamda yombem da ekwaŋ. ⁹Ae miktimon datnin do nandani. Uŋun da nin paŋkilek ak do jigi nimirakwa nandano wukwan yongumaŋ. Yaŋ agimaŋ do wupnin dakon Datni da nin paŋkilek asak bisapmon uŋun do madepsi gawak imiŋek egip egip abidoneŋsi. ¹⁰Miktimon datnin da bisap pisipmisok iyi da nandak nandak da aripmon nin paŋkilek awit. Mani Piŋkop da iyi telagi egisak do ninyo kisi yaŋ gin telagi egipneŋ do aŋek nin paŋpuluŋaŋek paŋkilek asak. ¹¹^zDat da nin paŋkilek ak do jigi nimisak bisapmon nin kisik kisik dima amaŋ, nin butjik pamaŋ. Mani don paŋkilek agit dakon bami komaŋ, uŋun aŋpak kilegisi gat ae but yawot gat nimisak.

Nin tapmim paŋek tebaisi atneŋ

¹²aYaŋdo, kisiŋji alek taŋbi uŋun paŋe-nagek pi ani, ae ŋwakji tapmimi mini paŋteban aŋek

¹³b“kosit kilegikon agipni.”

Yaŋ ani kaŋ, kandapiji wagil dima yokwi tokdaŋ, aeni kilek tokdaŋ.

¹⁴Amin morap gat yawori egip do pi tebaisi ani. Ae telagisi egipni. Telagi dima egipni amin uŋun Amin Tagi dima kokdaŋ. ¹⁵Pakyaŋsi kaŋ kimotni. Jikon da kinda maŋek Piŋkop dakon nandaŋ

yawotni di yipmaŋ dekban. Ae jikon da kinda kindap isipmi da yaŋ kwanek yokwi paŋalon aŋdaban amin morapmi di paŋupbal aban Piŋkop manji di ibam. ¹⁶cAmin kinda yumabi aŋpak asak do kaŋ kimotni. Bo amin kinda Iso da Piŋkop manji imgut uŋudeŋ asak do kaŋ kimotni. Uŋun jap bisap kaloŋ noknogi uŋun timit dogin aŋek yo kabini monji mibiltogi amin da timiri uŋun kisi imgut. ¹⁷dDisi nandaŋ, don yo kabini uŋun timit do nandagit, mani dima timikgit. Gisamni ae timit do kunam takgit, mani but tobil aŋek gisamni timitjak dakon kositni dima taŋ imgut.

Nin Jerusalem Kwen Kokup tosok uŋudon kili obimaŋ

¹⁸eIsrael amin da Sinai Kabap kiwit ji uŋudeŋ dima aŋ. Uŋun kabapmon kiŋek yo dabil da pindakgwit, ae mirak paŋek nandawit. Uŋudon kindap madep sogit, ae pilin tuk masi masimi agit, ae mirim tebaisi agit uŋun pindakgwit. ¹⁹fAŋek kweŋ kinda madepsi yaŋakwan amin kinda da gen yagit. Yaŋakwan miŋat aminyo pasol pasol madepsi nandaneŋ bisit tebaisi yaŋ yawit, “Gen di gat nandak do pasalgomaŋ!” ²⁰gPiŋkop da gen yoyigit uŋun do pasalgwit. Gen uŋun yaŋ:

“Amin bo bit kilap yo kinda kabapmon wigisak kaŋ tipnaŋ aŋakba kimotjak.”

²¹hYo uŋun pindakgwit uŋun do madepsi pasal nimnimigek Moses yaŋ yagit:

“Nak nimnimigek madepsi pasoldot.”

²²Mani ji yo uŋudenon dima abiŋ altawit. Saion Kabapmon kili apgwit. Jerusalem Piŋkop egip egipmi toŋ dakon

^y12:7 GT 8.5   ^z12:11 Jem 3.17-18   ^a12:12 Ais 35.3   ^b12:13 YT 4.26

^c12:16 WW 25.29-34   ^d12:17 WW 27.30-40

^e12:18 TP 19.16-20; GT 4.11-12   ^f12:19 TP 20.18-21; GT 5.22-27

^g12:20 TP 19.12-13   ^h12:21 GT 9.19

kokup pap Kwen Kokup tosok unudon kili apgwit. Unudon ajelo tausen morap-misi da muwugek kisik kisik aḡ. ²³Ji Piḡkop dakon monji gwayoni mibiltogi man morapni Kwen Kokupmon mandabi unun dakon muwut muwut madepmon apgwit. Piḡkop, amin morap dakon gen kokwin aminon apgwit. Amin kilegi dakon wup kabikon apgwit. Unun amin Piḡkop da paḡkilek aban gwaljigi minisi awit. ²⁴iYesu saḡbek saḡbek kalugi dakon binap aminon apgwit. Ae Yesu dakon yawi mumumni mawiron apgwit. Unun yawi da yokwinin wiririkdak, do unun Abel dakon yawi yapmaḡdak. Abel dakon yawi da kobogi timit do yosok.

Kaḡ kimotni

²⁵JKaḡ kimotni. Piḡkop da gen yosok unun nandak do dima kurak toni. Kalip Moses da on miḡtimon Piḡkop dakon mama gen yoyiḡban geni nandak do kurak tawit bisapmon, iyi kutnaḡek kigik dakon kosit dima taḡ yomgut. Do yaḡsi nandani, abisok Piḡkop da Kwen Kokupmon da mama gen niyisak, unun manji imneḡ kaḡ, nin paḡkutnaḡek kigik dakon kosit minisi. ²⁶kKalip Piḡkop da gen yaḡban miḡtim wudip agit. Mani abisok yaḡ teban tok aḡek yaḡ niyisak: “Bisap kinda gat miḡtim aḡkwakwalitdisat.

Ae miḡtim gin dima, kundu yo kisi paḡkwakwalitdisat.”

²⁷Ae “bisap kinda gat” do yosok, do yaḡ nandamaḡ, Piḡkop da miḡtim kundu yo kisi paḡkwakwalitjak bisapmon yo morap iyi wasagit unun wiririkban pasildanḡ. Aḡakwan yo aripmi dima paḡkwakwaliri unun dagin tokdanḡ.

²⁸Piḡkop da kila asak kokup unun abidagimaḡ unun aripmi dima kwak-

waliri, yaḡ do aḡek ya yaḡ iyineḡ. Nin aḡpak iyi galak tosok unun aḡek iyi naḡḡin gawak imiḡek pasol pasol aḡek mani aḡenotneḡ. ²⁹lYaḡsi aneḡ, nido “Piḡkopnin unun kindap tebaisi, do yo yokwi morap soḡ pilik mudokdisak.”

Nin kaloḡ kaloḡ amin do but dasi galak taḡ yomneḡ

13 Ji paḡmuwukbi notji do but dasi galak taḡ yomyom aḡpak dima yipnaḡ detni. ²mJikon amin kinda dima nandanḡ imaḡ amin kinda apban kaḡ, unun abidok do dima iḡtoni. Kalip amin diwari da aminsi baḡ timiḡgamaḡ yaḡ nandawit, mani aḡelo baḡ timiḡgwit.

³Amin dam tebanon ekwaḡ amin do dima iḡtaḡ yomni. Nin unun gat kisi dam tebanon ekwamaḡ yaḡ nandani. Ae uwal da jiḡi yomaḡ amin unun do dima iḡtaḡ yomni. Ninyo kisi da jiḡi unun pamaḡ yaḡ nandaḡek egipni.

⁴nMiḡat eyo aḡpak unun yo madepsi kinda, do amin morap kisi da unun do nandaba wigakwan kilani aḡakwa gwaljigi minisi tosak. Nido Piḡkop da yumabi aḡpak mibili mibili aḡ amin unun kobogi yo yokwisi aḡ yomdisak.

⁵oMoneḡ dakon galaktok jikon dima tosak. Yo taḡ nimaḡ unun aripninon toḡ yaḡ nandani. Nido Piḡkop da yaḡ kili niyigiti:

“Gepmaḡ dekgo gaga dage aripmi dima egipdisal.”

⁶pYaḡdo, nin nandanḡ teban taḡek yaḡ yomaḡ:

“Amin Tagi paḡpulugokno egisak, do yo kinda do dima pasolbeḡ.

Amin da aripmi dima abiḡ nepni.”

¹12:24 WW 4.10; Ibr 8.6   ^j12:25 Ibr 2.1-3; 10.26-29   ^k12:26 Ag 2.6

^l12:29 GT 4.24; 9.3   ^m13:2 WW 18.1-8; 19.1-3; Ro 12.13   ⁿ13:4 Ep 5.5

^o13:5 GT 31.6,8; Jos 1.5   ^p13:6 Kap 118.6

Nin Yesu yol do dima mayak toneŋ

⁷ Kila aminji kalip Piŋkop dakon gen dayiwit uŋun dima iŋtaŋ yomni. Anpak awit dakon bami uŋun do nandaneŋ nandaŋ gadat awit uŋun yolek yaŋ gin egipni. ⁸ Yesu Kristo uŋun kulabigi mini apma, ae abisok, ae don egi aŋaŋ kikdisak teban. ⁹ Yaŋdo, amin da gen ŋwakŋwari di dayiŋ dekba nandaŋ gadatji di witdal kwam. Nin Piŋkop dakon nandaŋ yawotni yipno uŋun da butnin paŋteban aban atneŋ. Jap noknok dakon gen teban yolyol anpak da amin dakon but aripmi dima paŋteban asak. Uŋun anpak da amin kinda aripmi dimasi anpulugokdisak. ¹⁰ Mukwa sogok amin da yo dangwi toŋ altakon dapbi uŋun baŋ noŋ. Mani nin altanin ŋwakŋwari kinda tosok. Uŋun altakon mukwa sogok amin da jap aripmi dima noknogi.

¹¹ Mukwa sogok amin dakon mibiltok amin da sipsip ae bulmakau dakon yawini yokwi wiririt do Yut Buri Telagisi unjungwan pawigisak, mani bami yut yomayo da waŋga sosonj. ¹² Yaŋgin Yesu dakon yawini da miŋat aminyo paŋtelak aban telagisi ani do kokup pap dakon yoma kaga da waŋga tepmi pagit. ¹³ Yaŋdo, nin kisi yut yomayo da waŋga kiŋek uŋun da mayagi pagit ninyo uŋudeneŋ gin paneneŋ. ¹⁴ Nido on miktimon nin dakon kokup pap toktogi kinda dima tosok. Mani kokup pap kinda don noman tokdisak nin uŋudon kineŋ dosi nandamaŋ. ¹⁵ Yaŋdo, nin yipmaŋ deri mini Yesu da manon Piŋkop ankiŋsiŋ kimotneŋ. Yaŋ aneŋ uŋun da gen dulumnin dakon paret asak. ¹⁶ Miŋat aminyo do

anpak tagisi anjomni, ae notji paŋpulugok do yo kabisi baŋ notji do yomiŋ yomiŋ ani. Uŋun anpak do dima iŋtoni, nido uŋun paret kinda, Piŋkop da uŋun do galak tosok.

Piŋkop da nin paŋpulugaŋban tagisi egipneŋ

¹⁷ Kila aminji kilasi aŋ uŋun don pi awit dakon mibili Piŋkop iyikdaŋ, do gawak yomiŋek geni guramitni. Yaŋ ani kaŋ, kisik kisigon da pini akdaŋ. Mani butjik pani kaŋ, uŋun da ji dima paŋpulugokdisak.

¹⁸ Ji nin do bisit ani. Piŋkop da dabilon butningwan gwaljigi mini yaŋsi nandamaŋ, ae yo morapmon anpak kilegisi baŋgin ak do nandamaŋ. ¹⁹ Nak jikon tepmisi tobil opbeneŋ do bisit aŋ kimotni.

²⁰ Amin Taginin Yesu, sipsip dakon Kila Amin madep, uŋun da saŋbek saŋbek dagok dagogi mini uŋun anteban ak do yawini parekgit. Uŋun Piŋkop da kimoron naŋ aban pidagit. Abisok Piŋkop but yawot ami da ²¹ ji paŋtagap aban egip egipjikon yo tagisi morap da tugaŋ daba iyi dakon galaktok yol kimotni dosi nandisat. Yesu Kristo da pi agit do aŋek uŋun da ninon pi aban anpak morap iyi galak tosok uŋun aŋ mudoneŋ. Tilimni dagok dagogi mini taŋ aŋaŋ kikdisak, do mani ankiŋsiŋ kimotneŋ. Uŋun asi.

Mibi gen

²² Not kabi, nak ji dakon but paŋteban ak do gen on mandaŋ damisat uŋun do mirak pakyaŋsi yopni, nido gen on mandisat uŋun dubagisi dima.

^q13:7 1Ko 4.16   ^r13:9 Ro 14.17   ^s13:11 MS 16.27   ^t13:12 Jn 19.17

^u13:13 Ibr 12.2   ^v13:14 Ibr 11.10,16; 12.22   ^w13:15 Kap 50.14,23

^x13:16 Pil 4.18   ^y13:17 1Tes 5.12   ^z13:18 Ya 24.16; 2Ko 1.12

^a13:20 Jer 32.40; Esi 37.26; 1Pi 2.25

²³ Ji yan nandani, notnin Timoti unun dam tebanon nan yipba kili kigit. Nagon tepmi apjak kan, nit ji dandak do apden.

²⁴ Nin dakon gildat tagi yipno kila aminji gat ae Pin kop dakon miyat amin

kabini kisikon abisak. Ae amin kabi Itali miktim yipman apgwit ununyo kisi gildatni tagi yipba jikon abisak. ²⁵ Pin kop dakon nandan yawotni ji kisikon tosak do bisit asat.

Papia Jems da Mandagit

But piso gen

Papia on Yesu dakon padige Jems da mandagit. Jems unun Yesu yolyol amin Jerusalem egipgwit dakon kila amini egipgut. (Yabekbi 15.13 unudon koki.)

Jems da on papia mandagit unungwan Piŋkop dakon miŋat aminyo da ni anpak tagisi ban yolek ani dakon gen tagisi morapmi mandagit. Miŋat aminyo da nandak nandak tagisi ban timigek ae Piŋkop dakon gen pakyaŋsi abidan ki-motni do tilak gen morapmi mandagit.

Jems da gen tebai yan yosok: Yesu nandan gadan imjak amin isal egipmi mini. Amin do anpak tagisi ban an yomiŋ kimotjak, unun da gak nandan gadat tebaisi asal yan miŋat aminyo yolinban kokdan.

Nin panjkewalon tebaisi atneŋ, yan aŋek Piŋkop gat tagisi egipneŋ

(*Kilapmi 1.1-18*)

1^bNak Jems, Piŋkop ae Amin Tagi Yesu Kristo dakon oman amini. Papia on Israel amin 12 kabi ji kokupji yipmanek miktim njwakjwarikon kiwit da ekwan ji do mandan yipbo obisak. Gildat tagisi.

Panjkit da nin panjteban asak

²cNot kabi, panjkit mibili mibili al-tan damni bisapmon butjik kinda jikon dima tosak, kisik kisik dagan jikon tosak.

³dNido ji nandan, yo noman tanek nandan gadatji panjkitdak, unun da tebai agek jigi guramitneŋ dakon anpak panalon asak. ⁴Toktogisi tebaisi agek jigi guramitni, yan anakwa unun anpak

da jikon teban tosak. Yan aŋek Piŋkop dakon anpak kinda do wadak wadak dima ani. Anpakji da tagisi ae kilegisi akdisak.

Nandan kokwin kilegi do wadak wadak asak amin unun bisit asak

⁵eJi da binapmon amin kinda nandan kokwin kilegi do wadak wadak asak kan, Piŋkop da nandak nandak imjak do bisit asak, anakwan Piŋkop da imdisak. Piŋkop da amin morap do yo morapmi yomisak, ae bisit iyan amin do yanba yokwi tok dima an yomisak. ⁶Mani unun amin nandan gadatsi aŋek Piŋkop do bisit asak. Nandan gadatni timisok di yipman degek “Piŋkop da unun namdisak bo dima” yan dima nandisak. Nido amin but bamot an unun tap pakbi mirim da pisonakwan tamalikgan unun yombem. ⁷Unuden amin Piŋkop da yo kinda namdisak yan dimasi nandisak. ⁸Unun amin dakon nandak nandakni yo dikon di yopman yopman asak, aŋek anpak morap asak unun kosit nan gin kanek dima agisak.

Yoni mini amin gat ae yoni morapmi amin gat dakon gen

⁹Not kinda yoni mini kan, kisik kisik tagi asak, nido Piŋkop da dabilon man madepni ton da egisak. ¹⁰fAe yoni morapmi amin Piŋkop da mani abin yipmandak, do kisik kisik tagi asak, nido jareŋ da biripmikwan unun da tilak ki-motdan. ¹¹Gildat da wisak bisapmon gildat tepmisi wusiŋek jon pindakban kibidan mudon. Jon dakon jareŋi man mudanakwa, tilimni tagisi unun wagil pasilgan. Unuden gin yoni morapmi amin pini mibili mibili sigin aŋek kimot akdan.

^b1:1 Mt 13.55; Ya 15.13; Gal 1.19; 1Pi 1.1   ^c1:2 Ro 5.3-5   ^d1:3 1Pi 1.7

^e1:5 YT 2.3-6   ^f1:10 Ais 40.6-7

**Piņkop yo tagisi aņ nimiņek
yokwikon dima paņkisasak**

¹²Paņkewal morap noman toņon jigi guramigeķ tebai akdak amin uņun kisik kisik tagi asak. Nido paņkilit morapmon tebai atjak kaņ, Piņkop da miņat aminyo but dasi galak taņ imaņ uņun do egip egip dakon pelit tim tilimi toņ yom do yaņ teban tok agit, uņun imdisak.

¹³Yokwi ak do paņkilit noman taņ iba “Piņkop da aņkilikban asat” yaņ amin kinda da dima yogogi. Nido, yokwi da Piņkop aripmi dima aņkilitjak, ae Piņkop da amin kinda yokwi asak do dima aņkilikdak. ¹⁴Mani, nin kaloņ kaloņ dakon but dakon galaktok yokwi da paņkilikban yokwi agak dakon galaktok noman tosok. ¹⁵Uņun but dakon galaktok yokwi uņun miņat kinda da monji kwapmi awildak yombem da don yokwi aņalon aban noman tosok. Ae yokwi da si tagosok bisapmon kimot aņalon asak.

¹⁶Notnonisi, ji bikbik iba yokwi ami da ji di paņkilikban. ¹⁷But galak dakon yo morap tagisisi uņun Dat da yopban kwen da paņ. Dat, kundukon teņteņi morap wasagit amin, uņun aņpakni kulabik dimasi asak. Uņun gildat paņopmon yo dakon wupni dubak toņ da ae don pisip toņ uņun yombem dima. ¹⁸Uņun yo morap wasagitgwan amin nin da wukwini egipneņ do aņek iyi dakon galaktok yolek gen bami niban miņat monjini dagagimaņ.

**Nin Piņkop do bamisi
nandaņ gadaņ imamaņ kaņ,
aņpak tagisi kisi aneņ**

(Kilapmi 1.19–5.6)

Nin geni nandaņek guramitneņ

¹⁹Not kabino, pakyansi nandani. Ji morap gen nandak do mirak pakyansi yopni, mani gen tepmi dima yoni, ae butjap tepmi dima nandani. ²⁰^hNido, amin dakon butjap da Piņkop dakon aņpak kilegi dima aņalon asak. ²¹ⁱYaņ do aņek aņpak iņani mibili mibili gat ae aņpak yokwi morap jikon madepsi ireņ tosok, uņun wiriritni. Aņek disi do nandaba piņakwa egek Piņkop da gen uņun butjikon kwaokgit uņun naņ abidoni. Gen uņun da ji yokwikon baņ tagi timitjak.

²²^jMani gen uņun isal dogin dima nandani, si guramitni. Isal dogin nandaņ kaņ, disi baņ paņkewalgaņ. ²³Amin kinda Piņkop gen isal dogin nandaņek dima guramikdak kaņ, uņun amin kinda da wupni pakbi idapmon kosok uņun yombem. ²⁴Uņun iyi dakon tomno dabilni kosok, mani kiņek tomno dabilni uņun niaņen uņun tepmisi iņtosok. ²⁵^kMani gen teban gwaljigi minisi uņun da yokwi dakon tapmim tuwilek nin pulugaņ nipmaņdak, do amin kinda da uņun gen teban pakyansi kaņban pisaņakwan geni dima iņtaņek guramitjak kaņ, Piņkop da uņun amin aņpulu-gaņakwan pi morap asak uņun tagisisi noman tokdaņ.

²⁶^lAmin kinda “nak Piņkop gawak imim silip aņ kimokdot” yaņ nandisak, mani gen kagani dakon kila tagi dima aņek gen yokwi morapmi yosok kaņ, uņun amin iyi naņ top aņkewaldak,

⁸1:18 Jn 1.13   ^h1:20 NNA 7.9   ⁱ1:21 Kol 3.8; 1Pi 2.1

^j1:22 Mt 7.26; Ro 2.13   ^k1:25 Ro 8.2; Jem 2.12   ^l1:26 Kap 141.3

ae Piŋkop gawak imim dakon silip asak unun yo isalisi. ²⁷ Piŋkop gawak imim dakon silip Piŋkop Dat da kaŋban gwaljigi minisi ae gulusuŋni mini asak unun yaŋ: Nin miŋat monjiyo meŋ datyoni kimakbi gat, ae sakwabat gat do nandak nandak aŋek paŋpuluganeŋ jigini guramitneŋ, ae nin dakon anpak kila tagisi aneŋ, anapno miktim on dakon anpak yokwi da paŋupbal aban Piŋkop da dabilon iŋani dima egipneŋ.

**Nin amin morap kisi
do anpak aripsi gin aneŋ**

2^mNot kabino, Amin Taginin Yesu Kristo tilimni madepsi, unun nandaŋ gadaŋ iman, do amin kinda do anpak tagi aŋek ae kinda do manji imni kaŋ unun tagi dima. ² Amin kinda yik imalyo tagisi baŋ paŋek ae kisit tamikon sip gol naŋ wasaŋbi kinda yipmaŋek ji dakon muwut muwut yutjikon wigakwan yoni mini amin kinda imalni dagaŋbi ae yokwisi kinda ununyo kisi wugisak, ³ anakwal ji da anpak tagi amin yik imalyo tagisi baŋ pak unun do aŋ imineŋ yaŋ iyaŋ, “Gak obiŋ on tamo tagisikon yikgi”, ae yoni mini amin yaŋ iyaŋ, “Gak amodon akgi” bo ae “Nak da kandap da kapmatjok mibilikon yikgi” yaŋ iyaŋ kaŋ, ⁴ amin diwari tagi ae diwari yokwi yaŋ nandaŋ yaŋ asak. Yaŋ aŋek ji kokwin amin dagaŋek nandak nandak yokwikon da kokwin aŋ.

⁵nNot kabino nandani. Miktim amin da dabilon yoni mini ekwaŋ amin, unun baŋgin Piŋkop da nandaŋ gadat madepsi tugaŋ yomiŋakwan egipni do kili manjigit. Kalip yaŋ teban tok yaŋ agit, amin but dasi galak taŋ iman unun yopban iyi amin kila asak da kagagwan egipdaŋ, do yoni mini amin iyi amin kila asak da ka-

gagwan egipni do kili manjigit. ⁶ Mani ji da yoni mini amin unun nandaba piŋban yomaŋ. Namim da pabiŋ depmaŋek jigi damineŋ ji timik gen pikon depmaŋaŋ? Unun yoni morapmi amin dagin anpak unun aŋ. ⁷ Piŋkop da Kristo dakon mani tagisi jikon yipgut, naŋ namim da unun do nandaban piŋakwan jigilak gen yoŋ? Unun yoni morapmi amin dagin yoŋ.

⁸oPiŋkop unun kila amin madepnin, unun da papianikon gen teban kinda nimgut da yaŋ yosok: “Gaga do but dasi niaŋ galak tosol, unudeŋ gin amin do but dasi galak taŋ yobi.”

Ji gen teban unun but dasi guramitni kaŋ, ji anpak tagisi aŋ. ⁹pMani amin kinda do anpak tagi aŋek kinda yum koni kaŋ, unun yokwi aŋ. Anakwa gen teban unun da yaŋ nolisak, ji gen teban tuwil tuwil amin. ¹⁰qAmin kinda Piŋkop dakon gen teban morap kisi guramigeŋ kaloŋi kinda naŋgin kiriŋikdak kaŋ, unun amin gen teban morap kisi kiriŋikdak da arip gulusuŋni toŋ. ¹¹rNido, Piŋkop da yaŋ yaŋgit:

“Miŋat eyo kili abi, ji yumabi anpak dima ani.”

Ae yaŋ kisi yaŋgit:

“Ji amin dima dapba kimotni.”

Do yumabi anpak dima agil, mani amin kinda anakbi kimakgit kaŋ, gak gen teban morap tuwil tuwil amin kinda dagagil.

¹²sPiŋkop da anpakji kokwin asak bisapmon unun ji pulugaŋ depmaŋdak dakon gen teban unun do nandaneŋ kokwin akdisak. Do ji unun do nandaneŋ amin do bupmi nandaneŋ toktogisi gen yogokji gat ae anpakji gat dakon kila tagisi ani. ¹³tNido amin kinda amin do bupmi dima nandagit kaŋ, Piŋkop da

^m2:1 Ya 10.34; Jem 2.9   ⁿ2:5 1Ko 1.26-28   ^o2:8 Mt 19.19; Gal 5.14

^p2:9 GT 1.17   ^q2:10 MS 19.37; IDT 20.7-12,24; Mt 5.19   ^r2:11 TP 20.13-14; Ro 13.9   ^s2:12 Gal 6.2; Jem 1.25; 1Pi 2.16   ^t2:13 Mt 5.7; 18.32-35

gen pikon kokwin asak bisapmon bup-misok kinda dima nandaŋ imdisak. Mani amin do bupmi nandagit amin uŋun gen pikon teban tokdisak.

**Nandaŋ gadat anpak tagi
dima paŋalon asak, uŋun
nandaŋ gadat yo isali**

¹⁴Not kabino, amin kinda da “Nak Kristo nandaŋ gadaŋ imisat” yaŋ yosok, mani anpak tagi dima asak kaŋ, nandaŋ gadat uŋuden da yokwikon baŋ tagi abidosak? Uŋun dimasi. ¹⁵uPaŋmuwukbi notnin kinda bo ae saminin kinda imalni yokwi gin, anjakwan japni mini kaŋ, ¹⁶jikon da kinda da yaŋ iyisak, “Butgo yawori taŋakwan paŋki ŋaŋali egipbi, ae kiŋ jap naŋek butgo tugosak”, mani imal bo jap dima imisak. Isal gen gin iyik uŋun da niaŋ anpulugosak?

¹⁷Nandaŋ gadat dakon anpak kisi yaŋ gin. Nandaŋ gadat isal taŋek anpak tagi kinda dima noman tosak kaŋ, uŋun yo isali.

¹⁸vMani amin kinda da yaŋ yosak, “Amin diwari nandaŋ gadat anakwa amin diwari anpak tagi an.”

Yaŋ yaŋban kobogi yaŋ yokdisat, “Gak nandaŋ gadat anek anpak tagiyo kisi dima abi kaŋ, nak niaŋon da gak dakon nandaŋ gadat koken? Mani, nak dakon anpak tagi da nandaŋ gadatno golikdisak.”

¹⁹Gak “Piŋkop kalonŋi dagaŋ egisak” yaŋ nandaŋ gadasal. Uŋun tagi. Mani koŋ yo kisi yaŋ gin nandaŋ gadaŋek madepsi nimnimikgaŋ. ²⁰Nandaŋ kokwingo tagi dima amin, gak nandaŋ gadat gin anek anpak tagiyo kisi dima abi kaŋ, nandaŋ gadatgo uŋun yo isali. Gak gen on dakon mibili nandak do nandisal? Kaŋ, nandaki, ²¹wkalip babiknin Abraham da monji Aisak altakon yipmaŋek

Piŋkop do paret aban Piŋkop da yo agit uŋun kaŋek amin kilegi yaŋ iyigit. ²²*Pakyaŋsi nandaki. Abraham dakon nandaŋ gadat gat ae anpakni tagi uŋun kalonŋi gadagimal, anjakwan uŋun anpak tagi da nandaŋ gadatni aripmisi agit. ²³yDo Piŋkop gen papiakon gen kinda tosok uŋun bami noman tagit. Gen uŋun yaŋ:

“Abraham uŋun Piŋkop do nandaŋ gadat aban, Piŋkop da amin kilegi yaŋ iyigit.”

Ae amin da Abraham do Piŋkop dakon notnisi yaŋ iyiwit. ²⁴Do yaŋsi nandani, amin kinda isal nandaŋ gadat dogin Piŋkop da amin kilegi yaŋ dima iyisak. Amin kinda anpak kilegi asak uŋun do nandaŋek amin kilegi yaŋ iyisak.

²⁵zYaŋgin kosit oba miŋat Reap da amin paŋman ak amin bamot uŋun uwal da dapni yaŋ do paŋkisibineŋek yabekban kosit ŋwakŋwat naŋ tobil kigimal, do Piŋkop da miŋat kilegi yaŋ iyigit.

²⁶Nin nandamaŋ, amin kinda wupni kili yipmaŋ dekgit kaŋ, uŋun amin kili kimakgit. Yaŋgin, amin kinda nandaŋ gadat anek anpagon dima yipmaŋdak uŋun amin nandaŋ gadatni kili kimakgit.

**Nin gen yogoknin dakon
kila tagisi aneŋ**

3 Not kabino, jikon da amin morapmi da Piŋkop gen yoyiŋdet pi ak do nandak nandak dima ani. Nido ji nandaŋ, Piŋkop da miŋat aminyo dakon anpak kokwin asak bisapmon miŋat aminyokon yoyiŋdet pi an amin uŋun pakyaŋsi kokwin akdisak.

²Nin kisi morap gulusuŋ morapmi amaŋ. Mani amin kinda gen kagani dakon kila anek gen yokwi kinda dima yosok kaŋ, uŋun amin gwaljigi minisi, ae uŋun da giptim diwat morapni kisi

kila tagi asak. ³Os da nin dakon galaktok yolek kosit agipni do gen kaganikon ain tim yopmangamaŋ. Yaŋ aŋek giptimni kisi iligapno nin dakon galaktok yolek akwaŋ.

⁴Ae tap wakga yo kisi do nandanəŋ. Tap wakga uŋun yo madepsi daman, ae mirim madepsi da pisonakwan tap idapmon agisak. Ae tap wakga aŋtobilakwa agisak dakon kindap kwik uŋun moniŋsisok. Mani tap wakga awildak amin timi kindakon kik do asak kaŋ, uŋun tap wakga dakon yo uŋun aŋtobil tobil aŋakwan dukwan kik do nandisak uŋudon kisak. ⁵Uŋuderŋ gin, gen kaga uŋun gip-tim dakon diwari moniŋgok kinda, mani iyi dakon man awigek yo madepsi do yosok.

Kindap moniŋgok kinda da soŋek madepsi aŋek koron soŋek kindap morap tagini sosak. ^{6a}Gen kaga uŋun kindap kinda, yokwini uŋun madepsi daman. Uŋun da kindap tepmisi kwaŋ sosok uŋun da tilak aŋpak yokwi mibili mibili paŋalon aŋek egip egipnin madepsi paŋupbal asak. Ae Sunduk Tipdomon egisak uŋun da amin da gen kagakon kindap uŋun yipban sosok.

⁷Amin da joŋ kilap mibili mibili gat, ae minam, ae tuŋon amin, ae tap idapmon yo morap ekwaŋ uŋun timigek yo uŋun kilani aŋakwa uŋun da kisiron ekwaŋ. ^{8b}Mani gen kaga uŋun tapmimni madep do amin kinda da iyi dakon gen kaga kila aripmi dima asak. Bisap morapmi gen kaga gen yokwi morapmi yosok. Uŋudon amin dapdap marasin yokwi madepsi tugawit da toŋ. ⁹Gen kakakon da Amin Tagi Datnin aŋkisaŋ. Mani bisap diwari nin da miŋat aminyo Piŋkop da iyi yombem wasagit uŋun jobit yomamaŋ. ¹⁰Gisam yomyom gat ae jobit gat kisi uŋun gen kaga kalonon dagin noman tomal. Not kabi, uŋun tagi

dima. ¹¹Pakbi dabil kalonjikon da pakbi si noknogi ae amin da dima noknogi yo kisi aripmi tagi potpori? ¹²Not kabi, pik kindap da olip sop tagi potni? Ae wain nap da pik kindap dakon sopmi tagi potni? Yaŋgin pakbi isipmi da pakbisi aripmi dima dagoni.

Nandak kokwini tagisi amin da aŋpak tagisi akdisak

¹³Ji da binapmon nandaŋ kokwini tagisi ae nandak nandakni tagisi amin kinda egisak kaŋ, uŋun amin bisapmi bisapmi aŋpak tagisi asak, ae nandaŋ kokwini tagisi do iyi dakon man dima awigisak. Yaŋ aŋakwan amin da kaŋba amin nandaŋ kokwini tagisi ae nandak nandakni tagisi asak. ¹⁴Mani ji tagisi ekwaŋ amin do nandaba yokwi tok aŋ kaŋ, ae bisapmi bisapmi ji disi dakon man pawigik do kosit wusik aŋ kaŋ, nandaŋ kokwin tagisi gat ae nandak nandakji tagisi gat do kisik kisik dima ani. Top aŋakwa aŋpakji da gen bami di abin yipban. ¹⁵Nandaŋ kokwin yokwi uŋuden Kwen Kokup da dima pisak. Uŋun on miktim dakon yo gin. Uŋun Piŋkopmon da dima abisak, Sunduk da aŋalon asak. ¹⁶Nandani, tagisi ekwaŋ amin do nandaba yokwi tok aŋek bisapmi bisapmi iyi dakon man pawigik do kosit wusik aŋ amin da binapmon pidok pidok madepsi noman tosok, ae aŋpak yokwi morap uŋudon da noman toŋ.

¹⁷Mani amin nandaŋ kokwin tagisi Kwen Kokupmon nani baŋ timikgaŋ uŋun da aŋpak yaŋ aŋ: Mibiltok nandak nandak gwaljigi mini uŋun yolgaŋ, ae uŋun da buŋon amin gat but kalonji ekwaŋ, ae aŋpak yawori aŋ yomaŋ, aŋek piŋbisi egek amin diwari dakon gen nandaŋek ekwaŋ, ae amin do bupmisi nandaŋ yomiŋek aŋpak tagisi aŋyomaŋ. Uŋun amin morap kisi do aŋ

pak tilak kalonjikon gin anyomanj. Ae jamba but anpak dima anj, unun anpak tagi yol kimokgoj. ^{18c}Nin but kalonj ekwamanj kanj, unun jap yet kwaokgamanj yombem. Do unun but kalonj anjagon jap da pigaga kwoj unun da tilak anpak tagisi da egip egipninon noman tokdanj.

Miktim dakon anpak do galak toj amin unun Pinjkop dakon uwalni

4^dGen emat gat ae butjap ukwayityo binapjikon noman toj unun mibili nido noman toj? Unun yokwi dakon but suligik dakon anpak mibili mibili butjikon emat anj, unun da gen emat ae butjap ukwayityo panalon anj. ²Ji yo timit do nandanj, mani dima timikganj, do ji amin dapba kimokgoj. Ji yo do pindak galaktok anj, anjek unun aripmi dima timitni, do butjap ukwayit yo anjek gen emat anj. Pinjkop da yo damjak do bisit dima anj, mibili yanj do anjek yo dima timikganj. ³Ae yo timit do bisit anj bisapmon yo dima timikganj, nido nandak nandakji kilegi dima tanjakwan Pinjkop bisit anj iman. Ji but dakon galaktok yokwi yolek giptimji da kisik kisik asak unun dogin nandanj.

^{4e}Mijat da eni yipmanjek kin yumabi anpak asak unun da tilak ji Pinjkop kili yipmanj dek mudanj. Nandani, miktim dakon yo do galagi nandisak amin unun Pinjkop do kuragisi nandanj imisak. Unun dima nandanj, ma? Nandani, on miktim not anjimisak amin, unun Pinjkop dakon uwalni dagosok. ⁵Pinjkop dakon papia da yanj yosok, “Wup unun Pinjkop da nin da butgwan yipgut unun yo morap yopmanj mudanjek iyi dogin galaktanj kimotnejanj do nandisak.” Gen unun gen isali yanj nandanj, ma? ^{6f}Mani Pinjkop da nin do nandanj yawot madepsi anj nimisak.

Mibili yanj do anjek Pinjkop dakon papia da yanj yosok:

“Pinjkop da amin iyi dakon man pawikwanj amin yo ak do nandanj unun dima ani do kosit sopmanj yomisak, mani amin iyi do nandaba panj unun nandanj yawok yominej yo tagi anj yomisak.”

^{7g}Do ji disi do nandaba pinjakwan Pinjkop da yongamgwan egipni. Sunduk kosit sopmanj iminjakwa depmanj dek pasal kikdisak. ^{8h}Pinjkop da kapmatjok kini, anjakwa Pinjkop ji da kapmatjok apjak. Yokwi pakpak, amin da kisitni pakbikon suganba kilegisi anj, unun da tilak butjikon yo yokwi toj unun suganba kilek tanj mudoni. Jamba but amin, butjikon nandak nandak yokwi toj unun wiririk mudoni. ⁹But yokwi anjek kunam morapmi tatni. Abisok jikgo yanjanj amin, kulabik anjek kunam tatni. Abisok jikgo yanjanj amin, kulabik anjek butji jik tanjakwa egipni. ¹⁰ⁱAmin Tagi da dabilon disi do nandaba pini. Yanj ani kanj, Amin Tagi da ji pawigikdisak.

Nin amin do yanjba yokwi tok dima anej

¹¹Not kabi, panmuwukbi notji diwari do yanjba yokwi tok dima ani. Amin diwari do yanjba yokwi tok asak bo ae notni dakon anpak kokwin asak, unun gen teban do yanjba yokwi tok anjek gen teban kokwin asak. Ae gen teban kokwin asal kanj, gak gen teban dima guramikdal, unun gen teban dakon kokwin agak amin dagal yanj asak. ^{12j}Pinjkop kalonj dagin gen teban panalon agit, unun kalonj dagin Gen Kokwin Amin egisak. Ae unun kalonj dagin mijat aminyo yokwikon banj tagi timitjak, ae tagi panjup-

^c3:18 Mt 5.9; Ibr 12.11   ^d4:1 Ro 7.23   ^e4:4 Ro 8.7; 1Jn 2.15

^f4:6 YT 3.34; 1Pi 5.5   ^g4:7 Ep 6.12   ^h4:8 Ais 1.16; Sek 1.3; Mal 3.7

ⁱ4:10 Jop 5.11; 1Pi 5.6   ^j4:12 Ro 2.1; 14.4

bal asak. Do gak namın da amin dakon anpakni kokwin asal?

Nin kwen wigik dima anej

^{13k}Jikon amin diwari da yaŋ yoŋ: “Abisok bo aŋwa kokup pap kindakon kiŋ moneŋ ilit pi aŋek bilak kinda egip- neŋ. Yaŋ aŋek moneŋ morapmi timit- neŋ.” Yaŋ yoŋ amin ji do gen yipmanŋat. ^{14l}Ji gen unuden baŋ yoŋ, mani aŋwa yo ni da noman toni unun dima nandan. Egip egipji mukwa da yaŋ noman tanej bisap pisipmisok gin tanej wagil pasil- gaŋ unun yombem. ¹⁵Ji yaŋ gin yoni kaŋ tagi, “Amin Tagi da galak tosagon nin sigin egek yo unun ak do nandaman unun anej.” ¹⁶Mani disi dakon man pawigek disi pi madep akdaŋ unun do yoŋ. Unun yokwisi. ^{17m}Pakyaŋsi nan- dani, amin kinda anpak tagisi kinda ak do nandaneŋ dima asak kaŋ, unun amin diwarini toŋ.

Yoni morapmi amin kobogi yokwisi timitdan

5 Nandani! Yoni morapmi amin ji do gen yipmanŋat. Kunam tagek yaŋ tidoni! Nido jigi madepsi da jikon no- man taŋ damdisak. ²ⁿYo morapji gat ae tilimji gat kili miktaŋ mudaŋ. Ae imal morapji yo moniŋ da kili naŋ mudaŋ. ³Golji gat ae silwasi gat unun maŋut aŋ mudaŋ. Unun maŋut da ji dakon yokwisi paŋnoman aban nomansi tenŋenokdaŋ, aŋek maŋut da giptimji kindap da yaŋ soŋba sokdaŋ. Mibi bisap kili ununjak noman tokdisak, aŋakwan ji isal dogin yo morap gat moneŋ gat paŋmuwuk- gaŋ. ^{4o}Nandani. Pi monji da pigagasi jap pawit. Aŋakwa ji da yumaŋ nogini diwari paŋkutnaneŋ diwari gin yomg- wit. Moneŋ diwat unun da Piŋkop da aŋ-

pakji yokwi unun dakon kobogi damjak do madepsi yaŋ tidon. Ae pi monji unun dakon bupmi kunamyo da Amin Tagi Tapmim Ami da miragon kili pigigit. ^{5p}Miktimon egipgwit bisap morapmon ji yo tagi tagi morapmi timigek disi dogin nandaneŋ kisik kisik aŋek egipgwit. Jap morapmi naneŋ madepsi tagawit, do dikba kimotni dakon bisap kili noman tak. ⁶Amin kilegi gen yaŋ yomiŋek kili dapba kimakgwit. Unun iyi kutnok do yo kinda dima awit.

Nin tebai agek bisit aŋek Amin Tagi dakon abap do jomjom anej

(Kilapmi 5.7-20)

Nin jigi guramigek Amin Tagi dakon abap do jomjom anej

^{7q}Do not kabi, butji yawori taneŋkwa jigi guramigek Amin Tagi da ae apjak unun do jomjom ani. Disi nandan, pi- gagani toŋ amin unun jap tagisi kwok- daŋ unun do jomjom aŋegisak. Unun butni aŋteban aŋek yawori egek jomjom aŋakwan sikak gildatyo da pini aŋak- wal don bami pasak. ^{8r}Jiyo kisi butji yawori taneŋkwa jigi noman taŋ damaŋ unun guramitni, nido Amin Tagi da ap- jak bisap unun kwanŋ tosok. ⁹Not kabi, notji do yaŋba yokwi tok dima aŋ aŋ ani. Piŋkop da gen pikon di depban. Nan- dani, Gen Kokwin Amin Madep yoma ka- gakon akdak.

¹⁰Not kabi, kombi amin kalip Amin Tagi da manon yaŋ tenŋenok awit unun do nandani. Uwal da yo yokwisi aŋy- omgwit, mani butni yawori taneŋkwa jigi unun guramigkwit. Ji unun dakon aŋ- pak timigek yolni. ^{11s}Nandani, nin yaŋ

^k4:13 Lk 12.18-20   ^l4:14 Kap 39.5,11; YT 27.1   ^m4:17 Lk 12.47

ⁿ5:2 Mt 6.19   ^o5:4 GT 24.14-15   ^p5:5 Lk 16.25   ^q5:7 GT 11.14; Jer 5.24

^r5:8 Ro 13.11-12; 1Pi 4.7   ^s5:11 TP 34.6; Jop 1.21-22; 2.10; Kap 103.8

yoman, “Amin butni panjteban anjek yawori egek jigi guramikgan unun Pinjkop da gisamikban kisik kisiksi ekwan.” Jop dakon geni kili nandawit. Unun butni anjteban anjek yawori egek jigi morap noman tan ingwit unun guramikgit. Disi nandan, don Amin Tagi da anpak tagisi an imgut. Asi nandaman, Amin Tagi da amin nin do but dasi galak tan nimisak, ae bupmi madepsi nandisak.

Gen yan panjteban ak dima ani

¹²Not kabi, gen madepsi kinda unun yan: Ji Kwen Kokup bo miktim bo ae yo di da manon genji dima yan panjteban ani. Yo kinda ak do nandan kan “Asi” yan gin yoni. Mani dima ak do nandan kan “Dima” yan gin yoni. Genji yo di da manon yan panjteban aba Pinjkop da kobogi yokwi di daban.

Amin kilegi dakon bisit unun tapmimi toj

¹³Jikon da kinda jigi pasak kan, Pinjkop do bisit asak. Ae kinda dakon but kisik kisik nandisak kan, unun Pinjkop dakon man anjisik do kap yosak.

¹⁴uJikon da kinda sot asak kan, panmuwukbi dakon kila amin yan yoba opni. Abinek Amin Tagi da manon bit nelak giptimikon soj iminek Pinjkop da anpulanban kilek tosak do bisit ani.

¹⁵vPinjkop do nandan gadanek bisit ani kan, Amin Tagi da sot amin unun

anjmilip anjek aban pidokdisak. Ae yokwi agit kan, Amin Tagi da diwarini wiririk imjak. ¹⁶Yando, ji kalon kalon diwarisi Pinjkop dakon minjat aminyokon yanjwok ani. Anjek ji kalon kalon Pinjkop da amin diwari panpulugosak do bisit ani, anakwa Pinjkop da ji panmilip asak. Amin kilegi kinda da bisit asak kan, bisitni unun tapmimi toj, ae amin diwari tagisi panpulugogi. ¹⁷wElaija miktim amin nin yombem. Mani sikak dima mosak do bisit tebai anjakwan, sikak dima manjakwan bilak 3 ae kanek 6 agit. ¹⁸xDon bisit aeni anjakwan kundu da sikak yipban manjakwan pigaga jap aeni kwawit.

Kosit yipman dekgit amin abidan anopne

¹⁹yNot kabino, jikon da kinda Pinjkop dakon gen bami yolyol kosit yipman degakwan amin kinda da abidan aeni anopjak kan, ²⁰zunun amin anpak tagisisi nan asak. Gen on do pakyansi nandan. Amin kinda yokwi pakpak amin kinda anpuluganek kosit yokwikon nan abidan Pinjkopmon ae anopjak kan, unun amin yokwi pakpak amin kimoron nan abidanakwan kimot dima asak. Ae Pinjkop da yokwi pakpak amin dakon yokwini morapmi yopman yomgut.

¹⁵:12 Mt 5.34-37   ^u5:14 Mk 6.13   ^v5:15 Mt 17.18-20

^w5:17 1KA 17.1; 18.1   ^x5:18 1KA 18.42-45   ^y5:19 Gal 6.1

^z5:20 YT 10.12; 1Pi 4.8

Papia 1 Pita da Mandagit

But piso gen

Pita unun Yesu dakon pandet 12 kabikon nani kinda da on papia unun Yesu yolyol amin jigi morapmi paba unun dakon nandan gadatni panjeban ak do mandagit. Yan yosok, Yesu yolyol miñat amin Yesu Kristo dakon Gen Bin Tagisi do aeni nandani dosi yosok. Yesu kimagek kimoron da pidagit, anek aeni tobil ap do yan teban tok agit. Yan teban tok unun agit unun do nandanek apjak do jomjom ani.

Asi, Yesu yolyol amin jigi pan, mani jigi unun nandan gadatni panjilit do noman torj. Do nandan gadat tebaisi abidan kimagek wigi Kristo da aeni tobil apjak bisapmon wigakwan unun bisapmon tomni tagisi timitdan.

No Rule Piñkop dakon miñat amin kabisi agiman, do anpak tagisi ban anek, yo tagisi abidok do nandanek jomjom aman unun abidonej

(Kilapmi 1.1–2.10)

1 Nak Pita, Yesu Kristo dakon yabekbini. Papia on mandisat unun Piñkop dakon miñat aminyo ji uwal da jigi daba waser ki provins Pontus, ae Galesia, ae Kapadosia, ae Esia, ae Bitinia unudon kiñ kiñ awit da ekwan ji do mandisat.

^{2a}Kalipsigwan Piñkop Dat da ji kili nandan daminek iyi dakon miñat aminyo dagoni do kili manjigit. Unun Telagi Wup da panpuluganban egip egipji kisi Piñkop do parek iminek telak tanek Yesu Kristo dakon gen yol kimotni, anakwa Yesu dakon yawini

da ji sugan depban Piñkop da dabilon gwaljigi mini ani, yan do anek ji kili manjigit.

Piñkop da nandan yawot madepsi an daminek butji panyawot aban yaworisi tosak do bisit asat.

Egip egip tagisi da nin do Kwen Kokupmon jomanek tosak

³Nin Piñkop dakon man anksinenej, unun Amin Taginin Yesu Kristo dakon Piñkopni ae Datni. Nin do bupmi madepsi nandan nimgut, do Yesu Kristo kimakbi tamokon nan aban pidagit, anek unun kosiron da Piñkop da egip egip kalugi nimgut. Ae egip egip kalugi wagil tagisi nin do anroman agit unun abidonejsi yan nandanek jomjom anek ekwamarj. ^{4b}Nin Kwen Kokup dakon egip egip abidonej do kili manjigit. Egip egip unun aripmi dima tasik togi, ae Piñkop da dabilon gwaljigi minisi, ae mudok mudogi minisi. Egip egip unun Piñkop gat kisi Kwen Kokup egipnejan bisapmon abidonejan do Piñkop da kili manjigit. ^{5c}Kristo nandan gadan iminakwa Piñkop da tapmim madepnikon da ji panjutnosok. Unun da ji yokwikon ban timigek panpuluganban tagisi egipni do nandisak, ae yo unun ak do nandisak unun mibi bisapmon nomansi aban tentenokdisak. ^{6d}Piñkop da yo unun akdisak, ji unun do nandanek kisik kisik an. Mani abisok bisap pisipmisok dogin panjilit mibili mibili da noman tan daminakwa tepmi pan.

^{7e}Piñkop da ji dakon nandan gadat anjilik kok do anek panjilit yum pindagakwan aban. Nin nandan, gol unun yo tagisi, mani gol unun yo tasik togi, do ji dakon nandan gadat da gol yapmandak ae wagil tagisisi. Amin da gol unun asi gol bo yan do kindapmon

^a1:2 Ro 8.29; 2Tes 2.13   ^b1:4 Kol 1.12   ^c1:5 Jn 10.28; 17.11

^d1:6 Jem 1.2; 1Pi 5.10   ^e1:7 YT 17.3; Sek 13.9; Mal 3.3; Jem 1.3

sojek ankilik koŋ. Do nandani, paŋkilit mibili mibili altaŋ daba nandaŋ gadatji tebaŋsi sigin toŋak kaŋ, mibi gildaron Yesu Kristo noman altosak bisapmon ji do kisik kisik nandaŋ damineŋ man madep damdisak.

^{8f}Ji Yesu dima kawit, mani but dasi galak taŋ imaŋ. Abisok dima koŋ, mani nandaŋ gadaŋ imineŋ but galaksi nandaŋ. But galak uŋun da miktim dakon kisik kisik morap yapmaŋ mudosok. Uŋun gen kaginin da aripmi dima yaŋ teŋteŋaŋ mudogi. Dimasi. ⁹Kristo nandaŋ gadaŋ imaŋ do aŋek Piŋkop da ji yokwikon baŋ timikdak.

^{10g}Kalip kombi amin da Piŋkop da abisok nandaŋ yawok damineŋ jikon yo tagisi akdisak uŋun do yaŋ teŋteŋok awit. Piŋkop da nin yokwikon baŋ timitdisak uŋun dakon mibili nandak do pi madepsi awit. ^{11h}Kristo dakon Wup da kombi amin da butgwan yigek gen kagakon da Kristo da tepmi mibili mibili pakdisak aŋek don man madep pakdisak uŋun do yaŋkwok agit. Aŋakwan kombi amin da nandawit, “Ni bisapmon nin yokwikon baŋ timitjak amin apjak?” ae “Uŋun bisapmon ni yo da noman tokdisak?” ¹²Mani, Piŋkop da yaŋ yoligit, yo morap noman tokdaŋ do kombi gen yawit, uŋun da bisapmon dima noman toni. Abisok ekwaŋ amin ji da bisapmon noman toni do yawit. Telagi Wup Piŋkop da Kwen Kokup naŋ yabekban pigit uŋun da amin tapmim yoban Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋok aŋek Piŋkop da yo asak do kili dayiwit. Aŋelo kisi Piŋkop da ji do yo tagisi agit uŋun pindak nandaŋyo akdo tagisi nandaŋ.

Piŋkop da telagi egipneŋ do yosok

¹³Do bisapmi bisapmi nandak nandakji si paŋtagap aŋek egipni, aŋek disi do kila tagisi aŋek egipni. Yesu Kristo da noman altosak bisapmon Piŋkop da nandaŋ yawok damineŋ jikon yo tagisi uŋun akdisak uŋun do nandaŋ gadat tebaŋsi aŋek jomjom ani. ¹⁴ⁱMiŋat monjiyo da gen guramit aŋ uŋudeŋ ani. Kalip nandak nandakji mini, do galaktok yokwi mibili mibili yolgwit, mani abisok aŋpak uŋun dima yolni. ¹⁵Piŋkop da ji kili yaŋ damgut, uŋun telagi, do yo morap anikon jiyo kisi telagi egipni. ^{16j}Nido Piŋkop dakon papia da yaŋ yosok: “Ji telagi egipni, nido nak telagi egisat.”

Tomni madep naŋ nin yumaŋ nagit

^{17k}Piŋkop bisit iyineŋ “Dat” yaŋ iyaŋ. Dat uŋun da man timikgamaŋ uŋun do nandaŋek kokwin dima asak. Nin kalon kalon da aŋpak amaŋ uŋun pindagek nin kokwin asak. Do on miktimon egipni bisap morapmon, on miktim uŋun nin dakon kokupsinin yaŋ dima nandani, ae Piŋkop do pasalek uŋun da yonŋamgwan gin egipni. ¹⁸Nido disi nandaŋ, kalip babikji da mibili mini dima nandaŋ pisaneŋ egipgwit jiyo kisi yaŋgin egipgwit, mani Piŋkop da ji yumaŋ naŋek uŋun aŋpagon baŋ pulugaŋ depgut. Ae ji yum do miktim dakon yo si tasik togi silwa bo gol baŋ dima yumaŋ nagit. ^{19l}Kristo dakon yawi, tomni wukwisi naŋ yumaŋ nagit. Kristo uŋun sipsip moniŋ gwaljigi minisi. ^{20m}Piŋkop miktim dima wasagit bisapmon, Kristo da ji yumaŋ nosak do kili manjigit, ae abisok mibi bisap on ekwamaŋon, Piŋkop da nin paŋpulugosak do Kristo yipban kili

^f1:8 Jn 20.29; 2Ko 5.7   ^g1:10 Mt 13.16-17

^h1:11 Kap 22; Ais 53; Lk 24.26-27   ⁱ1:14 Ro 12.2; Ep 2.3; 4.17-18

^j1:16 MS 11.44-45; Mt 5.48   ^k1:17 Ro 2.11; PA 2.23

^l1:19 Ya 20.28; Ibr 9.12-14   ^m1:20 Ep 1.4; 2Ti 1.9-10

altaŋ teŋteŋagit. ²¹nUŋun da ji paŋpuluŋan Panƙop nandaŋ gadaŋ imgwit. Uŋun Panƙop da Kristo kimakbi tamokon naŋ aban pidaŋban man madep ingut. Do ji Panƙop do nandaŋ gadat aŋek yo ak do yaŋ teban tok agit uŋun do jomjom aŋ.

Nin amin do but dasi galak taŋ yomneŋ

²²oJi gen bami yolgwit, yaŋ aŋek disi Panƙop da dabilon gwaljiŋi mini awit. Aŋek Panƙop dakon miŋat aminyo diwari but dasi galak taŋ yomaŋ. Do abisok pi madepsi aŋ kimagek but dasi galak taŋ yomiŋ kimotni. ²³Ji yaŋ ani, nido egip egip kalugi Panƙopmon abidawit uŋun kimot kimori mini. Panƙop dakon gen dagok dagogi mini uŋun da egip egip kalugi uŋun aŋalon asak. ²⁴pPanƙop da papiakon gen yaŋ tosok:

“Miŋat amin morap joŋ da yaŋ bisap dubak dima ekwaŋ, ae man madepni da jareŋ da yaŋ tepmi biripmiŋi moŋ.

²⁵Mani Panƙop dakon gen toktogisi taŋ aŋaŋ kisak.”

Gen uŋun jikon Gen Bin Tagisi yaŋ teŋteŋawit uŋun.

2 ^qJi altok altok kalugi kili awit, do aŋpak yokwi morap yipmaŋ mudoni. Top yogok aŋpak gat, ae jamba but aŋpak morap gat, ae tagisi ekwaŋ amin do nandaba yokwi tok gat, ae yaŋba yokwi tok morap gat uŋun kisi yipmaŋ mudoni. ²Monji ŋakŋak kalugi mum do galagi madepsi nandaŋ, uŋun da tilak mum tagisi, ae uŋudon yo yokwi kinda dima tosok, uŋun Panƙopmon da abisak uŋun timit do galagi madepsi nandani. Mum uŋun da wupji aŋpuluŋan Panƙop da egip egip kalugi uŋun damguron tagaŋ

madep ani ae tapmim pani, aŋek Panƙop gat tagisi egipni. ³rYaŋ ani, nido Panƙop da aŋpak ninon asak uŋun kili aŋkilik kawit, aŋek Amin Tagi uŋun tagisi yaŋ kili nandawit.

Amin Tagi uŋun gwak egip egipmi toŋ

⁴Ji Amin Tagikon apni. Uŋun gwak egip egipmi toŋ yombem kinda. Miŋat aminyo da kaŋba yokwi aban maba kigit, mani Panƙop da kili manjigit, aŋek kaŋban tagisisi agit.

⁵sJiyo kisi gwak egip egipmi toŋ yombem, ae Telagi Wup da tapmimon Panƙop da paŋpuluŋan iyi dakon yutni dagoŋ. Yaŋ aban ji Panƙop dakon telagi mukwa sogok amin kabini egek Yesu Kristo da manon paret ani. Uŋun paret Telagi Wup da ji paŋtagap aban Panƙop da paret si galak tosok asak. ⁶tUŋun do Panƙop da papiakon gen kinda yaŋ tosok:

“Nandani, yut kodigikon gwak teban tip kindanaŋ tidosot uŋun nak da kili manjigim.

Uŋun gwak tagisi ae tebaisi.

Uŋun abisok yipbo Saion kokup papmon tosok.

Uŋun do nandaŋ gadaŋ imni amin mayaktok aripmi dima pakdaŋ.”

⁷uJi nandaŋ gadat aŋ miŋat aminyo yaŋsi nandaŋ, Kristo uŋun gwak wagil tagisisi. Mani nandaŋ gadat dima aŋ amin, uŋun do Panƙop da papiakon gen yaŋ tosok:

“Yut agak amin da gwak yokwi yaŋ yaŋek maba kigit, uŋun gwak tip kinda naŋ tidawit da akdak.”

⁸vAe gen kinda yaŋ tosok:

“Uŋun da tip da yaŋ kosit obanikon tosok, do amin morapmi kandapmi tidaneŋ piligi pagek tasik tokdaŋ.”

¹1:21 Jn 14.6; Ro 5.1-2

^o1:22 Jn 13.34; Ro 12.10

^p1:24 Ais 40.6-8

^q2:1 Ep 4.22; Jem 1.21

^r2:3 Kap 34.8

^s2:5 Ep 2.21-22; PA 1.6

^t2:6 Ais 28.16; Ep 2.20

^u2:7 Kap 118.22

^v2:8 Ais 8.14

Uŋun Piŋkop dakon gen abiŋ yipmaŋ-
gaŋ, do kandapmi tidaneŋ piligi pokgoŋ.
Kalip Piŋkop da yaŋ ani do kili manjigit.

⁹wMani, Piŋkop da ji kili manjigit. Ji
Kila Amin Madep dakon telagi mukwa
sogok amin kabini ekwaŋ. Ji Piŋkop
iyi dakon miŋat amin kabinisi ekwaŋ.
Egek jikon yo tagisi morap agit uŋun
dakon yaŋ teŋteŋok ani do yaŋ damgut.
Pilin tuk yipmaŋ degek teŋteŋikon apni
do yaŋ damgut. ¹⁰xKalip Piŋkop dakon
miŋat aminyo dima egipgwit, mani abi-
sok miŋat amin kabinisi ekwaŋ. Kalip
Piŋkop dakon bupmini dima abidawit,
mani abisok kili abidaŋ.

No Rule Miŋat amin diwari da binapmon pilik bamok kilegisi aneŋ

(Kilapmi 2.11–3.22)

Nin Piŋkop dakon oman monjisi egipneŋ

¹¹yNotnonisi, ji on miktimon kokup
ŋwakŋwarikon amin da yaŋ ekwaŋ, ae
binap amin yombem. Do yaŋsi dayisat,
ji but kalip dakon galaktok yokwi manji
yomni. Uŋun da wupji abiŋ yip do
emat asak. ¹²zJi Piŋkop dima nandaŋ
imaŋ amin da binapmon pilik bamok
kilegisi ani. Asi, gulusuŋ aŋ do gen yaŋ
damdaŋ, mani aŋpakji kilegi koni do don
Piŋkop da miŋat aminyo gen pikon yop
do apjak bisapmon Piŋkop dakon man
aŋkisikdaŋ.

¹³aGapman mibili mibili dakon geni
guramitni, nido Amin Tagi da yaŋ ani do
nandisak. Kila amin madep da ji dakon
wukwisi egisak do geni guramitni, ¹⁴ae
provins dakon gapman dakon mibiltok

amini kisi dakon geni guramitni. Kila
amin madep da uŋun amin yabegek aŋ-
pak yokwi aŋ amin do kobogi yokwi aŋy-
omni, ae aŋpak kilegi aŋ amin dakon
man pawigini do yopgut da ekwaŋ.
¹⁵bPiŋkop da aŋpak tagisi baŋgin ani
do nandisak. Yaŋ aŋek kaŋdo nandaŋ
kokwini tagi dima amin da gen ka-
gani sopmaŋek gen dima yaŋ damni.
¹⁶Ji miŋat aminyo pulugaŋkwi da yaŋ
egipni. Mani “nin pulugaŋbi” yaŋ nan-
daneŋ kiŋ aŋpak yokwi mibili mibili di
abam. Piŋkop dakon oman monji da yaŋ
egipni. ¹⁷cAmin morap kisi do nand-
aba wukwan yomni, aŋek Piŋkop dakon
miŋat aminyo diwari do but dasi galak
taŋ yomni. Piŋkop do si pasalek egipni.
Aŋek kila amin madep do man madep
imni.

Nin Yesu Kristo dakon aŋpak yolek tepmi paner

¹⁸dOman monji ji kila aminji dakon
piŋbini egek nandaba wukwan yomni.
Nak kila amin tagisi ji do yo yawori
aŋdamaŋ uŋun dogin dima yosot. Kila
amin yo yokwi aŋdamaŋ uŋun kisi
dakon piŋbini egipni. ¹⁹Piŋkop dakon
galaktok yolakwa isal dogin tepmi daba
tepmi uŋun tagi pamaŋ yaŋ nandani
kaŋ, Piŋkop da uŋun do tagisi nan-
dakdisak. ²⁰eMani aŋpak yokwi aŋakwa
dikba tepmi pani kaŋ, Piŋkop da ji do
nandaban tagi asak? Uŋun dima. Mani
aŋpak tagi baŋ aŋakwa dikba uŋun do
tepmi pani kaŋ, Piŋkop da yaŋ do galak
tosok. ²¹fPiŋkop da aŋpak uŋuden yolni
do yaŋ damgut, nido Kristo ji paŋpulu-
gok do tepmi pagit. Ji da yolni do aŋpak
uŋun kili doligit.

²²g“Uŋun yokwi kinda dima agit,

w2:9 GT 7.6; 14.2; Ais 9.2; Ya 26.18; Ep 5.8 x2:10 Os 2.23

y2:11 Gal 5.17,24 z2:12 Mt 5.16 a2:13 Tit 3.1 b2:15 1Pi 3.16

c2:17 Ro 12.10 d2:18 Ep 6.5 e2:20 1Pi 3.14,17

f2:21 Mt 16.24; Jn 13.15 g2:22 Ais 53.9

ae top genyo kisi kinda dima yagit.”

²³^hAmin da ibipgwit, mani kobogi dima yobipgut. Tepmi pagit, mani pañupbal ak do dima yagit. Uñun iyi nañ Piñkop yo morap kokwin kilegisi agak amin da kision yipgut. ²⁴ⁱKristo tilak kindapmon akgit aņek giptimni nañ nin dakon yokwinin imekgit. Yokwi morap yipmañ mudaneķ anpak kilegi yol kimotneñ mibili yañ do aņek agit. Giptimni obisi anaķakwa tepmi pagit uñun da ji pañmilip agit. ²⁵^jJi kisi morap sipsip kinda pasilgit da dima nandañ pisanek agisak uñun da tilak agipgwit. Mani abisok Sipsip Kila Amin Tagisikon tobil apgwit. Uñun wupji dakon Kila Amin Tagisi.

Minat eyo dakon gen

3^kUñudeneñ gin, minat eni toñ uñun esi dakon piñbi egipni. Ae uñun kabikon wili diwari Piñkop dakon gen dima guramikgañ kañ, minatni ji but tobil ani do gen dima yaņakwa anpakji tagisi bangin pindageķ but tobil tagi ani. ²Nido, minat ji dandaba pilik bamok kilegisi aņek piñbisi ekwañ.

³^lMinat ji amin da dandaba tagisi ani yañ do busuñji dima pañtilim ani, ae giptimni gol bañ dima pañtilim ani, ae imal tagisi bañ dima pani. ⁴Tilim dima tasik togi bañ but kagasi pañtilim ani. Tilim uñun anpak yaworisi ae tayan-gok egip egip. Anpak uñuden Piñkop da dabilon tagisisi. ⁵Anpak uñuden do galak toni. Nido kalip bisapmon minat telagi egek Piñkop da yo tagisi yom do yañ teban tok anyomgut uñun do jomjom aņek uñun tilim pawit. Aņek eni dakon piñbini egipgwit. ⁶^mSara uñun anpak yolek Abraham dakon gen guramigeķ amin madepno yañ iyigit. Ae ji

anpak kilegisi yolek yo kinda do dima pasolni kañ, ji uñun Sara dakon gwakni.

⁷ⁿUñudeneñ gin, wili minatni toñ, ji nandak nandak tagisi bañ yolek minatji gat tagisi yitni. Minat dakon tapmim uñun wili dakon tapmim yombem dima, uñun madep dima, mani minatyo kisi egip egip kalugi Piñkop da butgalak do nimisak uñun kili abidawit, do ji minatji do nandaba wikwan yomiņek pañpuganeķ anpak tagisi bañ anyomiņ kimotni. Anpak uñun yolek ani kañ, yo kinda da ji dakon bisit do kosit sopsop dima akdisak.

Bisapmi bisapmi amin do anpak tagisi aņ yomneñ

⁸Gen on pañdagok do yañ yosot. Ji morap kisi but kalone egek amin morap kisi do bupmi nandañ yomni. Piñkop dakon minat aminyo diwari do but dasi galak tañ yomiņek nandañ yawok yomiņek disi do nandaba pisak. ⁹Amin da yokwi aņ daba kañ, kobogi do yokwi dima aņ yomni. Ae yañba yokwi tok aņ daba kañ, kobogi do yañba yokwi tok dima aņ yomni. Kobogi do Piñkop da yo tagisi anyomjak do bisit ani. Piñkop da ji yañ aņek disi gisam timitni do yañ damgut. ¹⁰^oPiñkop gen papiakon gen yañ tosok:

“Amin kinda egip egipni tagisi no-man taņakwan bisap tagisi kok do nandisak kañ, uñun amin gen yokwi dima yosak, ae top dima yosak.

¹¹Uñun anpak yokwi morap manji yomiņek, anpak tagisi bangin asak. Uñun amin gat but kalone ak do dakon pi aņ kimotjak.

¹²Nido, Amin Tagi da amin kilegi kilani aņek bisitni do mirak yopmaņdak,

^h2:23 Ais 53.7; 1Pi 3.9 ⁱ2:24 Ais 53.5-6; Ro 6.11

^j2:25 Esi 34.5-6; Mt 9.36; Jn 10.14; Ibr 13.20-21 ^k3:1 Ep 5.22

^l3:3 1Ti 2.9 ^m3:6 WW 18.12 ⁿ3:7 Ep 5.25 ^o3:10 Kap 34.12-16

mani yokwi pakpak do nandaban yokwi taŋ yomisak.”

Anpak tagi aneŋ dakon tepmi tagi panenŋ

¹³Ji anpak tagisi tebai yol kimagek ani kaŋ, namin da yo yokwi aŋ damjak? ¹⁴PMani anpak tagisi aŋek uŋun do tepmi pani kaŋ, Piŋkop da yo tagisi aŋ damdisak, do pasol pasol dima ani, ae nandaba kik dima ani. ¹⁵Butjikon da Kristo kalonŋ naŋgin yipba Amin Tagisi egipjak. Ae yo tagisi do jomjom aŋ uŋun dakon mibili do dayiŋba kaŋ, bisapmi bisapmi kobogi yoyik do tagap tok aŋ kimotni. ¹⁶Mani geni kobogi yawori ae anpak tagisikon da paŋtobil yomni. Ae Piŋkop da dabilon kilegisi egipni. Yaŋ aba Kristo yol do aŋek anpak tagisi aŋakwa gen yokwi dayaŋ amin uŋun mayagi pakdaŋ. ¹⁷Anpak tagisi aŋakwa uŋun do amin da jigi daba tepmi pani kaŋ, Piŋkop da ji do tagisi nandakdisak. Mani anpak yokwi aŋek uŋun dakon tepmi timitneŋ kaŋ, uŋun da yo yokwisi asak.

Kristo da nin yokwikon baŋ timit do kimot aŋek ae pidagit

¹⁸Kristo uŋun amin kilegisi, mani yokwi pakpak miŋat aminyo dakon tamo abidaŋek yokwini wiririgek Piŋkopmon timik paŋkik do aŋek kimakgit. Uŋun bisap kalonŋ kinda kimakgit, ae kinda gat dima kimotjak. Uŋun miktim aminsi da ekwan amin da aŋakba kimakgit, mani Telagi Wup da tapmimon da pidagit da egisak. ¹⁹Uŋun kiŋ wup dam tebanon egipgwit uŋun do Piŋkop gen yaŋ teŋteŋaŋ yomgut. ²⁰Wup uŋun da kalip Noa da bisapmon Piŋkop gen abiŋ yipgwit. Noa da bisapmon anpak yokwi madepsi awit, mani Piŋkop da kobogi

tepmi dima yomgut. Uŋun butni yawori taŋakwan jomjom aŋegakwan wigi Noa da tap wakgani wasaŋ mudagit. Aŋek miŋat aminyo kalonŋisok 8 kabi dagin tap wakgakon wigakwa pakbi madep da timik paŋkiŋakwa Piŋkop da yokwikon baŋ timikban tagisi egipgwit. ²¹Pakbi uŋun da telagi pakbi sogok dakon tilak asak. Piŋkop da ji yokwikon baŋ timit do telagi pakbikon baŋ timikdak. Telagi pakbi uŋun giptim garak wiriritjak do dima, uŋun Piŋkop da dabilon gwaljigi mini egip do dakon tilak asak. Ji yokwikon baŋ timit do Piŋkop da Yesu Kristo kimoron naŋ aban pidagit. ²²Ae Kristo Kwen Kokup kili wigigit da abisok Piŋkop da amin tet do yikdak. Yiŋakwan aŋelo ae kila amin madep, ae yo morap tapmimi toŋ uŋun da piŋbini ekwaŋ.

No Rule Paŋkilit madepsi da paŋmuwukbikon noman taŋ yoba tepmi paŋ

(Kilapmi 4–5)

But kalip dakon anpak yipmaŋ mudoneŋ

4 ^sKristo giptim timnikon da tepmi pagit, do nandak nandak uŋun abidagit jiyo yaŋ gin abidaŋ kimotni. Nido, amin kinda giptim timnikon da tepmi pagit kaŋ, uŋun amin yokwi dakon anpak kili yipmaŋ deggit. ²Ae miktimon egisak bisapmon but kalip dakon anpak dima yoldak, Piŋkop dakon galaktok baŋgin yoldisak. ³Ji but kalip dakon anpagon aripmisi agipgwit, aŋek Piŋkop dima nandaŋ imaŋ amin da anpak aŋ uŋun ak do galagisi nandawit. Anpak uŋun, yumabi anpak mibili mibili, ae pakbi teban naŋek but upbal agak, ae jap pakbiyo madepsi

^p3:14 Ais 8.12-13; Mt 5.10; 1Pi 2.20; 4.14

^q3:16 1Pi 2.12

^r3:20 WW 6–7

^s4:1 Ro 6.2,7 ^t4:3 Ep 2.2-3

anjek pakbi teban morapmi nanek anpak yokwi agak, ae anpak wagil yokwisi kinda unun kokup kidat do gawak yomyom anpak, unun anpak morap awit. ⁴Abisok Pinjkop dima nandan iman amin gat anpak yokwi mibili mibili unun sanjber yoba dima an, anakwa unun do wiripdagek pidan gen yokwi dayan. ⁵Mani don gen pikon iyi agek mibili nido anpak unun awit unun do yokdan. Pinjkop da amin si ekwan gat, ae amin kili kimakgwit gat kisi anpakni kokwin ak do kili tagap tak. ⁶Mibili yan do anjek minjat aminyo unun kili kimakgwit unun dima kimagek Gen Bin Tagisi nandawit. Asi, yokwi pakpak da kimokgon unuden yokwi awit dakon kobogi do kimot awit, mani Pinjkop da iyi yombem wup egipni do nandagit do Kristo dakon Gen Bin Tagisi nandawit.

Pinjkop da but galak do yo nimisak unun pi tagisi yomneq

⁷Yo morap pasildan dakon bisap kili kapmat tosok. Do bisit ak do disi do kila anjek dipmin dima pagek kalugi egipni. ⁸Wae yo madepsi kinda, ji Pinjkop dakon minjat aminyo diwari do but dasi galak tan yomyom anpak tebaisi abidoni. Yan ani kan, amin da yokwi an daba diwarini tagi yopni. ⁹Ae Pinjkop dakon minjat aminyo diwari apba ji gat egipni kan, but galagon da kilani tagisi ankimotni.

¹⁰Pinjkop da ji kalon kalon do but galak dakon yo damgut, do ji kalon kalon Pinjkop dakon oman monji tagisi da egek, ni pi ani do tapmim damgut unun anjek amin diwari panpulugoni. ¹¹Amin kinda Pinjkop gen yan tenjenok pi abidagit kan, Pinjkop da iyi yosok yan nandaneq gen yosak. Ae amin kinda amin panpulugok pi asak kan, unun

amin Pinjkop da tapmim imisak unun da aripmon pi unun an kimotjak. Yan anakwa minjat aminyo da yo morap ani unun pindatni, anjek Yesu Kristo da manon Pinjkop dakon man anjisini. Unun man madepni ae tapmimni dagok dagogi mini tan anan kisak. Unun asi.

Kristo da tepmi pagit unuden, tepmi pak do but galaksi nandanenq

¹²Notnonisi, panjilit kinda kindap da yan jikon noman tosok. Mani ji wiripdagek yo njwakjwarisi kinda da noman tan nimisak yan dima nandani. ¹³Unun panjiliron ji Kristo da tepmi pagit unuden pan, do kisik kisik ani. Ae Kristo dakon tilimni altan tenjenosak bisapmon ji kisik kisik madepsi anjek butji tagisi tokdisak.

¹⁴aJi Kristo dakon man abidon, anakwa unun do amin da gen yokwi dayinba kan, ji unun do kisik kisik ani. Nido, Pinjkop dakon Wup tilimni wagil tagisisi jikon tosok. ¹⁵Kan kimotni. Amin dapba kimotni, bo yo kabo noni, bo anpak yokwi di ani, bo amin diwari dakon pi panjupbal ani, anakwa tepmi pani kan, unun tagi dima. ¹⁶Mani ji Kristo Dakon Amin ekwan do anjek tepmi pani kan, mayagi dima nandani. Kristo dakon man unun do but galaksi nandaneq Pinjkop anjisini. ¹⁷Pinjkop da minjat amin kabini nin gen pikon nipjak dakon bisap kili noman tak. Mibiltok ninon asak, do minjat aminyo Pinjkop dakon Gen Bin Tagisi manji iman amin kabikon asak bisapmon kobogi yokwisi timitdan. ¹⁸bPinjkop dakon papia da yan yosok:

“Yokwikon ban amin kilegi timit timit unun jigisi, do Pinjkop manji iman

^u4:5 Ya 10.42   ^v4:7 Ro 13.11-12   ^w4:8 1Pi 1.22   ^x4:9 Ibr 13.2

^y4:10 Ro 12.6-8   ^z4:13 Ya 5.41; Jem 1.2; 1Pi 1.6-7   ^a4:14 1Pi 2.20

^b4:18 YT 11.31

amin gat yokwi pakpak gat nian agagi?”

¹⁹Do Piŋkop da galak togon amin diwari tepmi pani do nandisak kaŋ, uŋun amin egip egipni Piŋkop nin wasagit da kisiron yipmanek anpak tagisi baŋgin ak do. Uŋun da bisapmi bisapmi kilanin tagisi ankimokdok.

Kila amin ji Piŋkop dakon miŋat aminyo kilani tagisi ani

5 Abisok nak paŋmuwukbi dakon kila amin gat gen yogogi. Nakyo kisi kila amin kinda. Naga da dabilon Kristo kaŋapbo tepmi pagit. Ae nak gat ji gat Kristo dakon tapmim ae man madep noman altosak bisapmon Piŋkop da yo tagisi nin morap kisi do nim do yagit uŋun timitdamaŋ. Kila amin ji pi yaŋ baŋ ani do dayisat. ^{2c}Ji Piŋkop dakon miŋat aminyo kila tagisi ani. Uŋun sipsip da yaŋ ji da kisiron ekwaŋ. Piŋkop da kisik kisigon da pi uŋun ani do nandisak. Do pi yaŋon da ani. Amin da tebai dayinba uŋun do aŋek pi di abam. Ae tomni timit dogin pi uŋun dima ani. Pi uŋun ak do galagi nandani. ^{3d}Amin madep dagaŋek Piŋkop da miŋat aminyo uŋun kisitjikon yopgut uŋun di pabiŋ yopbam. Ji anpak tagisi baŋ anakwa pindagek yolni. ⁴Yaŋ ani kaŋ, Sipsip Kila Amin Mibiltogi da altaŋ tenŋenosak bisapmon tomni wagil tagisi uŋun abidokdaŋ. Tomni toktok teban tosak ae dima tasik togi uŋun naŋ abidokdaŋ.

Nin egip egipnin Piŋkop da kisiron yipneŋ

^{5e}Yawi kaluk ji kila amin da yongamgwan egipni. Ji morap piŋbi egip egip yol kimagek Piŋkop dakon miŋat aminyo da yongamgwan egipni. Nin nandamaŋ:

“Piŋkop da miŋat aminyo iyi dakon man pawikwaŋ uŋun pabiŋ yopmanŋak. Mani amin piŋbi ekwaŋ uŋun nandaŋ yawok yomiŋek yo tagisi aŋ yomisak.”

^{6f}Do disi dakon galaktok pabiŋ yopmanek Piŋkop tapmimi toŋ da yongamgwan egipni. Yaŋ ani kaŋ, iyi nandisak bisap uŋudon ji paŋenotjak. ⁷8Piŋkop da kilasi tagisi asak, do yo morap do nandaba kik aŋ uŋun kisitnikon yopni.

^{8h}Ji kalugi egek disi do kila tagisi aŋek egipni. Sunduk uwalji uŋun laion yombem, uŋun da madepsi yaŋ tidanek miŋat aminyo nok do wusisak. ⁹ⁱJi nandaŋ gadaron tebaisi agek paŋkilikban kaŋ geni dimasi nandani. Ji nandaŋ, Piŋkop dakon miŋat aminyo diwari miktimi miktimi ekwaŋ, uŋun ji da tepmi paŋ yaŋ gin paŋ.

¹⁰Piŋkop, nandaŋ yawot dakon mibili, uŋun da ji tilim gulgwani tagisi toktok teban tosok uŋudon iyi gat kisi egipni do aŋek Yesu Kristo obakon da ji yaŋ damgut. Bisap pisipmisok gin tepmi pakdaŋ, mani don iyi nandaŋ gadatji paŋteban aban toktogisi tebaisi atdaŋ.

¹¹Uŋun kalongin dagok dagogi mini tapmim morap kisi taŋ imisak. Uŋun asi.

Gen diwari

^{12j}Sailas, nak da koko uŋun Yesu yolyol notnosi, ae pi bamisi gin asak, uŋun da nak anpulugaŋban gen pisipmi on ji do mandisat. Nak ji dakon but paŋteban akdo, ae Piŋkop dakon nandaŋ yawotni bisapmi bisapmi jikon tosok uŋun dolik do aŋek papia on mandisat. Ji uŋun do nandaŋek tebaisi atni.

^c5:2 Jn 21.15-17; Ya 20.28   ^d5:3 2Ko 1.24; Pil 3.17; Tit 2.7   ^e5:5 YT 3.34; Ep 5.21; Jem 4.6   ^f5:6 Mt 23.12; Lk 14.11; Jem 4.10   ^g5:7 Mt 6.25-30
^h5:8 1Tes 5.6   ⁱ5:9 Ep 6.11-13; Jem 4.7   ^j5:12 Ya 12.2,25; 13.13; 15.22,37-40

¹³kPaṅmuwukbi miṅat aminyo Babilon^{§§} ekwaṅ, uṅun miṅat aminyo Piṅkop da ji gat kisi kili manjigit, uṅun da gildat tagi yaṅ dayaṅ. Monjino Mak yo kisi da gildat tagi yaṅ dayisak. ¹⁴Paṅ-

muwukbi diwari do but dasi galak taṅ yomaṅ yaṅ yolikdo, kisitni iligek si bedoni.

Kristokon gadaṅbi amin morap butji yawori tosak do bisit asat.

---

§§5:13 Amin diwari da Babilon uṅun Rom kokup pap do yosok yaṅ nandaṅ.

^k5:13 Ya 12.2; 2Ti 4.11

Papia 2 Pita da Mandagit

But piso gen

On papiaḡwan gen madep toḡ uḡun yaḡ. Yesu yolyol miḡat aminyo uḡun yoyiḡdet toptopmi diwari agek miḡat aminyo dakon nandaḡ gadat gat ae aḡpakni tagi gat paḡupbal aḡ amin do mirak dimasi yopni do papia on da yosok. Uḡun yabekbi da gen yomḡ-wit uḡun tebaisi abidoni, aḡek Piḡkop gat ae Amin Tagi Yesu Kristo gat do pakyaḡ tagi nandaba pisolak do yosok. Yabekbi da iyi Yesu dabiḡ da kawit, aḡek kaḡakwa Yesu da iyi yoyiḡdet agit.

Amin diwari da Yesu ae dima tobiḡ apdisak, do aḡpak yokwi morap amaḡ uḡun da yo madep dima asak yaḡ yawit. Mani on papia da aḡjak dosi yosok. Asi, uḡun tepmi dima abisak, mani tepmi dima abisak uḡun dakon mibili uḡun yaḡ; Piḡkop uḡun aminjok kindā dimasi pasiljak do nandisak. Amin morap kisi but tobiḡ ani do nandisak, do miḡat aminyo do yawot yawot aḡ yomiḡek jomjom aḡegisak (3.9).

Nin egip egipninon aḡpak tagisi ano teban taḡakwan amin yokwi dakon gen pabiḡ yopneḡ

1 Nak Saimon Pita, Yesu Kristo dakon oman monjini ae yabekbini. Nak miḡat aminyo nandaḡ gadat tagisisi nin abidagiḡaḡ uḡudensi abidawit amin ji do gen on mandisat. Yesu Kristo uḡun Piḡkopnin ae yokwikon baḡ timit timit aminin, ae iyi dakon aḡpakni kileḡi do aḡek ji da uḡun nandaḡ gadat tagisisi abidawit. ²Ji abisok Piḡkop ae Amin Taginin Yesu tagisi nandaḡ yomaḡ. Uḡun aḡpagon nandaḡ yawot ae but ya-

wot da ji da egip egipmon sigin madep tosak do bisit asat.

Piḡkop da nin iyi do manjigit

³Nin Yesu Kristo nandaḡ imamaḡ, ae iyi uḡun Piḡkop do tapmim madepnikon da egip egipnin paḡteban asak dakon yo morap gat ae Piḡkop dakon aḡpak aneḡ dakon yo morap aripmisi nimgut. Nin da man madepni gat, ae tapmimni gat, ae aḡpakni tagisi gat timitneḡ do aḡek, nin yaḡ nimgut. ⁴Yaḡ aḡek yo wagil tagisisi ae yo madepsi nim do yaḡ teban tok agit. But sulugik aḡpak da miktim amin ninon taḡek nin madepsi paḡupbal asak, mani Kristo da nin paḡpuluḡaḡbaḡ aḡpak uḡun tasik toḡi uḡun yapmaḡek Piḡkop iyi dakon egip egip ae aḡpak abidoneḡ do aḡek yo tagisi morap uḡun nimgut.

⁵Ji uḡun dosi nandaḡek, pi tebaisi aḡek nandaḡ gadatji da tebai tosak uḡudeḡ aḡpak tagisi aba teban tosak. Ae nandaḡ nandaḡ tagisi timit do dakon pi ani, yaḡ aba uḡun da aḡpakji tagisi da yaḡ jikon teban tosak. ⁶Ae disi do kila aḡek aḡpak kalipmi pabiḡ yopni. Aḡek uḡun aḡpak aba nandaḡ nandaḡji tagisi da yaḡ jikon teban tosak. Ae ji tebai agek jigi guramitni dakon aḡpak tebai abidoni. Uḡun aḡpak aba giḡtimji kila aḡ uḡudeḡ teban tosak. Ae Piḡkop dakon aḡpagon agipni, yaḡ aba tebai agek jigi guramit dakon aḡpak jikon teban tosak. ⁷Ae Piḡkop dakon miḡat aminyo diwari gat not aḡek egipni. Aḡpak uḡun aba Piḡkop dakon aḡpagon egip egip da teban tosak. Ae amin do but dasi galak taḡ yomyom aḡpak abidoni. Uḡun aḡpak abidaḡba notsi aḡek egip egip aḡpak da jikon teban tosak. ⁸Aḡpak uḡuden timikba egip egipjikon teban toni kaḡ, Amin Taginin Yesu Kristo isal dogin dima nandaḡ gadaḡ imni. Bami

¹1:6 Gal 5.22-23

morapmi tokdaŋ. ⁹Mani, amin anpakni unjuden mini, unjun amin yo dubagikon toŋ unjun aripmi dima pindakgaŋ ae unjun amin dabilni mini yombem. Piŋkop da yokwi morap kalip awit unjun wiririk yoban amin kilegisi awit, mani unjun amin Piŋkop da yo tagisi agit unjun kili inŋtawit.

¹⁰Not kabi, Piŋkop da ji kili yaŋ damgut, aŋek iyi dakon amin kabi egipni do ji manjiŋ degut. Do iyi dakon amin kabini bamisi egek geni guramit dakon pini tebaisi ani. Yaŋ ani kaŋ, aripmi dima maŋ potdaŋ. ¹¹Aŋakwa kositji wagil witdal damiŋakwan Yesu Kristo Amin Taginin ae Yokwikon Baŋ Timit Timit Aminin iyi kila asak da kagagwan tagi pigini, ae unjodon bisap dagok da-gogi mini egipdaŋ.

¹²Asi unjun yo morap kili nandaŋ mudawit, aŋek gen bamikon tebaisi akaŋ. Mani ji da inŋtoni do dima nandisat, do bisapmi bisapmi sigin dayik do nandisat.

¹³Nak kalugi sigin egipben bisapmon butji sigin pabo pisaŋakwa unjun do sigin nandani kaŋ, tagisi yaŋ nandisat.

¹⁴^mNak nandisat, bisap pisipmisok gip-timno yipmaŋ degek kimotdisat. Amin Taginin Yesu Kristo da yaŋ kili noligit.

¹⁵Yaŋ do aŋek kimagapbo yo morap do dayigim unjun do bisapmi bisapmi tagi nandani do aŋek pi tebaisi aben.

Yabekbi kabi da Piŋkop dakon teŋteŋi Yesukon taŋban kawit

¹⁶ⁿNin da Amin Taginin Yesu Kristo dakon tapmim madep gat ae tobil apdisak unjun do dayigimaŋ bisapmon nin amin da nandak nandagon morap gen isali noman tawit unjun baŋ dima dayigimaŋ. Dabilnin da Yesu dakon teŋteŋi ae tapmimni noman taŋ iban kagimaŋ.

¹⁷^oPiŋkop Dat da man madep imiŋek, teŋteŋi tagisi unjun iban noman taŋ imgut. Aŋek Piŋkop iyi Kwen Kokup teŋteŋi madepsi tosok unjodon da Yesu do yaŋ yaŋit, “On Monjino, but dasi galak taŋ imisat ae but galaksi nandaŋ imisat.” ¹⁸Nin unjun gat kisi unjun telagi ileŋon egek gen unjun Kwen Kokupgan da apban nandagimaŋ.

¹⁹Unjun yo dabilnin da pindakgimaŋ, do nin kombi amin kalip egipgwit dakon gen do tebaisi nandaŋ gadamaŋ. Ae jiyo kisi geni tebaisi abidoni kaŋ tagisi. Kombi amin dakon gen unjun kaliŋ da yaŋ pilin tukgwan soŋgakwan wigi Piŋkop da abiŋek wisawisa dakon gik pap da yaŋ Kristo dakon teŋteŋi da butjikon teŋteŋokdisak. ²⁰Mani, yo madep kinda ji da nandaŋ kimotni unjun yaŋ. Kombi amin dakon gen Piŋkop gen papiakon toŋ unjun kombi amin iyi dakon nandak nandak yolek dima mandawit. ²¹^pNido, kombi amin dakon gen kinda kombi amin da galaktoknikon da yoni do dima noman tagit. Telagi Wup da amin paŋtagap aban Piŋkop gen yomgut unjun baŋ yaŋ teŋteŋok awit.

Amin yokwi da paŋmuwukbi dakon nandak nandak paŋupbal awit

2^qAsi kombi amin toptopmi di Israel amin da binapmon noman tawit. Unjudeŋ gin ji da binapmon amin diwari di kisi noman taŋek topmon da miŋat aminyo Piŋkop dakon gen yoyiŋdet akdaŋ. Aŋek pasilikon da top gen mibili mibili ji dakon nandaŋ gadat paŋupbal agagi ji da binapmon paŋalon akdaŋ. Ae unjun gin dima, Amin Tagi da yumaŋ nagit, mani unjun amin da Amin Tagi manji imdaŋ. Aŋek iyi dakon egip egip paŋupbal aŋakwa tepmisi tasik tokdaŋ. ²Amin morapmi da unjun amin

^m1:14 Jn 21.18-19; 2Ko 5.1

ⁿ1:16 Mt 17.1-5

^o1:17 Mt 17.5

^p1:21 2Ti 3.16; 1Pi 1.11-12

^q2:1 Mt 24.11; Jut 4

dakon yumabi anpakni mibili mibili unjun yoldan. Yanj aba amin da anpak bami dakon kosit do yanba yokwi tok akdan. ³Unjun amin pindak galaktok aminsi, do ji dakon monen gwayek do top gen morapmi dayikdan. Mani Pinjkop da unjun amin pasilni do kili yagit. Pinjkop dipmin dima pokdok, amin unjun panjasik akdisak.

⁴Kalip anjelo di yokwi aba Pinjkop da yum dima pindakgit. Tipdomon gapma pilin tugisi unjungwan dam tebanon yopgut da ekwan. Egek Pinjkop da kokwin akdisak dakon gildat do jomjom anjek ekwan. ⁵Kalip minjat aminyo egipgwit unjun Pinjkop manji iba yum dima pindakgit. Kulup madep yipban abinjakwan pasilgwit. Mani Noa unjun anpak kilegi do yanj tenjenok amin, do Pinjkop da Noa gat ae minjat aminyo 7 kabi gat kisi kila anakwan tagisi egipgwit.

⁶Pinjkop da Sodom gat Gomora gat tasik tonjil do yanjek unjun kokup bamot sonbal abilakni dagin tanej wagilsi tasik tagimal. Pinjkop da yanj aban minjat aminyo Pinjkop manji imni amin da unjun do nandanek yo yokwisi ninon kisi yanj gin noman tanj nimdan yanjsi nandani. ⁷Mani amin kilegi Lot unjun Sodom kokupmon egek unjun gen teban pabij yop amin dakon yumabi anpakni mibili mibili awit unjun pindagek butjik nandagit, do Pinjkop da Lot abidanakwan dima tasik tagit. ⁸Asi, amin kilegi Lot unjun Sodom amin da binapmon egek gildari gildari anpakni yokwi unjun pindakgit, ae gen yokwini yanjakwa nandan yomgut. Unjun buri kilegisi tanjakwan, gen teban pabij yopyop anpak awit unjun do nandaban yokwi tanjban burikon da jigisi nandagit.

⁹Nin Amin Tagi da yo unjun agit unjun do nandanen, anjek nin nandan, Pinjkop yolgan amin panjkewal noman tanj yomni kan, Amin Tagi da unjun panjkewalon banj timitjak dakon kosit nandisak, ae amin yokwi kobogi do yo yokwisi yomdisak, anakwan wigi Pinjkop da amin kokwin akdisak da gildaron wigikdisak. ¹⁰Amin diwari kobogi yokwi madepsi timitdan. Unjun amin giptimni dakon galaktok yokwi yolgan, ae kila amin dakon gen do nandaba yo isalisi anj.

Unjun Pinjkop gen yoyindet amin toptopmi unjun kwen wigik aminsi, ae iyi dakon galaktok bangin yolgan, do Kwen Kokup anjelo mibiltogi tapmimi tonjsi unjun ibip do timisok di dima pasolgon. ¹¹Angjelo morap yoyindet amin toptopmi unjun yapmanjan, mani Amin Tagi da dabilon yanba yokwi tok anj yominej anjelo mibiltogi gen dima yanj yomanj.

¹²Unjun amin jonj bit kilapyo yombem buri mini, do giptim dakon galaktok bangin yolgan. Unjun amin jonj kilap amin da timigek dapba kimotni dogin miktimon altawit unjun yombem. Yo mibili dima nandan pisonj, unjun do gen yokwi yonj. Unjun jonj bit kilapyo da tasik tonj unjudej tasik tokdan. ¹³Anpak yokwi mibili mibili anjek amin diwari panjupbal awit, do yokwi awit dakon kobogi yokwisi timitdan. Gildaron jap morapmisi ae pakbi teban noknok do kisik kisik bamisi dakon anpak unjun yanjsi nandan. Ji gat kisi jap nonj, anjek yanj aba ji garakji tonj daganakwa man binji tagi unjun panjupbal anj. Mani anpak toptopmi unjun anj unjun do kisik kisik anj. ¹⁴Bisapmi bisapmi minjat pindak galak tanej yumabi anpak ak do nandan. Yokwi agak dakon galagi aripmi dima aba mudogi.

¹2:4 Jut 6   ²2:5 WW 6–8; 2Pi 3.6   ³2:6 WW 19.24; Jut 7

⁴2:7 WW 19.1–16   ⁵2:10 Jut 7–8, 16   ⁶2:11 Jut 9   ⁷2:12 Jut 10

Nandaŋ gadatni dima teban taŋbi amin uŋun paŋgalak aŋek ilik paŋgwa yokwi aŋ. Ae pindak galaktok dakon aŋpak do pakyaŋsi nandaŋ. Piŋkop da uŋun amin obisi paŋtasik akdisak. ¹⁵Uŋun aŋpak kilegi do manji yomiŋek Balam, Beo dakon monji, dakon kosit naŋ yolgwit. Balam uŋun aŋpak yokwi aŋek uŋun aŋpak yokwi agit dakon tomni timit do galagisi nandagit. ¹⁶Mani donki kinda da amin da yaŋ gen yaŋek Balam dakon aŋpak yokwini do tebai iyigit. Donki gen dima yoŋ, mani uŋun donki da uŋun aban kombi amin uŋun ŋugiŋi aŋpak ak do nandagit uŋun yipgut.

¹⁷aUŋun yoyiŋdet toptopmi pakbi dabil da yaŋ waŋil kibidaŋ mudan, ae gikwem madepsi baŋ mirim da piŋorban dukwan dukwan kwaŋ uŋun yombem. Uŋun Piŋkop da kokup piŋin tuk piŋisi uŋun kili aŋnoman agit, do uŋudon paŋki egipdaŋ. ¹⁸Uŋun amin gen pap yaŋek geni isali do giptim pawigik aŋ. Uŋun da amin yumabi aŋpak gat ae giptim dakon aŋpak yokwi mibili mibili ani do paŋgalak aba uŋun ak do but sulugik aŋ. Uŋun aŋpak aŋek abisok aŋpak yokwi yipman amin, uŋun ilikba kiŋ uŋun amin yokwi yolgaŋ. ¹⁹Uŋun amin yokwi da yaŋ yoyaŋ: “Ji nin nolni kaŋ, napmi mini tagisi egipdaŋ.” Mani iyi aŋpak si tasik toni dakon oman monji ekwaŋ. Nido, amin kinda yo kinda yipban uŋun da kilani asak kaŋ, uŋun amin uŋun yo dakon oman monji egisak. ²⁰bAsi, uŋun Yesu Kristo uŋun Amin Taginin ae Yokwikon Baŋ Timit Timit Aminin yaŋ dakon nandak nandak kili timikgwit. Yaŋ aba uŋun nandak nandak da paŋpulugaŋban on miktim dakon aŋpak iŋani uŋun yapgwit. Mani aŋpak yokwi uŋudenon aeni kiŋ gadaŋba uŋun

da dam tebanon egipni kaŋ, uŋun yokwisi egipdaŋ. Mibiltok yokwi egipgwit, mani aŋpak iŋani uŋun da damon aeni yopjak kaŋ, yokwi dakon yokwisi egipdaŋ. ²¹cMibiltok kosit kilegi do dima nandawit tam, uŋun da jigi. Mani Piŋkop dakon gen telagisi abidaŋek manji imgwit do wagol jigisi ekwaŋ. ²²dYo uŋun noman taŋ yomisak uŋun gen bamisi kinda da uŋun do yaŋ yosok:

“Piŋan wanditdit aŋek tobil kiŋ wanditditni nosok.”

Ae gen kinda yaŋ yosok, “Bit pakbikon pakbi kili sosok, mani kiŋ neŋagon ae sosok.”

Asisi Amin Tagi apdisak

3 Notnonisi, on papia ji do mandisat. On papia bamotgwan gen damisat uŋun ji dakon nandak nandak pabo piŋorban on yo morap do nandaŋek nandak nandakji kilegisi tosak do aŋek mandisat. ²eKombi amini telagi da yo don altokdaŋ dakon geni yaŋ teŋteŋok awit, ae Amin Tagi yokwikon baŋ timit timit Aminin dakon gen tebani disi dakon yabekbi da damgwit uŋun kisi aesi nandani do nandisat.

³fYo madep ji da si nandaŋ piŋoni uŋun yaŋ: Mibi gildaron yaŋsul amin noman tokdaŋ, aŋek butni dakon galaktok yokwi uŋun yoldaŋ. ⁴gJigalak gen yaŋsi yokdaŋ, “Uŋun ae tobil apdisat yaŋ teban tok aŋek dayigit, ma? Uŋun dukwan egisak? Babiknin kimakgwiron da wiŋ abisok ekwamaŋon yo morap kalipsigwan miktim noman taŋakwan tawit yaŋ gin toŋ.” ⁵hUŋun pakyaŋsi nandaŋek uŋun yo do nandak do dima galak toŋ. Kalip Piŋkop da yaŋban kundu noman tagit. Aŋek miktim pakbi binap naŋ abidaŋ awiŋ yipban noman tagit. ⁶iAe

^y2:15 IDT 22.7; Jut 11; PA 2.14   ^z2:16 IDT 22.28-35   ^a2:17 Jut 12-13

^b2:20 Mt 12.45   ^c2:21 Lk 12.47-48   ^d2:22 YT 26.11   ^e3:2 Jut 17

^f3:3 1Ti 4.1; Jut 18   ^g3:4 Mt 24.48   ^h3:5 WW 1.6-9   ⁱ3:6 WW 7.11; 2Pi 2.5

don Piŋkop da yanban pakbi da kulup madep aŋek on miŋtim wiŋjinban miŋtim obisi yokwi tagit. ⁷Ae abisok Piŋkop da yanban kundu gat miŋtim gat kindap da noman taŋek paŋupbal ani do jomjom aŋ. Uŋun bisapmon gen kokwin bisap madep noman tosak, ae amin Piŋkop do manji iŋgwit uŋun wagilsi tasik tokdaŋ.

⁸JNotnoni, ji yo kaloŋ on do dima iŋtoni: Amin Tagi da nandak nandagon gildat kaloŋi uŋun bilak 1 tausen da arip asak, ae bilak 1 tausen uŋun bisap pisipmisok gildat kaloŋi yombem gin yaŋ kosok. ⁹kAmin diwari da yoŋ uŋun da tilak Amin Tagi yo aban noman toni do yaŋ teban tagit uŋun ak do yawot yawot dima asak. Uŋun amin kinda pasiljak do dima nandisak. Amin morap kisi but tobiŋ ani do nandisak, do but yaworon da ji do jomjom aŋegisak.

Miŋtim on gat kundu gat pasildamal

¹⁰lMani, Amin Tagi Dakon Gildat uŋun kabo noknok da but pisoni mini aban uŋun da tilak noman tokdisak. Uŋun gildaron kundukon wuwik madepsi noman taŋek yo morap kundukon toŋ uŋun kindap da soŋban wagil soŋ mudokdaŋ. Ae miŋtim gat ae yo morap miŋtimon toŋ uŋun kisi kindap da soŋban saŋbeŋek dima tokdaŋ.

¹¹Nandani, yo morap kosit yaŋon dasi pasildaŋ, do ji niaŋen aŋpak baŋ yolek ani? Ji telagisi egek Piŋkop dakon aŋpak baŋ yolek ani. ¹²Aŋpak uŋun aŋek Piŋkop da aŋpak gildat do jomjom ani, aŋek uŋun gildat tepmisi noman tosak do aŋtep aŋ kimotni. Uŋun gildaron gin kundu soŋ pasildisak, aŋakwan kindap tedepmini madepsi uŋun da yo moniŋ moniŋ morap Piŋkop da uŋun baŋ miŋtim wasagit uŋun soŋban pakbi dagok-

daŋ. ¹³mMani, Piŋkop da miŋtim kunduyo kalugi wasok do yaŋ teban tok kili agit, ae amin aŋpak kilegisi aŋ uŋun dagin uŋudon egipdaŋ. Nin yo uŋun da noman tosak do jomjom aman.

Nin kaŋ kimagek Amin Tagi do jomjom aneŋ

¹⁴Notnoni, ji yo uŋun noman tosak do jomjom aŋ, do Piŋkop da dabilon gwaljigi minisi egipneŋ yaŋ dakon pi tebaisi aŋ kimotni. Yaŋ aŋek yo kindakon gulusunji kinda dima tosak. Ae Piŋkop gat but kaloŋsi egipni. Yaŋ aŋakwa Amin Tagi da gildaron Piŋkop da ji dakon aŋpakji tagisi uŋun pindatjak. ¹⁵nJi nandanisi, Amin Tagi sigin jomjom aŋek nin do yawori aŋ nimisak. Uŋun yaŋ asak, nido nin yokwikon baŋ timit do nandisak. Piŋkop da notninsi Pol do nandak nandak tagisi iban uŋunyo kisi da gen oden baŋ mandaŋ damgut. ¹⁶Papia morap mandagitwan on yo noman tokdaŋ do yagit. Asi, uŋun papiagwan gen di toŋ uŋun tagi dima nandaŋ pisogi, do nin mibiŋi nandak do pi tebaisi aman. Do amin nandak nandakni mini ae amin nandaŋ gadatni dima teban taŋbi da gen uŋun mandagit paŋupbal aŋek gen ŋwakŋwari yoŋ. Ae Piŋkop da papiakon gen diwari toŋ kisi yaŋ gin aŋ. Yaŋ aŋ do aŋek uŋun wagil tasik tokdaŋ.

¹⁷oNotnoni, yo uŋun altokdaŋ uŋun ji kili nandawit. Do ji diŋi do kila tebaisi aŋ kimotni. Gen teban pabiŋ yop amin dakon topni da ji ilik paŋgwa nandaŋ gadatjikon saŋbeŋek tebai dima di akbam. ¹⁸Yesu Kristo Amin Taginin ae Yokwikon Baŋ Timit Timit Aminin, uŋun da ji do nandaŋ yawok damiŋakwan pakyaŋsi nandaŋ imaŋ. Yum kaŋakwa Kristo dakon nandaŋ yawotni da jikon

j3:8 Kap 90.4   k3:9 Ab 2.3; 1Ti 2.4   l3:10 Mt 24.29,35; Lk 12.39; 1Tes 5.2

m3:13 Ais 65.17; 66.22; PA 21.1,27   n3:15 Ro 2.4   o3:17 Mk 13.33; 1Ko 10.12

paptaj madep tosak. Añakwan uñun
dakon nandak nandak morap sañbeñek
timitni. Yesu uñun abisok ae bisap dagok

dagogi mini man madepni taj añañ
kikdisak, do añkisiñ kimotneñ. Uñun asi.

Papia 1 Jon da Mandagit

But piso gen

Jon, Yesu dakon pañdetni kinda da papia on mandagit.

Papia on dakon mibili bamori kisi. Jon uñun Yesu yolyol amin pañpuluganban Piñkop Dat gat ae Monji Yesu Kristo gat but kalonji egipneñ do yosok. Ae pilin tuk dakon miñat aminyo da pañkilikba Piñkop dima yipmanjetni do yosok.

“Pilin tuk dakon amin kabi” uñun da gen bamori yañ yoñ: Kinda uñun on miktimon yo toñ uñun tagi dima, do Yesu uñun Piñkop dakon Monji tam, amin dagañek miñat aminyo nin da ekwamañ uñun da aripmon miktimon yo morap gat aripmi dima gadanom. Ae kinda yoñ uñun Yesu uñun asi Piñkop dakon Monjisi tam aminsi aripmi dima daganban.

Yañ yoñ, amin kinda Piñkop gat tagisi egip do nandisak kañ, miktim dakon yo morap do nandak nandak dima asak. Anpak kilegi gat ae amin do but dasi galak tañ yomyom anpak uñun kisi on miktim dakon anpak, do uñun do but dima yopni yañ yawit.

Jon da Yesu yolyol amin gen uñun do mirak dimasi yopni do yosok. Yañ yosok, Yesu Piñkop dakon Monjisi da aminsi dagagit, do miñat aminyo Yesu nandan gadan imiñek Piñkop but dasi galak tañ imiñek ae amin do but dasi galak tañ yomiñ kimotni do yosok.

Nin tenjenikon egek pilin tuk dakon amin dakon top geni dima nandan yomneñ

(Kilapmi 1.1–3.10)

Gen egip egipmi toñ uñun nomansi altagit

1 ^PNin Gen egip egipmi toñ uñun do yañ tenjenok aman. Uñun Gen abikisigwan wasok wasogikon kili egipgut da egisak. Nin mirak yopmanapano gen yagit, ae dabil da kagiman, ae kisit da kwenikon igayigiman. ²Uñun egip egip nomansi altanban kagiman. Nin uñun egip egip dagok dagogi mini do yañ tenjenok an damaman. Uñun Dat gat egipgut da nomansi altanban kagiman. ³Ji nin gat but kalon anek egipneñ do anek yo kañ nandan yo agiman uñun do dayaman. Nin Dat gat ae Monji Yesu Kristo gat but kalon anek ekwamañ. ⁴^rKisik kisiknin da madepsi tugañ tosak, yañ do gen on mandan damaman.

Tenjenikon gin egipneñ

⁵Yesu Kristo da gen yañban nandagiman uñun nañ gin dayaman. Gen uñun yañ: Piñkop uñun tenjeni. Uñudon pilin tukjok kinda dimasi tosak. ⁶Nin uñun gat but kalon ekwamañ yañ yañek kosit pilin tukgwan agipneñ kañ, nin top yañek anpak bamisi dima aman. ⁷Mani iyi tenjenikon egisak uñun da tilagon tenjenikon agipneñ kañ, nin Piñkop dakon amin kabini gat but kalon aman. Anek Monji Yesu dakon yawi da diwarinin kisisi suganban jimjimi minisi aman.

⁸Nin diwarinin mini yañ yoman kañ, nin ninban pañkewalgaman. Anek gen bami ninon dima tosak. ⁹Mani diwarinin yañkwok aneñ kañ, Piñkop

^p1:1 Jn 1.1   ^q1:2 Jn 1.14   ^r1:4 Jn 16.24   ^s1:5 1Ti 6.16; Jem 1.17

^t1:6 1Jn 2.4   ^u1:8 Kap 32.5; YT 28.13

da yo ak do yagit unun akdisak, unun anpak kilegikon da diwarinin yopman nimjak, anek anpak yokwi morap ninon toj unun wiririkban gwaljigi mini an mudonej.

¹⁰Piņkop da nin do yokwi pakpak amin yan yanakwan nin diwarinin mini yan yoman kan, unun gen yoman unun da Piņkop unun top amin yan iyaman. Anek Piņkop dakon gen butninin dima tosok.

Kristo unun pangpulgoknin

2^vMinat monjiyono, yokwi dima ani do anek papia on mandan damisat. Mani amin kinda yokwi asak kan, amin kilegisi Yesu Kristo da nin panggol-gol anek Dat gen iyisak. ^{2w}Yesu iyi diwarinin wiririt dakon paret dagagit. Ae nin do gin dima, amin morap miktimi miktimi ekwan unun dakon diwarini kisi do agit.

Amin kinda Piņkop pakyanſi nandan imisak unun da anpakni yoldak

³Nin Piņkop dakon gen teban guramikgaman kan yanſi nandaman, nin Piņkop pakyanſi nandan imaman.

⁴Amin kinda “Nak Piņkop pakyanſi nandan imisat” yan yosok, mani gen tebani dima guramikdak kan, unun amin top amin kinda. Gen bami butnikon dima tosok. ^{5x}Mani amin kinda gen tebani guramikdak kan, unun amin da Piņkop pakyanſi but dasi galak tan imisak. Yan anek egip egipni Piņkopmonsi tanakwan egisak. ⁶Nin egip egipnin Piņkopmonsi tanakwan ekwaman yan yonej kan, Kristo da anpak agit unun an kimotnerſi.

^{7y}Not kabi, on gen teban mandan damisat unun kalugi dima, unun

kalipmi. Ji unun gen teban nandan gadat si wasanek awit bisapmon kili abidawit. Gen kili nandawit unun gen teban kalipmi on unun gin. ^{8z}Mani on gen teban mandan damisat unun da kalugi yan kinda asak. Pilin tuk unun pasil do anakwan tenjenj bamisi unun kili yamanjak, do unun gen teban dakon bami Kristokon tanban koman, ae jikon yo kisi tanban koman.

^{9a}Amin kinda nak tenjenjikon egisat yan yosak, mani pangmuwukbi notni kinda do nandaban yokwi tok an imisak kan, unun amin pilin tukgwan sigin egisak. ^{10b}Amin kinda amin do but dasi galak tan yomisak kan, unun tenjenjikon egisak. Tenjenjikon agakwan yo kinda da aripmi dima kesalban ananjak. ^{11c}Mani amin kinda pangmuwukbi notni kinda do nandaban yokwi tok an imisak, unun amin pilin tukgwan egisak. Pilin tuk da dabili sopmak, do unungwan agek dukwan agisak unun buri dima pisolok.

¹²Minat monjiyono, Kristo dakon man do anek Piņkop da yokwisi yopman damgut. Unun do anek on papia mandan damisat.

¹³Dat kabi, amin unun wasok wasogikon egipgut da egisak unun nandan iman. Unun do anek on papia mandan damisat. Wili gimonj, ji Yokwi Ami kili abinj yipgwit. Unun do anek on papia mandan damisat.

¹⁴Minat monjiyo, ji Dat pakyanſi nandan iman. Unun do anek on papia mandan damisat. Dat kabi, amin unun wasok wasogikon egipgut da egisak unun nandan iman. Unun do anek on papia mandan damisat. Wili gimonj, ji amin tebaisi, ae Piņkop dakon gen ji da buron tebaisi tosok, ae Yokwi Ami kili abinj yipgwit.

^v2:1 Ibr 7.25-26   ^w2:2 Jn 1.29; Kol 1.20; 1Jn 4.10   ^x2:5 Jn 14.21,23

^y2:7 Jn 13.34; 2Jn 5-6   ^z2:8 Jn 1.9; Ro 13.12   ^a2:9 1Jn 4.20

^b2:10 Ro 14.13   ^c2:11 Jn 12.35

Uñun do añek on papia mandañ damisat.

On miktim dakon yo morap do but dasi dima galak tonej

^{15d}On miktim gat ae yo morap miktimon toñ uñun do but dasi dima galak toni. Amin kinda on miktim do but dasi galak tañ imisak amin Dat but dasi dima galak tañ imisak. ^{16e}On miktim dakon añpak yokwi morap uñun Daron da dima abañ. Añpak uñun yañ: yokwi ak do but kindap agak, ae pindak galaktok, ae yo kabini morapmi tañ yomañ uñun do pibit tidok añpak. Uñun kisi on miktim dakon añpak. ^{17f}On miktim gat ae galaktok yokwini gat pasuldamal, mani amin kinda Piñkop dakon galaktok yoljak kañ, egip egip dagok dagogi mini egipjak.

Kristo dakon uwalni kili noman tak

^{18g}Miñat monjiyono, abisok mibi bisapmon ekwamañ. Kristo dakon uwal uñun apdisak dakon geni kili nandawit. Abisok uwalni morapmi kili noman tañ, do nin mibi bisapmon ekwamañ yañ nandamañ. ^{19h}Uñun amin kabi kalip nin gat egipgumañ da nipmañ kiwit. Mani uñun nin da kabikon nani dima. Nin da kabikon nani tam nin gat sigin egipnom. Mani kilini kiwit uñun da nolisak, uñun nin da kabikon nanisi dima.

²⁰ⁱMani Telagi Wup kili abidawit, do ji kisisi gen bami nandañ. ²¹Gen bami dima nandañ yañon da on gen dima mandañ damisat. Ji gen bami nandañ, ae gen bami da top gen dima pañalon asak yañ nandañ do añek papia on mandañ damisat. ^{22j}Top amin uñun namin? Yesu uñun Kristo, Piñkop da miñat amin kabiyoni yokwikon bañ timitjak do man-

jikbi amin dima yañ yosok amin uñun top amin. Uñun amin uñun Kristo dakon uwalni. Uñun Dat gat ae Monji gat kisi do wasip yosok. ^{23k}Amin kinda Monji do wasip yosok uñun Dat do kisi yosok. Mani amin kinda Monji nandañ gadañ imisat yañ yosok uñun Datyo kisi nandañ gadañ imisak.

Telagi Wup da gen bami niyij dekdak

²⁴Ji nandañ gadat wasañek awit bisapmon gen nandawit uñun tebaisi abidoni. Yañ ani kañ, egip egipji Monji gat Dat garon tañakwan egipdañ. ²⁵Kristo da egip egip dagok dagogi mini nim do yañ teban tok agit.

²⁶Top gen dayiñba kosit kilegi yipmañ detdañ amin dakon mibilni nandani do on papia mandañ damisat. ^{27l}Mani Kristo da Telagi Wup kili daban abidawit. Uñun ji gat sigin egisak, do namin amin da dayiñdet asak yañ do wisik wisik agagi mini. Telagi Wup da iyi yo morap do dayiñ dekdak. Ae gen morap dayisak uñun top dima, bamisi bañ dayisak, do Telagi Wup da dayiñ dekdak uñun da aripmon Kristokon gadanej egipni.

Nin abisok Piñkop dakon gwakni kabi ekwamañ

²⁸Miñat monji kabino, ji Kristokon gadani. Yañ añaqwa abiñ noman tosak bisapmon nin tebaisi agek iñamnikon mayaktok dima paner. ^{29m}Kristo uñun amin kilegisi yañsi nandamañ, do uñunyo kisi nandamañ, amin morap añpak kilegi añ uñun Piñkop dakon gwakni kabi ekwañ.

3 ⁿMao, Dat da nin do but dasi galak tañ nimisak uñun madepsi daman.

^d2:15 Ro 8.7   ^e2:16 Ro 13.14   ^f2:17 Mt 7.21   ^g2:18 Mt 24.5,24; 2Jn 7

^h2:19 Ya 20.30   ⁱ2:20 1Ko 2.15; 2Ko 1.21; 2Jn 2   ^j2:22 1Jn 4.3; 2Jn 7

^k2:23 Jn 5.23; 1Jn 4.15; 5.1   ^l2:27 Jn 16.13   ^m2:29 1Jn 3.10

ⁿ3:1 Jn 1.12-13; 16.3

Piņkop dakon gwakni kabi yaņsi niyisak. Asi, nin Piņkop dakon gwakni kabi ekwamaņ. Miktim amin da Piņkop dima nandaņ ingwit, uņun do aņek ninyo kisi dima nandaņ nimaņ. ²Not kabi, nin abisok Piņkop dakon gwakni kabi ekwamaņ, ae don egip egip niaņ egipdamaņ uņun dima nandano pisosok. Mani yaņ nandamaņ, Kristo da abiņ noman tosak bisapmon Kristo bamisi kokdamaņ, do nin iyi yombemsi da egipdamaņ. ³Amin morap uņun do nandaņ teban taņek ekwaņ amin uņun Piņkop da dabilon gwaljigi minisi egip do pini aņ. Yaņ aņek Kristo gwaljigi minisi egisak uņun yombem gin ekwaņ. ⁴Yokwi aņ amin uņun Piņkop dakon gen teban yapmaņgaņ. Yokwi agak uņun gen teban yapyap aņpak. ⁵PJi nandaņ, Kristo uņun diwari wiririt do abiņ noman tagit, ae iyikon diwarini minisi. ⁶Amin kinda Kristokon egisak kaņ yokwi dima asak. Amin kinda yokwi sigin asak kaņ, uņun Kristo bamisi dima nandaņ imisak.

⁷Miņat monji kabino, amin da kosit kilegi yipmaņ detni do top dayikdaņ do kaņ kimotni. Amin kinda aņpak kilegi asak uņun amin kilegi, Kristo yombem egisak. ⁸Amin kinda yokwi asak uņun Sunduk dakon amin, nido wasok wasogikon da Sunduk uņun yokwi saņbek saņbek agit da asak. Piņkop dakon Monji uņun Sunduk dakon pi tuwil pantasik ak do abiņ noman tagit. ⁹Amin kinda Piņkopmon da altosok uņun Piņkop dakon egip egipni uņun aminon tosak, do yokwi dima aņ aņ asak. Piņkopmon da altaņbi, do yokwi aripmi dima aņ aņ asak. ¹⁰Piņkop dakon gwakni kabi ae Sunduk dakon gwakni kabi yaņon da kokwinigek nandamaņ. Amin kinda aņpak kilegi dima asak, uņun Piņkop

dakon monji dima. Ae amin kinda paņmuwukbi notni do but dasi dima galak taņ yomisak, uņun Piņkop dakon monji dima.

Yesu da amin do but dasi galak taņ yomyom dakon aņpak noligit

(Kilapmi 3.11–5.21)

Nin kalon kalon amin do but dasi galak taņ yomneņ

¹¹Nin Kristo wasaņek nandaņ gadaņ ingumaņ bisapmon gen kili nandagiamaņ uņun yaņ: Nin kalon kalon paņmuwukbi notnin do but dasi galak taņ yomiņ yomiņ aneņ. ¹²Ken da agit uņudeņ dima aneņ. Uņun Yokwi Ami dakon amin egek padige aņakban kimakgit. Mibili nido aņakban kimakgit? Iyi dakon aņpak uņun yokwi, ae padige dakon aņpak uņun kilegi, mibili yaņ do agit. ¹³Not kabi, miktim amin da nandaba yokwi tok aņdamni kaņ, dima wuripdatni.

¹⁴Nin paņmuwukbi notnin diwari do but dasi galak taņ yomamaņ. Yaņ amaņ do aņek yaņ nandamaņ, nin kimot dakon kosit kili yipgumaņ da egip egip dakon kosit naņ yolgamaņ. Amin kinda amin do but dasi dima galak taņ yomisak uņun amin kimot da kosiron sigin agisak. ¹⁵Amin kinda notni do nandaba yokwi tok aņ imisak kaņ, uņun amin uņun amin dapdap amin kinda. Disi nandaņ, amin dapdap amin uņun egip egip dagok dagogi mini dima timikgaņ.

¹⁶Nin amin do but dasi galak taņ yomyom dakon aņpak bamisi uņun nandamaņ, nido Yesu uņun nin paņpulgok do egip egipni paregek kimakgit. Ae

^o3:2 2Ko 3.18   ^p3:5 Jn 1.29; 1Pi 2.22-24; 1Jn 2.2   ^q3:8 Jn 8.44

^r3:9 1Jn 5.18   ^s3:11 Jn 13.34   ^t3:12 WW 4.8   ^u3:13 Jn 5.18-19

^v3:14 Jn 5.24   ^w3:15 PA 21.8   ^x3:16 Jn 13.1; Gal 1.4

ninyo kisi panmuwukbi notnin panpulu-
gok do egip egipnin paregek kimotnejsi.
¹⁷yMani amin kinda miktim dakon yoni
tañ iminjakwa notni kinda wadak wadak
anjek egakwan kanjek bupmi nandan
iminek dima anpulusosak kan, Piñkop
da amin do but dasi galak tañ yomisak
uñun dakon anpak uñun aminon dima
tosok. ¹⁸zMinjat monjiyono, amin do but
dasi galak tañ yomneñ uñun genon dagin
dima yoneñ, anpagon da bamisi aneñ.

Panmuwukbi Piñkop da dabilon tebaisi atni

¹⁹⁻²⁰Nin amin do but dasi galak
tañ yomamañ kan yañsi nandamañ,
gen bami yolgamañ. Ae butnin da nin
pankiligek gen yañ nimisak kan, Piñkop
da dabilon butnin yawori tosak, nido
Piñkop da yo morap kisi nandañ mu-
dosok, ae nandak nandakni da butninon
nandak nandak toñ morap uñun yapmañ
mudosok. ²¹aNot kabi, butningwan da
nin gwaljigi mini yañsi nandamañ kan,
Piñkop da dabilon pasol pasoli mini at-
neñ. ²²Nin gen tebani yolgamañ ae an-
pak aneñ do galak tosoq uñun amañ,
do bisiron da yo nido iyamañ uñun
nimisak. ²³bGen tebani uñun yañ: Monji
Yesu Kristo nandañ gadañ imneñsi, ae
iyi niyigit uñudeñ gin amin do but dasi
galak tañ yomneñ. ²⁴cAmin kinda gen
tebani guramikdak uñun amin Piñkop-
mon egisak, ae Piñkop uñun aminon
egisak. Piñkop da Telagi Wupni ningut,
do nin yañsi nandamañ, Piñkop ninon
egisak.

Ji wup mibili mibili kokwin ani

4^dNot kabi, on miktimon kombi amin
toptopmi morapmi ekwan, do amin
da abineñ Piñkop dakon Wup da gen on

nimik yañ dayinba kan, tepmi dima nan-
dañ gadani. Asi, Piñkop dakon Wup da
gen yomik bo dima, yañ do pankiligek
pindatni. ²ePiñkop dakon Wup da pi
asak bo dima yañon da kan nandanyo
ani: Amin kinda da Yesu Kristo uñun
aminsida dagagit yañ yosak kan, uñun
Piñkop da yabekdak yañ nandañ imni.
³fMani amin kinda Yesu do yañ dima
yosak kan, uñun Piñkop da dima yabek-
dak, uñun Kristo dakon uwalni dakon
wup da yabekdak. Uñun don apdisak
yañ kili nandawit. Uñun kili abik da mik-
timon egisak.

⁴gMinjat monjiyono, ji Piñkop dakon
amin kabi ekwan. Wup jikon egisak
uñun da wup yokwi miktim aminon
pi asak uñun yapmañdak, do ji kombi
amin toptopmi uñun kili pabiñ yopgwit.
⁵hUñun amin kabi uñun miktimon nani,
do gen yoñ uñun miktimon nani bañ
yajakwa miktim amin da geni nandañ
yomañ. ⁶Nin Piñkopmon nani. Piñkop
nandañ imañ amin uñun da genin nan-
dañ nimañ. Mani amin Piñkopmon nani
dima uñun da genin dima nandañ ni-
mañ. Yañon da Wup bami ae wup top-
topmi kokwin amañ.

Piñkop do but dasi galak tañ imneñ kan, amin do yañ gin aneñ

⁷Not kabi, amin do but dasi galak
tañ yomyom anpak uñun Piñkopmon da
abisak, do amin do but dasi galak tañ
yomneñ. Amin morap amin do but dasi
galak tañ yomañ uñun Piñkopmon da al-
tañbi, ae Piñkop nandañ imañ. ⁸Piñkop
uñun but dasi galak tañ yomyom dakon
ami, do amin kinda amin do but dasi
dima galak tañ yomisak uñun Piñkop
dima nandañ imisak. ⁹iPiñkop da iyi
dakon Monji kalonji nañ nin da egip egip

y3:17 GT 15.7 z3:18 Jem 2.15-16 a3:21 Ibr 4.16 b3:23 Jn 6.29; 13.34

c3:24 1Jn 4.13 d4:1 Mt 7.15; 1Tes 5.21; 1Jn 2.18; 2Jn 7 e4:2 1Ko 12.3

f4:3 1Jn 2.18 g4:4 Mt 12.29; 1Jn 5.4-5 h4:5 Jn 8.47; 15.19 i4:9 Jn 3.16

ujun obakon da abidonej do yabekban mihtimon pigit. Piŋkop yaŋ aŋek nin do but dasi galak taŋ nimisak ujun noligit. ^{10j}Amin do but dasi galak taŋ yomyom aŋpak ujun yaŋ: Nin da Piŋkop do galak taŋ imgumaŋ ujun da yo bami dima agit, mani Piŋkop da nin do but dasi galak taŋ nimiŋek Monji yabekban nin dakon diwari wiririt do kimakgit. ¹¹Not kabi, nin do but dasi galak taŋ nimiŋek yaŋsi agit, do nin kalonj kalonj amin do but dasi galak taŋ yomiŋ kimotneŋsi. ^{12k}Amin kinda da Piŋkop dimasi kagit, mani nin amin do but dasi galak taŋ yomneŋ kaŋ, Piŋkop ninon egisak, ae but dasi galak taŋ yomyom aŋpakni ujun ninon bamisi toso.

^{13l}Piŋkop da Wupni nimgut, do nin Piŋkopmon ekwamaŋ ae Piŋkop ninon egisak yaŋsi nandamaŋ. ¹⁴Ae Dat da yo agit ujun kili kagimaŋ, ujun Monji yabekban mihtim amin kisisi yokwikon baŋ timit do pigit. Nin ujun dakon yaŋ teŋteŋok amaŋ. ¹⁵Amin kinda da Yesu do asi Piŋkop dakon Monji yaŋ yosok amin Piŋkop ujun aminon egisak, ae ujun amin Piŋkopmon egisak. ¹⁶Nin nandamaŋ, Piŋkop da nin do but dasi galak taŋ nimisak, ae nin ujun dogin nandaŋ gadaŋ.

Piŋkop ujun but dasi galak taŋ yomyom aŋpak dakon ami. Amin kinda but dasi galak taŋ yomyom aŋpak aŋek egisak ujun amin Piŋkop gat ekwamal, ae Piŋkop ujun amin gat egisak. ¹⁷Nin yaŋsi egipneŋ kaŋ, but dasi galak taŋ yomyom dakon aŋpak ninon bamisi tosak. Nin on mihtimon Kristo yombem da ekwamaŋ, do Piŋkop da amin kokwin asak bisapmon pasol pasol dima aneŋ. ¹⁸Amin kinda amin do pakyaŋsi but dasi galak taŋ yomisak ujun pasol pasol dima nandisak. Butdasi galak taŋ

yomyom dakon aŋpak egip egipninon bamisi tosak kaŋ, pasol pasol yolban kiŋ mudosak. Kobogi yokwi timitdamaŋ yaŋ do aŋek pasol pasol nandamaŋ. Amin kinda pasol pasol nandisak ujun amin but dasi galak taŋ yomyom dakon aŋpak egip egipnikon bamisi dima toso.

¹⁹Piŋkop da mibiltok nin do but dasi galak taŋ nimgut, do nin amin do but dasi galak taŋ yomamaŋ. ²⁰Amin kinda “Nak Piŋkop but dasi galak taŋ imisat” yaŋ yosak, mani paŋmuwukbi notni kinda do nandaban yokwi tok aŋmisak kaŋ, ujun top amin kinda. Amin kinda notni noman pindakdak ujun but dasi dima galak taŋ yomisak, ujun amin Piŋkop dima kokogi ujun but dasi aripmi dima galak taŋ imisak. ^{21m}Kristo da gen teban kinda nimgut ujun yaŋ: Amin kinda Piŋkop do but dasi galak taŋ imjak kaŋ, paŋmuwukbi notni do yaŋ ginsi asak.

Mihtim dakon tapmim abiŋ yipmaŋgamaŋ

5 ^aAmin morap Yesu ujun Kristo, Piŋkop da miŋat amin kabini yokwikon baŋ timitjak do manjikbi amin yaŋ nandaŋ gadaŋ ujun amin Piŋkopmon da altaŋbi. Amin morap dat kinda do but dasi galak taŋ imaŋ ujun miŋat monjiyoni kisi do yaŋ gin nandaŋ. ²Nin Piŋkop but dasi galak taŋ imamaŋ ae gen tebani guramikgamaŋ kaŋ nin yaŋsi nandaneŋ, nin Piŋkop dakon miŋat monjiyoni but dasi galak taŋ yomamaŋ. ^{3o}Piŋkop but dasi galak taŋ imamaŋ kaŋ, nin gen tebani guramitneŋ. Ae gen tebani ujun guramit do jigi dima pamaŋ, ⁴nido amin morap Piŋkopmon da altaŋbi ujun da mihtim dakon tapmim abiŋ yipmaŋgamaŋ. Nin nandaŋ gadaŋ datnin do aŋek emaron teban taŋek mihtim

j4:10 Ro 5.8-10; 1Jn 2.2   k4:12 Jn 1.18   l4:13 2Ko 1.22; 1Jn 3.24

m4:21 Mk 12.29-31   n5:1 1Jn 4.15   o5:3 Jn 14.15,23-24

tim dakon tapmim abiŋ yipmanŋaman.
⁵Namin dasi on miktim dakon tapmim
 abiŋ yipmanŋak? Amin Yesu do Piŋkop
 dakon Monji yaŋsi nandaŋ gadaŋ uŋun
 da.

Piŋkop Monji dakon gen

⁶PYesu Kristo uŋun abiŋek telagi
 pakbi sogit, ae yawini tilak kindapmon
 tagalgit. Pakbi gin dima sogit, yawini
 yo kisi tagalgit. Telagi Wup, gen bami
 dakon amisi, uŋun da Yesu Kristo dakon
 mibili yaŋ teŋteŋok asak. ⁷⁻⁸qTelagi
 Wup gat ae pakbi gat ae yawi gat uŋun
 kapbi da Yesu Kristo do yaŋ teŋteŋarŋba
 gen kalonŋi asak.

⁹rAmin da gen yoŋ uŋun nandaŋ
 gadamaŋ, mani Piŋkop da Monji do gen
 yaŋit uŋun da amin dakon gen yapmanŋ-
 dak. ¹⁰sAmin kinda Piŋkop dakon Monji
 do nandaŋ gadasak uŋun Piŋkop da gen
 yaŋit uŋun abidaŋek burikon yipmanŋ-
 dak. Mani amin kinda Piŋkop da Monji
 do gen yaŋit uŋun nandaban bami dima
 asak kaŋ, uŋun amin Piŋkop do top amin
 kinda yaŋ yosok.

¹¹Piŋkop da Monji do yaŋ yaŋit: Uŋun
 da egip egip dagok dagogi mini nim-
 dosi yaŋit. Uŋun egip egip dagok dagogi
 mini Monjikon tosok. ¹²tAmin kinda
 egip egipnikon Piŋkop dakon Monji gat
 kalonŋi ekwamal uŋun amin egip egip
 dagok dagogi mini kili abidagit. Aŋak-
 wan amin kinda Monji gat kalonŋi dima
 ekwamal uŋun amin egip egip dagok da-
 gogi mini dima abidosok.

Egip egip dagok dagogi mini kili abidagimaŋ yaŋsi nandaneŋ

¹³uPiŋkop Monji dakon man do nan-
 daŋ gadaŋ imaŋ amin, ji da egip egip

dagok dagogi mini kili abidawit yaŋ nan-
 dani do aŋek gen on mandaŋ damisat.
¹⁴vDo but bamori mini iŋamikon agek
 yaŋsi nandaneŋ, nin Piŋkop dakon
 galaktok yolek bisit iyineŋ kaŋ, bisitnin
 nandaŋ nimdisak. ¹⁵Bisitnin kisi nan-
 daŋ nimisak yaŋ nandamaŋ kaŋ, yo nido
 bisit iyamaŋ uŋun abidokdamaŋ yaŋsi
 nandaneŋ.

¹⁶wAmin kinda da paŋmuwukbi notni
 kinda kaŋakwan wupni aripmi dima ki-
 motjak da aripmon yokwi kinda asak
 kaŋ, bisit aŋ iban Piŋkop da egip egip
 imjak. Nak wupji dima kimotni da arip-
 mon yokwi aŋ uŋun do yosot. Yokwi
 kinda tosok uŋun aŋek wupji wagil ki-
 motdaŋ. Nak uŋun do bisit ani do dima
 yosot. ¹⁷Aŋpak morap kilegi dima amaŋ
 uŋun kisi yokwi. Mani yokwi diwari
 uŋun da kimot dima aŋalon aŋ.

¹⁸xNin nandamaŋ, Piŋkopmon da al-
 taŋbi miŋat amin morap uŋun yokwi
 dima aŋ aŋ aŋ. Piŋkop dakon Monji da
 paŋkutnosok, do Yokwi Ami da aripmi
 dima igayisak. ¹⁹Nin nandamaŋ, nin
 Piŋkop dakon miŋat monjiyoni ekwa-
 maŋ, mani amin diwari morap Yokwi
 Ami da kilani asak. ²⁰Nin nandamaŋ,
 Piŋkop dakon Monji da abiŋ Piŋkop
 bamisi nandaŋ imneŋ do butnin paban
 pisagimaŋ. Nin Piŋkop bamisi gat ae
 Monji Yesu Kristo gat gadat gadat agi-
 maŋ. Yesu Kristo uŋun Piŋkop bamisi,
 ae egip egip dagok dagogi mini dakon
 mibilisi.

p5:6 Jn 1.29-34   q5:7-8 Jn 15.26   r5:9 Jn 5.32-37   s5:10 Jn 5.36-40

t5:12 Jn 3.36   u5:13 Jn 20.31   v5:14 Jn 14.13-14; 1Jn 3.21-22

w5:16 Mt 12.31   x5:18 1Jn 3.9

²¹ Mijət monjiyono, ji kokup kidat* da
kagikon egipni.

---

*5:21 Kokup kidat ujun Piŋkop yipmaŋek yo ninaj egip egipgokon yo madep yaŋ
nandisal ujun da kokup kidatgo asak.

Papia 2 Jon da Mandagit

But piso gen

Amin morapmi da Jon Yesu dakon pañdetni unun da mani anqisibineq iyi do 'kila amin kinda' yan yanek papia on mandagit yan nandañ. Papia on kokup kinda dakon pañmuwukbi do mandagit. Unun pañmuwukbi do tilak anek 'miñat kinda gat gwakni gat' yan yosok. (Gagi 4-5 do koki.) Unun miñat dakon peni dakon gwakni unun pañmuwukbi ae kabi kinda do yosok. Unun da gagi 13 non gildatni tagi yipmangañ.

On papia dakon gen madep toñ unun Piñkop dakon gen pañupbal anek top yoñ amin pindak kimagek amin do but dasi galak tañ yomyom anpak an kimotni do yosok.

Nin Piñkop gen tebaisi abidañek gen ñwakñwari do pindak kimotneñ

1 Nak pañmuwukbi dakon kila amin da miñat gak gat ae gwakgo[†] gat do papia on mandañ damisat. Piñkop da gak iyi do manjigit. Nak asisi ji do but dasi galak tañ damisat, ae nak gin dima, miñat amin morap gen bami nandañ unun kisi da ji do but dasi galak tañ damañ. ²Gen bami ninon tosok, ae dagok dagogi mini tokdisak. Unun do anek but dasi galak tañ damamañ.

³Gen bamikon ae but dasi galak tañ yomyom anpagon Piñkop Dat ae Monji Yesu Kristo unun da gisam dabal nandañ yawotni gat ae bupmini gat ae but yawotni gat da ji da egip egipmon tosak do bisit asat.

Butdasi galak tañ yomyom dakon anpak aneñ

⁴YDat da aneñsi do yagit unun da aripmon miñat gak dakon miñat monjiyo diwari da gen bami yolgañ. Nak unun dakon gen nandañek but galak madepsi nandagim. ⁵Ze miñat, gen kinda yolni do nandisat unun yan: Nin kaloñ kaloñ amin do but dasi galak tañ yomiñ yomiñ aneñ. Gen teban unun kalugi dima. Ji nandañ gadat si wasañek awit bisapmon da unun gen teban kili abidawit da abidañ anañ obañ. ⁶Butdasi galak tañ yomyom dakon mibilisi unun yan: Nin Piñkop dakon gen tebani guramigeq agipneñ. Ji wasañek nandañ gadat si awit bisapmon da gen teban kinda nandañ unun yan: but dasi galak tañ yomyom dakon anpak anek agipni.

Kristo dakon gen tebaisi abidoneñ

⁷aKosit kilegi yipmañ detni do pañkewalgañ amin morapmi miktimi miktimi akwañ. Unun da Yesu Kristo aminsi dagagit yan dima nandañ teban toñ. Amin unuden unun top amin ae Kristo dakon uwalni. ⁸Do pakyañsi kañ kimotni. Pi teban anek yo abidawit unun di yipmañ dekbam. Pakyañsi kañ kimotni kañ, unun dakon tomni tagi timitdañ. ⁹Amin kinda Kristo dakon gen yipmañek gen ñwakñwarikon kisak kañ, Piñkop unun amin gat dima egisak. Mani amin kinda Kristo dakon gen tebaisi abidosok amin unun Dat gat ae Monji gat unun aminon ekwamal. ¹⁰Amin kinda da abiñ Kristo dakon gen bami dima dayiñdetjak kañ, unun amin gildat tagi yan dima iyini, ae yutjikon dima anjini. ¹¹Amin kinda unuden amin gildat tagi yan iyisak kañ, anpulugañban pi yokwini kisi da amal.

[†]1:1 Unuden 'miñat gak gat ae gwakgo gat' unun pañmuwukbi kinda dakon tilak asak.

Kila amin da kiɗ pɪndat do nandagit

¹² Gen morapmi toɗ, mani papiakon mandak do dima nandisat. Abiɗ dand-
abo gen yaɗ nandat aneɗ kaɗ tagisi yaɗ

nandisat. Yaɗ aneɗ kaɗ, nin dakon kisik
kisik da madepsi tugosak.

¹³ Pego dakon gwakni Piɗkop da iyi do
manjigit, unun da gildat tagi yaɗ gayaɗ.

Papia 3 Jon da Mandagit

But piso gen

2 Jonon mandagit unuden gin on papia mandagit amin da iyi do 'kila amin' kinda yan yosok. Amin morapmi da Jon Yesu dakon panjet kinda da mandagit yan nandan.

Jon da papia on kila amin kinda mani Gaius unun do mandagit. Gaius dakon man awigigit, nido Yesu yolyol amin diwari panpulugagit. Ae amin kinda mani Diotrepes unun kan kimotjak do iyigit, nido Diotrepes da Yesu dakon gen bin tagisi yogok amin yolban kiwit. (Gagi 9-10 do koki.)

Piŋkop dakon pi amin panpulugoneŋ

1^bNak panmuwukbi dakon kila amin da notnosi Gaius gak do papia on mandan gamisat. Nak asisi gak do but dasi galak tan gamisat.

²Not giman, wupgo tagisi toso, unuden gin yo morap asal unun abi tagisi noman toni, ae giptingo yo kisi tagisi tosak yan do bisit asat.

³Panmuwukbi notnin di da abin gak da gen bami abidan kimagek egisal unun dakon geni nayinba but galak madepsi nandagim. ⁴Nak dakon minjat monjiono gen bami yolgan dakon geni nandisat bisapmon kisik kisik diwari nandisat unun yapmanjek kisik kisik madepsi nandisat.

Gaius pi tagisi agit

⁵Not giman, gak but dasi nandanjek panmuwukbi not panpulugosol. Ae dima nandan yomisal, mani yum pindagek panpulugosol, do gak pi tagisi kinda nan asal. ⁶^dDiwari da on

panmuwukbi kabikon abin gak da amin do but dasi galak tan yomisal unun dakon geni yanba nandagiman. Gepman degek kik do ani bisapmon Piŋkop da nandisak unun da aripmon panpulugok abi. ⁷^eYesu dakon pi ak do nandanjek kin pi unun anjek Piŋkop dima nandan iman amin kabikon panpulugok di dima timikgan. ⁸Nin Piŋkop dakon pi amin unuden panpulugoneŋ kan tagisi. Yan anjek kanjo nin unun gat pi kaloni anjek Piŋkop dakon gen bami jonitneŋ.

Diotrepes anpak yokwi agit

⁹Nak gen diwari panmuwukbi do kili mandagim, mani Diotrepes unun mibilitok amini egip do nandisak, do nin dakon gen dima nandisak. ¹⁰Yanjo, open kan anpak asak unun do yankwok aben. Unun nin do yanba yok anjek gen yokwi mibili mibili yosok. Ae Yesu dakon pi amin yutnison dima panjisak. Ae unun gin dima, panmuwukbi da pi amin iyi da yutnon panjik do aba yan-sop anyomisak. Ae panmuwukbi kabi da wanga egipni do yoldak.

Demitius anpak tagisi agit

¹¹^fNot gimano Gaius, anpak yokwi dima yolek abi, anpak tagisi ban yolek abi. Amin kinda anpak tagi asak unun Piŋkop dakon amin. Mani amin kinda anpak yokwi asak unun Piŋkop dima kanbi. ¹²Amin kisi da Demitius dakon anpak tagisi unun do yan. Ae Piŋkop dakon gen bami ununyo kisi anpakni tagisi unun da antenjan asak. Ninyo kisi anpakni tagisi unun do yoman. Disi nandan, gen unun bamisi yoman.

Kila amin da Gaius kok do nandagit

¹³^gGen morapmi ton, mani papiakon mandak do dima nandisat. ¹⁴Abin gand-

^b1:1 Ya 19.29; Ro 16.23   ^c1:3 2Jn 4   ^d1:6 Tit 3.13   ^e1:7 1Ko 9.11-12

^f1:11 1Jn 3.6-10   ^g1:13 2Jn 12

abo gen yaŋ nandat andeŋ kaŋ, tagisi yaŋ nandisat. ¹⁵But yawot gagon tosak. Notgoni idon ekwamaŋ uŋun da gildat

tagi yaŋ gayaŋ. Notnoni unjudon ekwaŋ amin kalon kalon manikon da gildat tagi yaŋ yoyiŋ yoyiŋ aki.

Papia Jut da Mandagit

But piso gen

Gen on papiagwan toŋ uŋun 2 Pita kon gen toŋ uŋun yombem pali. Uŋun Piŋkop dakon miŋat aminyo Gen Bin Tagisi dakon uwalni da gen yoŋ uŋun do mirak dimasi yopni do yosok. Papia da yaŋ yosok, “Piŋkop da miŋat amin kabini nin nandaŋ gadat kaloŋi kongin atneŋ do yosok. Ae amin kinda da nin da nandaŋ gadat amaŋ uŋun kulabik aripmi dima asak.” (Gagi 3 kon koki).

Jut da yoyiŋdet toptopmi do pindak kimotni do yosok. Uŋun da yaŋ yoŋ, Piŋkop dakon nandaŋ yawotni uŋun madepsi do yokwi morap galak tokjikon tagi ani yaŋ yoŋ. Uŋun topsi yoŋ do kaŋ kimotni do yosok. (Gagi 4 kon do koki.)

Ji nandaŋ gadatji do kila aŋek Gen Bin Tagisi dakon uwalni pabiŋ yopni

1^hNak Jut, nak Yesu Kristo dakon oman monjini, ae Jems dakon padige.

On papia uŋun Piŋkop da miŋat aminyo yaŋ damgut ji do mandisat. Piŋkop Dat da but dasi galak taŋ damisak, aŋakwan Yesu Kristo da iyi kilasi tagisi asak.

²Piŋkop da paŋpulanganban bupmi aŋpak gat, ae but yawot aŋpak gat, ae amin do but dasi galak taŋ yomyom aŋpak da egip egipjikon madepsi tosak do bisit asat.

Gen Bin Tagisi dakon uwal dakon gen

³Notnonisi, mibiltok nak Piŋkop da nin morap yokwikon baŋ timit do aŋek pi madepsi agit uŋun do papia mandaŋ dam do galagi madepsi nandat,

mani abisok gen kinda mandakeŋ yaŋ nandisat uŋun yaŋ: ji nandaŋ gadatji kilani tebaisi aŋek uwalji dakon gen pabiŋ yopni. Piŋkop da nandaŋ gadat kaloŋi on miŋat amini nin do nimgut, do amin kinda da yo nin da nandaŋ gadamaŋ uŋun kulabik aripmi dimasi asak. ⁴ⁱNak gen uŋun dayisat, nido Piŋkop manji imaŋ amin di paŋmuwukbigwan pasilikon da kili abiŋ piŋeŋ. Uŋun amin gen yokwisi yaŋ yoŋ, “Piŋkop dakon nandaŋ yawotni madepsi, do yumabi aŋpak mibili mibili tagi aneŋ.” Uŋun amin da Amin Tagi Yesu Kristo Kila Amin Madepnin kaloŋi manji imaŋ, do kalipsigwan Piŋkop gen papia da yagit uŋun da aripmon uŋuden amin pasildaŋ.

⁵Ji Amin Tagi da kalip yo agit uŋun kili nandawit, mani butji pabo pisanban uŋun do sigin nandani do dayisat. Amin Tagi da kalip Israel amin uwal da kisiron baŋ timikban Isip yipmaŋ kiwit. Aŋek don nandaŋ gadat dima awit amin uŋun paŋtasik agit. ⁶^kAe aŋelo do nandani. Diwari uŋun Piŋkop da pi yomgut uŋun ak do dima galak tawit, aŋek kokupni yipmaŋ dekgwit. Yaŋ awit do Amin Tagi da nap teban tebaisi uŋun baŋ paŋteban agit, ae dam teban pilin tuksigwan yopgut da ekwaŋ. Uŋun Piŋkop da kobogi do yo yokwisi yomdisak dakon bisap madep do jomjom aŋek ekwaŋ. ⁷^lAe Sodom kokup amin gat ae Gomora kokup amin gat ae kokup uŋun da kapmatjok tawit uŋun do nandani. Uŋunyo kisi aŋpak yokwisi awit. Wili miŋatyo kisi da yumabi aŋpak mibili mibili awit, do Piŋkop da kindapmon soŋban pasilgwit. Uŋun da mama gen niyineŋ yaŋ nolisak, yokwi pakpak amin morap kindap kimot kimori mini uŋungwan kobogi timitdaŋ.

^h1:1 Mt 13.55   ⁱ1:4 Gal 2.4; 2Pi 2.1   ^j1:5 TP 12.51; IDT 14.29-30

^k1:6 2Pi 2.4   ^l1:7 WW 19.1-25; 2Pi 2.6,10

⁸Ji dakon nandak nandak paŋupbal ak do pi aŋ amin uŋunyo kisi yaŋ gin aŋpak yokwi aŋ. Dipmin mibili mibili pindagek uŋun da paŋtagap aban yum-abi aŋpak aŋek giptim timni paŋupbal aba iŋanisi aŋ, ae Piŋkop kwen wigik aŋ imiŋek aŋelo tapmimi toŋ uŋun do yaŋba yokwi tok aŋ. ⁹^mMaikel uŋun aŋelo morap dakon mibiltok amini, mani uŋun yaŋ dima agit. Maikel gat Sunduk gat namin da Moses dakon giptim abidosak yaŋ do gen emat agimal bisapmon, Maikel Sunduk do yaŋba yokwi tok aŋ imiŋek gen yaŋ imdo si pasalgit. Yaŋ gin yaŋgit, “Amin Tagi da iyi gen tebaisi gayisak dosi nandisat.” ¹⁰ⁿMani uŋun amin yo morap mibili dima nandaŋ pi-sonŋ uŋun do yaŋba yokwi tok aŋ. Uŋun bit kilapyo buri mini yombem da giptim dakon galaktok yolgaŋ. Uŋun aŋpakni da obisi paŋupbal aŋ. ¹¹^oAwa, kaŋ kimotni. Uŋun Ken dakon aŋpak aŋ. Uŋun Balam da agit uŋudeŋ moneŋ timit do tek kindap aŋ. Uŋun Kora da agit uŋudeŋ Piŋkop kwen wigik aŋ imanŋ, do wagil pasildaŋ.

¹²^pJi but kalonŋ aŋek jap noknok bisap madepmon yikgaŋ bisapmon uŋun amin ji da binapmon yikgaŋ uŋun imal kwakwagikon garak aŋ uŋun yombem. Mani uŋun ji gat yiŋek jap nok do mayagi dima nandaŋ. Uŋun amin iyi baŋgin paŋpulugok dogin nandaŋ. Uŋun gikwem sikak dima yopba maŋakwa mirim da piŋonba dukwan dukwan kwaŋ uŋun yombem. Uŋun kindap bami toktok bisapmon bami dima pokgoŋ, ae geli walimbil pilikbi, do kosit bamot kimakgit. ¹³Uŋun amin tap madepsi tamalikgaŋ uŋun yombem. Yokwini dakon mayagi tarak ae sibat sibat da yaŋ ileŋikon noman toŋ. Uŋun kun-

dukon gik kositni baŋ dima yolek akwaŋ uŋun yombem. Do Piŋkop da kokup pilin tuk dakon pilin tugisi kili aŋnoman aŋ yomgut, uŋudon kinŋ toktok teban egi wigikdaŋ.

¹⁴^qEnok uŋun Adam dakon babiknikon da altaŋban kosiri 7 agit. Uŋun da uŋun amin yokwi do kombi gen yaŋek yaŋ yaŋgit, “Koni, Amin Tagi telagi aŋeloni tausen morapmi gat apdisak. ¹⁵Abiŋek miŋat amin morap gen pikon yopdisak. Aŋek aŋpak yokwi awit ae gen yokwisi yaŋ ingwit dakon kobogi yomdisak.” ¹⁶Uŋun amin yo morap noman taŋ yomaŋ uŋun do nandaba yokwi tok aŋek gen morapmi yoŋ. Uŋun iyi dakon butni dakon galaktok yokwi uŋun yol do galak toŋ. Uŋun gen pap yaŋek giptim pawigik aŋek iyi dakon man pawikwaŋ. Aŋek miŋat aminyo uŋun paŋpulugoni do paŋgalak aŋ.

Nandaŋ gadatji yipba uŋun da butji paŋteban asak

¹⁷Mani notnonisi, yo don altokdaŋ uŋun do aesi nandani, uŋun Amin Taginin Yesu Kristo dakon yabekbini da kili yaŋ teŋteŋaŋ damgwit. ¹⁸Uŋun da yaŋ dayiwit, “Mibi gildaron jigilak gen yogok amin noman tokdaŋ. Aŋek Piŋkop manji imiŋek iyi dakon galaktok yokwi yoldaŋ.” ¹⁹Uŋun amin da paŋmuwukbi paŋwasanŋ. Uŋun miktim dakon galaktok baŋgin yolgaŋ. Telagi Wup uŋun aminon dima egisak.

²⁰^sMani notnonisi, ji bisapmi bisapmi nandaŋ gadatji Piŋkop da iyi ji do damgut uŋun yipba uŋun da butji paŋteban asak. Ae Telagi Wup da tapmi-mon bisit ani. ²¹Piŋkop da ji do but dasi galak taŋ damisak, do uŋun da

^m1:9 Dan 10.13,21; 12.1; Sek 3.2; 2Pi 2.11; PA 12.7   ⁿ1:10 2Pi 2.12

^o1:11 WW 4.7-8; IDT 16.1-35; 2Pi 2.15; 1Jn 3.12   ^p1:12 2Pi 2.13,17

^q1:14 WW 5.18,21-24   ^r1:18 2Pi 3.3   ^s1:20 Kol 2.7

kapmatjok egek bisapmi bisapmi Amin Taginin Yesu Kristo do jomjom anjakwa bupmini nomansi anjalon anjakwan egip egip teban abidoni. ²²Nandaŋ gadatni dima teban taŋbi amin do bupmi nandaŋ yomni. ²³Ae amin diwari kindapmon ekwaŋ, do ji tepmisi yokwikon baŋ timitni. Ae diwari do bupmi anpak an yomni bisapmon, yokwikon gepni yaŋ do kaŋ kimagek pasol pasol gat kisi ani. Uŋun but kalip dakon anpak yolek garak gin awit. Ji yo morap Piŋkop da dabilon garagi tagi uŋun da dubagikon egipni.

Nin Piŋkop dakon man awigineŋ

²⁴Kili nak Piŋkop anjakisat. Tapmimni madepsi, do kilasi anjakwan aripmi dima

mokdaŋ. Uŋun da timik paŋki depban iyi gat tilimnikon egek gulusuŋji mini ae kisik kisik madepsi taŋ damdisak. ²⁵Uŋun kalon dagin Piŋkop egisak. Aŋek Yesu Kristo Amin Taginin da pi agit uŋun do aŋek nin yokwikon baŋ timikgit. Do mani awigineŋ. Uŋun Kila Amin Madep egisak, ae tapmim madepni taŋ imisak, ae yo morap dakon busuŋi egisak. Wasok wasogikon yaŋ egipgut, ae abisok kisi yaŋ gin egisak, ae don bisap morap kisi yaŋ gin egipdisak teban. Uŋun asi.

Kristo da Gen Pasili Jon do Paḡalon Aḡ Ingut

But piso gen

On papia Jon da mandagit. Uḡun Jon dagin Gen Bin Tagisi gat ae 1 Jon, 2 Jon, ae 3 Jon kisi mandagit.

On papia uḡun amin da Yesu yolyol amin madepsi paḡupbal awit bisapmon Jon da mandagit. Yo yokwisi aḡ yomgwit, nido Yesu yolyol amin uḡun Yesu Kristo do Amin Taginin yaḡsi nandaḡ gadaḡ ingwit. On papia da Yesu yolyol amin dakon nandaḡ gadatni paḡteban aḡakwan jigi madep uḡun da dima pabiḡ yopjak yaḡ do yosok.

On papia da yo don noman tokdaḡ uḡun do tilak gen morapmi yosok. Yesu yolyol amin uḡun bisapmon egipgwit uḡun da tilak gen nandaḡ pisawit, mani nandaḡ gadatni mini amin dima nandaḡ. Tilak gen uḡun dakon mibili uḡun yaḡ: Yesu Kristo uḡun Amin Tagi, ae uḡun da kisiron da Piḡkop da uwalni kisi morap pabiḡ yopdisak, aḡek Sunduk yo kisi abiḡ yipdisak. Aḡek Yesu pini aḡ mudosak bisapmon Piḡkop da miḡat aminyo tebaisi agek nandaḡ gadatni dima yipmaḡ dekgwit amin do tomni yomdisak. Aḡakwan Piḡkop gat egek ae saḡbenek jigi dima pakdaḡ, nido Piḡkop da yo morap aeni paḡkaluk aḡ mudokdisak.

Yesu Kristo da paḡmuwukbi 7 kabi do gen yipgut

(*Kilapmi 1–3*)

1 ^vGen on pasili tawit, baḡ Yesu Kristo da paḡalon agit. Yesu da oman monjini yolisak do Piḡkop da ingut. Yo

uḡun tepmisi altokdaḡ. Yesu da aḡeloni yabekban abiḡ pi monjini nak Jonon gen on nayigit. Nak da pi monjini diwari yolikenḡ yaḡon da nayigit. ²Yo morap noligit uḡun bamisi pindakgim. Piḡkop dakon gen ae Yesu Kristo dakon gen uḡun bamisi.

³wPiḡkop yo morap noman toni do yagit uḡun dakon bisap kwaḡ tosok, do amin kinda da on kombi gen paḡmuwukbi do manjiḡ yomjak kaḡ, uḡun kisik kisik tagi asak. Ae gen on mandabi uḡun nandaḡek guramitni amin, uḡunyo kisi kisik kisik ani.

Jon da paḡmuwukbi 7 kabi do gen mandagit

⁴xNak Jon da paḡmuwukbi 7 kabi Esia Provinskon ekwaḡ ji do gen on mandisat. Piḡkop abisok egisak, ae kalipsigwan egipgut, ae don egipdisak uḡun da nandaḡ yawok damaḡakwan butji yawori tosak. Ae wup 7 kabi Piḡkop dakon kila amin madep yityit tamo da iḡamon ekwaḡ uḡunyo kisi da nandaḡ yawok damaḡakwan butji yawori tosak. ⁵yYesu Kristo, Piḡkop dakon gen bamisi yaḡ teḡteḡok amin, uḡun kimoron da mibiltaḡ pidagit. Ae uḡun kila amin madep morap miktimon ekwaḡ uḡun dakon Amin Tagini. Uḡun kisi da but yawot nandaḡ damaḡakwan butji yawori tosak.

Yesu da nin but dasi galak taḡ nimisak, ae iyi dakon yawi da yokwinin wiririk mudagit. ⁶zYaḡ aḡek nin uḡun gat amin kila aneḡ do manjiḡ nipgut, ae iyi dakon Piḡkop ae Datni uḡun dakon oman aneḡ do mukwa sogok amini egipneḡ do manjiḡ nipgut. Bisap mudok mudogi mini Yesu Kristo dakon tilimni ae tapmim madepni taḡ imdisak. Uḡun asi.

⁷aKoni. Uñun gikwem gat kisi apdisak. Abiñakwan amin morap kisi da dabil da kokdañ. Amin morap Yesu sugawit uñun kisi da kokdañ. Anakwa amin morap miktimon ekwañ kisi da uñun do nandañek kunam bupmiyo madepsi akdañ. Asi, yo morap uñun altañ mudokdañ. Uñun asi.

⁸bAmin Tagi Piñkop Tapmim Ami, abisok egisak, ae kalipsigwan egipgut, ae don apdisak, uñun da yañ yosok, “Nak Wasok Wasoksi ae Mibisi egisat.”

Jon da Kristo kagit

⁹Nak Jon, ji dakon notji. Nin Yesu dakon amin kabi, ae Piñkop da Amin Kila Asak uñun da kagagwan kalonji ekwamañ, do but yaworon da jiggi ae tepmiyo kalonji pamañ. Pañek kisin da dima alek tañek tebai akgamañ. Nak Piñkop dakon gen yañ tenñeñek, “Nak Yesu nandañ gadañ imisat” yañ yagim, do añek nak abidañ tap binap miktim tim Patmos uñudon nepgwit da egisat. ¹⁰Amin Tagi dakon gildatni Sondakon, Telagi Wup da butnokon piggi madepsi tugagit. Anakwan manjinokon nandañapbo amin kinda gen madepsi yañ tidañek kweñ da yañ yagit. ¹¹Uñun amin da yañ yagit, “Yo morap pindakdal uñun papiakon mandañ yopbi pañmuwukbi 7 kabi do kini. Mandañ yopbi pañmuwukbi Epesas kokup papmon ekwañ, ae Smena, ae Pegamum, ae Taitaira, ae Sadis, ae Piladelpia ae Laodisia do kini.”

¹²Yañban nak gen nayigit amin uñun kok do tobilgim. Tobilek tenñeñi tamo gol bañ wasañbi 7 kabi pindakgim.

¹³cUñun da binapmon
“amin dakon monji yombem kinda”

akban kagim. Uñun imal dubakni paban piggi kandapni kisi witjigit. Añek nap kinda gol bañ wasañbi nañ pibirikon anğwasineñek wamgut. ¹⁴dBusuñi ae busuñ dangwani uñun kwakwagisi, sipsip dakon dangwan ae gik sitnañ yombem. Ae dabilni kindap tebaisi soson uñun yombem. ¹⁵Kandapni uñun tenñeñisi ain kinda mani bras kindapmon soson uñun yombem. Ae tekni nandagim uñun pakbi madepsi pokgon uñun dakon wiwik yombem. ¹⁶eKisiri amin tet da gik 7 kabi timikgit. Ae emat agak siba geni teri teri ae geni tepmisi uñun gen kaganigwan da pawñ tagit. Gildat da tebaisi wisisak uñuder tomno dabilni madepsi tenñeñagit.

¹⁷fNak uñun kañek kandapnikon mañ pagek amin kimakbi da yañ pakgim. Pagapbo kisitni amin tet da kwenokon witjiñek yañ yagit, “Dima pasolgi. Nak Wasok Wasoksi ae Mibisi egisat. ¹⁸Nak Egip Egip Egisat Amin. Nak kimakgim, mani koki, nak egip egip dagok dagogi mini egi anañ kisat. Kimot dakon yoma witdal, ae amin kili kimakgwit uñun dakon kokup dakon yoma witdal kisitnokon ton. ¹⁹Do gak yo pindakdal uñun dakon geni mandaki. Yo abisok ton, ae yo don noman tokdañ, uñun do mandaki. ²⁰Gik 7 kabi kisitno amin tet do tañba pindal, ae tenñeñi tamo gol bañ wasañbi 7 kabi yañ pindal, uñun dakon mibili pasili tosok. Mibili uñun yañ: gik 7 kabi uñun pañmuwukbi 7 kabi dakon añeloni. Anakwa tenñeñi tamo 7 kabi uñun pañmuwukbi 7 kabi.”

Epesas pañmuwukbi do gen yipgut

2 ⁸Uñun da sañbeñek yañ yagit, “Gak pañmuwukbi Epesas kokup papmon

^a1:7 Dan 7.13; Sek 12.10; Mt 24.30; Jn 19.34-37; 1Tes 4.17

^b1:8 PA 21.6; 22.13   ^c1:13 Dan 7.13; 10.5

^d1:14 Esi 43.2; Dan 7.9; 10.6; PA 2.18; 19.12   ^e1:16 Ibr 4.12; PA 2.12; 19.15

^f1:17 Ais 44.6; 48.12; PA 2.8; 22.13   ^g2:1 PA 1.16

ekwaḡ uḡun dakon aḡeloni do gen yaḡ mandaki:

Nak gik 7 kabi kisitno amin tet da timigek tenḡeḡi tamo gol baḡ wasaḡbi 7 kabi da binapmon agisat. Agek gen on yipbo gagon obisak. ^{2h}Aḡpak asal ae pi teban asal uḡun kili nandaḡ mudagim. Gak tebaisi agek amin aḡpakni yokwi do dima galak taḡ yomisal. Diwari da yaḡ gayiwit, ‘Ninyo kisi yabekbi’, mani uḡun yabekbi dima yaḡ uḡun gaga kili geni kokwinigek top amin yaḡ pindakgil. ³Amin da gandaba mano abidosol do yo yokwisi aḡgamaḡ. Mani tebaisi agek jiḡi uḡun imegek kuraktok dima asal.

⁴Mani nak gak gat gen toḡ. Nandaḡ gadat kaluk agil bisapmon nak do but dasi galak taḡ namgul, mani abisok yaḡ dima asal. ⁵ⁱKalip tagisi egipgul do nandaki. Gak kili mal. Do aḡpak kalip agil uḡun do aego nandaḡek but tobiḡ aḡek aḡpak kalip agil uḡudeḡ abi. Yaḡ dima abi kaḡ, abiḡ lamgo uḡun si gwayekeḡ. ⁶Mani aḡpakgo tagisi kinda uḡun yaḡ: Nikolas dakon amin kabi dakon aḡpak do nandaba yokwi tok asal. Nagayo kisi uḡun amin dakon aḡpak do nandako yokwi tosok.

^{7j}Amin mirakni toḡ da Telagi Wup da paḡmuwukbi do gen yosok uḡun pakyasni nandani. Amin kinda emaron teban tosak kaḡ, nak da yaḡ dagaḡ imiḡapbo egip egip kindap walon jap paḡ nosak. Kindap uḡun Paradais kon Piḡkop da pigaga tosok.”

Smena paḡmuwukbi do gen yipgut

⁸Uḡun da saḡbeḡek yaḡ yagiḡ, “Gak paḡmuwukbi Smena ekwaḡ uḡun dakon aḡeloni do gen yaḡ mandaki:

Nak wasok wasoksi ae mibisi egisat. Nak kimakgim da aeno kalugi egisat. Gen on yipbo gagon obisak.

^{9k}Gagon jiḡi ae tepmiyo morapmi noman taḡ gamaḡ, ae yogo minisi da egisal, uḡun nandaḡ gamisat. Mani yogo morapmisi. Amin diwari da gen yokwi yaḡ gamaḡ uḡun nandisat. Uḡun amin da iyi do nin Juda amin yaḡ yoḡ, mani uḡun Juda amin dima, uḡun Sunduk dakon amin kabi. ^{10l}Donjok tepmi pakdisal. Mani uḡun do pasol pasol dima abi. Ji paḡkewal do Sunduk da ji da binapmon amin diwari baḡ dam tebanon yopdisak. Yaḡ aban jiḡi ae tepmiyo gildat 10 da aripmon pakdaḡ. Dikba kimotni do yoni kaḡ, tebaisi agek nandaḡ gadatji dima witdal kisak. Aḡakwa egip egip dakon pelit tilimi toḡ dabeḡ.

^{11m}Amin mirakni toḡ da Telagi Wup da paḡmuwukbi do gen yosok uḡun pakyasni nandani. Amin kinda emaron teban tosak kaḡ, uḡun amin kimot da ae kinda gat aripmi dima aḡupbal asak.”

Pegamum paḡmuwukbi do gen yipgut

¹²Uḡun da gen saḡbeḡek yagiḡ, “Gak paḡmuwukbi Pegamum kokup papmon ekwaḡ uḡun dakon aḡeloni do gen yaḡ mandaki:

Nak emat agak siba geni teri teri ae geni tepmisi uḡun abidosot. Gen on yipbo gagon obisak. ¹³Kokup egisal uḡudon Sunduk dakon kila amin

^h2:2 1Jn 4.1   ⁱ2:5 PA 3.3   ^j2:7 WW 2.9; PA 22.2,19

^k2:9 2Ko 11.14-15; PA 3.9   ^l2:10 2Ti 4.8; Jem 1.12   ^m2:11 PA 20.14; 21.8

madep yityit tamoni uḡudon tosoḡ uḡun nandisat. Mani nak dakon man abidaḡ kimokdol. Antipas, nak dakon gen dakon yaḡ teḡteḡok amin tagisi kindā, uḡun Sunduk da egisak kokupmon aḡakba kimakgit. Yaḡ aḡakwa gak uḡun bisapmon nak do wasip dima yaḡil.

¹⁴nMani nak gak gat gen toḡ. Gagon amin di da Balam dakon aḡpak abidaḡ kimokgoḡ. Balam dakon aḡpak uḡun yaḡ. Kalip Balam da Balak Israel amin paḡkewal dakon mibili iyiy dekgit. Iyiy dekban Balak da Israel amin paḡkewalban yokwi aḡek kokup kidat do bit kilapyo mukwa sowit uḡun nawit. Ae yumabi kisi awit.

¹⁵Uḡuderḡ gin amin di gagon ekwaḡ uḡun Nikolas dakon amin kabi dakon geni guramikaḡ. ¹⁶Gak but tobiḡl abi. Yaḡ dima abi kaḡ, nak kili uḡunjok gagon obiyek gen kaganokon emat agak siba tosoḡ uḡun naḡ uḡun aminon emat akdisat.

¹⁷oAmin mirakni toḡ da Telagi Wup da paḡmuwukbi do gen yosok uḡun pakyaḡsi nandani. Amin kindā emaron teban tosak kaḡ, nak da mana di abisok pasili toḡ uḡun ibeḡ. Ae tip kwakwagi kindā ibeḡ. Uḡun tipmon man kaluḡi kindā mandabi da tosak. Uḡun man amin kindā da dima nandisak. Amin tip abidosak uḡun amin dagaḡ nandakdisak.”

Taitaira paḡmuwukbi do gen yipgut

¹⁸pUḡun da gen saḡbeḡek yaḡit, “Gak paḡmuwukbi Taitaira kokup papmon ekwaḡ uḡun dakon aḡelo do gen yaḡ mandaki:

Nak Piḡkop dakon Monji. Dabilno uḡun kindap tepmisi sosok uḡun yombem, ae kandapno teḡteḡosok uḡun ain kindā mani bras sugaḡba kwakwagisi aḡ uḡun yombem. Gen on yipbo gagon obisak. ¹⁹Aḡpak morap asal uḡun nandaḡ mudosot. Gak amin do but dasi galak taḡ yomisal, ae nak nandaḡ gadaḡ namisal, ae amin diwari paḡpulugok do pi asal. Nak nandisat, pi mibiltok aḡil uḡun yapmaḡek abisok pi madepsi asal.

²⁰qMani nak gak gat gen toḡ. Gak Jesebel yipbi gak gat ekwamal. Miḡat uḡun da nak kombi amin kindā yaḡ yosok, mani pi monjino top paḡkewalek yumabi aḡpak, ae jap kokup kidat do paret abi uḡun noni do yoyiy dekdak. ²¹But tobiḡl asak do nandaḡek bikbik imisat. Mani but tobiḡl aḡek yumabi aḡpakni yipmaḡ det do dima nandisak. ²²Do uḡun miḡat sot kindā ibo tepmi madepsi pakdisak. Ae amin morap uḡun miḡat gat yumabi awit but tobiḡl aḡek uḡun miḡat dakon aḡpakni dima yipmaḡ mudoni kaḡ, uḡunyo kisi jiḡi ae tepmiyo madepsi yomdisat. ²³rAe monji gwayoni kisi dapbo kimotni. Yaḡ aḡapbo paḡmuwukbi kisi morap da nak da amin but ae nandak nandakyo pindagek ji kaloḡ kaloḡ aḡpak ani da aripmon tomni damdisat yaḡ nandaḡ nandaḡ. ²⁴Mani paḡmuwukbi diwari Taitaira ekwaḡ ji miḡat uḡun dakon gen dima yolgaḡ, ae ‘Suduk dakon geni pasili’ yaḡ yoḡ, uḡun dakon mibili nandak do pini dima awit. Yaḡ dayisat, jiḡi kindā gat dima dabeḡ. ²⁵sMani yo morap timikaḡ

¹⁴2:14 IDT 22.1–25.2; 31.16; 2Pi 2.15

¹⁵2:17 TP 16.4,14-15,33-34; Ais 62.2; Jn 6.48-50   ¹⁶2:18 PA 1.14-15   ¹⁷2:20 1KA 16.31; 2KA 9.22   ¹⁸2:23 Kap 7.9; Jer 17.10; PA 20.12-13   ¹⁹2:25 PA 3.11

uḡun tebaisi timigakwa wigi nak da opberḡ dakon bisap asak.

²⁶tEmaron teban tajeḡ geno gu-ramigakwan wigi bisap madep apjak amin uḡun yaḡ mudarḡ ibo mik-tim morap kila akdisak.

²⁷'Kila amin pini tapmimi toḡsi aḡek ain win kirinḡ narḡ uwalni pudarḡ moninḡ moninḡ akdisak, amin da mik-tim kwoba pudarḡ moninḡ moninḡ arḡ uḡun da tilagon akdisak.'

Datno da yaḡ mudarḡ namgut, uḡun da tilak uḡun amin do yaḡ mudarḡ iberḡ. ²⁸uAe wisawisa do gik wisak uḡun kisi iberḡ. ²⁹Amin mirakni toḡ da Telagi Wup da paḡmuwukbi do gen yosok uḡun pakyaḡsi nandani."

Sadis paḡmuwukbi do gen yipgut

3^vUḡun da saḡberḡek yaḡ yagit, "Gak paḡmuwukbi Sadis kokup papmon ekwarḡ uḡun dakon arḡeloni do gen yaḡ mandaki:

Nak Piḡkop dakon wup 7 kabi timikdat, ae gik 7 kabi kisi timikdat. Gen on yipbo gagon obisak. Arḡpak morap asal uḡun kisi nandarḡ mudosot. Amin da gak do yaḡ yoḡ, 'Sadis paḡmuwukbi kabi uḡun egip egipmi toḡsi.' Mani kili kimakgil. ²Dipmingo yopbi kit! Arḡpakgo diwari dima kimakgwit uḡun paḡteban abi. Nido arḡpakgo kinda Piḡkopno da dabilon kilegisi yaḡ kinda dimasi kat. ³wGen bami kalip nandarḡek abidagil, uḡun do aego nandabi. Nandarḡek guramigek but tobil abi. Dipmin dima yipbi kisak karḡ, kabo noknok da tilagon

apdisat. Abinapbo gagon opdisat dakon bisap dima nandakdisal.

⁴xMani amin kabisok kinda Sadis ekwarḡ uḡun imalni dakon kila arḡek garak dima awit. Uḡun amin kabi dakon arḡpakni kilegisi, do imal kwakwagi paba nak gat tagi arḡipnerḡ.

⁵yAmin kinda emaron teban tosak karḡ, uḡun do kisi imal kwakwagi paḡ iberḡ. Ae egip egip papiakon mani dima wiririkgerḡ. Datno da injamon ae arḡeloni da injamon mani yaḡ tenḡerokerḡ. ⁶Amin mirakni toḡ da Telagi Wup da paḡmuwukbi do gen yosok uḡun pakyaḡsi nandani."

Piladelpia paḡmuwukbi do gen yipgut

⁷zUḡun da saḡberḡek yaḡ yagit, "Gak paḡmuwukbi Piladelpia kokup papmon ekwarḡ dakon arḡeloni do gen yaḡ mandaki:

Nak telagisi, ae arḡpak bamisi dakon ami. Nak da Dewit dakon yoma wital abidosot. Nak da yoma witaldat, amin kinda da aripmi dima sop sopmi. Ae nak da yoma sopmandat, amin kinda da aripmi dima witali. Gen on yipbo gagon obisak. ⁸aArḡpak morap asal uḡun kili nandarḡ mudagim. Koki! Injamgokon yoma kinda witalbo pisolok. Ae amin kinda da aripmi dima sopjak. Nak nandisat, tapmingo madep dima, mani nak dakon gen guramigek nak dakon man do wasip dima yagit. ⁹bSunduk dakon amin kabi uḡun da iyi do nin Juda amin yaḡ yoḡ, mani uḡun Piḡkop dakon amin dima, uḡun top amin.

^t2:26 Kap 2.8-9   ^u2:28 PA 22.16   ^v3:1 PA 1.4,16

^w3:3 Mt 24.43-44; 1Tes 5.2; PA 2.5; 16.15   ^x3:4 Jut 23

^y3:5 TP 32.32-33; Mt 10.32; Lk 12.8   ^z3:7 Ais 22.22   ^a3:8 1Ko 16.9

^b3:9 Ais 45.14; 49.23; 60.14; PA 2.9

Nak da uḡun amin yabekgo abinḡ gak da kandap mibilon ḡwakbenḡ aḡek nak da ji but dasi galak taḡ damisat yaḡsi nandani. ^{10c}Nak dakon gen guramigeḡ jigi altaḡ gangwit bisapmon butgo yawori taḡakwan tebaisi aḡgil. Yaḡ aḡil do jigi madep miktimi miktimi amin paḡkewal do noman tokdisak bisapmon kilago aḡapbo jigi uḡun dima altaḡ gamjak. ¹¹Gagon tepmisi apdisat. Yo abidosol uḡun tebaisi abidoki. Amin kinda da tomnigo uḡun di gwayeḡban.

^{12d}Amin kinda emaron teban tosak kaḡ, nak da gwak yaḡ moko ageḡ Piḡkopno dakon telagi yut aḡteban asak. Aḡek Piḡkop dakon yut yipmaḡek aeni waḡga dima pigisak. Uḡun aminon Piḡkopno dakon man, ae Piḡkopno dakon kokup pap dakon man mandakeḡ. Kokup pap uḡun Jerusalem kalugi, uḡun Kwen Kokup yipmaḡek Piḡkopnokon da pikdisak. Ae naga dakon mano kalugi kisi uḡun aminon mandakdisat. ¹³Amin mirakni toḡ da Telagi Wup da paḡmuwukbi do gen yosok uḡun pakyaḡsi nandani.”

Laodisia paḡmuwukbi do gen yipgut

¹⁴Uḡun da saḡbeḡek yaḡ yagit, “Gak paḡmuwukbi Laodisia kokup papmon ekwaḡ uḡun dakon aḡeloni do gen yaḡ mandaki:

Nak Piḡkop dakon geni gat ae yaḡ teban tok geni gat do gen uḡun asisi yaḡ yogok amin. Nak Piḡkop dakon gen bamisi yaḡ teḡteḡok amin. Bisapmi bisapmi geni bamisi gin yaḡ teḡteḡosot.

Piḡkop da yo morap wasagit dakon mibilisi nak da gen on yipbo gagon obisak. ^{15e}Aḡpak morap asal uḡun kisi nandaḡ mudosot. Nak nandisat, gak mirimi dima, ae tedepmi dima. Gak da mirimi bo ae tedepmi egipbi do nandisat. ¹⁶Mani dima. Gak tedepmi yaḡgok egisal. Gak tedepmisi dima ae mirimisi yo dima. Yaḡ do aḡek gen kaganokon da gak wanditdisat. ^{17f}Gak ‘Moneḡno morapmi ae yo kabino morapmi toḡ. Yo kinda do wadak wadak dima asat’ yaḡ yosol. Mani dima. Amin da bupmisi nandaḡ gamni da tilagon yokwisi egisal. Gak yogo minisi da egisal, ae dabilgo mini, ae molaḡ molaḡ agisal. Aḡek gaga dima nandabi pisolok. ^{18g}Yaḡ do aḡek nawa gen on gamisat. Nak dakon golno kindapmon soḡba gwaljigi minisi aḡ uḡun gol baḡ yubi kaḡ, moneḡgo morapmisi taḡ gamdaḡ. Ae giptimgo wam do imal kwakwagi baḡ yubi kaḡ, amin da gandaba molaḡ dima aḡipbi, ae mayagigo mini. Ae dabil marasin di yumaḡek dabilgokon yopbi kaḡ, tagisi siḡtokdisal. ^{19h}But dasi galak taḡ yomisat amin uḡun tebai yoyiḡek aḡpakni paḡkilek ani do jigi yomisat. Do aḡpakgo paḡkilek ak do pi tebai aḡek but tobiḡ abi.

²⁰ⁱNandaki! Nak yomakon ageḡ yoma domon tidaḡek yaḡ yosot: Nak yutnon tagi wikeḡ? Amin kinda tekno nandaḡek yoma witdaljak kaḡ, nak wigiko uḡun gat egeḡ jap nondeḡ.

²¹Amin kinda emaron teban tosak kaḡ, uḡun amin do yaḡ dagaḡ

^c3:10 Lk 21.19; 2Ti 2.12   ^d3:12 Ais 62.2; 65.15; PA 14.1; 21.2

^e3:15 Ro 12.11   ^f3:17 Lk 12.21; 1Ko 4.8   ^g3:18 Ais 55.1

^h3:19 1Ko 11.32; Ibr 12.6; PA 2.5   ⁱ3:20 Jn 14.23

ibo kila amin madep yityit tamonokon nak gat kisi yitdeḡ. Kalip nak da emaron teban taḡek Datno gat kisi kila amin madep yityit tamonikon yikḡim uḡudeḡ yitdeḡ. ²²Amin mirakni toḡ da Telagi Wup da paḡmuwukbi do gen yosok uḡun pakyaḡsi nandani.”

Sipsip Moniḡ da Kwen Kokupmon Papia Kinda Witdalakwan Miktim Aminon Yo Yokwisi Noman Tokdaḡ

(Kilapmi 4–11)

Kwen Kokupmon Piḡkop gawak iman

4^jUḡun da kwenon aeno kaḡapbo Kwen Kokupmon yoma kinda witdal kigit da taḡban kagim. Kaḡapbo amin uḡun kalip nak do kweḡ da yaḡ tebaisi yaḡ tidaḡek yaḡ namgut uḡun da yaḡ yagit, “Idon wiḡaki yo morap don al-tokdaḡ goliko.” ²^kNayinḡban uḡudon gin Telagi Wup da butnokon pigi madepsi tugagit. Anakwan Kwen Kokup kila amin madep yityit tamo kinda taḡban kagim. Uḡun tamokon amin kinda yikban kagim. ³Uḡun amin tip jasper ae tip gami konilian da yaḡ teḡteḡagit. Kilap baḡ kinda da kila amin madep yityit tamo uḡun aḡwasigit. Kilap baḡ kildani uḡun tip kalikaligi emeral yaḡ. ⁴^mKila amin madep yityit tamo 24 kabi da kila amin madep yityit tamo uḡun aḡwasinḡek taḡba pindakḡim. Uḡun tamokon kila amin 24 kabi da yikḡwit.[‡] Uḡun kila amin imalni kwakwagi baḡ pawit, ae busuḡikon pelit kildani toḡ gol baḡ wasaḡbi baḡ pawit. ⁵ⁿKila amin madep yityit tamokon da mal dakon teḡteḡi da

yamḡwit. Anakwa nandaḡapbo wuwik madepsi noman taḡakwa kiririḡ agit. Kila amin madep yityit tamo noman da kaliḡ 7 kabi sowit. Kaliḡ uḡun Piḡkop dakon wupni 7 kabi. ⁶^oKila amin madep yityit tamo noman da yo kinda tagit, uḡun tap idap daman glas baḡ wasaḡbi yombem, ae wagil kwakwagisi.

Yo 4 kabi egip egipmi toḡ uḡun kila amin madep yityit tamo dakon ileḡi 4 kabikon akḡwit. Yo 4 kabi uḡun burikon ae manḡikon kisi dabil morapmi da giptimi kisi ilimikḡwit. ⁷Yo egip egipmi toḡ kinda uḡun laion yombem. Ae kinda uḡun bulmakau wili yombem. Ae kinda uḡun tomno dabilni amin dakon yombem. Ae kinda uḡun siḡḡiḡ madep kwen agegisak yombem. ⁸^pYo 4 kabi egip egipmi toḡ kalon kalon uḡun kisi piri 6 kabi taḡ yomiḡ yomiḡ awit. Anakwa giptimi kalon dabil morapmi da ilimikḡwit. Ae piri da mibilḡwan kisi tawit. Gildari ae kalbi kisi ak nandari mini yaḡ yoḡ, “Telagi, telagi, telagi.

Amin Tagi Piḡkop Tapmim Ami kalipsi egipgut, ae abisok egisak, ae don apdisak, uḡun telagisi” yaḡ yoḡ.

⁹Yo egip egipmi toḡ kabi uḡun da Amin uḡun kila amin madep yityit tamonikon yikdak ae egip egip dagok dagogi mini egisak uḡun do kisik kisik madepsi aḡek mani awigek ya yaḡ iyaḡ. Bisapmi bisapmi yo 4 kabi egip egipmi toḡ uḡun yaḡ anakwa ¹⁰^qkila amin 24 kabi da Amin uḡun kila amin madep yityit tamokon yikdak uḡun da buron maḡ pokgoḡ. Maḡ pagek egip egip dagok dagogi mini egisak Amin uḡun gawak

[‡]4:4 Uḡun kila amin uḡun aḡelo man madepni toḡ kabi kinda do yosok.

^j4:1 PA 1.1,10   ^k4:2 Ais 6.1   ^l4:3 Esi 1.28   ^m4:4 PA 3.18

ⁿ4:5 Esi 1.13; Sek 4.2; PA 1.4; 8.5; 11.19; 16.18   ^o4:6 Esi 1.5-10,22; 10.14

^p4:8 Ais 6.2-3; Esi 1.18; 10.12   ^q4:10 PA 19.4

imaḡ. Ae pelitni kildani toḡ gol baḡ wasaḡbi uḡun kila amin madep yityit tamo tosoḡ uḡudon noman ilik yop-maḡek kap yaḡ yoḡ,

¹¹“Amin Tagi Piḡkopnin, gak da yo morap galaktokgokon wasaḡil da abisok toḡ.

Yaḡ aḡil do miḡat amin morap kisi da gak do kisik kisik madepsi aḡek mango awiḡini,

ae tapmingo madepsi da yoḡgaḡwan piḡbi eḡipni kaḡ tagisi.”

Jon da papia kindā kili sogwit kaḡit

5^rAmin uḡun kila amin madep yityit tamokon yikḡit uḡun kisitni amin tet do papia giroḡikbi kindā taḡban kaḡim. Papia uḡun teri teri kildani toḡ, ae kendol pakbi baḡ kosiri 7 kabi aḡteban abi.

²Ae aḡelo tapmimi toḡsi kindā kaḡapbo gen papmon da yaḡ tidaḡek yaḡ yaḡit, “Namin amin kileḡisi kindā dasi kendol pakbi baḡ paḡteban abi pakdeḡek papia taḡi witaḡjak?”

³Mani amin Kwen Kokup ekwaḡ, bo ae miktimon ekwaḡ, bo ae miktim da mibiligwan ekwaḡ kindā da papia uḡun aripmi dima witaḡjak bo ae aripmi dima kosak. ⁴Nak papia uḡun amin kindā da aripmi dimasi witaḡjak bo ae kosak yaḡ kaḡek kunam madepsi saḡbek saḡbek morapmi takḡim. ⁵Yaḡ aḡapbo kila amin kabikon da kila amin kindā da yaḡ nayiḡit, “Gak kunam dima takḡi. Koki! On Laion Juda amin kabikon altaḡit, uḡun Dewit dakon babinikon guḡi uḡun da don noman taḡ wigit. On Laion emaron teban taḡit. Yaḡ aḡit do uḡun da papia kendol pakbi baḡ kosiri 7 kabi paḡteban abi uḡun pakdeḡek taḡi witaḡjak.”

Jon da Sipsip Moniḡ kaḡit

⁶Yaḡ nayiḡakwan Sipsip Moniḡ kindā akban kaḡim. Uḡun paret ak do si aḡakba kimakḡit yombem. Uḡun kila amin madep yityit tamo da binapmon aḡakwan yo 4 kabi eḡip eḡipmi toḡ gat ae kila amin gat da aḡḡwasiwit. Sipsip Moniḡ uḡun jomni 7 kabi, ae dabilni 7 kabi. Dabilni uḡun Piḡkop dakon wupni 7 kabi. Uḡun Piḡkop da yabekban miktimi miktimi kiḡ mudawit.

⁷Kili Sipsip Moniḡ da kila amin madep yityit tamokon kiḡ Amin yikḡit da kisiri amin tet do papia taḡit uḡun abidaḡit.

⁸Papia uḡun abidaḡakwan yo 4 kabi eḡip eḡipmi toḡ, ae kila amin 24 kabi gat da Sipsip Moniḡ da kapmatjok maḡ pakḡwit. Kisisi kalonḡ kalonḡ gita moniḡni gat ae gol idapni gat timik timik awit. Gol idapmon yo kibani tagisi tugawit, uḡun Piḡkop dakon miḡat amin kabiyo dakon bisitni.

⁹Yaḡ aḡek kap kaluḡisi kindā yaḡ yawit,

“Gak da papia giroḡikbi abidaḡek kendol pakbi baḡ paḡteban abi uḡun aripmi taḡi pakdeḡki.

Nido giḡba kimageḡ yawigo naḡ miḡat aminyo Piḡkop do im do aḡek yumaḡ naḡil.

Asi, amin mibili mibili ekwaḡ, ae geni mibili mibili, ae giḡtimni mibili mibili, ae miktimi miktimi ekwaḡ kisi yumaḡ naḡil.

¹⁰wYumaḡ naḡek amin kila ani do manjiḡ yopḡul,

ae nin dakon Piḡkop dakon oman ani do mukwa sogok amini manjiḡ yopḡul. Uḡun da kila amin madep eḡek miktimon amin kilani akdaḡ.”

¹5:1 Ais 29.11; Esi 2.9-10   ⁵5:5 WW 49.9; Ais 11.1,10; PA 22.16

⁴5:6 Sek 4.10; Jn 1.36; PA 13.8   ⁴5:8 Kap 141.2; PA 8.3-4

⁵5:9 Kap 33.3; 40.3; 96.1; 98.1   ⁵5:10 TP 19.6; Ais 61.6; PA 1.6; 20.6

Sipsip Moniņ dakon man aņkisiwit

¹¹ Kili aeno kaņ egapbo aņelo morapmisi dakon geni nandagim. Uņun aņelo dakon tilakni milion morapmisi ae tausen morapmisi da arip. Uņun aņelo kila amin madep yityit tamo ae yo egip egipmi toņ ae kila amin kabi baņ pangwasineķ akgwit. ¹² Yaņ tidaneķ kap kinda yaņ yawit,

“Sipsip Moniņ on kalip aņakba kimakgit. Uņun da man madep gat, ae yo tagisisi morap gat, ae nandak nandak tagisi gat, ae tapmimi wukwisi uņun kisi tagi timitjak.

Amin morap kisi da mani aņenageķ kisik kisik aņ imineķ ya yaņ iyini kaņ uņun kileģisi.”

¹³ Ae yo morap Piņkop da wasagit uņun dakon geni kisi nandagim. Yo morap Kwen Kokup ekwaņ, ae miktimon ekwaņ, ae miktim kagagwan ekwaņ, ae tap kaga ekwaņ kisi dakon geni nandagim. Uņun da yaņ yawit,

“Amin uņun kila amin madep yityit tamonikon yikdak, ae Sipsip Moniņ gat kisi, nin jil dakon tilim gat ae tapmim gat pindageķ kisik kisik aņek dagok dagogi mini man madep damamaņ.”

¹⁴ Aņakwa yo 4 kabi egip egipmi toņ uņun da yaņ yawit, “Uņun asi.” Yaņ yaņakwa kila amin kabi da maņ pageķ gawak yomgwit.

Sipsip Moniņ da kendol baņ papia soņ aņteban awit uņun pakdeķgit

6 ^y Nak kaņapbo Sipsip Moniņ da papia gironiķbi abidaneķ kendol pakbi baņ kosiri 7 kabi paņteban abi uņun mibiltok nani pakdeķgit. Pakdegakwan yo egip egipmi toņ 4 kabikon da kinda gen yaģit.

Geni uņun kiririņ da yaņ yaģit, “Gak op.” ^{2z} Aeno kaņek os kwakwagi kinda kagim. Uņun da kwenon amin kinda obipni abidaneķ yikgit. Uņun amin do kila amin madep dakon pelit kinda imgwit. Iba emaron teban tagit da tilagon kigit. Kiņek emat morapmi sigin aņek teban token yaņon da nandaneķ kigit.

³ Sipsip Moniņ da kendol pakbi baņ papia aņteban abi 2 uņun pakdeķgit. Pakdegakwan yo egip egipmi toņ 2 uņun da yaģit, “Gak op.” ⁴ Yaņakwan os gami kinda apban kagim. Uņun da kwenon amin yikgit uņun do tapmim ibi. Uņun tapmim uņun on miktimon yawori tosok uņun paņdagosak dakon tapmim. Paņdagaņban amin da notni dapmaņ dapmaņ aņek kimotdaņ. Uņun pi asak do emat agak siba madepsi kinda imgwit.

⁵ Kili ae Sipsip Moniņ da kendol pakbi baņ papia aņteban abi 3 uņun pakdeķgit. Pakdegakwan yo egip egipmi toņ 3 uņun da yaģit, “Gak op.” Yaņakwan os pilisi kinda kagim. Uņun da kwenon amin kinda yikgit, uņun jap kokwin agak yo kinda kisirikon abidagit. ⁶ Aņakwan amin dakon tek yombem kinda nandapbo yo egip egipmi toņ 4 kabikon da yaņ yaģit, “Amin kinda gildat daman kinda dakon pi asak dakon tomni timitjak uņun wit yigi moniņisok kinda gin abidosak, bo bali kwoba kapbi gin timitjak. Mani gak olip nelak gat ae wain gat dima paņtasik abi.”

⁷ Sipsip Moniņ da kendol pakbi baņ papia aņteban abi 4 uņun pakdeķgit. Pakdegakwan nandapbo yo egip egipmi toņ 4 da yaņ yaģit, “Gak op.” ^{8a} Yaņakwan os kilonķilonķi kinda kagim. Uņun da kwenon amin kinda yikgit uņun mani Kimot. Amin Kili Kimakgwit Dakon Kokupni uņun

^x5:11 Dan 7.10; Ibr 12.22   ^y6:1 PA 4.6; 5.1   ^z6:2 Sek 1.8; 6.1-6

^a6:8 Jer 15.1-3; Esi 5.12,17; 14.21

kapmatjok da yolgit. Amin miktimi miktimi ekwan kokwin 4 kabi anek kabi kinda dapbal kimotni do tapmim yobi. Diwari emat agak siba ban dapbal kimotni, ae diwari jap do madepsi anek kimotni, ae diwari sot yokwisi da timitjak, ae diwari jon bit kilapyo da dapman noni.

⁹Sipsip Moniņ da kendol pakbi ban papia anjeban abi 5 unun pakdekgit. Pakdegakwan amin kimakgwit dakon wupni alta da mibilgwan pindakgim. Kalip unun amin da Piņkop dakon gen tebaisi abidanej unun dakon yan tenjerek anakwa uwal da dapba kimakgwit. ¹⁰Amin wup unun da tebaisi yan tidanej yan yawit, “Amin Tagi Tapmim Ami, gak telagisi egisal, ae anpakgo wagil bamisi gin. Nin bisap niandasi gak do jomjom anjapno miktim amin gen pikon yopmanek yawinin dakon kobogi yobi?” ¹¹^bYanba unun amin do paba pigik dubagi kwakwagisi kalon kalon yominej yan yoyiwit, “Ji jomjom pisipmisok ani. Uwal da oman amin pi isalji gat, ae notji gat dapdan. Ji dikba kimakgwit, yan gin dapba kimotdan. Amin nian da dapdan unun Piņkop da kili manjigit. Uwal da unun kisisi dapman mudanakwa don Piņkop da yawisi dakon kobogi yomdisak.”

¹²“Sipsip Moniņ da kendol pakbi 6 papia anjeban awit unun pakdekgit. Pakdegakwan miktim wudip madepsi agit. Anakwan gildat dabil yik garan yombem pilisi agit, ae kanek gimansi yawi yombem agit. ¹³^dAnakwan gik kundukon toņ miktimon mawit. Gik mawit unun pik kindap dakon sopmi dima pek tanakwa mirim da pisonakwa moņ unun da tilak mawit. ¹⁴^eAnakwa papia gironik yopmanjamaņ, unun da

tilagon kundu si kiņ pasilgit. Anakwan kabap gat ae tap binap miktim tim toņ unun tamoni yopman degek duwalik kiwit. ¹⁵^fAnakwa miktim dakon kila amin madep gat, ae amin man madepni toņ gat, ae emat amin dakon mibiltok amini gat, ae yoni morapmi amin gat, ae amin tapmimi toņ gat, ae oman amin, ae amin morap isal ekwan, unun kisisi pasal kiņ tip gobatgwan ae kabapgan tip madep toņ unun da mibiligwan pasil do kiwit. ¹⁶^gAnek kabap gat ae tip gat do yan tidanej yawit, “Ji nin da kwenon man witjiņ nimanakwa pasili egipneņ. Pasili egapno Amin unun kila amin madep yityit tamonikon yikdak unun dima nindasak, ae Sipsip Moniņ butjap damani nandanej kobogi yokwi dima nimjak. ¹⁷^hAmin do butjap madepsi nandanej kobogi yokwisi yomdamal dakon gildat madep kili unun abik. Namin amin dasi tapmimni unun abiņ yipmanek tagi egipjak?”

Israel amin 144 tausen da Piņkop dakon tilak abidawit

7 ⁱUnun da kwenon anjelo 4 kabi miktim dakon kodigi 4 kabikon akba pindakgim. Mirim da miktim gat ae tap gat ae kindap gat dima pisoni yan do mirim 4 kabi unun tebaisi timikgwit. ²Yan anakwa anjelo kinda gildat wisak tetgin da apban kagim. Unun da Piņkop egip egipmi toņ dakon tilak aminon yop do yo kinda abidanej apgut. Abinej anjelo 4 kabi Piņkop da miktim gat tap gat panjasik ani do tapmim yomgut unun do madepsi yan tidagit. ³^jYan tidanej yan yagit, “Ji miktim ae tap ae kindap tepmisi panjasik ak do dima nandani. Mibiltok Piņkopnin dakon tilak pi monjini da inamon yopdamaņ. Yan

^b6:11 PA 7.9,13; 19.14   ^c6:12 Mt 24.29; Ya 2.20; PA 8.12; 11.13; 16.18

^d6:13 Ais 34.4   ^e6:14 PA 16.20   ^f6:15 Ais 2.10,19,21   ^g6:16 Lk 23.30

^h6:17 Jol 2.11; Mal 3.2   ⁱ7:1 Jer 49.36; Dan 7.2   ^j7:3 Esi 9.4,6; PA 9.4

aḡapno don yo morap tagi paḡtasik ani.”

^{4k}Ae nandaḡapbo amin tilak timikgwit dakon tilak yaḡba nandagim. Israel amin kabi morap da binapmon amin 144 tausen da tilak uḡun timikgwit.

⁵Juda amin kabikon amin 12 tausen da timikgwit.

Ae Ruben da kabikon 12 tausen

ae Gat da kabikon 12 tausen

⁶ae Ase da kabikon 12 tausen

ae Naptali da kabikon 12 tausen

ae Manase da kabikon 12 tausen

⁷ae Simeon da kabikon 12 tausen

ae Liwai da kabikon 12 tausen

ae Isaka da kabikon 12 tausen

⁸ae Sebulan da kabikon 12 tausen

ae Josep da kabikon 12 tausen

ae Benjamin da kabikon 12 tausen.

Uḡun amin da Piḡkop dakon tilak timikgwit.

Miḡat amin morapmi da Piḡkop gawak imgwit

⁹Ae uḡun da kwenon amin morapmisi pindakgim, uḡun manjiri mini. Amin uḡun amin kabi kabi egi egi aḡ uḡun morap kisi dakon. Ae miktim morap kisi, ae giptim mibili mibili, ae gen mibili mibili uḡun kisi kila amin madep yityit tamo, ae Sipsip Monji da iḡamon akgwit. Uḡun ilikba pigik kwakwagisi ae dubagi baḡ pawit. Ae kisirikon jopbaḡ tam baḡ timikgwit. ^{10l}Uḡun amin kabi madep tebaisi yaḡ tidaḡek yaḡ yawit, “Piḡkopnin kila amin madep yityit tamonikon yikdak, ae Sipsip Moniḡ kisi uḡun dagin nin yokwikon baḡ timikbal tagisi ekwamaḡ.”

¹¹Aḡakwa aḡelo morap kila amin madep yityit tamo, ae kila amin, ae yo 4 kabi egip egipmi toḡ uḡun paḡgwasineḡ

akgwit. Agek kila amin madep yityit tamo kaḡek maḡ pagek tomno dabilni miktimgwan yopmaḡek Piḡkop gawak imgwit. ^{12m}Aḡek yaḡ yawit,

“Uḡun asi! Nin dagok dagogi mini Piḡkopnin do ya yaḡ iyineḡ kisik kisik madepsi aḡek man madepni do yaḡ teḡteḡoneḡ.

Dagok dagogi mini nandaḡ kokwini tagisi, ae tapmim madepni taḡ imdisak. Uḡun asi!”

Uḡun amin kabi dakon tepmi kili uḡun mudosok

¹³Kila amin kabikon da kinda da yaḡ nayigit, “On amin ilikba pigik dubak kwakwagi payiḡ uḡun namin? Ae dukwan da aberḡ?”

¹⁴ⁿYaḡban iyigim, “Amin tagi, gaga nandisal.”

Yaḡapbo yaḡ nayigit, “On amin uwal da kisiron jiḡi tepmiyo madepsi pawit da abisok tagi ekwaḡ. Imalni Sipsip Moniḡ dakon yawi baḡ sugaḡba kwakwagisi awit. ¹⁵Yaḡ awit do aḡek Piḡkop dakon kila amin madep yityit tamokon noman aḡaḡ. Gildari ae kalbiyo Telagi Yut Madepnikon egek omani aḡ imaḡ. Piḡkop kila amin madep yityit tamokon yikdak, iyi uḡun gat egek paḡkutnosak. ^{16o}Jap do ae dima akdaḡ, ae pakbi do dima akdaḡ. Gildat da giptimni tebai dima pindatjak, ae yo kinda da giptimikon pindakban tedepmi dima nandakdaḡ. ^{17p}Nido, Sipsip Moniḡ kila amin madep yityit tamo da binap yikdak, uḡun da kila amini egipdisak. Aḡek pakbi egip egipmi toḡ da dabilikon uḡudon paḡkikdisak. Aḡakwan Piḡkop da dabil pakbini kisisi wiririkban kunam saḡbeḡek dima tatdaḡ.”

^{k7:4} PA 14.1,3   ^{l7:10} PA 5.6-7   ^{m7:12} PA 5.12

^{n7:14} Dan 12.1; Mt 24.21   ^{o7:16} Ais 49.10   ^{p7:17} Kap 23.2; Ais 25.8; PA 21.4

Sipsip Moniņ da kendol pakbi baņ paņteban abi 7 uņun pakdekgit

8 Sipsip Moniņ da kendol pakbi 7 pa-
pia aņteban awit uņun pakdekgit.
Pakdegakwan Kwen Kokupmon wayiņi
minisi tagit. Yaņ taņakwan wigi 30 minit
da tilak agit. ²Ae koko aņelo 7 kabi
Piņkop da iņamon akgaņ uņun do kweņ
7 yaņ yoba timikgwit.

³Aņakwa ae aņelo kinda alta da kap-
matjok paņki akgit. Uņun aņelo gol
idap kinda yo kibaņi tagisi uņudon
idawik mukwa kibaņi tagisi sok do
abidagit. Aņakwan yo kibaņi tagisi
morapmisi imgwit. Iba Piņkop dakon
amin dakon bisit gat timik kakwaņek
alta gol baņ wasaņbi Piņkop dakon
kila amin madep yityit tamokon no-
man tosok, uņudon mukwa soņ imgut.
⁴Yaņ aņakwan mukwa kibaņi tagisi gat,
ae Piņkop dakon amin dakon bisitni
gat, aņelo da kisiron da Piņkop da iņa-
mon wigiwit. ⁵Aņakwa aņelo da kin-
dap altakon tagit uņun abidaņ mukwa
soksok idapgwan yopban tugaņba kin-
dap maban miktimon mawit. Mikti-
mon maņakwa mal dakon teņteņi da
yamgwit. Aņakwa nandaņapbo wuwik
madepsi noman taņakwa kiririņ agit, ae
miktim wudip agit.

Aņelo 4 kabi da kweņ pisowit

⁶Aņakwan aņelo 7 kabi uņun kweņ
7 kabi timikgwit uņun pisok do tagap
tawit.

⁷Aņelo mibiltok akgit uņun da
kweņni pisonakwan ais ae kindap ae
yawi gat paņkolop abi gat kisi miktimon
mawit. On miktim daman ae kindapyo
kokwin aba kabi kapbi aņakwa miktim

kabi kinda sogit, ae kindap dakon kabi
kinda sogit. Ae joņ kaluk kalugi kisisi
soņ mudawit.

⁸Ae aņelo uņun da buņon nani
kweņni pisogit. Aņakwan yo kinda
kabap madepsi yombem si soņakwan,
maba tap kaga pigi magit. Uņun tap kok-
win aba kabi kapbi aņakwa kabi kinda
yawi dagagit. ⁹Ae yo egip egipmi toņ tap
kagagwan ekwaņ uņun kokwin aba kabi
kapbi aņakwa kabi kinda si kimakgwit.
Ae tap wakga yo kisi kabi kapbi kokwin
aņakwa tap wakga kabi kinda wagilsi
tuwil ki tasik tawit.

¹⁰Ae aņelo 3 kweņni pisogit. Aņak-
wan gik madepsi kinda kalij da yaņ
soņek kundu yipmaņ abiņ magit. Uņun
pakbi madep madep pokgoņ uņun kabi
kapbi yaņ kokwin awiron kabi kindakon
magit. Ae pakbi dabilon magit. ¹¹Gik
uņun dakon mani uņun Yo Isipmi ae
Emari Toņ. Uņun abiņ pakbi kabi kin-
dakon maņakwan pakbi uņun isipmisi
agit, do amin morapmisi pakbi uņun
naņek kimakgwit.

¹²Ae aņelo 4 kweņni pisogit. Aņak-
wan gildat ae kanek ae gikyo uņun
kokwin aba kabi kapbi aņakwa gildat
kabi kinda ae kanek kabi kinda ae gik
morap dakon kabi kinda paņupbal aņak-
wan pilin tuk awit. Yaņ awit do gildari
dakon ae kalbi dakon teņteņi tagi dima
teņteņawit.

¹³Uņun da kwenon singiņ madepsi
kinda kwen binap akwan kagim. Singiņ
uņun madepsi yaņ tidaneķ yaņ yagit,
“Bupmisi, bupmisi, bupmi madepsi mik-
timon ekwaņ amin. Aņelo kapbi kweņni
pisokdaņ, aņakwa miktimon amin jigi
madepsi pakdaņ.”

¶8:3 TP 30.1-3; PA 5.8 ¶8:5 TP 19.16-19; MS 16.12; PA 11.19; 16.18

¶8:7 TP 9.23-26; Esi 38.22; Jol 2.30 ¶8:11 Jer 9.15

¶8:12 Esi 32.7; PA 6.12-13 ¶8:13 PA 9.12; 11.14

Aḡelo 5 kweḡni pisogit

9^wAḡelo 5 uḡun kweḡni piḡoḡakwan gik kinda kundukon da abinḡ miktimon kili magit kagim. Gapma dubagisi ae kidagi mini uḡun dakon yoma wital uḡun gik do imḡwit. ²^xAḡakwa gik da gapma uḡun witalakwan uḡun gapmagwan da kindap madepsi sosok dakon mukwa da wigit. Mukwa gapmagwan da wigit uḡun da gildat dabil gat ae kundu gat dakon kosit sopmaḡakwan pilin tuk agit. ³Aḡakwan pilak pilak da mukwa kagagwan da miktimon mawit. Uḡun pilak pilak do skopion dakon tapmim yomḡwit. ⁴^yPilak pilak uḡun yaḡ yoyiwit, “Ji jorḡ gat, ae yo mibili mibili miktimon kwoḡ gat, ae kindap gat uḡun dima paḡupbal ani. Ji amin Piḡkop dakon tilakni iḡamikon mini uḡun baḡ gin paḡupbal ani. ⁵Ji uḡun amin tepmi pi madepsi kanek 5 da butgwan taḡi yomni, mani dima dapba kimotni.” Tepmi pi yomni uḡun skopion da amin inḡiḡ yoba tepmi madepsi paḡ uḡun da tilagon yomdaḡ. ⁶^zUḡun bisapmon amin kimot do kosit wisik akdaḡ, mani kimot dima kokdaḡ. Kimot do tagisi nandaḡdaḡ, mani sigin egipdaḡ.

⁷^aPilak pilak uḡun os amin da emat do paḡtagap aḡ yombem pindaḡḡim. Busuḡikon pelit gol baḡ wasaḡbi yombem da taḡ yomḡwit. Tomno dabilni uḡun amin dakon yombem. ⁸^bBusuḡ dangwani uḡun dubagisi miḡat dakon yombem, ae geni uḡun laion dakon yombem. ⁹^cPaba piḡik ain yombem baḡ piḡiri witḡiwit. Piri uḡun karis morapmi os da emaron kik do ilik pawilakwa wuwik madepsi noman toḡ uḡudeḡ awit. ¹⁰Palḡiḡi skopion dakon yombem, pakbi emari toḡ aminon yopban piḡini dakon kisikni palḡiḡikon

taḡ yomaḡ. Kanek 5 yaḡ amin tepmi madepsi yomyom dakon tapmim taḡ yomaḡ. ¹¹Gapma dubagisi kidagi mini dakon aḡeloni da kila amin madepni eḡi yomḡut. Ibru genon da uḡun aḡelo do Abadon yaḡ yawit. Ae Griḡ genon da Apolyon yaḡ yawit. Uḡun gen dakon mibili: Yo Morap Paḡtasik Ak Amin.

¹²Jiḡi mibiltok altoḡi, kili uḡun altaḡ mudak. Nandabi. Jiḡi bamori don noman tokdamal.

Aḡelo 6 kweḡni pisogit

¹³Aḡelo 6 kweḡni piḡoḡakwan gen kinda noman taḡban nandaḡim. Alta gol baḡ wasaḡbi, Piḡkop da iḡamon tosok, uḡun dakon kodigi 4 kabikon jom 4 kabi tawit uḡudon da yaḡit. ¹⁴Gen uḡun altaḡit da aḡelo kweḡ abidaḡit uḡun yaḡ iyigit, “Aḡelo 4 kabi pakbi madep Yupretiskon paḡteban awit da ekwaḡ uḡun wital yopbi kini.” ¹⁵Yaḡban aḡelo 4 kabi uḡun kiḡ amin morap miktimon ekwaḡ uḡun kabi kapbi kokwinigeḡ, kabi kinda si dapba kimotni do wital yopḡut. Aḡelo kabi uḡun kili noman tawit da pi uḡun ak do awa ae gildat, kanek, ae bilakyo dogin jomjom awit. ¹⁶Ae nandaḡapbo emat amin oskon yikḡwit dakon tilakni yawit, uḡun 200 milion yaḡ. Tilakni nandaḡapbo yawit. ¹⁷Uḡun dipmin yombem kaḡeḡ os gat ae amin os kwenon yikḡwit, uḡun yaḡ pindaḡḡim: amin uḡun emat dakon yik imalyo pawit. Paba piḡik uḡun gami, ae pili, ae kilonḡkilonḡi baḡ pawit. Os dakon busuḡi uḡun laion dakon busuḡi yombem. Aḡakwa os da gen kagagwan da mileḡ asip ae mukwa ae salfa tiḡ si soḡek wiwit. ¹⁸Uḡun amin kokwin kabi kapbi aḡeḡ, yo yokwi kapbi uḡun os da gen kagagwan da altawit da miḡat aminyo kabi kinda dapba kimakḡwit.

^w9:1 PA 20.1   ^x9:2 WW 19.28; TP 10.12-15; Jol 2.2,10   ^y9:4 PA 7.3

^z9:6 Jop 3.21; Jer 8.3   ^a9:7 Jol 2.4   ^b9:8 Jol 1.6   ^c9:9 Jol 2.5

¹⁹Os unḡun dakon tapmimni gen kagani gat ae paljigi garon tawit. Paljigi unḡun tuḡon amin emari toḡ yombem. Paljigi diwarikon tuḡon amin dakon busuḡi toḡ, do unḡun baḡ amin paḡupbal awit.

²⁰^dAmin diwari unḡun yo yokwisi kapbi da dima dapba kimakgwit amin but tobiḡ dima awit. Koḡ gat ae kokup kidat iyi kisit da wasawit gat sigin gawak yomgwit. Kokup kidat unḡun gol ae silwa ae ain kinda mani bras ae tip ae kindap baḡ wasawit, unḡun dima siḡtoḡ ae gen dima nandaḡ ae kosit dima akwaḡ.

²¹Unḡun amin da amin diwari dapba kimakgwit, ae sot mawomyo aḡek yo tapmimi toḡ diwari pawilgwit, ae yumabi awit, ae amin diwari dakon yo kabi paḡkisibiwit. Mani but tobiḡ aḡek yo unḡun yop do dima nandawit.

Angelo da papia Jon do iban nagit

10 Ae kaḡapbo aḡelo tapmimi toḡ kinda Kwen Kokup da pigit. Unḡun giptimi gikwem naḡ wamgut, ae busuḡi da kwenon kilap baḡ kinda tagit. Tomno dabilni gildat da yaḡ teḡteḡagit. Aḡakwan kandap bamotni mileḡ asip yombem. ²Unḡun aḡelo papia giroḡikbi moniḡ kinda kisirikon abidagit, ae papia unḡun witdal kwi da tagit. Unḡun kandapmi amin tetgin do tap kwenon yipgut, aḡek kandapmi teri kinda miktimon bamagit. ³Aḡek laion da madepsi yaḡ tidon, unḡudeḡ madepsi yaḡ tidanaḡwan kiririḡ 7 kabi da madepsi yawit. ⁴^eKiririḡ 7 kabi yaḡakwa gen yawit unḡun mandak do agim, mani Kwen Kokupḡwan da tek kinda yaḡ noman tagit, “Kiririḡ 7 kabi dakon gen unḡun nandak nandakḡokon gin toni. Dima mandabi.”

⁵^fKaḡapbo aḡelo tap idapmon ae miktimon bamaḡ aḡgit, unḡun kisiri amin tetni Kwen Kokup gin do aḡenakgit. ⁶Aḡenagek gen yaḡ aḡteban agit. Piḡkop egip egip dagok dagogi mini egisak, kundu gat ae yo morap kundukon toḡ, ae miktim gat ae yo morap miktimon toḡ, ae tap gat ae yo morap papia kagagwan toḡ unḡun wasagit Amin da manon gen yaḡ aḡteban aḡek yaḡ yaḡit, “Bisap kili unḡun mudokdisak. Piḡkop ae saḡbeḡek jomjom dima akdisak. ⁷^gAḡelo 7 kweḡni pisonakwan Piḡkop da yo ak do yaḡit da pasili toḡ, unḡun paḡalon aban bami toḡ akdisak. Unḡun gen kalipsigwan kombi amin pi monjini do yomgut.”

⁸Aḡelo yaḡ yaḡakwan tek unḡun Kwen Kokup da aeni noman taḡek nayigit, “Gak kiḡ aḡelo unḡun tap idapmon ae miktimon bamaḡ akdak da kisiron papia tosok unḡun abida.” ⁹^hNayinḡban kiḡ aḡelo yaḡ iyigim, “Papia moniḡ unḡun nak do nam.” Iyiko yaḡ nayigit, “Abidaḡek na. Gen kagagokon kabaḡ dakon pakbini yombem galagini tagisi akdisak, mani but kagagogwan emat akdisak.” ¹⁰Yaḡakwan papia unḡun kisirikon naḡ abidaḡek nagim. Naḡek gen kaganokon kabaḡ pakbi yombem galagini tagisi nandagim, mani si naḡ mudaḡek butnogwan emat aban nandagim.

¹¹Ae yaḡ nayigit, “Gak aego miḡat amin morapmikon, ae miktim morapmikon, ae amin geni mibili mibili yoḡon, ae kila amin madep morapmikon yo noman tokdaḡ, unḡun do kombi gen yoki.”

Amin bamori da Piḡkop gen yaḡ teḡteḡagimal

11 ⁱAmin kinda da tilak yopyop kindap kirinḡ kinda namiḡek yaḡ

^d9:20 Kap 115.4-7; 135.15-18; Dan 5.23; PA 16.9,11   ^e10:4 Dan 12.4,9

^f10:5 GT 32.40; Dan 12.7   ^g10:7 Am 3.7   ^h10:9 Esi 2.8-3.3

ⁱ11:1 Esi 40.3; Sek 2.1-2

nayigit, “Gak pidanjek Piņkop dakon telagi yut gat ae alta gat tilak yopmanj. Yanj anjek amin unjun yutgwan Piņkop gawak iman unjun manjiki. ^{2j}Mani tamo wanja da tosok unjun Amin Ijwakjwari Kabi da egipni do parekbi, do unjun tilak dima yipbi. Unjun amin kabi da abinj Piņkop dakon telagi kokup pap pabinj yopmanjek kila tebaisi anjek bamanjakwa kanek 42 yanj akdisak. ³Anjakwa nak da amin bamori unjun geno yanj tenjenon-jil do tapmim yoberj. Amin bamot unjun bupmi dakon yik imalyo banj pakdamal. Anjek nak dakon gen yanj tenjenanjakwal gildat 1,260 yanj akdisak.”

^{4k}Amin bamot unjun miktim daman dakon Amin Tagini da injamon olip kindap bamot ae lam bamot akgamal unjun mani. ^{5l}Uwalni da yo yokwi anj yomni kanj, kindap gen kaganikon da noman tanej soņba mini anj. Asi, amin di unjun amin bamot yo yokwi anj yomni kanj, kosit yanjon da si kimot-danj. ^{6m}Unjun amin bamot kundu kosit sopmanj ibal kombi gen yonjil bisapmon sikak dima moni dakon tapmim tanj yomanj. Ae pakbi kulabik abal yawi dagoni dakon tapmim kisi tanj yomanj. Ae miktim aminon wasok mibili mibili abal amin yokwi toni dakon tapmim kisi tanj yomanj. Yo unjuden galaktoknikon tagi anjil.

⁷ⁿPiņkop dakon gen yanj tenjenanj anjki wasip anjakwal, jonj kilap yokwisi kinda unjun gapma kidagi mini yipmanj degek kwen wikdisak. Winj amin bamot gat emat wamanjek amin bamot pabinj yopmanjek dapban kimotdamal. ^{8o}Anjakwan bumjotni unjun kokup pap da kosit oba

madepmon tokdamal. Kokup pap unjun tilak anjek mani Sodom ae Isip yanj yonj. Unjun kokup pap unjudon gin kalip Amin Tagini tilak kindapmon anjakba kimakgit. ⁹Amin mibili mibili geni mibili mibili yonj, ae giptimni mibili mibili, ae miktimi miktimi ekwanjon da amin morapmisi da gildat kapbi ae gildat teri kinda amin bamot dakon bumjot bumjot pindatdanj. Ae yum pindagakwa amin da bumjotni dimasi wayitni do yokdanj. ¹⁰Miktim amin da amin bamot unjun kili wagil kuņwamal yanj pindagek, but kwaktok nandanjek notni do but galak yo yomdanj, nido kombi amin bamot unjun miktim amin tepmi madepsi yomgumal.

^{11p}Mani gildat kapbi gat ae gildat teri kinda kinj mudanjakwa, Piņkop da egip egip mirim yipban amin bamot da butgwan pukwa pidanj akgimal. Agakwal amin bamot pindakgwit amin unjun madepsi pasalgwit. ^{12q}Anjakwa amin bamot unjun nandanjakwal amin kinda da Kwen Kokupgwan da tebai yanj tidanjek yanj yoyigit, “Jil idon winjil.” Yanjakwan uwalni pindagakwa amin bamot gikwem kagagwan wigek Kwen Kokup wigigimal. ^{13r}Wugakwal unjudon gin wudip madepsi kinda anjakwan kokup pap dakon timi kinda tasik tagit. Anjakwan timi 9 kabi dagin tagi tawit. Unjun wudip da amin 7 tausen yanj dapban kimakgwit. Anjakwa si egipgwit amin madepsi pasalek Kwen Kokup Piņkop dakon man yanj anjkiwiti.

^{14s}Kili jigi madepsi kosiri 2 kili unjun mudak. Mani nandani, bisap pisipmisok egek jigi 3 noman tokdisak.

^j11:2 Lk 21.24; PA 13.5 ^k11:4 Sek 4.3,11-14 ^l11:5 2Sa 22.9; Kap 97.3

^m11:6 TP 7.17-20; 1Sa 4.8; 1KA 17.1 ⁿ11:7 Dan 7.21; PA 12.17; 13.7; 17.8

^o11:8 Lk 13.34 ^p11:11 Esi 37.5,10 ^q11:12 2KA 2.11

^r11:13 PA 6.12; 16.18 ^s11:14 PA 9.12

Aḡelo 7 kweḡ pisogit

¹⁵Kili aḡelo 7 kweḡni pisogit. Aḡakwan nandaḡapbo Kwen Kokupḡwan da madepsi yaḡ tidarek yawit, “Piḡkop Amin Taginin gat ae Kristoni gat, uḡun bamot miktimi miktimi dakon kila amin madep dagamal. Amin Tagi da kila amin madep dagok dagogi mini egi wugikdisak.” ¹⁶Aḡakwan kila amin 24 kabi iyi da kila amin madep yityit tamokon Piḡkop da iḡamon yikḡaḡ, uḡun ḡwakbeḡ aḡek tomni dabilni miktimon yopmaḡek Piḡkop gawak imgwit.

¹⁷Aḡek yaḡ yawit,
 “Amin Tagi Piḡkop Tapmim Ami,
 gak abisok egisal,
 ae kalipsigwan egipḡgul.
 Tapmim madeḡgo abidaḡek kila amin
 madep pigo wasaḡek asal,
 do nin ya yaḡ gayamaḡ.

¹⁸Uḡkop do kuraktok aḡ amin
 uḡun Piḡkop do butḡap madepsi
 nandawit,
 mani gak da butḡap madepsi pakdisal
 bisap kili uḡun noman tosoḡ.

Abisok amin kimagwit gen pigokon
 opni dakon bisap.

Abisok pi monḡigo do tomni tagisi
 yomdisal dakon bisap.

Uḡun kombi amin, ae gaga dakon miḡat
 amin kabi, ae gak dakon man do
 pasalek ekwaḡ amin, uḡun amin
 mani toḡ ae mani mini kisi do tomni
 tagisi yomdisal.

Abisok miḡat aminyo paḡupbal awit
 amin, uḡun paḡtasik aki dakon
 bisap.”

¹⁹Kila amin da yaḡ mudaraḡkwa,
 aḡelo da Piḡkop dakon Telagi Yut Madep
 Kwen Kokup tosoḡ uḡun witalḡwit.
 Aḡakwa Piḡkop dakon Saḡbek Saḡbek

Kinam Telagi Yut Madepmon taḡban
 kawit. Mal da dukwan dukwan ya-
 maḡakwan kiririḡ uḡun wuwik madepsi
 yaḡit. Aḡakwan miktim wudip aḡakwan
 ais morapmi sikak da yaḡ mawit.

Sunduk gat amin kabini gat wagilsi tasik tawit

(Kilapmi 12–20)

Jon da miḡat gat ae nugim yokwisi madep gat pindaggit

12 Kili kundukon tilak ḡwakaḡwarisi
 kinda noman tagit. Tilak uḡun
 yaḡ: Miḡat kinda gildat dabil naḡ imali
 do wangut. Aḡakwan kanek kandapni
 da mukḡwan tagit, ae gik 12 kabi da
 busuḡikon peliri do taḡ imgwit. ²W Miḡat
 uḡun monḡi kwapni toḡ. Monḡi altok do
 aḡakwan tepmi nandaḡek madepsi yaḡ
 tidagit. ³X Ae kundukon tilak kinda gat
 noman tagit. Tilak uḡun yaḡ: nugim yok-
 wisi giptimi gami madepsi kinda noman
 tagit. Uḡun nugim yokwisi uḡun busuḡni
 7 kabi. Aḡakwan jomi 10 yaḡ busuḡikon
 kwawit. Aḡakwan kila amin madep pelit
 7 kabi da busuḡikon tawit.

⁴Y Uḡun dakon palḡigi da kundukon gik
 morapmi wiririkban miktimon mawit.
 Uḡun gik kokwin kabi kapbi aḡek, uḡun
 dakon kabi kinda kisisi miktimon mawit.

Nugim yokwisi uḡun miḡat uḡun
 da monḡi aḡalak do agit uḡun da
 iḡamon aḡgit. Miḡat uḡun da monḡi
 aḡalaḡban monḡi uḡun si nok do jomjom
 aḡek aḡgit. ⁵Z Aḡakwan miḡat uḡun
 monḡi wili aḡalagit. Uḡun wili da kila
 aḡak dakon ain teban abidaḡek miḡat
 amin morap miktimon ekwaḡ uḡun kila
 tebaisi akdisak. Miḡat monḡi altaḡban
 uḡudon ḡin aḡaḡ kwen Piḡkop ae Piḡkop

[†]11:15 TP 15.18; Kap 10.16; Dan 2.44; 7.14   [†]11:18 Kap 110.5; 115.13; Ro 2.5;

PA 20.11-13   [†]11:19 Ibr 9.4; PA 8.5; 15.5; 16.21   [†]12:2 Mai 4.10

[†]12:3 Dan 7.7   [†]12:4 Dan 8.10   [†]12:5 Kap 2.9; Ais 7.14; 66.7; PA 19.15

da kila amin madep yityit tamo unudon awigiwit. ⁶ Aḡakwa miḡat unun pasal kiḡ miktim amini minikon kigit. Unudon Piḡkop da tamoni kili aḡnoman agit. Unudon kilani aḡek jap imiḡakwa wigi gildat 1,260 yaḡ asak.

^{7a} Kili Kwen Kokup emat madepsi kinda noman tagit. Maikel gat aḡelo kabini gat nugim yokwisi madep unun gat emat wangwit. Ae nugim yokwisi madep gat ae aḡelo kabini kisi emat kobogi awit. ⁸ Mani emaron teban toni dakon tapmim dima taḡ yomgut, do Kwen Kokup ae saḡbeḡek dima egipgwit. ^{9b} Piḡkop dakon aḡelo da nugim yokwisi madep maba pigigit. Nugim yokwisi madep unun kalipsigwan egipgut, miktimon amin morap yokwi ani do paḡkewaldak. Mani kinda Koḡ, ae mani kinda Sunduk yaḡ yoḡ. Unun maba miktimon pigit, ae aḡeloni kisi unun gat maba piwit.

^{10c} Kili unun da kwenon nandaḡapbo Kwen Kokupḡwan da amin kinda da madepsi yaḡ tidaneḡ yaḡ yagit,

“Abisok Piḡkopnin da miḡat amin kabini yokwikon baḡ timikdkak. Tapmimni altaḡ teḡteḡaḡakwan kila amin madep yikdkak. Aḡakwan Kristoni man madepni gat ae tapmimni gat abisok timikdkak. Nido, notnin gen yaḡ yomisak amin abisok aḡelo da kili maba pigik. Unun gildat kalba ae kalbiyo Piḡkopnin da iḡamon gen yaḡ yomgut. ¹¹ Notnin egip egipni paḡkutnok do dima nandawit. Sipsip Moniḡ da yawikon, ae Piḡkop dakon gen yaḡ teḡteḡawiron da tapmim paḡek emaron teban taḡek uwal abiḡ yipgwit. Kimot do pasol pasol dima awit. ^{12d} Kwen Kokup gat ae Kwen Kokup ekwaḡ

amin morap ji kisik kisik ani! Mani miktim gat ae tap gat yagosil! Nido Sunduk jikon kili pik. Pik da bisap pisipmisok egipdisat yaḡ nandisak, do butḡap madepsi nandisak.”

¹³ Nugim yokwisi unun nak maba miktimon pigim yaḡ kaḡek, miḡat unun monji wili aḡalagit unun aḡsopgut. ^{14e} Mani nugim yipmaḡek dubagikon miktim amini minikon tagi pidaḡ kisak do siḡḡiḡ madepsi dakon piri bamori unun miḡat do imḡwit. Unudon kiḡ bilak kapbi ae bilak diwari kinda egakwan kilani aḡakwa nugim yokwisi madep da aripmi dima aḡupbal asak. ¹⁵ Kili nugim yokwisi madep unun da pakbi gen kaganikon da wandikgit. Pakbi unun pakbi madepsi da yaḡ pak abigeḡ miḡat unun yolgit. Nugim yokwisi unun pakbi pak abigeḡ miḡat unun aḡaḡ abigakwan pasiljak yaḡon da agit. ¹⁶ Mani miktim da miḡat aḡpuluganeḡ gen kagani aḡtaḡ kiḡakwan nugim yokwisi madep da pakbi unun wandikgit unun miktim da si naḡ mudagit. ^{17f} Aḡakwan nugim yokwisi madep unun miḡat do butḡap madepsi nandagit, do miḡat unun dakon monji diwari gat emat wam do kigit. Miḡat dakon monji unun Piḡkop dakon gen teban morap guramik kimokgoḡ, ae Yesu dakon gen yaḡ teḡteḡaneḡ Yesu yolgaḡ amin unun. ¹⁸ Nugim yokwisi unun tap idap da ileriḡikon aḡgit.

Joḡ kilap yokwisi bamori noman tagimal

13 ^g Ae kaḡapbo joḡ kilap yokwisi kinda tap kagagwan da noman taḡ wigit. Unun busuḡi 7 kabi. Aḡakwan jomi 10 kabi da busuḡikon kwawit. Aḡakwa kila amin madep dakon pelit 10 kabi jomikon tawit. Ae busuḡikon

^a12:7 Jut 9   ^b12:9 WW 3.1,14; Lk 10.18; 22.31; PA 20.2

^c12:10 Jop 1.9-11; Sek 3.1   ^d12:12 Ais 44.23; 49.13

^e12:14 Dan 7.25; 12.7   ^f12:17 PA 11.7   ^g13:1 PA 12.3; 17.3,7-12

man taŋ taŋ awit. Man uŋun Piŋkop jigilak mibili mibili yaŋ imim dakon man da tawit. ^{2h}Joŋ kilap yokwisi uŋun kagim uŋun joŋ pusiket madep lepat yaŋ yoŋ, uŋun yombem. Mani kandapmi uŋun bea dakon yombem, ae gen kagani laion dakon yombem. Nugim yokwisi madep uŋun da iyi dakon tapmim, ae kila amin yityit tamoni, ae kila agak dakon yaŋ dagok madepni, uŋun joŋ kilap yokwisi do imgut. ³ⁱUŋun joŋ kilap yokwisi dakon busuŋi kindasi kimori da tilak wudani taŋ imgut, mani aeni kibidagit. Aŋakwan miktimon miŋat amin morap kisi uŋun kaŋ nimnimigeŋ yolgwit. ⁴Nugim yokwisi madep uŋun da joŋ kilap yokwisi do kila amin pi asak do yaŋ mudarŋ imik, do nugim yokwisi madep uŋun gawak imgwit. Ae joŋ kilap yokwiyo kisi gawak imiŋek yaŋ yawit, “Namin amin joŋ kilap yokwisi yombem? Ae namin amin gat emat aripmi tagi wamjil?”

^{5j}Piŋkop da yum kaŋakwan joŋ kilap yokwisi uŋun iyi do nandaban wigakwan Piŋkop do jigilak yaŋ imgut, ae kanek 42 da aripmon pi uŋun asak dakon yaŋ dagok Piŋkop da imgut. ⁶Uŋun gen kagani witdalek Piŋkop jigilak yaŋ imgut. Yaŋ imiŋek Piŋkop dakon man, ae Piŋkop dakon kokup, ae amin Kwen Kokup ekwaŋ kisi do manji gen yaŋgit. ^{7k}Piŋkop da yum kaŋakwan Piŋkop iyi dakon miŋat amin kabikon emat agit. Emat aŋek dapmaŋek pabiŋ yopgut. Uŋun amin kisi dakon kila amin madep tagi egipjak, ae miktimi miktimi kisi, ae gen mibili mibili yoŋ kisi, ae giptimi mibili mibili kisi dakon kila amin madep tagi egipjak dakon yaŋ dagok aŋ ibi. ^{8l}Piŋkop da miktim diŋa wasagit bisapmon amin morap egip egip papi-

akon mani diŋa mandagit, uŋun amin da joŋ kilap yokwisi gawak imdarŋ. Papi uŋun Sipsip Moniŋ kalip aŋakba kimaŋgit, uŋun dakon.

⁹Amin mirakni toŋ da gen on pakyaŋsi nandani! ^{10m}Amin kinda dam tebanon pigisak do manjikbi kaŋ, uŋun dam tebanon pigikdisak. Ae amin kinda emat agak sibakon kimotjak do manjikbi kaŋ, emat agak sibakon kimotdisak. Yo uŋuden noman taŋba, Piŋkop dakon miŋat amin kabi butni yawori taŋakwa tebai agek nandarŋ gadatni tebaisi abidoni.

Joŋ kilap yokwisi 2 uŋun da miktim amin paŋkewalgit

¹¹Aeno joŋ kilap yokwisi kinda gat kaŋapbo miktim kagagwan da wigit. Uŋun jomi bamori sipsip moniŋ dakon jom yombem. Ae gen yogokni uŋun nugim yokwisi madep kinda egisak dakon yombem. ¹²Joŋ kilap yokwisi 2 uŋun da joŋ kilap yokwisi mibiltok nani dakon kila agak dakon tapmim kisisi yaŋ dagok aŋ imgut. Uŋun tapmim naŋ joŋ kilap yokwisi mibiltok nani da iŋamon pi agit. Uŋun tebaisi yoyiŋakwan miktim gat ae miŋat aminyoni gat da joŋ kilap yokwisi mibiltok nani gawak imgwit. Joŋ kilap yokwisi si kimori da tilak wudani taŋ imgut mani wudani aeni kibidagit. ¹³ⁿJoŋ kilap yokwisi 2 uŋun da wasok tapmimi toŋ madep madep baŋ agit. Wasok tapmimi toŋ kinda agit uŋun yaŋ: Amin da dabilon wasok aban kindap si soŋek Kwen Kokup yipmaŋek miktimon piwit. ¹⁴Piŋkop da tapmim imiŋakwan wasok tapmimi toŋ morap joŋ kilap yokwisi mibiltok nani da iŋamon aŋek miktim amin paŋkewalgit. Aŋek joŋ kilap yokwisi uŋun kalip emat agak siba da aŋakgit, mani abisok

^h13:2 Dan 7.4-6   ⁱ13:3 PA 17.8   ^j13:5 Dan 7.8,25; 11.36; PA 11.2

^k13:7 PA 11.7   ^l13:8 Kap 69.28; PA 17.8; 20.12,15; 21.27

^m13:10 Jer 15.2; 43.11; PA 14.12   ⁿ13:13 1KA 18.24-39; Mt 24.24; PA 19.20

egisak gin, unun dakon man yaḡ anḡkisiḡ do kindap baḡ wupni pasini do tebaisi yoyigiti.¹⁵ Piḡkop da tapmim imiḡakwan egip egip dakon mirim joḡ kilap yokwisi dakon wupmi wasawit do iban gen yagiti. Ae amin morap joḡ kilap yokwisi dakon wupmi wasaḡbi do dima gawak inni unun da si dapban kimotdaḡ.

¹⁶oJoḡ kilap yokwisi 2 da tebaisi yoyiḡban amin morap dakon kisiti amin tetnikon, ae iḡamnikon tilak kinda yipgwit. Amin isali, ae mani toḡ, ae yoni morapmi amin, ae yoni mini amin, ae oman amin dima ekwaḡ amin, ae oman amin ekwaḡ amin kisi tilak yopmaḡ yomgwit.¹⁷ Do amin kinda unun joḡ kilap yokwisi dakon tilakni mini kaḡ, aminon yumaḡ nok dima asak, ae unudon yumaḡ nok dima ani. Joḡ kilap yokwisi dakon tilakni unun iyi dakon mani, ae mani dakon namba.¹⁸ Amin nandak nandakni tagisi da joḡ kilap yokwisi dakon namba pakyaḡsi manjiḡ nandisak. On unun amin dakon namba. Nambani unun 666.

Sipsip Moniḡ dakon miḡat amini kap kalugi yawit

14 Nak aeno kaḡapbo, Sipsip Moniḡ Saion Kabap unudon akban kaḡim. Agakwan amin 144 tausen unun gat kisi aḡgwit. Sipsip Moniḡ dakon man gat ae Datni dakon man gat iḡamnikon mandabi.²PAe nandaḡapbo wuwik tagisi kinda Kwen Kokupḡwan da apgut. Unun pakbi madep morapmi dakon wuwik yombem, ae kiririḡ madep da yaḡ agiti. Wuwik nandagiḡ unun amin da gita tidaḡakwa gen yoḡ unun dakon wuwik yombem.³KAkap kalugi kinda Piḡkop dakon kila amin madep yityiti tamokon yawit. Ae yo 4 kabi egip egipmi toḡ da iḡamon ae

kila amin da iḡamon yawit. Amin 144 tausen yaḡ Piḡkop da miktimon miḡat aminyo da binapmon yokwikon baḡ yumaḡ naḡ yopgut, unun kabi daḡin kap unun tagi nandaba pisosak.⁴ Unun amin kabi miḡat gat yumabi dima aḡek gwaljiḡi minisi egipgwit. Kokup morap Sipsip Moniḡ da kiki do agiti, unun yol awilgaḡ gin. Unun Piḡkop da miktimon amin da binapmon baḡ yokwikon baḡ yumaḡ naḡ yopgut, do unun Piḡkop da miḡat amin kabini mibiltoksi timikḡiti da yaḡsi egipdaḡ. Yaḡ agiti, do iyi gat ae Sipsip Moniḡ gat dakon miḡat amin kabi egipni.⁵ Top gen kinda dimasi yawit. Gulusuḡni mini egipgwit.

Aḡelo kapbi da yaḡ tenḡenok awit

⁶Nak aeno kaḡapbo ae aḡelo kinda kwen binap kwan kaḡim. Unun da Gen Bin Tagisi daḡok daḡoḡi mini amin miktimon ekwaḡ yoyiḡ tenḡesosak do yabekbi. Miktimi miktimi miḡat amin kabi morap, ae geni mibili mibili yoḡ, ae giptim kildani mibili mibili unun kisi do yabekbi.⁷ Unun da abiḡ gen papmon da yaḡ yagiti, “Piḡkop do pasal imiḡek man madepni yaḡ aḡenotni, nido Piḡkop da amin gen pikon yopjak dakon bisap madep kili abik. Piḡkop kundu ae miktim ae tap ae pakbi dabil morap wasaḡ yopgut unun gawak inni.”

⁸rAe aḡelo kinda buḡon yolḡiti unun da yaḡ yagiti, “Kokup madep Babilon unun kili tuwil kigiti. Asi, unun kili tuwil kigiti. Kokup madep Babilon amin da yumabi aḡpakni tebaisi taḡ yomgut. Ae miḡat amin kabi morap miktimon ekwaḡ unun kisi da yumabi aḡpak ani do tebaisi yoyiḡ deḡgwit. Unun awit unun wain morapmi yoba nawit yaḡ yombem agiti.”

^o13:16 PA 14.9-11; 16.2; 20.4   ^P14:2 PA 1.15; 19.6

^q14:3 Ais 42.10; PA 5.9; 7.4   ^r14:8 Ais 21.9; Jer 51.7-8; PA 17.2; 18.23

^{9s}Ujun anjelo bamot da bujon ae kinda da abij gen papmon da yan yagit, “Amin kinda jon kilap yokwisi ae wupni gawak iminek tilakni injamikon ae kisirikon abidosak kan ^{10t}wain kinda nokdisak. Wain unun Pinjkop dakon butjap nan nokdisak. Wain unun pakbisi nan dima anjawot akdisak. Tomni yokwisi yomjak kapmon iyi dakon butjapni tagalban nokdisak. Ujun amin Pinjkop dakon telagi anjelo kabi da injamon, ae Sipsip Monij da injamon tepmi madepsi pakdisak. Tip salfa tepmisi sosok unudon tepmi madepsi pakdisak.

^{11u}Kindap unun sojakwan tepmi panigwan da mukwa mudok mudogi mini pidokdisak. Amin kinda jon kilap yokwisi ae wupni gawak iminek mani dakon tilak abidosok unun amin yik nandat dimasi asak. Gildari gildari ae pilini pilini tepmi pi mudok mudogi mini pakdisak.”

^{12v}Ujun bisapmon Pinjkop dakon minjat amin kabi butni yawori tanakwa geni guramikgan, ae Yesu tebaisi nandan gadan iman amin unun tebaisi atdo.

¹³Kili nandanapbo Kwen Kokupmon da amin kinda da yan yagit, “Gen yan mandaki, ‘Abisok minjat amin kabi Amin Tagi nandan gadan iminek kimokgon ae don kimotni unun kisik kisik tagi ani.’” Ae Telagi Wup da yanji Yosok, “Asisi, amin unun oman pi madepsi awit unun yipmanek yik yawot pani. Yan anakwa anpak kilegisi awit unun mandabi da ton unun da yolba kisi kini.”

Miktimon jap morap bami kili pik tawit, unun pakpak dakon bisap noman tak

^{14w}Ujun da kwenon nak gikwem kwakwagi kinda kagim. Ujun gikwemon

“amin dakon monji yombem kinda” yikban kagim. Busunjon kila amin madep dakon pelit gol ban wasanji kinda tagit, ae kisitnikon jap bami pakpak siba geni tepmisi kinda abidagit. ¹⁵Ae anjelo kinda Pinjkop da Telagi Yut Madepmon da abigi amin unun gikwemon yikgit unun tebaisi yan tidanjek yan iyigit, “Sibago abidanjek jap bami tan balja. Miktimon jap morap kisi kili pik tan, do abisok jap unun baljoki dakon bisap.” ¹⁶Yanjakwan amin unun gikwemon yikgit unun sibani abidanjek miktimon jap pik tawit unun baljagit.

¹⁷Ae anjelo kinda gat Pinjkop dakon Telagi Yut Madep Kwen Kokup sosok unun yipmanek wanga pigit. Ununyo kisi jap bami pakpak sibani geni tepmisi kinda abidagit. ^{18x}Ae anjelo kinda alta yipmanek apgut. Anjelo unun kindap sosok dakon kila agak dakon tapmim tan imgut. Ujun da anjelo jap bami pakpak siba geni tepmisi abigit amin gen tebaisi yanek yan iyigit, “Miktimon wain sop kili pik tan mudan, do gak sibago geni tepmisi unun abidanjek miktimon dakon wain sop unun mandanjek timi kindakon gin panmuwukgi.” ¹⁹Yanjakwan anjelo sibani abidanj miktimon dakon wain sop mandanjek panmuwuk yopgut. Yopmanek wain sop unun baman til do baman til tamo madep kindagwan similgit. Baman til tamo madep unun Pinjkop dakon butjap dakon tilak asak.

^s14:9 PA 13.12-17   ^t14:10 WW 19.24; Kap 75.8; Ais 51.17,22; Jer 25.15-16; Esi 38.22; PA 16.19; 20.10   ^u14:11 Ais 34.10   ^v14:12 PA 13.10

^w14:14 Dan 7.13   ^x14:18 Jol 3.13

²⁰yUḡun wain sop bamaḡ til tamo madep kokup pap da waḡga taḡit, wain sop uḡudon bamaḡ tilgwit. Aḡakwa uḡungwan da yawi madepsi pak abigek miktim kisi witḡiḡban 300 kilomita da arip agit. Aḡakwan yawi wiḡaḡ wiḡ os da gen kagakan ain tim tosok uḡun da aripmon wigigit.

Aḡelo 7 kabi da yo yokwisi 7 kabi timikgwit

15 Ae Kwen Kokupmon tilak masi masimi ae tapmimi toḡsi kinda noman taḡban kagim. Aḡelo 7 kabi pin-dakḡim. Uḡun da amin paḡupbal ak do yo yokwisi 7 kabi timikgwit. Yo yokwisi uḡun da mudanaḡwa ae yo kinda dima noman tosak, Piḡkop dakon butjapni waḡil mudokdisak.

²Ae yo kinda tap idap madep yombem kagim. Uḡun tap idapmon glas gat kindap gat iktagiḡbi. Tap idap glas yombem uḡun da kidipmiḡon amin morapmi aḡgwit. Uḡun amin kabi emaron teban taḡek joḡ kilap yokwisi gat ae wupni gat ae mani dakon nambani abiḡ yipḡgwit amin. Uḡun gita Piḡkop da yomḡut uḡun timikgwit. ³Aḡek Piḡkop dakon oman amini Moses gat, ae Sipsip Moniḡ gat dakon kap yawit. Kap uḡun yaḡ:

“Amin Taḡi Piḡkop Tapmim Ami, pi masi masimi tapmimi toḡsi asal.

Amin kabi morap dakon Kila Amin Madepni, aḡpakḡo uḡun kileḡisi ae bamisi.

⁴Amin Taḡi, gak kalonḡ daḡin telagisi egisal, do namḡn da gak do pasalek mango dima yaḡ aḡkisisak?

Aḡpakḡo kileḡisi uḡun kili altaḡ noman tawit, do miktim morap dakon amin da abiḡek gawak gamdaḡ.”

⁵bUḡun da kwenon aeno siḡtoko Piḡkop dakon telagi imal yutni Kwen Kokup tosok uḡun witdalḡwit. ⁶Aḡelo 7 kabi uḡun amin paḡupbal ak do yo yokwisi 7 kabi timikgwit, uḡun Piḡkop dakon yut yipmaḡek waḡga piwit. Uḡun imal gwalḡigi minisi teḡteḡini toḡ baḡ pawit. Ae pibirikon imal dak gol baḡ wasaḡbi baḡ paḡwasineḡk wamḡwit. ⁷Yo 4 kabi egip egipmi toḡ da kabikon kinda da idap madep gol baḡ wasaḡbi 7 kabi aḡelo 7 kabi do yomḡut. Piḡkop, daḡok daḡogi mini eḡi anaḡ kisak teban, uḡun dakon butjapni uḡun idap madepmon tugaḡ tawit. ⁸Ae Piḡkop dakon tilimni gat ae tapmimni gat dakon mukwa Telagi Yut Madepmon tugaḡ tawit. Amin kinda da uḡungwan aripmi dima wigisak. Aḡelo 7 kabi da yo yokwisi 7 kabi baḡ pini aba dagaḡakwa don wigigi.

Idap madep 7 kabi Piḡkop dakon butjapni toḡ uḡun tagalḡwit

16 Nandaḡapbo Piḡkop da Telagi Yut Madepḡwan tek madepsi kinda nandaḡim. Uḡun aḡelo 7 kabi tebai yaḡ tidaḡek yaḡ yoyigit, “Ji Piḡkop dakon butjap uḡun idap madep 7 kabikon toḡ uḡun pabidaḡ paḡki miktimon tagalni.”

²dYoyiḡban aḡelo mibiltogi da idap madepni miktimon tagalḡit. Yaḡ anaḡwan wuda teban yokwisi tepmini madepsi mibili mibili amin joḡ kilap yokwisi dakon tilakni taḡ yomḡwit, ae wupni wasaḡbi do gawak imḡwit, uḡun da giḡtim timon yikḡwit.

³eAe aḡelo 2 idap madepni tap idapmon tagalḡit. Tagalban tap idap amin kili kimakbi dakon yawi yombem agit.

y14:20 Ais 63.3; PA 19.15   ²15:3 TP 15.1; Kap 139.14; 145.17

^a15:4 Kap 86.9; Jer 10.6-7   ^b15:5 TP 38.21   ^c15:8 1KA 8.10-11; 2KAG 5.13-14; Ais 6.4   ^d16:2 TP 9.10; PA 13.12-17   ^e16:3 TP 7.17-21

Anjakwan tap kagagwan yo morap egip egipmi toŋ unun kimakgwit.

⁴Ae anjelo 3 idap madepni pakbi madep ae pakbi dabil da kwenon tagalgit. Tagalban pakbi morap kisi yawi dagawit. ⁵Anjakwan nandanapbo anjelo pakbi kila agit unun da yaŋ yagit, “Piŋkop, Telagi Amin, gak abisok egisal, ae kalipsigwan egipgul. Anpakgo wagil kilegisi, do kokwin kilegisi anjek yo yokwisi altaŋ yomni do yagil. ⁶Unun amin kabi da kombi amingo gat, ae miŋat amin kabigo gat dapmanakwa yawini tayiŋigiwit. Yokwi unun awit do gak da yawi koleŋ yobi noŋ. Yokwi awit dakon kobogi tagi timikgaŋ.” ⁷Ae nandanapbo altakon da amin kinda da yaŋ tidanek yaŋ yagit, “Amin Tagi Piŋkop Tapmim Ami, gak da amin gen pikon anpakni kokwin aŋ yomisal. Asisi, gen pikon yopyopgo unun wagil bamisi ae kilegisi gin asal.”

⁸Kili anjelo 4 da idap madepni gildaron tagalgit. Tagalakwan Piŋkop da gildat do tapmim imiŋakwan gildat da madep taŋek amin soŋ yomgut. ⁹Gildat tepmisi soŋek, amin unun obisi soŋ yomgut. Anjakwan Piŋkop ibipgwit. Piŋkop da nandanakwan yo yokwisi unun altaŋ yomgwit, mani but tobil anjek mani dima yaŋ anjisiwit.

¹⁰Kili anjelo 5 da joŋ kilap yokwisi dakon kila amin madep yityit tamokon idap madepni tagalgit. Tagalakwan amin morap joŋ kilap yokwisi da kila agit, unun pilin tuk madepsi altaŋ yomgut. Tepmi madepsi nandanek meli injiwit. ¹¹Tepmi madepsi pawit, ae giptimnikon wuda tawit, unun do nandanek Kwen Kokup dakon Piŋkop ibipgwit. Mani anpak yokwisi awit unun but tobil anjek manji yom do dima nandawit.

¹²ⁱAe anjelo 6 da idap madepni pakbi madep Yupretiskon tagalgit. Tagalban pakbi wagilsi kibidanakwan amin tagi madep gildat da si wisak tetgin da opni do kosit anjoman agit. ¹³Ae koŋ kapbi mengak yombem pindakgim. Kinda unun nugim yokwisi da gen kagakon da wigit, ae kinda unun joŋ kilap yokwisi da gen kagakon da wigit, ae kinda kombi amin toptopmi da gen kagakon da wigit. ¹⁴JUnun koŋ yokwisi kabi wasok tapmimi toŋ mibili mibili awit. Unun miktimi miktimi dakon kila amin madepni do dukwan dukwan kiwit. Unun kiŋ kila amin madep timikba emat amini gat abiŋ muwukba, Piŋkop Tapmim Ami da amin gen pikon yopdisak dakon bisap madepmon Piŋkop gat emat wam do muwutdaŋ.

¹⁵^k“Nandani. Nak tepmisi kabo noknok da tilagon jikon opdisat. Amin kinda dima pagek yik imalni iyi da kapmatjok toni kaŋ, unun amin kisik kisik asak. Nido, unun amin molaŋ molaŋ dima agipjak, anjakwan amin da mayagini aripmi dima kokdaŋ.”

¹⁶^lKili koŋ da kila amin madep gat emat amini gat timik paŋabiŋ miktim tim kinda Ibru genon da Amegedon yaŋ joŋ unudon paŋmuwukgwit.

¹⁷Kili anjelo 7 da idap madepni kundukon tagalgit. Anjakwan Piŋkop da Telagi Yut Madepgwan, kila amin madep yityit tamonikon da amin kinda dakon gen kaga da yaŋ tidanek yaŋ yagit, “Kili unun mudosok.”

¹⁸^mYaŋakwan mal da dukwan dukwan kisi yamgwit. Anakwa wuwik madepsi noman taŋakwan kiririŋ anakwa wudip madepsi agit. Wudip unun madepsi daman agit. Miktimon amin egi anjaŋ obaŋ bisapmon wudip

^f16:7 Kap 19.9; PA 15.3   ^g16:9 PA 9.20-21   ^h16:10 TP 10.22; Ais 8.21-22

ⁱ16:12 Ais 11.15   ^j16:14 PA 19.19   ^k16:15 Mt 24.43-44; PA 3.3

^l16:16 Sek 12.11   ^m16:18 PA 4.5; 8.5

madep uḡuden kindā kalip dima noman tagit. ¹⁹ Kili kokup pap Babilon pudan ki timi kapbi awit. Anjakwa miḡat amin morap dakon kokup pap morap wagil tuwil ki tasik taḡ mudawit. Piḡkop da kokup pap Babilon dakon anḡpak yokwisi do nandanek, wain kapmon iban nagit. Wain uḡun Piḡkop dakon butjap damani. ²⁰ Wudip daman anjakwan miktim tim morap tap binap tawit uḡun kisisi tap kagagwan pigiwit, ae kabap morap kisisi tuwil ki minisi awit. ²¹ Anjakwa ais sikak madepsi mawit. Ais tim kalon kalon mawit dakon jigini uḡun 50 kilo da arip. Uḡun ais sikak kundukon da amin da kwenon maḡek, amin wagilsi dapman paḡtasik awit. Piḡkop da ais sikak uḡun yipban maḡ obisi paḡupbal aban uḡun do Piḡkop ibipḡwit.

Yumabi miḡat madep tomni yokwisi timikgit

17 ¹ Uḡun aḡelo 7 kabi idap madep 7 kabi timikḡwit kabikon da kindā da abin yaḡ nayigit, “Gak apbi yumabi miḡat pakbi madep madep da kapmatjok yikdak, ni tomni yokwi baḡ timitdisak uḡun goliko. ² Miktim dakon kila amin madepni uḡun miḡat gat yumabi morapmi awit. Ae miktim amin morapmi kisi miḡat uḡun gat yumabi awit uḡun but upbal aḡek pakbi teban noknok amin yombem awit.”

³ Kili Telagi Wup da butnokon pigi madepsi tugaḡakwan aḡelo uḡun da nak aḡaḡ miktim amin dima ekwaḡ timon aḡki nepgut. Uḡudon miḡat kindā joḡ kilap yokwisi gami kindā da kwenon yikban kagim. Uḡun joḡ kilap yokwisi da kwenon man morapmisi tawit.

Uḡun man morap uḡun Piḡkop do manḡi gen mibili mibili tawit. Joḡ kilap yokwisi uḡun busuḡni 7 kabi, ae jomi 10 kabi yaḡ busuḡikon kwawit. ⁴ Miḡat uḡun imal pagit uḡun gami ae pili yombem baḡ pagit. Tilimni gol baḡ wasaḡbi mibili mibili, ae tilim tip kildani tagisi baḡ wasaḡbi, ae kindiriḡ yomaḡ nogi wukwisi baḡ wasaḡbi baḡ pagit. Kisirikon kap gol baḡ wasaḡbi kindā naḡ abidagit. Piḡkop da dabilon anḡpak inḡan inḡani agit gat, ae yumabi agit dakon garak gat, uḡun kisisi uḡun kapmon tugaḡ tawit. ⁵ Miḡat uḡun inḡamnikon mani mandawit. Mani uḡun tilak gen yombem kindā. Mani uḡun yaḡ: “Kokup Pap Madep Babilon, uḡun Yumabi Miḡat Morap gat, ae Anḡpak Yokwisi Miktimon Tosok uḡun dakon Merji.” ⁶ Uḡun miḡat da Piḡkop dakon telagi amin kabi, Yesu nandanḡ gadaḡ imiḡek mani yaḡ teḡteḡawit amin dapban kimakḡwit. Uḡun miḡat kaḡapbo amin uḡun dakon yawini naḡek but upbal amin yombem agit. Uḡun kaḡ wiripdagek but morap nandagim.

⁷ Kili aḡelo da yaḡ nayigit, “Gak nido wuripdakdal? Miḡat joḡ kilap yokwisi busuḡni 7 kabi ae jomi 10 kabi uḡun da kwenon yikban kwamal, uḡun bamot dakon mibili pasili tosoḡ, mani nak uḡun do golikdisat. ⁸ Joḡ kilap yokwisi kagil, uḡun kalipsigwan egipgut, mani abisok ae dima egisak. Mani gapma kidagi mini yipmaḡek kwen wikdisak. Wiḡek Piḡkop da anjakban wagil pasildisak. Miktim amin, Piḡkop da miktim dima wasagit bisapmon amin morap egip egip papiakon mani dima mandagit amin kabi, uḡun da joḡ kilap yokwisi kaḡek wurip-

¹16:19 PA 14.10   ²16:20 PA 6.14   ³16:21 TP 9.23-24; PA 11.19

⁴17:1 Jer 51.12-13   ⁵17:2 Ais 23.17; Jer 51.7; PA 14.8   ⁶17:3 PA 13.1

⁷17:4 Jer 51.7; PA 18.16   ⁸17:6 PA 18.24; 19.2   ⁹17:7 PA 13.1

¹⁰17:8 Dan 12.1; PA 11.7; 13.7

datdaḡ. Nido, kalip egipgut, ae abisok dima egisak, ae don noman tokdisak.

⁹“Amin nandak nandakni tagisi da yo uḡun do tagi nandaba pisokdisak. Busuḡ 7 kabi uḡun ileḡ 7 kabi dakon tilak asak. Heḡ 7 kabikon miḡat uḡudon yikdak. ¹⁰Ae busuḡ 7 kabi uḡun kila amin madep 7 kabi dakon tilak kisi asak. Kila amin madep 5 uḡun kili kimakgwit, ae kinda abisok egisak, ae kinda don noman tokdisak. Noman tosak bisapmon bisap pisipmisok egipdisak. ¹¹Joḡ kilap yokwisi uḡun kalip egipgut da abisok dima egisak, uḡun kila amin madep uḡun 8. Mani kila amin madep 8 uḡun 7 kabi da kabikon nani. Uḡun wagil pasildisak.

¹² x“Ae jom 10 kabi uḡun joḡ kilap yokwisi da kwenon kwawit, uḡun kila amin madep 10 kabi dakon tilak asak. Uḡun kila amin madep dima noman taḡ. Mani joḡ kilap yokwisi uḡun gat yaḡ dagok kaloḡi paḡek kila amin madep pini uḡun 1 awa da tilak ḡin akdaḡ. ¹³Kila amin madep uḡun nandak nandakni kaloḡi dagin tokdisak. Aḡek kila amin pi asak do tapmimni gat ae yaḡ dagokni gat uḡun joḡ kilap yokwisi dogin imdaḡ. ¹⁴Yaḡ aba Sipsip Moniḡ gat emat wamdaḡ. Wamaḡek Sipsip Moniḡ da wagilsi pabiḡ yopdisak, nido, uḡun amin tagi morap dakon Amin Tagini, ae kila amin madep morap dakon Kila Amin Madepni. Uḡun dakon amin kabini uḡun iyi yaḡ yomgut aḡek iyi do manjiḡ yopgut da geni tagisi guramikgaḡ. Uḡun amin kabi gat Sipsip Moniḡ gat da emaron teban tokdaḡ.”

¹⁵Aḡelo da sanbeḡek yaḡ nayigut, “Pakbi madep uḡun kaḡaki yumabi miḡat uḡun da kapmatḡok yikban kal, uḡun amin mibili mibili morap gat, ae giḡtim mibili mibili gat, ae gen mibili mibili morap gat, ae amin kabi morap

egi aḡaḡ kwaḡ uḡun dakon tilak asak. ¹⁶yJom 10 kabi uḡun piḡdal, uḡun jom gat ae joḡ kilap yokwisi gat da uḡun yumabi miḡat do nandaba yokwi tok aḡimdaḡ. Uḡun obisi aḡtasik aḡek imalni kisisi wiririkba molaḡ atdisak. Yaḡ aḡek giḡtimni dakon sabamni naḡek kindapmon wagil sokdaḡ. ¹⁷Piḡkop da iyi kila amin madep 10 kabi uḡun do nandak nandak yomdisak. Yoban yo morap noman toni do kili nandagit, uḡun noman tokdaḡ. Uḡun but kaloḡ aḡek kila amin madep tapmim pawit uḡun tapmim kisi joḡ kilap yokwisi dogin imdaḡ. Yaḡ aḡakwa wiḡi Piḡkop da yo morap altaḡ mudoni do yaḡit uḡun altaḡ mudokdaḡ. ¹⁸Miḡat uḡun kal, kokup pap madep uḡun kila amin madep morap miktimi miktimi egi aḡaḡ kwaḡ uḡun da kilani asak dakon tilak asak.”

Babilon kili tasik tagit

18 Uḡun da kwenon kaḡapbo aḡelo kinda gat Kwen Kokup yipmaḡ piḡit. Uḡun man bini toḡ, ae tilimni tagisi do aḡek miktim madepsi teḡteḡagit. ²⁻³ zTebaisi yaḡ tidaneḡ yaḡ yaḡit, “Miktim morap dakon amin Babilon gat yumabi morapmi awit. Uḡun dakon waini tebaisi baḡ yaḡ nawit. Ae miktimi miktimi dakon kila amin madepni gat kisi yumabi uḡun gat awit. Babilon amin uḡun yoni morapmi ae yaworisi egek kisik kisik egipgwit, do miktimi miktimi moner ilit pi aḡ amin uḡun yoni morapmi amin dagawit. Aḡpak yokwisi uḡun agit do kokup pap madep Babilon uḡun kili tasik tak! Uḡun kili tasik tak! Uḡun abisok koḡ da egipni dakon tamo dagak. Koḡ yokwisi gat, ae minam iḡani yokwisi mibili mibili gat kisi uḡudon ekwaḡ.”

^x17:12 Dan 7.7,24   ^y17:16 PA 18.8

^z18:2-3 Ais 13.21; 34.11-14; Jer 50.39; PA 14.8

^{4a}Ae Kwen Kokupḡwan da amin kinda da yaḡ yaḡit, “Miḡat amin kabino, ji kokup pap uḡun yipmaḡek abigini. Aḡpak yokwi asak, do uḡun gat agek yokwi di abam. Ae yokwi agit dakon kobogi timitdisak, do jiyo kisi di timikbam. ^{5b}Yokwini paḡabiḡ kakwaḡakwan Kwen Kokup da tilagon wigigit. Piḡkop da yokwi morapni agit uḡun pakyansi nandaḡ kimokdok. ^{6c}Ji uḡun yumabi miḡat da amin do aḡpak yokwisi niaḡ aḡy-omgūt, uḡun aḡpak yaḡ ḡin aḡ imni. Uḡun da pakbi teban tebaisi kapmon wasagit. ^{7d}Uḡun iyi dakon man awigek yumabi mibili mibili agit. Do yokwi morapmi uḡun agit, uḡun da aripmonsi tepmi madepsi imiḡakwa kunam morapmisi tatjak. Uḡun iyi dakon man awigek yaḡ yosok, ‘Nak miḡat madep egisat, do miḡat madep da yityit tamo madepmon nak uḡudon yikdat. Nak miḡat sakwabat da yaḡ isal dima egisat. Jiḡi abisok dima altaḡ namni aḡakwa kunam aripmi dima takgeḡ. Aripmi dimasi.’

^{8e}“Yaḡ yosok, do yo yokwisi mibili mibili ḡildat kalongḡin altaḡ imdaḡ. Sot yokwisi noman tokdaḡ, ae amin morapmi kunam tatdaḡ, ae jap do madepsi akdaḡ. Aḡakwa kindap da Babilon soḡban pasildisak. Piḡkop Amin Tagi, uḡun tapmimni madepsi, uḡun da Babilon dakon aḡpak kili kokwinikḡit, do si tasik tosak do yaḡit.

^{9f}“Miktimi miktimi dakon kila amin madep uḡun gat yumabi awit, ae yaworisi ae kisik kisiksi egipḡwit, do kokup pap uḡun sosak dakon mukwani pidaḡban koni bisapmon bupmi kunam yo aḡek but yokwisi aḡek egipdaḡ. ¹⁰Kaḡba tepmi yokwisi uḡun paban kaḡek, madepsi pasoldaḡ. Aḡek

dubagikon da agek yaḡ yokdaḡ, ‘Bupmi, bupmisi, Babilon gak. Gak madepsi, ae kokup pap tebaisi! Bisap awa kalonji dogin yokwi agil dakon kobogi yo yokwisi kili noman taḡ gamik!’

^{11g}“Amin da saḡbeḡek yo kabini dima yumdaḡ, do moneḡ ilit ilit amin miktimi miktimi ekwaḡ uḡun da Babilon do nandaḡek bupmi kunam yo aḡek but yokwisi aḡek egipdaḡ. ^{12h}Yumaḡ nok dakon yoni uḡun ḡol, silwa, ae tip tomni wukwisi, ae kindiriḡ tomni wukwisi, ae imal kwakwaḡi tagisi, ae imal gami mibili mibili, ae silka imal, ae kindap kibaḡi tagisi morap kisi, ae elepan jom baḡ yo mibili mibili wasawit kisi, ae yo mibili mibili kindap tomni wukwisi baḡ wasawit gat, ae ain kinda mani bras, ae ain gat, ae tip tilakni mibili mibili yaḡ. ¹³Ae yomaḡ nok dakon yoni diwari kisi taḡ yomḡwit, uḡun sinamon, ae jap paḡgalak ak yo mibili mibili, ae mukwa kibaḡi tagisi sogok dakon yo, ae bit nelak kibaḡi tagisi mibili mibili, ae wain, ae olip dakon nelagi, ae plaua tagisi gat, ae wit. Ae bulmakau, ae sipsip, ae os, ae oskon da amin pawil tamo, ae oman monji kisi. Uḡun yo morap amin di da saḡbeḡek yumyumi mini. ¹⁴Moneḡ ilit ilit amin uḡun da yaḡ yokdaḡ, ‘Yo tagisi morap uḡun butḡo dasi timikgeḡ yaḡ nandagiḡ, uḡun yo morap gak da dubagisikon toḡ. Yo tagisi morapḡo yumaḡ noḡi wukwisi gat, ae tilimḡo tagi tagi morapḡo uḡun kisisi pasil mudaḡ. Ae saḡbeḡek dima pindaḡdisal.’

¹⁵ⁱ“Ae amin moneḡ ilit pi uḡun yo morap baḡ awit, aḡek uḡun kokup papmon moneḡ morapmisi timikḡwit, uḡun amin da kokup pap uḡun da tepmi yokwisi pakdisak uḡun kaḡek madepsi pa-

^a18:4 Ais 48.20; Jer 50.8; 51.6,45; 2Ko 6.17   ^b18:5 WW 18.20-21; Jer 51.9

^c18:6 Kap 137.8; Jer 50.15,29; 2Tes 1.6   ^d18:7 Ais 47.7-9   ^e18:8 PA 17.16

^f18:9 Esi 26.17; 27.30-35   ^g18:11 Esi 27.36   ^h18:12 Esi 27.12-13,22

ⁱ18:15 Esi 27.31,36

soldan. Aḡek dubagisikon da agek kunam bupmiyo aḡek but yokwisi egipdan. ^{16j}Aḡek yaḡ yokdan, ‘Kokup pap madep, wagil bupmisi! Kalip imal kwakwagi tagisi, ae imal gami mibili mibili baḡ pagil. Yaḡ aḡek giptimgo gol, ae tip kildani tagisi, ae kindirin yumaḡ nogi wukwisi baḡ paḡtilim agil. ^{17k}Bisap awa kalonji dogin moneḡ morap uḡun gat ae tilim gat uḡun wagil tasik taḡ mudan.’

“Tap wakga pawilgaḡ amin morap gat, ae tap waggakon da miḡtim ḡwakḡwarikon kwaḡ amin morap gat, ae tap waggakon pi aḡ amin morap gat, ae amin morap tap idapmon moneḡ ilit pi aḡ amin, uḡun kisi Babilon da dubagikon agek ^{18l}kindap soḡ imjak dakon mukwa kaḡek, yaḡsi yaḡ tidokdan, ‘Kokup pap madepsi oden kinda dimasi tagit.’ ¹⁹Yaḡ yaḡek miḡtimon kimbabaḡ timik busuḡnikon maba wugakwa, bupmi kunam yo aḡek but yokwisi aḡek egipdan. Yaḡ aḡek yaḡ tidaḡek yaḡ yokdan, ‘Kokup pap madep awa, bupmisi! Tap wakga dakon ami morap tap idapmon akwaḡ uḡun kokup pap dakon moneḡ morapni baḡ timigeḡ yoni morapmi amin dagawit. Bupmisi! Bisap awa kalonji dogin uḡun kokup pap wagilsi tasik tosok!’

^{20m}“Kwen Kokup gat, ae Piḡkop dakon miḡat amin kabi gat, ae yabekbi kabi gat, ae kombi amin kabi gat, ji kisi uḡun kokup papmon abisok yo noman tosok uḡun do kisik kisik ani. Piḡkop da uḡun kokup pap da jikon aḡpak yokwi aḡdamgut uḡun kokwinigeḡ uḡun dakon kobogi imisak.”

²¹ⁿGen uḡun yaḡ mudanaḡkwan aḡelo tapmimi toḡ kinda da tip madep kinda abidagit. Tip uḡun wit misiḡikaḡaḡ dakon

tip dakon tilak, madepsi. Tip uḡun aḡek maban tap kaga piḡigit. Maban piḡakwan yaḡ yaḡit, “On asat yaḡ gin uḡun kokup pap madep Babilon abidaḡ tebaisi maba piḡikdisak. Maba piḡakwan amin da ae saḡbeḡek dima kokdan. ^{22o}Do Babilon gagon gita dakon gen, bo kinam kirinḡ dakon gen, bo kweḡ, ae saḡbeḡek gak da nagalgwan dimasi yokdan. Ae kisit kilda amin pi mibili mibili aḡ uḡun saḡbeḡek gagon dima egipdan. Ae tip madep da wit misiḡikaḡaḡ dakon wuwigi gagon saḡbeḡek dima tosak. ^{23p}Ae lam dakon teḡteḡi ae saḡbeḡek dima teḡteḡaḡ gamjak. Ae miḡat eyo aḡek soḡnok aḡ dakon wuwigi gaggwan ae saḡbeḡek dima noman tokdan. Kalip moneḡ ilit amingo miḡtim amin morap da dabilon wukwisi da egipgwit. Gak amin paḡkilit wasok mibili mibili aḡek miḡtimi miḡtimi dakon amin top paḡkewalgil.”

^{24q}Piḡkop da kaḡban uḡun kokup pap da kombi amini dapgut ae miḡat amin kabini dapgut dakon gulusuḡni madepsi taḡ imisak. Ae miḡtimon miḡat aminyo uwal da dapba kimakgwit, uḡun dakon gulusuḡni kisi Babilon dogin tosok.

Amin da Babilon tasik tagit uḡun do kisik kisik awit

19 Ae uḡun da kwenon, amin morapmi Kwen Kokup eḡek madepsi yaḡ tidoḡ dakon wuwik yombem nandagim. Yaḡ tidaḡek yaḡ yawit, “Piḡkop aḡkisino! Nin dakon Piḡkop uḡun dagin nin yokwikon baḡ timikgit. Uḡun man madepni toḡ ae tapmimni toḡ. ^{2r}Asisi, Piḡkop gen kokwini uḡun wagil bamisi ae kilegisi gin asak. Yumabi miḡat madep uḡun

^j18:16 PA 17.4   ^k18:17 Ais 23.14; Esi 27.27-29   ^l18:18 Esi 27.32

^m18:20 GT 32.43; Ais 44.23; Jer 51.48   ⁿ18:21 Jer 51.63-64; Esi 26.21

^o18:22 Ais 24.8; Esi 26.13   ^p18:23 Jer 7.34; 16.9; 25.10

^q18:24 Jer 51.49; PA 17.6   ^r19:2 GT 32.43; PA 6.10

da miktim amin morap gat yumabi anpak anek panupbal agit. Yan agit do Pin kop da kobogi yokwisi imisak. Minat unun Pin kop dakon pi monji dapban kimakgwit, do kobogi imisak.”

³Ae yan tidanek yawit, “Pin kop an kisinno! Kindap da unun kokup pap sogit dakon mukwani dagog mini wigisak!” ⁴Kila amin 24 kabi gat, ae yo 4 kabi egipmi ton njwakben anek Pin kop kila amin madep yityit tamonikon yigakwan gawak imgwit. Anek yan yawit, “Unun asi. Pin kop an kisinno!” ⁵Ae Pin kop dakon kila amin madep yityit tamokon da amin kinda da yan tidanek yan yagit, “Pin kop dakon pi monji, Pin kop do pasalek ekwan amin, ji amin mani mini ae mani ton, ji Pin kop an kisinno!”

Sipsip Moniḡ minat panakwan jap noknok madep awit

⁶Ae amin morapmisi da yan, gen yanba nandagim. Wuwikni unun pakbi madepsi pokdok unun dakon wuwik yombem. Ae unun kiririnḡ da yan madepsi yawit. Unun da yan tidanek yan yawit, “Pin kop an kisinno! Amin Taginin Pin kop Tapmim Ami kila amin madep egek pini asak. ⁷Kili Sipsip Moniḡ da minat pakdisak dakon bisap kili noman tosok, ae minat iyi kili tagap tak da egisak, do butnin tagisi anakwa kisik kisik madepsi anek mani yan an kisineḡ. ⁸Pin kop da imal kwakwagisi tagisi, tenḡenini madepsi, ae gwaljigi mini unun minat do imgut.” (Unun imal kwakwagisi ae tagisi unun Pin kop dakon amin da anpak kilegisi awit dakon tilak asak.)

⁹Ae anelo da yan nayigit, “Gen yan mandaki: ‘Amin unun Pin kop da Sip-

sip Moniḡ da minat pakdisak da soḡnok madepmon kini do yan yomisak unun amin kisik kisik tagi ani.’” Ae sanbenek yan nayigit, “Gen on Pin kop dakon gen bamisi.” ¹⁰Kili nak anelo dakon kandap da kapmatjok njwakben anek gawak im do agim. Mani yan nayigit, “Yan dima abi! Gak gat ae not kabigo gat da Yesu da gen yan tenḡenagit unun nandan gadan amin kabi, ji da Pin kop oman anjiman, unudenḡ gin nak kisi oman amini gin, do Pin kop nan gawak ibi. Nin nandaman, Yesu Kristo da gen yan tenḡenagit, unun dagin amin pantagap aban kombi gen yonḡ.”

Jon da amin kinda os kwakwagikon yikban kagit

¹¹Wak kanapbo Kwen Kokup wital kigit. Anakwan os kwakwagi kinda akban kagim. Unun oskon amin kinda yikgit, mani unun yan: Pini Do Butdasi Nandanek Anegisak Amin, ae Anpak Bamisi Asak Amin. Gen kokwin pi asak, ae emat asak, unun anpakni kilegisi nan yolek asak. ¹²xDabilni unun kindap dakon milenḡ asip yombem, ae busunikon kila amin madep dakon pelit morapmi tan imgwit. Giptimikon man kinda mandawit. Iyi gin kalonḡ da man unun nandisak, amin diwari dima nandanḡ. ¹³yImal dubak pagit unun yawi madepsikon anbm abi nan pagit. Mani unun Pin kop Dakon Gen. ¹⁴Kwen Kokup dakon emat amin unun osni kwakwagi unudon yigek yol ananḡ kiwit. Imal kwakwagisi gwaljigi minisi ban pawit. ¹⁵zEmat agak siba geni tepmisi kinda, gen kaganigwan da wigit. Unun emat agak siba nan amin kabi morap miktimi miktimi egi ananḡ kwan unun pabinḡ yopdisak.

^s19:6 PA 14.2   ^t19:7 Ais 61.10; PA 21.2   ^u19:9 Mt 22.2   ^v19:10 Ya 10.25-26; PA 22.8-9   ^w19:11 Kap 96.13; Ais 11.4; PA 1.5; 6.2   ^x19:12 Dan 10.6; PA 1.14; 2.17   ^y19:13 Ais 63.1-3; Jn 1.1,14   ^z19:15 Kap 2.9; PA 1.16; 14.20

“Ain kiriḡ naḡ abidaḡek amin kabi morap kilani tebaisi akdisak.”

Yaḡ aḡek wain sop piḡtil tip gapmakon wain sop bamaḡ tildisak. Uḡun Piḡkop Tapmim Ami dakon butjapni dakon tilak asak. ^{16a}Imal dubaknikon, ae suḡilikon man yaḡ mandabi: “Kila Amin Madep Dakon Kila Amin Madepni, ae Amin Tagi Dakon Amin Tagini.”

^{17b}Ae gildaron aḡelo kinda akban kagim. Uḡun da minam kwen binap akwaḡ do yaḡ tidaḡek yaḡ yoyigiti, “Ji Piḡkop dakon jap noknok madep do abiiḡ muwutni. ¹⁸Aḡek kila amin madep dakon giḡtim timni noni, ae emat amin dakon mibiltok amini dakon giḡtim timni noni, ae amin tebai dakon giḡtim tim, ae os gat ae amin os kwenon yikgaḡ amin dakon giḡtim tim, ae amin morap kisi dakon giḡtim timni noni: oman dima ekwaḡ amin, ae oman amin, ae amin mani mini, ae amin mani toḡ kisi dakon giḡtim tim noni.”

¹⁹Ae joḡ kilap yokwisi gat, ae miktimi miktimi dakon kila amin madepni gat ae emat amini gat da abiiḡ muwukgwit. Uḡun amin uḡun oskon yikgiti gat ae emat amini gat emat wam do aḡek muwukgwit. ^{20c}Mani joḡ kilap yokwisi uḡun gat ae kombi amin toptopmi gat timikgwit. Kombi amin toptopmi uḡun joḡ kilap yokwisi da dabilon wasok tapmimi toḡ morapmi aḡek amin paḡkewalban tilakni abidawit, ae wupni wasaḡbi do gawak imgwit. Joḡ kilap yokwisi gat kombi amin toptopmi gat dima kimagek egakwal gapma madep tip salfa uḡungwan tugawit da sosok uḡungwan maba pigigimal. ²¹Aḡakwa amin uḡun oskon yikgiti, uḡun da emat agak siba gen kaganikon tagiti uḡun naḡ joḡ kilap yokwisi dakon emat amini kisi morap dapban

kimakgwit. Aḡakwan minam morap da uḡun emat amin dakon giḡtimni naḡek buri tugawit.

Sunduk bilak 1 tausen yaḡ dam tebanon egipgut

20^dKili kaḡapbo aḡelo kinda Kwen Kokup yipmaḡ pigiti. Kisirikon gapma kidagi mini dakon yoma witdal abidagiti, ae nap teban madepsi kinda kisi abidagiti. ^{2e}Uḡun da nugim yokwisi madep kalipsigwan egipgut uḡun abidagiti. Mani kinda Koḡ, ae mani kinda Sunduk yaḡ yoḡ. Aḡelo da nap teban naḡ wamaḡ aḡteban aban bilak 1 tausen egipgut. ³Kili aḡelo da maban gapma kidagi minikon pigigiti. Pigakwan gapma uḡun dakon yoma sopmaḡek tebaisi aḡteban agiti. Miktim amin morap aripmi dima paḡkewaljak, yaḡ do agiti. Uḡun bilak 1 tausen mudanaḡkwan don yipmaḡ dekba bisap pisipmisok galaktoknikon egipdisak.

^{4f}Ae kila amin madep yityiti tamo pindakgim. Uḡun tamokon amin uḡudon yikgwit. Piḡkop da gen kokwin ani do yaḡ mudanaḡ yomgut. Ae amin uwal da tegi mandanaḡ dagaḡek dapba kimakgwit, uḡun dakon wupni pindakgim. Kalip uḡun amin da Piḡkop dakon gen tebaisi abidaḡek, Yesu do yaḡ teḡteḡok aḡakwa uwal da dapba kimakgwit. Uḡun amin joḡ kilap yokwisi gat ae wupni wasaḡbi gat do dima gawak imgwit, ae uḡun dakon tilakni iḡamnikon ae kisitnikon dima timikgwit. Uḡun amin egip egip aeni abidaḡek Kristo gat kila amin madep egakwa bilak 1 tausen agiti. ⁵Uḡun wasok wasok amin kimoron da pidonaḡ amin. (Amin diwari kimakgwit uḡun bisapmon egip egip dima abidawit. Uḡun bilak 1 tausen mudanaḡkwan don

^a19:16 PA 17.14   ^b19:17 Esi 39.17-20

^d20:1 PA 9.1   ^e20:2 WW 3.1; PA 12.9

^c19:20 PA 13.12-17; 20.10

^f20:4 Dan 7.9,22,27; 1Ko 6.2; PA 13.17

egip egip abidokdaḡ.)^{6g}Amin uḡun wasok wasoksi aeni pidoni amin uḡun kisik kisik tagi ani. Piḡkop da uḡun amin iyi do manjigit, do kosiri kinda gat aripmi dima kimotdaḡ. Uḡun Piḡkop ae Kristo dakon mukwa sogok amin egek Kristo gat bilak 1 tausen kila amin madep egipdaḡ.

Sunduk tasik tagit

⁷Bilak 1 tausen uḡun mudanḡkwan, gapma kidagi mini dakon yoma witdalakwa Sunduk dam tebani yipmaḡ abigikdisak. ^{8h}Uḡun waḡga abigek miḡat aminyo miktimi miktimi ekwaḡ uḡun paḡkewaldisak. Uḡun amin kabi mani Gok ae Megok yaḡ yoḡ. Sunduk da emat ani do paḡmuwutdisak. Emat amin kabini dakon tilakni uḡun tap kidipmiḡon niman toḡ yombem morapmisi. ⁹ⁱUḡun miktimi miktimi da apgwit. Abiḡ Piḡkop dakon miḡat amin kabi gat ae kokup pap Piḡkop da si galak taḡ imisak uḡun gat aḡwasiwit. Mani Kwen Kokup da kindap da piḡ emat amin uḡun soḡ yoban mini awit. ^{10j}Sunduk da amin paḡkewalgit, do Piḡkop da Sunduk maban gapma madep tip salfa tepmisi sosonḡ uḡudon pigigit. Joḡ kilap yokwisi gat ae kombi amin toptopmi gat uḡun bamot uḡun gapmakon kili egipgumal. Uḡun amin kapbi kalbi ae gildari tepmi madepsi bisap mudok mudogi mini paḡegipdaḡ teban.

Gen pi madepsi noman tagit

¹¹Uḡun da kwenon kila amin madep yityit tamo madep kwakwagi kinda taḡban kagim. Ae uḡun tamokon amin kinda yikban kagim. Anḡkwan miktim

gat ae kundu gat yipmaḡ dek kigimal. Ae saḡbeḡek dima tagimal. ^{12k}Amin kimakbi pindakgim. Uḡun amin mani toḡ, ae mani mini, uḡun kila amin madep yityit tamokon noman akgwit. Kili aḡelo da papia di kwiniḡkwit. Ae papia kinda kisi kwiniḡkwit, uḡun egip egip dakon papia. Anḡkwan Piḡkop da uḡun paḡiakon gen tawit uḡun pindagek amin kimakgwit uḡun dakon anḡpak kalip awit uḡun kokwin agit. ^{13l}Ae amin kalip tap idapḡwan kimakgwit uḡun kisi Piḡkopmon kwa anḡpak morap kalip awit uḡun kokwin agit. Ae kimot gat ae Amin Kimakba Yopbi Tamo uḡun bamot yum pindagakwal amin kimakgwit uḡun Piḡkopmon kwa amin kalonḡ kalonḡ da anḡpak kalip awit uḡun pindagek kokwin agit. ¹⁴Kili kimot gat ae Amin Kimakba Yopbi Tamo uḡun maban pakbi idap kindap sosok uḡudon pigigimal. Pakbi idap uḡun kindap sosok uḡun amin kosiri kinda gat kimokgoḡ dakon tamoni. ¹⁵Amin morap mani egip egip paḡiakon dima toḡ uḡun kisi maba pakbi idap kindap sosok uḡudon pigiwit.

Piḡkop da yo morap paḡkaluk akdisak

(Kilapmi 21–22)

Kundu kalugi gat ae miktim kalugi gat pindakgim

21^mUḡun da kwenon nak kundu kalugi gat ae miktim kalugi gat pindakgim. Kundu mibiltogi gat miktim mibiltogi gat uḡun kili wagil kiḡ pasigimal. Ae tap idap saḡbeḡek dima tagit. ²ⁿAe Piḡkop dakon telagi kokup pap uḡun kagim. Uḡun Jerusalem kalugi.

^g20:6 PA 1.6 ^h20:8 Esi 38.2,9,15-16 ⁱ20:9 2KA 1.10

^j20:10 Kap 11.6; PA 19.20; 21.8 ^k20:12 Dan 7.9-10; Mt 25.31-46; Ya 17.31; 2Ko 5.10; PA 13.8 ^l20:13 Ro 2.6; 1Pi 1.17; PA 2.23; 22.12

^m21:1 Ais 65.17; 2Pi 3.13 ⁿ21:2 Ais 52.1; 61.10; Ibr 11.16; 12.22; PA 3.12

Uñun koko Piñkop gat egipgumal, da Kwen Kokup yipmañ dek pigit. Uñun tilimni tagisi, miñat da amin pak do tagap tajeñk tilimni tagisi pasak unuden. ³°Ae kila amin madep yityit tamokon da amin tek kinda madepsi yañ tidañban nandagim, “Nandani. Abisok Piñkop dakon yut amin da binapmon tañakwan iyi dakon miñat amin kabini egipni. Asi, Piñkop iyi uñun gat egipdañ. Añek uñun dakon Piñkopni egipdisak. ⁴Puñun kabikon kunam pakbi morap dabilikon toni uñun kisisi wiririkban kunam sañbejek dima tatdañ. Ae amin sañbejek dima kimotdañ, ae but yokwi añek sañbejek kunam dima tatdañ, ae tepmi sañbejek dima pakdañ. Nido miktim kalipmi gat yoni kalipmi gat uñun kisisi pasil mudokdañ.”

⁵°Amin uñun kila amin madep yityit tamokon yikgit, uñun da yañ yagit, “Nandani, yo morap abo kalugi añ mudon.” Aeni sañbejek yañ yagit, “Gen on mandaki. Nido gen gayisat uñun bamisi. Amin morap kisi da uñun do tagi nandañ gadagi.” ⁶rYañek yañ nayigit, “Pi uñun mudosok. Nak Wasok Wasoksi ae Mibisi egisat. Pi morap asat uñun wasip añañ asat. Amin kinda tegi bap tosak kañ, nak da yipbo pakbi dabil egip egipmi toñ ae yumañ nogi mini uñun nosak. ⁷°Amin kinda emaron teban tosak kañ, nak da uñun yo morap ibeñ. Añek nak da Piñkopni egapbo uñun da monjino egipjak. ⁸tMani amin pasalek duwalik pukwañ, ae nandañ gadat dima añ, ae añañpak yokwisi morapmi añ, ae amin dapba kimokgoñ amin, ae amin yumabi añ, ae sot mawomyo añek yo tapmimi toñ pawilgañ amin, ae kokup kidat do gawak

yomañ amin, ae amin morap top yoñ, uñun iyi da kokupmon pigikdañ. Uñun pakbi idap kindap tepmini madepsi salfa tip da soson uñun. Uñun amin kimot kosiri kinda gat añ uñun dakon tamoni.”

Jon da Jerusalem kalugi kagit

⁹Kili añelo kinda nagon apgut. Añelo uñun añelo 7 kabi idap madepmon Piñkop dakon butjap mudosak do amin pañupbal ak dakon yo yokwisi 7 kabi timikgwit uñun kabikon nani kinda. Añelo yañ nayigit, “Gak apbi Sipsip Moniñ dakon miñatni abisok pakdisak uñun goliko.”

¹⁰uKili Telagi Wup da butnokon pigi madepsi tugañakwan añelo uñun da nak bedañ añañ ileñ madepsi ae kwensi kinda unudon nepgut. Añañki nepmañek Piñkop dakon kokup pap Jerusalem noligit. Uñun koko Piñkop gat egipgumal, da Kwen Kokup yipmañ dek piñban kagim. ¹¹vPiñkop dakon tilimi madepni uñun kokup papmon teñteñagit. Teñteñini uñun ñwakiñwarisi, tip yumañ nogi wukwisi dakon teñteñini yombem. Uñun tip jaspas yombem da yañ teñteñagit. Uñun glas yombem gwaljigi minisi. ¹²wKokup pap yoma nagalni uñun kwensi. Uñun yoma kagani 12 kabi, ae añelo 12 kabi uñun yoma kagakon akgañ. Añañkwa Israel amin kabi 12 dakon man yoma domon tawit. ¹³Nagal uñun dakon diwari gildat da wisak tetgin do yoma kagani kapbi tawit. Ae not tetgin nani do yoma kagani kapbi tawit. Ae saut tetgin nani do yoma kagani kapbi tawit. Ae nagal uñun dakon diwari gildat da pigisak tetgin nani do yoma kagani kapbi kisi. ¹⁴Kokup pap uñun dakon nagal tebaisi

°21:3 MS 26.11-12; Esi 37.27; Sek 2.10; 2Ko 6.16

°21:4 Ais 35.10; 65.19; PA 7.17 °21:5 2Ko 5.17

r21:6 Ais 55.1; Jer 2.13; Jn 7.37; PA 1.8,17; 22.17

°21:7 2Sa 7.14; 1KAG 17.13; Kap 89.26-27 t21:8 Mt 25.41; PA 20.15; 22.15

u21:10 Esi 40.2 v21:11 Ais 60.1-2,19 w21:12 Esi 48.30-35

tosak do kwiḡiri tip daman 12 kabi mibilikon tawit. Sipsip Moniḡ dakon yabekbi 12 kabi dakon mani uḡun tip-mon tawit.

¹⁵xAnḡelo gen navyiḡit uḡun da kaliḡ kiriḡ gol baḡ wasaḡbi kindā abidagit. Uḡun naḡ kokup pap gat, ae nagal madepni uḡun gat, ae nagal uḡun dakon yoma kagani tilak yop do abidagit.

¹⁶Kokup pap dakon ileḡi 4 kabi dakon tilakni uḡun kaloḡi gin. Dubagini ae madepni uḡun kisi aripḡinsi. Anḡelo da kokup pap kaliḡ kiriḡni naḡ tilak yipban 2,200 kilomita da arip agit. Kokup pap dakon ileḡi 4 kabi dakon tilakni gat, ae kokup pap dakon kwen nani kisi dakon tilakni uḡun aripḡinsi. ¹⁷Ae kokup pap dakon nagal kisi tilak yipgut. Yaḡ aban nagal kwen wigigit dakon tilakni 65 mita da arip agit. Tilak yopyop uḡun amin da tilak yopmaḡaḡ uḡun naḡḡin anḡelo da nagal dakon tilak yopgut.

¹⁸yKokup pap dakon nagal uḡun tip jasper baḡ wasaḡbi. Anḡek kokup pap uḡun gol jimjimi minisi baḡ wasaḡbi. Kokup pap uḡun dakon gol uḡun glas yombem gwaljiḡi minisi. ¹⁹Kokup pap dakon nagal dakon teban tokni uḡun Piḡkop da tip yumaḡ nogi wukwisi mibili mibili uḡun baḡ paḡtilim agit. Tip 1 tagisi nagal mibilon tagit uḡun tip jasper. Ae tip 2 uḡun tip pili uḡun tip sapaia. Ae tip 3 uḡun tip aget. Ae tip 4 uḡun kalikaligi, uḡun tip emeral. ²⁰Ae tip 5 uḡun tip sadonikis, uḡun gami kwakwagi kisi. Tip 6 uḡun tip giman konilian. Ae tip 7 uḡun kilonḡkilonḡi, uḡun krisolait. Ae tip 8 uḡun tip kalikaligi ḡwakḡwari kindā uḡun beril. Ae tip 9 uḡun tip kilonḡkilonḡi ḡwakḡwari kindā uḡun topas. Ae tip 10 uḡun tip krisopres. Tip 11 uḡun tip aiasin. Ae tip

12 uḡun tip gami ḡwakḡwari kindā tip ametis. ²¹Yoma kaga 12 kabi uḡun pel 12 kabi, uḡun kindiriḡ yumaḡ nogi wukwisi. Yoma kaloḡ kaloḡ pel madep kaloḡ kaloḡ baḡ wasaḡbi. Kokup dakon kosit pap uḡun gol baḡḡin wasaḡbi. Gol uḡun gwaljiḡi minisi glas yombem.

²²Uḡun kokup papmon Telagi Yut Madep kindā dima taḡban kagim. Nido, Amin Tagi Piḡkop Tapmim Ami gat ae Sipsip Moniḡ gat da iyi Telagi Yut Madep da yaḡ egipḡumal. ²³zUḡun kokup papmon gildat gat kanek gat pini mini. Nido, Piḡkop dakon tilimni da kokup pap teḡteḡaḡ imisak. Anḡakwan Sipsip Moniḡ uḡun kokup pap dakon lamni da yaḡ egisak. ²⁴aAmin miktimi miktimi egi anḡaḡ kwaḡ da uḡun kokup pap dakon teḡteḡikon agipdaḡ. Anḡakwa miktimi miktimi dakon kila amin madep da yoni tagi uḡun yumaḡ nogi wukwisi uḡudon paḡopdaḡ. ²⁵bUḡun kokup papmon pilin kindā dima tokdisak, do kokup pap dakon nagal dakon yoma dagok dagogi mini pisokdaḡ. ²⁶Amin miktimi miktimi egi anḡaḡ kwaḡ uḡun yoni tilimi tagisi toḡ gat ae man madep imim anḡpakni kisi timigek uḡudon paḡopdaḡ. ²⁷cMani pilin tuk dakon yo gat, ae amin anḡpak yokwi mibili mibili anḡ gat, ae top yoḡ amin uḡun kokup papmon dima piḡini. Miḡat aminyo Sipsip Moniḡ dakon egip egip papiakon mani toḡ, uḡun daḡin uḡun kokup papmon piḡikdaḡ.

Jon da egip egip pakbi gat ae egip egip kindap gat pindakgit

22^dKili anḡelo uḡun da pakbi madep kindā noligit. Uḡun egip egip yomyom pakbi. Uḡun glas yombem gwaljiḡi minisi agit. Pakbi uḡun Piḡkop gat ae Sipsip Moniḡ gat da kila amin

^x21:15 Esi 40.3; PA 11.1   ^y21:18 Ais 54.11-12

^z21:23 Ais 60.19-20; PA 22.5   ^a21:24 Ais 60.3,5   ^b21:25 Ais 60.11

^c21:27 Ais 52.1; Esi 44.9; 1Ko 6.9-10   ^d22:1 Esi 47.1

madep yit yit tamogwan da pak abigisak. ^{2e}Pak abigi kokup pap da kosit madep da binapsi naḡ pak kisak. Pakbi da ileḡi teri teri egip egip yomyom kindap akdak. Kindap uḡun bilak kinda da but-gwan bami pot do kosiri 12 yaḡ aḡ aḡ asak. Kanek morap kisi bami taḡ taḡ asak. Ae kindap uḡun dakon tami uḡun amin miktimi miktimi egi aḡaḡ kwaḡ uḡun sotni paḡmilip ak do toḡ. ³Yo morap jobit pabi uḡun yo morap saḡbeḡek ae dima tokdaḡ. Piḡkop gat ae Sipsip Moniḡ gat dakon kila amin madep yityit tamo uḡun kokup papmon tosak. Ae Piḡkop dakon oman amin da gawak imdaḡ. ^{4f}Gawak imiḡek tomno dabilni kokdaḡ, ae Piḡkop dakon mani oman amini da iḡamnikon tokdisak. ^{5g}Pilin ae saḡbeḡek dima tokdisak. Aḡakwan lam gat ae gildat gat pini mini, nido Amin Taḡi Piḡkop da iyi miḡat amin teḡteḡaḡ yomdisak. Aḡakwan oman monjini kila amin madep dagok dagogi mini egi wigikdaḡ.

^{6h}Aḡelo uḡun da yaḡ nayigit, “Gen uḡun bamisi. Amin morap kisi da uḡun do taḡi nandaḡ gadaḡi. Piḡkop Amin Taḡi da kombi amin dakon wup paḡtagap aban geni yaḡ teḡteḡoḡ. Uḡun aḡeloni yabekban abiḡ yo tepmisi noman toḡi uḡun oman monjini nin noligit.”

Yesu apdisak

⁷ⁱYesu da yosok, “Nandani! Nak kili uḡunjok apdisat. Miḡat aminyo kombi gen on papiakon toḡ uḡun guramikgaḡ, uḡun kisik kisik ani.”

^{8j}Nak Jon da gen on nandaḡek yo uḡun pindakḡim. Yo uḡun nandaḡ pindakyo aḡ mudaneḡ aḡelo uḡun yo morap

noligit uḡun da kandap mibiḡon ḡwak-beḡ aḡek gawak im do agim. ⁹Mani yaḡ nayigit, “Yaḡ dima abi! Nak kisi oman amin gin. Nak gak gat ae kombi amin kabi notgoni uḡun dakon pi isalḡi, ae amin morap on papiakon gen toḡ uḡun guramikgaḡ amin uḡun dakon pi isalni. Piḡkop kaloḡ nangiḡ gawak ibi.” ¹⁰Yaḡ nayiḡek sigin yaḡ yaḡit, “Kombi gen on papiakon toḡ uḡun dima sopmaḡ aḡteban abi. Nido, Piḡkop da yo morap uḡun akdisak dakon bisap kili kwaḡ tak. ^{11k}Amin aḡpak yokwi aḡ, uḡun yum pindagakwa saḡbeḡek ani. Ae amin aḡpak iḡan iḡani aḡ, uḡun yum pindagakwa saḡbeḡek ani. Ae amin aḡpak kilegisi aḡ, uḡun yum pindagakwa saḡbeḡek ani. Ae amin telagi ekwaḡ, uḡun yum pindagakwa telagi sigin egipni.”

^{12l}Yesu da yaḡ yaḡit, “Nandani, nak tepmisi apdisat. Miḡat amin morap tomni yom do apdisat. Aḡpak awit dakon kobogi do tomni aḡpak awit da aripmon yomdisat. ^{13m}Nak Wasok Wasoksi ae Mibisi egisat. Nak mibiltok egisat, ae buḡonsi egisat. Nak yo morap dakon mibili. Pi morap asat uḡun wasip aḡ aḡ asat.”

¹⁴ⁿAmin pabi pigik dubakni sugoḡ uḡun kisik kisik taḡi ani. Uḡun da egip egip yomyom kindap dakon bami taḡi paḡ noni, ae uḡun da kokup pap da yoma kaga naḡ taḡi pigini. ¹⁵Aḡakwa amin aḡpak yokwisi aḡ amin gat, ae amin sot wamwam aḡek yo tapmimi toḡ pawilgaḡ amin gat, ae yumabi aḡ amin gat, ae amin dapba kimokgoḡ amin gat, ae kokup kidat gawak imaḡ amin gat, ae amin aḡpak toptopmi do galak taḡek

^e22:2 WW 2.9; Esi 47.12; Jol 3.18; Sek 14.8 ^f22:4 Mt 5.8; PA 3.12

^g22:5 Dan 7.18,27; PA 5.10; 20.6; 21.23,25 ^h22:6 PA 1.1 ⁱ22:7 PA 1.3

^j22:8 PA 19.10 ^k22:11 Dan 12.10 ^l22:12 Ais 40.10; Jer 17.10; PA 2.23

^m22:13 Ais 44.6; PA 1.8,17; 21.6 ⁿ22:14 WW 2.9; 3.22

volgan, unun amin morap Pinjkop dakon kokup pap da wanga egipdan.

¹⁶“Nak Yesu, nak da anelono yabekgo jikon obik da panmuwukbi jikon gen on yan tenjenosok. Nak kila amin madep Dewit da babi kabikon da gugit wugit unun nak mani. Ae nak Dewit Dakon Monji, ae nak Wisawisa Dakon Gik Pap Madepsi Tenjenosok unun.”

¹⁷“Telagi Wup gat ae minjat unun Sip-sip Monij pakdisak gat da yan yomal, “Gak apbi.” Ae amin morap gen on nandani ji kisi yan yoni, “Gak apbi.”

Amin kinda tegi bap tosak kan tagi apjak. Amin kinda pakbi nok do nandisak kan, unun amin abijek egip egip yomyom pakbi tagi nosak. Unun Pinjkop da but galak do yumsi nimisak.

Jon da gen on papiakon ton unun nandani amin do gen tebaisi yipgut

¹⁸“Nak da on papiakon kombi gen ton unun nandani amin morap do gen

tebai yipmandat. On gen tosogon amin kinda gen kinda gat sanbesak kan, amin panupbal ak yo yokwisi on papiakon ton, unun Pinjkop da sanbenban unun aminon noman tan imdan. ¹⁹Ae amin kinda da kombi gen on papiakon ton di wiriritjak kan, Pinjkop da yo tagisi on papiakon ton unun wiririk imjak. Anjakwan unun amin egip egip yomyom kindapmon jap dima pan nosak, ae Pinjkop da telagi kokup papmon unudon dima egipjak. On papiakon unun dakon geni ton.

²⁰“On yo morap do yan tenjenok asak amin da abisok yan yosok, “Asisi, nak kilisok unun apdisat.”

Asi, Amin Tagi Yesu gak apbi. ²¹Amin Tagi Yesu dakon nandan yan yawotni unun Pinjkop dakon minjat amin kabikon tosak.

^o22:16 IDT 24.17; Ais 11.1,10; Ro 1.3; PA 2.28; 5.5   ^p22:17 Ais 55.1; PA 21.6

^q22:18 GT 4.2; 12.32   ^r22:20 Mt 24.30-31; 1Ko 16.22